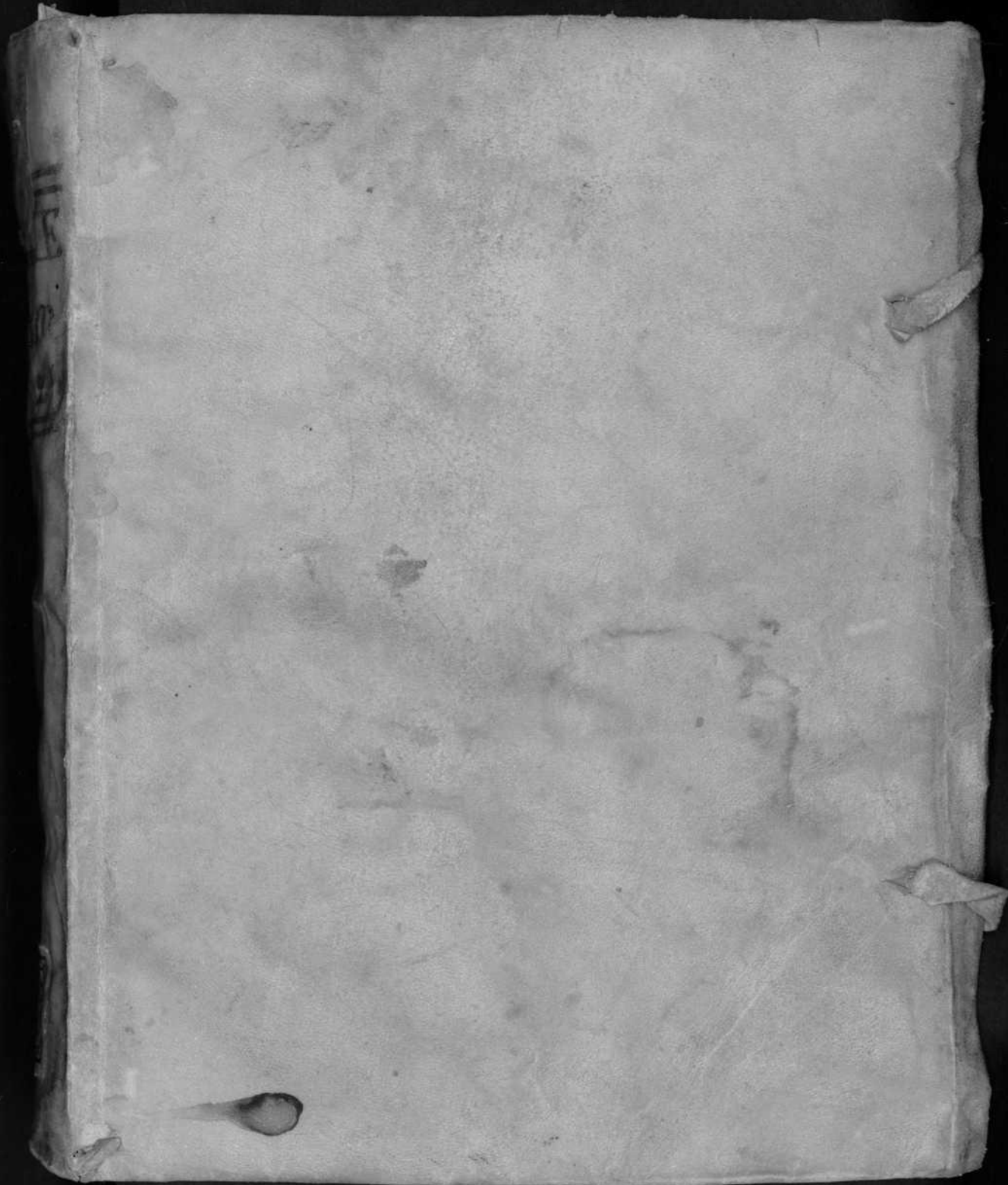

THE STATE OF TEXAS
COUNTY OF DALLAS

Know all men by these presents, that _____ of the County of _____ State of _____ do hereby certify that _____ of the County of _____ State of _____ is the owner of the following described land to-wit:

Witness my hand and seal this _____ day of _____ 19____

~~W. 24~~

~~And 32~~

~~Net 15~~

$$\begin{array}{r} 38 \\ \underline{2} \\ 21 \end{array}$$

E P I T O M E
DILVCIDA, BRE-
VIS, ET RESOLVTA DISPVTA-
TIONVM THEOLOGICARVM R.P.D.

Frâncisci Suares é Societate Iesu, Granatensis, atq; in
 celebri academia Conimbricensi sacre Theolo-
 giæ Primarij quondam professoris emeriti.

*De Sacramentis
 Indulgentijs
 Purgatorio.
 Suffragijs.*

tum generatim, cum speciatim.

*Censuris.
 Irregularitatibus
 Sacrificio Missæ.
 Clausibus Ecclesiæ.*

CONTRACTA, DIGESTAQVE AL-
 phabetico ordine per Emmanuelem Laurentium Suares
 Theologum, Præsbyterum Vlyssiponensem.

DEDICATA DOMINO DOMNO MICHAELI A CAS-
 tro in præclara Artium facultate Magistro, in sancta Theologia Do-
 ctori Conimbricensi, Archidiacono Scalabitano, atque Inqui-
 sitori in supremo Senatu Vlyssiponensi.

*del collegio de
 Jesus de Loria -*

*La compaña de
 de Loria y de Loria*

Cum facultate S. Inquisitionis, Ordinarij, & Regis.

VLYSSIPONE. Typis Gerardi à Vinca. 1626.

E B I T O M E

D I L V G I D A : B R E
V I S E T R E S O L V T A D I S P V T A
T I O N V M T H E O L O G I C A R V M R . P . D .

Prädicti Quatuor Societates sunt Canonice constitutae in
collegio theologiae Universitatis Theologiae
per hanc hanc quatuor societates in eadem

De Sacramentis	Constitutio
Indulgentiarum	Investitura
Parochiarum	Sacris Ecclesiis
Ecclesiis	Claustris Ecclesiis
Inter Generationem, cum spectant	

C O N T R A C T A . D I G E S T A Q V A E
phases origines per Emmanuelem Lammam Sacrae
Theologiae, Presbyterum Vindobonensem.

D E D I C A T A D O M I N O D O M N O M I C H A E L I A C A S .
In in praefata auctoritate Magistro in sacris Theologiae Do-
ctore Commisario, et didactico Sacramentis, a quo ex-
ponit in hunc modum Vindobonensis.

Conspectus et index huius Operis
V I N D O B O N E . T y p o G r a e h i V i n d o b o n e .

Approbatio.

P Ræuidi hunc librum, cuius titulus est, Epithome brevis, dillucida, & resoluta disputationum theologicarum, 3. 4. 5. tomi de Sacramentis, de Pænitentia, & Censuris R. P. D. Francisci Soares è Societate Iesu. Nihil continet quod fidei catholicæ, aut bonis moribus aduerfetur: ideoq; typis excudi potest; in communem vtilitatem. Vlysi pone in domo D. Rochi eiusdem Societatis. 4. Octobris anni 1624.

Doutor Iorge Cabral.

Licenças.

P Odefe imprimir vista a informação do Padre Doutor Iorge Cabral, & depois de impresso torne pera se conferir com seu original. Lisboa a os seis do mes de Outubro de 1624.

O Bispo Inquisidor Geral.

P Odefe imprimir este liuro. Lisboa aos 10. dias do mes de Outubro de 1624.

Damião Viegas.

Que se

Licenças do Paço

Que se possa imprimir este liuro vistas as licen-
ças do Sãcto Officio, & Ordinario. Em Lisboa
a 3. de Maio de 1625.

Moniz.

D. de Mello,

Conferi este liuro, està conforme com seu origi-
nal, polo que pode correr 20. de Julho de 1626.

Doutor Jorge Cabral.

Taixase este liuro em quinhentos reis em papel. Lis-
boa 20. de Julho de 1626.

Aranjo.

D. de Mello.

DOMINODOM

NOMICHAELIACASTRO,

INPRÆCLARAARTIVMFA-

cultate Magistro, in S. Theologia Doctori

Conimbricensi, Archidiacono Schaly-

bitano, atque Inquisitori in supre-

mo Senatu Olyssiponenſi.

*Emmanuel Laurentius Soares Præsbiter,
ac Theologus Olyſſiponenſis.*

F.

Xcellis, vir illuſtriſſime tot, ac tantis naturæ intellectus, morumque? doribus, vix, vt interſtingi poſſit, quæ cæteris dignior (liceat ita loqui) palmam victoriæ præripiat: non ſecus, vt inquit D. Nazianzenus atque in prato odorifero, ac varijs floribus referto; haud facilè floſculus diſcernitur pulcherrimus, & fragantiſſimus, cum alijs aliter odoratum, & aſpectum ad ſe rapiat, ac vt primum decerpatur, ſuadeat.

*1. In ora-
tione de
paupertate
ſouenda.*

Inter naturæ dotes ſe primum offert, ſpectandus e-
ximius tui ſanguinis ſplendor, quem maternum à no-
billiſſimis Tavoris, paternum ab excellentiſſimis Ca-
ſtris Comitibus do Baſto longa ſerie propagatum du-
cis. Illuſtrant non mediocriter generis claritudinem
integritas ſtupenda, & prudentia, quibus mutuó à rē-
peratis præſtantiſſimus comes pater tuus. Regijs olim

Dedicatio.

relationi, atque senatui præfuit, nunc tractando Portugaliæ gubernaculo sæliciter assidet. Nec minus eandẽ decorat singularis charitas, qua magnus patruus tuus sælicissimæ memoriæ Illustrissimus Archiepiscopus Olyssiponensis, instar Aaronis, 2. portauit nomina filiorum super vtrumque humerum sculpta in lapidibus onychinis: nimirum .3. ceu bonus pastor oues sibi commissas ardentè dilexit, periuñtes humeris ad gregem benignè adduxit, nulla calamitarum vi, earũ oblitus, quasi earumdem nomina in animo retineret, delebili atramento scripta, sed velut stylo ferreo in lapidibus cælata. Denique quamlibet ita preciosam censuit, vt pro ea, si opportheret, lubens mortem oppeteret.

*At quia non census, nec clarum nomen Auorum,
sed probitas magnos, ingeniumq; facit.*

Idcirco maiorum stimmata quasi post habens ingenio, & probitate v. g. virtutibus tum intellectu-
libus, tum moralibus animum excolere obnixè elabo-
rasti, vt ita nobilitate, & virtutibus decoratus fulgeres
velut 4. Cælum serenum pulchrorum syderum varie-
tate distinctum. Intellectuales virtutes contemplati-
uas numerat Aristoteles 5. Intellectum, Scientiam, Sa-
pientiam; practicas verò Synderisim, & Prudentiam;
at morales virtutes narrantur, Iustitia, Temperantia,
Fortitudo, quas virtutes, cum sint habitus quidam,
tum quoad augmentum intensum 6. Quàm exten-
suum, per proprios actus eximie perficis.

Et quidem intellectum, dum firmiter, & euiden-

ter

2. Exodo.
cap. 28.

3. Ita ex-
plicat. He-
tor Pintus
in cap. 40
Isaia.

Ouidio
lib. 1. de
ponto.

4. I'a di-
xit Hector
Pintus in
cap. 23. E-
zechiel.
5. lib. 6.
Ethic. c. 3.

6. Iuxta
doctrina
Frencisci
Soares 44
disp. Meta.
sect. 10.

Dedicatio.

ter primis principijs assentiris, ita velociter, ac, vt ait
D. Chrysoft. 7. Aues celerrime montes, coles, maria, Hoin. 22.
ad Hæbreos
scopulos momento temporis, sine vlllo impedimento
transuolant: scientiam verò perficis, dum ita firmiter,
& euidenter assentiris necessarijs conclusionibus par- 8. Relata-
rū eb Arist
initio ope-
ris Meteo-
logici.
tium 8. Sex philosophiæ naturalis, vt abditissima na-
turæ arcana penè exhausta videantur. At sapientiam
perficis, dum firmiter, & euidenter assentiris necessa-
rijs conclusionibus metaphisicis, de entis natura, pas-
sionibus, causis, de decem categorijs, & quatenus na-
turali lumini licet, de Dei natura, & attributis, de An-
gelorum essentia, & proprietatibus 9. Dum verò Deū, 9. Vide de
obiecto sa-
cre theolo-
gia D. Tho.
I. p. q. I.
art. 7. &
in prolog.
sent. q. I.
ar. 4. Rich
q. 6. Hen-
riq in sum,
art. 19. q. I.
Petrū Fū-
seq lib. 6.
Meth c. I.
q. 6. sect. 4
& 5.
10. D. Tho.
I. part. q. I.
ar. 6. in
corpore.
II. Cum
D. Tho. 22.
q. 47. ar. 5.
vt Deus est, & de solis tribus diuinis hyposthasibus præ-
dicatus, contemplaris per auctoritatem ipsius Dei tes-
tificantis, sub eiusdem Dei abstractione cōpleta, & per
fecta ab omni potentialitate, sacram viatorum theolo-
giam per bellè comparas, quam iure D. Tho. vocat,
10. Sapientiam maximè, & simpliciter. Iam synderesim
perficis, dum promptè assentiris, & communissimis
principijs moralibus. Denique rectam rationem imma-
nentium humanarum actionum directricē, quam 11.
Prudentiam dicimus, perficis, dum 12. Præterera me-
morans, præsentia intelligens futura, prouidens, doci-
lis ad audiendas aliorum sententias, solers ad repenti-
nam mediorum excogitationem, circumspectus circa
negotiorum circumstantias, cautus circa declinanda cō-
tingibilia impedimenta 13, cubolia media ad finem ac-
comodata facile inuenis, synefi bene iudicas de hijs,
quæ

Dedicatio.

¶ Arist. l. 6. eth. cap. 5. quæ lege aliqua definita sunt, gnomi, iudicium fers de
12. De ijs. ijs, quæ non sunt lege aliqua determinata.

Prudentia Ad hæc iustitiam, v. g. virtutem *14.* scienter ex ele
partibus D. ctione, & cōstanter ius suum cuique tribuentem, per
Tho. 22. q. 48. ficiis, dum honores pro cuiusque meritis, distribuis, at-
13. De his que nocentes, vt par est, supplicijs afficis. Fortitudinē
prudētia a autem perficis dum *15.* honestatis, aut vtilitatis causa
Etibus Arist rerum arduarum, ac difficilium voluntariam, & diu-
lib. 6. eth. turnam perpeffionem, sustines: dumque in ratione be-
c. 9. & 10 nē *16.* considerata, stabilitè, & perpetuó permanes,
14. De ijs resistens difficultatibus, ex impedimento externo pro-
tribus con- fectis. Denique temperantiam perficis, dum mansue-
ditionibus. tudine iram moderaris, clementia externis punitio-
Arist. lib. 2 bus modum adhibes, misericordia alienæ miseriæ, quā
Ethi. cap. 4 tum licet, subuenis, modestia corporis motum, gestū-
15. Ita Ci- que componis, atque eutrapelia à ludis, iocisque absti-
cero patien- nes.
tiam fuit.
lib. 2. de in-
uentione.

16. Ita cō-
stantia fuit
itur. *17.* Quum Dens attingat à fine vsque ad finem for-
17. Sapien- titer, & disponat omnia suauitè, sitque *18.* Rex reguū
tie cap. 8. & Dominus dominantium, ac nunquam non *19.* con-
18. Apocal ducat operarios in vineam suam; iccirco sacrum sanctæ
cap. 19. Inquisitionis tribunal non sine magna Dei sapientia,
19. Math. potentia, atque prouidentia institutum in orbe est. Vt
cap. 20. pote, quod sit *20.* vnum præsens remedium labentis
20. Ita vo- religionis *21.* firmissimum Catholicæ fidei propugna-
cant. Pau- culum *22.* diuinum istitutum contra hæreticam pra-
lus 4. uiratem *23.* antidotus veneno hæreticorum opposita,
21. Sixtus *24.* igneus murus contra lupos rapaces *25.* columna ve-
5. in qua- ritatis, fidei custodia, christianæ religionis thesaurus,
dami bulla.
22. Caro-
lus 5. Impe

arma

Dedicatio.

arma aduersus hæreticos, lumen fulgentissimum contra omnes dæmonum fallacias, & regnas, lapis lydius ad doctrinæ veritatem dignoscendam, & examinandam. Quàm verò sacrum hoc tribunal sit ecclesiæ catholicæ vtilissimum, satis declararunt. D. Petrus veronensis, & frater Thomas à Turrecremata, ille siquidem, episcopalem dignitatem, hic hispalensem Archiepiscopatum, à regibus catholicis sibi oblatum renuntiarunt, vterq; vt Apostolici inquisitoris muneribus fungerentur.

Sed quæ sint sacri huius Tribunalis conditiones satis commonstrant stigmata, quibus Hispanum insignitur, hæc sunt. Crux viridis in campo nigro, Ramus olivæ à dextris, gladius districtus à Sinistris, ac Rubus Crucem ambit versiculus ex Psalmo. *Exurge Deus, & indica causam tuam*, Igitur pulcherimum Crucis vexillū, eiusque quatuor projecturæ vocāt in iudicium ex quatuor mundi plagis hæreticos omnes fidei catholicæ hostes infensissimos, siquidem, vt ipsa ecclesia canit. *Hoc signum erit in Cælo, cum Dominus ad indicandum venerit.* Color viridis Fidem catholicā de hostibus triumphaturam, nec portas inferi aduersus eam preualituras ostendit, in cuius stabilicatis, atque æternitatis virore significatæ testimonium Aaron 26. portabat in rationali iuridem smaragdiam, & iris reuelatur Ioani, 28. similis visione smaragdi circumdans sedentem in throno. Campus niger designat reorum tristitiam ex peccatis conceptam, & ex hac emanantem pænitentiam, quæ 29: enim ait D. Paulus secundū Deū tristitia est,

rator in suo
testamento
23. Ribadi
nira lib. 2
vita 1. Ig-
nati. c. 28
24. Frater
Philip. Me-
nessus in
suo catheci-
mo frater
Luduovicus
Granat. in
vlt. Sermon.
ante sui o-
bitum.

26. Math.
cap. 16.
27. Exod.
cap. 28.
28. Apocal
cap. 4.
29. Epist.
2. ad Co-
rinth. c. 7.

pæ-

Dedicatio.

- penitentiam in salutem stabilem operatur. Ramus vi-
rentis oliuæ misericordiam veris penitentibus pollice-
tur, nam in signum miserentis mundo Dei 30. colum-
ba venit ad Noe, portans ramum oliuæ virentibus fo-
lijs in ore suo. Gladius districtus obstinatis supplicium mi-
natur instar flaminei gladij, atque versatilis. 31. quo
cherubim collocatus ante paradysum voluptatis custo-
diebat viam ligni vitæ, & instar securis, quæ 32, ad ra-
dicem arborum posita excedit omnem arborem, quæ
non facit fructum bonum, in ignem mittendam. Ideo
verò oliua dextram, gladius sinistram tenet, quia ait
D. Iacobus 33, super exaltat misericordia iudicium.
Rubus, symbolum est veritatis orthodoxe, quæ hære-
ticorum erroribus oppugnari, nunquā expugnari po-
terit; quemadmodum Rubus, quem 34. diuina reuelatione
vidit in deserto Moyses, ardebat, sed non combu-
ratur. Denique versiculus Crucem ambiens implo-
rat diuinum auxilium ad euertendas impiorum sectas
quatuor (sunt enim cæterarum capita) Atheismum, Iu-
daismū, Lutheranismum, Calvinismum, præsignifica-
tas 35. in quatuor bestijs grandibus, & inter se diuersis,
quas Daniel Propheta 36. vidit ascendentes de mari
magno quatuor ventis pugnantibus agitato.
- Ergo vir amplissimè sacro Olyssiponensi S. Inqui-
sitionis Tribunali supremo centior meritissime assides
quippe qui enarratis virtutibus intellectualibus instru-
ctus inferorum monstra hæc quatuor horrenda, inge-
tia, immania facillè poteris, extirpare, nimirum aduer-
sus illa, demonstrare veram catholicam, & orthodo-
xam

30. Genes.
cap. 8.
31. Genes.
cap. 3.
32. Math.
cap. 3.
33. Canon
cap. 2.
34. Exod.
cap. 3.
35. De his
significatio-
nibus late
Zacharias
Bouerius
in præfatio-
ne ad tomū
primum de
monstratio-
nem bolico-
rum.
36. cap. 7.

Dedicatio.

xam Religionē per symbola v.g. per proprietates quasdam ab ea inseparabiles, ac nulli alteri conuenientes, vnde tandem supernaturalis certitudo eiusdem Religionis emergat, atque causa falsa veluti digito intertingatur.

Quare contra Atheistas, iam facile demonstrabis ne^{37. Ex D.} cessariam Dei existentiam, notā³⁷, per se, quantū^{Tho. I. p. q. 2. art. 1} in se est, ex ipso naturæ lumine, ex rerum creatarum apparatu, ordine, & prouidentia (casum, fortunam, & fatum omnino excludente) atque ex vniuersali omnium consensu, præterea concordiam liberi arbitrij, cum voluntate, & præscientia diuina Deum esse inuicibilem, incorporeum, substantiam separatam, insuper existentiam animarum intellectuarum, easque esse substantias incorporeas, immortales, nequiquam vi seminis propagatas, sed accipientes esse per creationem à solo Deo, Optimo, Maximo, non ante corpora à Deo creatas, sed in ipsis corporibus singulatim creatas, & infusas, atque post mortem, pias ab omni culparum labe immunes clara statim Dei visione, ac dilectione beari, pias aliqua adhuc veniali labe implicitas, purgatorio aliquandiu detineri, impias apud inferos perpetuò cruciari, denique dari corporum resurrectionem.

At contra Iudæos facile etiam demonstrabis lapsū Adæ primi hominis, culpæ originalis ex eo lapsu contractæ, in omnes Adæ posteros (excepta Deipara Virgine) transfusionem, necessariā humani generis reparationē, supposito diuinæ voluntatis decreto, quo Deus
homi-

Dedicatio.

hominem lapsum erigere voluit, possibilitatem incarnationis Diuini Verbi, eiusdem incarnationis, atque passionis necessitatem, supposito Dei decreto in scripturis expresso, diuinitatem futuri expectatissimi Messiae, duplicem eiusdem Messiae naturam, diuinam scilicet, & humanam in vnico supposito copulatam, illius munus propriè competere Filio Dei, Trinitatis diuinissimæ mysteriū, concordiam vnitatis essentiae cū trinitate diuinarum personarum, promissiones de futuro Messiae specialitèr esse intelligendas, Messiam iā venisse, ac nostrum, Iesum Christum Filium Dei esse verum Messiam.

Denique contra hereticos omnes, presertim Lutheranos, & Caluenistas, poteris faciliè demonstrare verā religionem, per octo grauiora symbola ab Apostolis, & patribus accepta, nimirum per vnitatem religionis veræ, per vnitatem fidei veræ vniuersalis integræ antiquitus à Christo, & Apostolis traditæ sibi omnino cōsentientis, per vnitatem capitis visibilis à Christo instituti, summi inquam pontificis, per doctrinæ vnitatem haustam ab vnitatem originis, nempe, Dei ab vnitatem cōsensu Patrum Sanctorum, Conciliorum, ac totius Ecclesiæ; ab vnitatem finis: v. g. ædificationis Ecclesiæ, per vnitatem scripturæ sacræ, per vnitatem successionis visibilis perpetuæ Pontificum, Cardinalium, Episcoporum, Præbiterorum, ac cæterorum Doctorū, per sanctimonie splendorem, & miraculorum maiestatem; tandem per perpetuam veræ religionis stabilitatem.

Præterea, vir eximie, moralibus virtutibus munitus
iudicis

Dedicatio.

iudicis officio exactissimè fungi poteris, siquidem iustitia honores, & in ppublicia pro meritis cuiusque dispensare. Fortitudine difficultates omnes superare, temperantia, mansuetudinem, clementiamque adhibere, prudentia hæc omnia regulare faciliè poteris illud cum

38. l. 3. in
Ezechiel.
boni. 22.

D. Gregorio 38. alias virtutes, nisi quæ agunt, prudenter agant, virtutes esse nequaquam posse; sed quò his omnibus dotibus summum fastigium imponeres, ad sacerdotium aspirasti 39. Sanctum illud quidem, atque regale, cuius interuètu manes in Deo, atque adeò in charitate, siquidem, 40. Deus charitas est.

39. Epist.
1. Petri c. 2

40. Epist. 1
Ioan cap. 4

Hinc triplicem huius vitæ felicitatem es adeptus, & quidem primam, eamque supernaturalem sitā potissimum in actione charitatis supernaturalis, per sacerdotium, secundam, eamque contemplatiuam positam in contemplatione potissimum Dei, & aliarum etiam substantiarum materiæ expertum, per theosophiam, & theologiam. Tertiam eamque naturalem, & practicam constitutam 40. in operatione secundum virtutem moralem, maxime prudentiam, ut pote cætera

41. D. Tb.
in 2. de 41.

q. 1. art. 1

42. Arist.
lib. 8 Ethic
cap. 2.

43. Horat.
l. 2. Epist.
Epist. 1.

44. In pra
fat ad l. 2
Architectu

72.

rum regulam, per sanctum inquirendi officium. Cum igitur felicitas humana sit bonum quipiam 41. omniaque bonum appetant, quis in hominis ter felicitis amittitiam se insinuare, eundemque in sui patrociniū alligere, modis omnibus non affectabit? Verum 42. cum tot sustineas, & tanta negotia, quo te artificio ab ijs parumper auertere, & ad me convertere queam? Anne Dinocratico stratagemate? Dinocrates architectus Macedo, narrante Vitruvio, 43. quem magni Alexan-

dri

Dedicatio.

dri comendationem exoptaret nec aliter eam comparare potuisset, hoc fuit stratagemate usus. Vestimenta ponit, oleo corpus perungit, caput populea fronde coronat. Læuum humerum pelle leonina tegit, dextram clauam tenet, atque ita procera admodum statura præditus incessit, contra tribunal regis ius dicentis. Notitate Rex Alexander auersus, hominemque admiratus iussit ei locum dari, vt accederet. Tum Dinocrates, affero ad te cogitationes, & formas tua claritate dignas. Placuit adeo regi Dinocratis institutum, vt cum honoribus eximijs cumulauerit, atque eiusdem mirabili; vt 44. ait plinius, ingenio Alexandri eum condidit. ^{45 lib. nat. hist. cap 20} Dinocratico ego artificio instructus, Vir præclarissime, offero, ac dedico tibi fasciculum tua professione dignum, ex sex prioribus Sacramentis, Clauibus Ecclesiæ, Indulgentijs, Purgatorio, Censuris, & Irregularitate, non insuauiter concinnatum, deceptumque ex fecundissimo seminario doctrine R. P. D. Francisci Soares e Societate Iesu, ino olim peculiari, & communi omniū Magistro, vnico huius, & superioris æui Theosopho, atque (si Patres, & Angelicum Doctore excipiamus) Theologo; cuius proinde nomine, si non meo, munusculum hoc, hilari vultu excipies, & à talifico liuoris veneno promptius rueberis, meque tuorū numero adscribere, non recusabis. Vale.

*Capellanus vestre Dominationis Emmanuel
Laurentius Soares.*

A. D. L. E.

AD LECTOREM

Libero fidem, Lector amice, tibi datam
in proæmio nostri de S. S. Matrimonij
compendio, offeroque disputationes
theologicas morales, R. P. Francisci Suares,
è Societate IESV, de Prioribus Sex Sacramen-
tis, de Indulgentijs, de Suffragijs, de Purga-
torio, de Clauibus Ecclesiæ, de Sacrificio Mis-
sæ, de Censuris, de Irregularitate, in breuem,
prespicuam, ac facilem summam redactas. Le-
ge, ac relege, non quia nostri ingenioli, ^{et noui},
sed quia ab illo nunquam satis laudato nostro,
& omnium communi Magistro, flux erunt.
Hisce interim fruiere, dum ad alia cursum infle-
cto. Vale.

E R R A T Æ.

Aduertat Lector quòd in aliquibus locis inueniet aliquos syllogismos, quos non appono in his erratis propter facilem emendationem: & ideo inueniet vnam litteram plus minusuè: sed nullo modo variatur sensus rei.

- P**ag. 2. concl. 6. lin. 5. dicit habebat, dic habet
 pag. 9. concl. 5. lin. 4. dicit absoluere, dic absolui.
 Pag. 50. concl. 4. lin. 12. post verbum præcipue, adde datur.
 Pag. 105. concl. 6. lin. 9. post verbum penitens, adde sperat.
 Pag. 140. concl. 8. lin. 5. dicit sententiam, dic penitentiam.
 Pag. 143. concl. 3. circa finem dicit mouit se, dic nouit, sed.
 Pag. 148. concl. 5. lin. 2. dicit malis, dic realis. ibid lin. 3. dicit virtutis, dic virtualis.
 Pag. 155. concl. 11. post medium dicit vocat, dic vacat, ibid.
 Concl. 17. lin. 10. dicit alius, dic alijs.
 Pag. 171. concl. 2. circa finem dicit vt recipiat, dic vt re ipsa.
 Pag. 176. concl. 5. lin. 6. dele verbum, non, ibid. concl. 7. lin. 1. dicit adest, dic id est.
 Pag. 214. concl. 10. circa finem dicit alicui, dic aliqui.
 Pag. 215. concl. 5. circa finem dicit non comprehenduntur, dele verbum, non.
 Pag. 255. concl. 15. in medio dicit concurso, dic è conuerso.
 Pag. 271. concl. 4. lin. 14. dicit casus, dic iam.
 Pag. 311. concl. 9. post medium dicit adijquata, dic adæquata.
 Pag. 353. columna 4. concl. 2. lin. 6. dicit extrinsecus, dic intrinsicus ibid. lin. 15. post verbum Deus, adde destruere.
 Pag. 360. concl. 13. lin. 12. dicit mortalis, dic moralis.

EPI THOME

DILLVCIDA, BREVIS, ET RESO-

LUTA R. P. D. FRANCISCI SVARES,

è Societate Iesu. Alphabetico ordine redacta, omniumq;
Sacramentorum, censurarum, ac irregularitatis conclu-
siones, & sententias succinctè complectens.

§. I.

Absolutio Sacramentalis in generi.

Per se
notū est.

Acerdos non ab-
soluit auctoritate
Pōificis, sed Chris-
ti. Ratio est; quia
licet potestas iuris-
dictionis, per Pontificem confe-
ratur, tamē principaliter manat
à Christo; à Pōificē verò solūm
vt à Vicario eius. *Tom. 4. disp. 16.
sect. 3. § secundum argumentum.*

Supponi-
tur à Doc-
tore.

2 Plures absolutiones valide,
possunt simul cadere supra ean-
dem confessionem, à pluribus
ministris prolata, vt supponit
Doctor noster, sed non erunt li-
cite, quia est contra morem vni-

uersalis Ecclesiæ, & contra con-
uenientem vsum Sacramēti Pæ-
nitentiæ. si tamen fiat, erit vnum
tantum Sacramentum; quia ma-
teria proxima est vna, & absolu-
tiones illæ, licet materialiter sint
plures, concurrunt per modum
vnius. *Tom. 4. disp. 18. sect. 4. §. Su-
perest dicendum.*

3 Vnum peccatū reservatum, *Differē-*
licet in confessione explicatum, *tia inter*
potest tolli indirectè, & conco- *culpā, &*
mitanter, per iurisdictionem, & *censurā.*
absolutionem circa aliud propter
connexionē, quam peccata
mortalia habent inter se in or-
dine ad remissionem; excōmu-
nicatio verò non potest tolli nisi
per directam absolutionem,
quia non datur talis connexio.
Tom. 4. disp. 30. sect. 3. §. ulterius
verò, & disp. 31. sect. 3. §. melius
ergo.

De absoluteione Sacramentali

4 Absolutio Sacramentalis in nullo prorsus casu potest dari absente, quidquid in contrarium aliqui docuerint. Ita fuit explicitum per Clementem VIII. Cuius verba sunt hæc. Rematurè, ac diligenter considerata, hanc propositionem scilicet licere per literas, seu inter nuncium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absoluteionem obtinere; ad minus vii falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, ac prohibuit, præcepitque ne deinceps ista propositio, publicis, priuatis vè lectionibus, concionibus, & congregationibus doceatur, ne uè vnquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur, &c. Tom. 4. disp. 21. sect. 4. §. Propter hæc decreta. Vide disp. 19. sect. 3. §. Ex his constat.

§. II.

Absoluteio Sacramentalis quoad peccata reservata.

1 **E**pisopus si occultè labatur in crimina Pæ reservata, contenta in cap. Licent Episcopis. Concil. Triu. sess. 24. cap. 6. Potest absolui à confessorè à se electo; fuit enim hoc dubium propositum Romæ in Congregatione Cardinalium sub his verbis. An Episcopo in aliquod delictorum, de quibus hoc capite, prolapsò, liceat ad se absoluendum proprium confessarium

deputare cum eadem auctoritate, quam ipse posset ex eodem capite in sibi subditos exercere. Responsum autem fuit. Congregatio censuit id Episcopo licere. tom. 4. disput. 30. sect. 2. §. Vltimo inquit hic potest.

2 Superior audiens confessio nem integram, in qua sunt peccata reservata, tenetur ab omnibus peccatis absolvere: nec potest absoluteionem dimidiare, quia integritas tam neffecaria est, in absoluteione, quàm in confessione, imò in hac requiritur propter illam: ergò si in confessione requiritur integritas, cur non magis in absoluteione? Presertim quia post factam integram confessionem nulla potest esse causa rationabilis ad dimidiandam absoluteionem. Tom. 4. disput. 31. sect. 1. §. Dico ergò primò.

3 Absque speciali necessitate, vel causa rationabili, non potest superior audire confessionem solam casuum reservatorum, & de illis solis sacramentaliter absolvere, quia hoc est per se contra ius diuinum, scilicet dimidiare confessionem: non licere ergò si rationabili causa non licet, si tamen faciat erit validum Sacramentum, si pœnitens bona fide procedat, & sit dispositus: quia concurrunt omnia essentialia ad valorem Sacramenti: nam illa confessio iam est integra formaliter, supposita bona fide pœnitentis. Tom. 4. disput.

disput. 31. sect. 1. §. Dico secundo.

4 Ex gravi causa, & necessitate interdum potest superior absolvere Sacramentaliter à peccatis reservatis, illa solū audiens. Ratio est: quia non solum necessitas ex parte pœnitentis, sed ex parte etiam confessoris sufficere potest, ut materialis diminutio confessionis licitè fiat. Existimat tamen Doctor noster, ad hanc necessitatem non sufficere cōmunem negotiorum multitudinem (ut *Alij censent.*) quam pœlati habere solent, quia hæc cōfessiones de reservatis nō sūt adeo frequentes: & hoc est vñ de grauioribus negotijs ad ipsos pœtinētibus, & si iudicent necessarium, audire pœnitentem de reservatis, & re verà sit graue onus totam confessionem audire, non absoluant Sacramentaliter, sed imponant pœnitentiam, & medicinam, & reliqua inferiori remittant: & in casu quo liceat superiori, licet etiam inferiori Sacerdoti habenti potestatem delegatā, super reservata, si alioqui ex parte illius, & aliarū circumstantiarum similis necessitas occurrat. *Tom. 4. disput. 31. sect. 1. Tertiò dicendum, & sequent.*

5 Extra casum necessitatis non potest inferior Sacerdos, absolvere pœnitentem habentem casus reservatos etiam cum onere comparandi, sed debet illum ad superiorem remittere. *Licet alij contrarium sentiant.* Nec directè quia repugnat, Concil.

Trid. sess. 14. c. 7. dicenti inferiores Sacerdotes nihil posse in casibus reservatis: Nec indirectè, quia repugnat integritati Sacramenti, nam hæc est de iure diuino, & ided nunquam licet illam sine cogente causa prætermittere: in illo autem non est integra, cum sit facta coram non legitimo iudice: ergo non sit licitè illo modo: si tamen absolutio detur illo modo, est valida si pœnitens bona fide procedat, & sic non teneatur pœnitens iterum confiteri de non reservatis, sed de reservatis tantum suo superiori: quia tunc formaliter confessio est integra, secus si pœnitens nō procedat bona fide: quia tunc confessio nullo modo est integra, & ponitur obex Sacramento. *Tom. 4. disput. 31. sect. 2. §. Secunda sententia, & sequent.*

6 In casu necessitatis extra articulum mortis, non potest inferior Sacerdos absolvere directè à casibus reservatis, cum, qui eos habebat, antequam coram superiore compareat; quia repugnat Concil. Trident. dicenti. sess. 14. cap. 7 inferiores Sacerdotes nihil posse in casibus reservatis. Potest tamen indirectè v.g. ut impleat præceptum ænæ confessionis, aut comunicandi, & nō possit omitti sine magno scandalo, aut infamia, & pro tunc non patet aditus ad superiorem: quia ad valorem Sacramenti nō est simpliciter necessaria iurisdictio super omnia pec-

De Absolutione Sacramentali

Est ferè cōmunis.

cata mortalia, quibus ligatus est penitens; quia si alioqui seruetur integritas formalis, sufficit ad valorem Sacramenti iurisdicōio super aliqua peccata, sed in præfenti casu videtur seruari formalis integritas, & aliàs (vt supponitur, habet minister iurisdicōionē super aliqua peccata: ergo absoluendo verum conficit Sacramentum, per quod saltem tollet indirectē peccata reservata: quod est verum licet habeāt annexā excommunicationem, quia excommunicatio penitentis per se non reddit personam inhabilem ad Sacramentum penitentiae recipiendum, neque irritat illud si ex parte ministri omnia necessaria concurrant, & ex parte penitentis intercedat bona fides, & dispositio; quibus stantibus, sola prohibitio Ecclesiae non sufficit ad irritandum Sacramentum: quod latius dicitur etiam infra. Verb. excommunicatio. tom. 4. disp. 31. sect. 3. §. Non tractamus, & sequent.

Vide Sylu. verb. Confessio q. 19 Caiet. in summa verb. casuum reservatio, & alios.

7 Qui habet casus reservatos postquam semel absolutus est ab illis directē, vel à superiore, vel ab illo, per potestatem ab illo cōcessam, potest liberē absolui iterum atq; iterum ab iisdem peccatis, à quocumque inferiori Sacerdote etiam non proprio, quia illa peccata, iam non solum non manēt reservata, sed etiam iam non sunt materia necessaria cōfessionis. At verò qui superiori se præsentavit, & ab illo extra

Sacramentum, penitentiam accepit, potest solum à quolibet proprio absolui: quia illa peccata adhuc manent materia necessaria cōfessionis: Et existimat Doctor noster, non esse necessarium, vt confessor iniungat Sacramentaliter illam penitentiam, quam superior designavit, vt penitēs obligetur ad illam exequendam licet sit vtile, vt illa penitentia habeat effectum ex opere operato; quia ex quo superior illam imposuit, obligare potuit, nam per potestatem ligandi eam imposuit. Tom. 4. disp. 31. sect. 4. §. Quando huiusmodi: & sequenti.

8 Concessa facultate ad absoluendum à censura reservata, censetur ad absoluendum omnino à culpa, & è conuerso: quæ vnico verbo dici solet potestas absoluendi à casibus reservatis Pontifici, vt loquitur. Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. & loquuntur multa priuilegia, per quæ constat, non dari tantum iurisdictionem tollendi censuram; sed etiam culpam: quia sine tali priuilegio neutra haberetur. Tom. 4. disput. 2. sect. 2. §. Ad fundamentum autem. Quibus autem verbis censeatur illa dari non constet, nec potest dari certa regula; vnde si fiat concessio de ore ad os, curandum est vt superior explicet mentem suam, si ex priuilegio, aut quocumque alio modo in scripto, considerata sunt verba, & iuridicè interpret-

Vide Na. nar. interpretanda. Itaque si superior det alicui licentiam, audiendi confessionem, & absoluendi, nō concedit casus reservatos. *Cap. num. 161.* Et D. Ant. si Episcopus de penit. & remiss. in 6. Et 3 p. tit. 17 idem erit ex eodem principio, si dicat, concedo totam meam auctoritatem, & potestatem: secus, si prius concedat aliquem casum reservatum, & postea generaliter addat, & omnem meam potestatem; quia specificatio antecedens explicat generale verbum subsequens; & idem est, si post tale verbum generale, excipiat vnum, vel alium casum; nam illa exceptio format generalem regulam, seu explicat generalem illā concessionem, extendi ad alios casus: item si Episcopus concedat facultatem a censuris reservatis, non concedit potestatem absoluendi ab omnibus casibus reservatis; quia hæc duo distincta sunt, & respectu Episcoporum non semper sunt coniuncta. *Tom. 4. disp. 30. sect. 1. §. Solent autem.*

19. Superior in multis casibus tenetur ex iustitia concedere facultatem subdito petenti, ut absolvantur a peccatis reservatis. V. g. Quando penitens merito timet aliquod grave damnum extrinsecum inferendum ab ipsomet confessore, verbi gratia, si sit reuelaturus confessionē, aut quando ipse superior nō est aliā idoneus ad ferendū iudicium in tali casu, vel quia est ignorans, vel adeo improbus, ut loco me-

dicinæ sit scandalum allaturus. Ratio est: quia talis superior non potest iuste priuare penitentem legitimo vsu huius sacramenti: nec potest cogere illum, ut se exponat periculo alicuius gratiæ. *Vide Ar. uis nocumenti: Tom. 4. disp. 30. mill. verb. sect. 4. §. 1a hæc re.* At verò non tenebitur semper de iustitia concedere istam licentiā: quia aliās ferè nullius momenti esset reservatio: verbi gratia, si moraliter credat talem facultatem non esse futuram vtilem penitentis: aut si peccatum tale sit, ut vergat in damnum communitatis, vel alterius tertiæ personæ, *Ibidem §. secundo est.* Et superior regulariter, & moraliter loquendo debet esse facilis potius quā difficilis in hac facultate concedenda: quia moraliter, ac per se loquēdo minus periculi est in concedenda hac facultate, quā in illa negāda. *Ibidem §. 1. q. hunc vltimus colligo.* Quibus autem verbis cōseatur illam dare? Diximus iam hic supra, conclusionē octaua. Vnde ea, quæ diximus de concessione iurisdictionis directæ scilicet a confessori, cum eadem proportionē locum habent in facultate concessæ penitenti ad eligendum confessorem. *Vide capit. si Episcopus. De penitentia, & remissione in 6. tom. 4. disputatione 30. sectione 1. §. atque hæc.*

10. Nimia verecundia, & cū Angeli difficultas penitentis, est aliā loquēdo causa, ut na commu-

Hæc conclusio est certa.

De Absolutione Sacramentali

superior illi det facultatem, vt absolua-
tur à reſeruatis. Vt tenet. Nau. in cap. Placuit. n. 149. tom. 4.
diſp. 30. ſect. 4. §. Atque hinc vltimus
colligo. At verò ſuperior non te-
netur dare facultatem generalē
ad quemcumque confeſſorem,
quem pœnitens vult, ſed poteſt
committere alteri, vel inter ali-
quos designatos, electionem ſub-
dito dare, prout iudicauerit ex-
pedire ad bonum pœnitentis: nā
reſervatio ad hoc fit, iuxta Con-
cil. Trid. vt grauiora delicta gra-
uius corripi, & melius emenda-
ri poſſint, ad quod neceſſe eſt, vt
grauioris etiam perſonæ, & doc-
toris, ac melioris iudicio ſub-
dantur. Non debent tamen ſu-
periores eſſe difficiles, quando
vel ſubditi prudentes ſunt, & ti-
morati, vel Sacerdos eſt ſuffi-
ciens, vt poſſit illi cōmitti cau-
ſa. Tom. 4. diſp. 30. ſect. 4. §. Tan-
dem in hoc puncto.

Est Caiet.
opinio
eum D.
Thom.

II Superior tenetur ex cha-
ritate, vel etiam ex debito ſui
muneris, & fidelis diſpēſatoris,
concedere facultatem ſubdito,
vt absolua-
tur à caſibus ſibi re-
ſeruatis, quoties timuerit graue
detrimentum ſpirituale ſubditi,
ſi illā neget, quamuis illud no-
cumentum non ex iniuriā ex-
trinſeca, ſed ex proprio defectu
ipſius ſubditi euēturum ſit: v. g.
qui tacebit aliquod peccatum
in cōfeſſione, vel quia differret
confeſſionem, & licētiā pec-
candi accipiet, vel aliud ſimile.
Ratio eſt: quia hæc poteſtas nō

eſt data in deſtructionem, ſed
vtilitatem ſubditorum. Tom.
4. diſp. 30. ſect. 4. §. Tertio verò ad
dimus.

12 Quoties facultas abſoluē-
di à caſibus reſeruatis cadit in
peccata iam cōmiſſa, non habet
locum onus comparēdi: quia ad
hoc petitur facultas, vt ab onere
comparēdi ſubditus liberetur.
At verò pro peccatis cōmittē-
dis, poteſt cum illo onere dari.
Quia hoc onus per ſe nō repug-
nat cum ordinario ſine propter
quem hæc facultas conceditur
qui non eſt liberare ſimpliciter,
pœnitentem ab onere comparē-
di corā ſuperiore, ſed eſt ſubue-
nire alicui neceſſitati, ne fortē
occasione illius nimium diffe-
ratur pœnitentia. Tom. 4. diſp. 30.
ſect. 5. §. Super eſt dicendum. Idem
dicendum eſt quanuis illis pec-
catis non ſit cenſura annexa, vt
tenet cōmunis opinio. Ibidem
§. Cōmunis ergo & ſequentibus. Vn-
de peccat mortaliter ſubditus ad
miſſo tali pacto de comparēdo
ſuperiori, ſi nō compareat, quia
hæc obligatio ſine dubio eſt res
ſatis grauis, vt per ſe notum eſt.
Nec obligatio comparēdi in
iuſtē extorquetur, cum ſupe-
rior habeat integrum ius in talē
cauſam, & nullo iure teneatur
illam facultatem dare ſubdito,
eſſi illam neget, nullam ei fa-
ciet iniuriā, multo minus illam
facit, dando facultatem ſub il-
lo pacto, & non aliās. Ibidem. §.
Hæc ſententia, & ſequenti.

Cōmunis
opinio,

Ita tenet
Clemens. 8.
in decret.
de casu
reservat.
pro regu-
laribus.
quod vide.

13. Superior potest dare facultatē absolventi à casibus sibi reservatis, cum onere acceptandi talem pœnitentiā pro tali, vel tali peccato; nam ad hoc ius habet superior: cum enim sit ordinarius iudex in illa causa, potest eam non simpliciter committere, sed præscribendo modum, seu taxando pœnam ferendam Tom. 4. disp. 30. §. Potest tamen. Non debet tamen imponi per modum præcepti: cum non sit in usu fieri: & multo minus, ut ab illa pendeat valor Sacramenti: nam hoc, & nimis rigorosum est, & periculis expolitum. Potest tamen concedi: at non sine extraordinaria causa: Tom. 4. disp. 30. sect. 5. §. Eo quod dictum est.

Supponitur

14. Facultas absolventi à peccatis reservatis, seu eligendi confessorē, qui ab illis absolvat, numquā potest acquiri per consuetudinem. Ratio est: quia contra voluntatem superioris, non potest acquiri iurisdicctio aliqua in hoc foro. Tom. 4. disp. 30. sect. 2. §. Tribus modis.

Sic censet
Doctor
noster.

15. Ille, qui ex vi facultatis cum onere comparendi coram superiore, absoluitur à casibus reservatis, quamvis ante absolutionem ignoret pactum, seu conditionem facultatis; nihilominus in re ipsa manet obligatus ad comparendum, cum intellexerit modum concessæ facultatis. Ratio à priori est: quia in Pœlato non deest potestas ad hanc

obligationem inducendam; neque etiam deest voluntas, quia supponimus prælatum satis explicare mentem suam: ergo inducit illam: Tom. 4. disp. 30. sect. 5. Preterea in hac sententia, & sequentibus.

16. Subditus vnius Episcopi iteragens per aliam diœcesim potest absolui ab Episcopo illius diœcesis aut à confessoribus habentibus facultatem absolventi à casibus reservatis, non solum in suo Episcopatu, sed etiā à reservatis in eo, in quo versatur; ab illis quidem; quia iudicandus est secundum ritum diœcesis, in qua confitetur: ab his verò: quia supponimus confessorem esse, vel ipsum Episcopum, vel sacerdotem ab illo habentem facultatem à casibus ipsi reservatis. Tom. 4. disp. 30. sect. 1. §. Unde fit.

17. Subditus vnius Episcopi iter faciens per aliam diœcesim non potest absolui per confessores communes non habentes facultatem absolventi à casibus reservatis, quando peccatum est reservatum in utroque Episcopatu: quia à neutro Episcopo habet delegatam iurisdicctionem, ut constat. Idem si peccatum sit reservatum in illo tantum Episcopatu in quo iter agens confitetur, non autem in suo, quia licet alias non sit subditus tamē tunc iudicatur ut subditus, & incola illius loci: secus dicendum quando est peccatum reservatum, in

NAMAY
cap. 17.
n. 261.

Ut Caiet.
& alij
doct.

De absolutione Sacramentali

propria diœcesi penitentis, non
verò in ea in qua versatur: ead-
em ratione tom. 4. disput. 30. sect. 1.
§. At verò, loquendo.

18. Episcopi possunt absolue-
re ab omnibus casibus reserva-
tis Sedi Apostolicæ, si occulti
sint, omnes suos subditos, iux-
ta Concil. Trident. sess. 24. cap. 6.
Per crimen occultum intelligi-
tur, quod non est publicum;
dicitur autem crimen publi-
cum, quod in oppido, vel in
vicinio, vel in collegio, aut
communitate aliqua omnibus
notum est, vel publicè diffama-
tum est: secus si peccatum
sit alicubi publicum, licet sit oc-
cultum, ubi absolutio petitur;
quia quod alicubi publicum
est, simpliciter est publicum,
& non occultum. Per subdi-
tos etiam intelliguntur vaga-
bundi; quia non habent alium
Episcopum proprium. Idem di-
cendum de habitantibus ali-
quam partem anni in aliquo
Episcopatu, & idè in illo reci-
piet sacramenta; quia quo-
dammodo in illo habent do-
micilium. Idem de iter facien-
tibus, qui faciliè rediuri sunt
ad suam diœcesim; quia pro tunc
subditi sunt in hoc foro. Idem
de religiosis exemptis acceden-
tibus ad Episcopum cum licen-
tia suorum prælatorum: quia
iam tunc efficiuntur subditi in
illo foro. Per Episcopum in-
telligitur electus & confirma-
tus, licet non consecratus: quia

ea, quæ sunt iurisdictionis, plenè
habet, iuxta cap. Transmissa, cum ibi
notatis de electione. Itè capitulū Se-
de vacante (ut probabilius est)
quoad ea quæ fieri possunt per
Vicarium ad hoc specialiter de-
putatum: quia succedit in iuris-
dictione Episcopi iuxta com-
mune ius, cap. His qua. & cap.
Cum olim, de maior. & obediens. se-
cundum dicendum de Abbatibus, &
alijs habentibus iurisdictionem
quasi Episcopalem, iuxta decla-
rationem Cardinalium, ex eo-
dem cap. 6. Concil. Trident. §. In
hoc decreto non comprehenduntur in-
feriores habentes iurisdictionem ordi-
nariam & quasi Episcopalem; sed
tantum Episcopi privative quoad om-
nes alios. tom. 4. disput. 30. sect. 2.
§. Circa delegationem, & sequenti-
bos.

19. Archiepiscopus dum
visitat, potest absolvere à casu-
bus reservatis Sedi Apostolicæ
occultis, concessis Episcopis in
Concilio Tridentino, cap. 6. sess. 24.
subditos Episcopi suffraganei:
quia pro tunc illa diœcesis cen-
setur tanquam sua, quod est
valde probabile, tom. 4. disput.
30. sectione 2. §. Item dubitari po-
test.

20. Facultas data Episco-
pis in Concilio Tridentino cap. 6.
sess. 24. ad absoluendum pec-
catum hæresis occultæ reuoca-
ta est per bullam Cœnæ Domi-
ni. Nam in illius finè additur,
Ut ab illis casibus nulla persona Ec-
clesiastica, etiam Episcopali, vel ma-

Cap. Transmissa.

Cap. His qua. & cap. Cum olim.

Declaratio Cardinalium.

Videtur Doctori valde probabile.

Bulla Cœ-
ne, & de-
claratio
Cardinal.

iori dignitate prædita absolvere pos-
sit, prætextu cuiuscunque facultatis,
etiam per cuiusvis Concilij decreta
in genere, vel in specie concessa. Et
Congregatio Cardinalium iam
declaravit his verbis. Episcopus
absolvere non potest hominem here-
ticum in foro conscientie, licet hæc fa-
cultas à Concilio sit ei concessa, tom. 4.
disp. 30. sect. 2. §. Hic verò speciali-
ter, & sequenti.

21. Decretum Concilij Tri-
dentini sess. 24. cap. 6. in quo
conceditur facultas Episcopis
absolvendi ab omnibus casibus
reservatis Sedi Apostolicæ oc-
cultis; non solum intelligitur
de reservatis ante Decretum,
sed de reservatis ex nova lege
Sedis Apostolicæ post illud;
quia ratio legis eadem est in
casibus antea reservatis, vel quo-
cunque tempore reservandis,
nisi reservetur cum aliqua clau-
sula aut verbis sufficientibus,
per quæ huic decreto derogari
videatur, verbi gratia, si di-
cat etiam in casibus occultis,
vel, non obstante quocunque
decreto etiam Concilij gene-
ralis, ut additur in bulla Cœne:
quia si simpliciter fiat reserva-
tio, non existimat Doctor nos-
ter per clausulam generalem
derogari speciali decreto Con-
cilij Generalis. tom. 4. disp. 30.
sect. 2. §. Aliud vero dubium, & se-
quentibus.

22. Religiosi, præsertim
mendicantes (ut probabilius
est) non possunt ex vi iuris cō-

munis absolvere à peccatis re-
servatis Episcopis. Ratio est,
quia in Clement. Dudum. de pri-
leg. declaratur; religiosos ex vi
illius concessionis, non habe-
re maiorem facultatem absol-
vendi à peccatis, quam Pa-
chos ordinarios. Hi autem non
habent facultatem absolvendi
à peccatis reservatis Episcopis
ergo. Item in Clement. Religiosi, de
privileg. §. Quibus. præcipitur re-
ligiosis sub interminatione ma-
ledictionis æternæ, ne à casibus
Sedi Apostolicæ, aut locorum
Ordinarijs reservatis quenkā
absolvant, tom. 4. disput. 30. sect. 2.
§. Secundum punctum.

23. Per eadem verba, Ego
te absolvo, potest mortui vicinus
simul absolvi à censura, & à
peccatis, & tunc simul tempo-
re utrumque aufertur. Prius ta-
men natura ipsa censura: ob
maiores verò certitudinem
addi potest (ab omnibus censuris,
& peccatis tuis) quia certissimum
est illa sola verba (Ego te ab-
solvo) esse necessaria, & suffi-
cientia ad absolutionem sacra-
mentalem, quod non est ita cer-
tum de absolutione à censura;
& ideo in illo modo absoluendi,
potest esse fructus, & nihil
est periculi; quia licet infirmus
moriatur, antequam profe-
rantur illa verba, & ab omni-
bus peccatis tuis, absolutio sacra-
mentalis erit valida, quod non
ita erit certum de censura, si
non aliquo modo exprimitur.

illa tenent
Natur. c.
26. n. 266.
Anton. 2.
p. m. 17.
c. 1. Sol. d.
18 q. 4.
art. 3.

non dubia
imò certa.

Doctrina
non dubia
imò certa.

De absolutione Sacramentali

tom. 5. disp. 10. sect. 2. § Ex quo ces-
sat.

24. Cōfessio facta ordinaria
superiori sine vlla mētionē, vel
intentione casuū reservatorum,
vel absolutio simili modo ab
ipso data; non satis est, vt pecca-
tum oblitum, quod antea erat
reservatum postea maneat non
reservatum, & sine onere con-
fitendi illud superior. Hæc con-
clusio patet; absurdum enim
esset dicere, voluisse tollere re-
servationem, cum de illa non
ageretur. Tom. 4. disp. 31. sect. 4.
§. secundo dicendum.

25. Quando aliquis absol-
uitur virtute privilegij in fauo-
rem ipsius penitentis concessi,
& alicuius peccati reservati obli-
uiscitur, censetur liber manere
à tali reservatione: exēplum est
in iubilæis, in quibus conceditur
facultas à reservatis absolventi,
& qui consequitur indulgentiam,
& absoluitur virtute illius,
alicuius peccati reservati obli-
uiscitur; tūc enim manet liber à
reservatione, ita vt possit postea
peccatum illud confiteri cuiquē
simplici sacerdoti, habenti
cōmunem iurisdictionem. Ra-
tio est; quia superior concedens
facultatem hanc in fauorem pe-
nitentis, quantum in se est, vo-
luit illi auferre reservationē, si
illo privilegio intra signatū tē-
pus vteretur ad indulgentiā cō-
sequendā; sed penitēs etiā quan-
tū in se est, vltus est illo privile-
gio; mā sit ergo liber à reservatio-

ne, tom. 4. disp. 31. sect. 4. §. *Quantum
punctū.* Idē dicendū, si sacramē-
tum fuit validum, & informe;
secus verō si fuit prius nullū;
quia illa nec esset confessio, nec
absolutio, & ita nihil est opera-
ta. *Ibidem. sed queret.*

26. Qui confessus est pecca-
ta sua tempore iubilæi, & abso-
lutus est virtute illius, si casu
oblitus est alicuius peccati re-
servatis tale peccatum non ma-
net liberū à reservatione, si po-
stea non fecit reliqua opera ne-
cessaria ad consequendam in-
dulgentiam. Ratio est; quia om-
nia hæc privilegia conceduntur
propter comparandam indul-
gentiam; & ideo donec illa ob-
tenta sit, non videtur penitēs
posse gaudere his privilegijs, quę
ad eū dum non pervenerunt:
quāvis contraria opinio non
omnino sit improbabilis, quin
possit quis probabiliter ei ad-
herere, si obliuio fuerit incul-
pabilis; secus si culpabilis, nam
tunc etiam absolutio esset nulla:
tom. 4. disp. 31. sect. 4. §. *potest
enim, & sequenti.*

27. Subditus vnius Episcopi
iter agens per aliā diocēsin, po-
test ex tunc facultate, conue-
tutine introducta, confiteri
illius Episcopatus confiteri, &
ab eis absolui à casibus reserva-
tis suo Episcopo; quia ille, qui
sic versatur in alieno Episcopa-
tus; non ideo ibi confiteri, & ab-
solui potest, quia vultur facultas
eligendi confessorem; sed

hoc

Syluest.
confess. 1. q.
4. Angel.
confess. 1.
n. 22. Ro-
sell. conf.
2. n. 9.
Nauar. in
cap. Confir-
matur. §.
Cautus n.
32. de pe-
nit. d. 5.
& in sum.
c. 16. n. 13.
& alij.

Caiet. ver.
Absolut. 2.
Palud. dist.
17. q. 3.
D. Anton.
3 p. tit. 17
cap. 4.

hoc ipso, quod versatur in alie-
no episcopatu, potest ibi absolui
more incolarum illius diœcesis,
ac ita segerere, ac si esset subdi-
tus Episcopi illius loci. *Tom. 4.*
disp. 30. sect. 1. §. Atque hac.

§. III.

*Absolutio, quoad censuram in
communi.*

I Censura nō potest tol-
li nisi per directam
absolutionem, & iu-
risdictionem: Ratio
est: quia inter se non habet vna
excōmunicatio connexionem
cum alia, neque etiam cum cul-
pa; quia potest vna excōmuni-
catio remitti sine alia, & culpa
sine excōmunicatione: & excō-
uerso. *Tom. 4. disp. 30. sect. 3. §.*
Uterius verò.

2 Per generalem absolutio-
nem, non tollitur culpa cum cē-
sura Papæ reservata; Ratio est:
quia sub generali clausula non
comprehenduntur, quæ specia-
lia sunt, iuxta *cap. 2. de penis. &*
remiss. in 6. Et ideo, qui dat po-
testatem generalem absolvendi
à censuris, non censetur illam
dare ad absolvendum à censuris
reservatis: ergo similiter, qui ab-
soluit tantum generatim ab ex-
communicatione non censetur
absolvere à reservata. *Tom. 4. disp.*
31. sect. 4. §. Solum superest.

3 Per absolutionem propriè,

ac perfectè tollitur cēsurā: quod
est de fide; constat enim ex illis
verbis: *Quoscumque ligaveritis, vel
solueritis, &c.* Ratio est: quia ab-
solutio hæc actus est iurisdic-
tionis, ut sumitur *ex cap. unico de
Maior. & Obedient. in 6. & cap. Ve-
nerabilibus. §. Porro. & ferè in om-
nibus alijs de sent. excōmun. in 6.*
Iurisdic-
tio autem, ut perfecta sit,
non debet esse ad ligandum tã-
tum, sed etiam ad absolvendum:
alioqui nō esset in ædificationē,
sed ad destructionē. *Tom. 5. disp. 7.*
*sect. 1. §. Nihilominus dicēdū. Quāvis
cēsurā sit lata sub cōditione. v. g.
donec satisfeceris. Quia licet, in hoc
casu nō requiratur absolutio no-
uā; tamē nō tollitur sine absolu-
tione; quia antiqua abso-
lutio sub cōditione lata, postea ope-
ratur expleta conditione. Tom. 5.*
disp. 7. sect. 1. §. Cum igitur.

4 Censura non tollitur per
mortem subiecti illa ligati: Ratio
est, quia iura canonica docēt illū
indigere absolutione: ut patet
ex cap. à nobis 2. & cap. sacris de sent.
excōm. & cap. Is cui eodem tit. in 6.
Et supponunt hominem mor-
tuum manere ligatum censura,
quia absolutio nō habet locum,
nisi ubi vinculum durat. *Tom. 5.*
disp. 7. sect. 1. §. Altera pars.

5 Post mortem potest quis à
censura liberari, & absolui, non
quoad ipsum, sed quoad actus,
vel effectus per viuos erga illū
s. mortuum agendos, quia ho-
mo iam mortuus sine censura
decedens, non potest directè in

*Cap. vii. de
maiorat.
& obediēt.
in 6. &
cap. Vene-
rabilibus
de sent. ex-
com. in 6.*

*Cap. à no-
bis.
Cap. Is cui
C. Sacris.*

Supponitur

*Cap. 2. de
pen. & re-
miss. in 6.*

De absolut. quoad censurā in cōmun. §. 3.

Paludanus cum ferri, vt inde in alia redun-
in 4. disp. det, sed solum potest declarari, si
18. q. 1. n. 7 contracta fuit: quod autem ratiō
Conar. & fit, si censura non præcessit in
alij. vita, & omnino nunquam fiet, si

defunctus, quantumuis pecca-
 tor, ante mortem exhibuit suffi-
 cientia signa fidei, & penitentiæ,
 ac obedientiæ ad Ecclesiam:
 quando verò censura lata est vi-
 uente peccatore, licet directè in
 eum feratur, ex ea tamen redū-
 dat in alios obligatio, quæ per-
 manet mortuo excommunicato
 sine absolutione à censura, etiā si
 contritus, & in gratia discedat.
Tom 5. disp 5. sect. 1. §. Tandem hinc
constat. & ibidem disp. 7. sect. 1. §.
Nihilominus.

*Cap. à no-
bis.*

6 Defunctus ante mortem
 non absolutus à censura, vt ab
 illa possit absolui requiritur, vt
 ante mortem saltem præbuerit
 signa contritionis: quibus ostē-
 derit se à contumacia recessisse;
 & ad obedientiam Ecclesiæ re-
 diisse, vt supponitur *in cap. à nobis,*
de sent. excom. Qui non potest ab-
 solui à quocumque Sacerdote,
 sed ab illo tantum à quo viuens
 absolui potuisset, vt rectè notat
Navarrus: quia cessauit articulus
 mortis in quo datur facultas cui-
 libet Sacerdoti, vt possit absolui
 à peccatis, & consequenter à
 censura. *Tom 5. disp. 7. sect. 1. §. Ve-*
runtamen.

Cap. in eps.

7 Quando absolutio censuræ
 sub conditione datur, v. g. Satis-
 faciendi, vel se præsentandi suis ordi-
 narijs, aut coram Summo Pontifice;

non impleta huiusmodi condi-
 tione, ipso iure incurritur cen-
 sura lata *in Cap. Eos de sent. excom.*
 Ratio est: quia cum illa absolu-
 tio conditionalis sit, formaliter,
 & virtute æquiualeat moni-
 tioni de actu futuro præstando,
 sub pena similis censuræ ipso
 facto incurrendæ. *Tom 5. disp. 3.*
sect. 10. §. Solum præterea.

8 Absolutus à censura in ar-
 ticulo mortis, etiā si à nō pro-
 prio Sacerdote, iudice, vel alio
 habente iurisdictionem extra
 illum articulum, sed à simplici
 Sacerdote, postea non indiget
 noua absolutione, vt notauit
Glossa in cap. à nobis, de sent. excom.
verb. non potuerit. Ratio est: quia
 absolutio vera fuit, & ex iuris-
 dictione veluti delegata ipso
 iure omnibus sacerdotibus pro
 illo articulo; vt colligitur *ex cap.*
Ea noscitur, & cap. Non dubium, cum
alij. de sent. excom. & significatur.
in Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. tom 5.
disp 7. §. Aduertendum. sect. 1.

*Glossa in
cap. à nobis
Cap. ea nos-
citur cap.
Nō dubiū.
Cōt. Trid.*

9 Censura non tollitur ipso
 facto propter emendationem
 solam, vel quamecumque satis-
 factionem peccatoris. Ratio est:
 quia licet contumacia debeat
 præcedere ad censuram feren-
 dam, non tamen est necessaria,
 vt duret, & conseruetur, vnde
 ad illam auferendam semper
 requiritur absolutio, vt colligi-
 tur *ex cap. Qua fronte de appellat. &*
cap. Cum d. s. ideres, de sent. excom.
tom 5. disp 7. sect. 1. §. In secunda
difficultate. Item non tollitur
 per

*Cap. qua
fronte cap.
cum desi-
deres.*

per elapsū tempus. Ratio est: quia proprius eius terminus, est solum in quantum contumacia durat, nec fieri potest, ut censura usque ad præfixum terminū, ita ponatur, ut eo elapso, cesset, etiā si contumacia duret, esset enim hoc contra finem censuræ, qui est comprimere contumaciā, & cōtra rectitudinem iustitiæ, nam daretur occasio peccatori permanendi in sua contumacia.

Cap. Epis. Ibidem. §. Altera pars. Item nec
copus ante
Cap. Pas.
toralis.

extinguitur propter mortem fe-
rentis, siue à lege, siue ab homi-
ne lata sit, ut apertè probatur
in cap. Episcopus ante. 11. q. 3. &
cap. Pastoralis, de officio, Indic. Or-
dinar. §. Præterea. Vnde sequitur
censurā nō tolli, nisi per absolu-
tionem Ibidem. §. In ultimo puncto.

10 Excommunicatus à suo
Episcopo per generalem sentē-
tiam, potest absolui ab alio Epif-
copo, ad cuius diæcesim domici-
lium transtulit, iuxta probabilē
opinionem, quæ est in praxi se-
cura. At verò excōmunicatus,
per particularem sententiam,
non potest absolui ab alio iudi-
ce, etiā si aliò domicilium trās-
tulerit: quia iam causa capta fuit
coram alio iudice; & iurisdictio
sic confirmata, non auferitur
propter translationē domicilij:
ut cōstat ex cap. Proposuisse de foro

compet. ubi Glossa multa refert iura.
Cap. Pro
posuisti, &
Gl. su in
ed.

to 5. disp. 7. sect. 2. §. Iam ad cetera.
11 Absolutio à culpa non po-
test dari, nisi supposita accusa-
tione, seu confessioe alicuius

culpæ. Absolutio verò à censu-
ra, potest dari, sine accusatio-
ne, vel confessione. Ratio est:
quia absolutio Sacramentalis
supponit cognitionem vinculi
absoluēdi, & requirit materiam
tanquā partem essentialem; quæ
consistit in actibus pænitentis,
præcipuè in confessione, quæ ali-
quo modo contritionē indicat;
at verò absolutio à censura, nec
habet illam peculiarem rationē,
nec semper seruat perfecti iudi-
cij formam, & ideo datur omni-
no ignotis iudici, & inuitis, &
etiā absentibus, & absolutio à
culpa nisi voluntarijs, & præsen-
tibus confertur. Tom. 5. disp. 7. sect.
5. §. Sicut etiam.

Differētia
inter cen-
suram, &
culpam.

12 Index ordinarius potest
absolvere validè à censura, non
explicitata à Reo in particulari,
non tamen rectè vietur sua po-
testate; quia necesse est, ut in
particulari cognoscat causam
censuræ. At iudex delegatus, si
potest uti iurisdictione extra Sa-
cramentū confessionis, idē dicē-
dū est de illo, nisi aliud exprimat
forma delegationis: quādo verò
potestas solum data est in ordine
ad Sacramentum confessionis,
non potest absolvere à censura,
nisi explicitata à Reo in particu-
lari, alioqui si ex instituto hoc
taceatur, nihil fiet: secus verò si
ex obliuione; tunc enim etiam
per se, & directè tollitur censura
per absolutionem generalem.
to. 5. disp. 7. sect. 5. §. Dices, ergo.

13 Absolutio data à censuris
absolutè

De absolut. quoad censurā in cōmuni §. 3

Conar. lib.
2. variar.
c. 10. n. 3.
Nauar. in
sum. c. 27.
n. 278.
Gutier. in
q. Canon.
lib. 1. c. 2.
Ledesma
2 p. q. 26.
art. vlt.

absolutè per priuilegia, aut iu-
bilæum, in utroque foro habet
locum; quia cum verba sint ab-
soluta, & gratiam contineant,
amplianda sunt, potius quàm
restringenda. At verò quando
priuilegium datur cū limitatio-
ne, v.g. pro foro conscientie, nō
amplius valet: quia Pontifex
pro suo arbitrio potest non plus
concedere, & ided si priuilegiū
restringit, non plus valet, quam
son it. tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Aliud
dubium, & sequenti.

14. Absolutus in foro inte-
riori tantū n. potest liberè, ac
permanenter se gerere, vt non
excommunicatus, non solum in
foro interiori, sed exteriori; dū-
modo sufficienter de absolutio-
ne cōstet, & debitus ordo serue-
tur. Ratio est; quia absolutio illa
est absoluta, & in re tollit cen-
suram absolutè, & non secundū
quid. Vt autem talis absolutio
nota sit in foro exteriori, suffi-
cit, vt ille, qui absoluit, de ea fi-
dem faciat, et si necesse sit, po-
test illius iuramentum postula-
ri. Plura verò testimonia, sunt
aliena ab omni ratione exige-
re: & quando confessor fidem
hanc præbet per se ipsum, debet
tale scriptum dare penitenti,
corā testibus, & tabellione, qui
in altera scripturæ facie fidem
faciat, illum scriptum esse talis
Sacerdotis, &c. Vide Nau c. 27. n.
42. & lib. 5. Consil. n. 26. de sent. ex-
com. Atque eadē proportionē lo-
quendū est, quando censura fuit

publica, si nō fuerit iuridicè de-
nuntiata: nā tunc etiā absolutio
tollit omnino censurā: & quan-
do iuridicè denuntietur, neces-
se est, vt coram iudice absolutio
probat, vt per eum absolutus
declaretur: quia aliās nō poterit
se gerere vt absolutus, sed tantū
corā eis, quibus sufficiēter de ab-
solute cōstat. tom. 5. disp. 7. sect.
5. §. Difficultas verò & seqq.

15. Quando potestas absoluen-
di à censura cōceditur; & datur
in foro conscientie tantū, illa
limitatio operatur duo, i. vt nō
obstante tali absolute, & pæ-
nitentia imposita in foro pæni-
tentie, possit Ecclesiasticus iu-
dex de illo delicto cognoscere,
& satisfactionem accommoda-
tam foro publico imponere. 2.
Necesse est, vt licet nō iteretur
illa absolutio, saltem declare-
tur, ac comprobetur in foro ex-
teriori, iuxta modū in conclu-
sione præcedenti dictū. tom. 5.
disp. 7. sect. 5. §. Cum ergo.

16. Quando potestas absol-
uendi à censura absolutè con-
ceditur, ita vt in foro interiori,
& exteriori valeat, non datur
dependenter à sacramento, vel
confessione peccatorum. Ratio
est; quia absolutio à censura, nō
pendet ex absolute peccato-
rum. At verò quando facultas
conceditur tantū in foro cō-
scientie & in ordine ad inter-
nam & bonā animæ dispositio-
nē, solū datur facultas ad absol-
uendum à censura intra sacra-
mentum

Vide Na-
uar. cōtra
Pœnam in
direct. inq.

Syluester
verb. Abso-
lutio 3.
Nauar. in
sum. c. 26.
n. 31.
Corduba
in summa
q. 19.

mentum penitentiae. Ita multi viri docti censent de confessio-
ne facta per bullam Cruciatæ,
in qua habentur illa verba, *Au-
ditis confessionibus eorum, &c.* Et
Pius V. ita declaravit in bulla
iubilæi millesimi, quingente-
simi, sexagesimi octavi, decla-
ravit huiusmodi absolutiones
dandas esse in foro interiori,
& penitentiali. tom. 5. disput. 7.
sect. 5. §. Terrio dubitari potest, &
sequentibus.

17. Quando conceditur fa-
cultas absoluendi à censura, cū
hac limitatione, v. g. *satisfacta
parte*, certū est apud omnes, per
se loquendo necessarium esse,
ut talis conditio præexistat; quia
hoc expressè requiritur per illa
verba, *Satisfacta parte*. Ergo ut
quis legitimè utatur potestate
sibi concessa, necesse est, ut illā
formam, seu conditionem ser-
uat; quia aliàs absolutio est nul-
la, cum detur sine potestate ad
sic absoluendum. tom. 5. disp.
7. sect. 5. §. Vltimò quari potest, &

Iacobus de §. Sed quid. At verò si penitens
Graffis lib. ob impotentiam non potest in
4.c. 16.n. præsentì tempore; secundum
6. Nauar. probabiliorē sententiam (li-
c. 26. n. 7. cet alij oppositum sentiant) po-
Armil. ver. test absolui, si satisfaciat eo mo-
do, quo de præsentì potest, v. g.
n. 48. Na- præstando cautionem, vel pig-
uar. c. 27. noratitiam si potest, vel iurato-
n. 47. riam, si maiorem nō potest. Ra-
Caiet. ver. tio est, quia cum Pontifex ait, *sa-
Absolutio. tisfacta parte*, intelligendus est,
quantum penitēs facere potest:

quia non est verissimile Pon-
tificem postulare conditionem
impossibilem. Ibidem. §. Nihilominus probabilius.

18. Quando in rescriptis,
seu bullis conditio, *satisfacta par-
te*, non apponitur, absolutio ea
non impleta, est valida, licet in-
iusta, iuxta probabiliorē sen-
tentiam. Ratio est; quia quan-
do concessio est absoluta, inter-
pretanda est secundum ius
commune; sed in iure commu-
ni, qui habet simpliciter hāc po-
testatem, facit actū validū, etiā si
iniuste illa utatur: ergo idē erit
in casu præsentì. tom. 5. disp. 7. sect.
5. §. Quin potius.

19. Quando censura est ta-
lis, quæ nullam satisfactionem
partis læsæ requirat, potest dari
absolutio valida, absque alia sa-
tisfactione. Ratio est; quia hæc
clausula, *satisfacta parte*, non ad-
ditur in bullis ad limitandam
potestatem absoluendi à solis
illis delictis, quæ habent par-
tem læsam, sed solum, ut quan-
do necessaria est talis satisfac-
tio, præmittatur: hæc est enim
evidenter intentio Pontificis,
& communis omnium inter-
pretatio, tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Ex
quo tandem fit.

20. In illa clausula, *satisfacta
parte*, per partem non intelli-
gitur Ecclesia, seu prælatus præ-
cipiēs, vel excōmunicās; sed ali-
qua persona offensa. Ratio est;
quia illa offensio iudicis ge-
neralis est in omni censura,
& simi-

Nauar. c.
27 n. 37.
contra Ia-
codam de
Graffis.

Hæc est om-
nium in-
terpretas.

De absolut. à censura ab homine. §. 4.

& similiter obedientia, & cautio par. ndi Ecclesiæ generaliter requiritur. Vnde satisfactio idē est quō restitutio, seu honoris, seu fame, seu aliorum bonorum, cuius rei exemplum optimum est in *Conc. Trid. sess. 25. cap. 12. de reform.* Ibi (nisi plena restitutione sequuta.) Et Pius V. in Iubilæo anni. 1568. declaravit, huiusmodi absolutiones quæ fiunt (*satisfacta parte.*) etiam in foro exteriori suffragari: quod intelligendum iuxta superius dicta, hic conclusione. 14. *Tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Qui propterea.*

21 Absolutio ab excommunicatione, siue à censura, licet sit cæremonia sacra, & aliquam sanctificationem conferens; non est Sacramentum. Ratio est: quia non significat gratiam, aut verā animæ sanctificationem. *Tom. 3. disp. 1. sect. 2. §. Dico Tertio.*

§. II. III.

Absolutio à censura ab homine.

I **Q**ui, dum in alieno Episcopatu versatur, & ab illius Episcopo excommunicatus est, excommunicatione lata per statutum; potest absolui etiā à proprio Episcopo; nisi censure sit reservata: sed ut huiusmodi hospes per sententiam particularem ab homine latā ligari pos-

sit ab Episcopo alterius diocesis, requiritur, ut in eo supponatur legitima iurisdicatio, siue ratione delicti ibi commissi, siue alio titulo acquisita fuerit, & tunc non potest absolui à proprio Episcopo: quia in tali causa, ille solus est iudex eius, à quo fuit excommunicatus. *Tom. 5. disp. 7. sect. 2. §. In secundo dubio.*

2 Qui religionem ingreditur, potest absolui à superiori religionis à censura lata, per suum Episcopum, per sententiam generalem, aut per statutum. Ratio est: quia superior religionis est tunc eius ordinarius; secus dicendum de absolutione censure latæ per sententiam propriam, & specialem: tunc enim ratione litis, seu causæ inchoatæ, iurisdicatio permanet apud priorem iudicem: at verò aliquæ religiones possunt ex privilegio absolvere ab omni censura ab homine lata contracta ante ingressum religionis, dummodò talis censura generaliter lata sit: quod privilegium datum fuit minoribus à Clemente IV. & postea ab Alijs Pontificibus confirmatum; vel de nouo alijs religionibus concessum, & multæ aliæ fruuntur illo per viam communicationis. Quod intellige de sententiâ generali, & non speciali; quia nūq; comprehenditur sub his privilegijs. At verò censura lata pro particulari delicto, occulto tamē quo ad personas, potest absolui ratione horum privilegiorum; in quos

Clem. 4.

Pius V.
Medina in
instructio
ne confesso
rū. cap. 12.

Vide Abba
re in cap.
Grane ni.
m. depræ.
bed. n. 14.

In quas confusé tantum, & sub ratione delinquentium lata sit, post satisfactionē exhibita parti, tom. 5. disp. 7. sect. 2. §. Ad tertium dubium, & sequentibus.

3. Iudex ad quem appellatum est, potest absolvere à censura lata ab inferiori, ut patet ex cap. per tuas de sentent. excom. & cap. Venerabilibus. §. Porro. eodem tit. in 6. Sed ut ea potestate legitime utatur, debet servare modum iure præscriptum. scilicet quod non absoluat nisi prius constituerit priorem censurā fuisse iniquē datam, alioqui remittere potius debeat, absolutionē ad iudicem, qui illam tulit, nisi vel sit periculū in mora, vel ille nolit absolutionem impendere. Vide cap. ad reprimendam. de offic. ordin. tom. 5. disp. 7. sect. 2. §. Ad quantum dubium.

4. Iudex, à quo appellatum est, potest à censura à se lata absolvere, quando nō constat fuisse censuram benepositam. Ratio est: quia quamvis per appellationem sit in aliā causā translata, nihilominus ille, à quo appellatum est, non omnino amittit iurisdictionem ordinariam, quā habebat, sed solum habet illam quasi imoeditā, ne quippiam agere possit, quod effectū seu fructū appellationis possit impedire. Quod est conforme textui, in cap. Cum cessante. & cap. Cum teneamur de appellat. in 6. Idem dicendum de iudice delegato in favorem censuræ, in cap. Qua fronte. de

Appellat. quæ sententia magis placeat Doctori, licet alij oppositum teneant, to. 5. disp. 7. sect. 2. §. In quo intelligitur.

5. Excommunicatus ad petitionē alicuius partis, non potest ad petitionē ipsius partis à quolibet sacerdote absolvere. Ratio est: quia cōsensus partiū in hoc nihil operatur, nisi superiorem adeat, quia ipsi non possunt iurisdictionē conferre: colligitur ex cap. ex causis. de officio. delegat. tom. 5. disp. 7. sect. 2. §. Quinti dubij.

6. Censura ab homine per sententiam particularē lata, iure cōmuni, & ordinario per absolutionem tollenda est ab eo, à quo lata fuit. Sumitur ex cap. Inferior. dist. 21. & cap. Verbum, de pæn. dist. 1. & cap. Prudentiam, & cap. Pastoralis. §. Præterea. de offic. ordin. At vero si iudex, qui tulit censuram cessat quacunque de causa, tunc recurrendum est ad superiorem, aut ad successorem, ut colligitur ex cap. Si is cui. de officio. deleg. in 6. & cap. si Episcopus ante r. quest. 3. Item quod dicitur de Episcopo succedente, idem dicendum de Capitulo Sede vacante, iuxta cap. 1. de maiorat. & obedient. in 6. Item quod intelligitur de pastoribus ordinarijs intelligendum est de legatis, cap. Pastoralis. §. Præterea. de officio ordin. & cap. si Episcopus ante r. q. 3. Quod locum habet, vel quando uno legato mortuo, alter loco illius super eandem causam, & cū eadē

Cap. Si a iudice de appellat. in 6.

Abbas in cap. Quæstioni n. 7. de appella

Cap. Inferior. cap. Verbum. cap. Prudentia cap. Pastoralis.

Cap. Si is cui. cap. Si Episcopus.

Cap. Pastoralis.

Cap. Per tuas.

Cap. Venerabilibus.

Vide Abbatem in cap.

cū ab exto. de rescript.

n. 14.

Cap. Ad reprimendam.

Cap. Cum cessante.

Cap. Cū teneamur.

Cap. Qua fronte.

De absoluteione à censura

potestate mittitur; vel certe quando delegatio non erat facta personæ, sed dignitati. Denique non solû successores Episcoporum, sed aliorum prælatorum, & qui eorum loco substituantur, eandem cum illis potestatem habere censeantur, tom. 3. disp. 7. sect. 2. §. Duo primò, & seqq.

D. Thom. in 4 d. 18. q. 2. ar. 5. Palud. q. 5. Sor. d. 22. Angel. ver. excomm. 4 n. 1. Tabiena n. 8. Armil la verb. suspensio. n. 22. Nau. c. 27. n. 4. Couar. in cap. Alima. p. 1. §. 12. n. 2.

7. Quilibet Sacerdos potest absolute in articulo mortis à censura lata ab homine per particularem sententiam, sub necessaria, & debita cautione: tunc enim quilibet est quasi delegatus iudex, cum non sit copia recurrendi ad proprium iudicem. At verò non excluditur quilibet alius ex commissione iudicis ipsius. *Vt in cap. Prudentia. §. Ultimo de officio. de leg. cap. Pastoralis. §. Præterea. de offic. Ordin. cap. Sacro. §. Caveat. de sent. excomm. & ex cap. Si quis à proprio. II. q. 3.* Item non excluditur Prælati superior non in dignitate, sed in iurisdictione, respectu talis personæ, ut in tali causa versatur, ita ut uterque habeat iurisdictionem in illam inferiorem tamen, & superiorem; quod non potest intelligi nisi per subordinationem, & dependentiam aliquam iurisdictionis, vnius à iurisdictione alterius. tom. 5. disp. 7. sect. 2. §. Itaque in primis. & seqq.

Vgolin. lib. 1. c. 4. n. 3. Caiet. ver. absolute. 8. Excommunicatus per generalem sententiam laram pro futuris delictis, solum potest absolui à ferente talem senten-

tiam, sine censuram. Ita sentit Gloss. in cap. Ex frequentibus. de institutis. Fundamentum est: quia talis censura est simpliciter ab homine, & non à iure: ergo generalis regula in iure fundata, quod censura ab homine à solo ferente, vel superiori tollatur, in illa etiam locum habet. Quæ sententia est in rigore iuris vera, & in praxi tutior. Quamvis multi & graues Doctores censeant oppositum. ff. iudicandum esse eodem modo, quo de censura lata à iure. tom. 5. disp. 7. sect. 2. §. Secunda sententia, & sequentibus.

9. Qui potestatem habet delegabilem, non solum per se, sed per alium, potest à censura, à se lata absolute. Prima pars per se patet, quia hæc iurisdic-
Vide plura in Vgolino tab. 1. c. 13. n. 13.
 tio delegabilis est. At posterior pars addita est: quia non omnes habentes iurisdictionem possunt illam delegare: sed qui habent illam ordinariam, vel cum potestate subdelegandi, tom. 5. disp. 7. sect. 2. §. Atque hinc ulterius colligitur, & seqq.

§ V.

Absoluteio quoad censuram à iure.

A

Censura à iure non solum ab Authore iuris, sed à successore, & à superiore potest quis absolui.

Summa con-
 fessor. li. 8.
 tit. 33. q.
 86. Abbas
 & alij.

De Paro-
 chis vide S.
 Thom. in 4
 q. 1. art. 1.

D. Bonau.
 par 2. q. 6.
 Maior d.
 19. q. 2.

dub. 3. *Sot.* absolui, sicut diximus supra de
d. 22. q. 3. censura ab homine, conclusio.
ar. 2. *Syl.* 6. §. 4. de absolutione à censura
uest. verb. ab homine. Item potest absolui
Absolutio. ab inferiori, si non sit reservata
n. 4. & ver. Pontifici, verbi gratia, Episco-
casus n. 3. pus, vel Parochus, ut constât
Nau. c. 27. ex cap. Nuper. de sentent. excomm.
n. 39. tom. 5. disp. 7. sect. 3. §. Quoniam de
alij. ipsamet. & sequenti. §. Vltimo expli-
canda. & seqq.

2. Ratio ob quam muneri
Episcopi, & Parrochi coniu-
cta sit potestas absoluendi à
censura à iure, colligi potest ex
natura ipsius censuræ, præsen-
tim excommunicationis; quia
talis est pœna, ut ex intentione
Ecclesiæ auferenda sit, quoties
reus fuerit dispositus, & satisfac-
tionem obtulerit. *cap. Quafrom-*
te. de Appellatione. & ideo faci-
Cap. Cum lius, ac generalius conceditur
illorum. potestas absoluendi, quàm dis-
pensandi. Ut sumitur etiam
ex cap. Cum illorum. de sentent. ex-
com. tom. 5. disp. 7. sect. 4. §. Ratio
autem.

Vide Ab-
batem in
cap. Excõ-
municatis.
de offic. le-
gati n. 7.
& c. Quod
clericis, de
for. cõpet.
n. 4. & cap.
ex parte.
R. n. 8.
eodem tit.

3. Ille, qui habitat d'utur-
na mora in aliena diœcesi, licet
non sit per translationem do-
micilij, sed per quandam per-
manentem habitationem, tunc
potest (ut est valde probabile) ab
Episcopo loci absolui, siue cẽsu-
rã in eo loco contraxerit, siue ali-
bi. Et licet commoretur cum
licentia sui Episcopi siue non.
Ratio est, quia ille Episcopus
reputatur, ut proprius quoad
hunc actum absoluendi à cen-

sura, quidquid sit de alijs. Item,
vagabundi, nullibi habentes
fixum domicillum, possunt si-
ne dubio absolui ab Episcopo
loci, in quo actu versantur, e-
tiam si per breue tempus sint
commoraturi ibi. Ratio est: quia
illi non habent alium Episcopũ;
& nõ debent carere pastore, tom.
5. disp. 7. sect. 3. §. Quam tamẽ. & seqq.

4. Religiosi non exempti
possunt absolui à censuris iuris
communis, ab Episcopo loci,
in quo habent domicilium: si
enim exempti nõ sunt, sunt sub-
diti: ergo potest Episcopus exer-
cere actus iurisdictionis circa il-
los: secus dicendũ de exemptis
per priuilegia Põntificia, cum in
eis non habeat iurisdictionem:
neque illi possunt quoad hoc se
Episcopo subicere, quia esset
in detrimentum religionis, tom.
5. disp. 7. sect. 3. §. Solet etiam.

5. Qui potest absolvere à
censura iuris, potest etiam ab-
soluere à censura per statutum
Episcopi, aut Concilij Provin-
cialis lata. Ratio est: quia textus
Nuper de sent. excom. absolute lo-
quitur de sententia iuris, quæ
locutio in rigore omnia iura cõ-
prehendit, tom. 5. disp. 7. sect. 3. §. Sed
nihilominus.

6. Omnes, qui possunt ab-
soluere à peccatis mortalibus,
possunt etiam à censura non
reservata iuris. Quia appella-
tio proprij Sacerdotis, extendi-
tur ad omnem illum, qui iurisdic-
tionem habet ad absoluendum

De absolut. à censura reservata. §. 6.

dum à peccatis mortalibus: quia quatenus illud munus exerceat, subit vicem & modum sacerdotis proprii, ergo, *tom. 5. disp. 7. sect. 4. §. Ad hoc dubium.*

7: Quando Parochus iurisdictionem ad absoluendum à peccatis delegat, etiam facultatem absoluendi à censura cōcedit. Ratio est: quia hæc iurisdictione. II. absoluendi à censura, non delegatur à Parrocho, sed ab ipso iure, & auctore eius, & ideo quando Parochus committit alicui suam iurisdictionem absoluendi à peccatis, ipso iure illā alius recipit facultatem absoluendi à censuris nō reservatis, *tom. 5. disp. 7. sect. 4. §. Ad secundum obiectum.*

8. Absolutio data ex vi iuris à censuris non reservatis, conceditur non solum in foro interno, sed etiam in externo. *Vgolin. tab. 1. cap. 10. §. 5.* Ratio est: quia Pontifex in cap. Nuper. de sent. excomm. loquitur absolute; & fauores potius sunt ampliandi, quàm restringendi, *tom. 5. disput. 7. sect. 4. §. Aliud dubium.*

§ VI.

Absolutio quoad censuram reservatam.

I. **C**VI conceditur facultas absoluendi à peccatis Papæ reservatis,

conceditur etiam ad absoluendum à censuris reservatis eisdem. Ratio est: quia nullus casus reservatur de facto Pontifici, qui non habeat censuram annexam: secus dicendum de censuris reservatis Episcopo, cum Episcopi habeant casus reservados sine censura annexa. Vnde, *ut ait Nauarrus*, licet Episcopus concedat omnem suam auctoritatem ad audiendam confessionem alicuius, & absoluendum illum in confessione, nō censeri dari facultatem ad absoluendum à censuris sibi reservatis, *tom. 5. disp. 7. sect. 4. §. Respondetur ad primum. & sequenti.*

2. Per concessionem indulgentiæ plenariæ, non datur facultas, ut quis absoluatur à censura reservata. Ratio est: quia hæc duo beneficia sunt valde diuersa, nec vnum continetur in alio. Idem licet concedatur per modum iubilæi; quia quando tunc conceditur, solum conceditur indulgentia plenaria, quæ solet concedi in iubilæis; non verò facultas absoluendi à censura reservata; requiritur enim, ut expresse concedatur, *tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Prima igitur, & sequenti.*

3. A censuris per canonem reservatis, solus Autor canonis, vel eius superior, vel qui habet potestatem delegatam à potente, potest absolvere: quod est manifestum in iure, & colligitur

Nauar. in summa cap. 27. n. 261.

Est certum & per se patet.

Regula generalis.

tur ferè quoad omnes partes ex cap. Nuper de sent. excom. tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Ultima regula.

Compendiū
privilegio.

4 Varij sunt modi, quibus conceditur facultas absoluendi à censuris reservatis. Aliquando enim delegatur solo verbo, determinatæ personæ, vel in particulari casu, vel in generali. Aliquando verò, per privilegia perpetuū; vt v.g. per privilegia, quæ conceduntur religionibus: vt videre licet in compendio privilegiorū titulo. Absolutio quoad saculares. tom. 5. disp. 6. sect. 5. §. Alio ergò modo.

Cœc. Trid.

5 Potestas ad absoluendum à censuris reservatis, est concessa omnibus Sacerdotibus de iure communi, pro articulo mortis; quamvis sint reservatæ ratione cuiuscumque culpæ, sine exceptione, neque ex parte Sacerdotū, neque ex parte culparum iuxta doctrinam. Conc. Trid. sess. 14. c. 7. Cuius verba sunt hæc. In eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reservatio in articulo mortis, &c. Tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. In hac ergò.

D. Anton.
3. p. tit.
24. c. 77.
§. I.

6 Concessa facultate ad absoluendum à censuris, non conceditur facultas ad reservata. Iuxta regulam iuris, sc. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset concessurus verisimiliter in specie. Quæ regula est 8. in 6. & habetur etiā in c. ult. de Offic. Vi car. in 6. tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Vt ergò.

7 Concessa facultate ad ab-

soluendum à casibus Pæpæ reservatis, non comprehenduntur, casus contenti in Bulla cænæ, etiā si expressè non excipiantur. Ratio est: quia illæ Censuræ iuxta vñ, & morem Ecclesiæ habent specialem rationem, & grauitatem, ac reservationem ratione cuius, non censentur comprehendendi sub clausula generali. Tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Ex quo, cum proportionem.

Iacobus.
de grassis.
li 4. decis.
c. 18. n. 2.
& c. 15. n.
76. citās
Nauar. &
Covar.

8 In concessione generali omnium censurarū Papalium, etiam contentarum in Bulla cænæ, non intelligitur comprehensio, celsura propter peccatum hæresis. Ratio est: quia specialis casus non comprehenditur sub generali clausula, & præsertim in mandatis, & commissionibus iuxta cap. Qui ad agendum, de procuratoribus in 6. Vnde quando Papa vult eum concedere, eum exprimit. Vt fecit Sixtus. V. in quo dam Iubilæo anni 1589. Et Clemens. VIII. In alio Iubilæo anni. 1594. Tom. 5. disput. 7. sect. 5. §. Hinc ulterius.

Nau. c. 27
num. 275.
Covar. in
c. alma. p.
1. §. 11. n.
15. Iacob
de grassis.
lib. 4. c. 15
num. 25.
Vgolino
tab. I. cap.
54. n. 10.

9 Sub facultate ad absoluendum à censuris Pæpæ reservatis, comprehenduntur reservatæ Episcopis. Ratio est: quia, si Pontifex potest absolvere à censuris reservatis Episcopis, tanquam illis superior: ergò potest tale potestatem delegare. Tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Addam nihilominus, & sequens.

Vide Iacob
de grassis
lib. 4. c.
15. n. 28.
Nau. in c.
Ita quorū
dā de iu-
dais not.
II. n. 71.
& sum. c.
27. n. 261.

10 Absolutio à censuris reservatis simpliciter, aut generaliter data, omnes comprehendit,

De Absolutione à censura reservata §. 6.

hendit, etiam oblitis; ita ut alia absolutio necessaria non sit, v. g. si habens potestatem absoluit generaliter aliquem ab omnibus censuris, omnes tollit, quæ cadunt sub eius potestate. Ratio est: quia potestatem habet de se efficacem, & ea vititur cum intentione conferendi effectum: & non est, quod illam impediatur, cum ex parte absolventis non sit necessaria scientia talis censuræ in particulari; & multo minus requiritur ex parte absolventis, ut per se est notum, quia potest quis ligari ignorans, ergo & absolui, tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Occurrunt tamen.

II. Censuræ oblitæ tolluntur per se per absolutionem generalem, ita ut necessaria non sit alia absolutio earum, licet in memoriam redeant. Secus dicendum de peccatis oblitis in confessione, quæ solum per accidens auferuntur, & idem sempermanent obnoxia simili iudicio. Ratio differentie est: Quia iudicium sacramentale in quo datur absolutio peccatorum, requirit integram causæ cognitionem per se, & præcepto divino omnia peccata mortalia clauibus subiiciuntur; non est autem tale præceptum Ecclesiasticum de censuris impositum: nec absolutio à censura, ad alium finem intrinsecum ordinatur, nisi ad tollendum illud impedimentum Ecclesiasticum, & ideo quacunque ratione au-

feratur ab eo, qui habet potestatem, non manet alia obligatio, tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Imo in hoc.

12. Qui bona fide absoluitur à censura reservata, virtute iubilæi, etiam si postea iubilæum non lucretur, verè manet absolutus. Ratio est: quia talis absolutio datur absoluta, & non conditionata, ut constat, tum ex potestate concessa, tum ex verbis, & intentione absolventis: quæ opinio videtur Doctori nostro probabilior, & satis securæ, non solum quando prædicta omisso casu, aut inuoluntariè accidit; sed etiam si ex negligentia voluntaria contingat. Unde nec postea reincidit in similem censuram propter rationem dictam, tom. 5. disp. 7. sect. 5. §. Aliud practicum, & seq.

Vgolinus
tab. I. §. 4.
n. 4. Cordu
ba in sum.
q. 21.

§ VII.

Absolutio à censura quoad diuisionem.

I. **A**bsolutio à censura primo diuiditur in eam, quæ est à iure, vel in eam, quæ est ab homine. Qualis sit absolutio ab homine constat ex usu. Absolutio autem à iure erit si sub hac forma feratur absolutio simul cum censura, si hoc fecerit ex tunc sit absolutus. Secundo diuiditur in absolutam, & conditionatam. Absoluta est quæ nec in

verbis

Est per se
notum.

Differentia
inter abso-
lutionem a
peccatis,
& a censu-
ris.

Vide Nau.
de panit.
dist. 6. c. 1.
in princip.
n. 64. & in
sum. c. 26.
n. 12. Co-
uar. cap.
Alma. p. 1.
§. 11. n. 6.
Vgol. tab.
1. cap. 22.
n. 2.

verbis; nec in intentione absol-
uentis claudit conditionem.
Conditionata est, quæ sub con-
ditione aliqua datur; quæ con-
ditio potest esse, aut de præsen-
ti, aut de præterito, aut de futu-
ro: si est de præsentis, aut de præ-
terito statim operatur, vel nulla
redditur: quæ absolutio ex cau-
sa potest dari, & absque illa erit
peccaminosa, secundum graui-
uitatem, aut paruitatem materiæ,
cum sit contra reuerentiam re-
rum sacrarum; & sit abusus qui
dam Ecclesiasticæ potestatis. Ab-
solutio verò data sub conditio-
ne de futuro, non habet effectū
statim, sed conditione impleta,
frequenter tamen est illicita; li-
cet aliquando cohonestari pos-
sit; quia non est de se malum ta-
lis modus absoluendi; nec iu-
re prohibitus, sed tantum est
contra non vsum Ecclesiæ, tom.
5. disp. 7. sect. 8. §. Primò ergò, & se-
quent.

Multa dis-
putat Cou.
cap. Alma.
1 p. §. 12.
n. 7.
Vgol. tab.
1. c. 22. §. 1

2. Absolutio à censura ter-
tiò diuiditur in simplicem, & ad
cautelam, quæ substantialiter nō
differunt, sed tantum in modo
conditionato, orto ex defectu
cognitionis, seu certitudinis ip-
sius censuræ; quando enim cō-
stat certo de censura, tunc datur
absolutio absolute, & simplici-
ter: quando verò censura igno-
ratur, aut est dubia, tunc si peti-
tur absolutio ob maiorem certi-
tudinē, vocatur ad cautelam.
Quæ duobus modis solet dari: pri-
mò ex causa, nulla præcedente

dubitatione, aut cognitione cen-
suræ. Secundò ratione dubitatio-
nis censuræ: ac requiritur quodd
dubium cadat in valorē, & nul-
litate censuræ; nam si sit du-
bium de iniustitia, vel alio defe-
ctu, qui non sit contra substantiā
censuræ, tunc non habebit locū
absolutio ad cautelam, sed sim-
plex necessaria erit, quia non
obstante illo dubio constat cen-
suram fuisse validam, tom. 5. disp.
7. sect. 8. §. Tertiò diuidi potest, & se-
quentibus.

3. Solus ille, qui potest ab-
soluere à censura certa, potest à
censura incerta, ac dubia. Ratio
est: quia hæc absolutio datur ad
tollendam omnem dubitationē
censuræ: ergò necesse est, vt qui
sic absoluit, potestatem habeat
ad tollendam censuram, si for-
tasse in re ipsa sit, tom. 5. disp. 7.
sect. 8. §. Alio modo.

4. Absolutio à cēsurā, quartò
diuiditur in simpliciter, & in re-
incidentiā. Absolutio ad reinci-
dentiā, dicitur illa, per quā tolli-
tur censura, non in perpetuum,
sed ita vt reditura sit, vel post
certum tempus, vel post certum
effectum; vnde omnis absolutio
quæ sic non datur est simpliciter
tom. 5. disp. 7. sect. 8. §. Vltimo diuidi
potest.

5. Absolutio ad reinci-
dentiam, vel est ad certum tempus,
seu effectum; & hæc, non est
proprie ad reincidentiam, sed
absolutio ad actum, seu ad tēpus,
quæ frequētius datur ad cautelam.

Qui modus
absolutio-
nis est val-
de vsitatus
& frequēs.

De absoluteione à censura,

vel est sub conditione satisfaciēdi, vel aliquid faciendi intra certum tempus, quo transactio, & non impleta conditione, iterum incidatur in censuram, & hæc est propriissima absolutio ad reincidentiam, ad quam incurrēdam non est necessaria noua sententia; aliàs absolutio non esset limitata ad tempus, vel actum, sed absoluta. Ratio verd, cur potest censura redire, est, quia redit ex vi prioris sententiæ, quæ iusta fuit, & ita semper respicit illam contumaciam, in qua talis sententiā fundata fuit. *Tom. 5. disp. 7. sect. 8. Vnde fit duobus modis, & sequent.*

6 Ad absoluteionem ad reincidentiā requiritur potestas iurisdictionis, cum sit absolutio propria, ac vera, & non sufficit conuentio partium. Quæ absolutio non potest dari, nisi qui illam tulit, si est ab homine, vel eius superior. Ratio est: quia hæc absolutio eandem iurisdictionem requirit, ac illa, quæ simpliciter datur. Item potest dari per priuilegium, vel per Bullā Iubilæi, vt interdum fit: tamē sub ea clausula (*satisfacta parte*) qua non seruata, reditur nulla. Quia tamen interdum ob impotentiam prænitentis sola cautio restitutionis præcedit, ideó tūc solum est absolutio ad reincidentiam: quia si persona sic absoluta, habita possibilitate, non satisfaciāt, iterum incidet; vt declararunt; *Pius V. Gregorius. XIII. & Sixtus V. in va-*

rij bullis, & est valde consentaneum iuri cōmuni, vt colligitur ex cap. Eos qui §. Idem statuimus, de sent. ex cō in 6 tam. 5. disp. 7. sect. 8. §. Ex quo intelligitur, & sequenti. Item ad absoluteionem à censuris iuris si non sint reseruata, eadem potestas, quæ requiritur ad aliā absoluteionem simplicem sufficit, vel necessaria est ad hanc de reincidentia. A censuris autem reseruatis Pontifici, solus ille potest absoluere, aut cui sunt reseruata. Sed de iure cōmuni in quibusdā casibus in quibus est difficilis recursus ad superiorē, cōceditur alijs inferioribus, cū obligatione cōparēdi, vel petēdi absoluteionē à superioriē cū primū cōmodē adiri possit, & talis absoluteio quoad hanc partē, est ad reincidentiā. *Ibidem. §. Simili modo.*

7 Nō requiritur noua culpa, ad incurrendam iterum cēsūrā, (vt est valde probabile) quando absolutio datur ad reincidentiā, sub conditione implenda, intra certum terminum præfixum, nulla facta mētiōe de potestate, & impotentia, sed absolutē de actione, vt restituendo, vel soluendo debito: quia hæc non est noua, censura, & ideó nō requirit nouam contumaciā: secūs dicendum, quādo fuit data absq; termino præfixo, sed solum sub ea conditione. *Cum primū in possis, quia tunc necessaria est noua contumacia ad talem reincidentiam. Tom. 5. disp. 7. sect. 8. §. Vna verò.*

§. VIII.

*Absolutio quoad conditiones
requisitas ex parte absolue-
tis à cēsurā, & absoluēdi.*

A

Bsoluens à censura etiā in articulo mortis, debet esse clericus, saltem in prima tonsura initiatus; sicut enim nō ligat nisi clericus, ita solus ille absoluit, tom. 5. disp. 7. sect. 6. §. Et primum ex parte, & §. Contraria nihilominus.

2. Iudex Ecclesiasticus habens potestatem absoluēdi, & excommunicandi, licet sacerdos nō sit, potest in articulo mortis absolvere quēlibet à censura, etiā non subditū, quē extra articulū absolvere nō possit, v.g. quia est alterius territorij. Quod fūdat in quadā pia interpretatione Ecclesiæ. At verò Doctōri nostro probabilius videtur; hanc potestatem solū cōcedi sacerdotibus ob necessitatē, nisi alias inferior clericus iurisdictionē habeat in talē personā, vel censuram eius, 10. 5. disp. 7. sec. 6. §. Nihilominus tamē.

3. Absoluēs debet absolutionē censuræ conferre ex certa sciētia, & libera voluntate; vnde intercedente fraude, aut alio defectu substantiali, ut v.g. si reus falsis testibus probet, se satisfecisse parti læsæ, cū reuera nō satisfe-

cerit, vel si in confessione dicat se non posse, cū tamē possit; vel si dicat se habere propositū parēdi Ecclesiæ & nō habeat, &c. redditur nulla absolutio. Itē est nulla absolutio, si intercedat vis aut metus cadens in constantem virū iuxta cap. vnic. de his quæ vi, de sent. excom. in 6. Quāvis metus, aut vis non inferatur à subditō Ecclesiæ, v.g. ab homine, vel Principe Gentili: tum quia hæc lex absolutē irritat actū absoluentis, qui est Ecclesiæ subditus; tum etiam quia ille Gentilis in hoc infert iniuriam Ecclesiæ, quæ potest se defendere, tom. 5. disp. 7. sect. 6. §. Secunda conditio, & seqq.

4. Persona absoluenda debet esse distincta ab absolvente, quia nemo est sibi subditus. Item debet esse persona viua, quia potestas humana non se extendit ultra hanc vitam. Quamvis mortuus possit absolui modo supra, §. 3. conclusione Cap. Quāvis. 5. At verò non requiritur præsentia localis de essentia absolutionis: quia si ligari potest absens, multo magis absolui, ut constat ex usu Ecclesiæ, & ex cap. Quanto. 2. q. 5. tom. 5. disp. 7. sect. 7. §. Arque ex hac conditione, & sequentibus.

5. Absolutio censuræ potest dari invito; imo & ignoranti. Ratio est: quia censura non est culpa, sed pœna, si voluntatem delicti mutet, quia iā cessat delictū, vel si delictum sit omnino transiens

Cap. Vnic.
de his, quæ
vi.

Vgol. tab. I
cap. 4. §.
vlt. n. 7.
Palud. in
4. dist. 20.
art. 2.
Sot. dis. 18
q. 4. ar. 4.
Nauar. de
pan. d. 6 c.
I. in prin-
cip. n. 83.
Nau. c. 26
n. 26. & c.
27. n. 252.
Grass. l. 4.
c. 15. n. 79
2.
Vgol. tab. I
c. 4. §. vlt.
n. 6.
Palud. in
4. d. 18. q.
5. n. 10.

De absolutione à censura,

sciens quoad actum; etiam si quis sit in eo impenitens, nolitque fitisfactionem exhibere; secus dicendum si habeat tractum successuum, tunc enim repugnat, censuram tolli perseverante eodem iure ex una parte, si est à ipso iure imposita, & contumacia ex alia: quia ratione talis contumacia, sepreff illa censura, quada in continua a conseruatione, ex vi illius iuris, & ideo nullus, qui non habet iurisdictionem auferendi, aut suspendendi ius illud, potest talem censuram per absolutionem tollere. Vnde Hæreticus non potest absolui à censura, dum in sua pertinacia perseverat, nam illud delictum habet tractum successuum sufficientem ad contrahendam censuram. Tamen esset in his casibus sit valida absolutio, erit etiam illicita concurrentibus tribus conditionibus. 1. Ut talis absolutio non cadat in præiudicium tertij, 2. ut scandalum, seu contemptus censurarum caueatur. 3. ut sufficienti experimento, & alijs signis, & coniecturis cõset non sperari fructum ex tali censura, sed detrimentum sequi. Et idem dicendum siue sint censure ab homine, siue à iure nisi speciali iure cautum sit, ut p̄ntz aggruatur. *Tom. 5. disp. 7. sect. 7. §. Secundo colligitur, & sequent.*

6 Item persona absolueda, requiritur, quod sit subditus aliquo modo in hac iurisdictione fori contentiosi, illi qui absolu-

tionem præstaturus est; quia hæc duo correlatiua sunt, habere iurisdictionem in alterum, & hunc subdi iurisdictionem habenti. *Tom. 5. disp. 7. sect. 7. §. Quia hæc res.*

§. IX.

Absolutio à censura quoad formam.

IN absolutione à censura nulla sunt ex iure præcepta verba, quæ sint de essentia illius. Cõueniunt omnes, sed necessarium est, ut fiat aliquo verbo, aut signo sēsi bili sufficienter significante, cum qui censura ligatus erat, solui, & liberari ab ea: quælia sūt, *Absolutio te, vel reconcilio te Ecclesie.* Itē necessarium est aliquod verbum, quo ille moralis effectus tollendi censuram indicetur, siue sit verbū, *Tollo, siue benedico, aut rebenedico.* Deinde quod exprimatur persona quæ absoluitur, & persona absoluetis, saltem implicite in ipso verbo, quo significatur actus absoluedi. *Tom. 5. disp. 7. sect. 9. §. Sicut censura, & sequent.*

2 Item requiritur in absolutione à censura, ut addatur determinatio censuræ, quæ significetur absolutionem esse à censura, vel à tali censura. Quando nihil præcedit, ex quo possit morali ter fieri talis determinatio, ut quādo ante absolutionem est.

Sacra-

Sacramentalem, præmittitur absolutio à censuris, ipso absoluente nihil petente, & nihil cogitante de censuris: secus dicendum, quando ex forma iudicij, seu ex his, quæ proximè antecedunt, constat de qua re sit sermo. v. g. si reus petat absolutionem à censura, satis est, quòd iudex respondeat (*Ego te absoluo*) nisi tale sit verbum, vt ex propria significatione requirat talem determinationem, v. g. si vtatur iudex verbo *Tollo, vel aufero à te*: quia tunc sine tali determinatione, nō reddit censum perfectum. Tom. 5, disp. 7. sect. 9. §. Inquiri verò hic, & sequent.

3 In absolutione à censura non requiritur per se, vt exprimat causa censuræ; quia nullo iure cautū est. Aliquando tamen oportet, vt exprimat, vt cōstet à qua censura penitens absoluitur v. g. quando aliquis est ligatus pluribus censuris propter diuersas causas, qui potest absolui ab vna, quauis non absoluitur ab alijs. Tom. 5. disp. 7. sect. 9. §. Quæri verò.

4 Quid est ligatus pluribus censuris, si absolutionem petat ab eo, qui potest absolvere ab vna tantum, illa solum tollitur, quantumcumque petatur, & concedatur absolutio quæ sub potestatem absoluentis cadit: quia non repugnat tolli vna sine alia: secus dicendum est, si absolutio petatur à iudice potente ab omnibus censuris absolvere, sine vlla de-

terminatione, sed absolute, & cap. Cum eodem modo concedatur, nisi ad pro causa, aliquam suam intentionem determinet. Item quādo petitio est determinata ad aliquam censuram solum, licet absolutio concedatur simpliciter, illa tantum aufertur: quia cōcessio accommodatur petitioni. Item absolutio simpliciter petita, concessa autē pro determinata censura, illam tantum aufert. Hæc doctrina tota est cōmunis: vt colligitur ex dictis capitulis iuris. Tom. 5. disp. 7. sect. 9. §. Itaque in eo, & sequentibus.

5 Inferior prælatus non potest absolvere à censura, per nuntius, aut alia signa, sed per sola verba, aut scripturam, vt colligitur ex cap. Aliquando de sent. ex com. & cap. Cum desideres eodem tit. & Clement. ult. de sent. ex com. Secus dicendum de Romano Pontifice, vt constat ex Clement. cit. Ratio est: quia habet supremā potestatem independēter à iure posuitio, ad tollendas censuras. Tom. 5. disp. 7. sect. 9. §. Vltimò inquiri potest, & sequent.

6 Absolutionem censuræ debet præcedere petitio absolutionis, non quia sit de substantia, sed quia ad conuenientem, debitūque modum absoluēdi expedit. sumitur ex cap. Per suas de sent. ex com. & cap. significasti, de eo, qui duxit in matrimonium, quam poluit per adulterium. Ibi, si penerit, licet quando sit periculum in mora possit dari absolutio sine petitio-

D. Tho. in
4 d. 18 q.
2. art. 5.
quæstionc.
3. & ibi
Palud.
Panorm. in
c. pro causa
c. officij
cit. & Nau.
in cap. in
quorūdam
da iudeis
not. II. n.
12.

Clement.
ultima.

c. Per suas
c. Signific.

Vgolino.
Conarr.

ne. Quid autē sit seruandū in huiusmodi absolutione in ordine ad forū externū, quando in illo sit, ad nos non pertinet, videatur Vgolino tab. 1. c. 19. §. 31. & Conarr. in cap. Alma. 1. p. §. 12. In foro autem penitentiae nulla specialis circumstantia requiritur, sed solum ut penitens exhibeat sufficientia signa obedientiae ad Ecclesiam: de alijs solemnitatibus tam ante absolutionem, quam post illam nihil potest dici incommuni, quia nullae praeceptae sunt, quae communes sint omnibus censuris: seruetur consuetudo recepta, & usus practicus; in caeremonijs in vniuersisq; censurae absolutione. Tom. 5. disp. 7. sect. 10. Per totam.

§. X.

Absolutio quoad censuram Canonis.

cap. Ad
eminentiā.
c. Penult.
de offic.
legati.

A Censura Canonis. Si quis suadente, &c. Potest absolvere summus Pontifex, aut eius legatus à latere, aut legatus missus in propria provincia. De Summo Pontifice patet, de legato à latere sumitur ex cap. Ad eminentiam cum alijs de sent. excom. De legato missus colligitur ex tenore cap. Penult. de Offic. legati. Excepto mortis articulo, ubi nulli est reservatio iuxta idem cap. Si quis suadente. Ibi

Et nullus Episcoporum illum presumat absolvere, nisi mortis vigente periculo, donec apostolico conspectui, praesentetur, & eius mandatum suscipiat. Exceptus item aliquibus casibus à iure concessis personis impeditis, ut constabit, ex conclusionibus sequentibus. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. In secunda parte.

2 Episcopus potest absolvere à censura Canonis in articulo mortis cum iuramento praestito restituendi, & accedere ad summum Pontificem, aut eius legatum. Quod conceditur etiam simplicibus Sacerdotibus, vigente necessitate iuxta cap. Ea nascitur de sent. excom. tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Principio igitur.

cap. Ea
noscitur.

3 Item potest Episcopus absolvere mulieres à censura Canonis, senes, valetudinarios, seu membrorum destitutionibus impeditos satisfacta parte iuxta cap. cit. Ea nascitur, de sent. excom. Ibidem. §. Prater hanc. tom. 5. disp. 22. sect. 1.

4 Item potest absolvere Episcopus, eos qui infra annos pubertatis hoc delictum committunt, quia eos aetas excusat. Iuxta cap. 1. de sent. excom. Et eorum excommunicatio est reservata Episcopo iuxta cap. pueris, & cap. de cetero de sent. excom. a qua censura possunt eos Episcopi absolvere, etiā postquam attingāt annos pubertatis; quia censura à principio non fuit reservata, ut habetur in cap. Vltimo de sent. excom. Ibidem, §. Prater hanc, & sequent. Tom. 5. disp. 22. sect. 1.

Cap. 1. de
sent. exco.
cap. Pueris
& cap. de
cetero.
cap. vlt. de
sent. exco.

5 Item

c. Quāuis. 5 Item potest Episcopus absolvere, eos qui tāta laborāt inopia, vt nisi mendicando Romā adire possint, vt habetur in cap. *Quāuis, de sent. excom. & cap. quod de his verbo. & paupertate eodem tit. Ibidem. §. Præterea pauperes. tom. 5. disp. 22. sect. 1.*

c. Quāuis 6 Item potest Episcopus absolvere eos, qui sine graui periculo ire Romam non possunt, vt habetur in dicto *c. Quāuis. verb. Inimicitia, & cap. de Cæterò, de sent. excom.* At verò Doctor noster nō intelligit tantum, per graue periculum illud quod est ratione capitalium inimicitiarum, sed etiam si hostium, & inimicorum fidei, nam est eadem ratio. Ibidem, §. *Præterea pauperes. tom. 5. disp. 22. sect. 1.*

c. de Cæter. 7 Item potest Episcopus absolvere, eos qui legitimè sunt impediti nec iteragere possunt, si ne graui incōmodo, ratione ægritudinis, imbecillitatis viriū, aut sexus, subiectionis necessariorum, paupertatis, periculi infamie aut scandali, &c. vt constat ex cap. *de Cætero de sent. excom. & cap. Quod de his, eodem tit. Ibidem. §. Præter hos autem. Quando autē sit impedimentum sufficiens, relinquitur prudētis iudicio. Tom. 5. disp. 22. sect. 1.*

Vide Ange 8 Item potest Episcopus absolvere eos, qui habent ætatem inuenturis. v. g. post pubertatē, si detur periculum tam corporis, quam animæ, quod est probabile considerando ea, quæ fre-

quentius accidunt, at nō est tam infalibile, quin oporteat in particulari cōsiderare personæ conditionem, & modum iter agēdi, & similia, vt possit prudenter iudicari, an verè intercedat tale periculum nec nē? Ibidem. §. *Dubitari ergo. tom. 5. disp. 22. sect. 1.*

9 Item potest Episcopus absolvere, eos qui habent impedimentum, quod consistit in quacumque alia causa rationabili, vt est subuenire parenti grauitè indigenti, alere vxorem, vel filios, exercere aliquod munus publicum, ad quod ex officio tenētur, & quod deserere non possunt si ne graui incōmodo, vel cōmuni, vel priuato, iuxta cap. *Quāuis, & quod de his, citatis, de sent. excom. Ibidem §. Aliud caput. & sequenti. tom. 5. disp. 22. sect. 1.*

10 Item Episcopus potest absolvere Ostiarium, vel execratorem, qui prætèxtu exercendi suū officium, clericum percussit, nisi graue vulnus inflixerit. Quāuis exercēdo officiū ad iracundiā promotus, modum excedat, voluntarièq; clericum percutiat, vt sumitur ex *c. Si verò 1. de sent. excom. & c. Peruenit. sub eodē tit. At verò in nullo casu potest absolui ab Episcopo officialis, laicus iniiciēs manus violētias in clericū titulo officij sui, quia eius delictū numquā est leue, & reparatur, vt enorme, cum non solum inferat iniuriam, sed vsurpet iurisdictionem in clericū. & sic explicata hæc sententia fundari potest*

c. Quāuis
c. Quod de
his.

c. Si verò.
c. Peruenit
Nau. c. 27.
n. 91. &
68. c. Si
verò. 1.

in cō-

De absolut. à censura Canonis. §. 10.

in citato cap. Si verò. 1. de sent. excom. tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Vltimò additur, & sequenti.

11 Clerici eiusdem Collegij se inuicem enormiter percutientes, coguntur adire Pontificem, vt habetur in cap. Quoniam de vita, & honest. cleric. At si percusserunt se tantum leuiter, ab Episcopo possunt absolui, vt constat. ex cap. citato tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Praterea hunc etiam, & sequenti.

12 Monachi intra claustra se se percutientes, possunt à suo Abbate absolui, iuxta cap. Monachi de sent. excom. Dummodo non enormiter, vt habetur in cap. Canonica sub eodem tit. Ibidem §. Nihilominus tamen tom. 5. disp. 22. sect. 1.

13 Monachus percutiens se cularem clericum, debet absolui ab Episcopo, si percussio sit leuis: vt habetur in cap. Religioso, de sent. excom. in 6. Item religiosus percutiens alium alterius religionis debet absolui ab Abbate illius Monachi qui iniuriã passus est, vt habetur in cap. Cum illorum, de sent. excom. Pro clauistro autem in hac materia, intelligitur totum monasterium: & licet percussio fiat extra totum monasterium, semper committitur Abbati absolutio à percussione leui facta à monachis inter se: quia ratio illius concessionis nō est locus, sed communis vita religiosorum. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Notanda verò, & sequenti.

14 Percussio facta proprio Abbati, non comprehenditur

in concessione cap. Monachi: propter enormitatem. Nam dicto cap. Cum illorum de sent. excom. declaratur enormis, & ex cap. Canonica sub eodem tit. constat percussione enormē non cōprehendi sub his priuilegijs, ergo. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Tertio aduertendum. Idem dicendum, de percussione alterius Abbatis non proprii, si enormis sit; si autem non fuerit, videtur pertinere absolutio ad Abbatē percussū, iuxta cap. Cum illorum de sent. excom. Sed ne ille sit iudex in propria causa, melius videtur, vt pertineat ad Episcopum. Ibidem.

15 Abbas percutiens subditū suum, à superiori suo regulari, si illum habeat, sin minus ab Episcopo absolui potest. Prior pars constat, quia illa percussio de se non est enormis, & ideo ex eo capite, non est semper reseruata Papæ. Posterior pars probatur ex dicto c. Monachi, de sent. excom. Ibi Quod si discretio Abbatis non sufficiat, ab Episcopo est adhibenda correctio: tunc enim maxime non videtur sufficere talis Abbatis discretio, quia non est ipse conueniens iudex in causa sua. Ergo est absoluendus ab Episcopo. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Secundo dicendum.

16 Abbas percutiens religiosum subditum alterius Abbatis, tunc talis Abbas, à prælato religiosi percussus est absoluendus, iuxta cap. Cum illorum de sent. excom. Et hæc procedunt iuxta ius cōmune, nam aliud est secundum priuilegia

privilegia mendicantium, de quibus alibi. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Secundo dicendum.

6. Mulier.

Panormit.
felinus, &
alij. indi.
eto cap.

17 Persona magnæ potentia, & nimis delicata, non tenentur petere absolutionem à summo Pontifice, Romam eundo: sed solum consulere Pontificē iuxta cap. Mulieres de sent. excom. Et non requiritur, quod Episcopus consulat, sed ipse, qui absolutio. ne indiget, consulere potest quacumque via voluerit, vel potuerit. At verò hi potentes interim non possunt absolui sub iuratoria cautione de consulendo, & comparēdo pontifici, nisi detur periculum mortis, aut grauis damni: & pertinet ad iudicium prudētis viri iudicare, an persona sit talis conditionis nec ne? quando superiori non referuiatur, & quando per euidētiā rei non constat. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Quanto obseruari & sequenti.

18 Qui ob circumstantiā personæ, ab alio, quam à Pontifice absoluitur, nō manet cum obligatione se præsentiandi Papæ. Ratio est: quia cum hæc concessio non fundetur in impedimēto, sed sit indulgentia ob aliquā circumstantiā personæ non fit sub obligatione comparendi, sed simpliciter; quod secus est, si concessio sit ratione impedimēti temporalis, nam sit sit perpetuum, eadem est ratio de illo, eo quod iam non habet locum cōditio, quod significatur in cap.

Quamuis, de sent. excom. tom. 1. disp. 22. sect. 1. §. Quanto est.

19 Puer non tenetur etiam transacta pueritia comparere, seruus autem, licet excusetur à comparendo, quādiū seruus est, tamē si manu mittatur, vel simpliciter, vel quoad illum actum, tenebitur comparere, quia tollitur impedimentum, in quo illa excusatio fundabatur; vnde non tenetur inuito rationabiliter domino Romam pro absolutione remitti: nisi delictū sit enorme, & scandalosum. Vnde cap. c. Mulieres Mulieres, de sent. excom. & cap. Re. c. Relatum latum eodem titulo. Dicitur dominus resistere rationabiliter, quādo graue patietur incomodū ex 5. n. 54. Si absentia serui sine sua culpa, & uest. verb. iudicabitur pati graue incomodū quoties nimis est à sede Apostolica remotus: & tunc debet absolui non sine Iuramento de comparando, & obediendo mandatis Pontificis, cessante impedimento. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Vnde colligitur.

20 Filius familias pūbes nō potest absolui sine iuramento, de comparando factus sui iuris, quando post pubertatem tale delictum cōmissit: iuxta cap. Mulieres, de sent. excom. Quia impedimentum illud non est perpetuum; vnde si mancipetur, aut quacumque via fit sui iuris, vel si pater consentiat profectō, tenebitur comparere. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Similis diff. rentia.

Panor.
Siluest.
Nauar. do
ct., & alij.

De absolut. à censura Canonis. §. 10.

21 Iura distinguunt inter delictum leue, mediocre, & graue, seu enorme; percussio leuis dicitur hic respectu comparatione maioris lésionis, intra latitudinem earum quæ mortale malitiam continent. Enormis verò ex duplici capite potest dici talis 1. ex quantitate nocimenti ex sanguinis, effusione, iuxta cap. Cum illorum, de sent. excom. Ibi Si ad mutilationem membri, vel effusionem sanguinis est processum. Et ut dicatur percussio enormis sufficit mutilatio etiam minimi membri modo totum abscindatur. Item sufficit percussio, per quam debilitatur, aut ad suum munus inutile, aut quasi redditur. Itè effusio sanguinis sufficiens, ut dicatur percussio enormis, est illa quæ notabili quantitate, & ex grauitate lésionis procedit, quia sanguis facile effluit ex qualibet pelliculæ ruptione, quæ non potest semper dici enormis lésio. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Vltimò, quoniam, & sequenti.

22 Percussio potest fieri etià enormicissima ex dignitate personæ percussæ. v. g. Episcopi, cõsecrati, ut omnes intelligunt, aut Abbatis. Nota tamen, quod respectu Episcopi sufficit, quod percussio fiat à quodumq; etiam non subdito, at respectu Abbatis requiritur subditus, ut dicatur enormis. Nota 2. Quod non quælibet lésio dicetur enormis, & sic requiritur proportionata quantitas lésionis, nam tam parua

potest esse læsio, ut etiam circa talè personam non reputetur enormis. Quæ omnia arbitrio boni viri iudicanda sunt. Ex his autem quæ de percussione enormi dicimus ex iure, arbitrandum est de leui, & mediocri percussione, nam ut Arist. dixit. *Supremum in vnoquoque genere est mensura cæterorum*; Enormis ergò læsio, erit mensura cæterarum. Tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Aliud caput. & sequentibus.

§ XI.

Abolutio quoad excommunicationem maiorem.

EXcommunicatio licet dicatur interdum perpetua, semper auferi potest, quia ablata cõtumacia, etiam illa est auferenda, ut ostenditur ex cap. Quæ fronte de appellat. & cap. Ex litteris, qui filij de constitut. Semper tamen per absolutionem, de ordinario iur. 22. Filii re: licet Papa de potentia absoluta potest illam auferre alijs modis, cum sit supra ius prescriptum; Constat ex Gloss. in Clement. unica de immunit. Eccles. Quod non poterunt facere licet prælati inferiores: quia tenentur ius prescriptum seruare. At verò si faciant, tenebit, cum non sit irritans. Tom. 5. disp. 19. sect. 1. §. Supponimus primum & sequent.

2 Per annum infordescens in excommunicatione, non gaudet generali absolutione, quæ secudum

Siluest. verb. Absolutio. 3. n. 8. Abbas in cap. Per venerabile filij su legit. n. 22. Filii Decius, & alij in c. 1. de iudicijs sumista verb. absolutio, & ex com. Theologi in 4. d. 18. Couar. c. Alma p. 1. §. 11. n. 5. dum

Abbas in dum Curia stylum, in rescriptis Pontificijs, præmitti solet, ad effectum valoris eorum. Ita Rebusfus in sua praxi beneficiorum inform. & declaratione. noua praxis n. 10. Et alij, tom. 5. disput. 17. sect. 1. §. Vltimo addendum.

3. Ab excommunicatione ab homine, potest absoluere, qui illa tulit, aut superior, quia habet potestatem superiorem. Prior pars etiam patet; quia potestas absoluendi, est coniuncta cum potestate ligandi, nisi superior eam sibi reteruet; quod potest fieri ex duobus modis. Primò, quando superior in particulari ex certa scientia confirmat sententiam, & excommunicationem latam ab inferiore. Secundò, quando generali lege statuit superior, ut excommunicatio lata pro tali delicto, etiam si ab inferiore lata sit, sibi maneat reservata, ut est excommunicatio incendiarij, qui postquam est nominatim excommunicatus ab Episcopo, non potest ab illo absolui, sed manet reservata Summo Pontifici: iuxta cap. Tua nos. de sent. excom. tom. 5. disp. 19. sect. 2. §. de excommunicatione, & seqq.

4. Inferior non potest absoluere ab excommunicatione ab homine, à superiore lata, nisi ex commissione eius. Ratio est: quia non habet per se iurisdictionem in actum, vel sententiam superioris, nec iure communi illi committitur; quia cap. Nuper. de sent. excom. solum loquitur de excommunicatione à iure lata, non

verò ab homine. Probatur conclusio ex cap. Pastoralis. de offic. ordin. & cap. Per tuas. de sent. excom. tom. 5. disp. 19. sect. 2. §. Ex plura autem.

5. Ab excommunicatione lata à iure non reservata, potest absoluere quilibet ordinarius pastor, seu sacerdos proprius, vel qui ex commissione pro prii confessoris munus sustinet. re potest, iuxta cap. Nuper de sent. excom. tom. 5. disput. 19. sect. 2. §. Omnis ergo.

6. Materia absolutionis ab excommunicatione remota, est ipse homo, qui absoluitur. Materia verò proxima, est ipsamet excommunicatio, quæ per illam tollitur, .s. absolutionem, tom. 5. disp. 19. sect. 2. §. Occurrebat statim.

7. Forma substantialis absolutionis ab excommunicatione, cum non postulet certa, ac determinata verba; communiter à Doctoribus assignatur hæc. Absoluo te à vinculo maioris excommunicationis ob talem causam, & restituo te sacramentis Ecclesie & communioni fidelium. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. At verò inuocatio Sanctissimæ Trinitatis non est de essentia absolutionis, ut constat; nec verba: Restituo te communioni fidelium, quia absoluere, & restituere non sunt duo: nec exprimere causam per se loquendo; quia illa non per se expectat ad effectum ipsius absolutionis, tom. 5. disp. 19. sect. 2. §. Solum ergo.

Supponitur

Conar. ca. Alma. 1. p. §. 11. n. 7. Nauar. in com. de iubil. not. 30. n. 8. & in sum. c. 26. n. 8. & 9. Sylvest. verb. absolut. 5. q. 2.

De absolut. à maiori excommun. § II.

8. Quando penitens est ligatus pluribus excommunicationibus debet absolutio fieri verbis generalibus. ff. Ego te absoluo ab omni vinculo excommunicationis; & si absolvendus sit ab una tantum ex pluribus excommunicationibus quibus ligatus est, debet absolvens determinare intentionem ad illam tantum excommunicationem, & si explicent causam illius melius fiet, tom. 5. disp. 19. sect. 2. §. Solum oportet.

9. Quatuor solemnitates accidentales, & cæremoniæ numerari solent, quæ in forma absolutionis ab excommunicatione ponere debent. Prima est, ut postuletur iuramentum obediendi præceptis Ecclesiæ ut col 6. c. 1. n. 54. ligitur ex ex cap. Ex tenore, & cap. de Catero. de sent. excom. Iuramentum scilicet de illa materia pro qua fuit excommunicatus aliquis, ut constat ex dicto cap. Ex tenore, & ex cap. Pessima 25. q. 8. & ex cap. grauem. de sent. excom. quod iuramentum non semper, sed in magnis criminibus locum habet, ut notat Caiet. verb. absolutio. Item debet fieri iuramentum de adhibenda satisfactione, si non sit adhibita, ex cap. Venerabilibus de sent. excom. in 6. & ex cap. ex parte. 1. de verborum signific. tom. 5. disp. 19. sect. 2. §. Circa solemnitatem.

10. Secunda cæremonia est, ut sacerdos priusquam absoluat, psalmum aliquem penitentiae recitet, ut habetur in cap. à nobis, de 3. p. tit. 24.

sent. excom. & ut aptissimus dici solet psalmus 50. qui est quartus c. 77. §. 1. penitentiae: & Sacerdos debet esse indutus saltem superpelliceo & stola, si absolutio est solè. Nau. in c. nis, & non priuata, & penitens debet esse genu flexo, scapulis nudatis, & dum recitatur psalmus flagello percutiatur de consuetudine; quæ cæremonia omitenda est ex sæmina, & ob iustum aliquem respectum in quacunque alia absolutione, tom. 5. disput. 19. sect. 2. §. Secunda cæremonia.

11. Tertiâ cæremonia est, ut finito psalmo, oratio dominica recitetur, ut constat ex dicto cap. à nobis. de sent. excom. Quarta denique cæremonia est, ut seruentur alix consuetæ, v.g. quidam versiculi, ut Saluum fac seruū tuū, &c. cū oratione. Deus cui propriū est misereri, &c. argument. cap. Cum aliquis. II. q. 3. Quæ omnes cæremoniæ licet non sint de substantia, tenetur tamē absoluēs in conscientia eas non omittere, non solū publica, sed ex occulta quantū ad ea, quæ commode fieri possunt, quādo excommunicationis fuit iusta; secus si iniusta, aut ad cautelā tantū, aut si absoluēs non sit sacerdos, aut necessitas urgeat, tom. 5. disp. 19. sect. 2. §. Tertia cæremonia, & sequenti.

12. Qui ab excommunicatione Papali absolutus ab inferiori sub conditione comparendi, si cum primum potest, conditionem non implet, nouā excommunicationem reservatā Summo Pōtifici incurrit,

Caietanus

incurrit, non veluti nouā, sed alteri succedentem, vt colligitur ex cap. Eos, de sent. excom. in 6. Tamen illa conditio *Comparendi* potest impleri (vt notauit Caiet. cap. 69. de excom.) non solum per se ipsum, sed per procuratorem, nisi expresse ponatur aliud in mandato. Item illud verbum *Quam primum potest*, intelligendū est moraliter, & arbitrio boni viri, & in foro externo pertinet ad iudicem, in interno verò ad pœnitentem (vt quidam volunt) sed Doctor exillimat maxime pertinere ad confessorem, qui tenebitur conformari pœnitenti sequenti probabilem sententiā. Tom. 5. disp. 22. sect. 3. §. Secunda excommunicatione. Idem dicendum de quacumq; excommunicatione reseruata inferiori, vt Episcopo. iuxta idem cap. Eos de sent. excom. in 6. tom. 5. disp. 23. sect. 1. §. Quinto numeratur.

cap. Eos.

13 Qui ab excommunicatione reseruata Sūmo Pontifici, ab eodē, vel legato eius, absoluitur, sub obligatione comparēdi corā ordinario, vel alio designato ad suscipiendam pœnitentiam, & satisfactionem exhibendā parti læsæ, si cum primum potest, non implet conditionem, in nouam excommunicationem alteri succedentem, reseruata incurrit, vt constat. ex citato cap. Eos, de sent. excom. in 6. Secus dicendum si Episcopus, vel Vicarius eius absoluit aliquem sub tali conditione, ab excommunicatione sibi re-

seruata, si non impleat talem conditionem. Quia textus non loquitur nisi de absolutione à Papa, vel legato eius ab excommunicatione sibi reseruata sub tali conditione: nota tamen, quòd Pontifex, vel legatus eius non solum possunt absolvere à censuris sibi reseruatis, sed etiam à reseruatis, Episcopis, & non reseruatis; & idēd censura incurfa propter defectū impletionis cōditionis, nō est semper reseruata Papæ, sed proportionata illi à quo data erat absolutio. Tom. 5. disp. 22. sect. 3. §. Secunda excommunicatio, & sequent.

§ XII.

Absolutio, quoad excommunicationem minorem.

1 Solus Episcopus, aut Sacerdos proprius, vel qui eius vicem gerit potest absolvere, ab excommunicatione minori à iure, & non simplex Sacerdos, quod colligitur apertè ex c. Nuper de sent. excom. Ratio est: quia licet incuratur semper propter peccatum veniale, tamē aliquando excusatur propter mortale, vt cōstat ex cap. Sacris de his. que vi. Quāuis Nau. cap. 27. n. 25. cum alijs teneat contrarium; sed nostra opinio est probabilior. Tom. 5. disp. 7. sect. 4. §. Quia propter probabilitatem, & disp. 24. sect. 4. §. At verò.

2 Parochus habens beneficium curatum, licet non sit Sacerdos, potest absolvere ab ex-

Caiet tom
1. opusc.
7. ad 2. &
in sum.
verb. absoluit. de excom.
Cuar.
cap. alma
1. p. §. 12.
n. 6. Vgo-
lin. tab 3.
cap. 4. § 5
n. 2.

De Actione, & Actus.

communicatione minori lata à iure. Ratio est: quia habet sufficientem iurisdictionem ad hunc actum absolutionis, & aliunde hic actus, non requirit characterem Sacerdotalem. Idem dicendum de Episcopo non sacerdote habente iurisdictionem Episcopalem, *tom. 5. disp. 24. sect. 4. §. Nihilominus.*

3. Ab excommunicatione ab homine, solus ipse, qui eam tulit, absolvere potest, vel eius superior, vel qui ab ipsis habet potestatem delegatam. Ratio est: quia eiusdem est ligare, cuius est absolvere, *tom. 5. disp. 24. sect. 4. §. Cum dictum sit.*

4. Nullæ solemnitates requiruntur in absolutione ab excō. municatione minori, ut colligitur ex dict. cap. Nuper. de sentent. excom. ubi dicitur huiusmodi absolutionē posse dari sine cautione iuratoria. Ratio est: quia hæc cēfura incurrī solet ob leuem causam, *tom. 5. disp. 24. sect. 4. §. Tandē de modo.*

fert essentialiter à creatione: nō potest autē pēdere à causa materiali; nisi in illa inhæreat, Ergō. Et ob hanc causam calefactio, quæ fit ab igne, v.g. in ligno nō potest conseruari omnino extra subiectū, quia hoc ipso, quod extra subiectū fieret, iā esset creatio, seu per modū creationis, *tom. 3. disp. 9. sect. 1. §. Tertio sequitur.*

2. Ratio cur vni actioni repugnet fieri per aliā, est: quia hoc ipso, quod actio est fieri termini, intrinsecē, & essentialiter est fieri sui ipsius: tū etiā quia aliās procederetur in infinitū, *tom. 3. disp. 47. sect. 3. §. Sed supersunt.*

3. Actus vitales contrarij, non possunt simul esse in eadē potentia, etiā in duplici loco posita, nec per potentiā Dei absolutam: quia sese omnino destruant, ex parte obiecti, vnus enim destruit obiectum alterius, *tom. 3. disp. 48. sect. 6. §. Absque hinc probabile sit.*

4. Actus sensuum internorum, & appetitus sensitui, non possunt naturaliter fieri, nisi à potentia materiali extensa, & cum modo etiā exiſſēdi quantitatiuo & extenso, & consequēter etiā in subiecto, eodem modo existente, ut constat ex philosophia, *tom. 3. disput. 53. sect. 3. §. Atque ex his constat.*

5. Honestas ex genere actus requirit debitum modū, & ceteras circūstantias morales; nam cū bonum sit ex integra causa, non est actus moraliter bonus, nisi

Actio, & Actus.

1. **A**ctio educens formā de potentia subiecti, non solum appetitudo, sed etiā actualis vnio, & inhærentia illius actionis in subiecto, est de essentia, seu necessitate talis actionis: quia actio natura sua talis est, ut essentialiter pēdeat à causa agēte, & materiali, in quo dif-

Supponitur.

Hosiens.
in sum. lib.
5. de excō.
munic. n.
14. §. &
qualiter.
Gabriel.
in 4. d. 18.
q. 3. ar. 3.
dub. 6. Ri.
chard. ibi.
art. 9. q. 3.
4.
Syluest.
verb. abso.
lutio. 3. n. 5

nisi cum bono obiecto habeat bonas, ac proportionatas circumstantias. *Tom. 4. disp. 3. sect. 5. §. Est autem.*

D. Thom. in 4. d. 17. q. 2. art. 4. questione 3. ad 3.
6 Unus actus potest esse meritorius, & satisfactorius. Ratio est: quia hæc duo non se impediunt, quominus per eundem actum fiant; sicut enim unus actus potest esse penalis, & bonus, ita etiam potest esse meritorius, & satisfactorius. Imò hæc sunt aliquomodo coniuncta, scilicet satisfactio, & meritum; quia satisfactio requirit actum liberum, bonum, & aliquo modo à gratia emanantem; sed talis est actus meritorius: ergò. *Tom. 4. disp. 37. sect. 6 §. Hinc etiā fit, & §. Dico secundo.*

Supponitur
7 Opera iustorum habent, duas proprietates, prima est: quidam effectus omnino proprius, & quasi immanēs, qui nō potest alijs cōmunicari, huiusmodi est afficere, & bene disponere ipsū operantem ad cauenda vitia contraria, & ad operandum similem actum virtutis, & diuinam satisfactionem, & gratiam recipiendam, vel augendam. Item mereri aliquid de cōdigno, aliquod præmium, præsertim essentialē, secunda, est alius effectus talium operum, qui non solum in ipsis operantibus, sed etiam in alijs haberi potest, vt impetratio alicuius beneficij, vel alicuius pænæ remissio per vim impetrandi; merendi de congruo, vel satisfaciendi pro pæna temporali. *Tom. 4. disp. 51. sect. 2. §. Vt autem.*

8 Actus conditionatus dupliciter potest sumi, aut ex parte subiecti, aut ex parte obiecti; ex parte subiecti sumitur, quando aliquis profert hanc cōditionalē. *Si Petrus hoc à me peteret, vellē id facere.* Tūc enim volūtas de prædicti nō vult, sed affirmat, homo se voluturum, & ita suspendit conditio omnē actū volūtatis in prædicti, & idēd improprie talis dicitur actus cōditionatus: quia re verā nullus est, sed esset, si cōditio poneretur. Ex parte obiecti sumitur magis proprie v.g. *Quando testator legat centū Petro si hoc fecerit,* reuera vult donare, tamē sub ea conditione, cuius signum est, quod expleta illa cōditione, illa volūtas habet effectū, sine nouo actu: quia licet, volūtas in prædicti illū exerceat, tamē per illū nō tēdit in obiectū, absolute sumpū, sed vestitū aliqua cōditione, qui actus licet non sit efficax quoad omnia, quādiū conditio non est impleta, potest tamē esse efficax quoad aliqua respectu quorum habet vim actus absoluti. *Tom. 4. disp. 3. sect. 3. §. Vt verò caueatur, & §. Vt verò satisficiamus.*

9 Nullus actus externus, ita est intrinsecē honestus, vt nō possit male fieri: ratio est: quia cū nō habeat in se honestatē formālē sed obiectiuā, potest à voluntate exerceri, non propter honestatē eius, sed propter aliū finē nō bonū, & tūc talis actus est malus, licet aliās ex genere suo bonus videatur, potest tamē ex se habere,

Vide Victoriam in relect. de tēperantia.

De Actione, & actu.

honestè fieri possit, quia in se habet proportionē sufficē, vnde honestè appeti, & fieri possit, etiā si ab extrinseco sine honestatē nō mendicet, *10. 4. disp. 6. sect. 1.*
§. Est autem advertendum.

10. Actus externus semper est explicandus in confessione. Ratio est: quia voluntas interior nunquam potest explicari satis sine actu externo: neque status penitentis, satis innotesceret sacerdoti in ordine ad medicinam exhibendam, *tom. 4. disp. 22. sect. 3. §. Solum posset.*

11. Tripliciter potest fieri actus extrinsecus sine interiori. Primò: quia omnino defecit voluntas interna, constituens illū actum voluntarium, moralem, aut humanū. Vt si dormiēs, vel amens occidit. Secundò, vt non desit voluntas, constituēs illum actū liberū, prout actus est, desit tamen voluntas, quæ reddat illū actū voluntariū, quatenus culpa bilis esse potest. Vt v. g. si excommunicatus celebret ex naturali obliuione celsuræ. Tertiò: potest esse actus liber, & humanus, haberetamen effectum nullo modo voluntariū, aut prauisum ratione cuius imposita est aliqua pœna, v. g. irregularitas, & non ratione actus secundum se, vt si quis libere veniionem exercēs casu omnino inuoluntario, hominem interficiat, *tom. 5. disp. 40. sect. 3. §. Tribus modis.*

12. Duplex est actus occultus. Al. per se, & per accidens. Oc-

cultus per se est actus interior *Supponitur.* purè, qui omnino est extraiurisdictionē, & potestatē vindicatiuā Ecclesiæ: quia est extra obiectū talis potentia. Actus occultus per accidens, est actus exterior, qui licet interdū sit occultus, est per accidens, qui secundū se non est extra obiectū talis potentia, & ideo potest puniri per legē. Item actus internus secundum se, & absolutè sumptus inuisibilis est, ideoque nec percipi, nec puniri potest per Ecclesiam. At verò actus internus vt vnitus, & informans moraliter actum exteriorem, est aliquāliter sensibilis per actū exteriorē, sicut anima per corpus, vel sicut contritio per confessionē; ideoque sub hac ratione, & percipi, & prohiberi, & puniri potest. Sic enim excommunicantur frāgentes ex contemptu ieiunia Ecclesiæ; nam licet ille contemptus in se interior sit, imperat tamē, & informat illā omissionē externā, *tom. 5. disp. 4. sect. 2. §. Superest verò, & sequemur.*

13. Varij sunt modi actū imperfectiorū. Primus, est actus internus imperfectus quoad solū terminū, seu effectū actionis phisicē, vt sic dicam; ita vt actio ex parte peccantis perfecta sit, tantūque desit effectus eius, v. g. si quis aliquē percussit lethali vulnere, etiā si peccatū suū iā tunc, quatenus in eius actu consistit, consumauerit, nondum dicitur perfectus homicida, donec alter moriatur,

Supponitur.

Supponitur.

morietur, tom. 5. disput. 4. sect. 3. §. Vt ergo de hac re.

14. Secundò, potest esse actio imperfecta, quia licet exterius attentata, seu inchoata fuerit, tamen in re ipsa, non solum non perficit ultimum effectum à peccatore intentum; verum etià nec aliquid operata est, quod ad talem effectum sufficeret. Vt cum in prædicto exemplo in conclusionem antecedente, vel vulnus non est lethale, vel nullum certe, quia manus percutientis aberravit. Ibidem tom. 5. disp. 4. sect. 3. §. Vt ergo.

15. Tertiò, potest esse perfecta actio exterior, etiam quoad adulterinum effectum, esse tamen imperfecta quoad voluntatem, vel scientiam qua fit. Vt si quis occidat hominem casu, & ignorans esse hominem, ex negligentia culpabili; vel putans esse hominem & ignorans esse clericum: vel ex parte voluntatis si nollit occidere, sed terrere, vel ad summum vulnerare, aut mutilare. Ibidem, tom. 5. disp. 4. sect. 3. §. Vt ergo.

16. Quirò: potest effectus intentus esse perfectus; modus tamen exterior esse imperfectus in illo genere peccati; ut contingit in illo casu, cap. Vlt. de Simonia, ubi interuenit mutua datio, & receptio rei spiritalis, pro re temporalis; qui est ultimus effectus ab utroque operante intentus, obtinetur autem sine ullo exteriori pacto, & ex hac parte actio est imperfecta. Ibidem,

tom. 5. disp. 4. sect. 3. §. Vt ergo.

17. Quirò: denique potest peccatum externum esse imperfectum in fictione animi: quia operas non intendit reuera tale vitium committere; sed simulare, aut fingere quod committit, quod tunc etiam erit peccatum, quando ipsa simulatio prohibita est, v.g. ut cum aliquis verbo, aut factis se profitetur hæreticum, aut infidelem, cum interius talis non sit. Item possunt alij modi peccatorum imperfectorum excogitari, sed omnes sufficienter ad hæc capita reducuntur. Ibidem, tom. 5. disp. 4. sect. 3. §. Vt ergo.

18. Actus ordinis à suspensione facti, sunt validi, excepta absolutione sacramentali: constat prima pars, quia Ecclesia non potest impedire valorem horum actuum, si debita materia & forma à ministro habente potestatem ordinis vera intentione applicetur. Secunda ite pars colligitur, quia actus iurisdictionis, ut absolutio, sunt inuálidi per se loquendo; quia suspensus est actuali iurisdictione, nisi suspensio sit occulta, & ab Ecclesia communiter tollerata in publico ministerio, seu officio, quia Ecclesia supplet defectum propter comunionem bonum. Et idem dicendum si suspensus non sit denunciatus, quia in tali censura habet locum Extraneus ad evitanda, unde etià licite potest exercere actus iurisdictionis, quando absolui non potest, & ipse non se ingerit, sed alius ab ipso exigit

Supponitur.

Supponitur.

Supponitur.

Cap. Vlt. mo de Simonia.

De Actore.

debitum, vt si Parochus eius sit, vel certè si verè indiget eius ministerio, & in eo fauori recipiē- tis, non exercētis cōsultatur, *tom. 5. disp. 26. sect. 2. §. Statim verò,*

Actor.

1. **E**Xcommunicatus in causa propriæ excom- municationis admit- titur, vt actor intendēs probare, vel non esse excōmu- nicatū, vel esse absolueudū iux- ta *cap. 1. de rescript. in 6. tom. 5. disp. 16. sect. 3. §. Dico primò.*

2. Excommunicatus extra causam suæ excōmunicationis, non potest esse actor, siue in iudi- cio tēporali, siue Ecclesiastico, habetur in *cap. Decernimus de sent. excom. in 6.* Item non potest suū actorem conuenire, quia hoc iā est agere, seu potius reagere. Item nec potest per se, nec per alium agere, quia moraliter lo- quendo, qui per alium agit, ipse agere censetur: sed in neganda conuentione, nō negatur ei be- neficium defensionis: nam hoc maximè naturale est, quia recō- uentio alterius non est propria defensio, sed noua accusatio; quod intellige de recōuentione, quæ omnino est extra causam conuentionis, nam si est de ea- dem, magis habebit rationē de- fensionis. Vt si à reo excommu- cato Actor debitum petat, & il- le respondeat iam soluisse, & cautionem ab ipso de solutione

facta accepisse incuria tamē eius fuisse combustā, vel furto sub- latam; hoc, & quidquid simile fuerit, non habet vim reconuē- tionis, sed defensionis, *tom. 5. disp. 16. sect. 3. §. Dico secundo, & seqq.*

3. Actor siue sit publice, si- ue occultē excōmunicatus age- re non potest in iudicio; quia ip- se semper tenetur, quantum in se est; alios vitare, neque illi con- cessum est vllum priuilegiū, per *Extrauag. ad euitanda.* Reus verò, quamuis possit non vitare illū, tamē retinet suū ius, ad vitandū, si velit, & consequenter potest illi exceptionē excōmunicatio- nis obijcere, etiā si denūtiatus nō sit, imò etiā si excōmunicatio nō sit publica, dūmodo ad illā pro- bandam se offerat, *tom. 5. disp. 16. sect. 3. §. Obseruandum.*

4. Exceptio excōmunica- tionis tantā vim habet, vt si ac- tor fateatur in se fuisse sententiā excōmunicationis latā, nullam tamen illā fuisse, vel iniustā res- pondeat, id satis non sit, vt statim ad progrediendum in actione sua admittatur, donec nullitatē ex- cōmunicationis sufficienter of- tendat. Statuitur in *cap. 2. de sent. excom. in 6.* in quo dicitur huius- modi actorē, pendente probatio- nis articulo in iudicijs vitandū esse; at verò extra iudicia in of- ficijs, postulationibus, electioni- bus, & alijs legitimis actibus, nō esse vitandum. Ratio differētiæ est: quia cū actor in iudicio sit veluti aggressor, oportet vt prius ostendat.

Abbas in
cap. Cum
inter de
except. n. 1.

Cap. De-
cernimus.

Cap. Cum
inter de
except.
Syluest.
verb. Pro-
curator.]

Cap. Sat-
uitur.

ostendat, non esse impeditū per iura adagendum contra alium, qui exceptionem obijcit. At verò in alijs actionibus extra iudicialibus, vbi non agitur contra alium, vtitur iure suo, *tom. 5. disp. 16. sect. 3. §. Per se autem.*

5. Ita est prohibitū excōmunicato in iudicio agere, vt tamen si agat, & non repellatur, neque ei obiectio excōmunicationis opponatur, vāda sint omnia, quæ in tali iudicio acta fuerint, ita colligitur *ex cap. 1. de excep. in 6. ibi, sed si. post rem indicatā, talis exceptio proponatur, executionem impedit, sed sententia quæ præcessit, non minus robur debitum obtinebit. ff. quā si tempore litis, & latæ sententiæ excōmunicatus non fuisset. Quod verum est etiam si excōmunicatio sit aliās publica, quia notitia, vel fama excōmunicationis, non reddit personam magis inhabilem, tom. 5. disp. 16. sect. 3. §. Dico secundū.*

6. Non peccat mortaliter ex vi solius excōmunicationis, ius suū in iudicio petens excōmunicatus, donec per exceptionem repellatur, petendo rem iustam, & alioqui sibi debitā, & bona fi. de procedendo, & absque contemptu Ecclesiasticæ censuræ: secus dicendū est, si interueniat iniustitia ex parte causæ, quæ proponitur, vel dolus, & fraus in repellēda exceptione, vel quippiā simile, quia ex hoc capite poterit esse mortale. Item non peccabit, si graue damnum, aut præiu.

diciū immineat ex dilatione, & mora, si prius procurāda sit absolutio, quā in iudicio audiat, v. g. si moraliter timeatur fuga debitoris, nisi à iudice capiatur, quia in his euentibus, nō tam potest dici agere, quā defendere se, & tueri. Item excōmunicato est licitum, ad euitandum graue damnum, cōmunicare cum alijs, & alijs cū ipso, quando est periculum in mora, si expectetur absolutio, *to. 5. disp. 16. sect. 3. §. Ex his autem.*

7. Vt accusator in sanguinis causa irregularitatem euitet. Duæ requirūtur cōditiones: prima est, vt accusator petat emendam sibi fieri, & prouideri, ne contra eum talia de cæteris præsumantur: secunda est, quod expresse protestetur, quod ad vendictam, seu pānam sanguinis nō intendat, vt constat *ex cap. 2. de Homicidio, in 6. Quæ conditiones sufficiunt, licet ex interiori affectu non procedant secundum veriorē sententiam, & non sunt necessariæ aliæ cōditiones ad vitandam irregularitatem, etiam si accusator ad recuperandū damnum habeat aliud remediū, quia textus absolutē loquitur, & concedit hanc facultatē, & licet accusator certissimē sciat reum moriturum; quod probatur ex verbis *cap. 2. de homicid. in 6. ibi, Quamuis aliās in tali casu, de iure debeat pāna sanguinis irrogari. Quæ conditiones etiam habent locum in laicis, vt vitetur irregularitas,**

Couar. p. 2. § 5. n. 3. Felino in cap. Postulasti de homi.

Cap. 1. de except. in 6.

Abbas, & alij in cap. Cū inter de except.

confirmatus: sic ut ergo ille peccauit, potuissent alij peccare, etiam si ipse non fuisset lapsus, neque in illo tota natura corruisset. *Tom. 3. disp. 3. sect. 2. §. Ad primam enim.*

2 Adam, & Eua obtulisse sacrificium ante peccatum cur negetur omnino non est, quia sicut affirmare non possumus propter illius temporis breuitatem, ita nec est sufficiens fundamentum, ad id negandum: quia, licet scriptura hoc non referat, non ideo sequitur factum non fuisse. *Tom. 3. disput. 3. sect. 2. §. Ad primum.*

3 Adam obtulit sacrificium, (ut credibile est) post peccatum, quanuis scriptura Sacra id non commemoret, & fortasse nullum in hoc latet mysterium; quia necesse non est, ut in scriptura Sacra omnia referatur, præsertim, quia nihil fortasse speciale, aut memoria dignum in horum patrum Sacrificijs accidit. *Tom. 3. disp. 73. sect. 8. §. Hoc autem principio.*

4 Adæ matrimonium non fuit propriè Sacramentum. Ratio est: quia neque ad aliquam hominis sanctificationem, fuit ordinatum, nec fuit caremonia sacra, aut religiosa, cum certum apud omnes sit, tunc non fuisse datam gratiam ex opere operato per matrimoniū, significauit tamen desponsationem verbi cū natura humana, id est incarnationem Verbi diuini: quæ signi-

ficatio propheticè fuit reuelata Adamo, quod colligitur ex *Paul. ad Ephef. 5.* Loquente de coniugio Adæ, & Eua dicente *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & Ecclesia. Tom. 3. disp. 3. sect. 3. §. Solum potest obijci:* At verò Adam prius cognouit, (ut est probabile) per reuelationem mysterium Incarnationis, deinde proportionē matrimonij cum illa. *Ibidem.*

5 Generatio ex Adamo nunquam fit sine transfusione peccati; quam homo genitus impedire non potest, sed solus Deus singulari gratia præueniendo. At verò generatio in Christo non semper fit cum infusione gratiæ, sed potest ab ipso suscipiente impediri. Ratio differentiæ est clara: quia regeneratio in Christo spiritualis, & voluntaria fit per propriam regenerati voluntatem, si sit capax illius, & ideo per eandem voluntatem potest opponere obicem efficiui illius. At verò generatio ex Adamo est merè naturalis, & independens in se, & in omnibus, quæ per illam comunicantur, à propria volūtate ipsius geniti, & ideo non potest per illa impediri transfusio peccati. *Tom. 3. disp. 28. sect. 1. §. Secunda sententia.*

6 Filij Adæ in statu innocentiae non haberent scientias naturales infusas per accedens, si de eas sibi compararent, vel per inuentionem ab obiectis sensibilibus.

De Adoratione, & aduocatō.

bilibus, vel per disciplinam à parentibus, vide *Tom. 3. disput. 3. sect. 3. §. Dicendum est primò.*

Adoratio.

Adoratio non niti-
tur sensibus, sed fi-
de, alioqui nec Deus
ipse esset adorandus,
quia non clarè à nobis videtur,
sed tantum creditur; nec vt lici-
tè fiat, necesse est de illa speciale
præceptum. Vnde Magi vt intel-
lexerunt, & crediderunt, ipsum
esse Deum, ac regem suum ado-
rauerunt eum. Item cæcus, qui
a Christo illuminatus procidit,
statim adorauit eum, &c. Ratio
generalis est: quia ex diuina, &
naturali lege tenemur Deum
colere, & sancta sanctè tractare.
Ergò posita fide, & reuelatione
Christū verum Deum, ac sum-
mè sanctum hic adesse, scilicet
in hostia consecrata nō est noua
necessaria reuelatio, vt adorandus
sit. *Tom. 3. disp. 65. sect. 1. §. Dico primò.*

Aduocatus.

Aduocatus excōmu-
nicatus, licet nō pos-
sit patrocinari lici-
tè, vt est prohibitū
*Decerni in cap. Decernimus de sent. excō. in 6.
vnu.* Si tamen faciat factū tenet: quia
valor talium actuum, non tam

in iure, quam in facto consistit;
nam præcipuum munus aduoca-
ti, est præbere consilium, & se-
cundū iura, & rationes causæ
tueri. Quod autem consilium re-
ctum sit, & sapiens, & allegatio
iuridica, in facto, & re ipsa con-
sistit, nec propterea erit minus
doctus, aut sapiens, quod ab excō-
municato fiat. Quod intellige de
excommunicato vitando, & de-
nuntiato; nam tolleratus repelli
quidem potest tamen licitè po-
test admitti, si partes, & iudex
consentiant; Et eius rescriptū,
non debet in iudicio admitti, fa-
ctum tamen tenet. *Tom. 5. disp. 16.
sect. 7. §. De aduocato, & sequent.*

2 Aduocatus excōmunicatus
patrocinium ferens, peccat tan-
tū venialitèr, quia actio ista
per se sumpta vt procedit ab
ipso aduocato, priuata est, & per-
sonalis, non à potestate aliqua,
seu ministerio publico. *Tom. 5.
disput. 16. sect. 7. §. Solum vi-
detur.*

3 Aduocatus excōmunica-
tus, potest condignum stipendiū
accipere. Ratio est: quia hæc cir-
cūstantia impertinens est ad
iustitiam stipendij, quod pro
æquivalente labore datur; circū-
stantia autem adiuncta contra
obedientiam Ecclesiæ, iustitiam
non lædit. & ideo non impedit
quominus iustè stipendium ac-
cipiatur, dūmodo aduocati mi-
nisterium in iudicio admissum
sit, & in eius vtilitatem cedat,
qui stipendium soluit; quia si
tale

rale patrociniū inutile reddatur propter excōmunicationem patrocinantis, non potest à parte ignorante excōmunicationem, accipere stipendium iussu cum ad eius vtilitatem nihil contulerit: secus dicendum quando pars sciebat eius excōmunicationem, & nihilominus ab illo patrociniū postulauit, eumque ad ministerium præstandum induxit; quia tali periculo voluntariē se exposuit. *Tom. 5. disp. 16. sect. 7. §. Tandem colligitur.*

Agnus Paschalis.

Oblatio agni Paschalis (vt etī probabile) fuit sacramentum, simul, & sacrificiū,

DTho. I. 2. q. 102. ar. 5. Cano. relect. de Sacram. p. I. d. 4. tanquam perfecta figura nostræ Eucharistiæ. Ratio est; quia mactabatur in cultū Dei, & vt sic erat sacrificiū, & comdebatur quodā certo ritu lege præscripto, & tanquam cibus Deo dicatus, & vt sic dici potest fuisse Sacramentū; & sub vtraque cæremonia illa religiosa, & per illam disponebantur homines ad sanctificationē aliquam in illa lege obtinendam. *Tom. 3. disp. 1. sect. 1. §. Dico ergo priuò & disp. 74. sect. 4. §. Tertium fundamentum.*

2. Agnus Paschalis decima quarta luna, vergente iam sole ad occasum immolabatur; post occasum verò, oriente iam decima quinta die comdebatur.

Tom. 2. disp. 41. sect. 1. §. Atque ex hoc. Et dies immolationis Agni Paschalis simpliciter dicebatur azimus. Tom. 3. disp. 41. sect. 1. §. Hac sententia. Et immolatio Agni naturalis, & typici intra eūdem naturalem diem perfecta est. Ibidem. §. Tertium argumentum.

Anathema.

Nomen, Anathema, est *Con. Trid.* æquiuocum, & iux- *Passim & ta vsum Ecclesiæ Math. 18.* significat censuram Hieron.

excōmunicationis. Deripatur à ad Galat. verbo *Anathematizo*, quod est ex *1. August. cro. Que significatio indicat re lib. 4. q. in exacrabilē & abominabilē. Vnum. cap. de separatus ab Ecclesia dicitur 40. & 41. Anathema, tanquā maledictus, Chrysost. ethnicus, & publicanus. Tom. 5. serm. de disp. 8. sect. 2. §. Deinde concedendum anetham. est, & sequentibus. tom. 5. &*

2. Anathema non differt essentialiter ab excōmunicatione *martyr. q. 121. maior, & ideo omnis excōmu- nicatio maior, quoad essentiam Aug. lib. de est quoddā Anathema: quia per vnit. Eccle omnem excommunicationem sic et vlt. maiorem separatur quis à con. Conc. Trid. sortio fidelium. Tom. 5. disp. 8. sect. cap. 3. sess. 2. §. Rursus verò. 25. de re-*

3. Anathema interdum differt ab excōmunicatione *form. Syl. uel verb. acci- dentaliter propter maiorem so excom. 1. lemitatem, & grauitatem: & Sor d. 22. sic quando fit ab homine, vide- tur addere publicam denuntia- tionem, cum quibsdā exterioribus*

Cōstat ex textu scrip- turæ Sacra

De Anathemate, & Angelo.

Athanas.
in quest.
ad Antio.
q. 136.
Aug. epist.
178. Hier.
epist. 147.

ribus signis, ac ceremonijs, terrorem, ac damnationem maiorem indicantibus: quando verò adiungitur in excommunicationibus à iure, indicatur maior grauitas delicti, vt v.g. hæresis, aut schismatis, vt colligitur passim ex Conc. Trid. Et aliquando adduntur illæ voces, *Maran Atha*, vt patet ex Silucrio Papai in c. *Guillifarius*. 23. q. 4. Quæ voces, sunt seriacæ, vt conilat ex omnibus, & significant idem, *Quod Dominus veniet*. Vnde quando *Paul. I. ad Chorint. 16. dicit. Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum sit Anathema Maran atha*. Explicat Hieronymus, & Athanasius cau salitèr, sit Anathema, quia Dominus iam venit. *Tom. 5. disp. 8. sect. 2. §. Propter decreta.*

Angelus.

I Modus, quo indiuisibiliter est in loco, Accidentaliter est in Angelo, non tamè est relatio prædicamentalis: hoc explicatur in hunc modum, scilicet considerando duo in Angelo. Vnum est esse substantialiter indiuisibilem, & hic modus est substantialis, & essentialis in Angelo. Alterum est, esse in loco, seu præsentem modo indiuisibili, & hoc est accidentale, & amitti potest, vel mutari per modum localem. *Tom. 3. disp. 47. sect. 2. §. Dicendum est primò.*

2 Angelus non mouetur ex

vi motus corporis assumpti: quia licet illo corpore moto, videatur nostro modo concipiendi, & loquendi more, per accidens moueri, Angelus tamen reuera non mouetur ex vi motus corporis, sed potius ipse se mouet, vt corpus committetur: quia ipse nihil patitur à corpore, nec proprie ab illo continetur, sed illud potius mouet, ac continet. *Tom. 3. disp. 47. sect. 3. §. Secundò ergò.*

3 Angelus, quanuis nò sit quætitatiuè in loco, nò potest locum mutare sine intrinseca sui mutatione. Ratio est: quia hæc præsentia, est aliquid reale, in re præsentis: ergò non potest mutari sine vera mutatione subiecti; id est ipsius rei. *Tom. 3. disp. 47. sect. 4. §. Dico ergò quarto.*

4 Præsentia Angeli in loco, in ordine ad subiectum, per se, & intrinsecè est indiuisibilis, licet diuisibilis esse possit in ordine ad spatium: quia subiectum non habet partes. *Tom. 3. disp. 48. sect. 1. §. Atque hinc oritur.*

5 Angelus, qui habet proportionabile modum præsentia, quia est totus, in toto, & totus in qualibet parte, licet ex parte modi non sibi determinet certam loci magnitudinem, tamen ex parte subiecti illam determinat: quia ille modus præsentia est connaturalis tali subiecto, & commensuratur perfectioni eius. Vne perfectior Angelus ex natura sua, potest maiori spatio fieri præsens, iquàm minus perfectus.

Tom.

Tom. 3. disp. 48. sect. 3. §. In secunda
comparatione.

6 Angelus simul esse potest
naturaliter præsens in grandi
spatio continuo, totus in toto, &
totus in qualibet parte eius. At
verò iuxta sententiam magis re-
ceptam, non potest esse simul na-
turaliter præsens in pluribus
spatijs multo minoribus, omni-
no distantibus, ac discretis. Tom.
3. disp. 48. sect. 3. §. Ex his ergo.

7 Angelus non solum totus
toti spatio locali, singulisq; eius
partibus, sed cunctis indissolubi-
bus, est præsens: quia non potest
intelligi præsentiam Angeli esse
in se continuam, & unitam, nisi
simili modo respondeat omnibus
partibus, & terminis alterius ex-
tremi. Tom. 3. disp. 52. sect. 3. §. Dic-
tum nihilominus.

8 Angelus in loco inadæ-
quato existens, acquirit de nouo
præsentiam in alia parte loci,
non amittendo priorem: quia,
non sunt termini repugnantes.
Tom. 3. disp. 49. sect. 1. §. Dico quare.

Annihilatio.

VT substantia anni-
chiletur, aut anni-
chilari dicatur, non
obstat remanere ac-
cidentia. Ratio est: quia accidē-
tia sunt extrinseca substantiæ,
unde non mutant modum pro-
ductionis, aut desitionis eius.
Tom. 3. disp. 50. sect. 7. §. Hec questio.

2 In annihilatione, non tā-

tum attendendum est, ad quid
tandem terminetur rei desitio,
sed etiam qualis fuerit modus
mutationis, seu desitionis rei, si-
cut in corruptione naturali, etiā
forma ita transit in non esse, ut
post corruptionē vere sit nihil,
cuius signum etiam potest esse;
quia posset iterum à Deo creari
ex nihilo, & tamen non dicitur
anihilari propter modum desi-
tionis, quia ad corruptionem cō-
positi desinit esse manente sub-
iecto, de cuius potētia est eduēta.

Tom. 3. disp. 50. sect. 7. Nihilom. tamē.

3 Manere in potentia obe-
dientiali actiua, non tollit, nec
impedit annihilationē, ut v. g.
licet Deus annihilaret Cælum,
nihilominus maneret in poten-
tia actiua Dei, & in potentia obe-
dientiali actiua, cuiuscumque
instrumenti diuini. Tom. 3. disp. 50.
sect. 7. §. Secundo dicunt.

4 Annihilatio non potest esse
per actionem positiuam, sed tan-
tum per suspensionē influxus
conseruantis. Est enim contra
rationem annihilationis ut per
positiuam actionem, fiat, seu cō-
sequatur. Ratio est: quia actio
positiua necessariò terminatur
ad positiuum terminum, & si
ex illa sequitur desitio alicuius
rei, non potest omnino destrui
totum id, quod per se supponitur
ad talē actionē, & ideo non potest
habere rationē annihilationis.

Tom. 3. disp. 50. sect. 7. §. Quinta ratio.

5 Annihilatio differt à cor-
ruptione: quia annihilatione
proprie

De Anima, & Apostolis,

proprie opponitur creationi, & dicitur destructio entis, in quantum ens, seu inquantenus habet esse per creationem. At verò corruptio opponitur generationi, quæ fit per unionem formæ cum materia, quæ est subiectum illius actionis; idcirco potest proximè ac necessariò, sequi corruptio ex generatione. *Tom. 3. disp. 50. sect. 7. §. Sed Instabit aliquis.*

Anima.

Ratio ob quam altera actione producit anima, & altera unitur, formæ autem accidentales non item, est: quia anima est forma naturæ suæ subsistens, & independens à corpore; gratia verò, quæ est forma accidentalis, ex natura sua non est subsistens, sed inhærens, ac pendens à suo subiecto in esse, & conservari. Prima pars est de fide. Altera sequitur necessariò ex quibusdam principiis fidei, & alijs evidentibus lumine naturæ: quia certum est gratiam esse in anima formalitè afficiendo, atque adeò informando illam; ex quo si gratiam non esse formam substantialem, sed accidentalem: quia una forma substantialis non potest informare aliam. *Tom. 3. disp. 9. sect. 1. §. Sed hæc sententia.*

2 Potentiæ animæ solum sunt capaces qualitatum, per quas ad actum secundum reducuntur,

vel ad melius operandum disponuntur; quia huiusmodi potentia natura sua tota est destinata ad operandum, & totum suum esse, & speciem suam recipit cum hac inclinatione, seu habitudine ad actus, seu obiecta, & idcirco non videtur posse perfici in suo esse per aliquam quantitatem, quæ non sit actus secundus, nisi perficiatur in actiuitate sua in ordine ad actum secundum. *Tom. 3. disp. 11. sect. 4. §. Aliam reservationem.*

3 Anima potest informare unum integrum corpus, ita, ut sit tota in toto, & tota in qualibet parte; non tamen simul potest informare duo corpora distincta, etiam si simul sumpta non sit grandioris, quantitatis, quam illud unum. *Tom. 3. disp. 48. sect. 3. §. Ex his ergo.* Item anima non potest mouere corpus suum, nisi per membra organica, nec per imperium voluntatis transferre de uno loco in alium. *Tom. 3. disp. 53. sect. 1. §. Dico tertio.*

Apostolus.

Apostoli ante passionem Domini fuerunt baptisati vero Sacramento Baptismi. Ratio est: quia non est verisimile, nec credibile Christum dedisse Eucharistiam Apostolis nondum baptisatis, & ordinasse illos sacerdotes, dedissetque eis potestatem conficiendi corpus suum

*D. Augusti
lib. de origi-
nine ani-
mæ c. 9 &
Epist. 148.*

suum, quam in nocte cenæ dedit, ut *Conc. Trid. definit.* nisi iam essent baptizati. Quia hæc sacramenta supponunt characterē baptismalem: unde Christus, ut ait *Nicephorus li. 2. Hist. cap. 3.* manibus suis baptizavit Petrum, & Petrus filios Zebedæi, & illi cum Petro baptizarunt alios Apostolos, atque ij cæteros discipulos. Item valde pium, & credibile est, quod ait *Euthymius Ioann. 3.* quod Christus ante Apostolos baptizavit Virginem Mariam manibus suis, *Tom. 3. disp. 19. sect.*

1. §. Dico primo.

2. Apostoli in nocte cenæ fuerunt ordinati Sacerdotes per illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Episcopi vero post resurrectionem, *Ioann. 20.* quando Christus dixit Apostolis. *Accipite Spiritum sanctum, &c. tom. 3. disp. 32. sect. 2 §.* Atque hoc modo.

Appellatio.

1. **C**ensura sub conditione lata suspenditur per appellationē legitimam, & inter legitimum tēpus factam. Expresse definitur in *cap. Præterea. 2. de appellat.* At vero ut sit legitima requiritur, ut sit ex causa probabili, & sufficiente. Item quoad forum externum servandæ sunt iuris peritorum regulæ, & ad presentem materiam appli-

candæ, quas vide in *cap. ut debitus, de appellat. & cap. Ad nostram, & cap. Reprehensibilis, de appellat.* Legitimus tempus est quicumque dummodo sit ante conditionem impletam, ut tenet *Gloss. in cap. Præterea. 2. de appellat.* Quia unus Abbas teneat ad hanc etiam appellationem requiri tempus lege præscriptum. scilicet decem dierum, iuxta *cap. quod ad consultatorem, de re iudicata, tom. 5. disp. 3. sect. 6. §. Hac questio. & seqq.*

2. Ab excommunicatione purè & absolute lata non potest appellari, saltem quoad effectus suspendendi censuram, ut habetur in *cap. Pastoralis. §. verum de appellat. & cap. Is cui. §. vlt. de sent. tenc. excom. in 6.* Quod extenditur etiam quoad suspensionē & interdictum. Ratio est; quia huiusmodi sententia censuræ secū affert executionem. Itē nō potest appellari à censura conditionata, impleta conditione; secus dicendum de sententia declaratoria, *tom. 5. disp. 3. sect. 6. §. In quo etiam, & seqq.*

3. Per appellationem non solum suspenditur censura, sed etiam præceptum, seu obligatio exequendi id, quod sub censura præcipitur; quia in totum hoc appellatio fertur, imò idèd appellatur à censura; quia appellatur à præcepto, *Tom. 5. disp. 3. sect. 6. §. Hac questio.*

4. Per appellationem non videtur suspenditur effectus censuræ, ut in *cap. ad constat cap. Pastoralis. §. Verum, & primen*

Conar c. Alm. i. p. §. 10 n. 4. Nau. cap. Cū continet. gat. de re script. cau. sa. 14.

Nau. in c. Cū continet. gat. causa 15. Conar. cap. Alina. i. p. §. 10. n. 4.

Cap. Præterea 2. de appellat.

De Appellatione.

dam. de of-
fic. ordin.
& ibi Ab-
bas. Nau.
in cap. Cū
contingat.
de rescrip.

& cap. Ad hac de appellat. & cap. Ad
reprimendam. de offic. ord. & cap. Is
cui. §. vlt. de sent. excom. in 6. Quia
censura secū trahit executionē,
tom. 5. disp. 6. sect. 4. §. Prior igitur mo-
dus.

5. Per appellationem ante-
cedentem sententiam suspendi-
tur cessatio à diuinis, non autem
per subsequētē. Ratio est: quia
appellatio antecedens etiā iuris-
dictionem subtrahit, subsequens
verò minime, vt constat ex cap.
Is cui. de sent. excom. in 6. tom. 5. disp.
39. sect. 4. §. Queri verò potest. Vide
Con. cap. Alma. p. 2. §. 2. n. 6.

6. Suspendio lata post interpo-
sitam appellationem, est nulla:
quæ opinio est cōmunis in cap. 1.
de sent. excom. in 6. vbi videntur
suspendio, & excommunicatio pa-
cificari, tom. 5. disp. 28. sect. 5. §. Circa
secundum punctum. Quia nullitas
provenit ex defectu iurisdic-
tionis, quæ per appellationem sus-
pēditur. Ibidem.

7. Appellatio interposita post
suspendiōnē, nō impedit eius ef-
fectū, etiā si lata sit in purā pēnā
pro del. &c. Cap. Is cui. de sent. ex-
com. in 6. quia suspendio sicut ex-
communicatio trahit secum exe-
cutionem iuxta cap. Pastoralis.
§. Verum. de appellat. tom. 5. disp. 28.
sect. 5. §. Circa secundum.

8. Appellatio interposita post
censurā latā ab homine ordina-
rio, non impedit denuntiatiōnē,
iuxta cap. Pastoralis. §. Verum. de ap-
pellat. & cap. Cum contingat, de offic.
deleg. & cap. Is, qui de sent. excom. in

6. secus dicendū, si iudex fuerit
delegatus; quia cessat per appel-
lationē in tali causa, iuxta cap. Pa-
storalis. §. Præterea, & §. Cum autē.
de offic. deleg. tom. 5. disput. 3. sect. 15.
§. De censura.

9. Appellatio à cēsurā lata cō-
tra ignorantem, non impedit de-
nuntiatiōnē, nisi ignorantia ex-
cuset à censura; quia si nō excu-
sat, habet effectū executionis, cū
sit valida, iuxta cap. Pastoralis. §.
Verum. de appellat. tom. 5. disput. 3.
sect. 15. §. Vltimo addit.

10. Denuntiatio cēsuræ à iure
latæ potest per appellatiōnē im-
pediri. Ita sentit Gloss. in cap. cupiē-
tes de elect. in 6. verb. Primatos. dicit
enim appellatiōnē huiusmodi
esse admittendā, quando nō cō-
stat aliās reū vere incidisse, & di-
liquisse, sed dubiū est. Nā si ita
cōstaret, nō esset talis appellatio
admittēda, quod intelligit Doc-
tor, si ita cōstaret, vt nulla tergi-
uerfatione clari posset; quia tūc
iam esset virtualiter appellare
ab ipsa pēna canonis, aut velle
illam eludere, tom. 5. disp. 3. sect.
15. §. Hac verò omnia.

11. Appellatio à sententia, vt
excommunicatus denuntiatur, nō
suspendit illā; quod nō obscure
colligitur ex dicto cap. Pastoralis. de
appellat. §. Verū, vt ab alijs eueretur;
& ex cap. Is cui. de senten. excom. in 6.
Ibi. Per appellatiōnē ipsius effectus se-
quentem minime suspendatur. Et exi-
stimat Doctor talem appella-
tionem non esse admittendam,
nisi prius talis excommunica-

Cap. Pasto-
ralis.

Innocētiū
in c. Pasto-
ralis. §. Ve-
rum de ap-
pellat.
Nau. cap.
Cum con-
tingat. de
rescripti.
causa. 15.
Con. cap.
Alma. i. p.
§. 10. n. 4.

Cap. Pasto-
ralis.

Ca. Is cui.

Cap. 1. de
senten. ex
commun.

Ca. Is cui.
Cap. Pasto-
ralis.

Cap. Pasto-
ralis.

Cap. Cum
contingat.

Ca. Is qui

tus absoluator, vel probet excommunicationem contra illum latam fuisse nullam, iuxta cap. Cum contingat. de offic. deleg. Quod intellige, licet excommunicatio post denuntiationem fiat fortior ut in cap. Tuas. de sentent. excomm. licet contrarium sit probabile, & admitti possit, tom. 5. disput. 3. sect. 15 §. Qui non solum. & sequenti.

ptio sumitur tota ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. Tom. 4. disp. 5. sect. 1. §. Primo iuxta.

2. Attritio sufficienter diuiditur in eā, quæ est ex metu gehennæ, vel in eam quæ est ob fæditatē peccati: ut constat ex Concil. Trid. sess. 14. c. 4. tom. 4. disp. 5. sect. 2. §. Conc. Tridentinū. Detestatio peccati propter gehennā pertinet ad virtutē spei. Nā eiusdē principij

*Dispositio ab
irrigans.*

Aqua.

I. **A**qua lustralis, licet cæremonia sacra sit, & aliquam sanctificationē conferat, præsertim si verū est, delere omnia peccata venialia; non est sacramentum. Ratio est: quia nō significat gratiam, tom. 3. disp. 1. sect. 2. §. Dico tertio.

2. Aquæ benedictæ consecratio, per extrinsecam benedictionem, instituta ab Ecclesia, iuxta eius voluntatē, potuit ad partes miscendas extendi, tom. 3. disp. 57. sect. 4. §. Dico secundo. in fine.

Attritio.

*Definitio
attritionis.*

I. **A**tritio sic definitur. Est illa detestatio peccati, quæ hominē ad gratiā suscipiendā disponit, ex se quidē, seu solitarie sumpta, remotē, & insufficienter, cum sacramento autem sufficienter. Quæ descri-

bitur amare aliquod bonū, & odio habere contrarium malū. Ibid. §. Denique circa. Attritio verò ob fæditatē peccati procedit ex illo motiuo, quod in vnaquaque virtute morali per se infusa reperitur: huiusmodi autem motiuum in vnaquaque virtute sumendum est, per conformitatē ad regulā, & rationē supernaturālē in propria materia. Vnde quādo illa conformitas sumitur per cōparationē ad merā rationē naturālē, virtus est acquisita, & naturalis: quādo verò illa cōformitas sumitur per comparationē ad reuelatam regulam, & ad rectam rationem, ut eleuatā ad supernaturalem ordinē tunc virtus est infusa, & actus eius tā in prosecutione boni, quā in fuga mali, supernaturalis est, & est hæc attritio de qua loquitur Concil. ex fæditate peccati, tom. 4. disput. 5. sect. 2. §. Ex illo ergo motiuo.

3. Attritio differt essentialiter à contritione in motiuo, & non in conditionibus. Item attritio non includit di-

De Attritione.

lectionem Dei super omnia, sicut contritio, & inde habet, ut per se non sit sufficiens dispositio. Item attritio non semper detestatur peccatū supra omne detestabile, sicut cōtritio. Itē attritio non est semper ex motu vniuersali, sicut contritio: vnde non semper est sufficiens dispositio absolute ad gratiam cum sacramento, sed respectiue. Denique attritio non semper procedit ex voluntate destruendi culpam, sicut contritio. De quo vide *Tom. 4. disp. 5. sect. 1. §. Solet quidem. & sequentibus*

D. Tho. in 4. d. 17. q. 2. ar. 1. Med. tract. 1. de penit. q. 5. 4. Attritio non potest fieri cōtritio. Ratio est: quia attritio, & contritio sunt actus essentialiter differentes; ergo vnus non potest fieri alius, licet possit fieri attritus contritus, *tom. 4. disp. 5. sect. 3. §. Hac questio. & seqq.*

5. Attritio potest extrinsecē participare honestatem contritionis, per relationem extrinsecam, seu imperium, quod etiam dici potest de contritione respectu attritionis: quia actus vnius virtutis, potest imperare actum alterius, vel referre in obiectum suum, tanquam in finem illi intrinsecum, à quo habeat speciem accidentalem, quomodo eleemosyna, v. grat. potest imperari à pēnitentia, &c. sic ergo potest esse in proposito; est enim eadē ratio, *Tom. 4. disp. 5. sect. 3. §. Addit verò.*

6. Attritio Christiana v. g. quæ disponit hominem ad sus-

ciendam gratiam, debet esse sup. naturalis; quia pēnitentia merē naturalis, potius philosophia dici potest, quàm Christiana. Item debet includere propositum non peccādi; quia talis attritio debet saltem tollere obicem, qui positus est per affectū peccati; & moraliter manet, quando efficaciter non retrahatur, *tom. 4. disp. 5. sect. 1. §. Inferitur teruò. & sequenti.*

7. Ex vi præcepti annuæ confessionis; non tenetur, qui confiteri non potest, ad habendam attritionem. Probat ex-emplis, quando Ecclesia præcepit orationem vocalem, præcipit etiam orationem internam ad Deum: qui autem excusatus propter impotentiam ab oratione vocali; non tenetur pro illo tempore interius ad Deum. Item si quis ex voto, vel propter statū religionis teneatur, v. g. singulis mēsis, vel hebdomadibus confiteri, & excusetur propter impotentiam à confessione; nō tenetur ad contritionem. Ergo, similiter, &c. *tom. 4. disp. 5. sect. 6. §. Dicitur fortasse.* Et idem dicendum est, licet timeat obliuionem peccatorum, quia ex vi contritionis non tenetur homo conteri de singulis peccatis distinctē recogitatis, & in memoriā reuocatis; ergo ex vi naturalis præcepti contritionis, non est necessarium statim conteri, propter metum obliuionis. *Ibidem. §. Vnde etiam colligo.*

Dolor

8 Dolor de peccatis, qui fū-
datur in motiuo turpi, humano,
aut naturali, quantumuis hone-
sto, non est attritio. De motiuo
turpi: vide *Robert. Abbatē lib. I. de*
gloria & honore filior. hom. in Math.
circa illa verba. cap. 26. penitentia
ductus, & lib. 2. in Ioanē. De motiuo
humano. Vide August. lib. de vera,
& fals. penit. cap. 2. Vbi inutilem
dolorem vocat. Denique de mo-
tio naturali probatur: quia non
est attritio, quæ est dispositio ad
gratiam recipiendam de qua lo-
quitur Conc. Trid. quæ debet esse
dispositio ad Sacramentū super
naturalis, & ab auxilio gratiæ
profecta. Tom. 4. disp. 5. sect. 1. §. Ex
quo principio & sequent.

9 Attritio, vt pars Sacramē-
ti, debet esse supernaturalis. Pro-
batur ex *Conc. Trid. sess. 14. c. 4. Vbi*
eam vocat. Donum Dei, & spiritus
sancti Impulsum. Vnde colligitur
ex eodem Conc. cit. debere esse
ex aliquo motiuo, & supernatu-
rali, ac diuino: quia motiuum na-
turale, aut humanum, non auer-
tit voluntatem ab affectu peccā-
di. Tom. 4. disp. 20. sect. 2. §. Nihilominus, & sequent.

10 Attritio subsequens cō-
fessionem, non est pars Sacra-
menti penitentiae: quia talis at-
tritio nec per se sensibilis est, cū
sit merè interna, nec coniungi-
tur alicui signo sensibili, quo
manifestetur, & sensibilis fiat; nā
confessio, quæ præcessit non in-
dicat dolorem, qui subsequitur,
cum non sit effectus eius, sed

mere per accidens adinuicem
se habeant. *Tom. 4. disp. 20. sect. 4.*
§. Respondent verò.

11 Attritio de mortalibus
ex iusta causa in confessione
omissis: non est pars Sacramenti
penitentiae; licet sit dispositio ad
effectum. Ratio est: quia neque
informatur confessionem, nec sic
sensibilis per illam, sed merè in-
terior manet; est tamen necessa-
ria ad eius valorem: quia ille,
qui confitetur ex generali lege
Sacramentorum, tenetur non
ponere obicem effectui Sacra-
mentalibus: & sic tenetur dolere de
peccato illo, quod tacet in con-
fessione: quia dolor est necessa-
rius ad tollendum obicem, licet
non requiratur ad accusationem
eius. *Tom. 4. disp. 20. sect. 4. §. Dici-*
mus ergo.

12 Si ex ignorantia culpabili
desit attritio peccati etiam in
confessione obliti, confessio est
nulla. Ratio est: quia deficit vni-
uersalis attritio, verà, & efficax;
si tamen ignorantia est inculpa-
bilis confessio erit valida, cum
obligatione confitendi peccatū
illud, cuius verā attritionem nō
habuit, si postea defectum com-
missum recognoscat; quia carē-
tia attritionis circa illud pecca-
tum, solum est defectus materia-
lis integritatis, qui non est circa
substantiā Sacramenti. *Tom. 4. disp.*
20. sect. 4. §. Nihilominus, dicendum.

13 Attritio, quæ est dispo-
sitio ad primam gratiam, nō est
meritoria noui augmenti in eo-

Rupert.
Abbat.

August.

Conc. Trid.

De Auxilijs.

dem instanti conferendi; vt cōstat apud omnes ex materia gratiæ, *Tom. 3. disput. 7. sect. 5. §. Dico tertio.* Item sola attritio etiam cum voto Sacramenti suscipiendi, non sufficit ad impetrandam remissionem peccati, nisi sacramentū realiter appl. ceturi: quia nimirum applicatum per solū votum, non sufficit ad dandum effectum, & idēd nunquā datur, nisi aliās ipse actus operantis, ex se sit sufficiens dispositio ad gratiam obtinendam, & tunc illa non propriē effectus sacramenti est, sed dispositionis cum ordine ad sacramentum, *To. 3. disp. 8. sect. 1. §. Ad rationem.*

14. Attritio cognita sufficit in sacramento pēnitentiæ ad conficiendum illud. Quod est cērtum: quamvis sit sub opinione, an sufficiat ad consequendum effectum, *tom. 3. disput. 16. sect. 2. §. Sed vrgebit.* Item attritio, quæ sufficit ad effectum baptismi, sufficit etiam ad sacramenti pēnitentiæ effectum, *tom. 3. disp. 28. sect. 2. §. Ad fundamentum tercia.* At verō non sufficit haberi in voto; quia hoc votum non sufficit, nisi quatenus includitur in aliqua dispositione ita perfecta, vt sit sufficiens dispositio ad iustitiam; non potest autē fingi huiusmodi votum attritionis, deberet enim includi in contritione, quod ridiculum est. *Ibidem §. Dico tertio, & seqq.*

Auxilium.

1. **A**uxiliū efficax multis hominibus non datur; imō illis omnibus non datur, *Vide Aug. toto lib. de prædestin. Sanctōrū c. 5. & saepe alios.* qui de facto non conuertuntur, vt per se patet, quia gratia efficax appellatur illa; quæ infallibiliter habet effectum, *to. 4. disp. 8. sect. 2. §. Rursus ex parte.*

2. Deus de se non denegat auxilia sufficientia, excitantia, & necessaria ad salutem, saltem quantum per ordinarias causas, & media instituta ab ipso, fieri possunt: quod est conforme pietati diuinæ, & voluntati Dei dicentis, se velle omnes saluos fieri, & vniuersali Christi redemptioni. Item Deus ita se gerit cum hominibus adultis, vt neminē ita relinquat, quin aliquando opportuno tempore iuxta suæ prouidentię dispositionē tangat cor eius, ita vt possit homo cooperari, & se disponere, vel ad remissionem peccati; vel saltem ad aliquod donum gratiæ, quo paulatim perueniat ad vltimam dispositionem. Quod est etiam conforme fidei, pietati, ac prouidentię suauī Dei, & generalibus locutionibus Scripturæ sacre, v. g. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū. Ego sum ad hostium, & pulso, & alijs similibus, tom. 4. disp. 8. sect. 2. §. Secundū ad dicendum, & sequenti.*

3. Auxilium sufficiens nemini

D. Tho. 3.
p. q. 86. ar.
1. Alenf. 4.
p. q. 13.
memb. 4.
ar. 2. & q.
14. mēb. 5.
ar. 2. Alti-
fod lib. 3.
fum. trac.
2. c. 2. q. 5.
lib. 4. tract.
6. c. 1. q.
vlt. & alij.

mini negatur in pœnam peccato-
rum certa lege statutam. Ratio
est: quia constat ex Scriptura sa-
cra Deū ex omnibus statibus cō-
uertere aliquando grauissimos
peccatores ad pœnitentiā, & in
omnibus statibus, & tēporibus,
vt intelligamus nullum genus
peccatorū exclusū esse ā miseri-
cordia Dei, tom. 4. disp. 8. sect. 1. §.
Nunc verò non est nobis.

4. Deus aliquando interficit
hominem corporaliter propter
peccatū; tamen auxilio sufficiē-
te non priuat eū. Ratio est: quia
tunc finitur eius via, & sœpe ex-
pedit ad cōmune bonū, vt hu-
iusmodi pœna, maximē cū pub-
lica sit, & sensibilis, & tūc ita se-
gerit Deus cū illo homine, vt si
in illo puncto mortis, vellet pœ-
nitentiam agere, illi non deesset
auxilium, tom. 4. disput. 8. sect. 2. §.
Ac propterea.

Azimus, & azimorum dies.

1. **P**anis azimus erat ve-
rè, ac simpliciter pa-
nis; ita enim in Scrip-
tura vocatur. Ratio est:

Luc. 24.
Exod. 12.
& 13.
Reg. 21. &
22. Leuit. 2.
Philo in li.
de vit. con-
templat.
Ioseph li. 3.
antiq. c. 10.
D. Tho. d.
11. q. 2. ar.
2. q. 3. ad 6

1. quia vterque panis cōficitur fa-
rina tritica, & naturali aqua, &
puro igne concoquitur; hæc au-
tem tantum sunt de essentia pa-
nis; ergo, &c. Nam licet vnius
sit frequentior vsus, quā altarius,
quia est delectabilior, & aptior,
tamen vtriusque vsus, est pro-
priè vsus panis. sc. vt cum alijs
cibis tanquam aliorum comes

adhibeatur, tom. 3. disp. 44. sect. 3.
§. Vltimò probatur.

3. Dies azimorū erant sep-
tem, qui ā vespera, qua agnus cō-
medebatur, quæ erat vltima de-
cimæ quartæ lunæ, ā qua prohi-
bebatur vsus frumenti, vsque
ad vltimam vigesimæ primæ
computabantur. Constat ex 12.
Exod. & Leuit. 2. Num. 28. vbi di-
citur: Septem diebus azima come-
detis, in die primo non erit formen-
tum in domibus vestris vsque ad diem
septimum, &c. Tom. 3. disput. 41.
sect. 1. §. Hæc sententia, & §. Atque
hinc. Quæ observatio azimorum
magis in priuatione fermenti,
quam in vsu azimi consistebat,
vt constat. Ibidem §. Videri autem
possunt.

3. Solum dicti septem dies
erant azimi, nec vllus vnquam
alius institutus est, vt constat ex
veteri testamento, præsertim ex
12. Exod. Ibi. In die primo non erit
fermentum in domibus vestris vsque ad
septimum. Et inferius additur, Sep-
tem diebus non inuenietur fermentum
in domibus vestris; & multis alijs
locis. Octauī autē diei nullibi fit
mentio, Tom. 3. disp. 41. sect. 1. §.
Atque ex hoc. vt constat ex citatis
locis, quod primus dies azimo-
rū supponit in veteri testamēto
pro die decimæ quintæ lunæ, fes-
tiua atque solemnī. Ibidem.

4. Quando in testamēto no-
uo, decima quarta lunæ dicitur
dies azimorū, de eius vltima ves-
pera intelligendum est: nam
quando discipuli dicuntur ac-

De Balsamō.

cessisse ad Christum primo die
azimorum interrogantes: *Vbi
Totum cō* vis paremus tibi comedere Pascha?
stat ex nondum inceperat ullū azi-
Scriptura. ma, quia nondum aduenerat
tempus comedendi agnum. Vn-
de in fine illius diei erat come-
dendum, & non in initio eius.
*Tom. 3. disp. 41. sect. 1. §. Atque ex
hoc eodem.*

5. Primus dies, & vltimus
azimorum, erant tantum festi-
ui; vt patet ex *Leuit. 23.* ibi enim,
Mense primo, quarta decima die ad
vesperam Phase Domini est. Et quin-
ta decima die huius mensis solennitas
azimorū Domini est. Et constat ex
alijs multis locis, *Tom. 5. disp. 41.
sect. 1. §. Primo enim constat, & se-
quenti.*

6. Decimaquinta luna, nō
solam primus solennitatis azi-
morum, sed primus azimorum
dies simpliciter dicebatur, *Tom.
3. disp. 41. sect. 1. §. Ad has vero obie-
ctiones.* Item sola vltima vespera
decimæ quartæ lunæ sacra erat.
Et inter vesperam, qua agnus im-
molabatur, & festiui diē azi-
morum, nullum feriatum tem-
pus mediabatur, *Ibidē. §. Primum enim
constat, & seqq.*

Balsamum.

1. **B**alsamum tēpore Pli-
nij in sola Iudæa repe-
riebatur, & in pauca
quantitate vni terra-
rum Iudææ concessum quondā
in duobus, tantum hortis vtro-

que Regio, alter iugerum vigin-
ti non amplius, altero pauciorū.
Postea verò magna eius copia
in Palestina, nunc denique ma-
gna copia ex India deferitur;
quod siue sit eiusdem speciei
physicæ, siue non, non refert ad
veritatem sacramenti; quia non
est adulterinum, licet differat
colore. Quia conuenit cum bal-
samo Siriaco in fragrantia boni
odoris, & in effectibus, alijsque
proprietatibus, *Tom. 3. disp. 33.
sect. 1. §. Tertio adhibere, & §. Ter-
tium respondetur.*

2. Balsamum nūquam defecit
in Ecclesia Dei ad conferendū
chrisma, etiam in antiquis illis
temporibus, quando Ecclesia
magis egebat his temporalibus
rebus, & persecutiones grauio-
res sustinebat. Cuius sufficiens ar-
gumentū est: quod cū tēpore Fa-
biani Pontificis quidā Episcopi
se excusaret à chrismate quotan-
nis cōficiendo; idque per bien-
niū differret, eo quod balsamum
quotānis reperire nō possēt: eos
Pontifex grauiter reprehendit
*epist. 2. docens. Quotannis esse chris-
ma nouū cōficiendū, & verus cremā-
dum, sicut à sanctis, inquit Apostolis, &
eorum successoribus accepimus. Hoc
sancta Romana Ecclesia, & An-
tiochena à tempore Apostolorū
custodit, & Hierosolymorum, ac
Ephesianorū tener, nihil respo-
dēs ad excusationē illorū Epis-
coporum, omittēs illam tanquā
frivolā, ac nullius momēti, 10. 3.
disp. 33. sect. 1. §. Ad tertiā respondetur.*

§ I.

Baptismus quoad definitionē
& institutionem.

I. **B**aptismus est exterior corporis ablutio, facta sub scripta forma verborum.

Est communis, tom. 3.

Mag. in 4. d. 3. & cū illo omnes. q. 66. art. 1. in comment. §. Hoc verò signum. Item aliter definitur Per genus, & differentiam. Est sacramentum regenerationis, seu sacramentum ad spiritualem regenerationem fidelium institutum. Sacramentum loco generis, regenerationis verò ponitur loco differentiae: & utramque possumus breuiter comprehendere cum catechismo Pij Quinti: sic. Est sacramentum regenerationis, per lustrum aquae in verbo vitae, iuxta verbum Christi, Ioann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Ibidem §. Ex quibus intelligitur.

2. Baptismus fuit institutus primò, & per se ad remittendū peccatum originale, & ad primam gratiam dandam: secundo vero ad consignandum nos charactere Christi; quod patet Tom. 3. disp. 11. sect. 1. §. Sed dubitabit. Item est vnum ex septem sacramentis Ecclesiae; ut est dogma fidei: ut constat ex Concil. Florent. in decret. Eugenij. Et Trid. sess. 7. de sacramentis in genere. can. 1. & sequentibus. Et institutum immediate à Christo Domino, ut con-

stat ex ipsdē Concilij citatis: Capreolo & ante eius passionē, iuxta probabiliorē sententiā, tā quoad materiam, quam formam, & extrinsecā efficaciam. Ratio verò cur Christus post resurrectionē dixit Apostolis suis: Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: fuit, non quia Apostoli ignorarent formā, sed ut præceptum Baptismi solemniter promulgaret, ac publicè omnibus proponeret ianuā per quam in Ecclesiam suā erant ingressuri, quam oportebat omnibus esse notissimā. De quo vide tom. 3. disp. 19. sect. 1. Primū obuiū & seq.

3. Christus Dominus non instituit baptismū suū antequam ipse baptizatus fuerit à Ioanne, in quo conueniunt omnes Theologi, & Patres. Vnde secundum probabiliorē sententiā, in ipso die, quo Christus baptizatus fuit à Ioanne, ab illo. ¶ Christus Bedali. 1. fuit institutum hoc sacramentū. in Luc. 6. Nam tunc Christus designauit 10. Ambrosius lib. 2. in Luc. cap. ult. Luc. cap. Baptizatus est Dominus, nō mū vlt. Bern. dari volens, sed mundare aquas, lib. 1. in Luc. 6. 10. quæ peccatū nō cognouit, baptizatus ius haberet, id est, aptus esset ad baptismum. Hieron. Matib. 3. sent. & designatē ad baptismum. Itē designauit formā: nā & filius baptizandus adfuit, & Pater illi testimonium dedit, & Spiritus sanctus in specie columbæ apparuit, tom. 3. disp. 19. sect. 2. §. Certum imprimis est, & seqq.

Baptismus

De Baptismo

Paul. ad
Rom. 6.

4 Baptismus significat, Christi passionem, & resurrectionem, ut præteritam, & non ut futuram; unde antiquam passio, & resurrectio Christi consumaretur, erat Baptismi significatio incompleta, capit autem esse completa post Christi mortem, & cum ante illam non haberet effectum perfectum, non aperiebat cælum ante resurrectionē. Tom. 3. disput. 19. sect. 1. §. Ex his colligo.

§. II.

Baptismus, quoad essentiam, & individuationem.

Sapponit.

1 **B**aptismus à cæteris Sacramētis distinguitur, quatenus per se ordinatur ad delendū peccatum originale, & reliqua, quæ cum illo coniuncta erant, & ad dādā gratiam simpliciter primam, id est, quæ primò infunditur homini, in toto vitæ tempore, & per quam primò sanctificatur; & non solum auferuntur omnia peccata mortalia, sed omnes pænæ reatus, & hoc est sufficiens, ut distinguatur ab alijs. Tom. 3. disp. 7. sect. 3. §. Dico secundò.

Caiet. 3. p.
q. 66. ar. 8

2 Statim ac perficitur forma, si cadat in ablutionem sufficientem, quantumvis minima sit, statim perficitur Sacramentum. Ratio est: quia iam ibi con-

currunt omnia necessaria. Tom. 3. disp. 20. sect. 2. §. Respondent Aliqui.

3 Baptismus, qui est vnum è *Tertulian. li. de bapt. cap. 15.* Sacramentis nouæ legis, est vnicū in essentia, & specie vltima.

Conclusio est cōmunis, & certa ex illo Pauli ad Ephes. 4. Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma, quæ locum interpretatur de essentiali, & specifica vnitatem. *Serm. 11.*

Hieronym. & Chrysost. tom. 3. disp. 22. sect. 1. §. Respondetur, & sequent.

At verò multiplicatur numerice pro diuersitate subiectorum, in quibus recipitur: quia in diuersis hominibus, necesse est fieri diuersas ablutiones. *Ibidem sect. 2. §. Declarata specifica.*

4 Vnus homo, semel tantum baptizari potest, cum Sacramentum baptismi non sit iterabile, nec possit esse nisi vnum in eodem subiecto. Conclusio est certa de fide, & constat ex illo Pauli ad Ephes. 4. vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma. *tom. 3. disp. 22. sect. 2. §. Quo circa dicendum.*

5 Quando dubium est morale, ac probabile; an Baptismus fuerit datus, an validus? Iterum est dandus sub conditione, ut habetur in cap. 2. extra de Baptismo, scilicet sub hac forma. Si Baptizatus es, non te Baptizo: Sed si non baptizatus es, ego te Baptizo; quod intelligit Doctor noster, tum in solemnī Baptismo, tum quando dubium est publicum, ut omnis occasio scandalī auferatur; si autem dubium sit occultum, aut Baptismus secretò conferatur, satis erit conditionem

Concil. Vienne in c. vnic. §. vii. de summa Trinit. lib. 6. Concil. florent. in decret. Eugenij. Trid. sess. 7. can. 9. de sacra in gen. & can. 11. de bapt. Carthag. 1. cap. De consecrat. d. 4. c. Parvulos Leo Papa epist. 3. c. 1 epist. 92. c. 16. Greg. 3. epist. 4. & Conc. Carthag. 5 cap. 6.

ditionem mente concipere. *Tom. 3. disp. 22. sect. 2. §. Sed quares obiter, & disp. 31. sect. 6. §. Constat iterationem.*

Sinod. can. 84. Conc. Carthag. 5. c. 6. Conc. Africano. c. 39. Conc. Vormaciē. cap. 70.

6 Quando dubium est iuris aut facti, & adest vnus testis oculatus, dicēs se vidisse hominē baptizari, & alioqui nulla sit verisimilis suspicio perniciosi mendacij; id satis est, vt Baptismus non sit iterandus: quia illud testimonium sufficit ad faciendam moralem fidem excludentem dubiū, & rationabilem suspicionem: Idem dicendum si desit testis oculatus, & homo natus est ex fidelibus parētib; & inter christianos educatus, vsque ad illam ætatem, in qua solent alij baptizari, & aliunde non est probabilis ratio dubitandi de Baptismo, quia prædictæ coniecturæ coniunctæ cum communi Ecclesiæ consuetudine faciunt sufficientem fidem, donec probetur contrarium euidētissimis argumentis, vt dicitur in *cap. Vltimo de presbit. non baptis.* Semper tamē inclinandum est in fauorem hominis baptizandi, cum salus sit res maximi momenti, & conditio apposita excludat omnē iniuriam quæ potest fieri Sacramento. *Tom. 3. disp. 22. sect. 2. §. Est autem adinuertendum.*

7 Si omnibus ceremonijs seruatis, substantialis error intercedat, substantialia tantum iteranda, & nō ceremoniæ; quia ita cautum est in iure, vt in huiusmodi defectibus, solum sup-

pleantur ea, quæ desunt, itē quia illa accidentalia suo ordine fuerunt iam completa. *Tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Septimō Inquiri potest.*

§ III.

Baptismus quoad materiam proximā, & remotā.

1 **A** Qua vera, & sensibilib; est propria materia remota, & essentialis Sacramenti Baptismi. Est de fide ex *Conc. Later. in cap. Firmiter de sūma Concilio Trinit. Conc. Florent. in decret. euge. Lateran. nij & Conc. Trid. sess. 7. can. 2. de Baptismo, & ex illo tom. 3. Nisi quis re-baptizatus fuerit ex aqua, &c. Cum aqua sit cōmunissima, & eius vsus facilissimus, purus, innoxius, atque ita ad suauitatem legis Euangelicæ maxime accōmodatus. *Tom. 3. disp. 20. sect. 1. §. Dico ergo primō.**

2 Solum aqua retinens substantiā elementis: & quæ est simplex, est materia essentialis, vsualis Sacramenti baptismi. Ratio est: quia in hac baptizatus fuit Christus eamque suo tactu sanctificauit, hæc denique exiit de latere eius, ad significandum, hoc Sacramētum, siue sit frigida, siue calida, aut quod per meatus sulphureos trāseat, aut per cineres, vel licite sit mixta cum alia substantia, aut corpore, dummodo non sit tanta mixtio, vt impediat vsum aquæ: secus dicendum de

D. Tho. 3. p. q. 66. ar. 4. in solut. argum. Marsilius. q. 3. ar. 2.

de aquis artificialibus, sicut de herbis, & floribus, &c. Quia non sunt elementares; idem de salina, lachrimis, & alijs similibus rebus: semper tamen seruanda est regula generalis, vt semper adhibeatur materia pura, quod fieri possit, seruatis Ecclesie ceremonijs, cum hoc expectet ad retinendam, & certitudinem Sacramenti. *Tom. 3. disp. 20. sect. 1. §. Dico secundo.*

D. Thom. 3. p. q. 66. a. 1. Baptismi, est ablutio. Vt omnes concedunt. *Tom. 3. disput. 20. in 4. d. 3. sect. 2. §. Ex dictis in precedenti, & q. 1. art. 1. sequenti.* Ablutio autem est contactus corporis liquidi cum corpore abluendo, per successiuam partium abluitionem facillique diuisionem earum per corpus. *Magist. 6. q. 1. diuisionem earum per corpus. 3. q. 1. q. 1. §. 1.* Quod requiratur contactus con-
Palud. q. 3. fit, cum nemo dicat aquam, quæ non tangit corpus, abluere illud; Item requiritur quod sit tactus per partium diuisionem: quia aqua in vase existens propter solum contactum non dicitur abluere illud, ergo oportet vt per corpus diffundatur. Item requiritur quod sit per corpus liquidum, & non durum vt gelu. *Ibidem. §. Ego sentio.*

4 vera ablutio sine emundatione a sordibus, quæ est eius effectus, inueniri potest: quia non carnis depositio sordium, sed contactus aquæ Baptismi perficit in verbo viæ. *Tom. 3. disp. 20. sect. 2. §. En declarari potest.* Item ablutio non infert in corpore abluti

passionem aliquam ex propria sui ratione: solus enim contactus, nullam passionem dicit receptam in corpore baptizati; sed denominationem tantum extrinsecam, seu relationem quandam, ex tali propinquitate corporum resultantem. Vnde consistit ablutio vera præcisè in contactu successiuo, & solū addit supra aquam modum successivæ applicationis. *Tom. 3. disp. 20. sect. 2. §. Atque inde aperte & sequenti.*

5 Ablutio in aliqua principali parte corporis debet fieri, vt baptismus sit validus, v. g. in capite, pectore, humero, vel scapulis: quia sunt principales partes corporis humani; quæ doctrina est communis, & in praxi seruanda. *Tom. 3. disp. 20. sect. 2. §. Deinde etiam, & sequenti.*

6 Ablutio potest fieri in pede in periculo mortis, eo tamen cuncto, debet sub conditione iterari baptismus. Est communis doctrina Theolog. Vt in Ritualibus Parochi Ecclesiasticis aduocentur. *Tom. 3. disput. 20. sect. 2. §. Quæ propter.*

7 Non requiritur minor ablutio in extrema necessitate, quam extra illam. Ratio est: quia ablutio hominis, absolute, & simpliciter est de substantia Sacramenti, siue in necessitate, siue extra illam; vnde si ablutio non perueniat illam quantitatem, in qua prædictam rationem habeat, etiam in necessitate erit insufficiens: nec est simile de Sacramento

D. Tho. 3. p. q. 68. ar. 1. & in 4. d. 6. q. 1. ar. 1. quæst. 1. ad 3. & in Palud. q. 1. Sot. d. 4. q. 3. art. 7. Gabri. q. 2. ar. 3. dub.

Sacramento penitentiae, eo quod aliqua confessio in necessitate sufficiat, quia ibi materia necessaria, est confessio integra formaliter, id est, quatenus homini est moraliter possibilis, & est hæc etiam necessaria in articulo mortis; quia confessio, est quædam actio moralis. At verò ablutio, est res quædam physica, quæ non variat rem suam, ex eo quod subiectum sit in necessitate, aut extra illam. *Tom. 3. disp. 20. sect. 2. §. Quare non est.*

Est Theologorum in 4. d. 3.
 8 Ablutio, siue per aspersionem fiat, siue per immersionem, una, aut tria sufficit ad Sacramentum constituendum; dummodò vera ratio abluitionis saluetur. Hæc conclusio, est verà quoad necessitatem Sacramenti. (Nam de ritu seruando ex præcepto: dicitur infra §. 11. Ratio est; quia nihil aliud definitum est, nisi quod hæc ablutio sit in aqua; quod verò hoc, vel illo modo fiat, non est à Christo, præscriptum, ut patet ex illis verbis. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Et ex illis *Baptizantes eos in nomine Patris, &c. tom. 3. disp. 20. sect. 3. §. Sed Nihilominus.*

§ IIII.

Baptismus, quoad formam,

*Concil.
Florentina*

Forma essentialis Sacramenti baptismi, est. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus

sancti amen. Est definita in Concil. Florent. in decret. Eugen. & Triad. Concil. sess. 7. can. 3. de baptismo. Et constat Trident. ex illis verbis. *Math. ult. Baptizantes eos in nomine Patris, &c. Tom. 3. disp. 21. sect. 1. §. Dico primo.*

2 Forma Baptismi. Ego te Baptizo, &c. Quoad significationem, seu substantialem sensum, est simpliciter necessaria ad hoc Sacramentum conficiendum. Ratio est: quia illa forma, quæ est à Christo instituta, non solum est sufficiens, sed necessaria, sed hæc forma est à Christo instituta, ut est de fide, ergo, &c. *Tom. 3. disp. 21. sect. 1. §. Dico secundo.*

Concil.

3 Forma Græcorum. v.g. Baptizetur, N. seu seruus Christi in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, est legitima, & vera, atque cum nostra eadem in substantiali sensu possit Conc. præcipue Florent. & merito: quia Ecclesia græca habet vsum antiquissimum huius formæ. *Tom. 3. disp. 21. sect. 1. §. Dixi autem.*

Florent.

4 De necessitate huius formæ est, ut exprimaturs actus baptizandi, ut exercitus, per verbum, Baptizo, vel alia cynonyma. Est de fide constat ex verbis Christi *Math. ult. Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Et ex Conc. Florent. in decret. Eugenij. Ibi si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministerium, cum sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur Sacramentum. *Tom. 3. disp. 21. sect. 2. §. Dico primo, & sequent.*

*Concil.
Florent.*

5 Item de necessitate formæ, est

D. Tho. 3. p. q. 66. ad 4.

De Baptismo quoad formam. §. 4.

est, ut in ea explicetur, seu indicetur persona, quæ baptizatur, proprio, vel demonstratio nomine in singulari, vel plurali. Est communis omnium sententia; colligitur ex verbis Christi Math. ult. *Baptizantes eos, &c.* Ratio est: quia nisi exprimatur aliquo modo persona, cui applicatur baptismus, non potest actus baptizandi practicè significari, ut hic, & nunc in particulari exercitus. Tom. 3. disp. 21. sect. 1. §. Dico tertio.

6 Item est de essentia formæ, ut in ea expressè, & distinctè nominentur tres personæ Trinitatis, quatenus inter se distinctæ sunt. Probatur ex illis verbis

D. Tho. 3. p. q. 66. ar. 6 Christi Math. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Item constat ex cap. *Si re vera* Bonav. d. 3. de consecrat. dist. 4. Vbi annullatur art. q. 2. Baptismus datus in nomine Domini. Item ex cap. *Multis sunt, eadē dist.* vbi reprobat Baptismus datus in nomine Christi. Item ex cap. *In synodo, eodem dist.* vbi expressè dicitur Baptismum non perfici, nisi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et ex cap. *firmiter, de summa Trinitate.* Et de n. q. ex cap. 1. de Baptismo, ex Conc. Florent. in decret. Eugenij. tom. 3. disp. 21. sect. 3. §. *Dicendum verò est privò.*

7 De essentia huius formæ non est, ut in ea exprimatur persona ministris, etiam in Ecclesia Latina; licet conformius sit institutioni Christi, illam exprimere. Est certa hæc conclusio.

D. Tho. 3. p. q. 66. ar. 6.

Ratio est: quia non est necessarium, ut illo pronomine, Ego, ut constat ex cap. *Retulerunt, de consecrat. dist. 4. tom. 3. disp. 21. sect. 2. §. Duo secundò.*

8 Baptismus datus in nomine Dei, aut Christi non exprimendo alias personas; est nullus ex vi institutionis Christi. Ratio est: quia non est sufficiens forma, nisi omnes tres personæ singulatim nominentur, ut constat. ex capitulis citatis in conclusione 5. & ibidem citati. tom. 3. disp. 21. sect. 3. §. Tertio sequitur.

9 De essentia huius formæ est, ut in ea, non solum Trinitas personarum, sed etiam naturæ unitas significetur, quod fit per particulam illam, *In nomine*, colligitur ex verbis Christi adiuncta Ecclesiæ, & sanctorum intelligentia: quia per illam particulam indicatur unam esse trium personarum virtutem, substantiam, & maiestatem, quæ uno illo nomine significatur: unde Baptismus collatus sub hac forma. *ss. Ego te Baptizo in nominibus Patris, & nominibus Filij, & nominibus Spiritus sancti.* Est nullus: quia fit mutatio essentialis. Item est dubius Baptismus datus sub hac forma. *Ego te Baptizo, in virtute, maiestate, aut deitate Patris, & Filij, &c.* Quia illæ voces non sunt omnino synonymæ, nam illud in nomine Plus cōpleti videtur quam si dicas in virtute, maiestate, &c. Tom. 3. disp. 21. sect. 3. §. Dico secundò, & sequenti.

Beda lib. var. quæst. I. q. 14.

Hugo de S. Viçore lib. 2. de Sacra. p. 6 ar. 2. cum D. Tho. & Magistro.

10 Baptismus collatus sub hac forma. Ego te Baptizo in nomine Patris, & nomine Filij, & in nomine Spiritus sancti: est validus. Ratio est: quia vnum, & idem nomen potest iterum atque iterum nominari, & inuocari absque pluralitate. Vt verè dicitur Pater Deus, Filius Deus, Spiritus sanctus Deus. Non tamen possunt dici Dij. Quia hoc significat pluralitatem naturarum; illud verò minimè, quia sunt vnus, & idem Deus. Tom. 3. disp. 21. sect. 3. §. Sed quid.

11 Omnis mutatio, per quã expressa inuocatio Trinitatis mutatur, in implicitam, vel confusam, est cõtra veritatẽ, & substantiam huius formæ. Vnde si quis dicat. Ego te Baptizo in nomine Trinitatis, est nullus talis Baptismus: quia in his modis, & alijs similibus, nõ satis explicatur mysterium Trinitatis. Item quãdo mutatio solam fit in diuersa nomina propria personarum manente expressa inuocatione earum; res est magis dubia, verbi gratia si dicat aliquis. Ego te Baptizo in nomine genitoris, geniti, &c. Qui re vera est valde dubius, & iterandus est sub conditione, secundum probabiliorem sententiam. Tom. 3. disp. 21. sect. 4. §. In hac re primam, & sequenti.

12 Apostoli numquam Baptizarunt in nomine Christi, aut in nomine Domini Iesu. Etiam ex dispensatione, ita vt nomen Patris, vel Spiritus sancti omisse-

rint. Vt probabilis indicat Doctor: quia non potest ex modo loquẽdi scripturæ colligi huiusmodi dispensatio. De quo vide. Tom. 3. disp. 21. sect. 3. §. Superest, 4 d. 7. q. respondeamus, & sequenti.

vnit. ar. 3.

§. V.

Baptismus, quoad Ministerium.

1 **P**otestas administrandi Baptismum est absoluta, non iurisdictionis, quæ non solet limitari secundum substantiã, vel facultatẽ suã ad casum necessitatis, sed simpliciter confertur: sicut pater in omni alia potestate cõficiẽdi Sacramentum, quæ ex iurisdictione non pedit. Quæ potestas data fuit eo tẽpore, quo institutũ fuit hoc Sacramentũ. Ratio est: quia sicut tũ Christus vim regeneratiuã cõtulit aquis, ita etiã tũ deputauit quemcumq; hominẽ, nõ per impressionẽ characteris, sed per voluntatẽ suã. Tom. 3. disp. 23. sect. 1. §. Congruentia verò, adiungi pot.

2 Episcopus iure suo, & ex vi suæ ordinationis, est aptissimus minister huius Sacramenti, hoc per se est notũ. Itẽ sacerdos ex vi suæ cõsecrationis, est ordinarius minister: vt constat ex Concil. Florent. dicẽte. Minister huius Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit Baptizare. Qui quidẽ non pendet ab Episcopo in potestate Baptizandi, sed in iurisdictione tantum tamquam à superiore, quod intellige, vt licite fiat.

Tom.

De Baptismo, quoad Ministrum. §.5.

Tom. 3. disp. 23. sect. 2. §. Primo ergo, & sequenti.

Clemens 3. Diaconus non est Mln f.
Rom. lib. 3. ter huius Sacramenti per se, ac
Const. cap. iure diuino, ratione suæ ordina-
II. Ignat. tionis, tamen est capax huius
Epist. 13. ministerij ex commissione, seu
ad Maronē delegatione Episcopi, aut sacer-
de diacon. dotis. Prior pars, patet ex Conc.
Gelasius Florent. Quia dicens præbiterū
Papa Epist. esse ordinarium ministrum, cui
I. cap. 9. competit ex officio baptizare,

satis significat nulli inferiori mi-
nistro hoc conuenire. Secunda
verò pars. Probatur, quia sit ap-
tus ordinationis suæ ex vi, vt ei
hoc ministeriū delegari possit ab
Episcopo, aut Sacerdote, licet
per se non constituatur minister
ordinarius. Tom. 3. disp. 23. sect. 2. §.
Tertiò dicendum est & sequenti.

4 Nullus homo Diacono in-
ferior habet aliquod ius, seu ca-
pacitatem proximam ad digne
administrandum hoc Sacramen-
tum, nec ex iure ordinario, nec
ex delegatione Episcopi, seu
Sacerdotis. Ratio est: quia hæc
potestas ad hoc ministeriū ex de-
legatione peragendū speciali-
tèr datur Diacono ratione suæ
ordinationis; ergo nō conuenit
ceteris, qui tali ordine carent.
Tom. 3. disp. 23. sect. 2. §. Quartò igitur
dicendum.

5 Diaconus necessitate vr-
gente, potest solemniter admi-
nistrare Sacramentum Baptismi
in absentia Sacerdotis, & hoc iu-
re suo, vt docet *Gloss. in cap. Diaconus*, verb. *necessitas*. 93. d. At verò

subdiaconi, & inferiores, nullo
modo, sed necessitate urgente,
possunt illud priuatim admini-
strare. Tom. 3. disp. 23. sect. 2. §. Res-
ponderetur.

6 Priuata administratio huius
Sacramenti facilius potest
committi Diacono, quam sub-
diacono. Ratio est: quia iam est
aliquo modo, ratione sui ordinis
ad hoc deputatus; vnde etiam in
presentia Sacerdotis, aliqua
potest esse causa sufficiens ad
comittendum hoc ministerium
Diacono, quæ non satis est, vt in-
feriori comitatur v. g. ob graui-
orem occupationē. Tom. 3. disp. 23.
sect. 2. §. Secunda differentia.

7 Solis pastoribus conuenit
ex præcepto, & Parochis, Bapti-
zare. Probatur ex verbis Christi
dictis Petro. *Pasci oues meas*, id est
verbo, & Sacramentorum admi-
nistratione. Ratio est; quia soli
pastores animarum habent ius
Baptizandi extra necessitatem
solemniter, & ex officio, vt cō-
stat. Tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Post-
quam dictum est, & sequenti.

8 Quando populus, vel reg-
num de nouo conuenitur, debet
Baptizari à ministro designato
ad id munus à Christi Vicario
proximè, vel mediatè: quia sicut
excludere, ita, & admittere ad
Ecclesiam, pertinet ad caput, &
gubernatorem eius, tamen ali-
tèr faciens, licet peccet graui-
ter, nullam incurrit censuram
Ecclesiasticā, quia nulla est in
iure imposita. Tom. 3. disp. 31.
sect. 4.

c. Caiet. de
consecrat.
dist. 4.

Et cō nū.
nis omniū,
cū August.
lib. 2. cōtra
Parmen.
cap. 13.

Ioan. 29.
& Math.
vlt. est
Cois, cum
D Tho. q.
67 ar. 2.
& 3. Sol. d
4. ar. 3.

Gloss. 1.

sect. 4. §. Altera questio, & §. Sed quæres.

9. In casu necessitatis potest licite baptismum dare, etiã is, qui non est pastor animarum siue sit sacerdos, siue laicus, dummodo seruetur debitus ordo, seu ratio veræ necessitatis habeatur. Prior pars est certa, secunda verò declaratur, v. g. potest quis esse in necessitate baptismi, nimirum, quia est in periculo vitæ; nihilominus tamẽ potest illum recipere à proprio sacerdote, qui vel præsens est, vel facile potest vocari, & tunc non est sufficiens necessitas, ut alius possit se ingerere ad baptismum dandum, quia reuera ministerium non est necessarium: oportet ergo, ut utrumque concurrat. Si extrema necessitas ex parte baptizandi, & ex parte ministraturi sacramentum. Si ut non sit alius qui possit illud conferre, & ad quem aliquo titulo magis spectet tale ministerium, tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Dico secundo.

10. Laicus, vel alius similis minister potest baptismum administrare, non solum in extrema necessitate, sed etiam extra illam propter magnã utilitatẽ, ne cogatur quis multo tempore, baptismum differre; & fuit conveniens hanc potestatem concedi absolute, & non limitatã ad casum necessitatis, saltem quoad hoc, ut sacramentum factum teneat, ne fortasse posset sacramentum indubium revocari, causa necessitatis, si

fortasse minor existimari posset, quam sufficeret ad valorem sacramenti, tom. 3. disp. 23. sect. 1. §. Congruentia verò adiungi.

11. Quilibet homo, qui loqui possit, & latere, potest esse sufficiens minister baptismi, siue sit vir, siue femina, fidelis, vel infidelis, baptizatus, vel nõ baptizatus, dummodo sciat lavare, & verba proferre cum debita intentione. Est definitum in Concil. Florent. in decret. Eugenij. tom. 3. disp. 33. sect. 1. §. Dicendum vero est, & seqq.

12. Soli pastores animarum habent ius baptizandi, atque adeo illis solis per se licet hoc ministerium exercere, vel alijs. ex commissione eorum (dempto casu necessitatis) quia alieni muneris usurpatio, est peccatum: sed pascere animas est proprium mundi pastorum: ergo usurpare hoc munus sine necessitate, est ius alienum inuadere, quod illicitum est, tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Altera questio.

13. Excommunicatus cetero onias baptismi sine eius substantia conferens, sit irregularis. Ratio est: quia illud ministerium sacrum est, & ceremonia satis gravissima in Ecclesia, solique sacerdoti ex officio commissa, & ad summum potest Diacono in necessitate delegari, tom. 3. disp. 11. sect. 4. §. Atque ex his.

14. Sacerdos simplex baptizans solemniter, iniussu usurpando

Cap. Ad animam 30
g. 1. cap. In necessitate de consecr. d. 4.

De Baptismo quoad ministrum §. 5.

pando munus alterius, non manet irregularis. Ratio est: quia
Clemens. li. 3. Constit. c. 11. Siluest. Palud. Nau. non exercet actum ad quem nō fit ordinatus; quamuis indebito modo illum exerceat: nam huic peccato nulla est cēsurā annexa: secus dicendum de clerico non præsbitero ministrante solemniter Baptismum in casu necessitatis, ut constat ex cap. 1. de cleric. non ordinat. minist. Tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Atque hinc fit.

15 Laicus solemniter baptizans, ut probabilius est, manet irregularis, ut patet ex cap. 1. de cler. non ordin. minist. Quæ sententia est cōmunis inter Scholasticos in 4. dist. 6. Palud. dist. 5. quest. 2. D. Anton. 3. p. tit. 28. cap. 1. Sorin 4. dist. 4. art. 2. & dist. 25. ar. 3. q. 1. Ledesm. 1. p. 4. q. 8. ar. 2. Siluester. Verb. Irreg. n. 14. & 27. Nau. cap. 22. n. 7. & c. 27. n. 242. tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Sed quæres primum.

16 In presentia sacerdotis, non est conueniens Minister, diaconus: nec in presentia diaconi inferior clericus: nec in presentia clerici laicus: nec in presentia viri, fāmīna, si cetera sint paria: quia hæc licentia solū conceditur ob veram necessitatem: vera autem necessitas nō consurgit nisi ex penuria ministri, & periculo hominis, baptizandi, ergo ubi hæc duo non concurrunt non est vera necessitas; ergo nec facultas licita baptizandi: quod patet etiam ex dictis supra conclusione. 9. tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Dico secundo.

17 Ceteris paribus præferendus est in hoc ministerio iustus peccatori. Ratio est: quia hoc spectat ad reuerentiam Sacramenti. Tamen sacerdos semper est præferendus, licet sit peccator: quia per se, & ex officio est minister. Tom. 3. disput. 31. sect. 4. §. Quando similiter dicendum.

18 Simplex Sacerdos etiam in necessitate baptizans inuito parrocho potente, & volente ministrare, peccat grauiter. Ratio est: quia extrema necessitas subditi baptizandi non tollit alteri proprium ius, nec dat licentiam inuertēdi debitum ordinē iustitiæ. Tom. 3. disput. 31. sect. 4. §. Sed quæres primo.

19 Laicus peccat grauiter baptizans in necessitate, præsentente sacerdote volente baptizare, quia est minister per se, & ex directa intentione insituentis. Idem dicendum licet sacerdos concedat illi licentiam, quia non potest illam dare inuertendo institutionem intentam, à Christo Domino: secus dicendum quando adest Sacerdos, & nolit baptizare, quia iam est casus necessitatis: quid enim refert, quod adfit sacerdos, si non vult, necessitati proximi subuenire? Tom. 3. disput. 31. sect. 4. §. Secundo grauiter, & sequenti.

20 Ministri inferiores à Sacerdote, non peccant grauiter peruertendo ordinem in administratione.

Ita omnes

nistratone inter se. Ratio est: quia nullus horum est per se minister huius sacramenti; nec habet ius absolutum illud dandi; & ided absolutè non fit illi iniuria, tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Vnde tertio.

21. Præferre peccatorem iusto, in ministerio baptismi solemnem, cæteris paribus, mortale est. Ratio est: quia est inducere ad malum; & ad irreuerentiam sacramenti, secus dicendum si non sit æqualitas, verbi gratia, si peccator est Sacerdos & iustus diaconus, vel si peccator est sacerdos proprius, & iustus simplex tantum, tunc enim ab eo petendus est baptismus ad quem spectat ex officio; nam quod ab illo petitur, iustum est, & iure petitur, tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Quarto similiter in fine.

22. Infidelè, aut hæreticum sine necessitate præferre fideli, ferè sèper est mortale. Ratio est: quia est valde indecens ad sacramentum Ecclesiæ ministrandum sine causa admittere infidelè hominem extra Ecclesiam existètem, tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Sed obijciat.

23. Qui non est minister ex officio peccat grauter administrando baptismum solemnem in necessitate. Ratio est: quia ad hoc nõ est idoneus minister: & si est inferior sacerdote minet irregularis, iuxta cap. 1. de cleric. non ordin. minist. quod caput intelligitur tantum de ad-

ministratone solemnem, tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Vltimo dicendum, & §. Sed quares an laicus. In qua irregularitate solus Papa dispensat ad suscipiendos ordines. Et Episcopus in vsu susceptorum, quod videtur fundari in cap. 2. de cleric. non ordin. minist. Ibidè. §. Scio argumentum.

24. Laicus baptizans extra necessitatem, validè administrat: quia habet potestatem absolutè, licet grauter peccet vtendo indebito modo potestate sibi datà, id est, alienum ministerium vsurpando. Tamen nõ manet irregularis: quia cap. 2. de cleric. non ordin. minist. intelligitur de administratione solemnem; vt sentit gloss. Ibi tom. 3. disp. 16. sect. 1. §. Secundo dicendū, & disp. 31. sect. 4. §. Vltimo dicendum.

25. Qui omittit aliquid essentialibus in administratione baptismi, grauter peccat. Ratio est: quia exponit se periculo, nihil faciendi nulla ex causa. Vnde infert Nau. cap. 22. n. 6. obstricticē tenere ad sciendam formam, & materiam baptismi, quæ opinio est pia, & cōsulenda; licet in rigore nec sit præceptum positum, nec naturale: cum non teneatur obstrictrix ratione sui officij procurare salutem spiritualement pueri, tom. 3. disp. 31. sect. 5. §. Tria ergo.

26. Parochus, vel Sacerdos, baptizans solemnem in peccato mortali: peccat grauter: quia tenetur esse dispositus, ve

Maolus li. 3. de irreg. cap. 13.

Docent De Flores in conclusione precedenti citati.

Palud. in 4. d. 5. q. 2. n. 7. Anton. 3. p. c. 13. §. 4.

Nau. c. 22. n. 7. & c. 27 n. 242. Syluest. verb. Irreg q. 12. & 27.

minister fidelis : secus dicen-
dum si baptizet priuè sine so-
lemnitate : tunc enim admini-
strat, vel icus, & non vt mini-
ster ex officio, tom. 3. disp. 31. sect.
5. §. Secundum caput. & disput. 16.
sect. 4. §. Atque hinc aperit.

27. Qui est ab Eccl: fia in-
terdictus per excommunicatio-
nem, vel aliam censuram, pec-
cat mortaliter, baptizans sine
necessitate urgente, Ratio est:
quia agit contra Ecclesiasti-
cam censuram, & indigne sa-
cramentum tractat; vnde ex
vtroque titulo peccat, si baptis-
mum solemniter administrat;
& si est clericus manet irregu-
laris, cap. 1. de re iudic. & cap. 1.
cum alijs de sen. excomm. in 6. secus
si sine solemnitate : quia pro-
priè non exercet actum, ad què
fuit simpliciter necessarius ali-
quis ordo, tom. 3. disp. 31. sect. 5. §.
Secundum caput.

28. Minister tenetur non da-
re baptismum, nisi convenien-
ter disposito, talèque dispositio-
nem examinare. Ratio est: quia
cui est cõmissa sacramenti admi-
nistratio ex natura rei præceptum
est, vt illud munus peragat, tan-
quam fidelis dispensator, & pru-
dens, & secundum prudentiã boni
viri, debet examinare talè dispo-
sitionem: quia debet sancte sancta
tractare, & nõ dare sanctum cani-
bus. Dispositio verò requisita, est
illa, quæ est necessaria ad conse-
quendum effectum sacramenti, tom.
3. disp. 21. sect. 5. §. Secundum caput. &

disp. 18. sect. 2. §. Dico ergo primo, &
disp. 24. sect. 2. Sed quares. & seq.

29. Pastores animarum per
se loquendo, & ex officio tenen-
tur ministrare sacramentum bap-
tismi. Iuxta illud dictum Ioan. 20. Ioan. 20.
Petro, Pasce oues meas. Ceteri ve-
rò tenentur ex charitate in ne-
cessitatis articulo, tom. 3. disp. 31.
sect. 4. §. Postquam dictum est. Nec
excusantur ob periculum propriæ
mortis, si infans sit in extrema
necessitate. Ratio est: quia vnus-
quisque tenetur plus diligere vi-
tam spiritualementem proximi, quam
propriam corporalem. Ibidem.
sect. 3. §. De alio periculo.

30. Qui intendit baptizare
trina immersione, si in prima, vel
secunda perficiat verba formæ,
perficit sacramentum validum.
Ratio est: quia cõcurrit sufficiens
materia & forma: & nihil obstat
talis intentioni, etiã si cupiat minister
suspenderè perfectionem sacramen-
ti: nisi ad eò sit temerarius, vt di-
rectè nolit sacramentum cõficere
donec tâta ablutio, v. g. totius
corporis, aut donec trina immersio
vel aliquid simile perficiatur;
tunc enim nõ habet legitimam inten-
tionem, to. 3. d. 20. sect. 2. §. Respondeatur.

31. Qui vique ad terciã mer-
sionem non dicit verba for-
mæ, & paruulus ante decedit,
vel habet periculum deceden-
di, peccat grauiter propter no-
cumentum corporale, & spiri-
tuale; & manet irregularis, quã-
do censetur homicida, vel acce-
lerans mortem paruuli per
actionem

Couar. cõ
alijs in
Clement.
si furiosus
p. 1. §. 1.
n. 1.

Est com-
munis &
certa.

actionem suam, & quādo huiusmodi causa mortis datur, non solum incurritur irregularitas, si paruulus decedat ante perfectū Sacramentum, sed etiam si Sacramentum iam perfectum sit. Ratio est: quia irregularitas, non incurritur propter spirituale nocumentum, sed propter homicidium, seu mortis accelerationē, quod in utroque casu inuenitur. *Tom. 3. disp. 20. sect. 2. §. Atque hinc tandem.*

Est omniū sententia cū D. Tho. 3. p. q. 66. ar. 5. ad 4. 32 Nemo potest se ipsū baptizare. Patet ex *Verbis Math. ult. Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Eccōfirmatur exemplo Christi qui hac de causa voluit ab alio baptizari; & exemplo Apostolorum in actibus eorum. Vbi semper legimus baptizantē esse personam distinctā à baptizatis, & idem semper obseruauit Ecclesiæ traditio. *Tom. 3. disp. 21. sect. 2. §. Dico Tertiō.*

D. Tho. 3. p. q. 66. ar. 6. corpore, & ad 3. Bonauent. in 4. d. 5. ar. 1. q. 1. Scot. d. 6. q. 2. 33 Plures homines, si omnia requisita adhibeant, possunt simul baptizare, vt integri ministri, v. g. vnusquisq; per se abluēs, & totam formam proferens, & independentē ab alio. Ratio est: quia in eo casu vnusquisque illorum baptizantium, est ex se sufficiens, administrandum baptismum, & tam in actione, quam in sua intentione operatur, vt integer minister, & applicat omnia necessaria ad Sacramentum cōficiendū: ergō verē ac validē cōficit illud. At verō vt partiales

Ministri, v. g. diuidentes, aut intentionem, aut cultum externū, scilicet vnus abluens, & alter proferens formam, minime cōficiunt Sacramentum validum: quia in persona ministri debet representari persona Christi, & ideo vna esse debet, sicut Christus est vnus. *Tom. 3. disp. 23. sect. 3. §. Varijs modis, & sequentib.*

34 Minister tenetur omnes ritus Ecclesiæ seruare, in solēni baptismo, per se loquendo, & quō grauiorē omiserit, grauius peccabit, sicut qui celebrat sine vestibus Sacris. Ratio est: quia illi ritus sunt grauiissimi, & Antiquissimi, atq; ad reuerentiam Sacramento conciliandam, maxime necessarij. Tamen poterit esse peccatū leue ratione paruitatis materiæ, vt patet. *Tom. 3. disput. 31. sect. 5. §. Tertiū caput.*

35 Qui rebaptizat conditione, quando non est moraliter dubius, de baptismo priori, grauius peccat. Patet ex *cap. 2. Nō licet, de consecrat. dist. 4.* Ratio est: quia est contra substantiā Sacramenti, & institutionē Christi, ac deniq; contra reuerentiam debitam prius suscepto. *Tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Constat iterationem.*

36 Parentes, qui offerunt filium iam baptisatum, vt rebaptizetur, peccāt grauiissimē. Ratio est: quia cooperantur actui intrinsecē malo. Idem dicendum de quibuscumq; alijs offerētib; puerū iam baptisatum, procedit

Scot. d. 4. ar. 4. Gloss. in c. quorū dā d. 23. verb. imposuisse.

Conc. Trid. sess. 7. can. 13. de Sacram. in genere.

c. Nō licet.

De Baptismo quoad necessitatem. §. 6.

enim eadem ratio, Tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. De quo precepto.

Cap. I. Ex
174.

37. Qui rebaptizat nullam incurrit censuram Ecclesiasticam, quia non est imposita in iure; incurrit tamen in ipso facto irregularitatem; si verò, id est, cum intentione, & sine conditione tacita, vel expressa rebaptizet, ut constat ex cap. 2. extra de apostatis. tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Nihilominus. & seqq. & tom. 5. disput. 42. sect. 1.

Vide Nau.
cap. 27. in
sum n. 255

38. Irregularitas rebaptizantis publicè, non est dispensabilis, nisi per Papam. Ratio est: consensus omnium Doctorum confidentium pertinere ad Summum Pontificem. At verò si fuerit rebaptizatio occulta, tunc dispensari potest ab Episcopo, ut constat ex Conc. Trid. sess. 24. c. 6. tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Tertium tamen. in fine.

Vide Scotū
in 4. d. 6.
q. 8.

39. Sola ignorantia facti, vel iuris excusans à peccato, excusat etiam ab irregularitate. Ratio est: quia tam gravis pena non imponitur, nisi propter mortalem culpam; tum etiam, quia ille actus, ut culpabilis est, non est perfectè humanus, sed indeliberatus ratione ignorantiae, Tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Sextum dubium.

Innocent. 3.
Felix Pap.

40. Qui probabiliter dubitans de baptismo, rebaptizat sine apposta conditione, non est irregularis. Ratio est: quia non monstratur esse iteratum, quod nescitur esse factum; ut dicit Innocent. 3. in cap. vnic. de cleric. per saltum Prænat. & Felin. Papa in cap.

Solemnitates de consecrat. dist. 1. tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Sed quid. Secus dicendum est de eo, qui rebaptizat ex metu; habente veram intentionem rebaptizandi. Ratio est: quia metus non excusat à gravi culpa facit legem iterationis baptismi. Ibidem §. Sed quid in fine.

41. Propter solam iterationem caeremoniarum, non contrahitur irregularitas. Ratio est: quia solum est imposita, propter peccatum rebaptizandi, & sic non est rebaptizator in isto casu. At verò qui ministrat Præbytero solènter rebaptizanti, manet irregularis: quia cooperatur aliquo modo iterationi baptismi, tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Septimo inquiri.

§ VI.

Baptismus quoad necessitatē.

I, **B**aptismus, est mediū necessarium ad remissionē peccatorū, & ad gratiā, & gloriam consequendam. Conclusio est de si Conc. Florent. & Trid. de iuxta illud Ioann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei. Et illa conditionalis locutio intrinsece includit necessitatem. Tom. 3. disp. 27. sect. 1. §. Per totam.

2. Ad obtinendam primam gratiam, & remissionē originalis peccati; & actualium, quæ cū ipso coniuncta fuerint, non est necessarius

Conueniunt in re ipsa susceptus, sed sufficit
omnes, vi- contritio, baptismi votum in se
de de cōse- continēs: est certa omniū Theo-
erat. d. 4. logorū, quæ probatur ex multis
præsertim locis sacre paginæ; præsertim
ca. Baptif. ex illo Ezechielis. 18. Cōuertimini ad
vnic. Conc. me & ego conuertar ad vos, cetera
Trid. sess. 6. omisso; quædā, vt vulgaria, alia
cap. 4. verō; quia in materia gratiæ, &
pænitentia latius tractatur, tom.
3. disp. 27. sect. 2. §. Dicendum ergo.

3. Regulariter, ac per se lo-
Habet exē quando, non assequuntur homi-
pla Añ. 9. nes beatitudinē, absque reali sus-
& 10. qno ceptione baptismi. Interdum ta-
ad 1. p. al- men potest id accidere interue-
tera vero niente impedimento suscipiendi
est certa sacramentum. Conclusio est
ex Patrib. certa, vt constat, tom. 3. disp. 27. sect.
2. §. Dico secundo.

4. Infantes, qui ante vsū, ratio-
nis moriuntur, tēpore legis gra-
tiz sufficienter promulgatæ, nō
possunt saluari de lege ordina-
ria, nisi re ipsa eis applicetur
verum, ac validum baptismi sa-
cramentum, vt constat ex Ioan.
3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &
Spiritu sancte, &c. tom. 3. disput. 27.
sect. 3. §. Dico primò.

5. Nullus infans moriens
Soto d. 15. sine baptismo, saluatur ex priui-
legio speciali; aut dispensatione,
vel saltē non potest de aliquo af-
firmari, absque speciali reuelatione
sine temeritate. Ratio est:
quia nobis constat de lege vni-
uersali in scriptura I. c. v. g.
Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex
aqua, &c. non ergo potest à no-

bis dispensatio in tali lege, aut
speciale priuilegium affirmari,
nisi aut ex eadem Scriptura col-
ligatur, aut alia sufficienti au-
thoritate, vel reuelatione con-
stet, tom. 3. disp. 27. sect. 3. §. Dico
secundò.

6. Necessitas baptismi non
incepit ante Christi Domini
mortē, & resurrectionē. Ratio
est: quia licet Christus dixerit
Nicodemo: Nisi quis renatus fue-
rit ex aqua, &c. Non est verifi-
cabile baptismum fuisse neces-
sarium ab eo tēpore, quo Chri-
stus protulit illa verba; quia in-
dicauit tantum ea, quæ facienda
erant, tom. 3. disp. 27. sect. 4. §. Dico
primò.

7. Necessitas baptismi non
incepit à die mortis, vel resur-
rectionis Christi, sed ab eo tem-
pore, quo cepit Euāgelium esse
sufficienter promulgatum, colligi-
tur ex Conc. Trid. sess. 6. cap. 4. di-
cente: Post Euāgelium promulgatū
neminē iustificari sine baptismo. Ra-
tio est: quia baptismus non po-
tuit esse necessarius priusquam
fuisset necessarius ex præcepto,
sed ex præcepto non potuit obli-
gare ante sufficientem promul-
gationem. Ergo. tom. 3. disp. 27.
sect. 4. §. Dico secundo.

8. Baptismus non minus est
necessarius filiis fideliū, seu Cōc. Trid.
baptizatorum hominum, quam & ita ba-
reliquis, probatur: quia etiam ber vsus
hi nascuntur in peccato ori-
ginali; & filij iæ. & indigent
incorporari Christo eiusque

Bernard.
epist. 77.
Hugo de S.
Viñt lib. 2.
de sacr.
p. 6. c. 5.

Bern. epist.
77 Vega
lib. 5. in
Trid. c. 13
Scot. &
alij in 4 d.
3. & 4.

Cōc. Trid.
& ita ba-
ber vsus
Euāgel.

De Baptismo quoad effectum. §. 7.

charactere cōsignari: quod expresse definit. *Conc. Trident. sess. 5. can. 4. tom. 3. disp. 27. sect. 1. §. Alique hinc.*

10. Baptismus non est simpliciter necessarius, ut aliquis diuinis obligetur praeceptis: nā praecepta diuina obligare possunt, etiam ante baptismum, si aliunde non sit speciale impedimentū, ut patet expresse de praecepto credendi mysteriū sanctissimae Incarnationis; & Trinitatis, & ipsius baptismi, *tom. 3. disp. 49. sect. 2. §. Primum est.*

11. Interdū permittit Deus infantem mori in utero matris absque remedio, ad ostensionē iustitiae suae; interdum verò extraordinario modo prouidet, ut infans, non obstante quocunque periculo, aliqua ex parte egrediatur de utero matris, ita, ut baptizari possit antequam moriatur, ad ostensionem gratiae, & electionis suae; neque in hoc negotio aliquid amplius petendum est à diuina prouidentia, *tom. 3. disp. 27. sect. 2. §. Ad vltimum.*

§ VII.

Baptismus quoad effectum.

I. **B**aptismus confert paruulis primā gratiam, quam per nullū aliud Sacramētū habere possunt. Ratio est: quia ante bap-

tismalem characterē nullus est capax gratiae sacramentalis; ergo nisi prius paruuli baptismū recipiant, non possunt recipere aliud sacramentū, nec effectum eius: si autē prius recipiūt baptismū, necesse est ut per illū suscipiant primā gratiā, est certa de fide. *tom. 3. disp. 7. sect. 2. §. His ergo.*

2. Baptismus vrē ac propriē delet originalem culpam & quidquid in ea veram rationem peccati habet: nam ad hoc est per se institutus. Conclusio est de fide ex *Trid. sess. 5. can. 5.* his verbis: Si quis per Iesu Christi Domini gratiam, qua in baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam non tollit totum id, quod veram, & propriam rationem peccati habet: sed illum dicit, tantum radi, aut non imputari, anathema sit, *tom. 8. disp. 26. sect. 1. §. Dico primò.*

3. Baptismus cum originali culpa simul delet omnem actuale[m] ante[m] commissam, si nūllum sit ex parte suscipientis impedimentum. Conclusio est de fide definita in *Concil. Florent. 1. in Psal. in decreto Eugenij. Huius, inquit, 113. sacramenti effectus est remissio omnis culpe originalis, & actualis. Idem colligitur ex Trident. sess. 14. cap. 1. Ibi, si homines instituti in Baptismo acceptam constanter tuerentur, non fore necessarium aliud sacramentum ad remittenda peccata, prater baptismum? Ex quibus colligitur, non solum per accidens, sed per se conferre baptismum*

Rom. 6. & 8. ad Titum 3.

Astor. 2. Mich. 7. I. Cor. 10. Aug. conc. in Psal. 113.

hunc

hunc effectum ex vi sue institutionis, tom. 3. disp. 26. sect. 1. §. Dico secundo.

4. Baptismus simul remittit cum culpa omnem penam pro peccatis dictam, ut colligitur ex Cōc. Florent. & Trid. sess. 5. can. 5. & expressius sess. 14. cap. 8. Non aufert tamen omnes penalitates: oportuit enim manere in homine concupiscentiam ad exercitiū pugnae spiritualis. Item quia per baptismum incorporamur Christo; cum ergo Christus in hac vita fuerit passibilis, & mortalis, non oportuit nos statim fieri immortales, & impassibiles, sed potius expedit, ut pro illo pati, & cum illo compati possimus, ut cum eo etiam glorificemur, tom. 3. disput. 26. sect. 1. §. Dico tertio.

5. Baptismus per se non tollit peccata, quae subsequuntur post baptismum ipsum receptum. Conclusio est de fide definita in Conc. Triden. sess. 7. can. 10. de baptismo. & sess. 14. can. 1. & 2. Vbi ex hoc fundamēto docet necessarium esse aliud sacramentum praeter baptismum, quo lapsis post baptismum beneficiū mortis Christi applicetur, tom. 3. disp. 26. sect. 1. §. Dico quādo.

6. Baptismus confert sacramentalem gratiā, quae cōsistit in specialibus auxilijs, ad exercendū ea quae obligat ipse baptismus. Ratio est: quia per baptismum efficiuntur mēbra Christi & Ecclesiae, & capaces aliorū sacramē-

torum: pie igitur credi potest, ratione illius dari aliquod speciale auxiliū ad ferendū Christi iugū fortiter ac suauiter, & ad dignē accedendum ad cetera sacramēta, tom. 3. disp. 26. sect. 2. §. Sed quare vltimus.

7. Baptismus imprimit characterem, qui magis accedit ad rationem potentiae passivae, quā ad actiuae; definitur in Concil. Florent. in decret. Eugenij, & cap. Maiores de Baptismo. Et in Triden. sess. 7. can. 9. de sacramentis in genere. Ratio est: quia per illum fit homo capax aliorum sacramentorum, quae extra tale subiectum fieri non possunt, tom. 3. disput. 11. sect. 1. §. Dicendum verò est, & disp. 34. sect. 1. §. Solum potest.

9. Per baptismum incorporamur Christo illuminamur, ac fecundamur. Primum, ratione gratiae, & charitatis, per quam homo vnitur spiritualiter Christo. Item ratione characteris, per quem speciali modo confignatur, ut sit membrum Christi & Ecclesiae. Secundò, ratione fidei, est enim fidei sacramentū, & specialis eius professio. Tertiò, aliarum virtutū ratione, & bonorum operum ab eis procedentium, tom. 3. q. 69. art. 5. in comment. §. In hoc articulo.

10. Quamuis ante Christi mortē baptismus non habuisset effectum aperiendi ianuam caeli; tamen non caruit sua intrinseca efficacia. Ratio est: quia hoc nō proueniebat ex eo quod baptismus

Cypri. li. 3.
ad Quirin.
cap. 65. &
serm. de
ablut. ped.
Greg. Nazianz.
orat. 50.
Greg. Pap.
lib. 9. c. 39
Clem. Ale.
xand lib. 1
Pedag. c. 6

Cōc. Trid

Thurrocre.
in c. Distū
est de con
secrat. d. 5.
D. Thom.
in 4. d. 7.
cum alijs
& 3. p. 72.

D. Thom.
3. p. q. 69.
art. 5.

De Baptismo quoad effectum. §. 7.

Baptismus minorem gratiā daret, sed quia Christus nō dū plenē satisfecerat, & idēd nō erat ablatum impedimentum totius naturæ, nec dabatur gratiā quæ statim ad cælum perduceret, sed suo tempore, quæ dilatio nō erat ex parte baptisimi, sed aliunde. *Tom. 3. disp. 19. sect. 1. §. Ex his collig.*

11 Omnes infantes recipiunt æqualem gratiā baptismalem. Ratio est: quia sicut non possunt ad gratiā se disponere, per propriū actum; ita non possunt ratione dispositionis maiorem aut minorem gratiā accipere. *Tom. 3. disp. 28. sect. 3. §. Principio statuenndum est*

12 Gratiā, quæ confertur per baptismum infantibus, licet sit minima inter baptismales; tamē excedit eam, quæ dabatur, per Sacramentum legis naturæ, aut per circumcisionem: quia hoc pertinet ad plenitudinem legis gratiæ. Item non est improbabile excedere minimā gratiā, quæ datur per Sacramentū penitentiae, Extremā vnctionem, & similia: quamvis omnis hæc comparatio sit incerta: sicut incertum est, quot gradus gratiæ, per baptismum paruulis conferatur. *Tom. 3. disp. 28. sect. 3. §. Sed Antequam.*

13 Baptismus potest conferre fidem, & spem sine gratiā habituali. Ratio est: quia ante iustificationē, potest homo esse vnitus cum Christo imperfecte, & vt membrum mortuum.

Tom. 3. disput. 28. sect. 3. §. Vna superat.

14 Ex defectu dispositionis interdum fieri potest: vt adulti nullum efficiantur gratiæ per baptismum recipiant. Ratio est: quia Sacramenta non dant gratiam ponenti obicem. Item ex imperfectione dispositionis, potest efficius baptismi minor, aut lex perfectione dispositionis augeri, quod intellige quoad ea quæ respondent dispositioni subiecti, & sic adultus maiorem gratiā recipit in baptismo quam infans: quia melius est dispositus. *Tom. 3. disp. 28. sect. 3. §. Omisissis ergo, & sequentibus.*

15 Effectus per accidēs sunt illi, qui sunt ultra virtutem, & efficiā, quam baptismus habet ex vi suæ institutionis, de quibus à Deo nulli est lex, nec promissio, quos efficius potest Deus suo arbitrio dare alicui, ad aliquod operandum, ultra legē ordinariā miraculosē. *Tom. 3. q. 69. art. 8. in coment. §. Quod autem. Vbi assertur historia baptismi Confutari.*

16 Ablata fictione datur efficius totus baptismi, cum tota extensione, & intensione, cum qua in principio daretur, si fictio non interfuisset. Nam in primis datur gratia sanctificans ex opere operato, & omnes virtutes, & dona: deinde datur remissio peccati originis, & omnium mortalium, quæ cum illo coniuncta sunt: non tamen omnia eodem titulo,

D. Tho. 3.
p. q. 69. art.
10.

Vide Com.
Trid. sess.
6. cap. 7.

titulo, & ratione, nam quæ commissa fuerunt ante baptismum per se tolluntur virtute illius; quæ verò commissa sunt post baptismum tolluntur concomitantè, & per accidens respectu baptismi, & per se respectu penitentiae, seu in voto eius. Denique datur remissio recedente fictione peccatorum venialium, quæ commissa sunt ante baptismum, & penitentiae, quæ his respondet, si tamen fictio tollatur respectu illorum, ita ut non perseveret homo in complacentia eorum. Ratio est: quia sicut potest peccatum mortale remitti sine veniali, ita potest tolli fictio, ut impedit remissionem mortalium, & non, ut impedit remissionem venialium. At verò venialia commissa post baptismum, nec per se, nec per accidens recedente fictione tolluntur: quia baptismus non habet efficaciam circa peccata commissa post illud, & nec remissio peccatorum venialium, habet necessariam connexionem cum remissione mortalium: unde tolluntur iuxta dispositionem, per quam tollitur fictio. *Tom. 3. disp. sect. 4. §. Tertius igitur, & sequentibus.*

17 Recedente fictione red-
dit gratia minima, quæ ex opere
operato dari potest per bap-
tismum, quæ est illa, quæ datur in-
fantibus, & cuicumque nec obi-
cem contrarium, nec dispositivam
dispositionem ad gratiam habē-
ti. Ratio esse potest: quia in hu-

iusmodi homine, nulla est dis-
positio ad baptismum ratione
cuius excedat illum minimum
gradum effectus gratiae; quia dis-
positio ad baptismum dignè sus-
cipiendum, solū est, quando iple
baptismus suscipitur: tunc autem
nulla fuit talis dispositio, (ut sup-
ponitur) ergo non est unde effe-
ctus gratiae præcedat dictum in-
tentionis gradum. Dicitur autem
potest dari iuxta qualitatem ac-
tus, quo fictio remouetur. Ratio
est: quia baptismus semel suscep-
tus tam efficax est ad operandū
recedente fictione, quā in prin-
cipio actus existens; ergo tantam
gratiam dat, recedente fictione,
cum tali dispositione, v.g. cum
contritione, ut quatuor, quantā
in principio daret si cum eadē
susceptus fuisset. *Tom. 3. disp. 28.
sect. 5. Duos potui cogitare.*

18 Sufficit attritio ad tollē-
dam fictionem, quādo in suscep-
tione baptismi, fuit mortale pec-
catum, & non post baptismum
susceptum. Ratio est: quia, illa
attritio sufficeret antea: ergo, &
postea sufficit. Unde sequitur
peccata ante baptismum com-
missa, quantumvis in baptismo non
sint remissa, nec vllō modo de-
testata, non esse necessariò con-
fitendas: quia non sunt materia
Sacramenti penitentiae. *Tom. 3.
disp. 28. sect. 5. §. Dico ergo primum, &
sequentibus.*

19 Si post baptismum sus-
ceptum, aliquod peccatum com-
missum est: necessaria est contritio
ad

Vide Conc.
Trid. sess.
14. cap. 1.

De Baptismo, quoad effectum. §. 7.

*Polud. in
4 d. 4. q. 5.
n. 24. Du-
raud. q. 4.
Sot. Soto,
& Alij.*

ad tollendam fictionem, & recipiendum effectum baptismi, siue in ipsa susceptione denuò peccatum sit, siue non. Ratio est: quia peccatum, quod post baptismum commissum est, nò potest per baptismum deleri, ut còstat ex Còc. Trid. sess. 7. can. 10. & tota sess. 14. Ergò non potest sola attritio sufficere ad illud peccatum tollendum; quia attritio nò sufficit, nisi simul cum Sacramento penitentiae. Tom. 4. disp. 28. sect. 5. §. Dico secundò.

20. Quando tollitur fictio per Sacramentum penitentiae utriusque Sacramentum per modum vnius agentis integri, concurrat ad dandam gratiam, ita ut mutuo se iuvant, & totus effectus sit à singulis, à neutro tamen independentè ab alio, quæ gratia est maior quam si ab vno daretur: (ut probabilius iudicat Doctor) quia tunc Baptismus maiorem gratiam dedisset, quia determinaretur à dispositione, & attritione præsentis ad tantum effectum. Tom. 3. disp. 28. sect. 5. §. Terzio de Sacramento baptismi.

Cons. Trid

21. Per Baptismum non auferuntur fomes peccati, & reliquæ huius vitæ penalitates, ut còstat ex Conc. Trid. sess. 5. decret. de peccato Orig. can. 5. dicente. Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur, & sentit, quæ cum ad agonem relicta, si nocere non consentientibus, sed utiliter per Iesu Christi gratiam, repugnantibus, non valet: quinimo qui

legitimè certaverit coronabitur. Et ut ait. Augustinus lib. 1. confess. cap. 1. relictae sunt nobis, ut homo in hac vita semper ferat secum testimonium sui lapsus, & quantum Deus superbis resistat. Item ut fides non enervaretur de quo iam egi sic supra in conclusione 4. Tom. 3. q. 69. art. 3. in còmem. §. Cum satis, & sequenti.

22. Baptismus còfert baptismatis tantum adultis, quàm infantibus, gratiam, & dona infusa, si suscipiens non ponat obicem. Conclusio sub his terminis est de fide: quia, ut distinguunt. Conc. Flor. sub Eug. 4. & Trid. sess. 7. can. 7. 6 7. & 8. de Sacram. in gener. Sacramenta novæ legis gratiam conferre non ponentibus obicem ex opere operato; sed baptismus est vnum legis novæ: ergò, &c. Tom. 3. disp. 26. sect. 3. §. Dico ergò primò, & sequentibus.

23. Effectus Baptismi potest esse inæqualis, pro qualitate dispositionis, seu intensior, vel remissior quod satis significavit. Conc. Trid. sess. 6. cap. 7. Agens enim de gratia, cuius instrumentalis causa est Baptismus, dari docet vnicuique iuxta dispositionem eius. Vnde hæc gratia semper infunditur adulto intensior, quàm infantibus; quia semper adultus, est melius dispositus, quàm infans, Tom. 3. disp. 28. sect. 3.

§. Altera quædam.

*Augustinus
13. de Tri-
nit. c. 4. &
lib. 22. d.
civit. Dei
cap. 22.*

*Còc. Flor.
Conc. Trid*

*Sot. d. 6.
q. 1. ar. 6.*

§. VIII.

Baptismus, quoad dispositionē.

N Ec fides, nec alia bona dispositio, & cōfessio interna, vel externa etiam nōn Sacramentalis, in suscipiente baptismū, requiritur ad eius valorē, cōstat ex c. *Maiores de baptismo, & cap. de Iudais d. 45.* Ratio est: quia hæc veritas nō depēdet solū ex natura rei, sed ex institutione à qua est totū esse Sacramēti: & cōstat ex vso, & traditione Ecclesiæ hāc fuisse Christi institutionē. *To. 3. dis. 24. sect. 2. §. Primò ergò.*

2 In adultis vt baptismus sit validus, requiritur voluntarius consensus, & intentio suscipiendi baptismum. Sumitur ex c. *Maiores de baptismo*, tamen non est necessarius consensus actualis, sed sufficit, quod aliquando præcesserit, & moraliter duret, nec retractatus sit. Secundum dictum c. *Maiores. Et Conc. Carthaginens. 3. can. 34. & Atraniense 1. can. 12.* Vnde non manet baptizatus, ille qui dum baptizatur non resistit nec actū consentit, quia non est actus voluntarius, sed tantū permissus; ad quod tantum sufficit illa non resistentia, & carentia contrariæ voluntatis. Itē vt hoc Sacramentū sit validum sufficit consensus voluntarius simpliciter, quāuis sit inuoluntarius; secundum quid, id est vi aut metu extortus, quod est de fide ex cap. *Maiores, cit. & Prius. ex Conc. To-*

lano. 4. cap. 56. in c. de Iudais. dist. 45. Quia est cōfessus simpliciter voluntarius. Deniq; proprius consensus eius, qui baptizatur sufficit ad baptismū absq; deq; edentia ab alio humano consensu. v.g. si sit filius familias cōtra voluntatē patris, si seruus contra voluntatem Dñi, & si sit quicumq; alius, quā quolibet superiore, vel Ecclesiastico pastore, sit prohibitus baptizari: quod nō est certū, quia cum aliquis est capax propriæ voluntatis, in his quæ ad salutem pertinet, est sui iuris. *Tom. 3. disp. 24. sect. 7. Per totam.*

3 Vt aliqui dignè detur baptismus p. æter voluntatem suscipiendi Sacramentū, requiritur dispositio cōueniēs sanctitati Sacramēti: est de fide. Iuxta *M. vlt. Docete omnes gentes, baptizantes, & c.* Ratio est; quia Sacramenta debent sanctē tractari. Cōueniēs autē dispositio, est illa, quæ necessaria est ad cōsequendū effectum Sacramenti, à loqui ponit obicē, & non recipit gratiā Sacramenti: quæ dispositio nō solū requiritur in suscipiente, sed in dante: quia ex natura rei, & diuino iure tenetur rectē tractare id quod factū est: ergò & suscipiēs tenetur non vti Sacramēto, nisi debite dispositus; et dans tenetur nō dare Sūctū Canibus. Quāuis sit minister in necessitate siue sacerdos, siue laicus, cū hæc obligatio non oriatur ex officio, sed ex natura rei, & sctitate Sacramēti. *To. 3. dis. 24. sect. 2. §. Dito 2. & seq.*

Aug. lib. 1. de adult. cōgreg. c. 26. & lib. 4. de Baptismo. c. 24. Innocent. 3. in cap. Maiores de baptis.

De Baptismo, quoad dispositionem. §. 8.

Paulus. 4. Sola voluntas suscipiendi baptismum, sufficiens disponit ad characterem. Ratio est: quia hæc voluntas sufficit ad veritatem sacramenti. Ad gratiam vero habitualemente fides requiritur. Ratio est: quia sine fide impossibile est placere Deo, ut ait *Paul. ad Hebræ. 11.* & idem Christus, *Matth. ult.* Præcepit discipulis, ut prius docerent omnes gentes, & postea eos baptizarent: quia necesse est, ut fides præcedat baptismum. *Tom. 3. disput. 28. sect. 1. §. Questio hæc, & sequent.*

Vegalib. 9. ex Trid. c. 15. & li 13. c. 33. & 34. Corduba lib. 1. Theolog. questio nū. q. 2 & alij. 5. In adultis, qui cum peccato originali habent coniunctum aliquod peccatum mortale, præter voluntatem suscipiendi baptismum, requiritur aliqua alia voluntatis dispositio, quæ consistat in aliqua conversione ad Deum, cum aliqua detestatione, & penitentia prioris vitæ. Est de fide, probatur: quia *Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. & 7.* describens primam iustificationem, quæ fit in homine in re, vel in voto, docet esse necessariam dispositionem ex parte eius, per detestationem peccatorum, & conversionem in Deum. & *sess. 14. cap. 1.* Docet penitentiam omnitemporis fuisse necessariam ad salutem. *Tom. 3. disp. 28. sect. 1. §. Vnde dico primum.*

Vide Aug. lib. de ver. & fals. Peau. c. 8. 6. Si contingeret hominem adultum accedere ad baptismum sine peccato mortali, cum solo originali, non esset illi necessaria penitentia aliqua, sed sufficeret voluntas, ac propositum

profutendi, ac seruandi legem Christi. Ratio est: quia penitentia proprie est de peccatis, ab ipso penitente commissis, est enim retractatio, & displicentia prioris voluntatis: quia ergo hic homo, de quo loquimur, propria voluntate non se auertit à Deo: & conuertitur ad creaturam, idem non est illi necessaria penitentia, quatenus proprie significat displicentiam prioris vitæ aut propositum satisfaciendi Deo pro culpa commissa. *Tom. 3. disp. 28. sect. 1. §. Dico secundum.* Ratio 2. partis est: quia Deus, non iustificat adultum nisi consentientem.

7. Ad effectum huius Sacramenti sufficit attritio, etiam cognita, nec requiritur, ut existimetur contritio. Prior pars probatur: quia si constat esse necessariam aliquam penitentiam, & simul est certum, non requiri contritionem, sequitur esse necessariam attritionem. Secunda pars verò constat: quia contritio nec necessitate præcepti, nec medijs, est necessaria, ergo nec existimatio eius: quia per se nihil committit, cum sit tantum iudiciū quoddam falsum, & solū potest requiri, ut homo excusetur ab aliquo peccato. Ut discurreti patebit facili. *Tom. 3. disp. 28. sect. 1. §. Dico secundum.*

8. Ad effectum sacramenti baptismi obtinendum, non requiritur, ut homo accedat iustificatus per veram contritionem: quia hoc Sacramentum per se iustificatum

D. Tho. 3. p. q. 69. ar. 9.

D. Tho. 3. p. q. 68. ar. 4. Soto d. 6. q. 1. ar. 7. Cord. lib. 1. quest. Theolog. q. 2. Turrescremata in c. Si quisque de consecrat. d. 2.

D. Tho. 4. d. 6. q. 1. ar. 3. quest. 1. Scot. d. 4. q. 5 & d. 14. q. 4. ar. 3.

tutum est ad regenerandum hominē. Iuxta illud, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c.* Est ergo per se institutum ad remittendum peccatum, spirituali vitæ contrarium. *Tom. 3. disp. 28. sect. 2. §. Dico tamen primò.*

*Vide Con-
sess. 6. &
apertius.
sess. 14.
cap. 4.*

9 Attritio sufficiens ad effectum baptismi, debet esse supernaturalis, & absolutus efficax actus voluntatis, includens detestationem peccatorum, & propositum non peccandi de cætero ex motu aliquo spirituali; & per auxilium gratiæ elicitus: hæc conclusio est certa. Ratio est: quia cum in iustificatione remittenda sint omnia peccata mortalia necesse est illa detestari, scilicet, ea quæ homo commisit, consequenter necesse est, ut fiat per actum efficacem, & absolutum, alias non esset retractatio prioris vitæ, sed solum simplex, & imperfectus affectus, cum quo potest manere voluntas suis peccatis efficaciter inhærens, ac denique est necessarium, ut hic

Est Certa. actus includat propositum seruandi mandata in futurum. *Tom. 3. disp. 28. sect. 2. §. Dico tertio.*

10 Ad effectum baptismi requiritur attritio verè ac realiter existens, & non sufficit existimatio eius, quantumvis, & inuincibilis, & inculpabilis, si reuera ipsa attritio non habeatur. Ratio est quia hæc attritio non requiritur tantum ut præcepta, sed ut medium necessarium ad iustitiā: quia in his, quæ sunt de necessitate me-

di, non sufficit ad salutem eorum existimatio si re verà non existat, quid enim proderit peccatori, quod existimet se verè absolui à sacerdote, si reuera ille sacerdos non est, aut non habet intentionem, vel iurisdictionem? Sic ergo nihil proderit existimatio attritionis, si in re non existat. *Tom. 3. disp. 28. sect. 2. §. Dico quartò.*

*Opinio
Probabilis.*

11 Baptizandus in articulo mortis, tenetur habere contritionem: quæ sententia est probabilis, non quia sit necessaria dispositio ad baptismum, sed quia est necessaria dispositio ad mortem, vel certè ratione charitatis, vel ratione præcepti contritionis, cuius obligatio non est omnino extincta in noua lege. *tom. 3. disp. 29. sect. 3. §. Sed obijcies.*

12 potest contingere, ut aliquis, ita dispositus accedat, ut nec gratiam consequatur, nec accedendo peccet, vel propter ignorantiam inuincibilem iuris, putans non requiri aliā dispositionem, præter voluntatem baptismi, vel propter ignorantiam facti, existimās se esse attritum, cum verè non sit. *Tom. 3. disp. 28. sect. 2. §. Ad fundamentum quartæ.*

13 Ratio ob quam baptismus susceptus cum affectu peccati, est validus, & confessio non est, quia, in baptismo interior dispositio non est pars Sacramenti, at verò in Sacramento penitentiae maximè: quia exterior confessio non sufficit, nisi procedat ab interna detestatione peccati.

est:

De Baptismo quoad subiectum. §. 2.

Tom. 4. disp. 20. sect. 4. §. Dices hac ratione.

14. Confessio non est necessaria ante Baptismum. Est communis omnium sententia. Ratio est: quia illa confessio, nec est, nec esse potest Sacramentalis: quia ante Baptismum nullus est capax Sacramenti penitentiae. Imo peccata ante Baptismum commissa, non sunt sufficiens materia Sacramenti penitentiae, etiam post Baptismum susceptum, quia fuerunt commissa extra forum Ecclesiae. Tom. 3. q. 68. art. 6. §. Dico tamen in comment.

15. Quando in susceptione Baptismi committitur peccatum mortale in ipsa aequali, & indigna susceptione, tunc necessaria est contritio ad tollendam fictionem, & consequendum effectum Baptismi, etiam si postquam susceptum Baptismum, nullum aliud peccatum commissum sit. Ratio est: quia illud peccatum sacrilegium est materia Sacramenti penitentiae, & necessarium confitendum: ergo quandiu peccatum illud in confessione non aperitur, ut per Sacramentum penitentiae re ipsa susceptum deleatur, necessarius requirit contritionem, ut deleri possit. Tom. 3. disp. 28. sect. 5. §. Dico tertio, & sequentibus.

16. Si is, qui fide Baptismum accepit, postea aequaliter confiteatur, & Sacramentum penitentiae accipiat, sufficiens illi attritio ad tollendum obicem, etiam si in

ipsa fictione peccauerit, & post confessionem multa peccata commiserit: est certa, & communis omnium, qui tenent Sacramentum penitentiae facere hominem de attrito contritum, nam hoc supposito, attritio illa omnium peccatorum coniuncta cum praecedenti Sacramento Baptismi, & cum praesenti Sacramento penitentiae respectu omnium, habet vim contritionis, & plus gratia datur per illa duo Sacramenta simul concurrentia, quam per singula cum eadem attritione: quia unumquodque habet suum proprium effectum, neque unius causalitas impedit, aut minuit causalitatem alterius. Tom. 3. disput. 28. sect. 5. §. Dico quarto, & sequentibus.

§. 1 X.

Baptismus, quoad subiectum.

H Omnes post natiuitatem ex utero materno, statim sunt capaces baptismi, etiam si usum rationis non habeant. Est de fide. Ita definitum fuit in Concil. Meliuit. cap. 2. In Concil. Africano can. 76. & in cap. Placuit d. 4. de consecrat. Et cap. Maiores, de baptismo & in Conc. Vicens. Et tandem in Conc. Trid. sess. 5. in decret. de peccato Orig. cap. 4. & sess. 7. can. 12. & 13. Et constat ex consensu, & Traditione Ecclesiae. Tom. 3. disp. 25. sect. 1. §. Dico primo.

Conc. Meliuitanum
Concil.
Africanum.
c. Placuit.
c. Maiores
Concil.
Vicens.
Concil.
Trident.

D. Thom.
q. 69. art.
10. Aug.
lib. 1. de
Bapt. c. 12

Vide Aug. Epist. 23. & 106. & 21. de ciuit. c. 16. & lib. 22. cap. 22. & lib. 1 de Peccato. merit. cap. 21. & 33.

2. Ut infantes sint capaces baptismi, non est eis necessaria intentio suscipiendi illum, nec propria, nec parentum, nec alterius, sed sufficit illa voluntas Christi. Ratio est: quia nulla est autoritas, aut traditio, propter quam asseramus Christum in institutione baptismi voluisse hanc intentionem parentum respectu filiorum, esse simpliciter necessariam; quin potius oppositum colligi possit ex usu Ecclesiae, quae nunquam permisit baptismum iterari propter hunc solum defectum, *tom. 3. disput. 25. sect. 1. §. Dico secundò.*

3. Infantes filij Christianorum ante usum rationis, non solum est licitum, sed magis expediens, antequam possint illi liberè cōsentire eos baptizare. Est conclusio certā de fide, tradita in *Clem. lib. 6. constit. Vbi dānat eū qui dixerit praestare, omitti eorum baptismum, quā Dionis. c. 7 de Eccles. Hierarch. aliās. 12. cap. 3.* Quod sumitur etiam ex perpetua Ecclesiae consuetudine, *10. 3. disp. 25. sect. 2. §. Dico primò.*

4. Obligat praeceptum diuinum baptizare filios Christianorum ante usum rationis in articulo mortis, & extra illud praeceptum Ecclesiasticum fundatum ex sola consuetudine, quae sufficit ad hoc ius introducendum, *tom. 3. disp. 25. sect. 2. §. Sed quares. & seqq.* At verò ut hoc praeceptum obliget debet infans esse natus ex

utero matris perfectè; quia qui talis non est, ut possit aqua contingi, nullo modo potest baptizari, quamuis in necessitate potest baptizari infans ante perfectam natiuitatem. *Ibidem. §. Sed quares tandem.*

5. Filij infidelium ante usum rationis, non possunt iure baptizari inuitis parentibus, nec publica, nec priuata autoritate: est cōmunis conclusio. Tamen si paruulus sit, in mortis periculo poterit baptizari tunc inuitis parentibus, praesertim secretè & occultè, & non cum vi illata parentibus. Ratio est: quia iam videtur parēs moraliter amisisse ius in filium. Idem dicendum est, si filius iure, vel iniuria iam defacto sit extra potestatem patriā, ita ut nulla sit spes, nec obligatio restituendi filium parenti, vel quia ignoratur cuius filius sit, vel quia tam longe distat, ut moraliter non possit restitui, quia tunc iam parens amisit actualē usum eius. Imo & moralem usum utendi illo, oportet tamen, ut ita sit orbatus utroque; parēte, quod non habeat tutorem, ad quē ius constituendi, seu ad iudicandi paruulum pertineat, quia tunc eadem est ratio, de tutore, quam de parentibus. *Tom. 3. disp. 25. sect. 3. §. Nihilominus dicendum, & sequentibus.*

6. Infans filius ex matre christiana, & patre infidelis, potest, & debet baptizari contra dicente patre, idem dicendum si

De Baptismo quoad subiectum. §. 9.

Cap. Ex.
tra.

Cap. In
dao.

Conc. To-
letano.

Certa re-
gula.

pater sit fidelis, & consentiat, licet contradicat mater infidelis. Idem dicendum si pater & mater sit infidelis, cōuerſio tamen vno ad fidē, siue patre, siue matre cōsentiente: licet alter infidelis cōtradicat, vt cōstat ex cap. 2. extra. de cōuers. infidelitū. & ex cap. Iudaeo. 28. q. 1. & idē fere statuerat Conc. Tolet. 4. c. 62. Idem dicendum si neuter parens infideles ad fidē conuertatur, etiam si sola mater consensum præbeat: quia cum talis consensus sit in fauorem religionis, & bonum & salutem filij præferendus est, tom. 3. disp. 25. sect. 2. §. Duo supersunt.

7. Quando infidelis infans natus ex infidelibus parētibus, peruenit ad eum statum vsus rationis, in quo est capax peccati mortalis, iam tunc baptizari potest per propriū consensum, parētibus etiā inuitis, antea verò non potest. Ratio est: quia habet potestatem peccandi mortaliter, iam est dominus suarum actionum, & perfectē liber, tom. 3. disp. 23. sect. 3. §. Secundum dubium.

8. Si paruulus constitutus in ætate, in qua exhibet aliqua probabilia signa vsus rationis; nō tamen sufficientia, vt satis de eius libero arbitrio constare possit, sed res sit dubia, & parētes infid. les velint eū baptizare, ipse autē nolit, nō est baptizāsus: quia in dubio melior est conditio possidentis, filius autē magis possidet se ipsum, quā pos-

sideretur à parentibus: quamuis Sotus habeat oppositum: quia in casu dubij inclinandum est in fauorem baptismi, tom. 3. disp. 25. sect. 3. §. Sed quid.

9. Filius apostatae, hæretici, aut schismatici, ante vsum rationis potest licitē baptizari, inuitis parentibus. Ratio est: quia isti hæretici, &c. qui post baptismum defuerunt à fide, sunt directē subditi Ecclesiæ, ratione potestatis, & iurisdictionis spiritualis, & idē potest Ecclesia, illis renuentibus, eorum filios baptizare, & ipsos cogere ad seruandam fidem, & pœna mortis afficere, si pertinaces sint, tom. 3. disp. 25. sect. 3. §. Postquam dictum est.

10. Filij infidelium, qui nō sunt serui Christianorum, baptizari non possunt, inuitis parentibus, neq; autoritate publica, neque priuata Christianorum principū, licet parentes publice subditi sint tēporali iurisdictioni Christiani Principis, hæc conclusio sumitur ex doctrina D. Thom. 3. p. q. 68. art. 10. & 2. 2. q. 10. tom. 3. disp. 25. sect. 4. §. Dico ergo primò.

11. Filij seruorum infidelium iustē capti, & separati à parētibus, licitē possunt baptizari omnino inuitis parentibus. Ratio est: quia Dominus succedit loco parentis, & ad eū pertinet ius, & cura gubernandi seruū suū, sicut ad eū spectat providere illi de necessarijs ad vitā

Soto d. 5.
victoria
relect. de
Indis.

tempo;

1. Machab. 2. temporalem, & habemus exemplum in 1. Machab. 2. ubi Mathathias omnes paruulos in circumcisos in bello captos, circumcidi fecit, tom. 3. disp. 25. sect. 4. §. Dico secundo. & seqq.

12. Domini licet licite possint separare hos infantes à parentibus, vendendo eos, & alio quocunque modo; tamen non tenentur eos separare, aut baptizare, secundum probabiliorem sententiam. Ratio est, quia nullum est principium sufficiens; unde hæc obligatio oritur, & sic supponitur, tom. 3. disp. 25. sect. 6. §. Nihilominus simpliciter.

13. Si Dominus de facto ante separationem baptizet infantem, probabile est, non peccare contra iustitiam, licet oppositum est securius, & seruandum in praxi. Ratio est: quia licet pater priuari possit, ratione seruitutis cura, & gubernatione filij quoad vsum, non tamen quoad radicalem proprietatem, & ius paternum. Exemplum sit, si seruus coniugatus sit, quauis iure seruitutis, possit iure separari à coniuge vel venditione, vel donatione, &c. tamen quandiu non separatur iussè prohiberi non potest, quin omnes matrimonij actus cum coniuge exerceat, ita in casu præsentis: quia pater licite non potest priuari, licet per accidens possit, media separatione, & distantia loci, tom. 3. disput. 25. sect. 5. §. In contrarium autem.

14. Iudæi, qui nunc sunt subditi Principibus Christianis, non sunt proprii serui, sicut sunt mancipia, & ita non procedit doctrina data de filiis seruorum in eorum filiis. Ratio est: quia licet Iudæi propter suam culpam, digni sint seruitute, tamen iam nunc de facto non sunt hoc modo serui effecti, ut ipse usus satis docet, tractatur enim ut vassalli, & tributarij, nec vendi possunt: unde inferitur eos tantum infidelis esse proprii seruos, qui vel in bello capiuntur, ut sunt ordinariè Sarraceni, Turcæ, &c. vel qui pretio emuntur à veris dominis qui ius habent illos vendendi, tom. 3. disp. 25. sect. 5. §. Sed quare hoc loco.

15. Nullus homo proprii arbitrij capax, potest iussè aliqua humana potestate impediri quominus baptizetur, si velit, & grauer e contra præceptum Christi delinquit, qui eum tenet impedire, ipseque ius habet se defendendi, si possit, imò & Ecclesia habet etiā potestatem defendendi illum, iuxta verba illa Matth. ult. Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. & secundum illa. scilicet. Pascite oues meas, tom. 3. disp. 31. sect. 1. Dico secundo.

16. Peccat grauer baptizatus (sub quo comprehendit eos, qui infantem ad baptismum offerunt) recipiendo baptismum ab eo, qui non habet ius, seu potestatem ministrandi illum. Ratio est: quia & quantum in ipso est inuenitur debitam subordinationem, &

De Baptismo quoad subiectum. §. 9.

hierarchitium ordinem Ecclesie, & quia cooperatur peccato alterius, tom. 3. disput. 31. sect. 4. §. Scio argumentum. Item dicendum est de recipiente baptismum extra casum necessitatis ab indigno ministro. Ratio est: quia baptizatus tenetur per se loquendo, non accipere baptismum ab indigno ministro, si facile habere potest alium dignum, qui ministraret dignè. Ibidem. sect. 5. §. Secundum caput. Idem dicendum de eo, qui cum sit baptizatus, eique sufficenter constet, iterum baptizari consentit, etiam id faciat cum metu mortis, cum sit intrinsece malum. Et idem peccabunt quicumque alij offerentes iam baptizatum cum operetur actui intrinsece malo. Ibidem. sect. 6. §. De quo precepto.

hominem, nec tunc fiet irregularis, nec postea etiam si vilo effectum gaderet, tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Solet autem. & sequentibus.

18. Rebaptizatus per vim, aut metum quicumque habens intentionem ut rebaptizetur, vera manet irregularis. Ratio est: quia ad hanc intentionem nullo modo cogi potest, & adhibendo voluntarie illam, peccat graviter peccato rebaptizationis. At verò si metus sit gravis nihil peccabit, non resistendo, dummodo nec exterius significet se consentire, quia in reliquo nihil operatur, sed patitur potius, tom. 3. disp. 31. sect. 6. §. Quin potius.

19. Qui habuit voluntatem baptismi, nec eam retractavit, si amens fiat, & sit in probabili periculo mortis, vel impedimentum usus rationis censeatur perpetuum, baptizari debet: quia in huiusmodi eventibus moraliter manet homo in ea dispositione voluntatis in qua reperitur; unde extra hos casus expectanda est ea dispositio, seu aptitudo hominis adulti, in qua possit sciens, & videns sacramentum accipere, tom. 3. disp. 24. sect. 1. §. Secundo addendum.

20. Qui potest peccare mortaliter potest baptizari sine consensu patrum. Ratio est: quia iam est dominus suarum actionum: quando autem dubitatur an sit capax usus rationis & baptizari renuit, non sufficit parentum consensus. Ratio est: quia in dubio est melior conditio possi-

Vide Syl. aest. verb. Irregularitatis n. 4. Innoc. in c. Eor. quos de consecrat. d. 4.

Concil. Carthag. 3. cau. 34. Arausic. I. can. 12. cap. Maiores, de baptism.

Scot. in 4. d. 6 q. 8. Nau c. 27 n. 246. Sy. uest. verb. ir. reg q. 4. Turrecr. in cap. Quibus de d. 4. Idem dicendum est, si rebaptizatus postea sciatur, quid circa illum actum sit, & ratum habeat, & consentiat. Ratio est: quia huiusmodi consensus non facit actionem priorè voluntariam, seu culpabilem, sed est novum peccatum internum, vel externum, cui nulla pena est imposita in iure; sicut, si quis casu, & omnino sine culpa occideret

17. Rebaptizatus, qui per ignorantiam invincibilem excusatur à culpa, non manet irregularis. Ratio est: quia ista irregularitas est imposita in penam delicti, ubi non est culpa, non est irregularitas: unde infantes rebaptizati non manent irregulares, iuxta cap. Placuit. & cap. Qui apud de consecrat. d. 4. Idem dicendum est, si rebaptizatus postea sciatur, quid circa illum actum sit, & ratum habeat, & consentiat. Ratio est: quia huiusmodi consensus non facit actionem priorè voluntariam, seu culpabilem, sed est novum peccatum internum, vel externum, cui nulla pena est imposita in iure; sicut, si quis casu, & omnino sine culpa occideret

possi-

possidentis, filius autem melius possidet se ipsum, quā possideatur a parentibus. *Tom. 3. disp. 25. sect. 3. §. Secundum dubium, & sequentibus.*

21 Puer ægrotans debet per asperersionem modica quantitate sufficiente aquæ calore temperatæ, in qua parte minus noceat, Baptizari. Ratio huius obligationis est, quia tenemur non inferre damnum proximo, nec cooperari morti eius. *tom. 3. disp. 31. sect. 3. §. Primum giuri.*

22 Infideles, non possunt iuste cogi ad suscipiendam fidem propter Bellum, aut iniuriā aliquam. Ita statutum est in *cap. Qui sincera, 45. distinc. & cap. de Iudeis, eadem dist. & c. Sicut Iudei, de Iudea, & Sarraç. & in Conc. Tolet. 4. c. 56.* Item pater iure naturæ habet ius in filium, ut eum instruat, & in omnibus rebus dirigat, atque gubernet, præsertim quandiu filius propria voluntate regi nō potest: quia filius ex vi originis est aliquid patris, & ideo, est sub eius potestate. *Tom. 3. disp. 25. sect. 3. §. Nihilominus dicendum.*

§. X.

Baptismus, quoad præceptum.

I Vre diuino tenentur omnes homines suscipere baptismum aquæ collatum ex *Conc. Trid. sess. 7. can. 5. de baptismo.* Vbi dñat, dicentes

Baptismū liberū esse, hoc est, nō 2. *Richard. necessariū ad salutē. To. 3. disp. 31. art. 1. q. 3. sect. 1. §. Dico primò.* Quod præceptū obligat omnes homines *cap. q. 2. ar. 3. ces præcepti, iuxta illa verba. dub. 1. Nisi qui re natus fuerit ex aqua, &c. Bonau. d. 6. Item obligauit Beatiſsimā Vir ginem mariam, & Apostolos; quia omnibus necessarium fuit vniri Ecclesiæ. Item obligat in fideles omnes: est enim à Christo datum, qui potestatem habet excellētiae ad obligādos omnes. Ibidem. §. Dico secundò.*

2 Præceptum hoc diuinum non obligat per se, & directē paruulos ante vsum rationis. Ratio est: quia pro eaztate non sunt capaces præcepti: nec obligat parētes ad eos Baptizandos, nisi instante necessitate. Tamen ex consuetudine Ecclesiæ, & præcepto eius, recte possunt obligari parentes christiani ad baptizādos filios ante adultam aetatem, & sic introductum est hoc præceptum saltem ex consuetudine. *Tom. 3. disp. 31. sect. 1. §. Trito sequitur.*

3 Præceptum hoc diuinum *Vide D. Bernard.* suscipiendi baptismum nō obligat vnīuersum mundum nisi *Epist. 77. post sufficientem promulgationem Euangelij.* Ratio est: quia *ad Vgone. Et Vgonē lib. 1. de* nec obligatio legis aliter prudēter imponeretur, neque esset *Carem. & hominibus accomodata: vnde offic. Eccle non incepit obligare, in die Resurrectionis, vel Ascensionis, & in sum. quādo Christus dixit Apostolis, sent. tract. Docete omnes gentes, &c. Quia tunc 5. cap. 2.*

Greg. lib. 11. Epist. 15. & lib. 2. c. 91. & Epist. 52.

D. Tho. 3. p. q. 68. ar. 1. m. 4. d. 4 q. 3. quest.

De Baptismo quoad præceptum §. 10.

Christus non promulgauit hæc legem, sed solum instituit Apostolos, eisque præcepit, ut illum promulgarent, & executioni mandarent, *Tom. 3. disp. 31. sect. 1. §. Vltimò occurrebat.*

4. Hoc præceptum diuinum suscipiendi baptismum obligat hominem, ut moraliter loquendo, quam primum dignè, & commodè possit, baptismum recipiat, vel saltem ut non multo tempore hoc differat, habetur *Chrysost. in cap. Quando quis de consecrat. d. 4. hom. in vbi grauiter reprehendit eos, qui vsque ad mortem baptismum differunt, ut liberi peccent, & ut plenam remissionem peccatorum consequantur, tom. 3. disp. 31. sect. 2. §. Dicendum nihilominus.*

5. Ecclesia non potest præcipere adultis, ut intra tale tempus baptizentur, licet possit declarare, pro quo tempore obliget præceptum interpretando ius diuinum, quia Ecclesia habet claves scientiæ, & interpretationis diuinarum legum. At non determinando speciali præcepto, iuxta illud *Paul. 1. ad Corint. 5. De his, qui foris sunt nihil ad nos. & constat ex Conc. Trid. sess. 14. c. 4. dicentem Ecclesiam in neminem iudicium exercet, qui non prius in ipsam per baptismum ingressus, Tom. 3. disp. 31. sect. p. §. Nihilominus dicendum.*

6. Nunquam fuit præceptum determinans tempus baptismi respectu adultorum infidelium seu non baptizatorum. Probat: quia si non potestas est, neque

actus esse potest, *Tom. 3. disp. 31. sect. 2. 4. §. Secundo ex hoc principio.* At vero Ecclesia potest proprio & speciali præcepto determinare baptismum pro filiis Christianorum, vel baptizatorum hominum, quia ratione parentum acquisiuit Ecclesia ius in filios. *Ibidem. Tertio addendum est.*

7. Executio huius præcepti ex causa moraliter graui differri potest, nec est certior, aut specialis regula: quia causæ particulares sub scientiam non cadunt, sed per prudentiam iudicandæ sunt, *Tom. 3. disp. 31. sect. 4. §. Aliud est.*

8. Quando puer baptizandus periculosè ægrotat, & ablutio magnum illi detrimentum allatura, mortemque acceleratura; omnis diligentia adhibenda est, ut caueatur omne corporis dānum, & salutis detrimentum, v.g. ut fiat aspersione, quantitate modica sufficiente, & in ea parte corporis, in qua minus nocere possit: & si oportuerit in aqua modico calore temperata, & statim post aspersione abstergetur. Quia tenemur non inferre dānum proximo, nec cooperari morti eius. Vnde infert *Palud. d. 3 q. 3. Eum, qui incautè baptizat hominem in tali periculo constitutum, utendo materia, quæ mortem illi acceleret, manere irregularem, to. 3. disp. 31. sect. 3. §. Primū igitur*

9. Moraliter loquendo vix potest accidere casus, in quo propter mortis periculum omittendus

fit

Basil. hom. 13. Nazianzen. orat. 40. de S. Bapt. Chrysost. in cap. Quando quis de consecrat. d. 4. hom. in Acta. & hom. 13. ad Hebr.

Paulus. Cōc. Trid.

fit baptisumus: quia detrimentū salutis, quod ex baptismo prudēter applicato oriri potest, nullius ferē est momenti, & cōsideratio nis, licet si est spes vitæ, & nullū subitanæ mortis periculum, differri possit, quia tūc non vrget necessitas, nec præceptū diuinum, nec humanū, nec Ecclesiasticum, tom. 3 disp. 31. sect. 3. §. Secundo hinc colligo.

10. Si baptizadus sit infans, & extet probabile mortis periculū, nō est omittēdus baptisumus. propter timorē violentę mortis: quia vel mors violenta timetur infanti baptizato, & hoc nullius est momēti in casu præseti: quia iā ponitur cōstitutus in eo statu, in quo absq; violenta morte imineret ei probabile periculū mortis, licet hoc periculū augeatur ex baptismo, vel quia mors violenta timetur baptizātī; & tunc etiā nō excusatur ab obligatione baptizādī, quia tenemur plus diligere vitā spiritualē proximi quā propriā corporalem, maximē quādo vita spiritualis omnino periclitatur. Tamen si sit adultus, & in periculo mortis cōstitutus, tenetur non omittere baptismum etiā sine extrinseca vi, cum hoc sit præceptū diuinū, & non possit omitti nisi ex vigen tissima causa: & homo iā sit cōstitutus in probabili periculo mortis. At verō seclusa vi extrinseca homo nō est in mortis periculo, & alioquin non debelitur fides, nec creatur infamia reli-

gioni Christianę Potest sine peccato differre baptismū, de quo vide tom. 3 disp. 31. sect. 3. §. De alio periculo.

§. XI.

Baptismus quoad ritus & ceremonias.

1. **E**X institutione, & præcepto Ecclesię præter baptizantem, & baptizatum in baptismo solemnī persona adhibetur, quę baptizatum suscipiat de sacro fonte, constat ex consuetudine antiquissimā Ecclesię. Munus huius susceptoris est præcipuum, vt puerum baptizātū, de manu baptizantis, veluti sub tutela, & cura sua suscipiat: vt colligitur ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. Et est tanquam fidei iussor, vt patet ex cap. Vos ante de consecrat. d. 4. Item vocatur spōsor, quia quando baptizatum suscipit, virtualiter fideiubet, & promittit se habiturum curam salutis spiritualis illius. Ratio verō institutionis est: quia homo recens baptizatus, est veluti paruulus nuper genitus, qui pædagogō indiget a quo instruatur, quo Ecclesia securior maneat de fide hominis geniti. tom. 3. q. 67 ar. 7 in cōment §. Hic articulus.

2. Susceptor tenetur instruere baptizatum in rebus fidei, & morum, quę ad salutē sūt

Dionys. c. 2
de Eccles.
Hierarch.
Tertull.
li. de bapt.
c. 18. Aug.
1. de peccat. merit.
cap. 34. &
epist. 23.
Infin. q.
56. ad gentes.

De Baptis. quoad ritus & cærem. §. II.

Cap. Vos
autem de
consecrat.
d. 4.

necessariæ, quia vnusquisque tenetur munus explere quod assumpsit, quæ obligatio vrget, quâ de baptizatus indiget, v. g. si habeat parentes infideles, vel ita negligētes, vt filiū non instruat; vnde inter Christianos rarò vrgebit. Item hæc obligatio non est perpetua, sed durat donec baptizatus sufficienter sit instructus, tom 3. q. 67. in comment. art. 8. §. Hic etiam articulus.

3. Susceptor debet esse idoneus atque expeditus ad explendum munus: ita statuitur in Conc. Parisiens. & in Conc. Mogunt. cap. gunt. cap. 47. quod habetur in cap. ex baptisma in baptis. de consecrat. dist. 4. Vnde hæreticus, nec olim publici penitētes, donec per publicā satisfactionem mereantur reconciliationē, non possunt esse susceptores. Ratio est: quia sunt incapaces ad hoc ministeriū. Itē non baptizatus, vt præcipitur in cap. cit. Item Abbates, & Monachi, quia hæc cura ab eorum statu est aliena, iuxta cap. Non licet. de consecrat. d. 4. At verò faminæ possunt esse, vt constat ex cōsuetudine antiquissimā, vt constat ex cap. Vocante. d. 4. & c. Quod autē. 30 q. 4. quod vide, to. 3 q. 67. ar. 7. ex cōment §. Atq; hinc.

4. Olim statutū erat, vt in baptismo vnus tantū sit vnus baptizati susceptor, vt constat ex cap. In cathecis. Non In catechismo, & cap. non plures. de cōsecrat. d. 4. Postea consuetudo introducta, vt plures ad eundē baptizātū admitterentur, ex cap. Quāvis. Cōc. Trid. nis. de cognat. spirit. in 6. Iam vero

hodie in Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. de matrim. Statuitur, vt vnus tantum, siue vir, siue femina, vel ad summū vnus, & vna baptizatum de baptismo suscipiāt, & parochus præcipit, vt diligenter de illis inquirat, & eos tantū admittat, & in libro nomina eorū describat, doceatq; eos, quā cognitionē contraxerint, cuius cognitionis solū sūt capaces ille personæ numeratæ in Conc. Trid. loco cit. vnde si cōtigerit ultra illas duas ad summū personas, alię nō sunt susceptores, nec reuera cōtrahunt cognitionē. to 3. q. 67. ar. 8. in comment. §. Primo ergo.

5. Solū inter patrīnū & baptizatum, patrē, & matrem eius oriri cognatio spiritualis matrimonii irritas. Vnde inferitur quod non contrahitur hæc cognatio inter patrinos, si v. g. fuerint duo, vir & femina, vt constat ex Conc. Trid. sess. 24. c. 2. de reform. matrim. Item quando duo viri, vel duæ feminae fuerint susceptores contra formam Conc. cit. & de facto suscipiant baptizatum, vel si plures viri, vel feminae admittantur, solum illi, vel illæ personæ, quæ sunt designatæ specialiter, per quem ipeccat designare, contrahent hanc cognitionem. Item si ex malitia, vel ignorantia plures fuerint designati, quā possunt, contra formam Conc. cit. ille tantū contrahet cognitionē, qui primò tetigerit baptizātū, vel ad summū duo si fuerint vir & femina: quia

Cōc. Trid.

illi

illi reuera solū sunt susceptores veri. Denique si plures fuerint designati, & susceperint vltra formā Conc. nemo eorū cōtrahet cognationē, vt probabile videtur multis. Alijs verò videtur probabile, omnes in isto casu cōtrahere illā: sed quāuis hoc sit probabile, non est facilē consulendum, quia res est dubia, sed abstinendum ab huiusmodi matrimonio, saltem propter dubiū, *Tom. 3. q. 67. ar. 8. in comment. §. Sed quæres, & sequent.*

6. Pater, qui urgente necessitate filiū suū legitimū suscipit, vel etiā sine illa, nullā cōtrahit cognationē cum vxore debiti petitionem impediētem, licet peccet grauiter si sine necessitate faciat. Tamen contraria opinio est communis, v. g. si sciens, & videns, id faciat, extra necessitatem, & ex malitia, teneri coniugem facientem, debitum reddere, priuari tamen potestate illud exigendi: à qua opinione non est recedendum facilē, vt ait nosler Doctor. Vide cap. Si vir. de cognat. spirit. in quo fundantur hæc duæ opiniones, *to. 3. q. 67. ar. 8. in cōment. §. Maius vero dubiū est. & seq.*

7. Qui in priuato baptismo domi factio, materialiter tantum tenet baptizatum spiritusalem cognationem non contrahit. Ratio est: quia vbi non est solemnitas, non est propriè susceptor: secus dicendū si propriè, ac verè, & ex animo adhibeatur hæc cæremonia; quia reuera ille est

susceptor de quo iura loquuntur, quod verū est, etiā post Conc. *Trid.* quia nihil in hoc innouatur quod iuri antiquo sit cōtrariū. Aduerte tamē, quod hæc cæremonia in priuato baptismo nō est necessaria, nihilq; peccatur si omittatur; quia nullū de hac re extat præceptū positiuū, tamen communiter multis videtur, semper in baptismo contrahi cognationē spirituale stat do in iure antiquo, *tom. 3. q. 67. ar. 8. in comment. §. Vltimo dubitari potest.*

8. Conuenientissimum fuit, vt baptismus solemniter ritu aliquo in Ecclesia traderetur. Est de fide ad quā confirmandā sufficit auctoritas Ecclesiæ. Causa verò harū cæremoniārum reducitur ad quatuor. scilicet propter institutionem, significationē, efficaciam, & ornatum, seu decentiā, aut reuerentiam sacramenti, *tom. 3. disp. 30. sect. 1. §. Per totam.*

9. Fuit olim in Ecclesia institutum, vt baptismus duobus tantum diebus anni, scilicet sabbato, scilicet Paschæ, & Pētecostes celebraretur, nisi ob necessitatē urgentē. Col. *Gellaf. Pap. in ep. ad Episc. Lucania cap. 12.* ligitur ex antiquissimis decretis, quæ leguntur apud Gratianū, *de consecrat. d. 4. & sæpe alibi: Conc. Parisiens. c. 7. Tertul. lib. c. 19. & alij multi.* nū, de consecrat. d. 4. & sæpe alibi: quæ consuetudo durauit vsque ad tēpora Caroli Magni. At verò modo iā omnino antiquata est, quantum ad obligationem præcepti; nam quantum ad obseruatiam ob antiquitatis reuerentiā, & memoriam, adhuc Romæ huius consuetudinis vestigia seruari

Vide Paul. I. conclus. 7. Set ar. 3 Syluest. verb. Matr B. q. 7. Nau. c. 16 n. 34. Abbas in cap. Si vir.

Solo in 4. d. 42. q. 1. ar. 1. cont. Nauar. & Conar.

De Baptismo, quoad præceptum. §. 10.

feruari videmus: nam licet alijs etiam temporibus anni baptis-
mata celebrari consueuerint,
tamen illis duabus festiuitatibus
speciali solemnitate fiunt. Vnde,
vt constat ex vniuersali Ec-
clesiæ consuetudine; quoduis
tempus aptum est Sacramento
Baptismi. Tom. 3. disp. 30. sect. 2. §.
Primo ergo.

10. Olim in fluuijs, fontibus,
ac priuatis domibus, & alijs lo-
cis similibus baptizabantur fi-
deles. Colligitur. Ex Act. 2. 8.
10. & 16. Postea designata fuere
certa loca, vt in eis Baptismus
celebraretur, quæ appellabantur

Conc. Mel. dens. seu Anisiodorens. sub. Deus dedit. cap. 14.

Illydens. c. 7. Can. 59. Frullu num. Bru- chardies. lib. 4. c. 14. Dionis. c. 2. de Eccles. Hierarch. p. 2.
baptisteria, vt constat ex Concil.
Quæ loca erant separata ab Ec-
clesiâ. Imò & in singulis ciui-
tatibus, seu oppidis vnus tantû
locus exisibat. Nunc verd in
singulis Parochialibus Ecclesijs
sunt propria baptisteria desig-
nata, vt obseruat Ecclesiâ vni-
uersalis, & sic non licet nisi in
necessitate extra Ecclesiâ Bap-
tismus celebrari, vt constat ex

Clement. vnic. de Baptism. Vbi filios
Regum, vel principum ab hoc
præcepto excepit. Nomine verd
Regum, vel Principum veniunt
tantum Reges, vel alij supremi
potentatus, qui ferè Regibus
æquiparantur. Circa vestes sacras
quibus debet ornari ministrans
solemnitèr, obserua Ecclesiæ tuz
consuetudinem, officium Rom.
& alios rituales libros receptos.
Quauis cõmunis vsus obtinuit,

vt saltem stola, & superpellicio
amictus sit baptizaturus. tom. 3.
disp. 30. sect. 2. §. Secunda circums-
tantia.

11. Forma debet exprimi
verbis ab Ecclesiâ vsitatis, & in
eo idiomate, quo ipsa in publi-
cis officijs, ac ceremonijs vtitur.
Ablutio item debet fieri per
imersionem vnâ, vel Trinâ,
aut per asperisionem. Item aqua
debet benedici prius quàm ad
vsû Baptismatis assumatur, quæ
consuetudo, est antiquissima,
quâuis necessitate vigète possit
fieri Baptismus in quacumque
aqua natural; benedicitur tamè,
vel ad consiliandam maiorem
reuerentiam circa hoc Sacramē-
tum Baptismi, vel ad significan-
dû Spiritus sancti gratiâ, quæ per
ablationē huius aquæ, & virtu-
tē passionis Christi mirabiliter,
& ineffabiliter ex opere opera-
to baptizatis cõferitur. Hec enim
videntur significari in infussio-
ne olei cû benedictione, & cru-
cis signo. tom. 3. disp. 30. sect. 2. §.
Quinto loco.

12. Catechismus, qui debet
præcedere ante Baptismû, alius
est adulatorum, alius paruulorû.
Catechismus adutorû, alius sub-
stantialis, alius Cærimonialis. Sub-
stantialis est ille, qui per se, & ex
natura rei, supposita institutione,
& sine Baptismi, necessarius est
ad conuenientem vsû huius
Sacramenti, licet non sit simpli-
citer de essentia eius. Consistit
in sufficiente instructione, &

*Vide Dio-
nis. c. 2. d.
Hierar. Ec-
cles. Cypr.
epist. 70.
Ambros.
lib. de ijs,
qui Mijs
terris iuiti
untur. c. 3.
& alios.*

*Vide Basi-
lium. hom.
1. de bap-
tis. Aug. li.
de fide, &
operibus.*

doctri-

doctrina rerum fidei, ac morum, iuxta Math. ult. verba, *Docete omnes gentes, Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Tom. 3. q. 71. art. 1. §. Duo attingit in Coment.

13 Catechismus cæremonialis consistit in quodam speciali modo, & ordine ab Ecclesia instituto, & obseruato in Catechumenorum instructione, & preparatione ad Baptismum. Primo, scilicet quod animū ad christianam fidem applicabant, ad res fidei audiendas admittebantur prius quàm baptismum peterent, & hi generali nomine solent vocari Catechumeni, specialitèr autem dicuntur audientes, vt distinguantur ab alijs, qui competentes vocantur. Secundò quod qui iam decreuerant fieri Christiani, Baptismum petebāt, & sua nomina dabāt, quæ futura erant non gentilium, sed sanctorum. Vnde nunc vt obseruat Ecclesia, statim in foribus Ecclesiæ in initio Catechismi interrogat Minister, *quo nomine vocari vis?* Respondent Patrini: Petrus, vel Ioannes. Tom. 3. quest. 71. art. 1. *Alter Catechismus in Coment.*

14 Post petitum Baptismum, & datum nomen, inchoabatur Catechismus, quod non solum fiebat de rebus fidei, sed de pertinentibus ad mores, & in orationibus, ieiunijs, & Alijs pijs operibus exerciti erant. De tempore durationis huius Catechismi, Nil est scriptum expresse, sed

iudicio prudentis Episcopi, vel Parochi committebatur, vt tunc eos admitteret, cum sufficèr instructos, ac dispositos iudicaret, Tom. 3. q. 71. art. 1. §. Tertio post in Coment.

15 Cæremonia, quæ specialiter in Catechismo fiebant, sūt hæc. Prima erat scrutinium. vt certius exploraretur an vera esset Catechumenorum cōuersio ad fidem. Secunda quod Catechumeni sæpius signabantur signo Crucis, per quod sacrosanctum signum in vtero sanctæ matris Ecclesiæ Catechumenus concipitur, fiebatque hoc signū in fronte. Tertio. Est abrenuntiatio Satanz, & solebat Catechumenus conuerti ad occidentem, facta verò renuntiatione conuertabatur ad orientem ad significandum hominem baptizandū debere spreto Demone Christum intueri. Quarto erat fidei professio, quæ sæpius fiebat in catechismi diebus, & ipso etiā Baptismatis die, per publicam symboli confessionem. Ratio autem harum Cæremoniarum est, vt per eas Catechumeni in fide confirmètur, & perfectè ad Deū conuertātur, & de vtroque suis Ecclesiæ cōstet. Tom. 3. q. 71. art. 1. §. Quarto notantur in Coment.

16 Catechismus paruulorū etiam est antiquissimus, quem nunc ferè eisdem Cæremonijs Ecclesia obseruat, sit autem. Primo in paruulis, vt in eis perficiantur ea, quorum ipsi sunt

Vide Aug. de fide, & operibus c. 6. & alij. Tertull. li. de spectaculis c. 1.

Vide Dionys. c. 2. de Eccl. Hier. Cōc. Nic. can. 30. Concil. Carthag. 4. cap. 85.

Vide Ambros. lib. de eis, quia initia bātur. Aug. lib. de fide, & operibus cap. 9.

Vide Dionys. de Eccl. Hier. c. ult. Aug. Epist. 23. & li. 4. de Baptism. cap. 24.

De Baptismo, quoad præceptum. §. 10.

capaces, & tunc eis nomen imponitur, & signo Crucis signantur. Secundo ut susceptores ad moneantur de obligatione, qua tenentur ad instruendos infantes, & ided manus suas imponunt capiti baptizandi, & nomine eius symbolum profitentur, & orationem Dominicam recitant. Tertio ut quasi solemni professione constet, non minus manere obligatū parrulum baptizatū ad fidem, & religionem Christianam, quam si propria voluntate Baptismum suscepisset. Tom. 3. quæst. 71. art. 1. §. Altera pars in Coment.

17 Exorcismus, qui debet præcedere Baptismum, est in-
crepatio contra immundum spiritum, qua eius virtus, & violenta inuersio arcetur, ac fugatur, variisque cæremonijs perficitur. Prima est insufflatio dæmonis facta per ministros Ecclesiæ, ad significandum effectū exorcismi qui est dæmonis expulsiō. Secūda est manus impositio cum benedictione sacerdotis, quam impetratur, ut dæmoni præcludatur via, ne iterum redeat. Tertia est sal in os baptizandi missum, qua cæremonia, aut diuinæ sapientiæ infusio, aut fidei confessio significatur, quod prius benedicitur, antequam detur, ut modo obseruat Ecclesiā. Quarta est sputo nares, & aures baptizandi lenire in signum receptionis, & approbationis doctrinæ fidei, quæ est antiquissima

accepta ex Christi exemplo, quī os, & aures hominis surdī, & muti tetigit, ut ei sermonem, & auditum restitueret. Quinta est inunctio olei scti ficitur, ad significandam aptitudinē hominis, ad pugnandū contra dæmones, quæ inunctio est duplex, altera in pectore qua significatur fides recta in anima suscepta, altera inter scapulas ad significandum exercitiū bonæ operationis, quia fides sine operibus mortua est, vel per priorē significatur munditia cogitationum in pectore, per posteriorem vero fortitudo laborum in scapulis. Tom. 3. q. 71. art. 2. §. De hac materia, & sequentibus.

18 Quamuis hæ cæremoniæ tempore necessitatis præmittantur, cum neque ad Sacramentum, neq; ad eius effectum, sint simpliciter necessariae, nihilominus tamen etiam si prius Baptismus priuatim detur, transacto postea periculo, sunt adhibendæ solemni ritu in Ecclesiā, ut obseruat Ecclesiæ cōsuetudo ad ornatum, & publicam solemnitatem. Tom. 3. q. 71. art. 3. §. Quæstio huius in Coment.

19 Cæremoniæ sequentes Baptismum sunt hæ. Prima, est inunctio Chrismatis, quæ fit in vertice Baptizati, quæ vñctio valde diuersa est ab illa, quæ fit in confirmatione; nam illa est cæremionalis, & fit in vertice, illa verò fit in fronte, & est substantialis Sacramenti cōfirmationis; unde

Vide Chrysost. lib. de Adam, & Eua. Aug. lib. 6. contra Iulianum c. 2. Cap. sal. celestis sapientia, de consecrat. de 4. Amb. lib. 1. de Sacram. c. 2. & lib. 3. c. 1. Basil. lib. de Spirit. sanct. c. 7.

Vide Cōc. Araus c. 1. Innocent. 1. Epist. 1. c. 3. Tert. lib. de Bapt. c. 7. Basil. cap. 27. de Spiritu sac. 10. & alios.

vnde illa potest fieri à simplici sacerdote, hæc verò tantum ab Episcopo, quæ cæremonia facièda est cum nouo Chrismate, & non cum veteri sub graui peccato. Nisi adsit mortis periculum. Iuxta Gloss. in cap. Quoniam de sent. excom. in 6. verb. Dubium. tom. 3. q. 71. ar. 3. §. In solutione in Coment.

20 Secunda cæremonia est, quòd post Baptismũ baptizatus in duebatur vestimentis albis, ad significandam nouitatem vitæ, quibus vestibus utebatur, per totam octauam paschæ, & idèd dies octaua, Dominica in albis dicitur: quia eo die deponebant Baptizati alba vestimenta, & huius cæremonie vestigia adhuc manèt in Baptismis adultorum, qui temporibus Paschæ, & pentecostes fiunt in Rom. Ecclesia; in Baptismo verò paruulorum sacerdos operit caput infantis candida veste. Tom. 3. q. 71. ar. 3. §. Secunda cæremonia in Coment.

21 Tertia cæremonia est. Dare cereum accensum homini iam baptizato, ad significandam fidem viuã, quã baptizatus semper habere debet vsque ad finem vitæ. Item olim hominibus baptizatis lac, & mel prægustanda dabatur, ad infatiam spiritualis significationem. Vnde in Dominica in albis canitur. *Quasi modo geniti infantes hæc concupiscite, &c.* Quæ iam non est in vsu, nec alia de lotionem pedum, nec alia de osculo pacis. Tom. 3. quæst. 71. art.

3. §. Præter has cæremonias, in Coment.

§. XII.

Baptismus, quoad votum, & dignitatem.

Votum Baptismi solum reperitur in adultis, vt patet, & sancti docet. Tom. 3. disput. 27. sect. 3. §. Dico primo. Qdod non est specialis promissio, sed propositum suscipiendi baptismum; quod propositum idèd necessarium est, quia baptismus est præceptus, vt medium necessarium, non ergo oritur hæc obligatio ex voto; sed potius votum est de obligatione implèda, & idèd necesse est, illud includi in contritione, quia supponit obligationem. Tom. 3. disp. 31. sect. 1. §. Dico primo.

2 Baptismus, in tribus Diff. reia excedit circumcisionem. Primo inter Baptismum, & circumcisio verò minimè. Secundo copiosiore gratiam conferunt. Tertio omnem culpam, & penarum remissionem largitur, circumcisio verò minimè, quod omnes Theologi fatentur. Tom. 3. disput. 10.

sect. 2. §. Alij ergo respondent. (?)

Vide Ambrosii lib. de his, qui iniuriantur. c. 7. Aug. ser. 157. de tēp. Rab. lib. 1. de instit. cler. c. 29. & lib. 2. c. 39.

De Baptismo, quoad nomina. §. 13.

§. XIII.

Baptismus, quoad nomina, quibus in scriptura, & Patribus vocatur.

Nazianz. 1. **B**aptismus dicitur lauacrum regenerationis, & sigillum. à *Nazianzeno* Orat. 40. verbi gratia lauacrum, quia abluit, sigillum, quia significat dominatorem. Item dicitur à *Basilio* lib. de Spiritu sancto cap. 12. Signaculum quo Christiani consignantur, cum fiunt de populo Dei, & de Ecclesia. Tom. 3. disput. 1. sect. 2. §. Hæretici ergo huius temporis.

Damas. Concil. Trident. 2. Item dicitur à *Damasceno* lib. 4. de fide cap. 10. Regeneratio hominis, quia per illum fit sanctificatio simpliciter, & absolute prima, & funditus destruitur peccatum, & ex membro Adæ fit homo membrum Christi, & filius Dei, ut *Concil. Trident.* dixit. sess. 6. tom. 3. quest. 66. art. 1. in Coment. §. In solutione, ad primum.

D. Thom. Paulus. Dionysius. C. Alex. Basilus. 3. Item dicitur à *D. Thom.* custodia, seu presidium. Item à *Paulo* ad *hebræos*. 6. & 10. Illuminatio: quia baptismus est Sacramentum fidei: qua illuminantur fideles. Item eadem ratione dicitur à *Dionysio* cap. 2. de celest. hierarc. Item ab

Clement. Alex. lib. Pedagog. cap. 7. dicitur gratia, perfectio, & lauacrum. Item à *D. Basilio* in exordio ad baptismum, dicitur Tesseræ militum Christi, amictus explendens, quo signatur super nos lumen vultus domini. Item dicitur sigillum fidei ab eodem *Basilio* lib. 3. contra Eunom. Quia in eo fit prima, ac solennis fidei professio. Item dicitur vndio. Item principium, & ianua Sacramentorum apud *Dionysium* cap. 2. de hierarc. quia per illum fit homo capax ad cætera Sacramenta Ecclesiæ recipienda. Tom. 3. quest. 67. artic. 1. §. In solamine, ad primum.

4. Item denique dicitur circumcisio spiritualis: quia *Michaias* consignat homines, non in corpore, sed in anima per characterem spirituales, & circumcidit, non corpore, sed corde. Tom. 3. disput. 5. sect. 1. §. Sexto possumus. Item dicitur mare in quo nostra peccata obruantur, & sic exponuntur illa verba. *Michaias* 7. Projiciam in mare profundum omnia peccata vestra, & *Augustinus* concione 1. in Psalm. *Augustin.* 113. dicens. Sicut *Aegyptios* in mari rubro, ita delicta nostra in baptismo esse demersa, & extincta. Tom. 3. disput. 26.

sect. 1. §. Dico secundo.

(2)

§. XIII.

De Baptismo, quoad Bapt. sanguinis. §. 14. 48

§. XIII.

Baptismus, quoad Baptismum sanguinis.

Baptismus sanguinis v.g. martyrium, non est Sacramentum: quia Conc. Florent. & expressius Trid. sess. 7. can. 1. de Sacrament. in gen. docet non esse plura Sacramenta quam septem, & quando loquuntur de baptismo, intelligitur de baptismo aquæ, instituto à Christo Domino cum materia, forma, & ministro distincto à persona baptisata, quod nihil horum reperitur in martyrio, ut pater. Tom. 3. q. 65. art. 1. in Coment. §. Secundo fides catholica.

2 Martyrium eius, qui baptizari non potuit, propriè dicitur baptismus sanguinis, quia per martyrium saluatur, etiam si baptismum aquæ non recipiat; sed nunquam excludit necessitatem baptismi aquæ si suscipi potest. Item nec imprimit characterem, nec est ianua ad Ecclesiam, & ad alia Sacramenta recipienda. At verò quando ex parte subiecti naturaliter non possit iterari, quia homo per martyrium extinguitur, tamen quantum ex parte eius, & sui effectus, non repugnat iterari, si homo semel per martyrium mortuus, ad vitam redderet, iterumq; ad martirium subiret. Tom. 3. disp. 22. sect. 1. §. Alio specialiori modo.

3 Infantes, & perpetuo aeterni D. Tho. 2. 2. tes capaces sunt martyrii seu q. 124. ar. baptisimi sanguinis, quibus suff. 1. ad pri. sicut ad salutem absque baptismo & quod li. aquæ; probatur ex eple sanctorum 6. ar. 4. innocentiū, quos martyres fuisse Caiet. 2. 2. constat ex traditione Ecclesie loco cit. celebrantis festum eorum tam Richard. quam verè martyrum propter in 4. d. 4. quod eis officium martyrii pro- ar. 2. q. 3. ponit, eosque martyres appellat. Sol. d. 3. tum in collecta, tum in oratione. ar. 3.

Deus, cuius hodierna die, precipuum, innocentes martyres, non loquendo, sed moriendo confessi sunt, &c. Tom. 3. disp. 29. sect. 1. §. Dicendum est ergo primo, & sequenti.

4 Baptismus sanguinis in adultis habet vim baptismi aquæ, atque ita potest supplere vicem eius, quando non voluntatis contemptus, sed necessitas cogit pati martyrium absq; baptismo aquæ. Est communis patrum, precipue. Clemen. Pape. lib. 5. Constit. Apostol. cap. 7. dicentis. Qui martyrium consequi meruit, gaudeat in Domino, quod tantam coronam est adeptus, & quamvis fuerit catechumenus laicus decedat: passio enim, quam pro Christo sustinet, cedet ei in vicem baptismum, quoniam ipse re ipsa commoritur Christo, alij in figura. tom. 3. disp. 29. sect. 2. §. Dico tamen primo.

5 Baptismus sanguinis potest causare remissionem culpæ originalis, & mortalis, & consequenter gratiam, non solum quoad augmentum, sed etiam quoad primam eius infusionem.

Ratio grat. b. 2.

Concil.
Florent.
Concil.
Trid.

Vide Cy.
prin. epist.
73. ad In-
lian.
Damas. li.
4 de fide
cap. 10.
Tert. lib.
de baptis-
cap. 16.

D. Tho. 3.
p. q. 66 ar.
11. & q.
87. ar. 1.
ad 2. &
Plures alij
Theolog.

Sol. in 4.
d. 15. q. 1.
ar. 1. & q.
2. ar. 1. &
lib. 2. de
natur. &
Rat. b. 2.

De Baptismo, quoad Bapt. sanguinis. §. 14.

Ratio est; quia martyrium dicitur baptismus sanguinis, & remedium sufficiens ad salutem, deficiente baptismo aquæ, & ad supplendam vicem eius ratione effectus, sed hic effectus respectu baptismi aquæ, est remissio originis, & actualis peccati si ad sit, & effectus gratiæ etiam primæ: ergo oportet martyrium hæc omnia dare, alioquin quomodo supplebit vicem baptismi aquæ. *Tom. 3. disp. 29. sect. 2. §. Ex his infero.*

6 Baptismus sanguinis, semper confert aliquam gratiam gratum facientem, vel eius augmentum, ultra id, quod respondet merito patientis, quæ largo modo dici potest ex opere operato. Ratio est; quia omnia alia media, per quæ homini attrito datur prima gratia conferunt augmentum gratiæ homini contrito, seu grato, ut constat de baptismo, & confessione, ergo multo magis dicendum est de martyrio, unde homo, qui accedit ad martyrium bene dispositus, & in gratia ultra id quod de condigno meretur; recipit augmentum aliquid gratiæ ex speciali privilegio martyrij. *Tom. 3. disp. 29. sect. 3. §. Ex quo vlietius, & sequenti.*

7 Non potest voluntarie omitti baptismus aquæ, propterea quod inflet, vel statim speretur necessitas sustinendi martyrium. Ratio est: quia quando est in hominis potestate se prepara-

re per baptismum aquæ, antequam mori pro Christo cogitur, tenetur ad id faciendum non minus, quam in quovis periculo mortis, teneretur: quia præceptum baptismi semper obligat. *Tom. 3. disp. 29. sect. 2. §. Non inquirimus.*

8 Baptismus sanguinis differt à baptismo aquæ, in dispositione requisita: quia in baptismo sanguinis non requiritur formalis detestatio peccatorum, sed solum sufficit hic æctus verbi gratia. *Volopro Christo mortem perpeti.* Ex accidenti remota æctuali contentia peccati, unde sola volitio mortis pro Christo pro summa reputatur charitatis excellentia iuxta illud. *Ivan. 15. maiorem caritatem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis,* sed qui diligit Deum, diligitur à Deo: ergo illa volitio moriendi pro Christo est sufficiens dispositio ad dispositionem ad gratiam, & remissionem culpæ. *tom. 3. disp. 29. sect. 2. §. Dico tertio.*

8 Martyrium, Baptismus sanguinis solet appellari, sed metaphorice, quæ locutio habet fundamentum in Scriptura sacra. Iuxta illud *Marc. 10. Potestis bibere calicem, quem ego bibimus sum? Et baptismo, quo ego baptizor baptizari? & Luc. 12. Baptisma habeo baptizari & quomodo coarctor, usque dum perficiatur.* *tom. 3. disp. 22. sect. 1. §. Rursus solet.*

9 Volitio mortis pro Christo includit virtute dilectionis Dei super omnia, & de restationem peccata.

Paludano.
d. 4. q. 3.

Certa est.

Sot in 4.
d. 3. q. vnic
ar. 11. in
fine. Veiga
lib. 6. in
sect. Com.
Trid. c. 36
& 37.

peccatorum. Ratio est: quia volitio mortis pro Christo, pro summa reputatur charitatis excellentia; iuxta illud. Ioan. 15. *Maiorem charitatem nemo habet, quā, vitam suā ponat quis pro amicis;* sed qui diligit Deum, diligitur à Deo; ergo illa voluntas moriendi pro Christo; est sufficiens dispositio ad gratiā, & ad remissionem culpæ. *tom. 3. disp. 29. sect. 1. §. Dico tertio.*

§. XV.

Baptismus, quoad Baptismum flaminis.

Baptismus flaminis nihil aliud est, quam interior cōtritio cum proposito suscipiendi baptismum aquæ, sed nec analogicè conuenit cum Sacramēto baptismi: quia nullum signū sensibile includit, aut requirit, nec proprium effectum habet ex opere operato; vnde inferitur, quod licet post baptismum susceptū, possit aliquis martirium subire, vel contritionem de peccatis habere, propriè tamen, iam nō est capax baptismi sanguinis, aut flaminis. Ratio est: quia iam tunc non est capax contritionis, vt includit vocū baptismi nec etiam martirio indiget, vt suppleat vicem baptismi. *Tom. 3. disp. 22. sect. 1. §. Tandem solet.*

Vide Da. mascenum. lib. 4. de fi. de c. 10. & Nazianz. Oratio. 39

Beatus.

1 Beati non solum mente; sed etiam voce, & actibus corporis laudant Deū; dicitur enim verū esse in beatitudine futurū esse externū cultū; & præsertim indubitatum est, adoratorios esse Christum Dominū Deū, & hominem, exteriorem cultum illi exhibendo. *Tom. 3. disp. 3. sect. 1. §. Dices his rationibus.*

2 Beati orant pro animabus purgatorij. Est sententiā communis doctorum, & Patrum, vnum tantum auferam *Augustinū lib. de Cura pro mortuis agenda cap. 4.* Vbi ait ad hoc prodesse defunctis sepeliri in locis sacris, in honore aliquorum Sanctorum dicatis, vt eisdem sanctis cōmendant defunctos apud Dominum ab ipsis sanctis adiunādos. Ratio est: quia hoc est officium caritatis, & non repugnat, imò est cōsentaneum sanctorum statui. *Tom. 4. disp. 48. sect. 5. §. Nihilominus certum.*

D. Tho. in 4. d. 45. q. 2. ar. 3. quæstion. 3. ibid. Sol. q. 2. art. 3. Abulens. Math. 6. q. 8 & Belar. lib. 2. de Purgat. c. 15. D. Bonavent. Richard.

3 Beati per suas orationes non impetrant Animabus purgatorij gratuitam remissionem alicuius pænæ. Imò verissimi lius videtur hoc non postulare à Deo. Ratio est: quia vident hoc non esse consentaneum diuinæ iustitiæ, nec interuenire causam dispensandi, vel vtēdi solā misericordia, cū iam illæ animæ sint in statu, in quo iustitiæ & puras potius, quam gratia, aut misericordia

D. Tho. in 4. d. 45. q. 3. ar. 3. ad 6. contra Vigeriū in summa c. 16. §. 4. vers. 33.

De Beatis, & Beneficijs.

ricordia seruanda est Item, quia alias præces Sanctorum facile purgatorium euacuerent, *tom. 4. disp. 48. sect. 5. §. Ex hoc autem.*

4. Beati per suas orationes possunt impetrare animabus purgatorij. Primo, vt satisfactio- nes viuorum pro eis accepten- tur; quod maximè locum ha- bet, si illa acceptatio non est in- fallibilis in lege. Secundo: vt Deus præbeat uiuentibus auxi- lia ad satisfaciendū debito mo- do pro animabus purgatorij, ita vt efficaciter earum liberatio- nem consequantur. Tertio, vt *Supponitur.* liberatio animarum à purgato- rio acceleretur; etiā si necesse sit diuturnitatem temporis inten- tione penarū compensari: quia hoc commutationis genus non excludit omnino æquitatē iusti- tiæ, & idēd repugnat minus illi statui. Vltimo, verissimile est, Sanctos, qui in hac vita relique- runt aliquas superabundantes satisfactioes proprias, posse obtinere à Deo, vt his, vel illis animabus purgatorij ad remis- sionem pænæ applicentur: se- cus dicēdum de satisfactioibus alterius, non enim est similis ra- tio, nec uidetur commissum vni Sancto, vt satisfactioes alienas, applicet cui voluerit; *tom. 4. disp. 68. sect. 5. §. Possunt igitur.*

5. Vnus beatus potest ab a- *Supponitur.* lio impetrare, vt suas satisfactio- nes alicui animæ applicet. Ra- tio est: quia non est inconue- niens, vt Sancti inter se aliquid

inuicem petant. Idēque possunt impetrare ab ipso Christo. At ve- ro ipse Christus, si aliquando fa- ciat erit ex speciali dispensatio- ne quæ sub legem, vel scientiam non cadit: quia Christus nō ap- plicat suas satisfactioes anima- bus purgatorij per se, sed per suū Vicarium de lege ordinaria, *to. 4. disp. 48. sect. 5. §. Dices ergo.*

Beneficium.

1. **B**eneficium parochia- le, est illud, quod com- prehendit etiam bene- ficia superiora, quæ ha- bent ordinariā iurisdictionē, seu curā animarum annexā, vt Epis- copi, Abbates, Archidiaconi, &c quia de his omnibus est eadem, vel maior ratio; quod non extē- ditur ad prælatos religionū, quia licet habeāt ordinariā iurisdic- tionem, non tamen beneficium, *to. 4. disp. 28. sec. 4. §. Quid autē nomine.*

2 Collatio beneficij facta indigno est valida, quia licet cō- tra iusticiam sit facta, tamen est res humana cadens sub domi- nium, & vsum hominis, & per homines immediatē datur, & per talem donationem nullius diuini iuris obligatio tollitur, aut remittitur, quamuis aliqua violetur: tamen talis collatio irritari potest (excepta electio- ne Summi Pontificis) quæ li- cet fiat personæ indignæ, si cætera seruentur valida est, & irritari non potest, *tom. 4. disp. 28. pnr.*

put. 54. sect. 2. §. Ex hac ergo, & sequenti.

3. Excommunicatus non priuatur beneficijs iam obtentis, nec fit inhabilis ad illa retinenda, quæ antea legitimè obtinebat. Costat ex cap. pastoralis §. Verum de appellat. & cap. rursus 11. q. 3. Potest tamen obnitiua contumaciam illis priuari, ut colligitur ex cap. Cum bona de Excomuni qualis. & etat. & ex gloss. vltima in cap. cum contumacia de baret. in 6. & in cap. contingit de dolo & contum. to. 5. disp. 13. sect. 1. §. Quæstio hac.

4. Excommunicatus ita manet inhabilis ad beneficia obtinenda, ut collatio ei facta durante excommunicatione, omnino sit nulla; expresse declaratur, in cap. Postulastis de cleric. excom. minist. Ratio est: quia excommunicatus est suspensus ab omni officio Ecclesiastico; ergo merito fit inhabilis, ne tunc possit beneficiū accipere, quod propter officium præcipiū, & ut intelligant omnes, etiam post absolutionem censuræ non potest obtentum beneficium licite retinere, nisi fiat noua collatio, vel legitima dispensatio, quæ illi æqualeat, quia per solam absolutionem non potest conualescere collatio, quæ fuit nulla, nec potest retinere fructus, quia beneficium non erat suum. Tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Omisus ergo.

5. Collatio beneficij facta excommunicato, etiam si suam

excommunicationem ignoret, *Comar. c. 1. est nulla.* Ratio est: quia licet *Alma p. 1. cet. iuxta cap. Apostolica de cleric. §. 7. n. 3. Rebuffus in cap. Postulastis. n. 62.* excusetur noua culpa, non dat valorem actui inualido. At verò in isto casu potest accipere congruā sustentationem, si eadem bona fide, ratione beneficij, aliquod officium, vel ministerium exercuit, & si eadem bona fide consumpsit ceteros fructus beneficij, nec factus est ditior, non tenetur aliquid restituere. Ratio est: quia nec ratione acceptionis, cum bona fide acceperit, & sine culpa; nec ratione rei acceptæ, cum iam illa non extent, neq; in se, nec in alia re, quæ loco illius permaneat. Tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Quæ omnia locum.

6. Nomine beneficij, quo excommunicatus priuatus est, ne de nouo valide accipiat, veniunt omnia beneficia Ecclesiastica: quia iura generaliter reddunt illi inhabile ad omnia, ut constat ex cap. postulastis de cleric. excom. minist. Itē Episcopatus, quia si est incapax inferiorū, multo magis erit superiorum. Item dignitas, vel officiū Ecclesiasticū, licet ad tempus collatur, ut munus vicarij, & administratoris, vel gubernatoris Episcopatus, iuxta cap. vlt. de supplend. neglig. Pralat. & cap. Is cui. d. elect. in 6. Item munus Prælati in aliqua religione. Item munus legati, aut delegati, aut Inquisitoris, quia ex-

Syluest. verb. Excommunic. 9 n. 5.

De Beneficijs.

Conar. in pract. c. 36 n. 10. Videri potest quia Sol. lib. 10 de iust. q. 5 art. 3. Rebuff. in praxi. tit. facularie beneficia n. 16.

communicatus est extra omnē communionem, excepta dignitate Summi Pontificis, à qua nemo repellitur propter excommunicationem. Item, pensio perpetua, quæ datur in titulum beneficij, propriè est beneficium; idem dicendum de pensione temporali concessa sine titulo spirituali ob diuersas causas, quia nunquam est licitum dare qualescunque pensionem excommunicato, & à fortiori nunquam est licitum illa recipere, etsi collatio in hac materia est illicita, vt est; manet inuálida, iuxta textum in dicto cap. Posulasti de cleric. excommunic. minist. Imò quādiu est ligatus censura non potest iurè exigere pensionem antea obtentam, & repelli potest, si exceptio excommunicationis illi opponatur iuxta cap. Exceptio. nem. de exception. Nec rescriptum, aut bulla ab excommunicato impetrata est válida, nisi ad talem effectum absolutio nem obtineret, sumitur ex cap. Dilectus de rescript. & cap. 1. de rescript in 6. tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Supersunt verò, & seqq.

Cap. Inter de purg. canon. Nauar. c. 27. n. 160.

7. Suspendus ab officio, non priuatur beneficijs: quia nullibi in iure reperitur talis effectus suspensionis; imò per suspensionem à beneficio, non priuatur titulo eius. Item suspendus ab officio, non priuatur fructibus beneficij, sed tantum distributionibus quotidiana

nis, quia non conferuntur nisi his, qui per se assunt, seu ministrant in diuinis officijs: hæc est communis & certa sententia, vt opinatur noster Doctor quod intellige siue à iure, siue ab homine sit suspensio, quia in vtraque verum habet axioma iuris. scilicet. quod pænæ restringendæ sunt. Tom. 5. disp. 26. sect. 3. §. In hac sectione, & sequentibus.

8. Suspendus ab beneficio impèditur à collatione noui beneficij iuxta, cap. Vlt. de cleric. excom. minist. Item iuxta, idem cap. cit. Excommunicatus minori excommunicatione, non potest eligi ad Ecclesiastica beneficia, ac electio, seu collatio non est ipso iure irrita, sed irritanda, quia suspendus ab officio non est persona inhabilis, sed prohibita, vt colligitur, ex cap. cit. tom. 5. disp. 26. sect. 3. §. Sed querendum restat, & sequenti.

9. Excommunicatus solum excommunicatione etiam publica, & non in re, non est incapax beneficij. Ratio est: quia illa inhabilitas est effectus censure, vbi ergo censure non est, non erit effectus eius; Tom 5. disp. 13. sect. 1. §. Addidi verò.

10. Irregularis non manet ipso iure priuatus beneficijs iam obtentis, est communis. Ratio est: quia priuatio propriorum bonorum nunquā ipso iure incurritur propter delictum nisi aliquo iure expimatur: sed nulla

Abbas in ca. Vel non est cōpos. de temp. ordin.

Conar. in pract. c. 36 n. 5.

Innocent. in Cū n. Iris de concess. Præbenda.

Innocent. in e. cum nostris de confess. Prabenda Nau c. 27 n. 25 l. Couar. in 4. decretal p. 2. c. 6. §. 8. n. 7.
 nulla lex est, quæ priuè clericū irregularē beneficijs ipso iure: ergo. *Tom. 5. disput. 40. sect. 2. §.* Dicendum itaque, & sequenti; quod intellige licet sit irregularis ob aliquod crimen nimis graue, & si fortè sunt aliqui casus in iure, in quibus priuètur ipso iure, beneficia non amittit, nec fructus eius, vsque ad sententiam iudicis saltem declaratoriā de tali delicto, iuxta *c. Cum secundum legis. de heret. in 6.* & doctrinam magis receptam à theologis: nisi in lege talis pœna addatur. *Ibidem §.* Ex hac vero ratione, & sequentib.

Nau. c. 25 n. 34. & c. 27. n. 25 l. & conf. 13 42. & 44. de homic. & cōf. 97. de sim. & cōf. 16. de rescriptis. Couar. c. Alma p. 1. §. 7. n. 3.
 11 Irregularis non potest accipere beneficium de nouo abique dispensatione. Ratio est: quia multa iura probāt hoc esse prohibitum; vnde grauiter peccat, qui illud confert, cognita irregularitate, vel culpabiliter ignorante. Ratio est: quia confert, illud indigno, nisi conferat summus Pontifex: quia si sciens, & videns, conferat beneficium irregulari, censetur ipso facto dispensare. *Tom. 5. disp. 40. sect. 2. §.* In hac ergo difficultate.

& §. n. 3. & in reg. Peccati. p. 2. §. 8. n. 6. & 7.
 12 Collatio facta irregulari irritanda est à iudice, qui potest iustè non solum beneficia conferre, sed etiam fructus eius, in pœnam saltem commissi criminis, in receptione talis beneficij. An vero talis collatio, ita sit nulla ipso facto, vt in consciētia teneatur quis irregularis amittere beneficium, etiamsi irre-

gularitas sit occultissima, & consequenter peccet contra iustitiam, tum accipiendo, tum etiā retinendo fructus? Est duplex opinio. Prima negans probabilis, secunda verò affirmans, prædicè probabilior, & securior. Primo quia est communiter recepta. Secundo quia licet iura hoc expresse non declarent, tamen eorum verba hunc sensum possunt admittere. *Tom. 5. disput. 40. sect. 2. §.* Iam verò, & sequentibus. *Præcipuè §.* Nihilominus tamen.

13 Irregularitas nō totalis, sed partialis, alicuius actus, aut temporis, non reddit clericum incapacem alicuius beneficij, sed tantum illius, quod habet annexam obligationem tali irregularitati repugnantem. Vt v. g. in casu *cap. 2. de cleric. non ordinat. ministrant.* Mansit illa diaconus irregularis, solum quoad sacerdotium, quia in diaconatu ministrare poterat. Nisi esset suspensus per triennium, quo tempore finito, non indigebat alia dispensatione, & idè habilis mansit ad beneficium recipiendum, quod solum ad diaconi ministerium obliget. *Tom. 5. disp. 40. sect. 2. §.* *Cou. cap. Alma p. 1.* Deinde verò dico.

14 Collatio beneficij, præsentatio, aut nominatio facta ex cōmunicato, est nulla. Ita omnes. De electione videtur textus *c. v. de elec. consuet. cap. Constitutus, l. de ap. contum. n.*

De Beneficijs.

Couarr. cap. Alma. p. 1. § 7. n. 1 & 2. Abbas in cap. Veritatis de dol. & contum. n. 31. & 47.

pellat. & cap. si celebrat. de cleric. excommunic. ministr. De prouisione beneficij ab postulatione ad illud colligitur ex cap. 1. de Postulat. Prælat. De impetratione beneficij ab excommunicato obtenta, constat ex cap. 1. de rescripti, in 6. De resignatione beneficij in fauorem excommunicati facta, siue sit simplex, siue per modum permutationis. Pater, quia per resignationem, aut permutationem validā, nouum ius ad beneficium acquiritur, ad quod excommunicatus est incapax. De præsentatione, & nominatione item colligitur; quia hæc duo proxime ordinantur ad collationem beneficij, etiam si tam à resignante, quam à resignatario ignoretur, tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Secundo dubitari, & seqq.

Couarr. cap. Alma. p. 1. § 7. n. 2.

15. Collatio beneficij facta à Pontifice motu proprio alicui excommunicato, est inualida, si Pontifex ignorat excommunicationem. Ratio est: quia tunc non censetur cum illo dispensare, nec eum absolueret: secus dicendum, si Pontifex sciens excommunicationem tribuat illi beneficium, quia tunc tacite dispensat cum illo. tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Tertio infertur.

Gloss. in cap. Transmissam.

16. Episcopus à beneficio suspensus, non est prohibitus beneficia conferre. Ratio est: quia conferre beneficia est actus officij, & iurisdictionis, iuxta gloss. in cap. Transmissam, de electione in 6. Per suspensionem autem à be-

neficio, non suspenditur quis ab officio, & actibus eius: ergo, tom. 5. disp. 27. sect. 1. §. Sed occurrit obiectio.

17. Collatio beneficij facta excommunicato, si declaretur irrita, tenet in viroque foro, quia hoc saltem expedit communi bono, ne res illa, seu actio, & aliæ quæ ex illa pendent, semper fundentur in sola opinione, absque rei substantia; nā statim illud beneficium cōferreretur alteri: quāuis sententia declaratoria fundetur tantū in sola præsumptione, vel potius exteriori probatione, tom. 5. disp. 3. sect. 7. §. Addo verò huiusmodi.

18. Conferens beneficium excommunicato manet suspensus, iuxta cap. Postulastis de cleric. excom. ministr. à qua excusabitur, si probauerit id fecisse per probabilē ignorātiā, & talis collatio manet nulla & irrita, quæ est pena recipientis, tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Ultimo loco.

19. Ille, qui potestatem habet beneficium conferendi, potest dispensare in defectu collationis beneficij excommunicato factæ: quia hæc dispensatio, est quædam virtualis beneficij collatio, atque ideo dispensatione facta alia collatio non postulatur: quod non obscure colligitur ex cap. Postulastis de cleric. excom. ministr. tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Ultimo loco.

20. Collatio beneficij facta ab excommunicato est nulla, iuxta cap. vnicum. Ne sede vacante in 6. cum non habeat iurisdictionem

Cap. Postulastis.

Abbas in dict. cap. Postulastis

Abbas, &
alii in cap.
Postulatis
de cler.
excomm.
minist.
Conar. c.
Alma. p. 1.
§. n. 9.

nem requisitam ad collationem beneficij. Vnde prouisus sic, ma-
net intrusus, iuxta stylum curie,
& cap. Tanta. de excess. Pralat. &
tenetur in conscientia relinque-
re beneficium absque alia decla-
ratione. Nota tamen, quod col-
latio facta à quocunque excom-
municato non denunciato no-
minatim, etiam si aliàs sit pub-
lica (excepto clerici percussore)
valida est, non infauorem con-
ferentis, sed eius cui confertur,
iuxta Extrauag. ad euitanda. Item
iuxta cit. extrauag. si excommu-
nicatus non vitandus conferat
beneficiū ad alterius petitionē,
& solū in fauorem collaturi, nō
peccat. Et quæ dicta manent
de collatione intelligenda, pro-
cedunt etiam de institutione, cō-
formatione, postulatione, & no-
minatione, & alijs factis ab ex-
communicatis. Item quod dic-
tum est de excommunicato, di-
cendum est de habente vicem
eius, quando principalis est ex-
communicatus: quia censetur
vna persona, seu vna iurisdictio,
vt Vicarius, & Episcopi excom-
municati, vel delegatus existēte ex-
communicato delegātē, tom. 5. disp.
14. sect. 2. §. Principalis, & seqq.

Ex cap. 1.
de offi. Vi-
carij in 6.

21. Excommunicatus est pri-
uatus à collatione omnium be-
neficiorum, tam simplicium, quā
curam animarum habentium,
& generaliter comprehenditur
omne ius perpetuum ad perci-
piendos fructus temporales Ec-
clesiasticos, quod sine canonica

institutione legitimè non obti-
netur, vt dicitur in cap. 1. de reg. iu-
ris in 6. Hic tamen non compre-
henditur, nec locum habet quæ-
stio de pensione, cum Ponti-
fex, qui eam solum propriè po-
test constituere, non potest esse
excommunicatus, tom. 5. disp. 14.
sect. 2. §. Quod vero.

Cap. 1. de
regul. iur.
in 6.

22. Cui sit collatio vacatu-
ri, aut concessio, si dum vacat, est
excommunicatus, licet acceptet
non acquirit illud, sed requiri-
tur noua collatio post absolu-
tionē: quia illa collatio, aut cō-
cessio ad beneficiū vacaturum
nō confert illud sine noua colla-
tione postea subsecuta, sed præ-
cipit illā, seu confert ius ad illā:
hæc autem fieri non potest du-
rante excommunicatione: ergo
necesse est vt postea fiat, tom. 5.
disp. 13. sect. 1. §. Ex quo confertur.

23. Conferens beneficium
iam excommunicato, & exco-
municatus illud acceptans, pec-
cāt mortaliter: quia illa est com-
municatio in diuinis. Possunt ta-
mē excusari saepe per ignoran-
tiā facti, quæ frequētius accidere
potest, tã ex parte eligētis, seu cō-
ferētis, quā acceptantis, quod in-
telligitur licet excommunicatus vi-
tandus non sit, vel non denun-
tius: quia extrauag. ad euitan-
da non intendit fauere excom-
municatis. Tamen elector eli-
gendo non vitandū non incur-
rit penas iuris: quia non peccat
communicando cum illo, sed
solum eligendo indignum, aut

Caietan.
in summa
verb. exco-
municatio
punit. 2.

De Beneficijs.

incapacem, v. g. irregularem, aut publicum concubinarium, tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Sed quærendū §. Secundo ac præcipue. §. Est autem valde.

24. Collatio beneficij facta excommunicato non vitando, est nulla etiam ex parte conferentis, loquendo absolute, & simpliciter: quia ipsa persona excommunicati est inhabilis, sed actio circa personam inhabilem est nulla ipso iure, ergo. Vnde sequitur collationem, vel electionem ex parte conferentis, & eligentis esse illicitam: quia eligere personam inhabilem, & incapacem ad beneficium, intrinsece malum est, tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Dicendum ergo est.

25. Episcopus non potest dispensare in collatione beneficij collati excommunicato ab inferiori, nisi de eius consensu. Ratio est: quia accedente consensu illa materia fit quasi propria, & accommodata ad dispensationem, tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Addit P. normitanus.

26. Excommunicatus beneficium acceptans ante excommunicationem sibi collatum, non peccat per se loquendo, & ex vi solius censuræ. Ratio est: quia ibi non est peccatum inobedientiæ contrarietatis: quia acceptatio non est prohibita ex vi censuræ, ut omnes supponunt, tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Hinc verò. & sequenti.

27. Acceptatio beneficij ante excommunicationem collati

ab excommunicato facta, est valida. Ratio est: quia acceptatio potius ad factum, quam ad ius pertinet, & ita non de beneficio acquirendo agitur, sed de acceptatione iam acquisiti. Attamen potest irritari, dum excommunicatus non absoluitur, iuxta cap. Si tibi absenti. de præb. in 6. tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Hic verò. & §. Quod etiam fit.

28. Resignatio beneficij, in favorem tertiæ personæ, ab excommunicato vitando facta, est nulla. Ratio est: quia excommunicatus priuatus est omni usu sui beneficij, & omnibus fructibus eius: ergo multo magis est priuatus potestate donandi illud alteri: secus dicendum de occulto excommunicato licet aliàs publico iuxta extrauag. ad euitanda. Quia non datur fauor excommunicato, sed alteri, quem non esse excommunicatum supponimus. Quamvis doctrina communis dicat, quod conclusio de utroque intelligenda est, tom. 5. disput. 14. sect. 2. §. Et si simili modo. & sequenti.

29. Excommunicatus per annum in excommunicatione persistens, est beneficijs priuandus. Ratio est: quia pertinacia vnius anni potest existimari nimia, & sufficiens ad talem penam, tamen licet iudex possit uti hac pena transacto anno: tamen non tenetur ad illam exequendam, nisi transacto triennio, secundum cap. Cum bona de aetate & qualitat. 10. Et

Couarr.
cap. Alma.
p. 1. §. 7.
n. 4. Nau.
cap. Si
quando
de rescript.
except.
10. n. 13.

Couarr.
cap. Alma.
p. 1. §. 7.
n. 9. vers.
Quid ante
responden
dum sit.

Couarr. ca.
Alma. p. 1.
§. 7. Cano
nista in ca.
Cū bona.
de aetate
& qualitat.
& ca. Rat
sus 12. q.
cap. Cum bona de aetate & qualitat. 10.

Et debent iudices aduertere, vt hæc pertinacia, cum cōtumacia orta sit, nam si proueniat ex impotentia, aut ignorantia, non debet illa pæna puniri, *tom. 5. disp. 17. sect. 1. §. His consequens est & sequentibus.*

30. Excommunicatus non facit fructus suos propriorum beneficiorum, quandiu perseuerat in excommunicatione, iuxta *cap. Pastoralis. §. Verum de appellat.* Ratio est: quia beneficiū datur propter officiū; sed excommunicatus est suspensus ab officio; ergo & fructus beneficij; vnde priuatus est administrandi bona tēporalia eius, *tom. 5. disp. 13. sect. 2. §. Dicendum ergo est. & §. Et hinc inferunt.* Tamen hæc conclusio intelligitur de excommunicato siue occulto, siue publico, siue à iure, siue ab homine, siue denūtiato, siue non. Dūmodo verè, & non sola exilimatione excommunicatus sit, quia sicut tunc excommunicatio nō habet esse, ita nec excommunicationis effectus, *to 5. disp. 13. sec. 2. §. Ad exactā vero.*

31. Excommunicatus tenetur se priuare bonis beneficij, licet excommunicatio sit à iure. Ratio est: quia nunquā facit fructus suos. Itē quāuis sit excommunicatus occultus, & ignoret excommunicationē: quia Extrauag. ad euitāda nō intēdit siuere excommunicatis. Tamen per accidēs potest excusari à restitutione fructuū beneficij, v.g. si excommunicatus bona fide accepit hos fructus, &

eadē illos cōsumpsit, ita vt propterea non factus sit diuor. Ratio est: quia res aliena iā nō existit, nec in se, nec in alia, quæ vicem eius subierit, *tom. 5. disp. 13. sect. 2. §. Respondeo in primis, & seqq.*

33. Fructus beneficij, qui propter excommunicationē amittuntur, sunt omnes, qui spiritali titulo annexi sunt, aut ex proprijs bonis Ecclesiæ proficiuntur, & quidquid titulo beneficij datur, siue sit principalis præbenda, siue quotidianæ distributiones, siue sint fructus decimarū, siue soluantur per modum emphyteusis, siue quocūq; alio modo proueniant ex feudis Ecclesiasticis, siue sint oblationes factæ à fidelibus. Idem dicendum de Ecclesiasticis pensionibus, quia illæ etiam sunt prouentus Ecclesiastici, *tom. 5. disp. 13. sect. 2. §. Secundum punctum.*

34. Fructus beneficij, qui ab excommunicato amittuntur, pertinet ad solos beneficiarios, ita contingit ferè in quotidianis distributionibus, iuxta *cap. Vnic. de cleric. non resid. in 6. Itē in Conc. Trid. sess. 22. cap. 3. de reform.* Statuitur, vt qui non residet distributiones illius diei amittat, & fabricæ Ecclesiæ, aut altero pio loco arbitrio ordinarij applicentur. Vbi ergo id obseruatum fuerit, idē dicendū est de distributionibus, quas excommunicatus amittit, atque ita in vniuersum huiusmodi fructus distributionū ei applicandi sunt, quando

Panor. in
ca. Pasto-
ralis. de
appellat. §
verum.
Innoc. in c.
1. de indic.
Covar. li. 3
variā. c.
13. n. 8.

Supponitur

Cap. vnic.
de cler. nō
resid. in 6.
Cōc. Trid.

Extrauag.
ad euitāda.

De Beneficijs.

quando ab excommunicato amittuntur, cui applicari solent, quotiescumque amittuntur a nō residente ob quācumque aliam causam. *Tom. 5. disp. 13. sect. 2. §. Circa tertium punctum.*

35 Fructus beneficij, quando excommunicatio iniusta declarata fuit, non sunt restituendi ab beneficiarijs, quibus applicati fuere. Ratio est: quia iam tunc transferunt in stipendium proprij ministerij, & officij, sed petendæ sunt ab eo, qui fuit auctor, iniustæ excommunicationis argumēto. *cap. Sacro de sent. excom. §. Cumque aduersus.* Tamen quando fuerunt applicati alicui loco pio, si non est facta applicatio, tunc omittendi sunt, & reddēdi proprio domino: quia tali loco non est acquisitum ius aliquod. *Tom. 5. disput. 13. sect. 2. §. Vnde in Conc. Tridentino.*

36 Excommunicatio post collationē beneficij ante acceptionem non impedit illius efficaciam, seu illud qualecumque ius ad rem, quod potuit sola collatio ante acceptionē tribuere. Ratio est: quia licet excommunicatus durāte censura nō possit acceptionem efficacem præstare, tamen potest absolui, & postea acceptare: ergo per excommunicationem non stat in priuatum omnino illo iure. At verò durante excommunicatione, non acquirit plus iuris, quàm antea habebat, etiam si eo tēpore, & statu acceptet, seu consen-

tiat. Item si tempus ad acceptandum datum, præfixum fuit, & sic prouisus in beneficio, & ante acceptionem excommunicatus, in eadem excommunicatione perduret usque ad illud tempus elapsum, quantumuis suum consensum declaret acceptando, nihilominus potest collator illud liberē alteri conferre. Iuxta decisionem *cap. Si tibi absenti de præbend. in 6. tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Dico ergo & sequenti.*

Ex fructibus beneficij excommunicatus, prouidendum est minus illius exequenti. Iuxta. *cap. pension. n. Peruenit. 2. de Appellat. & cap. Cum 9. & 10. ad hoc, de cleric. non resid.* Item est soluenda pēsis, si illam soluebat ex beneficio beneficiatus excommunicatus; cetera verò pars fructuum expendenda est in Ecclesiæ, & pauperum utilitatem. *Tom. 5. disput. 13. sect. 2. §. Præterea Abbat. in eisdem, & sequenti.*

38 Excommunicatus etiam occultus nō potest ad beneficiū Ecclesiasticum præsentare alij. Ratio est: quia excommunicato nulla cōmunicatio licet, præsertim Ecclesiastica, vt constat ex eius definitione, & ex *cap. penult. 6. Rebus. de sent. excom.* Et si a præsentatio fuerit facta a clerico, vt clericus, est nulla, quia æquiualeat electio, ni, electio autem est nulla, ergo, *excom. mi. & c.* At verò facta à laico excommunicato, ita est sufficiens a præsentatio, vt si Episcopus velit illam admittere, & præsentatum

cap. Sacro de sent. excom.

Vide Cou. lib. 3. v. riarum. c. 16. n. 3.

in c. Nobis de iur.

Patro n. 3.

Ludou.

Gomes, in

tract. expe

ctatui. n.

6. Rebus.

de sent. excom.

Et si a præsentatio in cap.

fuerit facta a clerico, vt clericus, Postulasti

de cler.

ni, electio autem est nulla, ergo, excom. mi.

& c. At verò facta à laico excom. nist. n. 104

municato, ita est sufficiens a præsentatio, vt si Episcopus velit illam admittere, & præsentatum

insti-

instituire, institutio, & collatio valeat, licet possit illam repudiare, quamvis persona ap̄xi entata sit digna. *Tom. 5. disp. 14. sect. 2. §.* *Uterius addendum, & sequentib.*

Bigamia.

Ita Canonista in rubricis; de bigamis. D. Tho. in 4. d. 2. 7. Ibid. Sor. q. 3. ar. 1. Richard. ar. 4. q. 1. Nau. c. 27. n. 195.

1 Bigamiz irregularitas est triplex, scilicet vera, interpretatiua, & similitudinaria. Bigamus propriissimè dicitur ille, qui secundas nuptias contraxit, post mortē prioris coniugis, & utraque consumauit. Patet ex ipsa voce, *bigamus*, quæ idem significat, quod bis coniugatus. Hæc autem iterata susceptio Sacramenti matrimonij, vocatur defectus Sacramenti; quia tale matrimonium non est ita accommodatum ad perfectā illius. Sacramenti significationē. Est enim proprium huius Sacramenti significare coniunctionem Christi, cum Ecclesia; matrimonium autem spirituale inter Christum, & Ecclesiam, est vnicū, & vnius viri cum vnica sponsa, & ideo dicitur bigamia ex defectu Sacramenti: quia de sicut in ista significatione. *Tom. 5. disp. 49. sect. 1. §.* *Triplex.*

c. Debitū.
c. Nuper.

2 Multiplex matrimonium, nisi sit consumatum, & validum, ac verum, non inducit irregularitatem bigamiz veræ, iuxta *cap. Debitum de bigamis*. Ratio est, quia si copula non intercessit, nec diuidit quis suam carnē, nec exercet, nec ostendit cū affectu

incontinentiam. *Tom. 5. disp. 4. sect. 1. §.* *Sic ergo.* Item quando secundum matrimonium est nullū, non iteratur Sacramentum, ergo nec est defectus in significatione, ergo nec vera bigamia, vt cōstat. *ex cap. Nuper de bigamis. Ibidē. §. Sed superest.*

3 Bigamia propria, id est, quando quis contrahit bis, inducit irregularitatem, ita habetur *Vide Amb. lib. 1. de offic. c. vlt. Innocent. 1. in epist. 3. ad exe. peritū. c. 10.* *in cap. 1. & 2. de Bigamis, & cap. Principium cum alijs dist. 34. & can. 16. Apostolorum & sequētib.* Ratio est: quia talis iteratio est signū in continentiz, ideoque quandam indecentiam ad clericatū. *Tom. 5. disp. 49. sect. 1. §.* *Sic ergo.*

4 Bigamia interpretatiua, est illa, quæ non fundatur in duplici matrimonio vero, sed in aliqua participatione, vel imitatione illius, quæ à iure consideratur, & per illam inducitur irregularitas, vt patet ex iure, & communi consensu doctorum, esse certum. *Tom. 5. disp. 49. sect. 2. §. Primò certum est.*

Est Certa.

5 Ille, qui contrahit scienter, & consumat secundas nuptias, viuente prima vxore, contrahit irregularitatem bigamiz interpretatiuæ constat. *ex can. 16. Apostolorum* Ibi, qui post sanctū baptismā duobus coniugijs fuerit implicitus, non possit esse de numero sacerdotali: quod de nostro casu communiter explicatur, licet possit intelligi, iam de duobus coniugijs successiue. *Tom. 5. disp. 49. sect. 2. §. Nihilominus.*

Ita omnes.

De Bigamia.

Ita Omnes

6 Irregularitas ex bigamia interpretatiua non contrahitur propter culpā, sed propter indecētia: quia non est posita in penā delicti. *To. 5. disp. 49. sect. 2. §. Ex hac solutione.* Itē Irregularitas bigamiae interpretatiuae incurritur etiam si per ignorantiam utrumque matrimonium contrahatur. Ita omnes excepto Archidiacono. Ratio est: quia irregularitas, quae sine peccato contrahi potest, non impeditur propter ignorantiam, aut bonam fidem. *Ibidem. §. Secundū sequitur.*

Richard.

in 4. d. 27.

ar. 4. q. 3.

ad Primū

Nau. lib. 1.

cōsil. tit. de

bigam. cōf.

1. & in sū.

cap. 27.

n. 195.

7 Irregularitas bigamiae interpretatiuae, quando vnum ex duplici matrimonio fuit nullum ex quocumque capite, etiam si ex defectu consensus, & mortua vxore, cōtrahitur. Ratio est, quia in utroque casu, reperitur eadē indicentia, & defectus. Ita sentiunt doctores communiter, & idem dicendum, quando utrūque matrimonium sit nullum, dummodo in utroque sit idem defectus cū opere subsecuto. *Tom. 5. disp. 49. sect. 2. §. Tertio in foro, & §. Quarto in foro, & §. Ultimo in foro.*

8 Irregularitas bigamiae interpretatiuae incurritur ob vnicum matrimonium consummatum cum vidua, quae consummauit matrimonium prius. Vt declaratur. *Pelag. Papa in cap. ult. dist. 34. & Innocent. 3. in cap. Debitam de Bigam.* Etiam si matrimonium fuerit nullum ex impedimento irritate siue cognito, siue ignorato,

ut videretur definitum in cap. ult. de Bigam. Quamuis Nau. cap. 27. num. 195. Romae fuisse decusum contrarium dicat. *Tom. 5. disp. 49. sect. 3. §. Certum in primis, & §. Dubitatio verò.*

9 Irregularitas bigamiae interpretatiuae, contrahitur ob matrimonium cum muliere ab alio cognita. Ita tenet *Gloss. in cap. Saue 1. de cler. coniug. & in cap. Debitum de bigam. verb. cognita & verb. diuina: & communiter doctores.* Item contrahitur ob accessum ad vxorem adulteram propriam, etiam si in principio matrimonij virgo accepta fuerit. Ita intelligendi sunt. *cap. Si cuius, & cap. Si laici. dist. 34.* Ratio est: quia tunc efficitur maritus corruptus. Quod intellige siue maritus ignoret maleficium vxoris, siue non, & quamuis vxor per vim oppressa sit ab adultero. Ratio est: quia nō cōtrahitur propter culpam, sed propter defectum significationis; & sic non voluntas, sed factum expectatur: quod exemplo melius declaratur, verbi gratia si contingeret vxorem transire ad secundas nuptias bona, & probabili fide existimans, maritum esse mortuum, easque consummare, postea verò maritū comparare, eique restituere vxorem, accedendo ad illam si ret irregularis, etiam si illa actum adulterij, formaliter non commiserit, sed tantum materialiter. Item eadem ratione manet irregularis maritus, qui coactus

D. Thom.

in 4. 27. q.

3. ar. 1. q.

vnice. 3. ad

3. Abbas

in c. Si vir

de adult.

in c. 2. de

bigamis. n.

8. Angel.

verb. biga-

mia. n. 4.

Siluest.

verb. Big.

Couar. re-

lect. p. 1. §

2. n. 2.

præ-

Præcepto superioris, reddidit debitum uxori, quæ adulterium commisit, quæve ab alio cognita fuit, iure, vel iniuria, quia non queritur peccatum, sed significatio, & factum tantum. *Tom. 5. disp. 49. sect. 3. §. Ultima species, & §. Tandem ex eodem principio.*

10 Ratio, ob quam maior castitas requiritur ex parte uxoris, quam ex parte viri, est, quia defectus virginitatis in sponsa maior est indecentia, & vir tenetur, & potest, facile illam vitare, & est quædam infamia ducere uxorem ab alio cognitam extra matrimonium, quæ omnia cessant, quando corruptio præcessit ex parte viri, cui etiam regulariter loquendo valde difficile est virginitatem servare ante matrimonium, & ideo noluit Ecclesia ad hoc obligare omnes ordinandos. *Tom. 5. disput. 49. sect. 3. §. Circa priorem difficultatis partem.*

Est certa.

11 Bigamia similitudinaria, est illa in qua intercedit duplex matrimonium, unum, scilicet carnale, aliud spirituale per votum solemne continentæ, & carnale attentatum tantum, cū invalidum sit, post solemne votum; quæ bigamia inducit irregularitatem, ut certum est. *Tom. 5. disput. 49. sect. 4. Tertia species.*

12 Contrahens post solemne votum religionis sit irregularis. Iuxta *cap. quotquot. 27. q. 1. c. Monachos. 27. q. 1. quod exceditur.*

Primo, etiam si matrimonium contractum sit cum virgine; aliàs nihil haberet speciale: nam ex matrimonio cum vidua quilibet contrahit bigamiam. Secundo extenditur ad religionis professionem etiam per quæcumque vota substantialia religionis, & constituenta personam inhabilem ad matrimonium. Ratio est: quia per illa fit vera virginitatis, seu castitatis professio. *tom. 5. disp. 49. sect. 4. §. De priori.*

13 Contrahens post solemne votum castitatis, quod in ordinatione sacrofit, manet irregularis. Ita, *Glossa in cap. Super eo. de bigamis, citatq; cap. Quotquot. 27. q. 1.* Quamvis contrarium non improbabiliter (ut ait noster Doctor) defendi possit. *tom. 5. disput. 49. sect. 4. §. De posteriori, & sequentibus.*

Angel. verb. bigam. n. 7. Siluest. n. 3. Rosela & Armilla n. 7.

14 Nulla irregularitas bigamæ est ex iure diuino, ut certum est. Item sola bigamia verà, est Apostolica una vel altera excepta: unde omnes alæ irregularitates ab Ecclesia paulatim fuere introductæ: quia præter locum *Apostoli. Primo ad Thimot. 3.* nullus, alius est in scriptura ex quo possit hæc irregularitas deduci. Ibi autem solum excluditur secundæ nuptiæ, ut patet ex vi illorum verborum. *Vnius uxoris virum.* Nam siue fuerit vidua, siue alter corrupta, siue virgo, si illam tantum habuerit, dicetur vnus uxoris vir, ergo ibi in rigore non comprehenditur bigamia

D. Anton. 3. p. tit. 28. cap. 3.

cap. Quotquot. 27. q. 1. c. Monachos. 27. q. 1. quod exceditur. Angel.

De Bigamia.

Canon. 17
Apostol.

gamia interpretatiua, & multo
minus similitudinaria. Probabi-
le autem est ibi comprehendī,
bigamiam contractam simul du-
cendo secundam uxorem viuē-
te prima: quia licet reueratā-
tum vna illorum sit vxor, tamē
simpliciter, & ex cōsuetō modo
loquendi, ille non dicitur vnus
vxoꝝis vir. Itē satis colligitur ex
can. 17. *Apostol.* bigamia interpreta-
tiua ex matrimonio cum vidua,
vel corrupta. Tom. 5. disp. 49. sect. 5.
§. *Offendimus & sequenti.*

15 Irregularitas hæc biga-
miz ex suo genere, seu regulari-
ter loquendo est totalis, id est, ex
se priuat omnī ordinū suscep-
tione, & vsu. Iuxta cap. *Sane. 1. de*
c. Sane. cleric. cōiug. Et ex institutione Ec-
c. vnic. de
bigam. clesie adiuncta est huic irregulari-
tati, priuatio priuilegij cleri-
cōe. Trid. calis. vt patet ex cap. *Vnico de bi-*
c. Quisquis gamis in 6. Et ideo Conc. Trid. sess.
Gloss in 23. c. 17. de reform. dixit minime-
c. *Quisquis* cia ordinū minorū exerceri pos-
se per clericos cōiugatos, vbi alij
nō fuerint, dūmodo bagami nō
sint. Quæ pœna intelligitur non
solū de bigamis verē, sed et iā in-
terpretatiue iuxta c. cit. vnic. de bi-
gamis, in 6. & c. *Quisquis* dist. 84. tom.
5. disp. 49. sect. 5. §. Tertiū addendum,
est, & sequenti.

16 Clericus in minoribus
Gloss. in c. bigamus nō gaudet priuilegio
vnic. de
bigamis. Canonis. Si quis suadēte. Ita tenet
Gloss. in c. *Quisquis* dist. 84. & Gloss.
c. *Nuper,* in cap. *Vnico de bigam* in 6. Secus di-
& vlt. cōdum de clericis in sacris: quia
de bigam. donec degradentur numquam

priuatū omni priuilegio cleri-
cali. nec habitu nec soluta, quod
colligi potest. ex cap. *Nuper,* & cap.
vlt. de Bigamis. Tamen non amittit
hoc priuilegium per biga-
miā similitudinariam, quia illa
non cōtrahitur nisi à clerico in
sacris, vel à religioso professō;
sed de clericis in sacris iam dixi-
mus non priuare hoc priuilegio
ergo, &c. Et de professis est ea-
dem ratio, quā de clericis in
sacris. Tom. 5. disp. 49. sect. 5. §. *Se-*
cundo dubitari potest, & sequenti.

17 Omnis irregularitas bi-
gamiz, est dispensabilis per Ec- D. Tho. in
clesiam. Est opinio theolog. in 4. q. 3. ar.
dist. 27. Idem habet Gloss. in c. Le 3 & quod
stor. dist. 34. Idem habet Rotta tin. libet. 4. ar.
de bigamis. decis. 1. in nouis. Ratio 13. Nau. c
est: quia hoc impedimentū non 27. n. 197.
est de iure diuino, aut naturali:
ergo Vnde Summus Pontifex
habet hanc potestatem, sicut ha-
bet alias, cum omni plenitudine
iurisdictionis. Tom. 5. disp. 49. sect.
6. *Supponimus,* & sequenti.

18 Episcopus secundū pro-
babiliorē sententiam, non po-
test dispensare cum bigamo, etiā
quoad minores ordines: proba-
tur ex cap. *Vnico de bigam* in 6. &
ex cap. *Nuper,* & c. *Vlt. de bigamis.*
Quauis alij oppositum teneāt,
quantū ad ordines nō sacro; &
licet. Nau. c. 27. n. 197. Episcopū
posse dispensare cum irregulari
ad vtiendū minoribus ordinibus,
anteā susceptis, nō tamē ad illos
denuo suscipiendos: dicat. Tom. 5.
dis. 49. sect. 6. §. *Dico tamē probabilius.*

Abbas c. 2.
de bigam.
n. 5. Gloss.
Ioan. And.
Anchaia.
nus in cap.
vnic. de bi
gam. in 6.

19 Episco.

19. Episcopus potest dispensare in bigamia, ad suscipiendos ordines, vel eis utendum, cum clericis, & religiosis. Iuxta cap. 1. Qui clerici, vel valetentes. In alijs vero bigamijs minimè, etiam cum his qui volūt in religione seruire Deo, cū nullibi sit concessum tale priuilegium Episcopis: quāuis graues doctores teneant contrarium. Tom. 5. disput. 49. sect. 6. §. Dubium tamen, & sequent.

20 Irregularitas bigamiæ solum per dispensationem tollitur, & non per baptismū. Ratio est: quia per baptismum soluuntur crimina, non verò reliqua, quæ gesta sunt. Et vt incuratur hæc bigamia non refert, quod vnum matrimonium præcedat, & aliud subsequatur baptismum; quia sufficit quod sit verum matrimonium licet non sit verum Sacramentum. Item non refert, quod sit vidua, aut corrupta, ante baptismum. vel ambo matrimonia præcedant ipsum baptismum. Tom. 5. disput. 49. sect. 6. Vltimò dicendum, & seq.

21 Bigamia non tollitur per professionem religionis. Ratio est: quia per illam non tollitur secundum ius commune ipso facto hæc irregularitas: nam prælati religionum in ea dispensant cum suis religiosis: nullibi enim in iure talis concessio facta prælatis religionum, ad talē dispensationē faciendam inuenitur, nec in ordinarijs priuilegijs, etiā medicatiū. An verò

aliqua religio habeat circa hoc aliquod priuilegium? Questio est de facto, quam vnusquisque prælatus in religione sua scire debet. Quamuis aliqui putēt posse prælatos religionum, dispensare cū suis subditis bigamis, saltem quoad ordines minores; quod non potest admitti sine speciali priuilegio. Et hæc quæ dicta sūt, intelligenda de bigamia vera, & interpretatiua; nam in similitudinaria sicut potest Episcopus, possunt etiam prælati religionum cum suis subditis, siue ante professionem, siue post, illam contraxerit religiosus. Tom. 5. disput. 49. sect. 6. §. Secundò posita est, & sequentibus.

Blasfemia.

1 Blasfemia in Spiritum sanctum proprie est quando ex malitia, & duritiæ cordis, Spiritui malo tribuuntur diuina, & super naturalia opera, quæ Spiritus sanctus ad confirmandam fidē, vel ad conuertendos peccatores, speciali prouidentia operatur. Ratio est: quia illud est proprie resistere Spiritui sancto. Tom. q. 273. 4. disp. 8. sect. 1. §. Verumtamen.

2 Blasfemia in Spiritum sanctum non dicitur irremissibilis: quia omnino tolli nō possit, sed quia difficile tollitur. Ratio est: quia homini sic disposito, difficile est veram penitentiam concipere. At verò ait Chrysostomus, fortasse nonnullos ex Iu-

daus

D. Tho in
4 d. 27. q.
3. ar. 2. &
16. Palu.
Sot. & re-
liqui.

Turrecre.
in cap. Le-
tor d. 34.
ar. 2. con-
clusionē. 6.

Athanas.
orat. specia-
li de hac
re, &
erat. 2.
contra Ar-
rianos. Ba-
sil. in quest.
breuiorib.
Tom. q. 273.
Chrysost.
hom. 42. in
Matth.
Cyprian.
epist. 52.
& lib. de
lapsis.

De Blasfemia, & Bulla.

dæis, quos Christus reprehendebat, consecutos postea fuisse remissionem illius peccati, per eiusdem Christi, & Apostolorum prædicationem. Item ait idem Sanctus, hoc peccatum idem dici non remitti: nec in hoc sæculo, nec in futuro, quia punitur in hoc, & in futuro sæculo. Deus enim quædam peccata in hac vita dissimulat, ut puniat in futura: quædam vero punit in hac vita, nec punit in futura, hoc vero punit in hac, & in futura vita: sicut accedit iudæis, quod & in hac vita punitur per excidium Hierosolomitani, & in alio sæculo per æternam penam. *Tom. 4. disp. 8. sect. 1. §. Iuxta hanc ergo, & sequenti.*

Bulla.

Caiet. c. 77. de excom. Nau. c. 27. n. 73. & c. 27 n. 47. & 48.

1 Nemo extra mortis articulum, præter Romanum Pontificem, vel eius legatum, potest absolueri ab excommunicationibus contentis in bulla cænæ: nec etiam in articulo mortis, nisi cautione præstita de stando Ecclesiæ mandatis, & de satisfaciendo, pignoraticia, vel si hæc non possit, si leuissima, quod si hæc non possit, saltem iuratoria. Probatur autoritate, ipsius bullæ. Nā sunt expressa eius verba. *Tom. 5. disp. 21. sect. 3. §. Post omnes, & sequentibus.*

Nau. c. 27 n. 73.

2 Sacerdos, qui absoluit sine legitima facultate, ab excommunicationibus contentis in bulla cænæ, manet excommunicatus

ipso iure, & nihil facit. Primum constat ex bulla, secundum patet, quia non habet iurisdictionem. Excommunicatio tamen potest absolui à quolibet ordinario: quia ibi non reseruat, & idem censetur concessa iuxta *cap. nuper, de sent. excom.* Nota tamen, quod, ut incurratur necessaria est præsumptio in absoluendo. *Tom. 5. disp. 21. sect. 3. §. Secundo dicendum, & sequenti.*

3 Ex vi clausulæ, qua per bullam cruciatæ datur facultas eligendi confessorem non intelligitur de concessa ad accipiendam Eucharistiam à quolibet sacerdote: electo per ipsummet penitentem: quia nullum est verbum in ea clausula ex quo hoc colligi possit, sicut nec datur facultas ad recipiendam Extremam unctionem, & ratio esse potuit, vel quia Sacramentum confessionis est maioris necessitatis, vel quia in eo est especialis difficultas. Ratione cuius, & cōueniens sepius, semperque est grata hominibus hæc libera facultas eligendi confessorem; qui vel penitentem de facie non agnoscat, vel qui facilius conscientiam eius intelligat, vel denique qui propter alias causas gravior sit penitenti. *Tom. 3. disp. 72. sect.*

3. §. Quo circa, ut obiter.
(?)

C.

Calix.

1. Alix in Scriptura
sacra vas continēs,
vel aptū ad continē
dum vinum, vel ē

Psal. 22. contrario potum vini in vase
contentum, vnde *Psal. 22.* Ca-
lix tuus inebrians, quam preclarus est,
tom. 3. disp. 43. sect. 1. §. Veritas
ergo.

Capitulum.

1. Gratia concessa Capitu-
lo, seu communitati, cuius om-
nia membra excommunicatio-
ni subiacent, est nullā; non quia
Capitulum excommunicatum
sit: id enim fieri non potest iux-
ta *cap. Romana. de sent. excom. in 6.*
sed quia constat omnibus mem-
bris inhabilibus, à quibus inca-
pax efficitur, iuxta *cap. vnic. de se-
de vacante in 6.* secus dicendum,
si vnus tantum de Capitulo ma-
neat habilis, quia in eo censetur
Capitulum cōseruari. Argu-
mento I. sicut municipium .ff. quod
cuiusque vniuers. *tom. 5. disp. 13. sect. 1. §.* Terio. vi de alio.

Cathecumenus.

1. Cathecumenus nullum
pactum init cum Ecclesiā de sus-

cipiendo baptismo, ob cuius
transgressionem puniri possit.
Ratio est: quia cathecumenus
suum nomen dat, & inde nul-
lum argumentum est speculis
obligationis, & pacti: sed solum
ex cuiusdam publici testimonij
de voluntate cathecumeni, &
de tempore, quo incipit solem-
niter ad baptismum preparari,
tom. 3. disp. 31. sect. 2. §. Secundo, ex
hoc principio.

2. Cathecumenus adultus
potest iustificari ante realem Verum, &
inceptionem baptismi. Ratio
est: quia iuxta legem ordina-
riam gratiæ facile fieri potest, *Vide Cōc.*
vt veram contritionem habeat *Trid. sess. 6*
prius tempore quam baptize-
tur, *tom. 3. disp. 27. sect. 2. §. Ex*
quibus infero.

3. Cathecumenus non est
capax sacrificij Missæ, aut sus-
fragiorum communium Eccle-
siæ. Ratio est: quia non videtur
hæc esse intentio Ecclesiæ, re-
gulariter loquendo, licet de po-
testate nihil video quod repug-
net magis, quam in priuatis sus-
fragijs. Fauet *Concil. Bracharenf.*
1. can. 35. Ibi, Placuit, vt Cathe-
cumenis sine baptismi redemptione
defunctis, neque oblationis sanctæ com-
memoratio, neque psallendi impenda-
tur officium, *tom. 4. disp. 48. sect. 6.*
§. Tertio ex dictis.

4. Cathecumenis dabatur
panis benedictus in Missa, in sig-
nificationē corporis Christi. Ra-
tio est: quia non erant capaces

H

veri

Abbas in
cap. 1. de
elect. n. 5.
Nauar.
conf. 38.
de regulis.

Conc. Bra-
charenf. 1.

De casibus referuatis.

veri Christi corporis, & sic datur illis, veluti quoddam signum & memoriale Eucharistie, ut rem ipsam amplius desiderarent: quæ cæremonia postea fuit extensa ad baptizatos. Vnde Pius I. præcepit, ut Præbyter particulas panis habeat in vaso nitido, easque benedicat, ut qui communicare nollent Dominicis, aut diebus festis eulogiam inde acciperent: quod decretum habetur in codice 5. librorum lib. 2. cap. 117. ut refertur in actis Pij I. tom. 1. Concil. Idem habetur in Conc. Nannanens. cap. 9. tom. 3. disp. 46. sect. 6. §. Quarto hoc confirmat cæremonia.

5. Catechumeni, ut indigni Eucharistiam prospicere ante consecrationem exire à Missa iubebantur, ut constat ex omnibus Liturgijs. Ratio est: quia exstimabatur Ecclesia eos, qui baptismo non essent initiati, ad conspiciendum hoc mysteriū, non essetatis dispositos. Audi August. tract. 10. in Ioannem. Corpus Christi est manna absconditum à Catechumenis: quia Iesus adhuc non se credidit illis, tom. 3. disp. 46. sect. 6. §. Quinto optimū.

Casus referuatus.

1. Casuum referuatio nihil aliud est, quam ablatio seu non concessio iurisdictionis, ad absoluendum ab aliquo peccato, quamuis circa alia concedatur, tom. 4. disp. 29. sect. 1. §. Referuatio.

2. Tribus modis possunt casus referuari Episcopis. Primo per statuta Episcoporum. Secundo, per consuetudinem, & sic obserua tam statuta, quam consuetudines tui Episcopatus. Tertio, de iure communi, & ita solent quinque, vel sex casus referuari. Ex Extrauag. super cathedram de sepulturis, tom. 4. disp. 29. sect. 3. §. Iam vero.

Supponitur.

3. In Ecclesia est potestas referuandi aliqua peccata, est de fide definitum, in Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. & in tom. 4. disp. 29. sect. 1. §. Nihilominus. Non solum quoad censuras, sed etiam quoad culpas, ut constat ex loco cit. Conc. Trid. & Extrauag. inter cunctas de privilegijs. Ibidem sect. 2. §. Certum ergo est. Et de facto ita fit, ut constat ex loco cit. Conc. Trid. Ibidem. §. Nihilominus dicendum.

Conc. Car. tag. 3. c. 32. Conc. Afric. cano. 6. 10. habetur 76. q. 6. cap. ult. cap. Latorum 33. q. 2.

4. Possunt referuari peccata, quæ non habent censuram annexam, ut patet ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 7. & Extrauag. Inter cunctas. de privilegijs, & de facto referuantur ab Episcopis, & à Summo Pontifice, ut particulari Episcopo rem. Romæ, ut constat ex usu: tamen ut pastor vniuersalis nullum referuat non habentem censuram annexam, licet possit, si voluerit, ut facit in cap. Latores, 33. quest. 2. Nicolaus Papa, & in alijs similibus: at verò inferiores Prælati referuant frequentius casus non habentes censuram annexam, tom. 4. disp.

D. Tho. 3. p. q. 80. ar. 4. q. 4. Dionys. 7 Eccles. Hierarch. Be da lib. 2. hist. Angli can. 5.

Supponitur ex omnium Doctorum in hac materia.

4. disput. 29. sect. 2. §. Circa aliam partem & sequenti.

5. Non repugnat peccatum veniale reservari, quoad hoc, ut non possit sacramentaliter remitti, nisi à tali, vel tali ministro: nihilominus non possunt, ita reservari, ut maneat obligatio ea confitendi superiori reservanti: cum nulla sit obligatio talia peccata confitendi; & ideo talis reservatio erit inutilis, & non est in usu: quia licet referuentur, potest penitens in confessione ea tacere sine culpa. Et idem dicendum de peccatis mortalibus iam confessis, cum sit eadem ratio. tom. 4. disp. 29. sect. 3. §. Respondeo breviter.

6. Peccata mortalia inter-
Calet. 2. 2. na possunt reservari. Ratio est:
q. 11. ar. 3. quia omnis iurisdictio in hoc
Sor. d. 18. foro communicatur inferiori-
q. 2 ar. 5. bus per superiores, tam quoad
Ledesm. 2. interna, quam ad externa pec-
p. 4. q. 8. cata; ergo circa utraque possent,
ar. 2. dub. si vellent, illam iurisditionem
10. limitare: non tamen hoc facit
ordinarie Ecclesia; non quia nō
potest, sed quia iudicat, non ex-
pediens, & necessarium, tom. 4.
dis. 29. sect. 3. §. Secundo dubitari potest.

7. Omnia peccata externa mortalia possunt reservari, quantum ex se, ut ratio ex iurisditione sumpta convincit; tamen nō possunt reservari omnia recte: quia esset contra rationem sui muneris, & contra utilitatem penitentium maximè sæcula-

rium, ut per se notum est: unde licet non reservantur, nisi peccata habentia specialem gravitatem, huic rigori proportionata, tom. 4. disp. 29. sect. 3. §. Atque hinc.

8. Ablatio iurisditionis circa omnia peccata mortalia, non est reservatio, sed potius totalis negatio iurisditionis. Ratio est: quia reservatio dicit limitationem iurisditionis, seu partialem privationem iurisditionis, tom. 4. disp. 29. sect. 3. §. Atque hinc.

9. Nullum peccatum iure communi est Episcopis reservatum. Ratio est: quia Extranaag. super cate-
super Cathedram, de sepulchris, ubi solent numerari quinque vel Clement.
sex casus reservati Episcopis: Dudum.
est prorsus revocata per Clement. Extranaag.
Dudum. de sepulchris, quæ revocatio inter cun-
est simpliciter facta quod om- cios.
nia, quæ numerantur in Extranaag. inter cunctas, de privilegijs, sunt tamen in illa aliqui casus numerati, qui non sunt iure reservati, sed consuetudine, quæ consuetudo ibi approbatur, & coarctatur ad homicidas voluntarios, falsarios, violatores Ecclesiasticæ immunitatis, & sortiligos. De quo vide tom. 4. disput. 29. sect. 3. §. Mibi autem videtur, & sequentibus.

10. Prælati religionum nō possunt sibi reservare peccata, quæ non numerantur in constit. edita anno 1594. à S. D. N. Clement. VIII. quam vide. Item si ad domus aliquis bonū regimē

H 2 expediat,

De casibus reſeruatis.

expediat, ſpecialiter in ea ali-
quod peccatum reſeruare, pote-
rit prælatus cum conſenſu capi-
tuli Prouincialis, quamuis ex
vi illius conſt. colligatur con-
trarium, v. g. tantum pro tota
Prouincia, & non pro ſpeciali
domo, quia Pontifex non præ-
ſcribit, vt peccatum reſeruandū
neceſſarium ſit pro tota pro-
uincia. Item Abbas, aut Rector
alicuius domus, poteſt prohibe-
re poſt illam conſt. (vt probabi-
lius iudicat Doctor noſter) ſub
excommunicatione, reſeruando
ſibi abſolutionem, v. g. ne reli-
gioſus cū e monaſterio egredi-
tur cū facultate, in aliqua domo
ciuitatis ingrediatur ſine ſpecia-
li licentia ſuperioris, vel quid
ſimile: quia Clemens expreſſe
loquitur de reſeruatione culpa-
rum, ſed vt tollatur dubitatio, nō
facit id ſuperior, ſine ſpeciali
Capituli conſenſu Prouincialis,
*tom. 4. diſp. 29. ſect. 3. §. Superest, vt
dicamus, & ſeqq.*

II. Papa non poteſt ſine iuſta
cauſa licet peccatum reſeruare,
factum tamen tenebit. Ratio eſt:

*Vide Syl-
ueſt. Con-
ſeſſor. 1. q.
3. Henric.
quodlib. 1.
q. 27. Ma-
ior d. 17. q.
5. Angelū
verb. caſus*
quia ſuperior ſemper confert
iuriſdictionem dependentem à
ſua voluntate, & idēd ſi auferat
illā circa aliquod peccatum fa-
ctū tenet, etiā ſi ſine cauſa con-
ueniente faciat. Idem dicendū
de Episcopis etiā reſpectu ha-
bentū iuriſdictionē ordinariā,
quod ſuadet dicta ratio, ſi cum
proportionē applicetur: quod à
fortiori verū eſt de reſeruatione

reſpectu delegati: quia hoc mo-
do cōmittit alteri iuriſdictionē
ſuā, nō ex debito iuſtitie, ſed ex
volūtatē ſua id facit, & idēd ſem-
per manet valida reſeruatio fac-
ta à ſuperiore, *tom. 4. diſp. 29. ſect.
4. §. Duplex poteſt eſſe, & ſeqq.*

12. Poteſtas reſeruandi pec-
cata generaliter conuenit habē-
tibus ordinariā iuriſdictionē *Maior d.
17. q. 5.*
reſpectu eorum, quibus eam de-
legare poſſunt, quod eſt per ſe
euidens: licet Parrochi ex con-
ſuetudine nihil reſeruent ſibi,
quando ſuā iuriſdictionem de-
legant. Item, qui habent iuriſdi-
ctionem ordinariā in foro pæ-
nitentiæ poſſunt reſeruare pec-
cata reſpectu inferioris habē-
tis ordinariā poteſtatē. Vnde
Sum. Pont. poteſt reſpectu Epiſ-
coporū & Parrochiorum, quod
eſt de fide; quæ poteſtas conue-
nit illi de iure diuino. Itē Epiſco-
pi reſpectu Parrochiorum ſubdi-
torum ſibi: quod conſtat ex vſu
Eccleſiæ, & ex *Conc. Trid. quā po-
teſtatē habēt à Sūmo Pontifice.*
Itē Prælati religionū habētes iu-
riſdictionem quaſi Episcopālē,
quod patet ex eo quod cōmuni-
ter ſit in religionibus. Denique
habentes hanc poteſtatē reſer-
uandi, non tantum ſibi, ſed etiā
alteri, vt Papa facit ſapē, & in
Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. Qui-
dam caſus reſeruantur Epiſco-
po. vt peccatum hæreſis, & alij
Vicario eius ſpecialiter, *tom. 4.
diſp. 29. ſect. 1. §. Atque ex hac veri-
tate, & ſeqq.*

Nullus

Cœc. Trid. 13 Nullus prælatus inferior Sūmo Pontifice, potest reservare casus pro articulo mortis, non quia hoc sit impossibile iure diuino; nam fortasse Summus Pontifex posset id facere, licet non expediat; sed quia consuetudo Ecclesiæ à summis Pontificibus approbata habet vim legis prohibentis, & irritantis talem reservationem, lege attentè verba *Conc. Trid. sess. 14. cap. 7.* Ibi. *In Ecclesia Dei custoditam semper fuit, ut nulla sit reservatio, in articulo mortis.* *Eccl. Tom. 4. disp. 30. sect. 3. §. Quin potius.*

14 Quando subditus legitime confessus fuit casū reservatū corā superiore, & superior, nec absoluere, nec causam alteri committere vult, non aufertur reservatio. Ratio est: quia superior satis explicat voluntatem suam, ut supponitur. *Tom. 4. disput. 31. sect. 4. §. Primum ergo punctum est.*

15 Quando superior audita confessione de reservatis, absoluit penitentē inualidè reservatio aufertur. Ratio est: quia ex quo subditus comparuit coram superiore, eique peccatum integre revelavit, ipseque superior convenientem medicinam, & satisfactionem imposuit, suo muneri satisfecisse videtur, quantum ad reservationem spectat, & penitens etiam videtur satisfecisse intentioni, & fini reservationis; ergo quamvis contingat superiorem validè non

absoluere à peccatis, nihilominus absoluit, & liberat à reservatione, secus dicendum si defectus fuit circa confessionem de reservatis: quia tunc non satisfacit intentioni superioris, nec obedit, nec compareret coram illo sufficienter. Tamen si defectus tantum sit in interiori dolore non videtur obistere, quia intentio reservationis solum est, ut satisfaciatur superiori in hoc iudicio, quatenus externum est. *Tom. 4. disp. 31. sect. 4. §. Nihilominus contrariam sententiam.*

16 Qui superiori vel eius delegato confitetur, ut à reservatis simpliciter absolvatur, idque obtinet, liber manet etiā quoad oblita reservata. Ratio est: quia hoc est valde consentaneum rationi, & muneri pastorali: quia iam ille subditus facit quod in se est, & moraliter se præsentat superiori, quantum potest. Idem dicendum est de peccato reservato oblito in confessione facta in virtute Iubilæi: quia superior concedens facultatem hanc in fauorem penitentis, quantum in se est voluit auferre illi reservationem, si illo privilegio intra signatum tempus uteretur ad indulgentiam consequendā: dummodo confessio sit valida: quia si non est valida neque est confessio nec absolutio, & idē nihil ex operata est tamē sufficit quod sit in formis, quoad effectum, ut maneat liber à reservatione, li-

Cæc. Trid.
verb. Causum reservatio. Sylvest. verb. Confessio. 1. q. 19. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 17.

De casibus reſervatis.

cer indulgentiæ effectum non obtineat, & peccatum habeat excommunicationem annexā, *tom. 4. diſp. 31. ſect. 4. §. Dico ergo primò. & ſeqq.*

Cap. 2. de panit. & remiſſ. in 6. Per generalem abſolutionem non tollitur culpa cū cenſura Papæ reſervata. Ratio eſt: quia iuxta *cap. 2. de panit. & remiſſ. in 6.* ſub generali clauſula, non comprehenduntur, quæ ſpecialia ſunt, *tom. 4. diſp. 31. ſect. 4. §. Solum ſuper eſt.*

*Vide Cor-
dubam in
ſumma
Hiſpan. q.
21.*

18. Semel bona fide abſolutus à reſervatis virtute iubilæi; etiam ſi poſtea iubilæum nō lucratur, immanet verè abſolutus à reſervatis. Ratio eſt: quia quando abſolutio datur ante conſummatum tempus, & ante alias perfectas actiones requiſitas, ſaltem eſt neceſſaria intentio obtinendi iubilæum, & quod homo ſit quaſi in via ad prædictum finem: & ſic abſolutio non poteſt pendere ex futuro euentu, ſtatim enim operatur: tamen peccat graviter huiusmodi homo, ſi poſt abſolutionem peccatorum virtute iubilæi obtentam, voluntariè reliquit reliqua opera requiſita ad indulgentiam iubilæi obtinendam: quia illud eſt in fraudem iubilæi. Quod peccatum commiſſum non manet reſervatum, quia hoc nullo iure cauetur, *tom. 4. diſp. 3. ſect. 4. §. Dixi autem. & §. Hoc autem poſito.*

19. Si plures reſervationes eiſdem peccati ſiant ab eo-

dem Prælato, ſeu ſuperiore, ſine cenſura, auferuntur per veram facultatem abſoluendi à tali peccato. Ratio eſt: quia licet leges, vel mandata ſint plura, tamen effectus eſt vnus, & idem, qui eſt ablatio iuriſdictionis, manantis à tali poteſtate, ſi autem ſiant à duobus Prælatiſ ſub ordinatis, vt à Papa, & Epifcopo, facultas inferioris non ſufficit ad auferendum reſervationem ſuperioris: quia non poteſt inferior reſtituere iuriſdictionem, quam ſuperior abſtulit ſibi que reſervavit: facultas verò ſuperioris ſufficit ad tollendam vtramque reſervationem; quia ſuperior poteſt concedere iuriſdictionem inferiori etiam renuente. *tom. 4. diſp. 31. ſect. 4. §. Vltimò: inquiri poteſt, & ſequenſ.*

20. Si culpæ ſint annexæ plures excommunicationes reſervatæ, ablata vna excommunicatione non auferitur culpæ reſervatio. Ratio eſt: quia quando excommunicationes ſunt plures quamvis vna auferatur, non ſatis eſt, vt ſimpliciter tollatur reſervatio à culpa, vna enim excommunicatione ſufficit, vt culpa reſervata maneat ei, qui talem cēſuram tulit, præſertim in caſibus Papalibus, & idem dicendū de Epifcopalibus, ſi ad hūc modum reſervatio ſit, *tom. 4. diſp. 31. ſect. 4. §. Super eſt dicendum.*

21. Poteſt quis abſolui ſub onere comparendi ſub peccato mortal,

mortali, debet tamen prius explicari, quod si pœnitens nolit acceptare, non est absolueudus, quia superior potest non delegare suam iurisdictionem, nisi cum t. li. pœcto: tamen hæc obligatio comparendi post confessionem, non obligat ad iterandam confessionem, nec potest dari sub onere præciso iterum confitendi coram superiore sacramentaliter tale peccatum: quia non potest in hoc maius onus imponi, quàm sit necessariû ad finem reservationis, *to. 4. disp. 30. & 5. §. Secundo intelligitur, & seq.*

22. Religiosus absolutus à reservatione sub onere cōparendi ratione statuti, licet cōstitutio sub peccato non obliget, tenetur sub mortali cōparere; quia sequitur alia obligatio, quæ gravis est ratione materiæ, *tom. 4. disp. 30. sect. 5. §. Atque hinc obiter.*

Paludan. in 4. d. 20. q. 1. ar. 2. conclus. 3. 23. Pro articulo mortis, seclusa censura; probabile est, nō posse peccatum reservari sub onere comparendi: quia nunquam in illo articulo talis modus reservationis introductus est: & fauet Ecclesiæ vsus, seclusa censura, de qua est specialis ratio, quia includit pœnam pertinentem ad forum cōtentiosum: vnde de facto male faceret Prælati qui id tentaret infra Summum Pontificem, *tom. 4. disp. 30. sect. 5. §. Vltimò intelligitur.*

24. Qui in articulo mortis à reservariis absolvitur non

tenetur postea coram superiori re comparere. Ratio est: quia nemo tenetur iterum confiteri peccatum illud à quo directè, & per se fuit absolutus; nisi habeat censuram annexam, ita ut si pœnitens sit mora culpabili comparendi in similem excommunicationem incidat iuxta cap. Eos qui, de sent. excom. in 6. tom. 4. disp. 30. sect. 3. §. Secundo infertur.

Cænæ nox.

1. In nocte Cænæ Christus Dominus gessit cum discipulis suis triplicem cænā. Prima fuit cænā Agni, quæ potest dici legalis. Secunda fuit communio sacramenti Eucharistiæ, quæ potest dici cænā mystica, & noua. Tertia cænā dici potest communis, seu vsualis, *tom. 3. disp. 41. sect. 2. §. Vt hæc res explicatur.*

2. Facta cænā legali, nondum inchoata vsuali; & ante Eucharistiæ institutionem, lotio pedum facta fuit. Ratio est: quia illa lotione pedum voluit Christus significare mundationem animæ, quæ ante summptionem sacramenti Eucharistiæ præmittenda est. Vnde dixit Cyprianus in serm. de lotione pedum. Per illam significatum fuisse pœnitentiæ sacramentum: ergo debebat præcedere, *tom. 3. disp. 41. sect. 2. §. Secundo enim dicendum est & sequenti.*

3. Gratiarum actio, & benedictio,

De nocte Cane.

dictio, quibus Christus usus est in cœna mystica, fuerunt aliquid distinctum à consecratione, & veluti præparatio ad illam. Colligitur ex Cœ. Trid. sess. 13. cap. 1. Ibi. Redemptorem nostrum hoc sacramentum in Cœna restituisse, cum post panis, viniq; benedictionem se suum corpus illis præbere, ac suum sanguinem disferis ac perspicuis verbis testatus est. Ego teste Conc. protulit Christus verba post benedictionem, tom. 3. disp. 58. sect. 2. §. Sed ut explicem.

Anselm.

Mat. 16.

& 1. Cor.

10. Euthi.

minus c. 64.

in Math.

4. Gratiarum actio, ut probabilius videtur, fuit distincta à consecratione. Ratio est: quia illa gratiarum actio proprie refertur ad Deū, consecratio vero ad panem; ergo sunt actiones distinctæ. Vnde Chrysost. hom. 83. in Math. & 28. in 1. ad Corinth. dicit illam gratiarum actionem fuisse actū gratitudinis ad Deū pro beneficijs suæ humanitati collatis, vel etiam pro laboribus, seu doloribus pro ipso susceptis, tom. 3. disp. 58. sect. 2. §. Dico secūda.

5. Benedictio panis, & gratiarum actio secundum proprias rationes, & significationes distinctæ fuerunt; quamvis simul, & ferè vna, & eadē actione perfectæ fuerint. Ratio prioris partis est: quia gratiarum actio secundum propriam rationem refertur ad Deum, benedictio autem ad panem. Secunda pars explicatur: quia vno rationis contextu simul est gratia Deo agi possunt, & bonum aliquod

creaturæ postulari: quæ oratio sub priori modo gratiarū actio erit, sub posteriori vero benedictio illius rei; cui bonum deprecamur: exemplum habemus Genes. 24. Melchisedech benedicens Abraham dixit: Benedictus As-
Genes. 24.
braham Deo excelsō, qui creauit caelum & terram, & benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt. tom. 3. disp. 58. sect. 2. §. Dico tertio.

6. Christus Dominus secundum probabilem opinionem, prius consecrauit, & postea fregit, quod saltem in pediculis calicis videtur omnino certum; non enim duodecim calices consecrauit, nec in eodem calice, totidem consecrationem repetiuit, sed vnica consecratione eam quantitatem vini in vno calice consecrauit, quæ omnibus sufficeret, quibus propterea dixit: Accipite, & diuidite inter vos. Quamvis alij censeant etiā probabiliter fractionē antecessisse; quia illa figuralis non fuit, sed
visualis, tom. 3. disp. 52. sect. 1. §. Tertia modo contingit & disp. 58. sect. 2. §. Quamquam de illo verbo, & sequenti,

7 Benedictio panis facta à Christo Domino, non fuit communis, quæ adhiberi solet in principio mensæ (ut hæretici dicunt) quia illa. ff. communis in principio tantum cœnæ fieri solet, & non circa singulos cibos, neque ritu ita solēni, actāto verborum apparatu. ff. sigillatim circa panem & vinum, & assumendo

Clemens
Pap. lib. 8.
constit. c.
12.

mendo prius illa in manibus, & eleuando oculos in celum, quæ omnia indicant non fuisse vulgarem, & cõmunem, tom. 3. disp. 58. sect. 2. § Sed obseruandum.

8. Per illa verba, comedite ex eo omnes, Christus non inuitauit Iudam ad indignam Eucharistiæ receptionem. Ratio est: quia permittentum illius peccatũ, suoque iure vsus fuit, instituit enim sacramentum eo tempore, magis expedito secundum ordinem diuinæ prouidentia, nec debebat propter Iudam differre, to. 3. disp. 67. sec. 1. §. Terrio sequitur.

9. Probabilius est Christũ Dominum se ipsum communice, & spiritaliter & sacramentaliter manducasse in nocte cenæ. Ratio autem D. Thomæ est: quia Christus ea, quæ ab alijs seruanda instituit, ipse primitus obseruauit, & sic prius baptizari voluit, &c. quod vero se comunicauit spiritaliter, & sacramentaliter, probatur, quia magno amore, & deuotione sacramentum accepit. Item quia ad manducationem sacramentalem, non est necesse ignorare mysteria in tali sacramento contenta, tom. 3. disp. 75. sect. 2. §. Sexta & vltima actio, & sequenti, & q. 81. ar. 1. in comment. §. Affirmat D. Thom.

15 Quando Christus in Castello Emaus, secundũ probabilem opinionem, dedit discipulis suis corpus suum ad manducandũ: cũ tamen certũ sit non dedisse

potũ sanguinis: quia cognouerant eum in fractione panis, & statim euauit ab oculis eorũ: & licet probabilius sit, quod quãdo fregit panẽ in ipso Castello, nõ cõsecrauit, in adũbrauit illo facto cõmunionẽ sub vna specie, & efficacia eius, & cõsequenter esse licitã significauit quod colligit Cõc. Trid. ex illis verbis Ioan. 6. Qui manducat me vinct propter me. Manducatur autẽ Christus in vna specie: ergo etiã tũc viuificat: licita ergo talis est manducatio quæ etiã significata est in illo conuiuio Ioan. 6. in quo multitudo gentiũ ex quinque panibus saturauit, nulla facta nẽ tione potus, tom. 3. disp. 71. sect. 1. §. Secunda pars probanda.

11. Christus Dominus consecrauit in vino aqua mixto. Ita omnes antiquissimi Patres, & Scholastici cõsentiant. Ratio esse debet, quia decebat Christum vti potu temperatissimo. Item, quia fortasse voluit vti vino, prout erat in communi vsu, seu prout erat in mensa. Tamen talis mistio aquæ in vino, non mansit de necessitate sacramenti; quia non omnia, quæ Christus fecit in Cena hanc necessitatem habent, imò nec necessitatem præcepti diuini, vt constat de panis asimis, & alijs similibus, tom. 3. disp. 45. sect. 2. §. Vtior tamen.

12. Christus Dominus corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri in sacrificium obtulit. Est de fide

D. Tho. 3. p. q. 91. ar. 1. Alens. 4. p. q. 44. memb. 1. & 2. Bona ment. in 4. d. 9. ar. 1. q. 4.

Iacobi. 2. Liturg. Clemens lib. 8. con. 11. c. 12. & alij.

De Cæremonia.

Vide Cy-
prinum.
Epist. 63.
Aug. 17 de
civ. c. 20

si le insinuata à Conc. Trid. sess. 22.
cap. 1. dicente. Sacerdotem secun-
dum ordinem Melchisedech. se in ater-
num constitutum declarans, corpus, &
sanguinem sub speciebus panis. & vini,
Deo Patri contulit. tom. 3. disp. 74. sect.
2. §. in hac questione.

13 Christus Dominus in
nocte cænz consecrauit simul
D. Tho. 3. proferendo verba. Hoc est corpus
p. q. 78. meum. Prout à Euangelistis refe-
ar. 2. rantur, hæc est aded certa, vt cõ-
Vide Cõc. trari sine temeritate non possit
Trid. sess. defendi: & est communis Theo-
13. cap. 1. log. Et scriptorum Euangelio-
rum, & sumitur ex autoritate
Ecclesiæ in Cano. Missæ, & anti-
quorum Patrum traditione. Vi-
de cap. Cum Martiba. de celeb. Mis-
sæ. & Conc. Trid. sess. 13. cap. 1. Tom. 3.
disput. 53. sect. 1. Per totam.

Cæremonia.

Vide Ba-
chardum
lib. 18. sui
decreti.
Vauldense
lib. 1. de sa-
cra. c. 147

1 Nulla Cæremonia, est de
substantia Sacramenti pæniten-
tiæ, vt constat. Nec ex necessita-
te præcepti, quod obliget ad
mortale, siue ex parte pæniténtis,
siue ministris; nullum enim extat
præceptum, vnde dixit Conc. Trid.
sess. 14. cap. 3. Laudabiliter hoc
fieri, quo verbo satis indicat non
esse necessitatis, tamen non de-
cet, vt omittatur sine causa. Præ-
sertim, illa depræcatiua antece-
dēs absolutionem. Nisereatur tui,
&c. Et altera subsequens. Passio
Domini nostri. Tom. 4. disp. 18. sect. 6.
§. intelligi pot. st. & sequentibus.

2 Hoc nomen, Cæremonia,

significat omnem Dei cultum
externum, qui certo, ac definito
ritu fit ob maiorem rei reue-
rentiam; in hac enim significa-
D. Tho. 1. tione latini omnes hac voce vtū
2. q. 99. ar. 3. tur, qua omnes etiam ducunt à
D. Aug. 2. retract. cap. 37.
cæra Italiæ opido, vel à verbo
sumitur in veteri testamento.
Tom. 5. disp. 15. sect. 1. §. Prius quæ-
rimus.

3 Non omnes Cæremonia D. Tho. 1.
in lege veteri fuerunt Sacram. 2. q. 101.
ta, sed fuerunt aliquæ obseruan- ar. 4. & q.
tia, vel aliquid huiusmodi. Tom. 102. ar. 5.
3. disp. 1. sect. 1. §. Ad rationem ergò,
in fine. Item ratio ob quam Deus
tanta sacrificiorum, & Cæremo-
niarum multitudine Israeliticū
populum ornauit, fuit vt cum à
cultu externo Idolorum, quo
gentes utebantur, abstraheret;
vt notant sancti Patres. Ibidem.
disp. 4. sect. 4. §. Dico ergò primò.

4 Cæremonia, de qua agi-
tur respectu Sacramentorum. Disinitis
Est exterior actio religiosa aut circun- Cæremon.
stantia eius, adornatum, seu cultum de-
bitum Sacramentorum seu sacrificij
instituta. Tom. 3. disp. 15. sect. 1. §.
Ex hisigitur.

§. I.

Censura, quoad Disinitionem,
diuisionem, & essentiam.

1 **N** Omen, Censura, idem
est, quod, Censoris dig-
nitas, Censor verò,
1. Leg. Censere.
dictus est à verbo
Censere,

Cenſeo, quod eſt conſtituere, vel præcipere, vt dicitur in leg. Cenſere 111. ff. de verb. ſignif. tom. 5. diſp. 1. ſect. 1. §. Cenſura igitur. Pertinebat enim ad cenſorē de ciuium moribus indagare, & indignos honoribus repellere. Ex quo deriuata eſt hæc vox, *Cenſura*, vt idem ſit, quod ſeuera correctio, ſeu multa aliqua, quæ loco pænæ imponitur, & cenſio etiā latine dicitur. Vnde ergo translata eſt ad ſignificandam Eccleſiaſticā pænā, & multā ſeueritatem continentem, & rigorem aliquem Eccleſiaſticæ iuriſdictionis, & poteſtatis coercitiuæ exerceat. *Ibidem*.

2 Cenſura eſt pænā ſpirituālis, & medicinalis priuans uſu aliquorum ſpiritualium bonorum per Eccleſiaſticā poteſtatem, ita impoſita, vt per eandem ordinariè abſolui poſſit. *Tom. 5. diſp. 1. §. Dicendum verò.*

3 Cenſura comprehendit tantum tres ſpecies, ſcilicet excommunicationem, ſuſpenſionem, & Interdictum. Conſtat ex cap. *Querenti de verb. ſignificat.* Quia in iure ſolum fit mentio harum trium, vt in cap. 1. & cap. *ſtatutum, de ſent. excom in 6* & cap. *de his, quæ vi metus ve cauſa in 6.* tom. 5. diſp. 1. ſect. 3. §. *Hæc quæſtio, & ſequenti.*

4 Cenſura dicitur pænā medicinalis, quia per ſe intendit nō ſolū præcauere peccata futura, ſed potius per ſe primò curare peccatorem à peccato cōmiſſo,

& liberare illum ab ſtatu, in quo permanet, ratione talis peccati. *Tom. 5. diſp. 4. ſect. 5. §. Tertio argu- mento.*

5 Quando cenſura eſt impoſita propter peccatum, quod non niſi in morte conſumatur: incurritur in adu, quandiu vitā durat, ſed in primò inſtāti mortis incipit habere vim ſuam, & obligationem, atque aded non eſt propriè cenſura, ſed mera pænā, neque directè fertur in ipſum delinquentem cum ligando, ſed in alioſ ratione illius, prohibendo actiones, quibus illi ſuccurrere poterāt. *Tom. 5. diſp. 5. ſect. 1. §. Tandem poteſt.*

6 Cenſura lata propter culpam in re non exiſtente, probatam tamē in iudicio, eſt inuolida, quoad priuationem cōmuniū ſuffragiorum. Ratio eſt: quia ſententia in tantum eſt vera, & valida, in quantum eſt iuſta. Vnde non obligat ad abſtinendum ſecretè ab alijs ſpiritualibus functionibus, nec priuat iuriſdictione ſpirituali, nec inhabilitat ad beneficium Eccleſiaſticum, &c. Quauis ex graui negligentia, & contemptu abſolutio omittatur. Tamen ſic excommunicatus tenetur abſtinere in publico ratione ſcādali, at verò ſi transgrediatur cenſuram etiā publice, non incurrit vere, & in re pēnas iuris. Idem dicendum de noementis temporalibus, verbi gratia de humana conuerſatione, &c. *Tom. 5. diſp. 4. ſect. 7.*

§. Tercia

Ioan de
Lignano.
tract. de
Cens. Ec-
cleſiaſt. c. 1

Nau. c. 27
in princip.
& n. 152.
& n. 194.
& n. 254.

Vide D.
Tho. in 4.
d. 18 q. 2.
ar. 1. q. 4.
D. Anton.
3. p. tit. 24
cap. 73.
Nau. c. 9.
n. 4. & c.
27. n. 3.
Angel. ex-
co 3. n. 13
& omnes.

De Cens. quoad difinit. diuis. & essent. §. I.

§. Tota ergo difficultas est, & sequentibus.

7 Sententia Censuræ ex defectu probationis, & causæ est nulla, ut constat ex plurimis textibus de sent. excom. & ex decreto. 11. quest. 3. Siue causa exprimitur siue non. Estque talis sententia non solum contra ius litigatoris, sed etiam constitutionis: *Tom. 5. disp. 4. sect. 7. §. Vltimo loco dicendum, & sequenti.*

8 Sententia Censuræ lata sub conditione impertinente de presentia, aut de præterito est valida, si conditio iam extat, nisi contineat intollerabilem errorem. Ratio est: quia conditionalis, si conditio sit appositæ æquiualeat absolutæ, unde non impedit effectum, sed indebite fertur: quia tunc maxime procedunt leges, quæ hoc vetant. *Ut L. 1. §.*

L. 1. Riduū Riduam. Quando appellatio fit. Tom. 5. disp. 3. sect. 7. §. Superest, ut de alio, & sequenti.

V. collim. de res. Eccl. l. 2. sub. l. 2. c. 20. §. Vltimo.
9 Sententia Censuræ lata sub conditione impertinente de futuro contingente, est nulla. Ratio est: quia continet intollerabilem errorem, & ideo est nulla iuxta cap. *Per tuas, de sent. excom. & cap. Solor. eodem tit. in 6. tom. 5. disp. 3. sect. 7. §. Tandem addendum est.*

Vide cap. Statutum, de sent. excom. & c. Constitutio eod. tit. in 6.
10 Sententia Censuræ tripliciter potest esse nulla. Primo ex defectu iurisdictionis. Secundo ex defectu ordinis iuridici substantialis. Tercio ex defectu causæ legitimæ, & aliquando est nulla tam in re, quam in publica

scientia, & existimatione. Aliquando verò est nulla tantum in re, non tamen aliorum existimatione. *Tom. 5. disp. 4. sect. 7. §. Et ideo possumus.*

11 Sententia Censuræ lata contra iustitiam commutatiuam, est nulla. Ratio est: quia tunc non est pæna, sed iniuria, & actio iniuriosa, quatenus talis est, non potest habere vim obligandi: secus si sit lata contra iustitiam legalem: quia respectu eius, cui imponitur, non continet iniustitiam propriam, aut inæqualitatem simpliciter, & sic solus defectus contra iustitiam legalem non sufficit, ad inualidum reddendum actum. *Tom. 5. disp. 4. sect. 6. §. Quo circa duplicem.*

12 Ex sententia Censuræ omnino nulla, per se nulla nascitur obligatio, etiam in foro exteriori, & in ordine ad publicas actiones, tamen ex sententia censuræ tantum in foro interiori nulla, minime. Itē superior non potest iuste punire transgressorem censuræ, quæ nulla fuit: cum simpliciter nullam vim habeat, tanquam potest punire transgressorem censuræ in foro exteriori iustæ: quia cum sit talis in foro exteriori potest obligare ad obseruationem eius, in tali foro, scilicet exteriori, & punire transgressorem illius in eodem foro. *Tom. 5. disp. 4. sect. 7. §. Dicendum ergo, & sequenti.*

13 Censura lata per sententiam habentem defectum substantialem legalem, est nulla: quia cum

cum ipsa sententia sit nulla, nullum habet effectum. Iuxta, L. 4 §. Condemnaturus. ff. de re iudic. Et de huiusmodi defectu loquuntur multa iura, quando aut sententia esse nullam contra leges, at Canones prolatam, ut in cap. 1. & cap. Cum inter de re iudic. & alijs multis legibus. Et huiusmodi sententia dici solet in iure esse contra ius constitutionis, quod censetur esse aliud, ac esset contra ius litigatoris, ut patet ex dicto cap. Cum inter de re iudic. & cap. Venerabilibus. §. Sane de sent. excomm. in 6. Tamen si defectus sit tantum accidentalis, censura est valida, licet sit aliquomodo iniusta. Ratio est: quia hæc iniustitia non est propriè respectu eius in quem fertur censura, sed solum respectu iuris, & boni communis: & sic in iure talis sententia absolute iusta appellari solet, ut patet ex cap. Sacro, de sent. excomm. tom. 5. disput. 4. sect. 7. §. Secundo suppono, & sequenti.

14 Institutio Censuræ est de iure humano, nullaque est censura instituta de iure diuino. Ratio est: quia Christus Dominus nunquam per se ipsum, immediatè instituit, ut Ecclesia vteretur tali pena determinando modum eius, sed Ecclesia per potestatem ab ipso acceptam hæc omnia in particulari definiuit. Et idem dicendum de excommunicatione, Tom. 5. disputat. 2. sectio.

1. §. Secundo dicendum, & sequenti.

15 Ex solo iure diuino, nulli peccato est annexa aliqua censura. Ratio est: quia non potest censura imponi propter delictum, nisi prius ipsa iniuncta sit, vel saltem per ipsam met impositionem institui intelligatur, quia non potest imponi pena, nisi que habeat, vel habere possit esse sibi proportionatum. Idem dicendum licet peccatum sit hæresis. Tom. 5. disputat. 2. sectio. 1. §. Tertiò dicendum, & sequenti.

16 Censura metu extorta, non est irrita iure naturali. Ratio est: quia voluntarium ex metu, est voluntarium simpliciter teste Philosopho. 3. Ethic. Idem dicendum de absolute à censura metu extorta. Item censura metu extorta non est irrita iure positivo, cum nihil expresse statutum sit. Absolutio tamen à censura est t. l. iure nulla, iuxta cap. Vnicuique de his, que vi in 6. Tom. 5. disputat. 2. sect. 5. §. Et ideo tam de absolute, & sequentibus.

17 Censura alia est, à iure, alia ab homine. Censura à iure est illa, quæ fertur per legem stabilem, ac permanentem. Ab homine verò dicitur illa, quam homo potest ferre proferendo sententiam, aut præcipiendo aliquid in singulari ratione, aut negotio. Hæc diui.

D. Tho. 2.
2. q. 65. ar.
5. ad 3.

Sed. in 4.
d. 22. q. 2.
ar. 1.

De Cens. quoad diffinit. diuis. & effct. §. I.

fit. et communis omnium, qui communiter eam tradunt de excommunicatione, & eadem ratio est de suspensione, & idem est de interdicto, quamuis rarius videatur ipso iure ferri, ut in suo loco dicitur. *Tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. Hæc habitatio soluitur.*

18. Censura lata per statutu respicit territoriu, seu diocesim ferentis illum, & intra illam obli-
git, & non extra. Censura vel-
to ab homine respicit personas, & consequenter siue extra, siue intra territorium. Item censura à iure, ex se est perpetua, sicut est ipsa lex, & ideo durat etiam post mortem legislatoris. Cen-
sura verò ab homine non est perpetua, sed pendet in fieri, & in esse à iudice, unde si moriatur Iudex, aut amittat iurisdictionem antequam talis sententia effectum habeat, amittit suum vim: vide cap. finale de offic. legat. *Tom. 5. disp. 3. sect. 4. §. Nihilominus alij existimant.*

19. Ille tantum potest censuram ferre, qui potest ius conde-
re, aut legē statuere, ut Pontifex respectu vniuersalis Ecclesiæ, &
1. n. 5. & 6. Concilium generale. Legatus Pontificis respectu sui regni, aut
provinciæ ad quam mittitur, ut ordinariè fit. Item Episcopi cir-
ca suos subditos, & in suis diocesi-
bus, & suis territoriis: Deniq; omnes habentes iurisdictionem
quasi Episcopalem erga suos subditos. Vide cap. Transmissum,

& cap. Suffraganeis, de elect. & alia
*Tom. 5. disput. 3. sect. 1. §. Quæ in ca
omnia.*

20. Plus requiritur ad rectitu-
dinem censure à iure, quam le-
gis absque censura; fieri enim
potest, ut lex simpliciter prohibe-
bēs, vel præcipiens aliquid iusta
sit, & honesta, & tamen quod in-
iustum sit, ipsa manifestare pœna cen-
suræ ipso facto incurrendæ, ut
potest si non adeo grauis illius le-
gis ratio, ut tanta pœna con-
digna sit: quia lex pœnalis, non
solum debet seruare æquitatem
in re quam præcipit, sed in co-
mēsuranda pœna delicto. *Tom. 5. disp. 3. sect. 1. §. Ex quo etiam fit.*

21. Quoties lex venit verbis
ipso iure, ipso facto, vel, lata sententia,
fertur censura à iure, etiam si
verbum siue de futuro, est accom-
modatum exemplum in cap. Si c. Si relig.
religiosus de elect. in 6. Itē si dicat. c. Prouida.
de excomm. ipso iure esse suspensos, ut c. Cupiēs,
in cap. Prouida de elect. in 6. vel, Clementina
volumus, eo ipso fore suspensos, ut in c. 1. de heret.
Cupientes §. Ceterum eodem tit. & c. Vnic. de
Clement. 1. §. Verum, de heret. vel si
dicat. Excommunicationis sententia
duximus innotandum, vel, excommu-
nicationis sententia innotantes, ut con-
stat ex cap. Vnic. de Schismat. in 6.
Item si dicat Lex. Sententiam ex-
communicationis incurrit vel, Ec-
clesiastico subiacet interdicto, ut in c.
Vnic. de iniurijs in 6. vel si dicat.
Excommunicationis sententia se non erit
subiacere, ut in cap. 2. de heret. in 6.
vel, sit huius nostra cōstitutionis aucto-
ritate anathematis mucrone percussus,

Differētia
inter cen-
suram à
iure & cē-
suram ab
homine.

Synest.
verb. excō-
1. n. 5. & 6.

c. Præ-
rea.
c. ult. de
reb. Eccles.
non alien.
cap. ult. de
penis.

vt in Clementi 1. de Panis. vel, si hoc
feceris te excommunicatum esse cognos-
cas, vt in cap. Præterea 12. de appellat.
Similia exempla sunt frequētia
in iure de quibus vide cap. Vlt. de
cap. ult. de rebus Ecclesiast. non alien. in 6. & cap.
Vlt. de Panis in 6. Ex quibus colligi
potest generalis regula s. Quādo
lex ponit hanc penam per verbū
præsentis, aut præteriti: ipso iure
imponi. Tom. 5. disp. 3. sect. 3. §.
Ad maiorem declarationem, & se-
quenti.

Multa re-
feruntur.
in Decret.
dist 30.
c. Quā sit.

22 Quando lex, seu textus
venit his verbis. Excommunica-
tionem, aut suspensionem neneris: in
cursum, sufficienter indicat cē-
suram ipso facto. Quia illa verba
non significant censuram esse
ferendam, sed contrahendam
ex vi talis legis, atque adeo ipso
facto. Idem si dicat lex. Anathe-
ma sit, excommunicatus sit, aut maneat,
vt est frequens modus in Con-
cilijs. Idem de verbo statim, aut
ex tunc excommunicatus sit, vt in cap.
Quā sit: de elect. in 6. Secus si dicat,
statim excommunicetur, aut sub pena
talis censeretur: quia non indicat latā
sententiam, sed ferendam, nisi
addatur aliquod determinans
significationem; vt si dicat, sub
pena excommunicationis statim incur-
renda, vel cui mox subiaceat, vel
alio simili modo. Quæ additio
item sufficienter fit, quando in-
dex explicat suam intentionē,
& sic necesse est, vt hæc decla-
ratio tam authenticè, quam iu-
ridicè fiat. Tom. 5. disp. 3. sect. 3. §.
Solet autem dubitari, & sequenti.

23 Verba illa, ipso iure, vel ip-
so facto, posito crimine, statim in-
ducunt effectum nulla alia spec-
tata sententia: quia tales particu-
læ, non frustra, nec sine fructu
adhibentur, & in præsentī illa
forma ferendi censuram per le-
gem, efficax est illius: quia & ma-
teria legis, & pena ipsa id pati-
tur, & communis Ecclesiæ vsus,
& ipsarum legum consensus, &
communis, ac necessaria int r-
pretatio id requirit. Tom. 5. disp. 3.
sect. 3. §. Hic Autem.

24 Sicut lex, quando non
abrogatur à superiore, vel ab
æquali successore, vel per con-
trariam consuetudinem semper
suum vigorem habet. Ita eodem
modo durat censura à iure, quā-
dum aliquo ex dictis modis lex nō
reuocatur, vel simpliciter, vel
saltem quantum ad hoc, vt non
habeat talem censuram adiun-
ctam, semper durat. Nihil enim
veterat, quominus possit vnum ab
alio separari. Tom. 5. disp. 3. sect. 1.
§. Præterea sicut.

25 Obligatio seruandi cen-
suram impositam, seu non ope-
randi contra illam simpliciter,
est de iure humano, licet remotè
trahat originem à diuino; Imò,
& à naturali, quale est illud.
Omnis anima potestatibus sublimiora-
bus subdita sit, ad Rom. 13. Probat
conclusio: quia immediata ratio, &
causa illius obligationis oritur ex
censura, est Ecclesiæ prohibitio,
quæ seclusa nulla est obligatio,
nec absolutum præceptum de
tali

Paul. ad
Rom.

tali actu, vel de priuatione illius, sed solum quasi conditionatum, verbi gratia, si Ecclesia per censuram praeceperit abstinere à tali actu, ostendendum est illi. *Vi sumitur ex Math. 18. tom 5. disp. 2. sect. 1. §. Quare dicendum est.*

§. II.

Censura, quoad formam.

Item prima censura debet continere sufficientem manifestationem externam voluntatis intertentis illam. Ratio est: quia nihil potest operari voluntas humana, nisi media aliqua actione externa proportionata effectui, vel per scripturam, vel per notus sufficientes significantes effectum, vel per verba determinantia, quae repugnantiam non inuolunt. Quia sunt haec Excommunico Petrum, qui hoc fecerit, sit suspensus, & similia, locus dicendum si dicat Iudex, Ego excommunico, vel absoluo; qui nihil determinate significat, vel si dicat, Ego excommunico, & absoluo habens unicam intentionem inferendi censuram per omnia illa verba per modum unius formae, aut simul afficiendi utrumque effectum per illa verba significatum: quia vel in illis verbis, vel in intentione includit repugnantiam. *Tom. 5. disp. 3. sect. 2. §. Constat ex dictis, & sequentibus.*

2 Censura debet ferri per

verba definita, quoad speciem censuræ, ut Excommunico, suspendo, interdictio. Ratio est: quia haec verba suo modo efficiunt, quod significat, sicut praeceptum non obligat, nisi in particulari determinet actum, quem praecipit. Nec sufficienter intentio proferentis, nisi exprimatur exterius, secus verò, si in verbo esset multiplex, significatio, & in aliqua eorum significaret determinatam speciem censuræ, tunc enim intentio prodest. Vnde verba censuræ debent esse determinata ad speciem infamam censuræ; distinguuntur autem species per effectus. Vnde alia est suspensio ab officio, alia à beneficio, alia ab utroque; & sic de alijs. *Tom. 5. disp. 3. sect. 2. Tercio necessaria est, & sequenti.*

3 Verbum, Excommunico, simpliciter prolatum, de maiori excommunicatione intelligitur, ut declaratur in c. Si quem de sent. excom. Tamen ut intelligatur minor debet adiungi illud additum, vel per effectum explicari. Verbi gratia. Primo te perceptione Sacramentorum. Et idem observandum in alijs censuris, si in illis sit idem, vel similis usus verbi. *Tom. 5. disput. 3. sect. 5. Atque hinc.*

4 Particula, vel, in forma censuræ potest ex intentione iudicis ad sensum copulatiuum determinari, vel applicari: ut si quis proferat. Nemo legat, vel doceat, vel scribat. Aut si dicat, suspendo ab officio, vel beneficio.

Ratio

Syluest.

verb. exco

mun. 1. n.

13. & 15.

Armilla n.

17. Tab.

verb. exco

2. num. 4.

Nau c 27.

n. 12 &

161.

Ratio est: quia licet tale verbum sit æquiuocum, tamen reuera habet vtramq; significationem, & per intentionem operantis ad alteram determinatur; quæ intentio debet constare, alioqui ex mitiori censu est interpretandum, *tom. disp. 3. sect. 2. §. Aduertendum est.*

5. Omnis excommunicatio lata sine præuia monitione, est nulla. Ratio est: quia si non præcedat, non potest dari contumacia, requisita necessario ad valorem censuræ, vt constabit clarius in verbo *excommunicatio interdictum. & suspensio, tom. 5. disp. 4. sect. 7. §. Ex quo obiter.*

6. Censura sub disiunctione lata obligat ad partem, quam elegerit reus, v. g. si dicat *maneas excommunicatus, vel suspensus*, quia licet disiunctiua non sit difinita determinatè ad vnā partem, tamen confusè determinatur ad vnā earū, quod declaratur multis exemplis (vnum tantum afferam propter intentum mei instituti) v. g. in indulgentia concedenda, valida est hæc forma, *concedo tibi indulgentiam, si tali die ieiunaueris, aut elemosynam feceris*, & ex vi talis formæ relinquitur in arbitrio alterius, vt quod maluerit ex illis operibus eligat, sic in præsentī casu, *tom. 5. disp. 3. sect. 2. §. Difficultas verò est an verba illa.*

7. Sententia disiunctiua, potest interdum accommodari ad diuersas personas; verbi gratia,

si prohibitio pertineat ad laicos, & clericos, & addatur sub pena excommunicationis, vel suspensionis, potest intelligi secundum distributionem accomodā, vt excommunicatio pro laicis, suspensio pro clericis. Idem si prohibitio pertineat tantum ad clericos, quorum alij habent officium tantum: alij etiam beneficium, & in sententia dicatur, *ab officio, vel beneficio*, intelligi potest, qui beneficium habet, vt ab illo suspendantur, & reliqui ab officio. Et si constare possit de hoc sensu ex materia præcepti, aut aliunde, non est dubium quin valida sit talis sententia, quæ est propriè disiunctiua respectu diuersorum, & non eiusdè persistendo autem in proprio censu disiunctiuo respectu eiusdè, dicendum est quod diximus in conclusione præcedenti, *tom. 5. disp. 3. sect. 2. §. Posset autem interdum.*

8. Quando sententia est disiunctiua, reus obligatur ex vi talis sententiæ, & ex præcepto iudicis, ad subeundam, vel seruandam alterutram censurā, & quandiu neutram eligit, vtraque ligatur. Ratio est: quia hæc est intentio ferentis, quam satis exprimit per illa verba, cum alio modo nequeat efficaciam habere. Nihilominus tamen peccat graniter iudex vtendo tali forma, tum propter dubium, tum quia non est in vsu Ecclesiæ, *tom. 5. disp. 3. sect. 2. §. Dices quod si penitet.*

Vide cap.
acrapula
de vit. &
honest. cle.
ric.

De censuris quoad formam. § 2.

9. Censura debet ferri in personā determinatā; quia si verba sunt suspensa, ut ego excommunico, etiā effectus manebit suspensus. Item forma censuræ debet significare de præsentī, & prædicē effectū, quia oportet, ut censura feratur per verbū de præsentī, quod indicet voluntatē iudicis: quoniam verba de futuro, ut excommunicabo, aut excōnunicandus erit, aut præcipio excommunicari, non continent executionē, sed præceptionem. tom. 5. disp. 3. sect. 2. §. Quarto necesse est, & sequenti.

Est com.
sentent.
canonist.

10. Censura lata per verbum excommunicetur, est valida, si verbum illud fuerit prædicē imperatium, ita ut sit sensus, excommunicetur mea potestate, quia æquivalet huic formæ, excommunicatus, aut maneat, si verbum illud, excommunicetur, fuerit quasi præceptum alteri datū, ut illud exequatur, quia quoties lex, aut præceptum utitur simili verbo excommunicetur, suspendatur, &c. non infert centuras ipso iure, sed præcipi iudicibus, ut eos imponant, ut notavit Gloss. in cap. 2. §. 1. verb. Imodeatur, de hæret. in 6. tom. 5. disp. 3. sect. 2. §. Sed quid si in actu.

Cap. 1. de
sent. ex-
com. in 6.

11. Censura ab homine debet proferri ex scripto. Ita statuitur in cap. 1. de sent. excom. in 6. & scriptura debet esse saltem ab ipso iudice subscripta, vel sufficientibus testibus, aut testimonijis probata, ita ut per illū con-

stet prolatam fuisse sententiam excommunicationis. tom. 5. disp. 3. sect. 13. §. De hac ergo censura, & §. Queri verò potest.

12. Non requiritur, ut iudex promulget censuram per se ipsum, vel publicè legat: quia cōsuetudine magis receptum est, & ad finem intentum in illo, cap. 1. de sentent. excom. in 6. Hoc non esse necessariū, quod certius est in Episcopis propter eorū auctoritatē: est probabile, tom. 5. disp. 3. sect. 13. §. Denique colligit aliqui.

Cap. 1. de
sent. ex-
com. in 6.

13. In scriptura censuræ debet contineri eius causa, tam propter ipsum reū, ut causam sciat, tum propter alios, ut scientes crimē possint illū vitare ex cooperatione talis criminis; tum propter ipsum iudicem, ut cautior sit in censura ferenda; tā propter iudicē superiorem, quē reus adire potest. Quæ causa debet esse ratio nabilis, & manifesta. Erit autē rationabilis, si sit tali pænæ, & censuræ proportionata. Manifesta autē, si sit non solū ipsi iudici priuatim nota, sed etiam iuridice probata iuxta varia decreta, quæ habentur 6. q. 2. & in cap. Nemo 2. q. 1. Vide etiā cap. 1. de sent. excom. in 6. tom. 5. disp. 3. sect. 13. §. Secundo præscribitur in illa lege.

Vide varia
decreta in
6. q. 2.

14. Quādo censura fertur pro peccato præterito in incertam personā, nō requiritur, ut continueatur eius causa; quia tunc sufficit delictū esse publicū, vel sufficienter probatū, etiā si de per-

sona

sona nō cōstet. Sed quando fertur cēsura in futurū, nō requiritur, vt causa proxima cēsura sit nota, vel probata, quia illa est cōtumacia, quæ nō dū cōpleta est, etiā si talis contumacia nota nō sit alijs, sed tantū reo, quāuis ad declarandū incurrissē talē censurā, necessaria sit legitima probatio. *10. 5. disp. 3. sec. 13. §. Hoc autē.*

15. Iudex requisitus debet scripturam continentem censuram tradere reo intra mensē, iuxta cap. 1. de sent. excom. in 6. quod intellige tā de censura in particulari, quā in generali. *10. 5. disp. 3. sec. 13. §. Tertio precipitur.*

16. Censura tam a iure, quā ab homine potest ferri sub conditione ad causā eius pertinēte, quia censura non fertur, nisi ratione delicti, nec pure fertur propter delictum iam commissū, sed fertur semper in ordine ad futurum: vt v. g. si peccatum iam commissum sit, fertur in ordine ad satisfactionem, vel emendationē illius; quia hæc pænā medicinalis est, vel si nō sit commissum, fertur in ordine ad obseruationē alicuius mandati: quia etiā est pænā præseruatiua, ergo in censura semper includitur aliqua conditio. *11. Nisi satisfeceris, vel nisi mandatum cōpleueris, aut si tale peccatū commisseris, &c. 10. 5. disp. 3. sec. 4. §. Priori modo.*

17. Non igitur contra ius diuinum, aut naturale, ferri censurā ab homine sub conditionē delicti in futurū cōmittēdi;

quia hic modus ferendi censuras nihil habet contra rationē: quia si per legem id fieri, nō est contra rationem naturālē, cur erit fieri per hominē? Item non est contra ius positum, quia, *in cap. Romana de sent. excom. in 6.* vbi videtur prohiberi, talis prohibitio, non est absoluta, sed admonitio quædam, ne iudices faciliē huiusmodi sentētiās proferant, & hanc vim habet illud verbum, *Cauent. tamē vt liget, debet durare, & non esse impedita iurisdictio ferentis tempore quo impletur conditio, quia si- cut suspēditur iurisdictio, ita ma- net suspēsa censura dependēs ab illa v. g. si iudex sit suspēsus, excōmunicatus, interdictus, vel semotus ab officio; quia tūc ni- hil potest operari, 10. 5. disp. 3. sect. 4. per totam precipuē §. Duo tamen hic aduertenda, & §. Hic verò, & seqq.*

18. Censura à iure potest ferri ab eo, qui non viuitt: quia operatur per legem, tamquā per instrumentum separatum, quod permanet, & in virtute retinet voluntatē, & efficaciam legistæ, secus dicēdum de cēsuris ab homine, vt est cōmunis sentētia canonistarū cū glossa in c. A nobis 1. verb. nō nisi de sent. excom. 10. 5. disp. 3. sect. 4. §. ex dīctis. At vērō cēsura semel cōtracta nō aufertur per mortē iudicis, vt cōstat ex c. pastoralis §. 1. de offic. ordin. & ex c. vnie de maiorit. & obediēt. in 6. Ibidē §. Alterū aduertēdū erat.

Tabiena. Verb. ex- com. 2. n. 10. Nau. in c. plaucit de penit. dist. 6. n. 35. & 161 vglol. tab. 1. c. 2. & §. 2. & c. 9. §. 4.

Vgol. tab. 1. c. 2. §. 2. Tabiena verb. ex- com. 2. n. 10. & alij.

De Censuris quoad causam obiect. §. 3.

§. III.

Censura quoad causam obiectiuam.

Supponitur

Culpa pro qua imponenda, est censura debet esse illi proportionata: quia pena debet esse proportionata culpa, & e contrariò, *tom. 5. disp. 4. sect. 4. §. Ex dictis in precedentibus.* Itē censura grauis supponit peccatum mortale, vt iuste feratur, ad leuiorem vero, peccatū veniale sufficit. Ratio vtriusq; est: quia esset contrā æquitatē iustitiæ pro leui culpa grauissimam pñam imponere, sed qualibet maior censura grauissima pena est, venialis autē culpa est leuis, ergò nō potest esse illa pena cōmēsurata huic culpæ: secus verò est de minori cēsura, illa enim leuis est pñna, & idē etiā propter leue peccatū imponitur. *Ibidem §. Et ex hoc principio.*

Cap. cor
ripiantur.
Conc. Au
rel. cap.
nullus.

2. Non omnis culpa mortalis, est digna censura graui, sed tātū illud quod generat scādalum in Ecclesia, aut perturbat pacem, aut aliquod graue nocumentū affert, quod alia via non potest comodē impediri, quod cōmittitur prudentiæ legislatoris, & iudicis, vide *cap. corripiantur 24. q. 3. & Conc. Aurel. 5. cap. 2. & cap. nullus 11. q. 3.* Vbi reperies alia multa decreta de hac re, *tom. 5. disp. 4. sect. 4. §.*

Ex quo vltimus.

3. Nulla censura, vel excommunicatio lata per legē, aut præceptū obligās sub mortali peccato, est nulla. Ratio est: quia quāuis ad prudentiā iudicis, pertineat nō ferre censurā pro quolibet peccato mortali, tamē vbiq; interuenit illud cū contumacia, est proportio sufficiens, vt valida sit censura; & si videatur aliquando res dubia, semper pro valore legis præsumēdū, *10. 5. disp. 4. sect. 6. §. Sed nihilominus.*

4. Censura potest ferri propter peccatum externū, non cōsummatū in sua specie. Ratio est quia si est externū, & habet sufficientē grauitatem ex se, potest esse materia censuræ, siue sit inchoatū, siue perfectū in sua specie, per directā, aut indirectam voluntatē, vel per ignorantiam, &c. Tamē prudentiæ iudicis erit discernere an expediat nec ne prohiberi cū censura tale peccatū quouis modo fiat, vel tantū sub tali, vel tali conditione, *10. 5. disp. 4. sect. 3. §. Prior sensus.*

5. Censura lata sub verbis prohibentibus delictū effectum vltimū nō incurritur donec effectus nō sit cōsummatum v. g. si excommunicatio sit lata contra homicidā, quāuis ad mortem sufficienter aliquem vulneret, ita vt naturaliter desineret vulnerati vita, tamen donec moriatur, non incurritur excommunicatio. Et, si miraculose viuat, consequen-

Vide vgo-
lin. 1. tab.
de cens. c.
9. §. vlt.
Nau. de
datis, &
promiss. n.
13. verso
octauo not.

ter impediatur cēsurā probatur
ra simili, ex cap. Perpetuo. de elect.
in 6. ubi dicitur ferentē suffra-
giū pro indigno, si non fortitur
effectum, non incurrere pānas
iuris. Item non incurrit censurā
Canonis, si quis suadente, ille qui
volens percutere clericum, ca-
su illum non attingit, etiam si sa-
gittam emittit, vel ictum in eū
dirigit, tom. 5. disp. 4. sect. 3. §. Dico
ergo primo.

6. Quando Simonia etiā con-
Nauar. inuentionalis non peruenit ad af-
sum. c. 23. sectam, seu traditionē ex utraq;
n. 104. & parte, non incurritur irregulari-
c. 27. n. 51. ritas, propter imperfectionē ac-
Vgolin. de tus. Itē ille, qui electionē inchoat
cens. 1. nō tamen perficit, contra legem
Tab. c. 20. sub cēsurā prohibentē eligere,
§. ult. n. 7. non manet cēsuratus, quia actus
Vgolin. ille est imperfectus. Et ex hoc
Tab. l. c. 9 principio diffinitur illa questio.
§. ult. An lex proferens solum censu-
ram contra cōmittentes aliquod
delictum, comprehendat etiam
cōsulescentes. Pars enim negās cō-
cludenda est, nisi oppositum ex-
pressē sit in lege, tom. 5. disp. 4. sect.
3. §. Ex hic desinientur.

7. Quando exterior actio
est de se imperfecta, & insuffi-
ciens ad effectum lege prohibi-
tum, tunc licet effectus aliunde
sequatur per accidens, aut prae-
ter illum modum, quem lex pe-
culiariter prohibet, tunc non
incurritur censura, quantumvis
intentio operantis mala sit. Ra-
tio est: quia lex per se primò
potius prohibet actionem, quam

effectum, quia lex est de actioni-
bus humanis, de effectibus autē,
quatenus per actiones fiunt. Ve-
patet in simoniaci mentali, qui
exterius consummat mutuat da-
tionē, & acceptionem, sine vlla
conuentione externa, nec taci-
ta, nec expressa, tom. 5. disp. 4. sect.
3. §. Dico secundo.

8. Ad incurrendam cen-
suram sufficit delictum volun-
tariū indirectē, nisi verba cano-
nis plus requirāt. Ratio est: quia
lex non operatur ultra id, quod
proprijs suis verbis cōtinet, ut si
dicat. Quis praesumpserit, qui temerē,
qui temerario ausu. Quia per illas
dicendi formulas significatur
talem censuram ferri solum in
eum, qui directā, ac deliberatā
volūtate talē legē trāsgreditur,
& in his semper pensanda sunt
verba legis attentē. Tan ē si lex
nullum speciale verbū addit, sed
absolute praecipit, ac censuram
fert, tunc voluntariam sufficiens
ad peccandum deliberatē, & hu-
mano more cōtra legē, & ad cō-
tumaciā necessarium, ad censu-
rā satis est ipso iure incurrēdā,
quia sicut illa lex absolute pro-
hibet tale delictum, ita absolute
fert censuram, tom. 5. disp. 4. sect. 3.
§. Dico tertio, & sequenti.

9. Opus factum animo fic-
to, & sine intentione, non est suf-
ficiens materia cēsurā legis pro-
hibentis simpliciter talē actum.
Est communis sententia. Ratio
tangitur in cap. Cū volūtate de sent.
excom. ff. Voluntas, & intentio

Nau. c. II.
n. 21. & c.
27. n. 56.

De Censuris quoad causam obiect. §. 3.

est, quæ distinguit maleficia, si illa desit, deest etiam delictum pro quo censura imposita est: ut patet in ficto hæretico exteriori, secus dicendum si interna intentio non defuit, licet exterius quis subterfugere possit, ex tali animo fuisse operatum, quia est hæreticus exterior, & interior, quod verò possit subterfugere ex tali animo fuisse operatum, est accidentarium, *tom. 5. disput. 4. sect. 3. §. Dico quarto & seqq.*

10. Qui exterius facit actum sub censura præceptū absque intentione requisita ad substantiam actus, non incurrit censuram: quia ille reuera non est transgressor illius præcepti: etiam si fortasse alio titulo peccet, ut patet in cōmunicante in Paschate in peccato mortali: secus verò si defectus sit cōtra substantiā actus præcepti: quia ille verè transgreditur illud præceptū, & nulla ex parte illud implet, ut patet in cōmunicante in Paschate, nō solū in peccato mortali, sed etiā sine vera fide, animo irridēdi, vel occultandi suū errorem: quia animus est directē contra substantiā talis præcepti, *tom. 5. disp. 4. sect. 3. §. Dico quarto & seqq.*

11. Censura lata pro culpa futura, nullam culpam supponit, *Nauar. in* sed solum præceptū cauendi culpam. *Cum pā.* Censura verò lata pro præterita culpa supponit eam: non die *rescrip.* quia in ea, ut iā præterita absolute sistatur, semper enim includitur conditio, nisi à tali pec-

cato desistatur, aut pro illo satisfaciatur, ut sumitur ex *cap. ex parte 1. de verb. significat.* quem vide, *tom. 5. disput. 4. sect. 5. §. Oportet ergo.*

12. Propter peccata præterita, non habentia continuationem moralem, non potest ferri censura, quæ sunt omnino transeuntia, nec relinquentia aliquā obligationē satisfaciendi, vel nō habentia cōtinuationē alicuius peccati (qualis est in cōcubinato; vel furto nō restituto, &c.) Ratio est: quia peccatum illud per solam penitentiam curatur, quam Ecclesia non aliter exigit per censuras, nisi præcipiendo suo tempore debitā confessionē peccatorum, *tom. 5. disput. 4. sect. 5. §. Tertio argumentor.*

13. Censura in ratione cē- *D. Thom.* suræ, non potest validè ferri *in 4. d. 18.* absolute pro peccato commisso, nisi præcedat contumacia *q. 1. quas. 3.* contra Ecclesiæ præceptum: *Nauar. in* est omnium. Ratio est: *Autho. cap. Cum* ritas Christi Domini Nostri, *contingat.* *Math. 18. Si Ecclesiam non audierit, de rescrip.* sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus, null. *canus. tom. 5. disput. 4. sect. 5. §. 5. & in* Contrariam sententiam, & seqq. Item *sum. c. 27.* confirmant omnia iura, quæ *re. ut. 9. & 21.* quirunt ante excommunicatio- *Vgolin. de* nem, monitionem, quia ante illā *conf. Tab.* non datur contumacia. *Ibidem. 1. c. 9. §. 5.* §. Hæc sententia.

14. Censura, ut priuat bonis spiritualibus, nūquā fertur in puram venditiā, sed semper cū ordine, & cū respectu, ad resipiscentiam

Vide En-
rique lib.
de excom.
cap. 21. in
fine.

pisceniam, iuxta illud Paul. 1. ad Corinth. 5. *Ut spiritus eius saluus fiat in die Domini.* Secus dicendum de censura, ut prius et bonis temporalibus, quia illa privatio solum centetur esse cuiusdā temporalis cōmodi & honoris, & sic potest ferri in pēnā & purā vendictā delicti; ut probat vñus Ecclesie; vidimus enim clericos delinquentes, quantumvis resipiscant, vel penitentiam agant, suspendi ab officio, vel beneficio pro aliquo tempore, tom. 5. disp. 4. sect. 5, §. *Aduertendū ergo est, & §. At vero quantum.*

15. Deficiente causa iusta, censura est iniusta: quia iniustum est quenquam sine causa damnare: ergo sine causa iusta ac sufficiente. Item censura lata per legem; quæ actu non obligat, est nulla. Ratio est: quia accessorium sequitur naturam sui principalis: hæc autem censura est quid accessorium, & secundarium in tali lege: ergo, si lex quoad suū principalem actum præcipiendi, vel prohibendi, nulla est, multo magis quoad secundarium, quod est censura, tom. 5. disput. 4. sect. 6. §. *Quod deficiente, & sequenti.*

16. Materia ex se levis re- cap. Alma. lata ad commune bonum, per p. 1. §. 9. n. legem intentum, potest esse gra- 2 & 3. uis, & censura proportionata, Nau. c. 17. v. g. quando præcipit iudex sub n. 3. & 130. excommunicatione aliquem & c. 27. n. comparere in iudicio; aut cum 9. Henric. inquisitores vocant ad edictum

audiendum, vel aliquid simile, 3. c. 17. n. & ideo huiusmodi censuræ nō 4. lit. f. & sunt contemnendæ, vel putan- g. dum comminatorias esse, aut solum ad terrorem. Idē dicendum de excommunicatione lata, ut restituatur quod furto ablatū est: quādo est graue sufficiens ad peccatū, quāuis contingat à multis esse per leues partes sublatum. Ratio est: quia licet in se appareat levis, tamē in ordine ad reparandū graue damnū, est grauis, & ideo licet ablatio fortasse fuerit veniale peccatū, quia graue damnū non fuit præuisū, nec intentū, tamen obligatio ad restituendū, quando iā constat de graui dāno, & præsertim post præceptū Ecclesiasticū compositū, potest esse grauis, atq; adeo trāsgressio eius erit sufficiens materia cēsuræ tom. 5. disp. 4. sect. 6. §. *Obseruare autē oportet & seqq. Vide etiā infra verb. Excommunicatio.*

17. Sēntentia cēsuræ lata ex causa quæ verē existit, nō tamen in iudicio probata, est nulla ex defectu substantialis ordinis iudicialij, nec sufficit, quod causa in re subsit, si sit occulta. Ratio est: quia iudex humanus non potest de sibi occultis iudicare, ut colligitur ex cap. 1. cum alijs 6. q. 2. tom. 5. disp. 4. sect. 7. §. *Alio ergo modo.*

18. Propter peccatum quod simul, ac cōsumatur, a cōminō trānsit, nulla relicta obligatione restituendi, vel satisfaciendi re- peccatū hominum, non potest, nec debet imponi ab homine Cēsu

Cauar in cap. Alma. p. 1. §. 9. n. 2 & 3. Nau. c. 17. n. 3. & 130. & c. 27. n. 9. Henric. in sum. lib.

Nauar. in cap. Cum contingat de rescrip. & sum. s. 27. n. 11.

ra ferēda. Ratio est: quia de necessitate censura est, vt præcedat admonitio, quod non potest reperiri in nostro casu, tom. 5. disp. 3. sect. 10. §. Nec sequitur.

Certū est. 91. Censura solum propter culpam iussē potest imponi. Ratio est: quia censura est pena quædam, pena autem dicit habitudinem ad culpam, que culpa debet esse cognita ab illo, qui laturus est censuram; quia nullus potest iudicare de causa sibi incognita, vt constat ex cap. Sacro §. Caneant. de sent. excomm. & cap. de illicita 24. q. 3. & supponitur in cap. 1. de sent. excomm. in 6. tom. 5. disp. 4. sect. 1. §. Principio certū est, & §. Atq; ex hoc principio.

Caietano 20. Nulla censura siue a iure, siue ab homine, potest ferri propter actum mere internum sumitur, ex cap. Tua nos, & cap. sicut tuus de simonia, & cap. erabescat 32. distinct. & est Axioma iuris 11. Non habent latentia peccata vin-
in sum. dictam cap. Christiana 32. q. 5. Ratio
verb. hære. est: quia talia peccata sunt omnino extra forum Ecclesiæ tom. 5. disp. 4. sect. 2. §. Hoc quæsitio, & 2. Nauar. seqq. Vbi explicantur varia iura, cap. 23. n. quæ videntur opposita, sed debet intelligi actum interno prout 38. & cap. 27. n. 36. informat externum.

21. Quando actus exterior secundum se non est malus, nec absolute prohibitus, non potest Ecclesia illum prohibere, ne ex praua intentione fiat, & consequenter nec potest censuram ferre in eum, qui praua inten-

tionem talē actū fecerit. Ratio est: quia intentio interior nō cadit sub foro Ecclesiæ, iuxta cap. Tuos, & final. de simonia. Tamē potest ferri censura in actum ex se malum, vt procedentē ex tali intentione praua, vel affectu, aut dispositione interiori, & non alias, quia in tali actu exteriori liberē factō, & sufficiens ratio prohibitionis, & pæne, tom. 5. disp. 4. sect. 2. §. Mihi tamē, & §. Nihilominus tamen addo.

22. Censura ab homine potest ferri in absentem, & igno-
Vide Co- rantem, colligitur ex gloss. cap. uat. in c. Apostolicæ verb. probabili de alma 1. p. cleric. excomm. minist. & ex cap. §. 10. n. 7. de manifestatione 2. q. 1. & ex cap. Cū vglm 1. sit Romana §. Præterea de appellat. tab. cap. 9. num. 8. Tamen, v liget censura igno-
9. num. 8. rantem debet præcussisse admonitio, vt detur contumacia, & ex consequēti sentētia valida. tom. 5. disp. 4. sect. 11. §. Vltimo loco, & §. Primum est.

23. Vt censura lata per legem valida sit, non satis est, vt lex sit honesta, & iusta, quoad id, quod præcipit, vel prohibet, sed etiam quoad proportionem censuræ cum materia talis præcepti; quia si materia præceptis leuis sit, ita, vt eius transgressio non excedat culpam venialem, & illi adiungatur censura maior, seu grauis, valida non erit, quia non habet materiam sufficientem in qua fundetur, tom. 5. disp. 4. sect. 6. §. Secundo dicendum est.

§. III.

Censura quoad subiectum.

x. **S**olus homo viator viuens in hac vita mortali potest ligari censura; quia solus talis ho-

mo est capax delicti, & emendationis eius, vnde bruti, beati, & Angeli non possunt ligari, quia nō sunt capaces delicti, & damnati, emendationis; & eadem ratione animæ separatæ, tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. *Primum suppono.* Item non omnis homo viator sed adultus, & baptisatus, habēs superiorem in terris, quoad iurisdictionē spirituale quia ante ætate adultā, nemo capax est delicti, nec obligationis alicuius; & idē est de perpetuo amentibus, cū detur eadem ratio. *Ibidē disp. 5. sect. 1. §. Secūdo dicendū est.*

2. Infidelis tantum indirecte potest excommunicari, v. g. si Ecclesia ferat censuram in Christianos, vt se separent, aut nō cōmunicent, aut cōmercia exerceant cū aliquo infideli in vindictam alienius iniuriæ factæ Ecclesiæ, aut alicui mēbro eius, quando alia via, aut ratione delictum non potest punire, tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. *Ex quo etiam habetur.*

3. Homo baptisatus est capax censuræ. Ratio est: quia censura est actus, seu effectus iurif.

ditionis spiritualis Ecclesiasticæ, quæ exerceri non potest, & directe, nisi in baptizatos, nam de his, qui foris sunt nihil dicit nos vult, Paul. 1. ad Corint. 5. & cap. *Gaudemus de diuorijis* tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. *Deinde necessariū est.*

4. Solus ille qui superiorem habet in terris potest ligari. Ratio est: quia sicut inferiēte censuras requiritur iurisdicō, ita in eo, in quē ferrur requiritur subiectio; vnde Papa nō est censura ligabilis, quia nō habet superiorem in terris, cap. *Capella per mundū in c. nouit.* 9. q. 3. Vnde si contingat, quod ablit, in hæresim incidere nō est, set ipso iure excommunicatus. Itē colligitur 2. excepto Papa omnes alios baptisatos, esset capaces censuræ, cū omnes habeant superiorem in terris, tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. *Ultimo diximus, & seqq.*

5. Quæcūq; congregatio potest ligari cētura. Ratio est: quia nulla est, quæ superiorem nō habeat; etiā si cōciliū generale sit, dūmodo ipsumet Pontificē non includat, quod intellige de censura suspensionis, & interdicti tantū: quia excommunicatio in cōmunitatem ferri nō potest, vt suo loco patebit; item licet omnis homo sit capax censuræ alicuius, nō tamē omnes omnium nam suspensio propria est clericali, quia supponit aliquā potestatem spirituale; alia verō omnibus cōmunes sunt, tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. *Solum est observandum.*

6. Homo mortuus non potest ligari

Paul. 1. ad
Corint. 5.
cap. gaudemus

Lege Bel-
lib. 2. de
Rom. Pōr.
cap. 12. &
30. Nam
de indic.
notab. 3.
nam. 78.
& 142. &
cap. 27. in
sum. n. 13.

Concedūt
omnes.

Cōueniūt
omnes.

Supponi-
tur.

De Censuris, quoad subiectum. §. 4.

Nam. c. 17
n. 13. Con.
cap. Alma
I. p. §. II.
n. 8.

ligari censuram directè. Ratio est; quia nec est simpliciter homo, nec viator, nec capax delicti, nec emendationis. Idem dicendum de anima separata, & de corpore sine anima, & de animabus purgatorii. Vt ex eodem fundamento colligitur. *Tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. De vltima vero parte.*

7 Res sensibiles, vt locustæ, brutæ, ac Dæmones, non propriè excommunicantur, sed solum execrantur, detestantur à nobis, tãquam noxia, & execrabilia, & est vsus antiquissimus, à concilijs, & Summis Pontificib. obseruatus, vt patet ex cap. Ego Berengarius de consecrat. dist. 2. & cap. Donatum, cum alijs prima quest. 7. *Tom. 5. disput. 5. sect. 1. §. Hic verò obijci.*

8 Si homo moriatur ante censuram contractam sub conditione impositam, post mortem non potest illa ligari. Ratio est: quia iam est incapax censuræ, cum non sit viator, &c. verbi gratia, si erat imposita excommunicatio, vt solueret debitum intra mensem, & ante tempus impletum moriatur: quia nec fuit in mora, nec contumax, nec fuit impleta conditio. Quamuis potuisset Præuenire tempus solutionis, & noluit: quia lex non obligat plus, quam verbis exprimit. *Tom. 5. disput. 5. sect. 1. §. Ex quo obiter intelligendum.*

9 Censura à iure ferri potest in impuberes, vt patet ex cap. I. & vlt. de sent. excom. tamè ab homine

censura non potest iuxta cap. vlt. Vgolinus, de iude in 6. Nec possunt obligari tab. I. c. 17 in hac causa agere, nec defendere. §. 3. n. Cū re se per procuratorem. At verò si feratur est validus; quia non alijs est conditio substantialis ætas pubertatis, dummodo detur vera contumacia, & reliqua necessaria. *Tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. Ex quo vltorius.*

10 Amens siue perpetuus, siue ad tempus, potest ligari censura à iure lata, propter contumaciam prius habitam antequam in amentiam incideret. Vt verbi gratia, si esset censura lata contra eum, qui missa non adfuerit, & aliquis præuidens, & culpabiliter, non præcauens futuram omissionem, se se inebriet, & somno circa illud tempus trahat, censuram incurreret omittendo. Idem dicendum de mandante interficere clericum, si mandatarius id exequatur, quando mandans est ebrius, aut amens, & non est inconueniens, quod sit amens perpetuus, quia licet sit quasi mortuus, & non capax emendæ, tamen licet lex generalis cesset in particulari, est per accidens, & idè non impedit efficaciam legis, & sic si per miraculum vsus rationis recuperet, indigebit absolutione censuræ. *Tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. Hic verò potest & sequenti.*

11 Perpetuo amens non debet ab homine censura ligari, etià si contumacia præceserit. Ratio est: quia censura in illum lata, est

est inutilis, ac sine fructu, & est particularis, & non generalis sententia. Tamen si feratur, valida est, quia persona non est absolute incapax, ut dixi in conclusio-
ne præced. Unde Amens ad tempus bene potest ligari censure ab homine, non tantum valide, sed iuste, quia illa dispositio est valde extrinseca, & accidentalis, quæ non impedit effectum censuræ. *Tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. Et hinc fit.*

*Vide Abba-
tem in c.
vlt de for.
compet.
n. 32.*

12 Censura, ut actu liget, debet in certâ personâ ferri. Ratio est: quia actio non habet effectum, nisi in determinato subiecto. *Tom. 5. disput. 5. sect. 2. §. Circa primam.* Item omnes christiani sunt subditi, quoad censuram ab homine latam respectu summi Pontificis: respectu verò aliorum Episcoporum, sunt illi, qui in alicuius territorio habitant, quod supponitur. *Ibidem. disp. 5. sect. 4. §. Hanc sectionem propono.* Item existens in alieno territorio censura potest ligari: quia censura potest ferri in absentem, at vero censura ligari in alieno territorio, non est propriè exercere iurisdictionem, in aliena dæcesi, sed habere ibi effectum. *Ibidem.*

*c. fin. de
constitutio-
nib. in 6.*

13 Si quis ante impletam conditionem mutet domiciliū, non est subditus, quoad censurā latam per generale statutum. Ratio est: quia iam non obligatur illo statuto, cum sit intra territorium, ut constat à fortiori ex *cap. fin. de const. in 6. Idem dicen-*

dum de sententia lata ab homine per generalem sententiam, sine illo ordine, vel habitudine ad præteritū factum, respectu illius, qui mutavit domicilium: quia licet hæc sententia dicatur ab homine, retamen sunt tantum quædam præcepta, unde solum possunt obligare subditos. *Tom. 5. disp. 3. sect. 5. §. Ex quo rlierius, & §. In qua re.*

14 Censura lata sub conditione respiciente præteritū factum tempore domicilij commissum, mutato domicilio, non vitatur, v. g. si quis prius commisit delictum, vel nocumentū fecit, ad cuius restitutionem, vel satisfactionem, intra tantum tempus, obligatus est à priori iudice sub censura ipso facto incurrenda, tunc licet intra illud tempus mutet domicilium, obligatus manet priori præcepto, & si condi-
*cap. fin. de
for. comp.
cap. 1. de
raptor.
cap. 1. de
Privileg.
c. Postulas.
cap. 1. de
de for. cõp.
Raptor. & cap. 1. in Principio, de
privileg. in 6. Idem dicendum si
non præcessit delictum, sed tan-
tum aliqua causa inchoata per
citationē, ut si præcessit aliquis
contractus, aut debitum cuius
executio postulata erat coram
superiore, quamvis eo tempore
mutetur domicilium. Est expressa
decisio. c. Postulas, de foro compet.*

Quod

De Censuris, quoad subiectum. §. 4.

Quod intellige, si huiusmodi persona in fraudem, vel proprio motu domicilium mutet, secus si ex præcepto superioris propter cōmune bonū cogatur illud mutare: qui tunc omnino desinit esse subditus priori iudici, etiam in causa coram illo inchoata. Iuxta doctrinam Bartoli. ff. de pen. leg. 1. & insinuatam à gloss. in dict. l. Si quis. 7. ff. de iudicijs ex lege qui autem. ff. Si quis cautionibus. Tom. 5. disp. 3. sect. 5. §. Qui propter addendū, & sequenti.

Bartol. in
leg. 1. ff. de
pen.

15 Quando tempore, quo censura fertur, reus iam satisfecerat, & obedientiā dederat Ecclesie, ita tamen, ut ad notitiam iudicis peruenire non potuerit, censura in eum lata valida est. Ratio est: quia illa censura non fertur propter perseuerantiam in contumacia, vsque ad illud tempus, in quo sententia fertur, sed pro contumacia consummata in tempore per admonitionē præscripto, quæ contumaci vera fuit, & in re: ergo talis sententia fundatur in vera causa: quæ opinio est sequenda in praxi, quāuis speculatiuè res dubia videatur. Tom. 5. disp. 4. sect. 11. §. Solum posset quis dabitare & sequenti.

16 Tam sententia, quam statutum comprehendit absentes, qui in territorio deliquerūt. Vlt. & exemplis res manifesta sit. Nam si Episcopus ferat hanc sententiam v.g. Omnis homicida excommunicatus sit, subditus, qui intra illam Episcopatum, le-

thaliter alium vulnerauit, licet fugiat, & iam sit in alia diœcesi, cū incipit esse homicida, excommunicatio contrahet. Itē censura sententiæ pro præterito delicto lata, non potest ferri, nisi pro delicto in propria diœcesi patrato. Vt v.g. si Episcopus hic excommunicet eum, qui talem furtum fecit, nisi intra mensem restituat, quamuis reus in alia prouincia versetur, sine dubio in excommunicationem incidet si post mensem incipiat esse contumax. Tom. 5. disp. 5. sect. 5. §. Vnde quoad hoc, & sequenti.

17 Existens in alieno Episcopatu, si eius statutum frangat, 4. c. 8. n. illius censura ligatur: quia ille fit subditus ratione delicti. Item quia dum versatur ibi, tenetur se conformare legibus talis Episcopatus ad bonum regimen Ecclesie: secus dicendum de frangente præceptum latum per modum sententiæ, quia tunc solum ligat subditos, non verò extraneos, quamuis in eius territorio delinquant, ut traditur. in cap. A nobis. 1. de sent. excomm. tom. 5. disp. 5. sect. 5. §. Quo circa, & sequentibus.

§ V.

Censura, quoad causam efficientem.

Propriæ, & immediata causa efficiens censuræ est homo, tã quoad institutionem,

tionem, quam quoad applica-
tionem, & obligationem. Intel-
ligitur autem per hominem, itē
collegium hominum v.g. Con-
cilium generale, vel prouincia-
le, vt constat ex vsu Ecclesiæ, &
cap. Graue nimis deprehendis.
Quia talis potestas data est homi-
nibus tantum, vt per se constat.
Tom. 5. disp. 2. sect. 2. §. Ex dictis in
precedenti.

Abbas in c.
ficut, de
sent. & re
iudic. n. 12

2 Iudex ferens censurā nō
seruata forma quoad omnes cō-
ditiones c. 1. de sent. excom. Ipso iu-
re suspenditur, sententia tamē lata
non est nulla, vt habet commu-
nis opinio. Tom. 5. disp. 3. sect. 13. §.
Vltimo imponitur, & sequent.

3 Iudex publicē excōmu-
nicatus, aut suspensus non potest
censurā ferre, quia hæ censuræ
impediunt vsū omnis spiritalis
iurisdictionis, vt dicitur infra in
particulari, de effectu harum
censurarum: secus dicendum si
sit occultus, quamuis peccet, vt
etiam infra dicitur. Tom. 5. disp. 2.
sect. 4. §. Prima igitur conditio.

cap. 1. de
offic. Vicar
in 6.
c. Quoties.
2. q. 6.
Vgolin. tab
1. de cens.
c. 2. §. 22.
& 23.

4 Iudex habēs iurisdictionē
ita dependentem ab alio, vt ces-
sante in superiore cesset in alio
ei suborninato, non potest ferre
censuras, quando superior pu-
blicē excōmunicatus est. Ratio
est: quia sicut ipse superior non
potest eas ferre per se, ita neque
per alium v.g. si Episcopus est
excōmunicatus, impeditur vsus
iurisdictionis in eius Vicario, vt
constat ex cap. 1. de offic. Vicar. in 6.
Item si delegās est excōmunica-

tus, impeditur vsus iurisdictionis
in delegato. Item nō potest ferre
cēluras Index recusatus, respectu
recusantis. Idem dicendū, quan-
do appellatur à iudice ex c. Quo-
ties. 2. q. 6. Idem dicendum de alijs
similibus, de quibus videre po-
test. Vgolin. tab. 1. de cens. cap. 2. §. 22.
& 23. tom. 5. disp. 2. sect. 4. §. Aliud
impedimentum simile.

5 Iudex habens potestatem c. Nihil.
falso titulo occulto, centuras va-
lidas fert. Est cōmunis doctorū
sententia in cap. Nihil de elect. & in
leg. Barbarius. ff. de officio Prator. &
colligitur ex cap. Ad approbandū, de
sent. & re iudic. Ratio est: quia ipse
met Ecclesia supplet defectum
illum, eo quod ita expedit ad bo-
num regimen. Tom. 5. disp. 2. sect.
4. §. Quam potius addendum hic est.

6 Nemo hanc potestatem
ferendi censuras in seipsū exer-
cere potest. Est communis cum
Gloss. in c. Quoties. 1. q. 7. Quia hæc
potestas non operatur nisi in
subditum, & nemo est sibi sub-
ditus. Tamen occasione censuræ
à se latæ, potest aliam censuram
incurrere, quia iam ipse nō fert
censurā in se, sed ab alio scilicet
à iure, latam incurrit v.g. si Epif-
copus cōmunicet cum excōmu-
nicato à se. contrahit excōmu-
nicationem minorem, quam ius
fert. sicut etiam si rem Sacram
faciat in Ecclesia à se interdicta.
irregularis sit. Tom. 5. disput. 2.
sect. 4. §. Secunda conditio est. &
disp. 5. sect. 1. §. Tandem ex dicta as-
sertione.

Syluester
verb. excō-
Vgolino.
tab. 1. c. 2.
§. 8.

De Censuris, quoad causam efficientem. §. 5.

7 Iudex non potest censurā ferre in propria causa. Ita ex-
D. Tho. 2. pressè traditur in cap. Inter quare
2. q. 67. ar. las. 23. q. 4. Quia nemo potest esse
1. Fabian. iudex in propria causa. Itē quia
Papa in c. nemo potest iudicare nisi sub-
1. 4. q. 4. ditum vñ in conclus. Præced.
dixi. Tom. 5. disp. 2. sect. 4. §. Tertia
conditio Tamen quando censura
non ponitur per modum iudi-
cij, sed deffensionis, v. g. si Epif-
copus, vel alia Ecclesiastica per-
sona fert censurā, defendēdose,
in eum, qui ipsi violentiā infert,
potest in isto casu esse Actor, aut
reus, & simul Iudex, quia licet sit
contra ius naturæ, tamen est li-
citurum, vt tradit. Innocent. 4. in cap.
Dilecto, de sent. excom. in 6. Ex illo
principio naturali, quod vim vi
repellere licet. Ibidem. §. Ex hac
verò ratione.

8 Collegium habens pote-
statem ferendi censuras, potest
eas ferre in singulares personas
collegij. Ratio est; quia totum
potest recipere partem, vt sibi
subiectam. Quod probat totius
Ecclesiæ consuetudo. Et summi
potest ex cap. Irrefragabili de officio,
Vicar. tom. 5. disp. 2. sect. 4. §. Quoniam
verò superius.

9 Requiritur in indice de
essentia excommunicationis, li-
bera voluntas eam inferendi.
Ratio est: quia; hæc potestas est
moralis, & eius actus, & vsus,
debet esse moralis; non est autē
moralis vsus sine vsu liberæ vo-
luntatis; ergo, &c. Quamuis hæc
potestas maneat habitualiter in

furiōso. Item requiritur libera
intentio eam inferendi, vt con-
stat ex cap. Cum voluntate, de sent.
excom. tom. 5. disp. 2. sect. 4. §. Quar-
tū est maximè, & sequent.

10 Iudex debet ferre cen-
suras non ex prauo affectu odij,
vindictæ, aut alterius similis affe-
ctus. Ratio est: quia huiusmodi
intentio vitiat actum morale,
vt per se notum est, & præsertim
actum iudicandi. Tamen nō est
defectus substantialis, cū hæc cō-
ditio non requiratur ad valorem
censuræ. Item iudex non debet
ferre censuram in die, aut loco
prohibito, verbi gratia, si prohi-
bitum sit: die dominico, vel tali
loco illam ferre: tamen erit va-
lida si illam ferat. Item iudex
impeditus ab vsu iurisdictionis,
licet non quoad actum valorem,
non potest ferre censuram: pec-
cat enim. Tamen sententia erit va-
lida, aut actus non irritus: vt ver-
bi gratia si superior prohibeat
inferiorem, ne confessiones au-
diat, non auferendo iurisdictionem,
sed solum vitando vsu:
quiatunc licet inferior peccet,
tamen actus ipsa, & absolutus erit
validus. Tom. 5. disp. 2. sect. 6. §. Questio
hæc, & sequenti.

11 Iudex tenetur seruare in
censura ferenda iustitiam lega-
lem, vt aperte traditur in cap. 1. &
cap. Sacro, de sent. excommun. in 6. 4.
Item tenetur seruare iustitiam
distributiuam, ex sent. D. Thom.
2. 2. quest. 63. art. 4. Item, & com-
mutatiuam: quia ad illā spectat;
vt

Ambros. in
c. iudicet.

3. q. 7.

c. Irrefra-
gabili cum
doctoribus.

Est cōmu-
nis inter
doctores.

D. Tho. 2.
2. q. 63. ar.

De Censuris, quoad suspens. & ablat. §. 6. 72

Vt nemo ultra condignum puniatur. Tom. 5. disp. 2. sect. 6. §. Circa alium censum, & sequenti.

§. VI.

Censura, quoad suspensionem, & ablationem.

Censura suspenditur per recursum ad Papam, aut ad superiorē iuxta cap. Ad audientia,

Ang. verb. & cap. Dilecti filij, de appellat. Item suspenditur per cōsensum eius, in cuius fauorem est lata censura: quia licet videatur facere cōtra verba superioris, tamen non contra mentem, quæ est, vt satisfaciatur creditori, licet alij graues Doctores oppositum teneant. Tom. 5. disp. 3. sect. 6. §. Ad hanc verò causam & sequent.

2 Quando quis excommunicatur sub conditione, s. Si non soluat intra terminum à iudice præfixum, incurrit excommunicationem, non soluens in termino à parte prorogato, sine consensu iudicis: quia finito termino prorogato, verè expletur conditio, sub qua lata est excommunicatio, item quia, vt aiunt iuristæ. Prorogatione termini facta, idem terminus esse censetur. Quamuis oppositum teneant aliqui Doctores grauissimi. Tom. 5. disp. 3. sect. 6. §. An verò non expleta.

Ita tenet
usus
Ecclesiæ.

3 Censura tollitur iure ordinario, per potestatem ordinariam. Ratio est: quia vt censura

imponatur, requiritur necessarium, talis potestas, ita vt tollatur necessaria etiā sit iuxta cōmunē Ecclesiæ vsum. Tom. 5. disp. 1. sect. 1. §. Hinc autem facile intelligitur.

§. VII.

Censura, quoad Denuntiationem, Admonitionem, vsum, & finem.

Denuntiatio debet sequi excommunicatio-
nem, vt statuitur in cap. Felinus, in Incir-
Cura. II. q. 3. & cap. diu de cēs.
Pervenit primo, & cap. Pastoralis. §. cap. 5. de
verum de appellat. De Interdicto interdicto.
colligitur ex Clement. ult. de censi- & Vgolin.
bus. De suspensione ex Clemen. 2. tab 1. cap.
de penis, licet magis sit expressū 21. §. 2.
in iure quoad excommunicatio-
nem, quam quoad alias censu-
ras, quia in illa datur maior ratio
& necessitas, maxime post Cōc.
Constant, vbi non obligatur vi-
ta re, excommunicatos, nisi de-
nuntiatos lexcepto percussore
clerici manifesto. Tom. 5. disput.
3. sect. 14 §. Ad perfectam, & se-
quenti.

2 Denuntiatio, seu declara-
tio censuræ ipso iure contractæ,
non est facienda, nisi prius cita-
ta parte, & crimine iuridicè pro-
bato, & aliter facta ipso iure est
nulla ex illo generali principio
iuris, quod cōtra in auditā partē
nihil potest in iudicio de finiri
capit. 1. de causa, posses, & propriet.

Tamen

De Cēs. quoad denūt. admon. vsū, & fin. §. 7.

Tamē recognoscente parte suū crimē, non potest fieri denun-
tatio, aut declaratio. Ratio est:
quia statim ac reus se subdit Ec-
clesiæ, & satisfactio non offert,
absolendus est à censura, quæ
medicinalis pena est, cap. Qua
fronte. de appellat. tom. 5. disp. 3. sect.
10. §. Immo addit. & seqq.

3. Ad declarationem, seu
denuntiationem in delictis no-
torijs habentibus ipso iure cen-
surā non requiritur citatio par-
tis, ad quod facit cap. de manifesta.
2. q. 1. & cap. Evidentia de accusat. &
cap. Illud de cleric. excom. minist. &
melius cap. Bona memoria. 1. de elect.
tom. 5. disp. 3. sect. 10. §. Et iuxta hanc
limitationem.

4. Denuntiatio debet sequi
censuram ab homine latam cō-
tra certam personam, iuxta cap.
Cura sit 11. q. 3. Tamen Episcopi
non tenentur seruare omnia
contenta in dict. cap. Sed sufficit
talis declaratio in propria Parro-
chia excommunicati, vel in Ec-
clesia matrice, vel ad summum
in foribus Ecclesiæ, aut alijs lo-
cis publicis, sententiam censuræ
scriptam desigi: quia textus ci-
tatus nullum verbum continet,
quod indicet rigurosum prae-
ceptum, & nullam penam impo-
nit; unde quoad omnes circun-
stantias non est vsu receptus, ut
in illo videri potest à curioso
lectore, tom. disp. 3. sect. 14. §. Ab
hac ergo vltim. Vnde sola decla-
ratio moraliter sufficiens, est in
præcepto Episcopo, vel iudici ex

vi sui muneris; semper tamē ex-
cipiuntur peculiares casus in
iure expressi: in quibus denun-
tiationis modus præscribitur, ut
videre licet in cap. 1. de Treng. &
pace, & in cap. Parochianos. de semen.
excom. & in Clement. 1. de furis, &
in Clement. 1. de privileg. & in Cle-
ment vlc. de censib. Ibidem. §. Quo cir-
ca dicendum.

5. Censuram veré incur-
sam non debet sequi denun-
tatio, nisi post sententiam decla-
ratoriam. Ratio est: quia hæc de-
nuntiatio est quedam executio
penæ impositæ: executio autem
penæ requirit iuridicam decla-
rationem culpæ, etiam si alioqui
notoria sit, ut sumitur ex cap. Per-
uenit. 1. & ex cap. Consulunt. de appel-
lat. Ad quam sententiam decla-
ratoriam ferendam non semper
tenetur iudex, nisi vel ad peti-
tionem partis, vel quando ad cō-
mune bonum est ita necessariū,
ut ratione sui publici non unius
ad id obligetur, tom. 5. disp. 3. sect.
14. §. Ex quo intelligimus.

6. Ille, qui fert censuram
debet illam denuntiare, colligi
tur ex cap. Pastoralis §. Verum de ap-
pellat. Idem est dicendum de cē-
suris ipso facto cōtractis per vio-
lationem statuti proprii Episco-
pi, proportionem seruata. Et quan-
do censura est lata in iure com-
muni, debet denunciare illam,
vel proprius Episcopus ipsius
delinquentis, vel ordinarius lo-
ci in quo contraxit censuram,
quia ratione delicti quoad hoc
actus

Censur. al.
ma 1. §. 2.
n. 9. Abbas
in c. parro-
chianos de
sent. exco-
mun.

Cap. Past.
cap. De
illis.

Cap. de
manifesta
cap. euidē-
tia c. illud
cap. bona
memoria.

factus est subditus, & sumitur ex
Clement. 2. vers. locorum de pa-
nis, & ex cap. de illis 6. quest.
3. tom. 5. disputat. 3. sect. 14. §.
Ex quo praterea.

7. Aliquando potest iudex,
inile denūtare censuram, etiā
si ad id non teneatur, verbi
gratia, si iudicetur expediens
ob aliquas causas probabiles,
vel ob commune bonum, vel
alicuius tertij, vel ipsiusmet
excommunicati. Ratio est: quia
seruans ordinem iuris alio
qui, non peccat, sed sua pote-
state legitime vtitur, tom. 5.
disp. 3. sect. 14. §. Igitur ut denunciatio.

8. Iudex, qui iniustam sen-
tentia tulit, nō debet ad denun-
tiationem progredi. Ratio est:
quia non est aliud nisi iniusti-
tiæ inchoatæ progressū facere,
& iniustam sententiam execu-
tioni mādare, tom. 5. disp. 3. sect.
15. §. Quæstio hæc.

9. Iudex in censuris feren-
dis ita debet vti moderatione,
ut quādo alijs pēnis peccatū cu-
rari, aut impediri, aut cōtuma-
cia corrigi potest, eis prius vte-
dū sit, ut statuit. Cōc. Trid. sect. 25.
cap. 3. de reform. quod decretum
est valde notandum, & debe-
bant illud semper ante oculos
afferre iudices Ecclesiastici, ne
se exhibeant tam faciles in illis
ferendis, etiam pro leuissima
causa. Item habetur idem, in Cōc.
Meldēsi cap. 56. quod refertur in
cap. Nemo Episcoporum 11. quest. 3.
vbi notanda sunt verba illa. Ibi

& illi qui aliter non potuerunt corrigi
tom. 5. disp. 4. sect. 4. §. Atq; bine fit.

10. Iudex debet seruare
ordinem in censuris ferendis
iuxta sacros Canones, & inci-
pere correctionem a leuioribus
censuris, satis colligitur, ex cap.
presenti §. q. 2. & in cap. veritatis
de dolo, & contum. & ex cap. 2. de te-
stib. cogend. tom. 5. disp. 4. sect. 4.
§. Atq; hanc fuisse.

11. Finis censuræ duplex
ss. remotus, & proximus, vel di-
ci possunt intrinsecus, & extrin-
secus, vel operantis, seu feren-
tis cēsura. Finis remotus, extrin-
secus, & operantis, est fructus
ille bonus, quem prælatus fe-
rens censuram intendit per hu-
iusmodi censuram, qui potest
esse multiplex ss. spiritualis, vel
temporalis, numquam tamen
temporalis, est præcipue in-
tentus. Finis verò intrinsecus,
seu proximus, est ille, ad quē
proximē ordinatur cēsura; qui
est ligare hominem spirituali-
ter, priuando illum, illis. vel
his spiritualibus bonis, & est
proprius, ac per se effectus cen-
suræ. Vide caput 1. de sent. exco-
munic. in 6. & cap. 1. de except. in
6. & alia capita que in 11. q. 6. &
sub viroq; tit. de sent. exco. con-
tinētur 10. 5. disp. 6. sect. 1.

§. Quomā finis, & ef-
fectus. & seqq.

!(?)

Albas in
cap. ult.
de cobab.
cler. &
mal. graf.
fij lib. 4.
c. 1. n. 18.

Theologi
in 4. dist.
18. & D.
Thom. q.
2. art. 1.
quæst. 3.

Conc. Tri-
dent. con-
cil. Meldē-
cap nemo
Episcop.

De Censuris quoad effectum. §. 8.

§ VIII.

Censura quoad effectum.

Effectus cō
munis cen
suræ.

Priuatio aliquorum bonorum spiritualium, est effectus communis omni censuræ: quod probatur ex multis iuribus, sub titulo de sent. excom. & de cleric. excomm. minist. quæ modo omitto, quia afferenda sunt, & explicanda infra quando tractabitur ex professo de singulis censuris. Tamen res spirituales, quibus priuat censura, sunt res omnes sacræ, quæ sunt in communi & publico vsu Ecclesie, vt sacramenta, sacrificiū, orationes publicæ, & quæ ad hæc ordinantur, vt templa, & alia huiusmodi, vel etiā ad quæ hæc ordinantur, vt sūt ipsimet fideles, tom. 5. disp. 6. sect. 1. §. De hoc ergo effectu.

Effectus in
trinsecus,
& extrin
secus.

2. Effectus intrinsecus censuræ est duplex: mediatus, & immediatus. Immediatus est, quādo censura per se exequitur, vel efficit illum. Mediatus est ille, quando censura obligat tantum, aut ipsummet, qui censura ligatur, vt se absteineat, & priuet talibus bonis, aut alios, vt ipsum priuent, seu cum illo non comunicent. Item effectus censuræ non est de se perpetuus licet non habeat, nec habere possit definitū tempus durationis, sed incertum, & indefinitū. ff. de

nec consecuto alio effectū per se intento a Prælato, censura tollatur, v. g. contumacia, quæ dependet à libera voluntate peccatoris, tom. 5. disp. 6. sect. 1. §. Hic solū addenda, & sequenti.

3. Censura ignorata causat effectus, qui ex noticia rei non pendēt, & ipsa per se exequitur, Alma. 1. p. ver. grāt. quod reddatur aliquis §. 10. n. 7. incapax beneficii, vel aliquid & §. 7. n. simile. Ratio est: quia quoad hūc effectum non pendet sententia ex actione, vel obligatione rei, §. 8. sed in illū efficaciter operatur, ipso etiā non consentiente: ergo neque etiam pendet ex ignorantia, ac scientia eius, tom. 5. disp. 4. sect. 11. §. Tercio obseruandum est.

4. Mortui in puram vindictam possunt priuari suffragijs Ecclesiæ; non autē viui, propter diuersitatem status, & periculi. Ratio est: quia si mortuus extra gratiā decessit, nihil illi amplius nocebit suffragiorū carentia: si verò decessit in gratia, nullū illi periculū ruinæ potest eminere, ob defectū suffragiorū; sed potest inde fieri, vt eius pena in purgatorio diuturnior fiat, aut sit. At verò quādiu homo in hac vita viuit, sēper eminet periculū ei maioris ruinæ, quoad culpam, & condemnationem; & ideo Ecclesia nullū priuat suo subsidio valde utili ad cauēdū hoc periculū, in solā culpæ vindictā, sed in ordine ad emēdationē, & cū aliqua illius spe, tom. 5. disp. 5. sect. 1. §. Neque hoc repugnat.

5. Effectus

5. Effectus remoti censuræ per solam prauam voluntatem peccatoris impediri possunt. Ratio est: quia hi effectus non fiunt per se ab ipsa censura, sed solum quasi excitando mentē, & voluntatem, cui excitationi voluntas resistere potest, tamē non potest esse sine culpa, si voluntariē, & liberē impediuntur; quia intrinsecum malum est in contumacia voluntarie perseuerare, secus dicēdum dā igno-
ratur censura, vel dū datur im-
potētia quoad hos effectus, cū
solū operetur excitādo, & monē
do affectum; qui modus operan-
di est media cognitione, *tom. 5.*
disp. 6. sect. 2. §. Ex qua declaratio-
ne intelligitur, & seqq.

6. Effectus immediatē a cē-
surā emanātes, nullo modo im-
pediri possunt, illa manente,
neque sine culpa, neque cum
illa. Ratio est: quia hi effectus
sunt per se, & non tantum
per accidens, item quia cen-
sura affert secum executio-
nem, iuxta cap. pastoralis de appel-
lat. Excepitur tamen vnus ca-
sus de priuatione iurisdictionis
per censuram, nam licet hic
effectus immediatē, & efficaci-

Vide Cast.
lib. 2. de
leg. pen.
c. 15. circa
2. conclus.
finalem.
ter fiat, per ipsam censuram,
nihilominus si excommunica-
tus, verbi gratia, sit ignoratus,
& occultus, toleratus, tamen
publicē, non ita priuatur iuris-
dictione, quin acta eius teneāt
ex prouidentia Ecclesiæ prop-
ter commune bonum iuxta

L. Barbarius ff. de offic. Prætor.
Quantus habitu sit priuatus
iurisdictione, & non vsu, *tom. 6.*
5. disputat. 6. sect. 2. §. Secun-
do sequitur, & seqq.

7. Effectus quoad obliga-
tionem operandi, & non ope-
randi, non possunt impediri
remota ignorantia: quia cen-
sura per se ipsam inducit hanc
obligationem, sine consensu
eius, qui censura ligatur, tamē
si ignoret eam inuincibiliter,
excusari potest, ne contra illā
agat, executio tamentalis exe-
cutionis potest impediri per
ligatum, non tamen per se lo-
quendo sine culpa, quæ culpa
violandi censuram, aut pæ-
na inde forte resultans inter
effectus censuræ computari nō
debet, quia nec per se sequi-
tur, neque intenditur, nec cen-
sura præbet moralem occasio-
nem illius, sed alter ex malitia
sua occasionem sumit, *tom. 5.*
disp. 6. sect. 2. §. Altera pars & seqq.

§. IX.

Censura quoad excusationem.

I. **Q**uandiu ligatus cen-
sura ignorat eam,
excusatur ab eius
transgressione. Ra-
tio est: quia sicut ignorantia
pæcepti excusat à culpa, ita
ignorantia censuræ excusat à
transgressione eius: idem di-
cendum

De Censuris quoad excusationem. §. 9.

cendum licet probabiliter timeat censuram iam esse in se latam: quia suspicio non est sufficiens ad obligandum, nisi ipse consulto se occultet, ne censuræ notitia ad se perueniat, quia talis ignorantia non solum non est inuencibilis, sed potius videtur affectata; an verò fama censuræ sufficiat, ut quis illam feruare, teneatur? affirmatiue respondetur dummodo fama sit talis, ut prudenter considerata, cum alijs circumstantijs probabilem saltē fidē facere possit. *tom. 5. disp. 4. sect. 11. §. Secundo obseruandum est, & seqq.*

Soto in 4. dist. 22. q. 1. art. 4. Syluest. verb. ex comm. 5. q. 14. Nau. in c. inter verba pra. Ind 3. n. 4.

2. Propter graue damnum, vel detrimentum vitandū fieri potest licitē, quod sub censura, prohibitum erat, secluso tamē scandalo, cōtemptu, & similibus. Ratio est: quia lex positina non obligat cū tanto rigore, ut cū grauissimo detrimento, vel periculo seruanda sit, *tom. 5. disp. 6. sect. 3. §. Tertio igitur dicendū est:*

3. Licitū est etiā exercere actionem sub cēsure prohibitā

ad vitandum infamiā, aut graue scandalū, v. g. audire sacrum, vel aliquid simile, ex cuius omissione timetur graue aliquod scandalū. Ratio est: quia leges humane nō obligant cū infamia propria, aut cū scandalo proximo, quod intellige de scandalo inducēte ad peccatū, praesertim publico, secus dicendū si scandalū sumatur pro vulgari more pro quadam admiratione, quæ

solet ex aliqua huiusmodi occasione, quando noua est, & extraordinaria excitari in plebe cum frequēti cermocinatione, circa talem effectum, & causas, quæ omnia per se loquendo possunt contingere sine peccato, *tom. 5. disp. 6. sect. 3. §. Ex dictis itaque, & seqq.*

4. Secluso scandalo, infamia, vel alio simili nocumēto graui, propter publicam necessitatem populi, non licet excercere actionem sub censura prohibitā, v. g. facere sacrum, &c. Ratio est: quia in eo casu nullū verum incomodū sequitur ex omissione sacrificij, nā populus excusatur à peccato ob inopiā ministri, & ministri ob impotentiam ratione censuræ, secus dicendū si interueniat aliqua grauis necessitas proximi; v. g. si proximus sit in extrema necessitate baptismi, pœnitentiæ, aut Eucharistiæ in articulo mortis, quia tenemur diligere proximos sicut nos ipsos praesertim in spiritualibus, *tom. 5. disp. 6. sect. 3. §. Solet autem hic.*

5. Quaecumque causa excusans à culpa mortali, excusat etiā à cēsure, probatur ex illo principio quod censura numquam incurritur sine culpa proportionata. *tom. 5. disp. 4. sect. 8. §. Vltimo ex dictis.* Idem dicendū de vi, metu, adeo graui, ut excuset ab obseruatione legis humanae.

6. Qui solam censuram ignorat

Vide cap. excellentiss. 11. q. 3.

Est commu-
n's Cano-
nistarum
cum Sor.
Sylwest.
Nauar. &
alejs.

norat, etiam si simplicem Eccle-
sia prohibitionem non ignoret,
excusatur à censura. Ratio est:
quia ad illā incurrendā requiri-
tū præcedens monitio, nō qua-
liscunque, sed sub cōminatione
censuræ: ergo nō satis admonetur
tātū per l. gē simplicē, vt incur-
retur cēsurā, quod confirmatur
ex cap. 2 de constitut. in 6. tom 5. disp.
4. sect. 9 §. Prima absoluit. & §. Atque
hinc satis improbatā.

Supponunt
Nauar.
Cous. Vgo
lia & Syl-
west. locis
sup. citatis.

7. Ignorantia facti, non excu-
sans illud à culpa mortali, non
excusat censuram latam forma-
liter propter talem culpam, siue
per Pontificiam legem, siue per
quamcunque aliā. Idē dicendū
de ignorantia iuris nō excusante
à mortali: quæ sentētia intelli-
gitur respectiue, seu cōparatione
facta ad ipsam legē: quia potest
ignorantia nō excusare actum ab
omni culpa mortali, & nihilomi-
nus excusare à censura, si com-
paratione talis legis excuset mor-
talem culpam, v. grat. si per ali-
quam ignorantiam obiecti, aut
circumstantiarū eius, & factū ab
illa malitia, propter quam impo-
nitur censura, vt in casu cap. Si ve-
rō de sent. excom. de percutiente
clericum ignorādō illū esse cle-
ricum, qui licet non excusetur à
culpa homicidij, excusatur ta-
men à censura: quia excusatur à
culpa sacrilegij. Similes denique
casus sunt in cap. Si quis cū duobus,
& cap. Si quis cum matre. & cap.
Quidam 34. q. 2. & quid dictam
manet de ignorantia facti, idem

dicendam de ignorantia iuris
seruata proportionē, tom. 5. disp.
4. sect. 10. §. Est ergo tertia senten-
tia, & seqq.

8. Si lex Ecclesiastica pro-
hibeat sub censura, id quod iure
naturæ est prohibitum, potest
metus excusare à censura, licet
non à culpa, v. g. incestum cum
consanguinea, contingere ergo
potest, vt metus excuset illū ac-
tum, vt prohibitum ab Ecclesia,
etiā si non excuset libidinosum
accessum, qui intrinsecē malus
est. Eodē modo excusantur à cē-
sura, licet non à peccato Chri-
stiani, qui metu mortis remigāt,
quando Turcæ Christianos per-
sequuntur: quia licet peccent cō-
tra ius naturale, tamen excusan-
tur ab excōmunicatione ratio-
ne metus, tom. 5. disput. 4. sect. 3. §.
Oportet tamen aduertere.

§ X.

Cēsurā quoad dispensationem,
violationem, & multi-
plicationem.

1. **P**er dispensationē po-
test licet fieri, vt exer- Vide Con-
ceatur actio per censu cap. Alm.
rā prohibita, etiam si à P. 1. §. 7. n.
censura non absoluitur. Ratio 2. & alibi,
est: quia hæc prohibitio est tan-
tum de iure humano: ergo po-
test dispensari per potentiam
humanam, tom. 5. disp. 6. sect. 4. §.
Sed hæc sententia.

2. Nemo inferior Papa po-
test

De Cens. quoad dispēsat. violat & multip. §. 10.

Vgolin. test dispensare cum excomuni-
Tab. 1. cap. cato, vt exerceat actu n prohibi-
10. §. 6. n. tum à censura, etiam si non ab-
4. *Vide e.* soluitur ab illa. Ratio est: quia
tiā cap. Dē Episcopi in rebus iure cōmuni,
lecti de vel vniuersa Ecclesia prohibitis
temp. ord. dispensare non possunt, nisi vbi,
& cap. At vel ipso iure communi eis con-
si clerici de ceditur, vel aliqua recepta con-
adulter. de suetudine, & traditione; sed hæc
Indsc. potestas nec iure communi illis
conceditur, nec consuetudine
recepta est: nisi fortasse in ali-
qua re minima, vt dandi licen-
tiam ad loquēdum cum aliquo,
&c. ergo tom. 5. disp. 6. sect. 4. §. Sed
etiam Episcopis.

Couar. ca.
Alma 1. p.
§. 3. n. 8.

3. Episcopus non potest
dispensare, vt collatio beneficij
facta excommunicato teneat,
& rata sit. Ratio est: quia aliās
Episcopus scienter dans bene-
ficiū excommunicato, cum
quo dispensare posset, consen-
dus esset dispensare, & ratam
facere collationem, sicut de Pa-
pa dicendum est: sed opposi-
tum constat ex cap. Postulasti, de
cleric. excommun. minist. in quo sta-
tim ponitur pœna Episcopis hoc
scienter facientibus, & suppo-
nitur factum non tenere, si ipsi
facere præsumant, tom. 5. disput. 6.
sect. 4. §. Vnde non censet.

4. Clericus ligatus maiori
excommunicatione, suspensus
ab ordine, vel interdictus per-
sonaliter exercendo ordinem,
sit irregularis, si censuram vio-
lat, vt colligitur ex toto titulo. de
cleric. excommun. minist. & cap. 1.

de sent. & re iudic. in 6. & cap. 1.
& cap. Is qui. & cap. Is cui. de sent.
excom. in 6. Tamen ligatus mi-
nori excommunicatione cele-
brando, non manet irregularis,
quia non peccat formaliter ex-
ercendo ordinem, qui act. o-
nem significet, sed recipiendo
sacramentum, iuxta cap. vi. de
cleric. excommun. minist. Item non
manet irregularis, si exerceat
actum eo modo, quo sine ordi-
ne exercere potest, tom. 5. disput.
42. sect. 5. §. In questione hac duas
regulas.

5. Plures censuræ diuersa-
rum rationum possunt ferri in
eandem personam: potest enim
excommunicatus suspendi, & in-
terdicti, & è conuerso. Ratio est:
quia cum hæ pœnæ sunt diuersa-
rum rationū, nihil impedit, quo-
minus in eodē subiecto suo mo-
do insint, non solum propter
diuersas causas, sed etiā propter
idem delictum, & ita solet Ec-
clesia aggravare censuras cres-
cente contumacia, tom. 5. disput.
5. section. 2. §. Solum potest interro-
gari.

6. Plures censuræ eiusdem ra-
tionis, v. g. multæ excommuni-
cationes possunt ferri in eandē
personā propter diuersas cau-
sas. Ratio est: quia si quis per vñā
inobediētiā excommunicatus est,
si in alia re sit inobediens & cō-
tumax, iterum poterit excom-
municari: quia potestas, & iu-
risdictio non est extincta per
vñum actum, non vero propter
eandem

*Vide Ex-
trauag. 3.
de priuile.*

*Bonau. in
4. d. 18. 2.
p. dist. 4. 4.*

*Cap. Is qui
& cap. Is
cui.*

Sot. dist. 22 eandem causam per eandem q. 2. art. 2. sententiam ab eodem iudice, vt conclus. 3. constat ex vsu Eccl. sicut: secus Nau. in c. dicendum a diuersis superioribus, quia pro eadem materiali causa à diuersis superioribus diuersa censure ferri possunt: potest circa gloss. vlt. not. 1. enim aliquis pro eodē delicto, à iure, & ab homine excommunicari. tom. 5. disp. 5. sect. 2. §. Rarus in censuris. & seqq.

7. Multiplex denuntiatio non sufficit ad multiplicationem censure. Ratio est: quia aliud est denuntiari, aliud censura ligari, nam denuntiatio non addit nouum vinculum, vt dixit Pontifex in cap. Pastoralis §. Verum de appellat. Et ideo quauis denuntiatio multiplicetur, non sequitur censuram multiplicari, tom. 5. disputat. 5. sect. 2. §. Verumtamen aduertendum est.

8. Censura lata à iure multiplicatur per transgressiones numero distinctas eiusdem legis, vt si quis bis percussit clericum morali interruptione, bis manet excommunicatus, & contrariò vero si transgressio est vna licet continuata mora, & per varias actiones fit, vna tantum censura incurritur. Ratio est: quia lex ponit censuram propter transgressionem: ergo si transgressio est vna moraliter, & formaliter, etiam censura vna erit, tom. 5. disp. 5. sect. 3. §. Superest dicendum.

9. Violans legem vno actu habentem plures circumstantias

sub censura prohibitas, si mutant speciem actus, multiplex incurritur censura, v. g. totum incurritur censura quot circumstantiæ violantur: quia propter singulas per se sumptas incurreretur censura, vt supponitur. Tamen si actus non mutat speciem, vna tantum incurreretur censura, quia vna est tantum transgressio. Vide Clement. 1. de sepult. Vbi inuenies huius conclusionis optimum exemplum, tom. 5. disputat. 5. sect. 3. §. Ex his facile.

Vide Clem. 1. de sepult

§. I.

Cessatio à diuinis, quoad nomen, & definitionem.

1. Cessatio à diuinis, sic dicta est, quia cessant ministri Ecclesie à publicatione diuinorum officiorum, & sacramentorum administratione, vnde nihil aliud est: quam suspensio quædam organorum Ecclesiasticorum, per allusionem ad illud psalmi 136. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Quia hoc est veluti maximum signum afflictionis, quam Ecclesia patitur, quando omnia diuina officia ita suspendit, tom. 5. disp. 39 sect. 1. §. Quod nomen.

Soto in 4. dist. 22. q. 3. art. 2.

2. Cessatio à diuinis non est censura omnino distincta ab alijs tribus, v. g. excommunicatione, interdicti, & suspensione.

De Cessat. à diuinis quoad effectum §. 2.

Nau. cap. 27. n. 164. *signif.* Nec est interdictum, quia interdictum, & cessatio à diuinis, neutrum sub altero continetur in iure, nec tamquam æqualia, nec tamquam inferius, sub superiore, quod probat textus in clement. 1. de sent. excom. Imò nec est species censure, sed simplex prohibitio. Ratio est: quia non est interdictum, & nec habet effectum irregularitatis, licet violetur celebrando, qui est inseparabilis à censura, tom. 5. disp. 39. sect. 1. §. In hac re mihi, & §. Fateor quidē, & §. Tandē ex his concludo. Vnde numquam fertur directe, & absolute in personas, sed in loca tantum.

Maiores lib. 3. c. 20. n. 10. cum Innocent. & alijs

3. Cessatio à diuinis per se, ac formaliter pena non est. Ratio est: quia licet nūquam ponatur, nisi occasione culpæ; tamē cum æque comprehendat in nocētes, ac nocentes, quoad proximam suam obligationē, magis poni videtur, vt signum afflictionis Ecclesiæ, & vt generale grauamen, per modum cuiusdam præcepti impositum, quā per modum pænæ, nec ligat speciali modo personas, quæ causam dederunt, nec illas excludit ubiq; à diuinis quantum est ex se, tom. 5. disp. 39. sect. 1. §. Tandem ex his concludo.

4. Cessatio à diuinis alia est particularis, alia generalis: de generali loquitur, clemen. 1. de verb. signif. & tacite, cap. irrefragabili §. Caterum de officio.

ordin. & cap. si canonici, & cap. Siluester quannis eodem tit. in 6. De speciali verb. cessat. videtur esse terminus, in cap. distinctio cum Palectus de appellat. Differunt autem hæ cessationes eodem alij. modo, quo similia interdicta distinguuntur, tom. 5. disputat. 39. sect. 1. §. Rursus cessatio loci.

§. II.

Cessatio à diuinis quoad effectum.

1. **C**elebrans in loco cessatione à diuinis affecto, siue particularis, siue generalis sit cessatio, non fit irregularis. Ratio est: quia cessatio à diuinis, quæcūque sit, nō est censura, ergo nō potest habere effectum censuræ; item quia irregularitas non contrahitur nisi in casibus à iure expressis iuxta cap. si qui de sent. excommunicat. in 6. tom. 5. disp. 39. sect. 1. §. Obstat verò, & seqq.

2. Tempore cessationis à diuinis prohibentur fieri diuina officia publica, v. g. orationes Ecclesiæ, celebratio Missæ, horarum canonicarum publica recitatio, non omnia sacramenta, & sepultura Ecclesiastica, &c. Imò si dicantur, laici prohibentur illa audire; quia si celebratio prohibetur, etiam participatio celebrationis, quæ est veluti, quid accessorium nec privilegia

Conar. c. 2. alma 2. §. 2. n. 4. Nau. c. 27. n. 188. Si uest. verb. interdictum. 1. §. 1. & verb. cessatio. §. 1. 2.

Nau. cap. 27. n. 189. Conar. cap. alma p. 2. §. 4. n. 7.

uilegia, ac moderationes interdicti in ea locum habent, ita censuit grauissima congregatio Doctorū vtriusq; iuris, & Theologorum, quæ anno 1556. circa materiam hanc Salmantica facta est, & vñs Ecclesiæ confirmat: plus enim cessatur à diuinis tempore cessationis à diuinis, quā tempore interdicti; nec moderationes, cap. alma mater de sent. excomm. in cessatione à diuinis in praxi seruantur, tom. 5. disp. 39. sect. 2. §. Quod ergo, & seqq. vsq; ad §. Censetur ignitur circa hunc effectum. Idem dicendum de priuilegijs in iure concessis tempore interdicti.

3. Binus clericus potest recitare officium diuinū tempore cessationis à diuinis, præsertim extra Ecclesiam. Ratio est: quia illa recitatio, satis priuata est, cū sit inter duos tantum. Item quia de hac re, nulla est expressa in iure prohibitio. Tamē contraria sententia etiam probabiliter defendi potest. tom. 5. disputat. 39. sect. 2. §. Alia interrogari possunt.

4. Tempore cessationis à diuinis non prohibetur administrari pœnitentia morientium, & baptisimus tam paruulorum, quam adultorum, vt probabilius est, cum tota sua solemnitate, iuxta cap. non est vobis de sponsal. Item Eucharistia per modum viatici iuxta cap. quod in te. de pœnit. & remiss. Item fieri sacrū in hebdomada semel

ad reformatā Eucharistiā morientibus, cap. permittimus de sent. excomm. vel quouis die potest fieri sacrū, si opus sit cōferre viaticū & nō sit Eucharistia, tom. 5. disp. 39. sect. 2. §. Certum est, & seqq. 5. Confirmatio conceditur tempore cessationis à diuinis. Ratio esse potest, quia censetur esse veluti perfectio quædam, & complementū baptisimi, nō tamē cōceditur, vt verius iudicat noster Doctor, pœnitentia extra periculū mortis, licet cōsuetudo tollerata à pastoribus poterit excusare. Itē prohibetur Ordo, Extremaunctio, Eucharistia extra viaticum, & matrimonij solemnitas. De ipso verò matrimonio quoad substantiā icē dicendum de tempore cessationis, quod de tēpore interdicti de quod vide, hic verb. matrimonij cōclus. 16. to. 5. disp. 39. sec. 2. §. Tertio dubitari & seq.

§. III.

Cessatio à diuinis quoad causam efficientem.

1. **Q**ui potest ferre interdictum, potest 1. Syluest. cessationē ponere. ang. & alij. Ratio est: quia iurisdictionis Episcopalis, & cōmunis, ac publica fori cōtēctiosi, fori Ecclesiastici, ad hoc sufficit quā. 3. art. 2. vñs. Nauar. semiat cap. 27. num. 189. Solum Papam posse cessationem ponere post interdictum, quia solus Papa potest restringere

Cap. non
est vobis
cap. permittimus.

1. Syluest.
ang. & alij
verb. cessatio
nō solo
dist. 32. q.
3. art. 2.
Con. c. al.
ma 2. p. §.
2. num. 6.

De cessat. à diuinis, quoad caus. efficientē. §. 3.

restringere cessationem cap. Alma mater. tom. 5. disp. 39. sect. 3. §. De efficienti, dicendum est.

2. Cessatio partialis, id est, quoad aliqua officia diuina, non solum à Papa, sed etiam ab Episcopis potest fieri. Ratio est: quia qui potest totum prohibere, potest, & partem solum, quando aliud specialiter non obstat; licet ordinariè fieri non liceat: quia moraliter non est necessarium, cum cessatio poni non solet, nisi post alia remedia, & quando iam expedit omnino diuina organa suspendere. Tom. 5. disp. 39. sect. 2. §. At verolouendo.

3. Locus pro vt in interdicto, aut certe homines in ordine ad locum, in quo diuina facere prohibentur, sunt causa materialis cessationis à diuinis. An verò hæc cessatio licitè ferri possit pro vniuersa Ecclesia? Doctor noster existimat de potentia absolute Summi Pontificis hoc non repugnare, si causa subesset: credit tamen moraliter subesse non posse, & idè talis cessatio, sicut hætenus lata est numquam, ita etiam neque vmquam expedit. Tom. 5. disp. 39. sect. 3. §. Hic potissimum.

4. Causa finalis cessationis à diuinis proxima, idè est, quod efficitur. Remota verò, & primariò intèra, est rigor Ecclesiasticæ disciplinæ, vt rebelles tandè recedat à contumacia, & in hoc conuenit cum alijs proprijs celsuris, vnde, vt cessatio rectè feratur,

supponere debet grauissimum peccatum, & publicum: quia non datur contumacia sine delicto. Tom. 5. disp. 39. sect. 3. §. Tertia causa cessationis.

5. Forma in ferenda cessatione à diuinis, seruanda est illa, quæ debet seruari in ferenda censura, & quæ sunt substantialia censuræ, sunt etiam cessationi à diuinis; quia non oriuntur ex speciali ratione censuræ, sed ex generali ratione sententiæ. Item est seruanda forma cap. 1. de sent. excom. in 6. ex consuetudine recepta. Et vt iuste feratur, seruandæ sunt decem conditiones collectæ ex cap. si Canonici. & cap. Quamuis, de c. si Canon. offic. Ordin. in 6. tom. 5. disp. 39. sect. 3. c. Quamuis.

6. Prima conditio, vt cessatio à diuinis iuste feratur, est, vt æquum, feratur, causa illius in publico instrumento, seu autentico scripta restitatur. Secunda, vt hoc instrumentum, ei tradatur contra quem cessatio intenditur, constat ex cap. Canonici, & cap. Quamuis, de offic. ordin. in 6. c. Irrefragabilis. Tertia, vt necessario sit ponenda ab eo, vel ab his, qui, vel à iure, vel à consuetudine, aut priuilegio ad hoc habeant auctoritatē. Quarta & Quinta, vt causa sit Canonica, quæ expressè ponuntur in cap. irrefragabilis §. Ceterum de offic. Ordin. l. vt causa sit manifesta, & rationabilis: quia non pro quacumq; offensa, sed pro graui iniuria, ferri debet, vt causa sit proportionata. Sexta, vt ad

§. IIII.

*Cessatio à Diuinis, quoad Ab-
tentionem, & violationem.*

Syluester.
verb.
Cessatio.

ad illā ferendam omnes de capitulo euocētur. Septima, vt post conuocationem, diligēter deliberent. Octaua, vt quod de ipsa cessatione deliberetur, id est, suffragia ferantur, & opus est, vt maior pars suffragiorum conueniat, in illa ponenda. Et hæ tres conditiones non habēt locū in Episcopis, vel in iudice ordinario, secus in capitulo sede vacante. Nona, vt moneatur persona, propter cuius iniuriam, videtur facienda cessatio, vt irrogatam iniuriam, vel offensam emēdet, quæ facienda post cōuocationē, & est de cessationis substantia. Decima, & vltima conditio est, vt post cessationem positam, nisi partes intra mensem in concordiam veniant, & cessatio cesset, teneantur tam qui cessationem ponunt, quam illi, quorum causa ponitur, per se, vel per procuratores idoneos cum munimentis, & actis ad negotiū spectantibus, Ad sedem Apostolicam accedere, vt quod agendum ab illa declaretur. Tamen si transactio mēse partes in concordiam veniāt, potest tolli cessatio sine recurſu ad Papam. Denique mense transactio, ipso iure tollitur cessatio, si qui posuit illam non reseruauerit conditionem recurrēdi ad Summum Pontificem post mēsem, si sit in mora culpabili.

Tom. 5. disp. 39. sect. 3. §.

Prima ergo, & sequentibus.

(?)

Ille, qui posuit cessationem à Diuinis, potest illam tollere, vel licet superior eius, vel etiam eius superior. Tamen nulla est præscripta forma in illa tollenda, sed tantum voluntas iudicis explicata sufficientibus signis, sufficientibus non verò sufficit etiam eius, qui eam tulit, non seruando illam. Tom. 5. disp. 39. sect. 4. §. Cum cessatio.

2 Cessatio à Diuinis potest per voluntatem ferentis suspendi etiā in partem, quoad aliquos eff. eius. Ratio est: quia si iudex potest tollere totum, cur non poterit tollere partem? Tom. 5. disp. 39. sect. 4. §. Suspendio autem.

3 Religiosi non seruantes cessationem à Diuinis generalē, incurrun excommunicationē, siue posita sit à Papa, Episcopo, Concilio Prouinciali, Capitulo Collegio, siue à cōuētu seculariū aut regularium habente potestatem ex cōsuetudine, aut priuilegio. Iuxta Clement. 1. de sent. excom. Item Conc. Trid. sess. 25. cap. 12. de reform. Regul. Præcipit regularibus, vt in Ecclesijs suis seruent, & publicari faciant cēsuras, & interdicta, etiam ab ordinarijs prælatis promulgata, & ipsis præcipientibus. Quod præceptum

De Characterē.

non extenditur ad cessationem à Divinis; quia non est censura, nec interdictum; nec extenditur ad cessationem, quæ non ponitur à prælato, sed ab aliquo capitulo: quia verba Conc. intelligenda sunt strictè. *Tom. 5. disp. 39. sect. 2. §. Nunc solum & sequenti.*

4 Capitulum sine iusta causa ponens cessationem à Divinis: Canonici talis capituli, tenentur restituere, quidquid de fructibus illius Ecclesiæ perceperint tempore cessationis, & quidquid ex eis de bonis talis Ecclesiæ dandum fuisset, non detur, sed ipsi Ecclesiæ cedat, ac denique, ut parti, contra quam cessatur de divinis, & iniurijs satisfacere teneantur. Ad quod requiritur sententia iudicis quoad penam, non verò quoad obligationem ortam ex actione iniuriosa. Item pena extenditur

c. Canonici

tantum ad capitulum; obligatio tamen orta ex actione iniuriosa extenditur ad omnes ponentes cessationem à divinis sine iusta causa, ut constat ex cap. Canonici, de offic. Ordin. in 6. tom. 5. disp. 39. sect. 3. §. Secundo declarandum est.

5 Qui cessationi à Divinis causam dedit, tenetur ad omne intercesse personæ, & Ecclesiæ cui debitum officium, eius culpa est subtrahitum, ad quod non requiritur sententia, cum non sit propria pena. Deinde arbitrio superioris condemnandus est in aliqua quantitate convertenda in augmentum divini cultus, ad quod necessaria est sententia iudicis,

ut expresse dicitur in cap. Canonici, de offic. Ordin. in 6. tom. 5. disp. 39. sect. 3. §. Ultimo declarandum est.

Character.

1 Sine baptismali characterē non datur capacitas ad cetera Sacramenta, propter quod Conc. Florent. vocat Baptitulum inuam Sacramentorum; Quomodo enim potest confirmari, nisi prius in baptismo sit fide professus, quomodo enim designabitur miles Christi, qui non dum est Christo consignatus per baptismum, & eadem est ratio de Sacramento ordinis, ut constat ex cap. Si quis, & cap. Veni ns de presb. non baptis. Et de alijs Sacramentis. *Tom. 5. disp. 11. sect. 1. §. Tertio, ratio huius, & disp. 7. sect. 4. §. Ex quo principio.*

2 Character non solum de nominationem signi importat, sed absolutum tali dominationi substat. Ratio est: quia sola relatio signi non potest immediate imprimi, aut per se fieri aliqua actione, ut constat ex generali ratione relationis. *Tom. 3. q. 63. ar. 2. §. Circa titulum in com. nario.*

3 Character, (relatus alijs opinionibus) est qualitas supernaturalis realiter distincta ab anima, ut res à re, eique diuinitus infusa. Ratio est: quia est res supernaturalis animæ infusa, & non est relatio, neque substantia, neque aliquod ex ceteris predicamentis; superest ergo ut sit qualitas. *Tom. 3. disp. 11. sect. 2.*

§. Varia

Ambr. lib.

de ijs, qui

initiantur

cap. 7.

Dionis. lib.

de Eccles.

Hierarch.

cap. 2. p. 3.

§. *Varia sunt Theologorum, & sequentibus.*

4 Character est supernaturalis qualitas à Deo infusa, pertineans ad primam speciem: nō est enim potentia passiva physica, vel actiua. Probatur de characterē. *Alenf. 4. p. q. 19. n. 1.* re baptismali: quia illud Sacramentum non dat potestatem ad *ar. 3. Bē. nautem. in* agendum, sed ad recipiendum. Et *q. d. 6. ar.* eadem est ratio de characterē *1. q. 1. vbi* Sacramenti ordinis, & confirmationis: quia non datur ad recipiendum, sed potius ad agendum; at verò quodāmodo potest dici potestas moralis, quia videlicet, est signum ex diuina ordinatione institutum, & distinctum ad hoc, vt quillo signatus fuerit, aptus sit ad tale ministerium. *tom. 3. disp. 11. sect. 3. Per totam.*

5 Character nec instrumentaliter, nec dispositiue potest concurrere ad causandam gratiam. Ratio est: quia nec gratia ipsa ex se postulat talem dispositionem, vt constat, quia sine huiusmodi characterē multis temporibus gratia communicata est hominibus, & nunc etiam sæpē communicatur. *tom. 3. disp. 9. sect. 1. §.* Secunda ergo difficultas. Nec ad consecrationem cum hæc emediatē sit tantum ab ipsis verbis, & sic nō datur alia actio emediata, nisi prolatio verborum; vnde Patres assignāt sacerdotes proprio ore configere hoc Sacramentum, scilicet Eucharistiæ per verba Christi Ibidem *disp. 61. sect. 5. §. Hoc dubium moneo.*

6 In nullo genere causæ character consequitur fidem. Ratio est: quia est omnino independēs ab illa, nam sine illa cōseruari, & imprimi potest. *tom. 3. disp. 11. sect. 1. §. Sed dubitabit aliquis.*

7 Quicumq; effectus Characteris potest suppleri à Deo. Ratio est: quia potest Deus facere, vt hæc tria Sacramenta imprimētia characterem, iterari non possint, quamuis nullam qualitatem intrinsecam imprimant. Tamen non est dubium quin perfectiori modo fiant, per internum spirituale signū, quod & ad ornamentum animæ, & ad perfectam consecrationē conferre potest, voluit enim Deus hanc perfectionem suis cultoribus conferre. *tom. 3. disp. 11. sect. 1. §. Tertiatio huius.*

8 Character non potest cōferri per Sacramentum in voto, sine reali susceptione ipsius Sacramenti. Ratio est: quia si per baptismū in voto, imprimeretur Character, nō posset postea recipi baptismus in re, vt cōstat. *tom. 3. disp. 8. sect. 1. §. Nihilum. dicendum.*

9 Character in omnibus hominibus recipi potest, qui recipiunt aliquod ex tribus Sacramentis imprimētia Characterem. Ratio est: quia Character est proprius effectus Sacramentorum; vnde quilibet homo est capax Characteris baptismalis secundum se per potentiam obedientialem. Itē Angeli secundū probabi-

De Charactere.

Probabilem opinionem. An
verò Character fuerit etiam
in Christo? Respondetur quòd
Christus nò indiget Characterè,
cum dicat imperfectionem in
subiecto, quòd afficit, quæ nullo
modo in Christo consideranda
est. *Tom. 3. disp. 11. sect. 4. §. Questio*
hæc potissimum.

Mayst. in
4 q. 4. ar.
1. Gabr.
d. 6. q. 2. ar.
13. sub. 2.
10 Character est in anima,
ut in subiecto proprio, ita defi-
niunt Conc. Florent. Trident.
dum docent Characterem im-
primi in anima, & esse signum
spirituale: quòd nec esse potest
in intellectu, nec in corpore, aut
voluntate sed in ipsa essentia ani-
mæ. Ratio est: quia Character
nò est principium alicuius actus
intellectus, aut voluntatis perti-
nentis ad cultum Dei, vel usum
Sacramentorum: ergò non est
constituendus in intellectu, nec
voluntate: ergò in substantia
animæ. *tom. 3. disp. 11. sect. 4. §. Quo*
circà, & sequent.

11 Character non solù phi-
sicè sed moraliter est incorrup-
tibilis: quòd nò solùm phisicè,
probat: quia character nò ha-
bet contrariù, & est in subiecto
incorruptibili, & à nulla causa
creata effectivè dependet, sed à
solo Deo: sed etiam moraliter
còstat: quia nulla est dispositio
in homine còtraria Characteri,
aut quasi formaliter illi repug-
nans. *tom. 3. q. 63. ar. 5. §. Quartus*
sensus in comentario.

Definitio
de fide:
12 Character necessario sus-
cipitur per Sacramentum, licet

fit volunt. s, non suscipiendi
Characterem, sed Sacramentum
tantum. Ratio est: quia si datur
Sacramentum validum, & verù,
non potest priuari hoc effectù:
quia ad illum nulla dispositio
voluntatis requiritur. *Tom. 3. q.*
63. artic. 5. §. Quartus sensus, in co-
mentario.

13 Character est indelebilis
in vita: quòd est de fide. Ratio
est: quia Sacramenta illum im-
primunt, iterari non possunt,
item durat post mortem secun-
dum probabilem sententiã: quia
si moriatur sacerdos, & rursus
suscipitur, manebit sacerdos, nec
indigebit nova ordinatione. Et
idem dicendum de quolibet ho-
mine confirmato, seu Baptizato.
Tamen manet in beatis, ut ibi
specialiter designati sint, qui hoc
beneficium accepere, abundan-
tius fruendi diuitijs Christi in
lege gratiæ: in damnatis verò ad
eorum ignominiam, ut notior
sit eorum ingratitude, qui cum
in hac vita sacramentis Christi
potiti fuerint, Illorum gratia be-
ne uti noluerunt. *tom. 3. q. 63. ar. 5.*
§. Secundus sensus in comentario.

14 Christus Dominus non *D. Tho. 3.*
indiguit Characterè. Ratio est: *p. q. 63.*
quia ratione suæ diuinitatis ex-
cellèntiori modo est veluti defig-
natus in supremũ Ducem, Prin-
cipem, ac Sacerdotẽ, & idcò non
indiget Characterè, qui est veluti
participatio quædam supremi
Sacerdotij Christi. *tom. 3. disp. 11.*
sect. 4. §. Questio hæc.

16 Ratio, ab quā propter peccatum non deleatur Character, est: quia Deus non punit peccatum, quantum potest, sed quantum expedit iuxta ordinem diuinę sapientię. Idem est dicendū de fide, & spe, quando non committuntur peccata directē hijs virtutibus repugnantia. *Tom. 3. q. 63. art. 5. 9. Quartus sensus in commento.*

16 Character numquam augeri, vel remitti in eodem, vel diuersis subiectis, potest, neq; in vno intentior fieri, quā in alio. Ratio est: quia nec intendi potest propter iterationem Sacramenti, cum iterabile non sit, neque a principio dari potest intentior propter dispositionem subiecti: quia Character per se nullā requirit, neque ab illa pendet. *Tom. 3. q. 63. art. 5. §. Vltimū potest. in commento.*

Charitas.

1. Actus charitatis Dei intrinsece est formatus ex vltimo fine: quia immediate, per se tendit in Deum, vt vltimum finem. Et sic non potest esse informis: secus dicendum ex parte suppositi ex cuius dignitate habet actus moralis valorem suum, quia vt est dispositio ad iustitiam, non est ab homine grato, vt sic, sed ab homine tendente ad gratiam. *Tom. 4. disputat. 4. sectio. 7. §. Dicet tandem.*

2 Præceptum charitatis proprię, non obligat semper, & pro semper, ad non peccandum mortaliter. Ratio est: quia non est semper necessarium æquē esse in gratia, neque æquē periculosum carere ab illa; Vnde solum obligat, quando ratio, & tempus specialis necessitatis occurrat. Vt extrema, vel grauis necessitas. *tom. 4. disp. 15. sect. 2. §. Dices, cur.*

3 Tempus in quo obliget præceptum charitatis diuinę committitur prudentię, & arbitrio ipsius hominis, vel alterius, qui eius conscientia nota, possit auxilium prestare: quia non potest alia regula certior, aut magis particularis assignari; tam in hoc præcepto, quam in alijs affirmatiuis, præteritū circa actus, qui ad Deum ordinantur solum, ac nuda ratione naturali perspectis. *Tom 4 disp. 15. sect. 6. §. Sed quæres. Tandem.*

4 Articulus mortis, aut alterius extrinseci nocimenti, seu damni, non solum est tempus in quo obligat, præceptum Charitatis; sed etiam quæcumque necessitas moralis, quæ ad rectē, & honestē vitam instituendā instigare iudicetur, secundum rectam, & prudentem rationem. *Tom. 4. disp. 15. sect. 6. §. Sed quæres tandem.*

Chrisma.

I Chrisma fuit consecratum a Domino

De Chrismate.

Victoria in
sum. in
m. de
sacram. Cō
firmat.

Domino in nocte Cænæ, & inde
forte manavit consuetudo Ec-
clesiæ conficiendi illud illo die
singulis annis: & aperte docet
Fabian. Papa epist. 2. cap. 1. In il-
la die, inquit, Dominus Iesus postquā
cænavit cum discipulis suis, & lavit co-
rum pedes (sicut à sanctis Apostolis,
prædecessores nostri acceperunt, no-
bisque reliquerunt) Chrisma conficere
docuit, tom. 3. disp. 32. sect. 2. §. Mibi
ergo certum est. & sequenti.

2. Chrisma quamlibet vi-
de Aug. & onem significat, specialiter ta-
tract. 33. men supponit pro materia qua
in Ioan. vngitur in sacramento confir-
Basil. de mationis, quæ ex oleo, balsamo.
Spirit. S. que debet esse confecta. Ratio
c. 27. Cyp. est: quia illi est præcipua vñctio,
epist. 70. quæ in Ecclesia fit, & per illam
datur Spiritus sancti gratia, quæ
in Scriptura per oleum maxime
significatur, tom. 3. disp. 33. sect. 1. §.
Secundo principaliter.

3. Chrisma ab Episcopis
gratisandum est, & nihil ab
Ecclesijs exigendum, ut patet
ex Conc. Bracharen. 2. cap. 4. tom. 3.
disp. 35. sect. 1. §. Ad tertiam respon-
datur.

4. Facultas conficiendi Chri-
ma, quo in vertice vngitur bap-
tizatus, potest ab Ecclesia Præ-
bytero committi. Ratio est: quia
cum hæc caremonia sit ex sola
institutione Ecclesiæ, etiam eius
materia potest per Ecclesiam
mutari. tom. 3. disp. 33. sect. 2. §. Nec
decretum illud.

5. Chrismā conficere per-
tinet ad potestatem Ordinis, vñ-

de Episcopus non potest illam
dare per dispensationem, seu de-
legationē sacerdoti simplici. Ra-
tio est: quia Episcopus non po-
test extendere potestatem Ordini
ad actus, ad quos character
est de se insufficiens, tom. 3. disp.
33. sect. 2. §. Sed nihilominus.

6. In solis, & omnibus, quan-
tumvis hæreticis, & schismaticis
Episcopis, potestas conficiendi
chrisma residet ex iure divino;
quamvis probabile sit posse eā
delegare Summum Pontificem
simplici Sacerdoti: probatur ex
Conc. Telet. 8. c. 7 & ex Concil. Vorma-
tienti Can. 2. Chrisma, inquit, confi-
cere nullus præter Episcopum præsumat,
nam illi soli hæc dignitas concessa est.
Et confirmatur ex Concil. Flo-
rent, agente de ministro sacra-
menti Confirmationis dicente
esse Episcopum, tamen aliquan-
do ex concessione Sedis Aposto-
licæ simplicem Sacerdotem illud
ministrasse ex Chrismate per
Episcopum confectio, ut nostris
temporibus dicitur Greg. XIII.
in partibus Indiæ concessisse.
tom. 3. disp. 33. sect. 2. §. Nihilominus
contraria.

7. Virtute sancti Chrisma-
tis tria miracula facta fuere, de
primo narrat Eusebius lib. 3. hist.
c. 17. alijs 23. Scilicet quod vnus
adolescens, quem Ioan. Euangel.
singulariter dilexit, & Ephefi-
no Episcopo concedit, quem
ille baptismo illuminavit, pos-
tea verò sigillo Domini, id est, in
sacramento Cōfirmationis, tan-

Conc. Tol.
Conc. Vorma-
tienti.
Conc. Flo-
rentinum.

Vide Euseb.
Emis. hom.
in die Pē.
Isid. lib. 2.
de Eccles.
offic.
Beda Luc.
22. & Act.
8. Bern. in
vita S. Ma-
lacchia c. 2.

quā perfecta, tutaque eius animi custodia obſignauit. De ſecūdo vide Optatum M. liuitanū, lib. 2. contra Parmenianum col. 8. vbi mentionem facit cuiuſdam ampulæ Chriſmatis, quam hæreticus per fenestrā proiecit, vt eam frangeret, quæ tamen, inquit, Deo muniente inter saxa illaſa conſedit. De tertio denique agitur in 7. Synodo act. 4. vbi inter miracula Sanctorum Coſmæ, & Damiani ponitur, quod quædā mulier laborans quadam ægitudine, chriſma accipiens, in aquam effudit, illamque bibit, & conſeſſim ſanitati Sanctorum interceſſione reſtituta eſt, tom. 3. diſp. 32. ſect. 1. §. Quartum argumentum.

§. I.

Christus quoad secundum se.

I. Solus Chriſtus Dominus mereri potuit primam gratiam dandam ſine opera eius cui datur, vt caput Eccleſiæ. Quia mereri primam gratiam alteri de com digno, eſt proprium Chriſti, nec gratia creata in perſona creata, poteſt hāc vim ex natura ſua habere, 10. 3. diſp. 10. ſect. 2. §. Secunda opinio. Item merita Chriſti in omni tempore & lege fuerunt eiuiſdem valoris, cum in nullo tempore eſſent minus ſufficiētia. Ibidem. §. Et conſirmatur.

2. Chriſtus non dicitur in Scriptura baptizare, quia proprijs manibus baptizaret, ſed quia eius nomine diſcipuli baptizabant, vt miniſtri Chriſti authoris baptiſmi; & ita omnes qui baptizant, id faciunt, vt miniſtri eius, & ex virtute illius, vt Paulus expoſuit 1. ad Corinth. 3. tom. 3. diſp. 19. ſect. 1. §. Dico primo.

3. In Chriſti baptiſmo, deſcenſu columbæ, cæli apertione, effuſus baptiſmi noſtri ſignificatur. Audi Hieron. Matth. 3. dicentem ſic: Per deſcenſionem columbæ Spiritus Sancti, in lauacro credentium moſtraui aduentum. Et Auguſtinus lib. 3. de Mirab. ſacræ Scripturæ. cap. 5. dixit. Appauiſe columbam & cælum apertum fuiſſe, vt baptiſmi Sacramentum quid valeat oſtenderetur, tom. 3. diſp. 19. ſect. 2. §. Deinde in eodem.

4. Aqua, quæ miraculoſè de Chriſti latere manauit, verè, ac naturalis fuit, quod eſt de fide. Ratio eſt: quia contrarium affirmare, eſt contra vim verborum Euangelij, & communē Sanctorum intelligentiam: item illa aqua non pertinebat ad veritatem, & ſubſtantiam corporis Chriſti: aqua enim elementaris non eſt de ratione corporis humani, & ſic non manet modo in corpore glorioſo, cū omnes Sācti docent, miraculoſè manafſe de corpore Chriſti, tom. 3. diſp. 45. ſect. 4. §. Prima ſententia dixit.

5. Chriſtus, vt probabile eſt

1. Cor. 3.

Damaſc. lib. 4. de fide c. 10. Greg. Nazianzen. orat. 40.

est totum suum sanguinem in passione effudit, cuius testes sunt, aqua, & sanguis, quæ de latere eius fluxerunt, *tom. 3. disp. 11. sect. 3. §. Dico Secundo.* At verò Christus Dominus plus sanguinis habet modo in corpore glorioso, quam habuit in nocte Czænæ in corpore passibili: quia licet non requiratur per modum alimenti, tamen corpus gloriosum, est purius ab omnibus excrementis, & loca illa, quæ excremēta occupabāt, plena sunt sanguine, & purissimis humoribus. *Ibidem loco citato.*

Supponit. 6. Passio Christi diuerso modo per sacrificium, quam per sacramentum significatur. Ratio est: quia per sacrificium significatur, vt fuit oblatio quædam placans Deum, eique summum honorem exhibens, per sacramentum verò significatur, vt applicatur nobis per sanctificationē aliquā ab illa manāte, *to. 3. disp. 1. sect. 1. §. Dubitatio verò.*

7. Christus Dominus verè multoties apparuit post Ascensionem in terra per veram, ac realem, sensibilem præsentiam, vt multi existimant, & propriū locum in cælo non deseruit, vt est probabile, de quo vide, *to. 2. disp. 51. sect. 4. & tom. 3. disp. 48. sect. 4. §. Quarto principaliter.*

8. Sacrificiū Christi cruentum, licet in passione fuit inchoatū, tamē essentialiter mortem requisit, ita, vt si mors non fuisset reuera subsequuta, sa-

cificium non fuisset essentialiter perfectum; nec consumasset redemptionem nostram, supposita Dei institutione, & reuelatione, sicut etiam iusto fundamento, & erecto pariete aliquid factum manet, quanuis ædificatio non vltius progrediatur; nemo tamen dicit iam esse domum essentialiter factā, sed inchoatam; sic etiam in sacrificio cruento Christi, si post flagella, & clauorum etiam infixionem, mors non fuisset secuta: quia reuera mansisset sanguis effusus, & corpus vulneribus affectum, & quodam speciali modo sanctificatum, non tamen fuisset sacrificium essentialiter perfectum, *tom. 3. disp. 75. sect. 6. §. Probari potest, & seqq.*

9. Quamuis Christus sit Sacerdos in æternum, vt visibiliter tamen offerat, vicarijs sacerdotibus, vt ministris vti oportet. Ratio est: quia Christus Dominus iam non est in statu in quo proxime, & per se ipsum possit sacrificium offerre, & ideo indiget ministris sacerdotibus, per quos offerat, *tomo 3. disp. 74. sect. 1. §. Ad secundum principale.*

10. Christus à præsentia locali, vel sacramentali, vel naturali essentialiter non pendet. Ratio est: quia illa tantum extrinsecus potest illi aduenire, per diuinā potentiā, & efficaciam, hæc verò licet ex naturali intrinsecus illi conueniat, nō tamen vt intrinseca causa eius nequit

neque ut terminus alicuius ha-
bitudinis essentialis, & intrinse-
ca, sed ut proprietas, & effectus
manās ab ipsa, media quātitate,
to. 3ª disp. 48. sect. 2^a. Dico primò.

6. II.

*Christus quoad praesentiam
in Eucharistia.*

P Resētia corporis Christi, & sanguinis, verē realiter, & substantialiter, sub especibus

panis, & vini cōsecratis in sacra
mēto Euchar. cōtinetur, est de
fide ex vniuersali Ecclesiæ cō-
sensu, & definitione, vt constat,
ex 7. Synodo, añ 6. tomo. 3. in fine
Conc. Turonens. Remens. Romano. Cō-
cil. Cōstāt. scđ. 8. & 15. Lateran.
Vniens. Florent. sub decreto. Eugen.
cap. for maliter de sum. Trinit. De-
nique, ex Concil. Trid. scđ. 3. cap.
1. cuius verba audi atentē. Prin-
cipio docet sancta Synodus. & apertē
ac simpliciter profitetur, in almo san-
ctæ Eucharistia Sacramento, post pa-
nis, & vini consecrationem, homi-
num nostrum Iesum Christum verum
Deum atq; hominem, verē realiter, ac
substantialiter, sub specie illarum re-
rum sensibilibus contineri, &c. Vide
plura alia, quæ referuntur, de
consecrat. dist. 2. & in decretalib. toto
tit. de custodienda Eucharist. & titul.
de celebrat. miss. Vbi inuenies in
signe cap. cum Marthæ, multa
deniq; assert Doctor noster, in
ser sectionibus, tam ex veteri, &
novo testamento, tam ex Patri-

bus, quā extradiatione Eccle-
siae in confirmationē huius tā
catholicae veritatis, quae omnia
ego maximo cū dolore cordis
mei relinquo; ratione breuitatis
sunt enim, valde scitu digna,
quae facile videri possunt a chri-
stiano lectore, vt semper afferat
ante oculos, venerationē, adora-
tionē, reuerentiā, & puritatem
conscientiae requisitā, exhiben-
dā tali Domino relicto in terris
sub speciebus panis, & vini; qui
cū dilexisset suos, qui erāt in
mūdo, in finē dilexit eos, Ioan.
13. Vnde nobis est obligatio su-
mē diligendi illū, vt ab illo dili-
gi mereamur, & coheredes fie-
ri gloriae aeternae, cuius pignus
est diuina Eucharistia, de qua
loquimur, dantes vitam pro illo,
qui suā dedit pro nobis, vt me-
reri possimus vitam aeternam, ad
quam tendimus, *tomo 3. disp 46.
sect. 1. vsque ad sectionem sextam.*

2. *Myſterium ſacræ Eucha-
riſtiæ non poteſt ſola ratione
probare eſſe factum, eſt enim
ſuper naturale, & pendens ex
libera Dei voluntate, item non
poteſt ſola ratione naturali cui-
denter demonſtrari eſſe poſſi-
bile: quia nullum eſt princi-
pium naturale ex quo colligi
poſſit evidenter tria miracula
quæ continetur in illo. ſc. acci-
dencia manere ſine ſubjecto
eſſe corpus magis quantitati-
tis in minima quantitate, &
quod Chriſtus nanens in cælo,
ſimul ſit in multis, & diſtanti-*

Hæc con-
clusio cer-
ta est.

De Christo quoad præsent. in Euch. §. 2.

bus locis. Tamen potest demonstrari euidenter non esse impossibile, & esse euidenter credibile, quia credimus Deū esse omnipotentem, & aliunde non vidimus in his operibus apertā contradictionem. Item potest probari fuisse valde conueniens, ac hominum utiliati maxime conueniens, quia ad diuinam bonitatem pertinet, vt omnibus se se cōmunicet. ergō, sicut fuit conueniens, vt solam diuinitatem suam humanæ naturæ communicaret, ita fuit conueniens humanitatem illam, & totum illud beneficiū, ac mysterium alio admirabili modo in Verbo existat, & Verbum in ipsa, ita, vt qui suscipit hoc sacramentū singulari etiā modo in Christo maneat, & Christus in illo sicut ipse dixit, Ioan.

6. 10. 3. disp. 46. sect. 7. per totā quæ vide

3. Corpus Christi sit præses in
Conc. Trident. Cōc. sacramento Eucharistiæ finita cō-
Nicen. cap. secreationē ante vsū. Est de fide.
presbiter Ratio est: quia cōstat ex verbis
cap. qui cōsecrationis; nā vt recte pon-
bene Cōc. derauit Cōc. Trid. priusquā Apo-
Lateran. stoli Eucharistiā de manu Do-
est corpus meū, quod permanet
sub speciebus, & durat post ab-
solutū sacrificiū, vt definitur in
Cōcil. Trid. can. 4. & 6. Et cōstat ex
praxi, & traditione Ecclesiæ; &
cōsuetudine obseruādi hostiam
cōsecratā in Ecclesiā tū prop-
ter cōsolationē fidelīū, tū adora-
tionē tū maximē vt subueniatur

infirmis, de quo vide Cōc. Nic. 6.
 12. & 13. & cap. presbiter, & cap. qui
 bene de consecrat. dist. 2 & Conc. La-
 teran. sub Innocent. 3. cap. 19. & 20.
 Et cōstat ex toto tit. de diligen-
 tia exhibenda in custodia Eu-
 charistiæ in decretalibus, tomo
 3. disp. 46. sect. 8. §. Dicendum vero.

4. Præsentia realis corpo-
 ris Christi tandiū cōseruatur
 sub speciebus, quamdiu species
 illæ, ita permanēt, vt sub eis pos-
 sit substantia panis, & vini cō-
 seruari. Ratio est: quia nec cōse-
 cratur, nec habent rationem
 sacramēti, nisi species panis, &
 vini, quod vero Christus sit ibi
 quamdiu illæ durāt probatur ex
 verbo Christi: Hoc est corpus meū.
 10. 3. disp. 46. sect. 8. §. Dicēdū est tercio.

5. Præsentia in Eucharistia, est
 vera res, seu modus realis in re-
 rū natura existēs, est communis
 Theologorū, & sumitur ex ver-
 bis Conc. Trid. sect. 13. cap. 1. dicē-
 tis Christū esse sub speciebus,
 vere, realiter, ac substantia-
 liter. Itē hæc præsentia realis, præter
 ipsā substantiam corporis Chri-
 sti dicit aliquid intrinsecus illā
 afficiēs. Ratio est: quia corpus
 Christi esse præses in hoc sacra-
 mento, in primis requirit, vt
 substantia corporis Christi ibi ad-
 sit, & cōtineatur quod per se no-
 tum est in fide, &c. tomo 3. disp.
 47. sect. 1. §. Omisissis opinionibus, &
 seqq.

6 Hæc præsentia est aliquid
 ex natura rei distinctum à sub-
 stantia corporis Christi, & ab
 omnibus

D. Thom.
 in 4. dist.
 9. q. 4. ar.
 2. q. 1. &
 3. p. q. 76
 art. 6. &
 alij plures.

Theolog.
 in 4. dist.
 10. & 11.
 & Scot. dist.
 10. q. 1.
 & dist. 11.
 q. 3. art. 3.

omnibus accidentibus, quæ in cælo habet. Ratio est: quia neque ex vi substantiæ, neque ex vi illorum accidentium, fit realiter præsens, aut indistans, a speciebus illis, immutatis manentibus secundum præsentiam realem, seu localem, quod tamen habet ex vi huius præsentia. Itē non est realiter distincta omnino à corpore Christi, sed solum modus eius. Ratio est: quia non est necessaria alia distinctio, imò nec intelligi potest rem fieri præsentem præsentia entitativa per aliam rem à se distinctam, ut inductione facta in rebus omnibus facile videri potest, & ratio non est alia, nisi quia hæc præsentia est tam intima, & propria cuiusque rei, ut maiorem distinctionē nō patiatur, 10. 3. disp. 47. sect. 1. §. Dico tertio, & seqq.

7. Hæc præsentia Christi non addit corpori ipsius Christi modum aliquem substantialē, qui ad prædicamentum substantiæ reuocari possit, est commu-

D. Thom. in 4. dist. 10. q. 1. fatentur quidquid est in hoc sacramento, præter substantiam Christi quod pertinet ad modum existendi hic esse accidens in

Hugo Vill. lib. 2. de corpore Christi, nec est proprie sacram. p. 8. cap. 11. relatio prædicamentalis, seu secundum esse, sed est modus realis corporis Christi qui ad prædicamentum ubi reducitur; quia 1. quest. 2. maximā proportionē habet cum illo modo, quo res est alicubi, 10.

3. disp. 47. sect. 2. §. dicendum est

primo, & seqq.

8. Esse sacramentale corporis Christi in sacramento Euch. præter hanc præsentiam connotatam habitudinē aliquā ad species, sub quibus continetur. Ratio est: quia quando sub speciebus mutat locum, vel circumfertur, reuera mutat intrinsicum modum præsentia, quia alibi est, quā antea, & substantialiter replet diuersum spatium, & mutat relationes propinquitatis, & distantiæ sine mutatione terminorum, & tamē nō censetur simpliciter mutare esse sacramentale; quia retinet habitudinē ad easdē species; sicut enim manet idē sacramentum, & ex vi eiusdē consecrationis, ita, & idē esse sacramentale; ergo signū est hoc esse sacramentale nō consistere in solo illo modo intrinseco, sed quasi formaliter connotare talem habitudinem ad has species, 10. 3. disp. 47. sect. 2. §. Dico tandem ultimo.

9. Præsentia sacramentalis nō pēdet à naturali depēdentia intrinseca, seu formali, & essentiali. Ratio est: quia nullā habet habitudinē intrinsecā ad illam, sed est respectu illius omnino absoluta. Tamē pendet essentialiter à existētia naturali corporis Christi, seu naturali entitate illius, tamquā à subiecto, quod modificat: quia præsentia est modus rei præsentis, id autē, quod est modus tantū alicuius rei, non potest esse sine re, quam modificat cum nō sit res per se distincta

secū ferēs propriā entitatē, vñ de nō potest intelligi figura, sine re figurata, nec sessio sine sedēte, &c. Tandē quamvis præsentia sacramentalis corporis Christi in Eucharistia ex natura rei, non pēdeat à naturali modo existendi alibi, tamen nunc de facto probabile est aliquo modo pendere ab illo in genere causæ efficientis : quia cum hæc præsentia sit supernaturalis, ex natura sua non habet aliam causam à qua pendeat præter solū Deum. At verò sicut Deus potest res alias efficere per instrumenta creata, ita etiā potest efficere hanc præsentia per huiusmodi instrumentum, quia nulla datur specialis repugnātia, quod intellige non ex necessitate intrinseca, sed ex Dei arbitrio volentis vti hoc instrumento ad tale præsentia efficiendam, tom. 3. disp. 48. sect. 2. §. Dico primò & seqq.

10. Licet Christus amitteret omnē præsentia naturalē, probabile est, nō amissurū sacramentalem. Tamē de facto probabilius est oppositum, tom. 3. disp. 48. sect. 2. §. Sed queret tandem. Itē sine nouo miraculo præsentia sacramentalis multiplicātur (licet oppositū sit probabile) in eodem corpore existente sacramentaliter in ordine ad diuersa spatia. Ibidem sect. 3. §. In secunda comparatione, & sequenti. Item non est difinitiuē in loco ex vi huius præsentia, licet sit in spatio finito. Ratio est: quia ideo Deus nō difinitur

loco, quia eius immēfitas nullis terminis clauditur, nec adæquatē, quia non habet adæquatum terminum, nec inadæquate, quia nunquam talis præsentia est pars. Itē nec circūscriptiuē dicitur esse in loco, non enim est necessariū, vt sub his membris. ff. difinitiuē, aut circūscriptiuē omnes modi essendi contineantur: vt patet in Deo, qui neutro illorum modorum in loco est, sed immēse. Est ergo hæc præsentia altioris ordinis, & nō mensuratur ex capacitate naturali creaturæ, sed ex obedientiali sub omnipotentia Dei, & ideo non habet speciale nomen impositum, dicitur ergo hic modus essendi in loco sacramentaliter, tom. 3. disp. 48. sect. 3. §. Vltimo ex dictis.

11. Præsentia naturalis, & sacramentalis nō possunt simul conuenire Christo naturaliter. Ratio est: quia hoc nō potest esse connaturale ex parte subiecti: tū quia illud non est natura sua capax præsentia sacramentalis solius: ergo nec illius simul cū locali: tum quia hoc ipso quod corpus finitum sit, præter naturam eius est, vt sit realiter præsens extra locum sibi adæquatum. Item nec potest esse connaturale ex parte præsentia quātitatiuæ, tum quia ratione illius fit, vt corpus, circumscribatur loco, & consequenter naturaliter non sit extra illum: tum quia actualis extensio in loco ex

natura

natura rei cū invisibilitate pugnat. Nec denique potest hoc esse connaturale ex parte præsentia sacramentalis, tum quia cum hic modus includat extensionem in ordine ad locum, natura sua videtur pugnare cum alio modo, tum etiam cura faciat subiectum præsens in spatio distinctum, videtur etiā hoc ipso pugnare cum alia adæquata præsentia, etiamsi distinctæ rationis sit, tom. 3. disp. 48. sect. 3. §. Atque hinc fere constat.

12. Potuit Deus facere verè, & realiter præsentē Christū d. 10. q. 1. intra panem conservata, imò & §. Quantū immutata, manente substantia ad istud. & panis. Est communis sententia d. 11. q. 3. Theologorum in 4. d. 10. Itē potuit Deus dare hanc præsentiam 1. Sor. d. 9. corpori Christi omnino eiusdē q. 2. art. 2. rationis cū illa, quā nunc habet, Ledesma & cum omnibus intrinsecis conditionibus eius, id est, ut illā haberet, non amittendo eā, quam habet in celo, & ut per eā esset, totus in toto, & totus in qualibet parte panis, & cum intima, & inseparabili distantia ab ipso, ablata ea solum actione, qua accidentia separantur à subiecto, vel etiam cum illa, si Deus vellet simul conservare præsentem substantiam panis, nō unitā accidentibus: etiā est communis sententia. Ratio est: quia nulla intercedit cōtradictio, nec ratione corporis Christi, & substantia panis, nec ratione modi, seu actionis, vel mutationis, per quam

habet hic constitui corpus Christi, ut discurrenti patebit, tom. 3. disp. 49. sect. 1. §. Dico tamen primò & sequenti.

13. Potuit Christus fieri substantialiter præsens intra panē, per actionē substantiālē, per se primò terminatā ad substantiā corp. Christi per modū creationis vel cōsequationis, ad quātalīs præfētia cōsequatur. Probat, nā si Christi corpus alibi non existeret, posset creari à Deo, cū nova præsentia locali, absque alterius rei desitione: ergo etiam posset creari hic intra substantiā panis cū hac præsentia sacramentali, absque desitione substantia panis: quia neq; ex parte termini à quo, neq; ex parte termini ad quē, neque ex formali repugnātia substantiarū esset cōtradictio: ergo etiā si corpus Christi alibi existat, poterit per simile genus actionis fieri præsens intra substantiam panis, tom. 3. disp. 49. sect. 1. §. Dico ergo tertio.

14. Potuit de potentia Dei absoluta, fieri præsens corpus Christi in hoc sacramēto cōservata substantia panis, per actionem, seu per mutationem accidentalem. scilicet per actionē adductivā, seu mutativā quasi localem, id est, per quem tantum acquiritur illa præsentia realis, per quā Christus dicitur esse hic. Ostenditur: quia hæc præsentia realis, quā habet corpus Christi in hoc sacramēto, est modus realis, & accidentalis ipsius corporis, habens

De Christo quoad præsent. in Euch. §. 2.

bens similitudinē, seu proportionē, cum Vbi: sed hic modus est per se primò producibilis, per actionē per se, & formaliter ad ipsam terminatā, vt cōstat à simili de motu locali, & eius termino: ergò potuisset à principio hic cōstitui per simile mutationē nō excludendo substantiā panis: quia cum illa non habet necessariā ac formale repugnātiā, *tom. 3. disp. 49. sect. 1. §. Dico secundo.* Tamen illa mutatio, seu actio per quam efficeretur corpus Christi præsens, de potentia absoluta, sub accidentibus panis; cōseruata simul substantia panis, nō esset trāsubstantiatio, nec cōuersio: quia ex termino positiuo destructo non fieret: nihilominus esset eiusdē rationis, quoad totam rationem suā, cum hac actione, quæ nunc fit circa corpus Christi, quia ad eundē terminū eodē modo, & ex eodē termino à quo priuatio tenderet. *Ibid. disp. 50. sect. 8. §. Tertio inferitur.*

15. Relatio præsentia, quam Christi corpus habet, nō fundatur in conuersione, sed in modo existendi, per cōuersionē acquisito: vt supponit noster Doctor, *tom. 3. disp. 49. sect. 1. §. Ad tertium Per ratiōis.* Itē præsentia sacramentalis nō addit modū supra præsentia naturalē, id est, supra corpus Christi existens in propria specie, hoc enim significat supponere illum modum existendi in propria specie, & addere alium, quod est falsum, vt ostendit no-

ster Doctor. Tamen addit modū circa corpus Christi existens vt sic: sicut etiā præsentia naturalis, addit modum supra corpus Christi existens, solūque differunt, quod hic modus est naturalis, ille vero supra naturam. *Ibid. disp. 48. sect. 2. §. Atque hinc satis concluditur.*

16. Hoc mysteriū Eucharistia potuerat perfici à Deo, priusquā Christi corpus in propria specie existēs conciperetur, aut incarnaretur. Ratio est: quia potest corpus Christi existere sacramentaliter, etiā si nullibi existat naturaliter: ergò potuit primo produci, & vniri verbo sub speciebus sacramentalibus, etiā si antea nullo modo existeret: quia eadem est ratio de prima productione, & de quacunque existentia, siue consecratione, *tom. 3. disp. 48. sect. 2. §. Atque hinc satis concluditur.*

17. Præsentia sacramentalis Christi nō est impossibilis in eodem loco, vel spatio cū naturali præsentia alterius corporis quāti. Ratio est: quia per illam ita fit Christus præsens, vbi fuerat substantia panis & vini, vt ab illo loco non excludat totam panis, & vini quantitatem, sed relinquat eam cum eadem extinctione, & loci occupatione, quā antea habebat, quod nō accidit in corpore quāto naturaliter existente, quia quando vnum corpus ingreditur aliquem locum inde expellit corpus
ibi

ibi præexistens, neque possunt naturaliter sibi penetrare, *tomo 20. disp. 48. sect. 1. §. Differunt autem hæ præsentia.*

18. Per præsentiam naturalem corpus intenditur in ordine ad locum, ita ut totum sit in toto, & pars, in parte. Ratio est: quia sicut totum corpus excludit totum aliud corpus ab eodem loco, ita pars corporis, excludit à suo partiali loco aliam eiusdem corporis partem, quia etiam earum quantitates partiales penetrari non possunt, sicut duo corpora totalia. Tamen per sacramentalem præsentiam, ita fit præsens corpus Christi, ut nullam recipiat extensionem, aut commensurationem in ordine ad quantitatem panis, vel alterius corporis, cui fit præsens: supponimus enim ex fide Christum esse tum sub speciebus panis, & vini, & sub singulis partibus earum, unde fit partes corporis Christi sic præsentis non se excludere mutuo ab eodem spatio, quia ubi una est, ibi sunt omnes alie, & consequenter fit non habere eas extensionem in ordine ad locum, aut spatium, cui sunt præsentis, *tomo 3. disp. 48. sect. 1. §. Secundo differunt.*

19. Præsentia naturalis ex parte subiecti, & spatij est diuisibilis, v. g. ex parte subiecti, quia partialiter una est præsentia manus, alia pedis, alia capitis, &c. Et ratione spatij veri, aut imaginarij, cui fit præsens;

quia singulæ partes sunt in diuersis partibus spatij: at verò præsentia sacramentalis corporis Christi quauis ex parte subiecti habeat quandam diuisibilitatem, & extensionem: quia est talis subiecto porportionata, quia in rigore, & de potentia absoluta potest manere una pars sine alia; tamen ratione spatij non est intrinsece diuisibilis, quia præsentia totius corporis, & omnium partium eius, non habet necessariam habitudinem ad diuersas partes spatij, neque ad spatium diuisibile; quia ubi per hanc præsentiam constituitur una pars corporis, ibi ponitur totum corpus, quia in ordine ad spatium non pars est extra partem; sed omnes esse possunt indiuisibiles, *tomo 3. disputat. 48. sect. 1. §. Atque hinc oritur.*

20. Præsentia sacramentalis corporis Christi in Eucharistia, est modus quidam super naturalis, & essentialiter, & specificè diuersus à modo præsentia, quem quantitas habet in loco quando illud replet, & occupat modo sibi connaturali, sumitur hæc conclusio ex communi doctrina Theolog. in 4. dist. 10. docentium quantitatem corporis Christi priuari in hoc sacramento, extensione in ordine ad locum, quæ extensio; nihil aliud est quam præsentia naturalis illius propria, & quantitativa; at verò præsentia

De Christo quoad præsent. in Euchar. §. 2.

tia Sacramentalis est quædam participatio præsentia localis, quam habent spirituales substantiæ in locis suis, licet nō sint eiusdem, sed diuersæ rationis: differunt enim ex parte subiectorum quibus accommodantur. Item est supernaturalis, nec ulli corpori, aut quantitati connaturalis esse potest, cum ex natura sua præsentia Sacramentalis excludat quantitatiuam, seu naturalem præsentiam quantitatis, quia impedit omnem extensionem in ordine ad locum. tom. 3. disp. 48. sect. 1. §. Nihilominus dicendum, & sequentibus.

21 Præsentia Christi in Sacramento Eucharistiæ, nullo sensu etiam interiori apprehendi potest, sed solum fingi aliquo modo quantitatiuo, & extenso, quod simpliciter affirmandum est, nec continetur vllō modo sub subiecto sensibili proprio, vel communi: non enim præsentia, vt sic, sed talis, id est, extensa, & quantitatiua, est vnū ex sensibilibus communibus obiecti visibilis. tom. 3. disput. 53. sect. 4. §. Superest probanda.

22 Præsentia Sacramentalis corporis Christi in Eucharistia, nō est propriè localis. Ratio est: quia Christus in hoc Sacramento, non habet intrinsecum vbi physicum, nec extrinsecum locum ambientem. Tamen quodam modo potest dici localis, si per localem præsentiam intelligamus quamlibet realem, &

& substantialem præsentiam ratione cuius res hic ad est, potius quam alibi, quia huiusmodi denominatio, non connotat aliquē modum physicum, seu quantitatum occupandi spatium, sed modum substantialem, aut entitatum, ratione cuius fit, vt spatium illud, cui res dicitur esse præsens, non sit omnino vacuū, sed tali re, vel substantia plenū. Et hoc modo loquuntur Patres dicentes, ratione illius esse Christum hic, & esse potius in hoc loco, quam in alio. tom. 3. disp. 48. sect. 1. §. Tertiò ex dictis.

§. III.

*Christus, quoad diuinitatem,
Verbum, & vnionem.
Hypostaticā in Eucharistia.*

I **V**erbum diuinū, & vnio Hypostatica in Sacramento Eucharistiæ speciali modo existunt per concomitantiam; licet potuerint esse ex vi aliorum verborum. Quoad verbum diuinum probatur ex Conc. Trid. sess. 13. can. 1. Definiente esse hic, scilicet in Sacramento Eucharistiæ corpus, & sanguinē Christi vna cum Anima, & diuinitate, vnde certum est corpus Christi esse in hoc Sacramento vnitū Verbo, seu quod, idem est, esse hic non tantum substantiam corporis,

Cōc. Trid.

corporis, & sanguinis, sed etiam vnionem Hipostaticam, quā ad Verbum habet; quia caro Christi est realiter, & inseparabiliter vnita Verbo. Tamen quod Verbum diuinum, & vnio Hipostatica existant per concomitantiam probatur. Primo de vnione: quia verba, quibus defacto Christus consecrauit, non significant vnionem ad Verbum. Secundo probatur de Verbo diuino: quia Verba non possunt ex vi sua efficere, vt Verbum incipiat nouo modo esse sub speciebus, ex parte ipsius Verbi; vnde ex vi verborum non est ibi diuina persona: quia verba hoc non significant: dixi (licet potuerint): quia non est impossibile illam vnionem fieri ex vi verborum. Vt si Christus voluisset cōsecrare per hæc Verba. Hoc est corpus Verbo Dei vnitum. *tom. 3. disp. 51. sect. 6. §. Hac questio, & sequent.*

2 Natura diuina, prout significat propriē naturam diuinā ratione distinctā à Verbo, est speciali modo in hoc Sacramento: vt est certum ex diffinitione Concil. Trident. dicentis diuinitatem hic esse ratione admirabilis vnionis, inter ipsam, & humanitatem, sed tamen per concomitantiam, & non ex vi verborum, mediatam secundū rationem ad eum modum, quo vnio hipostatica dicitur terminari immediate ad substantiam relictam, & consequenter ad naturam absolutā. *tom. 3. disp. 51.*

sect. 6. §. Tercio ex dictis.

3 Per communicationem idiomatum, Verbum consecrari dici potest, & panis in Verbum conuerti; sicut & Christum, quæ locutiones sunt à Patribus vsitate, sicut enim Christus dicitur Deus cōceptus ex Virgine: quia corpus, seu humanitas, eodem instāti, quod ex Virgine, procreata fuerāt, assumpta sunt à Verbo diuino, quāquā actione distincta; ita dici potest Verbum in hoc Sacramento consecrari: quia caro Christi, quæ hic conficitur, non terminat actionem verborum, vt in se subsistens, sed in Verbo, nam eodem instāti, in quo incipit esse sub speciebus, incipit esse vnita Verbo. *tom. 3. disput. 51. sect. 6. §. Secundo potest obiter.*

4 Verbū diuinum, & vnio hipostatica constituuntur in hoc Sacramento per actionem diuersam ab illa actione, qua hic fit substantia corporis, vel sanguinis: quia sicut actio creatiua animæ, seu humanitatis, secundum substantiam supponitur actioni vnitivæ, quia substantia ipsa supponitur vnioni, ita actio cōuersiua, quæ est ad substantiam corporis, & sanguinis, distincta est ab actione, qua fit vnio eorum in Sacramento, nam etiam hic substantia supponitur vnioni, & non necessario ex illa resultat, & ideo necessaria est actio specialis. *tom. 3. disput. 51. sect. 6. §. Ex his autem duobus.*

De Christo, quoad for subs. & anim. in Eu. §. 4.

§. III.

Christus, quoad formam substantialem, & animam in Eucharistia.

IN Sacramento Eucharistiae est forma substantialis, & non solum materia ex vi verborum: probatur ex propria significatione verborum: corpus enim substantiale, non est sola materia, sed compositum aliquo modo ex materia, & forma. Itē quia in hoc sacramento fit propria transubstantiatio, ergo ex vi verborum non terminatur ad solā materiam, sed ad compositum substantiale, ergo non sola materia, sed talē compositum est hic ex vi verborum. *tom. 3. disp. 51. sect. 4. §. Prima fit.*

Cōc. Trid.

2 Anima, ut anima est, non est in hoc Sacramento Eucharistiae definitē ac determinatē ex vi verborum: hæc conclusio videtur certior, quam præcedens: nam *Conc. Trid. sess. 13. c. 3.* Disertē docet, animam esse sub utraque specie per concomitantiam, & satis probatur, quia corpus Christi non est hic vium ex vi verborum. *tom. 3. disp. 51. sect. 4. §. Secundo Conclusio.*

3 Quæcumque sit hæc forma corporis Christi quæ in hoc Sacramento ponitur, fit, seu adducitur ex efficacia verborum,

à quibus fit vna completa actio cōuersiva, quæ complere determinatur ad corpus Christi constans ex materia, & tali forma. Ratio est, quia hic est forma substantialis ex vi verborum: ergo fit per Sacramentum per efficaciam, & actionē verborum: quia verba Sacramentorum efficiūt, quod significant. *tom. 3. disp. 51. sect. 4. §. Quantum argumentum.*

§. V.

Christus, quoad corpus, & sanguinem in Eucharistia.

IN Eucharistia non solum species Sacramentales, sed compositū ex corpore, & speciebus, seu corpus Domini sub speciebus cōtēntum, atque addē corpus, & sanguis Christi in trīnscē, & in recto pertinent ad constitutionem huius Sacramēti. Est sententia satis communis, probatur ex multis auctoritatibus, & testimonijs antiquorum Patrum, & Doctorum, & ex c. Hoc est: de cōsecrat, distinctiōne 2. Et Ratio est: quia ex corpore, & speciebus fit aliquomodo vñū: ergo fit vñum Sacramentū. *tom. 3. disput. 42. sect. 3. §. Dicendum verō est & sequent.*

2 Corpus Christi in hoc Sacramento Eucharistiae, licet re verē, quantum sit, & in se ita compositum, ut sit naturæ relictum, locum esset occupaturum: divina

D. Tho. in 4 d. 8. q. 1. ar. 1. quæst. ad 2. Bon. in exposit. liere. Caiet. 3. p. q. 75. ar. 1.

diuina tamen virtute impeditur, ne modo sibi connaturali, & extenso, sed indissolubiliter spatium repleat. Ratio est: quia actu occupare locum est quid distinctum ab esse quantitati: unde & ab Aristotele in diuersis prædicamentis constituuntur: & illud prius mutari potest, altero immutato manente, quoad intrinsicum esse quantitatis. Item quia licet directè demonstrari non possit, cum sit valde supernaturale mysterium, tamen satis est, quod non demonstretur impossibilitas. tom. 3. disput. 48. sect. 1. §. Argumenta ergo facta.

3 Corpus Christi potest conservari in Eucharistia, etsi alibi omnino esse desinat. Ratio est: quia ut existens sacramentaliter, non pendet à se ipso, ut existente in Cælo. Patet etiam nam Christus nunc existens in Sacramento, & in Cælo, desinit esse in Sacramento, quin desinat in Cælo, & existens in multis hostijs, desinit in vna, quin desinat in alia. tom. 3. disput. 48. sectio. 2. §. Secundò infertur.

4 Corpus Christi Domini ex vi verborum est sub speciebus panis. Conclusio est de fide definita in Concil. Trident. sess. 13. can. 1. & 3. Et ab omnibus catholicis recepta. Ratio est: quia Verba formæ, qua consecratur panis, nihil aliud immediatius significant, vel ad suam

veritatem requirunt. tom. 3. disput. 51. sect. 3. §. Hac explicata distinctione.

5 Corpus Christi semper est idem numero, & specie, quantum est ex parte materiæ quantitatis, & suppositi, licet in omni rigore physico, alius dici possit ratione formæ, si habeat diuersam. tom. 3. disput. 51. sect. 4. §. Tertiò petitur. Item licet admittatur corpus Christi ex vi verborum constitui subsistens, non tamen subsistentia creata, aut increata. Ibidem. sectio. 6. §. Superest explicemus. Tamen etiam est probabile ex vi verborum non constitui subsistens. Ibidem. §. Ad primum autem rationem.

6 Per solam actionem, qua Christi corpus conservatur in Cælo, potest conservari in Eucharistia præsens. Ratio est: quia quando modus existendi ipsius rei factæ, non est de intrinseca ratione actionis, seu dependentiæ illius rei, à sua causa efficiente, sed aliquid omnino posterius, quamquam ille modus exigendi varietur, & ablato modo naturali, tribuatur rei modus supernaturali, non propterea erit necessaria actio diuersa terminata ad existentiam rei, sed satis erit adungere actionem, qua supernaturalis modus fiat, & impediatur naturalis, ut videtur fieri in mysterio incarnationis, & eadem est ratio in presenti cum

De Christo, quoad corpus, & sang. in Euch. §5.

cum modus præsentia non sit de intrinseca ratione actionis magis quam termini, & sit proprietas accidentalis consequens licet contrarium probabiliter etiam suaderi possit. De quo. tom. 3. disp. 50. sect. 4. §. Secundo potest probabiliter.

7 Sanguis non est pars corporis prout est in hostia ex vi verborum. Ratio est: quia sanguinis solius corporis viui pars est: hic autem non est viuū ex vi verborum ergo. Idem dicendum est de alijs humoribus, & de spiritibus vitalibus: hæc enim sub neutra specie sunt ex vi verborum, quia nō sunt partes corporis, ut sic. tom. 3. disp. 51. sect. 3. §. Dico tertio.

8 Sanguis Christi Domini, est sub speciebus vini ex vi verborum. Est de fide conclusio, definita, in Concil. Trident. sess. 13. can. 1. & 3. Et ab omnibus recepta. Non solum sanguis in passione effusus, sed totus, quem habebat Christus nocte cænz, & qui nūc est in corpore glorioso. Ratio est: quia essentialia verba forme sunt hæc (*hic est sanguis meus*) & Concilium Trid. absolute docuit sanguinem Christi fuisse in calice ex vi verborum: hæc autem infinita significatio æquiualeat vniuersali, nec est verisimile Christum intentione sua potius vnā partem sanguinis assignasse, quam aliam, cum verba totum significant. An autem hic sanguis sit ex vi verborum, per

modum vnius continui sub speciebus vini? Duplex est opinio, vtrique probabilis. Tamen affirmatiua præfertur a nostro Doctore: nam hic sanguis per modum vnius sine dubio per formam significatur, atque ita etiam conficitur. tom. 3. disputat. 51. sectio. 3. §. Dico, secundo, & sequenti.

9 Forma sanguinis solum ponitur ex vi verborū sub speciebus vini, ut dat esse sanguinis. De quo vide tom. 3. disput. 51. sect. 4. §. Secundo ex prædictis. Item corpus sub speciebus vini, & sanguis sub speciebus panis, est tantum per concomitantiam, est de fide ut constat ex Concil. Trident. sess. 13. can. 1. & 3. Ibidem sect. 3. §. Dico tertio, & sequenti. Quod totū fit, ut probabilius existimat. Noster Doctor, per efficiētiā ipsorum verborum, & per actionem transubstantiatuam, nam licet ex vi verborum, quibus consecratur corpus, absolute loquendo non sit necessarius sanguis, tamen quando in re ipsa necessarium est corpus, quod sit per verba, esse animatum, & viuens, iuxta Christi institutionem, ex eodem habent verba efficiētiā ad efficiendum quidquid est de necessitate corporis animati, & viui. Ibidem sectio. 4. §. Tertio iuxta principia.

10 Quando panis conuertitur in corpus Christi, & vinū in sanguinē ita totum conuertitur in

Cōc. Trid.

Magist. in
4. d. 10.
D. Tho. 3.
p. q. 76.
Alens. p. q.
38. mēbro.
S. Bonau.
d. 11. ar. 1
q. 4. Marf.
q. 8. ar. 2.

Cōc. Trid.

in totū, vt materia conuertatur in materiam, & forma in formā. Ratio est: quia totū nō cōuertitur in partem, nec pars in totum, & pars in partem, ergo materia in materiam, & forma in formam. tom. 4. disp. 51. sect. 4. §. Vltimū expeditur obiter.

§. VI.

Christus, quoad Carnem in Eucharistia.

I Caro Christi in Eucharistia habet præcipuam efficientiam Sacramentalē. Ratio est quia caro Christi est instrumentum coniunctum diuinitati, & in hoc Sacramento adest præcipue ad sanctificandos fideles, & per modum cibi hanc sanctificationem significat, cur ergo non efficiet? Tom. 3. disput. 42. sect. 3. §. Ad secundam rationem.

2 Caro Christi concurret aliter in hoc Sacramento, quam in alijs. Ratio est: quia in hoc concurret proxime, & immediatē, cum hic sit ipse Christus vere Sacramentum, & non in alijs, Item quia in hoc Sacramento influit per modum causæ particularis in propria causa, & in alijs, vt causa vniuersalis in suo genere. Item in hoc sacramento influxus eius pēdet ab ipso, vt realiter hic præsentē, in reliquis pendet ab ipso, vt existente in celo, Denique quia, vt est pro-

babile, cum alijs Sacramentis concurret tantum per suam voluntatem: hic verō etiam per cōtactum suæ carnis, & præciosissimi sanguinis. tom. 3. disp. 42. sect. 3. §. Dices ergo non aliter.

3 Caro Christi Domini est ex vi verborum sub speciebus Cyprian. panis. Iuxta illud Ioan. 6. Caro mea serm. de vere est cibus. Item quia Sancti in cena Dñi. differenter dicunt, conuerti panem virtute verborum in corpus, vel carnem Christi. Vnde est illud. Ambros. 4. de Sacram. cap. 4. De pane fit caro Christi. tom. 3. disput. 51. sectio. 4. §. Hac explicata, distinctione.

§. VII.

Christus, quoad substantiam, & partes in Eucharistia.

I Totus Christus, & tota eius substantia, cū omnibus, & singulis partibus, etiam ad ornatum pertinentibus, est in hoc Sacramento. & sub singulis speciebus eius. Est de fide colligitur Aug. serm. qua ex verbis Christi. Ioan 6. 2. de verb. Ego sum panis viuus, &c. & infra, qui Apostoli. manducat me viuēt propter me; ergo An bñ lib. sub speciebus panis totus Christus continetur, & manducatur. c. 3. Dion. Item probatur ex Conc. Cōstat. se. cap. 3. de 13. & Basiliens. s. ss. 30. Florent. in Eccles. decret. Eugenij, & Trid. sess. 13. cap. Hierarch. 3. & can. 1. & 3. Item denique patet. ex cap. Qui manducat. cap. Singuli. cap. Vbi pars. cap. 3. Imitat. & alijs.

De Christo, quoad substantiam & partes in Eu. §. 7.

& alijs. *Distinctio*. 1. de consecrat.
tom. 3. disp. 51. sect. 1. §. Dicendam
verò est.

2. Partes corporis Christi,
quamvis non dissent loco, distat
quantitate in Eucharistia. Prima
pars probatur, quia omnes sunt
indivisibiliter præsentibus eidem
spatio, propter quod dixit Hila-
rius. *Vbi est pars, ibi est totum. cap.*
Vbi pars, de consecrat. distinctione 2.
Secunda pars probatur: quia par-
tes corporis Christi non æquè
inter se distat, magis enim dis-
tat pes à capite, quàm colum.
tom. 3. disp. 48. sect. 1. §. Ad quartam
de distantia partium.

3. Præputium Christi Domi-
ni, secundum probabiliorè sen-
tentiam, ex vi verborum poni-
tur nunc in Sacramento Eucha-
ristiæ, seu materia eius. Ratio est:
quia re vera pertinet ad integri-
tatem illius corporis, & de sub-
stantia eius, & ita etiam in prima
consecratione futurum erat, si
tunc corpori non deesset, quia
re vera clauditur sub perfecta
corporis significatione. *tom. 3.*
disp. 51. sect. 3. §. Hac explicata di-
stinctione.

§. VIII.

Christus, quoad accidentia in
Eucharistia.

D. Tho. 3. 1
p. q. 76. ar
4. & in 4.
d. 10. q. 1.

Corpus Christi in Eu-
charistia habet ibi
præsentem suam quan-
tatem, qua afficitur,

& vere quantum ibi constituitur.
Est communis sententia Docto-
rum. Quæ conclusio licet non sit
de fide, tamen dicere contrariū
erit temerarium: quia est contra
torrentem Doctorum. *tom. 3. disp.*
51. sect. 2. §. Dicendum ergo est, & se
quenti.

2. Christus in hoc Sacramen-
to habet figuram organicā, non
localem, vel situalem, non enim
habet in hoc Sacramento, posio-
nem, seu figuram partium in or-
dine ad locum: quia licet in Cæ-
lo stet, aut sedeat, in hoc Sacra-
mento non habet eas figuras, seu
positiones, quæ intrinsece depen-
dent ab ubi physico, & quantita-
tivo. At verò figura organica
conuenit Christo in hoc Sacra-
mento, quia penderet ex quantitate
secundum se, & ratione exten-
sionis, ac compositionis, quam
in se habet antequam intelligatur
locum occupare. *tom. 3. disput. 84.*
sect. 1. §. Ad secundam de figura.

3. Christus in hoc Sacramen-
to habet omnes modos quantita-
tis, & omnes qualitates in depen-
dentes à loco, & intrinsecas, ac
connaturales corpori humano,
ac membris eius: ut verbi gratia
talis densitas, vel raritas, aut fi-
gura, &c. Item habet qualitates
connaturales corpori humano
in specie, & in tali individuo, &
non habet eas in abstracto, sed
in concreto, seu quoad realem
unionem, & informationem cor-
poris Christi, ita ut ei, prout exi-
stet in Eucharistia, suos eff. &us
formales

ar. 2. quæst
3. Bonan.
ar. 1. q. 2.
Henric.
quod lib. 1
q. 5.

Vide Bon.
in 4. d. 10.
& Victor.
in summa
n. 64.

formales conferant. Ratio conclusionis est: quia non datur organificatio vitalis sine densitate, raritate, & duricie, &c. tom. 3. disp. 1. sect. 2. §. 119; ex his probation.

4 Quantitas, & alia accidentia D. Thom. humanitatis Christi in hoc sacramento sunt per cōcomitantiam, & nō ex vi verborū Ratio est cū eo om. quia transubstantiatio, quæ fit nes. & in 4 virtute verbo. ū, nō terminatur cōmuniter ad quāritatē, vel alia accidentia, dist. 10. sed ad solam substantiam: ergo nō sunt hic virtute verborū, sed sola substantia: sunt ergo per cōcomitantiam: quia quidquid hic adest, aut est ex vi verborū, aut per cōcomitantiam, tom. 3. disp. 51. sect. 5. §. Dicendū est igitur, & seq.

5. Accidentia corporis Christi in hoc sacramento non possunt emittere species, ut videatur. Ratio est: quia hic non sunt modo naturali, & quātitatiuo & habēt talē modū existendi, quia: sunt mediante substantia, corporis Christi, tom. 3. q. 76. art. 7. in cōment. §. In secunda vero ratione.

6. Christus in hoc sacramento habet omnia accidentia spiritualia. Ratio est: quia nec locum occupat, neq; ab illo pendet, neq; ab extrinseco agere, sed ab ipsa Christi anima, ad cuius perfectionē pertinent, ac proinde illā cōmittantur, vbicumq; existit, tom. 3. disp. 51. sect.

2 §. In precedenti sectione.

§. IX.

Christus quoad modum existendi sub speciebus Eucharistia.

1. **P**uribus distinctis speciebus per modum vnius cōsecrati, totus Christus sub singulis manet. Ratio est: quia sub singulis speciebus actu diuisis, est aliquid corporis Christi, ergo est totus Christus. Antecedēs patet, quia omnes illæ species manēt consecratae, ut de fide cōstat, & vlu Ecclesiæ, & facto Christi, & consequentia probatur, quia præsentia Christi sacramentalis corporis, ita est indiuisibilis, ut ibi totū cōstituat, vbi partē, to 3. disp. 52. sect. 1. §. Secūdo modo.

2. Totus Christus manet in singulis speciebus diuisa hostia post consecrationem quod est de fide definitum, in Conc. Triad. sect. 13. can. 3. dicente, sub vnaquaq; specie, & sub singulis cuiusq; speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri; quod prius docuerat. Cōc. Florent. in decret. Eugenij tom. 3. disp. 52. sect. 1. §. Tertio modo.

3. Ante diuisionē especierum sacramentaliū, totus Christus est in tota quantitate, & totus sub singulis partibus, quantūvis minimis, & eiusdem quantitatis, est communis Theologorum cui faciūt multa decreta ex di-

Vide Basilium in epist. ad Caesar. patritia Eusebium emisen. hem. 3. dist. past. hate.

D. Thom.
3. p. q. 76
Enriq.
quod lib. 1
1. q. 5.
Hugo viñ.
lib. 2. de
sac. p. 8
cap. 11.

tinct. 2. de consecrat. vbi hæc
veritas absolute docetur. Ratio
est: quia post diuisionē Christus
tous est, in singulis partibus, er-
gò ita erat ante diuisionem, sed
licet diuisio procedat in infini-
tū, semper totus Christus erit in
quibuscūq; partibus diuisis: er-
gò ante diuisionem etiam totus
Christus est in singulis partibus,
quæ in infinitū diuidi possunt,
probatu vtraq; consequentia,
quia sola separatio nō mutat cō-
secrationē, nec cōstituit corpus
Christi, vel aliquā partē eius, vbi
antea nō erat, *tomo 3. disp. 52. sect.*
2. §. Dicendū verò est, & seqq.

4 Totus Christus. sc. totum
corpus, & sanguis intrinsece,
ac realiter, est in omnibus ter-

Capreol. in
4. dist. 10.
q. 4. ar. 3
ad 2. sect.
soto in 4.
dist. 49. q.
4. art. 6.
ad arg.
Durand.
minis, & punctis, specierū sacra-
mentaliū, non quidē per se pri-
mò, & adæquate, sed necessa-
ria quadā consecutione, decla-
ratur exemplo Angeli, qui cū
dist. 49. q.
4. art. 6.
ad arg.
Durand.
præsēs adest loco, totus in toto,
& in qualibet parte continua
quadā præsentiā, necesse est, vt
sit etiam totus intrinsece præsēs
in singulis punctis illius spatij,
seu loci continui, quia intelligi
non potest præsentiā Angeli
esse in se continuā, & vnitā, nisi
simul modo respondeat omni-
bus partibus, & terminis alte-
rius extremi, sic ergò in præs-
enti, non potest corpus Christi
esse continue presens toti quā-
titati panis, nisi aliquid corpo-
ris Christi sit intrinsece, & rea-
liter præsens omnibus terminis

& punctis illius quantitatis; vbi
autem est. Liquid corporis Chri-
sti, ibi totum corpus *tomo 3. disp.*
52. sect. 3. §. Dicendum nihilominus
& sequent.

5. Christus semel est in actu
sub tota quantitate specierū, in
potentia autē infinitus in singu- *Vide D.*
lis partibus; nullum enim datur *Thom. in*
inconueniens: sicut enim par- *4. dist. 10*
tes cōtinui sunt infinitæ, ita pos- *q. 1. art. 3*
sunt esse, & præsentiæ partiales, *q. 3. ad 1.*
vt patet etiam in anima, quate-
nus tota in qualibet parte corpo-
ris existit, vocatur autē hæc in-
finitas in potentia, non quia
Christus totus nō sit reuera actu
præsens singulis partibus, sed
quia partiales illæ præsentiæ, li-
cet sint totales ex parte subiecti,
sunt partiales ex parte spatij, &
quantitatis panis, & actu sunt
inter se vnitæ, vnāque integrā
præsentiā componit, *tomo 3. disp.*
52. sect. 2. §. Ad fundamenta ergò.

§. X.

Christus quoad vñionem cum
speciebus Eucharistia,

1. Inter corpus Christi, & *Capreol.*
species non intercedit in 4. dist.
formalis vñio, seu com- *10. q. 1. ar.*
positio phisica, ex qua *3. Ferrar.*
resultet vnū phisicum compo- *4. contra*
tum, tanquam ex duabus parti- *gent. cap.*
bus, seu extremis vere compo- *63. gloss. or*
nentibus. Ratio est: quia talis *dinaria. 1.*
vñio, nec accidentalis, esse po- *ad Corint.*
tes 11.

test, nec substantialis: ergo nulla; sicut enim non est medium inter substantiam, & accidens, ita neque inter unionem substantialem, & accidentalem, 10. 4. disp. 47. sect. 3. §. Dico ergo primo.

2. Probabile est inter Christum, & species sacramentales intercedere, reale vinculum per efficientiam, & quasi attractionem vnius ad alterum: hoc enim est possibile, nam species consecrate effectiue conseruantur, siue subiecto singulari, & supernaturali actione Dei, qua supplet subiecti defectum: ergo potest Deus hunc effectum, seu actionem efficere per Christi corpus tanquam per instrumentum, cum constet ex materia de incarnatione Deum posse uti creatura, ut instrumento ad actionem supernaturalem, quod ita esse de facto probatur; nam ad veritatem fere omnium locutionum, quæ sunt de hoc sacramento, hæc vnica & sufficiens, & necessaria videtur, primo enim dicitur Christi corpus suppleri vice substantiæ panis, conclusa in hæretica, quod verissimum erit, si Christi corpus effectiue sustineat accidentia, quæ panis materialiter sustinebat, & sic de alijs locutionibus, ut facile constabit discurrenti, tom. 3. disp. 47. sect. 3. §. Dico secundo, & seqq.

§. XI.

*Christus quoad mutationes
sub speciebus Eucharistiæ.*

1. **C**hristus in sacramento Eucharistiæ non mouetur per se, quia non est per se in loco; mouetur tamen per accidens, quia quando mutantur species localiter, mutatur etiam corpus Christi, & quando contriunguntur desinit esse ibi Christus, & quando per accidens mutatur, proprium respicit motum, & non tantum intrinsecam denominationem; quia mutari non est aliter denominari, seu aliter se habere, seu esse, tom. 3. q. 76 art. 6. §. De duplici genere in comentario.

2. Christus prout est in sacramento Eucharistiæ, de potentia absoluta, potest per se localiter moveri à Deo; quia si Deus velet dispensare in lege posset transferre corpus Christi in aliud locum relinquendo ibi species, vel constituendo Christi corpus sub alijs accidentibus, vel sub nullis; quia in his nulla est contradictio, nec repugnantia, nec etiam inuenitur Theologus contradicens, tom. 3. disp. 53. sect. 1. §. Dico secundo.

3. Christus ut est in hoc sacramento Eucharistiæ, non potest naturaliter moveri localiter ab intrinseco à propria anima, & interna virtute motiua naturali, neque per se, neque per accidens. Ratio est: quia non potest anima mouere corpus suum, nisi per membra organica, quibus non potest uti, ut in hoc sacramento sunt, cum motus

De Christo quoad mutationes in Euch. §. II.

horū mēbrorū, requirat, extensionē eorum in locum. Tamē si anima Christi consideretur, vt instrumentū Verbi, & operetur per virtutē miraculosū eff. Grice, potest suum corpus in hoc sacramento existens primario mouere, vel deferendo species, vel illas secū deferendo. Ratio est: quia sicut hoc non repugnat fieri à Deo, vt principali operāte, ita nec à creatura, vt instrumento eius, & sic legimus interdum hostiam consecratam, nullo deferente, sua sponte fuisse motam, vel ad aliquē iussū, & Dei amicū cōmunicandum, vt de S. Catherina Senenſi, & de alijs dicitur, vel vt fidelium iniuriam euitaret, & confunderet pertinaciam, tom. 3. disp. 53. sect. 1. §. Dico tertio.

4. Christus vt est in sacramento Eucharistiæ, nō potest naturaliter per se moueri ab aliqua virtute naturali, seu agente extrinseco, id est, primario illi impri-mēdo motū, & non per species, est manifesta hæc conclusio de agentibus corporalibus: quia hæc non possunt mouere alia corpora, nisi aut trahēdo, quod faciunt, præiua aliqua alteratione, & impressione alicuius qualitatis, aut impellendo, quod faciūt per cōtactū physicū, neutro autē modo possunt mouere corpus Christi immediatē, & per se, quia neque illud possunt tangere, aut alterare: ergo. tom. 3. disp. 52. sect. 1. §. Dico quarto.

5. Corpus Christi vt est in sacramento Eucharistiæ, nihil potest pati ab extrinsecis agentibus, sola naturali virtute operantibus. Ratio est: quia corporea nō patiūtur naturaliter nisi per quantitātē, sicut ē contrariū agentia naturalia nō agūt immediatē in substantiā, sed in quantitātē: sed corpus Christi prout est in Eucharistia supplet vicem substantiæ panis, & idēd quantitas eius est etiam hic per modum substantiæ: vnde tantum media quantitate panis actionibus exteriorum agentium subijcitur: ergo solum possunt illa agere in hoc sacramentum ratione quantitatis panis, non verō in corpus Christi & quantitātē eius immediate, & secundum se. tom. 3. disp. 53. sect. 2. §. Dico ergo primo.

6. Inter partes heterogeneas corporis Christi prout in sacramento Eucharistiæ existunt, potest dari mutua actio virtute naturali; nec augeri, nutrirī, minui, corrumpi, aut interfici potest: quia hæc non fieri possunt sine alteratione partium corporis Christi: constat autem non posse alterari, nec applicari nutrimentum, ergo, &c. tom. 3. disputat. 53. sect. 2. §. Dico ergo primo.

7. Supposita institutione sacramenti Eucharistiæ, potest corpus Christi per accidens moueri ab eo, qui potest species consecratas secundū locū mutare. Ratio est: quia alias, nec sacerdos

sacerdos posset eleuare corpus Christi, nec nos manducare-mus illud, *tomo 3. disp. 53. sect. 1.*
§. Dico vltimo.

§. XII.

Christus quoad actiones sub speciebus Eucharistia.

1. **P** Robabile est Christi corpus, vt est in hoc sacramento, non posse rationabiliter habere actionem transeuntem, probatur primo, quia in re incerta non est recedendum à communi sententia, quam grauiores Theologi sequuntur. Secundo, quia de facto constat experientia corpus Christi non alterare species sacramentales, sub quibus est, nec corpus tangentis, aut recipientis ipsum, *tomo 3. disp. 53. sect. 2. §. Dico secundo.*

2. Christus vt est in sacramēto Eucharistia, non potest naturaliter exercere actus sensuū externorū. Ratio est: quia non possunt sensus Christi hic existentis recipere has species ab obiectis externis, cum nō possit pati ab extrinsecis agentibus: sine illis autē non possunt actus elicere, vt supponitur *ex lib. de anima*, ergō. Bene tamē potest supernaturaliter; & quod dictū manet de actibus externis dicendum est de sensibus interioribus. *tomo 3. disp. 53. sect. 3. §. Dico tamē primo & §. Dico secūdo, & seq.*

3. Christus in Eucharistia non potest intelligere, ea quæ intelligit per conuersionem ad phantasmata, nisi per conuersionem, quam habeat in celo. Ratio est: quia in eo statu non potest vti phantasmatis. Tamen potest intelligere ea, quæ potest per species infusas; quia tunc potest illis vti sine nouo miraculo, cum nulla detur repugnantia ex parte intellectus, nec actus eius. *tomo 3. disp. 53. sect. 3. §. Vltimo constat.*

§. XIII.

Christus quoad defitionem sub speciebus Eucharistia.

1. **C** Orpus Christi non definit esse sub speciebus sine aliqua mutatione in ipso. Probatur, quia præsentia realis, est aliquid in corpore Christi, vt in proprio subiecto, quod intrinsicè afficit, sed amittit hanc præsentia, ergō amittit aliquē realē modū, se intrinsicè afficiētē: ergō aliter se habet, quā prius: ergō mutatur. *tomo 3. disp. 54. sect. 1. §. Dico primo.* Itē per hanc mutationē (quæ est priuatiua loci) Christus nihil omnino acquirit sed amittit tantum præsentiam sacramentalē, hoc videtur supponere omnes Theologi: omnes enim probāt Christū amittere aliquid per hanc mutationē non autē acquirere. *Ibidem §. Dico secundo, & seq.*

Palmd. dist. 9. q. 1. Maior dist. 10. q. 6. dub. vit. Marfil. q. 7. art. 1. Gabriel lec. in can. & alij.

De Christ. quoad mod. cognosci. in Euch. §. 14.

2. Tho. 3.

p. q. 77. ar.

7 & q. 80

ar. 4. & in

4 d. 9 q. 1.

ar. 2. q. 1.

2. Nunquam corpus Christi deserit sacramentales species, nisi quādo ibi succedit alia substantia, in qua subiectionetur quantitas, quæ manet, siue sit eadem omnino, siue alia similis. Est certa & communis sententia Theologorum. Ratio est: quia quādiu accidentia sunt sine subiecto, sub illis est Christus, ergo quando recedit, oportet, vel accidentia annihilari, quod nunquam fit, vel succedere substantiam in qua subiectionetur. Antecedens probatur: quia accidentia conseruantur sine subiecto ab ipso corpore Christi, tom. 3. disputat. 54. sect. 2. §. Dico primo.

3. Christo recedenti à sacramento Eucharistiæ, nunquam succedit substantia panis, & vini, sed alia. Probatur: quia Christus non hinc recedit, do. nec talis fiat alteratio in accidentibus, quæ ad corrumpendū panem, vel vinum sufficeret: ergo non potest ibi succedere alia substantia panis, aut vini. Patet consequentia: quia alteratio corrumpens substantiam panis, nō disponit ad alterius panis generationē: sūt enim hæc opposita: tom. 3. disp. 54. sect. 2. §. Dico secundo.

4. Hæc substantiarum successio non est transubstantiatio, nec villa propria conuersio.

Vide D. Thom. 18. Probatur ex auctoritate omnium Theologorum, nullus enim eorum, vel antiquorum Patrum d. 12. q. 1. talem conuersionem agnouit; ar. 2. q. 4.

sed est plurium mutationum ex diuina voluntate aggregatio; tom. 3. disp. 54. sect. 2. §. Ratio dubitandi est. & seqq.

5. Christus non recedit statim, ac species deglutiuntur, antequā alterentur. Ratio est: quia cibus non trāsmutatur, nisi per actionem ipsius sumentis. Vnde dicere Christū recedere statim, ac species consecratæ sunt intra os sumentis, est hæreticū, contra veritatem illorum verborū: Accipite, & manducate, hoc est corpus meum &c. Quia comedere, & bibere non significant intra os sumere, sed intra corpus trajicere: si ergo Christus statim recederet, nec comedi, nec bibi possit. to. 3. d. 54. sec. 2 §. Tertiū principaliter.

§ XIII.

Christus quoad modum, quo cognosci possit in Eucharistia.

Modus, quo hic .ss. in sacramento Eucharistiæ existit corpus Christi, est omnino inuisibilis oculo corporali, non solū ex natura rei, sed etiā de potentia Dei absoluta. Probatur, quoad potentiā absolutā (& tunc a fortiori cōstabit, quoad partē ex natura rei.) Quia sicut non potest visus ferri, ad per se primò videndū aliquid, quod omnino sit extra latitudinē obiecti adz. quati; ita nō potest eleuari ad videndum

dendum per se secundo aliquid, quod omnino est extra latitudinē cōmunis sensibilis; sed huiusmodi est præsentiæ sacramentalis modus, quæ sub nullo sēibili cōmuni continetur, ergo, *tom. 3. disp. 53. sect. 4. §. Dico ergo primo.*

2. Naturaliter non potest corpus Christi videri in Eucharistia existens, præcisō modo, imo probabile est, etiam de potentia absoluta id repugnare. Prima pars constat: quia corpus Christi sic existens nullam potest habere naturaliter actionē transeuntem, non igitur poterit sui speciem visibilem in medio, vel in oculo imprimere, non est ergo sic naturaliter visibile. Posterior pars probatur: quia Christus sub speciebus nō videtur vt extensus: ergo non videtur pars eius sub specierum parte, & totus in totis: ergo videtur totus sub singulis partibus: ergo necesse est, vt modus præsentiæ videatur, & sic per propriam visionem est impossibile, etiam de potentia absoluta: cum in se non habeat talē modum. Vnde constat Christum, vt est in Eucharistia, nullo sensu etiam interiori percipi posse, *tom. 3. disp. 53. sect. 4. §. Dico secundum & sequent.*

3. Oculus Christi in sacramento Eucharistiæ se ipsum videt per concomitantiam. Ratio est: quia Christus habet in cælo visionem sui, illa visio in sacramento per concomitantiam

ponitur: item quia oculus Christi simul est extra, & in sacramēto, idēd per cōcomitantiam habet in sacramento actum visionis, quem habet extra, *tom. 3. disput. 53. sect. 4. §. Ad fundamentum primæ opinionis.*

4. Non potest oculus creatus etiā Angeli virtute naturali videre modum existendi, quem habet Christus in sacramento, & consequenter nec intueri corpus Christi, vt est sub speciebus, seu cognoscere clarē quod sit ibi, hæc enim omnia sunt inter se connexa; quia modus ille essentialiter, nihil aliud est, quam præsentiā, quā hic habet, quæ est ratio existendi; & idēd nisi modus ipse in se videatur, non potest clare videri corpus sub speciebus existere; modus autē est omnino inuisibilis, vt diximus in prima conclusione: ergo, *tom. 3. disput. 53. sect. 5. §. Nihilominus dicendum est.*

5. Probabile est Angelū, & animā separatā videre posse Christi animā in Eucharistia quoad substantiā, existentiā, & præsentiā localem eius, non tamē inde fieri posse videri corpus: quia sūt res distinctæ, & nihil repugnat videri vnā sine alia, si in vna est impedimentū, & nō in alia. Itē nō potest videre vnionē ad corpus, vel quia nō potest videri nō visō corpore, vel certē, quia illa vnio ex natura sua coextēditur corpori, *tom. 3. disp. 53. sect. 5. §. Ad fundamenta ergo.*

D. Tho. q. 76. art. 7.
Bonau. in 4. d. 10. q. vlt.

Henric. quodlib. 11. q. 12. Ant. 3. p. tit. 13. cap. 6. §. 13.

Vide D.
Thom in 4.
d. 10. q. 1.
ar 4 q. 2.
scot. d. 10.
q 5. & 9.

D. Tho. in 4. d. 10. q. 2. ar. 2. quæ 1. & 2. ad 3.

De Christo, quoad prædicata in Euch. §. 15.

6. Nullus Angelus per naturalem speciem, quam habet corporis Christi, potest naturaliter cognoscere existentiam corporis Christi ratione sacramentalis præsentia; quia semper potest illud videre in propria specie existēs: si autem fingiremus, corpus Christi omnino amittere naturalē, seu quantitativam præsentia, conseruata sacramentali; tūc posset, Angelus per aliū actum percipere, corpus Christi adhuc manere in rerū natura, quāuis ipse nō videat ubi sit. *Tom. 3. disp. 53 sect. 5. §. 1. Atq; hac Posterior.*

6. Christus in Eucharistia existens cognitione supernaturali videri potest, & actu ab omnibus beatis videtur. Primo modo per visionem beatam, qui hic est vnus ex effectibus diuinæ prævidentiæ, qui ex generali perfectione status beatifici omnibus beatis patet in Verbo. Secundo modo infundendo speciem propriam, representatē Christū in Sacramento, & modum existendi, quem hic habet, & modū, quo accidentia existunt, & vinculum, si quod est inter Christum, & accidentia panis, & dando lumem, & auxilium vsui talis speciei accomodatū: quia in hoc genere scientiæ nulla est repugnantia: Imò Christi anima habuit illam, idemq; piē credēdū est de Beata Virgine in statu gloriæ: licet de alijs beatis res sit incerta. *Tom. 3. disp. 53. sect. 5. §. Secundo supponendum est.*

§ XV.

Christus quoad prædicata in Eucharistia.

I. **O**Mnia prædicata absoluta, quæ Christo secundum se conueniunt, de illo dicuntur, pro vt est in Eucharistia. Est certa: quia Christus vt est hic, vere, ac propriē dicitur homo, Deus, sapiens, pulcher, &c. *tom. 3. disp. 47 sect. 4. §. Vnde dico primo.*

2. Prædicata significantia modum existendi, si recipiant localem modum, non possunt dici de Christo prout est in Eucharistia: si verò significant modum sacramentalē, verē de illo affirmantur. Vnde poterit dici Christus esse hic substantialiter, & realiter, quia hæc solum denotant præsentia realem: Itē poterit dici esse hic indiuisibiliter, totus in toto, & in singulis partibus. Quia hæc, & similia indicant verum modum sacramentalis præsentia. Tamem non poterit dici hic extensus, nec localiter aut circumscriptus, quia non habet hic talem modū existendi: Hæc verò prædicatio, Christus est hic corporaliter, est æquiuoca, quæ si significet verā præsentiam corporis vera est, si significet modum proprium existendi corporis in loco negāda est. *Tom. 3. disp. 47. sect. 4. §. Dico secundo.*

3. Prædicata indicantia v-
nion em

nionem aliquam Christi ad species per modum cōtinentiæ, seu mutux realis præsentix, verè ac propriè dicuntur de Christo ut hic existente. Ratio est, quia vere intercedit aliqua unio saltem per effusionem, & inseparabilem ac intimam præsentiam: ergò ab hac potest redundare aliqua denominatio ad Christum ex speciebus. *Tom. 3. disp. 47. sect. 4. §. Dico tertio.* Item speciebus circulariter motis, probabile est Christum non mutari: Ratio est, quia ibi tantum fit mutatio loci specierum secundum partes, in quibus totus Christus existit, & idèd necesse non est, in ipso fieri motum. *Ibidem §. Dico ergo quarto.*

4. Quamvis propriè dicatur corpus Christi amittere præsentiam, seu desinere hic esse corruptis speciebus panis, aut vini: non tamen absolutè dicendum est desinere esse, nec corrupti, dirigi, seu mutari in substantiam aliti: Ratio est, quia hæc significat corruptionem substantialē: unde tales transmutationes, quæ solent fieri, post corruptionem panis, & accidentium eius, nullo modo possunt denominare Christi corpus cum post corruptionem præsens non adsit, & omnis denominatio supponat hanc præsentiam. *Tom. 3. disp. 47. sect. 4. §. Dico ergo quarto infine.*

5. Aduerbia localia, & nomina propinquitatem, vel distantiam significantia simpliciter de Christo prout est hic, possunt

dici. Ratio est: quia non habemus alia verba, quibus hanc præsentiam significemus. Et est visitata locutio sanctorum, & theologorum. Unde dicimus Christum contineri sub speciebus, includi in tabernaculo, & habitare in Ecclesia. &c. *10. 3. disp. 47. sect. 4. §. Atque hinc sequitur, & sequenti.*

6. Christus à se non distat. Ratio est: quia non potest separari à se ipso, quamvis modus existendi quem habet in Cælo, potest distare à modo, què habet in Sacramento. Et è contrario. *Tom. 3. disp. 47. sect. 4. §. secundo colligitur.*

7. Mutationes, quæ fiunt circa species, ita, vive et ac propriè tractat aliquid ad corpus Domini, cum omni proprietate de illo dicuntur: Ratio est: quia unaquæque res propriè denominatur à mutatione in ipsa facta, seu recepta, etià si contingat ex mutatione alterius redundare: unde vere dicitur corpus Christi eleuari, circumferri, manducari, &c. Utimur his locutionibus, quia non habemus alias, quibus declaremus hæc veram mutationem, quæ fit in corpore Christi, & illis utuntur cōmoniter doctores. *Tom. 3. disp. 47. sect. 4. §. Dico ergo quarto.*

8. Mutationes, quæ fiunt circa species, & non ponunt aliquam mutationem in ipso corpore Christi, neque attingunt ipsum in se, non propriè illud denominant. Sed interdum nullo modo, interdum verò per aliquam metaphorā. Prima præs probatur: quia cum corpus

Petrus Sol.
lect. 6. de
Eucharistia.
& doctores
in 4. d. 10
ubi Scot. d.
5. & 6.

Lege vual-
densen. 10.
2. cap. 65.
& Clau-
dium repet
cap. 3.

De Christ, o quoad prædic. in Euch. 6. 15.

Vide D.
Tho. 3 p.
q. 77 ar.
7. in corp.
& ad 3.
n 4. d. 12.
q. 1. ar. 3
quæst. 1.
ad 1.
Victo 1° in
sum n. 69
Petrus
Sot. lect 6.

nō sit propriè vnium speciebus
vnione formali, si ad ipsum non
pertingit forma de nominans,
nō est eū ipsū propriè de nomi
net, propter solas species. Secun
da pars constat, quia licet species
calefieri, vel alterentur, non
dicitur corpus alterari, sicut in
cap. In quodam de celebrat. Miss. di
citur nō madesieri, etiam si ma
desiant species panis cum mitū
tur in calicem. Tertia pars, de
nique declaratur exemplis: dici
tur enim Christus manducari,
frangi, quæ locutio est metapho
ra, quia sola ratione specierum
frangitur. Vnde audi Ecclesiam
dicentem. Nulla rei sit scissura, sola
signi sit fractura & nō confractus, non
diuisus, intiger accipitur. Item eodē
modo intelligendæ sunt alæ
metaphoræ, verbi gratia quan
do dicitur Christum tangi ratio
ne specierum, Christum videri,
&c. Denique quando dicitur
Christū misceri sanguini, vt in
canone fiat commissio corporis, & san
guinis. Non intelligitur de vera,
ac propria mixtione per iuxta
positionem, quæ videtur inclu
dere diuisionem miscibiliū in
partes, & contactum partiū in
ter se, quæ non possunt hic in
teruenire inter species panis, &
vini. tom. 3. disp. 47. sect. 4. §. Dico
quinto, & sequent.

9 Ista locutio, verbi gratia
Hoc album est corpus Christi; si pro
nomē designet subiectum albe
dinis, est falsa: quia in rigore sup
ponit pro subiecto illius accidē

tis, & illud nō est corpus; si verò
designet contentum sub albedi
ne, vera est, vt patet. tom. 3. disp.
47. sect. 4. §. Ex his verò.

10 Quæ conueniunt corpo
ri Christi secundum se, non pos
sunt dici de speciebus, nisi valde
metaphoricè, & impropriè, co
modo, quo nomē rei significat
tribuitur signo. Ratio est clara:
quia corpus Christi est res omni
no distincta ab speciebus, neq; ita
illis vnitur, vt sua à tributa illis
communicet. tom. 3. disp. 47. sect.
4. §. Dico sexto.

11 Quæ conueniunt pani
præisæ ratione suæ substantiæ,
non dicuntur propriè de hoc
Sacramento, sed vel nullo mo
do, vel per metaphoram. Ratio
est; quia hic non ad est substan
tia. Vnde quando hoc Sacramē
tum dicitur Panis, est per meta
phoram: quia ex pane cōfectum
est, vel quia sub accidentibus
panis datur. tom. 3. disp. 47. sect. 4.
§. Dico septimo. Item Denomina
tiones, quæ consequuntur actio
nem mutuam inter Christum,
& species, propriè de ipsis dici
tur seruata proportionē: quia ve
ra actio, inter ipsa intercedit.
Ibid §. Dico vltimo.

12 Corpus Christi prout est
in hoc Sacramento, potest dici
sensibile, vel tangibile, quoad
proprietas corporis, nō quoad
modum existendi; quo sensu di
xit. Aug. in cap. Nos autem de
consecrat. distincta. Secunda
Sumere nos in Sacramento res in sen
sibiles,

Aug. serm.
2 de verb.
Apostoli.

August.

fibiles, carnem, & sanguinem Domini. tom. 3. disput. 47. sect. 4. §. Ex his verò.

§. XVI.

Christus, quoad apparitiones in Eucharistia.

Vide Pasc.
lib. de
Euch. c. 14
Guimud.
lib. 3. de
Eucha.

NEgari non potest, quod plurimę huius modi apparitiones propter varios fines factę sint. Vnde quando à Deo procedunt, frequentius ordinantur ad confirmandam fidem, de reali presentia Christi in hoc Sacramento: interdum etiā ad confūdēdos in fideles, præcipuē huius veritatis impugnatores: iterum ad terrendos peccatores, qui indigne accedunt, non numquam ad cōformandos debiles, ac infirmos in fide: sæpe verò ad amicos consolandos, ac recreandos. tom. 3. disp. 55. sect. 1. §. Primum omnium.

2 Quando apparitiones factę sunt ad confirmandam fidē presentia iam præteritę, Christus non manet sub speciebus: verbi gratia, quando Eucharistia vertitur in lapidem in ore indigētis sumentis, interdum in cineres, & similia, quia ibi iam non est substantia panis, sed lapidis, & significat Christū à peccatore fugire propter eius infirmitatem, aut imunitatem. tom. 3. disput. 55. sectio. 1. §. Tercio cum dic- tum sit.

3 Quando apparitio fit per Lege Cyp. solam potentia imutationem lib. de absq; falsitate; verbi gratia, quā lapsis, & do. circa species Sacramentales Chrysost. apparet splendor, vel audiuntur lib. 6. de sa Angeli laudantes, vel adorantes cerdocio.

Dominum, vel quando sunt visę species consecratę suo impulsu moveri, verbi gratia, quando sūt proiectę ab infidelibus in ignē, & ipsę abque vlla læsione sursum motę sunt, & alia huiusmodi: tunc in istis casibus non amittit Christus presentiam suā. Ratio est: quia nulla in eis facta est alteratio, nec mutatio sufficiens ad panis corruptionem. D. Tho. q. tom. 3. desp. 55. sect. 1. §. Est igitur 77. ar. 4. circa hac. Tamen quando apparitio est per veram, & realem imutationem spicierum sufficientem ad corrumpendam panem, tūc amittitur Christi presentia, ut patet. At verò conservari se per potest cum reuerentia id quod exterius permaret, quasi in monumentum, & testimonium propriis miraculi, & ob reuerentiam Sacramenti, quod ibi præcessit. Ibidem, & sect. 3. §. Dicendum verò est primò.

4 In huiusmodi apparitionibus, non videtur Christus Dñs D. Tho. 3. in se, nec caro eius, nec sanguis. p. q. 76. ar. 8. Doctor. Est communis Theologorum in 4. distinct. 10. Item nec conspicitur caro, vel sanguis, sed tantum figura, & color ipsius speciebus in hærens: quam conclusio nem probat. Noster Doctor: quia uō potest probabiliter cogitari, quod

De Christo, quoad Triduum sub Euch. §. 17.

quod illa sit caro humana, alterius autem animalis non est decens: ergo. *Tom. 3. disp. 55. sect. 2. §. Dicendum est tamen & sequenti.*

5 Species Sacramentales possunt conservari sapè diuturno tempore, fortè miraculosè sicut aliæ sanctorum reliquiæ: maximè quando eodem modo, & eiusdem coloris semper apparent. Tamen quousque appareant corruptionis signa sunt venerandæ, ut veræ species Christum continentes: postea verò, ut vestigium tantum Christi. *to. 3. disp. 55. sect. 3. §. Dices hoc.*

D. Tho. 3. p. q. 76. ar. 8. & in 4. q. 1. ar. 4. quest. 3. & ceteri Theologi. 6 Hæ species, quandiu apparitiones durant, sunt servandæ in loco decente, & sacro. Ratio est: quia sub illa forma, non possunt sine horrore sumi; tamen si redeant ad primam formam, consumi poterunt: quia tunc cessat ratio factæ. *to. 3. disp. 55. sect. 4. §. Secundo inquiri potest.*

Sot. in 4. d. 13. q. 1. ar. 4. Sylvest. ver. Euch. 3. Viñ. in sū. n. 70. 7 Quando mutatio fit in missa post consecrationem utriusque speciei, si in aliqua parte nihil immutatum est, illud consumi potest, & satis erit ad perfectionem sacrificij: si autem nihil potest consumi, non tenetur, ut probabilius iudicat Doctor, alias species consecrare, & consumere: tamen rectè faciet, si eas consecret. *tom. 3. disp. 55. sect. 4. §. Vl. timè queri potest.* Denique adoratio harum rerum non sistit in re apparente, sed per illam, transit ad Christi corpus, aut in Sacramento latens, aut in propria spe-

cie existens. *Ibidem. disp. 55. sect. 2. §. Ad fundamentum.*

§. XVII.

Christus quoad Triduum sub Eucharistia.

1. **C**orpus Christi in Triduo fuit copiosè præsentia Sacramentalis; & tamen in ipso Christo, quum in verbis fuit sufficiens virtus ad illam efficiendam ex vi institutionis. Est omnium Doctorum. Ratio est: quia potestas fuit data Apostolis in nocte cenæ simpliciter, quando Christus protulit illa verba (*Hoc facite in meam commemorationem*, nō limitando ad tempus post resurrectionem, ut patet ex *Conc. Triā. sess. 22.* Vnde si de facto tunc consecraretur, sub speciebus constitueretur mortuum. An verò Christus tunc concurreret per corpus ex anime, vel per animam? Probabile esse potest: quia utriusque fuit possibile, magis tamen videtur hoc anime tribuendum: quia illa maximè videtur habere virtutem efficiendi miracula, illuminandi Angelos, efficiendi gratiam, &c. *tom. 3. disp. 48. sect. 2. §. Ex hac verò, & disp. 51. sect. 4. §. Secunda conclusio.*

2 Christus totum suum sanguinem simpliciter consecrauit: quia illo nos erat redempturus, siue illum postea totum effuderit siue non; qua propter si in Triduo

Vide D. Tho. 3. p. q. 67. ar. 1. & 2. & q. 81. ar. 4. & reliqui omnes decet.

Triduo vinū cōsecraretur, totus sanguis, tam qui effusus est, etiā si esset per varia loca dispersus, quam si quis in corpore mansit, in calice esset sub speciebus vini, nunc verò cōsecratur totus, qui est in corpore glorioso, tom. 3. disp. 51. sect. 3. §. Dico secūdo in fine. Item si nil sanguinis in corpore remansisset, nec Christi corpus sub speciebus vini, nec sanguis sub speciebus panis, etiam per concomitantiam poneretur. De quo tom. 3. disput. 51. sect. 3. §. Altera pars conclusionis.

§ XVIII.

Christus quoad cultum in Eucharistia.

1. **C**hristus in Eucharistia existens non minori veneratione, ac cultu dignus est, quā si in propria specie clarē, & sensibilibiter ibi conspiceretur, est de fide definita in Conc. Trid. sess. 13. c. 5. & can. 6. cuius verba sunt hæc; Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles, pro more in Catholica Ecclesia semper recepto, latvia cultum, qui verò Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant. Deniq; multas alias auctoritates Sanctorum Patrum, omitto, mihi enim videntur parum necessaria homini Christiano fidem habenti, tū etiā quia facile possunt videri à curioso lectore, to. 3. disp. 65. sect. 1. §. Dico primò.

§ I.

Circuncisio quoad nomen, & institutionem.

1. **C**ircuncisio appellatur carnalis, non quia nulum bonum spirituale in ea daretur; sed quia carnali, ac visibili caractere cōsignabat homines, tom. 3. disp. 5. sect. 1. §. Sexto possumus. Fuit figura sacramenti Baptismi: vt tenent omnes Patres, quam veritatem confirmat D. Thom. ex illa generali doctrina Pauli 1. ad Corinth. 10. Omnia in figura contingebant illis, tom. 3. disput. 70. art. 1. in comment.

Aug. lib. 1. cōtra Cresconiu c. 31 & 6. cōtra Iulianum cap. 7.

2. Primaria ratio instituenti circuncisionem, non fuit re-missio originalis peccati; neque ad hoc habuit maiorem aliquā vim, quam habuerit sacramentum legis naturæ, constat enim ex multis testimonijs Patrum primarium finem circuncisionis fuisse congregationem populi Dei, & segregationē eius à cæteris populis, per specialem, magisque expressam professionem veri Dei & Christi venturi. Secunda pars probatur: quia si aliquid amplius daretur paruulis in lege veteri, quam in lege naturæ, non debuissent ab illo beneficio famina excludi, cur enim? cum diuina gratia præferim ea, quæ

Chrysost. hom. 61. ad populu 83. in Mattheum 24. in 1. ad Corinth. Damasc. lib. 4 c. 14. August. de consecrat. d. 2. cap. Nos autē & alij.

quæ

De Circumcisione, quoad nomē, & instit. § 1.

quæ est in remedium peccati, de
le æquē omnibus communice-
tur. Jamē. Circumcisio fuit reme-
dium in quo peccatum origina-
le remittebatur, secundario ta-
men consequenter ex institutio-
ne diuina, quod non poterit ne-
gari nisi aliqua temeritate, prop-
ter consensum tatorum Patrum,
& scholasticorum illud asserē-
tium. *tom. 3. disp. 5. sect. 1. §. Prima*
ergo sententia, & sequent.

3 Circumcisio fuit data qua
draginta annis ante Moylen:
propter quod dicitur non fuisse
ex Moyse, sed ex Patribus Ioan.
7. Ratio est: quia antequam da-
retur lex oportuit fidelem po-
pulum congregari, cui daretur:
non congregatur autem nisi sig-
no aliquo sensibili iuxta doctri-
nam. *D. Aug. Contra Faustum. c. 11.*
tom. 3. q. 70. ar. 2. §. Secundò assertio
in coment.

4 Circumcisio conuenien-
ter fuit instituta pro solis mascu-
lis populi Iudaici, & non pro fz-
minis. Ratio est: quia data fuit
in signum fidei Habrahæ, qui
futurus erat pater credentium.
Item quia peccatum originale à
patre, & non à matre contrahit-
tur. Denique, quia illud signum
dabatur præcipuè ad congregā-
dum Dei populum, vt dixi in
Prima conclusione hic, sed in
vnoquoque populo seu Republi-
ca, viri sunt capita, ergo sufficie-
bat dari talis viris, vt populus
esset congregatus. *tom. 3. q. 70. ar.*
2. §. Secunda assertio in coment.

§. II.

Circumcisio, quoad essentiā, &
effectum.

1 **C**ircumcisio fuit verū,
ac proprium Sacra-
mentum veteris legis,
quod est de fide, & ha

betur ad Rom. 4. Et signum accepit
Circumcisionis signaculum iustitiæ fidei.

Item fuit signum primò ac per
se præfiguratiuum gratiæ futuræ,
vt certissimum est ita, vt nullus
sacris litteris mediocriter erudi-
tus, id ignoret, vt dixit. *August. lib.*
6. contra Iulian cap. 3. Denique
fuit signum demonstratiuum
gratiæ præsentis, vt idem Aug.
loco cit. fatetur, & alibi. *tom. 3.*
disp. 5. sect. 1. §. Tertio dicendum est.

2 Quamuis Circumcisio fue-
rit data ante legem, vt dictum
manet supra §. 1. con lusione
3. fuit tamen legis Sacramentū,
& mansit in ea, & erat quasi ia-
nua ad cætera Sacramenta illius
veteris legis. Ratio est: quia sine
illa nullus ad legales cæremoni-
as admittebatur. *tom. 3. disput. 5.*
sect. 1. §. Tertio dicendum est.

3 Circumcisio non iterāda,
etiāsi absque debita intentio-
ne fieret. Ratio est: quia illa, vt
ita dicā, non consistebat tantum
in fieri, sed in facto esse, vnde li-
cēt contingeret non fieri debito
modo, ex intentione applicātis,
si re ipsa sufficienter fiebat, reue-
ra manebat facta, quo ad effectū
exter-

Paulus ad
Rom.

Augustin.

Ioan. 7.

August.

D. Tho. 1.
2. q. 102.
ar. 5.

externum, & characterem sensibilem, & manebat lex impleta quoad substantiam in tali homine: Et in casu, quod ex defectu intentionis non esset applicatum remedium peccati originalis, supplendum erat quolibet alio signo externo protestatio fidei, vel Sacramento legis naturæ, ut fiebat, quando non poterat applicari Circūcisio. 10. 3. d. 10. sec. 1. §. Sed quæret aliquis obiter, & seq.

4 Circūcisio non erat causa physica gratiæ, quam conferebat. Quia causare gratiam physice est solum Sacramentorum legis novæ, quamvis aliqui recusent. Et congruentia data à D. Thoma est etiam optima: quia Sacramenta agunt in virtute Christi idem non oportuit, ut prius daretur illis virtus efficiendi gratiam, quam Christus in humanitate sua illam haberet. 10. 3. d. 10. sec. 2. §. Hæc quæstio præcipue.

5 Relictis opinionibus: quæ facile possunt videri arbitrio prudentis lectoris, Circūcisio non propriè dabat gratiam ex opere operato. Ratio est: quia non potest dici moraliter in ea, fuisse gratiam contentam, non dum enim erat præteritum illius gratiæ solutum: & cum illa fuisset tantum signum Christi, & meriti futuri ex se non habebat, unde gratiam moraliter contineret: ergo nec propriè dici potest, moraliter dedisse gratiam ex opere operato, quia continere gratiam est prius, quam dare illam. Ta-

men dabatur parum is, quibus peccatum originale remittebatur, quod probatur ex vniuersali consensu Patrum, dicentium Circūcisionem fuisse remedium, in quo peccatum originale paruulis remittebatur, & videtur nunc non posse negari sine aliqua temeritate. Quod quidem habuit etiam ex diuina institutione, secundario tamen, & consequenter; ut dixi supra §. 1. conclusione. 2. tom. 3. disp. 10. sect. 2. §. Quo circa, & disp. 5. sect. 1. §. Secundo dicendum est, & disp. 10. sect. 1. §. In hac re mihi.

6 In Circūcisione non dabatur gratia adultis nisi habentibus fidem, dilectionem Dei, seu contritionem peccatorum, & idem sentiendum est à fortiori de Sacramento legis naturæ. Probatur de Sacramento legis naturæ: quia illud tempus per se non erat accommodatum, ut in eo daretur gratia ex operato ultra meritum, & dispositionem operantis: quia merita Christi non dum erant exhibita: ergo non est afferendum aliquam gratiam fuisse tunc hoc modo datam, nisi quando necessitas humani generis lapsi omnino requirit, sed hæc necessitas solum habet locum in paruulis; nam adulti cum possint se disponere, non erant in eo articulo necessitatis constituti. De Circūcisione probatur eadem ratione, præsertim cum illi non sit addita virtus aliqua spiritualis, nec specialis promissio gratiæ; sed

Causa in re
lect. de Sa
crā. p. 5.

D. Tho. 3.
p. q. 62. ar.
6. ad 3. &
q. 70. ar. 4

D. Tho. q.
62. ar. 6.
ad 3. & q.
70. ar. 4.
& in 4. d.
1. q. 2. ar. 4.
& 6. Sol.
in 4. d. 2. q.
1. art. 4.

De Circuncis. quoad essent. & effect. §. 2.

sed solum subij. locū sacramē-
tis legis naturæ, & remedij ori-
ginalis peccati, quatenus illud
quod erit indifferens in lege
naturæ, determinatum fuit ad
talem ceremoniam in illo po-
pulo Hebreo. Vnde Abraham
in Circuncisione, non fuit iusti-
ficatus vltra meritum suæ fidei,
& obedientiæ, vt non obscure
colligitur ex *Paul. ad Rom.* vbi hoc
sensu dixit, Abraham non fuisse
iustificatum in Circuncisione,
sed ex fide, accepisse autem cir-
cuncisionem, *In signum, & signacu-
lum iustitiæ fidei, tom. 3. disp. 10. sect. 1.*
§. Dico tertio.

7. Ipsum signum externū
Circuncisionis fuit sufficiens,
(vt probabilius Doctōri nostro
videtur) vt illo applicato dare-
tur gratia paruulis, etiam si sine
fide parentis, aut ministri, siue
hominis conferentis sacramen-
tum applicaretur. Probat ex
Aug. lib. 1. contra Cresconium cap. 31.
vbi æquiparat Circuncisionem
in hoc cum Baptismo, quæ data
à ministro infideli non magis
erat iteranda quam nunc sit ite-
randus baptismus datus ab hæ-
retico: ergo sicut nunc talis bap-
tismus est sufficiens remedium
peccati originalis, ita & illa Cir-
cuncisio *tom. 3. disp. 10. sect. 1. §.*
Dico secundo.

8. Circuncisio, vt verum
sacramentum, in remediū pec-
cati originalis, poterat esse in usu
omniū gentium, licet non se
obligaret Iudaicæ legi. Ratio est:

quia poterant hoc externum sig-
num eligere inter illa, & sine du-
bio esset validum ad prædictum
eff. cum, si ea intentione fieret,
quomuis sine intentione se obli-
gandi ad iudaismū, seu profiten-
di illam legem, seque illi popu-
lo adiungendi, quo modo loqui-
tur *Paul. ad Galat. 5. de Circunci-
sione, 10. 3. disp. 70. art. 3. §. Ultimo*
inquiri potest, in comment.

9. In Circuncisione non
dabatur adulto prima gratia ma-
ior quàm ipsi contritioni respō-
deret. Ratio est: quia eadem, vel
maior ratio est de augmento, quæ
de prima gratia; nam magis de-
bitum est iusto augmentum gra-
tiæ, quam peccatori dispositio pri-
mæ gratiæ. *tom. 3. disp. 10. sect. 1. §.*
Dico tertio in fine.

§. III.

Circuncisio quoad ritus.

1. **C**ircuncisio præcepta
erat fieri in occulto,
& pudendo corporis
membro. Ratio est:
quia Circuncisio fuit signum
fidei Abrahæ, qua credidit Chri-
stum ex ipso nasciturum, & idō
posita fuit in generationis ori-
gine, quoniā Christus ex Abra-
ham secundum carnem produ-
cendus erat. Et hoc est, quod di-
citur *Genes. 17. Circumcidetis car-
nem præputij vestri, vt sit in signum
fæderis inter me, & vos. Fædus enim
præcipuum inter Abraham, &*

*Vide Am-
bros. ep. 77
& Cyrill.
in serm.
de ratione
Circuncis.
Damasc. Pa-
pam epist.
124.*

Deum

Rom. 4.

Galat. 5.

*Paul. in
4. d. 1. q. 5.
ar. 5. Aug.
lib. 1. contra
C. cresconium
cap. 31.
Alens. 4. p.
q. 5. n. 3. &
q. 7. n. 5.
ar. 1. & 2.*

Deum fuit, quod Deus illi promisit Meſſiā ex eius ſemine venturum: ipſe autem, *credidit Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam*. Cur autem Deus voluerit partem humani corporis abſcindī, cum in ea nullum ſit vitium, cum per ſe ſit ex inſtitutione naturæ, & nō ſit excrementum. Denique cur datum ſit in tenera ætate tā doliſerum ſignum, quo poſſent facile infantes periculo mortis exponi? Sufficiat pro ratione in his voluntas, & ſapientia Dei, cuius altitudo ſuæ prouidentię humanis rationibus aſſequi non poteſt, vnde nullus prudens ac fidelis dubitare poteſt, quin conuenienter inſtitutum ſit, etiam ſi forteſſe mens humana plenam eius myſterij rationem ignoret. *tom. 3. q. 70. ar. 3. §. De triplici conditione, in comment.*

2. Cultrum lapideum non *D. Tho. 3. p. q. 70. ar. 3. ad 2.* erat de neceſſitate præcepti, nec ſacramenti, ſed ferreum erat ſufficiens. Ita tenent communiter Doctores in 4. diſtinct. 1. Ratio eſt: quia Genef. 17. vbi & eſſentia, & præceptum traduntur, nulla ſit mentio lapidei cultri: & non obſtat Exodi locus 4. vbi Sēphora ſumpſit acutiſſimum, & circūcidit præputium filij ſui: quia hoc fecit ob feſtinationem, & timorem non inuenienti alio. Item non obſtat locus Ioſue 5. vbi Deus dixit ad Ioſuā: *Fac tibi cultros lapideos, & circūcides ſecundo filios Iſrael*: quia ſolum in illo caſu ſeruatū

eſt, & poſtea minime: quia præceptum illud tantū pro illo caſu obligauit, *tom. 3. q. 70. ar. 3. §. Secunda quaſtio, & ſeq. in comment.*

3. Circūcīſio non habebat locum, nec templū deſignatum in quo fieret, vt conſtat ex Genef. 17. Vnde Abraham primam Circūcīſionem in domo ſua celebravit. Sēphera circūcidit filium ſuum in diuerſorio. Ioſue circūcidit populū in Galgalis. Ioannes Baptiſta in domo patris Zacharię circūciſus eſt. Et Chriſtus Dominus in ciuitate Bethlem. Denique circa hoc nihil peculiare inuenitur ſcriptum, *tom. 3. q. 70. ar. 3. §. Primo inquiri poteſt, in comment.*

4. Circūcīſio danda erat octauo die, & antea data, nō erat ſacramentum, vt probabilius iudicat *D. Tho. 3. p. q. 70. ar. 3.* Ratio eſt: quia octauus dies nō ſolū erat de neceſſitate præcepti, ſed etiā ſacramēti: vnde octauus dies nō poterat præueniri etiam imminenti periculo mortis. Quamuis probabiliter poſſit dici præuentionem octauī diei fuiſſe tantum de præcepto, & non fuiſſe de neceſſitate ſacramenti, ita vt ſi præueniretur nō eſſet validū, etiam ſi miniſter peccaret illud dando, *tom. 3. q. 70. ar. 3. §. Tertia pars illius, in comment.*

5. Octauus dies non ita fuit de neceſſitate ſacramenti, quin Circūcīſio data poſt illum diem eſſet verum ſacramentū, quod eſt certū ex omniū Theologo-

Hugo lib. 1. de Sacram. p. 12. c. 2.

De Circuncisione quoad ritus. §. 3.

Hugo l. i.
de sacram.
p. 12. c. 2.
D. Tho. 3.
p. q. 70.
art. 3.

rum sententia. Vnde Abraham senex, & Ismael terdecim annorum, & omnes viri domus eius, infantes, & adulti, cuiuscunque ætatis essent, dumodo octauum diē attigissent, circūuersi sūt. Et sic de cæteris. Itē nec ita fuit de necessitate præcepti, quin ex legitima causa posset absq; peccato differri, v. g. propter agitudinē, vel aliud periculū. Vnde populus Israel in deserto multo tempore fuit sine vsu Circūcisionis, quia propter continuū iter, non poterat communiter fieri sine multorū periculo, vt colligitur ex Iosue. Tamē nō erat causa sufficiens ad differendā Circūcisionē, quod dies octauus in Sabbatū incidere; quia vna lex cū altera nō pugnabat, nec per sacramēti vsū poterat Sabbatum violari, tom. 3. q. 70. art. 3. §. Tertio certum sacrament.

Iustin. in
dialog. cū
Triphone.
Cyprian.
epist. 59.
Ambr. lib.
de Abraham
Patriarch.
cap. II.

6. Diē octauū designauit Dominus ad Circūcisionē. Ratio est: quia ante illū diem propter ætatis ternitudinem, nō possent infātes sine periculo circūcidi. Tamē nō debebat ultra differri, ne nimīū obduraretur caro, & dolor esset vehementior. Item quia per octauū diē significatur dies resurrectionis, in quo omni vetustate exuta, natura nostra perfectē renouabitur, & mortalitate prorsus expoliabitur. Et sic Christus die Dominica, quæ est octaua post hebdomadā completam resurrexit, & omnes homines post septimū mundi æta-

tem, in octaua resurrexerunt, quia per octauam diem perfectio gratiæ, & gloriæ designatur. tom. 3. q. 70. art. 3. §. Quarto reddit. in comment.

7. Ritus imponendi nomen in Circūcisione per se pertinebat ad patrē, cū sit caput mulieris, & præcipuus in generatione filiorum, sicut enim ad eum præcipuē spectat eorū gubernatio, ita & nominis impositio. Vnde Luc. 1. cum Elisabeth vellet, vt nomē Ioannis filio suo imponeretur, idque omnibus cognatis nouū in ea familia videretur: Innuebant Patri eius, quem vellet vocari eum. Et Matth. 1. dixit Angelus Iosepho. Et vocabis nomen eius Iesum. Quia licet pater eius non erat, patris tamen munere functurus erat. Tamen interdum poterat mater nomen eligere, seu imponere, patre non repugnanter, sed potius cōsentiente, vt constat de Rebecca & Lia Genes. 29. & 30. & de matre Samsonis. Iud. 13. tom. 3. q. 70. art. 3. §. Vltimò inquiri potest, in comment.

8. Significatio sacramentalis Circūcisionis, nempe ablatio originalis peccati: optime cum eius ritu quadrat. Nā cum peccatum originale per seminalem generationē cōmunicetur, cui malo sola diuina gratia potens est subuenire, ideo per Circūcisionem carnis apte significatur effectus, qui fit in anima,

ma, cum ab illa tollitur originale peccatum, tom. 3. disp. 5. sect. 1. §. Sexto possumus.

§ IIII.

Circuncisio quoad præceptum.

I. **C**ircuncisio erat necessaria necessitate præcepti respectu adultorum, & respectu parvulorum necessitate mediæ, quando sine graui incommodo applicari poterat, ut probabilius iudicat Doctor noster; tamen quandiu legalia fuerunt mortua, & non mortifera. Circuncisio fuit utilis parvulis, ad remedium originalis peccati; non ut cæremonia legalis, sed ut remediū legis naturæ, quia nimirum retinuit rationem cæremoniæ sacræ, per quam poterat fides parentum si illis applicari, tom. 3. disp. 5. sect. 1. §. Secundo dicendum est, & seqq.

Gen. 18. 2. Præceptum Circuncisionis non fuit à principio scriptum; tum quia cum esset vnicum, facile poterat memoria retineri, præsertim cum esset cæremonia sollemnis in illo populo, cuius signum & character manebat impressus in corpore: tum etiā quia præciebat Deus fore, ut per traditionem à parentibus ad filios illo tempore observare. tum iuxta illud Genes. 18. Scio. quod præcipuus sis filijs suis, & domui suæ post se, ut custodiant viam.

Domini, tom. 3. q. 70. ar. 1. §. Secundo assertio D. Thomæ in comment.

3. Præceptum Circuncisionis non fuit datum pro omnibus gentibus, sed certo populo. scilicet Israel. Ratio est: quia data est ad disponendū populū, ex quo Christus erat nasciturus, oportuit enim ut ex fidei populo, & peculiariter Deo dicendo nasceretur, & ideo non debuit esse communis hominibus, cum sit data ad segregandum illum populū à cæteris gentibus, tom. 3. q. 70. art. 2. §. Secunda questio.

4. Præceptum Circuncisionis obligavit Abraham ad circuncidendum Ismael, ut colligitur ex Genes. 17. Tulit autem Ismael filium suum, & omnes vernaculos domus suæ, &c. Et circumcidit carnem præputij eorum, sicut præceperat ei Deus. An vero tenebatur Ismaele renuente? res est incerta, & dubia: cuius rationes pro utraque parte videri possunt apud Doctorem nostrum, tom. 3. q. 70. art. 2. §. Sed supersunt. & §. Mihi ergo.

5. Item obligavit præceptum Circuncisionis Abraham ad circuncidendo omnes infantes, siue seruos, siue liberos, qui sub eius potestate erant. Non vero ad circuncidendo adultos famulos, vel mercenarios, vel seruos sine eorum consensu, nec infantes seruos sub cura parentū existentes. Ratio est: quia nemo adultus cogitur ad aliquid sine suo consensu & voluntate, ergo nec ad recipiendum

De Circum. quoad min. §. 5. quoad durat. §. 6.

piendum signum fidei, 10. 3. q. 70.
ar. 2 §. Mibi ergo. Itē Gentiles, qui
ritu Iudaico circuncidebātur, vt
poterant facere, tenebantur eā
legem perpetuo obseruare, & ad
circuncidendos filios suos, Ibidē
§. Super sunt. & seqq.

§. V.

Circuncisio quoad mini- strum.

Gen. 17.
Exod. 4.

- I. **N** Vllus minister Cir-
cuncisionis designa-
tur in lege, sed pote-
rat esse quandoque
vir, quandoque fāmīna. Ratio
est: quia Genes. 17. solum dici-
tur: *Circuncidetur ex vobis omne mas-
culinum & circuncidetur carnem pra-
putij vestri.* Vnde legimus Abra-
ham interdum fecisse circunci-
sionem, & interdum sepheram
vt constat ex Exod. 4. Item pro-
babile est fieri posse aduultum
circuncidere se ipsum; & sic
Abraham se ipsum circuncidit,
vt constat ex Genes. 17. quam-
vis de nullo alio id legatur Item
poterat dari non solum à iusto,
sed etiam à prauo ministro, nec
solum à fideli, sed ab infideli,
etiam quoad veram rationem
sacramenti, dummodo fuerit cū
intentione consecrandi puerū,
seu hominem circūcisum Deo,
seu faciendi quod Deus insti-
tuit, & praecepit Abraham, seu
faciendi quod faciebāt Iudaei, 10.
3. q. 70. ar. 3. §. *Primo inquiri potest.*

§ VI.

Circuncisio quoad dura- tionem.

- I. **C**ircuncisio fuit utilis
ad remedium pecca-
ti originalis vsque
ad perfectam Euange-
lij promulgationem. Ratio est:
quia huiusmodi utilitatem non
habuit, vt speciale sacramētum
veteris legis, sed vt participabat
communem rationem, & vim
sacramenti legis naturae: hanc
ergo vim obtinere potuit quan-
diu lex vetus nō fuit mortifera:
vnde sequitur, idem dicendum
esse de lege naturali, & de reme-
dijs, quae in illa erant, quia illa
non erant ita caeremonialia, vt
vmbrae futurorum, sicut vet. res
caeremoniae, sed erant quasi con-
naturalia, & per se ordinata ad
salutem hominum, 10. 3. disp. 27.
sect. 4. §. *Obijci vero potest, & sa-
pra hic. conclus. 1. §. 4.*

§. I.

Clavis regni Calorum quoad nomen, definitionem, & diuisionem.

- I. **P**otestas ad remitten-
da peccata in foro pe-
nitentiae recte per me-
taphorā significatur,
vt constat ex Concil. Florentin.
& Trid.

Chryſoſt.

hom. 55. in

Matth.

Beda.

Ioan. 21.

Fulgentius

de ſite ad

Petrum.

& Triden. & ex Extrauag. Ioan. 22. & ex vſu Theologorum. Eſt enim clauis veluti facultas quædam ad aperrendum, & claudendum; & inde translata eſt hæc vox ad ſignificandam poteſtatem Eccleſiaſtica ordinatam ad regendas & diſponēdas animas, vt regnū cælōrū conſequatur: & ſic dicitur Chriſtus Apoc. 3. habere clauem Dauid, tom. 4. diſp. 16. ſ. 4. Dicendum ergo eſt.

2. Poteſtas ad remittenda peccata dicitur clauis regni cælōrum, & nō inferni: quia quod per ſe intenditur per hanc poteſtatem eſt aperitio regni cælōrū: quod tantū fit directē per ſe, ac poſitiuē per illam: claudere autem regnum cælōrum, ſolū fit priuatiuē non aperiendo, idque quaſi per intentionē, ad hoc cogente malitia ipſa peccatoris. tom. 4. diſp. 16. ſ. 4. §. Deinde obſeruandum in ſine.

3. Sicut poteſtas Eccleſiaſtica multiplex eſt, ita etiam metaphora clauis variē accipi poteſt: quia vero hæc dicitur eſſe, non quæcunque, ſed regni cælōrum, ideo ex varia ſignificatione, vel acceptione regni cælōrum, etiam metaphora clauis, diuerſam ſignificationē habet. Secluſus verō al j. ſignificationibus: Regnū cælōrum: i. omni proprietate, & rigore ſignificat Eccleſiam beatitudinē, ſeu æternam beatitudinē, quæ clauditur hominib. peccatum mortale; aperitur autem

per remiſſionem eiſdem peccati, & ideo poteſtas retinendi, vel remittendi hæc peccata, optime per metaphoram clauis regni cælōrū ſignificatur: quia clauis eſt poteſtas, ſeu facultas quædam, cuius actus ſunt aperire, & claudere, tom. 4. diſp. 16. ſ. 4. §. Deinde obſeruanda.

4. Clauis alia eſt ſcientiæ, alia potentia: clauis ſcientiæ eſt illa, quam habet Summus Pontifex ad diſcindiendas veritates fidei, & interpretandam ſacram Scripturam. Clauis potentia eſt illa, quā habet Summus Pontifex ad ligandum, & ſoluendum per cenſuras: quia nihil aliud eſt quam poteſtas præcipiendi, gubernandi, &c. quæ diuiſio ad poteſtatem a Chriſto datam ad gubernandā Eccleſiā accōmo datur, & ad poteſtatē remittendi peccata, tam per poteſtatē Ordinis, quā iuriſdictionis; quia vtraque eſt, & ad inquirēdā conſciētiā peccatorū, & ad abſoluendū, vel ligandū. Deniq; diſtinctio, ſeu diuerſio data non eſt realis, ſed rationis, & ſecundū quandā extensionem morālē. tom. 4. diſp. 16. ſ. 4. §. Secundo dicendū eſt, & ſeqq.

5. Poteſtas clauum de ſiniri ſolet ex decreto Ioan. 22. Eſt poteſtas, qua Index Eccleſiaſticus dignos admittere valet ad regnū cælōrū, & repellere indignos: quæ diſtinctio optime quadrat, ſeu conuenit huic poteſtati, tom. 4. diſp. 6. ſ. 4. §. Deinde obſeruanda.

6. Actus utriusque clauum

De Clauibus quoad remitt. peccata. §. 2.

Ang. lib. 1. sunt ligare & absoluer. Ratio
de doctrin. est: quia hæc potestas est aliquo
Christ. c. modo superioris: quidquid au-
17. & 18. tem superior per suam potesta-
Greg. lib. 4. tem operatur, potest optimè ad
cap. 76. illos actus reuocare: nam si dis-
epist. 32. pensat soluit, si præcipit ligat.

Quæ clauis sūt comunicatæ alijs
à Petro, quoad potestatem ordinis
perfectæ, quoad potestatem verò
iurisdictionis ex parte, & de-
penderit à capite. Vnde Eu-
sebius Emisenus homil. in na-
tali sancti Petri, circa id, Tibi da-
bitur clauis; Petro, inquit, principaliter
dicitur: ceteris tamen Apostolis, etiam
dictum intelligi debet. & Episcopis, &
Sacerdotibus, istis enim, & clauis, &
potestas à Deo data est, vt non so-
lum Ecclesiam, sed etiam celos ape-
riant; tom. 4. disp. 16. sect. 4. §. Ex
dictis ergò constat.

7. Istæ clauis etiam in le-
ge veteri fuerunt, licet minus
perfectæ iuxta illud Lucæ 11.
vbi Christus: Vae vobis Phariseis,
qui accepistis clauem scientiæ, & de
potestate gubernandi est res ma-
nifesta. Tamen prout nunc sunt
in Ecclesia, sunt propriæ legis
gratiæ: quia licet fuissent in le-
ge veteri, propriè tamen non
erant clauis regni cælorum,
quia tunc non erat propria po-
testas remittendi peccata, nec
dandi gratiam. Item quia tunc
nondum erat per Christum
aperta ianua regni cælo-

rum, tom. 4. disp. 16. sect.

4. §. Atque hinc
tandem.

§. II.

Clauis quoad remittenda peccata.

1. **C**hristus Dominus re-
liquit pastoribus Ec-
clesiæ potestatem super
naturalem ad remittenda peccata post baptismum
commissa. Est de fide, definita in
Conc. Constantinens. sess. 8. & 15. in Le-
teranens. in cap. Firmiter. de Summa
Trinit. in Florent. in litteris vniuersi sub
nomine clauium. Denique expref-
sius in Trid. sess. 14. cap. 1. can. 3. Vi-
de Doctorem nostrum afferen-
tem plurimas scitu quidem dig-
nas, auctoritates Patrum contra
hæreticorum errores, tom. 4. disp.
16. sect. 1. §. Dicendum ergo.

2. Potestas ad remittenda
peccata, non est potestas prædi-
candi Euangelium, vt constat
ex varijs exppositoribus super il-
lum locum Ioann. 20. Accipite
Spiritus Sanctum, quorum remiseritis
&c. Et constat etiam ex Concil.
Trid. sess. 14. can. 3. Ratio est: quia
potestas prædicandi, quatenus
est quoddam ius speciale datum
Ecclesiæ à Christo Domino ad
propagandum Euangelium, pro-
prijs, ac disertis verbis data est
ab illo Matth. ult. & Marc. vlti-
mo dicente: Prædicite Euangelium
omni creatura. &c. tom. 4. disp. 16. sec.
1. §. Respondent autem hæretici.

3. Hæc potestas est iudicia-
ria, seu per modum iudicij exer-
cenda

Vide Chry
sost. hom.

70. ad pop.
Ambros. li.

10. in Luc.

Hugo Viç.
lib. 2. de

sacram. p.
14. c. 1.

Ambr. li. 1.
de penit.
cap. 2.
epist. 1.
Bern. ser.
1. de S.
Petra &
Paulo.

cenda quod est de fide, vt constat ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 1. vbi can. 9. definit. Absolutionem esse actum iudicii, & sententiæ prolationem, & constat ex perpetua traditione Ecclesie quæ semper intellexit Christum Dominum constituisse in Ecclesia sua quoddam tribunal, & reliquisse iudices, apud quos peccatorum, & cõfessionarum cause tractarentur, tom. 4. disp. 16. sect. 1. §. Ex quibus facile euia.

D. Tho. in
4. q. 1. art.
1. quest. 2.
ad 1.
Sot. d. 20.
q. var. 1.
Turrecre.
lib. summa
c. 93.

4. Potestas alia est Ordinis, alia iurisdictionis, utraque requiritur ad remittenda peccata. Potestas Ordinis est character sacerdotalis, quæ etiã est duplex, vna per corpus Christi verum, alia super corpus Christi mysticum, de qua hic agitur, quia nihil aliud est potestas, quàm prædictus character, & sicut character est indelebilis, ita & potestas; ite sicut in solis sacerdotibus inuenitur character, ita in solis illis inuenitur hæc potestas; quæ si loquamur de prima institutione data est Apostolis Io. in. 20. Accipite Spiritum sanctum, &c. Tamen si loquamur de communicatione huius potestatis, quæ a talis Sacerdotes, post Apostolos facta est, datur in ipsa ordinatione Sacerdotali, quod dixit Ioann. 22. in Extrat. quia quorundam de verb. significat. & clarius Trid. sess. 14. cap. 6. & cap. 10. & sess. 23. cap. 1. tom. 4. disp. 16. sect. 3. §. In hac re & sequentibus.

5. Potestas iurisdictionis, vt certum est, simpliciter requiri-

tur ad effectum potestatis ordinis, ita vt absolutio, vel sententia data per potestatem ordinis sine iurisdictione nulla sit. Ita definiunt Conc. Florent. in decret. Eugenij. & Trid. sess. 14. c. 7. Nota differentiam inter sacramentum penitentiae, & alia. scilicet quoad alia licet requirant aliquam iurisdictionem, tamen si fiant sine illa manent valida; secus verò dicendum de hoc sacramento penitentiae, tom. 4. disp. 16. sect. 3. §. De potestate iurisdictionis.

6. Potestas iurisdictionis, nõ datur per ipsam ordinationem; quia tunc non possent Prælati superiores reservare aliquos casus, nec talem potestatem omnino auferre, vt de facto constat tom. 4. disp. 16. sect. 3. §. Hac sententia falsa. Nec datur iure diuino media electione penitentium, cum constet de facto penitentes illam non habere, nisi quando à Prælato specialiter conceditur. Ibidem §. Atque ex his. Nec per voluntariam subiectionem penitentis, quod patet eadem ratione. Ibidem §. Tertio quia alias.

7. Potestas ordinis, & iurisdictionis, sunt re ipsa distinctæ. Ratio est: quia potestas ordinis potest dari sine iurisdictione, & vice versa; hoc autem est signum reals distinctionis, ergo. Item potestas iurisdictionis datur ab homine, quatenus est in omnibus inferioribus Summo Pontifici, nã in illo non est per inuocationem hominis, sed immediate à Christo,

Cõc. Flor.
Cõc. Trid.

D. Thom.
2. 2. q. 39.
art. 4.

De Clauibus quoad remitt. peccata. §. 2.

Vide Bel.
larm. lib.
4. de sum.
Pont. c. 22.
§. 23.

Ro, quanquam enim Sūmus Pō-
tēx eligatur ab hominibus, &
tamen ante illam electionem iu-
risdictionē non habeat. Nihil o-
minus illā non recipit ab elec-
toribus, sed a Christo facta legi-
tima electione. Apostoli verō il-
lā acceperūt etiam immediatē à
Christo Domino, vt verius &
probabilius iudicat noster Doc-
tor, non iure ordinario, quod
fuit propriū Petri, sed iure qua-
si delegationis, & Apostolatus.
De quo vide tom. 4. disp. 16. sect. 3.
§. Ex his ergo satis & seqq.

8. Actus per se intentus, &
propter quem primario datur
hæc potestas, est vera remissio,
& ablatio culpæ, quod fit per
propriam & positiuam actio-
nem, ad quem actum pertinet
collatio gratiæ sacramentalis ex-
pulsus peccati mortalis, quia
culpa non remittitur sine gratiæ
infusione. Alius verē actus reti-
nendi peccata non est positiuus,
nec fit per directam actionem
huius potestatis; quia hæc po-
testas, nec culpam influit, aut
conseruat, nec impedit remis-
sionem eius, cum totum hoc sit
cōtra finem huius potestatis, sed
iuridicam sententiā profert, hūc
esse indignū remissionis pecca-
ti, & hac ratione dicitur retine-
re peccatū; qui actus per ipsum
absolutionis actū fiūt, & per sa-
tisfactionis impositionē, diuersa
tamen ratione, tom. 4. disp. 16. sect.
2. §. Atque ex his facile, & sequenti.

9. Omnis opinioibus,

proprius, primarius, ac per se
eff. Actus huius potestatis est re-
mittere, & consequenter etiam
quoad pānam æternam, & præ-
terea quoad temporalem, iuxta
dispositionem penitentis. Pri-
mam partem tenent comuni-
ter Theologi in 4. distinct. 18.
Probatur ex verbis Christi Do-
mini Ioan. 20. Accipite Spiritum san-
ctum, &c. & ex traditione Eccle-
siæ & doctrina Conciliorū. Præ-
sertim Florent. in litteris vnionis, &
Constantiens. in bulla Marini V. con-
tra errorem Ioann. Hus, & clarius,
Trid. sess. 14. cap. 1. Secunda pars
etiā probatur, quia pāna æterna
nunquā remittitur per se primo
ipsa sola, sed simul cum culpa,
tanquā necessariō cum illa con-
iuncta, & ab illa dependens, quā-
tum ad æternitatē, quod manife-
ste docuit Conc. Trid. sess. 6. cap. 14.
Tertia denique pars, non indiget
probatione, quia circa illam nul-
la est discensio inter Doctores; &
satis patebit infra verb. satisfac-
tio, tom. 4. disput. 16. sect. 2. §. Fuit
gratum, & seqq.

D. Tho. q. 1.
ar. 3. & d.
32. q. 2. ar.
1. quæst. 1.
3. sol. d. 18
q. 3. art. 1.
d. 20. q. 2.
ar. 1. Cate-
tan. 10. 1.
Opus. trac.
18. q. 5.

§. III.

Clauis quoad ligan- dum.

1. **H**Æc potestas clauū
ad ligandum duobus
modis retinet pecca-
ta; vno modo, pro-
ximē & iudicialiter, alio modo
remotē, & per solā negationē re-
missionis,

missionis, qualis est circa peccata, etiam non confessa, & vterque modus est verus, & virtute contentus, in verbis Christi maxime propter potestatem retinendi, *tom. 4. disp. 71. sect. 2. §. Tertia difficultas.*

2. Hec potestas clauium non solum moralia, sed etiam venialia, licet diuerso modo retinere potest: mortalia quidem proprie, venialia vero consecutione tantum. Ratio est: quia potestas per se primo data est, propter peccata mortalia, extenditur vero ad venialia veluti consecutione quadam, & vtrisque accommodatur modo illis proportionato. *tom. 4. disp. 17. sect. 2. §. Statim vero occurrit, & sequenti.* Item non solum peccata confessa, sed etiam oblita, sine ordine ad voluntatem penitentis retinere potest. Contrarium enim est contra vim verborum Christi, quia non dixit: accipite potestatem remittendi vel retinendi peccata, quæ ipsi peccatores voluerint, sed simpliciter, remittendi, & retinendi peccata, ergo addendo illam limitationem derogatur verbis Christi, & potestati ministerium eius, quorum iudicio & arbitrio res commissa est, non libera voluntati peccantium. *Ibidem.*

§. Ad quartam obiectionem.

3. Actus huius potestatis exercendus est per modum iudicii ex Christi institutione, esset enim ineptissimum, & præter omnem rationem committere

hominibus, ut suo arbitrio sine causæ eximinatione, & absque prudēti, & iusto iudicio possent aliorum peccata remittere, aut retinere; ergo eo ipso quod talis potestas conceditur, euidenter significatur, esse exercendam per modum iudicii, cum non possit concipi, quo alio rationabili modo fieri possit. *tom. 4. disp. 17. sect. 2. §. Vltima difficultas.*

§. I.

Clericus quoad privilegium Canonis.

I. **C**lerici omnes etiam prima tonsura initiati, etiam coniugati semel tantum, & cum virgine, dum modo clericalem habitum & coronam gestent; gaudent privilegio canonis, iuxta *cap. vnicum. de cleric. coniug. in 6.* licet sint suspēsi, irregulares, excommunicati, vel degradati tantum verbaliter, quia contrarium est dicendum de degradato realiter, *tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Tertia denotantur persona.*

2. Clericus incorrigibilis, præcedentibus delictis dignis depositione, quæ non sunt, nisi enormia, priuatur privilegio canonis, iuxta *cap. Cum non ab homine de Iudicijs.* Tamen seruata prius forma cap. Præscriptam, verbi gratia, prius deponatur, & post depositionem excommunicetur, si adhuc sit incorrigibilis,

Cap Vnic.
de cleric.
coniug. in
6.

rigibilis; & si adhuc sit cōtumax
separetur ab Ecclesia, & si non
emendetur, & nondum corrigi-
bilis sit, per sententiam iudicis
debet tradi brachio seculari, ut
probabilius iudicat Doctor no-
sterr: licet alij dicant non esse ne-
cessariam sententiam iudicis;
sed cum sit noua pœna, & non
exprimatur in dicto capite, ideo
non incurritur ipso iure, *tom. 5.
disp. 22. sect. 1. §. & sequenti.*

3. Clericus per sententiam
declaratus incorrigibilis nō pri-
uatur omnino privilegio cano-
nis. ff. ut hanc censuram eua-
dat, quicumque in eum manus
violentas iniecerit. Ratio est:
quia in nullo iure huiusmodi
pœna, seu priuatio ostēditur, *tom.
5. disp. 22. sect. 1. §. Imo addo.* Tamen
nota differentiam. ff. clerici in
minoribus deferentes omnino
habitum, vel tonsuram clerica-
lem, ita ut non semel, aut iterū,
sed continuata consuetudine, il-
lis non vtentes, statim amittunt
hoc privilegium, quandiu in il-
lo habitu perseuerant, nisi bene-
ficiū Ecclesiasticū habeāt,
& alicui Ecclesiæ inseruiant, aut
ex licentia Episcopi, ad id se
preparent iuxta nouum ius Cōc.
Trid. sess. 23. cap. 6. de reform. At ve-
rō clerici in sacris constituti nō
amittunt hoc privilegium, etiā si
habitum deferant, donec ter ad
moniti per suū prælātum in-
corrigibiles sint. *Ibidem §. Dixi
tamen regulariter.* Monitio verō
non sufficit vna pro tribus, cum

hoc in nullo iure concedatur, &
requiritur ut inter monitiones
aliqui dies interponantur, nam
iura, quæ in presenti exigunt
monitionem, volunt, ut aliquod
tempus ad emendationem con-
cedatur. Denique requiritur, ut
sint in speciali, & non in gene-
rali sed expresso nomine talis
personæ: hanc enim vim habet
verbum illud, *Nominatim*, in cap.
Constitutionem. de sent. excom. in 6. Cap. Con.
ex quo sumitur argumentum à
similitudine rationis: cum solū
loquatur de monitione requisita
ad excommunicationem. Quæ
extensio faciendā est cum addi-
tione dicti cap. *Constitutionem* ff.
Nisi facti necessitas aliter, scilicet in-
terualla suaserit moderanda. *Ibidem
§. Aduertit autem.*

4. De casibus in particulari
propter quos clerici amittūt pri-
uilegium Canonis, vide cap. *Con-*
tingit 2. & cap. in audientia. de sent.
excom. cap. Perpendimus. eodē tit. cap.
unicū. de vita, & honest. cleric. in 6.
& cap. Finali de sent. excom. In qui-
bus tradūtur casus particulares,
qui non sunt extēdendi ad alios
similes, de quo agit noster Doc-
tor latē, *tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Dixi
tamen. & seqq.*

5. Grædient hoc privilegio
canonis omnes personæ religio-
sæ vtriusq; sexus. De viris per se
constat: de feminis verō ex cap.
De monialibus. de sent. excom. colli-
gitur. Item conuersi, etiā illi,
qui propriam professionem non
emittunt, iuxta cap. *Non dubium.*
cap.

Cap. Con-
tingit. 2.
Cap. In au-
diencia.
Cap. Per-
pendimus.
Cap. unic.
de vit. &
honest.
cler.
Cap. Fin.
de sent. ex-
comm.

cap. Ex tenore. & cap. De monialibus. de sent. excom. Item Nouitij licet nondum Religiosi, sed in via ad Religionē proficiendā sint, vt constat ex cap. Religiosi. §. Quamuis. de sent. excom. in 6. Et a fortiori omnia membra religionum, siue solemnem professionem e-

Nau. c. 27. n. 79. mittant, siue tantum vota simplicia à Pontifice probata, per quorum remissionem veri Religiosi efficiuntur. Item personæ tertij Ordinis D. Frācisici, vel S. Dominici, viuentes gregatim & habitum religionis portantes: quia sub nomine Monachi comprehenduntur, iuxta interpretationem, & intentionem iuris, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Præter clericos. & §. Dubitatum verò.

Angelus verb. Eremita n. 3. Panorm. in cap. 2. de foro. comp. n. 10. 6. Eremitæ non gaudent privilegio canonis. Ita tenent multi & graues Doctores, licet oppositum teneat Glossa in cap. Qui verò 16. q. 1. Syluester verbo Eremita n. 2. Armilla ibid. & Nauar. cap. 27. n. 79. Ratio verò conclusiōnis est: quia hi sunt laici, & manent sub regali, seu imperiali iurisdictione, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Quapropter stando.

§. II.

Clericus quoad percussione[m],
& manus violentas iuxta
can. Si quis sua-
dente.

1. **P**ercutians clericum ipso iure incurrit excommunicationem referatam Summo Pontifici, vt habetur in cap. Si quis suadente diabolo. 17. q. 4. Per particulā si quis, intelliguntur omnes personæ capaces censuræ, & baptizatae excludendo Summum Pontificum, & non baptizatos homines. Item intelliguntur non tantum viri, sed faminae, siue laici, siue Ecclesiastici, vt ibi notat Glossa & colligitur ex cap. De monialibus; & cap. Cum illorum de sent. excom. tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Vnica ergo excommunicatio.

2. Per manuum iniectiōem, ob quam censura incurritur intelligitur omnis actio contingens ipsam personam, vel res aliquo modo adherentes illi, ita vt ei vis inferatur, vnde excluduntur omnes actiones iniuriolæ, quæ non fiunt ipsi personæ in se ipsa, sed in rebus eius, vel in personis illi coniunctis, vt amicis, parentibus, &c. vel in bonis eius susceptis sine violentia illi facta, licet inferatur custodibus. Item non intelliguntur verba quantum vis iniuriola, ad percussione[m] non peruenientia, vel actio non attingens personam, licet projiciatur lapis, terra, &c. & non perueniat, vel percussio nō mortalis exterior, licet sit interior, v. g. in intentione, quia excommunicatio non ponitur nisi pro peccato mortali exteriori, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Quarto loco.

3. Per

Ca. Si quis suadente. ibi Gloss. Cap. De monialib. Cap. Cum illorum.

Nau. c. 27. n. 85. & Caiet. ver. Excom. cap. 10. Innocent. in cap. Nu. per de. ser. excom.

3. Per manuum injectio-
nem, item intelligitur violenta
detentio, seu incarceration, etiā
si ob lēssionem, aut nocumētū
corporale, non videatur graue
dammum inferri: quia est vio-
lenta injectio manuum cum
gravi iniuria circa corpus ipsū.
Item ereptio rei clerici, ē ma-
nibus eius, quam ipse iustē reti-
net, ac defendit, etiā si sit parui
momenti, quia in ratione vio-
lentia sufficit ad grauem violē-
tiam; nota verd quod iniuria
illa debet fieri aliqua actione ex-
teriori, & non tantum verbis, vt
constat ex verbis canonis, vnde
si actio violenta personam ipsā
attingit, licet contactus phisicē
consideratus leuissimus sit, si
tamen secundum moralem
exislimationem; sufficiat ad
grauem iniuriam contra hono-
rem, & reuerentiam debitam
tali personæ, sufficit ad incur-
endam censuram canonis, vt opi-
natur noster Doctor, *tomo 5. disp.*
22. sect. 1. §. Queri vero, & seqq.

4. Per, Manus, intelligitur
etiā ensis, virga, lapis, pes,
&c. Et sufficit, vt attingatur ve-
stis, pileum, vel aliquid simile,
dummodo alias actio grauitur
iniuriosa sit, v. g. detentio vio-
lenta clerici infidentis, appre-
hensio freno equi, vel si exis-
sēs clericus aliquibi extrinsecus ita
clauditur, vt vel omnino exire
non possit, vel non sine mag-
no pudore; nam est detentio
violenta personæ, & sic de alijs

similibus, quæ à simili, vel egua-
litate colligunt omnes Do-
ctores, *ex cap. nuper de sent. excom-
municat. vbi multa exempla po-
nunt, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §.*
Præterea est adiuuauerendum, &
sequent.

5. Qui infert manus in cleri-
cum in sua defensionem iuxta
non incurrit censuram cano-
nis. Ita omnes, & colligitur, *ex*
cap. si vero, & cap. ex tenere de
sent. excommunicat. quod intellige
dummodo sit in continenti vi-
vim repellendo, siue defensio sit
personæ, siue honoris, siue
aliarum rerum; quia reuera iura
citata absolute loquuntur, vnde
si clericus faminam tentet ag-
grediēdo non solum verbis, sed
facto aliquo, tunc censuram
non incurrit percutiens, illum
videnter; quia illa est iusta de-
fensio honoris. Tamen si aggre-
sio fuerit tantum verbalis, lice-
bit tantum defensio verbalis, &
ided tūc percutiēs nō excusabi-
tur à cēsurā quando solis verbis
poterat eū repellere, alias enim
cum percutit. Item si quis à cle-
rico aggressus, sine ignominiosa
fuga vitare non potest nocumē-
tum, nisi descendendo se sic de
causa percutiat clericum: quia
tunc non peccat, similiter si quis
consequatur clericum fugien-
tem, & propria bona apertatem,
& vi eum detineat, aut ea de
causa clericus, se præcipitet, vel
aliud nocumentum patitur, nō
incurrit hanc censuram, idem q;
est

Vide cap.
nuper de
sent. ex-
com.

Innoc. Pa-
normit. &
alij in cap.
nuper de
sent. exc.
Ant. 3. p.
tit. 24. c. 1

Nat. c. 27
n. 85. Syl-
uest. verb.
excom. no-
tabili q.
casu 16.

est, si clericum debitorem, & fugam parantem detineat, ut eum superiori præsentet, & ea via suū debitum recuperet; quia tunc etiam non incurrit. *tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Ex his sequitur.*

6. Qui infert violentiā clerico ad se defendendum ab alio, v. g. fugit quis persequentem inimicum, & occurrit clerico habenti ensē, vel equum, & aufert ā clerico ensē ut se defendat, vel vel equum ut fugiat, etiā si necessarium sit illi inferre violentiā, non incurrit censurā Canonis: quia illa violentia & defensio est iusta: secus dicendum, quando fuerit iniusta, aut si clericus in eo casu priuatus ense, aut equo in simili periculo constitueretur, quia tunc non haberet ius accipiendi. Idem dicendum de defensione tertie personæ innocentis, si opus sit iniicere manus violentas in clericū inuadentem: quia defensio innocentis respectu cuiuscunque aggressoris, est maximē naturalis, & suo modo debita, vel saltē licita, ut dicitur in cap. Dilecto. vers. Et quidem de sent. excom. in 6. & cap. Non inferenda eum alijs 23. q. 3. Scilicet erit, si vel modus defensionis excedatur, vel cesset iusta & vera ratio defensionis. v. g. cum clericus non res alienas usurpabat, sed proprias recuperabat, vel nō inferebat iniuriā, sed ius habebat castigandi, vel aliquid simile, *tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Vltterius potest. & sequenti.*

Innocent.
Abbas, &
alii in cap.
Si vero de
sentent. ex
commun.

7. Item licet manus violentas iniicere in clericum, in ipsius clerici defensionem, dummodo ratio moderata defensionis non excedatur, ut si clericus per vim detineatur, ne aliquis eum percutiat iniuriōse, aut ne in manus hostium incidat. Ratio est: quia illi non est iniuriōsa, aut sacrilega violentia, sed ex charitate procedit, *tom. 5. disput. 2. sect. 1. §. Et simili modo in fine.*

Aug. epist. 50. ad Bonifacium, & habetur in cap. Ipsa pietas 23. q. 4.

8. Qui percutit clericum actualiter, turpiter inuentum, cum propria vxore, matre, filia, aut sorore, quamuis à culpa non excusetur apud Deum, censuram Canonis non incurrit. Ratio est: quia Ecclesia suo præcepto, & obediētia non vult obligare in casu tam acerbo, in quo doloris vis, vehementer hominem commouet: ita ut ta-
cap. Si vero de sentent. excom. Ta-
men percussio debet fieri in instanti, ut denotat illud verbum, *Actualiter.* Item nomine vxoris venit tantum sponsa de presenti, etiam si matrimonium nō sit consummatū, quia tantū est vera vxor. Item nomine filie intelligitur tantum propria, & naturalis. Et idē dicendū de sorore, & matre, iuxta Gloss. communiter receptam in dicto cap. Denique sufficit ut excusetur a cēsurā, si inueniantur exercētes aliquos actus turpes, illos enim comprehendunt illa verba, *Turpiter inuentum.* Item sufficit, quod solus cum sola in loco suspecto inueniantur,

tur,

De Cler. quoad man. viol. & percuss. §. 2.

tur, si & personæ suspectæ sint, & vitales habeantur, & locus apertus sit ad exercendos tales actus. Item si maritus inueniat clericum loquentem cum uxore, licet non in actu turpi, quem tamen admonuerat, potest eum violenter detinere, & capere, ut cum suo superiori præstet, & de illo conquiritur: ut ait Angelus *Excommunicatio 5. n. 19. & Syluest. excom. 6. n. 6. & §. 10.* Imo ut idē Syluest. quod si in eo casu talem clericum percutiat violenter, non manere excommunicatū, quod non displicet nostro Doctori, quāuis Angelo, & Nauar. non placeat, *tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Extenditur autem & seqq.*

9. Iudex secularis, capiens clericum nocte, cum suspitione inuentum, ut eum suo superiori præstet, vel si eum in actuali crimine inueniat, non excedendo iustam ac moderatam vim in capiendo, non incidit in censuram Canonis. Colligitur ex communi sententia in cap. Cum non ab homine de Iudicijs. Ratio est: quia tunc illa actio non fit suggerente diabolo, nec est manus violenta cum sit iusta, *tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Et simili modo, & §. Aliud exemplum.* Item non incidunt in censuram Canonis Cardinales eiicientes à Sede Apostolica, eū, qui illam occupat, absque Canonica electione, & idē dicendum de alijs personis idē facientibus, ut ministri, & adiutores Cardinalium, ex eorum au-

toritate, quem casum ponit Nauar. c. 27. n. 89. ex cap. Si quis pecunia distinet. 79. Ibidem. §. Et simili modo.

10. Quoties percussio clerici non fit per modum violentę manus, sed quolibet alio iusto, vel licito titulo, non incurritur hæc censura Canonis. Vnde superior Ecclesiasticus excusatur à censura iubens, aut percutiens per se subditum clericū ad correctionem iustam, & debito modo factā iuxta cap. Vniuersitatis. de sent. excom. tom. 5. disput. 22. sect. 1. §. Secundo infertur, & sequent. Item secularis Iudex clericum capiēs in actuali crimine, ac detinens in casibus ei à iure permisis. Itē Iudex secularis capiens clericū iussu Iudicis Ecclesiastici, iuxta Angel. ver. cap. Si clericus de sent. excomm. in 6. excom. 5. Item si id faciat ex interpretatiua voluntate Prælati, cum proposito remittendi eum suo Iudici. Item excusantur Præceptor, Heredes, Pater, &c. verberantes clericum leniter ratione disciplinæ, ut colligitur ex cap. 1. de sent. excom. & cap. Cum voluntate, eodem tit. §. Qui vero. Hic spectat concessio facta in cap. Periculum. §. Præterea de elect. in 6. vbi quibusdam rectoribus, & officialibus conceditur facultas arctandi & detinendi Cardinales in conclauis usque ad electionem Pontificis. Tandem ad hoc reuocantur multa alia exempla, siue rationes excusandi ab hac censura, de quibus communiter Docto-

Vide Pa-norm. in c. Cū voluntate. & in cap. vniuersitatis de sent. excō.

Angel. ver. cap. Si clericus de sent. excomm. in 6. excom. 5. Syluest. verb. excō. 6. Nauar. c. 27. n. 81.

res.

Cap. Cum non ab ho-mine.

Nauar.

res. Et noster Doctor latissime tractat, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. aliud exemplum, & seqq.

11. Superior Religioforum debet in propria persona verberare subditum, id est, per se, & non per alium, nisi necessitas urgeat, nunquam tamen licet facere per laicum, sed per clericum, aut Monachum, alias incurrit cēsuram Canonis, iuxta cap. Vniuersitatis de sent. excom. Secus vero est de captura, quæ aliquando fit per laicum auctoritate superioris, vt habetur in cap. Vt fama. de sent. excom. & cap. Si clericos. eodem tit. in 6. Item Clerici seculares non debent torqueri à Clericis, sed à laicis, vbi talis consuetudo sit, maximè quando modus torture acerbior est, & eiusdem rationis cum illo, quo iudices laici vtuntur. Nam aliàs deberet superior torquere subditum per se ipsum, iuxta cap. Vniuersitatis citatum: quod tamen est inauditum, & per se euident. Itē Episcopus non solum non tenetur, sed etiam non debet subditum suis proprijs manibus verberare, tamen faciendo concurrentibus circumstantijs iustitiæ, nō incurreret censuram, imò nec grauiter peccabit secluso scandalo, cum illa actio intrinsecè non sit mala, nec iure positiuo sufficienter facta reperitur. Idē dicendum de inferioribus Prælati seculares; quia nullibi videtur vsu receptum. Idē dicendum de Abbatibus, seu Præ-

lati regularium, id faciendo per alios Monachos sine necessitate graui; quia non obligantur cum tanto rigore ad castigandos inferiores per se ipsos, & sic non peccat mortaliter, nec censurā incurrunt, cum defectus non sit in substantia actionis, supponendo illam esse correctionem iustam, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Præterea additur. & seqq.

12. Percutiens clericum iocī causa, vel ludendo inter se excusatur à censura Canonis: quia illa non est actio iniuriola, nec sacrilega. Vide cap. 1. de sent. nex. com. Item excusatur percutiens clericum inuincibiliter talem ignoratum, cum excuset illa ignorantia à culpa. Idem dicendum de eo, qui putans se occidere clericum, occidit laicum, quia licet ille animo, & intentione peccauerit, tamen re ipsa non percussit clericum, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Tandem ad hoc caput, & sequentibus.

14. Qui mandat, consilium dat, incurrit excommunicationem, iuxta cap. Mulieres de sent. excom. §. Illi verò. Item qui ratam habuit percussione clericī suo nomine factā, vt colligitur ex cap. Cum quis. de sent. excom. in 6. Item consentiens, & qui potest obuiare manifestio facinori, & desinit obuiare sine periculo & damno, & volens obuiare ex intentione: quia tunc merito punitur tanquam consentiens, iuxta cap. Quanta de sent. excom. tom. 5. disp.

Syluest.
verb. Ex-
comun. 6.
n. 6. §. 11.

Vide Co-
uar. in cap.
Alma 1. p.
§. 10. n. 15

Vide Nau.
c. 27. n. 78
& Carer.
verb. Exco-
municatio.

De Comenda, & Complice.

disp. 22. sect. 1. §. Si verba predicti, & sequenti.

Cap. Cox. tingit. 15. Clericus cōsentiens suæ percussioni, seu vapulationi, nō incidit in censuram Canonis, vt colligitur manifestè, ex cap. Con-tingit. de sent. excom. vbi sic dicitur: Si quis autem clericus post prohibitionem huiusmodi spontè se subiecit, excommunicatur. Ergo supponitur non manere ipso iure excommunicatus, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Hic verò.

Panorm. cum alijs in cad. Cō-tingit de sent. Ex. com. iij.

16. Percuties clericū consentientem, si actio sic contumeliosa statui clericali, incidit in censuram Canonis: quia licet non sit percussio violenta, vel potius coacta: est tamē iniuriosa statui clericali, in cuius fauorē canon ille latus est, cui cedere non potest priuata persona, etiā si sui sponte consentiat: secus si actio non est contumeliosa: quia nec facit iniuriam huic personæ particulari, neque ordine clericali, tom. 5. disput. 22. sect. 1. §. De ipso autem.

Panorm. in cap. Con-tingit. de sent. excom. n. 6. Nau. §. 27. n. 79 17. Clericus percutiens se irato animo incurrat excommunicationem Canonis. Quæ sententia est probabilis, quando percussio sui talis est, vt attingat gravitatē peccati mortalis, propter lationem in corpore proprio factā: quia nō desunt multi Doctores, oppositum sentientes, tom. 5. disp. 22. sect. 1. §. Ex quo inferunt.

Comenda.

1. Comenda, seu comendatio Ecclesiæ excommunicato Rebuffus facta est nulla. Ratio est: quia in cap. Po-illi ordinatur ad officium ad Alastis. quod excommunicatus inhabilis est, item; quia ob hanc causam, in cap. Nemo. de elect. in 6. n. 1. u. 213. Comenda æquiparatur ipsi beneficio parochiali quoad hoc vt non nisi vna, & ei qui in aetate legitima, & sacerdotio constitutus est, dari debeat, tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Quarto inferunt.

Complex.

1. Relatis opinionibus reuelare peccatum proximi in particulari, & cū infamia eius, etiā in confessione ex suo genere est peccatum mortale, sic fiat sine rationabili causa. Ratio est: quia intamare proximum, etiā apud vnam tantum personam, reuera est graue detrimentum morale, tantoque maius, quanto persona fuerit grauior. Secus dicendum est: si fiat ex legitima causa, quia detractio materialis, qualis est, quæ fit sine intentione infamandi, & ex legitima causa potest esse licita: legitima causa autem erit, quando in ipsa confessione tantum procuratur utilitas, necessario ad solum penitentem pertinens. Ratio est: quia fit minima detractio materialis, quæ fieri potest, & intenditur maxima utilitas, & maxime propria. scilicet spiritualis. Item dicendum, quando utilitas illa requiritur

vide Sotū lib. 5. de iust. q. 5. an. 2.

D. Thom. 2. 2. q. 73. art. 2.

requirit actionē, vel vsum illius
notitiā etiam extra confessionē,
si vsum ille fieri potest, sine vlla
revelatione directā, v. l. indire-
ctā, & tunc possum cōmunicare
peccatum complicitis cū confes-
sore, dummodo causa, vel finis
sufficiens sit, quod est cōmune,
quia ille vñs nec famā proximi
nec secreto confessionis derro-
gat. Tamē dixi in principio con-
clusionis, *Ex genere suo*, quia ex in-
advertentia, & leuitate materiæ
poterit esse veniale, reuelare
peccatum proximi in particula-
ri, & cum infamia eius, &c. *to.*
4. disp. 24. sec. 1. §. Dico possūt esse, &c.

D. Anton. 2 Nō solū potest pānitēs, sed
3. p. tit. 14 etiā tenetur ob solā confessio-
cap. 19. §. nis integritatē, peccatū cōplicitis
11. Henr. in cōfessione explicare, etiā si
riq. quodl. cōfessor cogniturus sit cōplicitē
3. q. 23. in particulari, in qua sententia
Syluest. citat Doctor noster 24. Doctores
verb. cōfess. fide dignissimos, quos breuitatis
1. q. 24. causa omitto; licet alij oppositū
teneāt. Ratio conclusionis est:
quia vnusquisq; potest vti iure
suo, etiā si aliquid incommodi ac-
ci sequitur, & hoc incomodū
parū est respectu cōplicitis, cū
eius peccatum sub eodē sigillo
maneāt, & idē complex huic se
periculo exposuit, quando vo-
luit esse socius criminis alterius,
quod vero teneatur, probatur,
quia præceptū de integritate cō-
fessionis per se obligat, ergo
quoties nulla legitima excusa-
tio interuenit, vti in nostro casu,
si quidem licitum est, vt proba-

tum manet, actualiter obligat;
quæ obligatio non solum habet
locum in confessione necessa-
ria, sed etiam in voluntaria, *tom.*
4. disp. 34. sect. 2. §. Secunda senten-
tia, & seqq.

3 Non licet omittere confes-
sionem necessariam, aut ratio-
ne necessitatis extremæ, aut ali-
cuius præcepti ad celandū pec-
catum cōplicitis; quia vt diximus
hic in 1. conclusione, est tantū
materialis de traditio, & non est
restanti momenti, vt propter
illam solam omittendus sit vñs
necessarius huius sacramenti
item nō tenetur nimium differ-
re tantū voluntariam confessio-
nē, quod relinquitur arbitrio
prudētis, v. g. si vno die, vel
altero differendo confessionem
speraretur confessor, cui sine
notitiā complicitis posset fieri cō-
fessio integra, charitas obligat
ad expectandum illum: secus si
esset dilatio longi temporis, aut
longa intermissio vtilis frequē-
tiæ. *tom. 4. disp. 34. sect. 2. §. Sed*
quæres.

4 Pānitens nō tenetur, nec de-
bet occultū peccatū alterius ma-
nifestare, qui nō fuit complex
sed solum obiectū peccati eius
vt si filius det venenum matri
grauidæ ex prauo concubitu, aut
si infamet illā, vel aliquid simi-
le. Ratio est: quia hęc cessat ra-
tiones, quæ reddebant illam
de tractionem materiæ: ergo
manet formalis, & intrinsece
mala; vnde in isto casu con-
fiteatur

Vide Græf.
in form. de
pānitent.
can. Dom.
considerat.
4. §. Fiat
negre,
aut
AT. ITA
deur. aut
in quod
deur. &
1. §. q. 2
qui dicit
p. c. Rib
in q. 2
in hunc

sitetur pœnitens suum peccatum quâtum potest, sine explicatione personæ in particulari, vt si persona offensa est pater, dicat se offendisse tali modo personâ valde sibi coniunctâ, & sic de alijs, *tom. 4. disp. 34. sect. 2. §. Primo declarandum, & seqq.*

5. Licitum est confessori de licentia pœnitentis vt notitia confessionis ad corrigendum complice

Ant. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 11. licitum in bonum aliorum; quam

Syluest. confes. 1. q. 24. Ar. verb. Circumstantia n. 11. Ta-

biena verb. Circumstantia §. 10.

& verb. Confess. 1. §. 4.

Scoto in 4. dist. 2. q. 2. §. de quid dico.

est prohibita, quia mala vt pate-

bit facile discurreti per tres vir-

tutes. scilicet religionē, iusticiâ, &

charitatē, ad quas potest pertine-

re honestas, vel malitia huius

actionis: ergo nihil obstat, item

nō solum est licitum propter spiri-

tualē salutē alterius procurandâ,

sed etiâ propter vitandum aliud

magnū nocumentū; aut aliam

similē honestâ causam ad bonū

proximi per inētē, v. g. si adul-

tera intelligat maritum machi-

nari mortem socio criminis, po-

test illū per confessorem mone-

re, vt se in tuto collocet, itē si

duos fuerunt focij in furto, &

vnus eorum vicinus morti resti-

tuit, potest per confessore mone-

re cōplicem, vel vt intelligat, se

esse iam liberū à restitutione, si

alter totum restituit, & partem

socio remittit, vel certe, vt intel-

ligat partem illam suis heredi-

bis esse restituendâ, & similia.

Deniq; vt vitetur scādālū, sem-

per in initio est liniēda correctio

ita prudenter, vt prius peccator

recognoscat suâ miseriam, quâ

exasperetur, & resistat. Itē re-

quiratur talis autoritas, & fama

confessoris, vt non possit alius

peccator, imprudentissime tale

crimē sacerdoti obijcere, aut

illud de eo præsumere, v. g. re-

velationem sigilli confessionis,

quod absit, & Deus aduertat, *to.*

4. disputat. 34. sect. 4. §. Propter

hec & sequent. Vbi multos fide-

dignos Doctores huius opinio-

nis citat.

6. Tres reperiuntur casus, in

quibus licet penitenti vt indu-

itria confessoris ad complicem

emendandū media correctione.

Primus est moralis necessitas ex

parte complices, secundus insuf-

ficientia pœnitentis, ad corre-

ctionem vtiliter faciendâ, ter-

tius, quâdo pœnitens spiritua-

liter facere per confessorem, *to.*

4. disp. 34. sect. 4. §. Aliud igitur.

Et vt pœnitens teneatur ultra

hæc requiritur, vt necessitas pro-

ximi sit tanta, vt charitas obli-

get ad subueniendum illi, vel

per se, vel per alium eo modo,

quo pœnitens potuerit. *Ibidem*

§. Vt autem. Item vt confessori

liceat, vel teneatur corrigere

complicem & hoc munus ac-

ceptare, & exequi, debet dari

similes tres condiciones requisi-

tæ in pœnitente cum proportio-

ne

ne applicatæ. *Ibidem* §. *Ex quibus facile.* Itē hac via potest procedi ad denuntiationē paternā, id est, denuntiare superiori, vt patri;

Solo dist. quia in hac occasione non potest inquirere in subditum, vel *18 q. 4. ar.* aliud detrimentum illi inferre, *5. Syluest.* sed solum consilio, oratione, & *verb. Cō* opere illum iuuare, auferendo *fest. 3. q.* occasiones oculissimas, & sine *6.* timore suspitionis, & facultate à penitente data, vt supponitur, & hac via non potest procedi ad denuntiationem iudicialē; quia forum illud publicum est, & longe diuersæ rationis, multaque in denuntiatione requiritur, quæ repugnant per viā confessionis.

Ibidem §. *Atq; ex his.*

7 Eodem sigillo tenetur sacerdos ad seruandum secretum circa peccatum complicitis, quo circa personam penitentis. Ratio est: quia omnia illa requisita ad integram confessionem faciendam cadunt sub sigillū; sed vnum ex his necessarius est persona complicitis: ergo. Idem dicendū etiā si per ignorantiam, & absque necessitate penitens reuelet complicem peccati in confessione, dum modo dicatur, vt pars confessionis propriæ ipsius penitentis, seu tanquam quid pertinens ad illum. Ratio est: quia si aliquis cum proprijs peccatis solum cōmitanter diceret etiam aliena, in rigore non manerēt sub sigillū; quia nullo modo pertinerēt ad cōfessionē penitentis, & cōcomitātia solū nō

sufficit. *tom. 4. disp. 34. sect. 3. §. Nihilominus dicendum, & seqq.*

8 Non licet confessori vti scientiā peccati complicitis ad aliquē vsum, quo possit eius persona prodi, sine licentia penitentis. Ratio est: quia omnis fractio sigilli est semper mala: sed quacumq; ratione aut quouis vsum talis notitiæ, prodere personā complicitis, sine licentia penitentis, est frāgere sigillū: ergo semper est mala. Idē dicendum loquendo cum ipso cōplice; quia sicut sigillū obligat ad non loquendū de peccato penitentis cum ipso, met penitente, ita etiam ad non loquendum de peccato complicitis cum ipso cōplice, *tom. 4. disp. 34. sect. 3. §. Hinc secundo, & seqq.*

9 Potest cōfessor vti scientiā peccati cōplicitis ad aliquē vsum, si nulla cōplicitis proditio timeatur, aut peccati eius, & vsus per se sit honestus. Ratio est: quia tunc talis vsus nō est contra sigillū; & sic nullum relinquitur naturale, vel diuinum præceptum contra quod sit talis actio, aut vsus; quod intellige nisi specialiter prohibeatur lege aliqua positua, vt de facto prohibitus est à S. D. N. Clem. ēte Octauo quoad exteriorem gubernationē, *tom. 4. disp. 34. sect. 3. §. Propterea vero.*

10. Sacerdos potest de licentia penitentis vti scientiā, quā per confessionē acquisciuit, & accepit de peccato cōplicitis, in bonū ipsius penitentis, & præsertim in spiritualē vtilitatem, vel

Supponitur

etiā in necessitatem, v.g. ut pœnitentem defendat ab importuna complicitis infectione, & inductione ad peccandum, vel ut ab eo aliquā debitam satisfactionē accipiat, si tamē prudenter id fiat. Ratio est: quia interveniente facultate pœnitentis, iā non agitur contra sigillū, & aliunde nulla est deordinatio, vel malitia in tali actu: ergo, &c. Et non requiritur licentia complicitis; quia ipse nō commissit secretum confessori, sed solus pœnitēs: ergo solus ille à quo pēdet hoc secretum, sufficit dare licentiā loquendi, quātū ex parte sigilli. tom. 4. disp. 34. 3. §. Tercio dicendum, & seqq.

§. I.

Communicatio cum excommunicato in communi.

Triplex est communicatio cum excommunicato, v.g. communicatio in crimine propter quod aliquis est excommunicatus, communicatio in divinis & humanis. Prima est prohibita quia mala, cum sit operari in crimine, quod per se est malum: communicatio vero in divinis, & in humanis, est mala, quia prohibita, quia per se considerata alias erat licita. Tamē communicatio cū excommunicato in humanis differt dupliciter à communicatione in divinis. 1. quod est minoris estimationis, & momentū ut per se notū est. 2. quod res-

pectu cōmunicationis in divinis, secundo, & in directe tantū per excommunicationē interta est: quia spiritualia bona, cū sint propria filiorū Ecclesiæ, merito ac primario denegantur ei, qui ab Ecclesia absconditur, tom. 5. disp. 15. sect. 2. §. Antequam his, & seqq. & disp. 17. sect. 2. §. Quoniam.

2. Ad communicationem, cū excommunicato tres conditiones requiruntur 1. est, quod excommunicatio sit iā contracta ante cōmunicationē. 2. est, quod excommunicatus sit vitandus, id est, nominatim denūtiatus, aut notorius percursor clericici, iuxta Extravag. ad evitanda, quod intellige de communicatione externa, quia quoad cōmunicationem internā, ius antiquum mansit integrū. 3. est, quod qualibet ex his tribus cōmunicationibus, sit prohibita hoc ipso, quod quis excommunicatus est, quāquā hoc nō semper sufficiat ad formalem participationē eius, qui cū excommunicato cōmunicat, tom. 5. disp. 17. sect. 2. §. Quoniam in superioribus.

3. Communicatio cum excommunicato potest operari duos effectus, unus per se, & immediatē. scilicet obligatio ad evitandas participationes cū excommunicato: alter est magis remotus, & quasi per accidēs, videlicet, aliqua cēsurā, vel pœnā, quā incurrūt cōmunicantes cū excommunicato, aliquo ex tribus modis supra dictis, de quibus in suis locis agetur.

Felin. in c.
Si concubine de sent.
excom.

Supponitur

5. disp. 17. sect. 2. §. His positis.

Adriam. in 4. q. 3. de clauib. Maior in 4. dist. 18. q. 2. Nauar. & alij moderni.

4. Qui dubitat an alius excommunicatus sit, non tenetur illum vitare regulariter loquendo. Ratio est: quia in dubio melior est conditio possidentis: ergo propter solum dubium non possum ego priuare aliū communicatione, ad quam ex se ius habet, cuiusq; vsum legitime possidet, tom. 5. disp. 15. sect. 3. §. Deinde dubitari potest. Secus dicendum, si ex dubio de validitate denuntiationis oritur dubitatio de valore actus. v. g. ne se exponat periculo faciendi, vel recipiendi sacramentum irritum, vel aliquid simile. Ibidem. §. Dixi autem regulariter loquendo.

Couar. cap. Illud, cap. Cum consi- deres. Alia l. parte §. 2. n. 3. tom. 5. disp. 15. sect. 3. §. Dixi autem regulariter. Item, qui dubitat an ipse excommunicatus sit? si sit dubium probabile, tenetur se abstinere a communicatione, vt colligitur ex cap. Illud de clerico. excommun. minist. & ex cap. Cum desideres. de sent. excom. tom. 5. disp. 15. sect. 3. §. De priori tamen.

Nauar. in sum. c. 27. n. 36. Angelus verb. excom. num. 19.

6. Ille qui se mel excommunicatus est, semper vitari debet, donec de absolutione constet: sufficienter tamen constabit, quando testes fide digni asserunt illū esse absolutū. Itē vnus testis grauis, & omni exceptione maior, tanquam testis oculatus, vel

alio modo aequivalenti id affirmans. Item testimoniū ipsius excommunicati, quādo nulla est occasio presumendi mendacium. Itē publica fama, & quod communiter pro absoluto habeatur, & vt talis tractetur; itē si post excommunicationē latā multū temporis transiit, & considerata cōdizione personar, & negotijs, quia verissimile non est, toto illo tempore in excommunicatione

insurduisse, etū fortasse in re ipsa contigerit errare, talis notitia, & celsura, & culpā excusabit

7. Quicūq; propter utilitatem propriā cū excommunicato cō-

municare potest, vt cōstat ex prima dictione illius communis vericuli, quē reul. Gloss in cap. Cum consideres de sent. excom. ff. Vtile, lex, humile, resignorata, necesse.

Vnde possum petere consiliū ab excommunicato, si ab aliquo aequē idoneo nō spero, argumēto, cap. Cum voluntate, & cap. Responso de sent. excom. Itē elemosynā petere, si necesse sit, vel necessaria emere, si aliunde habere non possum, vel certē non aequē comoda iuxta cap. Quoniam multos 11. q. 1. Itē debitū exigere secundū Cap. Intelleximus de iurisdictione.

Et idē est dicendū de omnibus ad nos necessarijs, vel ad nostra tuenda, quia ex cōmunicatione nō est lata in documentum aliorū fidelium, tom. 5. disp. 15. sect. §. Tertium caput.

De Communicat. cū excōmuni. in cōmuni. §. I.

*Vide Adria-
num q. 3.
de clauib.
Ricard.
dist. 18. ar.
cap. Reponso de sent. excom. Itē priua
11. Gabr.
in 4. dist.
18. q. 3.
dub. 5.*

8. Item licet propter vtilitatem ipsius excōmunicati, cum illo cōmunicare, dum modo vtilitas sit moralis necessitas ad melius esse, in quo nō tā de temporali lucro augendo, quā de damno vitando, & vita, & statu tuēdis agatur; vnde licitū est ad excōmunicatū habere confionē, vel de alijs pertinentibus ad bonum eius animæ iuxta *cap. Cum voluntate eodē tit.* quāuis interponantur alia verba, vt admonitio vtilior sit, item dare ei elemosinam dante graui, aut cōmuni necessitate. Item subuenire ei indigenti nostra ope, auxilio, aut defensione, ne graue dānum, aut iniuriam patiatur, in fama, aut corpore, aut bonis temporalibus. Itē licet ipsi excōmunicato cōmunicare cū alijs ob suam vtilitatem, quæ moralis sit necessitas ad melius esse, primò propter vtilitatem pertinentem ad salutē animæ, item sicut excōmunicatis licitè concionari possumus, item, & ipsi aliorū conciones audire possunt. Item potest petere excommunicatus orationes, vel apud homines intercessiones, in ordine ad bonū animæ, & maxime ad absolutionem obtinendam; item indigēs potest procurare, & petere subsidium, auxilium corporale; deniq; potest petere rescriptū validum ad absolutionē obtinendā iuxta *cap. 1. de rescript. in 6. Ad*

alia verò negotia impetratū, erit nullum, *tom 5. disp. 15. sect. 3. §. Addimus enim primò. & seqq.*

9. Nullus tenetur vitare excōmunicatū occulte ligatū excōmunicatione minori, in collatione sacramentorū, propter Extranag. ad euitanda, quæ cōprehendit etiam minorē excōmunicationem, cum generaliter loquatur; secus si fuerit denuntiatus; quia per se, & ex vi censuræ prohibentur omnes communicare cū excōmunicato, in re illa prohibita, quæ ratio conuenit etiam minori excōmunicationi. Tamē administrās sacramenta ligato minori excōmunicatione etiam de nuntiato nullam censurā incurrat, nec excōmunicationē minorē; quia hæc solū lata est in eos, qui cum ligato maiori excōmunicatione cōmunicāt, sumitur *ex cap. Quoniam multos. tit. q. 3. itē vide, gloss. in cap. Rogo. & in cap. Excellentissimas. 10. §. disp. 24. sect. 2. §. Et primo dicēdū, & seq.*

Extranag. ad euitanda c. quoniā multos gloss. in c. Rogo

§. II.

Communicatio cum excommunicato in crimine, &c.

1. **C**ommunicatio in crimine propter quod lata est censura, cum excōmunicato, est prohibita iure Ecclesiastico, colligitur *ex cap. Nuper. & cap. Concubina de sent. excōmunicat. & participas in tali crimine incurrat in eandem*

Vide Nau
c. 27. n. 32
& 112.
Felinū cap
Si cōcubi
nāde sent.
excom.

dem excommunicationem, vt
constat ex cap. Nuper cit. à qua
non potest absolui, nisi ab illo, à
quo ipse criminolus absolui po-
test, vt dicitur in dicto cap. Nu-
per. Ad quam contrahendam
requiritur, vt communicatio sit
cum iam excommunicatō cog-
nito, & denūciato propter Ex-
trauag. ad euitanda. Itē requi-
ritur, vt sit communicatio in
eodem crimine, ob quod dam-
natus est, iuxta cap. Statuimus de
sent. excom. in 6. quæ excōmuni-
catio toties incurritur quoties
participatur in crimine cum ex-
communicato; quia toties agitur
contra canonē tom. 5. disp. 17. §. 2.
§. Circa participationem & seqq.

2. Cōmunicans cū excom-
municato vitando in crimine,
quod habet excōmunionem
Papæ reseruata eandē excōmu-
nicationē reseruata contrahit,
vt colligitur, ex cap. si concubina de
sent. excom. tom. 5. disp. 22. §. 2.
§. Sexta censura.

§. II.

Communicatio cum excom-
municato in diuinis.

Nau. cap. I.
27. n. 11.
Extrauag.
ad euitanda.
c. Episcop.
cap. Signi-
ficauit cap
Cū confide-
res.

Sacerdos administrans
sacramenta aliquo ex-
communicato nomina-
tim denūciato peccat
mortaliter, est cō-
sentitū de R. d. d. q. 1. q. 1. q. 1.
hoc excōmunicat. s. n. h. h. h. h.
Cū Extrauag. ad euitanda,
& si manet ille unus antiquū

vt constat ex multis decretis, II.
q. 3. & cap. Episcoporum de privilegijs
in 6. & cap. significauit, & cap. cum
consideres & alij de sent. excom. se-
cus dicendum, si detur ignorā-
tia probabilis censura, aut vis,
aut metus gravis in ministrāte;
quia in his casibus non incurritur
cēlura posita pro ministrāti-
bus sacramenta excommunica-
to, tom. 5. disp. 10. §. 2. §. Dico
ergo primo. & seqq.

2. Sacerdos potest licite ad-
ministrare sacramētū excōmu-
nicato denūciato, quoties ille li-
cite petit. Ratio est: quia hæc
prohibitio magis directe cadit
in excōmunicatū, quā in alios;
ergo si ille excusatur in recipiē-
do, alij etiā excusabuntur in dā-
do, nisi excusatio proveniat ex
ignorantia, quia tunc debet à mi-
nistrio admoneri de sua obliga-
tione, quia illa actio, & recep-
tio per se est mala, & vtriq; pro-
hibita, & ignorantia vnius, nō
reddit aliū ignorantē, vt cum ex-
cuset, tom. 5. disp. 10. §. 2. §. Rur-
sus. & seqq. Itē licite poterit admi-
nistrari, si detur necessitas ex
parte excōmunicati, quia eadē
occasio, quæ excōmunicatum
cōstituit in tali necessitate petē-
di sacramētum, vt eum à culpa
excuset, cōstituit etiā ministrū
in sufficienti necessitate dandi,
vel ut alteri reddat ius suum, si
ex officio id debeat, quando ali-
ter se habere venire non potest. Ibidē
§. Unde circa altam.

3. Ministrans sacramētū

De Communicat. cū excōmun.in Diuinis. §. 3

Vide Nau.
in Manuali
c. 27 n. 3.
Caietano
in sum.
verb. excō.
cap. 58.

excōmunicato denunciato no-
minatim, incurrat excommuni-
cationē minorē, & interdictū
ab Ecclesiæ ingressu, iuxta cap.
Episcoporum de priuilegiis in 6. Itē mini-
strans excōmunicato nomina-
tim denūtiato fautori hæretico-
rum priuandus est suo officio, vt
colligitur ex cap. excōmunicamus
1. de hæreticis. §. Credētes. Itē mini-
strans sacramenta excōmunica-
to à Papa incurrat excōmunica-
tionē eidē reservatā iuxta cap.
Significauit de sent. excom. quod in-
telligi de excōmunicatis à Pa-
pa, vel ab homine, & speciali-
ter latis, vel saltem de excōmu-
nicatis à Papa, à iure, vel ab ho-
mine, nominatim tamē denū-
tiatis: tom. 5. disputat. 10. sect. 2.
§. Vltimo inquiri, & seqq. quem vide.

4. Sacerdos ministrans Sa-
cramenta excōmunicato nō
vitando non peccat contra pro-
hibitionem Ecclesiæ, vt colligi-
tur ex Extrauag. ad euitanda
vbi sit expressa mentio de admi-
nistratione sacramentorū, tom.
5. disp. 10. sect. 2. §. Dico secundo.
Neq; incurrat penas, quia sicut
hæc prohibitio, iam nō ompte-
hendit huiusmodi casum, ita
nec parat in illo imposita ad il-
lum extenditur. Ibidem §. Dico se-
cundo. Tamē sæpe peccabit mi-
nistrando sacramenta excom-
municato occulto contra ius di-
uinū & cōnaturale ipsius sacra-
mentis, quatenus ministri tenē-
tur illa non præbere indigne pe-
tentibus, sed excōmunicatus nō

vitandus indigne petit quia pec-
cat mortaliter, ergo. Etiam mi-
nistri in dando Ibidem §. Secunda
ergo pars, videatur etiam tom. 3
disp. 18. sect. 2. & disp. 72 sect. 3. &
4. Excusabitur tamen mini-
strans tali excōmunicato ab
istâ culpa, quoties excōmunica-
tus in petendo non peccat; item
si ministrat ad euitandum scan-
dalo; secus dicendum de scan-
dalo vitando ipsius excommu-
nicati. ff. quia si ei denegetur
deterior fiet, & magis cōtumax,
vel etiam hæreticus, quia illud
non est scandalum actiuum, sed
passiuum tantum, & ex malitia.
Ibidem §. Atq; hinc facile.

5. Licitum est priuatim pro
excōmunicato orare, & propriâ
satisfactionem pro illo offerre.
Ratio est: quia de facto id non
prohibetur, vt praxis, & consue-
tudo, satis ostendunt, & est cō-
sentaneum pietati Ecclesiasticæ
tom. 5. disp. 9. sect. 5. §. Nihilomi-
nus Itē licet sacerdoti, vt priua-
ta persona, orare in missa pro ex-
cōmunicato. ff. in illis partibus
missæ in quibus, vel mentaliter
orat, vt in Memento, vel occultè,
& secretè. Ratio est: quia sacer-
dos licet ministeriū publicum
exerceat, nō desinit esse perso-
na priuata, & idè potest, vt ta-
lis, orare pro illis, dumodo eos
nominatim in canone non ex-
primat, vel in alijs orationibus
publicis. Ibidem §. Atq; hinc infer-
tur; Item licitum est Sacerdo-
ti dum publice orat nomine to-

Syluest.
verb. excō.
missæ. q.
8. concl. 4.
Armilla
verb. excō.
n. 4. Nau.
in sum. cap.
27. n. 36.

Adrianus
in materia
de clauibus
q. 3. Contr.
cap. Alma
t. p. §. 2
n. 11. &
alij.

tius Ecclesiæ, simul intentione priuata, & in propria persona eandem petitionē facere pro ex cōmunicato, dummodo exterius illum specialiter non nominet: quia nō repugnat eandem orationē duplici intentione, & qua si in duplici sensu exterius proferre. *Ibidem §. Quin potius.*

6. Cōmunicans cum excōmunicato in diuinis, peccat mortaliter ex genere suo; tamē ex leuitate materiæ potest esse veniale, & interdum poterit habere iustā excusationē ignorantia, vel necessitatis, *tom. 5. disp. 17. sect. 2. §. Circa secundum punctū.* De pœnis vero, quas incurrit huiusmodi cōmunicans cū excōmunicato, iam egimus hic supra conclusione 3. Tamē non est prohibitū sacramenta recipere ab excōmunicatis nō vitandis: in quo omnes conueniunt, cū conslet clare ex Extrauag. ad euitanda; imò nec petere à talis excōmunicatis, quia nulla cōmunicatio cū istis excōmunicatis est prohibita, *tom. 5. disp. 11. sect. 4. §. Dico ergo primo, & seqq.*

7. Non licet audire eandē missam, aut alia diuina officia cum excōmunicato vitando. *Solo dist. 22. q. 1. ar. 1.* Ratio est: quia iuxta communē vsum, & sensum Ecclesiæ, hæc coniunctio fidelium ad idem sacrificium suo modo offerendū, vel ad eandem missam spiritua- *maior cap. 5. lem, est quædam significatio* *Nan. cap. 27. n. 19.* mutua vnionis in eodem corpore, à quo præcisus est excōmu-

natus, vnde si inchoata etiā consecratione missæ excōmunicatus adueniat, omnes tenentur exire, relicto solo ministro in seruiente sacerdote, *tom. 5. disp. 12. sect. 1. §. Nihilominus contraria, & sect. 2. §. Deniq; eadem ratio.*

8. Excōmunicatus etiā nō vitandus manet priuatus cōmunicatione externa diuinorū officiorum, præsertim sacrificij missæ, iuxta *cap. Penult. de sent. ex com. cap. Nihil, & alias 11. q. 3.* Itē *cap. illud de cleric. excom. ministr.* & *cap. Episcoporum de privileg. in 6.* Quia per Extrauag. ad euitanda, nihil concessum est excōmunicatis, *tom. 5. disp. 12. sect. 1. §. Dico ergo primo.* Nomine autē diuinorū officiorum (excepto sacrificio missæ) comprehenditur officium canonicū septē horarum, quæ in Ecclesia publice recitantur; item publica processio ad quā fidelis populus cōcurrit. Itē omnis publica oratio, aut benedictio, aut similis cæremonia Ecclesiastica, quæ vel ex eius, vel Christi institutione solemniter fit, & semper est annexa al cui ordini clericali, vt Euangelij, vel Epistola solēnter de cantare, aut propriū munus cuiusvis ordinis inferioris solemniter, & ex officio exercere. Item aquā, oliuā, cādela solēnter benedicere, ichrisma conficere, vel oleū sanctum benedicere, & similia, vide *cap. Siquis Episcopus 4. cū alijs 11. q. 3. & c. 1. & c. Iseni de sent. excom. in 6. & alia cap. iuris*

Cap Siquis Episcopus cap. 1. & cap. Iseni de sent. ex. om.

De Communic. cū excommunic. in Diuin. §. 3.

Tom. 5. disp. 12. sect. 2. §. Primo enim.

9. Excommunicatus, siue vitandus, siue non, potest interesse concionari, vt colligitur, ex cap. Responso de sent. excom. Tamen ipse excommunicatus, si fuerit vitandus, nō potest concionari: at verō concionando, non manet Irregularis, cum nulla sit in iure statuta irregularitas, non vitandus tamē potest concionari, si in utilitatē aut ad petitionem aliorum id faciat. Tom. 5. disp. 12. sect. 2. §. Non comprehenditur, & sequenti.

cap. is qui
Clementi.
na 2. cap.
Episcoporuū.
10. Celebrans coram excommunicato vitando, peccat mortaliter: Ratio est: quia communicat cum illo in diuinis, quæ communicatio est prohibita. Vt constat ex cap. Is, qui de sent. excom. in 6. & ex Clement. 2. de sent. excom. Item incurrit excommunicatio nem minorem: vt colligitur ex cap. is, qui de sent. excom. in 6. Item interdictum ab ingressu Ecclesie iuxta cap. Episcoporum de preuileg. in 6. Non tamen irregularitatem, quia qui celebrat coram excommunicato, non violat directē censuram, & magis se habet, vt patiens communicationē alterius excommunicati, seu nō vitandus illam, quam vt per se agēs contra censuram. Tom. 5. disp. 12. sect. 1. §. Secunda pars, & sequenti: Idem dicendum quoad irregularitatem: quanuis sit excommunicatus nominatim à Papa; quia non admittitur irregularitas sine textu: qui non inuenitur iux-

ta generalem regulam in cap. Is, qui de sent. excom. in 6. ibidem sect. 2. §. Denique eadem ratio in fine.

11. Quando sacerdos, nondū inchoauit missam, debet potius illam omittere, quam corā excommunicato vitando celebrare. Ita omnes: tamen si missa iam est inchoata, & excommunicatus vitandus superuenit, & vult ei interesse, sistere debet, & excommunicatus monendus est vt recedat. Vt colligitur ex clem. 2. de sent. excom. Et illi admonitio non sufficit, & expelli non potest potest sacerdos expellere eū per vim, & sine iniuria: adeo, vt si excommunicatus fuerit sacerdos, potest per vim expelli absq; violatione canonis, si quis suadente: & si nullo modo expelli possit: si celebrans iam inchoauit canonem debet missam absolueri vsq; ad specierum summationem: quia sacrificium nulla ratione debet imperfectum relinqui: & facta sumptione debet in sacristia, vel alio loco decenti alia perficere. Alij verō dicunt, quod est necessarium, vt inchoata iam sit consecratio: quia antea non est inchoatum sacrificium substantiale: vt vult que est probabile, vnde liberum erit sacerdoti, quam voluerit partem eligere. Denique si non dū per actum erat ad canonem, omittere debet potius missa perfectio, quam perficienda coram excommunicato vitando. Et in his conueniunt doctores. Tom. 5. disp. 12.

Soto de 22. quæst. 1. art. 4. Antonin. tract. de excom. cap. 29. n. 4. boricauon. cap. 16. Nan. c. 27. num. 33.

Idem 22. q. 22. n. 1. q. 22. n. 1. q. 22. n. 1. q. 22. n. 1.

disp. 12. sect. 1. §. Circa hoc, & sequenti.

12. Sacerdos, qui recordatur in missa se esse excommunicatum: debet omitere missam, si graue scandalum absit, aut in famia, vel si inde facile non possit absolutionem obtinere, quod intellige, si non dū erat inchoatum Canon missæ: si verò iam consecratio erat incepta, perficere debet substantiam sacrificij: de illo verò inter medio tempore à principio canonis vsque ad cōsecrationem res est vtrumque dubia vtrum pertineat ad substantiam sacrificij nec ne? vide conclusionem superiorem

12. D. Tho. Quæst. 11. Et D. Thomas 3. parte quæst. 83. art. 6. ad 2. Tom. 5. disp. 12. sect. 1. §. D. Thomas.

13. Sepeliens in loco sacro corpus excommunicati vitandi peccat mortaliter. Ratio est: quia violat præceptum de re graui, & excommunicationem maiorem incurrit, vt colligitur ex Clement. 1. de sepultis: Sed non incurrit minorem excommunicationem: quia per Clement. cit. cōmutari videtur excommunicatione minor in maiorem, vel ita aucta, vt ex minore maior sit effecta, Tom. 5. disp. 12. sect. 4. §. Tandem inquiri. & §. vltimo circa hanc. Tandem personæ quæ incurrun hanc censuram, sunt mandantes, & exequentes: secus dicendum de comitantibus funus, de cantantibus, crucem, aut lumina deferentibus, fodientibus

sepulchrum, si postea sua opera cadauer in illud non inferant, nec terra operiant. Item de suis humeris cadauer deferentibus vsque ad Ecclesiam: idem de consulentibus vel fauorem aliquem dantibus, idem de non impediens, etiam si possint, aut debeant, nisi ita faueat vt auctoritatem præbeant, & sint quasi auctores delicti: Ibidem §. Rursus verbum, & sequenti.

14. Sepeliens in Ecclesiastica sepultura, scienter hæreticum vel fautores eius, incurrit excommunicationem maiorem. Iuxta cap. 2. de hæret. in 6. quod intellige de hæretico per publicam sententiam dāto: & sepeliens nō potest esse absolutus ab illa donec proprijs manibus extumulat, & projiciat huiusmodi corpus damnatum publice: & locus iste non potest amplius expiari, aut reconciliari, quod intelligendum de loco proprio, & ad æquato, non de toto templo, quia pæna sunt restringenda: secus dicendum est de sepeliensibus hæreticum extra locum sacrum, & sepeliensibus eum alijs solemnitatibus, & caeremonijs Ecclesiasticis: licet aliqui oppositum teneant. Tom. 5. disp. 12. sect. 4. §. Vltimo circa hanc.

15. Clerici non possunt pro defunctis excommunicatis, elemosinas recipere, aut oblationes offerre, vt colligitur ex cap. sacris & cap. à nobis desent. excom. Tamē clerici accipientes, non manent irre-

Angel. excom. 7. ca. su 28. & verb. hæreticus. §. 19 Syluest. verb. excommunication. 9. num. 18.

Vide Abbat in c. sacris de sepult.

De Communic. cum excom. in humanis. §. 7.

irregulares: quia nulla reperitur in iure, tom 5. disp. 12. sect. 4. §. Præterea prohibentur.

16. Non licet sub mortali publicè orare pro excommunicatis, seu communia suffragia Ecclesiæ illis applicare. Ratio est: quia intentio Ecclesiæ est prius illos his suffragijs, vide cap. Sacris, & cap. A nobis. de sentent. excom. Ratio verò cur Eccl. sit in die Pasce orat publice pro illis, & hæreticis: est, quia eod. die representatur mors Christi cuius meritum & effectus quod sufficiens ad omnes homines, sine vlla exceptione extenditur; & iure optimo vult Eccl. quantum est de se pro omnibus intercedere, vt in omnibus efficacia habeat. Ibi dem §. Hic verò statim.

17. Suscipiens sacramenta ab excommunicato vitando peccat mortaliter iuxta cap. Sacris. de Theologi in 4. d. 18. his que vi. quia directa intentio Ecclesiæ in hac prohibitione, præcipue est propter spiritualia. Item incurrit minorem excommunicationem: at verò non incurrit irregularitatem: quia omnia iura loquentia de irregularitate, quæ contrahitur propter violationem censuræ per vsum sacramentorum semper loquuntur de vfu actu, vt patet in cap. 1. & cap. Isai. de sentent. excom. in 6. & cap. Si quis Episcopus. 4. II. q. 3. Denique qui suscipit ordines ab excommunicato vitando, non suscipit ordinis executionem.

An verò sit propria irregularitas, an vera suspensio dicetur suis locis infra, tom 5. disp. 11. sect. 3 §. Secundo principaliter dicendum, & sequentibus.

§. IIII.

Communicatio cum excom. municatis in humanis.

1. **C**ommunicatio cum excommunicato in humanis, & alio nomine ciuilibis, est duplex Totum sup. ponitur in. quæ certum. si. communis, & forensis, tom 5. disp. 15. sect. 2. §. Altera communicatio, quam ciuilem appellamus. Quæ communicatio in vulgribus cum excommunicato, ita est prohibita, vt sæpe obliget sub mortali, quauis in singulis actionibus humanæ & politicæ communicationis, regulariter loquendo, & secluso contemptu solum obliget sub veniali ratione leuitatis materiæ. Item propter illam incurritur excommunicatio minor à iure, interdum verò maior ab homine, sed fieri non potest, nisi per sententiam specialem in determinatam personam, trinaque monitione præmissa, & aliter lata est nulla, iuxta cap. Statuimus de sentent. excom. in 6. Ibidem. disp. 17. sect. 2. §. Circa tertium peccatum.

2. Excommunicatus nō potest sese intromittere, neque docendo, neque audiendo, præsertim lectionem sacram. Ratio est: quia

De Cōmun. Sāct. cū excom. cōcil. & cōcub. III

quia excommunicato & communicare, & quantum in ipso est communicari prohibitum est *ex cap. Illud. de clerico. excom. minist. tom. 5. disp. 12. sect. 2. §. Sed an sit.*

3. Non censetur cōmunicare cum excommunicato, qui cum eo eandē lectionē in scholis audit. Ratio est: quia reuera neque humano modo loquendo communicat cum illo. Et idem dicendum de Magistro legenti corā excommunicato. *tom. 5. disp. 12. sect. 2. §. Sed an sit.*

4. Ista cōmunicatio ciuilis potest excusari à culpa, primo per ignorantia probabile, secundo per necessitatem, tertio per utilitatē propriā, aut ipsius excommunicati, iuxta *cap. Quoniam multos. l. 1. q. 1.* Item vide §. hic primo de cōmunicatione in cōmuni, præcipue in conclusione 8. *tom. 5. disp. 15. sect. 3. §. Certum est. & seqq.* vbi per extēsum tractatur & declaratur dictum caput.

10. 5. disp. 9. sec. 3. §. Dicis communio.

Concilium.

1. Concilium generale sine auctoritate Pontificis congregatis, & cōfirmatis, nil potest statuere vniuersā Ecclesiā obligās. Ratio est: quia de sic auctoritas Summi Pontificis, à quo pendet tota iurisdictio Ecclesiastica. *tom. 3. disp. 15. sec. 3. §. Dico ergo secundo.*

2. Auctoritas negativa Conciliorum facit argumentum probabile, quando doctrina tradēda de rebus multis, in qua de singulis docentur, quæ illis cōueniūt, & aliquid affirmatur de quibusdā, quod tacetur de alijs. Ratio est: quia illud silentiū est implicita quædam negatio, & particularis affirmatio, & quasi exceptio, quæ firmare solet regulā, ut quod vni singulariter cōceditur alijs de generali intelligitur. *tom. 3. disp. 40. sect. 2. §. Et probatur primo.*

Concubinaris.

1. Clericus concubinaris quantumvis manifestus non est ipso iure suspensus quod probatur ex vñu, & consuetudine Ecclesiæ, sed iuxta formam Concilij *Trid. sess. 25. c. 14. de reform. a suo Prælo* est puniendus. Tamen si huiusmodi clericus fuerit declaratus nominatim de tali crimine nullus potest eius missam audire, iuxta *Extravag. ad euentum. tom. 5. disp. 51. sect. 4. §. In hac re & seqq.* vbi nosser Doctor probante,

§. V. Communicatio Sanctorū cum excommunicato.

Vide D.
Tho. in 4.
d. 18. q. 2.
ar. 1. quæ
sunt. 1.
ad 2. cum
Soto, &
& Almarino.

EXcommunicatus contritus, & non absolutus gaudet Sanctorū cōmunionē. Ratio est: quia ab hac cōmunicatione priuatur homo tantum per culpam, & idē quā primū culpa tollitur, & ad gratiā restituitur, dicta cōmunionē Sanctorum, frui incipit, et a censura nondū absolutus sit.

De Confess. quoad diuis. diffinit. &c. §. 1.

Item, nullam suspensionem fuisse sacram contra huiusmodi clericos etiam in antiquo iure.

§. 1.

Confessio in communi quoad diuisionem, & diffinitionem, &c.

Diffinitio confessionis.

1. **C**onfessio diuiditur in confessionem laudis, & peccatorum, seu accusationis: relicta uero confessione laudis. Confessio peccatorum sic diffinitur: *Est legitima accusatio priorum peccatorum, coram sacerdote locum Dei in iudicio sacramentali habente, ad veniam peccatorum per virtutem tantum obtinendam. Quae debet habere decem & sex conditiones, quae assignant Doctores, quae continentur in his uersibus.*

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis;

Atque frequens, nuda, discretus, libere, uerecunda,

Integra, secreta, lacrymabilis, ac celebrata,

Fortis, & accusans, quae sit parere parata.

Omnes cōsentiant.

Quorum explicationem uersorum uide in Doctore. At uero omnes hae conditiones reducuntur ad sua capita, tanquam ad tria praedicamenta, quantitatis, qualitatis, & ad aliquid: quia modus confessionis, & signi, quo facienda est, ad qualitatem eius

speciat: integritas uero ad quantitatem reducitur, & extensionem quam confessio habere potest ex parte materiae, quod autem sit coram legitimo iudice, respicit ordinem seu habitudinem ad aliquid, tom. 4. disput. 21. sect. 1. per totam.

2. Confessio est actus exterior uirtutis poenitentiae: quia in eo inuenitur proprium motum, & obiectiue honestas uirtutis poenitentiae, de hac questione tractant Doctores in 4. d. 18. Item modus secretae confessionis honestus, & sanctus est, & ad sacramentum conficiendum sufficiens. Est de fide ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 5 ex cap. Omnis. de poenit. & remiss. Nec alius lege humana potest imponi, quia res est difficilissima, & alioqui non necessaria, nec à confessoribus postulari. scilicet ad ligandum poenitentem ad manifestandum illi peccata alio modo magis publico, quam per auriculam confessionem: quamuis ab ipso poenitente potest interdum fieri: quia Christus non prohibuit confessionem publicam, si poenitens illam facere uelit, tom. 4. disp. 21. sect. 2. §. Dicendum est primo & seqq.

3. Modus secretae confessionis non est de necessitate sacramenti poenitentiae. Ita docent frequentius Scholastici. Ratio est: quia licet confessio fiat sine secreto, potest esse uera accusatio, ex dolo & cordis profectione, & per illam dari sacerdoti sufficiens

Vide Leonem Papam epist. 78. Cypr. lib. de lapsis. August. de verb. & fals. poenit. cap. 10.

Sot. d. 18. q. 2. ar. 6. Petrus Sot. lect. 2. de confess. Veg. lib. 13 in Triden. c. 28.

*Castr. lib.
contra he-
reses verb.
cōfessio
& alij.*

ficiens notitia, vt possit de pec-
catis iudicare: ergo, &c. Item
patet in cōfessione facta per in-
terpretem, vel facta in articulo
mortis a p̄nitente non potente
nisi alta voce cōfiteri, vt alij au-
diant; denique patet in cōfessio-
ne facta ignorantibus, & p̄nitēs
dat illi licentiam, vt cum homi-
ne docto communicet, etiam no-
minata persona p̄nitentis, si ip-
se voluerit, quæ omnes cōfessio-
nes sunt sacramentales, vt
certum est, & non seruant om-
nino modum secretæ cōfessio-
nis, tom. 4. disp. 21. sect. 2. §. Secundo
dicendum est.

*Nau. in c.
Sacerdos
p̄nit. d. 6.
n. 109.
Syluest.
verb. Cō-
fessio 1. q.
20. & alij.*

4. Modus secretæ cōfessio-
nis non est de necessitate præ-
cepti, quoad p̄nitentem, quam-
uis, qui sine vlla occasione, vel
causa rationabili, vellet alio mo-
do sacramentaliter cōfiteri, nō
careret culpa. Tamen quoad cō-
fessionem est de præcepto diuino,
tam quoad secreti observatio-
nem iuxta voluntatem p̄nitenti-
tis, tum etiam quoad hoc, vt non
possit cogere p̄nitentem, vt ali-
ter confiteatur. Vnde Sacerdos
qui plures p̄nitentes simul au-
dit in cōfessione, eo quoque pue-
ri sint, peccat grauiter, si sunt do-
licapices, ita vt merito possint
sacramentaliter absolui, tom. 4.
disp. 21. sect. 2. §. Sed querendum su-
perest.

5. Cōfessio debet fieri sig-
no sensibili: quia non possunt
homines suos inter se concep-
tus manifestare, nisi per sensibi-

lia signa. Iamque aptissimum sig-
num ad cōfessionem facien-
dam est humana vox: quia est in-
ter homines magis vilitatum &
notum, tom. 4. disp. 21. sect. 3. §. Con-
stat in primis.

6. Non est de necessitate
absoluta huius sacramenti, vt
cōfessio proprijs verbis fiat; *D. Tho. in*
consentiunt omnes Theologi, 4 d. 17. q.
Nam cum p̄nitens loqui non 3. ar. 4.
potest, si quouis alio modo sig- *quest. 3.*
nificet sacerdoti conscientiam, ad 2. &
censetur sufficere, vt absoluē- *quodlibeto.*
dus sit: nec est de necessitate *1. art. 10.*
præcepti diuini aut Ecclesiasti-
ci, cum non constet. Tamen nō
licet alio signo vti nisi ex rat-o-
nabili causa ob Ecclesiæ cōsue-
tudinem; cum hæc mutatio sit
grauis, potestque esse culpa ve-
nialis ratione leuitatis materiæ,
v.g. si in vno vel altero peccato
fieret id, & non in tota cōfessio-
ne. Causa autem rationalis
omnino excusans a culpa, erit
non solum absoluta impotentia,
vtendi propria voce, sed etiam
magna difficultas, aut nimia ve-
recundia, tom. 4. disp. 21. sect. 3. §.
Nihilominus dicendum est, & seqq.

7. Cōfessio potest fieri ali-
quando non tantum verbis, de
quo nullus dubitat, sed etiam
scripto, si detur sacerdoti præ-
senti a p̄nitente signa contri-
tionis exhibente, & petente ab
eo p̄nitentiam, & absolutionē,
eamque spectando humiliter, dū
sacerdos legit peccata. Impos-
sibile fieri per interpretem, iuxta
senten-

sententia equiniam vfu Eccl :
fix confirmatam : quia non est
de essentia confessionis sacra-
mentalibus, vt penitens per se, &
immediate loquatur sacerdoti,
& non est necesse vt penitens
annuat, dum interpres ad sacer-
dotem loquitur, vt ait Sot, sed suf-
ficit confiteri sacerdoti per in-
terpretem, sicut per vocem, vel
per iuramentum, tom. 4. disp. 21. sect. 3. §.
Atque hinc inferri. & sect. 4. §. Dico
in hoc titulo, & sequenti.

8. Confessio potest fieri va-
lidē sacerdoti absenti, in præfisa
necessitate, v. g. si veniat Sacer-
dos, & inueniat mortui vicinum
ita priuatum omnium sensuum,
vt nullum signum peccati, aut
doloris ab eo possit obtinere, po-
test Angel. test esse contentus aliorum rela-
tione ad absoluendum illum. Ita
fessio 4. n. tenent multi, quod probatur ex
8. Cordub. cap. Qui recedunt. 26. q. 6. & cap. Is
lib. 5 de in- qui ibidem & cap. Is qui in Cone. Car-
dulg. q. 39. ihagitiens. 4. cap. 76. & ex cap. Agro-
Scor. d. 17. tantes de consecrat. d. 4. & ex Leon. 1.
q. vnic. ad
penult.

9. In confessione rescen-
dant omnia, quæ nō sunt eius
materia, nec ad finem eius quid-
quam conferunt, etiam si vera
sint, quia cum confessioni non
sint necessaria, ac vtilia, eam su-
perflue onerant, potius quam in

regent & perficiant: tamen nū-
quam ex hoc capite erit nulla,
sed erit solum peccatum graue,
vel quando id quod dicitur cedit
in grauem iniuriam alterius, vel
constituit penitentem, vel con-
fessorem in aliquo periculo pec-
candi, &c. tom. 4. disp. 22. sect. 10. §.
Integritas rei.

10. Confessio sine vera at-
tritione f. sta, licet inuincibiliter
existimata pro vera sit, est nulla.
Ratio est: quia ad veritatem for-
mæ huius sacramenti per se ne-
cessaria est, & non putata quo-
modocunque: quia sine illa nō
potest homo reuera, & cum ief-
fectu absolui. Tamen ignorantia
inuincibilis excusabit à nouo
peccato, non tamen ab obliga-
tione iterum confitendi: quod
a fortiori dicendum est de con-
fessione sine vera attritione cul-
pabiliter vera reputata, tom. 4.
disp. 20. sect. 4. §. Quod enim. & segg.

11. Confessio cum prius sit
omnino absoluta, quam perficia-
tur, imò quam inchoetur abso-
lutio per se, & immediate non
efficit gratiam in sacramēto pæ-
nitentiæ: Ratio est: quia cum sit
eff. sus, iam ipsa non est, tom. 4.
disp. 18. sect. 2. §. Dico tamen.

12. Cōfessio f. sta simplici sacer-
doti bona fide de venialibus, &
peccatis mortalibus valida est, et-
tiam si sacerdos ille iurisdictionē
non habeat in peccata mortalia,
quia non impedit quominus ex
illa confessione: quatenus in re
legitima est, & absolutione fiat
verum

verum sacramentum. Et idem dicendū est de confessione facta simili sacerdoti de venialibus, etiam si pœnitens habeat mortale inculpabiliter oblitum, tom. 4. disp. 31. scđ. 2 §. Hic verò.

13. Qui extra necessitatem de solis peccatis venialibus confitetur, debet aliquod in particulari dicere. Ratio est: quia licet homo absolutè non teneatur species peccatorū venialiū cōfiteri, tamen supposito quod vult confiteri, tenetur ad exhibendā materiā omnino certā, si potest: secus tamen dicendū est, si interueniat necessitas, tom. 4. disp. 23. scđ. 1. §. Dices hoc arguētio.

Cōc. Trid.

14. In confessione peccatorū venialiū, requiritur attritio formalis, licet ad eorū remissionē extra hoc sacramentum non sit necessaria. Ratio est: quia Conc. Trid. absolutè loquitur de hoc sacramento, & de partibus eius: ergo quoriescunque sit, requirit partes essentielles, quarū vna est attritio nō virtualis, sed formalis vt apertè cōstat ex doctrina Cōc. tom. 4. disp. 20. scđ. 6. §. Nihilominus.

15. Quando confessio est de solis venialibus peccatis non de substantia eius est, vt propositum, vel dolor efficax, & absolutus, sit vniuersalis de omnibus peccatis. Ratio est: quia quādo confessio est de solis venialibus, non est de necessitate eius, vt sit integra propter aliud principiū. scđ. quod vnū veniale, potest remitti sine alio. Itē nec est de praecepto obli-

gante ad mortale, quia materia est leuis. tom. 4. disp. 20. scđ. 6 §. Respondeo duobus modis.

16. Confessio nulla est, quoties ex culpa mortali omittitur, aliquod per se necessarium ad valorem sacramenti. Et hoc principium generale, notatu est dignū, to. 4. disp. 20. scđ. 4. §. Tertio probatur. Itē potest esse nulla quinque modis: primo, ex parte materiae ob defectū interioris dispositionis necessariae. Secundo, ex parte materiae, quia non est integra culpabiliter, ita vt ex culpa nō tali pœnitētis talis integritas defuit. Tertio, ex defectu formae, quia vel non profertur, vel nō verbis necessarijs. Quarto, ex defectu intentionis absoluēdi. Quinto & vltimo ex defectu iurisdictionis in ministro: & est propriū huius sacramēti, quia est iudicium illud. disp. 22. scđ. 6. §. Circa vtrāque.

17. Ignorantia confessoris, nō per se annullat confessionē; vide Gab. vnde si sacerdos ignorās habet in 4. d. 17. alia necessaria. scđ. iurisdictionē, q. 1. ar. 2. & alioquin pœnitens est dignus absolutione, concurrunt omnia essentialiter necessaria, & 4 de cōfess. sententia non continet intolerabilem errorem. scđ. in absolutione a culpa, licet autē contingat sacerdotem errare in satisfactione, & medicina imponenda, ille error non est adeo substantialis, vt irritet sacramentum: vnde si talis defectus non redundet in prauam dispositionem pœnitentis, per se nō invalidat

De Cōfess. quoad diuis. & difinit. §. I.

u. l. idat sacramentum. Tamē redundabit, si p̄nitens sciēs, & videns voluntariē eligat illi confiteri, quem scit esse ineptum ad suā consciētiam cōgitiōem, quia hoc ipso vult male iudicari & confiteri: scilicet dicens, ū quando bona fide confiteatur sacerdoti ignorāti exposito, & habēti iurisdictionē, vt patet *tom. 4. disp. 22. sect. 6. §. Addunt nonnulli.*

De confessione informi.
Supponitur.
18. Confessio informis varijs modis dicitur. Prima est, quę non informatur vera sacramentali forma, verb. grat. si sacerdos post auditam confessionem, nolit absoluerē, vel nō cū debita intētiōe, &c. Secūda est illa, quę ex quocunque defectu essentiali insufficiens est ad conficiendū sacramentū, siue ex defectu integritatis, siue doloris siue iurisdictionis. Tertio, potest dici illa, quę dū fit, seu ante absolutionē, non informatur gratia, seu vera cōtritiōe perfectā. Deniq; confessio informis dicitur illa ex qua verū efficitur sacramentū adueniēte sacramentali forma, & tamē post illud receptū informis manet, quia non est sufficiēs ad effectum sacramenti consequendū; & de hac ponitur sequens conclusio, *tom. 4. disp. 20. sect. 5. §. Hac questio.*

19. Relictis opinionibus affirmamus posse dari aliquā confessionē validā ad sacramentū cōstituendū, & informē quoad effectum, ex defectu attritionis extensiuo, non intensiuo, seu ex de-

fectu integritatis, non qualitatis ipsius attritionis, & proveniente ex inculpabili inaduertentia, vel ignorantia: vt tenēt multi & graues Doctores asserentes verā, & supernaturalē contritionem, vel attritionē in re existentē esse de essentia sacramenti, sicut etiam est necessaria ad effectum. Vnde solū admittit noster Doctor confessionem validam, & informē, quando datur vera attritio, non tamē vniuersalis formaliter, vel virtualis omnium peccatorum: cum .ss. peccator inculpabiliter ob ignorantia inuencibilem, aut obliuionē dolet de certis peccatis, ita vt de alijs oblitis & ignoratis non doleat illo modo, id est nec formaliter nec virtualiter, de quo vide Doctorem, *tom. 4. disp. 20. sect. 5. per totam, & precipuē §. Nihilominus. Vide etiam hic supra conclusione 10.*

20. Confessio tantum peccatorum venialium, item dari potest valida, & informis, v.g. quando p̄nitens habens peccatum mortale, & licitē de solis venialibus cōfiteatur, vel quia mortale non occurrit memorię absque culpa, vel quia licet concurrat, non tamen potest illud dicere huic confessori sine graui nocumēto, & alterius copiam non habet, & p̄nitens non habet verā attritionem de tali peccato mortali: etiam sine mortali culpa, v.g. ex obliuione, vel ex ignorantia inuencibili. Probat, quod sit valida: quia est formaliter integra

tegra, & ex sufficienti dolore de venialibus: quod vero sit informis, conitat, quia sine attritione peccatum mortale remitti non potest: illo autem non remisso, nec venialia, quæ cum illo coniuncta erāt, possunt remitti, nec gratia infundi: secus verò esset si pænitens habuisset attritionē de illo peccato mortali; quia tūc solum concomitanter remittuntur per absolutionem, nec est inconueniens peccatum mortale concomitanter remitti cum venialibus; quia hæc non remittuntur tunc sine infusione gratiæ, quæ necessario excludit peccatum mortale, tom 4. disp. 20. sect. 6. §. Vltimo circa hanc.

21. Mortale peccatū in cōfessione commissum est contra substantiam sacramenti pænitiæ, quod est singulare in hoc sacramento; quia materia essentialis illius est integra peccatorum confessio & contritio quæ impedit, ac destruit actuale peccatum mortale in ipsa confessione commissum. Igitur si excommunicatus confitendo & recipiendo absolutionem actu peccet mortaliter, tunc non recipit sacramentum. Tamen sacramentum pænitiæ ab excommunicato receptum cum vera excusatione validum est, ita vt necesse non sit confessionem iterari; & hæc est communior sententia; quia per excommunicationē nihil tollitur, quod sit de substantia sacramenti; ergò si ex parte sus-

cientis, non interuenit aliud impedimentum, nisi sola cēsuræ, non potest iterari sacramentum, tom 4. disp. 10. sect. 3 §. De sacramento. & seqq.

22. Licitum est in extrema necessitate pænitentiam ab hæretico recipere. Ratio est: quia nō tenetur illum vitare tunc, & alioqui petit ab illo actum, quem ille præstare potest, & validè; secluso periculo inductionis in errorem, cauere enim debet, ne consortium illud, vel communicatio cū hæretico, scandalū ipsi indigent, vel alijs esse possit inductionis ad errorem: quamuis ex vi hæresis, quandiu in illa permanet, prohibitus est ne ministraret, quia est præuè dispositus, & indignus ad ministrandum. tom. 5. disput. 11. sect. 1. §. Solet autem, & sequenti.

§. II,

Confessio quoad integritatem formalem, & materiam.

I. Integritas confessionis est de necessitate sacramenti ex vi institutionis, quæ consistit in confessione omnium peccatorū mortalium, quæ sunt in conscientia pænitentis post baptismum, vel post præcedentem confessionē validam commissā, & in ordine ad eandem absolutionem. Pro-

Syluest. verb. Confess. 3. q. 2. Confessor 1. q. 20. & Confessor 3. q. 6. Amil. ver. Absolut. §. 12. Vict. in summ. 4. n. 328. Nau. c. 27. n. 272.

Vide Aug. lib. de ver. & fals. pauit. Richard. lib. 19. de cret. & alios.

Conar. cā. Alma. p. 1. §. 6. n. 7. Nau. c. 1. §. Cautus. n. 23. & c. vlt. n. 38. & 45.

De Cōfes. quoad integ. formal. & mat. §. 2.

batur conclusio esse de fide, ex Conc. Lateran. cap. Omnis & Florent. ex decret. Eugenij & Trid. sess. 14. c. 5. & can. 7. & ex perpetua traditione, & consuetudine Ecclesiæ. Illa verò peccata dicuntur esse in conscientia penitentis: quæ ab illo commissæ sunt post baptismum, & per aliam confessionem non sunt ritè clauibus tubicæ: quia illa, quæ per aliam cōfessionem remissa creduntur, licet sint in memoria penitentis, non tamen propriè sunt in conscientia, quia iam ut omnino extincta, & remissa considerantur, tom. 4. disp. 22. sect. 1. §. Dicendum ergo est. & §. Ad intelligendum. & seqq.

2. Integritas confessionis, *Differētia* potest suppleri per ignorantiam *in re* doloris inuincibilem, dolor tamen minime. Ratio est: quia confessio integritatem per se, & ex natura sua pendet, cōfessionis. tum ex memoria peccatorū, tū etiam ex alijs circumstantijs moralibus, quas concurrere oportet, ut necessaria sit: nam ille actus purè, & absolutè sumptus, non est semper expediens. At verò penitentia interior absolutè est bona, & expediens, & per se necessaria ad remissionē peccati; & ideo ita non pēdet ex penitentis opinione, ut per illius existimationem, etiam inculpabilem suppleatur, tom. 4. disp. 20. sect. 4. §. Vnde in hoc est. & disp. 23. sect. 3. per totam.

3. Integritas confessionis alia est formalis, quæ est simpli-

citer necessaria ad valorem cōfessionis. Alia materialis, quæ absolutè est necessaria, quando moraliter esse potest. Materialis conditio. 10. vocatur illa, quæ est de omnibus peccatis, prout in re ipsa fuerūt commissæ; sed quia potest intercedere excusatio sufficiens cōfessionem. Nau. c. 9. fitendi aliquod peccatum à penitente commissum: idcō potest fieri hoc sacramentū sine reali, vel materiali cōfessionis integritate, & tunc necessaria est confessio formaliter integra, id est de omnibus peccatis, de quibus nulla intercedit excusatio. Integritas formalis est illa, in qua homo nihil omittit peccando mortaliter, siue ex ignorantia, siue ex negligentia culpabili, siue ex scientia, ex quo fit, ut omnis confessio ex parte integritatis, sufficiens ad valorem sacramenti; sufficiat etiā ex hoc capite ad effectum eius: si aliunde sufficiens dolor non desit, ac proinde nulla datur confessio inualida, & informis ob defectum integritatis: quod colligitur ex Concil. Trident. sess. 14. can. 5. tom. 4. disp. 22. §. Integritas confessionis, ante sectionem 1. & disp. 23. sect. 4. §. Dicendum nihilominus, & per totam.

4. Peccata publica etiam in confessione sunt dicenda. Ratio est: quia notitia quæ extra sacramentū habetur est per accidens in omni autē iudicio est necessaria notitia, per propriam accusationē, & testificationem, quā in hoc

hoc sacramento, præbet pœnitens se accusans, tom. 4. disp. 22. sect. 1. §. Ex his ergo.

5 Non est contra confessionis integritatem, aut per se peccatū mortale, semper, & ordinarie

Natur. in vni confessori confiteri, & si oc-
sum. cap. curit aliquod peccatū graue aliū
21. n. 42. confessorē adire. Prior pars, est
euidens; quia huiusmodi peni-
tēs, quando confitetur, semper
profert omnia, quæ non est con-
fessus, & non tenetur huic po-
tuis, quam illi confiteri; secun-
da vero pars probatur; quia in
tali actu nulla grauis deformi-
tas contra charitatem Dei, aut
proximi inuenitur, nec facit cō-
tra aliquid præceptum: secus
dicendum, si ob hanc causam
talis persona maneret in aliqua
occasione morali peccandi mor-
taliter, quam occultaret ordina-
rio confessori: quia ex eo capite
posset esse peccatum mortale, &
defectus integritatis, tom. 4. disp.
22. sect. 1. §. Dico tamen.

6 Necessariū est ad integrita-
tē confessionis species peccato-
rum distincte aperire licet inter
se parū differant, constat ex vni-
uersali Ecclesiæ consensu, & cō-
suetudine, & ex multis Concilijs
Florent. Lateran. & præsertim. Tri-
dent. sess. 14. cap. 5. & can. 7. quia re-
quiritur ad institutum secundā in-
tali iudicio, & ad satisfactionem,
& curationē proportionatā ad
hibendam, tom. 4. disp. 22. sect.
2. §. Omisiss ergo Item circumstan-
tiæ mutant es speciem sunt de

necessitate confessionis, v. g. si
aliquis furatus est, tenetur expli-
care, si erat rem sacram, aut cō-
munem, & sic de alijs ita docet
Conc. Trid. loco cit. quia ibi in-
ueniuntur plures malitiæ specie
distinctæ. Ibidem §. Hinc secundo.
Item circumstantiæ minuentes,
variantes speciem, quia Conci-
lium generaliter loquitur de
omnibus mutantibus speciem.
Ibidem sect. 3. §. In tertio petitur.
Item circumstantiæ transferen-
tes actum de veniali ad mortale,
v. g. quantitas furti. Ibidem
sect. 2. §. Sequitur Primo: secus di-
cendū de circumstantijs imper-
tinentibus, neq; minuentibus,
nec augmentibus malitiam peccati.
Ibidem sect. 3. §. Circumstantia.

7. Si quis obliuiscitur in confes-
sione alicuius circumstantiæ mu-
tantis speciē, vel aliquid neces-
sariū ex legitima causa omisit,
tenetur in alia cōfessione aperi-
re, vel confiteri; quia nō exple-
uit obligationē suam, sed tan-
tum excusatus est, & ideo sepe
manet eadem obligatio, tom. 4.
disp. 22. sect. 2. §. Sequitur secundo.
Itē qui cum alio peccauit, & illū
induxit, tenetur id cōfiteri. Ra-
tio est: quia ibi intercedit mali-
tia scandalij; quia, vel est noua
malitia, saltē numero distincta,
vel saltē notabiliter aggrauās:
secus dicendum si non induxit
illum ad peccandum: tūc enim
non concurrat ratio facti. Ibidem
sect. 4. §. Quinta circumstantia est.

Vide Nau.
cap. 6. n.
4. & in c.
Consideret.
num. 105.

8 Nimia duratio, & extra-
ordinaria

Anton. 2. p.
m. 5. cap. 1
§. 6. Nau.
c. 6. n. 4.
Lede(ma 2
p. 9. 8.
art. 2.

De Cōfess. quoad integ formal. & mat. §. 2.

ordinaria actus peccaminosi exterioris, necesse est vt explicetur in confessione, præsertim si ex ea crescit quantitas, seu nocu-
mentum illatum. Idem dicendū de duratione actus pure interioris, si sit notabilis, non tam propter delicti grauitatē, quā propter multitudinem actuum, qui regulariter loquendo, eo tempore multiplicatur, & cum non possint declarari per modū pluriū, saltem eo modo confitendi sunt, *tom 4. disp. 22. sect. 4. §. Vltima circumstantia est.*

D. Tho. 2.2 9. Circumstantia diei festi non est confitēda. Ratio est: quia finis præcepti nō cadit sub præceptū, sed materia eius, *tom 4. disp. 22. sect. 4. §. Secundo dubitari.* Tamen quando eodem die concurrunt duo præcepta diuersæ rationis, v. g. si quis teneatur ieiunare ex voto, & præcepto Ecclesiæ, teneatur confiteri talem circumstantiam: quia ibi reperiuntur malitiæ specie distinctæ contra religionem & temperantiam: secus dicendum, si præcepta concurrentia sunt eiusdem rationis, v. g. si in Dominica die concurrat Sanctus de guarda, aut in vna die duo ieiunia Ecclesiastica, v. g. ratione Sancti, & temporum, quia constat non differre specie. *Ibidem. §. Tertio inquiri solet.*

10. Circumstantia loci sacri non est de necessitate confessionis, nisi peccatū cedat in graue loci irreuerentiā, v. g. peccatū furti in Ecclesia, vel desiderare

turari in Ecclesia, licet sit extra illam, &c. secus dicendū de existente in Ecclesia volente furari extra illam, vel fornicari, & de murmurante in Ecclesia, vel aliquid simile, *tom 4. disp. 22. sect. 4. §. Solet verò.*

11. Per se loquendo necesse est peccatorum numerum distinctē, ac definitē in cōfessione explicare, colligitur ex *Conc. Lateran. Florent. & Triad. sess. 14. cap. 5. & can. 7.* quod etiā confirmatius Ecclesiæ vsus, & omnino fidelium consensus antiquissimus, *tom 4. disp. 22. sect. 5. §. Nihilominus dicendum.* Et quando penitenti certo constat de numero peccatorum illum debet confiteri, & non minore, nec maiorem vt per se constat. Tamen nec oportet, nec semper expedit singula peccata per se, & quasi historicē narrare, sed satis est vno verbo numerum dicere, quia ad morale iudicium id satis est, et si in aliquo peccato aliqua concurrat circumstantia necessario confitenda, quoad eam partem oportebit factū exponere quantum fuerit necessarium. *Ibidem §. Vltimo dicendum.*

12. Quando facta morali diligentia, temporis, & conscientie penitentis, & capacitati accommodata, non occurrerit numerus omnino certus, tamen se offert aliquis numerus, qui plus ac minus parum creditur à certo distare, eodem modo declarandum est, idque sufficit. Ratio est: quia

D. Tho. 2.2 q. 122. Syluest. confess. 1. q. 30. Couar. in cap. Al. ma. p. 1. §. 5. n. 3. Nau. in c. Consider. n. 22. & in summa c. 6. n. 9.

Vide Aug. de verb. & fals. pateran. Florent. & Triad. sess. 14. cap. 5. nit. c. 14. Soli. d. 18. q. 7. ar. 4. concl. 2. Petrus de confess. Nau. c. 6. n. 14.

quia fit moraliter quod est possibile, & licet post confessionē aliqua in particulari occurrant, non est necesse ea iterum confiteri: quia in prædicto numero sufficiēter inclusa fuere, nisi fortasse specialis circumstantia occurrat, quæ nullo modo declarata fuerit, vel nisi postea tāta multitudo peccatorum occurrat, ut notabiliter excedat numerum expressum, *tom. 4. disp. 22. sect. 5. §.* Deinde dicendum est.

13. Quando facta diligentia, nullo modo potest cum probabilitate affirmari certus numerus peccatorum, tunc sufficit consuetudinem peccandi declarare, & tempus, quo penitens in illa perduravit, & per dies modum frequentia, vel hebdomadas quoad fieri possit, in quo casu debet confessor penitentem euitare prout potuerit, quod facilius erit in actibus externis, & interni debent declarari dicendo se fuisse paratum ad committendū, vel ad desiderandum tale peccatū, quoties occasio, vel memoria illius occurrebat, vel aliquid simile. Ratio est: quia fit, quod moraliter potest, *tom. 4. disp. 22. sect. 5. §.* Tandem dicendum est.

14. Qui dicit absolute se velle facere confessionē generalem, licet aliquod peccatū graue iam rite cōfessū omittat, nō peccat mortaliter. Ratio est: quia vel illa non est propria deceptio, vel licet sit, non est grauis, quia mendacium illud non est contra fa-

cramentum, cum nil omittat, quod sit simpliciter de necessitate sacramenti, *tom. 4. disp. 22. sect.*

7. §. Rursus etiam si absolute.

15. Ecclesia non potest præcipere fidelibus, ut confiteantur peccata venialia ad integritatē sacramenti. Ratio est: quia non potest mutare materiā sacramenti: ergo nec facere materiam sacramenti necessariam, quæ iuxta Christi institutionem necessaria non est, quod intellige nō solum de omnibus venialibus, sed etiā de aliquibus, ut verius iudicat Doctor noster: quia talis cōfessio nec ad remissionē peccati venialis est necessaria, cū alijs modis sufficiēter tolli possit, neque etiā præcipi potest propter correptionē vel emendationem talis peccati: quia est materia leuis, *tom. 4. disp. 22. sect. 8. §.* Dico ergo primo, & sequenti.

16. Confessio potest, & aliquando debet fieri tacendo aliquod peccatū ex iusta causa, qualis est graue nocumentum. Articulus mortis, præceptum annuæ confessionis, necessitas recipiendi Eucharistiam, aut faciendi sacrum, quādo sine graui scandalo, aut incōmodo prætermitti non potest. Deniq; infamia propria, aut scandalum vitandum, *tom. 4. disput. 22. sect. 2. §.* Statim vero occurrat: & seqq. Non est tamen necesse confiteri peccatum omis- sum ex iusta causa in confessione, cum primum illa cessat, præsertim ad implendum præcep-

Vide Pa.
lud. d. 17.
q. 2. ar. 4.
Syluest. cō.
fess. 1. q. 13.
Sor. d. 18.
p. 1. ar. 3.

Sor. d. 18.
q. 2. ar. 5.
ad 3.
Alens. 3. p.
q. 77. Pa-
lud. d. 17.
q. 5.
Nauar. c. 7
n. 3. & 4.

Medin. de
confess. q.
14. not. pe-
nult. Nau.
in sum c.
21, n. 38.

De Cōfessionē quoad integ. formal. & mat. §. 2.

tum annuæ confessionis. Ratio est: quia illud præceptum Ecclesiasticum iam tunc impletū fuit, poterit ergo illa materia, quæ ex causa honesta relicta est, in aliud legitimum tempus reservari. ff. in quo obliget aliàs præceptum confessionis, *tom. 4. disp. 23. sect. 2 §. Hac verò doctrina.*

17. Quando penitens in sua confessione inchoata agnoscit suam culpabilem negligentiam in examinanda conscientia, si detur aliqua necessitas mortis, vel scandalī vitandi, aut quid simile ad perficiendū sacramentum; tunc si fiat, quod potest iuxta oportunitatē præsentem, tam ex parte penitētis, quā Confessoris. Ignorātia quæ erat culpabilis, incipit esse inuincibilis, & rite perficietur sacramentū: & si nulla detur necessitas, differenda est absolutio, donec penitens faciat examen sufficiens: nisi confessor moraliter iudicet, se posse in præsentī diligentiam illi supplere, *tom. 4. disp. 23. sect. 4. §. Sed quid.*

18. Mutilatio cōfessionis inculpabilis, nec valorē, nec effectū sacramēti impedit. Ratio est: quia cōfessio exterior seclusa necessitate proveniente ex institutione, & præcepto huius sacramēti; nō est per se dispositio, aut mediū necessariū ad remissionem peccati, & ideo quacūq; ratione præceptū confessionis sufficiens impletur, quantū necesse est ad substantiā sacramenti, ex ea

parte sufficit etiā ad effectū, *tom. 4. disp. 20. sect. 5 §. Ad tertium.*

19. Circūstantiæ notabiliter aggrauātes necessariò sunt cōfitebdæ. Ita tenēt multi & grauissimi Doctores, & est opinio probabilior. Probaturq; ex 6 Synodo can. 102. & expresse ex Conc. VVormatiensi can. 25. & ex cap. Cū consideret. de penit. distinct. 3. Quāvis etiā multi, & etiā graues Doctores sentiāt contrarium, *tom. 4. disp. 22. sect. 3. §. Præcipua ergò difficultas & seqq.*

20. Circūstantiæ minuentes intra eādem speciē peccati; nec oportet, nec expedit per se loquēdo, vt declarētur in confessione. Ratio est: quia nō seruiūt ad accusationē, sed ad excusationem, quæ non incūbit ipsi Reo. Itē quia quando diminutio rāta non est, vt impediāt malitiā moralem in tali specie non est circūstantia notabiliter minuēs, aut sufficiens ad variandum multū morale indicium, *tom. 4. disp. 22. sect. 3. §. At vero de circūstantiis.*

21. Peccata venialia, nō est necesse vt cōfiteantur, vt confessio integrā sit. Ita definit Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. & can. 7. Ratio est: quia hæc peccata sunt leuiora, & non causant naufragium animæ. Penitentia verò solum est necessaria post naufragium, *tom. 4. disp. 22. sect. 8. §. Veritas certa & catholica est.*

22. In tribus casibus potest quis in articulo mortis non confiteri omnia peccata: primo, ex defectu vitæ propriæ; secundo,

Victor in sum. 4. n. 136. de penit. Sot. d. 18. q. 2. ar. 4. Syluest. verb. confess. 1. q. 9.

Cōc. Trid.

ex consortio aliorum existentium in simili periculo, vt v.g. in naufragio: tertio, ex parte ipsius sacerdotis, quia vel eius mors etiā imminet, & non est alius minister, vel certè, quia timet graue contagium, & mortis periculū, si longo tempore talem ægrotum audiat. Ratio est: quia præceptum morale non obligat ad impossibile, *tom. 4. disp. 23. sect. 1. §. Ex tribus capitibus.* Et qui sic cōfiteretur, debet, quoad fieri possit materiam certam, & necessariā dare: quia religio sacramenti id postulat: & si penitens absoluitur propter periculum mortis ante perfectam confessionem, & non statim mors sequatur, continuetur cōfessio, donec perfectè fiat, nam hoc semper est per se necessarium, & finita confessione iterū danda alia absolutio, *tom. 4. disp. 23. sect. 1. §. Illud tamen.*

Syluestr. 23. In articulo mortis, quando verb. Conf. penitens iam loqui non potest, vt fessor. 3. q. 13. & An. signa contritionis in ordine ad gel. verb. Confessor. tenēt multi Doctores, vt probabiliore & practicè securā: & constat ex capitibus citatis supra cōclus. 8 §. 1. quā conclusionē vide tom. 4. disp. 23. sect. 1. §. Nihilominus contrariam, & seqq.

24. Vehementia affectus ad finem prauum mortaliter in confessione declaranda est: quia nō solum auget notabiliter, sed etiā regulariter loquendo confert malitiam specie distinctam &

grauem. Exemplum sit, quando quis expressa, & declarata voluntate proponit consequi, vel tueri talem finem, per quæcunque media, siue licita siue illicita, v.g. quando mercator avarus proponit sibi hoc modo augmentum diuitiarum. Item experimentum sæpius transgrediendi præceptū ex vehementia talis affectus, tunc enim est signum quod in tali affectu est motus valde inordinatus, & ad minimū, quod quandiu talis est, constituit hominem in mortali occasione peccandi mortaliter, & sic est necessarium talē statū cōfessionis cōfessori explicare, *tom. 4. disp. 22. sect. 4. §. Censeo esse aist. nōione.*

25. Intentio ætus, quando se prodit per signa omnino interius manentia in corde, non est necesse de illa esse sollicitos in ordine ad confessionem, quia humano modo cognosci non potest. Tamen si manifestatur per signa aliqua, vel effectus externos, tunc per illas circumstantias declaranda est in confessione, & in illis si sufficienter explicatur intentio, vt si quis vehementi odio prosequatur inimicum, satis indicat intentionem affectus, si dicat desiderare illi graue malum, & sæpe de hoc cogitare, & illud procurare explicando numerum, si necessarium fuerit. Idem dicendū de eo qui occidit inimicū, & nō. ōten tus homicidio, postea illum inuicta secut & multiplicat vul-

Vide S. Thom. 2. 2. q. 159. ar. 2.

De Confessione quoad iterationem. §. 3.

nera, tom. 4. disp. 22. sect. 5. §. Quarta circumstantia, & seqq.

26. Potest quis sequi iudiciū probabile ad omittendū peccatum aliquod in confessione, tamē sine illo omittere nō potest. Ratio est: qui tale iudicium est sufficiens ad regulandam humanam actionem, siue ex altera parte non habeat iudicium probabile, siue pro vtraque parte, cum æquali aut maiori probabilitate, v. g. si homo iudicat probabiliter se non peccasse mortaliter, vel iam esse confessum tale peccatum, etiam si in contrarium habeat coniecturas, etiā probabiles, potest conformari priori iudicio, vt non teneatur tale peccatum confiteri. Ratio est: quia homo in rebus practicis, potest sequi opinionem probabilem, non obstante contraria etiam probabili, vel etiam probabiliori, cum in hoc non immineat aliquod periculū, 10. 4. disp. 22. sect. 9. §. Respondeo tres gradus, & seqq.

Syluest.
verb. con.
fessio. 2. q.
2.

D. Thom.
dist. 17. q.
3. art. 1. &
dist. 21. 4
2. art. 3. ad
3.
Navar. c.
9. n. 14.
Syluest.
confessio 2.
q. 2. Viñ.
n. 130.

27. Peccata mortalia dubia sunt confitenda, vt est cōmunis doctrina. Ratio est: quia in dubiis tuta pars est eligenda, sed vt dubia, & non vt certa sunt confitenda, ne decipatur confessor in re gravi; quia moraliter loquendo dicere dubium pro certo, mendacium est. Item quando materia est dubia adiungenda est materia certa, ne sub cōditione tantum perficiatur sacramētum: hoc enim evitandū

est quoties fieri potuerit, tom. 4. disp. 22. sect. 9. Per totam.

28. Quanto homo habet probabiles rationes dubitandi, & non potest determinari ad ferendum iudicium probabile pro altera parte, tunc etiam habet locum doctrina communis posita in conclusione præcedenti. Illud vero principium, quod in dubijs melior est conditio possidentis non est applicandū in hoc casu: quia non obligatur homo ad aliquid quod excedat dubium, sed solum ad dicendum sub dubio, id quod dubium est; de quo proprie loquendo nullum est dubium, quia & ipsum dubium certum est, & certum est etiam integritatē huius iudicii postulare cognitionem huiusmodi, dubiæ conscientiz penitentis, tom. 4. disp. 22. sect. 9. §. Tertius igitur gradus.

§. III.

Confessio quoad iterationem.

1. **C**onfessio potest iterari. Est de fide iuxta illa verba, Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Et iurant illa, Mt. 18. Non dico tibi vsq; septies, sed vsque ad septuageties septies. Non tantum semel sed sæpius, & in omni tempore; quia semper homo peccare potest, & consequi remissionem peccatorū in quantum viuit, tam de peccatis

Ioan. 20.
Matth. 18

in confessione omissis, quatenus tenemur omnia peccata subijcere clauibus, sed etiam de peccatis iā rite confessis ex cōmuni vsu, & approbatione Ecclesiæ, tom. 4. disp. 18. sect. 4. §. Primus itaq; & seqq.

Extravag.
Cōc. Trid.

2. Quoties confessio inualida fuit necesse est ad integritatem sequentis confessionis illa peccata iterum confiteri. Ratio est: quia illa confessio est nulla; ergo nihil amplius operatur, quam si facta non fuisset, *tom. 4. disp. 22. sect. 6. §. Aliquando peccatorum*. Secus dicendum per se loquendo si confessio fuit valida, licet in formis ut constat, *Ex Extravag. inter cunctas de privileg. & ex Extravag. vas electionis de hæreticis, & ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. Ibidem §. Posterior regula est.*

3. Cōfessio potest iterari clauibus, omnia vno verbo, subijcere, & supplēdo defectū, si fuit eidē sacerdoti, qui adhuc retinet memoriam sufficientē peccatorum. Ratio est: quia supposita priori narratione illud vnicum verbum æquiualeat distinctæ cōfessionis: secus vero dicendum si alteri sacerdoti fiat, tunc enim distinctè facienda est, quia ex priori confessione nullam notitiam habet, *tom. 4. disp. 22. sect. 6. §. Iam vero.*

4. Quando confessio fuit sufficiens, & solum defuit forma rite prolata, tunc ad perficiendum sacramentum non est

per se necessaria iteratio confessionis, sed sufficit petere in illo in sum. q. foro absolutionem quæ defuit; 6.

& ut sacerdos recte suo munere fungatur aduertat, si iam imposita. 14. c. fuit penitentiam non indiget 19. §. 4. memoria peccatorum, imo Syluest. nec penitentia imposita, sed confessio sufficit, ut recordetur hunc q. 3. Nau. penitentem fuisse recte confessum, & bene dispositum, & quod postea nihil graue commiserit; si vero penitentiam non imposuit, & neque in particulari, neque secundum confusam aliquā rationem moralem recordatur grauitatis peccatorum, seu status conscientia penitentis oportet iteratam notitiam postulare. Tamem si de facto absoluat sine tali iteratione, licet male faciat, sacramentum est validum: quia habet omnia essentialia, *tom. 4. disp. 22. sect. 6. §. Mihi vero, iuxta paulo.*

5. Excommunicatus, qui bona fide prius à peccatis, quā à censura absoluitur, non tenetur illa peccata confiteri. Ratio est: quia absolutio est valida secundum veriorē opinionem, sola enim censura, suscipientis non irritat sacramentum per se loquendo, sed solum prohibet vsum eius: tecus dicendum si absolutus sit mala fide, sciens se grauiter peccare recipiendo absolutionē, *tom. 4. disp. 22. sect. 7. §. Circa posteriorem regulam, & seqq.*

6. Qui peccatum ex iusta causa

De Confessione quoad iterationē. §. 3.

causa in confessione omittit, per se loquendo debet illud solum in alia confessione subicere, ita omnes. Idem dicendum si penitens bona fide confessus est peccatum, & confessor non audiuit, quia confessio valida fuit, & quantum ad illa peccata absolutio tenuit. *tom. 4. disp. 22. sect. 7. §. Tertia exceptio, & seqq.* Quando vero penitenti conliti- tent confessorum aliquid non audiuisse, illud repetendo satis- facit; quia materia sacramen- ti non est solum confessio fa- cta a penitente sed audita, & per cepta à confessore. *Ibidem.*

7. Quando penitens discre- tus, & prudens in ipsa confes- sione intellexit confessorem non percipisse gravitatem mor- talem suæ culpæ, quod saepe coniectare poterit ex peniten- tia iniuncta, aut ex alijs signis, *Cuiet. in* & verbis clarioribus, tunc de- bet declarare suam culpam fuisse mortalem, quia tenetur facere, quod in se est, ut sacerdos hoc intelligat, & iuste iudicet. *tom. 4. disputat. 28. sect. 2. §. Solum* *Nauar. in sum. cap. 9 numer. 6. Cuiet. in sum verbo confessio iteranda. soto dist. 20. q. 2. 4. disputat. 28. sect. 2. §. Solum* *ar. 2. ad 3. aduersione.*

8. Qui oblitus est peniten- tiæ imposita, etiam si in dilatio- ne illius ad implendam, mortali- ter peccauerit, non tenetur ite- rum confiteri. Ratio est clara: quia prior confessio, & absolu- tio valida fuit, & per se ac sim- pliciter effectum habuit, quan- tum ad remissionem culpæ sine dependentia à futura satisfactio-

ne, ergo, &c. *tom. 4. disp. 22. sect. 7. §. Quarta exceptio.*

9. Non potest ab Ecclesia poni præceptum per se de ite- randa confessione: quia materia non pertinet ad essentiam sa- cramenti ex Christi in futuro. ne non potest per alterius homi- nis præceptum fieri de substan- tia, vel perfectione sacramenti: tamen ex suppositione incly- dente voluntarium penitentis consensum potest quis obligari ad illam iterandum, v. g. aut ra- tione voti, aut ratione status voluntarie assumpti, quasi sub hac conditione, *tom. 4. disp. 22. sect. 7. §. Ego breuiter censeo, & seqq.*

10. Quauis confessio fue- rit nulla ex ignorantia culpabi- li, & ideo per se repetenda; ni- hilo minus de facto saepe excu- santur homines ab obligatione repetendi confessionem; quia in posteriori confessione inuin- cibiliter obliuiscuntur prioris defectus, & ideo validam con- fessionem faciunt sine illa re- petitione, & priora illa peccata per accidens tolluntur; si autē contingat postea per aliquam occasionem recordari illius de- fectus, est iteranda illa confes- sio, non tamen omnes postero- res factæ bona fide, *tom. 4. disp. 23. sect. 4. §. Tandem ad linien- dum.*

11. Qui in articulo mortis confitetur simplici sacerdoti, non tenetur iterum confiteri

Vide Nau. in cap. fra tres n. 82

Theologi in illa peccata proprio sacerdoti.
4. vbi D. Ratio est: quia simplex sacerdos
Thom. disp. in tali articulo habet iurisdic-
19. q. 1. ar. tiōnē ad absoluendum, ideoq; vali-
3. q. 1. de hoc sacramētū, & licite po-
 test administrare vtcolligitur ex
Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. & constat
 ex antiqua traditione Ecclesiæ,
 vt sumitur ex multis decretis 26. q.
 6. cap. De his, & seqq. tom. 4. disp. 26.
 sect. 4. §. Responsio certa.]

12 Qui confitetur habenti du-
 bium propriū circa iurisdic-
 tionem, tenetur illa peccata iterū
 cōfiteri. Ratio est: quia semper
 monet dubiū practicū ac mora-
 le. ff. An peccata illa vere, & in
 re ipsa fuerint subiecta clauibus,
 10. 4. disp. 26. sect. 6. §. Respondeo hoc.

13 Qui confitetur habenti iu-
 risdictionem delegatam, non te-
 netur illa peccata iterū proprio
 sacerdoti confiteri. Ita defini-
 tur, à Ioan. 22. in Extrauag. vā ele-
 ctionis de heret. & Benedicto 11. in Ex-
 trauag. inter cunctas de privileg. Ra-
 tio est: quia hæc privilegia con-
 cedunt iurisdictionē in hoc fo-
 ro simpliciter, & sine vlla restri-
 ctione tom. 4. disp. 26. sect. 2. §.
 Dicendam nihilominus.

14 Penitens tenetur confessio-
 nem iterare ob ignorantia con-
 fessoris in duobus casibus. 1.
 quando ille cognouit, ita esse im-
 peritū, vt suam conscientia diu-
 dicare non sufficeret, & nihilo-
 minus illi cōfessus est; 2. quando
 in ipsa cōfessionē intellexit suf-
 ficienter cōfessorē non percipere
 regravitatem delicti, & nihilo-

minus simpliciter, & sine am-
 pliori instructione cōfessus est,
 tom. 4. disp. 28. sect. 2. §. Solum ad-
 uerto, vide etiā hic supra conclusione 7.

§. IIII.

Confessio quoad præceptum
 diuinum.

1. **A** Christo Domino
 fuit latum diuinū
 præceptum obligās
 fideles, qui post bap-
 tismi sacramentum susceptum,
 mortaliter peccauerunt, ad vsū
 sacramentalis confessionis, seu
 quod idem est ad sacramentum
 penitentia suscipiendū in reme-
 dium, seu remissionē taliū pec-
 catorū; quæ conclusio absolute
 est de fide vt constat ex varijs te-
 stimonijs Scripturæ, quibus con-
 firmat noster Doctor hanc veri-
 tatē, §. ex Iacob 5. confitemini alte-
 rorum peccata vestra, & multis
 alijs, quæ omitto rationes breui-
 tatis, ex traditione, & vsu Eccle-
 siæ, tom. 4. disp. 35. sect. 1. §. Nihilo-
 minus, & seqq. Quod præceptum
 non potest Ecclesiā tollere, vel
 mutare, quatenus diuinū est, in
 quo omnes Theologi conueniūt
 Ibi tem §. Vnde obiter.

2 Nemo tenetur ex vi præ-
 cepti diuini anticipare confes-
 sionē, etiā si timeat periculum
 obliuionis peccatorum (licet
 aliqui oppositū sentiant) Ratio
 est: quia nemo tenetur de iure
 diuino præuenire, & diligentia
 facere

Mag. in 4.
disp. 16. &
17. vbi D.
Thom. q. 2
art. 1.
Rich. ar. 3
q. 1.

Ioan. 12.
Benedict.
11.

Nauar. c.
9. n. 12.

De Confessione quoad preceptum diuinū. §. 4.

Syluest.
confessio. 1

9.
Nau. c. 21
n. 35. &
alijs.

Soto dist.
18. q. 1. ar.
2. Medin.
tract. 2. q.
7.

facere, vt peccata conueruet in memoria, sed tantum tenetur quando tempus obligationis occurrit diligentiam moralem facere, vt omnium recorderetur, & integre confiteatur, tom. 4. disp. 36. sect. 5. §. Nihilominus communis.

3. Præceptū hoc, vt obliget, requiritur in subiecto peccatum actuale, vnde non obligatur illo infantes ante vsum rationis, & adulti innocentes, vt Beata Virgo, & Beatus Ioannes Baptista; cum non habeant peccatum actuale, quod est materia huius sacramenti: item non obligantur infideles non baptisati (licet multi graues Doctores teneant oppositum) quia peccata commissa ante baptismum nullo modo possunt esse materia huius sacramenti, & confessionis, tom. 4. disp. 35. sect. 2. §. Primum, ac per se, & seqq.

4. Hoc præceptum obligat omnes, qui post baptismum mortaliter peccauerunt, etiam hæreticos, apostatas, &c. & pueros cuiuscumque ætatis, dummodo capaces sint peccati mortalis, ad quod non potest designari certa ætas, sed viri prudentis iudicio opus est, colligitur aperte ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 1. Ratio est: quia peccatum mortale commissum post baptismum, est materia necessaria huius sacramenti; vnde non obligat eos, qui tantum peccata venialia commiserunt, cum nō sint materia

necessaria, sed voluntaria, tom. 4. disp. 35. sect. 2. §. Tertio ex dictis, & seqq.

5. Qui habet dubiam conscientiam de mortali peccato obligatur hoc præcepto, eo modo, quo tenemur confiteri talia peccata dubia ad integritatem confessionis; est enim eadem ratio, illa enim materia, quæ est necessaria, vt pars confessionis, si cum alia coniuncta sit, erit etiam si sola ad sit, per se necessaria. Vide supra hic §. 2. conclusione 27. & 28. tom. 4. disp. 35. sect. 2. §. Quarto addendum.

6. Hoc præceptum per se non obligat hominem, qui mortaliter peccat, statim confiteri peccatum, etiam si comodissime possit (quauis aliqui contrarium censeant) Ratio est quia natura præcepti affirmatiui, nō est statim obligare, sed determinatis, ac necessarijs temporibus, tom. 4. disp. 35. sect. 3. §. Primum ergo.

7. Hoc præceptum per se obligat in articulo mortis, si ante completum non sit. In hoc conueniunt omnes Theologi. Ratio est: quia hoc præceptum affirmatiuum debet obligare saltem in extremo periculo, seu potius articulo necessitatis, quælis maxime est articulus mortis; excipit tamen vnum casum in quo secundum omnes, tenetur præuenire, v. g. si quis habeat copiam confessoris, & sit in eo status, in quo si nunc nō confiteatur probabiliter

Hoc est
certū con-
tra aliquos

Adrian. q.
3. de con-
fess. cum D
Them. &
Palud.

probabiliter timeat fore, vt ante mortem non possit habere copiam confessoris, vt accidere potest in India, vel aliqua captiuitate quia alias exponitur periculo moriendi sine confessione, *tom. 4. disp. 35. sect. 3. §. Secundo certum est.* Item obligat iuxta Ecclesiæ determinationē ante articulum mortis ad quod relicta est illi potestas à Christo, nam sicut potestatem habet iudicandi de peccatis, ita, & definiendi tempus, in quo debet fieri tale iudicium, & si Ecclesia per impossibile non determinasset tempus, tunc nullum poterat designari, nisi articulus mortis, *tom. 4. disp. 35. sect. 3. §. Addit vero.*

Caiet. in sum. verb. sacramentalis cōfess. Syluest. verb. confessio §. 2. ca. aliam. 8 Obligatur homo ad confessionem quando est medium necessarium ad superandum rationē. Ratio est: quia qui obligatur ad finē, obligatur etiā ad media necessaria ad talem finem, *tom. 4. disp. 35. sect. 3. §. Circa aliam.* Item obligatur quando est sumenda Eucharistia, cum teneatur ante illam, si habet cōscientiam peccati mortalis, iure diuino confessionē præmitere iuxta *Conc. Trid. sect. 13. ibidem §. Aliud tempus.* At vero obligatio est per accidens ad proprium confessionis præceptum, quia præcipitur solum vt dispositio, si sumenda est Eucharistia, quæ obligatio non datur circa alia sacramenta sumenda: quia cōtrario potest esse dispositio suffi-

ciens. *Ibidem §. Vltimo tandem.*

9 Hoc præceptum non impletur per confessionem, quolibet modo nullam; quia tunc non solum finis præcepti non obtinebitur, sed neque actus præceptus perficitur; tamen per confessionem validam impletur, vt patet non solum per formatam per gratiam, sed etiam informem; quia per talem confessionem impletur actus præceptus, per hanc legem quoad substantiam eius; quia verum sacramentum recipitur, & hoc est quod præcipitur, quod autem finis non obtineatur, non obstat, quia finis præcepti non cadit sub præceptum, *tom. 4. disp. 35. sect. 4. Per totam.* Item potest impleri etiam peccando venialiter in confessione, quia peccatum veniale, per se effectū non impedit sacramentalem. *Ibidem §. difficultas.*

Soto dist. 18. ar. 3. q. 3. Petrus Sor. lect. 8. de confes.

§. V.

Confessio quoad ad præceptum Ecclesiasticum annua confessionis.

1. **P**æceptum Ecclesiasticum annuæ confessionis obligat semel in anno, non tamen pro determinata parte anni per se, & ex vi sua, sicut præceptum audiendi missam die dominica obligat tempore matutino, nō tamen

Soto dist. 18. q. 1. art. 4.

De Confes. quoad præceptum Ecclesiast. 6. 5.

Victoria
in sum. de
sacr. n.
137.
Nauar. in
sum. cap.
2. num. 9.

tamen pro determinata hora illius, sed hoc relinquitur hominis arbitrio, licet aliqui oppositum teneant. Ratio est: quia cap. Omnes viriusque sexus de panit. & remiss. Non limitauit tempus hoc ad certum anni tempus, sed tantum dixit semel in anno tom. 4. disp. 36. sect. 3 §. Secunda sententia est. Nec Episcopus per synodalia præcepta potest aliam determinationem adhibere, quia postquam ab Ecclesia facta est talis determinatio, vel non possunt Episcopi aliam adiungere, vel certe ipsi hoc non intendunt, sed solum procurant, ut Ecclesiasticum præceptum impleatur. Ibidem §. Quantum ergo.

2. Ecclesia potest per se statuere tempus confessionis. Ratio est: quia licet Christus instituerit sacramenta, & vsum eorum præceperit, tempus autem & omnes circumstantias non præscripsit, & reliquit hanc potestatem Ecclesie, ut constat ex vso antiquissimo Ecclesie, ex cap. Et si non frequentius de consecrat. dist. 2. & ex Conc. Turonens. 3. cap. 30. Vbi iter in anno obligabatur fideles ad confessionem, nunc vero semel in anno ut constat, ex cap. Omnis viriusque, tom. 4. disp. 36. sect. 1. §. Solus Durandus. Idem dicendum est si confessio non finisset à Christo præcepta; quia receptio huius sacramenti confessionis non est materia excedens facultatem Ecclesie, & alioqui vltus eius valde idoneus

est Ecclesie: ergo non est cur Ecclesia non possit ponere hoc præceptum. Ibidem disp. 35. sect. 1. §. Quo circa supposita.

3. Ex præcepto Ecclesie tenentur fideles ad confessionem semel in anno faciendam per se, & ex vi proprii præcepti distincti à præcepto communicationis, & non tantum per accidens. Constat, ex cap. Omnis viriusque sexus de panit. & remiss. & ex Conc. Trid. sect. 14. cap. 8. canone tom. 4. disp. 36. sect. 1. §. Vnde dicendum est.

4. Ex vi huius præcepti tenentur fideles ad anticipandam confessionem in quacumque parte anni, si prouident fore, ut amissa illa occasione, non possint in toto anno confiteri, v. g. ex penuria confessorum, vel ex longa nauagatione, vel peregrinatione per terras infidelium. Ratio est: quia hoc præceptum non limitatur ad finem anni, sed obligat ad confitendum semel in anno peccata comissa, & non confessa, sed si homo positus in illa occasione, non confiteatur statim non implebit præceptum in anno, imò reddet se impotentem ad implendum illud, ergo tenetur tunc confiteri, tom. 4. disp. 36. sect. 5. §. Quoad primam partem.

5. Omnes homines baptisati habentes conscientiam peccati mortalis obligantur hoc præcepto Ecclesiastico, saltem semel in anno confiteri, ut constat

Vigerius
in sum.
cap. 16. §
4. vers. 14

Soto dist.
18. q. 1.
art. 1. Pe-
ccatus Soto
lect. 5. de
de confes-
Theologi
in 4. dist.
17. Boni-
uent 2. q.
dist. 15.
ar. 2.

stat ex cap. cit. Omnis viriūque
cuius verba sūt hæc: Omnes viriūque
que sex m̄ fideles, postquam ad annos
discretionis peruenierint omnia peccata
saltem semel in anno confiteantur. Et
est communis sententia omnium
Doctōrum: & idem dicendum
est de habentibus peccata tan-
tum interna, vt constat ex vsu
& consuetudine Ecclesiæ, quæ
hoc modo præceptum hoc in-
telligit, & idem dicendum de
pueris, qui ad annos pubertatis
non venerunt, & sciunt peccare
mortaliter, tom. 4. disp. 36. sect. 2. §.
Verba capituli. & sequentibus.

6. Summus Pontifex obli-
gatur hoc præcepto quoad vim
directiuam, & non quoad coac-
tiuam, id est, peccabit mortali-
ter non implendo legem, sed
non incurrit penas transgres-
soribus impositas. Ratio est:
quia naturalis ratio postulat, vt
caput conformetur corpori suo,
tom. 4. disp. 36. sect. 2. §. Tertium du-
bium.

7. Qui sola peccata venia-
lia habet, aut mortalia iam con-
fessa, non tenetur hoc præcep-
to confiteri, licet aliqui contra-
rium censeant. Ratio est: quia
cap. Omnes. solum intelligitur
de peccatis mortalibus nondum
confessis. Debet tamen suum
Parochum de hoc certiorē fa-
cere, dicens se non habere con-
scientiam peccati mortalis, cui
Parochus debet credere, quan-
do contrariū euidenter nō con-

stat: quia in hoc foro vnico que
credendum est tā pro se, quā cō-
tra se loquenti, tom. 4. disp. 36. sect.
2. §. Secunda sententia est, & segg.

8. Præceptum hoc non im-
pletur nisi per verā susceptionē §. 3. ar. 5.
sacramenti penitentiae, quod se-
quitur manifestē ex Concil. Trident. sess. 8.
sess. 24. cap. 5. can. 8. Vnde qui de Nau. c. 10.
tācō non absoluitur, nō implet §. 4. Medi-
illud, quia non suscepit sacra-
mentum, quamuis aliqui con-
tradiciant, tom. 4. disp. 36. sect. 7. §.
Dicendum tamen censeo, & sequentia.
Tamen impletur per confes-
sionem validā, & in forma ē: quia
præceptū hoc directē ac forma-
liter solum est de hoc sacramento
suscipiēdo; tum etiā, quia per ta-
lem actum impletur præceptum
diuinum: ergo a fortiori & Ec-
clesiasticum, tom. 4. disp. 36. sect. 7.
§. Circa alteram partem.

9. Qui ante Quadragesimā
confessus est, non tenetur in illa
iterum confiteri ex vi huius præ-
cepti Ecclesiastici. Ratio est:
quia vt diximus hic in prima cō-
clusionē (quæ circa hoc videat-
ur) hoc præceptum non obli-
gat pro determinata parte anni
per se; caput enim omnes vt ius-
que, non limitauit tempus, sed
absolutē loquutum fuit: vnde si
hoc præceptum aliquando obli-
gat in tempore Quadragesimæ,
solum est in eo casu, in quo præ-
ceptum non est antea integrē
impletum, tom. 4. disp. 36. sect. 3. §.
Et iuxta hanc illationem.

S. Anton.
2. p. tit. 9.
c. 8. §. 2.
Nauar. in
sum. c. 21.
n. 33. Cor-
dub. in
sum. q. 60.

Sot. d. 18.
q. 1. ar. 3.
Syluest. cō-
fess. 1 §. 13
Angel. con-
fess. 2. n. 4.
& alij.

De Cōfess. quoad præcept. Eccles. §. 2.

10. Qui intra annum sapius est confessus, & tempore Quadragesimæ habet conscientiam noui peccati mortalis nūquam confessi, tenetur ad iterum confitendū tempore Quadragesimæ, per se ex vi huius præcepti: quam uis alij cōtrarium teneant. Ratio est: quia caput omnis utriusque præcipit hominem omnia peccata semel in anno confiteri illo anno commissi: sed in hoc casu illa non est confessus omnia peccata illo anno commissi, ergo tenetur intra illū annū cōfiteri ea quæ non fuit confessus, tom. 4. disputat. 36. sect. 3. §. Pro cuius solutione. Secus dicendum est, si peccatum fuit iuste ommissum in priorī confessione, verbi gratia, ex occasione, vel obliuione, &c. quia peccata oblita aliquo modo continentur in illa confessione saltem ex confuso, & per illam tolluntur saltem indirecte, & per accidens, etiam si homo tantum attritus sit, tom. 4. disputat. 36. sect. 4. §. Ad confirmationem.

Sot. d. 18.
q. 1. ar. 4.
Nauar. c.
21. n. 45.
Vid. n. 137
& alij.

11. Qui vno anno non impleuit hoc præceptum, tenetur statim confiteri, & quo magis ac magis voluntariē differt confessionem eo minus, ac magis peccat (quamuis contrarium censeant aliqui) constat ex vñ, & praxi Ecclesiæ; excommunicantur enim fideles, qui hoc præceptum intra annum non

seruant, nec possunt ab excommunicatione absolui, donec confiteantur: ergo signum manifestum est, teneri statim, ac continuo ad confessionem. tom. 4. disputat. 46. sect. 4. §. Nihilominus dicendum. Idem dicendum de eo, qui non impleuit præceptum, ex iusta ac rationabili causa, quia licet excusatus fuerit, reuera tamen non impleuit præceptum; & ideo tenetur illud implere, postea statim cum primum potuerit. Ibidem. §. Oritur enim. & §. Ex hac vero decisione.

12. Qui non habet copiam confessoris excusatur ab hoc præcepto; quia nemo tenetur ad impossibile: & non solum physica & absoluta impotentia, sed extraordinaria difficultas, potest interdum excusari, verbi gratia, si quis non possit habere confessorem, nisi iter longum conficiat: non enim est ad hoc cogendus, præsertim quando non viget periculum salutis. Quanta verò debeat esse hæc difficultas, relinquitur arbitrio prudentis. Item excusatur ab hoc præcepto ille qui non potest confiteri sine morali periculo infamationis, vel alterius grauis nocimenti, vnde sic totam confessionem comprehendit, à tota illa excusabit, quia non obligat cum tanto rigore, tom. 4. disputat. 36. sect. 6. §. Diximus de obligatione.

Hac supponitur.

13. Hoc præceptum non obligat nisi.

obligat ad confitendum per interpretem: quia præcepta Ecclesiastica non obligant eum tanto onere, & conitit ex citato cap. Omnis. Quamvis aliquis sit in articulo mortis, habens probabilem existimationem de sua vera contritione, secus si dubius sit de illa, ne se exponat æternæ salutis periculo, confitendo illa peccata, quæ cum minori infamia explicare possit. Vide tom. 4. disp. 36. sect. 6. §. In hac censeo & sequenti.

14. Ille, qui aliter non potest, nisi per scriptum confiteri in præsentia confessoris, tenetur non solum de præcepto Ecclesiastico, sed etiam diuino, ita confiteri, ut quia, vel ipse mutus est, vel confessor surdus, & non potest se alijs nutibus explicare (quamvis aliqui contrarium probabiliter teneant.) Ratio est: quia præceptum confessionis obligat quando commodè, & sine damno aliquo impleri potest, tom. 4. disputat. 36. sect. 6. §. Unde contraria sententia.

15. Summus Pontifex potest tollere hoc præceptum, & dispensare in illo cum aliqua persona, manente præcepto in communi. Ita omnes. Ratio est: quia huiusmodi præceptum semper pendet à voluntate legislatoris, aut eius successoris habentis æqualem potestatem. Talis autem dispensatio ut licitè fiat,

requiritur causa proportionata acui, quia data est hæc potestas in ædificationem, & non in destructionem: quamvis dispensatio sine illa semper sit valida cum pendeat à voluntate eius, quamvis non rectè fiat: nulla tamen potest dari moraliter loquendo rationabilis causa, ut fiat dispensatio, aut abrogatio, licet possit esse ad coarctandum, vel extendendum tempus, tom. 4. disp. 36. sect. 1. §. Secundo dicendū. & seqq.

16. Annus huius præcepti Ecclesiastici computatur de Quadragesima ad Quadragesimam, ut constat ex communi consuetudine Ecclesiæ, omnes enim existimant hanc obligationem eo tempore finiri, non solum in obligatione per accidens, ratione communionis, sed per se. Nam etiam illi, qui non sunt communicaturi eo tempore confitentur. Item denique Prælati Ecclesiæ eo tempore cogunt ad observationem huiusmodi præcepti, & excommunicant transgressores, tom. 4. disputat. 36. sect. 3. §. Quartus modus conuenit.

17. Transgressio huius præcepti non habet pœnam ipso iure impositam, sed imponendam iuxta cap. Omnes utriusque sexus. Vbi solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesiæ, & priuentur sepultura. Tamen per Constitutiones synodales, seu

Syluest.
confessio 1.
q. 15.
D. Thom.
d. 17. q. 3.
ar. 4. quæst.
3. ad 2.
Caiet. ver.
Confessio
condit. 11.

Caiet. tom.
1. opusc.
tit. 5. q. 1.
Sot. d. 18.
q. 1. Petrus
Sot. lect. 5.
de confess.

De Confessore in communi. §. 1.

*Cordub. in
sum. Hisp.
q. 15.*

ex consuetudine Episcopatum solet apponi pena excommunicationis ipso facto incurrenda, ut patet in omnibus Hispaniæ fere Episcopatibus, quam incurrit omnis qui non implet, aut utrumque præceptum. Alii communiois, & confessionis, aut vnum tantum ex istis duobus. De quo vnusquisque consulat consuetudini sui Episcopatus, & obseruet eam. Item incurrit eam, qui vel integrè non confitetur, vel non ita integrè, ut absolui possit, *tom. 4. disp. 36. sect. 8. §.* Circa secundam partem & seqq.

18. Qui non valide absoluitur, ex defectu mere interno, non excusatur ab excommunicatione synodali, si sciens, ac videns, eo modo absoluitur, & confiteatur: tecus dicendum, si ex aliqua ignorantia, aut inaduertentia hoc faciat, putans se suscipere sacramentum, quia non datur contumacia contra obedientiam Ecclesiæ, quam excommunicationis requirit, *tom. 4. disp. 36. sect. 8. §.* Dubium in secundo potest. Denique pueri nondum habentes tam perfectum rationis usum, ut ad communionem obligentur, non incurrunt hanc penam excommunicationis, ut constat ex usu. Et probatur argumento textus in cap. 1. de delictis puerorum, vbi dicitur, huiusmodi pueros grandiusculos agentes contra præcepta non excusari quidem à peccatis, quamuis in illis talia peccata non ita, ut in maioribus

peniendi videantur. Et idem puto esse dicendum de Ethiopibus notio venientibus, licet sint cuiuscunque ætatis, donec sciant doctrinam Christianam & dispositionem requisitam ad sumendum verum corpus altissimi Christi existentis verè ac realiter in hostia consecrata post verba consecrationis prolata ab ore sacerdotis: est enim eadem ratio quasi de illis, & de pueris, licet in ætate discrepent, semper tamen huiusmodi negotium obseruatis omnibus circumstantiis relinquatur prudentis Parochi arbitrio, *tom. 4. disput. 36. sect. 8. §.* Tertio dubitari potest.

Vide Cordubam in sum. Hisp. q. 60.

§. I.

Confessor in communi.

I. Solus sacerdos est minister sacramenti penitentiae, est de fide definita in Conc. Trid. sess. 14. cap. 6. Ioan. Aug. & can. 9. & 10. in Florentin. in literis 17. art. 5. in vnionis, & ex alijs multis constat. Ioann. & Item habetur in cap. Quidam dicitur. alij. de penis. distinct. 1. Quamuis sit malus & iniquus, ut definitur ex Trid. cit. can. 10. quia hoc ministerium non fundatur in consuetudine, sed in potestate a Christo concessa quæ propter peccatum non amittitur, *tom. 4. disp. 24. sect. 1 §.* Dicam primo. & dico secundo. Et ita est solus sacerdos minister, ut ob nullam necessitatem, aut dispensationem alius non sacerdos esse possit, ut constat

ex Conc. Trident. loco cit. can. 10. Ibid.
§. Dicendum tamen est.

2. Sacerdos non ut auctor principalis, sed ut minister Christi absoluit. Ratio est: quia Christus non tribuit sacerdotibus divinam auctoritatem, nec potestatem excellentiæ, sed ministerialem. Tamen sententia eius est diffinitiva, quia vere est simul sententia Dei, ut principalis iudicis, ipsius vero sacerdotis, ut ministri, *tom. 4. disputat. 19. sect. 1. §. Neque inde fit.*

3. Confessor non potest licite absolvere penitentem, quem scit non habere universalem attritionem, de omnibus peccatis etiam oblitis. Ratio est: quia non potest dari sacramentum ei, qui obicem ponit, seu ei, qui non est simpliciter dispositus ad effectum, *tom. 4. disp. 20. sect. 5. §. Ad secundum eo dem modo.*

4. Confessor propter ordinationem, ut valide administret sacramentum penitentiae quæ non est omnibus simplicibus sacerdotibus data circa mortalia, sed pendet ex cõcessione Ecclesiæ, ut cõstat ex Cõs. Trid. sect. 14. c. 7. & cap. Omnes utriusque sexus sæpe repetito. & cap. Si Episcopus de penis. & remiss. Vnde qui non habet iurisdictionem ordinariam, ut pastor animarum, aut delegatã ex commissione non potest abso-

lutionem validam dare, *tom. 4. disp. 24. sect. 2. §. Dicendum ergo, &c.*

5. In casu necessitatis, extra articulum mortis, non potest simplex sacerdos absolvere in direetã peccatis mortalibus, & in casu quo absolvat, sacramentum erit nullum non tã propter defectum iurisdictionis ex parte ministri, quã propter in dispositionem, quæ in penitente inde resultat per se loquendo, & seclusa ignorantia, nam si hæc interueniat plane concedimus illud sacramentum non esse omnino nullum. Ratio conclusionis est: quia consuetudo, ac traditio Ecclesiæ, quæ concedit omnibus sacerdotibus, ut possint absolvere ab omnibus peccatis venialibus, non est extendenda ultra id, quod consuetudine receptum est: consuetudine autem solum videtur introductum, ut fideles habeant hanc licentiam, quando non habent conscientiam peccati mortalis, ideoque quando illam habent, iam non licet eis confiteri simplici sacerdoti extra articulum mortis, *tom. 4. disputat. 31. sect. 3. §. Solum ergo potest.*

6. Non est in præcepto, in necessitate cõfiteri non sacerdoti: quia præceptum confessionis coniunctum est cū potestate clauis, estque idẽ cum præcepto recipiendi hoc sacramentum: cõfessio autẽ facta non sacerdoti, neq;

Nauar. in
sum. c. 27
n. 259.
Angel.
verb. con
fessio 3.
num. 4.

De Confessore in communi. §. 1.

Vide Cōc.
Const. ant.
in Bulla
Martini V

in potestate clauū fundatur, neque ad sacramentū conficiendū ordinari potest, cum non sit accusatio coram legitimo iudice, tom. 4. disp. 24. sect. 1. §. Hinc vero colligit.

7. Sacerdos decipiens penitentem, dicendo se habere iurisdictionem, cū non habeat, nō valide absoluit: quia oportet, vt sicut confessio, ita & absolutio sit integra saltem formaliter. ff. ex bona fide, & intentione absoluendi. Posita autem illa deceptione, non potest absolutio esse formaliter integra, tom. 4. disp. 26. sect. 6. §. Solum video.

8. In ministro de venialibus etiā requiritur iurisdicō, quā omnibus simplicibus sacerdotibus toleratis communicata est non tantum quoad venialia, sed etiā quoad mortalia iam rite confessa. Ratio est: quia Caput omnis vtriusque intelligitur de confessione mortalium nunquam confessorum, cum non sint materia necessaria, tom. 4. disp. 24. sect. 2. §. Vltimo aduertendum. & disput. 26. sect. 5. §. Nihilominus antiqui Doctores. Quā iurisdicō non est a penitente, vt vult Caietan. verb. Absolutio 2. Nec iure diuino (vt alij volunt) sed est ab Ecclesia delegata: quia non est ordinaria, cum non competat simplicibus sacerdotibus ex vi alicuius muneris, seu pastoralis officij: ergo est delegata. Ibidem §. Secunda opinio. & seqq.

Caietan.

9. Cum Episcopali munere, intrinsecē, & quasi ex natura rei est coniuncta iurisdicō ordinaria in foro sacramenti. Ratio est: quia Episcopus ex vi sui officij est pastor animarum, & gubernator in spiritualibus, & magis in pertinentibus ad bonum animæ, quam ad externū. Tamen Episcopus illam habet per Summum Pontificem, seu dependenter ab illo; quia omnes recipiunt media autoritate, & consensu Pontificis, vt habetur in cap. Ita Dominus distinct. 19. & in cap. Quoties. 24. q. 1. Et consequenter non habent illam ex iure diuino, sed humano, quia non habent illam ex vi consecrationis, sed ex vi sui muneris, munus autem habet a Summo Pontifice: ergo, tom. 4. disp. 25. sect. 1. §. Quarta est certum. & seqq.

Leo Papa
epist. 87.
alias 89.

10. Quicquid potest Papa in toto mundo & vniuersa Ecclesia potest Episcopus in sua diœcesi, exceptis his, quæ specialiter sunt prohibita, aut reseruat Pontifici: quia iurisdicō concessa Episcopo circa oves ex sua natura est vniuersalis, nisi limitetur. Idem dicendum de quocunque habente iurisdictionem ordinariam. Archiepiscopus autem in Episcopatibus suffraganeorum solum cum actu visitat, & nō amplius habet iurisdictionem: iure tamen ordinario, vt probabilius est: quia competit Archiepiscopo ratione proprii muneris.

muneris, tom. 4. disp. 25. sect. 1. §. Ad dendum verò. & sequenti.

11. Proprius sacerdos tribus modis dici potest: primo, ille est, qui habet iurisdictionem in foro pœnitentiæ, siue ordinariâ, siue delegatâ, vt aliqui volunt. Secundo, quicumque pastor animarum habens iurisdictionem ordinariâ siue proximâ, & immediatâ, vt in Parrocho, siue vniuersalẽ, & quasi remotam vt in Episcopo, aut Summo Pontifice, vt alij admittunt. Deniq; tertio, proprius sacerdos de quo agimus, est ille, qui habet proximâ curâ, & obligationem ex officio ministrandi fidelibus sacramentum pœnitentiæ, tom. 4. disp. 25. sect. 2. §. Principio declarandum. & seqq.

12. Parrochus est proprius sacerdos omnium, qui intra terminos illius Parochiæ degunt, siue laici, siue sacerdotes sint seclusis privilegijs. Ita omnes: quia, ille Parrochus est proprius rector, & pastor immediatus, illarum animarum etiâ vagabundorum dum in sua Parochia commorantiũ, & iter agentium transcurrentium per suas Parochias, secundum consensum & consuetudinẽ Parochiorum nisi ad hoc peregrinentur, vt illi confiteatur; quia iam non datur bona fides, & ex consequenti non necessitas, sed voluntas, tom. 4. disp. 25. sect. 2. §. Circa priorem partem.

13. Plura habens domicilia in diuersis Parochijs, in quibus

per distincta anni tempora habitabit, potest cuicumque Parocho illarum confiteri, vt proprio sacerdoti. Ratio est: quia vterque illorum est proprius sacerdos, & ita potest esse iudex: quia hæc iurdictio nõ sequitur actualem habitationẽ, sed domiciliũ, to. 4. disp. 25. sect. 2. §. Primum est.

14. Habens in vno loco domiciliũ, in alio verò quasi domicilio. ff. habitationem diurnam pro aliquo tempore anni, quamuis non fixam, vt sunt præcipue Scholastici, milites, litigantes, ac mercatores, quando in alienis oppidis diu morantur, subiicitur ordinarijs pastoribus illorum locorum, in quibus habitabit, vt colligitur ex Gloss. in Clement. 1. de privilegijs. & vsus etiâ probat, tom. 4. disp. 25. sect. 2. §. Secundum dubium est.

15. Proprius sacerdos Parochorum est Episcopus, vel iurisdictionem quasi Episcopalem participans, vt sunt aliqui Abbates, vel Archidiaconi in plures Ecclesias Parochiales: quia cum ipsi Parochi inter se non sint subordinati; neque vnus sit alteri superior, non potest vnus esse sacerdos proprius alterius. Episcopus autẽ est ille immediatus superior, & idẽ solus est pastor eorum. Eadem est ratio de habentibus iurisdictionẽ quasi Episcopalem. Itẽ proprius sacerdos Episcoporum est solus Papa, vt patet, ex ratione facta proportionabili

Bonauent.
in 4. d. 17.
3. p. ar. 1.
q. 2.
Syluestr.
verb. Confessio. 1. q.
1. Medin.
Cod. de confessione.
Sor. 2. 18.
q. 4. ar. 2.

Nauar. in c. Placuit de pœnit. n. 77.

Nauar. in c. Placuit de pœnit.

Vide Sorũ in 4. d. 18. q. 4. ar. 2.

De Confessore in communi. §. I.

biliter applicata, tom. 1. disp. 25. sec. 2. §. Quinto aubitari potest.

16. Proprius sacerdos Cardinaliū est solus Papa, quia sicut ratione dignitatis propinquissimi sunt Pontificij, ita illum solum habent ut proprium sacerdotem, ac pastorem, tom. 4. disp. 25. sect. 2. §. Sed quares quid. Item Papa, vel Summus Pœnitentiarius eius est proprius sacerdos familiaris Summi Pontificis, constat ex usu & relatione omnium Doctorum, quod intellige de his, qui actu sunt Romæ, nam si inde discedant non utuntur hoc privilegio, sed communi iure. *Ibidem* §. Superest, ut nonnullas.

17. Aliqui in dignitate constituti, solum Episcopum habent, ut proprium Sacerdotem; ut Decani Ecclesiarum, & interdum Archidiaconi, vel alii similes personæ: in qua re consuetudo est consuetudo, & specialia privilegia, 10. 4. d. 25. §. 2. Tercio excipiuntur.

18. Quamvis, ut valide fiat sacramentum supposita potestate, non requiratur bonitas in ministro, ut patet. Tamen necessaria est, ut sanctè, ac licitè ministretur, non solum dum absolvit, sed etiam dū confessionem audit, non habere conscientiam peccati mortalis: quia totū illud est sacramenti opus, tom. 4. disp. 28. sect. 1. §. Circa bonitatem.

19. Per se, ac regulariter loquendo necessaria est aliqua bonitas, seu sanctitas ex parte sacerdotis, ut sit minister sacramenti

pœnitentiæ ita idoneus, ut honestè & sine culpa eligi valeat, aut ei iurisdicção delegari possit, quia conditio necessaria in ministro, ut licitè exerceat ministeriū, est etiā per se necessaria, ut ab alio inducatur, aut eligatur licitè ad tale ministeriū, quia eligere indignum ad ministerium aliquod, præsertim sacrū, valde inordinatum est. Tamen ut valeat electio, & iurisdicção detur per se nulla specialis bonitas requiritur in confessore, ut sit idoneus ad hoc ut eligi possit, seu delegatam iurisdiccionē accipere valeat. Quia quod non est necessariū ad valorē sacramenti in usu eius, nō est etiā necessariū ad aptitudinē, ut sic dicā, seu ad capacitatem huius ministerij: sed bonitas ministri, non est ita necessaria ad actuale ministeriū huius sacramenti pœnitentiæ, vel iurisdiccionis eius, ut pertineat ad substantiā, & valorē eius: ergo neque erit necessaria ad substantialem idoneitatem sacerdotis eligendi, 10. 4. d. 28. se. 1. §. Ex his ergo & seq. At verò requiritur, ut non sit ligatus aliqua censura, aut ab ordinario suspensus ab officio, aut ordine sacerdotali: nominatim denuntiatus, propter Extrauag. ad cui-tanda; quia censura omnino hominem privat usu iurisdiccionis necessariæ in sacramento pœnitentiæ, & consequenter reddit illum inhabilem ad novam iurisdiccionem recipiendā, *Ibidem* §. Secus verò.

20. Aliqua

Syluest.
verb. Con-
fessor. 3.
Nauar. in
sum. c. 4.

20. Aliqua scientia est necessaria in sacerdote, ut sit dignus minister sacramenti penitentiae. Ratio est: quia nullus potest licite iudiciū exercere in aliqua causa graui, neque eligi ad tale munus, nisi habeat scientiā proportionatā ad ferendū æquū iudiciū, quia aliās exponit se manifestō periculo errandi, tom. 4. disp. 28. sec. 2. §. Superest dicendum.

21. In Cōfessore, ut sit idoneus, octo requiruntur: primò, ut sciat discernere peccatū, an veniale sit, an mortale, & species peccatorū, & circumstantia necessaria, & omnia spectantia ad integritatem confessionis, quia sine eorum notitia non potest uti, prout debet clauē scientiæ. Secundo, ut sciat quid necessariū sit, ut penitēs sit sufficiēter dispositus ad absolutionē, tā ex parte doloris, quā ex parte propositi: quia aliās nō potest scire an iuste absoluat nec ne? Tertio, ut sciat, quando ex peccato oriatur obligatio restituēdi, vel alia similia; quia oportet ut moneat penitentem, & ab illo debitā satisfactionē, vel salte propositū eius requirat. Quarto, scire casus debet reseruatos, ut sciat quid possit absolvere, quid vero non. Quinto, scire oportet excōmunicationes quæ ipso facto incurruntur, quia nō potest absolui penitēs à peccatis, nisi priusquā ab excōmunicatione. Sexto, nō semper oportet, ut cōfessor per se ipsum possit hæc omnia discernere, sed suf-

ficit, ut intelligat ea, quæ frequētius accidunt, & de alijs dubitare sciat, quia hoc satis est, ut iuste & dignē suo munere fungatur, ad quē finē tota hæc obligatio ordinatur. Septima, habenda est ratio locorū, & personarū, multo enim maior scientia requiritur in vno loco quam in alio, & respectu vnius personæ quam alterius. Octauo, denique requiritur in cōfessore prudentia, & quatenus iudex est, & quatenus maxime est medicus, qui conueniētem medicinā peccatis adhibere debet, ut expresse traditur in Ca. Omnis vtriusq; tamen in rigore illa prudentia sufficit, per quam debito modo applicentur principia scientiæ, & ad disponendū penitentem, ut pro praesentibus peccatis satisfaciatur, & ad remediū adhibendū, ne in similia iterum incidat, tom. 4. disp. 28. sect. 2. §. Primo, ut sciat & seqq.

22. Sacerdos, qui scietē se ingerit ad confessiones audiendas absq; sufficienti & proportionata sciētia, grauitē peccat. Ratio est: quia est intrinsecē malum, suscipere aliquod iustitiae munus, sine sufficienti scientia, ad illud iuste ministrandum. Ab hac culpa excusat mortis periculum, aut articulus: quia sicut quælibet confessio & dispositio, & materia sufficit, ut sufficit quicumque sacerdos, etiā ignorans, dummodo sciat absolvere: secus dicendū de eo, qui ex obedientia superioris confessiones audit

sine

sine sufficienti scientia: quia non potest charitas, vel obedientia efficere e, ut aliquis licite confessiones audiat, sine sufficienti scientia, ad iuste, & digne exercendum hoc munus. *tom. 4. disputat. 28. sect. 2. §. Ex his sequitur, & seqq.*

23. Scientia proportionata numeri audiendi confessiones necessaria est in sacerdote, ut sit idoneus, saltem ut delegatio huius iurisdictionis licite fiat, quando autem ignorantia tanta sit, ut nesciat etiam absolutio-nem proferre, vel cognoscere regulariter moralem actum, etiam sub comuni ratione peccati mortalis, vel venialis, secundum generalem eorum rationem, ac distinctionem, reddit actum nullum, quia talis homo non potest humano modo exercere hoc ministerium: secus dicendum, quando ignorantia est de distinctione peccatorum in ratione venialis, vel mortalis, aut alijs circumstantijs, aut rebus omnino necessarijs; quanvis aliqui probabiliter oppositum habeant. Ratio est: quia ibi ex parte penitentis interuenit integra confessio, & ex parte Sacerdotis aliqua cognitio, & preceptio illius, quæ licet non sit exacta, tamen, est sufficiens, ut cognoscat illam, & sufficientem materiam huius sacramenti: ergo si supra talem materiam cadat vera forma, cum intentione perficiendi sacramentum

erit validum, *tom. 4. disp. 28. sect. 2. §. Tandem ex dictis, & seqq.*

84. Triplici ex capite potest oriri obligatio audiendi confessiones, 1. ex charitate, 2. ex obedientia, voto, aut alio precepto positivo, 3. ex officio, seu iustitia, quæ obligatio est præcipua per se, & quasi intrinseca ex officio, quæ residet in pastoribus ex officio, & præcipue in illis, qui vocantur proprii sacerdotes, ut Parrochi; Episcopi tamen non tenentur: quia habent vniuersale regimen, & plures alias actiones, quibus intenti esse debent, nisi grauitas necessitatis subditi postulare, quia etiam est proprius parrochus animæ eius, licet non ordinarie, *tom. 4. disp. 2. sect. 1. §. Diximus superiori & sequenti & tom. 3. disputat. 16. sect. 1. Vide etiam hic verb. Parrochus.*

25. Confessor non potest absolvere penitentem, nisi bene dispositum ad absoluti-onem suscipiendam: quia tenetur ministeri sacramentorum non dare illa indignis, *tom. 4. disp. 32. sect. 2. §. Siue confessor, &c.* Tamen erit bene dispositus, quando habuerit displicentiam peccatorum præteritorum, & propositum in futurum amplius non peccandi: at vero displicentia facile constabit confessori, si penitens in ipso modo confessionis, & accusationis præbat signa doloris, vel cum non sit homo rudis valde, appareat timoratus

mōratus, & licet tunc confessor nullam diligentiam teneatur adhibere, bene tamen faciet semper proponendo, & consulendo de restitutionem peccati: idem dicendum est de proposito non peccandi in futurum, quando oritur aliqua specialis obligatio restituendi, vel relinquendi aliquam occasionem proximam, sed solum obligatio generalis non peccandi, in quo non debet confessor proponere penitenti omnes difficultates, quæ in vitandis peccatis occurrere possunt, quia constituit illum in manifesto periculo, non solum non habendi propositum efficax non peccandi, sed etiam denuo peccandi; vnde satis est, ut illi proponat in genere faditatem peccati, Dei bonitatem, & periculum damnationis, &c. *tomo 4. disp. 32. sect. 2. §. In quo est secundo.*

26 Confessor quando ex confessione resultat obligatio restituendi, vel relinquendi occasionem in futurum, non debet semper penitentem cogere ut restituat, priusque illum absoluat; quia hæc obligatio non obligat semper pro statim, præsertim si non est inuentus infidelis, vel inconstans in similibus propositis, nec oportet à penitente iuramentum, aut aliam cautionem exigere, nisi in casibus in iure expressis: aliquando vero oportet remittere penitentem, & illum non absolueri,

donec suam obligationem impleat, præsertim, quando iterum atque iterum, illa confessus est, & implere promissit, neque impleuit; quia alias relinquitur in morali occasione peccandi, & eius propositum moraliter non potest iudicare efficax; quia propter oportet confessores in hoc esse cautos, & constantes, ne grauentur peccatis alienis, *tomo 4. disp. 32. sect. 2. §. Tota ergo difficultas.*

27 Quando penitens non potest statim implere obligationem restituendi: potest confessor eum absolvere, proponendo restituere, ad pinguiorem fortunam deveniendo, ut patet; moralis autem perplexitas esse solet in proximis occasionibus peccandi, quæ sæpe sine scandalo, vel infamia, vel alio graui incomodo relinqui non possunt; vnde non potest dari certa regula circa quid faciet confessor: quia tota hæc res pendet ex eius prudentia; ad quod requiritur ut sit magna, ut scandalum semper vitetur, & ut eximinetur omnes circumstantiæ occasionis, &c. Solum adverte quod quando occasio moraliter non potest vitari, non est penitenti deneganda absolutio, etiam si iterum, atque iterum reincidat, maxime si aliquantulum se contineat, & numerum peccatorum paulatim diminuat, & interdum potest deferri absolutio, & aliqua maior penitentia,

De hoc vñ
de Naur. s.
3. n. 14. &
15.

Caietano

verb. resti

tutio c. 6.

Nau. c. 17

n. 54. &

c. 26. n. 5

syluest.

verb. confes

3. q. 2.

3. q. 2.

3. q. 2.

3. q. 2.

3. q. 2.

3. q. 2.

3. q. 2.

vel

De Confessore in communi. §. I.

vel cautio adhiberi, quod si tandem experimento constet, hæc non sufficere, cogendus erit interdum penitens ad tollendam occasionem, etiam cum graui temporali nocumento; semper tamen necessaria est magna prudentia, vt scandalū vitetur, *tomo 4. disp. 32. sect. 2. §. Sed est specialis.*

28. Quando penitens in uincibiliter errat, possidens bona aliena putans bona fide esse sua, vel si inter virum, & vxorem intercedat impedimentū irritum matrimonium, quod ipsi inuincibiliter ignorant, debet confessor in primis nullo modo falsum dicere, vel penitentem nulla ratione in suo errore confirmare, quia hoc est intrinsece malum, vnde interrogans penitens, debet illi aperire veritatem. 2 Si confessor probabiliter credat suam admonitionem pro futura sine vllō scandalo, vel graui incomodo, debet admonere penitentem, vt relinquat statum, qui materialiter est status peccati, quantum excusetur per ignorantiam, Ratio est: quia tenemur ex charitate admonere proximum, etiam ignoranter facientem, id quod est peccatum, quando est spes fructus. Vt constat ex materia de correcti fraterna: secus si admonitio non est pro futura, aut probabiliter timet penitentem non effecturum, vel certe non posse sine graui incomodo

id efficere, de quo admonendus est, iuxta cap. si quis autem de penit. distinct. 15. ibi Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem, non te tenerem, & in cap. Quia circa de consanguinitate, affinit. Vbi Innocent 3. propter vitandum scandalum, mandat dissimulare cum quibusdam, qui bona fide matrimonium contraxerunt, cum tamen impedimentū diximus occultum habere, *tomo 4. disp. 32. sect. 4 Per totam.*

29 Si confessor sciat, penitentem esse recte confessum, & dispositum, tenetur sub graui peccato illum absoluerē, vt omnes Theologi docent: quia hoc postulat ratio iusti iudicii, & æquitas inter penitentem, & confessorem, tamen poterit absolutionem differre ex rationabili causa, in bonum, & commodum ipsius penitentis, quod iudicio prudentis confessoris relinquitur; quia hoc sine graui causa, & magna consideratione facere non debet, *tomo. 4. disp. 32 sect. 5. §. Secundum certum est.*

30 Confessor non solum potest, sed tenetur absolvere penitentem, iuxta eius probabilem opinionem ex qua sequi possit damnum tertio; quantum opinio sacerdotis sit probabilior. Ratio est: quia in eo casu penitens integre confessus est, & est bene dispositus, & nihil agit contra conscientiam, & hoc totum est euidens confessio, ergo nullū habet ius, nec rationem

Nauar. in c. Si quis autem de penit. dist. 7. numer. 66.

Nauar. c. 27. n. 180 & 288. & in cap. Si quis autem n. 66. de penit. dist. 7.

De Confessore. in communi. §. 1. 127

tionem aliquam, ut illum sine
absolutione remittat, *tom. 4. disp.*
32. sect. 5. §. Dico igitur.

Nau. in c. 1. de panis
dist. 7. n. 60. Sacerdos dans absolutionē
ineualidam, tenetur si potest sine
scandalo, & graui incomodo,
penitentē monere de defectu,

quia tunc potest prodesse moni-
tio cōfessoris, & non infert no-
cumentū alicui, *tom. 4. disp.*
32. sect. 6. §. Propter hoc ergo, & seqq.
Quando autē absolutio fuit vali-
da, licet inique data, ad nihil te-
netur confessor, nisi fort. ille de-
ceperit penitentē in re pertinē-
te ad salutem animæ eius, tunc
enim tenebitur monere illum,
vel illuminare iuxta regulas
charitatis, & prudentiæ. *Ibidem §.*
Supereſt dicendum.

Vide de
hanc con-
cluf. Nau.
cap. 17.
num. 122.

32 Quando confessor, siue pro-
prius, siue delegatus, fuit causa,
ut penitens non restituat, alienū
positiue consulendo, aut indu-
cendo, tenetur restituere illud
damnum proximo; quia reuera
committit iniustitiam contra al-
terum, siue id faciat cum mali-
tia, ut est euident, siue ex graui
negligentia, quia ex iustitia te-
netur, non ita temere uti mune-
re suo cum detrimento alterius:
secus dicendū, si tantum fuit ne-
gligens confessor in nō monē-
do penitentē, ut restitueret, quia
tunc nō est contra iustitiam res-
pectu proximi, quāuis aliqui op-
positū teneant, *tom. 4. disp.*
33. sect. 3. §. Supereſt dicendum, & se-
quenti.

33. Nulla Ecclesiastica pan-

est imposita iure cōmuni sacer-
doti, qui ex defectu iurisdic-
tionis, scientiæ, aut diligentiæ, vel
quacūq; alia ratione, peccat mi-
nistrando sacramētū penitentia; *Nau. c. 27*
ut probat noster Doctor, *n. 142.*
Syluest. verb. irre-
gularitas §. 12.

32. sect. 7 §. Explicuimus omnia. Ta-
mē clericus non sacerdos, aut
laicus ministrās sacramētū pe-
nitentiæ manet irregularis, quan-
uis quidā absolute negēt, alij
vero affirmēt de clerico iō sa-
cerdote, & de laico negent, quæ
opinio est cōmunis canonista-
rū *Ibidem §. Dixi etiam sacerdoti, & seqq.*

34 Qui nullum habent domi-
cilium, & semper vagantur, ha-
bent proprium sacerdotem, ubi
vagantur, & in huiusmodi ho-
minibus actualis habitatio succe-
dit loco domicilij; quando qui-
dem aliud non habent, & ideo
Ordinarius Parochus illorum
est ille, in cuius Parochia ha-
bitant, & mutata mutatur, ut pro-
bat satis cōsuetudo, itē iter agē-
tes, seu perigrinantes, qui alibi
habent suū domiciliū, attēta cō-
suetudine, & tacito consensu
parrochorum, possūt, ut proba-
bili est, confiteri, vel parrocho
illius loci ad quem perue-
niunt, vel sacerdotibus, ibi
habentibus iurisdictionem de-
legatam ab Episcopo loci; si
autem ibi fuerint alij habē-
tes potestatem delegatam a
Papa securius erit illi confi-
teri, quia est res magis certa,
tom. 4. disp. 25. sect. 2. §. Tertium
dubium, & seqq.

§. II. Confessor

De Confessore quoad approbationem. §. 2.

§. II.

Confessor quoad approbationem.

11.

Approbatio Episcopi iure antiquo non erat necessaria, ut sacerdos idoneus possit eligi, vel iurisdictionem delegatam à Parrocho accipere, quia in delegante erat potestas, & in delegato capacitas, unde per facultatem datam generaliter ad eligendum confessorem, eligi poterat quilibet sacerdos iure diuino idoneus, absque alia conditione, aut approbatione. Tamen mo'to post Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. de reform. Secus dicendum est, cuius verba sunt hæc. *Quauis Presbiteri in sua ordinatione, à peccatis absoluedi potestatem accipiant, tamen sancta Synodus discernit, nullum etiam regularem, posse confessiones etiam secularium sacerdotum audire, neque ad id idoneum reputari, nisi, aut Parrochiale beneficium, aut ab Episcopo per examem si illis videbitur esse necessarium, aut alius idoneus iudicetur. & approbationem, quæ gratis obtineat, priuilegijs, & consuetudine quacunque, etiam inmemoriabili non obstantibus.* Unde huiusmodi approbatio non solum est de necessitate præcepti, sed etiam sacramenti; cum Concilium possit talem legem statuere, *tomo 4. disp. 28. sect. 3.*

§. Dico ergo primo, & seqq. & sect. 4.
§. Certum est, & §. Quarto principaliter.

2. Sacerdos auditorus confessiones regularium non indiget approbatione Episcopi, ut patet in loco concilij cit. ibi *Confectiones secularium, & sacerdotum: vbi nihil loquitur de regularibus, & circa illos nihil innouauit Concilium Trid. sub nomine autem regularium etiam feminae religiose comprehenduntur: quia illæ etiam secundum iura secularia non sunt.* *tomo 4. disputat 28. sect. 4. §. Secundo adnotandum est, & seqq.*

3. Regularis nunc habens facultatem eligendi confessorem, potest eligere, quem inuenit, sibi idoneum, quanuis ab Episcopo approbatus non sit, quia Conc. Trid. nihil in hoc innouauit, *tomo 4. disp. 28. sect. 4. §. Hinc colligitur primo.* Secus vero dicendum, quando in facultate aliud exprimitur, ut in Bulla Cruciatæ; unde per illam non possunt regulares eligere confessorem nisi approbatum ab Ordinario, quam conditionem debent omnino seruare, ut possint frui priuilegio bullæ, *Nomine vero Ordinarij non venit Prælatus aliquis religionis; sed solus Episcopus. Ibidem sect. 6. §. Primum dubium euident est.*

4. Prælati inferiores Episcopis, non habentes iurisdictionem Episcopalem, non possunt eligere nisi confessorem approbatum

Caiet. in sum. verb. absolutio. Syluest. verb. confessor 1. q. 5. Victor. in sum n. 150. Nau. in c. Placuit de panit. dist. 6. n. 49.

Conc. Trid. sess. 23. c. 15. de reform.

Naaar. in sum. cap. 4 n. 7.

batum ab Episcopis; quia hī Prælati manifeste comprehenduntur sub decreto Conc. Trid. Episcopi vero si velint eligere sibi subditum, illum possunt approbare, at vero si velint eligere sibi non subditum, debent eligere approbatū ab Episcopo cui est subiectus, ita habetur in declaratione Cardinaliū 1558. & 1160. *tomo 4. disput. 28. sect. 4.* §. De hac ergo. Et omnis facultas secularibus data à quocumque Prælato, intelligenda est de confessore approbato; quia concessio etiam Papæ semper intelligitur secundum ius commune, unde licet in bullis non adderetur particula, ab Ordinario, ita intelligendum erat, quia non censetur derogare ius, nisi quando sufficienrer id declaret. *Ibidem §. Atque eadem proportionē.*

5. Approbatio Episcopi est distincta à legatione iurisdictionis, unde possunt separari, quia potest Episcopus recte, ac iure dicere aliquem approbare, & nihilominus non delegare suam iurisdictionem sic approbato. Item potest simpliciter approbare, & tamen iurisdictionem ad tempus concedere, vel durante sua vita, & tunc licet per mortem cesset iurisdictione, non tamen approbatio, *tomo 4. disp. 28. sect. 4. §. Sexto circa aliud membrum.*

6. Per ius antiquum ante Conc. Trident. erat statutum de approbatione religiosorum, om-

ne sequens Alexander 4. concessit mendicantibus facultatē audiendi confessiones, quam postea Urbanus 4. & Clemens 4. confirmavit, licet non respectu omnium, sed eorum, qui ad audiendas eorum conciones conveniebant, postea vero Bonifacius 8. in *Extravag. supra Cathedralam de sepult.* concessit hanc facultatem respectu omnium, ea tamen conditione, ut superiores tenerentur prius facultatem petere ab Episcopo ad eligēdos confessores, deinde electos præsentare ipsi Episcopo, ut eos admittere, quod si facere nolint, illa præsentatio sufficiebat, & Pontifex ex tunc illos admitteret. Deinde Benedictus 11. in *Extravag. inter cunctas de privileg.* confirmavit eadem privilegia, & abtulit necessitatem illius solemnitatis, sed solum voluit, ut dicti superiores, verbo, vel scripto significarent Episcopis, se designasse religiosos, non explicando eorum numerum, nec nomina, nec expectato consensu Episcoporum. Tandem vero Clemens 5. cum Conc. Vienēsi, in *Clement. dudum de sepult.* revocavit hæc Extravag. Benedicti 11. & reduxit rem ad statum, in quo per Bonifacium erat constituta, & in eo duravit usque ad Conc. Trid. *tomo 4. disp. 28. sect. 3.* §. Quamvis autem.

7. Religiosus approbatus simpliciter ab aliquo Episcopo, in cuius diocesi habitat quam-

Alenf 4. p. q. 78. mem. 1. ar. 3. ad 1.

17. h. i. q. 78. p. 20. q. 78. p. 20. q. 78. p. 20.

De Confessore quoad approbationē. §. 2.

diu ibi comoratur eligi potest per bullam à quolibet vrente privilegio eius, quia ille est absolute approbatus à suo Ordinario; idem dicendum si perigrinetur talis religiosus extra diocesim, quia ille non mutat habitationem, nec Ordinarium Episcopum suum: ergo semper manet approbatus ab Episcopo suo, ubicumque exiit; si vero religiosus debeat eligi virtute privilegiorum religionis, non potest eligi extra diocesim, licet non mutet permanentem habitationem, sed tantum per alias diocesis disturrat, ut probat notiter Doctor latē, *tom. 4. disp. 28. sect. 7. §. Secundo dicendum, & §. Maior difficultas, & seqq.*

8. Papa delegans alicui sacerdoti particulari, iurisdictionem ad audiendas confessiones in suo Romano Episcopatu, censetque illum approbare, quod est in dubitatum; idem dicendum de Episcopis respectu suorum Episcopatum, *tom. 4. disp. 28. sect. 4. §. Tercio principaliter.* Parrochi vero tantum possunt delegare iurisdictionem suam alijs parrochis, aut alijs sacerdotibus ab Episcopo approbatis, quia hæc est mens Conc. Trid. *Ibidem* Dicendum ergo est.

9. Solus Episcopus saltem electus, & confirmatus, licet non consecratus, aut eius vicarius potest dare approbationē: de Episcopo patet, quia iam est verus Episcopus; de vicario itē

non dubitatur, quia vnus cum Episcopo censetur. Idem dicendum de capitulo Sede vacante, ut constat ex vsu, idem de Abbatibus exemptis habentibus iurisdictionem Episcopalem, quod etiam vsus confirmat: secus dicendum de provincialibus, & generalibus religionibus, respectu secularium, quia non habent iurisdictionem Episcopalem, & ordinariam in populum fidelium, quæ nomine Episcopi proprie indicatur, *tom. 4. disputat. 28. sect. 5. §. Duo potuntur, & seqq.*

10. Dans hanc approbationem debet esse Episcopus confessoris, qui approbatur. Ratio est: quia hæc approbatio est actus iurisdictionis, ergo per se pertinet ad superiorem, qui iurisdictionem habeat in eum, qui approbatur, ergo dari debet ab Ordinario eius, *tom. 4. disp. 28. sect. 6. §. Verumtamen hæc euasio.* Nō autem debet esse Episcopus materialis loci, in quo fit confessio, quia accidentarium est huic sacramento, quod in hoc, vel illo loco fit, dummodo iurisdictione confessoris in penitentem retineatur; declaratur exemplo, v. g. si subditus Episcopi Conibricensis, Olisipone existens, & habens bullam Cruciatæ, & ibi inueniat sacerdotem approbatum ab Episcopo Conibricensi, poterit ibi eum eligere, sicut posset etiā confiteri suo parrocho, si ibi esset, *Ibidem §. Hæc ergo sententia.*

11. Epif.

12. Episcopus duobus modis potest approbare sacerdotē extraneū pro suis subditis, primo manente nō subdito, in quo sensu Episcopus nō potest absolutē approbare aliquē Sacerdotem, qui ei aliquo modo non subijciatur; vnde approbatio Episcopi data alieno ad tempus sibi subdito solum durat, quandiu illa subiecto durat: secus dicendum si approbatio fuerit ad tempus, hoc enim vñ observare videmus. Secundo, potest Episcopus approbare illū, qui non erat subditus; vnde certū est posse Episcopum approbare in suo Episcopatu clericum alterius diœcesis, qui ei subdatur, tū ad examen, tū etiā ad ministeriū, vel Ecclesiæ alicuius servitium, vel si mutet domicilium, aut habitationem pro aliquo tempore, nam pro illo poterit illum approbare, vt probat vñ, *tom. 4. disp. 28. sect. 6.*
 §. *Respondeo breuiter.*

Cōc. Trid. 12. Religiosi exempti sunt subiecti Episcopis quoad approbationem ratione domicilij, vt iuxta *Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. de re form.* idonei reputentur. Quia Episcopus approbans debet esse Episcopus Confessoris (vt in cōclusionē 10. hic). ff. Ordinarius illius: ergo necesse est, idem cū proportione intelligi de regulariis, vt patet ex eodē *Conc.* nā eodē modo loquitur de approbatione religiosorū, quā clericorū seculariū à Episcopo faciēda, *10. 4. disp. 28. sect. 6. §. Tertium dubium.*

13. Episcopus potest subito licentiam dare, vt confiteatur sacerdoti approbato ab alio Episcopo. Ratio est: quia si approbatio Confessoris facta à proprio ipsius Episcopo est sufficiens, vt iuxta formam Concilij Tridentini ille sit capax iurisdictionis delegatæ in hoc foro: ita erit sufficiens, vt quilibet alius Episcopus committat tali sacerdoti ouem suam, dando illi iurisdictionem, media tali facultate, cū nihil impediat talem delegationem, aut facultatem, supposita proxima capacitate iuris in tali sacerdote. Item poterit Episcopus dare hanc licentiam limitatam ad eligendum confessorē tantum sibi subditum, & à se approbatum cum sit gratia pendens ab eius voluntate. Et per hanc facultatē nō approbat sacerdotē eligendū, quando neque à se, neque ab alio Episcopo approbatus sit, cū videatur repugnare intentioni Concilij. Denique Parochus item potest facultatem dare suis Parochianis eligendi confessorē approbatum ab Episcopo. Itē potest, si veller, restringere facultatem, vt sacerdos eligendus debeat esse approbatus à proprio Episcopo suæ diœcesis: quia amplitudo, & restrictio facultatis voluntaria illi est; & magis constat ex vñ, *tom. 4. disp. 28. sect. 7. §. Quarto ex his facile, & seqq.*

14. Per facultatem concessam à Pontifice eligendi cōfessio-

rem approbatum ab Episcopo, potest eligi sacerdos alterius diæcesis, ibique approbatus. Ratio est, quia Summus Pontifex quando dicit in Bullis, præbyterum approbatum ab Ordinario, nihil aliud intendit, nisi, ut iuxta formam Concilij Tridētini fiat electio Confessoris. Ergo si tantum Pontifex loquitur de sacerdote approbato ab Ordinario confessoris, de eodem loquitur Concil. ergo eligendo illum satisfacit Concilio. Ergo poterit eligi ex vi Concilij ubicunque, & à quocunque penitente habente tale privilegium, *tom. 4. disp. 28. sect. 7. §. Primò ergo. & sequenti.*

15. Sacerdos regularis approbatus ab Episcopo, in cuius diæcesi habitat, si habitationem, & quasi domicilium mutet in locum alterius diæcesis, indiget noua approbatione Episcopi illius diæcesis, ut eligi possit per bullam: quia debet esse approbatus à suo ordinario, iam autem alium Ordinarium habet; ergo alia approbatione indiget. *tom. 4. disput. 28. sect. 7. §. Hinc verò.*

16. Non est necesse, ut approbatio detur in scriptis admodum authenticæ sententiæ: quia Conc. non postulat illam in scriptis, consultius tamen erit eam in scriptis recipere, ut certius de illa constet. Item non est de substantia eius, ut gratis detur: quia ex Concil. id sufficienter

colligi non potest, nam illud verbum, gratis detur, exponitur optimè præceptiue, *tom. 4. disput. 28. sect. 5. §. Inquiret verò aliquis. & sequenti.*

17. Sacerdos habens Parochiale beneficium censetur approbatus non solum pro suo Episcopatu, sed pro tota Ecclesia, ita, ut uterque sit proxime capax iurisdictionis, si aliunde conferatur ab eo, qui potest delegare, vel mediante Bulla, aut simili priuilegio eligendi confessorum: hæc conclusio fuit grauissimorum quorundam Prælatorum, qui interfuerunt Concilio: & est omnium Theologorum, & iuris peritorum Salmaticentiū: non sufficit tamē beneficiū Parochiale habuisse, si iam illud dimisit: quia Concil. expressè dicit, nisi Parochiale beneficium habeat, *tom. 4. disp. 28. sect. 4. §. Nihilominus censeo, & sequentibus.*

18. Sacerdos simpliciter approbatus ab Episcopo, est capax iurisdictionis delegatæ à potente eam delegare in sacramentali foro, in tota Ecclesia: quia Concil. vnam tantum requirit approbationem, nisi limitetur ex intentione concedentis iurisdictionem, aut approbationem: quia clarum est liberum esse concedenti iurisdictionem dare sub conditione, ut sit approbatus ab Episcopo diæcesis, in qua confessiones audit, seu ab Episcopo penitentis, & nō aliàs,

tom. 4. disput. 28. sect. 1. §. Quartum dubium & sequenti. & sect. 7. §. Supponimus. & seqq.

19. Religiosi mendicantes indigent approbatione Episcopi obtenta, ut possint audire confessiones secularium, ut constat ex illis verbis Concil. Trident. Nullus sacerdos secularis, vel regularis, quam approbationem tenentur Episcopi ex iustitia illā non negare sine iusta causa, & grauitur peccaret aliter faciēdo. Ibid. §. Dicendū ergo est, tom. 4. disput. 28. sect. 5. §. Sed hac sententia.

20. Approbatio semper durat, quando non reuocatur, ita, ut nec per mortem concedentis extingatur; sicut de praesentatione mendicantium facta Episcopo. Ratio est: quia non solum est gratia, sed iuridica declaratio, quae suam vim retinet, quando non reuocatur, potest tamen reuocari ex iusta causa, cum nullum sit ius prohibens hanc approbationem reuocari. tom. 4. disput. 28. sect. 8. §. Primum ergo & sequenti.

21. Approbatio non sufficit petita, & non obtenta, etiam si iniuste negetur; ut colligitur ex Concil. iuxta illam conditionalem: Nisi quis sit approbatus ab Episcopo, non potest confessiones audire. Sed huiusmodi conditionalis habet hanc vim, ut si in re ipsa non ponatur requisita conditio, effectus sequi non possit, ergo, &c. Neque ad hoc refert quod talis conditio iustē, vel ini-

iustē appositā sit, ut ex quam plurimis exemplis patebit. At duo tantum afferam. scilicet, per hanc conditionalem, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c. Etiam si ex iniquitate alterius paruulus priuetur Baptismo, non assequitur illius effectum. Idem dicendum de illa conditionali, Nisi quis per sententiam fuerit declaratus, non priuetur bonis suis, quia in quantum non declaratur, non priuatur bonis suis: ergo similiter, tom. 4. disput. 28. sect. 5. §. Nihilominus dicendum.

22. Episcopus potest religiosos mendicantes sine examine a se approbatos, in examen vocare, ut supponi videtur in motu proprio Pij Quinti anni 71. qui est 128. & incipit Romani Pontificis, cuius verba sunt haec. Volumus tamen eo, qui ab Episcopo, semel in ciuitate, & diocesibus suis prauo examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo, iterum non examinari. Igitur, qui sine prauo examine approbati fuerint, postea examinari poterunt, & consequenter, si per illud constiterit priorem approbationem non fuisse rectē factā, poterit reuocari, tom. 4. disput. 28. sect. 8. §. Hic autem modus.

23. Episcopus potest absque speciali causa iterum examinare approbatos a suo antecessore, & indignos reprobare. Ratio est: quia est nouus pastor, & propriam obligationem induit, ut supponi vide-

Est communis omnium.

Iste motus supra citatus.

De Confessore quoad approbationē. §. 2.

tur in motu proprio Pij V. citat. in superiori conclusione, *tom. 4. disput. 28. sect. 8. §. Potest autem.*

24. Episcopus non potest sine iusta causa approbationem subditis, etiam semel datā reuocare. Ratio est: quia vt diximus in conclusione 20. approbatio non est solum gratia, sed iuridica declaratio, quæ se habet tanquā iusta sententia ex iustitia debita: ergo non potest iussē reuocari sine causa. Imò probabile est talem reuocationem sine causa esse nullam, quamuis res sit dubia & timenda; quia talis reuocatio sine causa facta, est quasi ablatio iuris iam acquisiti, vel quasi reuocatio sententiæ iustæ sine causa: ergo non tantum iniusta, sed etiam nulla, *tom. 4. disp. 28. sect. 8. §. Addo verò.*

25. Regulares approbati semel nō possunt vti vbique suis priuilegijs, & iurisdictione, quæ per illa eis conceditur, sed in vnoquoque Episcopatu, in quo habitant, debent ab illius Episcopo approbati, *tom. 4. disp. 28. sect. 7. §. Tertium ergo.*

26. Episcopus non potest dare facultatem eligendi confesforem subdito, per illam met approbando sacerdotem eligendū, etiam si aliàs neque à se, neq; ab alio Episcopo approbatus sit; quia videtur apertē repugnare intentioni Concilij Tridentini, nam postulat approbationem in particulari factam in tali per-

sona, quæ idonea iudicari valeat, quæ dici non potest de illa approbatione confusa, *tom. 4. disput. 28. sect. 7. §. Solum potest. & seq.*

27. Parrochus potest dare suis Parrochianis facultatem eligendi Confessorem, qui debet esse approbatus ab Episcopo, vt patet. Item potest, si velit restringere facultatem, vt sacerdos eligendus debeat esse approbatus à proprio Episcopo suæ diæcesis: quia ampliudo, vel restrictio facultatis, voluntaria illi est. Item potest dare suo Parrochiano facultatem eligendi quemcunque sacerdotem approbatum à proprio Episcopo ipsius Sacerdotis, etiam si non sit subditus Episcopi Parrochi delegati, neque ab illo approbatus, nam talis sacerdos est capax cuiuscunque iurisdictionis delegatæ, nisi adsit prohibitio specialis proprii Ordinarij: quia, vt verius existimat noster Doctor, vnusquisque Episcopus potest prohibere omnibus Parrochis sibi subditis, ne Sacerdotem aliquem villo modo in coadiutorem assumant, neque illi delegent iurisdictionem suam, nisi per se fuerit prius approbatus, quam non solum possunt prohibere, sed irritare. Vnde Parrochi debent obseruare in hoc speciales Ordinationes suorum Episcoporum, siue scripto, siue consuetudine, siue alio modo de illis constet, *tom. 4. disput. 28. sect.*

sect. 7 §. Quinto ex hit.

Nat. l. 4.
n. 10. &
II.

28 Episcopi possunt concedere approbationem cū limitatione personarum, vel locorum, v. g. ad audiendas confessiones virorum, & non fœminarum, seu in hoc oppido, & non in illo, si ex iusta causa, & debito modo id faciant, vt cōsuetudo, & vsus tenet, *tom. 3. disp. 28. sect. 7. §. Sexto explicandus est.*

Syluest.
verb. con-
fes. 2.

29 Parochus excommunicatus non potest alteri sacerdoti dare facultatem ad audiendas confessiones. Ratio est: quia cōcedere facultatem audiendi cōfessiones est actus iurisdictionis, à qua est priuatus excommunicatus: quomodo autem poterit dare, quod nō habet? *tom. 5. disp. 11 sect. 2. §. Alia vero difficultas.* Item Episcopus excommunicatus nō potest aliquē in confessorē approbare, vel exponere, etiam si, iurisdictionē nō conferat, quia illa mer. approbatio est actus iurisdictionis. *Ibidem, & tomo 4. disp. 27. sect. 1. §. Ex quo obiter, & sequenti.*

30 sacramentum penitentiae ad ministrans excommunicatus fit, irregularis secundū ius: quia censura priuat excommunicatum ab administratione sacramentorum, quod intellige si administret cum intentione absoluendi, etiam si sacramentum sit nullum; quia quantum potest fungitur sua potestate ordinis, & iurisdictionis, vt patet in illo casu rebaptisandi,

quantūcumq; quis rebaptizare intendat, nullum conficit sacramentum, & nihilominus contrahit irregularitatem, & hoc iudicat probabiliter noster Doctor: secus dicendum si non habuit intentionem absoluendi, sed decipiendi, quia actio illa non est vsus ordinis, sed fictio eius, vt patet in heretico tantum exteriori, quia non incurrit censuras. Item patet in illo, qui exterius rebaptizat siue intentione rebaptisandi; quia non incurrit irregularitatem. *Vide, tom. 5. disputat. 11. sect. 3. §. Secundo dicendum est, & seqq.*

§. III.

Confessor quoad peccata reservata.

1. **R**eligiosi mendicantes non possunt ex vi iuris cōmunis absolute à peccatis reservatis Episcopo, quanuis alij oppositum teneant. Ratio est: quia in *Clement. dudum de privileg. declaratur* religiosos ex vi illius concessionis non habere maiorem facultatem absoluendi à peccatis quā parochos ordinarios, illi autem non habent facultatem absoluendi à peccatis reservatis Episcopis; ergo. *tom. 4. disp. 30. sect. 2. §. Secundum punctum.* Non possunt tamen Episcopi re-

Ant. 3. p.
tit. 17.
Solo dist.
18. q. 4.
ar. 3.

De Confess. quoad peccat. reservat. §. 3.

servare peccata respectu religionis, quæ non essent reservata respectu Parrochorum; & si de facto reservent, reservatio erit nulla. Ratio est: quia ex vi Clement. allegata non habent minorem potestatem Religiosi, quam Parochi, & sic erit contra ius istud. *Ibidem.*

2. In nullo casu etiam in articulo mortis, potest inferior absolvere à peccatis reservatis si superior adiri potest, sine gravi periculo. Ratio est: quia quamvis *Concil. Trident. sess. 14. cap. 7.* dicat in articulo mortis nullam esse reservationem, intelligitur in absentia reservantis, quia alias nulla est vera necessitas, ob quam alij censeantur, iurisdictionem recipere, quæ illis per se loquendo sublata fuerat, *tom. 4. disput. 30. sect. 3. §. Inferior sacerdos.*

3. In articulo mortis potest absolutio à reservatis Papæ dari ab inferiori, cum onere comparandis, quando non patet aditus ad Summum Pontificem, vel legatum, aut delegatum eius, nisi cum magna difficultate, & mora, *tom. 4. disput. 30. sect. 3. §. Secundo inferitur.* Quæ regula non habet locum in reservatis ab inferioribus Prælati, præsertim quæ non habent censuram annexam, de quo vide *Ibidem §. Difficultas vero superest, & sequenti.*

4. In mortis articulo omnes sacerdotes possunt absolue-

re ab omnibus peccatis reservatis, non solum indirectè, & per accidens, sed per se, & directam iurisdictionem, quam pro tali articulo habent circa talia peccata. Hoc probant verba *Cōc. Trident. sess. 14. cap. 7.* Ibi *In Ecclesia Dei semper custoditum fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis.* Unde nullus ordo est necessarius inter sacerdotes habentes iurisdictionem in mortalia peccata, id est, non necessarium addere Episcopum prius, aut facultatem ab illo petere, etiam si commode fieri possit: nec prius vocari Parochum, quam alium sacerdotem expositum habentem iurisdictionem ex commissione. Ratio est: quia in illo articulo nulla est reservatio: ergo eadem est ratio de his peccatis, quæ de aliis, *tom. 4. disp. 30. sect. 3. §. His ergo suppositis, & seqq.*

5. Qui peccata reservavit, & qui in hoc foro est illi iurisdictione superior; habet potestatem ordinariam ad absoluendum à peccatis reservatis. Hæc est communis & certa. Ratio est: quia, qui iurisdictionem abstulit reservando, eam sibi retinuit, ergo per illam poterit absolvere, is autem qui est superior illo habet iurisdictionem universalem respectu illius, quæ se extendit ad omnia, ad quæ iurisdictione inferioris: ergo ille etiam potest absolvere, *tom. 4. disputat. 30. sect. 1. §. Suppono iurisdictionem.* Item delegatus, qui accipit

Cōc. Tri.

Est certa & communis

pit iurisdictionem ab eo, qui reseruauit, aut ab eius superiore habet potestatem ordinariam circa peccata reseruata, quod est indubitatum & cōmune; vnde manifestū est, eū, qui reseruauit peccata posse delegare potestatem absoluenti ab illis, tom. 4. disp. 30. sect. 1. §. Secunda regula.

6. Episcopi possunt per Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. absoluere suos subditos à peccatis Sedi Apostolicæ reseruat, si occulta sint, & nullibi publica. In hac materia sumitur occultum pro ut distinguitur in iure à publico. Est autē publicum, quod in oppido, vel in vicino, vel in collegio, aut cōmunitate aliqua omnibus notum est, vel publicè difamatum. Vnde licet sit notum aliquibus, potest dici occultum, quandiu peccator non laborat publica infamia. Denique peccatū licet alicubi sit publicū, ibi verò ubi absolutio petitur, sit occultum; non potest absolui per hanc concessionem Concilij: quia quod alicubi publicum est: simpliciter est publicum, & non occultum, tom. 4. disput. 30. sect. 2. §. Circa delegationem.

7. Per subditos in Conc. cit. intelliguntur non solum veri, sed etiam existentes in aliena diœcesi per aliquod tempus, ver. g. vagabundi: cum nullibi habeant proprium Episcopum. Itē Scholastici, & mercatores, quia quodammodo habent domicilium in eo Episcopatu. Item solū iter

agētes, & facillè redētes ad suam diœcesim, quia protūc sunt subditi. Denique religiosi exempti, vt probat praxis seruata, licet alij oppositum teneant, tom. 4. disput. 36. sect. 2. §. Secundo est.

8. Per Episcopum in decreto Conc. cit. intelligitur electus, & confirmatus, licet non consecratus: quia ea, quæ sunt iurisdictionis plenè habet iuxta cap. Transmissam. cum ibi notatis, de elect. Item, vt probabilius est, Capitulum sede vacante, quoad ea quæ fieri possunt per Vicarium ad hoc specialiter deputatum: quia Capitulum succedit in iurisdictione Episcopi, iuxta cap. His quæ, & cap. Cum olim. de maiorat. & obediēt. Item Archiepiscopus in diœcesi suffraganei, saltem dum visitat: quia tunc habet iurisdictionem, & videtur illam habere Episcopale. Imo & quodammodo superiorē Episcopo: secus dicendum de inferioribus Prælati, vt Abbates exempti, & similes, &c. vt constat ex quadā declaratione Cardinaliū quæ sic habet: In hoc decreto nō cōprehenduntur inferiores habentes iurisdictionē quasi Episcopalem, & Ordinariam, sed tantū Episcopi priuatim quoad omnes alios. Itē deniq; non intelligūtur Prælati religionū, vt patet ex eadem declaratione, tom. 4. disp. 30. sect. 2. §. Tertio explicandum est, & seqq.

9. Episcopi non possunt virtute decreti Concilij Trident. absoluere à casibus Bullæ Cænæ

Cap. Trāsmis-

Cap. His

quæ,

Bap. Cum olim.

Vide Nau.
in sum. ca.
27. n. 254.
& n. 255.

De Cōfir. quoad essent. instit. & definit. §. I.

Cōc. Trid. reservatis, licet sint occulti, ut
Bulla Cæ- constat ex verbis eiusdem Bullæ
næ. Cænæ in fine. Ibi, ut ab illis casibus
Declaratio nulla persona Ecclesiastica, etiam Epis-
Cardinal. copali, vel maiori dignitate prædita,
 absolvere possit prætextu cuiuscunque
 facultatis, etiam per cuiusvis Concilij
 decreta in genere, vel in specie con-
 cessa, & expresse declaratum
 fuit per Cardinales quoad pec-
 catum hæresis occulta, quæ sic
 habet: Episcopus non potest absolvere
 hominem hæreticum in foro conscien-
 tiæ, licet hæc facultas sit illi concessa in
 Concilio, tom. 4. disp. 30. sect. 2. §.
 Hic verò, & sequenti.

10. Delegatus non potest
 reservationem peccati tollere,
 nisi ab illo sacramentaliter ab-
 soluendo, unde si velit casum re-
 servatum audire, & satisfactio-
 nem imponere, absolutionem
 autem alteri remittere: nihil fa-
 ciet, sed tam illum relinquet si-
 cut antea. Ratio est: quia non
 potest delegare iurisdictionem
 ad absolvendum sicut superior.
 tom. 4. d. sp. 31. sect. 4. §. Secundo est
 in hoc.

§. I.

*Confirmatio quoad essentiam,
 institutionem, & definiti-
 onem.*

I. **C**onfirmatio est quod-
 dam sacramentum in
 lege gratiæ distinctum
 à reliquis sacramētis.

Est de fide, constat ex multis au-
 ctoritatibus Scripturæ, auctorita-
 te Pōtificum, Patruū traditione.
 Denique ex auctoritate Conci-
 liorum, præcipue Florent. in decre-
 to Eugenij, & Trid. sess. 7. & sess. 23. c.
 4. tom. 3. disp. 32. sect. 1. §. Dicendum
 vero est, & seqq.

2. Definitur confirmatio
 sic. Est sacramentum novæ legis, quo
 baptizati in gratia roborantur, & spe-
 ciali modo Spiritum sanctum accipiunt,
 seu est Sacramentum novæ legis, spe-
 ciale robur gratiæ Spiritus sancti sig-
 nificans, & conferens. Denique si
 velis magis physice definire,
 dic. Est unctio Chrismatis, in fron-
 te signo Crucis facta, sub præscripta for-
 ma verborum, tom. 3. disp. 33. sect. 1. §.
 1. ante sectionem primam.

3. Sacramentum Confir-
 mationis est viutorum. Ratio
 est: quia non fuit institutum
 per se ad dandam primam gra-
 tiam, neque ad tollendum pec-
 catum originale, aut mortale,
 sicut pœnitentia, & Baptismus,
 sed ad augendam & roborandā
 Baptismi gratiam, ut constat ex
 Concilio Florentino, & Trident. sess. 7.
 & 14. tom. 3. disput. 34. sect. 2. §. Dico
 secundo.

4. Actus confirmandi est
 Ordinis, & non iurisdictionis:
 quia constat per se, & intrinsecè
 non esse actum iurisdictionis, cū
 non sit actus iudicialis, sed solū
 cōsecratiuus, ut sic dicam, & ita
 à sola potestate Ordinis per se pē-
 det, ut patet, tom. 3. disp. 36. sect. 6. §.
 Dicendum est ergo.

§. Ratiō

Conc. Flor.
Cōc. Trid.

*Definitio-
 nes Confir-
 mationis.*

Conc. Flor.
Cōc. Trid.

5. Ratio, ob quam nulla figura fuit Confirmationis in lege veteri, eſt: quia cum in hoc ſacramento detur plenitudo Spiritus S. & proximè præparatur homo hoc modo ad introitū gloriæ, & illa lex vetus erat egena, & gratia vacua, & non introducebat ad regnum, cuius ianuā aperta non erat, & ſic non fuit in illa figura huius ſacramenti, in quo datur diſpoſitio proximè diſponens ad introitū gloriæ, tom. 3. diſp. 5. ſect. 2. §. Poſſet autem.

tū Baptiſmi, inſtitutū eſt primo ad conferendā plenitudinē Spiritus ſancti, & abundantiora auxilia, quibus homo conſtātor fiat ad conſtitendā fidem: conſequēter verò ad imprimendum charactērē, quo milites Chriſti deſignantur, tom. 3. diſp. 11. ſect. 1. §. Sed dabitur aliquis.

§. II.

Confirmatio quoad materiam proximam, & remotam.

1. **M**ateria remota, & omnino neceſſaria, eſt Chriſma ex oleo & baſſamo conſectum. Eſt de fide ex Conc. Floren.

in decreto Eugenij. & Trid. ſeſſ. 7. can. 2. Quod etiam confirmat perpetuus uſus Eccleſiæ, quod nō eſt ex inſtitutione Eccleſiæ, ſed ex Apoſtolica traditione, & Chriſti inſtitutione, tom. 3. diſp. 33. ſect. 1. §. Dicendum eſt, ergo & ſeqq.

2. Baſſamum ex India delatum, quamvis fortè differat ſpecie à ſiriaco, eſt ſufficiens materia Confirmationis. Quia in fragrantia boni odoris, & in effectibus, & alijs proprietatibus, habet ſufficientem ſimilitudinē, & proprietatē cū alio baſſamo ſiriaco, & ideo ſimpliciter ac vniuocè baſſamum exiſtimatur, ac nominatur. Vt diximus ſupra littera B. verb. Baſſamum, conſuſione prima, tom. 3. diſput.

33. ſect.

6. Sacramentum Confirmationis in eodem homine iterari nō poteſt. Eſt de fide, ex Cōc. Cōc. Tol. 8. Conc. Flor. Tolet. 8. Florent. & Trid. ſeſſ. 7. can. 9. Cōc. Trid. de ſacram. in genere. & conſtat ex ea. Datur eſt de Conſecrat. diſt. 5. & cap. de conſecrat. eadem diſinſt. tom. 3. diſp. 34. ſect. 1. §. Vltimo ex diſto.

7. Sacramentum Confirmationis fuit inſtitutum immediate à Chriſto Domino, in nocte Cæne, quoad aliquā, nullum enim tempus ad hoc aptius exco- gitari poteſt, præſertim cū in ea noctetorum Spiritū ſanctū promiſerit Eccleſiæ ſuæ, & nouum teſtamentū condiderit; perfectè tamē poſt reſurrexionē, quādo Chriſtus dixit Apoſtolis Ioann. 20. Accipite Spiritum ſanctum, quorū remiſeritis peccata &c. Vide Concil. Florent. & Trid. de ſacram. in genere. tom. 3. diſp. 32. ſect. 2. §. Dicendum verò eſt & ſeqq.

8. Sacramentum Confirmationis, quod eſt veluti complemen-

De Conf. quoad mat. proxim. & rem. §. 2.

33. sect. 1. §. Ad tertium respon-
detur.

3. Non est de essentia huius materiae, quod singulae partes eius, sint substantialiter mixtae, ex oleo, & balsamo, sed solum quod ipsum unguentum, sit compositum, & mixtum, nam hoc satis est, ut tota ipsa materia sit odifera, quod maxime ad significationem sacramenti desideratur, tom 3. disp. 33. sect. 1. §. Atque in hunc modum.

4. Chrisma si omnino amittit fragrantiam est materia huius sacramenti, aut omnino nulla, aut certe valde dubia. Ratio est: quia iam videtur omnino corrupta saltem quantum ad missionem ex oleo, & balsamo, tom 3. disputat. 33. sect. 1. §. Idemque statuitur.

5. De iure diuino requiritur materia, v. g. Chrisma praeparata ab Episcopo de necessitate sacramenti colligitur ex Conc. Florent. dicente: Materiam esse Chrisma, ex oleo & balsamo per Episcopum benedictum. Quamvis ritus, & caeremoniae talis consecrationis sint statuti ab Ecclesia: quia Christus non determinauit modum consecrationis, sed solum incommuni statuit, ut haec materia esset consecrata, modum autem reliquit Ecclesiae ordinationi: vide verbum Chrisma conclusionem 6. praecipue. tom 3. disp. 33. sect. 2. §. In hac re dicendum est & se q.

6. Chrisma confectum ab

Episcopo haeretico, chismatico, vel excommunicato, verum est & sufficiens materia huius sacramenti. Ratio est: quia reuera illi conuenit totum id, quod ex Christi institutione, est de essentia huius materiae, tom 3. disp. 33. sect. 2. §. Nihilominus in fine.

7. Materia proxima huius sacramenti est unctio chrismatis, ut constat ex Conc. Florentino. Ratio est: quia illa est materia proxima sacramenti, in quam proxime forma cadit, sed forma huius sacramenti proxime applicatur ipsi unctioni: ergo unctio, est proxima materia. tom 3. disputat. 33. sect. 3. §. Diximus de materia.

8. De necessitate huius materiae est, ut fiat haec unctio in figura seu signo Crucis, ut constat ex verbis formae. ff. Consigno te signo Crucis, & confirmo te Christo in nomine salutis, &c. Et debet fieri in quantitate chrismatis, quod satis sit ad signum Crucis imprimendum, item est de essentia fieri in fronte confirmati, ut docet usus, & traditio Ecclesiae, & rationem dat Conc. Florent. dicens Ideo in fronte, ubi verus sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & praecipue cruce eius, quae Iudaeis est scandalum, gentibus autem stultitia secundum Apostolum, propter quod signo Crucis signatur, tom 3. disputat. 33. sect. 3. §. Diximus de materia, & seqq.

9. Unctio

Cōc. Flor.
Cōc. Trid.

9. Vnctio Chrismatis de necessitate præcepti debet fieri pollice, siue dextro, siue sinistro Episcopi lege Pontificale Romanum. Ratio est: quia est res grauis, & semper in Ecclesia seruata, & præscripta in ritu tradendi hoc sacramentum; quanuis etiam probabile videatur nostro Doctori esse, essentiale fieri pollice Episcopi, de quo vide, *tomo 3. disp. 33. sect. 3. §. Circa alteram, & seqq.*

10. Probabile est Apostolos non vfos fuisse hac materia: oppositum tamen est probabilius. Ratio est: quia non videtur negandum Apostolos aliquando Chrismate vfos esse ad confirmandos fideles, tum propter auctoritatem antiquorum patrum, tum quia per se decens fuit, & conueniens omnia sacramenta viuētibz Apostolis fuisse in vsu Ecclesia, & præsertim hoc, quod est proprium munus Episcopalis, *tomo 3. disp. 33. sect. 4. §. quod si quis tandem.*

11. Non est de necessitate huius materię, vt Chrisma sit nouum recensillius anni, vt patet, at vero est de necessitate præcepti, vt constat, *ex Conc. Carthag. 4. & Valens. cap. 3. Tollet. 1. cap. 12. & habetur in cap. Omni tempore de consecrat. dist. 4. & cap. Quoniam de sent. excom. in 6. tom. 3. disp. 33. sect. 1. c. Hinc vero inquit, & sequenti. Vnde vti veteri oleo sine urgente necessitate, est peccatum gelue. Ibidem*

disputat. 38. sect. 2. §. Tertium præceptum.

§. III.

Confirmatio quoad formam.

I. **F**orma huius sacramēti est. *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrisma te salutis, in nomine Patris* *Forma Confirmationis.*

& Filij, & Spiritus sancti. Est de fide ex Conc. Florent. & singula verba, & expressa inuocatio Trinitatis, sunt de essentia eius, qua vsi sunt Apostoli quoad substantialem censum, quæ non debet fieri verbis deprecatiuis, sed indicatiuis, aut imperatiuis, *tomo 3. disp. 33. sect. 5. Per totam quam vide.*

§. IIII.

Confirmatio quoad ministrum.

I. **Q**uilibet Episcopus est sufficiens minister huius sacramenti, quantum ad necessitatem sacramenti, attinet respectu cuiuslibet hominis baptisati, nam licet ex præcepto unusquisque teneatur non confirmare alienas oues vsurpando iurisdictionem alienam, tamen valde confirmat eum illa iurisdictione non sit de essentia sacramenti, *tomo 3. disp. 36. sect. 1. §.*

Supponitur

Addimus

De Confirmatione quoad subiectum. §. 5.

Addimus in titulo. Idem dicendū de Episcopo hæretico, excommunicato, aut degradato; quia semper manet verus Episcopus. Ibidem sect. 3. §. Dicendum ergo est, & seqq.

2. Solus Episcopus est Ordinarius minister Confirmationis et de fide diffusa in *Conc. Florent.* in decreto Eugenij, & *Conc. Trident.* sess. 7. can. 3. de Confirmat. Non solum necessitate præcepti, sed etiam sacramenti, ita ut si sacerdos simplex propria auctoritate illud tentet conficere, & nihil efficiet, ut constat de *Actibus Apostolorum* 8. & 19. Vbi solum Apostoli leguntur confirmasse fideles, qui ab alijs fuerunt baptisati, *tomo 3. disp. 36. sect. 1. §. Dicendum est tamen, & §. Dico secundo.*

Theologi in 4. dist. Anton. 3. p. tit. 14. c. 14. §. 6. Nau. c. 22. §. 8. 3. Summus Pontifex, & non alius inferior, potest committere simplici sacerdoti, & non Diacono, aut alio inferiori, ut sacramentum Confirmationis, rite, & valide administret, ex rationabili causa, ut constat ex *Conc. Florent. in decret. Eugenij* dicente: *Legitur tamen aliquando, per se Apostolicam Sedis dispensationem, esse rationabili, urgenti admodum causa, simplicem sacerdotem, Chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse sacramentum Confirmationis. Ita tenent multi, & graves Doctores, tomo. 3 disp. 36. sect. 2. Per totam præcipue, §. Dicendum vero est, & §. Dico secundo.*

4. Papæ electus, non dum

consecratus Episcopus potest concedere facultatem ministrandi hoc sacramentum simplici sacerdoti. Ratio est: quia licet per se ipsum non possit confirmare ex defectu ordinis, tamen sæpe potest hoc modo unus alteri committere, quod per se non potest facere, ut Episcopus non dum Ordinarius sacerdos, potest dare ius absolvendi, quâvis ipse per se absolvere non possit, quia huiusmodi concessio supponit in altero ordinem necessarium ex institutione Christi, ut possit ei hæc potestas delegari, at ipsa solum est veluti applicatio, ad quam sufficit potestas iurisdictionis: unde Pontifex poterit sibi ipsi hanc facultatem concedere si sit electus, non vero consecratus, si velit, & rationabilis causa interueniat, quia non est peioris conditionis, *tomo 3. disp. 36. sect. 2. §. Solet vero hinc inquiri.*

5. Simplex sacerdos, qui habuit facultatem à Summo Pontifice ministrandi hoc sacramentum, potest mortuo Pontifice illud ministrare, quia facultas, cum sit gratia, non cessat morte concedentis; idem dicendum licet cesset ratio, vel necessitas mouens Pontificem ad hoc privilegium concedendū. secus si datum fuit non absolute, vel sub conditione, vel tali limitatione. Tamen huiusmodi facultas reuocari potest semper, quia per illam non datur ordo, nec character, & ideo

ideo est reuocabilis, *tomo 4. disp. 36. sect. 2. §. Rursus inquiri solet.*

§. V.

Confirmatio quoad subiectum.

Cap. 1. de
consecrat.
dist. 5.

1. **O**mnis homo baptisatus est capax huius sacramenti, ut constat ex usu, & traditione Ecclesiae, siue sit adultus, siue infans, & sic olim omnibus statim post baptismum dabatur hoc sacramentum, ut constat ex cap. 1. de consecrat. dist. 5. Ratio est: quia omnes hi sunt capaces effectus huius sacramenti, *tom. 3. disp. 35. sect. 1. Per totam.*

Bonau. in
4. dist. 7.
ar. 3. q. 1.
Richard.
ar. 3. q. 2.

2 Expedit non dari hoc sacramentum ante usum rationis, regulariter usque ad septennium, ut constat ex usu Ecclesiae (quauis aliqui probabiliter iudicet magis expedire, ut confirmetur infantes statim tempore infantiae ante usum rationis) Ratio conclusionis est: quia non viget necessitas, & maior reuerentia sacramenti est, ut cum propria fide, & dispositione hominis suscipiatur, tamen ob aliquam grauem causam potest esse conueniens interdum dare illud in infantiae tempore, ut si diuturna absentia Episcopi timeretur, aut si infans esset in periculo mortis, tamen si Episcopus ex sola beneuolentia, aut alia simili causa infantem confirmaret ante usum rationis, non absque scandalo,

non peccaret, quia non est tam virgens Ecclesiae conuendo: ut praeceptum inducat, *tom. 3. disp. 35. sect. 2. §. De infantibus, & seqq.*

3 Qui aliquando ratione vti sunt, debent confirmari; quia de illis iudicandum est, sicut de ceteris adultis, quando non contiterit in statu peccati, in amenam incidisse, praesumitur enim bonus, qui malus non probatur, ne sunt confirmandi perpetuo amictes, quia sunt capaces sacramenti, & effectus eius, & nullus est sacramenti irreuerentia, nec requiritur expressa petitio huius sacramenti, sufficit enim generalis voluntas, quam unusquisque fidelis habere censetur, circa suae salutis remedia, ac beneficia *tom. 3. disp. 35. sect. 2. §. secundo de ammentibus, & seqq.*

4 Qui sunt in articulo mortis confirmandi sunt, licet eis, non sit simpliciter necessarium, quia nulla est ratio, ut per se constat, ob quam tanto augmento, tantaque perfectione gratiae, & gloria iam morituri priuentur, est communis Theologorum, *tom. 3. disp. 35. sect. 2. §. Circa tertium de his.*

Est communis Theologorum.

§. VI.

Confirmatio quoad effectum.

1. **S**acramentum Confirmationis imprimet characterem. [Est de fide. ex Conc. Flor. in decret. Eug. & Trid.]

De Confirmatione quoad effectum. §. 6.

Lege D.

1^{ho}. 3. p.

q. 72. & in

4. dist. 7.

& Trid. sect. 7. can. 9. de sacram. in gen. quod est realiter distinctum, & specificè à baptismali, magisque accedentem ad potentiam actiua rationem, quam passiva, quod probat disul. no. iter Doctor, tomo 3. disp. 34. sect. 1. §. De hoc charatere, & seqq.

Vide Scot.

in 4. dist.

6. q. 10.

§ Sedi

est dub

dubia.

2 In hoc sacramento character datur tamquā signum militare, quod consignamur ad pugnandum pro Christi fide. Ratio est: quia in hoc sacramento constituitur homo, veluti Christi miles ex officio destinatus ad profitendam publice Christi fidem, & ad pro illa pugnandum, tom. 3. disp. 11. sect. 1. §. Tertiatio huius.

Vide Mag.

in 4. dist.

7.

3 Sacramentum confirmationis, ut satis probabile est, maiorem gratiam confert, quam baptismus, quia Patres dicunt hoc sacramentum confere perfectionem homini Christiano, qui comparatur post Confirmationem ad se ipsum tantum baptisatum, sicut vir ad puerum, sentiunt ergo maiorem esse perfectionem, quam addit Confirmatio, quam quæ per baptismum data erat, tom. 3. disp. 34. sect. 2. §. Tertiatio dubitari solet, & seqq.

4 Sacramentum confirmationis propriam gratiam sacramentalem, id est, specialem Spiritus sancti protectionem, & auxilium, ad fidem viam constantem tenendam, & profitendam confert. Est communis Doctorum; necesse est enim unum quodque

speciale sacramentum, ad proprium finem ordinari, & gratiam specialem tali fini accommodatam conferre, quæ in hoc sacramento non potest esse alia, nec excogitari, tom. 3. disp. 34. sect. 2. §. Ultimo dicendum est, & disp. 7. sect. 3. §. Dico secundo in fine.

5 Gratia propria huius sacramenti in ipsa susceptione sacramenti, si non apponatur obex peccati, quasi in ipsa radice confertur, vel ut sic dicam daturius ad huiusmodi auxilium, re tamen ipsa datur temporibus opportunis, iuxta diuinæ providentiæ dispositionem, consentaneam fini huius sacramenti, sed ut tunc infallibiliter detur, necesse est hominem non apponere obicem peccati, quia si apponatur manet homo indignus hoc auxilio; at vero licet hic effectus impediatur reddit recedente fictione; ut dictum est de baptismi, tom. 3. disp. 34. sect. 2. §. Potest autem.

6 Sacramentum Confirmationis per se primo non dat primam gratiam, sed augeat, & roborat illam. Ratio est: quia illa sola sacramenta sunt per se instituta ad dandam primam gratiam, quæ sunt per se instituta ad tollendum peccatum originale, aut mortale, ut baptismus, & penitentia iuxta doctrinam Concilii Trid. sess. 7. & 14. tomo 3. disp. 34. sect. 2. §. Dico secundo. Vide etiam supra §. 1. concl. 3.

7 Sacramentum Confirmationis

Conc. Trid.

tionis per se, & ex vi sua potest conferre aliquam gratiam sanctificationem, præpter eam, quā confert baptismus, est de fide; probaturque ex generali principio, scilicet quod omnia sacramenta novæ legis conferunt gratiam sanctificantem. Vide *Cont. Trid. sess. 7. Can. 2. de Confirmatione* 10. 3. disp. 34. sect. 2. §. Dicendum est ergo.

§. VIII

Confirmatio quoad dispositionem.

I. **A**D recipiendum effectus huius sacramenti ex natura rei prærequiritur prima gratia. Ratio est: quia ad gratiæ augmentum per se requiritur, & supponitur prima gratia, quomodo enim augebitur quod non est, *tomo 3. disp. 34. sect. 2. §. Hinc sequitur.* Unde qui baptismalem gratiam non amisit, sufficienter dispositus est ad recipiendum effectum huius sacramenti, siue paruulus, siue adultus, sit, nota vero quod effectus gratiæ per peccatum potest impediri, effectus autem characteris minime, si sacramentum sit validum. *Ibidem.*

Cap. Vije
juni.

2. Existens in peccato mortali, ut recipiat effectum huius sacramenti, indiget contritione, quia indiget prima gratia, non

autem confessione, nisi ex consilio iuxta *cap. Vi jejuni de consecrat. distinct. 5.* Quia non extat tale præceptum de confessione, at vero tenebitur ad illam prius faciendam, si nolit conari ad habendam veram contritionem, *tomo 3. disp. 34. sect. 2. §. Hinc sequitur, & §. Sed quæret aliquis primo.*

3. Qui habet attritionem cognitam, non consequitur effectum huius sacramenti, nisi adiungatur confessio. Ratio est: quia cum careat spirituali vita, non est recte dispositus ad augmentum eius recipiendum, *tomo 3. disputat. 34. sect. 2. §. Hinc sequitur in fine.*

4. Qui existimat se esse contritum, & reuera non sit, cum ignorantia invincibili, recipit gratiam per hoc sacramentum, quia per attritionem disponitur ad remissionem peccati actualis, & ad gratiam ex opere operato recipiendam, & per bonam fidem tollitur obex peccati actualis; at vero ille qui putat se esse vere contritum, & non sit, non recipit gratiam: quia sola ignorantia quantumvis invincibilis, licet sufficiat ad tollendum obicem peccati actualis, non tamen est dispositio ad remissionem peccati prius commissi, cum non possit remitti sine aliqua attritione, & dispositione peccatoris, *tomo 3. disputat. 34. sect. 2. §. Occurrit verò statim.*

Vide. D. Thom. 3. p. ar. 7. ad 2.

De Confirmation. quoad præceptum. §. 8.

§. VIII.

Confirmatio quoad præceptum.

Ang. verb. l.
confir. n. 1
Vid. in
sum. n. 37
Nau. c. 22
num. 9.

NVLlū præceptum est obligans sub mortali per se ad accipien-
dū hoc sacramētū,
est communis doctorum, quia
neque ex scriptura, neque ex
traditione constat talem præ-
ceptum existere, poterit tamen
omissio esse mortalis, aut ratio-
ne contemptus, scandali, aut
cōscientiæ, charitatis propriæ,
aut denique ratione intrinsecæ
necessitatis. De quo vide, *tomo*
3. disp. 38. sect. 1. §. Quarta itaque
opinio, & seqq.

Ang. verb.
confirm.
num. 1.
Sylvest.
verb. cōfi.
num. 2.

2. Episcopi tenentur sub
mortali administrare rite hoc
sacramentum in suis diæcesi-
bus, aliquoties opportunis tem-
poribus, ratione sui muneris, &
officii, unde grauitur peccant,
si omittant huiusmodi admini-
strationem negligenter, quia
cum sint pastores, tenentur pas-
cere oues, non solum in his, quæ
sunt simpliciter necessaria ad
salutem, sed etiam in his, quæ
ad Ecclesiæ, & membrorum
eius, singularem utilitatem, à
Christo sunt instituta, *tomo 13.*
disputat. 38. sect. 2. §. Eadem fere
triplex.

3. Grauitur peccat Episco-
pus Chrismate veteri vtendo

sine graui necessitate, in admi-
nistratione huius sacramenti,
vt constat ex cap. *Siquis de alio de*
consecrat. dist. 4. vbi est sermo
de vñctione Chrismatis, quæ fit
in baptismo, est autem maior
ratio de confirmationis vñctio-
ne: ergo à fortiori. Item colligi-
tur, ex cap. *Quoniam de sent. excom.*
in 6. vt ibi gloss. notauit, *tomo*
3. disputat. 38. sect. 2. §. Tertium
præceptum.

Fabianus
episc. 2.

4. Episcopus bis dans hoc
sacramentum eidem homini,
peccat grauitur, quia iterando
illud, nullum est, tamen non
manet irregularis, similiter, &
qui recipit, quia talis irregula-
ritas non est in iure expressa;
imo quod ego legirim, nulla
censura, vel pœna est in iure da-
ta ratione huius delicti; item di-
cendum de iterante sacramen-
tum ordinis, idem de irregula-
ritate celebrante, idem de celebra-
nte sine vestibus sacris, aut sine
altari consecrato, aut nimium
confracto, idem de violante
Ecclesiā per voluntariam se-
minis, aut sanguinis effusione,
tomo 3. disp. 38. sect. 2. §. Secundū
præceptum est, & tomo 5. disput. 40.
sect. 4. §. Ex hoc principio.

Ricard. in
4. dist. 1.
ar. 4. q. 1. 2
& 3. con-
tra Castri
de lege p.
nal. lib. 6.
7. docum.
3.

§. IX.

Confirmatio quoad cere- monias.

1. **P**Rima cæremonia est bene-
dictio balsami, quæ ab E-
piscopo

De Confirmatione quoad Cærimon. §. 9. 137

Episcopo partim orationibus, & deprecationibus, partim signo, & benedictione Crucis perficitur. Secunda, est benedictio olei Chrismalis, quæ eodē verbo, & oratione, ac signo Crucis perficitur. Et Pōtēfex, & duodecim sacerdotes illi affilētes halant in modū Crucis, super os ampulæ, habētis oleū Chrismale, quæ sit ad insufflationem, qua Christus vsus fuit, quādo Apostolis dedit Spiritum sanctum, Ioan. 20. 10 3. *disp. 37. sect. 1. §. Omnis hæreticis. & sequenti.*

2. Tertia cæremonia est mixtio balsami & olei, quā facit Episcopus imittendo balsamū in ampulam Chrismalis olei. Quarta, est veneratio quædam, seu saluatio eius: nam Pontifex capite inclinato saluat Chrisma dicēs: *Salue sanctum Chrisma*, quod secūdo & tertio facit, & hæc postea imitantur duodecim sacerdotes, qui ipsum committantur, quæ veneratio est respectiua: quia licet verē ac propriē ad rē ipsam in nem terminetur, non tamen propter ipsam, sed propter id ad quod refertur, seu, quod significat. Quinta est, quod Chrisma conficiatur in feria quinta Cæne Domini: illo enim die Christus Dominus docuit Chrisma conficere, vt colligitur ex Patribus, & Concil. Meldensi cap. 46. & ex cap. Quoniam. de sentent. excom in 6. vbi dicitur, Chrisma esse conficiendum in die Cæne Domini, etiamsi terra interdicta existat. 10.

3. *disp. 37. sect. 1. §. Tertia cæremonia, & seqq.*

3. Vltima cæremonia est, quod Chrisma cōficiatur in Ecclesia, & in loco Præbiterij, vt notatur in Pontificali Rom. & non nisi solemni ritu, & inter Missarum solemnia, imō ab Episcopo Pontificali ritu celebrante vnde vbi hoc modo confici nō potest, vel, quia Ecclesia vacat, vel Episcopus est impeditus, præmittenda est eius confectio, & aliunde nouū Chrisma est deponendū: itē requiritur, quod cōficiatur in proprio, ac determinato vasculo, quod ad hoc munus sacrū habeatur: vt colligitur ex Pontificali Rom. non tamen inuenio efficab Ecclesia institutā specialem aliquam benedictionē talis vasculi, sed ipsomet vsu videtur sacrari: neque etiam ab Ecclesia definitā inuenio materiā, ex qua conficiendū sit, sed relinquatur prudētis pastoris arbitrio; semper tamen quoad fieri potest, seruanda est Ecclesiæ cōsuetudo, 101. 3. *disp. 37. sect. 1. §. Vltimo adungere possumus.*

4. Nullum tempus est designatum ad ministrandum hoc sacramentū, vt tenet cōsuetudo: quia eius minister est solus Episcopus, qui non potest quolibet tempore adesse ad confirmādos baptizatos. Potest ergo conferri quolibet tempore. Item non est determinatus locus, in quo ad ministretur sub præcepto, licet in Ecclesia quoad fieri possit,

Pontificale
Romanū.

Conc. Mel
dense.
Cap. Quo-
niam.

De Confirmatione quoad Cærem. §. 9.

fiat, & statuitur in *cap. Responso, de sent. excom.* Possè hoc sacramentū cōferri in locis interdictis, vt potest baptismus, *tom. 3. disp. 37. sect. 2. §. Hinc nihil, & sequenti.*

Vide Rom
Pō:ificale.

5. Episcopus vestibus sacris indui debet ad hoc sacramentum ministrādū; id enim pertinet ad ornatū & decentiā huiusmodi sacramenti. Item ex decentia tantum debet tam confirmans, quā confirmāndus accedere ieiunus, vt habetur in *cap. Vt ieiuni, & cap. Vt Episcopi, de consecrat. distinct. 5. tom. 3. disp. 37. sect. 2. §. Terrio ad hūc ritum, & sequenti.*

Victor. in
sum. n. 51.
Tabien. 57
Sylu. verb.
Matrim. 8.
q. 7. n. 12.

6. Item in hoc sacramento adhibetur susceptor, qui confirmandum teneat, vt est antiqua Ecclesiæ traditio, iuxta *cap. In Ca thechismo, de consecrat. distinct. 4.* Qui nō potest esse ille qui fuit in baptismo, nisi in necessitate. Itē debet esse vnus, vel xna, & teneatur, vt probabile est, instituere filiolum spirituslem in militia spirituali, quæ obligatio poterit habere locum in aliquo casu necessitatis. Item contrahitur cognatio spiritu. lis, iuxta *cap. Quæuis, de cognat. spirit. in 6.* hoc autem, & alia, quæ pertinent ad hanc cognationem, limitanda sunt iuxta statuta in *Concil. Triden. sess. 24. cap. 2. de reformat. matrimo nij.* Et iuxta dicta hic verb. Baptismus §. 11. Quoad ritus, & Cæremōnias. Item susceptor debet esse iam confirmatus, iuxta *Concil. Magunt.* Quia non confirmatus non contrahit cognationem, si

de facto sit susceptor iuxta probabiliorem sententiam (licet aliqui oppositum teneant probabiliter) quia non habet conditiones requisitas ad tale munus. Vnde peccat mortaliter ex suo genere non confirmatus si sit susceptor, cum hæc cæremōnia sit grauis, sicut ille, qui omit tit illā. ff. confirmationem omnino, *to. 3. q. 72. art. 10. §. In cōment. per totum.*

7. Episcopus antequā consecrat hoc sacramentū, fundit quasdā orationes, deprecationes, ac benedictiones, & peracto sacramento, aliās similiter subiungit, quæ pię sunt. Item post factā vñdionē substantialē in fronte, vitæ linea caput cōfirmati ligatur: quam aliqui, vno, alij tribus, alij septem diebus gestare consueverunt, quod fit propter Christum reuerentiam, vt nō abluatur; sed exsticcetur, quæ cæremōnia omnino seruanda est, licet in tēporis, seu dierum determinatione, nulla sit obligatio, sed obseruanda est vbique cōsuetudo. Item, vt ait *Hug. Victor. lib. 2. de sacram. cap. 6. p. 7.* non est abluendū caput per septem dies, seu frontem hominis confirmati, propter decentiam. Denique Pontifex post peractū sacramentum leuiter dat confirmato alapam super genā dicens, Pax tecum; vt confirmatus intelligat se armari ad iniurias pro Christo ferendas. Alij dicunt dari propter memoriam sacramenti suscep
pti:

D. Tho. in
4. d. 7. q.
vlt. art. vlt.

pti: quæ cæremonia non obligat sub mortali illam non omittere secluso contemptu. Itē alia cæremonia fit cerei oblati; sed hanc non inuenio in Pontificali poni, nec in antiquis autoribus, *tomo 3. disp. 37. sect. 7. §. Sexta antequam. & seqq.*

Coniux.

1. Vnus cōiugum siue ille, siue illa debet exhibere alteri excommunicato, omne genus communicationis, quod vinculum matrimonij primario, ac secundario postulat, iuxta *cap. Quosdam multos. II. q. 3.* Vnde possunt etiam reddere, & petere debitū, ut est communis sententia, quā. *Excommunicatio 8.* ta est matrimonium, vel saltem bona fide intercessit in contrahendo matrimonio, quod verū est, licet vterque excommunicatus sit, quia excommunicatio non plus operator in singulis, eo quod insit vtrique, quā si sit tantū in altero extremorū, seu coniugū, nā effectus excommunicationis non crescit in marito, eo quod vxor excommunicata sit, vel e contrario. Ergo si maritus excommunicatus potest communicare cū vxore nō excommunicata, etiā poterit cū excommunicata, quantum est ex vi suæ excommunicationis; dūmodo per communicationē nō indurescāt: quia tūc erit communicatio in crimine, quæ intrinsecē mala est, & ideo

nec inter coniuges est licita, vel si essent excommunicati vitandi tempore coniugij, *tom. 5. disp. 15. sect. 4. Per totam quam vide.*

2. Maritus excommunicatus potest in iudicio petere, ut vxor secū cohabiter, & nō potest repelli exceptione excommunicationis, iuxta *Hosliens. in sum. tit. de restit. spoliat. §. Quādo faciēda, &c. iuxta quā sententiā limitatur cap. decernimus, de sent. excom. in 6. ut nō procedat in causa matrimonij propter fauorē eius. At verō oppositū tenuit Abbas in cap. Inter alia, de sent. excom. alios referens: qui addunt iudicē debere ex officio suo vxorem marito restituere propter periculum fornicationis, *tom. 5. disp. 15. sect. 4. §. Altera vero questio,**

Hosliens. cap. Decernimus. Abbas in cap. Inter alia.

Conscientia.

1. Habere conscientiam peccati mortalis, est existimare, seu recognoscere hominē nondum sibi esse remissum peccatum, *tom. 3. disp. 28. sect. 2. §. Dico secundo.*

2. Habens conscientiam peccati mortalis, debet moralem facere diligentiam, ut integrē confiteri possit, colligitur apertē ex *Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. dicen-* *Hoc est certum.* *Constat autem in Ecclesia nihil aliud à penitentibus exigī, quā ut postquam quis diligentius se excuserit, & conscientie suæ omnes sinus, & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum offenderit, se meminerit. Quæ diligentia nō potest*

potest aliqua certa mensura definiri, sed illa tantum adhibeatur quod moraliter sufficiat, considerata capacitate penitentis, consuetudine peccandi, diuturnitate temporis, & alijs circumstantijs, tom. 4. disp. 22. sect. 10. §. Primum ergo, & sequenti.

Caietan.
verò. Con-
fessio. Con-
dit. 11. cū
Soro.

3. Nemo tenetur extra ordinariam diligentiam facere, ut v. g. scribere peccata, vel quando ea recogitat, vel quādo ea cōmittit, etiā si probabiliter credat ei obliuioni esse tradēda nisi scribantur: quia scriptura est de se publicum instrumentum, & subiacet periculis, tom. 4. disp. 22. sect. 10. §. Solet verò.

4. Discussio cōscientiæ potest impleri industria confessoris, quando speratur interrogationibus confessoris inuādum esse penitentem. Item quando penitens non est tantæ capacitatis, ut solus per se possit suam conscientiam sufficientem discutere, potest inuari industria confessoris: sed semper prærequiritur aliqua moralis diligentia pro captu penitentis, quod est valde notandum, tom. 4. disp. 22. sect. 10. §. Secundo inquiri.

5. Dubiū, aliud est iuris, aliud facti: Dubium iuris est quando aliquis dubitat, v. g. an irregularitas sit lata in iure? Dubium verò facti est quod constet latam esse irregularitatem pro tali delicto, v. g. homicidio: dubitatur tamen, an hoc fuerit homicidium necne? Rursus aliud est dubita-

re, aliud assentire cum formidine. Dubitare est quando post diligentem inquisitionem, intellectus anceps & suspensus manet. Assensus verò licet sit cum formidine est determinatus ad alteram partem, & tollitur dubium. Denique dubium aliquādo potest consistere in re ipsa, aliquando tantum in persona, tom. 5. disp. 40. sect. 5. §. Vi autem re totam, & sequenti.

6. Quoties in iure est dubiū an sit lata irregularitas? iudicandum est non esse tam pro foro interiori, quam exteriori. Probatur ex cap. Is qui de sent. excom. in 6. Secus vero si fuerint varæ opinioniones de sensu iuris, & opinio afferens talem irregularitatem esse in iure latam, ad eam est probabilis, ut contrariā probabilitate carere iudicetur: quia in rebus humanis, nō potest maior certitudo adhiberi: si verò contingat haberi dubium nō de certitudine, sed de existētia iuris talis casus non habet locum, nec in his quæ continentur in corpore iuris: nam de his potest haberi certitudo, sed in Extraneantibus, aut Bullis Pontificijs, quæ interdum non extant, nec de illis plena certitudo habetur: quia extra corpus iuris nō solēt nouæ irregularitates introduci, tom. 5. disp. 40. sect. 5. §. Primum ergo dicendum, & seqq.

Cap. Is qui
de sent. ex-
com. in 6.

7. Persona, quæ ex ignorantia de iure irregularitatis dubitat, non potest contra talem irre-

irregularitatem prudenter operari, donec aliquomodo dubiū sufficienter expellat, colligitur ex ratione *cap. Ad audiendam, & cap. significasti de homicid.* Nam ille qui sic operatur exponit se periculo errandi, *tom. 5. disp. 40. sect. 5. §. Secundo principaliter.*

8 Dubium seu ignorantia irregularitatis quātūcūq; inuincibilis sic nō expedit, quin irregularitas contrahatur. Ratio est: quia ignorantia solius pænæ nō excusat illā, quia nō excusat culpam, & cōsequenter nec reatū pænæ *Conar. 6. alma. I p. 9. §. 10. n. 9. tom. 5. disp. 40. sect. 5. §. Altera pars. cū alijs.* Imo nec ignorantia præcepti Ecclesiastici, si alias est contra legem diuinam, aut naturalem, v.g. quando lex Ecclesiastica prohibet homicidium, excuset homicidā ab irregularitate quā uis sit inuincibilis. *Ibidem §. Maior difficultas. Vide etiā disp. 4. sect. 6.*

Consecratio.

1. **C**onsecratio Eucharistiae facta à sacerdote hæretico, vel quacūque ratione prohibito, est valida, quia constat per se, & intrinsece non esse actum iurisdictionis, cum non sit actus iudicialis, sed solum consecratiuus, ut sic dicam, *tomo 3. disp. 35. sect. 3. §. Dicendum ergo.*

2 Consecratio, ut accipitur pro actione illa mirabili, quia prius in corpus Christi conuertitur, est via ad constituendū hoc sacramentū, nō tamē pertinet ad

rationem ipsā sacramenti intrinsece, quia nō est forma sensibilis, sed potius inuisibilis actio eius, sicut spiritualis actio quæ per formā, v.g. baptismi efficiatur gratia in anima, nō est sacramentū sed potius res sacramenti, seu via ad illū, *tom. 4. disp. 42. sect. 2. §. Consecratio duobus modis.*

3 Prolatio verborū consecrationis, non est conuersiua actio panis in corpus Christi, quod est per se notum, quia prolatio illorum verborū, est actio per se sensibilis, & naturalis, actio autem conuersiua est supernaturalis, & insensibilis, *tomo 3. disp. 50. sect. 3. §. Hinc tandem inferitur.*

4 Sola consecratio est sufficiens & de se apta, ut possit imponi, ut ex ea tota essentia alicuius sacrificij consistat, quia in consecratione potest fundari tota significatio, tam mystica, quā moralis ad sacrificiū sufficiens, ergo illa per se est apta, ut in ea ponatur tota essentia sacrificij; antecedens patet: quia per illam representatur passio Christi, *tom. 3. disputat. 75. sect. 5. §. Dico ergo primo.*

5 Deus potest instituere vel vnā, vel duplicē consecrationem in ratione sacrificij, idque, ratione mutationis panis, in honorem eius factæ, vel ratione termini sub speciebus panis constituti, vel præcise propter representationem alterius realis mutationis, nihil enim horum per se repugnat

Vide Aug. lib. 5. de baptismo cap. 20. Suppenius

De Conseruat. Constant. Contact. & Contract.

nat, vt curioso Theologo discurrenti patebit, *tom. 3. disp. 75. sect. 6. §. In vtraque harum opinionum.*

uerfitas actionis, quæ suppleat defectum subiecti, *tom. 3. disp. 50. sect. 4. §. Secundo potest.*

Conseruatio.

1. Conseruatio rei, & eius productio potest aliquando esse diuersa actio. Potest enim res per vnā actionem fieri, & per aliā conseruari, quod semper accidit quādo cūq; effectus ab vna causa fit, & ab alia conseruatur, quia variat a causa, necesse est actionē variari, quia per se ipsam, & non per aliam actionem dependet a causa. Vnde calor factus ab igne, qui postea à solo Deo conseruatur, alia actione conseruatur, quam productus sit, *tom. 3. disp. 9. sect. 2. §. Ad quaxtum qui admittunt.* Item aliqua res saltem supernaturaliter, potest conseruari noua actione, absque cessatione prioris quæ cōseruabatur. De quo *Ibidem disp. 49. sect. 1. §. Dicco ergo tertio in fine.*

2. Vnaquæque res, vt conseruetur sine suo naturali modo maiorem influxū à causa agēte requirit: quia necesse est, vt causa efficiens suppleat efficacia sua defectum naturalis modi; si autē mutatur influxus causæ agentis, mutatur actio, exemplo declaratur. Nam quando accidens existit extra subiectum, necesse est, vt distincta actione conseruetur ab illa, qua conseruabatur in subiecto; quia ex diuerso modo existendi, necessariò sequitur di-

Constantinus.

1. Imperator Constantinus multis annis ante mortem suā Romæ à Syluērio Papa baptizatus fuit, & diuinitus à lepramū datus, quam historiam etiam Pius V. in Breuiario Romano, in vita Syluestri recepit: licet Caietanus existimet non esse certam, nec adedō fide dignam, *tom. 3. q. 69. art. 8. in comuent. per totum.*

Contactus.

1. Proprius contactus solū reperitur inter res extensas in ordine ad locum, quarum extrema sunt simul, vnde non potest in sacramento Eucharistiæ esse verus ac proprius contactus circa corpus Christi, quin potius, neque ipsæ species ipsum proprium tangunt; quia species tantum assistunt corpori Christi, & velant ipsum, *tom. 3. disp. 47. sect. 4. §. Secundum exemplum.*

Contractus.

1. Non licet per se loquendo contractū vllum cū excommunicato vitando facere, eū nō possit fieri, nisi communicando cum illo, quod generaliter prohibitu est, exceptis casibus necessitatis

Couar. ca. sitatis de quibus alibi. Tamen
Alma. p. 1. contractus erit validus, vt tenet
§. 1. n. 9. communis opinio Canonistarū,
Castro li. 2. in cap. Si verè de sentent. excom. & in
de Potest. cap. Veritatis. de dolo, & contumac.
leg. pen. Vnde matrimonium contractū
cap. vlt. cum excommunicato est vali-
 dum, cap. Significasti. de eo qui duxit.

Item professio facta in religio-
 ne, ex cap. Cum illorum de sent. ex-
 com. Item donatio ex cap. Inter di-
 lectos de donat. Nisi contractus fiat
 in virtute alicuius rescripti ab
 excommunicato impetrati, ad
 supplendam aliquam conditio-
 nē, sine qua contractus non va-
 leret: quia rescriptum impetra-
 tum ab excommunicato est nul-
 lum iuxta cap. 1. de rescript. in 6.
 Item erit nullus contractus fac-
 tus ab excommunicato, vt à perso-
 na publica, & Ecclesie ministro,
 per potestatem, quam habeat ex
 vi sui muneris, vel beneficii;
 quia tunc habet per excommu-
 nicationem potestatem suspen-
 sam ex vi excommunicationis ad
 contrahendum, tom. 5. disp. 15. sect.
 18. §. Dicendum superest, & seqq.

2. Contractus factus ab excom-
 municato, licet sit validus, & fir-
 mus. Tamen est suspensus quo-
 ad executionem, durante exco-
 municatione quoad eos vsus,
 qui communicationem inclu-
 dūt: quia durāte alterius excom-
 municatione, prohibita est talis
 communicatio, seclusa ignoran-
 tiæ excusatione, tom. 5. disp. 15. sect.
 8. §. Quapropter dicendum, & se-
 quenti.

Contritio.

1. Contritio iuxta cōmunē
 Ecclesie conceptionem signi-
 ficat perfectam auersionē volun-
 tatis à peccato cōmisso, qua ho-
 mo se pręparat ad reconcilian-
 dā amicitia cū Deo, si illa careat.
 Constat ex cōmuni Theologorū
 vsu, & ex Trid. sess. 14. cap. 4. Sumi-
 tur autē metaphora huius nomi-
 nis à verbo, *Contero*, quia cōtere.
 re significat rem aliquā durā in
 minutissimas partes diuidere, &
 comminuere, peccatum autem
 solet cor peccatoris obdurare, &
 idēdō perfecta diuisio cordis, &
 auersio à peccato, contritio nomi-
 nata est, tom. 4. disp. 4. sect. 1. §. Con-
 tritio iuxta.

2. Actus amoris, vt præscin-
 ditur à formali pænitentia, non
 est formalis contritio, quia iuxta
 receptum vsum illius vocis, *con-
 tritio*, significat aut perfectū do-
 lorem de peccato, aut perfectam
 detestationē cū dolore. Vnde cō-
 tritio formaliter est actus pæni-
 tentiæ, quāvis virtualiter cōtine-
 ri possit in superiori actu, qui nō
 sit formaliter pænitentia, to. 4. disp.
 4. sect. 1. §. Sed in hac re.

3. Contritio formaliter est
 ipsa detestatio peccati, ex com-
 muni Theologorum sententia: in 4. d. 17,
 quia contritio est perfectissimus
 & propriissimus actus pæniten-
 tiæ, sed talis actus in detestatione
 consistit. Ergo, &c. tom. 4. disp. 4.
 sect. 1. §. Statim verò.

De Contritione.

4. Sola voluntas destruendi peccatum, aut refarciendi diuinam iniuriam si præcisè sumatur, vt condistinguitur à detestatione, non satis est ad veram contritionem, seu detestationem. Ratio est: quia illa sola non sufficienter disponit ad gratiam: neque est de eius substantia: quia sicut velle amare, vt esse potest actus distinctus ab ipso amore, nõ est de substantia amoris. Ita velle destruere peccatũ per actum distinctũ, non est de essentia detestationis, & consequenter nec de substantia perfectæ penitentiz, seu contritionis, *tom. 4. disp. 4. sect. 1. §. Vltimo declarari potest.*

5. Odium peccati propriè non est contritio. Ratio est: quia odium per se non parit tristitiã, nec vindictam: item dolor de peccato propriè sumptus non est contritio. Ratio est: quia est quid colequens ad illã, tamẽ committatur eã secundũ essentiam eius, non verò illam intrinsecè cõstituit: vnde quãdo *Conc. Trid. sess. 14. c. 4.* dicit contritionem esse detestationem & dolorem. Intelligẽ. ff. detestatio essentialiter, dolor, autem causaliter, *tom. 4. disp. 4. sect. 1. §. Rursus odium. & §. Tandem de dolore.*

6. Contritio debet esse ex amore Dei super omnia: & detestatio peccati super omne detestabile. Est communis, colligitur ex *Ioan. 3. Qui non diligit manet in morte. & 1. ad Corinth. 13. sine charitate nihil sum, & alijs mul-*

tis locis, tom. 4. disput. 4. sect. 2. §. Quod igitur contritio.

7. In contritione saltem debet includi votum formalis amoris Dei super omnia. Ratio est: quia si amor per se loquẽdo necessarius, & actu non adhibetur, quãdo homo conuertitur, quod potest accidere sine culpa ex animi incõsideratione necesse est, vt homo habeat propositũ elicicẽ di illũ debito tẽpore, in quo aliàs esset necessariũ ex præcepto illum elicere, per se loquendo ad iustitiam obtinendam, *tom. 4. disp. 4. sect. 2. §. Propter hoc ergo.* Amor autem Dei formalis non est de essentia contritionis, quia id sine quo res potest aliquando existere, nõ est de essentia eius, vt notũ est ex Metaphysica, sed potest in re ipsa aliquando esse contritio sine formali amore; quia potest esse penitentia quæ sufficienter disponat ad gratiam, & remissio nõ peccati, sine formali amore re ipsa exhibito, & hãc penitentia vocamus contritionem: ergo formalis amor nõ est de essentia contritionis. *Ibidem. §. Ex quibus omnibus.*

8. Contritio quæ sufficit ad implendum præceptum sufficit ad iustificationem. Ratio est: quia præceptum est homini, vt tantam sententiam agat, quanta sufficiat ad remissionem peccati consequendam, & ideo cui libet implenti præceptum contritionis, promissa est remissio peccati, vt patet ex *Ezechiel. 8. & 33.*

18. &c

*Veg. li. 6.
in Trid.
c. 30. & li.
13. c. 21.
& alijs.*

18. & 33. & sapé aliás, tom. 4. disp. 4. sect. 4. §. Ratio etiá in eodé in fine.

9. Cōtritio sufficiens ad remissionē cuiusvis peccati mortalis, sufficit ad remissionem omniū. Ratio est: quia illa remissio est quasi indissolubilis, & eadē forma gratiæ ad illam necessaria est, & sufficit, licet quo feruentior fuerit, eò melior sit, quamvis appropriatiue sit maior de maiori peccato, tom. 4. disput. 4. sect. 4. §. Solum potest. & sequenti.

Vide Aug.
lib. de vera
& falsa pœ
nit. c. 9.

10. Contritio debet esse de omnibus peccatis, cōstat ex Scriptura requirēte dolorē de omnibus peccatis, Ezec. 18. & 33. tū ex Patribus quorū testimonia legi possum in Decret. de penit. & dist. 5. cap. Sumi plures, & cap. Consideret, & dist. 6. cap. Qui vult. tom. 4. disp. 4. sect. 6. §. Supponimus nonnulla, & disput. 22. sect. 4. §. Quinto loco.

Vide D.
Tho. in 4.
d. 17. q. 2.
ar. 3. ibi
Durand.
Sot. & alij

11. Contritio non potest esse nimia per se loquendo; quia ex obiecto debet esse super omnia, ex parte verò subiecti, quo feruentior, eò per se melior erit, tamē per accidēs poterit esse nimia, de quo tom. 4. disp. 4. sect. 4. Solut vero.

12. Ex vi præcepti annuæ confessionis, non tenetur, qui confiteri non potest, ad habendam contritionem. Ratio est: quia tale præceptum illam non requirit, sed solam attritionem: ergò etiam si fingamus hominem teneri ad faciendam illam partē præcepti: quā potest, non tenebitur ad contritionem,

sed ad attritionē tantū; quod verū est licet timuerit obliuionem peccatorum; quia ex vi cōtritionis non tenetur homo cōteri de singulis peccatis distinctē recogitatis, & in memoriam reuocatis, tom. 4. disp. 15. sect. 6. §. Secundus modus. & §. Unde etiam colligo.

13. Nō requirūtur singulæ cōtritiones de singulis peccatis ad iustificationē. In hoc cōcurrunt omnes Theologi. Ratio est: quia hic motus simplex sufficit, & aliud esset intolerabile onus, & sine fundamēto, tom. 3. disp. 4. sect. 6. §. Secundo est certum.

14. Ad verā contritionē nō est necessaria distincta peccatorum recogitatio. Ratio est: quia quod D. Tho. q. 28. de verit. ar. 5. adstanti: per distinctā cogitationē, 3 & 4. sæpe est humano modo impossibile, propter varietatē & multitudinē peccatorū: & est cōtra illud Ezech. 18. In quacunque hora Angel. n. 4. ingemueri peccator ego exaudia eum. & verb. Pa. Nec vi contenta in voto in ipsa nit. n. 8. cōtritione, eū sufficiat vniuersalis detestatio peccatorū solū cōfusa recogitationum: licet in aliquibus casibus possit esse necessaria, v. g. si instituendū aliquid sit, vel si sit aliqua occasio peccati tollenda, vel aliquod remedium adhibendum ad præcauenda similia peccata, vel denique propter satisfactionem condignam peccatorū quoad reatū pœnæ, ad hæc enim tenetur homo ex vi contritionis, & non potest illa

De Contritione.

illa præstare sine consideratione specifica peccatorum, *tomo 4. disp. 4. sect. 6. §. Dico ergo primo, & seqq.*

15 Cogitans de pluribus peccatis, vnum solum detestari per veram contritionem nõ potest. Ratio est: quia formalis penitentia de omnibus peccatis est necessarium medium per se loquendo ad iustificationem: ergo quoties homo potest habere hanc formalem penitentiam, & est quasi in proxima præparatione ad habendam illam, non erit satis in virtute, vel in voto illam habere, quia solum per accidens ex impotentia sufficere solet, *tomo 4. disp. 4. sect. 6. §. Hic dubitant.*

*Vide Vegã
lib. 13. in
Trid. cap.
25.*

16. Contritio non debet esse solum de malitia actus, sed de ipso actu intrinsece malo, nam ab illis moraliter factis inseparabilis est malitia, tamen si actus de se sit indifferens, & peccaminosus, ex praua intentione, aut bonus, ex conscientia autem erronea malus, tunc non erit necessarium detestari actum, sed modum operandi illum, *tomo 4. disp. 4. sect. 6. §. Ultimo dubitari hic potest.*

*Cordub.
lib. 1. q. 2
dub. 4.*

17. Contritio semper est formata gratia. Ratio est: quia nullo tempore, vel momento ab illa separatur; non vero per se, & essentialiter, sed per gratiam habitualement, quia ille actus nunquam est condigna satisfactio pro peccato, & ideo non ex

pellit illud, donec Deus conuertatur ad hominem infundendo illi gratiam sanctificantem, quãnis ab ea non procedat actiue, vt tenent omnes moderni, & aliqui antiqui, sed propter in salibilem concomitantiam cū illa, quia nullus actus meritorius procedit effectiue a termino meriti, seu a forma, quam mere tur, *tomo 4. disp. 4. sect. 7. §. Postquam dictum est, & seqq.*

18 Actus contritionis prius natura intelligitur informis, quam formatus, constat ex *Conc. dist. 18. p. Trid. sess. 6. cap. 7.* dicente. *Hec 1. ar. 2. q. 2. Durand 2. ar. 1. q. 1.* dispositio iustificatio ipsa consequitur, & similiter, *can. 3. ait neminem sine gratia penitere posse, sicut oportet, vt iustificationis gratiam consequatur.* EA ergo ibi cõsecutio, & causalitas atque adeo ordo naturæ, *tomo 4. disp. 4. sect. 7. §. Hinc vero intelligitur.* Tamẽ etiam quatenus ordine naturæ antecedit, & est dispositio ad gratiam, est vera contritio, sic enim verum est illud psalmi. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.* Ibidem §. Dicunt vero aliqui.

19 Contritio cum merito condigni præmij valere potest ad condignam satisfactionem: quia secundum diuersas conditiones comparantur ad hos effectus, & est quasi condignum præmium, nam ad meritum ex parte actus præcipue consideratur bonitas, ad satisfactionem vero penalitas, & dolor, & afflictio

*Vide D.
Thom. in
4. dist. 14
q. 2. ar. 1.
quest. 2.*

Actio peccatoris, unde ille, qui magis affligitur maiorem satisfactionem consequitur, & non semper totam; quia afflictio non æquivalet illi, *tomo 4. disp. 10. sect. 3. §. Ad hæc omnia.*

20. Contritio est valde proportionata ad satisfaciendum Deo. Ratio est: quia ille actus est proportionatus ad satisfaciendum pro iniuria, qui est etiam aptus ad obtinendam veniam, sed nullus est actus aptior ad obtinendam veniam, quam detestatio, & dolor de iniuria illata maxime si procedat ex vero affectu ad Deum qui iniuriam passus est, ergo, &c. Non tamen est per se necessaria absque ordinatione divina, quia nullum est principium simpliciter necessarium ex vi æquitatis iustitiæ etiam infusæ, & supernaturalis, ex quo necessaria consecutione inferri possit, iustitiam ipsam per se obligare ad satisfaciendum per hunc actum, *tomo 4. disp. 15. sect. 3. §. Ab hac vero superest.* Unde constat hoc præceptum contritionis in particulari, non ita esse naturale, ut excludat omnem Dei determinationem, aut ordinationem, sed esse naturale formaliter, ut sic dicam, quoad rationem satisfactionis, at vero materialiter, quoad talem modum satisfactionis esse in divina ordinatione. *Ibiem §. Adem hinc fit.*

21. Actus contritionis, ut sit contritio, nulla indiget tem-

porali duratione, sed simul ac fit est vera contritio. Probat ex scriptura promittente homini iustitiam, & remissionem peccati ratione suæ conversionis, absque ulla mora, vel dilata-tione quod declarant illa verba Ezechiel 18. & 33. In quacumque hora, ingemuerit peccator, ego exaudiam eum, *tomo 4. disp. 4. sect. 5. Per totam.*

22. Ad veram contritionem non est necessaria absolute summa intentio, quia imponitur homini grauius onus, & difficilima sit contritio sine scriptura, aut conciliorum fundamento, nec maxima intentio comparatiue, id est, ut homo maiori intentione doleat de peccato quam de quolibet alio modo, & quam diligat quodlibet creatum bonum, quia non solum difficilima, sed obscura, & perplexa constituitur via salutis, imo nec certa, ac definita intentio, sed sufficit substantia actus in quacumque gradus fiat, ut sumitur ex modo loquendi patrum, & sanctorum, ex quibus referam unicum Leonem, Epistola 91. dicentem: Nec misericordia mensuras possumus ponere, nec tempore finire, apud quem nullas patitur moras vera conversio, *tomo 4. disput. 4. sect. 4. §. Explicauimus essentiam, & siqq.*

23. Homo in peccato existens, & a Deo excitatus, potest dire-ctè nolle pro tunc conteri, quia illa ommissio non est contra præceptum pro tali tempore, item quia

Solo dist. 17. q. 2. ar. 4. Vega lib. 15. in Trid. cap. 23

Nau. in sum. c. 1. num. 9.

quia licet contritio sit intrinsece bona, tamen carentia eius, non est intrinsece mala, nisi quando debita est ratione præcepti, quod supponimus non esse, nec peccat peccatum veniale, quia nolitio boni obiecti per se, & intrinsece non est peccatum veniale, nisi quando tale bonum necessarium est, alias nolle dare elemosynam, aut nolle religiosum esse, vel perpetuam castitatē nolle seruare, semper esset peccatum veniale quod falsum est, *tomo 4. disp. 15. sect. 5. §. Addo vero, & seqq.*

24 Qui vult non conteri, non vult virtute permanere in peccato, sed permittit. Ratio est: quia non censetur quis velle virtualiter effectum, nisi quando tenetur applicare talem causam, & non vult, alioqui solum censetur permittere effectum, & quando velle statum peccati intrinsece malum sit, tamen velle permittere aliquam permanentiam in illo statu non est intrinsece malum, *tomo 4. disp. 15. sect. 5. Sed dicit aliquis,*

25 Contritio secundum totam suam essentiam est pars sacramenti penitentiae, ut constat ex Conc. Florent. & Trid. & Lateran. ex alijs multis. Ratio est: quia confessio, quæ est pars huius sacramenti, debet esse accusatio sui ordinata ad remissionem culpe consequendam, ergo postulat ut sit dolorosa confessio, & cum penitudine, & quandoque

contritio in se, nec per se non sit sensibilis, tamen per confessionem, & signa externa, est aliud quod modo sensibilis, *tomo 4. disp. 18. sect. 3. §. De contritione equæ. Vide tom. 3. disp. 2. sect. 1. §. Sed occurrit.*

26 Contritio si simul concurrat cum absolutione ipsa, habet sacramentalem efficaciam ex opere operato, ut probabile iudicat noster Doctor, *tomo 4. disp. 18. sect. 2. §. Solum ergo potest* Item contritio non est necessaria semper, ut sacramenta conferant suum effectum, quia in aliquibus, ut baptismo, & penitentia, &c. Sufficit sola attritio, ut in proprijs locis dicitur, *tomo 3. disputat. 7. sect. 2. §. Nihilominus dicendum.*

Contumacia.

1. **C**ontumacia formalis contra præceptum Ecclesiasticum, non est necessaria ad incurrendam excommunicationem ut patet ex vñ Ecclesiæ, excommunicantur enim concubinarij, percussores clericorum, etiā si non ex contemptu, sed ex passionem peccent, tamen sufficit contumacia materialis, non quecumque, sed illa, quæ est contra præceptum ita latum, ut includat, vel adiunctam habeat monitionem sub hac censura, *tomo 5. disp. 18. sect. 3. §. Tercio loco explicanda est.*

Leo 10. in
bulla cont.
Lateran.
ar. 15. Ca
relinimus
Pij 5.

Conar. c.
alma I. p.
§. 7. n. 10.
Vgolus. tab
3 de cenf.
cap. 14. §.
3. n. 13.

2 Excommunicatus in exco-
municatione per annū exiles
fit fufpectus de hærefi, ita afir-
mant communiter canoniftæ,
cum Gl. ff. in cap. Contingit de dolo, &
contum. lege cap. Cum contumacia
de hæret in 6. & Conc. Trid. feff. 25
cap. 3. de reform. tomo 5. diff. 17.
feff. 1. §. Alius, & præcipuus effe-
ctus.

3 Contumacia legis præci-
pientis aliquid fieri fub certo
numero dierum fub excommu-
nicatione ipfo facto incurrēda,
cōfummatur ipfo elapfo. Ratio
eft: quia quandiu ille terminus
elapfus non eft, non potefit talis
perſona veredici cōtumax, quæ
obligatio obediendi edicto elap-

Vide Nau. ſo termino per ſe non extingu-
itur: quia ille terminus non eft
contingat ad extinguendam, ſed tantū ad
de reſcript differendam obligationem, ta-
de conſ. 13 men ſi intercedat ratio aliqua
de cler. ex ob quā mandatum extinguitur,
com. miniſt aliud erit, vt ſi mandans moria-
tur, aut rōueatur, aut ſuſpen-
datur ab officio, vnde ille, qui
per ignorantiam, aut aliud impe-
dimentum, intra terminū non
reſpondit, poſtea tenetur ad cō-
parēdum, quando illi de man-
dato conſliterit, quia illa
obligatio durat, non tamen, vt
probabile eſt, tenetur ad com-
parendum ſtatim ac edictum
mouit, ſe intra terminum equi-
lem, in edicto cōceſſum, quia
non debet eſſe peioris condicio-
nis, tomo 5. diff. 20. ſeſſ. 3. §. Vlti-
ma eſt, & ſeqq.

Conuerſio.

1. Conuerſio ſignificat tran-
ſitum vnus rei in aliam, vt con-
ſtat excommuni conceptione
hominum ad quam neceſſariū
eſt vt ſi inter duas res poſituas,
quarum altera habeat rationem
termini, à quo, & altera ad quē,
quia ab vna fit tranſitus in aliā,
quod videre licet in omni con-
uerſione, ſi inductio fiat, vnde
neceſſe eſt, vt vnus terminus
deſinat, cum illud quod conuer-
titur, tranſeat in aliud, & alter
aliquomodo incipiat, quia con-
uerſio non eſt pura corruptio,
ſed includit poſitiuum tranſi-
tum, vel eff. ditionem aliquam
poſitiuam: ergo neceſſe eſt, vt
per eam aliquid fiat in re, ad
quē cōuerſio tēdit, to. 3. diff. 50.
ſec. 2. §. Hac quaſtio. & §. Secunda
conditio.

2 Conuerſiones naturales, &
ſupernaturales differunt tantū D. Tom.
in modo, & non in ſubſtantia in 2. diſt.
quia iſtæ ſupernaturales ſunt 18. q. 1. ar.
ſubito, & ſine alteratione. 3. ad 4.
vt quando Chriſtus conuerſit
aquā in vinū, vel Deus ſeminā
in ſtatuā falis, tomo 3. diff. 30. ſeſſ.
2. §. Sed poteſt riuſus.

3 In omni reali conuerſione
neceſſaria eſt, vt minimū, vna
realis actio, & dux partiales mu-
tationes, vel quaſi mutationes,
probatur prima pars, quia con-
uerſio differt à mera deſictio-
nē, vel corruptione, ergo con-
uerſio non ſit per ſolā conuer-
ſionē

De Conuersione.

sione influxus causæ agentis: ergo requirit conuersio posituum influxum causæ agentis: ergo requirit actionem. Altera pars cõstat: quia in conuersione sunt duotermi, & vnus transit aliquomodo de esse, ad non esse, fit ergo in illo mutatio priuatiua, quia, quod conuertitur, quatenus conuertitur, non manet, alter vero terminus ad quẽ aliquomodo fit, seu transit de non esse ad esse: ergo ex parte illius est mutatio positiua, *tomo 3. disp. 50. sect. 2. §. Tercio ex prædictis, & §. Altera pars.*

4. Ad veram conuersionẽ D. Thom. substantialem requiritur, vt ex 3. p. q. 75. parte vtriusque termini, fiat ali *Bonau. in qua mutatio, vel desitio, aut in-*
4. *dist. 10.* ceptio, aut denique noua aliqua *art. 1. q. 1.*
1. dependentia substantialis, idest, ad ipsum esse substantiale aliquo modo determinata, *tomo 3. disp. 50. sect. 2. §. Dicendum est ergo.*
Item requiritur, vt terminus à quo, & ad quem, seu mutatio vnus, & alterius habeant inter se aliquam connexionem, seu ordinem, ita vt vna ex altera aliquo modo sequatur. Ratio est: quia nisi sit habitudo inter res illas, inter quas dicitur esse conuersio, non habebunt rationem termini à quo, & ad quẽ; illa autem habitudo debet in aliqua cõnexionẽ fundari, alias solum quasi ex accidenti conungeret, vt quando vnum desinit, alter incipiat quod non satis est ad actionem conuersio-

nis. *Ibidem §. Quarta principalis.*
Quo ordo non semper fundatur in formali repugnantia terminorum, sed etiam in intentione vel in limitata vi agentis: quia nulla est ratio probans aliud esse de ratione conuersionis, nam, licet in omnibus conuersionibus formalibus ad fortasse reperiatur propter specialem rationem talis conuersionis, quæ sit circa idem subiectum, non est tamẽ cur attribuamus omni conuersioni, vt sic. *Ibidem sect. 8. §. Primo igitur, & seqq.*

5. Præter terminos à quo, & ad quem est aliquod tertium commune vtrique termino circa quod, & termini formales sibi succedat, & aliquo modo repugnent, ac denique fiat tota conuersio. Ratio est; quia conuexio, aut repugnantia, aut ordo per se inter terminos conuersionis, non potest conuenienter intelligi, nisi ratione alicuius, rei communis vtrique, in qua, vel sub qua vnus introducit, & expellitur alius: nota tamen quod in cõuersione formali, id quod est commune vtrique termino, est subiectum, seu receptaculum formæ, & pars integri termini, quem cum forma componit, at vero in cõuersione sacramentali id quod est commune, est accidentia, nec sunt subiectum talis conuersionis, nec pars integri termini, quia conuersio propria non fit ex compositio accidentali ad compositum

D. Thom.
3. p. q. 75.
art. 5. & 4
cõtra gent
c. 63. Soto
dist. 9. q. 2
art. 2. ad 3.

rum accidentale, fed ex fubftantia ad fubftantiam, vt Concil. Trid. loquitur, *tom. 3. diff. 50. feft. 2. §. Quinta conditio.*

6 Conuerfio formalis, vel materialis proprie efle non potefl inter res fimplices, nec inter rem fimplicem, & compofitam, probatur ex definitione conuerfionis formalis, eft enim illa, quæ fit inter duas res; ratio ne formarum manente eodem fubiefto, vel materia communi utriusque: ergo hæc conuerfio effentialiter poffulat, aut in utroque extremo compofitionem ex materia, feu fubiefto, & forma, proportionatam conuerfionem, *tom. 3. diff. 50. feft. 10. §. Dico ergo primo.*

7. Vt fieri poffit conuerfio formalis inter res aliquas compofitas, etiam de potentia Dei absoluta duæ conditiones concurrere neceffe eft, 1. vt vna forma cum alia, ita pugnet aliquo modo, vt ad introductionem vnus altera excludatur: vt patet, 2. vt fubieftum fit capax vtriusque formæ faltem capacitate obediæntiali: probatur exemplis, nã licet calum conflet materia, & forma, fi tamen materia non eft capax formæ ignis, aut contrariò, fi forma ignis nullo modo potefl conferre, in illa materia fuum effectum formalem non poffet calum conuertere in ignem. Et idem eft de compofitionibus accidentalibus, nam album nõ potefl cõuertere in fapiens, aut

in iuftum, quia fubieftum albedinis non eft capax fapientia, aut iuftitia, *tom. 3. diff. 50. feft. 10. §. Dico fecundo.*

8 Item, vt conuerfio materialis, feu ex parte fubiefti fieri poffit, duæ etiam conditiones neceffariæ funt, 1. vt fiat inter cõpofita ex fubiefto, & forma realiter diftincta, quia fi forma nõ fit res diftincta, fed tantum modus, non poterit conferuato tali modo, feu forma deftrui fubieftum, quia effentialis ratio illius entitatis eft, ipfa ratio fubiefti, & ideo non potefl conferuari illa entitas deftructa ratione fubiefti: non conferuata autem illa entitate non potefl conferuari modus eius, quia per fe non habet propriam entitatem in qua conferuetur, & hac ratione non potefl illud fubieftum conuertere in aliud fub eadem numero fubftantia vna natura alteri fuccedenti, quia deftructa natura, non potefl conferuari fubftantia, quæ eft tantum modus eius, 2. eft, vt formæ fub qua fit conuerfio apta fit afficere fubieftum vtrumque, & confequenter, vt vtrumque fubieftum fit capax talis formæ, quia terminus illius conuerfionis eft compofitum ex forma manente, & fubiefto illi fuccedente, ergo neceffe eft vt forma poffit vniri vtrique fubiefto, & vtrumque fubieftum fit capax formæ, *tom. 3. diff. 50. feft. 10. §. Dico tertia.*

9 Qualibet res existens sub accidentibus realiter à se distinctis, si ab illis in suo esse pendeat, potest conuerteri in aliam, quæ loco illius sub eisdem accidentibus constituatur, ac fiat. Probaturs exemplo misterij Eucharistiæ, quia nulla maior repugnantia, in qualibet alia re ostendi potest, siue substantias materiales inter se comparemus, siue spirituales inter se, siue materialem, & spiritualem, siue spiritualem, & materialem, quod omnium difficilimum est *tomo 3. disp. 50. sect. 10. §. Dico ergo quarto.*

10. Res quæ omnino etiam destruitur quoad accidentia, proprie non potest in aliam conuerteri. Ratio est: quia tunc est annihilatio vnus substantiæ, & creatio alterius, & non est conuersio, v. g. si Deus destruit aliquam substantiam cum omnibus accidentibus, & loco illius aliam constituat, *tomo 3. disp. 50. sect. 10. §. Dico quinto.*

11 Qualibet creatura potest in aliam conuerteri, non quidem omne genere conuersionis, sed vno, aut altero, vnicuique rei accommodato pro earum diuersitate, quæ colligitur ex doctrina nostri Doctoris, *tomo 3. disp. 50. sect. 10. §. Ex his dico sexto.* Item Deus non potest conuerteri in creaturam, nec creatura potest conuerteri in Deum, vt communior Theologorum sententia docet. Ratio est: quia in termino ad

quem conuersionis, necessario fit aliquis modus mutationis, inceptions, aut nouæ dependentiæ, quæ omnia repugnant Deo *Ibidem §. Vltimo addo.*

12 Conuersio licet relatione fundare possit, tamen non est relatio si proprie loquamur; quia conuersio actiua est actio, conuersio autem passiuæ, prout se tenet, ex parte termini, non potest esse sola actio prædicamentalis, sed necessario esse debet dependentia, vel fieri vnus, termini, cum definitione alterius, quod probat late noster Doctor, *tomo 3. disp. 50. sect. 2. §. Altera pars.*

Corpus.

1 Duo corpora quanta nequeunt naturaliter penetrari. Ratio est: quia corpus quantum naturali modo existens in loco, ita occupat spatium, quod replet, vt ab illo necessario excludat omnem aliam quantitatem naturali modo extensam, & existentem in loco, *tomo 3. disp. 48. sect. 1. §. Differant autem. Itē nullus corpus potest ex natura rei simul occupare, nisi vnum locum sibi adequatum, & vnica præsentia connaturali, quia per finitam quantitatem ad vnum finitur, ac terminatur loci ei; commensuratur. Ibidem sect. 4. §. Prima autem.*

2 Idem corpus potest simul esse

Aug. de S.
Vid. lib. 2.
de sacram.
p. 8 c. 11.
Cerm. li. 3
de Euch.
c. 3. & 4.
& alij.

esse præsens locis distantibus, præsentia sacramentali indiuisibili. Est de fide. Probatum ex mysterio Eucharistiæ, credimus enim Christum realiter præsentem in omnibus hostijs, quæ in varijs & distantibus Ecclesiæ locis consecrantur. Item non est impossibile idem corpus esse simul in diuersis locis distantibus, in vno, verbi gratia, naturali, & quantitativo modo, & in alio, vel alijs sacramentaliter. Est etiam de fide, & constat ex mysterio Eucharistiæ: quia de fide est, Christum nocte Ccenæ, propter sacramentalem præsentiam, quam sub speciebus panis habere cepit, non amisisse visibile, nec naturalem modum existendi in loco, per quæ erat præsens in propria specie discipulis suis. Et eodem modo de fide est, Christum existere, nunc in cælo in propria specie, quamuis sit in terra in sacramento. Denique non est impossibile idem corpus simul constitui in duobus locis distinctis, & in utroque, modo naturali & quantitativo, per Dei omnipotentiam, ut tenet multi, & grauiissimi Doctores, quos sequitur noster Doctor, tom. 3. disp. 48. sect. 4. §.

Dico primo, & seqq.
3. Quando corpora penetrantur, non amittunt propriam quantitatem, nec localem extensionem, ut constat de corpore Christi & Virgineo, quando in partu sese penetrarunt, & de eodem corpore Christi, & de lapide sepul-

chri in Resurrectione, tom. 3. disput. 48. sect. 4. §. Tertiò argumentari possumus. Item Deus potest pluries idem corpus constituere in eodem spatio, multiplicando in illo modos præsentie numero distinctos, non aliunde, quam ex ipsis, seu ex suis modalibus entitatibus, quod iudicat probabilius noster Doctor, tom. 3. disput. 48. sect. 4. §. Quinta ratio. Item potest ponere corpus quantum sub indiuisibili. Ibidem disput. 52. sect. 3. §. Ad primam ergo.

4. Corpus idem existens in duobus locis, est æquale singularis, per singulas extensiones, quas in illis habet, & utrique simul, per ambas etiã simul: quia hæc æqualitas nihil aliud est, quàm relatio fundata in hoc, quod idem corpus tantum spatij occupet, quantum duo: sicut è cõtrario, si duo corpora penetratiue ponantur in eodem loco, est similis æqualitas, quia non plus spatij occupant, quam vnum, tom. 3. disp. 48. sect. 4. §. Septima ratio.

5. Corpus existens in duobus locis, debet necessariò habere varietatem in accidentibus importantibus habitudinem ad locum: ut stare, sedere, localiter moueri, aut quiescere, &c. Quia hoc ipso quod corpus in diuersis locis constituitur, habet aliquam varietatem in ipsis proprietatibus, ut probat noster Doctor, tom. 3. disp. 48. sect. 5. §. Dico primò.

6. Similiter de potentia absoluta idem corpus potest habere

De Corpore.

habere aliquā proprietatem, vel formā in vno loco, quā non habet in alio, dūmodo talis forma, vel proprietas a parte rei distingatur ā tali corpore, & alioquī sit ab ipso separabilis: nulla enim datur repugnantia, nec cōtradictio, vt probat latē noster Doctor, *tom. 3. disput. 48. sect. 5. §. Dico primo.*

7. Proprietates intrinsecæ, & connaturales tali rei, seu corpori: de potentia ordinaria, seu iuxta naturam suam, necessariō insunt rei, vbicunque existant. Ratio est: quia istæ proprietates consequuntur rem, necessaria quadam connexionē, seu dimanationē: ergō sine nouo miraculo non potest res alicubi esse sine illis, *tom. 3. disput. 48. sect. 5. §. Dico secundo.*

8. Si corpus prius existens alicubi, postea ponatur simul in alio loco, solum per actionē adductiuā, ex natura rei affert secum omnes suas proprietates, quas in priori loco habeat, atq; ita secundum potentiam ordinariam, necessariō habebit easdē proprietates in vtroque loco. Ratio est: quia hæ proprietates, etiā si accidentariæ sint, tamen supponūt realiter inherentes, & vnitæ, & alioqui sunt independentes in suo esse ā tali loco. *Tom. 3. disput. 48. sect. 5. §. Dico tertio.*

9. Si idem corpus simul ponatur in pluribus locis, aut si per actiones substantiales diuer

sas in eis constituatur, etiam si altera earum prius existat quam alia, ferē ex voluntate Dei pendet, quod in vtroq; loco habeat: vel non habeat easdem qualitates, seu proprietates extrinsecas, seu accidentales. Magis tamen congruum, & naturis rerū consentaneum, esse videtur, vt easdem vtroque accipiat. Probat: quia hæ proprietates, neque ex re ipsa intrinsece sequuntur, neque ei sunt debitæ ex natura rei, vt supponitur: ergō, quando res sit, vt aliquam habeat ex his proprietatibus, necessaria est noua actio, quæ non solum est distincta ab actione qua sit subiectum, sed etiam nullam habet connexionem cum illa: ergo quod de facto coniungatur ex voluntate & concursu extrinseci agentis pendet: ergo similiter, quod coniungitur in vno loco, & non in alijs, vel quod actio accidentalis coniungatur eū vna actione substantiali, & nō cū alia, pēdet ex voluntate Dei, qui hæ operatur supernaturaliter, *tom. 3. disput. 48. sect. 5. §. Dico quarto.*

10. Ex sola virtute agentis vide D. naturalis, mutatio facta in vno Thom. q. loco, non fit in alijs locis distati. 76. art. 1. bus, in quibus idē corpus existit, & q. 81. quod latē & doctē probat noster Doctor, *tom. 3. disput. 48. sect. 6. Innoc. li. 4. per totam, vbi de alijs mutationi de hoc bus agit. Item corpus mortuum mist. c. 6. suā etiam partium integritatem exigit, alioqui enim truncū esset, vel mutilum. Ibidem disp. 51. sect.*

sect. 3. §. *Hæc explicata.* Item idē corpus non potest se ipsum contingere secundum se totū: quia contactus supponit distinctionē, vel saltem existentiam quantitatiuam in loco, & multiplicationem illius. *Ibidem. disp. 52. sect. 1. Dico tertio.*

Correctio fraterna,

1. Nō tenemur corripere proximum de peccato curato, & iā emendato. Ratio est: quia misericordia non obligat ad subueniendum proximo, nisi existētiā in miseria, & necessitate: & cessante illā, cessat etiam obligatio. Item non tenemur statim sed pro loco, & tempore: quia hoc præceptum affirmatiuū est: sed quando hic, & nunc indiget proximus tali correctione fraterna, v. g. quando instabit talis necessitas spiritualis, *tom. 4. disp. 15. sect. 5. §. Huius autem responsio. & sequenti. & §. Hanc ergo.*

2. Correctio fraterna, quæ ordinatur ad continuationem actualis peccati impediendam, obligat pro quolibet opportuno tempore. Ratio est: quia in isto casu semper indigentia proximi est præsentanea & actualis: intellige etiam respectu sui; quia etiam tenetur statim ac semper interrompere, vitare ac tuale peccatum, & tollere mortale periculum eius: est autem hæc obligatio respectu proximi est specialis charitatis fraternæ,

respectu vero sui, nō est obligatio propria charitatis, sed remotè tantum, *tom. 4. disp. 15. sect. 5. §. Hanc ergo.*

3. Correctio fraterna propter solum remedium peccati commissi, obligat, quādo est necessitas vitandi peccatum impenitentia, aut mortem æternam: quia si nihil horum interueniat, nulla est vera indigentia ex parte proximi, quæ obligat ad subueniendum illi hic, & nunc, *tom. 4. disput. 15. sect. 5. §. At vero.* Item non tenemur corripere proximum, quando ille non tenetur correctionem acceptare, vt patet: tamē ad summum erit consilium. *Ibidem. §. Dices nomine correctionis.*

Creditor.

1. Creditor potest habere cū excommunicato etiā præciso omnē communicationē ad debitum ante excommunicationē contractum exigendū, iuxta cap. *Innocent. in cap. veritatis. de Intelleximus. de iudic.* Imo excommunicatus creditor potest extra iudicium à debitore non excōmunicato debitum petere, iuxta cap. *Sylu. verb. Excommunicato. com. 5. n. 21. Caietan. in summa verb. Excommunicatio cap. 6. de his quæ illicita sunt excommunicato. in fine.* Et tunc creditor potest, & debet soluere debitum excommunicato creditori, iuxta probabiliorē sententiam. Ratio est: quia huiusmodi debitor remanet obligatus ad soluendum, cum alter non

Vide Angel. & Syluest. verb. Correctio. Caietan. in sum. verb. Correctio fraterna.

De Curialis.

fit priuatus, aut impeditus, vel quasi suspensus iure suo: ergo non est ei prohibita communicatio necessaria ad hanc obligationem explendam, *tom. 5. disput. 15. sect. 8. §. In priori questione, & sequentibus.*

Curialis.

1. Curiales dicuntur illi, qui in quacunque seculari curia ministri sunt in causa sanguinis, quomodocunque ad illas cooperentur: vt Tabelliones, Procuratores, Solicitatores, & inferiores etiam ministri, qui vel denuntiant, vel scribunt sententiam, vel aliquod simile munus exhibent, vt aperte habetur in *cap. 1. 2. & 3. distinct. 51. & constat ex omnibus scribentibus, tom. 5. disputat. 47. sect. 4. §. Innocentius.*

2. Curiales, & ministri iustitiæ in causis criminalibus, sunt irregulares, quandiu in officio verstantur. Ratio est: quia sicut clerici imisci non debent his officiis secularibus, ita etiam maiori ratione, qui actu sunt illis officiis destinati, inepti sunt, vt ad clericatum assumantur: non verò posteaquam deponant officium, nisi ad causam sanguinis sint cooperati; secuto effectu deformationis hominis, iuxta *cap. 1. distinct. 51. & cap. Osius. eadem distinct.* Et quod dictum est de curialibus, in aduocato procedit in totum, *tom. 5.*

disput. 47. sect. 4. §. Innocentius, & sequentibus.

3. Aduocatus, qui suscipit patrocinium rei iuste accusati; etiam si ille occidatur, non fit irregularis per se loquendo, siue sit laicus, siue Clericus: quia siue det operam rei illicitæ, siue licitæ, mors non sequitur ex actione eius, melius enim, & citius sine tali patrocinio sequuta fuisset. Tamen aduocatus actoris accusantis iniuste, si ipse, accusator occidatur, fit irregularis. Ratio est: quia ille dat operam rei illicitæ, ex qua probabile, & moraliter est sequi tale nocumentum: non autem aduocatus rei, si in progressu causæ tantum egit pertinentia ad defensionem, non vero quæ ad columniam, vel ad punitiorem auctoris: quia tunc aduocatus nullo modo concurrit ad punitiorem accusatoris, sed ad solam innocentis defensionem: secus vero, si defendendo simul agat contra accusatorem: quia tunc talis aduocatus est causa moralis repassionis secutæ in accusatore: nisi innocens esset in extrema necessitate, & non posset aliter defendi: nec tunc facta protestatione existimat nosster Doctor excusari, *tom. 5. disp. 47. sect. 4. §. Igitur, vt generalius, & sequentibus.*

Vide Hostiens. in c. 1. de postul. do. n. 1. & 2.

Defensio

Cap. 1. 2. & 3. 5. 51.

Cap. 1. & cap. Osius d. 51.

D.

Defensio.

I. **D**efensio moderata relinquitur prudē. tis arbitrio dū nō ve

nit ad forū contētio

NAU. Con
fil. 31. de sū, postea tamē arbitrio, Episcopi
homicid. ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. de re
& in sum. form. Indicia generalia ad iudi-
cap. 15. n. candum defensionem modera-
2. Syluest. tā, sunt aliqua (nam particula-
homicid. ria infinita sunt) 1. & præcipuū
3. q. 4. est, vt quī occidit sit aggressus
Armillā ab alio, alioqui non esset defen-
verb. irre. sio, sed aggressio. Tamen nō est
gularitas necessarium semper, vt quis ex-
num. 41. pectendum, vel impetum alte-
 rius, aliquando enim necessariū
 est præuenire, vt si quis desperet
 se posse resistere inimico pro-
 pinquius accedēti, quia tunc illa
 præuentio non est aggressio. 2.
 vt defensio non possit fieri cum
 minori læsione proximi, nam si
 sufficere mutillare, aut alius vul-
 nus infligere occisio esset im-
 moderata defensio. Deniq; 3. &
 generalis cōditio est, vt defensio
 nō fiat cum graui culpa, quæ
 transeat in aggressionem, vt v.
 g. si quis iam fugientem inse-
 quatur, aut iam desistētē ā pug-
 na excitet ad illam, &c. Nisi
 excessus sit venialis, tantum,
 quia tunc non sufficere ad imo-
 deratam defensionem. *tomio 5.*

disputat. 46. sect. 1. §. Secundo du-
 bitari potest, & seqq.

2. Vtrum ex iniuria proxi-
 me antecedente reddatur incul-
 pata tutelam, v. g. quando quis
 inchoat iniuriam actualement, &
 alius eum insultat, esque vul-
 gare exemplum de adultero,
 qui in fraganti delicto inuentus,
 a marito inuasus, cum occidit,
 vt se defendat, quidam affir-
 mant, & alij negant, omnes
 probabiliter, & doctori nostro
 res videtur dubia, nam, vt ille
 affirmat. vtraque est pro-
 babilis, & habet graues Docto-
 res, & apparentia fundamenta,
 tamen defendit affirmatiuam,
 vt probabilem præctice, &
 tutam, quia ius simpliciter ex-
 cipit, 1c defendentem, & ille
 casus est propriæ defensionis,
tomio 5. disp. 56. sect. 1. §. Sed dif-
ficultas est, & seqq.

Syluest.
verb. boni
3. q. 4. Ar
milla verb
irreg. n. 42
Tabiena
verb. 2. n.
24. Nau.
conf. 32.
33. & 34.
& 35. de
homicid. &
in sum. cap
15. n. 7.
& c. 27. n.
238.

Dæmon.

1. Dæmones nullo modo tor-
 quent animas in purgatorio. Ra-
 tio est: quia nec hoc eis impe-
 ratur, nec ex sola permissione
 faciunt, ne illis occasionem
 alicuius boni, vel celerioris
 liberationis afferant, an vero
 illæ animæ videant deformati-
 tem dæmonum; incertum est,
 tamen licet videant, non vidē-
 tur inde torqueri, sed potius
 gratias agere Deo quod se ab
 eo statu liberauit, nec de malo il-

De Deo, & Degradatione.

lorum compatientur, quia illos vident iam esse omnino extra statum salutis, *tom. 4. disp. 46. sect. 3. §. In hac re.*

Deus.

1. Deus naturali sua immensitate est præsens rebus omnibus, quasi continuè, & omnibus imaginariis spatijs, nec potest habere hanc præsentiam quasi discretam, ita ut sit in rebus intra se distantibus, & non in locis, seu spatijs interiectis. Hæc non indiget probatione, vide *tom. 3. disputat. 48. sect. 4. §. Ex his ergo.*

2. Sicut Deus potest efficere eundem effectum per duas causas secundas totales, ita potest se solo eundem effectum facere per duas actiones totales. Ratio est: quia quod potest facere per causas secundas efficientes, potest se solo præstare, *tom. 3. disputat. 49. sect. 1. §. Ad confirmationem.*

3. Deus potest creare rem unam, una actione, & annihilare illam, ac postea eam reproducere alia actione distincta: quia ad agendum hæc, vel illa actione, non determinatur à loco, tempore, vel circumstantijs, sed à sua libera voluntate, *tom. 3. disputat. 49. sect. 1. Ad confirmationem.*

4. In Deo, circa negotiationes, quæ in tempore sunt, nõ est necessaria positiua voluntas

Dei, sed sufficit negatio voluntatis: sic enim multi dicunt alium mundum non esse creatum, non quia Deus positiuè voluerit illum non creare, sed solum quia non habuit voluntatē creandi. Tamen noster Doctor admittit in Deo voluntatem positiuā, & dicit, non esse antecedentem, sed consequentem præsentiam futuri effectus, seu repugnantia liberi arbitrij. Vnde Deus voluntate antecedente, quantum est ex se voluit concurrere, non tamen omnino efficaciter, & absolutè, sed includens conditionem, si voluntas humana cooperaretur, præuidens autē non cooperaturum, voluit, & consensit, ut in re non reciperet talem concursum in actu secundo. Hæc autē voluntas nõ satis est, ut Deus dicatur denegare concursum, cū ex se paratus sit ad illum dandū, *tom. 4. disputat. 8. sect. 2. §. Ad rationē potest dici primo.*

Degradatio,

1. Hæc vox, Degradatio, propria est iuris Pontificij, significat quandam penam priuativam clericorum, quando suis ordinibus, quantum per Ecclesiam fieri potest, priuantur; sunt enim ordines, veluti gradus quidam personarum Ecclesiasticarum, & ideo earum deordinatio appellatur Degradatio, *to. 5. disputat. 30. sect. 2. §. Degradationis vox.*

2. Degradatio, seu depositio realis

realis definitur sic. Est perpetua privatio clericalis muneris, & privilegij, effecta post similem sententiā, adiuncta reali actione, & caremonia per Canones instituta. tom. 5. disp. 30. sect. 2. §. Atque ex his tandem.

3. Pœna degradationis de iure ordinario à nemine potest tolli: Summus tamen Pontifex de absoluta potestate, poterit illam auferre, raro tamen, aut nunquam id facit. Imò iuxta præsentem consuetudinem Ecclesiæ non datur huic remissioni locus: nullus enim degradatur, nisi brachio sæculari statim tradatur, à quo pœna mortis mulctatur. Tom. 5. disput. 30. sect. 2. §. De huius autem pœna solutione.

4. Degradatio realis conuenit cum depositione absoluta. Primo, comparatur sicut sententia, & sententiæ executio, ut constat ex cap. 2. de penis in 6. quia per verbalem depositionem profertur sententia: per degradationem verò mandatur executioni, quoad aliquos effectus. Item hæc pœna Ecclesiastica est priuans Ecclesiasticis functionibus: primo ordinibus, secundo, beneficijs, & ideo clericorum propria est. Sed non priuat charactere clericali: unde non impedit, quin actus solius Ordinis facti à degrato sint validi: licet peccet faciendo. Item non priuat illis oneribus, quæ propria sunt, seu ex ordinatione Ecclesiæ ratione ordinis, ut

obligatio seruandi castitatem cum inhabilitate contrahendi matrimonium, obligatio ad horas Canonicas recitandas: hæc enim pœna non ponitur ad tollenda grauamina, sed ad tollendos honores. Denique degradatio etiam perpetua pœna est, non minus, imò quodammodo magis, quam depositio: quamuis enim vtrumque per Summum Pontificem possit dispensari: difficilius tamen degradatio, tum propter maiorem infamiam, tum etiam propter maiores effectus, tom. 5. disput. 30. sect. 2. §. Comparantur ergo:

5. Secundo, conueniunt. ff. degradatio malis, & depositio virtutis: in hoc, quod neutra fertur à iure ipso facto incurrenda, sed per hominis sententiam. Tertio, quod pro eisdem criminibus imponuntur, sicut sententia, & executio illius. In quibus autem ferantur: non potest certa regula dari, nisi in illis, qui à iure sunt expressi, iuxta cap. Tua. de penis. tom. 5. disput. 30. sect. 2. §. Atque hæc se. Vide Angel. Syluest. & alios verb. Degradatio.

6. Tres casus præcipuè solent numerari, in quibus clericus degradatur, & brachio sæculari traditur, iuxta Gloss. in cap. Ad abolendam de hæreticis. Primus est hæresis, iuxta idem cap. ad abolendam, quod habet locum in hæretico relapso. Secundo, crimen falsificandi litteras Apostolicas, ex cap. Ad falsariorum de crimine falsi. Tertius,

De Delegato, & Delicto.

Vide Abbas
cap. At si
Clerici. de
iudic. n. 37
& seqq. &
in cap. No.
nimus. de
verb. signifi.
Syluest.
ver. Degra
datio q. 3.
& 4.

est calumnia, & contumelia
gravis proprio Episcopo illata,
ex cap. Si quis Sacerdotum. 11. q. 1.
De quo multa videri possunt in
Abbate cap. At si Clerici. de iudic.
num. 37. & in cap. Nouimus. de verb.
signifi. tom. 5. disp. 30. sect. 2. §. At
verò degradatio.

7. Ultimo conueniunt de
gradatio & depositio. in eo quod
utraque reddit hominem infamem,
licet ex degradatione
maior infamia creetur; vt sumit
ur ex Abbate in cap. Cum de re iudic.
num. 10. & late probat noster
Doctor, tom. 5. disp. 30. sect. 2. §.
Propter hac.

Vide Angel.
Syluest.
verb. De
gradatio.
Bernard.
Diaz in
in pract.
crim. c. 3.
a 7.

8. Degradatio realis. dif
fert à depositione, primo in so
lemnitate, iuxta cap. 2. de pen. in 6.
vbi specialis solemnitas degra
dationis describitur. Secundo,
quia priuat priuilegio clericali,
quod non facit sola deposti
tio, vnde percutiens clericum
degradatum, non incurrit cen
suram Canonis, si quis suadente.
At verò depositus non perdit
huiusmodi priuilegium Cano
nis iuxta Gloss. in cap. 2. de pen. in
6. Tertio differunt, quia deposti
tus non priuatur priuilegio fo
ri: secus de degradato, tom. 5.
disp. 30. sect. 2. §. Differt autem ac
tualis. & seqq.

Delegatus.

1. Delegatus potest intra
annum à quo munere functus

est, à se excommunicatum ab.
soluere: non verò post transac
tum annum, iuxta cap. Quarenti. sic. delegat.
de offic. delegati. Cuius ratio non
est alia, nisi voluntas Pontificis
de legantis, qui hoc ius com
mune seruari voluit in suis de
legatis, tom. 5. disputat. 7. sect. 2.
§. Tempus autem.

Delictum.

1. Ecclesia potest per legē
punire, & vindicare debita om
nino occulta per accidens. Ra
tio est: quia licet Ecclesia de oc
cultis per se, id est, de mere in
ternis, nō iudicet cum sint ex
tra forum Ecclesiæ, tamen hæc
occulta per accidēs vindicat, &
punit per ipsam legem, quia nō
sunt extra forū Ecclesiæ, tom. 5.
disp. 31. sect. 1. §. Hanc vero doctrinā.

2. Delictum ibi censetur cō
mitti in ordine ad censuram, vbi
exterius consumatur, licet alibi
inchoetur: vnde si quis inchoet
delictū in proprio territorio,
eo sumet verò extra illud, non
incurret censuram statuti pro
prii territorij. Ratio est: quia il
la non contrahitur propter in
choationem delicti, donec con
summatum sit. Tamē in ordine
ad alias pœnas, vel effectus. Cō
munis doctrina est Canonistarū
& Iuristarū, quod quando delic
tum in vno loco inchoatur, &
in alio consumatur, delinquēs
fit subiectus in utroque loco ra
tione delicti, iuxta L. 1. C. ubi

Bartholus
in leg. Do
minum. ff.
de furtis.
Abbas in
cap. Postu
lati de
for. cōpet.

de crimine agi oportet. Ibi: *Vbi commissi vel inchoata sunt*, quia in utroque loco verè deliquit, tom. 5. disp. 5. sect. 5. *Atque hinc*. Nota: quod si subditus lethaliter vulneravit alium in propria diocesi: vbi censura est annexa homicidio, & vulneratus non ibi moriatur, sed in alia diocesi ad quam discessit. Probabilius est in eo incurri censuram: quia licet delictum, quoad effectum ultimum, consumetur extra territorium, tamen quoad actionem meriam externam, intra territorium consummatum fuit. *Ibidem*. §. *Dices ergo*.

Depositiō.

1. Hæc vox, *depositio*, quæ hic verbalis tantum est, æquivoca est, & habet multas significaciones, sicut & verbū *deponere*, à quo deducitur: unde significat in præsentī materia illam actionem, per quam aliquis, vel deponit, vel deponitur ab officio, vel à qualibet dignitate. Et quatenus quis inuitus ab alio deponitur, habet rationem pænæ, & si versetur circa dignitatem aut munus Ecclesiasticum, erit Ecclesiastica, de quo vide tom. 5. disp. 30. §. *Quamvis depositio ante sect.*

1. §. *Quamvis depositio*.

2. Depositiō verbalis definitur sic. Est *privatio perpetua clericali muneris, per Canonicam sententiam, cum debita solemnitate prolata, sic communiter omnes, quæ po-*

test fieri, iuxta Concil. Trident. ab Episcopo, vel per Vicarium suum, realis verò solum per Episcopum, tom. 5. disp. 30. sect. 2. §. *Atque ex his*.

3. Depositiō convenit cum suspensione. Primo, quia utraq; est Ecclesiastica pænā, ut per se notū est. Secundo, quia depositio itē priuat Ecclesiasticis functionibus. Tertio, quia depositio itē est pænā Clericorum, quod sumitur ex cap. *Qui semel distinct.* 50. *Diaz in cap. 2. de penis in 6.* Quarto, quod sicut suspensio potest esse ab officio & beneficio, ita etiam & depositio, tom. 5. disp. 30. sect. 1. §. *Et rationem*. & seqq.

4. Depositiō ab Ordine, licet prioret usu Ordinis, nihilominus actus validi sunt, nisi iurisdictionem includant, est certa & communis Theologorum doctrina, & in hoc convenit cū suspensione. Vnde sacerdos depositus vere consecrat, vere ungit: & si est Episcopus vere ordinat, aut confirmat, tom. 5. disp. 30. sect. 1. §. *Depositiō ab officio*.

5. Depositiō ab beneficio privatio illo, ut patet ex proprietate ipsius vocis, & in hoc differt maxime à suspensione ab beneficio: quia depositio à beneficio privat tantū à perceptione fructuum beneficii: Depositiō verò ab ipso beneficio, tom. 5. disp. 30. sect. 1. §. *Depositiō itaque*.

6. Depositiō ab beneficio, reddit inhabilem ad illum proportionabiliter. Vnde: *in et gene-*

De Depositione.

*Vide Pa-
normit. in
c. post tras-
lationē de
elect. & in
c. infirma-
tum, & in
c. de simo-
niace,
de simon.
& ibi Fe-
lin. n. 3.*

generalis reddit inhabilem ad omnia beneficia perpetuo, si vero particularis sit ab uno tantum beneficio, respectu illius tantum manet depositus inhabilis, quæ inhabilitas est dispensabilis, solum per Summum Pontificem, cum sit iuris humani, licet difficilius, quam suspensio perpetua: Episcopus vero non potest, nisi in casibus iure expressis, *tomo 5. disp. 30. sect. 1. Unde obiter expenditur, & seqq.*

7 Depositio, & suspensio à iurisdictione differunt. Ratio est: quia depositio priuat ab ipsa iurisdictione, suspensio vero tantum vsu illius, *tomo 5. disp. 30. sect. 1. §. Depositio ab officio.*

8 Nec depositio, nec suspensio priuant per se, & ex vi sua priuilegio clericali, si. canonicis, vel fori, nisi hoc in specialem penam adiungatur, item nec priuant obligatione recitandi, quotidie officium diuinum, aut seruandi castitatem cum inhabilitate ad matrimonium contrahendum, *tomo 5. disputat. 30. sect. 1. §. Unde alterius, & sect. 5. §. Secundo ergo principaliter, & seqq.*

9 Depositio significat priuationem perpetuam, & irremissibilem; suspensio vero minime: sumitur, *ex cap. 1. 2. distinct. 50.* Quando vero suspensio est positue perpetua, & cum hoc addito lata vix potest distingui à depositione, quia habent eandem effectus, neutra enim priuat

ipso ordine, & utraque priuat vsu totali. *Vide tomo 5. disp. 30. sect. 1. §. Nihilominus depositio, & seqq.*

10. Depositio perpetua, seu absoluta differt à respectiua, verb. de quæ ordinatur ad degradationem, altera vero minime consistit autem moraliter hic respectus, seu differentia in hoc, quod depositus tantum absolute non potest sine noua sententia degradari, & si cum eo respectu depositus est, potest statim ad executionem degradationis pertransiri ita colligitur, *ex cap. 2. de pen. in 6. tomo 5. disp. 6. 3. n. 7. 30. sect. 1. §. alio item modo.*

11 Depositio, aut suspensio perpetua iure lata, non priuat ipso facto beneficijs iam possessis, quia id nullo iure cautum est, tamen priuat si est lata ab homine, vt tenet Sylvest. verb. degradatio *Panorm. in cap. veritatis num. 13. de dol. & contum. tomo 5. disput. 30. sect. 1. §. Hic vero & seqq.*

12 Depositio respectiua requiritur certam solemnitatem, vt constat *ex cap. 2. de pen. in 6. quæ tamen non requirit absolute depositio, vt tenet Iulius Clarus in pract. crim. quest. 74. & Bernar. in pract. cap. 3. num. 7.* Prima solemnitas est, quod debet fieri ab Episcopo consecrato iuxta *Gloss. vlt. in cap. Transmissam de elect. & quod intellige de reali de gradatione, non vero de verba li ad quam sufficit Episcopus tantum*

Sylvest. gradatio Nau. c. 27 n. 151. Vide Iuliu Clarum in in pract. Crim. q. 74. n. 4. Bern. Dias in pract. crim. can. ex cap. 2. de pan. in 6. tomo 5. disp. 6. 3. n. 7. 30. sect. 1. §. alio item modo.

Sylvest. Panorm.

Vide Pa- normit. in cap. non potest de sent. & re- indicat.

*Summa
omnes
verb. de
gradatio
Couar. lib.
3. var. c.
13. n. 8.*

tantum electus, 2. est, quod quādo depositio est tantum à minoribus ordinibus sufficit Episcopus cum suo clero, seu capitulo, vel aliquibus personis, quæ eius nomine adsint, alioqui enim sententia est irrita iuxta *cap. penult. 15. quest. 7. & cap. 1. de excess. f. Prælat.* Nisi aliud teneat consuetudo, Tamen quando depositio est ab ordinibus maioribus requiritur certus numerus Episcoporum, ff. ad deponendum Episcopum requiritur præsentia duodecim Episcoporum qui assistant ut iudices assessores, ad presbiterum sex, ad Diaconum, vel Subdiaconum tres, *ex cap. Felix cum cap. Siquis 15. q. 7.* Et quoad hæreicos standum est limitationi, *cap. 1. de hæret. in 6.* Generatim vero definitioni Concilij *Trid. sess. 13. cap. 4. de reform.* Vbi statuit Episcopū per se, vel per Vicarium suum posse verbalem depositionem exequi adhibitis Abbatibus vsū mitræ, & baculi ex privilegio Sedis Apostolicæ habentibus si comode possit, vel si non possit alijs personis grauib, & in dignitate constitutis loco Episcoporum, & odem numero. De quo vide *tom. 5. disp. 30. sect. 1. §. Quia ergo & seqq.*

13. Depositiō absoluta ferri potest à iure iuxta *cap. 1. de homicid. in 6. & cap. 2. 50. dist.* Respectu vero solum ab homine fertur, propter solemnitates requisitas de quibus egimus in

conclusionē superiori, *tom. 5. disputat. 30. sect. 1. §. Vltimo colligitur.*

14. Episcopus irregularis de positionem verbalem licite ac valide potest exercere, quia ille actus est reuera iurisdictionis, & non ordinis, secus dicendum de actuali degradatione quæ requirit Episcopum consecratum, in quo canonistæ conueniunt, vnde Episcopus irregularis non potest valide exercere eam, cū sit actus ordinis, & non iurisdictionis, *tom. 5. disp. 40. sect. 2. §. Secundo colligitur & seqq.*

Dies.

1. Dies Hæbreorum ceremoniales incipiebant à vespera vsque ad vesperam, & consequenter in quolibet die duæ vesperæ, ff. prior, & posterior, numerari potest, quamquā non omnino eiusdem rationis: Hæbrei enim duas vespersas diei naturalis numerant: vna quæ est pomeridiana maxime à tertia vel quarta hora post meridiem, vsque ad occasum solis, & hæc erat proprie posterior vespera, & finis diei ceremonialis: alia vespera post diei nocturna ab occasu solis vsque ad perfectas tenebras, in crepusculo, ff. noctis, & hæc erat proprie initium sequentis feriæ, seu fastiuitatis, & proprie non pertinebat ad præcedentem, nisi ratione cursus

De Dignitate, & dispensatione.

sus naturalis eiusdem die, tom. 3. disp. 41. sect. 1. §. Secundo princip. palter.

2. Dies festi peculiāres tribus modis possunt introduci, 1. antiqua, & recepta consuetudine, 2. praecepto Episcopi, habet enim Episcopus hanc potestatem in sua diocesi cum consilio capituli, populi, iuxta cap. 1. de consecrat. dist. 3. & cap. vi. de feriis. quāvis viles obtinuit iam, ut in his rebus iudicium populi non expectetur, denique possunt introduci voto populi, de quo vide 2. 2. D. Thom. quest. 88. in materia de voto. Nota vero quod in ratione voti non transit ad successores, est enim actio personalis, tom. 3. disp. 88. sect. 5. §. Dico secundo in fine.

Dignitas.

1. Per poenitentiam semper restituitur homo ad pristinam dignitatem Ecclesiasticam, ut constat ex multis decretis relatis a Gratiano dist. 50. Non tamen semper, quia nomine dignitatis comprehenduntur beneficia Ecclesiastica, quae post semel priuationem illorum factā homo non restituitur ad illa per poenitentiam quātūvis per factam, quia priuatio est pena quaedam, quae semel imposita omnino transit in rem iudicatam, & homo amittit dominiū talis rei, sicut quando priuatur fructu beneficiorum, non resti-

tuitur illi, etiam si poenitentiam agat, tom. 4. quest. 89. art. 3. §. Superest dicendum, & §. Vltimus vero.

Dispensatio.

1. Quoties dispensatio ab inferiori datur in iure superioris est de substantia eius, ut fiat ex iusta causa: est consensus omnium Theologorum. Ratio est: quia nō potest irrationabilis voluntas inferioris irritare rationabilem voluntatē superioris, nec est veresimile superiorem talem dedisse potestatem, tom. 3. disputat. 54. sect. 2. §. Addendum est ergo.

2. Ratio cur dispensatio absque causa in humano iure, est valida, non autem in diuino, est, quia quando dispensatur in iure diuino, dispensatur, ut ita dicā, in alienis bonis, seu in aliena voluntate, & ideo ut valide fiat, requiritur causa, quia sine illa non consentit superior, & sine eius consensu in tali negotio, nihil fit; at vero per dispensationem legis humanae, dispensat homo in re propria, seu in sua met voluntate, & ideo factum tenet, quia etiam si talis voluntas illicite, & sine causa mutetur, tamen vere mutatur, & consequenter tollitur obligatio, quae ab illa pendebat, tom. 4. disputat. 54. sect. 2. §. Ad tertium exemplum.

3. Dispensare in diuino iure

Angelus
verb. feria
n. 7. Inno-
cent. in c.
licet de fe-
rijs. Conc.
Toletan.
10.

iure, & agere contra illud, non sunt idem: patet exemplo, v. g. si quis habens superfluas diuitias eas distribuat inter homines diuites, omissis pauperibus grauitur indigentibus, sine dubio agit contra ius diuinum, & naturale, & nihilominus dispensatio valida est: quia per eam non tollitur obligatio illius iuris diuini, sed violatur: secus vero esset, si aliquis posset dispensare in illo iure diuino obligante ad dandam elemosynam indigentibus ex superfluis, nam si id faceret sine legitima causa, nihil faceret, *tomo 4. disp. 54. sect. 2. §.* *Vi ergo rem.*

Doctoratus.

Decius in
c. Intellexi
mus de iu-
diciis n. 2.

1 Doctoratus gradus exco-
municato collatus validus est,
& ratus: quia non est proprie
beneficium, aut Ecclesiastica
dignitas, nec de eo non est ali-
quod ius expressum, *tomo 5. disp.*
16. sect. 2. §. Sed neque hoc, & seq.

2 Princeps excommunicatus non perdit dominium quod
habet in subditos; quia non est
ius, in quo de excommunica-
tione hoc specialiter disponi-
tur, sicut enim non priuit do-
minio aliarum rerum temporalium,
nec usum earum, sic non pri-
uat hoc dominio, cum non
sit de illo maior ratio, *10.*

5. disp. 15. sect. 6. §.

*Quod, ut de his
reter.*

Dolor.

1 Dolor, & satisfactio, ut sunt partes sacramenti penitentiae differunt in hoc, quod satisfactio solum est necessaria ad quandam perfectionem huius iudicii, quae est punizio, seu compensatio delicti, quoad reatum poenitentiae; dolor vero requiritur ad substantiam ipsius iudicii, & ad primarium finem eius, qui est absolutio a culpa, *tomo 4. disp. 2. sect. 3. §. Vnde est magnum.*

2, Dolor peccatorum ad confessionem necessarius debet esse vniuersalis de omnibus peccatis confessis: quia huiusmodi formalis penitentia est per se necessaria de peccatis commissis, & ad eorum veram accusationem. Tamen non est necesse, ut ad singula peccata specialiter terminetur per receptionem plurius actuum, quia hoc nec ad veram penitentiam, nec ad veram accusationem necessarium est, *tomo 3. disp. 20. sect. 4. §. Non nulla vero super sunt.*

3. Dolor de peccatis potest tempore antecedere confessionem, quia iuxta commune usum confessionem antecedit cogitatio peccatorum, quae optime fit, si cum vero dolore fit, & postea si confessio in virtute talis recognitionis, & doloris. Non tamen est necessarium, sed aliquando potest committi confessio sine ipsam, quia non est de necessi-

*Differētia
inter dolo-
re & satis-
factionem.*

*Hac con-
clusio est
certa.*

tate

De Domino, & dubio.

tate sacramenti penitentiae, ut recogitatio illa tempore antecedit, potest enim in rigore fieri in ipsa confessione, si non timeatur periculum obliuionis alicuius materiae necessariae; debet tamen formaliter vel virtualiter ad confessionem fieri, quod fit quoties quis peccatum recogitat & de eis dolet, ut ea confiteatur, &c. *tomo 4. disp. 20. sect. 4. §. Secundo est certum, & seqq.*

4 Non requiritur minor dolor de peccatis ad valorem sacramenti penitentiae, quam ad effectum: contrarium enim dicere est falsum, & videtur repugnare Conc. Florent. & Trident. quae in distinde vnum, & eundem dolorem constituunt, ut partem sacramenti, & ut dispositionem ad effectum eius, *tomo 4. disp. 20. sect. 5. §. Est ergo tertius modus.*

Dominus.

Supponitur.

1 Dominus potest suo arbitrio separare filium seruum à patre etiam seruo absque vlla iniustitia, ex vi potestatis, & iuris quod habet ratione dominij. quia seruitus iure gentium hoc modo introducta est, ut Dominus, v. g. possit seruum vendere, donare, aut mittere quo voluerit, *tomo 3. disp. 25. sect. §. Primo igitur.*

2 Imo potest Dominus vendere patrem seruum cum intentione baptisandi filium suum

à patre separaturn, quamquā hoc Caietanus neget, & Soto, sed hoc quod affirmamus verius videtur per se, & ablatis intrinsecis incommodis: quia dominus habet potestatem libere vendendi seruum, & asportandi in longissimas regiones, ut patet, ergo ob quēcumque finem, vel causā id faciat, non erit iniustus, ex hoc praecise capite, quod separaret filium à patre, quia venit iure suo, quam sententiam latissime, & doctissime (ut solet) probat noster Doctor, *tomo 3. disputat. 25. sect. 4. §. Tertia ex duobus.*

Dubium.

1 Duplex est dubium, proprium, quod est pure negatiuum, quia in neutram partem potest intellectus determinari, per iudicium positium, & probabile, sed suspensus est, & anceps; aliud est improprium, solum ratione formidinis, quantum determinate possit ferre iudicium probabile licet incertum, *tomo 4. disp. 26. sect. 16. §. De hac dubitatione.*

Supponitur.

2 Cum dubio proprio circa iurisdictionem, numquam licet ministrare sacramentum penitentiae, nisi duplici concurrente conditione, una est, ut occurrat evidens necessitas, alia, ut absolutio detur sub conditione, & cum onere iterum confitendi illa peccata habenti iurisdictionem

ditionem certam nata opportunitate. Ratio est: quia alias exponit se periculo sacrilegij, efficiendo sacramentum nullum, quia, ut patet iurisdictio est de necessitate sacramenti, *tom. 4. disp. 26. sect. 6. §. In casu ergo.*

Vide legē
Barbarius
ff. de offi.
pract.

3 Cum dubio improprio circa iurisditionem licet sacramentum ministrare. Ratio est: quia hoc ipso, quod minister iuxta probabilē Doctorum sententiam censetur habere iurisditionem ad ministrandum sacramentum, quandocumque illa vitetur reuera illam habet ex tacita Ecclesie concessione, quia hoc principium est iure receptum, ut qui, v. g. communi existimatione, & opinione Magistratum gerit, licet in re ipsa munus, vero titulo non obtineat, nihilominus eius gesta valeant propter commune bonum, iuxta. *L. Barbarius. ff. de offic. Pratoris. Quam sententiam probat late noster Doctor, tom. 4. disp. 26. sect. 6. §. Primus ergo modus, & sequenti: quem vide*

4 Aliquando inducitur irregularitas, licet factum sit dubium, ita ut teneatur qui dubitat abstinere, donec dispensetur. Habetur in *cap. Ad audientiam, & cap. significasti 2. de homicid. Tamen prædicti textus non obligat, nisi in casibus in illis expressis, ut tenet graves Doctores ut Nauar. Syluest. & alij, tom. 2. disputatione 40. sect. 16. Per totam.*

Duellum.

1 Clericus alium ad duel *vide Nauar.* lum provocans, vel ab alio illud acceptans, antiquo iure per suspensionem ab homine puniendus mandabatur iuxta *cap. 1. de clerico. pugnatur in duellum.* Per nouum vero *Conc. Trid. sess. 25. cap. 19. de reform.* manet excommunicatus ipso iure, eaque ratione à ab officio, & beneficio suspensus, *tom. 5. disp. 3. sect. 4. §. Sextus casus.*

Ecclesia.

1 Ecclesia non accepit à Christo potestatem excellentiā supra sacramenta, sed ministerialem tantum, unde non potest mutare, aut impedire institutionem sacramentorum à Christo factam, *tom. 3. disp. 2. sect. 6. §. Altera vero pars.*

2 Ecclesia specialem potestatem habet contra demones à Christo dominio ad imperandos illos, seu ad illos coercendos, ut constat ex usu, & traditione Ecclesie, & ex *Conc. Caribag. 4. cap. 7. tom. 3. disp. 15. sect. 4. §. Circa quintum effectum.*

3 Ecclesia non potest dispensare in his, quæ propria sunt de iure diuino, ut sentiunt, *Urbanus, & Zosimus in cap. Sunt quidam. & cap. Contra statuta 25. quest. 1.* Ratio est: quia inferior non potest dispensare in lege lata à superiore

August. de ciuit. c. 22. Cyprian. lib. 4. epist. 7. alias epist. 76.

nore

De effectu, & Electione.

riore, *tomo 3 disp. 43. sect. 4. §. Quinto potest.*

4 Ecclesia potest licite priuare aliquem viatico in articulo mortis ex iusta causa: Ratio est: quia in hoc non violat ius diuinum, licet ius diuinum obliget ad Eucharistiam recipiendam, tamen non obligat Ecclesiam semper vt det, sed non ex

Cap. super eo, cap. que sum. i. Pius. 5. pedit, vt Ecclesia vtatur tantum rigore, potest enim esse nocius animarum salutis; vnde in *cap. super eo de heret. in 6.* præcipitur dari viaticum hæreticis relapsis ante vltimum supplicium

dantibus sufficientia signa fidei, & penitentiae, & *cap. Quæsum 13. quæst. 2.* Idem seruandum præcepit cum alijs, qui propter graua delicta morte supplectuntur, & idem super præcepit Pius 5. in motu proprio edito, anno 1569 qui receptus est in Hispania, *tomo 3. disp. 9. sect. 3. §. Ad vltimum confirmationem.*

5. Ecclesia non interdicatur eo quod polluta sit per sanguinis, aut feminis effusione, nec quando est consecrata per simoniam, nec quando pro deuotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis edificata fuerit, nec quando Ecclesia non fuerit dicta cum auctoritate Episcopi, seu Pontificis, nec quando in ea sepeliuntur corpora hæreticorum, &c. De quo vide, *tomo 5. disp. 37. sect. 1. §. Vltimo nuntiant hoc loco. & sequenti.* Vbi explicatur varia cap. iuris cano-

nici.

6 Ecclesia potest dispensare in actibus ex censura vetitis. Ratio est: quia Ecclesia, vel Summus Pontifex potestatem habet dispensandi supra ius canonicum, vt dicitur in *cap. Proposuit de consecrat. præb.* Vltique ipsius Ecclesie confirmatur, *tomo 5. disp. 2. sect. 1.* Atque hinc inferitur.

Effectus.

1. Idem effectus à duabus causis totalibus, simul potest produci supernaturaliter, quia non repugnat, vna enim non destruit aliam, neque aliunde est specialis repugnantia, aut implicatio contradictionis. Itē idem effectus potest duplici actione totali conseruari, nam si duæ illæ actiones possunt simul fieri, & durare, cur non poterit vna post aliam incipere, & post eam simul durare? *tomo 3. disp. 49. sect. 1. §. Quoniam vero, & seqq.*

Electio.

1. Excommunicatus, qui eligitur ad beneficium, si potest se excusare, quocumque alio honesto, & vel apparenti titulo, debet id facere, vt per se constat. Deinde si excommunicatio talis sit, vt eius manifestatio ne, non creetur scandalum, vel infamia, tunc etiam tenebitur

se excusare, siue impedimentum declarando, si aliter non potest. Tamē ad se infamandū nunquā tenetur, & ideo potest tunc acceptare, & occultē procurare dispensationem, *tom. 5. disp. 13. sect. 1.*
§. Hic vero occurrebat.

2. Elector, qui eligendi ad beneficiū excommunicationē occultē nouit, non tenetur ad non eligendum huiusmodi excommunicatum, ex vi prohibitionis censuræ, quod est valde probabile. Ratio est: quia nō peccat cōmunicando cū excommunicato tolerato, sed solū eligendo indignū, vel incapacē, sicut si eligeret irregularē, vel publicū concubinarium, &c. *tom. 5. disp. 13. sect. 1. §. Est autem valde probabile.*

3. Electio facta ab excommunicato irrita est, quanquam talis electio, nō sit semper ipsius beneficii collatio, vt per se notū est, constat ex cap. Cum inter 1. de elect. & cap. Cum dilectus. de consuetud. & cap. Constitutis. 1. de Appellat. Conueniunt item Glossæ, & Doctores, *tom. 5. disp. 14. sect. 2. §. Circa tertium punctum.*

4. Electio requirens ad suū valorem, certum suffragantium numerum, si vnus sit excōnunicatus, est nulla. Ratio est: quia eius valōr penderā singulis necessariū n numerum complentibus: ergo oportet omnes, & singulos esse habiles: secus dicendum si nullus certus numerus, sed omniū consensus tñtū requiratur: quia inde solum fit, vt

veri & habiles electores, numero pauciores sint, quando vnus est excommunicatus, nō tamen vt non sint concordēs, & ideo sicut si vnus abesset, nihilominus electio esset valida, ita etiam si vnus sit excōmunicatus, nō est cur ex hoc præcise capite sit inualida, nisi alio speciali iure irritetur, *tom. 5. disp. 14. sect. 2. §. Primo igitur. & sequenti,*

5. Quando ad valorem electionis requiritur tantum omniū consensus, & aliquis eorum est excommunicatus, si electio est publica, erit nulla, quando dissentit alius ab excommunicato, propter defectum requisitæ conditionis, ex parte habilium eligentium. ff. cōcessionis omniū; si verō qui dissentit, est idem qui excommunicatus est, non oberit excommunicato, sed proderit potius, vt valida sit: nam cum ille reuera non sit verē elector, quod dissentiat, nihil ad valorem electionis refert: quod tamē secus fuisset, si ille excōmunicatus non esset. At vero si talis electio secreto facta fuisset, necessario fuisset inualida propter incertitudinem, an is, qui dissenserit fuerit ex veris electoribus necne: & moraliter præsumitur ex illis esse, quia plures sunt, *tom. 5. disput. 14. sect. 2. §. Atque hinc.*

6. Electio, quæ requirit maiorem partem suffragiorum, erit valida, si excessus suffragiorum excedat numerū excōmunicatorum:

V

nicatorum:

Conar. ca.
Alma. p. 1.
§. 7. n. 9.
Sylu. verb.
Electio. n. 5

Vide cap.
Ad appro
bandū de
re indicata

nicatorum: nā si ipsi abfuissent excommunicati, ceteris eodē modo suffragantibus, electio fuisset valida: ergo quāvis ipsi adfuerint, cum ad valorem electionis nihil conferant, nec necessarij sint, non possunt reddere illam invalidam, siue secreta, siue publica sit. Sed quando excessus, aut numerus suffragiorum tantus non est, sed talis, ut Abbate vno,

Richard. in vel altero, iuxta numerum ex-
4. d. 18. ar. communicatorum, reliqui ad
7. q. 1. ad electionem faciendam non suffi-
3. ciant, tunc si electio est publica,
& suffragia ab excommunica-
tis fuerint data electo, nulla est
electio ex defectu sufficientis nu-
meri, suffragiorum habilium:
secus si non dederunt vota, ex-
communicati electo, quando-
quidem sine illis est sufficiens
numerus: si verò electio est se-
creta semper indicanda est nul-
la, propter incertitudinem suffi-
cientis numeri eligentium ha-
bilium. Denique aduerte, quod
numerus suffragiorum compu-
tandus est, seclusis excommuni-
catis, solum habito respectu ad e-
ligētes habiles, ut vi. g. si fuerint
viginti ad eligendum, & vnus,
vel duo fuerint excommunicati,
numerus sufficiens, ut electio cē-
seatur a maiori, erit denarius nu-
merus: quia secluso, excommu-
nicato, vel excommunicatis, il-
la est maior pars suffragiorum
habiliū, ut patet tom. 5. disputat.
14. sect. 2. §. In electionibus. verò. &
segg.

7. Electio est nulla si elec- *Vide Inno.*
tores aliquem excommunicatū *cent. in ca.*
vitandum voluntarie admittunt *illa. de e-*
ad colligendum, est communis *lect. n. 3. &*
Canonitarum: & sumi potest *Abbatē n. 7*
ex cap. vi. de procurat. quod vide, *& in cap.*
secus dicendum si non sit vitan- *fin. de pro-*
dus: quia non tenentur cum vi- *curat. n. 6*
tare propter Extrauag. ad euitā-
da. Tamen ante electionem po-
test obijci illi exceptio excom-
municationis, vel ab alijs electo-
ribus, vel ab illis qui eligi cu-
piunt: quia Extrauag. ad euitan-
da nullum fauorem concessit ex-
communicatis. Nihilominus, si
nihil ei obijciatur, nec repelli-
tur suffragium, eius validū est, ut
existimat noster Doctor: quia se
habet tunc sicut excommunica-
tus occultus, cuius acta valida
sunt, tom. 5. disp. 14. sect. 2. §. At vero
nonnulli. & seqq.

8. Electio ad Summum Pō-
tificatum ab excommunicato,
etiam vitando facta, est valida:
illa enim dignitas talis est, ut nō
ab homine puro, sed ab ipso
Christo immediate conferatur.
Imo etiam si electus excommu-
nicatus sit: quia nulla exceptio
admittitur, ne detur occasio frau-
dibus, aut schismatibus. Vide
Clement. Ne Romani. §. Caterum. de
elect. tom. 5. disput. 14. sect. 2. §. Vltimo
loco. & sequenti.

9. Habens beneficium con-
iunctum cum iure eligendi, vel *Nau. c. 3*
confirmandi electionē, non pri- *n. 244.*
uatur iure, vel vsu eius, per solā
irregularitatem superuenientē,
donec

donec beneficio priuetur. Ratio est: quia hoc ius, vel est iurisdictionis, vel ad illam reducitur, & ipsa electio est veluti administratio quædam pertinens ad tale beneficium, imò inter fructus beneficii computari potest, sicut collatio beneficiorum numeratur inter fructus Episcopatus: ergo, sicut irregularis non priuatur iurisdictione, administratione, & fructibus beneficii, ita neque iure eligendi, *tom. 3. disp. 40. sect. 2.*
§. Quarto inferitur.

10. Legatus minori excommunicatione non potest eligi ad gradus, dignitates, & beneficia Ecclesiastica, iuxta *cap. VII. de cleric. excom. minist.* licet beneficiū ad sacramenta recipienda non ordinetur. Tamen electio non est irrita ipso iure, vt (probabilius est) potest tamen irritari, licet excommunicatus eligatur ipsemet suam excommunicationem ignorante; quia nihil conducit ignorantia excommunicationis. At vero eligentes scienter huiusmodi excommunicatum, non incurrunt penam iuris. ff. quod maneat priuati eligendi pro ea vice, quia non est expressa in iure, & non est extendenda vltra casus expressos, *tom. 5. disp. 24. sect. 2.* *§. secunda difficultas. & seqq.*

Episcopus.

1. Priuati Episcopi possunt in suis diocesibus nonnullos

ritus, & caeremonias instituere, quæ non sint contra vniuersalem Ecclesiæ consuetudinem, traditionem, aut legem: quia omnes sunt ordinarij Pastores, & Principes suarum Ecclesiarum, & ideo sufficientem habent iurisdictionem ad similes actus. *tom. 3. disp. 15. sect. 3. §. Dico ergo secundo.*

2. Episcopus ordinans in aliena diæcesi, absque licetia proprij Episcopi, peccat. Ratio est: quia fit ei iniuria. Idem dicendum de sacerdote ministrante sacramenta propria auctoritate alienis ouibus, *tom. 3. disp. 16. sect. 1.*
§. Secundo obseruandum est.

3. Episcopus exiit in peccato mortali, non peccat mortaliter corrigēdo subditū nec prædicādo. Ratio est; quia exercet tantū actū iurisdictionis. Idem dicendum de iudice in peccato mortali iudiciū dicente, vel alios actus iurisdictionis exercente, qui non sint speciali consecratione sanctificati, *tom. 3. disput. 16. sect. 3. §. Hinc vero expediri.*

4. Dignitas & potestas Episcopi, & Sacerdotis, iure diuino est distincta, siue olim semper fuerint coniunctæ, siue non, vt sumitur ex *Conc. Trid. sess. 23. cap. 4. & can. 6 & 7. tom. 3. disp. 36. sect. 1. §. Sed quidquid sit.*

5. Episcopi non succedūt Apostolis, quatenus Apostoli, sed quatenus primi Episcopi fuere, tam in potestate ordinis, seu consecrationis, quam in speciali, &

V 2 ordinaria

Ita fecit Ambrosius, Chrysostomus, & alij, & est in vsu.

D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 5. & q. 60. ar. 2. ad 3.

Cōc. Trid.

De Episcopo.

Vide Cypr.
epist. 69.
Conc. Flor.
n. liter. v.
Cōc. Trid.
ess. 23. c. 4.

ordinaria iurisdictione aliqua-
rum Eccl. statum. Vt Iacobus
fuit Episcopus Ierosolymis, &
Ioannes Ephesi: quia post Pon-
tificē sunt ordinarij Principes
Ecclesiæ, sicut Apostoli fuere
sub Petro, & ita alij sacerdotes
succedunt 70 discipulis, vt nota-
uit D. Thom. 2. 2. q. 188. artic. 4. ad 5.
tom. 4. disput. 25. sect. 1. §. Sed obij-
ciunt, quia.

Aug. lib. 1.
cōtra epist.
Gaudent.
cap. 16.

6. Non male faciet Episco-
pus, si à ciuitate, vbi pestis ser-
pit, corporaliter discedat, dum-
modo debitam sui gregis pro-
uidentiam non relinquat: quia
in primis non tenetur Episco-
pus per se ipsum sacramenta mi-
nistrare, etiam cum præsens est,
nisi vbi alius sacerdos nō ad-
fuerit. Itē, quia ministrare sacramē-
ta est propriū officiū Parrocho-
rū, qui sunt proximi ministri ho-
rum munerum. Videant Episco-
pi de hac re multa egregiē tra-
dita in Concil. Mediolano quin-
to sub Carolo Borromeo, tom.
4. disput. 44. sect. 3. §. Hinc vero col-
ligitur.

7. Episcop. lis dignitas ab
ipso Christo fuit instituta, atque
Innoc. 3. in adeo diuino iure introducta, &
cap. 2. ex non ab hominibus: pro ratione
tra de insufficiat definitio Concil. Trident.
lat. Episc. sess. 23. can. 6. & 7. tom. 4. disp. 25. sect.
Bern. lib. 3. 1. §. Quinque autem. Item fuit in-
de consi- stuta ab ipso Christo, vt ordi-
ad Eugen. naria & ex officio saltem in cō-
muni: id est, instituit Christus
Dominus, vt Petrus, & successore
res eius Ecclesiam per Episco.

pos gubernarent, vt consuetudo
& traditio Ecclesiæ confirmat.
Ibidem §. Tertium certum est. &
segg. Vbi probat noster Doctor
hanc conclusionem magnis te-
stimonij & auctoritatibus.

8. Episcopus potest con-
cedere facultatem confitendi a-
lieno sacerdoti sine licentia pro-
prij Parochi: est de fide: ita te-
net vsus, & traditio Ecclesiæ.
Ratio est: quia Episcopus potest
audire confessionem per se cu-
iuscunque subditi sine licentia
alterius Pastoris inferioris, per
potestatem ordinariam: ergo
multo magis poterit hanc pote-
statem delegare, ita vt operari
possit sine licentia Parrochi.
Imo quando conceditur abso-
lutē ita est intelligenda, vt te-
net communis doctrina Theo-
logorum, sumiturque ex decla-
ratione Ioann. 22. In Extrauag.
Vas electionis. de heret. & Extrauag.
Benedicti 11. & Martini V. tom. 4. dis-
25. sect. 1. §. Hac tamen sententia,
& seq.

9. Episcopus electus, & cō-
firmatus, etiam si cōsecratus,
& ordinatus non sit, potest con-
cedere indulgentias. Est com-
munis Doctorū. Ratio est: quia
nō est actus ordinis, sed iurisdic-
tionis, quos actus huiusmodi Episcopus potest validē exercere, iux-
ta cap. Transmissa. de elect. Nisi sit
impeditus aliqua cēsura, & quā-
uis sit in peccato mortali nō pec-
cat remoto scādalo: quia nō est a
deo grauis aut sacra, nec interue-

Sot. d. 18.
q. 4. ar. 5.
Anton. 3. p.
tit. 17. c. 9.
Syluest.
verb. com-
fess. ser. 2.
& ceteri
summissa.

Hesicnsin
cap. Acci-
tibus de ex-
cessibus
Prælatorū,
cū Nauat.
notab. 31.
n. 3.

nit absolutio sacramentalis obligans administrari in gratia de quo alibi agendū est, 10. 4. disp. 55 sect. 3. §. *Ultimo dub. potest, & seqq.*

10 Episcopus alicuius, dicitur Episcopus illius diœcesis in quatalis persona habet suū domicilium. Ratio est: quia domicilium est quasi fundamentū fori, seu iurisdictionis: quod est veriusque iuris principium. *L. vlt. ff. de iurisd. omni iud. & cap. vlt. de constit. in 6. & cap. a nobis de sent. excom.* Vnde vnusquisque absolui potest a censura iure communi lata, & non reseruata ab Episcopo illius diœcesis, in qua habet suū domicilium, non solū si delictum in eadem diœcesi commissit, sed vbiq; deliquerit, & censuram contraxerit, quia talis non ponitur a particulari Episcopo, sed à Sūmo Pōrifce, 10. 3. disp. 7. sect. 3. §. *Ex his ergo satis.*

11 Vicarius generalis Episcopi, cui ipse vices suas generaliter committit, potest absolvere à censuris iure latis, à quibus potest Episcopus: quia quando isti casus Episcopis committuntur, & non exprimitur, vt per se ipsum facere possit, per Vicariū eius id præstare valet, 10. 3. disp. 7. sect. 3. §. *Rursus veto.* Itē nomine Episcopi venit capitulū seu de vacante, & Vicarius ab illo constitutus, itē Abbates iurisdictionē quasi Episcopalem habētes, & Vicarius eius, & capitulū eius Ecclesiæ, tempore quo vocat; itē prælati religionū, etiam

ex vi huiusmodi iuris respectu suorū subditorū. Deniq; cōprehenduntur etiam aliqui prælati inferiores habētes Episcopū superiorē, v. g. Archipræsbyteri. *tōm 5. disp. 7. sect. 3. §. Rursus veto, & seqq.*

12 Vbi est populus diuersarum linguarū, si Episcopus vnus partis se intromittit ad docendū, vel regendū partē alterius lingue, ad se non pertinentem, sine alterius consensu, ipso iure excommunicatur, habetur in cap. *Quoniam de offic. ord.* quæ excommunicatio est necessaria in consiniis aliquorū regnorum vt, Galliæ, Navarræ, aut Castellæ, *tōm 5. disp. 23. sect. 3. §. Rursus sunt alia.*

13 Episcopus potest subditam suspendere ab omnibus beneficijs, quæ alicubi in aliquibus diœcesibus habet, si qualitas delicti id mereatur, est communis Ratio est: quia ille actus non excedit iurisdictionē Episcopi particularis, quia sententia fertur in personam, & nō in beneficium, item eadem ratione potest suspendere ab officio, ne in aliquo loco illud exerceat, intra, vel extra diœcesim. *tōm 5. dispensatione 27. sect. 1. §. Tertio principaliter, & §. Similiter, est de suspensione.*

14 Qui suscepit per saltum consecrationem Episcopalem, non incurrit suspensionem latā contra ordinatos per saltū. Ratio est: quia appellatio ordinum

Abbas in c.
1. de foro
compet. n.
23.

Vide cap.
vlt. de of-
fic. ordin.
Conc. Trid
sect. 24. c.
6. de resor

Abbas in c.
Pastoralis
§. Verū de
appellat. n.
20.

De Episcopo.

non venit in his legibus. *con-*
cretio Episcopalis, tom. 5. disp. 31.
sect. 1. §. Dubitari tandem.

15. Quando in *Conc. Trid. sess.*
24. cap. 6. de reform. conceditur
Episcopis, ut possint dispensare
in omnibus irregularitatibus,
suspensionibus, &c. ex delicto
occulto, excepta irregularitate
orta ex homicidio voluntario:
nomine Episcopi venit etiam
electus, & confirmatus, licet
non consecratus, cum in ordi-
ne ad actus iurisdictionis non re-
quirat consecrationem: secus di-
cendum de Episcopo non ha-
bente Episcopatum, & de Præ-
lato habente iurisdictionem qua-
si Episcopalem, ut declaratum
fuit in congregatione Cardina-
lium. Vtrum autem Episcopi
possint committere suas vices
alteri circa res contentas in di-
cto cap. *Concil. Affirmat, nos-*
ter Doctor: quia nulla occurrit
sufficiens causa, ob quam Con-
cilium adeo limitauerit hanc fa-
cultatem, & sæpe expediat illam
concedere viro docto, qui pos-
sit in conscientia melius causam
dispensationis examinare, tom. 5.
disp. 41. sect. 2. §. Dubitari verò potest.
& sequenti.

Vide Abba-
tem in cap.
testam. n. 2

16. Nemo fit irregularis et-
tiam ad Episcopatum, eo quod
filios habeat. Ratio est: quia in
parente nulla datur indecentia,
sed redundat tantum in filium,
& ideo manet solus irregularis;
actio enim non est in agente sed
in passio. Debet tamen circum-

stui, hæc filiorum, siue sint le-
gitimi, siue illegitimi declarari
ne gratia sit subreptitia: quia
valde mouere potest, & diffici-
lem reddere Pontificis volunta-
tem *cap. Siueusana. distinct. 8. tom.*
5. disp. 50. sect. 4. §. Sed obijcies, &
sequenti.

17. Si in Episcopi consecra-
tione, sacerdotalis ordo præter-
missus sit, consecratio est nulla.
Ratio est: quia character Episco-
palis, si quis est, essentialiter re-
quirat characterem sacerdotalē;
tamen si desit alius inferior or-
do, erit valida consecratio, quā-
uis ordinem, quem non habet
alius conferre non possit, iuxta
sententiam *Gloss. vlt. in cap. vnic. de*
clericis per salt. prim. tom. 5. disp. 31.
sect. 1. §. Dubitari tandem.

18. Episcopi non recipiunt im-
mediatē à Christo Domino iu-
risdictionem coerciuam. Ratio
est: quia potestas illa data Apo-
stolis in communi, non fuit or-
dinaria, sed delegata, & ideo illa,
ut sic, non diriuatur ad Episco-
pos, *tom. 5. disp. 1. sect. 2. §. Nec verò*
ex hoc.

Contra
Sot. in 4.
d. 22. q. 2.
art. 1. &
alios.

19. Episcopus excommunicatus
per viā benedicēs populum, nō
fit irregularis. Ratio est: quia illa
actio sine solēnitare fit, & nō est
magni momēti, nisi fortasse iā
ta sit frequentia, ut ea ratione, &
materia grauis censetur, & in-
ducatur quendam virtualem con-
temptum censuræ, *tom. 5. disput.*
12. sect. 2. §. Atque idem censendum
est.

Episcopus

20. Episcopus potest in suo Episcopatu, quidquid potest Summus Pontifex in toto mundo nisi prohibeatur. Est axioma à multis Doctoribus admissum, quod absolute loquendo verum non est: multa enim non potest Episcopus in suo Episcopatu, quæ potest Papa, ut patet in irritatione matrimoniorum clandestinorum, in inhabilitate personarum ad matrimonium, ut ratione voti, vel talis delicti; & in institutione censurarum, quæ omnia sunt tantum Summi Pontificis: non quia illa prohibeat Episcopis: sed quia non est concessum: unde axioma debet intelligi de his solum, quæ ad ordinariam & communem animarum gubernationem pertinent, ac moraliter necessaria sunt. tom. 5. disp. 7. sect. 4. §. Quapropter axioma.

21. Omnes Episcopi Ecclesie habentes Episcopale, & pastorale munus, & jurisdictionē, habent illud per Summum Pontificem, seu dependenter ab illo. Ratio est: quia omnes recipiunt hoc munus media auctoritate, & cōsensu Pontificis, ut habetur in cap. Ita Dominus. d. 19. & cap. Quoties 24. q. 1. & ex usu Ecclesie satis constat. tom. 4. disputat. 25. sect. 1. §. Quinto nihilominus & seqq.

§. I.

Eucharistia quoad nomen.

1. **N**omen Eucharistia, sacramentum novæ legis sub speciebus panis & vini significat, in quo secundum veram fidem Christus continetur, & à fidelibus sumitur, quæ vocis significatio necessario supponenda est. tom. 3. disput. 39. sect. 1. §. Eucharistia nōmine.

2. Eucharistia propriè supponit pro toto corpore Christi exposito sub speciebus, seu cibo sacramentali & sensibili. Ratio est: quia quodlibet sacramentū supponit pro toto composito ad quod significandum est impossibile. At verò interdum supponit pro speciebus tantum, vel corpore tantum, tom. 3. disput. 42. sect. 4. §. Secundo colligitur.

§. I.

Eucharistia quoad institutionem.

Conueniens fuit in nova lege institui sacramentū aliquod sensibile ut esset spirituales cibis animarū. Est de fide, constat ex Ioan. 6. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. & ex Conc. Trid. sess. 7. c. 5. & sess. 13. cap. 1. & 2. At verò huiusmodi sacramentum est Eucharistia, quod est verum sacramentum à Christo institutū, ut definitur in Conc. Florent. in Litter. union. Trid. sess. 7. cap. 13. & 21. Later. in cap. Firmiter. Carthag. 3. cap.

Aug. epist. 23. & 18. Ambrosii li. 5. de sacram. Damasc. lib. 4. cap. 14.

Vide Leon. Pap. epist. 87. alias 89. Calix. Pap. epist. 2. c. 23.

De Eucharistia quoad institut. §. 2.

28 & 29. cap. Cum Mariha. de celebrat. Miss. cap. In sacrorum. cap. In sacram. de consecrat. distinct. 2. tom. 3. disp. 39. sect. 1. §. Dicendum ergo est. & seqq.

2. Eucharistia non est per se sacramentum institutum ad remissionem peccati originalis, vel mortalis, atq; adeo nec ad primam gratiam conferendam, colligitur ex Conc. Trid. sess. 13. can. 5. & ex Conc. Florent. & est communis opinio Theologorum in 4. distinct. 9. tom. 3. disput. 40. sect. 1. §. Est autem rei veritas, & disp. 6. sect. 1. §. Dico secundo.

3. Opportuit hoc sacramentum institui ante passionem. Primo, quia decuit ut Christus Dominus maximum amoris signum, adhuc in mortali corpore existens nobis exhiberet. Secundo, ut institutio, & oblatio sacrificij incruenti esset meritoria, & satisfactoria. Tercio, quia decuit, ut memoriale mortis suae ante eandem mortem nobis relinqueret, tom. 3. disp. 41. sect. 5. §. Dico secundo.

4. Itē maximē oportuit hoc sacramentum foisse institutum in ipso passionis ingressu, & non antea. Primo, ut mox amantissimū Patris in fine vitae preciosorem hereditatem filiis relinqueret, eāque maximē commendaret, tamen rem sibi charissimā. Secundo, decuit inuisibiliter hominibus dari tunc, quando ab eis visibiliter recedebat, tom. 3. disput. 45. sect. 5. §. Dico tertio.

5. Item non oportuit Eucharistiam institui ante Incarnationem, quia hoc sacramentum est efficacissima causa, & veluti vberissima fons gratiae, legi gratiae reservari debuit. Itē, quia est certissimum pignus gloriae, cuius inuā nondum erat hominibus partefacta, tom. 3. disp. 41. sect. 5. §. Quia vis ex influentis.

6. Hoc sacramentum fuit institutum in nocte Cana, inchoato ultimo anno vitae Christi, qui fuit (ut opinatur noster Doctor)

34. licet alij dicant probabiliter 33. primo mense lunari, qui iuxta computationem Iudeorum incipiebat in prima luna post aequinoctium vernale, qui est apud nos mensis qui dicitur Martius 14. illius mensis luna. Nam in illa iuxta legem Moysis, canandus erat Agnus Paschalis, in qua

Cena institutio facta est. Vide Conc. Trid. sess. 22. c. 2. Conc. Trid. sess. 13. can. 1. & 2. Et Clement. vnic. de reliq. & vener. Sancti. Item fuit institutum 14. luna illius mensis ad ultimam vesperam, prima, vel secunda hora noctis. Dicitur enim Deuter. 16. Immolabis Phase vespere, ad Solis occasum. Cena autem legalis ad summum, & lotio pedum, per duas horas perdurare poterant, & statim instituta est Eucharistia: ergo, &c. tom. 3. disp. 41. sect. 1. §. Antequam sectionis. & sect. 4. §. Ex quibus omnibus.

7. Christus post finitam Cenā legalem, lauit pedes discipulorum, & nōdum incepta usuali, consue-

Theologi

in 4. 2. 8.

il. 1. 1. 1.

il. 1. 1. 1.

il. 1. 1. 1.

il. 1. 1. 1.

il. 1. 1. 1.

il. 1. 1. 1.

il. 1. 1. 1.

il. 1. 1. 1.

il. 1. 1. 1.

Leo Papa
serm. 3. &
7. de pasi.
Dom.

consuetudo enim erat illius tē-
poris, aut regionis, ante cōmuniū
commune omnibus hospitibus
lauari pedes quod non fiebat in
Cena legali, & tunc post lotio-
nem pedum instituit, præsente
Iuda, hoc sacramentum sub vera
quæ specie, & ille cum alijs com-
municauit. Est communis sen-
tentia Scholasticorum, de quo
vide tom. 3. disp. 41. sect. 2. §. Resat
igitur. & sect. 3. §. Dicendum verò pri-
mo est. & §. Dico tertio. & sect. 4. §.
Sextus ergo modus.

8. Potest ratione naturali ostē-
di hoc mysterium fuisse valde
conueniens, & diuinæ bonitati,
ac hominū utilitati maximè cō-
sentaneū: ad cuius confirmatio-
nē possunt afferre omnes ratio-
nes, quibus probatur cōueniētia
de mysterio Incarnationis. Ra-
tio est: quia ad diuinā bonitatē
pertinet omnibus modis sese cō-
municare: ergo sicut fuit per se
conueniēs, vt totā diuinitatē hu-
manæ naturæ cōmunicaret, ita
fuit cōueniens, vt illā humanita-
tē, & totū illud beneficiū ac my-
steriū alio admirabili modo, reli-
quis hominibus cōmunicari, vt
sicut humana Christi natura, in-
effabili modo in Verbo existit,
& Verbū in ipsa, ita qui suscipit
hoc sacramentū singulari etiam
modo in Christo maneat, & Chri-
stus in illo, vt sicut ipse Christus
testatur Ioan. 6. tom. 3. disp. 46. sect.
7. per totā quam vide. assert enim 12.
conuenientias valde sancti dignas, quas
omnis ratione breuitatis.

9. Christus Dominus non
communicauit Iudam, quando
buccellam panis intectam dedit.
Ita docuit Iulius Papa 1. in suis de-
cretis cap. 7. & habetur in cap. Cum
omne crimen. de consecrat. d. 2. & idē
docuit Conc. Brachar. 3. cap. 1. tom. 3.
disp. 31. sect. 3. §. Dico secundo.

Vide Aug.
tract. 62.
in Ioan.

§. III.

Eucharistia quoad dignita- tem & cultum.

HOC sacramentū est
longe perfectius &
excellētius reliquis.
Est de fide, samsi po-
test ex Conc. Trid. sess. 13. vbi prop-
ter hanc causam sæpe vocat hoc
sacramentum diuinū, mirabile,
sacrosanctū, ac sanctissimū. Ra-
tio est: quia continet in se reali-
ter, ac substantialiter, & verē ip-
sum corpus Christi Domini, tom.
3. disp. 34. sect. 2. §. Dico secundo. & §.
45. art. 3. §. Circa hunc articulum in
comment.

D. Tho. 1.
65. ar. 3.
Marfilus
in 4 q. 3.
art. 3.

2. Semper huic sacra-
mento summa veneratio, ac religio ex
lib. 2. cen-
hibita fuit. Constat ex antiqua
praxi Ecclesie, & ex multis Pa-
tribus, & varijs consuetudini-
bus ac sãtionibus, quibus Ecce-
lesia semper vsa fuit, propter re-
uerentiam corporis Christi con-
tēti in hoc sacramēto: idē enim
sacerdotes in Ecclesia consecra-
tor, vt sanctē, & religioso trac-
tetur hæc diuina Eucharistia:
& idē consecramur Ecclesie,
altaria,

Clemens
lib. 2. cen-
stin. c. 61.
Grig. Na-
zianzen.
orat. 17.

De Euch. quoad dignitatē, & cultum. §. 3.

altaris, vestis, & benedictio vasorum, & denique omnis alius religiosus cultus, qui in Ecclesia ordinatus est, *tomo 4. disp. 46. sect. 6. §. Dicendum vero est, & §. Tertio hoc constat.*

3 Non solum Christus sub *Aug. epist. 10. diebus, existens, sed etiam to. 118. serm. 118. de Christo, & speciebus constat, verb. Apost. vnico latræ actu adorandum est. Certissimum est, & constat ex vsu Ecclesiæ absolute adorantibus totum sacramentum, & carentis. Tantum ergo sacramentum veneremur cernit, & constat etiam ex Conc. Vienens. Clement. vnico. de reliq. & venerat. sanct. Quo vnico actu latræ absoluto, & perfecto adorandus est Christus per se, & coadorandæ species: quia hoc sacramentum in re est vnum, constans ex Christo, & speciebus: ergo eadem adoratione est adorandū, qui ipsemet Christus, & ipsæ species sunt coadorandæ, sicut vestis, & thronus Christi, *tomo 3. disp. 5. sect. 1. §. Vico secundo, & sect. 2. §. In Priori ergo.**

4 Hoc sacramentum non tantum interiori, sed etiam exteriori, & visibili cultu, est adorandum, constat ex traditione, & vsu Ecclesiæ. Lege Chrysost. hom. 7. 19. & 52. Math. & 21. in Acta, & 24 in 1. ad Corinth. Cyzill. Hierosolomit. Catechism. 5. Missag. & Dionis. cap. 3. de celesti Hierarch. & quæ Chris pie ordinat. Honor. 3 in cap. Sane de celeb.

miss. tom. 3. disp. 5. sect. 1. Dico tertio.

5. Hoc sacramentum sine conditione est adorandum: ita tenent communiter Doctores, & Summæ verb. Adoratio. Probatur: quia vt homo operaretur simpliciter, & absolute sufficit moralis certitudo, non autem debet maior exigi ab homine: ergo. Quod intellige nisi sit vehemens suspicio hostiam non esse consecratam, quia operatio humana, vt prudens sit debet excludere morale dubium, & nisi morali certitudine, quoad fieri possit; in prædicto autem casu non potest haberi moralis certitudo, ad exhibendam absolutam adorationem, posita autem conditione, prædictæ tollitur omne periculum, & omne dubium: ergo in eo casu, v. g. quando datur vehemens suspicio, &c. Adhibenda est conditio, *tom. 3. disp. 65. sect. 2. §. Dicendum vero, & seqq.*

6 Eximia hinc est digna consuetudo Ecclesiæ, quæ hoc diuinum sacramentum publice interdum proponit, circumfert per vias, & per loca publica cum solempni pompa, cultu, ac veneratione: ita docet ac definit Conc. Trid. sect. 13. cap. 5. & can. 6. Vbi huius consuetudinis valde scitum dignas rationes insinuat, præcipue est, vt Christiani homines singulari, ac rara quadam significatione, gratos ac memores testentur animos erga Dominum communē, cuius rei

D. Thom. in 3. dist. 9. q. 1. ar. 2. q. 6. ad. 2

Iosue 6. 3. Reg. c. 8.

& figura, & exemplum habemus 2. Reg. 6. & 7. Vbi David ludebat coram Arca Domini quando totus populi solemniter pompa illam circumducebat. Vide Conc. Trid. loco cit. tomo 3. disp. 45. sect. 1. §. Ex hac conclusionem.

7. Omnes tenentur præcepto negatiuo ad non tractandam Eucharistiã irreuerenter, quod præceptum est naturale, & diuinum, nam intrinsece malum est rem honore dignam, irreuerenter tractare, item tenentur præcepto positiuo, affirmatiuo, interdum aliquem honorem huic sacramento exhibere, de quo non est dubium, quin sit nobis impositum, consequenter etiam ex natura rei, & institutione huius sacramenti, quod nobis datum est, ut illud tractemus, & illo utamur; hic enim fit, ut pro illius dignitate, & maiestate tractandum sit, cuius obligatio præcepti non obligat pro semper, sed tempore opportuno, & secluso contemptu non est mortale eius transgressio, imo interdum posset nulla esse culpa, v. g. si ob naturalem inaduertentiam, vel ob urgentem necessitatem in voluntaria censeatur. tomo 3. disp. 6. sect. 1. §. Secundo ex dictis, & sequenti.

8. In peccato mortali tangere Eucharistiã secluso contemptu non est per se mortale. Est communis sententia, quan-

uis si peccator aduertat statim suum, non nulla irreuerentia videatur, sic tangere hoc sacramentum, ex illo principio quod sancta sancte tractanda sunt, to. 3. q. 80. art. 4. §. In hac difficultate in camet.

§. IIII.

Eucharistia quoad essentiam, & partes integrantes.

I. **E**ucharistia est verum Theologicum sacramentum vnum. in 4. dist. que unitate specifica 8. vltima, & à reliquis distinctum, est certissima constans ex omnium consensu, & ex Concilijs definitibus esse septem sacramenta. Vide Conc. Trid. sect. 7. & 13. & multa quæ referuntur, de consecrat. dist. 2. tomo 3. disp. 7. sect. 2. §. Hac questio facilis, & sect. 3. §. Dicendum vero est, & seqq.

2. In toto sacramento, est vna totalis significatio, quæ à significationibus singularium partium distinguitur; non enim potest sacramentum esse vnum, nisi sit vnum signum, nec potest esse vnum signum, nisi sit aliquo modo etiam vna significatio, ut videre est in propositione, & terminis ex quibus componitur; habet enim suum proprium significatum distinctum à significatis terminorum ex quibus

Vide D.
Thom. q.
83. art. 6.
ad 3.

De Euch. quoad essent. & partes integ. §. 4.

quibus componitur, *tomo 3. disp. 42. sect. 3. §. Dubitant tamen hic.*

3. Constat for-
nas huius sa-
cramenti multiplicari numero,
quando verba consecrationis
hostiæ, vel Calicis multiplican-
tur, item constat speciebus panis,
seu vini, quandiu continuæ sūt,
habere quandam physicam vni-
tatem, qui per discontinuatio-
nem amittunt, & physice multi-
plicātur. Denique constat sub
omnibus speciebus consecratis
eundem numero Christum con-
tineri, ex quibus constat tunc
propriissime esse unū numero
hoc sacramentum, quando spe-
cies consecrata habēt physicam
unitatem per partium conti-
nuationem, siue vna forma, siue
pluribus simul prolatis conse-
crata sint, hoc enim non obstat
unitati sacramenti, præsertim
in hoc, in quo forma magis ad
effectum, quam ad constitu-
tionem ipsius sacramenti requi-
ritur, *tomo 3. disp. 39. sect. 4. §. Quoniam de unitate, & seqq.*

4. Nec solum corpus, & san-
guis Christi, nec verba conse-
crationis, sunt integre hoc sacra-
mentum, sicut nec species con-
secrata, quauis eius essentiam
intrent, sed compositum ex his,
& Christi corpore. Est commu-
nis sententia Theologorum, &
probatur ex communi modo lo-
quendi sanctorum, & Concilio-
rum. Vide *cap. cum Martha de ce-
leb. Missi & cap. Hoc est de consecrat.
dist. 2. & Conc. Trid. sess. 13. cap.*

1. & 3. *tomo 3. disp. 42. sect. 1. per 10.
tā, & sect. 3. §. Dicendum vero est,
& seqq.*

5. Sumptio, seu vsus Eucha-
ristiæ, nec est sacramentum, nec
est pars illius. Probatur; quia
per consecrationem conficitur
sacramentum Eucharistiæ, sed
consecratio perfecta est ante
vsu, & independenter ab illo;
ergo, vnde sumptio sacramen-
ti est tantum applicatio sacramē-
ti, seu conditio necessaria, vt sa-
cramentum operetur; propria
enim, & per se actio sacramen-
ti est internum, ac spirituale
charitatis augmentum, ad hanc
vero ad onem necesse est vt ho-
mini applicetur, cumque sacra-
mentaliter contingat, hoc autē
fit per manducationem, ergo,
vnde denique, vsus seu sump-
tio Eucharistiæ non est sacramē-
tum ab alijs distinctum, quia nō
distinguitur ab Eucharistiā, ergo
non potest esse distinctū sacra-
mentum, *tomo 3. disputatione 42.
sect. 4. §. Dicendum vero est, &
sequenti.*

6. Eucharistiæ triplex da-
tur definitio. 1. Est species conse-
crata corpus, & sanguinem Ch-
risti, vt contenta sub speciebus con-
secratis. 2. Est corpus, & sanguis
Christi, vt contenta sub speciebus con-
secratis. 3. denique, est sacramen-
talis cibus, ex corpore, & sanguine
Christi, & speciebus constans. De
quo vide, *tomo 3. disp. 42. sect. 4.
§. Dico ergo tertio.*

7. In Eucharistia, res tantū
est effectus, res est sacramentū,
simul

Theolog in
4. dist. 8.
ubi Capreo
lus, Soto &
Ledefina.

Datur tri-
plex defini-
tio Euch.

Hugo de S.
vid. lib. 2.
de sac. p. 8
c. 7. Vig. in
sum. c. 16.
§. 3.

Caiet. 3. p. 9. 73. ar. 1. Bonau. dist. 8. 2. p. art. 2. q. 1. simul, est corpus Christi quod est in ipsa materia, in quo differt ab alijs sacramentis, denique sacramentum tantum, si præci se sumatur, ita ut re sacramenti nullo modo includat, sunt solæ species sensibiles, sed hic præci sus conceptus non est de ratione sacramenti, ut in sacramento pænitentiae videre licet, unde in præsentī sacramentum tantū completum, & integrū dici potest Eucharistia, quatenus est panis cælestis, & perfectū ac completum gratiæ spiritualis signum, *tomo 3. disp. 42. sect. 4. §. Tertio constat.*

Vide Damas. lib. 4. de fide cap. 14.

8 Hoc sacramentum ita cōtinet Christum inuisibiliter sub specie visibili, ut simul sit signum eius, & representet ipsum, vel pro nobis crucifixum, vel prout in cælo existit, quatenus hoc sacramentum pignus est gloriæ, vel prout unitur corpori suo mystico: sicut ergo priori ratione hoc sacramentum vere dicitur corpus Christi, & veritas; ita posteriori ratione dici potest esse signum, & figuram; nam hoc ipso quod sacramentum est, sacramentum signum esse necesse est, ut notauit Damas. lib. 4. de fide cap. 14. in multis verbis, *tomo 3. disp. 46. sect. 4. §. Secūdo notandū est.*

Ambr. lib. 4. de sacrament. c. 5. S. Cyprian de serm. de Can. Domi

9 Hoc sacramentum perficitur per veram conuersionē, seu transubstantiationē panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi, nec aliter fieri potest supposita Christi institutione,

est de fide hæc cōclusio ab Apostolis edocta. Lege Conc. Florent. & Trid. sess. 13. cap. 4. Quæ conuersionis conuenienter, & proprie transubstantiatio ab Ecclesia est appellata, ut cōfirmat idē Cōcil. loco cit. can. 4. *tomo 3. disp. 50. sect. 1. §. Dico primo, & dico secundo.*

§. V.

Eucharistia quoad materiam.

1. **M**ateria Eucharistiæ nō est quoad maximum terminata, sed in quacumque quantitate simpliciter loquendo, potest confici hoc sacramentum. Ratio est: quia hæc materia est propter vsum, & hic vsum non est determinatus, sed potest maiorem, & minorem quantitatem requirere: ergo nec materia debuit esse determinata, *tomo 3. quest. 74. art. 2. §. Videtur D. Thom. in coment.*

2 Veritas Catholica est materia simpliciter necessariam ad conficiendum corpus Domini esse panem, vinum vero ad sanguinem, quod colligitur ex facto Christi, *Matth. 26. Lege Cōcil. Florent. in decret. Eug. Lateran. in cap. Firmiter. Trid. sess. 13. 21 & 22. cap. Marthæ de celebrat. Miss. Eucharistia quæ habentur de consecrat. dist. 2. Vide *tomo 3. disp. 34. sect. 1. Per totam. Vbi inuenies autori-**

De Eucharistia quoad materiam. §. 5.

tates plurimis valde sentu dignis in confirmationem.

D. Thom. 3 Vna ex his materijs prius
in 4. dist. 8 tempore consecratur, qua alia,
q. 2. ar. 2. statim enim, ac sacerdos absol-
uit verba consecrationis panis,
Iannocent. adest ibi corpus Christi, ante-
lib. 4. de quam sanguis conficiatur, aper-
mist. altar te colligitur ex consuetudine
cap. 23. Ecclesiae, statim enim, ac perfici-
tur corporis consecratio, pro-
ponitur populo adorandum, ut
habetur in cap. Sane de celeb. Miss.
Tamen nullus ordo concomi-
tatur, ut de pendentia inter earum
consecrationes de essentia sacra-
menti est, quia panis cōsecratur
prius tempore quam vinum: ergo
quacumque ratione vna mate-
ria, sine alia consecratur, ma-
nebit materia consecrata, ergo
non est necessaria connexio in-
ter has duas consecrationes de
essentia sacramenti, quantum sit
necessaria necessitate praecepti,
ut vna materia non conficiatur
sine alia, ut habetur in cap. Com-
perimus de consecrat. dist. 2. Et usus
Ecclesiae satis confirmat, quod
praeceptum est diuinum, ut con-
stat ex factis Christi cum verbis
adiunctis; Hoc facite in meam come-
morationem. Vide Trid. sess. 22. cap.
1. & sess. 21. cap. 1. tomo 3: disp.
43. sect. 2 per totam, sect. 3. §. Di-
co primo, & §. Tertio ex his con-
cludo.

4. Interdum accidere po-
test, ut sine ullo peccato in vna
tantum specie conficiatur hoc
sacramentum, non propter dis-

penlatiōnem, vel interpretatio-
nem praecepti, sed propter im-
potentiam physicam, vel mora-
lem implendi illud, quod per
se patet, & ex inaduertentia
praecepti; potest enim sacerdos
non ponere vinum in calice,
sed aquam, & ita potest accide-
re, ut consecret solam materiam
panis: item si postquam sacer-
dos aduertat non esse vinum in
calice, non reperiatur aliud vi-
num, vel non possit quæri sine
magno scandalo, &c. tomo 3, dis-
43. sect. 4. §. Dico ergo primo.

5. Licet probabile sit, posse
Pontificem ex publica, & com-
muni causa, dispensare, ut sacer-
dos celebret sub vna tantam
specie, ut tenent multi, & gra-
ues Doctores. Tamen tutius, &
verius est non esse dispensa-
bile. Ratio est: quia etiam si ne-
cessitatem alicuius regis ad-
mittamus, tamen hoc sacramen-
tum non est necessitatis, sed uti-
litatis, & ideo simpliciter maius
bonum Ecclesiae est, ut rursus sa-
crificandi Deo in tota Ecclesia
sit vnus, & idem perfectus inte-
ger, quam ut imutari possit, pro
vnius, vel alterius provinciae
utilitate, unde etiam per modum
interpretationis, non potest Pō-
tifex declarare licite esse ali-
quando per se conficere vnam
speciem sine alia, cum non pos-
sit occurrere necessitas suffi-
ciens ad talem interpretationem
sicut nec hactenus occurrit,
tomo 3. disp. 43. sect. 4. §. Dico ergo
tertio

tertio, & § Dico quarto.

D. Thom.
in 4. dist.
11 q. 2. ar.
1. Soto dist.
9. q. 1. ar.
2. in sum.
n. 8. Syneft.
verb. Euch.
2.

6 Materia Eucharistie necesse est, ut habeat sensibile præsentiam praeiudice, & moraliter. Ratio est: quia illa pronomina *hoc*, vel *hic*, ex visua significatione designant rem præsentem aliquo modo censibus, *tomo 3. disp. 43. sect. 5. §. Primum igitur omnium, & §. Tertio queri potest. licet* requiritur, ut sit aliquo modo coram ministro, & non à tergo, quia aliter non potest designari pronomine, *hoc*; at vero non est necesse, ut materia manibus tangatur, ut probat usus Ecclesiae, consecramus enim formulas super altare positas, quamvis in manibus non habeantur. *Ibidem §. Prima ergo, & §. Sed quares.* Denique requiritur, ut materia sit definita in particula per intentionem consecrantis, ita omnes docent, quia actiones circa particularia versantur, unde nisi in particulari definatur materia, nihil est quod consecrari possit, *tomo 3. disp. 43. sect. 6. Per totam quam vide.*

Supponitur.

7 Panis factus ex liguminibus, vel ex fructibus, non est materia consecrationis, omnes conveniunt, quia non est panis simpliciter, sed secundum quid, *tomo 3. disp. 44. sect. 1. §. Secundo supponendum est.* Item massa cruda non est sufficiens materia, quia non est panis, nec cibus, nec alimentum hominum, *Ibidem sect. 2 § Dico secundo.*

8 Solus panis triticeus est

sufficiens materia, ita ut in alio non perficiatur consecratio, quod sine temeritate non potest negari. Conveniunt omnes, constat enim ex Concilio Florentino in decretis Eugenii dicente: *Materiam huius sacramenti esse panem triticeum, & vinum de vite, tomo 3. disp. 44. sect. 1. §. Dicendum vero est.* Secus dicendum de pane confectio ex alio grano, seu frumento, quando constat non esse triticeum, ut hordeum, millium, &c. ut patet ex usu, & appellatione hominum, nunquam enim hæc grana vocantur triticeum. *Ibidem §. Ex hoc ergo principio.* Quod vero dicendum sit de pane confectio ex siligine, alicastro, spelta, centeno, &c. Vide Doctorem *Ibidem §. Secundo sequitur, & seqq.* Quæ omisso panis enim confectus ex similibus, aut est materia insufficientis, aut dubia, in qua non est in usu consecrari.

9 Tam panis azymus, quam fermentatus sufficit ad substantiam huius sacramenti, est de fili de ex Concilio Florentino in decretis Eugenii & Tridentini sess. 13 & ex cap. Ad abolendam de hæreticis. Tamen Ecclesia Latina usque adhuc panem azymum habet enim maiores rationes congruentiae, quod cor firmat continua traditio, & Romana Ecclesiae auctoritas. At vero tam Græcis, quam Latinis licet, & tenetur Ecclesiae suæ consuetudinem observare, ut est communis, & certa opinio, *tomo 3. disp.*

D. Thom.
in 4. cont.
gēt. cap. 69.
& in 4.
dist. 141.
7. ar. 2.

tenent.
lib. dist.
hoc mist.
4. Omnes
scholasti.
in 4. dist. 11

44. sect. 3. §. Dico primo, & sequenti.

10. De necessitate huius sacramenti est, ut panis sit in farina triticea, & sola naturali aqua coagmentatus. Ratio est: quia panis communis est vltimalis, quo vtuntur homines, ut sit veluti comes aliorum ciborum, solum sit ex materia triticea, & aqua naturali, & utraque est aque necessaria, ut huiusmodi panis conualecat, sed materia huius sacramenti est panis triticeus, ut diximus in conclusio-
ne 8. ergo, item requiritur ut panis sit solo calore ignis concoctus, omnes conveniunt, item necesse est, ut huiusmodi panis maneat in sua substantia, & natura sua perseveret, & quod farina non sit corrupta, si enim datur corruptio iam non est panis, *tomo 3. disp. 44. sect. 2. Per totam.*

11. Potest in panis confectio ne misceri non nihil salis, sale-
rius veporei, aut farinæ, aut li-
quoris mistio illicita est, si ta-
men sit in parva quantitate non
vitiat materiam. Ratio est: quia
illa maior pars adiuncta con-
tione, aut coctione, conse-
tur aliam minorem trahere ad suam
speciem, & ita conficitur mi-
stio eiusdem rationis. *tomo 3. disputatione 44. sect. 1. §. Quarto sequitur.*

12. Panis male coctus, & di-
gito quasi in massam redactus,
indicens materia est, in riguo-
re tamen est sufficiens. Ratio est

quia nulla interuenit actio suffi-
ciens ad corruptionem, *tomo 3. disp. 44. sect. 2. §. Dico quarto.* Ite
panis iam coctus, qui pre diuri-
tie comedi non potest, nisi mol-
lis fiat aliquomodo, est materia
sufficiens consecrationis, quia
retinet panis substantiam, & per
se manducabilis est. *Ibidem disp. 45. sect. 1. §. Vnde tertio.*

13. Materia huius sacramen-
ti, sine qua singuis confici non
potest, est vinum vitis, constat
ex facto Christi adiuncta Ecce-
sæ traditione. At vero, ut succus,
seu liquor vuarum sit sufficiens
materia, requiritur ut sit matu-
rus ex vuis expressus, atque in
sua substantia permanens, quia
hæc sunt necessaria ut sit vinum
simpliciter; unde agrestia, sapa,
& succus vuarum antequam ex-
primatur, non est materia suf-
ficiens; Item dicendum de vi-
no amittente propriam speciem,
quia non est vinum, *tomo 3. disp. 45. sect. 1. §. Omisissis erroribus, & seqq.*

14. Item accetum non est
materia huius sacramenti; quia
fit ex corruptione substantiæ li-
vini: secus dicendum de musto
ex vuis maturis expresso, licet
non sit conveniens, donec sit
purum, & satis concoctum, iux-
ta cap. Cum omne crimen de conse-
crat. dist. 2. Quia in substantia
est vinum. Item vinum acces-
sens, siue accidum, quod non
amissit formam substantialem est
materia huius sacramenti: licet
grauiter

*Vide Conc
Aurelianū
4. cap. 4.
Missale Ro-
man. in
defectibus
missæ.*

*Angel.
verb. Euch
1. n. 7. q.
2.*

*Vid: Bona
uent. dist.
11. ar. 4. q.
4. ad 3.*

grauiter peccet in eo conficiens sacramentū, pro ratione dubij & irreuerentiæ. Deбора, Hilpane, Aguapis, & Lusitane Aguape, iudicandū est de illa iuxta maiorem, vel minorem expressionē Vuarum, & quantitatem aquæ, & quantum rerū missione hic liquor fit, semper tamen erit graue sacrilegiū in hac materia conficere, propter dubium & irreuerentiā: quod idē dicendū de omni materia dubia ex quacunque causa, *Tom. 3. disput. 45. sect. 1. per totam.*

Sylu. verb. Euch. q. 10. Ang. verb. Missa n. 23. Sor. d. 9. q. 1. ar. 5. 15. Vinū consecratū si co-
geletur, retinet consecrationē & sanguinē Christi: quia reuera nō est substantialiter corruptū. Item vinū congelatū, si liquefiat, potest consecrari, licet consultius esset oppositum, vnde si in Missa Sacerdos inueniat vinum congelatū ante consecrationē, etiā post oblationē: optimum consilium erit mutare, & iterū offerre & cōsecrare. Tandē huiusmodi vinū congelatū, est sufficiens materia: quia est vinū vitis. Accidentariū est, quod sub illa forma nō possit potari, *tom. 3. disp. 45. sect. 1. §. Solam dicendum, & seqq.*

Ang. verb. Euch. n. 27. Nauar. c. 11. n. 91. 16. Si Sacerdos putans se habere vnam hostiam, cōsecreret, & postea inueniet duas, ambæ manebunt consecratæ, quia illa deceptio priuata non tollit intentionem debitā: Secus dicendum, si præcisè vellet minister consecrare hostiam, quam oculis videt, sed hoc nec fit, nec fieri debet. Imo si Sacerdos plures

hostias attulerit intentione cōsecrandi: quarum postea in actuali consecratione fuit oblitus, & recordatur tantum illius, quā habet in manibus, manent omnes consecratæ, quia sufficit intentio virtualis, *tom. 3. disp. 43. sect. 6. §. Sed obijciat.*

17. Sacerdos consecrans dimidiam partem hostiæ, si illā designat, verè consecrat, licet grauiter peccet. Ratio est: quia illa materia est certa, ac definita: scilicet dicendū si nō designet, quia tūc non determinat materiā. Itē nō cōsecrabit, si velit conficere per partes proportionales, v. g. primū quartā partē, & non aliā: quia illa intentio est insufficiens, & repugnans, *tom. 3. disp. 43. sect. 6. §. Secundo colligunt, & sequenti.*

18. Panis consecrari potest in quacunque quantitate minima, p. q. 73. ar. 2. & in 4. test. Est ferè omnium Theologorum. Ratio est: quia licet quantitas sit minima, panistamē est verus. Itē quia si potest obijci sensibus, potest per formam designari, & potest esse lignum sensibile: vnde pars panis in toto existens, si per se sola consecratur, confici potest in quacunque minima quantitate, quæ sensibilibiter designari possit, *tom. 3. disput. 43. sect. 7. per totam.* 19. Per se, & ex vi forme, ac potestatis, quæ existit in ministro, potest consecrari quacunque materia absque vllō termino magnitudinis. Ratio est: quia ex

Angel.

Ezech. 1.

n. 26. Sylu.

verb. Euth.

2.

D. Tho. 3.

p. q. 73. ar.

2. & in 4.

d. 11. q. 2.

ar. 1. q. 3.

Victor. in

sum. n. 57.

Sor. d. 9.

ar. 2. Viger.

c. 26. § 3.

De Eucharistia quoad materiam. §. 5

fide habemus dedisse Christū Sacerdotibus potestatem consecrādi panē: & nulla auctoritate, Traditione, aut alio principio, cōstat limitasse hanc potestatem ad certum terminum. Ergo. tom. 3. disp. 43. sect. 8. §. Dicendum est ergo Tamē si magnitudo materiæ tanta esse fingatur, vt non possit tota simul fieri moraliter præsens, nō poterit vnica forma consecrari: quia hæc præsentia est conditio necessaria, vt forma consecrationis locum haberi possit. Ibidem. §. Dico secundo.

20. Partes materiæ consecratæ possunt continuari non cōsecratis: quia per consecrationē non fit alia immutatio in accidentibus, nisi quod separentur à subiecto, & per se existāt, ex qua non sequitur necessario discontinuatio, nec corpus Christi de se magis illā continuationē impedit, quā si substantia panis adesset, tom. 3. disp. 43. sez. 7. §. Dico ergo secundo, & sequenti.

21. Mistio aquæ non est ita de necessitate Sacramenti, quin si aliquis tentet consecrare in solo vino, vere conficiat. Est certa & communis Theolog. & colligitur ex Conc. Trid. sess. 13. Nihilominus tamen fuit conueniens illam misceri vino ante consecrationē: quod est de fide, vt cōstat ex multis Cōcilijs, præcipue Trid. & vsu & traditione Ecclesiæ, quæ mistio non solum est conueniens, sed necessitate præcepti humani, vt tenet cōmu-

nis Theolog. opinio, & cōfirmat Conc. Trid. loco cit. Vide etiam cap. Cum Maribus de celebrat. Miss. & cap. Cum omne crimen. dist. 2. de consecrat. tom. 3. disp. 45. sect. per totā. Quod præceptum manuit à tempore Apostolorū, licet Alexāder I. prius scriptum tradiderit, vt verior tenet sententia, & ante ipsum traditione, & vsu habebatur: Ibidem. §. Secundum dubium. Vbi videri possunt plures congruentiæ huius missionis, valde scitu dignæ.

22. Mistio aquæ in vino in nulla necessitate sine dispensatione omitti potest: quia res est grauior multo, quam consecrare cum vestibus sacris. At verò dispensatio vix potest accidere, licet simpliciter non sit impossibilis Papæ, vt probabilius est. Ratio est: quia hæc mistio est res facillima, & quæ vbique semper sine inconuenienti fieri potest, tom. 3. disput. 45. sect. 2. §. Nihilominus contraria.

23. Aqua miscenda in vino debet esse naturalis seu elementaris, vt obseruat Ecclesiæ traditio, & consuetudo. Eius minore quantitate, quam vinum, vt constat ex Concilio Florentino, dicente miscendum esse paululum aquæ, & aquam modicissimam; vnde multo minor quantitas requiritur, vt obtinet Ecclesiæ consuetudo, tom. 3. disp. 45. sect. 3. §. Quatuor inquiri, & sequenti.

24. Qui miscet parua quantitatem aquæ non naturalis cum naturali

Omnes
Theologi
cū Mag. in
4. d. 11.
Innocent.
lib. 4. c. 32.
Sot. d. 9. q.
1. ar. 6.

D. Tho. q.
74. ar. 7.
ad 3. &
omnes Theologi in 4.
d. 11.

naturali

naturali, licet sacramentum conficiat, peccat grauiter contra præceptum negatiuum non miscendi aliquid in materijs sacramentorum præter Christi institutionem, & Ecclesiæ consuetudinem, *tom. 3. disp. 45. sect. 3. §. Primum igitur certum est.*

25. Mistio aquæ debet fieri in ipso sacrificio Missæ ante consecrationem. Ita obseruat vniuersalis Ecclesiæ vsus: & grauiter peccaret, qui voluntariè hoc omitteret in initio Missæ, vel post Euangelium ante oblationem: & si tunc ob negligentiam omittatur, statim adhibenda dū modo non sit facta consecratio, *tom. 3. disp. 45. sect. 3. §. Tertio quoad tempus.*

26. Missionem aquæ in Missis priuatis debet facere solus sacerdos: quia solus ipse Christū representat, qui suo sanguine redimiti. In Missis vero solemnibus subdiaconus infundit aquam à Sacerdote benedictā in calicem, vt tenet Missale Romanum. Obseruet tamen vnusquisque consuetudinem sui Episcopatus, vel quod tenuerit vsus fieri sine culpa, *tom. 3. disp. 45. sect. 3. §. Circa quartum.*

27. Aqua conuertitur in sanguinem, nisi prius in vinum transmutetur, vt annuit Catechismus Pij V. Et est opinio omnium scriptorum. Nota primo, quod si post cōsecrationem contingat species consecratas corrumpere aquam, illam conuerti in solum

vinum, & non in sanguinem Christi: quia hæc conuersio nō fit nisi per formam, quæ iam habuit totum suum effectum: species autē consecratæ virtutē habent ad generandū vinum, ac si substantia adesset. Nota secūdo, quod si cōtingat aquā cōuerti in vinū, in eodem momēto in quo perficitur forma cōsecrationis, & cōuertitur vinū in sanguinē, in eo casu aqua cōuertitur in vinum, & non in sanguinē: quia aqua nō potest immediatē transire in sanguinē: in eo autē casu nec immediate posset, quia in eodē momēto non potest fieri duplex cōuersio. Deniq; nota, quod si cōtingat cōuersionē aquæ in vinū fieri ante finitā formā, tamē post illā inchoatā, & post dictū pronomē, *hic*, non cōuertitur in sanguinē: quia vt cōsecratio fiat, oportet materiā esse præsentē, quando illo pronomine designatur: ergo multo magis requiritur, vt iā existat. *tom. 3. disp. 45. sec. 4. §. Nihilominus dicendum. & seqq.*

28. Absque dispensatione Pontificis, etiam si quauis causa grauiissima interueniat, formaliter, & directē nunquā licet sacerdoti conficere vnā speciem sine alia. Ratio est: quia hæc res est grauiissima, & ad debitum Dei cultum, & sacramenti reuerentiam spectans: & ideo non est facile immutanda, cū maioris momenti sit reuerentia huius sacramenti: quam indigentie personæ particularis, aut cau-

D. Tho. q.
74. ar. 8.
ad 3.
Sylu. verb.
Euchhr. I.

Lege Missa
lo Roman.

D. Tho. q.
74. ar. 8.
Innoc. III. 4.
de hoc my.
ster. c. 32.

De Eucharistia quoad formam. §. 6.

sa: publicæ, tom. 3. disput. 43. sect. 4. §. Dico secundo.

§. VI.

Eucharistia quoad formam.

1. **H**OC SACRAMENTUM solis verbis à Sacerdote prolatis cōficitur, ita ut verba in omni proprietate & rigore sumpta, sint ad hunc effectum necessaria: est definitio Conc. Flor. & traditio antiqua Sanctorum Patrum: quæ verba sunt certa & præscripta. Est de fide ex eodem Conc. Flor. & indicatur etiam in Trid. sess. 13, tom. 3. disp. 58. sect. 3. §. Dicendum verò est. & sequenti.

2. Verba sufficientia, & necessaria ad hoc sacramentum sunt illa, quibus illud Christus confecit. scilicet. *Hoc est enim corpus meum.* Est de fide ex Concil. Florent. Trident. sess. 13. cap. 3. & cap. Cum Martha. de celebrat. Missæ. Unde totum Canon. nec omnia verba, nec orationes in Missa prolata, ante, & post verba quibus Christus consecrauit, non sunt simpliciter necessaria, siue sint verba Ecclesiæ, illa Communicantes, & numerum venerantes, &c. siue Evangelistarum. Ut illa, simili modo postquam cenatum est. &c. cum Ecclesia nihil possit instituere necessarium, tom. 3. disput. 58. sect. 3. §. Dico tertio. & seqq.

3. Forma huius sacramenti

non est deprecativa. Ratio est: quia in eo speciali modo operatur minister in persona Christi, & videtur verbis eius repræsentare illum. Item quia alias valde ambigua, & indeterminata esset hæc forma, & efficacia eius, tom. 3. disp. 58. sect. 3. §. Caterum hæc Graecorum.

4. Hæc forma melius significatur in facto esse, quam in fieri: quia non debuit significari, ut in fieri, sed ut iam facta, quoniam fit in instanti: & non prius fit, quam sit facta. Quod intellige de ordine temporis, & non naturæ: & non est sic de alijs: quia solum hæc forma cadit in rem permanentem, & eam consecrat cōsecratione durabili, & permanente, tom. 3. q. 78. art. 2. §. Declarat D. Tho. in comment.

5. Verba antecedentia illud pronomen, hoc, etiã si sint à Christo prolata, non sunt de necessitate huius sacramenti, ut est cōmunis Theol. sententia. Idem dicendum de subsequentibus illud verbum meum, quod est de fide ex vñ Ecclesiæ Romanæ, & constat ex cap. Ad abolendam. de hæret. Denique nec particula, enim, est de essentia: quia licet dicta fuerit à Christo Domino, iuxta Conc. Trid. sess. 22. cap. 4. & can. 6. & cap. Cum Martha. de celebrat. Missæ. Tamen cum Evangelistæ, & Patrus illam prætermiserint, non est tenue indicium non esse necessariam. Tamen eam omittens peccabit mortaliter si adsit contemptus, v. g. si sciens, & aduer-

tens

Vide Tri-
nau lib. 5.
cap. 2.
Hieron. ep.
1. ad He-
liod.

Dionys. c. 3
Eccles. Hie-
rarch Cle-
mēt. lib. 8.
cōstit. c. 12.
& 17.

Chrysost.
homil. de
Proditione
Iudæ.
Damascel.
4. c. 14.

tens illa prætermittit, unde sola illa quatuor verba, *Hoc est corpus meum*, sunt de essentia formæ huius sacramenti, ita ut si quis illa sola cum debita intentione proferat, supra debitam materiam, sine dubio perficiet sacramentum, licet peccet ex alio capite, *tom. 3. disp. 59. sect. 1. Per totam.*

Ans. 4. p. q. 33. m. 6. 6. Quoniam sacerdos referat ac recitet, quod Christus dixit, ut colligitur ex ipso contextu canonis, *Benedixit, fregit, & dedit discipulis suis dicens, &c.* Tamen verba consecrationis, non tantum recitando, sed formaliter etiam significando proferuntur à sacerdote, est communis sententia: quia si verba non proferrentur formaliter, non applicarentur ad materiam præsentem, & ita non perficeretur sacramentum, quæ significatio formalis, est de necessitate sacramenti, *10. 3. disp. 58. sect. 4. Per totam.*

7. Sacerdos in hoc sacramento proferit formam in persona Christi; in alijs vero minime: quia in hoc sacramento minister, ita proferit verba, quæ Christus protulit, ut illud ipsum, tantum significet, quod Christus significavit; in alijs vero proferit verba tanquam propria significans actionem propriam, quam ipse exercet, *tom. 3. q. 78. art. 1. §. 6. Addit deinde in comment.*

8. Verba formæ, ut probabilius est, proprie per se, ac physice concurrunt ad hunc consecrationis

effectum: quia si in alijs sacramentis verba sunt operativa, cur non in hoc, quod est omnium maximum, ac nobilissimum? item physice efficiunt corpus Christi, seu præsentiam eius in hoc sacramento. Ratio est: quia verba efficiunt totum, quod significant: significant autem præsentiam corporis Christi, ergo, &c. *10. 3. disp. 61. sect. 1. Per totam.* Quoniam probabile sit verba virtute sua efficere consecrationem, & conversionem. *Ibidem §. Dico primo.*

9. Verba efficacie expellunt substantiam panis: quia verba efficiunt conversionem, sed conversio includit utriusque termini mutationem, & transitum ab uno in aliud, ergo, non per aliam actionem, nisi per illam, per quam talia accidentia, per se constituuntur; illa enim est sufficiens, ut late probat noster Doctor, *tom. 3. disp. 61. sect. 2. Per totam.*

10. Quoniam hæc virtus effectiva formaliter sit in verbis; radicaliter tamen residet in ministro, quia ipse est, qui operatur per verba, tum etiam, quia ab intentione eius pendet virtus verborum, *tom. 3. disp. 61. sect. 5. Per totam.*

11. Ut verba formæ sint efficacia, requiritur, ut à sacerdote consecrato, & rite ordinato proferantur; est de fide, & constat ex usu, & traditione Ecclesiæ, & Conciliorum consensu, præcipue Nicen. 1. cap. 14. Laterane in cap. Firmiter in decreto Eugenij,

D. Thom. q. 78. ar. 6. Conc. Florent. & Trid. sess. 13. c. 13.

Albert. in 4. dist. 8. cum alijs.

p. 101. c.

p. 102. c.

p. 103. c.

p. 104. c.

p. 105. c.

p. 106. c.

p. 107. c.

p. 108. c.

p. 109. c.

p. 110. c.

p. 111. c.

p. 112. c.

De Eucharistia quoad formam. §. 6.

Trid. sess. 22. & 24. quod intellige, etiam interueniente quacunque necessitate: quia Concilia non tantum definiunt sacerdotem, vt ministerium ordinarium, sed vt necessarium: tamen non requiritur, vt proferantur ab homine sancto, aut fidei, sed tantum habente sacerdotalem characterem, & debitam intentionem, reliquæ enim conditiones accidentariæ sunt, & characterem sacerdotalem non delent, est enim indelebilis ex *Conc. Trid. sess. 7. de fide. tom. 3. disp. 61. sect. 3. per totam.*

12. Aliud est aliquid poni in Sacramento ex vi verborum: aliud vero poni per efficientiam verborum: hæc enim latius patet, quam illud: nam ex vi verborum solum dicitur esse illud, quod præcise necessarium est ad veritatem verborum: per efficiētiā autē, est omne illud, quod à parte rei identicè cōiunctū est eum, veritate verborū, seu cū eo, quod ad illa est necessariū, *tom. 3. disp. 51. sect. 4. §. Quartū argumentū.*

13. Quāuis probabile sit pronomen *hic*, corpus Christi denōstrare, prout est sub accidentibus panis in termino prolationis verborum. Tamen probabilius est illo pronomine formaliter ac per se primo designari aliquid commune substantiæ panis, ac corpori Christi (inquam) non secundum rem, sed secundum rationem, seu denominationē, nimirum, sub ratione cōtenti, sub

his accidentibus: ita, vt sensus sit, id, quod sub his accidentibus cōtinetur, est corpus meum. Quia iuxta hanc explicationem, & veritas illius propositionis est facillima & accommodatissima propriæ significationi verborū, & valde apta ad explicandum conuersionē, quæ per hæc verba significatur, & efficitur, quod late probat noster Doctor, *tom. 3. disp. 58. sect. 7. per totam.*

14. Si aliquis loco pronominis *hoc*, ponat, *illud*, vel *hic*, aduerbium locale, nihil efficit: quia pronomen, *illud*, ex vi suæ significationis non demonstrat materiam presentem, tum etiā, quia aduerbium, *hic*, facit, vt forma non significet conuersionē substantiālē. Secus dicendū, si ponatur in loco pronominis *hoc*, *istud*, quia interdum usurpatur ad demonstrandum rem presentem, vt constat ex usu linguæ Latine. Idem de pronomine *hic*, si vitale ponatur, v. g. vt pronomen, vt probabilius iudicat noster Doctor: quia potest substantiāliter sumi. Idem dicendū, si loco pronominis, *hoc*, ponatur, *ecce*, vt probabile est: quia æquiualeat pronomini, & verbo. *Tom. 3. disputat. 59. sect. 2. §. Vnde infero, & sequenti.*

15. Aptissimè positum est in hac forma verbum substantiū, *est*, nullū enim aliud poterat poni salua proprietate, ac veritate verborum, vt discurrenti patebit: vnde si verbum *est*, mute-

D. Tho. 3. p. q. 81. ar. 2. ad 3.

D. Tho. q. 78. art. 1. & in 4. d. 8 q. 2. ar. 1. quæst. 4. ad primum.

Anson. 3. p. tit. 13. c. 5. §. 4.

tur in quodcunque aliud, graue peccatum esset: quia res est grauis valde, & nihil efficeret, quia variatur sensus substantialis formæ, tom. 3. disput. 59. sect. 2. §. Dico secundum.

16. In forma Eucharistiæ itē recte positum est nomen corpus, quia ad representandā passionē voluit Christus corpus, & sanguinē seorsum cōsecrare: vnde si mutetur nomē corpus, in nomē carnis, erit mutatio substantialis: quia in rigore illæ voces nō sunt synonymæ, ergo ex vi verborū nō reddunt eundem sensum. Item erit mutatio substantialis, si dicat aliquis, *hæc est substantia mea*, quia terminus ille non significat id, quod virtute verborū conficitur, tom. 3. disput. 59. sect. 2. §. Dico tertio, & sequenti.

17. Particulā illā *meum*, quæ est determinatio prædicati, itē aptissimè adiuncta est: quia non potuit prædicatum illud corpus, indeterminatum relinqui. Aliās neque ex vi verborum fieret præsentia corporis Christi, neque alia cōuersio. Si autem Sacerdos dicat, *hoc est corpus Christi*, grauius peccat mutando verba Christi, & non est sufficiens forma: quia licet iudicetur eandem rē significare, tamen in modo significationis longè est diuersa, tom. 3. disput. 59. sect. 2. §. Dico quarto.

18. Forma cōsecrationis calicis sunt illa verba Canonis: *Hic est enim Calix sanguinis mei, no-*

ui, & æterni testamenti mysterium, quod pro vobis, & pro multis traditur, &c. sola verò illa: *Hic est calix sanguinis mei, vel æquivalentia*, sunt de essentia, & de substantia formæ: cætera verò subsequētia. *scilicet noui & æterni testamenti, &c.* sunt de præcepto Ecclesiastico, præsertim in Ecclesia Latina, & est communis Doctorum sententiā, tom. 3. disput. 60. sect. 1. per totam.

19. De pronomine *hic, & mei*, idem iudicium est ferendum, quod de pronomine *hoc, & meum*, in forma corporis Christi, de quo egimus supra conclusionē 13. & sequentibus. Certum tamen est loco horum verborum, *Calix sanguinis*, posse poni verbum tantum *sanguis*, sicut Matthæus, & Marcus dixerunt: quia in his verbis sufficienter significatur cōuersio vini in sanguinem Christi. Cur autem Ecclesia Latina vtatur pronomine *Calix*, prætermisissimis verbis: *Matthæi & Marci*, quæ clariora serent. Sufficiat Ecclesiæ Romanæ authoritas, vt credamus conuenientissime fuisse vti hjs verbis: deinde, quia Paulus, & Lucas nomen *Calix*, posuerunt, & verisimile est Petrum illa Romanæ Ecclesiæ tradidisse, tom. 3. disput. 60. sect. 2. §. Diximus & sequenti.

20. In Ecclesia Latina graue peccatum est, mutare verba: *Hic est Calix, &c.* in hæc, *Hic est sanguis meus*, propter Ecclesiæ

De Eucharistia quoad necessitatē. §. 7.

consuetudinem, & traditionem: quamvis nulla sit substantialis mutatio. Vbi autem fuerit consuetudo utendi illis, verbi gratia, *Hic est sanguis meus*, nulla erit culpa. Vtrum autem Christus usus fuit vno, vel alio modo? non constat: quia in Scriptura utraque habetur. Denique si aliquis dicat, ut Lucas, *Hic est Calix novum testamentum in meo sanguine*. vel ut Paulus, *Hic Calix novum testamentum in meo sanguine*. Mutatio non est substantialis, ut verius iudicat noster Doctor: quia est forma posita à Lut. & Paulo, & verisimilius est vnumquemque Evangelistam retulisse ritum essentialem, *tom. 3. disput. 60. sect. 2. §. Sed quares: & sequenti.*

21. Omnia verba prolata ab Ecclesia in consecratione calicis fuerunt etiam prolata prius à Christo Domino, quod est certum. An verò dicta fuerint eo ordine, quò in Canone proferuntur, non est certum: quia nec scriptum, nec traditum est, *tom. 5. disput. 60. sect. 3. §. Dicendum verò est.*

22. Omnia verba prolata in consecratione calicis, convenienter sunt conjuncta in forma, ut approbat Ecclesiæ usus, omnia enim illa verba sunt Christi Domini, & magis explicant effectum: dignitatem, & excellentiam huius sacramenti & sacrificij: ut colligitur ex explicatione singulorum

verborum, quam doctissime (ut solet) asserti Doctor noster: quâ curioso videndam committo, *Tom. 3. disput. 60. sect. 3. per totam. & disput. 58. sect. 4. §. Dico Tertio, & sæpe alibi.* Tandem si velis explicationem illorum verborum, Accipite, & manducate, hoc est enim Corpus meum. & quid singula significant, consule Doctori nostro, & reperies multa quidem scitu digna mysteria: mihi enim desunt verba quibus tibi possem manifestare tanta breuiter, quâta noster Doctor asserti, quæ ratione brevitatis omitto. *Tomo 3. disput. 46. sect. 3. per totam. quam vide.*

§. VII.

Eucharistia quoad necessitatem.

1. **H**oc Sacramentum solum fuit necessarium ad melius effectum: fuit enim post Incarnationis mysterium accommodatissimum medium ad fructum ipsius Incarnationis, Passionis, & mortis Christi percipiendum. *Tom. 3. disput. 40. §. Disputatio hac. ante primam sectionem.*

2. Hoc Sacramentum nec paruulis, nec adultis, est necessarium ad primam gratiam obtinendam, ut colligitur ex Concilio Florentino, & Tridentino, tribuentibus effectum remissio-

D. Thom.
lect. 7. sup.
6. c. Ioan.
& 3. p. 1.
80.

nis

Omnes
Theologi
in 4. d. 8.

De Eucharistia quoad necessitatē. §. 7. 165

nis peccati, & primæ gratiæ solis sacramentis Baptismi & Pœnitentiæ: ergo nullum aliud habet tale effectum, tom. 3. disp. 40. sect. 1. §. Dico secundo.

3. Realis susceptio huius sacramenti non est mediū simpliciter necessarium, ad perseverandum in gratia, vel obtinendam beatitudinem. Est de fide, ut colligitur apertè ex Conc. Trid. sess. 21. cap. & can. 4. Confirmant etiam illa verba Math. ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit. tom. 3. disput. 40. sect. 2. §. In hac re dicendum.

4. Sacramentum Eucharistiæ non est paruulis mediū necessarium, ad perseverandū in gratia usque ad finem, neque in re, neque in voto propriè susceptū: quod non obscurè colligitur ex Trid. sess. 21. cap. & can. 4. dicente: Si quis dixerit paruulis antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem, anathema sit. tom. 3. disput. 40. sect. 2. §. Dico secundo.

5. Eucharistia in re, aut in voto proprio, non est mediū necessarium adultis ad perseverandum in gratia, ad consequendam gloriam. Est D. Tho. 3. p. q. 65. ar. 4. ubi ait: tria tantum sacramenta esse necessaria necessitate finis scilicet Baptismū absolute: pœnitentiam supposito peccato post Baptismum: ordinem respectu corporis Ecclesiæ: de reliquis vero negat. Tamen huiusmodi sacramentum quodāmodo moraliter

dici potest necessarium ad perseverandum in gratia, id est valde utile & efficax, adeo, ut dicere possimus, eum, qui voluntarie diu abstinet ab huius sacramenti perceptione, vix posse moraliter dici perseverare in gratia sine nouo peccato mortali, ut ait idē D. Thom. loco cit. tom. 3. disp. 40. sect. 2. §. Dico ergo tertio. & §. Dico quarto.

6. Quando D. Tho. 3. p. q. 79. ar. 1. in solut. ad primum dicit hoc sacramentum cōferre primam gratiam; intelligendus est ratione rei contentæ, & inclusæ, nam hoc sacramentum est corpus Christi, ideo quæ conveniunt corpori Christi, dicuntur de hoc sacramento. Non tamen ratione propriæ institutionis, nec ratione usus sacramentalis eius, tom. 3. disp. 79. ar. 1. In solutione ad primum in comment.

7. Ratio propria ob quam hoc sacramentum, quamvis sit perfectissimum, non est mediū simpliciter necessarium ad salutem, est: nam quo est nobilius, eo magis accedit ad rationē finis, cuius natura est, ut habeatur in intentione, & de fidei à ratione mediū necessarii, tom. 3. disp. 40. sect. 2. §. Sed quæret aliquis.

§. VIII.

Eucharistia quoad ministrum.

De Eucharistia quoad ministrum. §. 8.

D. Thom. I.
q. 80. ar.
3. & in 4.
dist. 13. q.
1. art. 3.

Primum ius, seu ordinaria potestas, & auctoritas dispensandi hoc sacramentum est penes sacerdotes ex diuino iure, colligitur ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 8.

Qui sacerdotes secundum praxim Ecclesiæ possunt soli Diacono committere dispensationem talis sacramenti in casu necessitatis, ita sentiunt Summista verb. *Eucharistia*, & verb. *Communio*, tomo 3. disp. 72. sect. 1. §. Dico primo, & seqq.

2. In casu grauis necessitatis communicandi infirmum, si nullus adest sacerdos, potest Diaconus illud dispensare; quia tunc præsumitur voluntas interpres ut pastoris. Idem dicendum de Diacono præsentem parrocho, & nolente ex malitia licentiam dare, qui præsentia sacerdotis sua potestate abutentis, ac si nulla esset reputanda est, & recurrendum est ad alium superiorem. Idem dicendum denique de laico, quia nec iure diuino, nec Ecclesiastico cauetur, tomo 3. disp. 72. sect. 1. §. Difficultas vero, & seqq.

3. Præter potestatem ordinis requiritur ordinaria, seu delegata, ut licita sit dispensatio sacramenti. Est certa hæc conclusio, & ab omnibus recepta; vnde non est liberum cuilibet sacerdoti hoc sacramentum ministrare, sed solum habenti iurisdictionem respectu eius, cui illud administrat, & est iurisdic-

tio ordinaria, aut habenti facultatem ab eo, qui talem iurisdictionem habet, & est delegata, tomo 3. disp. 72. sect. 2. §. In precedente sectione, & §. Secundo dicendum.

4. Qui administrat hoc sacramentum sine iurisdictione, *Vide Nau.* aut debita licentia, peccat mortaliter. Ratio est: quia usurpat in re grauius alienum: & religio-
c. 21. n. 52. Syluest. verb. excom. 7. excom. 14.
sus administrans clericis, aut laicis hoc sacramentum sine licentia pastoris, incurrit excommunicationem ipso iure Papæ reseruatam, si transgressio ex præsumptione, & non ex ignorantia fiat iuxta Clement. Religiosi, de priuileg. tom. 3. disp. 72. sect. 2. §. Hinc sequitur, & sequenti.

5. Potestas administrandi sacramentum penitentiae, non infert facultatem administrandi Eucharistiam; nec e conuerso. Ratio est: quia hi actus sunt diuersi, & separabiles, & similiter potestas ad utrumque requisita, ut per se est euidentis; ergo concessa vna, non conceditur alia, tomo 3. disp. 72. sect. 2. §. Ad-
do tamen.

6. Deficiente parrocho qui-
libet sacerdos, etiam religiosus
potest ministrare hoc sacramentum in articulo mortis. Ratio est: quia hoc est valde consentaneum iuri naturali, quo tenemur, & tenetur Ecclesia proximis subuenire, præsertim in necessitatibus spiritualibus, & quauis

Arch. diac. verb. excom. c. 5. casu 12. num. 5.

uis necessitas huius sacramenti non sit extrema, est tamen valde grauis. Tamen in alijs necessitatibus excepto articulo mortis, nemo potest illud ministrare, nisi delegatus à parrocho, vt constat: ratio enim data non procedit extra articulum mortis, *tomo 3. disp. 72. sect. 7. §. Sed quares an deficiente.*

Paulus 3.
in priuile
gijs Socie
tatis Iesu
concessis
in bulla
anni 1594

7. Religiosi Mendicantes habentes priuilegia dispensandi hoc sacramentum, possunt illud ministrare quolibet anni die, excepta communione Paschali, vt constat ex suis priuilegijs, item excepta communione per modum viatici, quia est tantum reseruatà parrocho. Ratio autem ob quam hoc potius fecerit Ecclesia in precepto communionis, quam confessionis, est, quia sacramentum confessionis est magis necessarium, & quandam habet difficultatem ex parte ministri, & ideo opportuit maiora priuilegia circa illud concedere, *tomo 3. disp. 72. sect. 2. §. Censeo igitur, & seqq.*

8. Munus administrandi Eucharistiam nullus Diacono inferior obire potest, ita suadet consuetudo Ecclesiæ; nunquā enim legimus hoc sacramentum fuisse ministratum per Diaconos, nec dum per inferiores, maxime laicos, quibus etiam sacra vasa tangere prohibitū est, ergo multo magis Eucharistiā. Excipiendus tamen casus extreme necessitatis, ne proximus

sine viatico moriatur, quia tūc non est ex natura rei malum, vel contra reuerentiam sacramenti, vt à laico, v. g. ministraretur, item quia nec iure diuino, nec Ecclesiastico prohibetur, nullum enim extat, vt iam constat ex conclusione 2. & sequenti constabit, *tomo 3. disp. 72. sect. 1. §. Vltimo dicendum.*

9 Aliquando ex vi identitatis, & distinctonis personarū, non est necesse distinguere persona dāns à sumente hoc sacramentum, etiam extra sacrificiū, nam de sacerdote sacrificante certa fides est non distinguere, vt definit *Trid. sess. 13. can. 10.* Quia nulla est prohibitio ratione identitatis, licet ex vi iuris dispensandi aliud sit, vnde æger sacerdos, si non adsit nisi Diaconus, qui sacramentum deferat, debet proprijs manibus se communcare. Imo idem potest laicus in mortis articulo, non habens sacerdotem, quia ex institutione præcise non sequitur contrarium, nec ostendi potest ius diuinum positum prohibens, exemplum præ manibus habemus in nostra ætate Regine Scotiæ, quæ ante martyrium prius sacramentum, quod apud se habebat proprijs manibus sumpsit cū summa omnium laude, & quauis fortasse amplam haberet circa hoc Pontificis concessionem, tamen etiam sine illa pie, & sancte fecisset *tomo 3. disp. 72. sect. 3. §. Terit*

Coc. T. id.
sess. 13.
n. 10.

principaliter

De Eucharistia quoad ministrum. §. 8.

principaliter.

Est certū. 10 Duo ministri diuidentes formam, ut causæ partiales, nullus consecrat. Ratio est: quia neuter profert formam: secus dicendum de diuidendibus materiam, designantibus certam partem hostiæ, quia unusquisque suam consecrationem perficit, *tom. 3. disp. 6. sect. 4. § Prior pars definiti.*

11. Duo sacerdotes super eandem materiam, & cum debita intentione proferentes formam, qui prius eam absoluerit, consecrat, item si simul uterque consecrat per duas actiones totales in eodem temporis instanti absolvens formam, uterque efficit sacramentum, 1. pars probatur: quia integra forma consecreti cadens super debitam materiam, cum primum perficitur, constituit, seu conficit sacramentum: ergo forma postea superueniens nihil potest efficere, 2. patet: quia si utraque forma profertur à debito ministro cum debita intentione super debitam materiam, vel utraque efficit, vel neutra; quia non datur maior ratio de vna, quàm de alia, neutra autem non potest dici, quia concurrunt omnia essentialia: ergo utraque efficit, *tom. 3. disp. 61. sect. 3. §. Dico secundum, & seqq.*

12. Minister huius sacramenti simpliciter, & absolute tenetur de iure naturali, ac diuino, non dare illud homini existen-

tij in peccato mortali. Ratio est: Bonavent. quia tenetur non dare sanctum *dist. 9. ar. canibus*, quod præceptum obligat *2. §. 5.* gat, quando potest comode, *Ant. 3. p. & sine inconuenienti*, tunc *tit. 14. c. enim obligat lex diuina. & mul. 12. Nau. to minus licet ministro peccatores inuitare*, quia non solum esset *in sum. c. cooperari*, sed etiam inducere *11. n. 5.* ad malum, quod præceptum licet videatur negatiuum, tanquam reducit ad affirmatiuum prudenter, & fideliter dispensandi hoc sacramentum, *tom. 3. disp. 67. sect. 1. §. Respondetur certum, & seqq.*

13 Sacerdos, vel Diaconus se ipsum communicans, non satis facit in confessione dicendo dispensasse sacramentum in peccato mortali, ut per se est notum, nec etiam sufficiet dicere communicasse in peccato mortali, quia non explicatur tota materia, sed oportet dicere, vel celebrasse in peccato mortali, sic enim includit totum, vel si extra sacrificium se ipsum communicauit, oportebit illud explicare, *tom. 3. disp. 67. sect. 1. §. Nihilominus dicendum.*

14 Tenetur sacerdos publicos peccatores, ut vltimos, meretrices, &c. ad communione *Vide Chrysost. hom. 83. in Mat.* non admittere publice, nisi præceperit penitentia publica. Cuiusmodi ueniunt omnes iuxta *cap. Multi 2. quæst. 1. & cap. Tua nos, & cap. Quæsumus de cohabit. Cleric. & mulier.* Ut vero admittat eos occulte sufficiet occulta penitentia

tia, quia tunc iam coram Deo sunt dispositi, & apud homines non egent maiori satisfactione, quā ad tollendū scandalū, *tomo 3. disp. 67. sect. 2. Per totam.*

15 Sacerdos tenetur negare cōmunionē peccatori occulto, oc-
Alens. 4. p. q. 49. mēb. culte petenti, ita sentiunt omnes 5. Viē. in iuxta cap. si tamē 6. q. 2. tom. 3. disp. sum. u. 80 67. sect. 3. §. responderetur. Secus di-

cendū si publice petat, peccabit enim grauitur illud denegādo, quia est illū infamare, quod est intrinsece malū, vt colligitur ex Conc. *Valens. 1. c. 8. Conc. African. c. 99. & 100. quæ habētur in cap. Si tantum, & cap. Placuit 6. quæst. 2. Ibidem sect. 4. §. Responde-*

6 Vt sacramentum negari possit peccatori satis est quod eius peccatū sit publicū respectu, quauis alias respectu aliarum actionum, sit absolute occultū, itaq; satis est, vt illi, in quorum præsencia petitur sacramentū, norint delictum. Ratio est: quia hæc notitia sufficit, vt sine infamia, scandalo, vel alio incommodo possit negari sacramentū: ergo non est cur ad hanc actionē maior facti euidencia, vel cognitio requiratur, *tomo 3. disp. 67. sect. 5. §. Dico ergo primo.*

17 Quando vel omnes, vel aliqui eorum, qui adsunt perit-
Richard. in 4. dist. 9. tioni sacramenti ignorant deli-
ar. 3. q. 1. tum peccatoris, non potest ne-
gari sacramentum, nisi alias de-
lictū sit publicū per euidenciam
iuris, vel facti, quæ illi æquiva-

leat. Ratio est: quia tūc delictū est occultum respectu, id est, respectu eorū vidētiū sacramētū ab hoc homine postulari: ergo fictiam sit occultū absolute, nel lo modo est publicū, ergo nullū est ius ad negandū sacramētū sine periculo scādali, aut infamia, *to. 3. disputat. 67. sect. 1. §. Dico secundo.*

18 Si delictū sit absolute publicum, aut euidencia iuris, aut facti, id satis est, vt sacramentum negari debeat, etiam si peccatū non sit notum illis, in quorum præsencia sacramentū petitur. Ratio est: quia per illam publicā noticiam amissit peccator ius petendi hoc sacramentū publice, & in foro Ecclesiæ, quod autē hæc persona, quæ huic factū adfuit, illud peccatū ignorent est per accidens, & ideo peccatori inde nullū ius oritur, *tomo 3. Boran. in disp. 67. sect. 5. §. Dico tertio.*

19 Quando nulla est reseruata
hostia consecrata, & infirmus
indiget viatico, nullo modo li-
cet infirmo dare hostiā non co-
secratā pro consecrata ad euiā
dum scandalū ignorante homi-
ne, qui cōmunicatur, est, quia
datur occasio idolatriæ, nen o
enim cōmunicat, nisi prius ado-
ret, idē dicēdū quāuis detur cō-
uensio inter sacerdotē, & pecca-
to ē, secundum viriorem senten-
tiam, vt colligitur, ex *Innocent. 3. in cap. De homine de celeb. mīss. Ratio est: quia illa est perniciofa*
fictio, vel enim verbis, vel g-
tu,

De Eucharistia quoad ministrum. §. 8.

tum, vel factio ipso affirmant sacerdotē esse Christum ac verum Deum, quod reuera non est, *tomo 3. disp. 67. sect. 4. §. Circa tertiam obiectionem.*

20 Sacerdos non ministrās ex officio potest, & debet dene-
gare Eucharistiam peccatori oc-
culto petenti, antequam alteri
sit publice expositus ad dispen-
sandam illam; quia facile habet
excusationem, cum non teneat-
ur: secus dicendum si actu est dis-
pensans sacramentum acceden-
tibus ad mēsam: satis enim con-
firmat Christi Domini exem-
plum, *tomo 3. disp. 67. sect. 4. §. In quarta obiectione.*

21 Suspicio criminis teme-
raria non sufficit ad negandam
Eucharistiam, quia talis suspicio
est iniusta, cum nullo probabili
fundamento nitiatur, nec sus-
picio probabilis sufficit: quan-
to enim intercedit sufficiens ratio
ad generandum dubium, non
vero ad iudicandum simplici-
ter de peccato alterius, tunc di-
citur probabile, in casu autem
dubij melior est conditio possi-
dentis: ergo secus dicendum
de suspicione violenta, iuxta
communem Theolog. senten-
tiam, nititur enim talibus sig-
nis, & iudicijs, quæ licet non fa-
ciant euidētiā in se, faciunt
tamen probabilitatem mora-
lem, & sufficiunt ad probabile
iudicium ferendum, quando
contrarium nihil est, quod ex-
cuset suspensionem, ergo est

sufficiens, &c. *tomo 3. disp. 67. sect. 6. §. Posterio rem partem.*

22 Nunquam licet dare
alicui Eucharistiam in proba-
tionem, seu purgationem crimi-
nis est communis doctrina.
Ratio est: quia hoc sine dare, &
sumere Eucharistiam, est tenta-
ri Deum, est enim petere ab eo,
vt aliquo extra ordinario signo
manifestet hominis delictum,
quod est supēstitiosum, *tomo 3. disputatione 67. sect. 6. §. Circa primum.*

23 Vti hoc sacramento, vt
iuramento, licet in iure non sit
prohibitum, nunquam tamen
est consulendum, quia non est
consentaneum reuerentiæ de-
bitæ tanto sacramento, vnde
peccant superiores volētes hoc
modo inquirere peccata occul-
ta. Tamen si quis voluntate sua
hoc medio communicandi vta-
tur ad confirmandam suam in-
nocentiam, nec est per se malū,
nec in vītatum, sic enim fecit
se legimus Gregor. 7. Pontif.
coram Honor. 4. in probatio-
nem suæ innocentiae, & inuita-
se illud ad communicandum,
& simile testimonium suæ con-
scientiæ reddendum, cum autē
non fuisse ausum sumere, vt re-
fert Lambertus in hist. rerum
Germaniæ, *tomo 3. disp. 67. sect. 6. §. Superest vero.*

24 Proprius pastor tenetur
administrare hoc sacramentum
quoties oues rationabiliter, &
opportune petunt, itaque si non
nimis

D. Thom.
q. 80. ar. 6
ad 3. &
in 4. dist. 9

D. Thom.
in 4. dist.
9. q. 1. ar.
5. q. 2. ad 1.

vide D.
Tho. in 4.
dist. 9. q.
1. ar. 3. q. 2
Ant. 3. p.
tit. 14. c.
12. §. 2

Soto in 4.
dist. 12. ar.
6. Nau.
in c. Pla-
cuit de pa-
nit. dist. 6.
num. 152.

nimis frequenter petant, neque ultra id, quod earum statum, & reuerentiam decet, tenebitur parochus per se loquendo sacramentum concedere. Ratio est: quia parochi non aluntur à fidelibus tantum, vt sibi ministrarent necessaria ad implenda præcepta, sed etiam ad ea valde vtilia, & salutis animarum necessaria. Poterit tamen excusari parochus, vel propter occurrētem rationabilem causam, vel quia habet conuictores, ad quos potest sine dipendio remittere oues. Tamen caueant parochi, ne se ostendant difficiles in hoc ministerio, ne animos suorum subditorum remittant, sed ad piam potius frequentiam alliciant, *tomo 3. disp. 72. sect. 3. §. Multa possunt.*

25. Vt recte munus suum obeat parochus circa administrationem huius sacramenti, necesse est, vt ministretur sub specie panis ritè consecrati, itē vt neque sub vtraque specie, nec sub specie vini sola, nec sub vtraque dispensetur; item vt non det indigne accedentibus, vel irreuerenter tractando hoc sacramentum, quando constat de indigna sumptione, non solum ratione peccati, etatis, amētiæ, phrenesidis, cum euidenti periculo expunctionis, sed ægritudinis, quia in his semper intercedit iniuria sacramenti, *tomo 3. disputat. 72. sect. 4. §. Circa priorem.*

26. Grauer peccat ministrans in loco non sacro, vel prohibito, vt in priuata domo sine facultate superioris, vel tempore intredicto, vel sine vestibus sacris; idem si ministraret sine debito cultu, apparatu, & cæremonijs vsitatis, v. g. saltem sine superpellicio, & stola iuxta leges Ecclesiasticas, & receptas consuetudines, administrare tamen Eucharistiam sine lumine, & generali confessione præmissa, & aliquibus orationibus: est peccatum graue veniale, non enim videntur hæc tam grauiā, tamquam rigurosa præcepta, vt sine scandalo, aut cotemptu eorum omissio sit mortalis, tamen omnino cauendum est, ne id fiat, *tomo 3. disp. 72. sect. 4. §. Tertio obseruare debet.*

27. Peccat grauer sacerdos in peccato mortali dispensans Eucharistiam etiam in extrema necessitate, & priuatiu. Ratio est: quia sacerdos semper est consecratus ad hoc ministerium, & semper administrat ex officio: secus dicendum de laico dante illam ob necessitatē, cum non sit ex officio minister, nec consecratus; & licet sit dispensatio sacramenti, tamen nō est solemniter facta, nec per ministrum solemniter facta, nec per ministrum consecratū ad tale munus, sed ob solam necessitatē, vt dictum est de laico baptisante in necessitate, *tomo 3. disp.*

Turre. c.
Ecclesiast.
dist. 23.
Iacobo de
Grassis lib
2. cap. 40

Syluest.
verb. Euch
3. n. 4.
D. Thom.
in 4. dist.
23. q. 1. ar.
3. q. 5. ad
4 Bonau.
in 1 dist. 9
ar. 2. quæst
vlt.

De Euch. quoad effectū, & efficaciam. §. 9.

disp. 72. sect. 4. §. Sed obijciat, & §. Quarto ex parte.

28 Non magis concurrat ad gratiam, quæ per Eucharistiam datur sacerdos dispensans Eucharistiam consecratam, quā Diaconus, vel etiam laicus. Ratio est: quia nullus horum ministrorum habet in illo effectum aliam actionem præter localem applicationem sacramenti: unde quod sacerdos habet virtutē ad efficiendum tale sacramentum, & non alius poterit conferre quidem ad moralem dignitatem, & ad habendum ius dispensandi sacramentum. non vero ad efficientiam de qua agitur, *tomo 3. quæst. 64. art. 1. §. Ex quo intelligimus in commento.*

§. VIII.

Eucharistia quoad effectum, & efficaciam.

I. **E**ucharistia nec in re, nec in voto est causa physice, vel moraliter effectus aliorum sacramentorum, probatur: quia vel illa causalitas sequitur ex præcisa institutione huius sacramenti, aut ex promissione speciali. Primum dici non potest, cur enim non posset Christus instituere hoc sacramentum non conferendo illi hunc generalem effectum. Secundū etiam negatur, quia oportet ostendere ta-

lem promissionem, in scriptura enim non habetur, *tomo 3. disp. 40. sect. 1. §. Quarto argumentor, & seqq.* Tamen in suo effectū proprio, velut eminenter habet effectus aliorum sacramentorum ut discurrenti facile patebit unde merito dicitur Eucharistia consummatio omnium sacramentorum, *Ibidem §. Qua propter si in aliquo.*

2 Perfectio unionis factæ per baptismum cum Christo, est effectus huius sacramenti: in quo sensu Innocent 3. cap. Cum Marthe. de celeb. miss. dicit item huius sacramenti esse unitatē, id est, perfectionem unitatis, & charitatis; & clarius Conc. Lateran. in cap. Firmiter, ait hoc sacramentum institutum esse ad perficiendum mysterium veritatis, *tomo 3. disp. 40. sect. 1. §. Ut autem rei veritas.*

*Innocent.
3. Conc.
Lateran.*

13. Eucharistia per se ex propria institutione confert gratiæ augmentum, ut magis, ac magis hominem cum Christo uniat, est de fide ex Conc. Florent. in decret. Eug. & Trid. sess. 15. cap. 2. Clement. unic. de reseq. & vener. sanct. cap. Firmiter de summa Trinit. & denique ex cap. Cum Marthe de celeb. miss. tom. disp. 63. sect. 1. §. Dico primo,

*Innocent.
lib. 4. de
hoc miss.
c. 44. Ant.
3. p. tit. 14
c. 12.*

4 Eucharistia interdum confert gratiam primā, & peccatum mortale delet: est multorum grauium Doctorum cum D. Tho. 3. p. quæst. 79. art. 8. & quæst. 80. art. 4. ad 3. Quauis multi, & nō minus

Anton. 3. p. minus notæ Doctores oppositū
 rit. 14 c. sentiant. Vide Doctore tom. 3. dis.
 12 §. 6. 63. sect. 1. §. Dico tertio. & sequentia.
 Sylu. verb. Item Eucharistia non semper
 Ezec. vii. remittit omnia peccata venia-
 in sum. n. lia quia potest homo obicē po-
 76. 8. 8. nare quorundam remissioni, &
 lib. 9. in non aliorum, ut in proprio loco
 Trid. c. 34. dicitur, tom. 3. disput. 79. art. 4. §. in
 solutione in comment.

5. Effectus totus simul con-
 fertur in sumptione Eucharis-
 tice: quia manducanti facta est
 promissio vitæ æternæ: ergo in
 manducatione datur. Item, quia
 omnis causa efficax simul pro-
 ducit totum effectum suum, quā-
 do nec in passio, nec ex parte ef-
 fectus, est repugnantis: hoc au-
 tem sacramentum est causa ef-
 ficax, & gratia de se producibilis
 est in instanti in quocunque gra-
 du, cum sit qualitas permanens,
 & maximè, cum nō habeat pro-
 prium contrarium positivum:
 quod intellige, nisi dispositio suc-
 cessivè augetur tunc enim da-
 bunt effectus successivè, & non
 totus simul: nam si ex parte sub-
 iecti sit aliqua varietas, non re-
 pugabit (ut sentit Doctor no-
 ster) effectum sacramenti suc-
 cessivè augeri, vel successione
 continga, vel discreta, tom. 3. dis.
 63. sect. 4. §. Principio igitur. & seqq.

6. Quamvis hoc sacramen-
 tum simul conferat totum effec-
 tum suum, tamen probabile est,
 non conferre illum in aliquo in-
 stanti primo nostri temporis, sed
 solum in intrinseca duratione

indivisibili coexistente alicui
 tempori nostro, & non alicui
 primo instanti. Declara ut: quia
 dictum est dari unum terminū
 indivisibilem dividendum spa-
 tium, per quod fit manducatio
 ab alio, in quo non fit, & conse-
 quenter dari etiam unum instans,
 in quo eibus pervenit ad illū ter-
 minum, quod est ultimum, non
 esse mādicationis: ergo necesse
 est dicere in illo instanti non esse
 effectum sacramenti: quia sacra-
 mentū nō agit donec manduce-
 tur, sed tūc nō māducatur: ergo
 neque tunc agit, & eadē ratione
 cōcluditur acturū esse immedia-
 tē post illud instans; quia imedia-
 tē post illud iā māducatur, ergo
 in ordine ad nostrū tēpus inci-
 pit agere hoc sacramentum per
 ultimū nō esse actionis, seu effec-
 tus. Tamē advertē, quod etiā de-
 fendi potest probabiliter hūc ef-
 fectū fieri in instanti etiam nostri
 tēporis: ut suadet opinio Theo-
 log. qui frequentius ita sentire
 videntur tom. 3. disp. 63. sect. 4. §.
 Dico secundo. & seqq.

7. Idem effectus consequitur
 per unā cōmunionē, siue sumat-
 ur hostia tota, siue per partes suc-
 cessivè, ut ait D. Tho. 3. p. q. 79. art.
 7. ad 3. Item hic effectus non da-
 tur per partes in singulis sūptio-
 nibus, sed simul totus, per se lo-
 quendo: nā quando species sunt
 continuæ, effectus datur simul to-
 tus per se loquēdo: ergo idē erit
 si species sint discontinuæ, vel, in
 ipsa sūptione discontinuentur: ut

v.g. si quis vna haurit gonginno bibat totū calicem, vel pluribus. Deniq; hic effectus datur, in prima sumptione partiali, & in primo instanti eius per se loquēdo, & quantū ex parte sacramenti, existenteque eadē dispositione ex parte subiecti: nā si hæc varie tur, fieri potest, vt aliqua gratia detur in posteriori sumptione partiali, quæ non est data in priori, verbi gratia, sacerdos successiue sumens partes hostiæ, dum sumit priorē partē, habet obicē, cū vero sumit posteriorē, iā sit dispositus, recipiet effectum gratiæ in secunda sumptione partiali, quē non sumpsit in prima, quia ille iā manducat corpus Christi Domini, dignè: ergo recipiet eff. &ū, *tom. 3. disp. 3. sect. 5. §. In hac re primo. & seqq.*

8. Sumptio cuiuscūque speciei Eucharistiæ per se sola sufficit ad dandā gratiā aliquā habituale & sacramentalem. Est certa & indubitata; nā de specie panis fides est: constans ex vsu, & cōsuetudine Ecclesiæ: & ex verbis Christi, *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Et de specie vini est eadem ratio, vt confitentur omnes Doctores Catholici, & fuit *Conc. Trid. sess. 21. c. 1.* Item per sumptionē vnius speciei, æqualis confertur gratia habitualis, ac per sumptionē alterius, cæteris paribus: quia nulla est ratio, cur vni tribuatur maior effectus gratiæ, quam alteri, promissio enim est eadem & eisdē ver-

bis. Dignitas rei contenta similiter eadem; significatio enā eadem est: ergo. *tom. 3. disp. 63. sect. 6. §. Dico ergo primo, & sequenti.*

9. Nō datur per se loquēdo, ac cæteris paribus ex parte sumētis, maior gratia per sumptionem vtriusq; speciei, quā alterius tantū. Est *D. Tho. 3. p. q. 80. art. 12. ad 3.* vbi dicit laicos cōmunicātes in vna tantū specie nō pati aliquod detrimentū: quia totus Christus sub quæcūque specie cōtinetur, & clarius *opus. 58. c. 29.* dicit sanguinē Christi à laicis sumptū sub specie panis, esse eis tā vtilē, tanque dulcem, tāquā sacerdotibus sub specie vini. Itē nō cōfertur per vnā speciē gratia sacramentalis distincta, formaliter ab ea, quæ per aliā datur, vt colligitur ex verbis Christi æqualē promissionē cōtinētibus *Ioan. 6. Qui manducat meā carnē, & bibit meū sanguinē habet vitā æternā.* Itē statim datur effectus in prima sumptione corporis Christi, si subiectum est dispositū, licet cōsumetur sumptio sacramenti post sumptū calicem: quia iam accipit dignè corpus Christi, *to. 3. disp. 63. sec. 6. §. Dico ergo tertio. & §. Nihilominus dicendū. & §. Quartum argumentum.*

10. Si dum Christi præsentia durat, antequā transmutentur sacramentalis species, dispositio hominis nō perficiatur, nullū gratiæ augmentū ei confertur: quia si in ipsismet sumptionibus partialibus, nō augetur gratia, non aucta dispositione sumētis, mul-

Bonau. in 4. d. 11. 2. p. ar. 1. q. 2. Sor. d. 12. q. 1. ar. 12. Bellarm. lib. 4. de Euch. c. 3.

to minus augebitur per solā durationē præsentię sacramentalis; certius enim est gratiā conferri in manducatione, potius quam post eam. Tamen si dum Christus est realiter præsens intra hominem, ipse homo se magis ac magis disponit, valde probabile est augeri in illo sacramentalem gratiā effectum, iuxta illud, *Qui manducat, ipse vivet propter me.* Et secundum illud, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum, &c.* ubi Aug. tract. 26. inquit. Manducare Christum est illum manentem in se habere, tom. 3. disput. 63. sect. 7. §. Dico secundo. & sequenti.

11. Eucharistia nō habet effectū recedēte fictione, si iā omnino desit sumptio, & præsentia Christi in sumente, ita Doctores d. 6. q. 1. cōmuniter. Ratio est: quia hoc sacramentū frequentissimē iterari potest, & effectus eius nō est simpliciter necessarius ad salutē: Baptismus. ergo nulla est necessitas ob quā habeat effectū recedēte fictione. to. 3. dis. 63. sec. 8. §. Dicendū est ergo.

12. Eucharistia de se efficax est ad excitandū animi devotiōnē, & charitatis fervorē, cū speciali spiritus suavitāte, ac dulcedine, & hac est gratia quz dā actualis, quā confert hoc sacramentū, colligitur ex Scriptura, & Patribus in multis locis. Vnde colligit Cōc. Flor. hūc cibū spiritua-liter conferre eos effectus, quos corporalis cibus cōfert materialiter: quorū unus est oblectare viventē, & vires cōfortare. Et in

Clement. 5. de reliq. & venerat. sanct. inquitur, quod in hoc sacramēto habetur omne delectamentū, & omnis saporis suavitās, ipsaq; dulcedo Domini degustatur, to. 3. dis. 63. sec. 9. §. Nihilominus dico primo. Itē confert ex operē operato auxiliū actuale Dei, & fauorē ad peccata vitanda, & tentationes superandas, quod significat Cōc. Trid. sess. 13. cap. 20. dicens hoc sacramentum esse institutum, ut antidotum, quo à peccatis mortalibus præservedamur, & à venialibus liberamur. Ad quod potest accommodari illud Psalm. 21. *Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me.* Ibidem. §. Dico secundo.

13. Eucharistia remittit ex opere operato peccata venialia. Est communis, sumitur ex Conc. Coloniens. & Cathecism. Pij V. & cap. *Vtrū sua figura, & cap. Quid sit sanguis de consecrat. distinct. 2. & fauet Conc. Trid. sess. 13. cap. 1.* Tamē non remittit pēnās temporales ex opere operato, quia solū tolluntur ratione valoris actus ipsius hominis, & ideo nec Concilia, nec Patres meminerunt huius effectus. to. 3. dis. 63. sec. 11. §. De peccatis venialibus. & §. Vnde ulterius.

14. Eucharistia, ut sacramentū est, nō habet effectū aliquem ex opere operato, nisi in solis sumētibz: quia promissio gratiæ semper respicit solū recipiēte, iuxta illud, *Qui māducat me, vivit propter me & qui manducat hūc panē vivit in aternū.* Effectus autē non excedit

BONAII. 2.
par. 5. q. 3.
Innocent.
lib. 4. de
hoc myst.
cap. 44.

BONAII. ar.
2 q. 3. Sol.
d. 6. q. 1.
ar. 8. d. 11.
q. 2. ar. 1.
Sylu. verb.
Baptismus.
4. n. 12.

D. Tho. 3.
p. q. 79. ar.
1. ad 2.
Innoc. li. 4.
de hoc myst.
cap. 44.

De Euch. quoad disposit. ad effectū. §. 10.

promissio: ergo. Tamē, vt sacrificiū est, potest offerri pro uiuis, & defunctis, vt suo loco dicitur. tom. 3. disp. 63. sect. 10. §. Atque hinc tandem concluditur.

15. Eucharistia nō efficit in corpore qualitates aliquas supernaturales, per quas illud ad gloriā disponit, seu corpori Christi cōforme efficiat. Est certa, ita, vt cōtraria sit noua temeritas, nulla enim extat de hoc effectū promissio: nec etiā est utilitas, aut necessitas: quidquid sit de possibili. Tamen habet aliquā efficaciam in corpore dignē suscipiētum, inoderando tomū peccati, & alios bonos affectus, in cōsuetudine appetitū excitādo, vt prōpius, ac iucundius homo uirtutē operetur: quod colligitur ex cōmuni modo loquēdi Theolog. & Patrum dicentū hoc sacramentū ardorem cōcupiscentiæ extinguere, fomitem minuire, & deuotionem augere, tom. 3. disp. 64. sect. 1. §. Dico ergo primo. & sequentibus.

16. Resurrectio, & gloria corporis sunt quodāmodo effectus Eucharistiæ: quia licet ratione illius nō cōferatur corpori aliqua donū, quod ratione gratiæ, vel gloriæ animæ non debeatur: datur tamen proprio & speciali titulo. scilicet per specialem cōiunctionē cū Christo facta per hoc sacramentū, & hic modus est possibilis: nō enim repugnat eandē rē pluribus titulis promitti & deberi: & fuit etiā cōgruus: quia ad augendā nostrā spem, deuotio-

nē, ac reuerentiā ad hoc sacramentū decuit Christū specialiter promittere immortalitatē, corporibus, quæ corpori Christi per illud coniunguntur, tom. 3. disp. 64. sect. 2. §. Tertium ergo modum.

17. Eucharistia nullā vnionē realem efficit inter Christum, & sumētis corpus: quia præter sacramentalē receptionē corporis Christi, & spirituales effectus ab illa manātes, nihil aliud in toto hoc mysterio, & eius participatione interuenit. tom. 3. disput. 64. sect. 3. §. Ex quibus infero.

§. X.

Eucharistia quoad dispositionem ad effectum.

I. **V**T hoc sacramentū conferat primā gratiā, requiritur, vera, & supernaturalis attritio peccati cōmissi, & nō satis est ignorātia, seu obliuio inculpabilis peccati, si reuera illud habet homo, & nō detestatur illud, nec satis est detestari imperfecto actu mere naturali, & ex humano mōtuo: quia penitētia infusa de peccato cōmissō, & in re ipsa habita, etiam in lege gratiæ, est medium necessarium simpliciter ad remissionem peccati mortalis, quæ necessitas non est ablata per sacramentorum institutionem, sed potius hæc dispositio necessaria est, vt obex tollatur. Item requiritur, vt prædicta attritio satis sit, vt accedat si-

mul

Vide D.

Tho. q. 79.

ar. 1. ad 3.

Sot. d. 11.

q. 2. ar. 5.

Omnis
consensu

mul bona fides, quæ per se lo-
quendo in hoc consistit, ut quis
ignoret statum suum, & existi-
met se in gratia accedere, ac de-
nique non habeat conscientiam
peccati mortalis, de quo non
existimet sufficientem se egisse
penitentiam. Hoc omnes fatentur,
& docent, & confitetur noster
Doctor minime legisse contra-
rium habentem, *tomo 3. disp. 62.
sect. 2. §. Dico primo, & seqq.*

2 Potest aliquis ita accedere
ad Eucharistiam, ut non peccet,
nec gratiam recipiat, potest enim
homo existens in peccato morta-
li accedere ad hoc sacramentum
recipiendum, non solum sine
contritione, sed etiam sine vera at-
tritione, absque noua culpa existi-
mādo se illam habere: ergo in il-
lo dabitur prædictus medius sta-
tus: excusatur à peccato, quia
existimatione sua accedit digne,
& non recipit gratiam, in se enim
accedit indigne; quia requiritur
ad consequendum effectum, ut re-
cipiat medium necessarium ad illum
vere applicetur prout potest, &
necessarium est, *tomo 3. disp. 63.
sect. 2. §. Ex his infero & seqq.*

3 Ateritio cognita non sufficit
ad effectum Eucharistiae, nisi per
accidens ratione ignorantiae ex-
cusant peccatum indigne sum-
ptionis, v. g. si aliquis putet pro-
babili fide, & ignorantia attritio-
nem cognitam sufficere ad dignam
sumptionem, consequitur pri-
mam gratiam, & effectus: ignoran-
tia enim illa etiam excusatur à pec-

cato, & obice indignæ sumptio-
nis, *tomo 3. disp. 63. sect. 2. §. Ad fun-
damentum secundæ opinionis, & disp.
66. sect. 5. §. Ex hac vero.*

4 Sicut ad augmentum gratiæ,
quilibet gradus gratiæ, etiam mini-
mus, sufficienter disponit, & ef-
ficat hominem simpliciter iustum,
& augeri potest, ita qualibet ex
hoc genere sufficit, ut hoc sacra-
mentum suum efficiat. Cum confere
possit, quamquam à defectu, ut mini-
mum, requiratur gratia baptisma-
lis, vel qualis in principio infun-
ditur, vel saltem qualis per peni-
tentiam reparari potest, totum
hoc constat ex doctrina Doctoris
nostri, *to. 3. disp. 6. sec. 3. §. Ex dictis.*

5 Nulla actualis dispositio ne-
cessaria est, etiam ex præcepto,
ut hoc sacramentum conferat aug-
mentum gratiæ, & charitatis,
conueniunt omnes Theologi, nam
si homo sit prorsus incapax talis
actualis dispositionis, ut contin-
git in infantibus, amebibus, aut
phræneticis, carentia talis dis-
positionis, non potest in eis hunc
effectum impedire; alias omni-
no rationabile esset eis dare hoc
sacramentum, *tomo 3. disp. 63. sect.
3. §. Dico secundo, & disp. 66. sect.
1. §. Ex dictis in hac.*

6 Peccatum veniale actu con-
comitans sumptionem huius sacra-
menti non impedit gratiæ, & 8. Viā in
charitatis augmentum, ita communis
omnes, & confirmat Conc. Cordub. lib.
Trid. sess. 13. cap. 2. Vbi ad effectum 1. q. Theo-
huius sacramenti solum requiritur
log. q. 8. ritpenitentia, & confessionem
peccati

De Euch. quoad disposit. ad effectū. §. 10.

peccati mortalis; & ita explicat
verba Paul. 1. ad Corinth. 11. Probet
autem se ipsum homo, &c. tom. 3. disp.
63. sect. 3. §. Dico ergo primo.

7. Accedere ad hoc sacra-
mentum, cum conscientia pec-
cati mortalis, & sine dispositio-
ne sufficienti ad gratiā: est pec-
catum mortale: fides est, iuxta
verba Paul. 1. ad Corinth. 11. Probet
autem se ipsum homo, & sic de illo pa-
ne edat, & de calice bibat: qui enim
indigne manducat, & bibit, iudicium
sibi manducat & bibit, non disjudicans
corpus Domini, iuncta expositione
Conc. Trid. sess. 13 cap. 7. tom. 3. disp.
66. sect. 1. §. Dico primo.

8. Suscipere Eucharistiam
in peccato mortali, præter ipsum
peccatum mortale, est etiā sacri-
legiū virtuti religionis cōtrariū:
quia hoc sacramentū est res ma-
ximè sacra, cui ex virtute reli-
gionis proprius cultus & reue-
rentia debetur: ergo iniuria fac-
ta illi contraria est religioni, at-
que adeo sacrilegiū. Quod est ex
suo genere gravius ijs, quæ sunt
contra virtutes morales religio-
ni inferiores: priuāt enim per-
fectiori bonitate, & immediatius
attingit Deū, & res diuinas. Ta-
men in suo genere non est tam
grauē cut illa, quæ sunt contra
virtutes Theologales: vt odium
Dei, hæresis, desperatio: sunt e-
nim illæ virtutes perfectiores
religione, dū immediatius Deū
attingunt, tom. 3. disp. 66. sect. 2. §.
Dico primo & seqq.

9. Accipere hoc Sacramen

tum in mortali, in specie sua nō
est peccatum maximum omnīū
quæ religioni opponūtur, sed in
tertio gradu, & ordine constitui
potest. Primus enim gradus te-
net illa, quæ sunt contra Deū se-
cundū se, aut secundū suā diui-
nitatē, vt blasfemia, periuriū, &
peccata contra Spiritum sanctū.
In secūdo gradu vero continen-
tur pertinētia ad humanitatem.
In tertio ergo gradu cōstituūtur
peccata sacrilegij contra hoc sa-
cramentū: quia in ipso realiter
Christus cōtinetur, quāuis in a-
liena specie: vnde inter omnes
alias res sacras, hoc sacramentū
maximè sacrū, ac diuinum est:
ergo iniuria, ac sacrilegiū cōtra
illud factum, est maximum, post
alia innumerata, tom. 3. disput. 66.
sect. 2. §. Dico secundo.

10. Grauius peccatum est, re-
gulariter loquendo, homicidiū, Petrus Sor.
quam indigna sumptio huius sa- lech. 12. de
cramenti: nam homicidium in- Ezech.
fert magnum nocumentū pro- Sor. d. 12.
ximo, & irreparabile: indigna q. 1. ar. 5.
vero communicatio, quāuis sit
Christo iniuriosa, re tamen ipsa
nō infert ei nocumentū: ergo li-
cet Christus absolutē sit nobilius
obiectū, quā alius proximus, hæc
eius iniuria nihilominus, potest
ex specie sua esse leuius peccatū
quam homicidium. Nota vero,
quod hoc peccatū indigna sum-
ptionis, in particulari grauius, &
leuius esse potest, quam alia pec-
cata; perfectioribus, vel minus
perfectis virtutibus opposita,
hoc

Hieron ep,
22. ad Eu-
flogium.

at illi
ad illi
ad illi
ad illi

hoc enim est ferè cōmune omnibus peccatis, *tom. 3. disp. 66. sect. 2. §.* Ex hac verò asserione. & § Ter-
tiò de gravitate.

11. Grauius peccatū est accedere ad Eucharistiā cum grauioribus peccatis; quā cū leuioribus per se loquēdo, est enim vir indignior, & quia magis impedimētū ponit eff. Cui huius sacramēti. Ratione vero scandali, vel alterius circūstantiæ, potest esse grauius peccatū indigna sūptio Eucharistiæ accedēdo cū minoribus peccatis. Itē moraliter loquendo, grauius peccat infidelis accedēdo ad Eucharistiā, quam fidelis cū peccato, quia status infidelis est peior simpliciter, & indignior, tamē deniq; tāta potest esse malitia, tantaq; multitudo, & acerbitas hominis fidelis, vt simpliciter indignior sit, quam infidelis, *tom. 3. disp. 66. sect. 2. §.* Dico verò, & sequenti.

12. Recipere hoc sacramentū in peccato veniali, vel etiā peccando venialiter in ipsa sumptione, non est ex eo capite peccatū mortale. Est communis: quia nec circa hoc est speciale præceptum positioū, nec ex natura rei potest colligi tale peccatum, cū non sit grauis iniuria, aut irreuerentia. Tamen si peccatū veniale sit aliquo modo circūstantia ipsius actus cōmunicandi, peccatū erit veniale, sic communicare, v. g. vt si quis communicet propter ostentationem, seu vanā gloriam, vel certè si actum sit in

ipso peccato veniali: vt in vana aliqua cogitatione, aut delectatione, accedendo ea ratione distractus, & sine debita attentione: quia est aliquo modo indignus. Idē dicendū de habente consuetudinē accedendi cū consciētia multorū venialium, sine dolore aliquo, & proposito emendæ: quia nō satis diiudicat corpus Domini, *tom. 3. disp. 66. sect. 1. §.* Dico secundo. & sequenti.

13. Habens consciētiā peccati mortalis, quantūvis contritus sibi iudicetur, imo etiam si sibi reueletur, tenetur confessionem præmittere, quod non potest reuocari in dubium, post *Conc. Trid. sess. 13. cap. 7. & can. 11.* Et certissimū est habere Cōcilium potestatem ad huiusmodi præceptū imponendum, etiam si antea latum non fuisset, *tom. 3. disp. 66. sect. 3. §.* Post Decretum Concilij.

14. Hoc præceptū præmittendi confessionem ante cōmunio. *Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 3. & missi. semper fuit in Ecclesia: e. alij.* ritque plulquam temerarium asserere à Tridēt no denuo impositu fuisse, vt constat apertè ex 4 *Cordub. verbis Conc. sess. 13. cap. 7.* Ibi, *Ecclesiastica autem consuetudo declarat q. 16. Co. eam probationem necessariam esse, vt nar. cap. nullus sibi conscius mortalis peccati, Alma. p. 1. quantumvis sibi contritus videatur, §. 1. n. 7. absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiā accedere debeat. tom. 3. disput. 66. sect. 3. §.* Dico primò. & §. Sed quæres. Quod

Vide 'Pa-
lud. in 4. d.
9. q. 2. &
Carthus.
q. 4.

Aug. lib. de
Eccles. dog
mat. c. 53.
& ca. Quo-
niam de
consecrat.
d. 2.

De Euch. quoad disposit. ad effect. §. 10.

præceptum quamvis ex sola institutione utriusque sacramenti. II. Eucharistiæ, & confessionis non probetur de iure natura; est tamen divinum positivum à Christo Domino specialiter datum, & Apostolis, & per eos Ecclesie traditum, ut tenent communiter Doctores, & probat latè noster Doctor, tom. 3. disp. 66. sect. 3. §. Dico secundo. & §. Dico tertio.

15. Urgente necessitate, & deficiente copia confessoris, potest habens conscientiam peccati mortalis, sine prævia confessione Eucharistiam accipere. Ratio est: quia hoc præceptum positivum est: præcepta autem positiva non obligant semper in omni casu, cum omni discrimine: secus dicendum, si non concurrat urgens necessitas, & desit confessoris copia: quia præceptum divinum obligat ubi impleri potest: ergo ubi nulla est necessitas agendi aliter, quàm præceptum est, omnino servandum est: quia servari potest, tom. 3. disp. 66. sect. 4. §. Duo sunt certa.

16. Ille dicitur in hoc puncto non habere copiam confessoris, qui non habet Sacerdotem habentem iurisdictionem super peccata mortalia, vel super aliquod ex his, quorum conscientiam habet, qui communicaturus est, vel certè, si habeat Sacerdotem: tamè non potest confiteri illi sine gravi dano, & periculo: quantum debet esse hoc periculum, dictum manet supra verb. Confessio. Itè quantum debeat distare confessor, ut non dicatur

esse præsens? non potest dari certa regula pro omnibus: nam unus facile conficit iter unius leucæ, alter vero magna difficultate. Itè unus potest ire sine nota, & scândalo, alter vero minime, & hoc dico prudenter considerandum, & iuxta diversitatem locorum, ac personarum iudicium ferendum est, tom. 3. disp. 66. sect. 4. §. Ex hisigitur.

17. Ille, qui habet præsentem Sacerdotem, cui potest integrè, & legitimè confiteri, & de propinquo aliud expectat, cui solet devotius confiteri, non potest confessionem differre, si communicare, aut facere sacrum necesse sit: quia non potest dici in hoc casu deesse copia confessoris: licet alij oppositum teneant. Itè, qui non habet proprium Sacerdotem præsentem, tenetur confiteri alieno si adsit ante communione aut celebratione: quia tunc absolute impleri potest præceptum divinum: cur ergo non adimplendum. Itè denique quando peccator timet eum Sacerdotem, qui solus adest, post confessionem factam, non servaturum sigillum, aut aliam gravem iniuriam sibi illaturum; tunc excusatur à confessione ante communionem, si tantum habeat illud peccatum mortale, ex cuius confessione timet illud grave damnum: quia tunc non habet moraliter loquendo, copiam confessoris: tamè si habeat alia peccata ex quorum confessione nullum timet detrimentum simul cum alio, in quo est periculum, tunc priusquam communice, tenetur confessionem

Sylvest. 1.
verb. Conf.
sessio. 1. §. 2.
cum Sol.
Coular. ca.
no. Natur.
& Cordul.

fessionem facere omnium peccatorum mortalium, illud solū tacēdo, quod sine graui incōmodo confiteri non potest: quia ex vi huius praecepti tenetur confiteri omnia peccata mortalia antequā Eucharistiā accipiat, ergō quamuis non possit omnia, tenetur ea confiteri quae potest. Idē dicendum cum eadē distinctiōne de habente casum reservatū superiori, & non potest illum adire, aut facultatem petere, *tom. 3 disp. 66. sect. 4. §. Circa primum. & seqq.*

18. Quanta debet, & tā grauis necessitas cōmunicandi sine confessione praemissa, nō potest definiri in particulari: pendet enim ex circūstantiis, & consequēti ex arbitrio praeoētis, sed apositis aliquibus casibus in particulari facile erit ferre iudicium in alijs. Primus, periculū mortis eius, qui cōmunicatus est, ut si ipse sit sacerdos, vel certē sit clericus, & hostia sit cōsecrata, & solū adsit Diaconus. Secundus, necessitas alterius in periculo mortis existētis, ut si oporteat facere sacrum ad communicandum illum. Tertius, quando quis non potest communionem omittere sine graui infamia, quae moralitēter graue damnum existimetur: aut si omitendo Missam, vel cōmunionē sequitur scandalum: non autem sola admiratio vulgi, quae differt ab scādalo. Quartus, necessitas absoluedi inchoatum sacrificium substantialiter, id est,

post consecrationem, v. g. si recorderetur tunc, se commisisse peccatum, & non esse confessū, aut si in ipso actu cōmittit. Tamen ante inchoatum sacrificium substantialiter, si occurrat memoria peccati non confessi, vocare debet confessōrē ad altare, si sine incōmodo possit: secus si non possit, aut si potest, non sine scādalo, aut incōmodo: si verō recorderetur antequā Missam inchoet, debet confiteri etiā si oporteat exui vestibus sacris. Quintas, quando aliquis recordatur peccati mortalis nō confessi, postquā iā sedet ad mensā cōmunionis, praecipue si cōmunio sit publicē, & ad hunc finem cōsecrata est formula; secus si nō dū sedet ad mensam. Cōsule tamen praetēritū, ut nunquā cōsecratur Sacerdoti danti cōmunionē, nō est enim locus aptus. Sextus, & vltimus est, quando sacerdos tenetur ex officio celebrare, ut alij audiant, ut frequenter accidit in Parochiis plebiculis: secus si non tenetur ex officio, ut alij audiant, ut probabiliter videtur Doctori nostro. Vtrum autem sit causa sufficiens excusans confessionem ante communionem, quando obligatio audiendi Missam cadit in ipsū sacerdotē, vel si occurrat obligatio cōmunicandi in Paschate, & sit cōmoditas communicandi, & non confitendi. Alij probabiliter asserunt, alij vero probabiliter per se loquendo negant. Denique alij

Scot. in 4.
d. 9. q. 1.
Bonau. in
4 d. 13.
Sylu. verb.
Euch. 2. q.
6, Scot. d. 13
q. 1. ar. 6.
victor. in
sum. n. 79.
Nau. c. 21.
n. 49. c. 25.
n. 76.
D. Tho. q.
83. ar. 6.
ad 2.

De Euch. quoad disposit. ad effectum. §. 10.

alii sunt casus, qui videri possunt in summis, quos omitto, non sunt enim in usu, *tomo 3. disput. 66. sect. 4 §.* Priora ergo, sequenti.

Cordub. li. 1. quest. Theolog. 9.7.

19 Qui non potest confiteri, habens conscientiam peccati mortalis, tenetur antequam accedat ad Eucharistiā, habere contritionem, de iure naturali, & diuino, est adeo certa, vt contraria, nec probabilis sit, nec sine temeritate defendi possit, colligitur ex communi consensu Theologorum, *tomo 3. disp. 66. sect. 5 §.* Dicendum vero est. & seqq.

Vide Nau. in sum. c. 2 n. 10.

20 Qui scienter communicauit sine confessione, non tenetur postea hoc titulo statim confiteri, sed solum tempore alias debito. Ratio est generalis: quia qui commisit actū ad quem tenebatur in tali occasione, vel opportunitate, licet tunc peccauerit omitendo transacta illa occasione, non tenetur postea exercere actum, *tomo 3. disp. 66. sect. 6 §.* Dupliciter.

21. Soli sacerdotes tenentur ex præcepto *Conc. Trid. sess. 13. cap. 7.* cum primum possint confiteri, quando accesserunt ad Eucharistiā, vt sacerdotes, & non vt laici, si ex iusta causa confessionem non præmiserūt v. g. urgente necessitate: secus de eo, qui obliuionem, vel ob malitiam ante Eucharistiā non præmissit confessionem: Conciliū enim solum loquitur

de eo, qui urgente necessitate non præmissit confessionem, lex autem positiua solum obligat prout lata est, *tomo 3. disp. 66. sec. 8. Per totam.*

22 Per se loquendo nullū est peccatum communicare præmissa confessione debita, paulo post peccatum mortale commissum, nulla enim est lex diuina, aut positiua tradita, aut scripta 3. q. 10. imponens hāc obligationem. *Caiet. ver. Commnio peccatum graue ratione scandali aliorum, si peccatum est publicum, vel ratione proprii scandali, aut contemptus: vnde consue, vt post peccatum mortale, etiam si videatur homo satis dispositus aliquo tempore abstinere à communione, saltem per diem, vt se magis colligat, animusque magis à suo peccato abstrahat, quod præcipue habet locum in peccatis carnalibus,* *tomo 3. disp. 66. sect. 8. Per totam.*

23 Nulla corporalis dispositio ad hoc sacramentum suscipiendum de diuino iure, aut Ecclesiastico requiritur; nullum enim inuenitur tradita, aut scripta, solum *Conc. Trid. sess. 21. cap. 2.* significat ea, quæ ad modum dispensandi illud pertinent, sunt tamen extra substantiam eius, item in *Conc. Brachar. 3. & cap. Ecclesiastica dist. 23.* Præcipitur sacerdotibus communicantibus more laicorum, vt stolam super vtrunque humerum impositam habeant quando communicant

Vide Nau. in sum. ca. 21. n. 54. cum Sylu. verb. Sacerdos §. 4.

municant, & pœna excommunicationis ferendæ imponitur eis, qui hoc non obseruant, tamen potest dici ex solo iure naturæ illo corporis habitu, & compositione accedendum esse, qui animi reuerentiam, ac deuotionem per se ferat, *tomo 3. disp. 68. sect. 1. Per totam.*

24. Grauitur peccat, qui accedit ad Eucharistiam sumendâ cū probabili periculo vomitus. Ratio est: quia est valde indecens, & reuerentiæ Christo debita contrarium, *tomo 3. disp. 68. sect. 2. §. Postquam dictum est.*

25. Corporalis macula per se non impedit ex necessitate huius sacramenti vsum, est cōmunis. Ratio est: quia hic exterius defectus corporis per se nō refert ad honestatem morum, nec pertinet ad bonitatem, vel malitiam moralem: potest tamen impediri non ex necessitate, quia supponimus non interuenire culpam mortalem; seculso contemptu, aut scandalo: sed ex cōgruitate, quia homo ita se debet præparare ad vsum huius sacramenti, vt non solum habitu, sed etiam actū deuote, ac reuerenter accedat, sed interdū propter corporis defectum, aut maculam impeditur homo, vt non possit ita se disponere, vt cum debita reuerentia accedat: ergo, &c. *tomo 3. disp. 68. sect. 2. §. Dico igitur primo, & seqq.*

26. Polutio in voluntaria per se non impedit comuni-

care, non enim potest impedire, nec ratione præcepti, nec ratione consilij, cum iam non sit. Tamen consultius est abstinere, si homo se sentit ineptū ad res spirituales tractandas, vel si magnam mentis distractionē vel varias cogitationes patitur; quod frequētius accidit in vulgaribus: secus dicendum si nihil horum inter, *tomo 3. disp. 68. sect. 2. §. Ex hac enim generali regula.*

27. Copula coniugalī per se non impedit communionē, in 4. dist. cum non sit actus melius; tamē quia multum auocat mentem ab spiritualibus rebus, & præfert q. 80. art. quādam indecentiam, consule 8. ad 7. coniugibus, vt se abstineant, saltem ea nocte, quæ cōmunionem antecedit. Aduerte etiam, quod quando alter coniugum operatur hunc actum non petendo, sed reddendo debitum, ex se multo minus impedit, tūc enim copula processit ex obligatione iustitiæ: idem de copula ex intentione prolis, iuxta cap. Verum propria 33. quæst. 4. Tamen si fuerit omnino copula & ex nimia concupiscentia carnis, tunc cōsule vt abstineat eodie à cōmunionē; tamē regulariter erit peccatum veniale, *tomo 3. disputat 68. sect. 2. §. Secundo intelligitur.*

28. Nullum est præceptum diuinum de ieiunio seruando ante Eucharistiæ sumptionem, quia nec scriptum, nec Apostolis datum post prandium, & post

D. Tho. q. 80. art. 8.

Summistæ
verb. Euch.
vel cōmu-
nio. 26.

eum

Nazianf. esu n agni. Tamen à tempore
orat. 40. Apostolorum seruata est in Ec-
Chrysof. clesia consuetudo non sumen-
hom. 27. in di aliquem cibum, aut potum,
1. ad Co antequam sumatur Eucharistia,
rimb. Aug. vt sumitur à multis Concilijs,
epist. 118. quod recte, ac conuenienter
fit ab Ecclesia præceptum, est
de fide, & nemo Catholicus du-
bitat de potestate Ecclesiæ in
his, *tomo 3. disp. 68. sect. 3. Per*
totam.

29. Ante communionem
D. Tho. q. necessarium est ex Ecclesiastico
80. ar. 8. præcepto ieiuniū naturæ serua-
ad 3. 800. re, & contraria sententia est
dist. 8 q 3 erronea, repugnat enim com-
Ant. 3. p. muni vsui, & consensui Ec-
ait. 13. cap clesiæ, ita sentiunt omnes
6. §. 8. & Theologi, colligiturque ex mul-
alijs. tis decretis, vbi hæc lex im-
posita est, *tomo 3. disp. 68. sect. §. Dico*
primo.

30. Quicumque cibis, vel po-
tibus etiam in minima quantita-
te, & sub quocunque intentione
medicinæ, vel salutis, si per mo-
dum cibi, vel potus sumatur, im-
pedit ex præcepto communio-
nem, ita omnes, sic enim inter-
pretatur hoc præceptum Eccle-
siastica consuetudo. Vide *Conc.*
Tolet. 7. cap. 2. & Brach. 2. cap. 10.
colligiturque ex *cap. Ex parte de*
celeb. miss. tomo 5. disp. 68. sect. 4.
§. Dico secundo.

31. Post minimam quantita-
tem per modum cibi, aut potus
sumptam, communicare, est pec-
catum mortale. Hoc declarat
consuetudo Ecclesiæ, & consen-

sus fidelium. Ratio est: quia hic
non est leuitas materiarum in pro-
prio actu, in quem cadit prohi-
bitio; non enim hic prohibe-
tur cibis, vel potus, sed prohibe-
tur cibis, vel potus, sed prohibe-
tur communicatio post cibum, vel
potum, *tomo 3. disp. 68. sect. 4. §.*
Sed quæres quando maxima.

32. Qui accipit aliquid per
modum salutis, seu respirationis,
quod possit mittere, vel altera-
re, potest communicare, quia
non violat ieiunium naturale,
cum non sit comedere, vel bibe-
re. Dicitur autem aliquid per
modum cibi, vel potus, quando
aliquid sumitur ore, quod per se
& propria actione vitali in sto-
machum traiecitur comedendo,
vel bibendo, vnde illi, qui de-
glutit sanguinem, vel alium hu-
morem à capite in os descendē-
tem, aut esu in ore manentem,
non frangit hoc ieiunium natu-
rale, qui illud nec sumitur, nec
traiecitur per modum cibi. Id
dicendum si quis ablucendo os,
quod si deglutit guttam aquæ, aut
vini, salutis ad mittentem, & idem
de his, qui gustantius, vel ali-
quod simile condimentum, so-
lum, vt saporem percipiant, &
statim expunt, licet maneat
aliquid salutis, quia non est co-
mestio. Denique idem dicendū
de reliquis cibi esu manentibus
in ore ex præcedenti nocte,
eadem ratione, *tomo 3. disp. 68.*
sect. 4. §. Quæres rursus, & seqq.

33. Hoc ieiunium naturale
seruandum

D. Tho in
4. dist. 8.
q. 1. ar. 4
quæst. 2.

Ita docent
Doctores
in præced.
concl. cit.

seruandum est à media nocte, ante diē in quo fit cōmuniō, ut constat ex cōmuni vñ vniuersalis Ecclesiæ, tamē hoc præceptum nō est nihil sumendi post cōmuniōnē; cū lex solum requirat ieiuniū antecedens, nec est præceptū non communicādi ob indigestionem, cū nullo iure sit prohibitum; finis enim præcepti nō cadit sub præcepto, sed materia; vnde solum præcipitur, ut eo die, nihil sibi, vel potus ante cōmunionem sumatur, & hoc seruat praxis Ecclesiæ, *tomo 3. disp. 68. sect. 4. §. Dico tertio, & seqq.*

34. Solum in mortis articulo licet homini non ieiuno hoc sacramētum accipere propter necessitatē; quando v.g. oportet viaticum accipere, & ægrotus, non potest sine graui detrimento, & periculo ieiunus expectare, quod detrimentū, seu periculū iudicio medici expendendum est. Ratio verō esse potest, vel quia in eo articulo obligat præceptū diuinū cōmunionis, vel certe, quia in eo tempore maxime indiget homo auxilio, & ope huius sacramēti; & ideo non erat expediens, ut Ecclesia, id prohiberet com tanto dispendio, *tomo 3. disp. 68. sect. 5. §. In presente ergo.*

35. Idem ægrotus non ieiunus in eadem infirmitate, potest cōmunicare post cibum, & potum, quādo non potest comode ieiunus sæpius post octo, vel

decē dies à prima cōmunionē, *Armilla § 18. Tabie na verb. cōmuniō §. 54.* siue varietur status ægitudinis, quia videlicet homo prius fuit in periculo mortis, atq; illud eo fit, & aliquantulū conualuit, de quo tunc non est dubium, siue perseveret idem periculū, vel augeatur, & duret per aliquos dies. Ratio est: quia semper habet rationem viatici, & Ecclesia non limitat, ut semel fiat, sed quoties expedierit, dumodo non sit extra periculum mortis, quæ sententia est pia, & satis probabilis, si tamen ægrotus post sumptū viaticum breuitempore viuat, non est illi dandum sæpius hoc sacramētum post cibum, & potum, tunc enim iā nulla est moralis necessitas, *tomo 3. disp. 68. sec. 5. §. Duo vero dubia.*

36. Sacerdoti non ieiuno, ob aliterius sumā necessitatē, non licet sumere Eucharistiā, ac proinde, nec illam cōficere. Ratio vniuersalis est: quia hoc sacramētum, sicut est maioris dignitatis, ita minoris necessitatis; ergo in similiuentu maior est habenda ratio reuerentiæ debite sacramento, quam necessitas proximi, hæc enim necessitas non est simpliciter, seu mod. j. & propter hoc prouidit Ecclesia, ut semper seruetur Eucharistia pro infirmis, ne propter similes euentus priuentur Eucharistia, ut patet *ex Conc. Nic. cap. 14. & cap. Presbiter de consecrat. dist. 2. tomo 3. disp. 68. sect. 5. §. Nihilominus auctores.*

Vid. in sum. 83. Nat. 27. n. 53. Palacius in 4. dist. 9.

De Eucharistia quoad subiectum. §. II.

37. Tres dantur casus, in quibus sacerdoti non ieiuno communicare licet; primus est, quando sacerdos loco vini aquā calicis infundit, & non aduertit nisi post illam sumptam, & consumptam hostiam, tunc enim debet iterum conficere, & sumere, vel vtrunque speciem, vel saltem sanguinem, vt perficiat sacrificium. Idem si sacerdos post inchoatum sacrificium, præsertim post consecrationē alicuius speciei, recorderetur se aliquid comedisse, vel bebisse, quia si recorderetur antequam perueniat ad consecrationem, desitit a sacrificio si potest sine infamia, idem si sacerdos post inchoationem sacrificij ægritudine correptus, non potest illud perficere, tunc enim ab alio sacerdote non ieiuno, si ieiunus absit, debet perficere, iuxta Cōc. Tolet. 7. in cap. Nihil. 7. q. 1. tom. 3. disputat. 68. sect. 6. §. Tres videntur.

38. Secundus casus est, si necessarium sit sacerdoti sumere reliquias huius sacramenti post sumptam calicis ablutionem; licet sacerdos post sacrum factum per horam fuerit in altari communicando populum, quia totum illud ordinatur, & moraliter est necessarium ad perficiendam suam actionem, & ministerium suum huic sacramento debitum: quod intellige, quanuis reliquiae sint mauseulæ quantitatis, dumodo ab altari

non ad huc recedat, tunc enim iam expleuit ministeriū suum, Denique hæ reliquiae non sunt dandæ laicis post ablutionem; non enim pertinet ad suum ministerium, *tom. 3. disputat. 68. sect. 6. §. Secundus casus, & seqq.*

39. Tertius casus est, si occurrat intrinseca necessitas consumandi hoc sacramentum, propter vitandam aliquam grauem iniuriam eius, v. g. quia igne comburendum est: aut quia deueniet in manus hæreticorum, vel infidelium, à quibus iniuriose tractabitur, aut propter aliam similem causam, *tom. 3. disp. 68. sect. 6. §. Tertius principaliter.*

§. XI.

Eucharistia quoad subiectum.

IN primitiua Ecclesia reliquiae sacramenti Eucharistiae infantibus dabantur, quod non fuit profectum ex minori huius sacramenti fide, sed quia fortasse existente, tunc minori numero, & maiori deuotione fidelium, poterat fieri commodius, *tom. 3. disp. 46. sect. 6. §. Secundo hoc colligitur.*

2. Homo potest manducare Hoc est Eucharistiam, non solum species, sed corpus Christi, iuxta illud. *Nisi manducaueritis carnem filij*

Vide Aug. 3. de Trinit. cap. 10

Syluest.

verb. Euch

3. 8. Soto

in 4. dist.

12. q. 1. ar

8.

hominis, &c. Secus dicendum de creaturis homine superioribus, ut Angeli, cum non habeant corpus, ut possint manducare; idem de creaturis homine inferioribus, quia non viuunt, nullo modo possunt comedere, *tomo 3. disp. 62. sect. 2. Per totam.*

3. Homines peccatores accipere possunt Eucharistiam sacramentaliter, non vero spiritualiter, ut constat ex 1. ad Corinthios. 11. Qui autem manducat, & bibit indigne iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini; & clarius constabit infra cum agemus de effectibus huius sacramenti, *tomo 3. disp. 62. sect. 3. §. Dico primo.*

4. Omnes homines adulti, baptisati, iusti possunt recipere hoc sacramentum, sacramentaliter, & spiritualiter, loquendo per se, & seclusis alijs impedimentis corporis, est certa, & clara sententia, *tomo 3. disp. 62. sect. 3. §. Dico secundo.* Tamen non baptisati, etiam iusti, catechumeni non possunt sumere hoc sacramentum, nec sacramentaliter, nec spiritualiter: contrarium enim est alienum ab omnibus Theologis. *Ibidem §. Sed haec sententia.*

5. Infantes, & perpetuo amentes sunt capaces huius sacramenti proprie, ac spiritualiter; est probabilior sententia, licet alij oppositum teneant. Ratio est: quia sacramentum non confert gratiam non ponentibus obicem,

sed hi paruali non ponunt obicem, & corporaliter vere manducant, aut saltem bibunt: ergo si manducant, recipiunt gratiam; quod vero Ecclesia id non faciat nunc, non est, quia paruuli sunt incapaces, sed quia hoc nunc magis expedit ad decentiam, & reuerentiam sacramenti, *tomo 3. disp. 62. sect. 4. Per totam.*

6. Amentibus, qui aliquando rationis vsu gaudent, Eucharistiam dare illicitum non est ex cap. Quod inte. de panit. & remiss. ex Conc. Tolet. 2. cap. 1. Ratio est: quia nullum est ius posituum prohibens; imo secluso irreuerentiae periculo, in mortis articulo est eis danda, ut constat ex vsu Ecclesiae, *tomo 3. disputat. 69. sect. 2. §. Tertium dubium est.*

7. Energumenis, adest, qui sunt obcessi a daemone non est deneganda Eucharistia, si rationis vsu potiuntur, quod manet arbitrio prudentis pastoris, si enim obcessus omnino priuatur vsu rationis, seruanda est regula de amentibus: si vero est compositus sui, tantumque corporaliter vexatur, illa solum est corporalis agritudo, & ideo per se non impedit, quo minus Eucharistiae auxilium & solatium his hominibus conferatur, sapius, *tomo 3. disp. 69. sect. 2. §. Quarto loco dubium est.*

8. Non peccat per se loquendo, suscipiens Eucharistiam ab indigno

D. Tho. q. 80. art. 9.

Vide Dionys. cap. 3. de Eccles.

Soto dist. 2. q. 2. art. 9.

Soto in 4.
dist. 21. q.
1. ar. 4.
vide etiam
cap. Quod
inte de pa-
nit. & re-
miss.

indigno ministro in extrema
necessitate; hoc enim per se, &
intrinsece malum non est, vt
dicit Nicolaus Paps in cap. ult. 15.
q. 8. quia hoc non est operari
malum, sed permittere vtendo
iure suo, bene vtendo malitia
alterius, in commodum propriū.
Idem dicendum de accipiente
in simili necessitate ab hereti-
co, aut praefato, dumodo in tali
receptione non includatur co-
operatio; cooperari enim in-
trinsece malum est: erit autem
cooperatio, quando sine causa,
vel vtilitate inducat alterum nō
paratum ad tale ministerium,
aut quando facile euitare potest
tale peccatum proximi, & nolet
facere. Idem denique dicendū
de recipiente hoc sacramentum
à concubinario publico; quia
antiqua prohibitio contenta, in
cap. Nullus, & cap. Propter hoc dist.
32. vel per contrariam consue-
tudinem cessauit, vel quod soli-
dus reuocata est per Conc.
Constantiens. tomo 3. disp. 72.
sect. 4. §. Vltimo ex dictis.

§. XII.

*Eucharistia quoad usum, &
sumptionem.*

Inegra sumptio huius
sacramenti fit sub vna
tantum specie. Ratio est:
quia, sub singulis totus
Christus accipitur, quauis ad

rationem sacrificij requiratur
vtriusque speciei sumptio, tomo
3. disputat. 43. sect. 3. §. Ad vltimā
rationem.

2. Spiritualis sumptio hu-
ius sacramenti fit per desiderij, D. Tho. q.
vel per votum eius in se ipso 80. art. 1.
formaliter ex viua fide ortum,
vt colligitur ex Conc. Trid. sess. 13
ex vltique omnium Theologo-
rum, tomo 3. disp. 62. sect. 1. §. Se-
cundo ergo. Sacramentalis vero
sumptio proprie, ac formaliter
fit per realem manducationem
sacramenti Eucharistiae, cum
a aliqua intentione sumēdi illud
in subiecto capaci, & propor-
tionato: nam sicut in alijs sacra-
mentis requiritur capacitas sub-
iecti, & in adultis intentio saltē
virtualis, ita, & in hoc sacramē-
to, & in parvulis sufficit inten-
tio Ecclesiae, tomo 3. disp. 62. sect.

1. §. Secundo ergo, & seqq.

3. Eucharistia perfectius ap-
plicatur quam reliqua sacramē-
ta, quia in exteriori vltu alicuius
elementi consistunt; in alijs
enim applicatio fit per solum
contactum externum: hic ve-
ro fit per veram, & internam
sumptionem, & vitale actionē,
& quodammodo per gustum, qui
est sensus perfectior, quam ta-
ctus, tomo 3. disp. 62. sect. 1. §. Ex
quibus vltimo.

Vide Durā
dist. 9. q. 1

4. In rigore potest sumptio
Eucharistiae antecedere Eucha-
ristiae sacrificium essentialiter
perfectum, potest aliquis enim
communicare, statim post con-
secrationem

De Eucharist. quoad frequentia. §. 13. 177

secrationem corporis, antequam sanguis conficiatur, tom. 3. disp. 76. sect. 3. §. Primo igitur.

§. XIII.

Eucharistia quoad frequentiam.

N Vlla frequentia in Eucharistia vsu, iure diuino est prohibita: quia frequentissimus vsus videtur quotidianus, & tamen hic nec de iure diuino, nec Ecclesiastico prohibitus est: nullibi enim est talis prohibitio: & Christus absolute dixit: *Hoc facite, vel quotiescumque manducabitis panem hunc, & fideles olim communicabant quotidie, vt constat ex Act. 2. tom. 3. disp. 69. sect. 4. §. Dico primo.*

2. Generatim loquendo consultius est frequentius communicare, quam rarius, magisque est in frequentiam, quam in raritatem inclinandum, considerando actum ipsum absolute, seu in suo genere est communis Theologorum, sumiturque ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 8. & sess. 22. cap. 6. Tamen in particulari nulla regula potest dari de frequentia expediens omnibus, sed committitur iudicio prudentis, pro diuersitate statuum, & morum. At vero raro consulendum est alicui, vt ordinaria consuetudine frequentius,

quam octauo quoque die communicet. Hæc conclusio est tam per se nota, vt non indigeat approbatione, tom. 3. disp. 69. sect. 4. §. Dico secundo, & §. Dico tertio.

3. Nemo potest bis in eadem die communicare extra sacrificium, propter prohibitionem Ecclesiæ, excipitur tamen vnus casus in quo licitum erit, verbi gratia, quando fuerit necessarium, ne denegentur Eucharistia in manus hæreticorum, aut comburatur, vel in similibus casibus vt dictum manet supra §. 10. *conclusione 39.* agendo de casibus, in quibus licet Sacerdoti non ieiunio communicare. Tamen computatio diei, fit à media nocte vsque ad mediam noctem, iuxta Ecclesiæ vsu. Sicut enim datur communio statim post mediam noctem, etiam si nemo ante paucas horas aliquid comedisset, ita etiam dari potest, etiam si communicasset. Intelligitur, seruitio ieiunio, & secluso scandalo. Item per se loquendo potest homo communicare in qualibet hora diei; quia licet soleat communio frequentius dari, vsque ad meridiem, tamen nulla est lex obligans ad hoc, nec consuetudo hæcenus ita introducta, vt præceptum inducens, tom. 3. disp. 69. sect. 4. §.

Quæri autem obiter, & sequenti.

Z §. XIII.

Sylu. verb.
Missæ. 1. q.
7. & verb.
Eucharist.
3. 4. 14.

De Eucharistia quoad præceptum. §. 14.

§. XIII.

Eucharistia quoad præceptum.

I. **N** Vllum est præceptum obligans ad obtinendam primā gratiam: sumere hoc sacramentū; vnde de paruulis de fide est, non habere Ecclesiam præceptum dando illis Eucharistiam antequam moriantur: de adultis etiam constat: quia si adultis tempore debito impleuit præceptum cōmunicandi ante mortem, licet postea indigeat primā gratia, & medijs ad illam recuperandam, non propterea tenetur communicare: vt verbi gratia, si post viaticum acceptū mortaliter peccauit, nō tenetur iterum communicare, sed confiteri: vnde non est medium necessarium ad obtinendam primā gratiā: imo potest habere intentionem non cōmunicandi amplius antequā moriatur, to. 3. dis. 40. sect. 1. §. Deinde euidentius.

2. Præceptum communicandi, iure diuino est à Christo latum, vt tenent grauissimi Doctores: constat ex illis verbis. *Euangel. in sum. c. 21. Flores: constat ex illis verbis. u. 57. Vult Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis, tom. 3. disput. 69. sect. 1. §. Dicendum nihilominus, & seqq. Quod præceptum obligat omnes adultos baptizatos ratione vtentes, om-*

nes enim sunt capaces sacramenti, & eius effectus. Item infideles adultos, vt verius iudicat noster Doctor, verba enim Christi Domini sunt generalia. Tamen non obligat infantes, & perpetuo amentes, vt definit Cōc. Trid. sess. 25. cap. 4. tom. 3. disp. 69. sect. 2. §. Vnum est certum. & seqq.

3. Probabile est (quamuis aliqui contrarium teneant) iure diuino obligari hominē ad cōmunionem in articulo mortis, per se, & ratione illius periculi: siue prius communicauerit in vita, siue non: & consequenter toties, vt minimum, obligari, quoties in illum articulum venerit. Vt constat ex antiquissimis Patribus, Concilijs, & Pōtificibus, quod semper in Ecclesia diligentissime curatum fuit, ne morientes sine viatico decedant. Est cōsuetudo receptissima, quæ sine magno scandalo violari non potest: quod est signum grauis obligationis, tom. 3. disp. 69. sect. 3. §. Dico primo.

4. Præceptum diuinum de sumenda Eucharistia, non tantum obligat in articulo mortis, sed etiā ante illū, nec semel tantū, sed aliquoties in vita, si tēpus eius minimū breue non sit. Ratio est: quia præceptum affirmatiuum, quamuis per se non determinet tempus, & indefinitē detur, tamen non limitatur ad vnum actum, tom. 3. dis. 69. sect. 3. §. Dico secundo.

5. Tempora, pro quibus per se

Dom. Sor.
d. 12. q. 1.
ar. 11.
Petr. Sor.
lect. 9. de
Euch.

se, & ex vi sua præceptum diuinum obliget ad communionē, non possunt singula designari, sed dijudicanda sunt arbitrio prudentis, negatiuē potius præcauendo, ne talis communio nimium differatur: quā præcise de terminando diem vel horā. Probat enim vsus Ecclesiæ dilationē vnus anni nō esse contrariā præcepto diuino: nā qui nūc implet præceptū Ecclesiæ nō violat diuinū, licet frequentius non cōmunicet. Vnde hoc præceptū diuinū obligat aliquoties in vita, saltem tertio, vel quarto anno, secluso præcepto Ecclesiastico: maior enim dilatio esset irrationabilis, tom. 3. disp. 69. sect. 3. §. Dico ergo tertio.

6. Moraliter loquendo obligatio ad communicandū nunquā oritur per accidens ex alijs præceptis, neq; per extrinsecas circūstantias possunt hæc tēpora designari cōmunionis, quod probat late noster Doctor discurrendo per omnes modos accidentariæ obligationis. Vide tom. 3. disp. 67. sect. 3. §. Dico tamen quarta & seqq.

7. Præceptum Ecclesiasticum sumēdi Eucharistiam obligat omnes fideles baptizatos, omnes etiam solos fideles adultos. Cōstat ex verbis cap. Omnis viriusque sexus de penit. & remiss. Omnis dicitur, viriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis perueneris, semel saltem in anno confiteatur. suscipiens reuerenter, ad minus in Pascha

Eucharistia Sacramentum, nisi forte de proprij Sacerdotis consilio ob aliquā rationabili em causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinentium alioqui, & vinēs ab Ecclesiā ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura. Vnde nec laicus, nec clericus, nec religiosus eximitur ab hac obligatione; tamen ante decimum annum non obligat, sed tantum post decimum quartam regulariter loquendo: quia nec ante decennium incipit, neque ultra decimum quartū differtur hæc obligatio, sicut nec rationis vsus. tom. 3. disp. 70. sect. 1. §. Dico primo, & seqq.

8. In articulo mortis danda est Eucharistia cuicumque homini habenti vsus rationis ad peccandum, & capaci confessionis, & Extremæ Vnctionis, quod est omnibus consulendum: quæ obligatio non est solum penitentis, sed Parrochis quia talis homo est capax fidei, & sufficientis reuerentiæ s. eramenti, & est in eo periculū, in quo non expectat commodius tēpus ad recipiendum sacramentum cum meliori dispositione: ergo tunc debet accipere eo modo quo potest. In illo enim homine iam habet locum illa verba Domini Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, &c. tom. 3. disp. 70. sect. 1. §. Quares tandem.

9. Hoc præceptū Ecclesiæ obligat adultos semel in anno

De Eucharistia quoad præceptum. §. 14.

Nau. c. 21.
n. 45.

communicare tempore Paschæ: constat ex verbis legis, nempe, cap. Omnis. & ex Concil. Tridentino sess. 13. can. 9. quia eo tempore videntur fideles esse magis dispositi, & deuoti ad hoc sacramentum recipiendum. Per tempus autem Paschale intelliguntur quindecim dies à Dominica Palmarum, vsque ad Dominicam in Albis inclusiue, vt constat ex decret. Eugenij 4. At verò si alicubi sit consuetudo extendendi amplius hoc tempus. scilicet per totam Quadragesimam, obserua illam: & vnusquisque debet morem sui Episcopatus, aut Regni seruare: Denique vt impleatur hoc præceptum, tenentur fideles Eucharistiam accipere à manu proprij Parochi, aut alterius, cum eius facultate: quod vsus Ecclesiæ declarat, & multi Pontifices in multis decretis, & constat ex citato cap. Omnis. tom. 3. disputat. 70. sect. 2. §. Dico primo. & §. Dico secundo. & sequentibus.

10. Paschale tempus ita indignari hoc præcepto, vt si in illo non impleatur, non cesser obligatio vsque ad futurum Pascha, sed obliget semper idem præceptum ad non differendâ communionem, sed ad statim comunicandum, quâ primû moraliter homo possit. Ita grauissimi sentiunt Doctores. Probatumque ex intentione huius legis, nempe, cap. Omnis vtriusque, quæ duas partes habet. Vna est, vt communio

vltra annum non differatur; altera vero est, vt saltem fiat tempore Paschatis, & vtraque est principaliter intentio, præsertim tamen prior, tom. 3. disput. 70. sect. 2. §. Dico ergo, Paschale.

11. Si quis præuideat fore, vt intra illos quindecim dies, vel quadragesimâ communicare non possit, non tenetur præuenire, & communionem anticipare. Ratio est: quia nullus obligatur ad anticipandum actum præceptum, nisi per talem actum possit satisfacere obligationi præcepti, sed per communionem anticipatam, non satisficit obligationi huius præcepti: ergo, ex vi eius non obligat ad anticipationem, tom. 3. disp. 70. sect. 2. §. Tertium dubium.

12. Qui sacramentum Eucharistiæ voluntarie in Paschate suscipit: licet ob sacrilegâ summptionem peccare contingat, præcepto Ecclesiastico satisfacit, vt patet in audiente Missam cum praua intentione, vel in ieiunante comedendo aliquid saluti contrariû, & sic de alijs. Ratio est: quia lex præcipiens actû, præcepit substantiâ eius, non autem modû, nisi modus sit substantialis actui secundum se, vel prout sub legem cadit: quomodo attentio est de essentia orationis, & formalis integritas confessionis, &c. At verò suscipere Eucharistiâ cum dispositione debita, non est modus substantialis sacramenti communionis, vt sic, cum reuera communicet homo, dummodo voluntarie sumat hoc

Cerdub. in sum. Hissp. q. 15. Sor. lib. 1. de iust. q. 3. ar. 10. Conar. in cap. Alma. 1. p. §. 5.

hoc sacramētum, *tomo 3. disp. 70. sect. 3. §. Nihilominus dicendum.*

3. Contra transgressores huius præcepti positiui confessionis, & cōmunionis, nulla pœna, aut excommunicatio est lata de iure, vt constat ex cap. Omnis, sed solum præcipitur, vt huius modi transgressor ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens careat Ecclesiastica sepultura, quod non in iuri ipso iure. Solent autē in singulis Episcopatibus esse circa hoc signodales leges speciales, & ex cōmunionibus ipso iure lata; vnusquisq; obseruet leges sui Episcopatus, *tomo 3. disp. 70. sect. 3. §. Vltimo vero circa hoc.*

14. De iure naturali, & diuino cōmunio sub vtraque specie laicis non est prohibita, nec illicita, est de fide, item non est per se malum, ne iure diuino prohibitum vnā speciem huius sacramenti sine altera sumere, ita definitur in *Conc. Constant. sess. 13. & clarius in Conc. Trid. sess. 21. cap. 1. tomo 3. disp. 71. sect. 1. §.*

De Cōmunionē sub vtraq; specie, &c. 15. Nullum est præceptū diuinū impositum fidelibus laicis, cōmunicandi sub vtraque specie aliquando, est de fide definita, in *Cōc. Constant. & Trid. cit. in concl. præcedent.* Talem enim præceptum, nec scriptū, nec traditum est, *tomo 3. disp. 71. sect. 2. §. Dico primo.* Item non est de iure diuino præceptum sumere alteram ex his speciebus

determinate, sed tantum consue, seu disunctim, ita, vt quacunq; earum accepta, præceptum diuinum impleatur, quia sicut in Scriptura nullum est præceptum de vtraque specie, ita nec de specie panis determinate; illæ enim promissiones. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem;* non copulatiue, sed copulatiue sunt intelligendæ, ita, vt per se, & singulatim verificentur, & de manducante carnem, & bibente sanguinē, ergo quod libet horū sufficit ad vitam, *Ibidem §. Dico secundo.*

16. Est in Ecclesia potestas ordinandi, quomodo sit à fidelibus hoc sacramentum sumendum in vna, scilicet vel duplici specie: est de fide ex definitione *Conc. Trident. sess. 21. cap. 1. & 2.* Vnde Ecclesia vtens hac potestate iam prohibuit vsum calicis omnibus, exceptis sacerdotibus sacrificantibus, quæ prohibitio est valida, ac rationabilis, ac prudens fuit, vt constat ex *Conc. Constantiens. & Trid. sess. 21. cap. 2. tomo 3. disp. 71. sect. 3. §. Dico primo, & §. Dico secundo.*

17. Ecclesia potest dispensare cū aliquo regno, vel cum aliquibus personis, vt cōmunicet sub vtraq; specie, vt fecit *Paulus 3. Clemens 6. Gaspar Bohamos, vt refert Gaspar Casalius lib. 3. de Cæna, & Casalius calise cap. 2.* Et idem fecit *Clemens 6. circa Regem Galliarum, anno 1341.* quæ dispensatio, vt licita sit debet fieri

Theodoret
lib. 5.
hist. 6. 16.

Bellarmin.

lib. 4. de

Enc. 6. 25

ad 3. 4.

& 5. & 6.

27. ad 8.

De Euch. quoad species sacram. §. 15.

fieri intuitu reuerentiæ sacramenti, tom. 3. disput. 71. sect. 3 §. Ex quibus principijs. & seqq.

§. XV.

Eucharistia quoad species sacramentales.

1. **P**robabile est species sacramentales habere proprium influxū, & efficientiam gratiæ in hoc sacramento. Ratio est: quia sacramenta nouæ legis efficiūt, quod significant, sed species significant vnionem cum Christo, ergo illam efficiunt, vel perficiunt, tom. 3. disput. 42. sect. 3 §. De speciebus verò.

2. Species sacramētales nō existunt, aut subsistunt existentia, aut subsistentia Verbi: quia nulla res potest per alienam existentiam, quin potius nec per entitatem à se distinctam existere. Vnde certissimum est accidentia panis non existere formaliter per existentiam corporis Christi, aliàs quædam hypostatica vnio interueniet, quod non est probabile. Nullus enim Catholicorum id ausus erit asserere, tom. 3. disp. 47. sect. 3 §. Superest vt alteram.

3. Modus, quo species sacramentales per se existunt, non potest esse vnio cum corpore Christi: quia talis vnio nec accidentalis, nec substantialis esse potest, vt Theologo facile pa-

tebit: ergo nulla: sicut enim non est medium inter substantiam & accidens, ita nec inter vnionem accidentalem & substantialem, tom. 3. disp. 47. sect. 3 §. Dico ergo primo. & sequenti.

4. Quamuis species sacramentales nullo intrinseco modo accidentali vniantur corpori Christi, tamē vnūtur tantū effectiue, quæ vnio est possibilis, & de facto ita est. Nā ad veritatē omniū fere locutionū, quæ sunt de hoc sacramēto, hæc vnio sufficiens & necessaria videtur: quod probat late & acute, vt solet, noster Doctor, tom. 3. disp. 47. sect. 3 §. Dico ergo primo. & seqq. & §. Primum ita declaro, & sequenti.

5. In hoc sacramento non manet subsistentia, seu suppositalitas panis. Constat ex verbis Conc. Trid. nam hæc subsistentia non est accidens, dixit autem Conc. manere tantum accidentia, ergo. Item nec post consecrationem manet existentia substantialis panis, vt consentiunt omnes, & cōstat ex principibus fidei, quod tota substantia panis cōuertatur, & dūtaxat maneant accidentia, & ex principijs Metaphysicis. ff. quod substantia pereat, & maneat existentia eius impossibile est, cum nihil sit perire, quam amittere existentiam. Item post consecrationē non manet eadem numero entitas, vel substantia, quæ fuit panis sub esse corporis Christi: quia non potest mutata essentia

D. Tho. q. 75. ar. 3. & ar. 3. ad 3. & ar. 4. & 8. & in 4. d. 11. q. 1. ar. 4. Sot. d. 9. q. 2. ar. 4.

rei manere eadem numero entitas, ut probat doctissime de more noster Doctor. tom. 3. disput. 49. sect. 4. per totam.

6. Species sacramentales, seu accidentia remanent sine subiecto in hoc sacramento: quia manent sine propria substantia, quavis non singula eorum careant proprio inhaesionis modo, tom. 3.

q. 77. art. 1. §. Circa titulum in comment. Item ablata substantia panis, & vini post consecrationem manent omnia accidentia, quae per se possunt sensibus percipi: quia si aliquod accidens, per se sensibile non maneret, posset hoc naturaliter cognosci quodam naturali evidentiā, & ita fuit necessariū, ut maneret hoc mysterium fidei occultum, tom. 3. disput. 56. sect. 1. §. Dicendum test, ergo.

7. Non est certum manere post consecrationem alia accidentia panis & vini, praeter per se sensibilia: quia Concilia, aut Patres non potuerunt habere aliquod certum fundamentum, praesertim Theologorum, ad definiendum id in eo sensu. Probabilius tamen videtur manere omnia accidentia, quae habent entitatem propriam, distinctam ab entitate substantiae, quod est conforme doctrinae Conciliorum, Sanctorum, & Theologorum. At vero non manent post consecrationem aliqui modi accidentales (si forte sint) in substantia non omnino ab illa diversa, sed

tantummodo ex natura rei distincta: huiusmodi vero possunt esse modus praesentiae, modus unionis materiae, ad quantitatem, & aliquae relationes. Ratio horum omnium esse debet: quia huiusmodi accidentia conservari non possunt destructa substantia, tom. 3. disput. 56. sect. 1. per totam.

8. Quantitas separata prius tur positiuo reali, & intrinseco modo, quem in subiecto habebat; qui appellatur actualis inhaerentia, seu modus unionis ad subiectum: quia haec inhaerentia, vel unio, non est in quantitate, sola denominatio à subiecto, sed internus modus eius, ut probat de more noster Doctor. tom. 3. disput. 56. sect. 2. §. Dico primo.

9. Probabile est, quantitatem, quae separata consecratur, potius mutari recipiendo modum per se essendi actuali inhaerentia repugnantem. Haec est probabilis tantum, non enim demonstrari potest: quamvis opinio contraria Scoti, non difficile defendi possit, tom. 3. disput. 56. sect. 2. §. Dico secundo. Item cum quantitas à substantia separatur, necesse est actione mutari, qua conservatur à Deo, ita ut cesset actio, qua prius in substantia conservabatur, & per nouam aliam in se conservetur: nam ablata materia necesse est tolli actionem, qua in ea quantitas conservabatur: quia per illam solū conservabatur quantitas deper-

Vide Hugo de S. Viſt. 2. de Sacram. p. 8. cap. 7.

Vide Scot. Durand. Gabriel & alios in 4. d. 12.

D. Th. q. 77. ar. 1. ad 4. & in 4. d. 12. q. 1. ar. 1. q. 3. Ferrar. 4. cōtra gent. cap. 66.

denter à materia : tum etiam quia illam actio essentialiter pendebat à concursu materia : quæ actio est modus accidentalis quantitatis, illam, vt terminū respiciens, qui est quantitas ipsa; quia actio creatiua intrinsece, & essentialiter postulat independentiam à materiali causa. *Ibidē.*
§. Dico tertio.

10. Ceteræ qualitates, vel accidentia panis, & vini, post cōsecrationem inhaerent quantitati. Est hæc conclusio multorum, & grauium Doctorum, quæ inhaerentia est eadem sicut antea consecrationem: quia hæ qualitates non recipiuntur nisi in materia, seu subiecto extenso : ergo recipiuntur media quantitate: ergo recipiuntur proxime in ipsa. Vnde per consecrationē nulla fit mutatio in qualitatibus ex pane, & vino remanentibus, nō enim mutant inhaerentiā, & consequenter nō mutant modū per se. Tamen de potentia absoluta posset Deus has qualitates sine proximo subiecto cōseruare per se separatas: quia si quantitas cōseruatur à Deo, cur nō qualitas? neque enim magis est de essentia qualitatis actū inhaerere quantitati, quam quantitatis actū inhaerere materiæ, *tom. 3. disp. 56. sect. 3. per totam.*

11. Species consecrata possunt efficere omnem actionem intentionalem, quā antea poterant. Ita sentiunt omnes. Idē possunt efficere omnem accidenta-

lem alterationem, quā antea poterant. Est etiam consensus omnium. Item possunt substantiam corrumpere & generare: nam hæc accidentia possunt alterare substantiam: ergo possunt in ea alteratione, quousque procedere, vt illam corrumpant, cum ea dem sit ratio de initio, & progressu alterationis. In qua vero virtute species consecrata attingāt productionem formæ substantialis? Est dubitatio ad praxim parum utilis, imo potius ad speculationem scientiam pertinens: quæ pendet ex celebri questione physica, quomodo accidentia attingant ad productionem substantiæ? Vide Doctorem, *tom. 3. disp. 57. sect. 1. per totam.*

12. Cum qualitates remissæ in vino, ducunt se ad pristinum statum, Deus supplet efficientiā substantialis formæ: quia cenna turale principium illius actionis ibi deest, deficiente forma, *tom. 3. disput. 57. sect. 1. §. Et iuxta hæc.* Item species consecrata possunt loco moueri, ab agente naturali item alterari, augeri, ac diminui: quæ omnia supponit noster Doctor tanquam certa. At vero quantitas Eucharistiæ, nec per se, nec per accidens ad corruptionem specierum corrumpitur: quia si substantia adesset, quantitas non corrūperetur per illam alterationem: ergo nec nunc destruitur. Patet consequentia, quia in hoc mysterio, suppositis his, quæ per se ad ipsum perti-

Henricq,
quodl. 78.
q. 36.
Ferrar. cō-
tra gens.
cap. 36.

nent,

nent, in reliquis, quoad fieri potest, naturalis ordo seruetur, tom.

3. disp. 57. sect. 2. per totam.

13. Ex speciebus consecratis nulla potest substantia generari, [vel nutriri,] sed necessaria est aliqua materia prima, ex qua hæc generatio fiat. Ratio est: quia forma substantialis non potest habere suum effectum formalem circa aliquod accidens, cum quo non habet proportionem, neque habitudinē, alias posset vna forma informare aliam, vel qualitatem aliquā: ergo necessaria est materia prima, ut generatio fiat. Quæ materia prima in instanti generationis, quæ sit ex speciebus consecratis, prius natura, quam talis generatio fiat, ponitur sub illis speciebus, quæ immediate ante illud instans in rerum natura non existerat, & sit à Deo immediate, licet probabile, sit Christi humanitatem concurrere, ut instrumentum, tom. 3. disput. 57. sect. 3. per totam. Vbi inueniuntur alias actiones, quæ ibi intercedunt, & quomodo, quæ magis speculationi inserviunt, quā practica, & id. o curioso Theologo eas committo.

14. Species vini consecrati possunt misceri cum alio liquore eiusdem, vel alterius speciei, tantum imperfecte, & tunc non desinit sub eis esse sanguis Christi. Item quando species consecratae miscentur vino non consecrato, sub eis semper manet

corpus Christi, ut est communis sententia. Secus dicendum, quādo species consecratae miscentur perfecte, id est, cum transmutatione substantiali, vel vnius miscibilium in alterum, quod prædominatur, quæ potius est corruptio vnius, & generatio alterius, vel magis auertio, quā mixtio, cum liquore specie distincto, verb. grat. si misceantur cum tanta quantitate aquæ, quanta sufficeret ad corrumpendum vinum: quia tunc iam non manisset substantia vini ibi: ergo, nec manet sanguis Christi, solum aduerte, quod illud vinum non consecratum, verb. grat. si apposita fuit pauca quantitas specierum consecratarum in magno dolio vini non consecrati, separandū, & ad sacros vsus reservandum est: quia totum manet quodammodo benedictum ratione contactus, tom. 3. disp. 57. sect. Per totam.

15. Species sacramentales, licet cum Christo coadorentur, possunt etiam adorari adoratio ne respectiva, & secundaria latra: quia illæ species non habent in se excellentiam in creaturam, propter quam sint huiusmodi adoratione dignæ: quæ etiam adoratione sibi respectiva, & secundaria Latra, digna sunt cetera sacramenta, seu sacra signa, ut colligi potest ex septima synodo multis in locis, tom. 3. disp. 65. sect. 2 §. In priori ergo sensu.

c. 32. Viñ.
in sum.
n. 64.

Aug. lib. 1.
de catech.
rudib. c. 26.
Damas.
orat. de
imaginib.

Salud. d.
12. q. 2.
Gabr. lect.
45. in can.

D. Tho. in
4. d. 12.
Bman. ar.
1. q. 2.
Innocent.
lib. 4. de
hoc misto.

De Eucharistia quoad figuras. §. 16.

§. XVI.

Eucharistia quoad figuras contentas, in sacra Scriptura, & Sanctis.

O Blatio Melchisedech. Genes. 14. Panis porpositionis. Exod. 40. Leuit. 23. Panis permitiarum Exod. 23. Panis sub cinoricus, Helia 3. Reg. 19. Imo & quinque panes, quibus Christus satiavit hominum multitudinem, Math. 14. fuerunt figuræ huius sacramenti, in quantum sacramentum tantum. ff. species panis, & vini, *tomo 3. quest. 73. art. 6. §. Primo igitur in coment.*

Damas. c. 14. lib. 4. Cyprian. Hierosol. catechism. 4.

Chrysost. hom. 23. in 1. ad Corinth.

2. Ad significandum effectum, seu rem tantum huius sacramenti fuit figura optima Manna, nam primo datum est hominibus perigrinantibus in deserto, ut possint ad terram Promissam pergere, 2. habebat omnem saporem, & suauitatem, Exod. 16. 3. licet varij varias mensuras colligerent, eandem postea inueniebant, 4. fuit cibus de celo missus, optime nutriendus, item fuit figura lignum vite, quod erat in paradiso ad conservandam vitam, sicut etiam interpretantur Sancti effectum illis quo oculi Itonate aperti sunt. *tomo 3. q. 83. art. 6. §. Secundo fuerunt in coment.*

3. Ad significandum rem contentam in hoc sacramento. ff. Christum, qui est res, & sacramentum simul, fuerunt data omnia sacrificia legis naturæ, & veteris, ut docent Patres, & Sancti: denique insignis figura huius sacramenti fuit Agnus Paschalis in quo representantur omnia supradicta; significabat enim non solum Christum, ut hostiam, sed etiam, ut cibum, quia agnus ille non tantum immolari, sed comedi præcipiebatur, sanguis vero eius effectum redemptionis Christi, per quem à deuantante Angelo protecti, & à firmitate Egiptiaca erepti sumus, & panis asinus significabat materiam huius sacramenti, *lib. de vniuersalibus. Eccl. Tertul. lib. 4. contra Marcionem cap. 40.*

§. XVII.

Eucharistia quoad nomina quibus vocatur in Scriptura, & Sanctis.

Hoc sacramentum vocatur Panis vite, & habet alia nomina, quæ aliquo modo sunt metaphorica, quia post consecrationem non est panis, sed sic vocatur, vel quia ex pane confectus est, vel quia specie, & usu externo figuram panis retinet: tamen in hoc tempore propter hereses, vel abstinentiam

Aug. lib. 2 de serm. Domini in monte c. 12

dum omnino, vel parce, aut prudenter huius modi significatione utendum, ut notavit Conc. Colonienf. tract. de Eucharistia, & moderni, tomo 3 disp. 73. art. 4. §. Primo igitur in coment.

2 Item vocatur *Communio*, quia est communis vnio, seu coniunctio fidelium, qui edendo idem corpus Christi verum, vnum corpus eius mixticum efficiuntur, iuxta Paul. 1. ad Corinth. 10. & Conc. Trid. sess. 13. cap. 8. dum dicit: Hoc sacramentum esse signum vnitatis, vinculum charitatis, pacis, & concordia symbolum, tomo 3. q. 73 art. 4. §. Secundo sunt varia.

3 Item vocatur *Metalepsis*, idest assumptio, participatio, aut transmutatio. Item *Viaticum*, ex significatione gloriæ futuræ, ad quam viam parat, est enim pignus gloriæ, & ad illam consequendam præparat, atque ad difficilissimū iter agendum vires præbet, & ideo Conc. N. cen. cap. 12. ne exeuntes e corpore ultimo, & maxime necessario viatico priuentur, & idem constat ex varijs Conc. præcipue Trid. sess. 13. cap. 6. Denique vocatur *Eucharistia*, idest, bona gratia, vel ex significatione futuræ gloriæ, quia gratiæ Dei vita æterna, vel ex re contenta, scilicet Christo, qui est summa gratia, tomo 3 q. 73. art. 4. §. Tertio etiā ex effectu. Vbi inuenies alia multa inferuentia potius prædicationi, quam practicæ scien-

tix, scilicet. Fons bonorum omnium, à Chrysost. hom. 45. in Ioan. à Damascen. carbon ignitus purificans animā. Ex Isah. 6. & August. lib. 1. de pecc. merit. cap. 24. Vita æterna. Ab Ignatio epist. 14. Pharamacum immortalitatis, mortis antidotum, & c. Ibidem.

4 Item dici potest testamentum eo modo, quo res separata solet spes nostra vocari, & res promissa nomine promissionis, & hæreditas testamento legata nomine testamenti, sic enim id, quod Christus nomine testamenti præcipue in nouo testamento Ecclesiæ suæ legauit, fuit corpus, & sanguis Christi in Eucharistia; item dici etiam solet testamentum instrumentum ipsum continens, & significans voluntatem testatoris, & hoc etiam modo potest dici Eucharistia, testamentum tamquā signum, & instrumentum continens, & significans Christi voluntatem, & liberalē omnium suorum bonorum largitionem nobis illatam, tomo 3. disp. 74. sect. 2. §. Alteram partem de testamento.

§. XVIII.

Eucharistia quoad tempus interdicti.

Eucharistia potest administrari per modum viatici non solum in periculo mortis

Damas. lib
4. c. 14.

Ad Hebr.
7. Paulus

De Euch. quoad tempus interdicti. §. 18.

tis naturalis constitutus, sed voluntaria, aut si negatio esset longa inchoanda tempore inter-

Nau. cap. 27. n. 179. me. de panit. & remiss. Idem dicitur. Conar. c. 6. Alma p. 2. §. 2. n. 7. dicti generalis, iuxta *cap. Quod* rendenda est ad infirmos cum omni pompa, & committatu, & honore consueto, & debito, iuxta *cap. Sane de celeb. miss.* Et si agrotus sit in ipsa Ecclesia specialiter interdicta, poterit ei ministrari Eucharistia, non tamen debet, si eodem poterit fieri in alia Ecclesia non interdicta, si casu essent plures alie Ecclesie, quae interdictae non sint, *tomo 5. disp. 33. sect. 1. §. Distinguen- dis sunt duo, & §. Ultimo dubitari potest.*

2. Eucharistia non debet ministrari causam danti interdicto, nisi satisfactione praemissa, vel specialiter interdicta, iuxta *cop. Alma mater de sent. excom.* secus dicendum quando generale est interdictum, & particularis persona, quae illo ligatur, non dedit illi causam: quia eum ipse non deliquerit, non est de quo satisfactio ab illa sit danda, *tomo 5. disp. 33. sect. 1. §. De personali interdicto, & seqq.*

3. Quilibet sacerdos habens ius administrandi, qui non dedit causam interdicto, nec particulari interdicto ligatus est, potest viaticum ministrare, patet r. in interdicto personali generali, & quae comprehendit omnes personas, quae causa non dederunt: ergo vel nulla impe-

dit, vel omnes, non omnes, quia repugnat hoc, si receptio conceditur: ergo nullam impedit. Item patet, in interdicto locali, quia si non impedit locum in ordine ad viaticum praestandum, ergo neque persona ad praestandum illud. Verum vero si in aliquo populo sit interdictus clerus, & solus sit unus parochus, ad quem ex officio competat administratio, an possit committere alijs sacerdotibus simplicibus? & an illi possint illud admittere, & exercere, etiam si generatim interdicti sint? affirmat noster Doctor, ¶ dicens esse probabilius, nullam enim videt specialem prohibitionem, generalis autem non sufficit, *tomo 5. disp. 33. sect. 1. §. Ex quibus intelligitur.*

4. Parochus specialiter interdictus per se non potest administrare viaticum, nisi prius, absoluitur, quia per interdictum maxime prohibetur ministerium sacramentorum, quod intelligitur, quando sint alij sacerdotes simplices, tunc enim reuera non est necessitas, sed debet per alium id facere; potestque licite, & valide talem facultatem alteri concedere, cum non sit actus ordinis, sed iurisdictionis, quam interdictum non impedit, tamen non poterit committere Diacono, non enim est in usu Ecclesiae, nisi deficiente sacerdote, *tomo 5. disputat. 33. sect. 1. §. Sed quid parochus.*

vide Cou.
c. Alma p.
2. §. 3. dist.
3. & lib. 2
Variar. c.
1. n. 11.

5. Quoties potest panem dari propter occasionē, mortis, potest etiam Eucharistia, & non est necessarium accidēs periculum mortis expectare, aut quod infirmitas nimis aggrauetur, sed sufficit, quod gravis sit ex suo genere, & prudenter talis iudicetur arbitrio medici, ut possit ministrari tempore interdicti. Idē dicendum est de quacunque occasione mortis violentæ, præcipue quando est certa, ut in damnatis, quod tetigit breuiter noster Doctor. *tomo 3. disp. 69. sect. 3. & tomo 5. disp. 33. sect. 1. §. Poterat tandem.*

6 Extra mortis articulum tempore interdicti generalis loci, Eucharistia nec dari, nec recipi potest in toto loco interdicto, lectis privilegijs, aut specialibus exceptionibus, idem dicendum de interdicto particulari loci proportionally, quoad illam specialem locum, est enim ius, & institutio interdicti localis, ut constat ex cap. *Ciuitas de sent. ex com. in 6.* Quando autē interdictum est generale, aut speciale per tonarium, tunc absolute prohibetur Eucharistia sumi in quocunque loco, ut constat ex cap. cit. & ita dicendum de personis ita interdictis, ut causam dederint cuilibet interdicto generali, tãquã enim specialiter interdicta reputantur, *tomo 5. disp. 33. sect. 1. §. Ex his ergo.*

7 Religiosi, & moniales, multique viri nobiles habentes

privilegia, bullæ Cruciatæ, vel aliam, cuius tenor attendendus est, & seruandus; possunt Eucharistiam sumere extra articulum mortis tempore interdicti generalis, item de iure cõmuni, clerici non celebrantes habent privilegium cõmunicandi; sicut possunt interesse diuinis officijs. Item tam laici, quam clerici possunt de iure Eucharistiã sumere in quatuor festiuitatibus. scilicet Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis Virginis, in quibus concedit cap. Alma mater, ut possint interesse diuinis officijs quia cui conceditur facultas assistendi missæ sacrificio, conceditur etiam, ut de illo participare, seu communicare possit, nisi expresse excipiat, seu denegetur, quæ sententia est probabilis, & pia, & fauorabilis. Licet contraria sit cõmunis, & non difficile defendi possit, tamen in praxi serua consuetudinem Ecclesiæ, *tomo 5. disputatione 33. sect. 1. §. Hac tamē generaliter regula, & seqq.*

8. Fidelis ad implendum præceptum annuæ communionis, potest Eucharistiam sumere tempore interdicti, sequitur ex præcedenti conclusione, una enim ex illis quatuor festiuitatibus in quibus tollitur interdictum: est Pascha pro qua specialiter obligat præceptum annuæ communionis: sed dictum est ex vi illius iuris ablatã esse prohibitionem

De Excom. quoad nom. definit. & diuis. §. I.

hibitionem interdicti quo ad communionem; ergo obligabit tunc præceptum, cum omne iā impedimentum sublatum sit, *tomo 5. disp. 33. sect. 1. §. Tandem hic obiter.*

9. In extrema necessitate licet excommunicato vitando Eucharistiam ministrare, & indigenti petere, & recipere quādo non est alius, qui ministret. Ratio est: quia etiam hoc sacramentum est suo modo necessitatis, iuxta illud. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. tomo 5. disp. 11. sect. 1. §. Addo vero.*

10. Sacerdos excommunicatus distribuens Eucharistiam, vel Ecclesiæ communicantibus, vel deferendo ad infirmos, manet irregularis; quia illud est grauissimum ministerium sacrum, ac diuinum, ac propriū sacerdotis ratione sui ordinis. Idem dicendum de Diacono, si ex licentia sacerdotis tale ministerium obierit: quia etiam ille actus, vt factus à Diacono excommunicatione, est actus ordinis eius: secus dicendum si inferior clericus, vel etiam laicus, usurpata, vel malè concessa licentia tale sacramentum excommunicatus dispenser, quia hæc irregularitas solis clericis imposita est, qui in suis officijs excommunicati ministrant, vt patet ex tota rubrica de cleric. excom. minist. Et sic intelligendum est cap. Si celebrat. Vnde laicus excommunicatus se fingens sacerdos

tem, & celebrans exterius, & Subdiaconus cantans Euangelium, vel Diaconus celebrans, non manet irregularis, iuxta cap. Si cur, & cap. Siquis Episcopus, 11. q. 3. Ratio est: quia hæc irregularitas directe cadit in actū à quo quispiam per censuram Ecclesiasticam suspensus est, *tomo 5. disp. 11. sect. 3. §. Idem est in aliquo puncto, & seqq.*

§. I.

Excommunicatio quoad nomen, definitionem, & designationem.

1. **E**Xcommunicatio est Censura, qua quispiam separatur ab Ecclesiastica communione fidelium. *Vi de tomo 5 disp. 8. sect. 1. §. Varie definitur, & seqq. Quæ definitio data, est sufficiens, & quālibet excommunicationem sub se comprehendit, nam cum dicitur excommunicationis censura separare ab Ecclesiastica communicatione, abstr. & id sumitur, siue illa communicatio, qua priuat magna sit, siue parua, siue totalis, siue partialis, dummodo huiusmodi communicatio Ecclesiastica sit, & talis, vt sub Ecclesiæ prohibitionem cadere possit. Ibidem §. Sufficiens ergo.*

Definitio
excommu-
nicationis

2. Excommunicatio interdum priuationem Eucharistiæ significat,

Nau. in
sum. c. 22.
num. 4.

Vide Inno
cent. in c.
vlt. n. 2.
de excess.
Prelat.
Nauar. in
sum. c. 27
n. 242. &
244.

Victor. in
sum. mate
ria de ex
com. n. I.

significat, cuius vsus per antenomasiam dicitur communitio, quo modo accipi videtur illa vox, in cap. Nemo 11. quæst. 3. & cap. De Præbitorum 17. quæst. 4. & alijs capitibus iuris antiquis, tomo 5. disp. 24. sect. 1. §. Adde præterea.

De alijs
diuisioni
bus vide
verb. cen
sura.

3. Excommunicatio alia maior, alia minor de maiori mētio fit in cap. de Præbitorum 17. quæst. 4. De minori, in cap. Vnic. de cley. excom. nūm. 1. Virumque autem membrum huius diuisionis videtur definiti in cap. penult. de sent. excom. Excommunicatio maior (dicitur ibi) quæ à communione fidelium separat; minor, quæ à perceptione sacramentorum. tomo 5. disp. 8. sect. 2. §. Explicandum iam est.

4. Excommunicatio maior & minor specie differunt; quia comparantur per modum totius, & partis, & in ratione priuationis, quia pluribus bonis, & specie diuersis maior priuat, & in ratione pænæ in ordine ad culpam, quia maior per se respicit culpam mortalem, ad minorem sufficit culpa venialis. Item denique in ratione vinculi, quia maior plus ligat, & obligat, tomo 5. disp. 8. sect. 3. §. Tandem ex his.

§. II.

Excommunicatio quoad
materiã.

2. **N**on est per se malū pro temporibus excommunicationem ferre eam ordinando aliquo modo ad illa, colligitur ex Conc. Trid. sess. 25. cap. 3. de reform. tomo 5. disp. 20. sect. 1. §. Suppono 1. & seqq. Vnde potest Ecclesiasticus iudex iuste, & valide pro causis temporalibus interdum respiciendo ad crimina, offensiones, vel scandala commissa, non præcise, vt præterita sunt, sed vt aliquo modo tractū successuum habent, vt in futurum tollentur, vel refarciantur: interdum vero respiciendo solum ad futura crimina, vt euitentur, & vt Ecclesiastica obedientia obseruetur; quādo autem hoc, vel illo modo fac leconstabit ex verbis sententiæ. Ibidem §. Ex dictis ergo. Denique ad hanc censuram ferendā requiritur peccatum mortale ante contractum illud, Math. 8. Si Ecclesiam non audieris, &c. & constat ex cap. Romana de sent. excom. in 6. vers. Caveant etiam. Non est tamen necessarium, vt semper ante sententiam latam peccatum sit cōmissum: nam licet hæc censura utilis, & efficax sit ad correctionem, non tamen est ille adequatus finis eius, sed etiam potest ordinari ad quā. cumque obligationem implendam. Ibidem §. Superest vero, & seqq.

2. Excommunicatio, quæ solet ferri in causis temporalibus

De Excommunicatione quoad materiam. §.2.

bus, vt restituant ablatum, aut veritas detegatur, &c. Regula riter, & moraliter loquendo, nō licet ferri contra personam determinatam, ac nominatam, quando est cognita, quanuis si fiat, factum teneat, & excommunicatione liget, si reuera sufficiens ratio intercedat, quia quādo debitor est certus potest cōuinci coram suo iudice. Erit autem causa, & ratio sufficiens, si iudex secularis nō remediū adhiberi, nec accusationem suscipere, aut in causa progressū, si persona tantæ est dignitatis, vt non habeat superiorem in terris, nec velit arbitrorum iudicio rem committere: secus dicendum si negotium versetur inter personas Ecclesiasticas, tunc enim clarum est posse iudicem Ecclesiasticum vti gladio spirituali contra certam personam, *tomo 5. disp. 20. sect. 1. §. In confirmatione.*

3 Vt valida sit excommunicatio, & liget transgressore, sufficit, quod præceptū sit iustū, & de re adeo graui, vt eius transgressio, & contumacia, absque intollerabili errore, possit excommunicatione puniri; quia si hoc habeat, nihil substantiale deest, cum supponatur potestas, & contumacia per admonitionem, at vero vt sit iusta necessarium erit eam moderationem adhibere, easque circūstantias seruare, quas *Conc. Trid. sess. 25. cap. 3. de reform. & cap. Romana de sent. ex-*

com. in 6. iudicauit. Vnde proxima, & immediata causa excommunicationis, est contumacia contra obedientiam Ecclesiastici præcepti, etiam in causis, quæ temporales videntur, iuxta illud *Math. 18. Si Ecclesia non audierit, &c. tomo 5. disp. 20. sect. 1. §. Nunc in hoc puncto, & seqq.*

4 Excommunicatio maior solum contrahi potest per culpam mortalem, vt constat *ex cap. Nemo Episcoporum, 11. quest. 3.* Minor vero solum requirit peccatum veniale, vt feratur, & sic de facto incurritur propter cōmunionem cum excommunicato in rebus humanis, & cōstat *ex Conc. Carthaginens. 4. cap. 24. tomo 5. disp. 4. sect. 4. §. Vt vero hæc.*

5 Excommunicatio maior ferri non potest, nisi ob culpam mortalem cum inobedientia Ecclesie, & contumacia commissam: non solum de iure ordinario, sed etiam de potentia absoluta data Ecclesie a Christo Domino, in quo fere omnes cōueniunt, cōstat ex multis decretis relatis, *11. quest. 3. ex cap. Seruetur, & cap. Nemo Episcoporum, cap. Nullus, cap. Episcopi, & cap. Rescanda, cap. Corripiamur, & cap. Ecce 24. quest. 3. Item ex cap. Sacro de sent. excom. & cap. Romana eodem tit. in 6. Denique ex Conc. Trid. sess. 25. cap. 3. de reform. tomo 5. disp. 16. sect. 3. §. Materia huius sectionis, & seqq.* Vnde nec Summus Pontifex, nec inferior illo potest

*Leo Papa
epist. 89*

*Leo Papa
epist. 87.
Ambr. lib.
2 officior.
cap. 37.*

pōtēst excommunicationē pro
minori culpa ferre: quod probat
late nosſer Doctor. *Ibidem*. §. At-
que ex hac regula. & ſequenti. Item
denique intertur excommuni-
cationem maiorem latam à quo-
cunque prælato non ſolum eſſe
iniuſtam, ſed etiam ipſo iure
nullam, fertur enim abſque le-
gitima poteſtate. *Ibidem*. §. Ex quo
generalī principio.

6. Qui excuſatur à culpa mor-
tali, excuſatur ab excommunica-
tione v.g. ſi excommuniçatur om-
nes qui furātur aliquid, ſi quis id
committat, ex leuitate mate-
riæ excuſetur à mortali, excuſabi-
tur à cenſura impoſita, vel ſi ali-
cui præcipiatur ſub excommunica-
tione, vt ſoluat, vel reſtituat, ſi id
omittat, quia reuera non habet
vnde ſoluat, ſicut excuſatur à cul-
pa, ita etiam à cenſura. Ratio eſt:
quia ceſſante cauſa neceſſaria,
ceſſat eſſe. *Quſ, tom. 5. diſp. 18. ſec. 3.*
§. *Secundo inſertur.*

7. Nō quodlibet peccatū mor-
tale ſufficit ad excommunicationē
ferendā. Id enim docēt mul-
ta iura, & Cōcilia, vſque ad Trid.
quia excommunicatione eſt grauiſſi-
ma pœna, & innumera affert in-
cōmoda. & magis ad curandam,
quā ad vindicandū ordinatur, &
ſæpe nō minus ad bonū aliorū,
quā eius, qui excommunicatur.
multa autē ſunt peccata, quę nec
indigent hac medicina, nec ha-
bēt proportionē eū tā acerba, &
periculofa pœna: ergo. Tamen
quodlibet ſufficit, vt ſit valida fa-

ctu ex contumacia Eccleſiæ, id
eſt, vt ſi lata ſit, incurratur, quod
aperte cōſtat, *tom. 5. diſp. 18. ſect. 3.*
§. *Altera quæſtio, & ſequenti.*

8. Quoties lex, vel præceptum
iuſtum ſub pœna excommuni-
cationis maioris etiam nō facto
ipſo incurrendæ, ſed à iudice in-
ferendæ, aliquid prohibet: tranſ-
greſſio talis præcepti eſt peccatū
mortale, & ſolū ea ratione poteſt
eſſe ſufficiens materia ad execu-
tionē illius pœnæ, quia quādo lex
prohibet aliquid ſub excommuni-
catione inferendā, licet ipſa lex
nō excommunicet, virtute autem
percipit iudici, vt pro tali tranſ-
greſſione excommunicet: vnde ſi
præceptū eſt iuſtū, ſupponit ſuf-
ficiētē materiā ad excommunica-
dum, *tom. 5. diſp. 18. ſect. 3. §. Quarta*
principaliter, & ſeqq.

9. Quādo excommunicatione nec
ſupponit grauē culpā, nec illam
inducere valet, ſimpliciter, & in
tali caſu nō ligat, quod eſt per ſe
euidēs: quia talis excommunica-
tio eſt nulla ex defectu cauſæ, ſeu
materiæ, *tom. 5. diſp. 20. ſect. 3. §. Ter-*tia regula ſit.**

10. Prohibitio Eccleſiæ ſub ex-
communicatione ipſo facto incur-
rēda, nō obligat ad peccatū mor-
tale, ſi materia ſit leuis. Ratio
eſt: quia excommunicatione adiuſta
nō facit præceptū eſſe graue, ſed
ſupponit, & ad ſummū declarat
voluntatē præipientis eſſe gra-
uiter obligare, quantum materia
capax eſt, *tom. 5. diſput. 20. ſect. 2. §.*
Solum eſſe poteſt.

Sylu. verb.
Præceptum
q. 3. Caiet.
22. q. 186.
at. 9 ad 2.

De Excommunic. quoad formam. §. 3.

Vide Cou.
cap. Alma.
x. p. §. 9.
Sol. d. 22.
q. 1. ar. 2.

11. Qui rem alterius clam accepit, nō animo accipiendi alienū, sed recuperandi eandem rē, vel aliā similē, vel æquivalentē suā, aut sibi debitā ab altero possessore, à quo nō poterat alia viā recuperare, non ligatur excommunicatione, licet non manifestet, aut nec reddat, quia in eo nō peccat, qui enim excusatur à culpa, excusatur etiā à censura, vt dictum manet conclusione 6. tom. 5. disp. 20. sect. 2. §. *Supponenda in primis*. Idem dicendum de impotente non soluere debitum intra tempus præscriptum sub excommunicatione, quia etiam excusatur à culpa. *Ibidem*. Item denique, si ille, qui damnum dedit, non tenetur sub mortali saltem post excommunicationem latam ad restitutionem, non ligatur censura: quia quando non peccet accipiendo; requiritur, vt incurratur, solum quod peccet in retinendo. *Ibidem* §. *In hac re*.

§. III.

Excommunicatio quoad formam

1. **I**N forma excommunicationis possunt tria considerari. Primo, aliquid antecedens, quod est admonitio. Secundo, aliquid, vt consequens, quod est denuntiatio excommunicationis iam latæ, seu incurse. Tertio, aliquid vt con-

comitans, seu vt actu existens in ipsa forma, quod est ipse ritus ferendi excommunicationem; alius essentialis, alius vero accidentalis, tom. 5. disput. 18. sect. 4. §. *Hæc est veluti*.

2. In excommunicatione à iure illatantū forma in ea ferenda sufficit, quæ in constituenda lege quæ sufficienter declaret penam per eam imponi ipso facto incurrendam: vnde illa solemnitas, vel conditio, quæ fuerit de substantia talis legis, erit etiam de substantia formæ ferendæ excommunicationis. Quæ verò fuerit accidentalis ad valorem legis, similiter etiam erit ad valorem censuræ, tom. 5. disp. 18. sect. 4. §. *Est enim supponendum*.

3. Quando excommunicatio fertur ab homine ex parte formæ solum est substantiale, vt illis verbis proferatur, quæ satis significant talem censuram vere, ac actualiter imponi: quæ verba non sunt determinata ex aliquo præcepto Ecclesiæ. Vnde verba, quæ in lege sufficiunt ad explicandum censuræ excommunicationis maioris, sufficiunt etiā in sententia ab homine lata, quia sententia ipsa est veluti quædam particularis lex. tom. 5. disput. 18. sect. 4. §. *Quando verò*.

4. Aliquæ solemnitates requiruntur ex institutione Ecclesiæ, quæ dicuntur accidentales, cum non pertineant ad substantiam eius. Aliæ sunt pertinentes ad

Vide cap.
penult. de
sent. excom-
municat.

Vide Bona
uent. in 4.
d. 12. ar. 1.
q. 3. ad pe-
nult.

ad communem rationem cen-
suræ, seu sententiæ, per quam
censura fertur, quæ saltem sunt
de præcepto, & ita præscribun-
tur in cap. 1. de sentent. excom. in 6.
Alia vero sunt cæremonia, nec
de præcepto, nec de substantia,
sed ad terrorem tantum, & ad
significandum miserum statum
excommunicati: iuxta cap. De-
bent: 11. quest. 3. & cap. Guilielmus
23. q. 4. tom. 5. disput. 18. sect. 4. §.
Præter hæc.

5. Verba hæc, Denuntio te ex-
communicatum, licet ex proprijs
sima, & primæua institutione
non videantur sufficere ad ex-
communicationem ferendam,
non enim significant efficien-
tiam. Nihilominus tamen ex
circumstantijs adiunctis acci-
dere potest, ut iudex per ea satis
explicet suam voluntatem: cen-
sura enim non requirit certa,
ac determinata verba, sed suffi-
cientem significationem inte-
rioris voluntatis. Idem dicen-
dum, de omnibus verbis ambi-
guis à quibus iudices debent ab-
stinere, quia in re graui valde pe-
riculosum est. Itē verba, Nullus cū
Petro cōmunicet, licet de se nō suffi-
ciat ad excommunicandū, tamen
considerata, ut sunt in vſu Ecce-
siae, & cū circumstantijs quibus
proferri solent, videntur practi-
cē sufficere, tom. 5. disp. 18. sect. 4. §.
Dubitati autem. & seqq.

Vide D. An
ton. 3. p.
tit. 24. cap.
7b. cum
Sylu. Ang.
Armilla,
& alijs.

Excommunicatio quoad cau-
sam efficientem.

1. **C**ausa efficiens excō-
municationis est du-
plex. scilicet ius, & homo: Nam in ca-
item in ferente excō Cum con-
municationē potestas iurisdic-
tio nis Ecclesiasticæ necessaria est rescript.
fori cōtentiosi. Vide Canonistas in 2. caus.
in cap. Cū ab Ecclesiariū. de offic. Ord. Nulli. n.
& cap. Transmissū. de elect. 10. 5. disp. 18. 27.
sect. 1. §. Diximus in superioribus.

2. Episcopi habent potesta-
tem ordinariam excommuni-
candi, patet ex cap. Ecclesiarum. de
offic. Ord. cap. Transmissum de elect.
cap. Corripuntur. 24. q. 2. Ratio est:
quia sunt de iure diuino Princi-
pes, & Pastores Perfecti in suo
ordine suarum Ecclesiarū: ergo
ex vi sui muneris requirunt po-
testatem ligandi, ac soluendi, tū
directiuā, tū coercitiuā, quantū
necesse est ad suæ Ecclesiæ re-
gimen, quam iurisdictionem
non habent de iure diuino, licet
eorum excommunicatio liget
vbique, quod probat difficile
noster Doctor. tom. 5. disp. 18. sect.
1. §. Alij ergo dixerunt. & seqq.

Conar. cap.
Alma. 1 p.
§. 3. n. 2.

3. Parrochus nō potest ex-
communicare, est sententia cō-
munis cum Gloss. in cap. Nemo. 11. tingat. de
q. 1. Tamen si alicubi fuerit cō- rescript.
suerudo in aliquibus casibus po-
terit, ut notauit Abbas in cap. 2. 22. q. 2. ar.
de offic. Ord. num. 10. Nam con- 1.
suetudo interdum dat iurisdic-
tionem, tom. 5. disp. 18. sect. 1. §. Circa
excommunicationem.

De Excommun. quoad subiectum. §. 5.

§. V.

Excommunicatio quoad subiectum.

1. **E**Xcommunicatio pro causa tēporali v.g. vt restituatur ablatū, aut veritas detegatur, potest ferri confuse in personam incertam, vt insinuat vsus Ecclesie: tamen regulariter ac moraliter loquendo, non licet ferre censuram in personam certā, nisi causa irrationabili interueniente, si tamē sine illa feratur, valida erit. Qualis autē sit causa rationabilis, quæ interuenire debet diximus iam supra §. 2. cōclusionē 2. quam vide, tom. 5. disput. 20. sect. 1. §. In confirmatione. & seqq.

2. Per excōmunicationē generaliter latā excōmunicantur omnes laici, & Clerici inferiores. Item Episcopi, & quilibet Prælati illis superiores infra Summū Pontificē, dummodo Autor Canonis, aut sentētiæ illis superior sit, & verba sint adeo vniuersalia, vt eos comprehendat. Ratio est: quia secundū commune ius omnes hæ personæ sunt capaces huius censuræ, vt passim ex iure constat. tom. 5. disp. 18. sect. 2. §. Secundum notandum.

3. Subiectum excommunicationis est homo viator, viuens in hac vita mortali, adultus baptizatus, habens in terra

superiorem: latius iam diximus verb. Censura. §. 4. Conclusionē 1. tom. 5. disp. 5. & disp. 18. sect. 2. §. Explicata causa.

4. Excōmunicatio ferri nō potest in cōmunitatem, nec vt cōmunitas est, scilicet quatenus est vnū corpus positiuū, non descendēs ad singulas personas secundū se, neque confuse in omnes personas eius. Ita statuitur in cap. Romana de sent. excom. in 6. §. In vniuersitatē: semper enim debet ferri in personam aliquam singularem, tom. 5. disputat. 18. sect. 2. §. Primum est.

Conar. li. 2.
Variarum
c. 8. n. 9.
Nau. c. 27.
n. 16.

§. VI.

Excommunicatio quoad effectum.

1. **B**euiter numerantur duodecim incommoda excōmunicationis. Primus, priuatio est ab omnibus Ecclesie suffragijs. Secundus, priuatio à passiuā cōmunicatione sacramentorum, quamuis per se, & ex vi sua, illa non efficiat nulla, & consequenter ab omni cōmunicatione in sacris, & Ecclesiastica sepultura. Tertius, ab ædina administratione sacramentorū, quamuis non annulet, nisi illud tantum, quod ad sui valorem iurisdictionem requirit. Quartus, ab omni vsu iurisdictionis, tollendo adualē vsū, tam in foro pœnitentiæ, quam in foro

Duodecim
incomoda
numerantur
excom-
municat.

in foro contentioso Ecclesiastico, vel seculari, ut probabilis creditur. S. suspendit omnes Ecclesiasticas personas, tam ab officio, quā ab Ecclesiastico beneficio, impediens dominū prout tuum Ecclesiasticorum. 6. Reddit personam Ecclesiasticam incapacem, & ineligibilem ad Ecclesiasticum beneficiū. 7. Excommunicatus nec eligere potest ad Ecclesiasticum beneficiū, nec electio ab illo facta, est valida. 8. Excluditur ab omnibus actibus forētibz, sola sua defensione excepta, unde nec Actor, testis, aduocatus, nec procurator esse potest. 9. Prohibita est illi omnis humana passio, omnis contractus, & omnis usus alicuius officij publici, requirētis communicationē humanā. 10. Manet intelligibilis ad omnes dignitates temporales, vel officia temporalia ciuilia, tamē si assumatur, non statim electio manet irrita, præsertim si officium non includat iurisdictionē. 11. Priuat excommunicatum ab omni humana cōmunicatione pollitica cum alijs fidelibus quoad vsitatas actiones salutandi, colloquēdi, &c. 12. Litteræ Apostolicæ impetratæ ab excommunicato, & processus virtute illarū habitus, ipso iure irrita sunt, præterquā super excommunicationis, vel appellationis articulo, ut statuitur in cap. 1. de rescript. in 6. Quod intellige de rescriptis solius Papæ, & non

aliorum ordinariorū. Hæc omnia incomoda sumuntur ex varijs decretis, 11. q. 3. & 15. quæst. 6. & 24. quæst. 1. cap. Audimus, & ex inul. de sent. excom. & de cleric. excom. n. iust. tum extra, tum etiam in 6. & cap. Pastoralis §. Verum, & cap. Constitutis 1. de appel. & cap. Cum inier. de elect. c. p. Cum delectus de consuetud. cap. Aduersus de immunit. Eccles. cap. Ad probandum de re indic. cap. Post Cessionem de probat. cap. vlt. de procurat. cap. 2. de excep. & cap. 1. eodem tit. in 6. cap. Sacris de sepult. & cap. Sacris de lit. quæ vi. & alijs similibus, tomo 5. disp. 17. sect. 1. §. Multa sunt incomoda, & seqq.

2. Excommunicatus maior excommunicatione ex intentione Ecclesie omnibus cōmunibus suffragijs priuatus est. scilicet sacrificio missæ, orationibus, & alijs cæremonis factis nomine Ecclesie, item indulgentijs concessis à superioribus Ecclesie. in hoc omnes conueniant cōstat ex cap. Sacris, & cap. A nobis cū alijs de sent. excom. Vltiq; Ecclesie confirmat, & in excomuni cādo Ecclesia demonstratur pia; intentio enim illius ordinatur ad maius spirituale bonum, vel propriū ipsius excommunicati, ut ei vexatio det intellectum, vel in cōmune aliorū, ut terrore in officio cōtineatur. Vide. 11. q. 3. c. Audi deniq; & seq. & 24. q. 3. cap. Resecanda, & seq. Nota tamen quod Ecclesia respectu bonorum, quæ per indulgentias

Theologi
in 4. dist.
18. Nau. c.
27. n. 17.
Covar. c.
Alma p. 1.
in initio. 12
3. & 9. 4.
5. & 6.

De Excommunicatione quoad effectū. §. 5.

applicatur, est tantum dispensatrix. Potestasque dispensandi, est per se primo in capite, seu Christi Vicario. Tamen respectu bonorum, quæ applicantur in omnibus orationibus, & sacris operibus est Ecclesia in tantum Dominum, in quantum liberum ei est per membra sua illa operari, tom. 5. disp. 9. sect. 1. §. Primo igitur, & seqq.

3. Excommunicatus, non obstante censure, potest licite, uti rebus sacris, quæ sacramenta non sunt, quatenus priuatæ deuotioni, vel religioni deseruiūt, quod patet varijs exemplis, nam uti potest omnibus diuinis officijs, ab Ecclesia institutis, & psalmis acciduis ad laudandum Deum. Itē potest uti sacris imaginibus, ut eis ad deuotionem excitetur, potest item uti signo Crucis, &c. tom. 5. disp. 12. sect. 3. §. Dico ergo primo. Idem dicendum de ingressu templorum, & ibi orare priuatim, nulla enim est de hoc facta prohibitio. Ibidem §. Dico ergo licitum.

4. Excommunicatus maiori excommunicatione est priuatus usu rerum sacrarū, seu sacramentaliū, quatenus ad specialem aliquē fructū spirituale ex merito, vel applicatione Ecclesiæ percipiendum ordinantur. Ratio est: quia excommunicatus est priuatus ex intēctione Ecclesiæ omnibus communibus Ecclesiæ suffragijs, & orationibus, & indulgentijs: ergo etiam usu rerum

sacrarum, quatenus ob Ecclesiæ meritum, vel applicationē specialiter prouenire potest. Ut patet in oratione facta in Ecclesia cōsecrata, aut benedicta, quæ habet, (ut est probabile) maiorem vim impetrādi ob Ecclesiæ meritum: sic enim excommunicatus non participabit hoc spirituale cōmodū. Et idē dicendum de oratione facta coram tali imagine cui ultra omne meritū operātis applicatur ex cōcessionē Papæ tot gradus satisfactionis, etiā si coram illa erit excommunicatus, non enim fruetur hac gratia, sunt enim hæc bona processa ex intēctione Ecclesiæ, quæ priuat excommunicatis ab illis. Unde quando res sacra non habet aliū vñ, nisi ad lucranda indulgentiam, vel Ecclesiæ deprecationem sibi applicandam, tunc non potest excommunicatus licite uti huiusmodi re, quia se immisset Ecclesiasticę cōmunioni. tom. 5. disp. 12. sect. 3. §. Secundo dicendum. & seqq.

5. Excommunicatus quantum occultus aliquod sacramentum recipiēs, peccat mortaliter, conueniunt omnes, & statuitur in cap. Cum illorū. & cap. Si quem de sent. excom. & in cap. Illud. & cap. Si celebrat. de cler. excom. ministr. Quia materia est grauis, & pertinet ad cultū sacramentorū. Potest tamē à culpa excusari, vel ob ignorantiam inuensibilem facti: aut iuris, vel ob urgentem necessitatem interueniente infamia,

Naua. in
sum. c. 27.
n. 17. Co.
nar. in cap.
Alma. 1. p.
§. 3. n. 7.

Naua. c. 27.
n. 18. Cou.
cap. Alma.
1. q. §. 6.
n. 5.

scandalo, aut periculo mortis.
tom. 5. disp. 10. sect. 1. §. Generalis re-
gula. & seqq.

Innoc. c. 1.
des m. ex-
com. in 6.
Vgolin. tab.
l. cap. 14.
n. 22,
6. Excommunicatus recipiens
aliquid sacramentū præter cul-
pā, nullā Ecclesiasticā pānā in-
currit, excepto ordinis sacramē-
to, ut suo loco dicitur. Ratio est:
quia nullum ius inuenitur, quod
hanc pānam, censuram, vel ir-
regularitatem propter hoc deli-
ctum imponat, Tom. 5. disp. 10. sect.
1. §. Vltimo quari potest.

Sot. d. 22.
q. 1. ar. 4.
Covar. ca.
Alma. p. 1.
§. 2. & 3.
& §. 7 n. 5
Nau. c. 25.
n. 23,
7. In diuinis officijs prohibe-
tur omnibus clericis excommuni-
catis ne solēniter, & ex officio
ministrent in aliquo munere sa-
cro, ad suū ordinem pertinentē,
§. 2. & 3. neque in aliqua parte eius. Quod
& §. 7 n. 5 est manifestum in iure. Item
prohibitum est omni excom-
municato, ne laicorum more ad
huiusmodi officia cooperetur:
quia hæc est etiā communicatio
in rebus diuinis, & utroque mo-
do peccat mortaliter excommuni-
catus in his officijs diuinis mi-
nistrando, ut est cōmunis sentē-
tia Theologorum, tom. 5. disp. 12.
sect. 2 §. Omisit ergo his muneribus.

8 Excommunicatus ex vi cē-
suræ directe prohibetur, ne sa-
cro interesse, aut inferuire pos-
sit, quia præiuratur omni cōmuni-
catione fideliū, iuxta cap. Penult. de
sent. excom. cap. Nihil. & cap. Engel-
rudam. l. 1. q. 3. cap. Illud. de cler. ex-
com. minist. cap. Is qui & cap. vlt. de
content. excomm. in 6. & cap. Quo-
frum. de priuileg. in 6. tom. 5. disp. 12. sec. 1.
§. Dico ergo primo, & sect. 3. §. Vltimo

ex his. Idem dicendum de non-
excommunicato corā excommuni-
cato celebrāte diuina officia, est
enim eadē ratio: intellige de ex-
communicato denunciato iuxta
Extrauag. ad euitanda, Ibid. sect. 2.
§. Rursus non solum. Quæ prohibi-
tio in excommunicato obligat
ad peccatum mortale: cum sit
materia grauis, quod locū habet
etiam in excommunicato non
denunciato, quia Extrauagans
nō fauet ipsi excommunicato. Ibid.
sect. 1. §. Dico ergo primo.

9. Nulla est imposita pāna ip-
si excommunicato etiam denun-
tato ratione communicationis:
quia solus cōmunicans cum illo
incurrit minorem excommuni-
cationē, tom. 5. disp. 12. sect. 1. §. So-
lum singi potest. Neque irregulari-
tatem incurrit, nisi sit Sacerdos
ipse excommunicatus, & faciat
Missam coram se celebrare: ut
notant multi & graues Docto-
res. Ibidem. §. Neque etiam. & §. Ni-
hilominus. & sect. 2. §. Vltimo ex his.
Nec sufficit, ut faciat excommu-
nicatus coram alio excommu-
nicato celebrare, ad hanc irre-
gularitatem incurrendam, sed
requiritur, ita ut non quouis, sed
solus sacerdos excommunicatus
faciens coram se celebrare, ir-
regularis fiat, ut probat noster
Doctor. Ibidem. sect. 1. §. Respondetur
etiam. & sequenti.

10. Quando nō excommuni-
cato sacerdoti necessariū est ce-
lebrare, & nō habet minist. ū ali-
quē nisi excommunicatū non vi-

De Excommunicat. quoad effectum. §. 6.

tan. hū. tunc licitū est illū inducere ut sibi ministret: quia non tenetur illū vitare, & alioqui habet sufficientē causam, ut ab eo petat tale ministerium, & ex consequenti ipse excommunicatus eo casu nō peccat ministrando, quia non est fauor illius, sed alterius, tom. 5. disput. 12. sect. 1. §. Solum fingi potest.

11. Licitū est excommunicato ingredi templa, & in eis priuatim orare. Ratio est: quia nulla est de hoc facta prohibitio: secus dicendum de tempore, quo celebratur diuina officia, maxime post Missam Cithecumienorum, ut patet ex cap. 1. distinct. 21. & 25. & cap. Episcopus. de consecrat. dist. 1. tom. 5. disput. 12. sect. 3. §. Dico ergo, licitum esse.

12. Excommunicatus ante absolutionē a censura moriens, non potest licite eius corpus Ecclesiastica sepultura tradi, constat ex cap. Sacris. de sepult. & Clement. 1. eo dem tit. & cap. 2. de heret. in 6. & cap. Consulisti. de consecrat. Eccles. vel Alt. Quamuis ostenderet magna signa contritionis, ut patet ex cap. A nobis. 2. de sent. extom. Si tamen sepultum sit in loco sacro debet exhumari, & procul ab Ecclesia eijci, & locus debet reconciliari: ut ex dicto cap. Sacris. & cap. Consulisti constat: & dū corpus excommunicati fuerit sepultū, non potest alius fidelis sepeliri, aut officia diuina in Ecclesia celebrari, & in casu quod nō possit discerni corpus excommunicati ab

alijs, debet reconciliari: esset enim magnū incommodū, ane re perpetuo locū inhabilē: quod intellige de corpore excommunicati vitādi, post Extravag. ad euitādā, quia prohibitio nō cadit in ipsos excommunicatos, cū nō possint se sepelire, sed cadit in alios fideles, ne corpora ipsorū sepeliāt: quod nō aliter eis prohibetur, quā omnis alia cōmunicatio cū excommunicato, ut patet ex cap. Ut privilegia de privilegijs. tom. 5. disput. 12. sect. 4. §. Nihilominus. & seqq.

13. Corpus excommunicati potest sepeliri in loco quantumvis vicino, & contiguo Ecclesiae, vel cæmeterio eius, dūmodo habeatur profanus existimatione cōmuni: quod expresse notauit Gloss. in cap. Clemen. 1. 1. verb. Cæmeterius. de sepulturis. tom. 5. disput. 12. sect. 4. §. Addunt præterea.

14. Corpus excommunicati vitādi priuatur honore toto Ecclesiastico, qui intumultatione fieri solet. Ratio est: quia totus hic honor ordinatur ad Ecclesiasticam sepulturam, & est quædam moralis communicatio cum excommunicato, tum quia, cui non communicauimus uiuō, nō communicemus defuncto, tom. 5. disput. 12. sect. 4. §. Secundo principaliter.

15. Vfus iurisdictionis spiritualis est prohibitus excommunicato: est certa opinio, & cōmunis, ex cap. Audiuius. 24. q. 1. & cap. 1. de offic. Vicar. in 6. & peccat illum exercens: quia materia est grauis,

Nau. in c.
77. n. 17.
Cottar. ca.
Alma. 1. p.
§. 3. n. 7.

gravis: quod intellige licet ex-
cōmunicatus sit occultus. Extra-
uagansenim nullū favore cōce-
dit excōmunicato, *tom. 5. disp. 14. sect. 1. §. Regula generalis est. & §. Sequitur præterea.*

16. Excōmunicatus priuatus est
omni ciuili cōmunicatione alio-
rum fidelium per se loquendo,
Nau. c. 27. exceptis tantum casibus in iure
an. 17. expressis. Est cōmunis Theolo-
Conar. cap. gorum, sumitur ex cap. Nuper. de
Alma. p. 1. sent. excom. & cap. Si aliquando. co-
§. 1. §. 3. dem. tit. & cap. 2. de except. Et non
n. 7. & 8. solum est priuatus communica-
Nau. c. 27. tione respectu fidelū, sed aliorū
n. 30. excōmunicato. ū. Intētio enim
Ecclesiæ est, separare excōmuni-
catū a cōsortio omniū illorū mē-
brorum, in quā ipsa iurisdic-
tionem habet, ut patet *ex cap. Apo-*
stoli 12. q. 3. Secus verò respectu
infidelium, cū non sint sub Ec-
clesiæ iurisdictione: quæ prohibi-
tio respectu excommunicati
ad omnes extenditur; respectu
verò aliorum fidelium tantum
ad uitandos, iuxta Extrauag. ad
euitanda, quæ obligat etiam ex
parte excommunicati: sub pec-
cato tantum veniali, licet possit
triplici ex capite fieri mortale
ſc. quando datur contemptus,
aut est excommunicatio lra cō-
tra participantes, aut quando cō-
municatio est in crimine crimi-
noso, *tom. 5. disp. 15. sect. 1. & 2.*
per totam.

17. Actiones in hac ciuili
cōmunicatione prohibita er-
ga excōmunicatum præcisum,

sunt contentæ in hoc versu-
culo.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa
negatur.

Per *Os*, intellige, colloquia, of-
cula amicitia, munera, literas,
&c. *Orare*, prohibet Ecclesia-
stica sacramenta, communia suf-
fragia Ecclesiæ, & orationes, tã
intra quam extra Ecclesiam, &
omnia spiritualia. *Vale*, interdi-
cit mutuas salutationes, quæ fie-
ri possunt scripto, verbo, & sig-
no, v. g. excommunicato assur-
gendo, vel caput aperiendo, li-
cet non loquantur, loquendo in
rigore iuris, quamuis vna pos-
sit haberi excusatio, quæ est
consuetudo: *Communio*, per cō-
munionem intelliguntur habi-
tatio in eadem domo, mutuum
exercitiū, & conuersatio. *Mensa*,
vctat ne in eadem mensa bibat,
aut comedat al. quis cum excom-
municato, aut in eodem lecto
dormiat, *tom. 5. disp. 15. sect. 1 & 2.*
per totam. Vbi inuenies ampliorē
explicationem huius versiculi.

18. Casus vero, in quibus
licitum est communicare cum
excommunicato præciso absque
peccato extra diuina, sunt, quin-
que qui continentur in hoc ver-
siculo.

Vtile, Lex, Humile, Res igna.
rata, Necesse.

Vtile, excusatur à peccato illum,
qui communicat cum excom-
municato præciso propter uti-
litatem propriam, petendo de-
bitum,

Vide Pa-
lud. in q. d.
18. q. 6.
Gabr. q. 3.
Angel. ver.
excom. 8.
n. 6.

bitum, aut prosequendo actionē in iudicio, aut propter continuo- dum ipsius excommunicati, spiritusalem, siue temporalem, dando ei consilium adducendo ad penitentiam, aut ad monendam absolutionem, *tomo 5. disp. 15. sect. 3. §. Tertium caput.*

Lex. Excusat coniugem cō- municantem cum alio coniuge excommunicato præciso, non solum quoad debitum reddendum, sed etiam ad alias actiones, & obsequia, ac denique quoad totam vsualem communicationem. *Ibidem §. Aliud caput & sequent. tomo 5. disputatione 15. sect. 4.*

Humile. Excusat filios, seruos, familiares, qui possunt cum parente, aut domino excommuni- cato præciso communicare, itē excusat religiosos communi- cantes cum Abbate, aut superio- re excommunicato. Et vice ver- sa parens, dominus, &c. potest communicare cum filijs, seruis, & famulis excommunicatis, exigendo ab illis debita exerci- tia, iuxta particulam vtile. *Ibi- dem §. Vltimum caput, tomo 5. sect. 5. disp. 15.*

Vide D. Thom. & alios. Resignata. Excusat ignoran- tes, vt si quis ignorat alium esse excommunicatum, & denutia- tum, quandiu durat ignorantia, quod intellige de ignorantia probabili, & inculpabili: sic communiter interpretes. *Ibidem §. Primo, & sequenti, tomo 5. disp. 15. sect. 3.*

Necesse. Necessitas etiam ipsius, aut excommunicati, aut cum Innocent. eo communicantis, excusat, *in c. Si ve- cer necessitas non sit extrema, re de sent.* sed mediocris, siue cibi, potus, excom. siue hospij, &c. licet sint alij, qui maior in- possint subuenire. Huc referri *4. dist. 18. etiam potest, metus cadens in- q. 4. & constantem virum, dummodo nō alij sit incussus ad participandum in odium fidei, vel contemptū censuræ Ecclesiasticæ, vt pater. Ibidem §. Secundum principale, tomo 5. disp. 15. sect. 3.*

§. VII.

Excommunicatio quoad vio- lationem, & eius pænā.

I. **C**lericus excommuni- catus ministrans ex- cussio quodlibet sa- cramentum, aut sacri- ficium missæ celebrans, ipso fa- cto irregularis efficitur, vt con- stat ex cap. Siquis 4. 11. quest. 3. & ex toto tit. de cleric. excom. ministr. Quod extenditur ad omnem actum publicum sacrū solem- nem, & proprium alicuius or- dinis, etiam ex minoribus, vt lector, & acolitus ministrans solemniter in suo ordine, vnde à fortiori Diaconus, & Subdia- conus, est communis sententiæ. *tomo 5. disp. 11. sect. 3. §. Regula generalis, & seqq. & disp. 12. sect. 2. §. Atque hinc.* Tamen si modo laicorum aliquid huiusmodi fa- ciunt

*Vgolinus
tab. 1. c.
14. §. 1.
Nau c. 27
num. 163.*

cient, nullam incurrunt pænā, præter excommunicationem minorem, nulla enim alia intervenitur in iure. *Ibidem* §. *Aique huc.*

Vide Inno cent. in c. ylt. n. 2. de excess. Pralat.

2 Laicus excommunicatus fingens se sacerdotem, & celebrans exterius non incurrit irregularitatem Ratio est: quia hæc irregularitas solum imposita est clericis excommunicatis ministrantibus in suis officijs. Item Diaconus excommunicatus missam celebrans, aut Subdiaconus Evangelium decantans, non fit irregularis, ita expresse loquitur *cap. 15. Cui de sent. excom. in 6. & cap. Siquis Episcopus 11. quest. 3.* Item non manet irregularis faciens, ut ligatus censura coram se celebret, secus si excommunicatus, auctoritate sua facit, ut alius coram se celebret, iuxta *Gloss in Clement. 2. de Privileg. verb. celebrari.* Item denique non efficitur irregularis excommunicatus celebrans, &c. Habens excusationem sufficientem ad peccatum mortale vitandum; præcipue si provenit ab ignorantia inculpabili, ut patet ex *cap. Apostolica de cleric. excom. minist. como 5. disp. 11. sect. 3. §. Sed quid inferior, & seqq. & §. Hic solum aduerso, & §. Circa propositam.*

3 Dubius de sua excommunicatione sacramentum ministrans non incurrit irregularitatem, si constat postea non fuisse excommunicatum, idem

si celebret, aut ministraret putans se esse excommunicatum, cum reuera non sit, licet peccet ex conscientia erronea. Ratio est, quia hæc pænā non incurritur per actum intentatum, aut executum, sed re ipsa perfectum. Tamen si postea constaret fuisse vere excommunicatum, fit tunc irregularis, si peccauit mortaliter ministrando, cum non incurratur sine culpa mortali; excusabitur tamen ab illa, si fecit, quod in se erat ad tollendum dubium, & veritatem cognoscendam, licet postea maneat preplexus, & dubius, *tomo 5. disp. 11. sect. 3. §. Inquiri vero potest, & seqq.*

4 Episcopus, aut Abbas exercentes proprios actus suæ consecrationis excommunicati fiunt irregulares, ut expresse loquitur *cap. Si Episcopus 4. quest. 3. & cap. 1. §. Caueant de sent. excom. in 6.* Item Præbiter ex cōcessione Papæ exercens actus iure ordinario pertinentes ad Episcopalem iurisdictionem, v. g. Sacramentum Confirmationis: quia licet illæ actus iure ordinario non pertinet ad charatē rem sacerdotalem, tamen si cō Pontificis concessione, fit quasi modalis quædam extētio, ita, ut iure dicatur ille actus, esse characteris sacerdotalis: secus dicendum si actus fuerint meræ iurisdictionis; quia cū ab his per excommunicationem, suspēsi maneant, tamen propter illos

De Excommunicat. quoad vitatōnē. §. 8.

illos non est imposita irregularitas, *tomo 5. disp. 12. sect. 2. §. Ex quibus facile erit. & seqq.*

5 Exercens diuina officia in Ecclesia interdicta, fit irregularis, & non extra illam, ut patet: tamen excommunicatus ubicunq; diuina exercens, irregularis manet; quia excommunicatio includit in se simplicitatem, & absolute suspensionem ab actibus ordinis, ubicunq; fiant à clerico excommunicato, unde fit irregularis sacerdos excommunicatus publice processioni vestis sacra, seu pluuiali indutus præsidens, & colletas, seu orationes extra Ecclesiam publice dicens, iuxta *cap. 1. de sent. excom. in 6. tomo 5. disp. 12. sect. 2 §. Vnum vero, & seqq.*

Innocent. Abbas in c. 7. n. 40. de excessib. Prae lat. Nau. de horis canonic. c. 7. n. 40. 6 Clericus excommunicatus in choro cantas cum alijs, nō fit irregularis, licet peccet, quia illud munus præstare solent nō clerici, etiā superpelliceo ornati, nisi hebdomadarij munus in choro exerceat inchoando officium, dicendo capitulum, orationem, & similia; in his enim operatur, ut minister consecratus ex officio, *tomo 5. disp. 12. sect. 2. §. Ex quibus facile, & seqq.*

7 Clerici exhibentes honorē Ecclesiasticū defuncto excommunicato non sunt irregulares. Ratio est: quia non est expressa in iure talis irregularitas, *tomo 5. disp. 12. sect. 4. §.*

Hic vero.

§. VIII.

Excommunicatio quoad vitatōnem.

1. **E**Xcommunicatus ab vno Episcopo ubicūque est vitandus, propter institutionem ipsius censuræ, quæ autoritate totius Ecclesiæ, ita facta est, ut à quocūque applicata fuerit hanc vniuersalem vim habeat, ut dicitur in *Conc. Nicen. cap. 5. & c. Sicut Apostoli cum duobus sequentibus 11. quest. 3. & est fere aperta declaratio, Innocent. 3. in cap. ad reprimendam de offic. ord. tomo 5. disp. 6. sect. 4. §. Ad fundamentum contraria.*

Vide Sor. dist. 22. q. 2. ar. 5.

2 Non tenemur vitare, nisi publice denuntiatos iuxta *Extr. g. ad curanda ex Conc. Basiliensi. Per se loquens sufficit, & ex parte sententiæ, & iudicis ferentis illam quod actio ne aliqua publica, & communis vitata consuetudine ad res iuridice promulgandas, publicata sit. Tamen ex parte aliorum, satis est, quod per testimonium fide dignum, vel publicam formam ad eorum notitiam deueniat publicationem esse factam. At vero intelligit noster Doctor de fama, quæ talis sit, ut probabilem, & moraliter certam notitiam conferat, alioqui, quando res fuerit dubia non orietur talis*

Nau. cap. 27. n. 52. & cap. 1. §. Labores de penit. dist. 6. n. 23.

talis obligatio, cum in dubijs melior sit conditio possidentis. At vero ipse excommunicatus tenetur ab actionibus sibi prohibitis abstinere, quantum in ipso est eodem modo, ac ante hoc ius tenebatur, per illud enim nullus fauor conceditur excommunicato, *tomo 5. disp. 9. sect. 2. §. Tertio sic, & seq. & §. ultimo sunt.*

3. Notorius percursor clerici, sine alia declaratione est vitandus. Tamen, ut aliquis sit notorius percursor clerici, non sufficit, quod delictum per sufficientes testes possit in iure probari, nec quod de tali delicto sit publica infamia, absque facti evidentia; sed requiritur quod tale delictum factum sit publicum, ut nulla tali tergiversatione possit celari. De numero autem testium non potest dari certa regula, sed relinquitur iudicio prudentis viri, & iuxta eorum qualitatem, auctoritatem, & alias circumstantias, interdum maior, interdum minor sufficere poterit, *10. 5. disp. 9. sec. 2. §. Circa alteram partem*

4. Qui videntur percussorem clericum, si non obstante illa notitia, & evidentia adhuc crimen sit occultum, occulte tamen tenetur vitare percussorem, si autem sit publicum, publice, iuxta *cap. Cū non ab homine de sent. excom. tomo 5. disp. 9. sect. 2. §. Sed inquireret aliquis.*

5. Ministri Ecclesie excommunicatos non dum denuntiatos tenentur vitare in publicis

suffragijs. Ratio est: quia Conc. Constant. nihil eis in hac parte concessit, & in hoc casu non pertinet ad fauorem offerentis, vel orantis, ut excommunicatus participet eius suffragijs, quia specialiter ipse hoc non intendit, sed simpliciter orat, aut offert, ut minister Ecclesie, *tomo 5. disp. 9. sect. 2. §. Nihilominus, & seqq.*

§. IX.

Excommunicatio quoad minorem.

I. **E**Xcommunicatio minor, prout est in usu Ecclesie una est secundum speciem, *tomo 5.*

disp. 8. sect. 2. §. Ad alteram partem, & disp. 24. sect. 1. §. Veruntamen licet. Difert à peccato mortali, 1. quia illud non est excommunicatio, 2. quia diuerso modo impedit receptionem sacramentorum, tū quia non impedit directus, ac per se eam prohibendo, sicut censura, sed solum quia constituit personam indignam ad talem actionem, tum quia peccatum potest tolli per contritionem & excommunicatio minor, semper requirit absolutionem Ecclesiasticam. *Ibidem disp. 8. sect. 2. §. Ad priorem partem.* Potest ferri ab homine tam per sententiam generalem, quam specialem, monitione præmissa, aut per legem, aut per præceptum laicum sub tali censura, quod patet de excom-

Satis dist. 22. q. 1. ar. 4. post. 2. concl.

Cap. ult. de cohab. cler. & mulier. c. Tua nos eodem tit.

De Excommunicatione minori. §. 9.

Ant. tit. de excom. c. 29. n. 12. Vgol. tab. 3. c. 1. §. 1. Excommunicatione minori iure lata; de lata ab homine, vix aliquid probari potest in praxi, non enim est in vſu, ſolus qui habet iuriſdicti onem fori contētioſi poteſt eam ferre, vt tenet communis opinio, vnde parochus non poteſt eam ferre, nō enim iuriſdictionē fori contentioſi habet: quæ non ferri debet niſi ob contumaciam. Ibidem, diſp. 24. ſect. 3. §. Dicendum ſuper eſt & ſeqq.

2 Excommunicatio minor Couar. in priuat hominem vſu, & participatione ſacramentorum ex cap. Alma p. 1. §. 8. Nobis de except. excommunique Vgol. tab. ſententia, tomo 5. diſp. 24. ſ. ſt. 2. 3. c. 6. §. 1. §. Quæſtio hac. Legatus illi, ſacramenta recipiens, peccat mortaliter, vt patet. ex cap. vlt. de cleric. excom. miniſt. Licet ſacramenta valida maneant, quia prohibitio Eccleſiæ non irritat ſacramentum Ibidem §. Atque hinc ſequitur. Propter hanc vero culpam non incurritur irregularitas, cum non ſit expreſſa iure, nec aliqua pœna ipſo iure impoſita, ſed arbitrio ſuperioris, aut iudicis puniendus eſt, vt notaui Gloſſ. in dicto cap. vlt. de cleric. excom miniſt. Ibidem §. Addendum vero eſt.

3 Ligatus minori excommunicatione conſiciens ſacramenta, non peccat, quia prohibitio eſt ſolum de piliua receptione, vnde vbi tantum datur receptio, eſt culpa, & illa verba cap. vlt. de cler. excom. miniſt. ff.

Peccat autem conferendo Eccleſiaſtica ſacramenta. Intelliguntur de collatione ſacramentorum includente participationem corū, vt ſacerdos celebrans, miſſam, Episcopuſ ordinando in ſacris, quia ſimul ſacrum facit, & cōmunicant: ſecus vero de Episcopopo confirmante, &c. Tomo 5. diſp. 24. ſect. 2. §. Dua tamen, & ſeqq.

4. Excomunicatio minor incurritur tantum ipſo iure per participationem in debitam cū excommunicato maiori excommunicatione ex cap. Nuper de ſent. excom. & cap. ſtatuiſmus eodem tit. in 6. Requiritur tamen quod participatio ſit peccaminola, quia cum ſit pœna requiritur culpa; at vero ſufficit venialis ex leuitate materiæ, vt quia communicatio parua eſt, in aliqua ſalutatione, colloquio, aut comuni menſa; ſecus dicendum ſi peccatum ſit veniale ex imperfecta deliberatione, & inaduertentia, vt probabilius videtur Doctori noſtro; tunc enim non eſt actus perfecte humanus, tomo 5. diſp. 24. ſect. 3. §. Circa virūque, & ſequenti.

6 Excomunicatio minor poteſt feri, tam à iure, vt conſtat ex vſu, tū ab homine quod colligitur, magis ex ratione, quā vſu, quia nemo de poteſtate dubitat, qui enim poteſt id quod eſt maius, poteſt etiam, id quod eſt minus, ita docent Theologi in 4 diſt. 18. tomo 5. diſp. 24. ſect.

3. §. Potest hac.

§. X.

*Excommunicatio quoad ex-
communicationes Bulla
Cane Summo Ponti.
fieri reservatas,*

1. **E**Xcomunicationes bul-
la Cane incurruntur
ipso iure, & sunt re-
servata Summo Pon-
tifici, ut patet, quia potius sunt
a iure, quam ab homine, ut cō-
stat ex clausula ipsius bulla Vo-
lentes, dicitur, presentes nostros pro-
cessus, ac omnia, & quacunq; his
lueris contenta, quousq; alij huius-
modi processus a nobis, aut a Rom.
Pontif. pro tempore existente fiant,
aut publicentur, durare, suosq; effe-
ctus omnino sortiri, iuxta quam
clausulam sunt ex se perpetuæ,
& iam statuti, seu legis natu-
ram imitantur, & cessant ipso
facto, ac alia bulla publicatur,
etiam si non reuocentur, hanc
enim vim habent verba illa.
Quousq; alij similes processus, &c.
in quo differunt ab excom-
municatione à iure, quæ non cessat,
nisi per posteriorem reuocetur,
aut aliquid ei incontrarium sta-
tuatur, quæ denique non multi-
plicentur propter multiplicatio-
nem bullarum circa idem cri-
men, *tomo 5. disp. 21. sect. 1. Per
totam.*

2. Prima excommunicatio

bullæ Cane, est generalis con-
tra omnes hæreticos, 1. compre-
hendit omnes hæreticos, dum o-
do hæresis in actum exteriorē,
etiam occultissimum prodeat, *Nau. cap.*
2. comprehendit omnes aposta-
tas à fide, & religione Catholi-
ca, & schismaticos, transeuntes
ad mahometanam sectam, vel
ad iudaismum, non solum exte-
riori opere, vel signo, sed etiam
corde, 3. comprehendit recep-
tatores, fautores, defensores, &
credentes hæreticorum, quate-
nus hæretici, secus quatenus
amici, cognati, aut parentes, 4.
comprehendit legentes scien-
ter libros hæreticorum, in qui-
bus veletur errores continē-
tur, vel de religione tractantur,
etiā si in eis error non contine-
atur, libri autem de eligione tra-
ctantes, sunt pertinentes ad fi-
dei expositionem, aut divinæ
Scripturæ, vel alicuius partis
eius, aut tractantes Theologi-
cam scholasticam, &c. Item
imprimentes, seu quomodoli-
bet defendentes ex quavis cau-
sa publice, vel occulte, quouis
ingenio, vel colore, *tomo 5. disp.*
*1. sect. 2. §. Primo ergo, & se-
quenti.*

3. Secunda excommunicatio
bullæ Cane comprehendit ap-
pelantes ab ordinationibus, seu
mandatis Rom. Pontif. ad ge-
nerale futurum Concilium itē
consulentes, & auxilium præ-
bentes, quod consilium, &c.
debet antecedere, alioqui non
incurritur

*Nau. 27.
num. 74.*

incurratur censura, item requiritur quod appellatio sublequatur in re ipsa, *tomo 5. disp. 21. sect. 2. §. Secunda censura, & seqq.*

4 Tertia excommunicatio comprehendit piratas omnes, cursarios, & latrunculos maritimos, interfecientes, mutilantes, depredantes, rebus, bonis ve spoliantes, dumodo sint Christiani, aut baptisati. Item comprehendit consulentem, & auxiliantem: secus dicendum de prädantibus in fluminibus tãtum, & de gerentibus sua ne goria, seu mercimonia cum amicis, vel bella iusta, vel iniusta cum inimicis, & de prädantibus aliquando incidenter, quãnis noster Doctor confiteatur hoc nõ carere difficultate, cũ ad incurrẽdam censuram sufficiat vnus actus, at affirmat, non videtur a contraria sententia communi recedendum. Denique non requiritur quod pirata exerceant actiones omnibus nationibus, vel fere omnibus, sed sufficit facere illis, vel illis nationibus, *tomo 5. disp. 21. sect. 2. §. Tertia excommunicatio, & seqq.*

5 Quarta excommunicatio comprehendit eos, qui surripiunt Christianorum naufragantium bona, siue in nauibus existẽtibus, siue ex eisde eiecta, siue in littore inuenta, cuiuscũque generis bona sint, & in quocunque mari, Ad quẽ censuram incurrẽdam requiritur

acceptio iniusta, & certa scientia bonorum. i. esse naufragantium, vel ignorantia culpabilis: item incurrit hanc censuram qui prius occupauit huiusmodi bona a principio animo conferuandi, & restituendi domino, & postea voluntatem mutauit; quia licet materialiter tunc non accipiat rem, quia iam apud se habebat, moraliter tamen illã primo, tunc surrepit, quando incipit eam, vt propriam retinere: nec contra hanc excommunicationem privilegium, aut cõsuetudo, aliqua ve, etiam longissimi, & immemorialis temporis possessio, alius ve pretextus aliquid operatur, quo minus talia bona surripientes, eam contrahant, *tomo 5. disp. 21. sect. 2. §. Quarta censura bulla.*

6 Quinta excommunicatio est lata contra eos, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas quasconque præterquã in casibus sibi a iure, seu privilegio speciali, Sedis Apostolicæ permissis, imponunt, vel augẽt seu, vt clarius, ad id potestatem non habentes, aut imponi, vel augeri prohibita, exigunt, vt ministri, aut hæres imponentis, *tomo 5. disp. 21. sect. 2. §. Quinta excommunicatio, & seqq.*

7. Sexta excommunicatio fertur contra falsarios omnes literarum Apostolicarum, quaruncunque, falsare autem literas Apostolicas, est aut veras literas ab earum syncera veritate

Vide Aug. verb. excom. 5. ca. su 18. Nau. c. 27 n. 59. Syluest. exc. 7. in 20. sens. n. 55. & 56.

tate immutare, aut vero sigillo, seu signo litterarum Apostolica rû, ad falsas literas consignâdas uti: velate exponitur in cap. licet. de crimine falsi. Ad quâ censuram incurrendâ sufficit minima immutatio, in vna litera, vel puncto: quâ inuis in genere loquendo, non est dubium, quin hæc actio possit esse peccatum veniale in leuitate materię. Secus dicendû de vtentibus falsis litteris Apostolicis, pro veris, ex ignorantia excusante graue peccatû, & de falsariis falsariorum, aut præcipientibus, vel denique de impetrantibus literas Apostolicas falsa narratione, licet incurrant censuram, cap. Ad falsariorum. de crim. falsi. tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Sex ta censura.

8. Septima excômmunicatio comprehendit primo deferentes, vel transmittentes ad infideles, Turcas, &c. Ecclesię hostes, & inimicos in damnû Christianorû, seu Catholicorû, arma, & illa omnia, quibus ad impugnâdos Catholicos vtitur, vel materiã eorû: nimirû equos, arma ferri, filum ferri, flammû, thalybs, omniaque alia metallorû genera, atque bellica instrumẽta, lignamina, cannapem, funes, tã ex ipso cannape, quã ex alia quacûque materia, vel ipsa materia, aliaque huiusmodi. scilicet pertinentia ad arma tam offensiuam quam defensiuam, aut pecuniã, siue materialiter, siue formaliter sumptã, secus de deferentibus huius

modi ad Sarracenos, &c. non gerentes bellû contra Christianos, cum non sint hostes formaliter loquendo. Item comprehendit eos, qui per se, vel alios de rebus statû Christianę Reip. cõcernentibus, in Christianorum perniciẽ, & danum ipsos Turcas & Christianę religioni inimicos, nec nõ hæreticos Catholicę religionis, certiores faciunt, illisq; ad id consiliû, auxiliû, vel fauorem præstant: secus dicendû de Christianis miseris remigantibus, metu mortis, & coactis in triremibus Turcarum contra Christianos: licet dicat Doctor noster excusare eos nõ posse à culpa mortali, 10. 5. disp. 21. se. 2. §. Septima censura. & seqq.

9. Octaua censura comprehendit omnes, qui iniuste impediunt, seu inuadunt eos, qui vicinialia, seu alia ad vsum Rom. Curię necessaria adducunt, ac etiam, eos, qui ne ad Rom. Curiam adducantur, prohibent, impediunt, seu perturbant, per se, vel alios cuiuscunque fuerint ordinis, aut præminentię, &c. Secus de Principe, vel Republica suo iure claro, & certo vtente, vel suę utilitati prospiciente, prohibente ne triticum, & aliud huiusmodi ex suis finibus extrahatur, vt Romam portetur, tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Octaua censura. & sequenti.

10. Nona excômmunicatio comprehendit omnes, qui accedentes

dentes ad Rom. Sedem, vel ab ea recedentes, sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliāt, capiunt, detinent: secus dicendum de accedentibus ad urbem Rom. ff. ad sua negotia secularia peragenda, quia non eunt ad sedem, sed ad urbem. Item includit omnes, qui iurisdictionē ordinariam, vel delegatam à Summo Pontifice, vel eius iudicibus non habentes, eam sibi temere vendicantes, similia contra morientes, in eadem curia audent perpetrare cum prætextu iurisdictionis usurpatæ, tom. 5. disputat. 11. sect. 2. §. Nona censura. & sequentibus.

11. Decima excommunicatio comprehendit omnes interficientes, mutilantes, vulnerātes, detinentes, capientes, seu depradantes Romi petas, seu peregrinos ad urbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxiliū, consiliū, & fauorē, 10. 5. disp. 21. sect. 2. §. Decima censura.

12. Vndecima excommunicatio fertur contra omnes interficientes, mutilātes, vulnerātes, percutientes, capientes, incarcerantes, detinentes, vel hostiliter insequētes sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, sedisq; Apostolicæ Legatos, vel Nūcios, &c. Itē cōprehendit eiicientes eosdē à suis diæcesibus, territorijs, terris, seu dominijs. Itē cōprehē-

dit mandantes, vel rata habētes, seu præstantes auxiliū, consiliū, aut fauorem, in aliqua prædictarum actionum. Per Episcopū intellige tantum consecratum, & non electū, licet confirmatū. Item per pactum habere dicitur propriē quando est mandatum quoddam virtuale, & non sufficit approbare factū, aut laudare, quod nullo modo fuit actū nomine suo, tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Vndecima censura.

13. Duodecima excommunicatio lata est in eos, qui occasione causarum, vel negotiorum occidunt, seu quoquo modo percutiunt, aut bonis spoliāt per se, vel alios, verb. grat. sequētes perfonas; omnes Ecclesiasticos, vel seculares ad Rom. Curiam super eorum causis, & negotijs recurrentes, ac illa in eadē curia prosequētes, aut procurātes, negotiorumq; gestores, aduocatos, procuratores, & agētes, seu etiā auditores, vel iudices super dictis causis, vel negotijs deputatos, 10. 5. disp. 21. sect. 2. §. Duodecima censura.

14. Decima tertia excommunicatio cōprehendit omnes, qui prætextu friuolæ appellationis à grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad curias seculares, & laicā potestātē recurrunt, in causis Ecclesiasticis ad impediendā executionē aliquarū litterarū Apostolicarū quouis modo à prædicta sede emanantiū. Hæc est summa huius clausulæ, cuius mate-

ria hoc tempore latissima est, & multum agitata, præsertim in Hispania, tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Decima quarta. & seqq.

15. Decima quarta excommunicatio fulminatur contra omnes, & singulos, qui causas spirituales, prætextu literarum Apostolicarum ad se aduocant, ut illarum executionem impendant, quod constabit facile lectori legenti tenorem clausulæ istius. tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Decima quarta. & seqq.

16. Decima quinta excommunicatio fertur contra trahentes ad tribunal sæculare personas Ecclesiasticas, aut statuta facientes, aut faciētes seruari, ex quibus libertati Ecclesiasticæ derogatur directe, vel indirecte, & quouis quæsito colore: quod patebit clarius legenti ipsam clausulam, tom. 5. disput. 21. sect. 2. §. Decima quinta censura, & seqq.

17. Decima sexta excommunicatio fertur in eos, qui Prælatos, seu iudices Ecclesiasticos ordinarios, quomodolibet impediunt, quominus sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscūque utuntur, secundum quod canones, & sacræ constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium, & præsertim Trid. statuunt, ac etiā cōtra eos, qui post ipsorum Ordinariarum, vel etiā ab eis delegatorum, quorum cunque sentētiarum, & decreta, aut alias fori Eccl. iudicium eludē-

tes, ad Cancellarias, & alias curias sæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pænalia, Ordinarijs, aut de legatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque, qui hoc decernunt, & exequuntur, seu dant auxilium, consilium, patrocinium, & fauorem in eisdem, tom. 5. disputat. 21. sect. 2. §. Decima sexta.

18. Decima septima excommunicatio comprehendit eos, qui iurisdictiones, seu fructus redditus, & prouentus ad nos, & sedem Apostolicam, & quascunque Ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, pertinentes usurpāt. Item comprehendit eos, qui quauis occasione, vel causa, sine Rom. Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licētia sequestrāt. tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Decima septima. & seqq.

19. Decima octaua comprehendit eos, qui collectas, decimas, vel similia onera Ecclesiasticis personis, & Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, eorumque fructibus, &c. absq; Rom. Pontificis speciali, & expressa licētia imponunt: aut sic imposita, etiam à sponte dantibus, & cōcedentibus recipiūt. Item comprehendit dantes auxilium, consilium, vel fauores in eisdem, & omnes personas cuius-

cūque dignitatis, & ordinis existunt, quæ latissime referuntur, tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Decima octaua, & sequenti.

20. Decima nona excommunicatio comprehendit omnes Magistratus, & Indices, Notarios, Scribas, executores, & subexecutores, quomodolibet interponētes in causis capitalibus, seu criminalibus cōtra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sentētiās cōtra illas proferendo, vel exequendo sine speciali, specifica, & expressa sanctæ sedis Apostolicæ licentia, etiā si talia cōmittentes fuerint consiliarij, Senatores, Præsidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouīs alio nomine nūcupati, tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Decima nona, & sequenti.

21. Vigesima excommunicatio comprehendit omnes, qui per se, vel alios directe, vel indirecte, sub quocūque titulo, vel colore inuadere, destruere, occupare, aut detinere præsumpserint in totū, vel in partē, Almam urbē, Regnum Sicilia, Insulas Sardinia, & Corcia, &c. usque ad illud, & alias ciuitates, terras, vel loca, vel iura ad ipsam Rom. Ecclesiam pertinentia, dictaq; Rom. Ecclesia mediate, vel immediate subiecta, nec non supremā iurisdictionē, in illis, nobis, & eidē Rom. Ecclesiae cōpetentē de facto usurpare, perturbare, retinere, vel uexare varijs modis præsumat. Irē comprehendit adhærētes, fautores,

& defensores eorū, seu illis auxiliū, consiliū, vel fauorē quomodolibet præstantes, tom. 5. disp. 21. sect. 2. §. Vigesima censura, & seqq.

22. A prædictis excommunicatio nibus Bullæ Cænæ extra mortis articulū nullus præter Rom. Pontificē, vel Delegatū eius cū expressa mentione facta, potest absoluerē, ut cōstat autoritate Bullæ, & in articulo mortis ante absolutionē solū requiritur cautio præstita de satisfaciendo, verba autē Bullæ in rigore nil amplius requirūt. per clausulā reuocatoria, est reuocata facultas Episcopis à Conc. Trid. concessa ad absolueūdū hæreticos occultos in foro conscientia. Est declaratio expressa DD. Cardinaliū, & supremæ sanctæ generalis Inquisitionis Rom. Prætorij, & obseruatio stylus Curia. Denique ita declarauit Pius V. 10. die Iunij anno 1568. Gregor. 13. & Sixtus V. &c. tom. 5. disp. 91. sect. 3. §. Post omnes, & seqq. & tom. 4. disp. 30. sect. 2. §. Hic vero, & sequenti. Denique Sacerdotes, qui sine legitima facultate ab his casibus absoluit ex præsumptione, manet excommunicatus ipso iure, & nihil facit, deest enim illi iurisdicō: excommunicatio tamen non est reseruata. Ibidem tom. 5. disp.

21. sect. 3. §. Secundo dicendum. & sequenti.

§. XI.

*Excommunicatio quoad excō-
municationes reservatas
Summo Pontifici in
decreto.*

VNica excommuni-
catio reservata Sum-
mo Pontifici in de-
creto invenitur lata
cōtra percussores clerici in cap.
Siquis sua dente 17. quest. 4. ab In-
nocent. 2. in Cons. Lateranens. cu-
ius verba sunt hæc: Siquis suaden-
te diabo iniecerit manus violentas in
clericum, vel monachum subiaceat
excommunicationi, & à nullo prater
quã à Papa, nisi in articulo mortis, ab-
solvatur, donec conspectui Apostolico re-
presentetur; quæ excommunicati-
o incurritur toties, quoties
percutitur clericus, ita ut sint
diuersæ percussiones, cætera per-
tinentia ad hoc canon. Vide
verb. absolutio §. 10. & verb. cleri-
cus §. 1. & 2. tomo 5. disp. 22.
sect. 1. §. Vnica ergo.

§. XII.

*Excommunicatio quoad excō-
municationes reservatas sum-
mo Pont. in antiquiori-
bus libris decre-*
talium.

1. **P**Rima excommuni-
catio est lata à Delegato
Papæ in eum, qui rei
iudicatæ parere cōtē-
nit, post annum transactum, ma-
net Papæ reservata ex cap. *Qua-*
renti de off. Deleg. sed non est cetera
sura à iure, sed ab homine, ferri
enim supponitur à iudice dele-
gato; nec illa est propria refer-
uatio, sed cessatio iurisdictionis,
seu officij, tomo 5. disp. 22. sect. 2.
§. Prima harum.

2 Secunda excomunicatio fer-
tur in cap. *Ad falsiorem de crim. fals.*
contra falsarios litterarum Apo-
stolicarum; sed iam non est re-
servata prout in hoc cap. fertur,
sed prout contenta in Bulla Cæ-
næ Domini. tomo 5. disp. 22. sect. 2.
§. Secunda excommunicatio.

3 Tertia excomunicatio est la-
ta ab Episcopo ex cap. *Dura de cri-*
men fals. §. Adicientes, cōtra eos, quã
litteras Apostolicas habentes in-
tra vigēti dies, eas nō destrunt,
aut resignāt quæ excomunica-
tiō nō incurritur donec promul-
getur, postquã autē cōtracta est,
Papæ reservata manet, vnde re-
servatio potius est lata ipso iure,
quã ipsa excomunicatio, to. 5. disp.
22. sect. 2. §. Tertia excomunicatio.

4 Quarta excomunicatio fer-
tur ipso iure, in cap. *Conquesti de*
sent. excom. contra sacrilegos, &
infringentes Ecclesias, quæ cen-
sura post denuntiationē dumo-
do non generalē, est reservata
Summo Pontifici, & ad incur-
rendam hanc excomunicationē,

requiritur rapere res Ecclesiæ simul cum effractione. scilicet portarum, vel serarū, vel murorum, &c. Effringere autem portas seras Ecclesiæ, &c. est effodere eius parietem, frangere fores, &c. impetendo: non tamen eas referare clauē & arte. Nomine Ecclesiæ intelliguntur templa publice dicata, & autoritate Episcopi, consecrata, tom. 5. disp. 22. sect. 2 §. Similis modus, & seqq.

5. Quinta excommunicatio est in cap. Tu nos. de senten. excomm. contra incendiarios, siue Ecclesiarum, siue non, qui postquam denunciati sunt, manet absolutio censuræ reservata Summo Pontifici; quæ denuntio sufficit, ut sit generalis. Item requiritur, ut incendium ex certa scientia, & praua voluntate intendatur, quamuis vnum tantum incendium committatur, tom. 5. disput. 22. sect. 2. §. Quinto loco, & seqq.

6. Sexta excommunicatio sumitur ex cap. Significauit. de sent. excomm. Vbi Papa excommunicat clericos, qui cum excommunicatis à se in diuinis officijs communicant, & talium clericorum absolutionem sibi reservat. Ad quam incurrendam requiritur, quod excommunicati sint denunciati, & quod eos admittat scienter, & voluntarie, & non metu, aut ignoranter, tom. 5. disp. 22. sect. 2. §. Sexta censura, & seqq.

§ XIII.

Excommunicatio quoad excommunicationes Summo Pontifici reservatas in sexto libro Decretalium.

I. **P**rima excommunicatio fertur in cap. Quicumque de sent. excomm. contra eos, qui occasione aliquius excommunicationis latæ in aliquē dant licentiā occidendi eos, qui promulgarūt talē sententiam, vel cum eius occasione est promulgata, vel eos, qui obseruant prædictā excommunicationē, vel eos, qui nolūt cōmunicare cū tali excommunicato. Nisi re integra reuocēt talem licentiā; aliās ipso iure excommunicati sunt. Secundo, fertur cōtra eos, qui non solum occidendi dāt licentiā, sed etiā capiendi aliquē prædictorum. Tertio, contra eos, qui dant licentiā grauandi aliquē prædictorū, vel in personis, vel in bonis suis, vel suorū. Quarto, cōtra vtētes tali licētia. Quinto, cōtra eos, qui etiā sine licētia, sed ex se aliquid prædictorū faciūt. Nota tamē, quod ij, qui nocuerunt in bonis illa occasione, & intuitu, non statim manēt excommunicati, nisi intra octo dies restituant, & satis faciant omnia, & statim ac incurritur, non manet reservata, sed si per spatium duorum mensium in ea permanserint.

ferint. Nomine autē suorū comprehenditur omnis persona de familia, omnis cognatus, amicus, vel alia simili ratione coniuncti, v.g. magister, discipulus, &c. 10. 5. di. 22. sec. 3 §. Prima habetur. & seq.

2. Secunda excommunicatio sumitur ex cap. Eos, qui de sent. excom. in 6. vbi sententia excommunicationis Papæ reservata ipso facto innodatur, qui post obtentam absolutionem à priori excommunicatione Papali, vel lata à Legato: sub conditione cōparendi coram Summo Pontifice, vel satisfaciendi parti læsæ, talem conditionem non implet tempore debito; id est, cum primum potuerit. At vero hæc cēfura non intelligitur de cēsuris aliorum Prælatorum inferiorū, cum in textu solum expresse dicitur de excommunicationibus latis à Papa, vel à Legato eius. tom. 5. disp. 22. sect. 3. §. Secunda excommunicatio. & seqq.

3. Tertia excommunicatio fertur in cap. Felicis. de panis in 6. contra eos, qui in Cardinalem Rom. Ecclesiæ manus intecerit violentas, aut illum hostiliter fuerit insecutus, percusserit, ceperit. Item extenditur ad mandantes, consilium, fauorem, &c. dantes, aut prædictorum aliquē receptantes, aut defensantes. Quæ censura est reuocata cum extensione ad Bullam Cænæ Domini, vt ex ea patet, tom. 5. disp. 22. sect. 3. §. Tertia excommunicatio. & seqq.

4. Quarta excommunicatio fertur in cap. Fundamenta de e. lect. in 6. vbi excommunicantur eligentes in Senatorem Romanum aliquem Imperatorem, Regem, Comitem, aut alium potentem, &c. Sed hic casus apud nos non habet locum, & est de raro contingentibus, tom. 5. disp. 22. sect. 3. §. Quarta excommunicatio. Vide Ang. excommunicat. 7. n. 20. Caiet. c. 53. Anton. 3. p. tit. 24. c. 43.

5. Quinta excommunicatio lata est in cap. Clericis. de immunit. Eccles. in 6. vbi Imperatores, & Reges, & omnes inferiores Principes seculares imponentes tributa Ecclesiasticis personis, & ipsæ personæ Ecclesiasticæ soluentes talia tributa sine Sedis Apostolicæ licentia, excommunicantur censura Papæ reservata, sed quantum ad soluentes est reuocata ista constitutio per Clement. quoniam de immunit. Eccles. à Clement. V. Alia verò includitur in Bulla Cænæ Domini. Clausula 18. conclus. 19. tom. 5. disput. 22, sect. 3. §. Quarta excommunicatio.

§. XIII.

Excommunicatio quoad excommunicationes reservata Summo Pontifici, in libris Clementinarum latis.

1. Prima

Prima excommunicatio fertur in Clement. 1. § Verum de heret. Vbi inquisitores, vel qui vices eorum gerunt, seu loco eorum ad illud officium agendum deputantur, si ex usu sui officij ita delinquant, vt odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporales obtentu, cōtra iustitiā & conscientiā suā omiserint cōtra quemquā procedere, vbi fuerit procedendū super huiusmodi prauitate, id est, hæresi; aut obtentu eodē prauitatem ipsam, vel impedimentū officij sui alicui imponēdū, cū quoquo modo præsumperint vexare, ipso facto excommunicantur, præter Episcopos, de quibus infra, & eorum absolutio Papæ reservatur, nisi in mortis articulo, satisfactione præmissa, quantum fieri possit. tom. 5. disp. 22. sect. 4. §. Prima ex his.

2. Secunda excommunicatio habetur in Clement. 1. de priuilegijs, vbi excommunicantur cum reservatione ad Summum Pontif. Religiosi, qui sine licentia expressa præbyteri Parrochialis præsumunt administrare clericis, aut laicis sacramētum Extreme vñctionis, aut Eucharistiæ: aut benedicere nuptias, aut absolvere excommunicatos à canone præterquā in casibus à iure, aut priuilegijs Apostolicis sibi concessis; aut à sententijs promulgatis à statutis prouincialibus, aut synodalibus, aut à pec-

catis, à iura & culpa, tom. 5. disp. 22. sect. 4. §. Secunda excommunicatio. & seqq.

3. Tertia excommunicatio Papæ reservata habetur in Clement. Cupientes. §. Sanè de panis. Vbi excommunicantur Religiosi, & clerici seculares violantes constitutionem Bonifacij in capitulo primo prohibentis ne aliquis clericus secularis, aut religiosus inducat quempiam ad vouendum, curandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum, vt apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vltius non mutant, tom. 5. disp. 22. sect. 4. §. Tertia excommunicatio, & seqq.

4. Quarta censura continetur in Clement. grauis de sent. excommunican. Vbi excommunicantur Dominici temporales, & Prælati iurisdictionem temporalem habentes, qui in terris suis quemodolibet cogunt aliquem in loco interdicto celebrare diuina. Item, qui per præcones faciunt populum, ad illa audienda conuocari. Item, qui nunc hos, nunc illos ad audientiam eandem cōducunt. Item, qui prohibent, ne publice excommunicati, vel interdicti super hoc, per illos, qui missas celebrant moniti ab Ecclesia exeant. Item denique ipsi vel alij quicunque nominatim moniti, cum sint excommunicati, ab Ecclesia exire nolunt. tom. 5. disp. 22. sect. 4. §. Quarta censura. & seqq.

Vide Ant. ten. 3. p. ii. 24. cap. 51. Ang. verb. Sepultura. n. 35. Nau. c. 27. nu. 103. & alij.

5. Quinta, & vltima censu-
ra fertur in Clement. Si quis sua-
dente de penis. vbi specialiter ex-
communicantur, qui manus in
Episcopum inieciunt, quæ redu-
citur ad Bullâ Cænæ in 11. clau-
sula eius, tom. 5. disput. 22. sect. 4. §.
Vltima censura.

§. XV.

*Excommunicatio quoad exco-
municationes reseruatæ Sum-
mo Pōtifici, contentas in li-
bris Extrauagantium.*

1. **P**rima excommunica-
tio lata est in Extrauag.
1. de sepult. contra dilu-
cerantes, & inexte-
rantes corpora defunctorum ho-
minum, vt conferuentur, vel vt
decoquantur, vt ossa possint in
alia loca deferri, & contra eos,
qui hoc fieri iubent. Tamen nō
comprehendit eos, qui ista faci-
unt in terris infidelium, vbi non
est sacer locus ad sepeliendum
Christianos, neque etiam, qui
hoc faciunt viuo, neque etiam
mortuo, si alio fine, quam ad se-
peliendum faciunt, quamvis ad
vindictam, seu ad vespandum fa-
ciant, neque eos, qui ne cadauer
fereat, vel per anathomiam,
vel ob honoris cadaueris re-
gii id faciunt, tom. 5. disput. 22.
sect. 5. §. Primo loco. & sequenti-
bus.

2. Secunda excommunica-

tio lata est in Extrauag. 1. de Simo-
nia, contra eos, qui dant, vel re-
cipiunt aliquid ex pacto reali
dandi, vel accipiendi aliquid tē-
porale pro spiritali admissione
ad statū, seu habitum religionis.
Nō comprehendit sponte dātes,
vel recipientes in subistationē
eius, qui ingreditur, si forte mo-
nasteriū non habet sufficientes
redditus, tom. 5. disput. 22. sect. 5. §. Se-
cunda excommunicatio. & seqq. Quæ
Extrauag. non habet locum in
monialibus, licet accipiāt ex pac-
to & cōuentione circa dōtes mo-
nialium in commodum earum
victum ex cōpendio privilegio-
rum, verb. Moniales. num. vli. quid
autem statuat Concil. Trident.
circa hoc, vide sect. 25. cap. 16. de
reform. Regul. Ibidem loco citato.

3. Tertia excommunicatio
continetur in Extrauag. 1. de Re-
gul. vbi excommunicantur mē-
dicantes migrantes sine licen-
tia Papæ ad non mendicantes,
excepto ordine Carthusiano-
rum, comprehendit tam reci-
pientes, quam receptos remotis
privilegijs quoad licentiam,
& absolutionem ab hac cen-
sura, loquor enim solum ex
vi iuris communis, tom. 5. disput.
22. sect. 5. §. Tertia excommunicatio.
& seqq.

4. Quarta excommunica-
tio habetur in Extrauag. 2. de Simo-
nia, vbi excommunicantur om-
nes committentes vitium simo-
nia, in ordine, vel beneficio, cō-
prehendit etiā mediatores, & so-
lum

lum simoniacos reales. non tamen comprehendit simoniam mentalem, neque solam conuentionalem, neque eam quæ committitur extra ordinem, *tomo 5. disp. 22. sect. 5. §. Quarta communicatio, & seqq.*

5 Quinta excommunicatio reseruata est lata in Extrauag. & si Dominici 2. de panit. & remiss.

Vide Ang. contra eos, qui prætextu confessionaliū, vel gratiarum concessarum ab ipsomet Christo præsumunt absoluerē simoniacos, *com 5. ca. 31. Na. sumunt absoluerē simoniacos, mutilatores, vel occissores exim. 75. & stentium in feriis, violatores Ecclesiasticæ libertatis, & demū c. 27. n. 74. & 75.*

à casibus reseruatis in Cænā, itē eos, qui prætextu eodem dispensant in votis castitatis, religionis, Ierusalem, sancti Iacobi, & sancti Petri Romæ, nisi in prædictis gratijs, sit horum expressa mentio, & derogatio huius Extrauag. quæ nunc nihil, aut parum prodest, quia quod pertinet ad casus bullæ Cænæ diximus supra conclusione vltima, & quoad cætera in illa contenta idem dicendum, cum, confessionalia illa iam defuerunt, *tomo 5. disp. 22. sect. 5. §. Quinta excommunicatio, & seqq.*

6 Sexta excommunicatio sumitur ex Extrauag. graue nimis de reliquijs, & venerat. Sancti. & approbatur à Conc. Trid. sess. 5. in decreto de peccat. orig. Vbi excommunicantur omnes affirmantes peccare mortaliter, vel esse hæreticos eos, qui defendunt Bea-

tissimam Dei Matrem esse conceptā sine originali, & affirmantes peccare eos, qui obseruant festum Conceptionis, & qui adsunt concionibus. Item excōmunicantur illi, qui contra affirmant peccare mortaliter, vel esse hæreticos eos, qui tenent fuisse conceptam cum peccato originali, neutra enim pars hæc tenus, est definita, de fide, vtraque potest teneri absque peccato mortali, quauis multo certius sit, & verius esse conceptam sine vlla macula, & ita ego qui manibus meis hæc scripsi libèti animo credo, *tomo 5. disp. 22. sect. 5. §. Sexta excommunicatio, seqq. & solum comprehendit præsumentem. Ibidem vsu temerario.*

7 Septima excommunicatio habetur in Extrauag. 1. de sent. excom. vbi excommunicantur omnes, qui in Romana Curia in negotijs tam gratiæ, quam iustitiæ dant aliquid, vel promittunt, vt quod prætendunt obtineant; comprehendit tam recipientes, quam dantes, & quoquo modo intercedentes dando factorem, auxilium, &c. quæ reuocata est quoad vsum per Gregor. 13. anno Domini 1574. 8. Nouemb. in Extrauag. incipiente ab ipso, *tomo 5. disp. 22. sect. 5. §. Septima excommunicatio.*

8 Octaua excommunicatio addi posset ex Extrauag. Saluator de præbend. Inter communes, sed eius tractatio omittitur, pertinet

tinect enim specialiter ad Ecclesiam Tolosanā, & hæc sufficiant de his referuatis, *tomo 5. disp. 22. sect. 5. §. Octaua addi.*

§. XVI.

Excommunicatio quoad excōmunicationes Summo Pontifici reservatas lata ipso facto extra corpus iuris.

I. **P**rima excommunicatio sumitur ex Conc. Lateran. sub Leon. 10. sess. 5. Vbi legitur constitutio Iulij 2. Cum tam diuino; lata contra eos, qui post mortem vnius Pontificis, per simoniam procurant in successorem eius eligi, cuius verba sunt clara. *tomo 5. disp. 22. sect. 6. §. Prima ergo.*

2. Secunda excommunicatio sumitur ex quadam Extrauag. Paul. 2. Cum omnibus, ferturque contra commissarios, & delegatos Sedis Apostolicæ circa causas alienationis rerum Ecclesiasticarum, quibus ibi præcipitur, vt caute, & diligenter attendant causas in literis Apostolicis per supplicationes expressas, illasque solícite, examinent, &c. E subditur si quis autē commissarius, vel delegatus conscientia sua prodigius ingrauiamen, aut detrimentum Ecclesie per gratiam, vel timorem, aut sordes alienationi consenserit, aut decretum, aut auctoritatem

interposuerit, inferior quidem Episcopo, sententiam excommunicationis inueniat. Quæ censura non referuatur, vt constat, tamen referuatur, non tantum quoad commissarios, & Delegatos, sed quoad omnes, qui dolo, vel fraude, aut scienter in detrimentum Ecclesiarum alienationem fieri procurauerint aut, per sordes, vel impressionem alienationis, decretum extorserint, vt constat in dicta Extrauag. *tomo 5. disp. 22. sect. 6. §. Secunda excommunicatio, & seqq.*

3. Tertia excommunicatio est lata in Extrauag. 6. Paul. 2. quæ incipit *Ambitiose const.* 6. Vbi prohibet omnem alienationem bonorum Ecclesiasticorum, omneque pactum, vel contractum. de eisdem bonis contra formam illius const. factum, & sententiam excommunicationis profert tam in eum, qui huiusmodi bona alienat, quam in eum, qui recipit, quæ non est referuata, vt patebit legent dictam constitutionem, quæ vt ait, *Syluest. excommunicatio 7. num. 83.* Nec seruatur, nec in multis locis accepta fuit, *tomo 5. disp. 22. sect. 6. §. Alla item.*

4. Quarta excommunicatio est lata in Extrauag. 3. Paul. 2. quæ habetur in Bullario, quæ incipit, *Munera*, Vbi excommunicantur omnes officiales Rom. Curie, aut Summi Pontificis in teris suis, aliquod genus muneris, scilicet aurum, argentum, vestem, equum

Vide Doctores in c. Licet de elect. & Viñt. de relect. de simon. n. 5.

equum, aut aliquid aliud accipientes, præter seculenta, & po-
culenta, in moderata quantita-
te, si. quæ intra bidduum consum-
mi possit aliqui, ait, tam dantes
quam accipientes, dumodò non sint
Cardinales sacra Rom. Ecclesia d. d. a
censuram incurrant ipso facto à qua
non possint absolui, nisi à Pontifice Ro-
man. tomo 5. disp. 22. sect. 6. §. Ter-
tia sumitur.

5. Quarta excommunicatio est lata à Leone 10. in Conc. La-
teran. sess. 11. contra Prædicato-
res, qui aliquid commiserint
in suis concionibus contra ibi
præcepta, quæ videtur non vñ
recepta, quod de omnibus
illius Conc. affirmat Caiet. Na-
uar. & ideo noster Doctor cæ-
teras, quæ in eo feruntur præter
mittit, tomo 5. disp. 22. sect. 6. §.
Quarta excommunicatio

6. Quinta excommunicatio est ex libro Penitentiali Summi
Pont. quam affert S. Antonin. 3.
p. tit. 24. cap. 30. lata contra ac-
cedentes ad sepulchrum Domi-
ni causa deuotionis sine licentia
Pontificis, eius absolutio reser-
uatur Summo Pont. vel pñi-
tentiario, quæ committitur ig-
noranter, vnde multi peregrini
excusantur ab huiusmodi censu-
ra; videmus enim paucos in
nostris partibus pro licentia ac-
cedere ad Pontificem, tomo 5.
disp. 22. sect. 6. §. Quarta excom-
municatio, & seqq.

7. Sexta excommunicatio
sumitur ex quodam motu proprio

Pij 5. qui est 22 in libro, & inci-
pit *Regularium personarum*, vbi ex-
communicantur omnes fami-
ne ingredienti ex præsumptio-
ne monasteria Carthusiensium,
& aliorum virorum regularem
vitam agentium, cuius excom-
municationis absolutio reserua-
tur Summo Pontifici, non tamē
comprehendit ignorantes fa-
cultates esse reuocatas feminis
concessas ad ingrediendum n.o
nasteria virorum, earumque
vñ sub hac censura iuterdi-
ctum esse nescientes. Similē ha-
bet Gregor. 13. constitutionē,
quæ est 36. quam vide per quam
extenditur eadem excommuni-
catio ad reliquos, feminas
ingredi suum monasteriū per-
mittentes, & etiam extenditur
ad omnes personas ingrediētes
monasteria monialium, & mo-
niales id permittentes, tomo 5.
disp. 22. sect. 6. §. Sexta excommu-
nicatio, & seqq.

8. Septima excommuni-
catio sumitur ex constitutione Pij 5.
87. *Intollerabilis*: vbi excommu-
nicantur ipso facto illi, qui com-
mittunt crimen simoniæ con-
fidentia beneficalis: quæ consti-
tutio est latissima, ponens mo-
dos quam plurimos confiden-
tiæ, qui facile constabunt
legenti illam, in qua dicit Pius
5. de huiusmodi censura. Et in iu-
ris subsidium excommunicationis sen-
tentia innodamus, à qua nullus, nisi in
mortis articulo constitutus ab alio
quam à Rom. Pontifice valeat absolui.

Item

Vide Caiet.
verb. exco-
mun. post
cap. 81.

Syluest.
verb. exco-
7. n. 91.
concl. 55.

Item non solum comprehendit exercitores talis confidentiæ, sed etiam mediatores, *tomo 5. disp. 22. sect. 6. §. Septima excōmunicatio.*

9 Octava excommunicatio reservata sumitur ex Pio 5. *constit. 58 Quanta ubi suspendit Episcopos, & collatores quoscunque beneficiorum, ad quos pertinet resignationes beneficiorum admittere, si id faciant extra casus designatos, & contra formam, ibi præscriptam. Deinde in eos profert sententiã excommunicationis reservatã, si post contractum prædictã suspensionẽ, actus à quibus sunt suspensi exercere attentauerint. In capitulũ seu conventum cũ non possũt ferri excōmunicatio, loco eius in prædicto casu fertur suspensio à divinis, ut in eadem constituitur. habetur *tomo 5. disp. 22. sect. 6. §. Octava excommunicatio.**

10 Nona excommunicatio sumitur ex Conc. Trid. 22. cap. 11 de reform. qua comprehendit omnes personas clericorum, & laicorũ præsumentes usurpare quacunque arte, aut modo bona, res iura, fructus, redditus, aut iurisdictionẽ alicuius Ecclesiæ, aut beneficii secularis, vel regularis, montium pietatis vel aliorũ piorum locorum, & sic occupantes, vel impediētes, ne ab eis percipiantur, ad quos iure pertinent anethanati subiecit, donec plene restituant, & à Rom. Pont. absolvantur, *tomo 5. disp. 22. sect. 6. §. Nona excommunicatio.*

11 Præter has censuras inveniuntur aliquæ in aliquibus Concilijs præsertim ex novioribus, ut in Lateran. sub Leon. 10. & in Bullario Sumi. Pontificium, sed ideo sunt occultæ, & ignoratæ, ut extra vñum esse videantur, & sic, vel nunquam fuerunt receptæ, vel iam sunt abrogatæ, & hæc de causa omittit eas noster Doctor, præsertim, quia omnes, quæ sunt alicuius momenti, ad eas, quas pertractavimus reduci possunt, *tomo 5. disp. 22. sect. 6. §. Præter has censuras.*

§. XVII.

Excommunicatio quoad excommunicationes reservatas Episcopo.

1. Prima excommunicatio numeratur illa, quæ fertur ab Episcopo per statutum eius in quo eam sibi reservat iuxta *cap. Nuper de sent. excom.* quæ non est de iure communi sed particulari, & sic erunt diversæ in diversis decessibus, *tomo 5. disp. 23. sect. 1. §. Principio numeratur.*

2 Secunda excommunicatio est illa, quã incurrit, qui in crimine communicat cum excommunicato ab Episcopo, ille enim excommunicatiōnem incurrit ipso iure latam, & reservatam Episcopo

vide Ant. 3. p. tit. 24. c. 70. Caietano verb. excō. mun. c. 81

po in cap. Nuper de ſent. excom. Tamen hæc reſeruat. non eſt propria Episcoporum, ſed generaliter fit ad eum, qui primam excommunicationem tulit, ſive per ius ſtaturum, ſeu per ſententiam, & ſic poteſt pertinere ad iudices, inferiores Episcopis, & ad Summum Pontificem cum proportionem, *tomo 5. diſp. 23. ſect. 1. §. Secundo ponitur.*

3 Tertia excommunicatio eſt illa, quæ alias eſt reſeruata Papæ, pro his caſibus in quibus ad illum non eſt accessus, nec ad Legatum eius, ſed hæc reſeruat. non eſt per ſe facta Episcopo, ſed Summo Pontifici, ab illo tamen deriuatur ad Episcopum ob iuſtum impedimentum, *tomo 5. diſputat. 23. ſect. 1. §. Tertio ponitur.*

4 Quarta excommunicatio eſt cenſura canonis, ſi quis ſuadente, quando percusſio clericus eſt levis, ſi ſit inter religioſos, quando talis ſit, vt Episcopi autoritatem requirat iuxta cap. Cum illorum, & cap. peruenit de ſent. excom. Sed potius eſt conſeſſio dicenda ſpecialiter facta Episcopo, quam reſeruat. ſicut dicitur conſeſſio facta Abbatibus circa ſuos monachos in certis caſibus minus grauib. *tomo 5. diſputat. 23. ſect. 1. §. Quartus caſus.*

5 Quinta excommunicatio eſt illa, quæ fertur in cap. Eos, qui de ſent. excom. in 6. Vbi illi, qui in caſu neceſſitatis abſoluuntur

ab inferiori, ſi poſtea, cum poſſint, non repræſentant ſe ſuo ſuperiori, ad quem per ſe eſpectabat abſolutio, excommunicantur excommunicatione eidem ſuperiori reſeruata, ſed hæc cenſura non eſt etiam propria Episcoporum, & ſit reſeruat. cui-cunque iudici ad quem pertinebat prioris cenſura abſolutio, *tomo 5. diſp. 23. ſect. 1. §. Quinta numeratur.*

6. Sexta excommunicatio additur ab Angelo ex Clement. Ang. verb. cum ex eo de ſent. excom. Vbi ſtra- excom. Syl- tres minores excommonican- ueſt. verb. tur, ſi tempore interdicti admit- excom. 8. tant in ſuis Eccleſiis ad audien- Nau. c. 27 dum diuina officiâ fratres Tertij n. 112. & ordinis; veruntamen illa cen- 113. ſura, non tam Episcopo, quam Pontifici reſeruatur, verba enim Clementinæ ſunt. A qua per alium, quam per Rom. Pontificem abſolutionis beneficium nequeant obtinere, & interponuntur hæc verba, vel ſatiſſatione præmiſſa per locorum Episcopos, quos antoritate Apoſtolica fungi volumus in hac parte, vnde conſtat reſeruat. nem non fieri Episcopo, ſed eâ, quæ facta eſt Papæ in quodam caſu, & ſub certa conditione committi Episcopis, vt Papæ Delegatis: modo tamen iam ceſſauit hæc lex per præiulia conſeſſa minoribus, *tomo 5. diſp. 23. ſect. 1. §. Atque hæc ſunt.* Denique ex dictis in hoc §. diſcurrendo per omnes conſeſſiones con- ſtat

ſtat nullas excommunicationes proprie ipſo iure latas reſeruat Episcopis, vel ſi, quæ ſunt, iam vim non habere propter poſteriores leges, vel privilegia, *Ibidem §. Angelus verbo.*

§. XVIII.

Excommunicatio quoad excommunicationes nemini reſeruat in decreto.

1. **P**rima excommunicatio fertur in cap. Adminiſtrationes 23. quaſt. 3. cōtra omnes Principes, gubernatores, & officiales ſeculares, quiter admoniti ab Episcopis, & alijs Eccleſiaſticis reſuſcant eis facere iuſtitiam ſuper eorum cauſis, ſiue id ſiāt ex ne-
gligentia, ſiue iniquo animo; à qua non danda abſolutio, niſi poſt dignam ſatiſfactionem: at
verò hæc excommunicatio fere non eſt in uſu, & verſimilius eſt non ſeruari, *tomo 5. diſp. 23. ſect. 2. §. Ex decreto, & ſeqq.*

2. Secunda excommunicatio ferri videtur ipſo iure in cap. Nulli ſas 19. diſt. contra omnes Eccleſiæ Rom. inobedientes, qui Apoſtolicis decretis contai-
re audent. At vero ſi intelli-
gatur de rebellis tantum præ-
ceptis Eccleſiæ, non eſt lata ip-
ſo iure, ſed præcipitur ferri, ut
conſtat ex tenore diſt. capituli.
Denique ſi intelligitur de rece-

dentibus ab Eccleſia per hære-
ſim, vel ſchiſma, eſt ipſo iure la-
ta, alioqui enim conſtat, nō om-
nes, qui nō obediunt præceptis
Summi Pont. ſtatim eſſe excom-
municatos. Igitur in rigore lo-
quendo nulla inuenitur in de-
creto excommunicatio ipſo iure
lata, & diſtinſta ab his, quæ
in bulla Cænæ continētur, quæ-
que in uſu, & praxi ſeruetur,
*tomo 5. diſputat. 23. ſect. 2. §. Se-
cunda.*

§. XIX.

*Excommunicatio quoad excommunicationes non reſeruat in libris decreta-
lium.*

1. **P**rima excommunicatio eſt lata in cap. 1. de
chiſmat. contra illos,
qui ratas habēt quaſdā
actiones ſchiſmaticorum, cōtra
illius textus diſpoſitionem. Tres
vero ſunt actiones quæ ibi irri-
tantur. 1. ordinationes factæ à
ſchiſmaticis, vel ab ordinatis ab
eis, quantum ad executionem
ordinis. Secunda eſt collatio be-
neficij, vel dignitatis Eccleſia-
ſticæ, quoad ſchiſmaticos, non
vero quoad ordinatos ab illis.
Tertia eſt, alienatio bonorum
Eccleſiaſticorum, facta enim à
chiſmatico eſt nulla, *tomo 5. diſ-
putat. 3. ſect. 3. §. His ergo adno-
tatis, & ſeqq.*

*Caſet. n.
8. Armilla
excō. num
92.*

De Excō. quoad excō. nō res. in lib. dec. §. 19.

2. Secunda excommunicatio habetur in cap. Super specula. & in cap. Non magno opere, ne clerici, vel monachi. Vbi excommunicatur religiosi, qui de claustris exeunt ad audiendas leges, vel philosophicam, nisi intra duos menses à die exitus ad claustrum redeant, & per cap. super specula extenditur ad habentes dignitatem, vel personatus, etiam si præsbyteri non sint, & ad præsbyteros etiam, etiam si personatum non habeant, dignitatem, vel beneficium, *tom. 5. disp. 23. sect. 3. §. Secunda excommunicatio, & seqq.*

3. Tertia excommunicatio habetur in cap. Clericis, ne clerici, vel monachi. Vbi excommunicatur sacerdotes tantum, qui officium Vicecomitis, aut prapostiti secularis agunt, si admoniti non reliquunt tale officium, quæ, ut habet communis opinio, est ipso iure lata, *tom. 5. disp. 23. sect. 3. §. Tertia excommunicatio, & sequenti.*

4. Aliæ sunt excommunicationes quæ licet non sint in libris decretalium reservatæ, iam modo reservantur in bulla Cænar. Prima est quæ fertur in eum, qui cum non sit recte electus à duabus partibus Cardinalium, segerit, ut Summus Pontif. & in eos, qui eum recipiunt cap. Licet de elect. quod crimen in rigore est schisma. Secunda est quæ fertur in cap. Non minus de immunit. Eccles. Vbi excommunicantur potestates seculares im-

ponentes tributa Ecclesiasticis personis, quod extenditur in cap. Aduersus eodem tit. Tertia est lata in cap. Nouerit de sent. excom. Vbi excommunicantur facientes statuta contra Ecclesiasticam libertatem. Quarta est lata in cap. Excommunicationi de raptoribus. Vbi excommunicantur rapietes bona naufragantiū. Quinta fertur in cap. Falsariorum, & cap. Dura §. Adicientes de crimine falsi. Vbi excommunicantur falsantes literas Apostolicas. De quibus iam egimus in bulla Cænæ supra §. 10. *tom. 5. disp. 23. sect. 3. §. Inter has, & seqq.*

5. Aliæ sunt excommunicationes, quarum cognitio parum utilis, aliæ, quæ spectant ad particularia loca, aliæ denique quæ raro in usum veniunt, quæ ideo non tractat ex professo noster Doctor, sed tantum indicat. Prima est quæ fertur in cap. 1. de locato. Pertinens ad Academiā Bononiensem, ubi excommunicantur Doctores, Magistri. & scholares illius Academiæ qui ante tempus conductionis elapsum de locandis domibus pertractant absque consensu eorum, qui illos inhabitant, & conductos habent. Item huc spectat cap. Quoniam de offic. ord. Vbi excommunicantur Episcopi, qui in ciuitate in qua est populus diuersarum linguarum, se ingerunt ad docendum, vel regendum partem populi alterius lingue ad se non pertinentem, sine Vicario

ad

Angel. ex
com. 7. ca
su 8. cum
Caiam.
Nau. &
alijs.

Vide Nau.
c. 27. num
117.

ad id deputato à proprio Prælato: quæ ubi locum habuerit, seruanda est, tom. 5. disput. 23. sect. 3. §. Rursus sunt.

§. XX.

Excommunicatio quoad excommunicationes non reseruat, in libro sexto decretalium.

I. **P**rima excommunicatio sumitur ex cap. ubi periculum. §. Hoc sacro. de elect. in 6. ubi in vers.

Vide Caiet. c. 55. & Nau. c. 27. n. 121. Nulli etiam fas sit; fertur excommunicatio ipso iure contra eos, qui ad Cardinales in cōclauē cōclusos ad eligendū Sum. Pontificē scripturā miserint, vel neutrum, aut cū aliquo ipsorum secrete locuti fuerint, tom. 5. disp. 23. sec. 4. §. Ex his excommunicationibus.

Caiet. c. 54 cum Sylu. & alij.

2. Secūda excommunicatio habetur in cap. eodem ubi periculum §. Præterea. ubi excommunicantur domini, alijque Rectores, & officiales illius ciuitatis, in qua Summus Pontifex moritur, si diligenter non obseruant quæ ibi statuuntur, vel si fraudem in eis, vel circa eorum miserint, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Secunda.

3. Tertia excommunicatio habetur in cap. Sci. ant. cuncti de elect. in 6. ferturque contra eos, qui grauari præsumunt clericos, vel qualibet personas Ecclesiasticas ad quas in aliquibus Ecclesijs, Monasterijs, & pijs

locis spectat electio pro eo, quod rogati, seu alias inducti, pro quo rogabantur, aut inducebantur eligere noluerunt. tom. 5. disputat. 23. sect. 3. §. Tertia.

4. Quarta excommunicatio habetur in cap. Generali. de elect. in 6. ferturque contra eos, qui in Ecclesijs, monasterijs, aut pijs locis, titulum defensionis, aut similem de nouo usurpare conantes, iura ad talia loca pertinentia, authorum bona, quando talia loca vacant, occupare præsumunt. Item comprehendit clericos, Monachos, vel alias personas talium locorum respectiue, procurantes tale delictum fieri, meritoque propter taliū personarum infidelitatem. tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Quarta excommunicatio. & sequenti.

5. Quinta excommunicatio habetur in cap. Indēnitatibus. §. Po. stre mo de elect. in 6. ferturque contra Prælatos & alios, qui vocantur, ut intersint electionibus monialiū, si aliquid faciant, ex quo possit oriri, vel nutriri discordia inter ipsos Moniales super huiusmodi electionibus faciendis. Nonnunc autem Monialium tantum veniunt religiosæ regulares, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Quinta excommunicatio. & sequenti.

Vide Cōc. Agathens. ca. 19. & Trid. sess. 25. c. 7. de resor.

6. Sexta excommunicatio habetur in cap. Vltimo de offic. deleg. in 6. ubi excommunicatur ipso iure procurantes, quod iudices conseruatores sibi dati intromittant se ad alia, quā ad manifestas iniurias

iurias, & violētias, & extendant potestatem ad ea quę iudicalem exigunt discusſionē à qua nō abſoluitur, niſi alteri parti laſa ſatis fiat. Tamē ad huiusmodi cenſurā incurrendam requiritur, vt ſequatur effectus. *tom. 5. diſput. 23. ſect. 4 §. Sexta excommunicatio.*

7. Septima excommunicatio habetur in *cap. vnico. de his quę vi in 6. vbi excōmunicantur qui per vim, vel metum extorquent ab Eccleſiaſtico iudice abſolutionem à cenſura, ſeu reuocationē. Per metum intellige in conſtanti virum cadentē, ſeu grauem. At verō vt incurratur hæc cenſura, requiritur vt obtineatur abſolutio cum effectū. Per cenſuram ad hunc effectū intellige iniuſtā, dummodo ſit valida, *to. 5. diſp. 23. ſec. 4. §. Septima. & ſequenti.**

8. Octaua excōmunicatio habetur in *cap. Mulieres. de Indic. in 6. vbi excōmunicantur qui per ſiſtionē, vel fraudē faciat, vt iudex veniat perſonaliter ad domū aliquius mulieris, vt eius teſtimonium accipiat, cum perſonaliter ad iudicium inuitę mulieres trahi non poſſint, *tom. 5. diſp. 23. ſect. 4. §. Octaua. & ſeqq.**

9. Nona excommunicatio habetur in *cap. 2. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. vbi excommunicantur omnes, qui compellunt Pręlatos, & alias perſonas Eccleſiaſticas ad ſubmittendum ſua iura & bona laicis in caſibus iure prohibitis, ſine conſenſu Capituli, & licētia Sedis Apoſtolicę. Itē*

excommunicantur illi, qui aliquid horum habētes per aliquē contractum licite factū, vſurpāt aliquid præter id, quod ex natura & conſuetudine talis contractus eis debetur, ſi legitime admoniti non reſtituant, *tom. 5. diſp. 23. ſect. 4. §. Nona, & ſequentibus.*

10. Decima excommunicatio habetur in *cap. vnico §. Confirmatus. de Relig. dom. in 6. ferturque contra religioſos, qui aliquem ad ſuā perfectionē de nouo admittunt, item ſi nouam domum, vel locū acquirunt. Denique vel ſi iam habita alienent ſine Sedis Apoſtolicę licentia. Quę excommunicatio hodie iam parum eſt vt ilis propter priuilegia ſingularū religionum, *tom. 5. diſp. 23. ſect. 4 §. Decima. & ſequenti.**

11. Vndecima excōmunicatio habetur in *cap. Quaquam. de cenſibus. in 6. vbi excommunicantur, qui imponunt, vel exigunt ab Eccleſijs, vel Eccleſiaſticis perſonis: pedagia, quidagia, & alia ſimilia tributa, per ſe, vel per aliū, ſuo, vel alieno nomine, pro perſonis ipſis, aut rebus ſuis proprijs, quas non deferunt, vel tranſmittunt cauſa negotiationis. Hęc autem iam eſt reſerua ta in Bulla. Per clauſula 5. & 8. ordine à nobis ſup. §. 10. poſita. *tom. 5. diſp. 23. ſect. 4. §. Vndecima. & ſeqq.**

12. Duodecima excommunicatio habetur in *cap. Quoniam. de immunit. Eccleſ. in 6. vbi excommunicantur impediētes iuriſdictio nem*

Caiet. cap.
59. cum
Nauar.

nem Ecclesiasticam, & eius iudices, &c. quæ est etiam inclusa in 13. & 14. clausula Bullæ Cænæ, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Duodecima.

13. Decima tertia excommunicatio habetur in cap. Vltimo. de immunit. Eccles. in 6. vbi excommunicantur temporales domini, qui præcipiunt subditis, ne vendant, neque emant à clericis, neque molant frumenta, neque alia officia præstent. Et facientes hanc prohibitionem per statutum, seu legem latam, est excommunicatio reservata per clausulam Bullæ Cænæ 15. cum sit talis lex contraria libertati Ecclesiasticæ, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Decima tertia.

14. Decima quarta excommunicatio sumitur ex cap. 2. Ne cleric. vel Monach. in 6. vbi excommunicantur Religiosi professi temere habitum deferentes. Irè Religiosi, euntes ad studia literarum extra claustra sine licentia sui Prælati, aut cum ea sine consensu maioris partis Conuentus. Item Doctores, siue Magistri, qui docent Religiosos; Leges, aut Medicinam, qui reliquerunt suum habitum, aut eos detinet in suis Scholis, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Decima quarta, & seqq.

15. Decima quinta excommunicatio est lata in cap. 2. de hæret. in 6. vbi excommunicantur qui scienter præsumunt corpora hæreticorum, credentium, defensorum eorum, &c. Ecclesiasticæ

tradere sepulture; nec absoluendi sunt, donec propriis manibus publice extumulent, & proiciant huiusmodi cadauera, & locus ille perpetua caret sepultura, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Decima quinta.

16. Decima sexta excommunicatio habetur in cap. vi Inquisitionis. de hæret. in 6. vbi excommunicantur potestates, domini temporales, Rectores, vel eorum officiales, seu Baliaui, si de crimine hæresis cognoscant, vel iudicent. Item si captos pro eodem crimine absque Diacesanorum, vel Inquisitorum licentia à carcere liberent. Item si Diocesano, vel Inquisitori præsumant se opponere in his, quæ ad fidei negotium præfatum incubunt, aut aliter impedire. Item si executionem pro huiusmodi crimine à Diocesano, vel Inquisitore iniunctam non impleant, prout ad eorum spectat officium. Denique item excommunicantur si directe, vel indirecte præsumant sententiam, aut processum Diocesanorum, aut Inquisitorum impedire, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Decima sexta & seqq.

17. Decima septima excommunicatio habetur in cap. I. de homicid. in 6. vbi excommunicantur omnes, qui aliquem Christianum per assassinos interfici mandauerit, siue sequatur mors, siue non. Assassini, sunt quidam infideles, qui usum habent assu-

Vide Con-
lib. 2. va-
riar. c. 20.
n. 9. & 10.

mini, aut pecunia conducti: quæ excommunicatio hodie est parum utilis cum iam non sint tales Assassini, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Decima septima.

18. Decima octaua excommunicatio habetur in cap. 1. de usur. in 6. vbi excommunicantur omnes clerici inferiores Episcopis locantes domos vsurarijs alienigenis manifestis, vel sub alio titulo eas concedentes. Non comprehendit laicos ipso facto, sed iubet, vt compellantur per censuras Ecclesiasticas à suis superioribus, tom. 5. disp. 23. sect. 4. §. Decima octaua.

19. Decima nona excommunicatio habetur in cap. vnic. de iniurijs in 6. vbi excommunicantur singulæ personæ, quæ contra personas Ecclesiasticas, vel contra earum bona concedunt, repræsalias, & qui generaliter concessas ad præfatas personas, præfatas extendunt, nisi concessionem, vel extentionem intra mentem reuocauerint, to. 5. disput. 23. sect. 4. §. Decima nona, & sequentibus.

20. Vigesima excommunicatio sumi potest ex cap. Falicis. de panis. in 6. vbi excommunicantur, qui audent inuadere hostiliter personam Cardinalis: sed hodie iam pertinet ad censuras

Bullæ Cænæ. tom. 5. disput. 23. sect. 4. §. Vigesima.

§. XXI.

Excommunicatio quoad excommunicationes non reseruat in libris Clementinarum.

1. **P**rima excommunicatio habetur in Clement. vnic. de sequestratione possess. & fruct. vbi excommunicantur omnes, qui in sequestratione facta per Ordinarium loci de beneficio Ecclesiastico, per triennium integrum non possesso, sententiam definitiuā contra possessorem apud Sedē Apostolicā, dūtaxat in possessorio, vel petitorio promulgatā impetire, vel fructus sequestrato, quomodocūque occupare præsumunt, à qua nō absoluantur, nisi usurpata restituant, & remoueāt impedimentum, tom. 5. disp. 23. sect. 5. §. Prima excommunicatio.

2. Secunda excommunicatio habetur in Clement. 1. de sepult. vbi excommunicantur, qui tēpore interdicti corpora mortuorum sepeliūt in loco sacro in casibus à iure nō cōcessis. Itē, qui publice excōmunicatis similē sepulturā præbent, vel publice interdictis, vel publice vsurarijs, tom. 5. disp. 23. sect. 5. §. Secunda sumitur.

3. Tertia excommunicatio sumitur ex Clement. 1. de decimis. vbi excommunicantur Religiosi, qui noualia, aut alias decimas

Ecclesijs

Ecclesijs debitas, ad eos aliqua causa legitima non spectantes si appropriare, aut exqueſitis fraudibus, siue coloribus vsurpare præſumerint. Item si de animalibus familiarium, & pastorum suorum, vel aliorum animalia ipsorum gregibus immiscuerint, decimas solui non permiserint, aut prohibuerint. Item si de animalibus, quæ in fraudem Ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptæque tradunt venditoribus, vel ab ipsis tenenda, decimas etiam Ecclesijs non permiserint, seu prohibuerint. Denique si de terris, quas tradunt alijs excolendas, decimas etiam solui non permiserint, aut prohibuerint, nisi post requisitionem per eos, quorum interierit super hoc eis facta à præmissis non desisterint intra mensem, aut si de eis, quæ contra præmissa vsurpare, vel retinere præſumerint intra duos menses Ecclesijs damnis factis emendam non fecerint cōpetenter, *tomo 3. disp. 23. sect. 5. §. Tertia sumitur.*

4. Quarta excommunicatio sumitur Ex Clement. Ne in agro de statu monach. §. Quia vero. Vbi excommunicantur religiosi, si aut canonici regulares administrationem non habentes, qui ad curias principum absque speciali licentia suorum prælatorum se conferre præſumerunt, ut suis monasterijs, aut prælatis datum aliquod inferant. Itē excommunicantur monachi, qui intra

capta monasterij tenent arma sine licentia suorum Abbatum, *tomo 5. disp. 23. sect. 5. §. Quarta sumitur, & seqq.*

5. Quinta excommunicatio sumitur ex Clement. attendentes de statu monach. Vbi excommunicantur ipso iure, qui impediunt Visitatores monialium quarſumque etiam regularium canonicarum in his, quæ pertinent ad visitationem earundem, ad quam incurrendam tria requiruntur. scilicet. impedimentum actuale, admonitio facta per ipsum visitatorem subsequens impedimentum, ut desistant, *tomo 5. disp. 23. sect. 5. §. Quinta sumitur.*

6. Sexta excommunicatio sumitur ex Clement. 1. de religioſ. de mibus. Vbi excommunicantur omnes statum begginarum assumptæ vel assumptum sectantes, & religiosi, qui dictas biginas fouent in earum statum, seu, ut assumant earum habitum, dent consiliū, auxiliū, fauorē directæ, vel indirectæ, quæ excommunicatio nihil ad vltim inferuit, quia hodie iam non extant tales bigiginæ, *tomo 5. disp. 23. sect. 5. §. Sexta sumitur.*

7. Septima excommunicatio sumitur ex Clement. vnica de cōſaguiuit. & affia. Vbi excommunicantur, qui contrahunt matrimonium scienter cum sanguineis, vel affinibus in gradibus à iure prohibitis, vel cum monialibus. Itē excommunicatur religiosi, aut clerici in sacris, qui contrahunt etiam matrimonium, *tomo*

Angel verb
excom. 7.
n. 39. cum
Syluest.

Vide Ang.
verb. excō
7. casu 38

Vide Ant.
3. p. iii. 24
cap. 43.

De Excō. nemini refer. in lib, Extr. §. 22.

5. disp. 23. sect. 5. §. Septima excommunicatio, & seqq.

8. Octava excommunicatio habetur in *Clement. 2. de heret.* ubi excommunicantur ipso facto Inquisitores, & eorūdem, vel Episcoporum, aut Capitulorum Sede vacante Cōmissarij super heresim deputati: si p̄ pretextu officij Inquisitionis, quibusvis modis illicitis, ab aliquibus pecunias extorqueāt, aut si scēter attentent Ecclesiarū bona ob clericorū delictū, prædicti officij occasione, fisco etiā Ecclesiæ applicare. Nec possint absolui nisi in mortis articulo, donec plane satisfecerint, *tom. 5. disput. 23. sect. 5. §.* Octava excommunicatio, & seqq.

9. Nona excommunicatio habetur in *Clement. vnica de usuris*, ubi excommunicantur Potestates, Capitanei, Rectores, Consules, Iudices, Consiliarij, & alij quouis officiales, si præsumāt statuta facere, scribere, vel dictare, quod usuræ soluantur, vel quod solutæ, cum repetuntur, nō restituantur, aut si secundū illa sciēter iudicent; aut si hætenus edita de libris cōmunitatū, si super hoc habēt potestatē, nō deleuerint intra tres menses, aut denique si ipsa statuta, vel cōsuetudines habentes, eorū effectū præsumāt obseruare, *tom. 5. disp. 23. sect. 5. §.* Nona excommunicatio, & seqq.

10. Decima excommunicatio sumitur in *Clement. Cupientes de panis*. ubi excommunicantur omnes Religiosi mendicantes,

qui accipiunt nouas domos, vel noua loca in habitationē, aut cōmutāt, vel alienāt acquisita hucusque aliquo titulo. Itē excommunicantur religiosi qui concionantur, vel aliās dicunt aliquid ad auertendos audientes à soluendis decimis debitis Ecclesiæ: aut religiosi, qui de industria nullū cōscientiæ scrupulū in confessionibus incutiunt penitētibus de solutione decimarū, & si postea nō expiata hac negligentia, cū cōmode possint, præsumerint concionari. Quæ Clementina per priuilegia specialia mendicantium iam est reuocata, *tom. 5. d. sp. 23. sect. 5. §.* Decima sumitur, ex *Clement. & seqq.*

§. XXII.

Excommunicatio quoad excōmunicationes non reseruat in libris Extrauag. iuris communis.

1. **P**rima excommunicatio sumitur ex *Extrauag. vlt. de senten. excom.* Vbi excommunicātur omnes, qui occasione contrarij erroris ausi fuerint impugnare aliquas literas Apostolicas, super negotijs quibuscunque confectas, quæ ante coronationē Pontificis emanarunt, *tom. 5. disp. 23. sec. 6. §.* Prima sumitur, & seqq.

2. Secunda excommunicatio sumitur ex *Extrauag. vnic. de reb.*

vide Nau. reb. Eccles. non alien. vbi excommu-
nicantur omnes, qui alienant
c.27. n. bona Ecclesiastica. De qua Con-
149. Sylu. sule consuetudini, & illam ob-
verb. Alie serua, tom. 5. disp. 23. sect. 6. §. Secun-
natio q. 3. da sumitur.
Caietan. n. 55.

3. Tertia sumitur ex Extra-
uag. vnic. de consuetud. vbi excom-
municantur impediētes Lega-
tos Summi Pontificis ab execu-
tione sui officij, vel non recipiē-
tes illos. Hæc tamen in Bulla
Cenæ Domini continetur, tom. 5.
disp. 23. sect. 6. §. Tertia sumitur.

4. Quarta excommunicatio habetur in Extrauag. Sancta Ro-
mana Ioan. 22. vbi excommuni-
cantur illi, qui profitentur (aut
de nouo sumendo illam, vel
perseuerando in ea) fidem reli-
gionem fratricellorum, seu Bi-
jochorum, seu Biguinorum, quæ
extenditur ad Episcopos, & Pæ-
lotos hoc admittentes sine spe-
ciali facultate, & approbatione
Summi Pontificis, sed hæc iam
utilitatis nihil habet, cum iste
falsæ religiones, nullibi extant.
tom. 5. disp. 23. sect. 6. §. Quarta ha-
betur.

§. XXIII.

*Excommunicatio quoad exco-
municationes latis in Con-
cilio Tridentino.*

I. **P**rima excommunicatio habetur in sess. 4. vbi
excommunicantur om-

nes imprimētes, & imprimi mā-
dantes, vendentes, apud se reti-
nentes libros de rebus sacris, si-
ne nomine auctoris, & sine ap-
probatione, examine prius ab
Ordinario factis, etsi regulares
fuerint ultra examinationē, &
approbationē O. dinarij, neccesa-
ria est proprij etiā superioris re-
cognitio, & licentia iuxta pro-
prias ordinationes. Itē compre-
hendit eos, qui scripto eos euul-
gāt, aut communicāt, nisi antea
examinati, probatique fuerint.
Debet autē hæc probatio in scrip-
tis dari, & in fronte libri, vel scrip-
pti, vel impressi authentice ap-
parere, tom. 5. disp. 23. sect. 7. §. Agi-
mus, vt supra, & seqq.

2. Secunda sumitur ex Trid.
sess. 13. can. 11. vbi excommuni-
cantur omnes, qui præsumpse-
rint docere, prædicare, vel perti-
naciter asserere, aut disputando
defendere, necessarium non es-
se habenti conscientiam pecca-
ti mortalis confessionem sacra-
mentalē præmittere ante cōmu-
nionē si sit copia confessoris.
tom. 5. disp. 23. sect. 7. §. Secunda.

3. Tertia excommunicatio
sumitur ex eodem Concilio sess. 24.
cap. 6. de reform. Matrim. vbi exco-
municantur raptores saminæ,
& omnes illi, qui auxilium, fa-
uorem, consilium præbent, 10. 5.
disp. 23. sect. 7. §. Tertia sumitur.

4. Quarta excommunicatio
fertur in eodem Concil. sess. 25. cap. 9.
de reform. matrim. contra eos, qui
quouis modo directe, vel indi-

De Excom. latis in Conc. Trid. §. 23.

recte subditos suos, vel quosunque alios cogunt, quominus liberé matrimonium contrahāt.

tom. 5. disp. 23. sec. 7. §. Quarta fertur.

5. Quinta excommunicatio sumitur ex eodem Conc. sess. 25. cap. 5. de regul. vbi excommunicantur seculares magistratus, si requisiti à Prælati Ecclesiasticis, auxilium suum non dederint ad clausuram monialium instaurandum, aut conseruandum. Item excommunicantur omnes personæ, quæ intra capta Monasterij ingressæ fuerint absq; legitima facultate Episcopi, vel superioris in scriptis obtenta, *tom. 5. disp. 23. sec. 7. §. Quinta sumitur.*

6. Sexta excommunicatio sumitur ex eodem Conc. sess. 25. cap. 18. de regul. vbi excommunicantur omnes, & singulæ personæ qualiscūque dignitatis sint, qui quomodocunque coegerint aliquā virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierē inuitam, præterquā in causis à iure expressis ad ingrediendum monasteriū, vel ad suscipiendū habitū cuiuscunque religionis, vel ad emitendum professionem. Itē excommunicantur fauorem, consiliū, auxilium dantes. Item excommunicantur omnes, qui quacunque fæminā volentē velū accipere, aut votum immittere absque iusta causa quoquo modo impediant, *tom. 5. disp. 23. sect. 7. §. Sexta sumitur. & seqq.*

7. Septima excommunicatio habetur in eodem Conc. Trid. sess. 25.

cap. 19. de reform. vbi excommunicantur omnes temporales domini, qui locū ad Monomachiam in suis terris cōcedunt: aut qui in duello pugnant, aut corū patrini, aut quacūque ratione duellum suadet cuicunque, aut spectatores duelli, aut denique auxiliū, consilium in causa duelli, tā in iure, quam in facto dantes. *tom. 5. disp. 23. sect. 7. §. Septima habetur.*

8. Octaua reperitur in Bulla Pij 4. edita in confirmationem Conc. Trident. vbi prohibet omnibus personis generatim commentarios, aut interpretationes suas in decreta Concil. edere sine auctoritate Pontificis, excommunicatque ipso facto omnes personas Prælati inferiores illud præceptum violantes. Hæc sunt excommunicationes Conc. Trident. *tom. 5. disp. 23. sect. 7. §. Octaua reperitur.*

9. Aliæ sunt excommunicationes in Extravagantibus, seu proprijs motibus aliquorum Pontificum, quas omittit noster Doctor, quia, vel non sunt receptæ, vel quia partim sunt ablatæ, partim mutatæ, aliæ item, vel reuocatæ, vel nunquam in vsum redactæ sunt, de quibus consule statui rei & consuetudini: & sic obserua eā cū hæc ad factum pertineant. *tom. 5. disput. 23. sect. 7. §. Præter has.*

Executor.

1. Quoties executori constituitur

Gloss. in
cap. Ex li
teris. de of-
fic. deleg.
denunt.
Abbas n. 2.
& 5.

stat, certò constat, quacunque ra-
tione censuræ sententiam esse
nullam, non potest licite illam
denuntiare, iuxta cap. 2. de crim.
fals. & cap. ex literis de offic. delegat.
Secus dicendum, quando senten-
tia est iusta secundum legata
probata, & in veritate rei iniu-
sta, in casu quo præcipiat ei de-
nuntiare illam, colligitur ex cap.
Pastoralis. §. Quia. de offic. deleg. tom.
5. disput. 3. sect. 15. §. Primo ergo dicen-
dum. & sequenti.

2. Quando executor nouit
sententia quidē esse iniustā per
comparationē ad rē ipsam, sciē-
tia omnino priuata, ignorat autē
an sit iusta secundum allegata, &
probata, potest, & debet illam
exequi, denuntiando excomuni-
catum, si nō potest com-
mode se
excusare in casu, quo ei præci-
piat superior: recte enim faciet
subditus in hoc casu recurrendo
ad superiorem, iuxta cap. Si quan-
do de præscript. & dist. cap. Pastoralis.
§. Quia. de offic. deleg. Quando ve-
ro puro executori constat suffi-
cienter sententiam esse iniustā,
secundum allegata probata; quia
condemnatur ut nocens, qui
reuera in processu litis, non ta-
lis probatur, tunc non debet, nec
potest licite talem sententiā exe-
qui. Est opinio communior Do-
ctorum in dist. cap. Pastoralis. §.
Quia vero. tom. 5. disp. 3. sect. 15. §. Ter-
tio addit. & §. Quarto vero.

3. Quando sententia censu-
ræ in re ipsa, & secundū allega-
ta, & probata, est valida, & iusta,

secundū iusticiā commutatiuā,
& causā equitatē, licet sit iniusta
quoad modū, vel quoad ordinē
iuris non seruātū, vel quoad ali-
quē quēcūque defectū, potest, &
debet, regulariter loquēdo, me-
rus executor, illā exequi, etiā si il-
li constet de tali iniustitia. Ratio
est: quia denuntiās talē senten-
tiā verū dicit, cū enim suppona-
tur sententia valida, verū est eā
ligare, & consequenter consti-
tuere excomunicatum, aut sus-
pensum, & c. tom. 5. disp. 3. sect. 15.
§. Vltimo dicendum est.

4. Iudex aliquando potest de-
nuntiare sententiā à se latam, &
iniustam quoad modum, si alio-
qui ei constet de iustitia secun-
dum æquitatem causæ. Ratio est:
quia ille defectus non est substā-
tialis, tom. 5. disp. 3. sect. 15. Respon-
deo ad priorem.

5. Quamuis aliquando defect-
us in censuræ sententia com-
missus talis sit, ut iuxta iuris or-
dinem legibus præscriptum, nō
possit iudex, qui sententiam tu-
lit, ad denuntiationem progred-
i, etiā si sententia valida fue-
rit, & peccabit præcipiendo ta-
lem denuntiationem. Tamen
executor non tenetur eximina-
re illam iniustitiam, vel excep-
tionē sibi propositā admittere,
sed simpliciter potest suum of-
ficiū exequi, cum ad illum nō
pertineat, iuxta cap. Pastoralis. §.
Quia. de offic. deleg. Secus dicen-
dum, si talis sit iniustitia sen-
tentia, ut considerata causa, &

Vide Gloss.
in Clem.
unica de
for. cōpet.
vbi etiam
Cardinalis
Zarabala
§. Forūm

nego-

De Extrema vñct. quoad instit. & defin §. 1.

negotij statu sit noua inuoluta adiungere denudationem, quæ ita sit notoria, vt sine alia causæ inquisitione, seu cognitione, per se nota sit ei, cui executio mandatur, & ex actis ipsis constare possit, *tomo 3. disp. 3. sect. 15. §. Deinde dicitur, & seqq.*

§. 1.

Extrema vñctio quoad institutionem, & definitio- nem.

1. **E**xtremæ vñctionis oleum benedictum nō est Sacramentum. Ratio est: quia nullum sacramentum consistit in facto esse, aut habet esse permanens, dempto sacramento Eucharistix, per consecrationem, enim Eucharistix ipse auctor gratiæ sub speciebus efficitur & significatur, per benedictionem vero olei nulla gratia significatur, nec datur, sed consistit in ipsa vñctione, quia illud est Sacramentum, quod est efficax signum gratiæ, huiusmodi autem est illa vñctio: ergo *tomo 3. disp. 40. sect. 2. §. Referunt, & seqq.*

2. Extrema vñctio est verum, vnumque ex septem legis gratiæ, immediate institutum à Christo Domino, quod est de fide ex Conc. Florentin decret. Eug. & Trid. sess. 14. in doctrina huius sacramenti, præcipue *can. 1. & sess.*

7. c. m. & alibi Verissimile autē est in Cænā docuisse Christum Apostolos inter alia ministeria, ritum obseruandum in hoc sacramento, quauis non daret illis potestatem administrandi illud, non fecit enim illa nocte illos sacerdotes, sed fuit datus, *Ioan. 20. & sic plena huius sacramenti institutio fuit consummata à Christo ante Ascensionem, quia plene, ac perfecte fundauit Ecclesiam antequam ex hoc mundo discederet; oportuit enim, vt priusquā Christus ad gloriam conscenderet, media institueret, per quæ nos, ad ascendendum cum illo dispo- remur, tomo 4. disp. 39. sect. 1. & 2. Per totam. Quid autem sit in hoc sacramento, sacramentum tantum, & res tantum, & res, ac sacramentum simul. Vide tomo 4. disp. 41. sect. 4. §. Tandem ex his.*

3. In lege veteri nulla figura fuit huius sacramenti. Ratio est: quia per hoc sacramentum proxime præparatur homo ad introitum gloriæ, quod non reperiatur in sacramentis legis veteris, cum lex illa esset vacua, & egeni gratia, & non introducebat homines ad regnū, cuius ianuæ tunc aperta non erat, *tomo 3. disp. 5. sect. 2. §. Posset autem hoc loco.*

4. Triplex definitio datur huius sacramenti, i. est phisica. Est vñctio oleo benedicto facta, in eis partibus corporis, vbi præcipue quinque

Scholastici in 4. dist. 23. D. Tho Gabr. Paul. & alij.

organum sensus vigent. sub praescripta forma verborum. 2. est metaphisica est sacramentum noua legis ad confortandum, seu aliuandum in animo, & corpore fidelem grauiter agrotantem institutum. 3. est mixta ex vtraq; est sacramentum ex sacra unctione olei, & prece sacerdotis confectum, & ad salutem mentis, & corporis agrotantis hominis diuina institutione ordinatum, *tomo 4. disp. 40. sect. 4. §.* Ex dictis in precedentibus.

§. II.

Extrema unctio quoad formam.

Conc. Flo.
rent. Conc.
Trid

1. **A**liqua verborum forma est de essentia huius sacramenti: in hoc conueniunt omnes Catholici propter definitionem Conc. Florent. in decret. Eugen. & Trid. sess. 14. Verba autem praecipua sunt illa, quibus vritur Ecclesia Rom. ff. *Per istam sanctam Vnctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid peccasti per visum, per auditum, per odoratum, &c. Quauis non omnes particulae eius sint de essentia, tomo 4. disp. 40. sect. 3. §. Principio statuendum est, & §. Obijci vero potest.*

2 Per formas, & unctiones quinque sensuum sufficienter significatur curatio de omnibus peccatis absolute. Ratio est: quia prima radix omnium peccato-

rum est cogitatio, & omnis autem cogitatio à quinque sensibus originem duxit, iuxta illud nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu: ergo *tomo 4. disp. 41. sect. 2. §. Hic vero occurrit.*

3 Forma deprecationis, est sufficiens in hoc sacramento, est dogma fidei ex Conc. Florent. & Trident. est traditio Ecclesiae, est etiam necessaria, *so. 1. art. 4 q. 2.* lum enim indicatiua non sufficit sine formali deprecatione, cui fauet, Conc. Florent. & Trident. cur autem solum in hoc sacramento sit forma deprecationis, & non in alijs? Ratio est: quia hoc sacramentum nullum habet effectum infalibilem, qui non possit impediri, vel propter obicem recipientis, vel quia est effectus indifferens, qui aliquando non expedit, quod secus in Baptismo, & Confirmatione, &c. *tomo 4. disp. 40. sect. 3. §. Nihilominus certissimum est, & seqq.*

4 Forma huius sacramenti bene verificatur in eo, qui perpetuo caret sensu aliquo. Ratio est: quia carere tali sensu, est accidentarium, sensusque formae conditionalis est, v. g. si quid peccasti per visum, &c. Item quia sufficit peccare per affectum, licet non possit exequi effectum. Idem dicendum de non carentibus aliquo sensu, & nil peccantibus per aliquem *tomo 4. disp. 41. sect. 2. §. Hic vero occurrit in fine.*

5 Forma haec, vngto te oleo sancto

De Extr. unctio. quoad mat. prox. & rem. 6. 3.

santo, vt Deus tibi remittat quidquid peccasti, &c. Est sufficiens. Ratio est: quia verbo indicatiui modi adiungitur sufficiens deprecatio, quauis non careat culpa graui, efficiens talem mutationem, contra vsus Ecclesie Rom. tomo 4. disp. 40. sect. 3. §. Ad Primum ergo.

6 Nec de necessitate sacramenti, nec precepti est exprimere materiam remotam in forma huius sacramenti. Ratio est: quia Ecclesia Rom. solum dicit: *Per istam sanctam unctionem*, nulla facta mentione olei: & patet ex alijs sacramentis non esse necesse explicare materiam remotam in forma, nisi quatenus in verbo abluendi, vt in Baptismo, aut quatenus in voce unctionis, vt in hoc inuoluitur. In sacramento confirmationis occurrat specialis ratio declarandi materiam Chrismatis, quia sine illa verbum confirmatio, aut signum, non satis explicat materiam proximam, seu actionem ministerii, tomo 4. disp. 40. sect. 3. §. Adhuc vero.

7 Si item de necessitate precepti est quinque repeteré verbi formæ, cum quibque sensuum determinatione, vt constat ex vsu, traditione, & vniuersali consuetudine Ecclesie. Probabile tamen est hunc ritum esse essentialem, & vt minimum est res dubia, an sacramentum aliter collatum valeat: ergo scilicet est de necessitate precepti, tomo

4. disputat. 40. sect. 3. §. Hinc iur.

8 Informia huius sacramenti inuocatio Trinitatis, nec de necessitate precepti, nec sacramenti est. Ratio est: quia in hoc sacramento non datur professio fidei, & ita nec Concilium, nec ceremoniale Rom. nec Ecclesie consuetudo id habet, particula autem, *Per istam unctionem*, & suam piissimam misericordiam, sunt de necessitate precepti, vt tenet Ecclesia vsus, tomo 4. disp. 40. sect. 3. §. Tandem addendum est & §. Adhuc vero, & seqq.

§. III.

Extrema unctio quoad materiam proximam, & remotam.

1. **M**ateria huius sacramenti est unctio ex oleo facta, iuxta verba Iacobi vngentes eam oleo, &c. Et confirmat Conc. Trid. sess. 14. cap. 1 tomo 4. disp. 40. sect. 2. §. Ex quo concluditur.

2 Materia remota huius sacramenti est oleum simplex (in quo differt à Confirmatione) oliuarum ab Episcopo benedictum, necessitate sacramenti, & precepti, colligitur ex Conc. Florent. in decret. Eug. & Trid. sess. 14. Verumque enim dicit, materiam esse oleum per Episcopum, aut ab

ab Episcopo benedictum, quem ritū Christus instituit, nec Ecclesia immutare potest, quauis modus benedictionis non sit à Christo institutus, nec definitus vt omnes docent, quia si oleum benedictum per Episcopum est de essentia, sequitur talē benedictionē esse institutam à Christo. 10. 4. disp. 40. sect. 1. Per totam.

3 Benedictio olei, quod est futurum materia huius sacramenti, non potest committi ex commissione Summi Pontificis simplici sacerdoti. Ratio est: quia in substantiali materia sacramentorum non cadit dispensatio, & oportuit ita esse, vt sacramenti materia minus esset vulgaris maiorq; reuerētia haberetur. 10. 4. disp. 40. sec. 1. §. Nihilominus tamē.

4 Propria autoritate non licet oleo aliquid miscere absolute, & sine causa, vt est doctrina cōmunis sacramentorū, vnde si tanta sit mutatio, aut mistio, vt corrūperetur olei natura, nō esset materia huius sacramenti. cū iam non sit oleū simpliciter, & absolute: secus si maneat in vera natura olei, specie, & vsu, & hac ratione dicimus Christina posse esse materiā huius sacramēti, & aliquādo fuit in vsu, nūc autem quod Ecclesia, has materias, earūq; benedictiones distinxit, nō esset licitū eas cōmutare, nec alio oleo in hoc sacramēto vti, prāterquā illo quod ad hoc munus ex Ecclesie institutione cōsecratur, tomo 4. disp. 40. sect. 1. §.

Propter quod addendum est.

§. VI.

Extrema vnctio quoad vnitatem, & iterationem.

1. **S**acramētū vnctionis est vnū, & specie, & numero. Ratio est: quia sēper fit ex eadē materia & forma. Itē est vnū, & ex seipso sacramētis Ecclesie, in noua lege diximus, §. 1. concl. 2. 10. 4. disp. 40. sect. 4. §. Secūdo colligitur

2 Sacramētū extremæ vnctionis ex quinque vnctionibus, & in 4. dist. partialibus formis, sic in vno subiecto vnū tantū numero sacramētū, quod vocamus vnū cōpositione. Ratio est: quia ex omnibus vnctionibus, & formis, siue essentielles sint, siue nō, vnū tantum sacramētū cōponitur, omnes illæ vnctiones ad integrā totius hominis vnctionē, quā institutio exigit, ordinātur, 10. 4. disp. 40. sect. 4. §. Cūcapriorē. *Syluest.*

3 Hoc sacramētū non impunit characterem, vt constat ex Conc. Trid. sess. 7. can. 9. & Florent. in decret. Eng. vnde potest iterari absolute, & simpliciter, vt ex eodem Conc. Florent. & Trid. sess. 14. c. 3. constat: it vero non potest secūdo dari in eadē morbi necessitate, quia de se est sufficiens medicina pro tali necessitate, & auxiliū spirituale, potest tamē iterari, si in eodē morbo necessitas iteretur, in quo non est regula admodū certa, sed relinquatur

De Extrema vnct quoad finē, & effect. §. 5.

Inquitur arbitrio prudentis, vt nimirum considerata diuturnitate morbi, & statu eius, & in interruptionis eorum inter se, practica, & communi estimatione, illa censeatur diuersa pericula, & status, ita diuersi, vt perinde se habeant, ac si essent morbi omnino distincti, *tomo 40 sect 4. §. Circa aliud punctum, & seqq.*

§. V.

Extrema vnctio quoad finem, & effectum.

1. **E**Xtrema vnctio ordinatur ad Eucharistiam ratione effectus. Ratio est: quia tollit reliquias peccatorum, & perfecte mundat animam, quæ est optima dispositio ad vnionem cum Christo, quæ facit Eucharistia. Item quia Christus est præsens in Eucharistia, quæ ordinatur ad perfectiorem vnionem cum Christo, quantum in se est, etiã potest ordinari ad digniorem summptionem, vt in præsentī per sacram vnctionem, homo sit habiliior, & melior dispositus ad recipiendum Eucharistiæ sacramentum, si velit illud postea suscipere, vt interdum potest accidere, *tomo 3 q 6. art. 3. §. Circa hunc articulum in coment.*

2 Extrema vnctio delet peccata venialia dummodo non ha-

beat complicentia actualis, vel virtualis illorum, quod à nemine negatur, tamen ad illa delenda non est primario instituta, nam ad hoc alia sunt remedia, vt volenti discurrere facile patebit, *tomo 4. disp. 41. sect. 1. §. In modo autem, & §. Secunda ergo sententia.*

3 Tollere reliquias peccatorum, aut pœnas temporales, non est primarius effectus huius sacramenti. Ratio est: quia ad eas tollendas, nullum est sacramentum per se institutum, nec prauos habitus, quia illi nō tolluntur per gratiæ infusionē, quantūvis perfectam, vnde per se primo est instituta extrema vnctio ad confortandum animum ægroti contra difficultates occurrentes in mortis articulo, iuxta illa verba Iacobi, & aliuia bit eum Dominus, græce vero idest excitabit, seu confortabit, &c. & constat ex *Conc. Trid. sess. 14. in prox. tomo 4 disp. 41. sect. 1. §. Secunda ergo vsque ad §. Nilominus, & tomo 3 disp. 7. sect. 3. §. Dicendum vero est.*

4 Specialis gratia Extremæ vnctionis consistit præcipue in collatione aliquorum auxiliorū gratiæ, quæ fini sacramenti huius sunt accomodata, quæ ad tres præcipuos effectus dari videtur, 1. ad roborandam spem. ideo enim dicitur sacramentū spei, tempore enim opportunū si nō illā maxime corroborat, vt ait *Conc. Trid. sess. 14. 2. ad hilaritatem*

Palud in 4 dist. 23. q. 4. n. 7. & ibi Capreol q. 1. art. 3. ad 2. 4. & §.

laritatem animi concipiendam qua infirmus morbi incomoda, & labores leuius fert, vt idem Conc. iudicat. 3. ad reddendum ægrotum promptiorem, & fortio- rem ad tentationes dæmonis, quæ tunc grauiores sunt, suspe- randas, *tomo 4. disp. 41. sect. 1. §. Atque hinc, & seqq.*

5 Extrema vñctio per se etiam est instituta ad proxime disponendam ægroti animam ad introitum gloriæ, colligitur ex Conc. Trid. sess. 14. quod fieri potest per perfectam animi san- ctificationem, aut per perseue- rantiam in illo bono vsque ad mortem, quod vtrumque facit extrema vñctio. Item est institu- ta ad delenda peccata mortalia, & venialia, non tantum quoad culpam, vt probatur ex illis ver- bis formæ: *Quidquid peccasti*; quæ sunt generalia, & secundaria intentione propriæ intentionis, sed etiam quoad pñam, quia non solum culpa, sed etiam reatus pñæ non remissus impe- dit introitum gloriæ ad quem disponit proxime extrema vñ- ctio, *tomo 4. disputat. 41. sect. 1. §. Dico secundo, vsque ad §. sequitur secundo.*

6 Extrema vñctio est insti- tuta contra peccatorum reli- quias, non illas auferendo, sed robur contra illas dando, per gratiæ auxilium, ita explicarūt hunc effectum Cathecismus Pij 5. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 15. & alij. *tomo 4. disp. 41. sect. 1. §. Tertio*

sequitur.

7 Extrema vñctio aliquan- do potest facere hominem de- attrito contritum, & infunde- re gratiam primam, quia potest aliquando delere peccatum mor- tale, vt efficacissime colligitur ex verbis Iacobi, & Conc. Trid. Tamen non sufficit attritio cog- nita sine confessione, etiam si per eam non est confessio, sed confiteri non possit, quia sal- tem per eam stat, quo minus cō- tritus accedat, ad quod semper tenetur, nec exculatur ratione ignorantie, quia cum sit sacra- mentum viuorum semper sup- ponit gratiam, quando iudicatur in conclusione *de attrito contritū* intelligi non per mutationem ipsius actus attritionis in contri- tione, sed per solam gratiæ in- fusionem, vt patet in illo, qui sine actuali vsu rationis in- iungitur, sicut de Baptismo, & Pæ- nitentia, *tomo 4. disp. 41. sect. 1 §. Quarto sequitur, & seqq.*

8 Peccata venialia non re- mittuntur per hoc sacramen- tum, per solam excitationem deuotionis, sed immediate per ip- sius sacramenti efficientiam, alioqui opportheret ibi interueni- re aliquam mutationem inte- rioris actus imperfecti, & per se insufficientis ad remissionem peccati venialis, in alium perfe- ctorem, qui per se sufficiat, quod negatur, *tomo 4. disp. 41. sect. 1 §. Vnde obiter.*

9 Extrema vñctio in for- mis

De Extr. vñd. quoad effect. & finē. §. 5.

mis habet effectum recedente fictione, quauis enim hoc sacramentum non imprimat characterem, hoc tamen non est necessarium ad habendum effectum recedente fictione, vt de penitentia dicimus, & est probabile de matrimonio, sufficit enim, vt sacramentum hoc in eodem morbo iterari non possit, & in eodem statu eius, vt expediat habere suum effectum recedente fictione; sicut enim se habet Confirmatio pro toto tempore vitæ, ita extrema vñctio pro illo morbo in quo suscipitur. Cum diffinitio tamen, scilicet quoad gratiam sacramentalem solum intra eandem infirmitatem, hæc enim dabitur quidem in eodem morbo, si illo durante recedat fictio, vt probat ratio facta: secus dicendum est quoad gratiam habitualem, quia hic effectus perpetuus est, & sicut semper restituitur per penitentiam, etiam si sæpius per peccatum amittatur, ita semper est ratione sacramentali, si recedat fictio. Tamen denique ad tollendam fictionem sufficit attritio, si in susceptione propter aliquam causam non fuit commissum nouum peccatum mortale, si autem fuit commissum tunc erit necessaria contritio, aut confessio, quia tunc tale peccatum non potest tolli virtute vñctionis. cum sit illa posterius, *tomo 4. disp. 41. sect. 1. §. Probabilius est, & seqq. & tom. 3. disputat. 28. sect. 6. §. Secundo*

hunc.

10. Effectus Extremæ vñctionis, datur in vltima vñctione earum, quæ ad essentiam sacramenti pertinent ex Christi institutione. scilicet in quinta quinquagesima sensuum, & non antea. Ratio est: quia omnes componunt essentialiter sacramentum, tamen quia non simul existunt, sed successiue fiunt, ideo in vltima censetur esse virtus omnium, & per illam fieri effectum, vnde vltima particula materię, vel formę agit virtute præcedentium *tomo 4. disp. 41. sect. 2. Per totam, & tomo 3. disp. 43. sect. 2. §. Obijce vero.* Vnde sequitur si infirmus ante quintam vñctionem moriatur, nihil consequi, quia tunc non est sacramentum, non enim constat omnibus partibus essentialibus, quidquid minuter intendat, materia enim essentialis ratione Christi institutionis non est posita arbitrio ministri, *tomo 4. disp. 41. sect. 3. Per totam.*

11. Item corporis sanitas ad effectus huius sacramenti pertinet, atque ideo virtute illius confertur, quod est de fide ex *Conc. Florent. & Trid. sess. 14. ex loco Iacobi 5. vel ex illis verbis aliuibit eum Dominus, qui effectus non est infallibilis, sed sub ea conditione, quoniam Conc. Trid. cap. 2. expressit. scilicet Vbi salutem animam expenderit, tomo 4. disp. 41. sect. 4. Per totam, & tomo 3. disp. 40. sect. 2. §. Dices fortasse.*

12. Extrema vñctio confert
vt

Vide. D. Thom. in 4. dist. 23. q. 1. art. 2. q. 1. ad 3. Soto. q. 1. art. 1.

D. Thom. Bonau. & alij cum Magist. in 4. dist. 2.

De Extr. vñct. quoad disp. effec. & ess. §. 6. 209

vt labores morbi leuius ferantur, iuxta Conc. Trid. sess. 14. dum inquit: *Egroti animam alleuiat, & confirmat magnam in eo diuina misericordia fiduciam excitando, quia infirmus subleuatus, & morbi incommoda & labores leuius fert, &c.* Quod fit non remittendo morbum, sed confortando infirmum per mentis hilaritatem, ac fiduciam, vt idem Concilium affirmat. Hic effectus est infallibilis quoad auxilium, in quo, seu per quod datur, quia reuera est spiritualis effectus. Quoad tolerantiam vero, seu leuamen laborum minime, quia pendet ex libera cooperatione infirmi: quantumuis spiritualit sit, tom. 4. disp. 41. sect. 4. §. *Ad alteram difficultatis.*

13. Vt detur hoc sacramentum peccatori sufficiunt signa contritionis, ad illud enim suscipiendum non est necessaria confessio, cum nullum præceptum sit de illa præmittenda; quauis constet sacerdoti penitentem de nouo peccasse: quod relinquitur prudentiæ Sacerdotis, vt, & confessionem præmitti procuret, si commode potest, & non nimium molestus sit, sed credat infirmo suam contritionem ostendenti. Tamē si fuerit excommunicatus, semper est absoluentus ante Extremam vñctionem, quia non est eadē ratio de censura & culpa, tom. 4. disp. 44. sect. 1. §. *Sunt autem qui.*

14. Effectus huius sacramenti datur in eo instanti, in quo consummatur essentialiter: consummatur

autē cum primū quinq; vñctiones cum quinq; formulis perficiuntur. Est cōmunis, & probatur, tū ex generali doctrina sacramentorum hic applicanda, tum à sufficienti partium enumeratione, tom. 4. disp. 41. sect. 2. §. *Quarta ergo, & sequentibus.*

15. Si infirmus morte oppressus vñam tantum vñctionem, vel duas suscipiat, non recipit gratiam sacramentalem. Hæc conclusio est communiter recepta, nam illud non est sacramentum; non enim constat ex omnibus partibus essentialibus; quamuis præuito periculo intendat minister facere sacramentum in vna vñctione, quia non est in vsu Ecclesiæ, nec fundatur in aliqua autoritate, tom. 4. disp. 41. sect. 3. per totam.

16. Corporis sanitas est etiā effectus huius sacramenti. Est cōsensus omnium Theologorum, & definitum in Concil. Florent. & Trident. sumiturque ex loco Iacob. 5. in illis verbis, *Oratio fidei saluabit infirmum, vel in illis, auerit eum Dominus, &c.* Sed hic effectus non est infallibilis; quia illa verba intelliguntur sub illa conditione, vbi salutis animæ expedierit, tom. 4. disp. 41. sect. 4. §. *Communis consensus. & seqq.*

§. VI.

Extrema vñctio quoad dispositionem, effectus, & essentia,

1. Nullus

1. Nullus

De Extrema vnct. quoad subiect. §. 7.

I. **N**illus contritionis actus est necessarius ad essentia huius sacramenti, sed solū est necessaria dispositio ad effectū in eo, qui habet cōscientiā peccati mortalis, quia in illo nō est de essentia attritio. In sacramēto verō penitētiæ maximē. Tamē status gratiæ per se loquendo, est necessaria dispositio, vel contritio, & ex accidenti verō attritio, *tom. 4. disput. 41. sect. 1. §. Tandem constat.*

2. Ad effectum huius sacramenti, est necessaria attritio cū bona fide. Ratio est: quia est necessaria attritio supernaturalis, absoluta, efficax, & vniuersalis de omnibus peccatis mortalibus commissis, & si habeat has conditiones, sufficit, quācumvis remissa sit. *tom. 4. disp. 41. sect. 1. §. Inquirere vero.*

§. VII.

Extrema vnctio quoad subiectum.

Theolog. in 1.
4. d. 23. vbi
in Palud. q.
3. n. 14.
Sol. q. 2.
ar. 2. Sylu.
ver. Vnctio.
extrema
q. 4.

Solus homo, viator, adulus rationis vsum habens de præsenti, aut de præterito, est subiectum capax huius sacramenti: est communis opinio. Secus dicendum de baptizato in voto, & Cathecumeno fideli, ac iusto, & de infantibus, ac perpetuo amentibus, in quo omnes Theologi conueniunt, *tom. 4. disp.*

42. sect. 1 §. Et à clarioribus. & seqq.

2. Beatissima Virgo Maria, vt probabilius est, recepit Extremā vnctionē: quia nihil obstat, imō alias decuit, tū propter fructū, tum propter exemplū, tum propter ipsum sacramentū, ne despici videretur. Et quamuis non fuerit passa in firmitate prouenientē ex inordinatione humorum, tamen habuit quandam corporis debilitatē ab intrinseco prouenientem, quæ ad eum statum peruenit, in quo iam naturaliter non poterat, anima in corpore conseruari, & hæc dispositio est sufficiens infirmitas corporis ad hoc sacramentū suscipiendum. Idem dicendum de senē moriente propter senectutē sine alia ægitudine, *tom. 4. disput. 42. section. 2. §. Atque ex his satisfactum.*

3. Vt susceptioni huius sacramenti consentire censeatur, sufficit, quod signa contritionis ediderit, vel quod quacumque ratione probabili: præsumitur esse dispositus ad sacramentum recipiendum, quod semper præsumendum est, quoties contrarium non constat: quia, qui præsumitur contritus, vel bene dispositus, etiam creditur habere voluntatem, suscipiendi illa media, quæ hęc, & nunc necessaria, vel utilia ad salutem suam sūt, & hæc volūtas sufficit ad valorem huius sacramenti. Et sic sufficit intentio, aut virtualis, aut saltem interpretatiua, non

supponitur
ab, Albert.
Antonino
& alijs.

non retractata. tom. 4. disput. 42. sect. 1. §. Dices hoc argumentum, & tom. 3. disput. 14. sect. 2. §. Dico tamen primo in fine.

4. Qui numquā actualiter peccauit, est capax huius sacramenti: ita multi & graues Doctores tenent. Ratio est: quia neque ex verbis Iacob, nec ex alio Conc. nec ex forma, vel materia huius sacramenti, nec ex fine eius colligi potest necessitas huius conditionis, tom. 4. disp. 42. sect. 2. §. Nihilominus dicendum. Item licite potest dari hoc sacramentum, ei, qui amittit vñctum rationis cū sola attritione cognita: quia non caret effectu suo, si ei confecturatur: dicimus enim facere de attrito contritum quoties suscipiens non peccat de nouo in illius susceptione. Ibidem sect. 1. §. Sed quoniam diximus.

5. Solus homo, qui corpore infirmus est, & in eo statu, vt vita eius periclitetur, est capax huius sacramenti. Desumitur ex verbis Iacob, *Infirmatur quis. & ex Conc. Florent. & Trid. sess. 14. cap. 3.* Nec debet dari nisi in infirmitate graui iudicio prudentium: est enim hoc de necessitate sacramenti, vt vsus Ecclesiae confirmat, & verba Iacob. quia hoc sacramentum est institutum tanquam extremum remediū hominum infirmorum, tom. 4. disp. 42. sect. 2. §. Vnde in hac re facilius. & seqq. & §. Circa primum.

6. Non est expectandum in administratione huius sacramē

ti, vt infirmus iam sensu, & cognitione careat, nam id potius est cōtra reuerentiā, & vilitatē sacramēti: nec est expectandū tempus, in quo cōstet iā infirmū nō posse naturaliter viuere, nā hoc derogat secundo finī huius sacramenti, tom. 4. disp. 42. sect. 2. §. Vnde vltius addo.

7. Non in omni occasione mortis, sed solum in illa, quae ex corporis infirmitate prouenit, est hoc sacramentum applicandum. Ratio est: quia solus infirmus est huius sacramenti capax, vnde infertur damnatum ad mortem, vel incipientem longam nauigationem, vbi est periculum vitae, licet sit proximū mortis, non esse capacem huius sacramenti. Ratio est: quia non infirmatur corpore. Ita omnes, tom. 4. disp. 42. sect. 2. §. Sed queres.

8. Non potens in mortis articulo aliud sacramentum recipere, tenetur accipere Extremā vñctionē, saltē ex charitate propria propter dānū irreparabile, quod iminet, & propter difficultatē, & incertitudinē verae cōtritionis: quod probabile est, quāuis hic casus rarissime cōtingere potest, nisi tūc fortasse, quando sacerdos nō vult confessionē audire, vel nescit absolutionem, vel quādo nō potest, aut quādo infirmus nō audet illi confiteri sine grauisimo periculo vel scādali, vel alterius detrimēti: quae omnia excogitari potius, quam moraliter accidere possunt, tom. 4.

De Extrema vnct. quoad subiectū. §. 7.

disp. 44. sect. 1. §. Tertius casus.

9. Si sacramentū hoc sine indecentia ministrari nō potest, o-mitti potius debet, quod patet in furiosis, & amētibz cōmuniter; semper enim reuerētia sacramēti prāferēda est priuatæ vtilitati alicuius personæ. Ad prudentiā vero ministri spectat ponderare quāta illa sit, quātumq; cauēda. tom. 4. disp. 42. sect. 1. §. Alterum obseruandum est.

10. Nec de necessitate sacramēti, nec de necessitate pręcepti est, vt fiat vnctio in modū crucis, vt patet ex loco Iacob. Concilijs, Traditione q; Ecclesiæ. Itē, quia nullum est expresse latū pręceptū de hac re secluso contēptu, cū materia de se non sit grauis: & sic illa vnctio sufficit, quæ verā rationem vnctionis attingit, tom. 4. disp. 40. sect. 2. §. Explicandum vero superest, & sequenti.

11. Vnctiones singulæ quinq; sensuū sunt de necessitate sacramēti, v.g. in oculis propter visum, in auribus propter auditū, in naribus propter odoratū, in ore propter gustum, in manibus propter tactum. Item Conc. Florenti. enumerat alia duo. ff. 1. art. 2. in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationē ibi vigentē, quæ nō sunt necessarie, nec sunt in vsum omniū Ecclesiārū. Imō aliqui censent vnctionē in renibus conuenientius esse illā omittere. Item ordo vnctionū non est de essentia sacramenti, ff. vt prius vngantur oculi, &

postea nares, &c. Materia enim essentialis non est relatio, aut ordo, sed vnctio, tom. 4. disput. 40. sect. 2. §. Circa vnctiones vero, & sequentibus. Quamuis non sine peccato fiet mutatio propter consuetudinem Ecclesiæ. Ibidem, disp. 42. sect. 3. §. Certum est.

12. In casu necessitatis, vt validē, & licitē hoc sacramentum ministretur, probabile est, sufficere super vnctiones quinque sensuum proferre vnā totalem formam. ff. Per istam sanctam vnctionem, vel sanctas vnctiones, parcat tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum. Quam sententiam noster Doctor, vt ille ait, non improbat, sed nec simpliciter approbat, sed alijs iudicium cōmittit, nec etiam consulit simpliciter vsum eius, propter modum consuetū: sed in casu, quo omit-tendum est hoc sacramentum, vel ratione periculi contagij, vel quia timetur mori infirmus antequam finiuntur vnctiones essentialēs. Cōsulerē ego (ait ille) tunc inungere modo supra posito, quia tunc non fit irreuerētia sacramento, & proximo valde vile esse potest, tom. 4. disp. 41. sec. 3. §. Solum occurrat, & seqq.

13. Hoc sacramentum debet dari fidelibus, eo tempore, quo vtuntur ratione, & sui compotes sunt, & cognoscere possūt quid circa illos agitur, & ad deuotionē, & fiduciā per ipsū possunt excitari. Est enim valde cō-

sentaneum

Vide Sylu.
verb. vnct.
extrema
quæst. 2.

Suplemen-
Gabrielis
dist. 23. q.
1. art. 2.
Sot. q. 2.
art. 3. Vi
flor. in
sum. n.
223.

sentancum reuerentiz debita
hunc sacramento, & ministrans
agrote illud in malo statu exi-
stenti peccat grauiter, vt patet
tomo 4. disp. 42. sect. 1. §. Quauis
autem, & seqq.

14 Non est necesse, vt vali-
de recipiatur hoc sacramentum,
vt homo sit ratione compos, aut
habeat rationis vsum; satis enim
est quod aliquando habuerit, &
peccare actualiter potuerit, quan-
tum est ex parte vsus rationis,
quodque susceptioni huius sacra-
menti sufficienter concensu prae-
stiterit, est communis Theolo-
gorum. Ratio est: quia ad substā-
tiam sacramenti, & vt persona
sit absolute capax illius, sufficit,
quod fuerit capax peccati mor-
talis deuotionis, tentato inis, & re-
sistentiz, & fiduciz in Deum,
tomo 4. disp. 42. sect. 6. Difficultas
vero.

15 Homo carens manibus
non est capax huius sacramen-
ti, & vnctio, tunc facienda est
in parte propinqua, vt omnes
Doctores docent, & vsus Eccle-
siae satis ostendit. At vero qui
caret manibus, prorsus est inep-
tus ad ordinem suscipiendum,
quia manus sunt ibi designatae,
vt essentielles, in praesenti vero
minime, tomo 4. disp. 42. sect. 3.
§. Nihilominus certissimum est.

§. VIII.

Extrema vnctio quoad
ministrum.

1. **P**otestas administrandi
hoc sacramentum, vt
probabiliter existimat
noster Doctor, fuit data
Ioan. 20. ante Ascensionem, quia
plene, ac perfecte fundauit Ec-
clesiam, antequam mundo discer-
deret, tomo 4. disputat. 39. sect. 2.
§. Non fuit igitur, & disp. 34. sect. 1.
§. Dico tamen primo.

2 Solus sacerdos est mini-
ster huius sacramenti, nec ab
alio valide confici potest. ff. nec
Diacono, nec laico ob quēcunq;
defectum sacerdotis, est defi de,
vt constat ex verbis Iacob. Inducat
presbiteros Ecclesiae, & ex Conc. Flo-
rent. & Trid. sess. 14. cap. 3. & can.
4. tomo 4. disp. 43. sect. 1. §. Dico
tamen primo, & §. Vltimo dicendum.

3 Quilibet simplex sacer-
dos est sufficiens minister huius
sacramenti, quia hoc sacramen-
tū quoad substātiā pendet tantū
à potestate ordinis sacerdotalis:
item debet esse vnus, vt appro-
bat vsum vniuersalis Ecclesiae,
ita vt non possit fieri valide à
duobus, quorum vnus vngat, &
alter formam proferat, vt patet
tomo 4. disp. 34. sect. 1. §. Potest
vero, & sect. 2. §. Dico sunt, & seqq.

4 Hoc sacramentum potest
valide à pluribus ministris, vel
simul, vel successiue cōferri, quo-
rū vnus vnū sensum cū prola-
tione formae vngat, alius, alium,
&c. Quia nō est de essentia sacra-
menti quod illa vnctioes su-

Chrysost.
lib. 3. de
sacerdotio

Vide Di.
Them. in
4. di. 23. q.
1. ar. 1. q.
2. ad 3.
Durand q.
1. Solo q.
1. ar. 1.

Theolog. in
4. dist. 23.
vbi Palud.
q. 3. n. 14.
Soto q. 2.
ar. 2. Sylu.
verb. vnct.
extrem. q.
5. Nan. 22.
num. 13.

De Extrema vñct. quoad ministr. §. 8.

refusae sunt, nulla enim ratione probabili ostendi potest: imò in urgente necessitate .ff. quando timetur mors infirmi, erit licitum: in necessitate enim omnia accidentalialia omitti possunt, *tom. 4. disp. 43. sect. 2. §. Atque hinc colligit.*

Theolog. in 4. d. 28. Summ. in hoc verbo. Victor. in Sum. n. 145. Nau. cap. 24. n. 131.

5. Soli Parrochi & Episcopi tenentur administrare hoc sacramentum. Ratio est: quia ex iustitia, atque adeò ex iustitia tenentur suas oves pascere: ergo ordinaria remedia præbere salutaris, qualia sunt sacramenta. *tom. 4. disp. 44. sect. 2. §. Supposita distinctione.*

6. Alij Sacerdotes teneri possunt ex charitate illud ministrare, v. g. si proximus sit in necessitate, & absit Parochus: non tamen sine licentia Parrochi expressa, vel tacita, vel interpretatiua, aut præsumpta: quæ datur, quando infirmus est in periculo mortis, absente Parrocho, aut nolente administrare, tunc enim non datur usurpatio iurisdictionis, præcipue si fieri potest sine scandalo, aut violentia Parrochi: quia adest in hoc casu licentia supremi Pastoris, & extra huiusmodi casum non est concedenda licentia tantum præsumpta, quæ alias dici solet Rehabilitio de futuro. *tom. 4. disp. 44. sect. 2. §. Superest præbanda. & sequenti.*

7. Nulla pœna est imposita Parrocho omittenti administrare hoc sacramentum per negligentiam, humanum timorem,

vel aliam quamcunque causam: quia nulla inuenitur in iure, sed ab Episcopo prudenti arbitrio puniri potest. Item nulla est imposita pœna Sacerdoti simpliciter administranti sine licentia Parrochi: quia *Clement. 1. de privilegiis. & Dudum. de sepult. 1.* cum loquitur de religiosis respectu laicorum, *tomo 4. disp. 44. sect. 2. §. Quæri hic potest.*

8. Obligatio ministri in summa est. Tenetur non dare istud sacramentum nisi homini convenienter disposito. Tenetur seruare ritum debitum, tam ab Ecclesia præscriptum, quam à consuetudine retentum, tanquam substantialem, quam accidentalem, verbi gratia, quod sint septem vñctiones, si teneatur vsus Ecclesiæ, & proferatur verba formæ, & similia. ff. Psalmi, & Orationes, quæ præmitti solent ante & post vñctiones. Quæ tamen omitti possunt, & aliquando debent, & postea si tempus sit, suppleri, v. g. quando datur infans mors cum periculo: nunquàm tamen licet sine superpelliceo, & stola: quia ornatus debitus præferendus est. Deniq; potest minister illud administrare in Ecclesia, si infirmus illud ibi petat, v. g. si sit peste affectus: nec enim est prohibitum, nec indecens. Quando autem aliqua omisso in aliquo ritu sit mortale, aut veniale? facile colligi poterit ex materia, *tom. 4. disp. 44. sect. 2. §. Præterea dicendum est.*

Vide Sup. plementum. Gabr. d. 23. q. 1. art. 3. dub. 2.

Caiet. ver.
Excommu-
nicatio. c.
64. cum
Soto.

9. Religiosus vngens sacu-
larem inuito Parrocho, excom-
municationē incurrit per Clem.
I. de privileg. Secus si illud admi-
nistret absente Parrocho, aut
nolente, iuxta Sotum & Caiet.
verb. Excom. cap. 64. tom. 4. disput. 44.
sect. 2. §. Queri hic potest.

10. Ministrās hoc sacramentū
debet esse in statu gratiæ, saltem
per cōtritionē; hoc enim in om-
nibus sacramētis est necessariū:
& in nullo casu excusabitur, quia
brevissime cōteri potest. Itē non
debet esse excommunicatus, suspē-
sus nominatim, declaratus, vel
manifestus percussor clericis; per
excommunicationē enim priua-
tus est omnibus actibus iurisdic-
tionis, & ordinis, & per suspē-
sionē saltē caret vsu iurisdictionis:
secus si nō sit denūtiatus, & pe-
tat infirmus, casu, quo nō sit al-
ter, qui illi subuenire poterit, pro-
pter Extravag. ad evitanda. Item
nō potest dare licentiā per se lo-
quendo alteri, vt illud ministret,
cū sit actus iurisdictionis; quāvis
eā possit dare ex accidēti: vt pro-
babile est, v. g. ne infirmus sine
illo moreretur. *tom. 4. disp. 44. sect.*
2. §. Circa aliud precepti.

11. Excommunicatus nō potest
dare hoc sacramentū ob neces-
sitatē infirmi: suspēsus vero maxi-
me, quia hac cēsurā nō priuat ac-
tu ordinis; hic autē actus nō est
tā iurisdictionis, quin sine illa da-
ri possit ob necessitatē: & eadē
ratione nō licet infirmo accipe-
re hoc sacramentū ab excomu-

nicato denūtiato; à suspēso vero
potest. Tamē in eo casu possit Pa-
rochus alteri licentiā dare, quia
id potius esset permittere, vt al-
ter ministret, quādo ad id neces-
sitas cogit, cū nō sit alius habens
potestātē sinē legitimo impedi-
mento. *tom. 4. disp. 44. sect. 2. §. Dubi-
tari enim secundo.*

12. Minister hæreticus, degra-
datus, aut quacūque alia ratione
impeditus, valide administrat
hoc sacramentū. Ratio est: quia
talis administratio, nō est actus à
iurisdictione pendens, sed tantū
consecratiuus. *tom. 3. disp. 36. sect.*
3. §. Tertio quia Ecclesia.

13. Hoc sacramentū nō potest
ministrari tēpore interdicti, nec
laicis, nec clericis. Vide ea. quod
in te. de pœnit. & remiss. quod
cap. loquitur de interdicto gene-
rali loci, quāvis personæ talis lo-
ci interdicti extra illū possint il-
lū recipere, si nō dederint causā
interdicto. Itē personæ interdic-
tæ, etiā nō dātes causā interdicto,
nō possūt hoc sacramentū reci-
pere, siue in loco interdicto, siue
extra illū, donec aliquo modo à
interdicto liberētur. Itē non po-
test administrare hoc sacramentū
etiā personis nō interdictis, saltē
in festiuitatibus, in quibus suspē-
ditur interdictū, iuxta cap. Alma
mater. de senten. excom. quia de
hac re nulla sit expressa mentio,
nec in genere, nec in specie. Et
sic standū est iuri antiquo, *to. 5.*
di. 33. se. 1. §. De hoc sacramēto. & seq.

14. Quādo datur casus, quo in-

De Extrema vnct. quoad præcept. §. 10.

firmus sit incapax alterius sacra-
menti, vt si nullū dedit signum
confessionis, & omni censu, ac
motu priuatus est, & idē nec ab-
solui, nec communicari potest,
tunc excommunicatus vitandus,
potest illi administrare Extremā
vnctionem; quia fieri potest, vt
æterna salus illius pendeat ex re-
ceptione illius sacramēti, & tūc
iam reuocatur ille casus ad arti-
culum absolutæ necessitatis, &
idē est de Confirmatione, to. 5. dis-
t. 11. sec. 1. §. De alijs autē sacramentis.

§. IX.

*Extrema vnctio quoad or-
dinem ad alia sacra-
menta.*

1. **V**aticum non est dis-
positio per se loquē-
do requisita ad hoc
sacramentum. Ratio
est, quia vtrumque per se suppo-
nit iustitiā; vnde propter ratio-
nabilem causam potest dari vn-
ctio sine viatico, quando vel il-
lus haberi non potest, vel non
sine vomitu, vel irreuerētia alia
simili. Tom. 4. disp. 44. sect. 1. §. de
secundo genere. Soluta tamen ali-
qua huiusmodi causa, seruan-
dus est ordo præferendi Eucha-
ristiam, quamuis inuertere or-
dinem etiam sine causa, non erit
peccatum mortale si absit con-
temptus: nullum enim extat præ-
ceptum. *Ibidem.*

2. Qui habet conscientiam
peccati mortalis, non tenetur
per se loquendo præmittere cō-
fessionem ante hoc sacramen-
tum; sufficit enim status gratiæ
per contritionem, cum non ex-
tet præceptum præmittendi con-
fessionem ante hoc sacramen-
tum, sicut extat præmittendi an-
te Eucharistiam, tom. 4. disput. 44.
sect. 1. §. Tandem vero.

§. X.

*Extrema vnctio quoad
præceptum.*

1. **N**ullum est præceptū
affirmatiuum de sus-
cipiendo hoc sacra-
mentū, etiam in ex-
tremo vitæ discrimine. Ita om-
nes. Ratio est: quia tale præcep-
tum nec ex natura rei, nec ex in-
stitutione huius sacramenti se-
quitur, nec inuenitur à Christo,
vel ab Ecclesia traditum. In or-
mmissione potest committi pecca-
tum, vel ratione scandali, vel cō-
temptus, vel quando infirmus
non potest aliud sacramentum
suscipere, videtur tunc mediū
maxime necessarium ad salutē.
tom. 4. disp. 44. sect. 1. §. Circa primum
& sequentibus.

*Facultas eligendi Con-
fessorem.*

1. Facultas eligendi con-
fessorem potest dari de iure di-
Supponi-
uino, 312.

uino, seu iure humano. ff. seu à Christo Dño, & ab homine: nā sicut principalis Auditor sacramenti penitentiae, & iurisdictionis est Christus Dominus, ita ipse est, qui principaliter eam potest concedere hanc facultatem. Imo sicut necesse est, ut alicui ipse det immediate iurisdictionē, ita necesse est, ut alicui per se, & immediate conferat hanc facultatem, tom. 4. disput. 27. sect. 1. §. *Primo supponendum est.*

2. Quamvis hæc facultas eligendi Confessorem videatur haberi per consuetudinem tantum videntibus, & consentientibus Ordinarijs, non tamē datur per illam, sed data cognoscitur: quia sola consuetudo per se sumpta, non habet unde possit hanc facultatem tribuere: unde si proprie loquendum est, solum est signum sufficiens facultates concessa à pastoribus, & nunquam reuocata, sed quasi per tacitum consensum perpetuo durantes. tom. 4. disput. 27. sect. 3. §. *Dicendum ergo censeo.*

3. Facultas præsumpta eligendi confessorum, nunquā sufficit, nisi sit fundata in aliquibus signis sufficienter, ac moraliter indicantibus præsentem voluntatem superioris concedendi illā. Ratio est: quia iurdictio non delegatur sine actu positivo voluntatis delegantis: præsumptio autem hæc nec supponit, nec indicat talem actum. Secus vero dicendum de præsumptione de ac-

tu præsentis: fundata in aliquibus signis moraliter sufficientibus, ad ostendendam talem voluntatem: quia tunc non est præsumpta, sed data, tom. 4. disput. 27. sect. 4. §. *Nihilominus dicendum, & sequenti.*

4. Parochus non præsumitur dare facultatem eligendi Confessorem, etiam si à Parrochia discedat, nullo Vicario relicto. Ratio est: quia sola Parrochi absentia, non dat facultatem. Idem dicendum, si Parochus moriatur, vel repente sensum amittat, nulla enim consuetudine introductū est. Item si Parochus excommunicetur, aut suspēdatur nominatim (antea enim nō est impeditus, præsertim respectu subditorū post Extravag. ad custodā.) Itē si Parochus noluit audire penitentē volentē confiteri, potest enim alio tēpore audire, seu differre confessionem. Idē, si Parochus deneget facultatē penitenti habenti iustā causam illi nō cōfrendi, dummodo hæc causa sit nota superiori: quāvis peccet graviter Parochus negās facultatem in his casibus, ratione maioris periculi & mali: tūc licet iniuste neget eā, debet penitēs recurrere ad prælatū: si detur locus, aliās differenda est confessio, donec melior opportunitas occurrat. P. ovidendo sibi per contritionem, aut debet confiteri illa peccata, quæ potest sine periculo, nisi impediatur taliter confessio, & nullo modo

De facultate eligendi confessorem.

fieri possit sine periculo animæ, *tomo 4. disp. 27. sect. 1. §. Atque hinc fit.*

8. Solus Summus Pontifex habet facultatem eligendi confessorum sibi de iure diuino, cū non habeat superiorem in terris, à quo accipiat illam, & careat proprio pastore, & iudice.

Solo in 4. dist. 18. q. 1. 4. ar. 2. Vult in sum. num. 145.
 5. Non sufficit facultas petita, & non obrita, vt penitens valide confessorem eligat. Ratio est: quia sola petitio facultatis non satis est ad obtinendam iurisdictionem: item quia negāte facultatem proprio sacerdoti, non statim ipso iure, vel facto, dat illam aliquis superior, *tomo 4. disp. 27. sect. 4. §. Dico ergo secundo, & seqq.*

6. Qui habet iurisdictionē ordinariam respectu aliquorum fidelium, potest illis concedere hanc facultatem, dumodò confessor habeat cōditiones requisitas, vt ipse possit delegare suam iurisdictionem ei, ita enim semper est intelligenda hæc facultas, sicut è cōuerso, quoties aliquis ordinarius pastor suam iurisdictionem delegat sacerdoti, necessarium intelligitur respectu aliorum fidelium, qui eorū iurisdictioni subditi sunt, nam illa duo correlatiua sunt, & connexa, *tomo 4. disp. 27. sect. 1. §. Supponendum est.*

7. Illi tres pastores ordinarii, scilicet Papa, Episcopus, & Parochus, possunt hanc facultatē elligendi confessorem dare. De Summo Pontifice per se notum est. De Episcopo *ex cap. 2. de penit. & remiss. in 6.* colligitur. De Parrocho denique, *ex cap. omnis vtriusque de penit. & remiss. & cap. Placuit de penit. dist. 6.* satis constat

9. Episcopi, & eorum superiores, nec non inferiores, *Turrec. in cap. 1. Quem par. dist. 1.*
 Prælati exempti habent ex iure Ecclesiastico facultatem elligendi sibi confessorem, vt constat *ex cap. vlt. de penit. & remiss.*
 Nominem autem Episcopi comprehenditur iam confirmatus, siue oues habeat, siue non. Item Episcopus depositus, vel suspensus, cum solum impediatur vsus ordinis & iurisdictionis, secus de degradato, cū priuetur priuilegijs sibi concessis, & de Episcopo

Episcopo non dum consecrato, quia est tantum designatus. No mine vero superioris Episcopi, veniunt Archiepiscopi, prima tes, Patriarchæ, & Cardinales, quia licet non sint superiores potestate, seu iurisdictione, tamē iuxta communem vsum Eccelesie censentur, superiores dignitate *tom. 4. disp. 27. sect. 2. §. Secundo dicendum est, & seqq.*

10. Nomine inferioris prælati, non veniunt parrochi, nisi sint exempti, & immediati Summo Pontifici: secus si sint exempti, & immediati alicui Abbati exempto, ut sunt parochus, & capellani Ecclesie D. Vicentij Vlyssipone, fratrum primæ ordinis D. Augusti. Item non veniunt vicarij Episcoporum secularium prælatorum, nisi illi habeant iurisdictionem propriam, id est, proprio iure, seu titulo, quod intelligitur dum officium tenuerint, cum sit temporale. Item veniunt alicui prælati habentes iurisdictionem in foro externo, licet non habeant in hoc, ut aliqui archipresbiteri, & in Curia Rom. plures, ut Auditor Cameræ, & alij, ut probabilis iudicat noster Doctor, *tom. 4. disp. 27. sect. 2. §. Tertium dubium & seqq.*

11. Per exemptos intelligitur denique solum omnes Prælati, qui in hoc foro non subduntur Episcopis, etiam si habeant alium superiorem, ut Abbates, & alij iuxta vsum religionum, & specialia privilegia illis con-

cessa, *tom. 4. disp. 27. sect. 2. §. Quinta desinit, & seqq.*

12. Nulla persona præter numeratas in conclusione præcedenti, potest eligere confessorum per facultatem datam ipso iure. Pontificio ad eligendum illum, unde infertur nullum fidelem habere à iure facultatem eligendi confessorum, nullum enim tale ius invenitur, *tom. 4. disp. 27. sect. 2. §. Tertio dicendum est, & seqq.* Vbi late noster Doctor explicat *cap. Placuit 9. quest. 2. & penult. dist. 6.* Vbi multi intelligunt concessa esse cuilibet fidei facultatem eligendi confessorum, si proprius sacerdos sit ignorans.

13. Facultas eligendi confessorum non potest excedere potestatem concedentis, quia non potest amplio iurisdictionem, quam ipse habet, concedere. Item simpliciter concessa non comprehendit casus reservatos concedenti, ut declaratum est in *cap. Si Episcopus de penit. & remiss. in 6.* Imo nec data à Papa, nec peccata reservata Episcopis comprehendit, ut sumitur à simili ex *Clement. 1. de privi leg. & Extravag. Inter cunctas codic. tit.* Item facultas ad eligendum confessorum simpliciter concessa se extendit ad peccata mortalia, & non ad venialia tantum, propter enim solum venialia non erat necessaria, qui enim illam petit, aliquid speciale petit. Denique huiusmodi facultas

Ant. 3. p. in. 17. c. 4.

Palud. dist. 17. q. 3.

Vide Sylu. verb. præter Papam confessor & Palud. dist. 17. q. 3.

tas per se non extenditur extra
absolutionem a peccatis, & quæ
cum illa connexa sunt, *tomo 4.
disp. 27. sect. 4. §. Potest autem, &
seqq.*

14 Facultas eligendi con-
fessorem non finitur vno actu,
idest per electionem vnius con-
fessoris, quando conceditur in
definitæ, & sine limitatione, siue
sit facultas à iure, siue ab homi-
ne, secus de facultate concessa
ad semel faciendam confessionem
de peccatis, vt solet concedi in
iubilæis, at tunc oportet actum
esse completum, quia non fini-
tur ante complementum eius,
v. g. si quis virtute iubilæi eligit
confessorem, cui confiteri cæ-
pit, aut integre confessus est,
non est tamen absolutionem cõ-
secutus, vel casu aliquo, vel quia
confessor absolutionem dene-
gavit ei; nihilominus potest aliū
confessorem eligere, quia prior
actus non fuit consumatus, &
quia ea facultas præcipue con-
ceditur, vt absolutio obtineat-
ur, *tomo 4. disp. 27. sect. 2. §. Sex-
tum dubium, & sect. 4. §. Secundo
circa durationem.*

15 Concessa facultas eligē-
di confessorem cum hac adie-
ctione: *Vsq̃ue ad beneplacitum no-
strum*; extinguitur per mortem
concedentis, quia beneplacitū
personæ ab illa pendet, secus si
concedatur cum hac limitatio-
ne: *Vsq̃ue ad beneplacitū nostræ Sedis*
quia Sedes perpetua est, idem
quando datur sine addito, per

verba, quæ, vel expresse indicæ-
perpetuitatem, vel saltem illam
non includunt, sed admittunt,
favorabilis enim est concessio,
*tomo 4. disp. 27. sect. 4. §. Statim
vero miurgu, & seqq.*

16 In casibus, quibus non ex-
tinguitur facultas morte conce-
dentis, datur iurisdicctio à succes-
sore quatenus non reuocando
facultatem, virtute, seu tacite,
illam ratam habet, vel datur vir-
tute prioris concessionis, atque
adeo datur ab eo, qui facultatē
dedit, cuius virtus manet mora-
liter in ipso priuilegio, seu gra-
tia dicto modo concessa, quod
manifeste patet in hac facultate
ipso iure data, quæ perpetua est,
& ipso iure datur iurisdicctio sa-
cerdoti, sic electo, quæ merito
dici potest manere ab ipso auto-
re iuris, & similiter hæc facul-
tas data per bullam Cruciatam,
durat post mortem Pontificis
concedentis, & per virtutem in
illa relictā, dici potest iurisdic-
tionem conferre, *tomo 4. disp.
27. sect. 4. §. Sed obijcet aliquis.*

Famulus.

1. Serui, & ancillæ possunt
communicare cum suis domi-
nis excommunicatis, vt con-
stat per verbum, *Humile*, illius,
versiculi iam supra explicati
verb. excommunicatio §. 6. concl. 18.
Nominē autem seruorum pro-
prie veniunt, qui sub dominio
alterius sunt, vnde si contingat
seruum

Nam, in c.

Placuit. n.

& n. 161.

focium non esse sub potestate domini, sed separatim vitam agere, vel alteri inferuire, siue ex voluntate domini, siue ex altera iusta causa, non poterit ratione separationis cum domino communicare, nisi forte in his, quæ veluti in recognitionem domini debita sunt, *tomo 5. disp. 15. sect. 5. §. Post filios.*

2 Famulis, omnibusq; familiis, qui quouis titulo, vel ratione alicui inferuunt, etiam colonibus ruri inferuientibus, etiam si actu, & proprie non sint de familia, concessa est communicatio cum domino excommunicato, non tamen omnibus his eodem modo, nec singulis quæcumq; indifferenter, sed unicuique proportionata iuxta rationem, & necessitatem suæ obligationis, quod est consentaneum *cap. Inter alia de sent. excom.* quod intelligitur nisi communicatio sit in crimine criminoso, id est in crimine propter quod excommunicatio est lata, *tomo 3. disputatio. ne 15. sect. 5. §. Ultra hos, & sequenti.*

3 Omnes, personæ liberæ quæ comprehenduntur per verbum, *Humile*, vt possint communicare cum domino excommunicato, vt famuli familiares coloni, &c. requiritur, vt obligatio subiectionis, aut seruitutis vinculum ante excommunicationem sit contrata, vel postea orta sit, sine violatione censuræ sit facta, v. g. si intercedat igno-

rantia probabilis censuræ, aut necessitas ex parte excommunicati, aut etiam famuli, quod colligitur ex *cap. Inter alia de sent. excom.* quia hoc privilegiū nō conceditur in iniuriā, & contumtum censuræ, *tomo 5. disp. 15. sect. 5. §. Nunc quadam, & seqq.*

4 Si seruitus acquiratur in personam non baptizatam, etiam si in statu excommunicationis acquisita sit, nil impedit quo minus talis seruus, si postea baptizetur possit, & debeat cū suo domino communicare, quamquam eius excommunicatio duret. Ratio est: quia excommunicatio nō prohibet cum tali persona communicare, & ideo sine violatione censuræ potest acquiri dominium in talē seruū, quocūque modo acquiratur. Idem dicendum de seruo baptizato acquisito à domino excommunicato existente est enim eadem ratio, non datur enim violatio censuræ, nec ex parte serui, nec ex parte domini, *tomo 5. disputatio. ne 15. sect. 5. §. In seruis est peculiaris ratio, & seqq.*

5 Superior, dominus, aut parens non excommunicatus, potest cum inferiori excommunicato communicare. Ratio est: quia ius superioris, non minus est, quam ius, vel obligatio inferioris, si ergo inferiori conceditur, vt possit communicare cum superiore excommunicato, cur in eadem proportionem, ac cæteris paribus, negandum

gandum est superiori? & non solum potest, sed tenetur communicare cum suis subditis excommunicatis quoad aliqua, vt ad prouidendum illis de necessarijs ad corrigendum illis in necessarijs. Idem dicendum de superiore excommunicato respectu suorum subditorum non excommunicatorum: & de marito excommunicato respectu uxoris non excommunicatæ, quæ omnia non comprehenduntur sub verbo, *Humile*, siue sub verbo, *Vtile*, siue etiam sub verbo *Lex*. Dumodo hæc de vsuali, & ordinaria communicatione intelligantur; quia in hac sola habet locum ratio facta, *tomo 5. disp. 15. sect. 1. §. Tercia dubitatio, & sequenti.*

6. Caueant tamen inferiores, ne directe, nec indirecte in crimine communicent, ne occasione præbeant excommunicationis perseverandi in contumacia, nā hoc intrinsece malū est. Itē caueāt, ne vllō modo superiori excommunicato, obsequantur in his, quæ ad perseverandū in crimine spectant, ne vel cōsilio, vel assentatione eius duritiam in crimine augeant. Item domini debēt inferiores excommunicatos corrigere, vt à contumacia decedant, alias poterunt fieri participes censuræ arg. cap. *Quantæ de sent. excom.* Denique caueant omnes, ne in diuinis communicēt, vnde pater habens filium sacerdotem excommunicatum de-

nuntiatur, non potest eius missam audire, quia non pertinet hoc ad cōiunctionem naturalem patris cum filio. Idem dicendum in similibus præsertim quando communio est per actionem vnius in alium, vel receptionē vnius ab alio, secus si sit per solam coexistentiam cum excommunicato ad idem sacrum, v. g. si clerico excommunicato inferuiens cogatur illi sacrum ministrare, si sine incomodo proprio non potest desinere assistentiam, dumodo non sit cooperatio ad actionem prauam. Idem dicendum si famina excommunicata missam audiat, & filios, vel famulos compelat ad faciū audiendum secum, tunc enim non peccabunt ei obsequendo, dumodo non incant novos contractus, aut imisceant communicationes alias etiam humanas extraordinarias, *tomo 5. disp. 5. sect. 5. §. Potest tamen, & seqq.*

7. Inferiores eiusdem familiaris, si quis eorum excommunicetur per se, & directe non possunt inter se communicare, nisi in his, quæ omnino vitare non possunt, supposita communicatione, & cohabitatione cum eodē domino. Denique omnia quæ dicta manent circa hoc verbum generatim procedunt in omni excommunicatione, quacumque causa, vel modolata, *tomo 5. disputat. 15. sect. 5.*

§. Tercia dubitatio, & sequenti.

Fides.

1 Species rerum fidei non infunduntur cum fide, sed per traditionem parentibus, filij accipiunt, nam hic est modus conaturalis homini viatori, & nulla est causa ad fingenda miracula, vel nouum prouidentia modum, *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Dicendum est primo.*

2 Fides interna parentum, ad iustificationem paruulorum non est necessaria, nec sufficiens, aut propria causa illius; alioqui enim cum illa fides per se loquendo supponi possit, ante baptismum paruuli, & alijs modis excitari, possent iustificari paruuli sine baptismo, *tomo 3. disp. 7. sect. 1. §. Secundo sequitur.*

3 Inculpabiliter existimās se habere fidem, excusabitur à peccato infidelitatis, non tamē sine ipsa in re habita iustificabitur: quia non potest obtineri effectus, sine medio necessario; fides autem est tale medium, quod si in re non habetur, non potest in solo voto contineri, quod intellige de fide simpliciter, non in particulari de fide huius, vel illius rei implicita, vel explicita, *tomo 3. disp. 28. sect. 2. §. Dices quauis.*

4 Fides, & spes non pendēt à gratia habituali in prima infusione, sicut nec in conseruatione, ut valde probabile videtur nostro Doctori, quia sicut

homo semel iustificatus, amissa iustitia, vere, & supernaturaliter credit, ac sperat, & ut hoc possit cōuenienter facere, retinet fidem, & spem; ita peccator incipiens ad Christum conuerti, antequam perfecte amet, vel efficaciter detestetur omnia peccata, potest vere, & supernaturaliter credere, & sperare, ergo ut possit hoc facere, infunduntur illi fides, & spes, *tomo 3. disp. 28. sect. 3. §. Quod circa valde.*

5. Habitus fidei regulariter infunduntur cathecumeno ante baptismum: quia moraliter loquendo necesse est, ut actus fidei cathecumeno antecedit, per quem actum disponitur, ut statum ei infunduntur habitus, si contingat tamen aliquem non habere verum actum fidei, vsque ad illum instans, in quo perficitur sacramentum baptismi, tunc prima infusio talis habitus fiet per ipsum sacramentum, *tomo 3. disp. 28. sect. 3. §. Obseruandum vero est.*

6 Non solum fides, sed fidei professio hominibus necessaria est ad salutem, quod supponit noster Doctor, *tomo 3. disp. 4. sect. 2. §. Secunda sententia.* Item fides semel amissa non recuperatur nisi per actum proprium, qui non elicitur tunc ab habitu fidei, neque oportet, ut sit formatus per veram penitentiam, seu charitatem, ut infundatur fidei habitus, idemque omnino dicendum est de spe. *tomo 4. quæst.*

quæst. 89. art. 1. §. *Unus vero superest, & seqq.*

Fictio.

1 Fictio est simulatio exterior, seu opere ipso exhibitæ, quæ aliquis in baptismo exteriorius proficitur, se aliquid velle, quod reuera interius non vult; vocatur autem fictio, quia reuera non est, qualis apparet, seu exteriorius exhibetur; quæ duplici modo esse potest. scilicet altera ipsi baptismo, altera vero solum effectui baptismi contraria, 1. est in voluntate, quando quis recipit baptismum sine intentione, & voluntate recipiendi sacramentum, & multo magis si habeat voluntatem nihil augendi, sed vel decipiendi, aut illudendi, seu irridendi sacramentum, quæ fictio non solum effectum, sed etiam veritatem sacramenti impedit, cum in adulto ad valorem sacramenti semper requiratur intentio suscipiendi illud, *tomo 3. quæst. 69. art. 9. in coment. §. Intelligentia huius.*

2 Secunda fictio est etiam in voluntate, non excludens voluntatem suscipiendi sacramentum, sed illam potius supponit, & formaliter consistit in carentia dispositionis necessariæ, ad recipiendum sacramenti effectum, quæ potest fieri duobus modis, 1. mere negatiue, seu inuoluntarie, vt v. g. si quis ca-

reat dispositione necessaria ex ignorantia, vel inaduertentia inculpabili, 2. contrarie, seu voluntarie; vt cum quis vult baptismum suscipere cum voluntaria adhesionem ad aliquod peccatum mortale, absque necessaria displicentia illius; quæ fictio tantum impedit effectum gratiæ; quia effectus non datur nisi volenti, qui autem accedit fictus voluntate sua contradicit gratiæ effectui: quæ omnia procedunt in adultis, vt patet, datur denique etiam quatuor modi fictionis, qui facile possunt reduci ad duplicem positum, 1. per infidelitatem, 2. per contemptum ipsius sacramenti, 3. per hoc quod aliter celebrat non seruando ritum Ecclesiæ 4. quando quis indeuote accedit. *De qua tomo 3. quæst. 69. art. 9. §. Intelligentia huius, & seqq. in coment.*

Filius.

1 Filius potest communicare cum patre excommunicato præciso, cum de iure naturæ si filius debeat obedire patri, etiam si emancipatus sit secundum probabilem sententiam licet contraria sit communis. Idem de filiis naturalibus, illegitimis, idem de filiis adoptiuis in quantum non sunt emancipati: idem de nuro, & genero respectu so-

Vide D. Thom. in 4. dist. 18. q. 2. ar. 4. Sot. dist. 22. q. 4. art. 4. concl. 5. Nau. 27. n. 27. Sylu. excom. 5. n. 4. vers. 3.

rer, & socris idem de priuigno, & priuigna respectu nouenæ, & vitrici, si non sunt iam extra conuincti

coniunctum suorum correlati-
vorum, & quasi emancipata.
Idem de nepote, & pronepote
respectu avi, vel progenitorum,
si non sint omnino separati. Idē
de pupillo respectu curatoris, dū
est sub cura eius, & comensalis
illi. Secus omnino dicendum est
de filiis spiritualibus respectu pa-
trini, aut baptizantis: ius enim
non loquitur de illis, ut patebit
facile videnti. *tom. 5. disp. 15. sec. 1.*
§. Quod ergo, & seqq.

2. Filij naturales etiam a
patre excommunicato geniti,
possunt cum illo cōmunicare,
etiamsi sint illegitimi: quia licet
excommunicatus censurā vio-
let, dum per fornicationem, &
adulterium, male filium gene-
rat, filius tamen genitus, nihil
contra censuram egit: secus di-
cendum de filiis adoptatis tem-
pore excommunicationis per se
loquendo: quia ille contractus a
principio fuit cum iniuria ex-
communicationis ex parte v-
triusque, nisi interveniat igno-
rantia probabilis excusans ad-
optatum. De filiis denique ex
legitimo matrimonio natis tem-
pore excommunicationis, nulla
est dubitatio quod possint com-
municare cum parente, cum
maritus possit sine violatione
censuræ cognoscere vxorē suā,
tom. 5. disp. 15. sect. 5. §. In filiis ergo
naturalibus.

3. Filius non tenetur cre-
dere matri dicenti se esse sup-
positivum de quo loquitur, *cap.*

Officij. de penitent. & remis. N. si
concurrant quæ cogant ipsum
ad credendum, sicut de adule-
terino dicitur: quamvis noster
Doct̃or existimet facilis posse
filium expositum obligari ad-
dendam fidem matri, quā adul-
terinum, sed de utroque in par-
ticulari circumstantiā pensan-
da sunt. *tom. 5. disput. 50. sect. 4. §.*
Atque ex his.

4. Legitimi filij proprijs-
simè illi sunt, qui ex parentibus
vero matrimonio coniunctis
oriuntur, siue tale matrimo-
nium fuerit sacramentum siue
non, id est, siue sint nati ex pa-
rentibus baptizatis, siue ante eo-
rum baptismum, dummodo fue-
rint matrimonio copulati, ut do-
cet *Paul. 1. ad Corinth. 7. tom. 5. disp.*
50. sect. 1. §. Quia privatio.

2. Inter legitimos nume-
rantur, qui licet fuerint ex illi-
cito concubitu nati, per sequēs
matrimonium legitimi f. & i. *Couar. 2. p. 4. cap. 8.*
sunt, quod contingit quoties *§. 2.*
parentes tempore generatio-
nis soluti erant, & habiles ad
matrimonium inter se contra-
hendendum, quia tunc subsequens
matrimonium, quasi retro tra-
hitur ad tempus Conceptionis
talium filiorum ex quadam be-
nignitate iuris Canonici. *cap. 1. tā-
ta qui filij sint legit. tom. 5. disput. 50.*
sect. 1. §. Dico secundo.

5. Quando inter parentes
fuerit impedimentum ad cōtra-
hēdū tēpore cōceptionis, tēpore
autē natiuitatis sit iā ablatum.

Ee

Filij

De Filio.

Filij per subsequens matrit. o-
niū, filij nō sunt legitimi in or-
dine ad irregularitatē, quod ha-
bet magnū fundamentū in cap.
Tanta, qui fil. sint leg. Secus vero
erit si cōtingat tēpore Cōceptio-
nis nō fuisse impedimentū, tē-
pore autē Natiuitatis iā inueni-
ri: nā hoc non obstat quominus
si postea ablatū impedimē-
tū, matrimoniū cōtrahatur, pro-
lex legitima efficiatur, v. grat. si
post copulā inter personas solu-
tas, altera, vel vtrāq; earū, aliud
matrimonium cōtrahat, deinde
vero ante talis filij natiuitatem,
eadem persone iuridicæ effectū,
inter se contrahant, prior copu-
la legitimi efficitur, tom. 5. disp. 50.
sect. 1. §. Hic vero, & sequenti.

6. Quoties tēpore Concep-
tionis impedimētū existit inter
parentes, quod matrimoniū in-
ter eos irritet, etiāsi ab altero
eorū ignoretur, & in consciētia
excusetur ab incestu, vel adulte-
rio, v. g. licet non a fornicatione
simplici. Nihilominus prolex
inde exorta, nō sit legitima pro-
pter matrimoniū subsequens, ab-
lato impedimento, vt indubita-
tum videtur, ex cap. Tanta, qui filij
sint legit. tom. 5. disp. 50. sect. 1. §. Vn-
de colligimus.

7. Vt filius sit legitimus Cano-
nico iure, satis est, quod matri-
moniū sit verū, aut bona, aut pro-
babili fide reputatū, etiāsi con-
tingat ex occulto impedimento
nullū esse. Ita declarauit Ponti-
fex in cap. Ex tenere, qui filij sint le-

git. tom. 5. disp. 50. sec. 1. §. Dico tertio.

8. Filij habiti ex matrimonio
illicite factō propter impedimē-
tū nō dirimēs cognitum, & cū
impedimento irritante ignora-
to, ac proinde fide bona reputa-
to valido, sunt legitimi, quia de
valore matrimonij ignorantia
est inuincibilis, & consequēter
copula, quæ subsequitur, matri-
monialis, & legitima existima-
tione culpabilis; vt v. g. si quis ha-
bens votū simplex castitatis du-
cat faminā, quā omnino igno-
rat esse affinem in secundo gra-
du, in re tamen habet hoc impe-
dimentum, tom. 5. disp. 50. sect. 1. §.
Sed quid, matrimonium, & seqq.

9. An matrimoniū bona fide *Vide Son-*
contractū inter consanguineos *cin cōf. 31.*
reddat legitimā prole ante tale & alios.
matrimonium ab ipsis genitā,
cū eadem ignorantia de gradu
cōsanguinitatis? Aliqui affirmāt
alii vero negant, quod probabi-
lius videtur nostro Doctōri. Et iā
si ex vtrāque parte fuerit bona
fide tēpore copulæ, quod non
solum procedit de matrimonio
putato, sed etiā de vero, quia sem-
per præcedēs copula, incestuosa
manet, tom. 5. disp. 50. sect. 1. §. Vlti-
mo dubitari.

10. Vtrum filij expositi sint
irregulares? alij negant, alij affir-
mant. Vtraque opinio est proba-
bilis, vnde potest, qui voluerit ne-
gatiuæ adhærere in praxi. Secu-
rius autem erit sequi affirman-
tē, cū hac moderatione. sc. vt ex-
positus nondum promotus, sit

irregu-

Maïol. li. i.
cap. ii.
Conar. in
Clem. Si
furiosus. p.
i. in prin-
cip. u. 9.

irregularis, ad suscipiendos ordines in futurum, si vero iam sit ordinatus, prohibendus non sit vsu Ordinũ. Itaq; primo certũ est, si postquã aliquis fuit expositus, de eius parẽtibus constiterit esse natũ ex legitimo matrimonio, ex sola expositione nulla irregularitas contrahitur. Secundo, si parentes omnino ignorantur, & bona fide ordinantur, nõ est irregularis ad vsu ordinũ, quia in dubijs melior est cõditio possidentis. Itẽ huiusmodi expositus, potest si velit, in conscientia conformari priori opinionĩ negatiuã, quia habet graues cõiecturas & Autõres, & ita potest absque scrupulo sine dispensatione ordinari. Tamẽ, quia facile potest dispensatio ab Episcopo obtineri, securius erit illã postulari, & ita consulendam censet noster Doctor, *to. 5. disp. 50. sect. 4. §. Circa primum. & seqq.*

Nau c. 27.
n. 201.
Castr. li. 2.
de leg. pen.
cap. vlt.
concl. 3.

II. Quando filius est ex matre habẽte virũ, & cõmuni existimatione creditur, esse genitus ab illa, et tamẽ vera est genitus ab alio, id tamẽ non cõstat, nisi fortasse ex aliquibus coniecturis, vel aliqua infamia, aut etiã per affectionẽ matris, id secreto affirmãtis filio: tũc nõ tenetur se reputare illegitimũ: quia nõ tenetur credere matri iuxta h. *filios ff. Qui sunt sui, vel alieni iuris*. Nisi sufficiẽter probetur tẽpore Cõceptionis nõ fuisse cognitam a marito. Et est sententia à multis quidem recepta. *tom. 5. disp. 50.*

Sec. 4. §. Circa secundũ pundũ. & seqq.

Fæmina.

I. Fæminã Iudæã veresimile est non caruisse remedio necessario ad salutem loco Circuncisionis, quamuis de nullo per Scripturã constet. Ratio est: quia nõ est credibile in eodem Dei populo infantibus viris prout usum esse remedium ad salutẽ, non autem fæminis: tum etiam quia fæminã ante vsu rationis offerebantur Deo, & fiebãt participes sacramentorum, & cæremoniã illius legis, quod nullo modo fieret, nisi in diuinam amicitiam prius essent reconciliatã, *tom. 3. disp. 4. sect. 1. §. Nihilominus omnino affirmandum est.*

Forum.

I. Triplici titulo potest quis *Supponitur* fieri subditus alieno Prelato in foro contentioso. Primo, ratione delicti, commissi in propria diãcesi, vel territorij. Secundo, quando aliquis violat cẽsuram Episcopi, quamuis non propriã, vt quando quis communicat cũ excommunicato ab aliquo Episcopo extra suum Episcopatum; potest ab illo excommunicari seruata forma *cap. Statuimus. & cop. Statutum. de sentent. excom. in 6. Tit. 10.* quando aliquis fuit cõtactus ante mutationem subiecti: licet postea mutetur domiciliũ: potest enim compelli ad comparandum per Episcopum loci,

De Gabella & gratia.

in quo citatio fuit facta si sit cō-
tumacia, *tom. 5. disp. 5. sect. 4. §. Solū*
sunt hic obseruanda.

G.

Gabella.

I. **M**oc nomen Gabella,
videtur generale,
quod comprehen-
dit omne genus ex
actionis, & tributi, & sic accipi-
tur in quinta excommunicatione
Bullæ Cænæ, *tom. 5. disp. 21. sect. 2. §.*
Alia verba.

Gratia.

Gabr. in 4
d. 1. q. 3.

I. Gratia alia ex opere ope-
rantis, alia ex opere operato. Pri-
ma est, quando obtinetur ex me-
rito, vel ratione propriæ disposi-
tionis præcise, vt est ab operan-
te, in qua fortasse semper est ali-
quod meritum saltem de con-
gruo. Secunda est illi, quæ ratio-
ne operis externi, vel sacramenti
applicati datur ultra omne me-
ritum operantis, tã de congruo,
quam de condigno: & illi duo
gratiæ modi non sunt immedia-
te oppositi propriæ, & in rigore
loquendo. Alius enim potest ef-
se ex speciali privilegio, *tom. 3.*
disput. 7. sect. 1. §. Atque ex his colligi-
tur. & disput. 10. sect. 2. §. Ad funda-
menta Scoti.

2. Quodlibet auxiliū gratiæ
sacramentalis potest dari extra

sacramentum, vel per orationē,
& impetrationem, vel per mo-
dum meriti. Ratio est, quia li-
cet sacramento detur virtus ad
aliquem effectum conferendū,
non statim constituitur, vt sit
medium ad talem finem, & ef-
fectum, seu gratiæ beneficium
obtinendum: potest enim esse
causa efficax, & sufficiens, non
tamen necessaria: & sic non est
institutio sacramenti superflua,
vt aliqui volunt, *tom. 3. dispo. 7. sect.*
3. §. Solum potest.

3. Nulla qualitas naturalis
est dispositio requisita ad gra-
tiam. Ratio est: quia secundum
fidem nulla qualitas naturalis
est ex se sufficiens dispositio, vt
gratiam consequatur: neces-
sarium ergo est dicere illam
dispositionem esse qualitatem
aliquam supernaturalem, *tom. 3.*
disp. 9. sect. 1. §. Secunda ergo diffi-
cultas.

4. Dilectio Dei super om-
nia supernaturalis, etiam vt præ-
cise separata à formali dolo-
re, potest sufficienter dispo-
nere ad gratiam. Ratio est: quia
satis est, quod virtute, & voto
dolorem includat, at hunc ac-
tum amoris Dei super omnia,
ab aliquo dolore separari nun-
quam cōtingit, nisi ex obliuione:
ergo, &c. *tom. 3. disput. 29. sect. 3. §.*
Tertio vrget ratio.

5. Gratia sæpe solet in Scri-
ptura sacra aquæ nomine sig-
nificari: quia sicut aqua cor-
pus, ita gratia animam mun-
dat,

Est iuxta illud Ezechielis 39. *Effundam super vos aquam mundam baptisimi, & iuxta illa verba cap. 16. Aqua non est tota in salutem, & ibidem: Laui te aqua; & alibi saepe, tomo 3. disp. 20. sect. 1. §. Quarto addant patres.*

6. Gratia excitans, & adiuuans sunt necessariae ad agendam penitentiam, ut supponit Doctor noster, adiuuans comprehendit concursus Dei proportionatos actibus supernaturalibus; excitans comprehendit omnia auxilia, quae praeventientia dicuntur: nunc hanc auxilia praeventientia duobus modis solent a Deo dari, vel per media ordinaria, & causas vniuersales, & particulares ad hoc munus constitutae, ut homines fideles ordinarie excitat Deus, infideles, aut per predicationem Euangelij humano, & sensibili modo factam iuxta illud *Quomodo autem sine predicante & fides ex auditu, ad Rom. 10. Modo autem extraordinario dat Deus hanc gratiam, vel omnino interiorius, vel aliquando per sensibilia signa, ut v.g. in vocatione Pauli, tomo 4. disp. 8. sect. 2. §. Vt autem.*

7. Aliud est Deum ex se de negari alicui gratiam suam, aliud vero actu non dare: quia actu non dare significat, quod talis gratia actu, & re ipsa non ponitur in homine, hoc, vel illo tempore, quod potest contingere in omni genere gratiae propter concurrentia impedimenta. Denegare

autem, ut nunc sumitur addit absolutum decretum divina voluntatis, quo statuit non dare amplius talem gratiam, quidquid homo operetur, vel quomodo cumque causae secundae eam possint, aut requirant, *tomo 4. dispensatione 8. sectione 2. §. Vt autem.*

8. Non repugnat iustum aliquo tempore vitae esse sine reatu peccati, etiam si iustus septies in die cadat; quia potest etiam septies in die resurgere, vel etiam in aliquo die stabilis cum diuina gratia permanere, & cum eadem plenam remissionem obtinere, *tomo 4. disp. 51. sect. 2. §. Aliter igitur ratio.*

9. Deus potest conservare gratiam in homine peccante mortaliter de potentia absoluta, nulla enim datur contradictio, aut repugnantia: quia licet gratia natura sua habeat facere hominem gratum, & expellere peccatum; Deus tamen potest non cooperari huic expulsionioni, & permittere, ut ille effectus gratiae impediatur per superuenientem peccatum, Deus enim potest conferre suum beneficium indigno, & conuerso, *tomo 4. disp. 9. sect. 3. §. Ex his ergo colligitur.*

10. Connaturale est gratiae excludere ordinationem ad quamcumque penam aeternam: quia ipsa gratia natura sua reddit hominem acceptabilem ad vitam aeternam, & dignum illa, ideo etiam est connaturale tali gratiae, & ex

natura rei illi debitum, vt exclu-
dat reatū, seu ordinationem ad
quācunque pānā aternā, stante,
& perseverante ipsa gratia: quia
nulla pāna aterna esse potest si-
mul cū vita aterna, quāvis de po-
tētia absoluta posset Deus nō or-
dinare hominē sic iustificatū ad
vitā aternā cū ff. & cōsequen-
dam, vt per se conitat, to. 4. dis. 13.
sect. 2. §. Dico ergo de potētia absoluta.

II. Quia in peccato mortali
perseuerat, nō diu permansurus
est sine nouo peccato, vt cōcedit
Doxor noster. Nihilominus po-
test aliquo breui tēpore non pec-
care, & idēd non sequitur teneri
ad statim habendā contritiōē:
quia non statim est in periculo
peccati, sed ad summū sequitur
teneri non diu differri conuer-
siōē suā, quia non constat quā-
tum sit illud tempus, in quō ho-
mo potest perseuerare sine no-
uo peccato mortali absque sta-
tu gratiæ, tom. 4. disp. 15. sect. 5. §.
Concedo igitur.

12. Gratia alia est operans,
alia cooperans. Gratia operans
eadē est, quæ gratia præueniēs,
seu excitans: gratia verō coope-
rans eadem est, quæ gratia actua-
liter adiuuans, tom. 4. disp. 86. ar. 4.
§. In solutione ad 2. in comment.

13. Non est impossibile Deū
D. Tho. 2.2. aliquibus hominibus non dare
9. 2. ar. 5. excitantem gratiā propter eorū
ad 1. & 9. peccata, vel in aliquo, vel in to-
10. ar. 1. to vitæ tēpore: quia licet homo
non possit suis viribus se prepa-
rare ad gratiā, potest tamē obsta-

culū ponere, etiā primæ vocatio-
ni. Tamē oppositū est verisimi-
lius, ff. Deum ita se gerere cum
hominibus adultis, vt neminem
ita relinquat, quin aliquādo op-
portuno tempore, iuxta suæ pro-
videntiæ dispositionem tangat
cor eius, dando illi excitantem
gratiā, ita vt possit homo coope-
rari, & se disponere, vel ad re-
missionē peccati, vel saltem ad ali-
quod donū gratiæ, quo paulatim
perueniat ad vltimā dispositio-
nē, iuxta illud Ioann. 1. Illuminat
omnem hominem venientem in hunc
mundum, &c. Et Apocal. 3. Ego sum
ad ostium, & pulso, & est sententia
magis consentanea fidei, pieta-
ti, ac suavi providentiæ Dei, tom.
4. dis. 8. sect. 2. §. Nihilominus addo, &
sequenti.

14. Remissio culpæ, & pā-
næ aternæ, quatenus in nobis
fit, formaliter est effectus solius
gratiæ operantis; quia per ipsam
infusionem gratiæ immediate,
vel mediate fit. Quatenus ve-
ro fit dispositiue, est etiā effectus
gratiæ cooperantis, quia quoad
hoc, nō fit sine nobis liberē coo-
perantibus, tom. 4. disp. 86. ar. 4. §.
Hac ergo supposita. in comment.

15. Excitatio Dei ad peniten-
tiā nō inducit illius obligationē.
Ratio est: quia hæc sola circun-
stātia per se nō inducit præcepti
obligationē, præsertim iustitiæ,
nisi aliūde supponatur specis
aliqua ratio ob quā hic, & nunc
obligatio iustitiæ vrgeat, to. 4. dis.
15. sect. 5. §. Ex hac ergo.

Vide Aug.
lib. 2. de
peccatorū
meritis. &
remiss. cap.
17.

16. Deus non denegat adiuvantem gratiā, seu cōcursum supernaturalē homini iā excitato, seu habenti supernaturalē principium proximum ad operandū, quod cōstat ex illo principio. *sc. Quod Deus neminē deserit, nisi prius ipse deseratur ab homine.* Itē Deus non denegat auxilia excitantia necessaria ad salutem, salutem quantū per ordinarias causas, & media instituta ab ipso fieri possunt, quod est conforme etiam pietati divinæ, & illi voluntati, qui dicit se velle omnes saluos fieri, & convenit vniuersali Christi redēptioni. *tom. 4. disp. 8. sect. 2. §. In qua primo, & seqq.*

17. Non quoties augetur gratia, remittitur veniale peccatum, quia ex intentione gratiæ non sequitur per se, ac formaliter expulsio venialis peccati: quia post gratiā sic intensam potest peccatum simile veniale de nouo commissum, simul cum illa esse, ac permanere; tamē sēper quādo veniale per se remittitur augetur gratia, vt probabilius iudicat noster Doctor, quia in tali actū semper sunt cōditiones necessariæ ad meritum talis augmenti. *sc. esse ab homine grato, & esse bonū, ac liberū, & aliquo modo supernaturalem, & non requiruntur plures, vt constat de materia de merito. tom. 4. disp. 11. sect. 2. §. Superest dicendum. & sequentibus.*

18. Non est inconueniens

quod penitens sit tam certus de sua iustificatione, quam est certus de sua attritione, hæc enim certitudo nunquā est tanta, quin admittat formidinem, quia homo non intuetur suā attritionē, nec euidenter discernit qualitatem aut modum sui doloris, sed tantum est quædā certitudo sufficiens ad pacem conscientiæ, & prudenter ad tollendos scrupulos, conscientiæ anxietatem, qui modus certitudinis potest haberi per sacramenta, *tom. 4. disput. 20. sect. 1. §. Respondetur ergo ad primum.*

19. Detestatio peccati ex motiuo caritatis Dei, est sufficiens dispositio ad gratiam, quia est elicitā ex charitate eius, & respicit solum ad bonitatem, & amicitiam eius, quæ detestatio includit virtute amorem super omnia. Secus dicendum de detestatione elicitā, ex quocunque motiuo. *sc. naturali, aut æternæ pænæ vitandæ, quia non respicit Deum secundum se, & ideo non disponit hominem, quia imperfecta, tom. 4. disput. 4. sect. 2. §. Neque existimo. & sequentibus.*

20. Gratia, non quia perfecta, & similia est, propterea postulat, vt altera actione, creetur, & altera vniatur: quia adus fidei, charitatis, & visionis beatificæ supernaturales qualitates sunt in substantia & entitate sua, sicut ipsa gratia, & alij habitus infusi, & tamen hi actus offe-

De Græco, & Græca Ecclesia.

Æque sunt à potentijs vitalibus, non solum quoad vnionem, sed etiam quoad entitatem ipsorū, vnde non prius creantur à solo Deo, quam fiant ab ipsis potentijs, quia saltem ex natura rei repugnat actibus vitalibus, vt aliter fiat: quod ostendi potest euidentius in actibus liberis, quod probat noster Doctor, *10. 3. disp. 9. sect. 1. §. Secundo principaliter.*

21. Forma pendens à subiecto non potest effectiue vniri, quin ab eodem agente eadē actione fiat, atque adeo nō possūt eleuari sacramenta ad vniendā gratiā animæ, quin simul eleuentur ad sufficiendā ipsam gratiā, quia per actionē illam ita vnitur forma seu gratia subiecto suo, vt ab illo pendeat in suo esse: ergo eadē actione, qua vnitur recipit suū esse, *10m. 3. disp. 9. sect. 1. §. Secundum infero, & §. Ex his ergo.*

Græcus, & Græca Ecclesia.

1. Græci, redeuntes ad obedientiam Ecclesiæ, non iterum baptizantur, quia licet vtatur in baptismo diuersa forma à nostra, tamen est vera, & sufficiens continens Christi institutionē, atque est in substantiali sensu eadem cum nostra, *10m. 3. disp. 21. sect. 1. §. Dixi autem.*

2. Nō ideo Græci sunt schismatici, quia in fermento consecrant: quia seruant consuetudinē, quā Ecclesia Romana nō improbat, nec reprehendit, iuxta

Conc. Florent. in Decret. Eugen. qui itē debet cōsecrare in fermentato, in templis suis inuentis in Ecclesia Latina, quia perinde se habent ac si in Ecclesia Græca versarentur, 10m. 3. disput. 44. sect. 3. §. Quotodicitur, & sequenti.

3. Licitū est sacerdoti Græco peregrinanti in Ecclesia Latina cōsecrare in fermentato, seruādo consuetudinē suæ Ecclesiæ: vt probat cōsuetudo modo introducta, & ab Ecclesia acceptata. Itē praxis confirmat. Videmus enim Romæ sæpe fieri, & certo scimus nostros, Latinos peregrinātes inter Græcos in azimo solitos esse celebrare: quia difficile limū esset Sacerdotē in rem graui obligare ad mutandā antiquā, & patriā consuetudinem, solum propter transitū per aliam Ecclesiā. Idē dicendū de Latino Sacerdote transeunte per Ecclesiā Græcā. Ad quod requiritur consensus Ecclesiæ Pastoris in qua versatur, quē ipse debet cōcedere, si nullū scandalū timeatur: Secus dicendū de Sacerdote mutāte domiciliū: quia tunc iā non est reputandus Græcus, sed Latinus, secluso omni priuilegio speciali, *10m. 3. disp. 44. sect. 3. §. Illud verò.*

4. Sacerdos Græcus poterit licite consecrare in azimo ex necessitate, v.g. ne infirmus decedat sine viatico, vel ne totus populus sacrificio priuetur, quāuis securius esset contrariū sequi: Secus dicendū de Sacerdote Latino.

Iuxta doctrinā Ambrōsij ab Augustino recitatā, & probatam ep. 118. c. 1. & epist. 119. c. 18. & habetur in cap. 111. d. 12.

tino, quia licet præceptū de cō-
municādo infirmo in articulo
mortis sit de iure diuino, & præ-
ceptū cōficiēdi in azimo sit hu-
manū: tamē illud diuinū cū sit
affirmatiuū nō obligat pro sem-
per, sed quādo cōmode, & debi-
tis circūstantijs fieri potest, *10. 3. disp. 44. sect. 3. §. Vnum vero.*

5. Græci Sacerdotes miscent
vino aquā in consecratione cali-
cis, dicendo illa verba: Et statim
exiuit sanguis & aqua, vt cōstat
ex Conc. Florent. in decret. Eug. & ex
Liturgia Chrysost. ex Græcisque
Patribus. Secus dicendū de Ar-
menijs, vt cōstat ex Nicephoro
lib. 5. cap. 35. vt significet Chri-
stom vnius tantū esse naturæ.
Græci vero propter duarū natu-
rarū significationē, *10m. 3. disp. 45. sect. 2. §. Secunda sententia.*

2. Habitus intellectus bene
& male moraliter vt possumus,
hoc est euidens: quia eodem ha-
bitu sciēt & vitur bene & ma-
le. Non verō phisice, & in esse
naturæ, sicut nullus potest vt
bene, & male in ratione indicā-
di, quia si per scientiam iudic-
cat, necesse est vt bene iudicet,
si autem non recte iudicat, non
vitur scientia, & simili modo
dicendum de qualibet arte quæ
sit virtus, *10m. 3. q. 63. ar. 2. §. Res-
pondet ergo.*

3. Habitus infusi virtutum
non repugnant propriis, ac for-
maliter cum habitibus vitiōū
acquisitis; quia sunt diuersorum
Ordinum, insuntque subiecto
secundū capacitātē diuersā, &
inclinant varijs modis, & ad res
longe diuersas: nam habitus ac-
quisitus auget, vt ita dicam, na-
turalem facultatem, infusus ve-
ro addit facultatem alterius Or-
dinis, *10m. 4. q. 86. ar. 5. §. Hic articu-
lus in comment.*

4. Habitus vitiosi non sem-
per tolluntur remissio pecca-
to: quia expulsio illorum habi-
tuū, neque ex natura rei se-
quitur ex infusione supernatu-
ralium, nec Deus ex speciali
providentia, aut misericordia
certa lege promissa, illos tem-
per aufert: quia nec necessa-
rium, nec debuit, nec conueniēs
est. At vero manent debilitati,
ac diminuti non in intrinseco
suo esse, sed propter adiūctiōē
gratiæ, & auxiliōrū, quæ iustifica-
tionem

H

Habitus.

1. **H**abitus ex specie
sua indifferentes,
probabile est, dari
in voluntate: quid
enim hoc repugnat? nā licet ac-
tus specie indifferēs in indimi-
duo non sit sine bonitate, vel
malitia accidentalī sumpta ex
fine intrinseco, tamen ex enti-
tate sua manet indifferēs, & se-
cundum illam generare potest
habitum, *10m. 3. q. 63. ar. 2. §. Res-
pondet ergo in comment.*

De Hærede, Hæresi, & Hæretico.

tionem consequuntur, & sic dicuntur de belitari, & minui in ordine ad operationem, non quod intrinsecam remissionē, vel diminutionem talium qualitatum, quia hæc non sequitur ex natura rei magis quam expulsiō, nec est vlla ratio asserendi gratis à Deo fieri. *tomo 4. quest. 86. art. 5. §. Hic articulus in fine, & sequenti.*

Hæres.

1. Hæres tenetur implere satisfactionem realem, quam defunctus in articulo mortis promissus, & debebat à censura absoluitus, quantum per vsum externarum facultatum impleri potuerit, ita intelligendum est, *cap. Anobis de sent. excom. vers. Hæredes, & sumitur ex cap. vlt. de sepulturis, tomo 5. disp. 7. sect. 1. §. Tenebantur autem.*

Hæresis, & hæreticus.

1. Qui fidē animo retinēs hæresim exterius profitetur, secundum communem opinionē non incurrit censuras ipso iure latis, quia reuera non est simpliciter hæreticus, sed solum cum addito .*scilicet*. exterior hæreticus, aut fictus, *tomo 3. disp. 31. sect. 6. §. Exemplum optimum.*

2. Excommunicatus in excommunicatione per annum *vgolin tab. 1. de cens. cap. 14. §. 1.* persistens sic de hæresi suspectus, iuxta *Conc. Trid. sess. 25. cap. 3. n. 3. 3. de reform. dicentem: Contra*

hunc tanquam de hæresi suspectum procedi posse, tomo 5. disp. 17. sect. 1. §. Alius, & precipui.

3. Hæreticus proprie, ac formaliter dicitur ille, qui post baptismum susceptum à fide Romana Ecclesiæ pertinaciter recessit, quod autem hoc fiat in vno, vel altero articulo, vel quod sit doctrinam contrariā asserendo, vel de vnitatem, ac certitudine Catholicæ fidei dubitando, solum pertinet ad materiale distinctionem hæresis, *tomo 5. disp. 43. sect. 1. §. Omittimus varias.*

4. Censura lata in receptatores hæreticorum non comprehendit recipientes illos, vt consanguineos, vel amicos, non vero vt hæreticos, ita Doctores communiter, quia tunc non fit effectus violandi legem, sed ex quadam necessitate, & affectu naturali, *tomo 5. disp. 4. sect. 3. §. Sed contra.*

5. Licet quis non baptizatus aut catechumenus possit esse vere hæreticus, aut apostata a fide, tamen non incurrit bullæ Cenzæ excommunicationem, quia non est capax eius, nec est membrum Ecclesiæ, in quo ipsa possit iurisdictionem suam directe exercere, *tomo 5. disp. 21. sect. 2. §. Secundo obseruandum est.*

6. Hæreticus est irregularis *ex cap. Saluberrimum 1. quest. 7. Maiolus. cap. Conuenientibus eodem titulo & lib. 5. cap. 46.* Nos consuetudinem dist. 12. & supponitur à Clement. 8. in quodam

Nau. cap.
27. n. 205

quadam bulla, quæ incipit: Cum sicut relata in directorio Inquisitorum, Vbi concedit Inquisitoribus facultatē dispensandi in hac irregularitate. Idem dicendum de hæretico occulto per accidens, non enim requiritur infamia delicti, sed sufficit solum delictum in anima, *tomo 3. disp. 43. sect. 1. §. His ergo suppositis, & sequenti.*

sa Docto
res citati
in conclus.
precedent
Vualdus
tract. de
irregul. n.
80. & 89

7. Hæc irregularitas orta ex hæresi: quoad promotionem solum est dispensabilis per Summum Pontificem; quoad vltimum autem ordinem iam susceptorum per Episcopum, excepto vsu sacerdotij in altari; & idem dicendum de dispensatione cum Episcopo hæretico, quoad vsum Pontificalium, maxime cum horum causæ in materia fidei Summo Pontifici reseruata sint, *cap. Inquisitores de heret. in 6. Vtrum autem Episcopi ex vi, Conc. Trid. sect. 24. cap. 6. de reform. possint dispensare in hac irregularitate orta ex delicto occulto? negat Doctor noster argumento, textus in cap. cum illorum de sent. excom. Vbi generatim dicitur Episcopos nō habere dispensandi facultatem in his casibus in quibus absolutio est illis interdicta, tomo 5. disp. 43. sect. 1. §. Superest. vi de dispensatione, & seqq.*

8. Apollatæ a fide, quam in baptismo professi sunt, fiunt irregulares, quia in omnes incidunt penas hæreticorum, arg.

cap. Non potest 2. quasi. 7. & colligi potest ex cap. Contra Christianos de heret. in 6. Quauis metu, vel aliqua humana cupiditate aduerti fiant apostatae, & adorent idola, vel ad paganismum transseant, & semper fidem interius retineant, vt habetur in cap. Presbiteros distinct 50. quod probabilius videtur nostri Doctori, tomo 5. disp. 43. sect. 2. §. Principium certum est, & seqq.

9. Irregularitas ex apostasia orta ex metu, quoad promotionem ad superiores ordines, vel omnino ad ordines, indispensabilis est nisi per Pontificem, quoad vsum vero in ordinibus susceptis vsque ad diaconatum conceditur potestas Episcopo ex graui aliqua causa; presbiterij autem dispensatio etiam quoad vsum reseruata est Summo Pontifici. Denique irregularitas apostasia sponte incurta est omnino indispensabilis infra Summi Pontificis potestatem lege, *cap. Presbiteros d. st. 50. tomo 5. disp. 43. sect. 2. §. De dispensatione, & seqq.*

10. Hæreticorum fautores, receptatores, consilium, auxilium, aut fauorem eis dantes, incurrunt irregularitatem, probatur, *ex cap. 2. de heret. in 6. §. Hæreticis secus dicendum de ministrante sacramenta hæretico iam conuerso, nullo enim iure probatur, tomo 5. disputatione 43. sect. 2. §. Tertia extendi, & seqq.*

Tabiena
irreg. 4.
num. 7.

Nau. cap.
num. 205.

De Hermaphodito, homine, & homicidio.

11 Suspectus de hæresi est irregularis, iuxta cap. vii. dist. 30. & cap. Infames & quest. 1, quæ irregularis tollitur sublata suspicione, contrahitur enim per infamiam, quæ sublata tollitur etiam; secus dicendū de irregularitate contracta per hæresim, quia contrahitur per ipsum crimen, *tomo 5. disp. 43. sect. 2. §. Quinto extenditur, & seqq.*

12 Filij, & nepotes hæreticorum per lineam paternam fiunt irregulares; per maternā vero solum filij, ut constat ex cap. 2. de hæret. in 6. §. Hæretici, & ex cap. Statutum 2. eodem tit. Idem de filiis hæreticorum, qui in suo errore, & diuisione ab Ecclesia moriuntur. Idem de filiis fautorum, & credentium; idem de filiis illegitimis cuiuscumque mo-
di; idem de filiis ante lapsū paternum gentis: idem de filiis, & nepotibus hæreticorum relapsorum, qui reconciliantur Ecclesie, & brachio seculari traduntur, secundum opinionem in rigore veram, licet contraria sit beginio. Idem dicendum de filiis hæresiarchæ, quauis relapsus non fuerit, quia etiam non incorporatur, ut ad penitentiam admittatur, idem de filio illius, qui negat delictum hæresis, de quo conuictus est, & propterea traditur brachio seculari, quia nec emendatus, nec re incorporatus dici potest, cum non absoluitur. Denique filia non est capax irregularitatis, nec eius

filieam incurrunt, quia descendunt ab hæretico per lineam maternam, & lūi patris conditionem sequuntur, *tomo 5. disp. 43. sect. 3. §. Quod filios, & seqq.*

Hermaphoditus.

I Hermaphoditus .s. persona participans utrumque sexum .s. masculinum, & femininum, si æque participat utrumque; vel magis inclinat in sexum femininum, non solum est irregularis, sed est incapax characteris ordinis, sic tenent omnes communiter, si vero magis inclinat in sexum virilem est irregularis ob indecentiam ex omnium sententia, quæ fundari potest in cap. 1. dist. 36. Vbi generaliter omnes corpore vitiosi, sunt irregulares, quæ irregularitas est dispensabilis tantum per Summum Pontificem, *tomo 5. disp. 51. sect. 2. §. Primo loco.*

Homo.

I Plures homines (ut probabilius est) sunt saluandi, quā Angeli ceciderunt, contrarium enim est incertum, nam primaria ratio electionis hominum non fuit reparatio angelicatum sedium, non enim prædestinati sumus occasione peccati angelorum, sed tam per se, sicut ipsi angeli. Vide *Anselm. lib. 1. Cur Deus homo cap. 18.* Item maior, & minor gloria est in homine, quā fuit in Angelis, de maiori enim

certissimū

Vide Ant.
Gomes lib
3. var. cap
2 n. 4.
Cauar. lib
2. variat c
8. n. 5.

Nau. c. 27
n. 20 3.
Ant. 3. p.
tit. 28. c.
6. §. 5.

Anselmus

certissimum est de Beata Virgine, & est probabile de aliquibus eximijis sanctis, de minori constat de infantibus, quorum gratia est valde imperfecta, *tomo 3. disputat. 28. sect. 3. §. Qua propter.*

Homicidium.

1 Ex homicidio voluntario contrahitur irregularitas, ut habetur in iure passim *dictum 50. & tit. de homicid.* per multa capita ad quam contrahendam necessaria est directa, ac spontanea, & expressa voluntas occidendi in

*Vide Ant. Comes to. verba Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. 3. var. cap. ubi qui sua voluntate homicidium per 3. n. 15. petrauerit, & infra, si vero homicidium non ex proposito, sed casu, &c. Salzedum Dicitur autem tali voluntate fieri, quando, vel mors ipsa est ita intetata, vel saltem actio illa quæ est causa proxima, & moraliter per se, & inevitabilis mortis: unde qui vulnerat alium directa voluntate percutiendi, sine proposito occidendi, quanvis mors sequatur, non est homicida voluntarius in conscientia, licet in foro exteriori reputetur pro tali, *tomo 5. disp. 44. sect. 1. Per totam.**

Sotus in 4. dist. 25. q. 3. nisi sequatur effectus homicidij, Siluest. hoc quocumque modo etiam miraculoso impediatur; exceptis casibus à iure expressis. Est com

munis sententia. Ratio est: quia pena ipso iure imposita non incurritur nisi per delictum consummatum, & non inchoatum, licet perveniat ad actum propinquum, *tomo 5. disp. 44. sect. 2. §. Dicendum nihilominus.*

3 Omnis, (excepto Summo Pontifice, non enim subijcitur iuri humano) qui proprijs manibus occidit alium, etiam non baptisatum, incurrit hanc irregularitatem, nam maxime homicida est. *Vide cap. Clericus dist. 50. Secus dicendum de non baptisato occidente, ut colligitur ex cap. Siquis post baptismum dist. 51. tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. Primo certum est, & seqq.*

4 Qui dat causam morti, quæ cum effectu sequitur, etiam si remote, ac per accidens ad illam concurrere videatur, v. g. qui præbet venenum licet inter post longuum tempus operetur, incurrit hanc irregularitatem; quia est vere homicida, nam qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, ut dicitur de reg. iur. in 6. *tomo 4. disp. 44. sect. 3. §. Secundo incurrit.*

5 Mandans homicidium fieri per alium, si cum effectu fiat, incurrit irregularitatem quod est certum apud omnes, quia ille est causa homicidij, & à fortiori habetur, *ex cap. ult. de homicid. in 6. nisi mādās reuocet mādātū, & reuocationem intimās mandatario, ut est cōmunis opinio, & si mādātarius sit pertinax tenetur*

Bald. & Innocent. in cap. de maiorib. & obediē.

Innocent. & alij ad cap. ad exdientia de homicid. Nau. c. 27. n. 233.

De Homicidio.

tenetur, si potest non solum ex iniuria, sed ex charitate, illum effectum, v. g. admonendo, mādaturum saltem incommuni. ff. quod vitæ eius insidiaz paterentur, vel aliquid simile. Denique ut incurratur irregularitas non est necessarium quod alter acceptauerit mandatum, & quod hoc constet ipsi mandanti: quia primum crimen, quod mandādo fecerat adhuc in se perseverat v. g. si tempore quo mandatum alteri intimatur, dicat se nolle illud munus assumere, postea vero voluntatem mutet, & homicidium exequatur, sine noua scientia, & voluntate mandantis, imo fortasse contra eius voluntatem, ut si iam illam mutauerat, *tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. Ter tio incurrat, & seqq.*

6 Qui consilium dat ad mortem incurrat hanc irregularitatem iuxta *cap. Perniciose d. finit. 1. 2. n. 14. de panit. cap. Siquis viduam distinct. Panormit. 50. cap. 2. de cleric. pugn. induel. & in c. ex li. cap. Sicut dignum de homicidio, §. Qui teris de ex vero*. Tamen requiritur 1. ut homicidium, seu multatio rei ipsa consequatur ex vi, seu concursu talis consilii, alias enim non potest consulens dici causa actui influens in tale homicidium, 2. requiritur quod consiliarius nō retrahat consilium, & conetur alteri persuadere, ut à tali consilio recedat rationibus incontrariis, 3. sufficit consilium directum, vel indirectum, v. g. si amicus, dicat amico iniuriam

passo ab alio, vel Dominus famulo, ne ingrediaris domum meam donec aliquid noui fecisse intelligam cum eo, qui iniuriam intulit, vel si Petrus post rixam cum Ioanne, consulat Franciscum, an vere manserit iniuria affectus, ita, ut iuxta mundi leges, non possit recuperare honorem, nisi per venditam, & Franciscus declaret, illum esse iniuria affectum, & postea sequatur homicidium de qua re est fere textus expressus in *cap. ex litteris de excess. prelat. tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. Quarta persona, & sequenti.*

7. Consensus in homicidium, quod nullo modo fit nomine consentientis, si purum sit, & absque vlla cooperatione, non inducit irregularitatem, quantum verbis expressum sit. Ratio est: quia talis consensus, solum est mentale homicidium, per quod irregularitas non incurratur, ut manifestum est, *tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. Dua igitur regula.*

8 Ratiabitio consensus in homicidium iam factum ab alio nomine meo non inducit irregularitatem, quantum aliqui oppositum teneant, ita *Gloss. in cap. Siquis viduam distinct. 50.* Quia nulla censura, aut pena ipso iure imposita propter aliquod delictum incurratur propter solam ratiabitionem, nisi in casibus à iure expressis, ut constat in *cap. Cum quis de sent. excom. in 6.* Circa ratiabitionem

Tabiena irreg. n. 7 Armilla n. 22. Angel homicid. 2. §. 6.

thihibitionem percussioneis Cardinalium, & ex Clement. 1. de panis; circa percussioneis Episcopi, tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. Contrariam sententiam, & seqq. & §. Atque hinc ulterius, & §. Ex his ergo.

Wile Maio
lum lib. 5.
n. 48. §. 4

9 Qui cooperatur, vel quovis modo opem præbet homicidio, siue suis manibus, & actio nibus percutiat, aut impediatur alium, ne se defendat, siue solū defendat ipsum occisorem, vel illi animum præbeat, etiam sola præsentia ad illum exhibita, &c. incurrit irregularitatem, ita omnes colligitur ex cap. dignum de homicid. §. Illi, item ex cap. significasti 2. de homicid. Ratio est: quia est causa homicidij, tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. Sexto loco, & §. Secundum ad regula.

Couar. in
Clement. si
seriosus 2.
p. §. 3. n.
6. Nauar.
in c. si quā
de rescrip
t. excep. 9
& c. 27.
n. 249.

10 Hæc irregularitas habet omnes effectus generatim positos de irregularitate, ut certissimum est, quauis nullum habeat speciale, ac proprium, non enim inuenitur in iure, unde per eam non amittuntur ipso iure beneficia obtenta, nec infuturum obtinenda, ut sentiunt omnes pæne iuris periti, quia nullum existit ius, quod priuationem hanc ipso facto adiungat irregularitati ex homicidio voluntario. Nomine autem beneficii non veniunt pensiones ex congregatione Cardinalium, nisi ubi aliud in iure fuerit expressum, tomo 5. disp. 44. sect. 4. §. Discoluari possum, & seqq.

11 Solus Papa, ut est certissimum, potest dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario, etiam occulto, ut constat ex vlu, & ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. Quauis raro, & difficillime, & non nisi propter grauissimas causas, quia aliquando reuelauit Deus, non esse sibi placitum, quod huius modi homicidæ ad suum altare accedant. Tamen Episcopus potest dispensare cum mutilatore occulto, quia fauorem principis amplissime interpretamur, tomo 5. disp. 44. sect. 1. §. Circa vltimum, & seqq.

12 Per homicidium casuale contrahitur irregularitas; omnes concedunt, colligiturque ex cap. Significasti 1. & cap. dilectus de homicid. & cap. Clerico cum alijs dist. 50. Ad hanc vero irregularitatem requiritur, quod homicidium vel mutilatio effectui in re ipsa sequatur: item qualitas irregularitatis, quoad effectus inducendos, eadem est, ut per se constat, & dispensatio circa illa est mitior, & facilius, imo secundum Conc. Trid. sess. 14. cap. de reform. Potest committi ex causa Ordinario Metropolitano, vel viciniore Episcopo, nimirum causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, & aliter concessa dispensatio erit nulla, nomine vero Episcopi non veniunt participantes iurisdictione quasi Episcopalem, ut prouinciales, vel generales, &c. ex

Omnes
Theologi
cū D. Tho.
2. 2. q. 64
& omnes
sumiste
verb. homicid. & verb
irreg.

congrega

De Homicidio.

congregatione Cardinalium, to. 5. disp. 45. sect. 1. §. Responsio affirmans, & seqq.

13. Omne homicidium nō procedens à voluntate directā, & oriens à quacumque alia voluntate, saltem indirecte casuale culpabile dicitur, sufficiensq; ad præsentem irregularitatem, quod potest contingere duobus modis, v.g. positive efficiendo aliquid ex quo sequitur homicidium, vel per solam omissionem, vnde percipue incurrit hanc irregularitatem exercens immediate actionem ex qua sequitur homicidium, vel madans percussione, ex qua sequitur homicidium, vel dando causam, ex qua sequitur mors, quanvis cum limitatione mandatum dederit, & mandatarius mandatum excesserit iuxta cap. vii. de homicid. in 6. supponitur autem mandatum fuisse iniquum, vnde ex mandato iniusto verberandi, incurritur hæc irregularitas si sequatur mors, non vero ex iusto in ordine ad correctionem, & disciplinam ab eo, qui potestatem habet. Item idem homicidium potest esse respectu mandatarii voluntarium, & mandantis casuale, & é cōuerso, vt consideranti facile patebit, item qui mulierē prægnantem percutit, & inde sequitur aborsus proles, iam animata, non intentus à percussiente, commisit homicidium casuale, quia talis causa est remota, vnde ablata intentione relin-

quitur tantum voluntarium in causa. Denique quoad hanc irregularitatem eodem modo censendum est de consulente, quam de mandante, quando non consulit directe homicidium indifferenter enim loquuntur Doctores. *tom. 5. disp. 45. sect. 2. Per totam.*

14. Qui minorem consulit venditam, si in eo non peccat secuta morte, non sit irregularis. Ratio est: quia ex homicidio quod ab alio committitur sine culpa sua, nunquam potest in ipsum irregularitas redundare; quia nec propter delictum, cum sit nullum, nec propter aliquod ius, nullum enim tale extat, *tom. 5. disputat. 44. sect. 3. §. Dices qui in eo.*

15. Duplex est cooperatio ad homicidium, alia proxima, alia remota: remote concurrunt primo, qui dat instrumenta homicidij, vt arma ignorans, & non intendens rixam, vel percussione alterius, si vero ignorantia fuerit excusans à culpa, excusabitur etiam ab irregularitate, vt inuincibilis. Proxime cooperatur, 1. qui immediate applicat causam adiuantem ad mortem; vt qui dat infirmo cibum aliquem cooperantem ad mortē, quæ sine illo fortasse, vel secuta non fuisset, vel nō tam cito. 2. qui ad ipsam actionem noticiam habet aliquem concursum, qui duplex esse potest. Directus. sc. percutiendo, & tunc erit

erit irregularis ex homicidio voluntario, vel indirectus, v. g. detinendo alium ne fugiat, &c. & erit casualis, tom. 5. disp. 45. sect. 3. §. Iam verò. & §. Proxime censetur.

16. Qui parat ligna ad comburendum aliquem post mortem. 217. & tem; facta acceleratione, non est irregularis: quia ex illa actione non sequitur cooperatio ad homicidium, sed ad combustionem, quæ est post mortem, quæ actio non est fundamentum irregularitatis, tom. 5. disp. 45. sec. 3. §. Circa quem.

17. Quando plures ex repentina occasione, cum aliquo rixantur, & illum occidunt, vel mutilant, omnes sunt irregulares, quia omnes cooperantur ad mortem, siue directe, siue indirecte, vt constat ex cap. ult. de homicid. in 6. Quamuis aliqui nullum infligant vulnus, iuxta Gloss. in dicto cap. ult. quæ citant cap. Si quis. post distinct. 50. & cap. Prasentium. & cap. Continentia. de cleric. percussor. quia licet non vulnerauerint, aliquod tamè auxilium dederunt, nam concomitari homicidium, eique assistere ad maleficiū faciendum sufficit ad irregularitatem, vt tenet communis opinio. Idem dicendum, quando vnus tantum vulnerauit, & non solum quando incerta est persona vulnerans, sed quando est certus: quia alij non manēt irregulares propter incertitudinem, sed propter coo-

perationem, tom. 5. disp. 45. sect. 3. §. Dico igitur. & seqq.

18. Qui percussit aliquem, & postea ipso non vocante, nec consulente, nec volente. Alij superueniunt, & illum occidit, nō manet irregularis, iuxta cap. 2. de homic. Nam ille, qui primum percussit, non fuit cooperatores cum alijs, sed habuit actionem per se omnino diuersam, tom. 5. disp. 45. sect. 3. §. Neque contra.

19. Qui solum peccat contra charitatem, non impediens do homicidium, non sit irregularis, cum talis irregularitas nulli in iure sit expressa: secus dicendum, si interueniat obligatio iustitiæ, cum in eo casu committatur peccatum homicidij, tom. 5. disp. 45. sect. 4. §. Dico ergo primo. & seqq.

20. Quando sufficiens diligentia adhibetur in opere licito, ad vitandum periculum mortis alterius, illa secuta, non contrahitur irregularitas, videtur expressum in cap. Dilectus. cap. Ioannes. & cap. vltim. de homicidio. quia tunc est omnino inuoluntarium homicidium, & in opere secundum se nulla fuit culpa, vt supponitur. Secus si interueniat negligentia lata, aut levis, quia tunc est aliquo modo voluntarium, & ideo licet sit licitum, tamen illicite fit, iuxta capita citata, & cap. Presbyterum de homicidio. At vero non sufficit negligentia leuissima iuxta cap. Lator.

De Homicidio.

de hom. & facit etiam textus in cap. Quasitum. de penit. & remiss. tom. 5. disput. 45. sect. 5. §. Dua regula. & seqq.

21. Adulter, ob cuius causam, adultera à marito occiditur, non fit irregularis, si cum sufficienti cautela id fecit; quia tunc effectus nullo modo est voluntarius in tali causa: secus si temerè accessit ad uxorem alterius, exponens illam periculo mortis, quia moraliter est causa talis homicidij. In foro tamē exteriori absolute dicit Nau. c. 27. n. 23. in eo casu incurri, quam opinionem dicit, fuisse approbatam à Pio V. cum hic casus in sacra penitentiaria controuertetur, quia semper præsumitur adulter mortalem occasionē dedisse homicidio, tom. 5. disp. 45. sect. 6. §. Sic enim resoluendum.

22 Per homicidium omnino casu le, ex opere illicito subsecutum non contrahitur irregularitas, non est enim expressa in iure. Sunt tamen duo casus expressi in iure. Primus est in cap.

Marianus
sossinus in
cap. Ad an
dientiam
de homic.
vbi mandās alij
iniuste percuti, si mandatarius
excedat, & occidat, fit irregularis, etiam si adhibuerit omnē diligentiam, ne percussio mortalis esset. Secundus est in cap. Tua nos de homicid. vbi Sacerdos (& idem intelligit noster Doctor de diacono & subdiacono) chirurgiā exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est, etiam si sit peritus, & diligens, & hoc fecerit

causa pietatis; sed cū eo post satisfactionem misericorditer dispensare poterit. tom. 5. disp. 45. sect. 6. §. Dico ergo. & seqq.

23. Vulnerans aliquē non lethaliter, qui non ex vulnere, sed ex sua intemperantia, aut mediciperitia moritur, non fit irregularis: quia requiritur, vt mors sequatur in actione eius, qui irregularis efficitur, & quāuis talis actio ex genere suo sit periculosa, tamen hic, & nunc, vt in indiuiduo in proposito casu facta est, non fuit periculosa, vt supponimus, tom. 5. disp. 45. sect. 6. §. Ad tertium negatur.

24. Vociferans aduersus latronē, qui ea occasione occiditur, non manet irregularis, si occisio fit postea à Iudice; nam si licet capere & detinere sine irregularitate, à fortiori licebit clamare, vt ab alijs detineatur: scilicet quando in ipsa fuga statim, vel captura ab hominibus prius vel facta sit occisio. tom. 5. disp. 47. sect. 6. §. Ad confirmationem.

25. Quando mandatarius contingit occidi ab alio, ad quē occidendum missus est, mandans committit homicidium casuale: quia non intendit mortem illius persone, neque ad illā per se operatur, vt per se notū est: ergo casuale est, solumque potest imputari indirecte volutum, tom. 5. disp. 44. sect. 3. §. Tandem inquiri potest.

26. Qui alteri consiliū dat, vt temere se exponat periculo mortis, illa sequuta, fit irregularis.

laris: quia verò est homicida, licet enim illa proxime non sit iniuria respectu illius cui datur consilium: quia volenti non fit iniuria, tamen illa actio est contra iustitiam, sicut occidere aliquem, non enim homo est dominus vitæ suæ, & sic mutilare aliquem etiam volentem est contra iustitiam, cum non sit dominus suorum membrorum: ergo eadem ratione consulens alicui, ut temerè se ingerat, ubi occidendus est, moraliter est homicida, & irregularis, tom. 5. disp. 44. sect. 3. §. Hæ difficultates exquirunt.

27. Qui aliū occidit in defensione propriæ personæ, non fit irregularis, ut tenent omnes communiter, & expresse colligitur ex Clement. unic. de homicid. Et probabilius est, in hoc casu etiam iure antiquo non fuisse incursum hanc irregularitatem, ut sentit Gloss. in cap. Si quis viduam. verb. De defensionis distinct. 30. tom. 5. disput. 46. sect. 1. §. De hac re.

28. Qui occidit alium in sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis. satis patet ex conclusionem præced. secus de excedente modum defensionis, quia tunc tunc cessat ratio, & dispositio iuris. tom. 5. disp. 46. sect. 1. §. Ex his ergo due certæ.

29. Qui potest fugere sine periculo, de decore, vel infamia, & non fugit, imo resistit, & occidit in sui defensionem, manet

irregularis: quia sine morali necessitate occidit proximum. Unde clericus occidens aliquem cum possit fugere, semper fit irregularis, quia clerico non est ignominiosa fuga. Idem dicendum de Religioso, de homine infimæ sortis, de persona ignota & peregrina, & vel denique si fiat fuga noctu, quia in his casibus nulla creatur infamia, tom. 5. disp. 46. sect. 1. §. Nihilominus distinctione.

30. Qui non potest fugere sine graui nota, & amissione honoris, non tenetur ad fugiendum, nec irregularis fit si alium occidat, se defendendo: quia quod vitare non potest sine magna infamia, & dedecore inevitabile est, nisi præcesserit culpa, & iniuria ex parte eius, qui cogitur fugere, ut si ille dedit alteri alapam, vel iniuriosum verbum dixit, vel cum vxore inuentus est, aut pallium tollere, est aggressus, & alter in eum insurgit, non solum ut vim repellat, sed etiam ut vindicet, & occidat: nam tunc licet hic excedat, non potest alter iuste se defendere, si potest fugere, cum ipse dederit occasionem rixæ, & ideo si fugiendo amittit honorem sibi, & non alteri imputare debet: quod intellige, quando in continenti, seu in ipsa actuali iniuria totum contingit. Item Clericus interficiens alium non fit irregularis, si tempore in-

Vide Nauar. c. 27. n. 211. cons. 6. de homicid. n. 4. & 5.

Nauar. c. 27. n. 207. Sor. lib. 5. de iust. q. 1. ar. 9.

De Homicidio.

brietatis inuincibiliter ignorauit periculum: tunc enim cōparatur furioso, & amentis; lecus si per experientiam, vel aliam causam aduertit tale periculum: quia tunc fuit voluntarium in causa. *tomo 5. disput. 46. sect. 1. §. In posteriori autem casu. & §. Dico tamen.*

Nau. conf. 36. de homicid. 31. Irregularitas contracta per homicidium factum in defensionem immoderatam nō est ex homicidio voluntario: quia non fit ex proposito, & industria: ideoque est dispēfabilis per *Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. tom. 5. disp. 46. sect. 1. §. Vltimo facile.*

Conar. in Clement. vnic. de homicid. 3. p. Castrolib. 2. de leg. Panal. c. 14. 32. Bona temporalia pos-
sunt defendi cum interitu eius, qui violenter vult illa rapere. Est communis Theologorum, seruatis quatuor conditionibus. Prima, vt nocumentum temporale actu, & iniuste inferatur, sitque graue, & dignum tali propulsione. Secunda, vt sit irregularis, vel non sine tanta difficultate, & periculo, vel ob eam causam possit graue dispendium reputari. Tertia, vt defensio sit moderata, & pura. Quarta, vt sit inuitabile nocumentum proximi, vt defensio habeat effectum. Vnde non incurritur irregularitas per tale homicidium, seruatis conditionibus appositis, quia inculpabile est, & talis irregularitas non est in iure expressa, *tomo 5. disput. 46. sect. 2. §. Aliquorum opinio. & seqq.*

33. Licetum est innocentē defendere à morte, etiam si necesse sit interficere aggressorē, vt est communis sententia, non tamen sub obligatione, nisi quando persona innocens maxime sit necessaria reipublicæ, vel Princeps eius, aut proprius Pastor, aut similis iuxta ordinē *Nau. c. 24. n. 17 & 18. Sylu. homicid. 1. n. 10. Conar. Clement. vnic. de homicid. 3. p. §. 1. n. 7.* charitatis, vnde per tale homicidium non incurritur irregularitas: quia nec culpabile est, nec moraliter voluntarium, etiā si defensio non sit sub obligatione, modo sit licita, & facta cū moderamine inculpatae tutelæ, non enim est expressum in iure, *tomo 5. disput. 46. sect. 3. §. Nos tamē consequenter, & seqq.*

34. Iudex terens sententiam in causa sanguinis sequuto effectu, fit irregularis, est certissima ex *cap. Litteris de excess. Prælat. cap. 1. distinct. 51. cap. In Archiepiscopatu. de Rapt. cap. Questum. 23. quest. 4. & cap. Sape. & his quibus. 23. quest. 18.* Per sententiam vero sanguinis intelligitur sententia mortis, vel mutilationis, minus enim nocuentum non sufficit: etiam si reus flagelletur, vel ad triremnes mittatur, vel aliter vulneretur, aut aliquod membrum per tormenta debilitetur. Per Iudicem intelligitur omnis, excepto Papa, Assessor, Consultor, ac Exhortator, &c. *tomo 5. disput. 47. sect. 1. §. Suppono in tota hac, & sequenti.*

35. Dominus temporalis

committens officium iudicis secularis alteri, non fit irregularis, si delegatio fit pura, & indifferenter ad inquirendam, & examinandam causam, & iustitiam agendam, siue committatur in generali, siue in particulari, dummodo non fiat determinate ad punitionem faciendam per mortem, iuxta cap. ult. ne cleric. vel monach. in 6. tomo 5. disp. 47. sect. 1. §. Difficultas vero, & seqq.

36. Inquisitores tradentes reos, siue clericos, siue laicos, de crimine convictos brachijs seculari, non fiunt irregulares. Ratio est: quia nec proferunt sententiam mortis in ipsos, nec delegant iurisdictionem, sed remittunt causam proprio iudici, alias habenti iurisdictionem in talem personam, tomo 5. disputat. 47. sect. 1. §. Quarto hinc intelligitur, & seqq.

37. Denuntiatio in causa sanguinis potest fieri sine irregularitate ex charitate, servatis quatuor conditionibus, 1. ut sit denuntiatio de malo, quod in futurum imminet, 2. quod non solum liceat, sed etiam necessarium sit ex lege charitatis talem denuntiationem facere, 3. ut fiat cum expressa protestatione, 4. ut de denuntiatio talis personae sit medium moraliter necessarium, ad impediendum illud malum, nam si alia via impediri potest lex charitatis non obligat, tomo 5. disputat. 47. sect. 2. §. Quarta limitata, & seqq.

38. Assistens in loco supplicij, absque iusta cooperatione non fit irregularis, siue sit aliqua culpa, siue non propter levitatem materiae, in clericis enim etiam non putat noster Doctor esse peccatum mortale. Vide cap. Sententia sanguinis, ne Cleric. vel Monach. & cap. Ex litteris de excessu Pralat. tomo 5. disputatione 47. sectione 4. §. Ultimo interrogari potest.

39. Qui docet speculative tali delicto debetur poenam mortis, non fit irregularis, sic enim praecipue in cathedris docent, & non fiunt irregulares, quando docerent aliquibus iudicibus, nec concionator publice id proponens, & exhortans iudices, secus dicendum, si hoc dicat in particulari iudici volenti de tali causa, & persona iudicium fere, sequuto effectu, ut colligitur ex cap. Ex litteris de excessu Pralat. quia tunc illud aequivaleret consilio, tomo 5. disp. 47. sect. 1. §. Diceres ergo.

40. Omnes militantes in bello injusto, si in eo fiat homicidia vel mutilationes, fiunt irregulares, etiam si proprijs manibus ea non faciant, sed effundentibus commilitent, cooperentur, aut arma praebent, aut eos adhortentur, aut quovis modo animos adijciant quia omnes ad homicidium cooperantur. Et est communis sententia, tomo 5. disp. 47. sect. 5. §. Quamvis hac.

31p Militans in bello necessario

De Homicidio.

Nau. c. 27
n. 212. cum
Innocent.
Ioan. And.
Panorm.
& alij.

cessario ad defensionē propriæ personæ, vel patriæ, non fit irregularis, etiam sequuto homicidio per propriam actionem: de defensione propria patet de his quæ diximus supra conclusione 27. & 28. circa rixam priuatam. Nam eadem est ratio de quocunque prælio defensiuo, quod iuste & inculcata tutela fit. De defensione vero patriæ constat, cum bonum commune sit excellentius, & præferendum est priuato. Vnde si licet defensio vitæ particularis, cur non boni communis? Item defensionis patriæ, quod est intelligendum, ut censet noster Doctor de clericis etiam, & fuit cap. 2. de immunit. Eccles. Item eadem ratione non fit irregularis vocans milites, & dās arma, & per illos occidens suos aggressores, tamol. 5. disp. 47. sect. 6. §. Duplex esse potest. & sequenti.

42. Militans in bello aggressiuo iusto, si proprijs manibus non mutilat, non fit irregularis. Tabien. in lris, etiam si alij occidunt: quia regul. 3. n. hic miles dat operam rei licite 20. Nau. c. & iustæ, & alias non effundit 27. n. 215. sanguinem, neque illum intendit. Ita tenent omnes: secus si proprijs manibus occidant, quia tunc incurrunt irregularitatem saltem ex defectu lenitatis, ut patet ex cap. Si quis & cap. Alii quantos distinguunt. Item eandem irregularitatem incurrunt, qui auctoritate regia occidunt bannitū, aut hostem reipublicæ, quia se-

gerit tanquam hostem iustitæ. Idem de dantibus arma in ipso conflictu belli determinate ad actum occidendi, actio enim illa determinatè tendit ad homicidium. Secus verò de præparante, aut vendente arma ante actuale conflictum, cum talis actio sit de se indifferens, tom. 5. disp. 47. sect. 6. §. Bellum aggressiuum & sequentibus.

43. Clericus non potest militare in bello iusto aggressiuo: D. Anton. 3. ut sumitur ex cap. Clerici, cū alijs. p. tit. 18. 23. q. 8. cap. 1. Ne cleric. vel Monach. cap. ex multa de voto. §. Vltim. D. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 2. ad 2. quod idem est de clericis in minoribus permanentibus in statu clericali. Tamen ex pia causa, & legitima superioris licentia possunt licitè interesse tali bello, secundum dict. cap. ex multa, de voto, tom. 5. disp. 47. sec. 6. §. Denique addo. & §. Iuxta hac etiam.

44. Clericus exherians milites ad strenuè pugnandum, siue antecedenter consilium dādo eundi ad tale bellum, siue in actuali conflictu belli, non incurrit irregularitatem; quamuis absque licentia intersit tali bello, & militet, & vulneret, nō mutilando, aut necando proprijs manibus, vel sit causa proxima ut alij faciant homicidia. Vide cap. Maximinianus 23. q. 3. cū alijs. 23. q. 8. tom. 5. disp. 47. sect. 6. §. Dubitari autem.

45. In irregularitate ex homicidio facto in bello iusto, solus Papa ex iure communi dispensat.

D. Anton. 3.
p. tit. 18.
D. Tho. 2. 2.
q. 40. ar. 2.
ad 2.

Anton. 3. p.
tit. 28. c. 2.
§. 6. Nau.
c. 27. n. 215

Nau. c. 27. num. 194. & alij. pensat. Item dispensat, quando concedit, facultatem pugnandi proprijs manibus, quia dispensando in substantia legis, dispensat etiam in omnibus annexis: secus si tantum dat licentiam existendi in bello etiam cum armis defensivis & offensivis, nihil amplius exprimendo. Item possunt in ea dispensare mendicantes habentes privilegia dispensandi cum suis religiosi in omnibus irregularitatibus, exceptis Bigamie, & homicidij voluntarij. At vero Episcopi (ut certum est) non possunt dispensare in ea, ex decreto *Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. de reform.* quia ibi conceduntur irregularitates ex delicto: hæc autem ex delicto non est: ergo. *tom. 5. disp. 47. sect. 6. §. Ultimo loco. & sequenti.*

Nau. c. 27. u. 211. Tabien. ir. reg. n. 22. Syluest. homicid. 3. 4-7. 46. Qui testimonium dicit in causa criminali sequuto effectus, sit irregularis. Est communis sententia, quando se offert, & voluntarie accedit rogatus ab accusatore, vel vocatus à iudice simplici mandato. Idem dicendum, si interveniat præceptum iudicis obligans in conscientia, vel coactio cadens in virum constantem, quia hæc sunt accidentalia, & extrinseca, quæ non considerantur in iure, & alioqui actio illa semper participat indecentiam moralis contractus directe, & per se ordinati ad sanguinis effusionem. Et protestatio non censetur sufficere in teste, quamvis accusa-

tozem excuset, quia testis non se defendit sicut accusator, *tom. 5. disp. 47. sect. 3. per totam.*

Hora Canonica.

1. Sacerdos excommunicatus non potest horas canonicas recitare in choro, vel solemniter, seu publice: item cum alio, ut socio, sicut probabilius est: *Nau lib de orat. c. 7. n. 16. & in sam. c. 25. u. 102.* quia per excommunicationem priuatus est omni communicatione exteriori cum alijs fidelibus. Tamē non liberatur ab onere eas recitandi priuatim, nō est enim prohibitus, ut priuatim orare possit mente & voce, & quin possit uti orationibus ab Ecclesia institutis in sua priuata oratione, dummodo nō se gerat publicus minister, *tom. 5. disp. 12. sect. 2. §. Hic vero dubium occurrit. & §. Nihilominus.*

2. Per suspensionem non tollitur obligatio recitandi priuatim officium diuinum: nam hoc est merum onus, quod non tollitur per penam, ut notauit Gloss. in cap. Præbyterorum. distinct. 28. *tom. 5. disput. 26. sect. 2. §. Principio tertium est.* *Syluest. vlt. irregular. n. 15.*

3. Ecclesia obligat præcepto recitandi horas canonicas, ad attentionem in illis recitandis: quia lex illa præcipit orationem veram, est autem de ratione orationis, etiam vocalis, ut cum aliqua attentione interiori fiat, ideo præceptum

recitandi etiam continet præceptum attentionis, sine qua exterior actus non erit oratio, sed materialis prolatio illorū verborum. Vnde si censura sit imposita propter eius omissionē incurreretur, si absque attentione proferantur, tunc enim illud non erit orare, *tom. 5. disput. 4. sez. 2. §. Ratio ergo illius & sequenti.*

5. Adiuuare excommunicatum priuatim in recitando horas Canonicas, per se non est mortale: quia non est illa communicatio in diuinis, quæ per se primo per hanc censuram prohibetur, nec materia est adeo grauis, ut ad peccatum mortale sufficiat. Quæ sententia est practice secuta. *tom. 5. disput. 12. sect. 2. §. Addit vero. Couar.* Et quāuis excommunicatus cum alio recitet prædicto modo, non ideo fit irregularis: vel quia illud peccatum mortale non est, & hæc irregularitas non contrahitur sine graui culpa, vel quia licet interdum sit mortale ob contemptum, vel frequentiam miniam, tamen illud ministrum quod pro tunc fit, non est proprium officium alicuius ordinis, sed fieri potest etiam ex obligatione, sine vlla ordine. *Ibidem §. Illud denique.*

6. Excommunicatus beneficiarius ratione censure nō liberatur ab onere recitandi horas Canonicas: quia licet priuatur fructibus beneficii, tamen ille retinet titulum beneficii,

ac possessionem, & solum per eum stat, quominus faciat fructus suos, iuxta regulam iuris in 6. *Dammum quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non alijs imputare, tom. 5. disput. 12. sect. 2. §. Sed quamuis.* *Palud. in 4. d. 15 q. 5. ar. 1.*

I.

Ieiunium.

I. **I**eiunium aliud naturale, aliud Ecclesiasticum. Naturale includit carentiam, seu abstinentiam ab omni cibo, & potu Ecclesiasticum vero nec priuat potu, nec omni cibo, nisi definitis temporibus, & in certa quantitate, & qualitate, permittiturque ut tum aliquid possit per modum medicinæ, *tom. 3. disput. 68. sect. 4. §. Duplex &c.* *D. Tho. q. 8. ar. 8. & 2. 2. q. 147*

Ignorantia.

1. Ignorantia excusans à culpa ob confessionē indebitē factā, excusat ab iteranda cōfessione illorū peccatorū; quia sufficit illa bona fides, cū qua quisquā confessus est, ex inculpabili ignoratiā, nisi casu accadat postea veriorē rerū notitiā cōparere, & auferre bonā fidē. *to. 4. disput. 20. sec. 4. §. Dico autem semper.*

2. Ignorantia alia iuris, alia facti. Ignorantia facti est, quando ex actione hominis

nis sequitur aliquod factum, nec praeiudicium, nec cognitum, v. g. ut quando quis occidit hominem putans esse feram. Ignorantia iuris est quando lex, vel prohibitio ad hominis notitiam non peruenit, vel quoad obligationem actus, & non quoad censuram vel utrumque. Diuiditur secundo, in inculpabilem, quae dicitur inuincibilis, aut probabilis, quae est in voluntaria, & inculpabile, seu vincibilem, quae voluntaria est, & haec, alia affectata, id est directe voluntaria, & alia indirecta. 3. diuiditur à Theologis in antecedentem, quae est inuincibilis, & in comitantem, quae ita est coniuncta cum actu, quod non minus fieret actus, si illa non adesset, & in consequentem, quae est omnis illa, quae est voluntaria quouis modo. Denique diuiditur in actualem, quae est quando quis eam nouit praeceptum, & eius memoriam tam habitu retinet, & in habitualement, quae est quando nihil audiuit de praecepto, *tom. 5. disp. 41. sect. 8.*

¶ *Præterea praeiudicanda sunt, & sequentia.*

3. Ignorantia inuincibilis Ecclesiastici praecepti, cui est annexa censura, excusat illam, ita omnes; colligiturque *ex cap. 2. de consuet. in 6. cap. Si vero 2. de sent. excom. & cap. Excellentissimus 11. quest. 3.* siue ignorantia sit iuris, siue facti, utraque enim excusat à culpa, siue antecedens, siue concomitans, iura enim ab

solute loquuntur, siue denique sit actualis, vel habitualis consideratio. *tom. 5. disp. 4. sect. 8. §. Primum ergo, & seqq.*

4. Regula ad discernendum quando ignorantia sit inuincibilis iuris, sumenda est ex diligentia adhibita ad ius sciendum, nam si iuxta praecepti officij, & personae qualitatem, quis adhibeat sufficientem diligentiam, ut sciat leges ad se, summum est officium peruenientes, accedere potest, ut aliquam inuincibiliter ignoret, & consequenter, ut excusetur à censura per eam lata, si autem negligens sit in sciendis suis obligationibus ignorantia erit vincibilis, siue ex officio, siue aliunde nascatur, dummodo negligentia proportionalis sit, sumitur hoc totum, *ex cap. Si culpa de iur. i. tom. 5. disp. 4. sect. 8. §. Certe ergo.*

5. Ad iudicandum an diligentia sufficiens sit adhibita? Duo praecipue praeculis habenda. 1. considerare an aliquando venerit in mentem tale praeceptum, vel dubitatio aliqua de huiusmodi obligatione, vel aliquid aliud simile, quo possit homo incitari ad inquirendam scientiam talis praecepti: nam si nihil huiusmodi menti occurrit, aliquando erit sufficiens signum ignorantiae inuincibilis. 2. est, ut consideretur an is, qui scire aliquid tenetur, habuitque sufficiens principium cogitandi, vel dubitandi de tali obligatione, fecerit

morem

Vide plura in Corduba lib. 2. q. 2. & 4.

moralem diligentiam iuxta qualitatem operis, vel ministerij accommodatam, & probabili iudicio sufficientem, ut talem ignorantiam acquireret, nam si hoc fuerit, ignorantia, quæ postea delinquitur, inculpabilis est, *tomo 5. disp. 4. sect. 8. § Ad hoc autem, & seqq.*

6 Qui Ecclesiasticum præceptum inuincibiliter ignorat, etiam si contra ius diuinum, ac naturale agit, non incurrit censuram, ut, v. g. si ignoret aliquis esse prohibitum ab Ecclesia sub excommunicatione, ne quis clericum violenter cædat, non incurrit censuram lædendo, quia non est contumax præcepto Ecclesiæ, cum illud inuincibiliter ignoret, *tomo 5. disp. 4. sect. 8. § Quarto principaliter.* Siue præceptum, sit Pontificium, siue Episcopale, ut certissimum est: qui excusat omnem culpam. *Ibidem sect. 9. § Ex quo infero primo.*

7 Ignorantia inuincibilis de tota lege ferente censuram, aut impedimentum iustum, excusans ab obligatione eius, excusat censuram. Ratio est: quia quoties excusat culpam, excusat censuram, *tomo 5. disp. 4. sect. 6. § Statim vero insurgebat.*

8 Ignorantia vincibilis (scilicet ut omissa) duplici ex capite provenit. scilicet vel ex pura negligentia, & desidia, vel ex nimia sollicitudine, & affectione, ad res alias, vel ad alia negotia impediencia debitam curam adiscen-

di, & sciendi ea, quæ scire tenetur proueniens ex priori capite vocatur crassa, quando ex posteriori, dicitur supina, quia reuera nulla alia excogitari potest, quæ ab his differat formaliter, *tomo 5. disp. 4. sect. 10. § Hanc ergo.*

9 Sicut in ordine ad restitutionem, vel alias similes obligationes in conscientia illa ignorantia, quæ est ita negligens, ut sufficiat ad peccatum mortale iniustitiæ, censetur crassa, & supina, ut colligitur ex *L. 15. §. ult. ff. de contrah. empt. & in lib. 6. ff. de iur. & fact. ignor.* ita etiam in materia de censuris ignorantia omnis, quæ ad mortalem transgressionem, vel inobedientiam sufficit, dicenda est crassa, & supina, *tomo 5. disp. 4. sect. 10. § Alij vero.*

10 Ignorantia crassa, aut supina non excusat censuram legis generabilibus verbis rem prohibentis, ut constat ex *cap. 2. de conslit.* Et est communis expositione Doctorum in cit. capite *tomo 5. disp. 4. sect. 10. § Deinde ut certum.*

11 Qui ignorantia affectata transgreditur legem censurantem temere, aut presumptione operantes, &c. non excusat illam, quia reuera videtur satis temerarius violator legis, at vero, ut aliquis dicatur non temere transgredi legem, necesse est, ut suspicionem, vel dubitationem talis legis habeat & aliqualem diligentiam adhibeat, ut sciat, an sit talis

Ang. verb.
excom. 7.
casu ult.
Sylu. verb.
ignorantia
§. 8 & ex
com. n. 6.

talis lex? alioqui temere se exponit periculo transgrediendi illam, *lomo 5. disp. 4. sect. 10. §. Quauis ex his.*

Illegitimus.

vide Abbat in cap. Per venerabile Filij illegitimi, alij sunt spurij, alij naturales dicuntur: naturales sunt qui oriuntur ex copula illicita eorum, qui inter se poterant contrahere matrimonium, item alij sunt, & simpliciter naturales, priores sunt, qui nascuntur ex soluto, & soluti domi non retenta, posteriores 31 *Conar* vero ex concubina domi retenta p. 4. *cap. 8. §. 4. An* saliter dicuntur omnes alij illegitimi, qui naturales non sunt dicitur *Gomes lib. 9. tace* ri.

concurque omnes nati ex damabili concubitu. Item filij adulterini, alij sunt ex coniugato, & soluto, alij ex soluto, & coniugato, alij ex coniugato, & coniugato. Item alij sunt incestuosi ratione impedimenti consanguinitatis, vel affinitatis, quod est inter parentes, qui illos genuerunt. Alij denique dici possunt sacrilegi, sunt enim nati ex parentibus habentibus votum solumne castitatis, siue sit in utroque siue in vno tantum, *lomo 5. disp. 50. sect. 2. §. Regula generalis, & se 99.*

2 Filij habentis votum solumne castitatis sunt legitimi, quando post matrem prolem ex vero matrimonio, votum sequitur (quod est validum) vel, quia

aliter coniux mortuus est, vel quia ex illius legitima licentia factum est argumento *cap. Ad hac de filiis præs.* Item sunt legitimi quando post matrimonium validum, siue ratum, siue consummatum intercedit suspicio ordinis sacri sine consensu uxoris, iuxta *cap. Coniugatus de conuers. coniugat.* quæ cogit maritum reddere debitum, non obstante ordinatione, & filij nati ex tali matrimonio, non obstante voto, & ordinatione patris, sunt legitimi, talis enim copula non est sacrilega: secus de filiis habitis ex matrimonio facto post votum solenne, cum tale matrimonium sit nullum, *lomo 5. disp. 50. sect. 2. §. Est autem.*

3 Sunt aliqui filij canonice illegitimi, qui naturaliter legitime procreati sunt, v. g. quando viuentis utroque coniuge, ambo fecerunt votum castitatis, & manserunt priuati iure petendi, & reddendi, iuxta *cap. Si vir 27. quest. 2. cap. 1. & cap. Coniugatus de conuers. coniugat.* Cōclutio est communis, colligitur quæ ex *cap. litteras de filiis præs.* Vbi & consultatus Pontifex de quodam sic progenito responderet si aliter dignus inuentus fuerit, per minimus ipsum ordinari in clericum, & ad Ecclesiasticum beneficium promoueri, *lomo 5. disp. 50. sect. 2. §. Tercio dicendum est, & seqq.*

4 Filius genitus à parentibus, qui in foro externo contra xerunt impedimento irritante, *Collat. 2. p. 4. cap. 8.*

non §. n. l.

De Illegitimo.

non tenetur se gerere, vt irregu-
laris, nisi de mala fide parentu
ei constet, vt tenet *cap. Peruenit*
cum omni interpretatione qd filij sint
legitimi. Tamen si vterque affir-
met parens, esset violenta pro-
batio in conscientia sufficiens,
tom 5. disp. 50. sect. 4. §. Tertium
punctum.

Vide Syl-
verb. legi-
timas n.
50. Maior
lib. 1. ca. 9

5 Irregularitas illegitimo-
rum, quoad omnes ordines dig-
nitates, & beneficia Ecclesiasti-
ca circa omnes illegitimos pri-
mo, ac præcipue potest tolli per
summum pontificem, & vt
valida sit talis dispensatio so-
lum sufficit voluntas Pontificis,
quauis maior causa postulanda
sit, vbi natalium fuerit maior
defectus, &c. Item potest tolli
per Episcopum, quoad ordines
minores, si aliud impidimen-
tum non interueniat *ex cap. 1. de*
filij presbiter in 6. Item quod be-
neficia simplicia iuxta *cap. cit.*
Non nine autē beneficij non ve-
niunt dignitates, & personatus,
iuxta *cap. ult. de prebend.* Tamen
non potest Episcopus dispensare
cum illegitimo, qui bona fide
accepit ordinem subdi. conatus,
quoad vsum talis ordinis, quia
cap. 1. de filij presbiter in 6. Gene-
raliter negat potestatem Episco-
po: idem dicendum quoad ordi-
nes sacros, quando defectus sit
occultus per virtutem *Concil.*
Trid. sess. 24. non enim est ex de-
fectu nomine autem Episcopi,
venit electus confirmatus, non
dum consecratus, iuxta *cap. Trās-*

miss de elect. Item inferiores præ-
lati exempti habentes Episcopa-
lem iurisdictionem: Item deni-
que capitulum Sede vacante
tom 5. disp. 50. sect. 5. §. Primus
modus, & seqq.

6 Illegitimorum irregula-
ritas tollitur etiam per canonicā
legitimationem, legitimatio au-
tem differt solum à dispensatio-
ne, quod legitimatio dicit inte-
gram dispensationem in defectu
natalium, & quoad omnes effe-
ctus eius: dispensatio vero vocat-
ur, quando solum fit quoad ali-
quem, vel aliquos effectus, *tom 5.*
disp. 50. sect. 5. §. Secundus modus
& seqq.

7 Item tollitur per religio-
nis professionem, & non tantū
ingressum, vt habetur *in cap. 1.*
de filij presbiter. Item collige quoad
ordines tantum, vt sentiunt om-
nes communiter, vnde non fit
habilis ad praelationem, siue in-
tra, siue extra monasterium, vt
Soto in 4. tenet Gloss. in cap. ult. de filij presbiter dist. 25. q.
bit. D. nique hæc irregularitas *1. art. 3.*
non tollitur per se per probatio-
nem vitæ, extra professionem
religionis, quæ sententia est cer-
ta, & indubitata, etiam quoad
ordines, & probationes: proba-
tur *ex cap. 1. de filij presbiter & cui-*
dem ex cap. 1. Innotuit de
elect. tom 5. disp. 50. sect.

5. Tertius modus vs-
que ad finem
seccionis.

Conar 2. p.
4. §. 8 Syl-
verb. illegi-
tim. n. 4.

Soto in 4.
tenet Gloss.
in cap. ult.
de filij presbiter
dist. 25. q.
bit. 1. art. 3.
p. 1. §. 72.

Illeteratus.

1 Illeteratus est irregularis, ex cap. Illeteros distinct. 36. & cap. vii. de atat. & qualitat. Quæ autem peritia sufficiat? in Conc. Trid. sess. 23. de reform. De ordinibus minoribus vide cap. 11. De Diacono, & Subdiacono cap. 13. de presbit. cap. 14. Deficiencia vero Episcopi nihil aliud dicit, in sess. 7. cap. 1. de reform. quam quod in c. ap. Cum in cunctis de elect. in sess. autem 22. cap. 2. Addit, ut eafciētia poleat, ut necessitati sui muneris possit satisfacere, unde requiritur, ut sit magister, Doctor, aut Licentiatu in sacra Theologia, aut in iure canonico, vel saltem, ut publico alicuius academix testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur, vel si regularis sit, à suis superioribus similem fidem habeat, tomo 5. disp. 51. sect. 1. §. Tertio magis proprie.

Immensitas.

1 Immensitas est quædam præsentia per quam res sine sui mutatione potest esse præsens omnibus spatijs usque in infinitum, & est propria Dei, & non potest communicari creaturæ, tomo 3. disp. 48. sect. 4. §. Prima ergo ratio, & seqq.

Impetratio.

1 Dupliciter potest quis impetrari alteri à Deo remissionē delicti, 1. impetrando illi bonū motum, seu auxilium, quod efficiat bonum opus, per quod possit remissionem talis delicti obtinere, unde vnus fidelis potest alteri impetrare bonum motum, non solum ad satisfaciendum pro pæna, sed etiam pro culpa, etiam mortali, potest enim impetrare illi auxilium ad se disponendum, vel ad satisfaciendum eo modo, quo potest, 2. Potest vnus alteri impetrare remissionem pænæ immediate petendo, & obtinendo, ut gratis, & sine vlla satisfactione, vel compensatione tollatur, qui modus secundum legem ordinariam est impossibilis; quia nemo potest sibi ipsi impetrare illo modo remissionem gratuitam temporalis pænæ, ergo neque alteri poterit, quia cæteris paribus efficacior erit oratio ad impetrandum, sibi, quam alteri; quod intellige etiā applicando, quoad hunc effectum satisfactionem Christi per priuatam orationē; extra sacramenta enim non applicatur nobis sacrificium, & indulgētia propter solam intercessionē, & petitionē nostrā, 10. 4. disp. 47. sect. 2 §. Vltimo confirmatur, & seqq.

2 Orationes Ecclesiæ dictum est, seu animabus purgatorij, omnia illa possunt petere, aut impetrare, quæ beati impetrare possunt, ut iam supra tetegimus, verb. Beatus conclusione 4. Quæritur

De Impenitentia

4. Quamvis incertum sit, an Ecclesia per orationes publicas, quas fundit pro defunctis, intendat eis applicare aliquam partem satisfactionis ex thesauro Ecclesie: hæc enim applicatio fieri non solet, nisi per indulgentias, & non constat esse factam ab Ecclesia generalem concessionem alicuius indulgentiæ, tamen orat Ecclesia pro defunctis, ut pro eis satisfaciatur & ut eis applicetur talium orationum valor, & in hoc excellent orationes Ecclesie militantis, orationes Ecclesie triumphantis, ratione diuersi status, *tomo 4. disputatione 48. sect. 5. §. Ex his facile.*

3. Vtrum persona priuata possit impetrare à Christo Domino, ut ipse temporales penas remittat, vel ipsimet postulanti, vel alijs pro quibus postulat, ei applicando satisfactiones sanctorum in thesauro repositas? ad quod respondet Doctor noster duo. 1. quod licet hic modus non videatur, nec impossibilis, nec rationi dissensus, nec contra autoritatem aliquam, vel traditionem; nihilominus remissio nem penarum temporalis, numquam fieri hoc liberali modo propter solum orationem, & licet concedamus illam indulgentiam concedi immediate à Christo, non conuenienter fieri applicando satisfactiones sanctorum, sed solum Christi, quia ut ille remittat, non indiget illorum satisfactio-

nibus, sed ex suo thesauro solo, multo conuenientius id facere, quod secus est, quando hanc remissionem facit per alios homines, utendo eis, ut ministris, & instrumentis, *tomo 4. disp. 51. sect. 4. §. Alius vero modus.*

Impenitentia.

1. Impenitentia est speciale peccatum. Ratio est: quia si præceptum penitendi speciale est, violatio eius esse poterit pecunia re peccatum, habet enim pro priam de ordinationem, siue sit *Vide D. Tho. 2. 2. q. 14. ar. 2.* propositum non penitendi tempore debito, quia propositum illud est specialis actus tendens in obiectum habens specialem malitiam: siue sit voluntaria omisso eodem tempore, quia in omni alia omissione specialis præcepti, illud voluntarium sufficit ad specialem malitiam contrahendam, & hic nulla est ratio faciendi exceptionem: ergo *tomo 4. disp. 15. sect. 2. §. Nihilominus dicendum est, & seqq.*

2. Impenitentia materialis, & omnino inuoluntaria appellatur a D. Augustino peccatum in Spiritum sanctum, non quoad ipsam negationem penitentiae, sed quoad peccatum illud, cui talis negatio adiungitur: quia licet ex hac negatione non augetur eius malitia proprie, & intrinsece, augetur tamen quasi intrinsece, quoad durationem ratione cuius irremissibile sit, *si*

si usque ad mortem perueniat, *tomo 4. disp. 15. c. 2. §. Duplex tamen.*

3 Impenitentia per voluntarium indirectum, non est specie diuersa, à proposito non penitendi; quia voluntarium directum, vel indirectum non variat speciem peccati, si in obiecto, & in ratione malitiæ sit sufficiens conueniētia, ut hinc, *tomo 4. disputatione 15. sect. 2. §. Vnde etiam fit.*

4 Impenitentia sæpe potest esse circumstantia alterius peccati, non enim repugnat, quod de penitentia sit datum speciale præceptum, & quod nihilominus impenitentia peccaminosa sæpe sit circumstantia alterius peccati, satisque est, quod propositum non penitendi, sit quasi per se speciale peccatum, nam hoc etiam exigit speciale præceptum, & ut durat tempore, quo præceptum penitentiae obligat, non est generalis, sed specialis, quia non est per se, nec necessarium coniuncta cum omni peccato, ut per se constat, *tomo 4. disp. 15. sect. 2. §. Vnde etiam fit, & sequenti.* Item impenitentia plurimum peccatorum, non est multiplex peccatum: quia tantum est vnus omnis vnus actus præcepti. *Ibidem §. Neque contra.*

5 Potest homo mori in peccato, sine speciali culpa impenitentiae, quod probat exemplum v.g. si nec voluntatem directam habeat non penitendi, nec etiam

indirectam, ut si morte præueniatur prius, quam de penitentia agenda cogitare possit, extra tamen hunc casum, nemo moritur in peccato mortali, quin peccatum impenitentiae, seu malitiæ eius, priori peccato adiungat, & propter hoc etiam puniatur, iuxta illud Hieron. 8. *Nullus est, qui agat penitentiam super peccato suo, non sunt confusi, erubescere nescierunt, idcirco cadent inter corruentes, dicit Dominus, tomo 4. disp. 15. sect. 2. §. Atque ex his.*

6. Impenitentia includit triplicem malitiam concurrentibus illis tribus obligationibus, & pro eodem tempore, ut in articulo mortis, v.g. obligatio penitentiae, ut procedit ex iustitia ad Deum, & ut ex charitate diuina, & ut ex charitate propria; nam includit tres circumstantias diuersarum rationum, & contra diuersa præcepta propria, & specifica, ac per se, ac sigillatim obligantia: secus dicendum, quādo non concurrunt illæ tres circumstantiæ, potest enim contingere, *tomo 4. disp. 15. sect. 2. §. Secunda inferitur.*

Incendiarius.

1 Incendiarius ille dicitur, qui ex certa scientia, & praua voluntate incendium facit, etiam si vnum tantum incendiū committat, non tamen sufficit facere allud ex negligentia notabiliter culpabili, si desit certa scientia,

De Indulg. quoad nomē definit. & potest. §. I

tiā, & directā intentio, vt colligitur, ex c. ap. *Definitam* 13. q. 8. *tomo 5. disp. 22. sect. 2. §. Tandem vero, & seqq.*

Nan. cap
27. n. 94

2 Excommunicatio in incendiarium semel lata referuat Summo Pontifici, vt colligitur ex cap. *Tua nos de sent. excom. tomo 5. disp. 22. sect. 2. §. Quinto loco, & §. Sane interpretatio.* Item incendiarius Ecclesiasticum ipso iure excommunicatur, vt colligitur ex cap. *Conquestus de sent. excom.* quæ excommunicatio denuntiata in particulari referuatur Papæ. Ibidem §. *De incendiarius vero, & seqq.*

Incessus.

1. Gradus consanguinitatis, & affinitatis aperiendus est in confessione in quo omnes conueniunt, saltem quoad lineam rectam, aut transuersalem, item quoad gradum saltem primum, de alijs enim est maior dubitatio, licet probabilius sit esse explicandos saltem intra numerum specialiter prohibitum, quia multum variat iudicium, & facile potest fieri, nec dicitur causa excusationis per se loquendo, *tomo 4. disputatione 22. sect. 4.*

§. Ad hanc etiam.

§. I.

Indulgentia quoad nomen, definitionem, & potestatem eas concedendi.

1. **N**omen Indulgentia, relictis alijs significacionibus, significat specialem remissionem

vide *Cou. lib. de offic. lib. deleg.*

penæ debitæ pro peccatis iam remissis, quoad culpam, quæ fit à pastore Ecclesiæ habente ad hoc potestatem, iuxta cap. *Quod autem de penit. & remiss. & cap. Indulgentia eodem tit. in 6. tomo 4. disp. 49. sect. 1. §. Veruntamen.*

2 Indulgentia dicitur sic *Cordub. q. Est quidam actus spiritualis iurisdictionis, 3. de indulgentiis, quo peccator in foro Dei liberatur gent. à reatu pene temporalis extra sacramentum.* Cuius explicatio facile patebit legenti: facilius tamen potest videri apud Doctorem, *tomo 4. disp. 49. sect. 4. §. Ex dictis concludimus & seqq.*

3 Est in Ecclesia potestas concedendi indulgentias, per Syluest. quis remittuntur fidelibus penæ indulg. §. pro peccatis remissis debitæ & 4. apud Deum, quam potestatem a Christo Domino Ecclesia accipit: quod est de fide ex Conc. Trident. sess. 21. cap. 9. de reform. & sect. 25. in decreto de indulgentiis, *tomo 4. disp. 49. sect. 1. §. Dicendum ergo & seqq.*

4 Potestas concedendi indulgentias soli Petro, eiusque successoribus.

Vide Greg. lib. 4. epist. 32. Leonē Pap. epist. 84. & 89. Successoribus fuit per se, ac immediate promissa, Math. 16. Tibi dabo claves regni caelorum, &c. Data autē Ioan. 21. Pāce oves meas. Nō autē Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, &c. tom. 4. disp. 49. sect. 1. §. Censeo igitur & seqq.

5. Potestas concedendi indulgentias, non est ordinis, nec D. Tho. in illum necessario presupponit, 4. d. 20. q. 1. aut requirit. Est omnium communis sententia; quia ex vi solius potestatis ordinis nemo habet subditos; nullus autem potest concedere indulgentias, nisi suis subditis, ut definitur in cap. Indulgent. n. 13.

Quod autem de panis & remissio, quod non requirat potestatem ordinis patet: quia si aliqua esset, maxime futura erat potestas sacerdotalis, hæc non: ergo nulla, ut probat usus Ecclesiæ, Diaconi enim Cardinales, & ipse Summus Pontifex, & Episcopi nondum consecrati, possunt illas concedere, tom. 4. disp. 49. sect. 3. §. Dicendum vero est, & seqq.

6. Discremen, & differentia inter remissionem panis, & culpæ per sacramentum penitentiae & per indulgentias, est; quod ut remissio sit per sacramentum, licet potestas ordinis solam non sufficiat, est tamen per se requisita tanquam principium per se illius actus. Remissio vero panis faciendæ per indulgentias, nullo modo potestatem ordinis requirit, quod patet ex conclusionē superioris, tom. 4. disp. 49. sect. 3. §. Quod autem.

7. Potestas concedendi indulgentias, est spiritalis iurisdictionis, nō cogentis, vel ligantis, sed miserendi potius, seu beneficentis, & soluentis. Prima pars patet ex Ioan. 21. ubi in illis verbis, Pāce oves meas, Christos non dedit Petro aliam potestatem, nisi iurisdictionis, & patet ex cap. Quod autem de panis & remissio. Secunda pars probatur, concedimus enim esse opus misericordiae, & magnum beneficium concedentis indulgentiæ, quæ duo non repugnāt, ut actus nō sint iurisdictionis, quæ concessio semper est actus iurisdictionis voluntariæ, & non contentiosæ: nā iurdictio voluntaria illa est, quæ tantum in volentes exercetur. Leg. 2. ff. de offic. Pro cons. huiusmodi autem est actus huius iurisdictionis, quia nō ligat, sed soluit, & non nisi volentem: ergo. tom. 4. disp. 49. sect. 3. §. Dico secundo. & seqq.

8. Potestas concedendi indulgentias est strictiori iure interpretanda. Ratio est: quia licet indulgentia videtur fauor respectu eius, cui conceditur, tamē simpliciter est res odiosa. Item probat usus Ecclesiæ, stylus curiæ, & mens Pontificum, ut constat ex varijs regulis Cancellariæ, præcipue 57. ubi indulgentia absolute concessa alicui Ecclesiæ pro singulis annis pro tali festo, restringitur ad 25. annos, quomuis simpliciter concedatur, vel etiam ad duos, vel

De Indulg. quoad i. c. mē, defn. & potest. §. 1.

tres, aut quatuor annos iuxta di-
uerſas formulas reſpōdendi Pō-
tificū, iuxta regulā 59. Itē indul-
gētia cōceſſa alicui loco, qui aliā
habebat, nulla eſt, ſi in impetra-
tione poſterioris, nulla facta eſt
mentio poſterioris. Regula 58.
vnde qui habet hāc poteſtatem
moderatē debet ea vti *ex cap. Cū
ex eo. de penit. & remiſſ. & Cōc. Trid.
ſeſſ. 25. in decret. de indulg. 10. 4. diſp. 56
ſec. 2. §. Contingit ſape. & ſeqq.*

Richard. 9. Solus Sūmus Pōtīfex habet
d. 20. ar. 5. poteſtatē concedendi indulgē-
q. 3. Aug. tias immediate à iure diuino; illi
de Aucona enim ſoli immediate data eſt
lib. poteſt. hāc poteſtas, cui ſuit promiſſa
Eccleſ. q. immediate à Chriſto Dño, qui
dixit Petro committens ei oues
ſuas, *paſce oues meas*: quā conclu-
ſiōne inſinuare videtur Clemens
6. in Extrauag. vnigenitus de penit. &
remiſſ. Et hanc poteſtatem habet
vniuerſalē in tota Eccleſia, ha-
bet enim totam illam ſubiectā,
vt Catholico clare conſtat, de
hæreticis enim non curamus.
tom. 4. diſp. 49. ſect. 1. §. Certeſe igitur.
& diſp. 55. ſect. 1. §. Certum in
primis eſt. & ſect. 2. §. Nihilominus
Probabilibus.

10. Conciliū generale non po-
teſt de iure diuino concedere in-
dulgētias, vi ſua, ſeu quatenus à
capite non diſtinguitur, niſi illi
præſit Papa; & nō ſufficit quod
adſint Legati P. pa ſine conceſ-
ſione eius ad concedēdas indul-
gentias; quia ſeclufa illa, nullibi
conceſſa reperitur. Item nec de
iure ordinario, & humano po-

teſt, cū tale ius ex nullo decreto
cōſtet, nec traditione: ergo. Idē
dicendū de Concilio vacante Se-
de Apoſtolica, tunc enim Eccle-
ſia caret capite, per cuius influ-
xū illā poſſet recipere, tom. 4. diſp.
55. ſect. 1. §. Propter hac. & ſeqq.

11. Poteſtas concedendi indul-
gētias nō cōuenit Episcopis de
iure diuino, vt conſtat ex cōclu-
ſione 9. ſupra. Licet illis conuen-
iat de iure diuino quoad origi-
nem, manat enim à poteſtate à
Chriſto data. Itē quoad cōgruē-
tiā, quia poſito Episcopali mu-
nere congruū eſt, vt habeat ali-
quā coniunctā iuriſdictionē in
hoc foro. tom. 4. diſput. 55. ſect. 2. §.
Nihilominus. & §. Ex quo tandem. Ta-
mē hāc poteſtas p. opterea non
eſt delegata Episcopis, quia non
omnis poteſtas, quæ conceditur
per hominē delegata eſt. Aliās
omnis iuriſdictione Episcoporum, &
Parrochiorū eſſet delegata, cum
ſit ordinaria, cōceditur enim ex
vi alicuius muneris, cui coniun-
cta eſt, iuxta Eccleſiæ inſtitutio-
nē. Ibid diſp. 49. ſec. 1. §. Certeſe igitur.

12. Episcopus poteſt iure ordi-
nario concedere aliquas indul-
gētias: quæ poteſtas ſupponitur
in cap. ex eo. & cap. Noſtro. de penit.
& remiſſ. quam alijs poteſt dele-
gare, vt colligitur ex cap. Quod au-
tem. eodem tit. probatque vſus Ec-
cleſiæ: Tamen cum limitatione
iuris, circa quantitatem indul-
gentiæ, & perſonas, vt conſtat
ex cap. Cum ex eo. de penit. & remiſſ.
Vbi ſtatuitur vt Episcopus ſo-
lum

Ita Docto-
res citati
concluſ. 9.

Sylueſ. In-
dulg. Nau.
cōment. de
indulg.
not. 31. n.

12.
Cordub.
q. 14.

29 ar. 5.
D Tho. in
4. d. 20. q.
1. ar. 4.
Durand.
q. 5.

lum possit concedere vnū annū indulgentiæ in dedicatione alicuius Ecclesiæ, in anniuersario autē dietalis dedicationis solū indulgentiā 40. dierū, quā etiam poterit cōcedere in quocunque casu, in quo occurrerit ei causa sufficiens. Itē colligitur ex cap. Quod autē, eod. tit. vbi definitur Episcopos solū posse concedere indulgentias suis subditis; vnde non possunt illas concedere defunctis, cū non sint subditi: quæ limitatio est irritās, vt cōueniūt omnes Theologi, licet Canonistæ dissentiant, vt constat ex cap. vlt. de penit. & remiss. in 6. At vero non uest irritans quoad totam, sed tantum quoad excessum, iuxta reg. iuris in 6. vtile, per inutile non vitiatur, quæ regula præcipue habet locum, in liberilibus largitionibus, vt sunt indulgentiæ. Quod intellige non solum in foro exteriori, sed etiam penitentiali, & interiori. tom. 4. disput. 55. sect. 3. §. Dicendum nihilominus. & sequentibus.

13. Episcopus non potest formaliter concedere indulgentias extra territorium, id est, circa personas alieni territorij, nō enim sunt subditæ, tamen potest materialiter, v. g. si concedat indulgentiam omnibus suis subditis, etiam extra territorium versantibus, quia talis indulgentia versatur circa subiectum capax, illa autem absentia, seu corporalis existentia materialis est in hoc genere iurisdictionis,

iurisdictionis enim est voluntaria, potestque exerceri extra territorium, iuxta Leg. 2 ff. de offic. Procons. tom. 4. disp. 55. sect. 3. §. Quare dubitari hic.

14. Nullus Prælatus inferiori Episcopo, licet exemptus, habensque iurisdictionem quasi Episcopalem, potest concedere indulgentias de iure ordinario, etiam humano. Est cōmunis sententia, & sumitur ex cap. Accedentibus. de excess. Prælator. Quia nec de iure diuino, nec humano est illis concessa, tom. 4. disp. 55. sect. 4. §. Primum Statuendum. & §. Superest.

15. Vicarius Episcopi, Capitulum Sede vacante, nec Parochi, aut alius Sacerdos, non habent potestatem concedendi indulgentias: quia nullibi reperitur talis potestas concessa. Idem dicendum de Prælatis Religionum, tom. 4. disput. 55. sect. 5. §. Ex dictis in præcedenti sectione.

16. Consuetudo etiam præscripta non dat iurisdictionem concedendi indulgentias. Ratio est: quia consuetudo non potest dare iurisdictionem, quæ debet ab ipso Christo manare, vel immediate, vel mediate per suum Vicarium, sicut nemo potest acquirere priuilegium eligendi confessorem, vt dicitur in cap. 2. de penit. & remiss. in 6. Quamuis aliquando indicet fuisse concessam à Summo Pontifice, quia non est verisimile

Comuni-
ter Theo-
logi.

De Indulgentijs quoad effectum. §. 2.

in re tam graui, propria auctoritate fuisse vsurpatam, & tanto tempore tacentibus, & consentientibus Prælatiſ continuatam, tom. 4. diſput. 55. ſect. 4. §. Hic vero ſtatim. & ſequenti.

Est communis omnium Theolog.

17. Potestas cōcedendi indulgentias eſt delegabilis, eſt enim iurisdictionis: ergo delegabilis, poteſt eam delegare. Primo Summus Pontifex, vt patet, etiam non ſacerdoti, & nullum habenti ordinem ſacrum, vt de facto conſtat. Mero tamen laico de potētia abſoluta, nō enim poteſt iure ordinario, niſi expreſſe declarare ſe in hoc diſpenſaſſe. Itē poteſt ſecundo eam delegare Episcopus, habet enim illam ordinariam, etiam non ſacerdoti, non tamen laico, quia clericus eſt capax iſtius delegationis tom. 4. diſp. 55. ſect. 6. §. Dicendum ergo in primis. & ſeqq.

Corā duba
q. 13. dub.
1.

18. Nemo poteſt dare alicui ſideli licentiam ad lucrandas indulgentias conceſſas ab Episcopo non ſuo, niſi ille, qui poteſt iurisdictionē hāc delegare; quia hęc licentia eſt quādā virtualis delegatio. Eſt communior ſententia Theolog. & gloſſ. in cap. Quod autem. de penit. & remiſſ. tom. 4. diſp. 55. ſect. 6. §. Vltima inquiri hic.

19. Vtrū vero habeat aliquis de facto hanc poteſtatem delegatam? non reſoluit noſter Doctor: cum ſit quæſtio de facto, pender enim ex volūtate Papæ, & Episcoporum, quæ conſulenda

eſt, item vide reſcripta, aut priuilegia per quæ manifeſtatur, tom. 4. diſp. 55. ſect. 6. §. Ex his etiam.

§. II.

Indulgentia quoad effectum.

1. **I**ndulgentia liberat à pœna temporali, non poteſt enim liberare ab æterna, cum non remittatur niſi ſimul cum culpa. Item indulgētia ſolum pœnam ordinariam remittit, & non extraordinariam, quia aliæ pœnæ ſicut ſub certam legem non cadunt, ita nec de eis remittendis, vel commutandis in alia remedia facta eſt aliqua certa, lex, aut promiſſio, tom. 4. diſp. 49. ſect. 4. §. Igitur in definitione. & §. Addit. verò.

2. Nō eſt in Eccleſia poteſtas ad remiſſionē culpæ mortalis per indulgēcias, quia peccatū mortale nō remittitur ſine inſuſione gratiæ ſanctificatiſ, vt conſtat ex Cōc. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. ſed gratia iuſtificatiſ nō poteſt inſuſi per ſolā indulgentiā: ergo, vt patet ex ſeſſ. 6. can. 4. Tamē aliquid interdū cōcomitater cū indulgentia cōceditur, quod ad illā cōſequēdā proſit. Interdū enim cōceditur facultas abſoluēdi à peccatis reſeruatis a cenſuris, vel ad cōmutanda vota, &c. quæ facultates propriæ non ſunt indulgentiæ, ſed alia priuilegia, quæ

De Indulgentia quoad effectum. . §. 2. 233

quæ quatenus ad indulgentiam disponit, adiunguntur, *tomo 4. disp. 50. sect. 1. §. Dicendum est primo, & seqq.*

D. Thom.
dist. 20. q.
1. ar. 3.
Soto dist.
21. q. 1. ar.
1. & 2.

3 Ecclesia potest concedere indulgentiam remittentem extra sacramentum reatum pænæ temporalis apud Deum, quâ conclusionē censet noster Doctor de fide, colligiturque ex Extravag. *unigenitus de sent. & remiss.* & constat ex illis verbis Christi Domini: *Quodcumque solueris super terram, &c. tomo 4. disp. 50. sect. 2. §. Dico ergo primo, & seqq.*

4 Per effectum indulgentiæ potest relaxari pænitentia sacramentalis, iuxta indulgentiæ quantitatem, quia comparato effectu indulgentiæ ipso iure, & facto tollitur necessitas pænitentiae iniunctæ, & sic per se cessat obligatio eius, etiam si pænitens directâ voluntate pænitentiam implere omiserit: qui enim iussus potest lucrari indulgentiam non male facit, etiam si aliter non sit satisfacere, non quia Pontifex tollat vinculum à confessoris impositum, sacramentale enim est, sed quia tollitur necessitas satisfactionis, ut talis, quâvis non cessat, ut medicina perservans, quia hinc non cessat præceptum per dispensationem, aut abrogationē, sed per subtractionē materiæ; subtrahitur enim per indulgentiā materia satisfactionis, ut sic, quia indulgentia tollit debitum, non tamen tollitur materia, seu necessitas me-

decim. *ro. 4. disp. 50. sect. 2. §. Dico ergo tertio & seqq. & §. Alij asseruerunt.*

5 Per indulgentias non relaxatur pænâ imposita in foro exteriori, potest enim aliquis esse liber à culpa, & ab omni reatu eius apud Deum, & nihilominus esse reus alicuius pænæ Ecclesiasticæ extra sacramentum imponendæ, & substinēdæ, quia hæc pænæ ordinantur ad diversos fines propriæ, ac per se. scilicet ad satisfaciendum Deo, vel Ecclesiæ, *to. 4. disp. 50. sect. 2. §. Atque ex his omnibus.*

6 Qui alicui indulgentiam concessit, non est necesse ut pro illo satisfaciat, vel ad satisfaciendum pro illo obligetur, quia nec oportet, ut ipse hoc promittat, aut intēdat, ut per se constat, nec ex effectu ipso sequitur talis obligatio, quia iussu operatur, ad remissionemque faciendâ nō applicat suas satisfactiones, sed communes ex thesauro Ecclesiæ, *tomo 4. disp. 50. sect. 2. §. Alij asseruerunt.*

7 Per indulgentias, quæ de facto sunt in usu Ecclesiæ, remittitur pænâ peccatis debita etiam in foro Dei: privilegium enim Petri est, ut quod solvit in terris sit etiam remissum in cælis: ergo remissio facta per indulgentias Ecclesiæ valet etiam in foro Dei, *tomo 4. disp. 50. sect. 3. §. Dico ergo primo, & seqq.*

8 Expediit ut per indulgentias relaxetur pænâ in foro Dei, nō autē in foro externo imposita

Gutter. lib
1. c. 2. n.
13. & c.
12. n. 16.

Theologi
in 4. dist.
20.

Nau. co-
mē. de in-
dulg. not.
11. n. 13.
Sylu. q. 8.

De Indulgentijs quoad effectum. § 2.

quia pœnitentia sacramentalis per se primo ordinatur ad satisfaciendum Deo, & tollendam purgatorij pœnam, & ideo si illa relaxetur, & purgatorij pœna nō auferatur, non in commodū, sed in detrimentū redundabit. Pœna autem in foro externo imposita, non ordinatur per se primo ad remissionē pœnarū purgatorij, vt per se constat, *tom. 4. disp. 50. sect. 3. §. Secunda ratio.*

9. Indulgentia per se, & immediate non habet aliquem spiritualē effectū positiuū in eo, cui conceditur, sed solū priuatiuum moraliter. Qualis est ablatio cuius pœnæ, quia si possit habere, maxime esset aliquod diurnum auxilium obtentum per modū impetrationis, aut meriti de cōgruo: hic autē modus non pertinet ad indulgentiam, quatenus talis est: ergo. *tom. 4. disp. 50. sect. 1. §. Ex quibus infero.*

10. Indulgentia sicut non valet ad remissionē culpæ mortalis, item nec ad remissionem æternæ pœnæ, quia hoc simul, & concomitanter cum æterna pœna remittitur. Item nec commutatur de æterna in temporalem ex vi indulgentiæ: quia solum per sacramentum pœnitentiæ, aut contritionem, quæ prius natura remittit culpam, & consequenter pœnam æternam cōnuitur. Indulgētia verò ex remissione per sacramentū, aut contritionem factā, relicta, vel diminuit, vel in totum aufert.

tom. 4. disput. 50. sect. 1. §. Secundo se. Nauar. in cōment. de indulg. not. 10. n. 12. Adrian in 4. in materia de indulg. secundo & sequenti.

11. Indulgentiæ concessæ simpliciter, & sine adiectione illa, v. g. de pœnitentijs iniunctis, non solū remittunt pœnitentias iniunctas, seu pœnas illis correspondentes, sed etiā quaslibet alias iuxta quātitatē, seu largitatē cōcessionis: quod probat illud principiu, *Indulgentia valet prout conceditur*, quæ à nobis est ampliāda, quantum verba patiuntur: vt rectē sentit *Gloss. in Clement. vniuers. verb. Confessis. de reliq. & ven. sanct. tom. 4. disp. 50. sect. 3. §. Dico secundo.* Quod intellige non solum de indulgentijs totalibus, sed etiā partialibus, id est plenarijs, & non plenarijs. *Ibidem §. Secundo ergo & §. Superest dicendum.*

12. Indulgentia de iniunctis pœnitentijs etiam extenditur ad pœnas peccatorum, pro quibus pœnitentia non est iniuncta. Ratio est: quia illa adiectio, *A pœnitentijs iniunctis*, nō est restrictiua, sed potius ampliatiua, quia maius quid videtur remittere pœnas pro quibus sacramentalis pœnitentia iam est iniuncta, quam reliquas pœnas: ergo cui conceditur indulgentia de pœnis iniunctis, non negatur de

D. Tho. d. 20. q. 1. ar. 3. q. 1. Anton. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 3.

non

non iniunctis, si vel alias non habeat, vel nolit illas sibi relaxare, tom. 4. disput. 50. sect. 5. §. Dico tertio & seqq.

13. Indulgentia plenaria cum addito, De penitentijs iniunctis, ex se comprehendit omnes penitentias, siue iniunctas, siue non: quia illa particula solum est posita, vel ad maiorem declarationem, vt intelligatur indulgentiam plenariam esse de penis, & non de culpis; vel vt intelligatur extendi etiam ad penitentias iniunctas, vel denique, quia sub iniunctis comprehenduntur iniungendæ, vel quæ iure iniunctæ sunt, & per hominem iniungi debent. Quanto magis (vt ait noster Doctor) non legitur vlla indulgentia plenaria cum illo addito concessa, sed absolutè, vt patet ex Extrauag. de penit. & remiss. ex decret. Martini V. in fine Concil. Constant. Et ex decret. pro expeditione Terræ Sanctæ. Innocent. 3. in Concil. Later. tom. 4. disput. 50. sect. §. Sed obijciat aliquis.

14. Indulgentiæ effectus est si acius secundum speciem. ff. remissio pænæ temporalis reli-
gi in foro Dei ex peccatis remissis, quoad culpam vnica est: vnde non recipit diuisionem, si ut enim motus ex termino, vel priuatio ex habitu, ita hic fauor indulgentiæ ex effectu, quæ confert, suâ veluti specie sortitur. Tamen secundum quantitatem est multiplex; quia remissio pæ-

næ temporalis non est semper æqualis, sed maior, vel minor, iuxta liberalitatem concedentis, & formam concessionis. In hoc enim verum habet axioma. ff. Indulgentia tantum valent, quantum sonant. tom. 4. disput. 50. sect. 4. §. Quamuis indulgentia & sequenti.

15. Indulgentiæ effectus confertur in primo instanti, in quo opus requisitum consummatum est, vnde solû requiritur ex parte lucrantis indulgentiam, quod pro illo instanti ultimo sit in statu gratiæ, licet antea non fuerit. Duobus verò modis potest explicari, quid sit illud instans? Primum est, vt sit vltimû in quo totum opus ad indulgentiam requisitum physice, atque omnino consummatum est. Secundum est, vt sit illud in quo opus indulgentiæ moraliter loquendo consummatum est, quauis physice loquendo non sit omnino transactum tempus, aut consummatus motus talis operationis. Tamen incertum est hoc totum itemque; non scitur instans in quo datur effectus indulgentiæ concessæ morientibus in aliqua Religione, confertur enim in aliquo instanti in quo Deus scit, tom. 4. disput. 52. sect. 2. §. Dicendum existimo in fine & §. Quod vero sit illud instans, & §. Et hinc obuer.

16. Indulgentia non habet effectum recedente fictione, nec est in Ecclesia potestas ad hoc concedendum. Probatur primo, ex usu Ecclesiæ, si enim caderet sub potestate Ecclesiæ, seu Pon-

Vide Sup-
plementum.
Palud. d.
20. q. 4.
Anton. r. p.
tit. 10. c. 3
§. 5.

De Indulg. quoad totale, & partial. §. 3.

tificū verisimile aliquē eorum fuisse vsurum tali potestate. Ergo ex ipso non vsu perpetuo colligimus non cadere sub talem potestatem. Secundo, quia non omnia sacramenta conferunt suum effectum recedente fictione, sed vel solus baptismus, vel ad summū illa, quæ sub aliqua ratione non iteratur: ergo multo minus necessarium fuit, quod per indulgentias dari possit effectus recedente fictione. tom. 4. disput. 52. sect. 2. §. Possumus autem. & sequentibus.

§. III.

Indulgentia quoad totalem, & partialem.

Indulgentia alia totalis, alia partialis, quæ diuisio significatur à Clemen. 6. in Extrauag. vnigenitus. de penit. & remiss. Totalis dicitur illa, quæ totam penam remittit ei, cui applicatur. Partialis vero, quæ tantum remittit partem pænæ. Item indulgentia plenaria est eadem, quam totalis, vt ex vi ipsius vocis manifestum videtur: tunc enim vere dicitur debitum plene remitti, quando totum remittitur. tom. 4. disput. 50. sect. 4. §. Hinc ergo. & sequenti.

2 Indulgentia totalis secundum formalem rationem vnica est, & diuisionem non recipit. Est enim maxima, quæ se-

ri potest. Tamen ex parte subiectorum potest effectus huius indulgentiæ esse maior vel minor, quasi materialiter, quatenus vnus, qui talē indulgentiā lucratur, potest esse debitor maioris pænæ, quā alius, & ideo fieri etiā potest, vt indulgentia in illo maiore habeat effectū quā in alio, hoc tamen est per accidens, & quasi materialiter, quia non auferit illam pænā quatenus tantā, sed quatenus totam. tom. 4. disput. 50. sect. 4. §. Hinc ergo.

3. Indulgentia, plena, plenior, & plenissima eundem per se effectum habent, vt verius existimat noster Doctor: colligiturque ex Extrauag. vnigenitus. de penit. & remiss. Extrauag. Quæadmodum eodem tit. & ex decret. pro expeditione Terræ Sanctæ in fine Conc. Later. vbi tantum conceditur plena peccatorum venia, quā constat fuisse plenissimam. Vtitur tamen Extrauag. Antiquorum. de penit. & remiss. hac distinctione ad maiorem declarationem rei, & ad tollendos scrupulos, qui oriiri poterant ex varijs opinionibus, tom. 4. disput. 50. sect. 4. §. Quocirca secundum.

4. Quando conceditur indulgentia plenaria, & simul aliqui dies, vel quadragenæ indulgentiarū, si hæc due concessiones ad diuersa tempora, vel actiones possunt referri, tunc facile fieri potest, vt prius cōcedatur indulgentia plenaria, postea vero tot dies, vel quadragenæ, quia iam potest

potest esse contractus nouus pænæ reatus post priorem indulgentiam obtentam. Si vero cōstet totam illam indulgentiam sub eadē conditione, & diligentia ad idē momentum afferri sub ratio ne vnius integre confessionis, tūc verisimile est, ultra indulgentiā plenariā, quā quis sibi lucratur, cōcedi alios dies, vel annos indulgentiæ, vt per modū suffragij offerre illos possit, etiā si hoc expresse in rescripto non declaratur, quia (quod credendū est) illud nō frustra conceditur, sed aliquo modo vtili, nō occurrat autē alius modus: ergo. Quā uis noster Doctor fateatur non inuenisse similem formā concedendi indulgentiam in aliquo decreto iuris, tom. 4. disp. 50. sect. 4. §. Sed tūc tandem aliquis.

5. Quoties nō additur signū, aut verbum determinans remissionem ad partē pænæ peccatorū, intelligitur totā pænā remitti: atque adeo indulgētia est plenā, aut totalis, ver. gr. si addatur particula plenaria, vel alia æquiualens, vel indulgentia omnium peccatorum; vel denique si indefinite dicatur, concedimus indulgentiā peccatorum: quia in his formis indefinita æquiualeat vniuersali, tom. 4. disp. 50. sect. 4. §. Vltima circa.

6. Indulgētia partialis est illi, quæ non absolute, sed cum aliqua additione determinate remissionem ad partem pænæ, cōceditur. Constat enim posse hoc

modocōcedi indulgentiā: quia pænā potest per partes remitti. tom. 4. disp. 50. sect. 4. §. Atque hinc tandem expositum.

7. Paricula de iniunctis pœnitentijs, magis est ampliatiua, quā restrictiua, vt facile intelligitur quando simul additur alia partialis determinatio, vt vnius anni, vel quadragenæ de pœnitentijs iniunctis, id est, etiam de illis, iuxta cap. Cum ex eo de pœnit. & remiss. & communem expositionem, tom. 4. disp. 50. sect. 5. §. Primus modus.

8. Indulgētia concessa homini contrito, & confesso, ex vi illius particule non fit partialis, sed totalis, quia si quis legitime cōfessus fuerit, quāuis multa peccata propter obliuionē, vel aliā legitimā causam in confessione omiserit, omnium plenā indulgētie consequatur: quia iam implet conditionē in indulgētia requisitā, & quoad effectū nulla est posita limitatio, tom. 4. disp. 50. sect. 5. §. Alia dubitatio.

9. Indulgētia de peccatis, de quibus quis contritus fuerit, & cōfessus, non est partialis, sed totalis, & simpliciter plenaria. Ita tenēt multi & graues Doctores, estque pia & probabilis opinio, quæ potest confirmari ex decreto pro expedit. Terra Sancta. in fine Conc. Later. quia indulgentia inter fauores cōputatur, qui ampliandi sunt quæritū verba patitur. Quod autem illa verba possint ad hūc sēsū sine improprietate

Anton. 1. p. iii. 10. c. 3. §. 5. Nau. in cōment. de indulg. not. 18. n.

14

De Indulgent. quoad totalē, & partialē, §. 3.

re extendi declarat noster Doctor late distinguendo varios casus, in quibus non est nostri instituti imorari. Vide *tomo 4. disp. 50. sect. 5. §. Nihilominus alij sentiunt.*

10. Indulgentia de peccatis, de quibus quis contritus fuerit, & confessus, completitur peccata venialia, & mortalia, saltem indirecte per sacramentum penitentiae ablata, non tamen remissa tantum per sacramentum in voto, quando re ipsa est necessaria confessio, ut hic tunc enim si datur impotentia ad confitendum non sufficit praepositum confitendi: secus vero quando confessio fuit facta, & non fuerunt aliqua peccata confessa, propter oblivionem, aut aliam legitimam causam, tunc enim manent omnia indirecte absoluta, iuxta *Conc. Trid. sess. 14. cap. 5* Quod sufficit quoad indulgentiam obtinendam, etiam respectu illorum peccatorum quoad peccata venialia, probatur: quia illa verba de quibus contracti, & confessi fuerim optime possunt intelligi secundum partitionem accommodatam, id est, de unoquoque peccato exigendo id, quod ad perfectam eius remissionem sufficiens est, satis enim dicitur, quis de omnibus peccatis contritus, & confessus, qui de omnibus simpliciter est contritus, de mortalibus autem confessus, qui de omnibus his, de quibus necesse est, & sufficit contreri,

contritus est, de quibus autem ultra hoc necesse est confiteri confessus est, *tomo 4. disp. 50. sect. 5. §. At vero, & seqq.*

11. Quando indulgentia conceditur ac penitentis iniunctis per aliquot annos, vel dies. Dies vel annus in huiusmodi indulgentis proxime significat durationem penitentialis satisfactionis in hac vita exhibitae pro peccatis; per indulgentiam autem remittitur non sola satisfactio penitentialis, sed etiam tanta penae purgatorii, quanta per penitentiam unius diei, vel anni remitteretur: quae sententia est communis, *tomo 4. disp. 50. sect. 5. §. Est igitur communis, & seqq.*

12. Indulgentia certi temporis de penitentis iniunctis, quae in concessione non additur expressa determinatio de penitentis iniunctis, anni, vel dies computandi sunt secundum penitentias imponendas pro talibus peccatis iuxta prudentiam legum iudicis, quia neque talis indulgentia a nobis limitanda est, cum ex vi propriorum verborum non limitetur, neque aliter potest exponi, &c. & non sufficit quodlibet arbitrium, sed prudens, & iustum; alias enim nihil esset certum, *tomo 4. disp. 50. sect. 5. Ad secundam difficultatem.*

13. Probabile est illam partem, seu determinationem de penitentis iniunctis non alia ratione positam, fuisse antiquitus, nisi

Soto dist. 21. q. 2. ar. 1. Cordub. q. 11.

Soto dist. 21. q. 2. ar. 1. & Cordub. q. 32.

Vide Doct. in concl. precedenti

n si vt declararetur, illos dies, vel annos indulgentiæ, qui concedebantur non esse de annis purgatorij, sed de annis Ecclesiasticæ penitentia, & ideo in principio quando non satis constabat de illo sentu, semper illa forma, exprimebatur; postea vero vsu indulgentiarum crescente, sapit illa particula omitti, & indulgentia tot annorum, vel dierum simpliciter concedi, quia iam satis de vsu constabat, de quibus omnis sermo esset, *tomo 4. disp. 50. sect. 5. §. Atque ex his prius.*

14 Effectus huius indulgentiæ non comensuratur penitentia, vt habenti effectum ex opere, operato, quia per indulgentiam nullum detrimentum patitur is, qui illam lucratur, ergo si ei remittitur tanta penitentia sacramentalis, vt nullum inde sentiat detrimentum, necesse est ei tantam penam purgatorij condonari, quantam per talem penitentiam quouis modo remittere, ergo tam ex operantis, quam operato, *tomo 4. disp. 50. sect. 5. §. Ad aliam difficultatem.*

§. III.

Indulgentia quoad localem, personalem, & realem.

1. **I**ndulgentia alia personalis, alia deniq;

realis: indulgentia personalis, est illa, quæ ita conceditur personæ, vt illi talis favor inhereat, quia illi directè fit, localis est, quæ quodammodo in hæret loco, in ordine ad personas, & dicitur concedi loco, quia conceditur hominibus in tali loco, & non extra illum; realis vero est illa, quæ conceditur in gratiâ alicuius rei mobilis, vt est imago aliqua, Agnus Dei, rosarium, & simile, dum mediâte aliqua harum rerum conceditur aliqua gratia hominibus, *tomo 4. disp. 52. sect. 1. §. Circa hanc vero.*

2 Ad lucrandum indulgentiam localem requiritur vt impleatur conditio, si aliqua postulat, v.g. facere, vel recitare aliquid, talis enim concessio est quasi conditionata, quæ non sortitur effectum, nisi ea impleta, quando vero nullum speciale opus exigitur, & concessio fit solum visitantibus talem locum requiritur, vt consequatur indulgentiâ, quod accessus ad talem locum ex fide, & religione procedat, fiatque ad colendum in tali loco Deum, vel in se ipso, vel in aliquo sancto, qui propter ipsum ibi efficitur honore, *tomo 4. disp. 52. sect. 1. §. Ex hac vero.*

3 Quando indulgentia conceditur templum visitantibus Palud. in non requiritur simpliciter ad 4. dist. 20. eam lucrandam corporalis ingressus in Ecclesiam: secus vero, si verba concessionis expres-

De Indulg. quæ alloc. person. & realē. §. 4.

se requirunt talem ingressum, *Palud in 4. vel actionem, quæ potest fieri dist. 20. q. sine ingressu Ecclesiæ, quia tunc 4. n. 46. si realiter non ingrediatur, nemo potest lucrari in indulgentiâ, etiam si per vim, vel populi multitudinem impediatur. Item si præcipiatur in Ecclesia sacrificare, non sufficit id facere iuxta Ecclesiâ, etiam propter impedimentum, tamen sufficiet ob necessitatem sacrificare in cæmeterio, quia in favorabilibus venit nomine Ecclesiæ. Itē quando dicitur visitare Ecclesiâ, aut orare in Ecclesia, sufficere videtur id facere sine ingressu Ecclesiæ corporali, sed iuxta Ecclesiâ in maxime quādo homo facit, quod in se est ad ingrediendum, & impeditur ob populi frequentiam, *tomo 4. disp. 52. sect. 1. §. Quo circa in hac re.**

4. Destructa Ecclesia, si iterum non ædificetur, extinguitur indulgentia; secus si iterum ædificetur in eodem loco, siue statim, siue post aliquod tempus, quia manet eadem numero, quoad solum, & quoad situm. Item non extinguitur si Ecclesia per partes tantum paulatim destruat, & reædificetur: secus vero, ut verius iudicat noster Doctor, quando autoritate debita alio transfertur Ecclesia, quia iam non manet eadem numero. Vide *Gloss in cap. Privilegium de Reg. iur. in 6. tomo 4. disputatione 52. sect. 1. §. Magis ergo, & consequenter.*

5. Sub generali indulgentia concessa alicui oppido comprehenditur clerus. Est communis sententia in *cap. Dilecti de for. comp.* quia clerici sunt etiam pars Christiani populi argumento *cap. Duo sunt. 12. quæst. 1. Trin.* Item comprehenditur in abtoluta appellatione in favorabilibus, ut est materia indulgentiarum, non vero in odiosis, ut in interdito, ut patet ex *cap. Si sententia de sent. excom. in 6. tomo 4. di. p. 52. sect. 1. §. Dicendum vero est.*

6. Indulgentia generaliter concessa extenditur ad concedentem, hæc est certa, ut patet ex vlt; Summus enim Pontifex & lucratur indulgentias, quis concedit. Triplex autem modus huius participationis assignatur à Doctore. 1. si prelatus det alteri facultatem concedendi sibi indulgentias. 2. quando concessio sit directe communitati, & redundet in ipsum concedentem, tanquam partem communitatis. 3. modus est quo potest prelatus sibi ipsi indulgentiam concedere non tantum secundo, & simul cum tota communitate, sed etiam primario, ac sibi soli, & per se ipsum, si aliqui rationabilis causa subsit ad talē indulgentiam sibi concedendā. Ratio est: quia in Pontifice nō deficit iurisd. & adus, ipse nō est talis, qui per se, & intrinsece requirat distinctionem personarum agentis, & patientis, seu concedentis, & lucrantis indul-

indulgentiam, unde non ex voluntate superioris. ff. De respectu Papæ, & Summi Pontificis respectu prælati inferioris, sed propriâ lucratur indulgentiâ, ut est verissimile cōtrarium enim affirmare, est diuinæ re sine fundamento, *tomo 4. disput. 52. sect. 1. §. Statim vero, & seqq.*

§. V.

Indulgentia quoad dispositionem.

I Vcraturus indulgentiam debet esse Ecclesiæ coniunctus per fidem, quia participatio indulgentiarum pertinet ad cōmunionem sanctorum, quia non participant, nisi qui sunt membra Ecclesiæ, & sic hæretici, seu apostata non sunt capaces indulgentiæ, quantum habeant externam fidei professionem, & unionem cum Ecclesiâ, si inter na fide careant, *tomo 4. disp. 52. sect. 2. §. Distinguiamus, & seqq.*

2 Excōmunicatus est incapax indulgentiarum, ille enim etiâ censetur membrum ab Ecclesiâ præcisum: ergo est incapax cōmunionis eius, quoniam ponatur in gratia per contritionem, per excōmunionem privatur enim efficaciter omni cōmunionem Ecclesiasticâ, præsertim in terna, de omnibusq; Ecclesiæ bonis, *to. 4. disp. 52. sect. 2. §. Statim vero*

3 Pōtiffex cōcedens indulgentiâ

nō censetur hoc ipso personam illâ habilitare, quia indulgentia supponit statum, seu capacitatem recipientis, non vero confert illud nisi exprimatur, & ideo quoad hoc non est absoluta concessio, sed cōditionata, quasi si per alium non steterit, & ideo semper cōceditur facultas absoluedi ab ex cōmunicatione, vel ipsa etiâ absolutio datur ad talem effectum, *to. 4. disp. 52. sect. 2. §. Statim vero.*

4 Indulgentia non valet existēti in peccato ad remissionem pænæ illi debitæ, quia pæna non potest remitti, nisi prius remittatur culpa, & hoc est cōmune omni peccato, etiam veniali quia non provenit ex carentia gratiæ, sed ex duratione peccati, in hoc conveniunt Theologi, *tomo 4. disputatione 52. sect. 2. §. Supposita ergo.*

5 Status gratiæ est omnino necessarius ad fructum contritiōis, seu effectum indulgentiæ, *materia* quæ est remissio pænæ temporaliæ, *de indulg. conc. 3.* qui utitur ad valorem indulgentiæ, si potestatem in dātē, pietas *cod. de orat. tem. in causa, & gratiam in fructu quæst. 25.* pienter, constatque ex Extravag. vni genitus de penit. & remissio. Ratio est: quia homini inimico Dei, qui diu in peccato existit, nulla remissio fit, neque quoad culpam, neque quoad pænam, indignus enim est tali remissione, *tomo 4. disp. 52. sect. 2. §. Nihilominus dicendum est.*

6. Gratia requiritur ad con-

De Indulgentia quoad dispositionem. 6. 5.

consequendum est etiam indulgentiam in illari quo consumatur indulgentia. Ratio est: quia hæc dispositio necessaria est per se propter effectum indulgentiæ: ergo pro eo tempore necessaria est talis dispositio, pro quo, seu in quo conferendus est talis effectus, & non antea; unde si multa opera requirantur satis erit hominem esse in gratia, quando ultimum perficit, quia tunc consumatur indulgentia, effectusque confertur, *tomo 4. dispensatione 52. sect. 2. §. Possunt autem.*

7. Confessio per se non est necessaria dispositio ad consequendum indulgentiæ effectum; quia non est necessaria ad obtinendum statum gratiæ, quæ sufficit ad talem effectum consequendum, nisi in forma indulgentiæ re ipsa postuletur, tunc enim est veluti conditio sine qua non, *tomo 5. disp. 52. sect. 3. §. Hæc questio. & seqq.*

8. Summus Pontifex potest postulare actualem confessionem, ut conditionem necessario per mittendam ad lucrandam indulgentiam, quod usus satis probat. Erit autem sufficiens expressio talis conditionis, si dicat premissa, aut facta confessione, vel aliquid simile. At vero non requiritur confessio de venialibus, licet absolute confessio postuletur sed tantum de mortalibus omnibus ante consequutam indulgentiam commissis, & existentibus in conscientia penitentis;

unde si homo intra tempus præscriptum semel confiteatur, postea vero ante illud momentum in quo indulgentiæ fructus obtinendus est, iterum peccet mortaliter, necessariū est illud iterum confiteri, & non sufficit conteri de illo, *tomo 4. disp. 52. sect. 3. §. Circa posteriorem. & seqq.*

9. Quando in forma indulgentiæ postulatur communicatio, ex vi talis concessionis non requiritur actualis confessio, quia licet ex vi jurisdictionis, permittenda sit tunc confessio ad Eucharistiā digne sumendam, tamen indulgentia per se ad id non obligat, non enim in concessionem exprimitur, *tomo 4. disp. 52. sect. 3. §. Rursus vero inquiri.*

10. Quando indulgentia cōceditur, *de omnibus peccatis confessis*, non est necesse ad integrum effectum, eius omnia venialia confiteri, non enim requiritur (ut diximus conclusionē 8) confessio venialium. Item quando additur particula omnium peccatorum, intelligitur tantum de mortalibus; fere enim impossibile est omnia peccata venialia confiteri, *tomo 4. disp. 52. sect. 3. §. Quod vero prius.*

11. Quamvis indulgentia concessa sit sub hac forma, *vere penitentibus, ac confessis* non requiritur actualis confessio, sed sufficit vera contritio. Ratio est: quia Pontifex per illa verba non intendit exigere confessionem, ut speciale opus necessarium ad indulgentiam

Nau. in comennt. de iubilæ n. 18 u. 17. & not. 30. n. 6.

dulgentiam conicquendam, ut elemosyna, ieiunium, vel aliquid simile, sed solum, ut aliquis sit capax effectus indulgentiæ, *tomo 4. disp. 52. sect. 3. §. Quapropter sententia hæc.*

12 Quando confessio requiritur ad effectum indulgentiæ, & sit nulla, aut talis, quæ ad verum sacramentum non sufficit, nec indulgentia, nec aliquis eius fauor, v. g. absolutio à reservationis, commutatio votorum, &c. obtinetur, non tam propter gratiæ defectum, quam propter conditionem necessariam non impletam, quia sicut indulgentia sub tali conditione conceditur, ita etiam omnis fauor illi adiunctus: secus si confessio valida fuit vel quando sit informis, licet propter obicem peccati proprius effectus indulgentiæ impediatur, per talem enim confessionem impletur conditio necessaria, & requisita à Pontifice, *tomo 4. disp. 52. sect. 3. §. Vltimo circa hæc & seqq.*

13 In remissione pænæ per indulgentias, non attenditur personalis dispositio, præter habitalem gratiam, cum circumstantiæ personales sint variae, & sæpe mere interiores, de quibus homines non iudicant, sed attenditur valor operis satisfactorij facti cum debitis circumstantiis, ut patet ex multis conclusionibus sup. quâvis valde probabile sit, considerandum esse statum in quo aliquis lucratur indulgentiam,

& fauorem, ac deuotionem, qua se disponit, & secundum illam mensurandum esse fructum talis indulgentiæ, & sic talis indulgentia, non habet in omnibus æqualem fructum, sed maiorem in melius disposito, licet in omnibus sit fructus septenis, v. g. iuxta tenorem indulgentiæ, tamen illi anni vberiores sunt in melius disposito, quæ interpretatio est consentanea, optimæ providentiæ, ut fideles diligenter se præparent ad indulgentias lucrandas, *tomo 4. disp. 50. sect. 5. §. Nihilominus nõ recedendum.*

14 Axioma Theologorum est receptum, quod tria requiruntur, & sunt necessaria, sufficientiaque ad valorem, & fructum indulgentiæ. scilicet Potestas in concedente, gratia in recipiente, & pietas, seu proportio in causa de quibus late §. sequenti, *tomo 4. disp. 52. sect. 4. §. Nihilominus dicendum.*

15 Potest interueniri causa prior absque nouo opere ex parte lucrantis indulgentiam; quia potest dari per modum gratitudinis, propter aliqua Ecclesiæ exhibitæ, in quibus potest esse sufficiens ratio ad talem remissionem absolute faciendam sine impositione noui operis, unde non est simpliciter, & absolute necessarium, ut indulgentia concedatur sub conditione aliquius operis ad effectum eius consequendum, quâvis hoc possit esse

De Indulgentia quoad dispositionem. §. 5.

esse necessarium ad indulgentiæ valorem, nimirum quando causa indulgentiæ talis est, ut sine interuentu talis operis, vel non sit sufficiens, uel non possit conuenienter ad finem indulgentiæ applicari, *tomo 4. disp. 52. sect. 4. §. Nihilominus dicendum, & seqq.*

16 Opus iniunctum non est dispositio necessaria ex parte subiecti ad indulgentiam, sed ex parte causæ finalis: quia talis effectus non requirit specialem dispositionem in recipiente præter statum gratiæ, aut culpæ remissionem, si ergo aliquando necessarium est tale opus, id potius est ex parte causæ finalis cuius gratia conceditur, *tomo 4. disp. 52. sect. 4. §. Ex his dictis ta-*

17 Quoties indulgentia conceditur sub tali forma, ut certum aliquod opus requiratur, nemo illam lucratur, nisi tale opus exequatur, licet per impotentiam, vel naturalem obliuionem, vel quolibet aliâ causâ, quantumvis inuoluntariam opus omittatur, nisi in ipsa concessione talis exceptio declararetur, quia indulgentia solum operatur iuxta voluntatem concedentis expressâ per formam, *tomo 4. disp. 42. sect. 5. §. Regula generalis est.*

18 Quia partem iniunctionis operis impleuit, nihil indulgentiæ lucratur, nisi id ipsam inferma exprimatur. Ratio est: quia concessio est vnica, & quasi indiuisibilis, sub tali determinata

conditione, & ideo qui totum opus non implet, nihil consequitur, simpliciter enim non implet conditionem appositam, *tomo 4. disp. 52. sect. 5. §. Quæri vero.*

19 Qui ex opere iniuncto partem minimâ prætermittit, lucratur indulgentiam, quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, tamen pars minima debet considerari respectiue, nam si concedatur indulgentia recitanti quinque orationem dominicam, & Angelicam, & quater tantum dicatur, non obest nebitur indulgentia, quia licet, id quod omittitur, videatur in se parua materia, tamen respectu totius operis iniuncti est tanquam pars, *tomo 4. disp. 52. sect. 5. §. Quæri vero in fine.*

20 Potest Pontifex si velit, concedere indulgentiam propter opus merè internum, quod est contritio, oratio mentalis, seu deuotio, constat ex usu solet enim concedi indulgentia his, qui singulis noctibus examen conscientie faciunt, & de peccatis dolent, constituuntque ea vitare. Item conceditur indulgentia eis, qui in mortis articulo corde protulerint nomen Iesum, si non potuerit ore, *tomo 4. disp. 52. sect. 5. §. Et ideo dicendum.*

21 Per se loquendo non est necessè, ut opus iniunctum in gratia fiat, si præcedat tempus, in quo dandus est fructus, tunc enim est necessaria gratia propter

Sylu. verb. indulgent. num. 32

*Bona 4. p. 2
art. 1. q. 4
D. Thom.
quodl. 2. ar.
16.*

*Ant. 1. p. tit.
10. c. 3. §.
4.*

ter fructū, & non propter opus, est cōmunis; quia si Pontifex potest concedere indulgentiam talis operis sub cōditione, abstrahendo ab hoc quod in gratia, vel ex gratia fiat, ergo quoties aliud non decelarat expelle, ita interpretandum, *tomo 4. disp. 52. sect. 5. §. Nihilominus dicendū, & seq.*

22 Opus iniunctū, vt conditio necessaria ad lucrandam indulgentiā, debet esse honestū ex suo genere, vt est certum, alioqui indulgentiā concedēs exigeret opus pietati repugnās, quod est cōtrariū potestati eius, quæ data est in ædificationē, & nō in destructionē, quāvis non sit in indiuiduo, quia nō repugnat pontificē solum designare, vt conditionē necessariam ad consequendam indulgentiam, opus ex genere suo bonū, non exigendo omnes circumstantias necessarias, ad bonitatē moralem actus in indiuiduo, *tomo 4. disp. 52. sect. 6. §. Pars affirmans, & seqq.*

23 In efficiente opus, vt ad consequendā indulgentiā valeat, requiritur intentio formalis, aut virtualis lucrandi indulgentiā, siue sit intentio principalis, siue nō, & quauis conditionalis per expressum propositū concipiat, quia hinc cōditionalis nihil ponit in esse, neq; excludit in presenti absolutā voluntatē lucrandi indulgentiā per tale opus quod satis est, *tomo 4. disputatione 52. sectione 6. §. Addit tamen hic autor.*

24 Opus indulgentiæ non est necesse, vt in se, ac formaliter sit, quia hoc nō semper postulatur; vt conditio necessaria ad indulgentiā, vnde nō est necesse, vt in se, ac immediate ab auxilio gratiæ procedat, quia hoc solū est necessariū ad opus supernaturale, loquendo per se, ac regulariter, & de vno singulari opere, vt nunc loquimur, sed tantummediate, remote, & imperatiue procedit, *tomo 4. disputatione 52. sectione 6. §. Atque ex his.*

25. Opus indulgentiæ, v. g. dare elæmosynam, &c. potest fieri ministerialiter per alios. scilicet per famulum, quia licet famulus sit, qui imediate præbet pecuniam, tamen Dominus est, qui principaliter facit elæmosynam, quia de benis eius, & iussu fit; nisi aliud exprimat in forma, *tomo 4. disp. 52. sect. 7. §. Aduertendum est.*

26 Opus indulgentiæ non potest per alium tamquam per principalem causam fieri, si tale opus inungitur, vt conditio necessaria, quia tunc ad lucrandam indulgentiam, necesse est, vt personaliter fiat, secus est, si tenor indulgentiæ solum postulet visitare Ecclesiam, & similia per se, vel per alium vt patet, & tunc solum erit necessariū quod opus fiat aliquomodo ex volūtate, seu petitione eius, qui lucraturus est indulgentiam, alioqui enim nō potest oīci per alium operari, *tomo 4. disp.*

De Indulgent. quoad dispositionē. §. 5.

52. sect. 7. §. Alio modo, & sequenti.

27. Quando sufficit ex forma indulgentiæ opus per alium exequi, operans non est necesse, ut sit in gratia, etiam si fructus indulgentiæ statim conferendus sit, quia nec in illo est necessaria, ut principium, vel forma talis operis, quia non est necesse, ut tale opus sit meritum, nec ut dispositio auferens obicem, quia fructus indulgentiæ, non est conferendus ei, qui operatur, sed alteri, cuius iure operatur, tom. 4. disp. 52. sect. 7. §. Hic vero statim.

28. Non potest quis alteri donare indulgentiā committendo illi opus ad indulgentiā necessarium: quia si hoc in forma indulgentiæ non est expressum, clarum est non posse fieri: si autem est expressum in forma, iam non vult concedi alteri indulgentiā, sed Pontifex. Potest tamen lucrari alteri indulgentiam illo inscio, si forma illud exprimat, quia tunc non operatur tanquam gerens vices illius, sed tanquam principaliter, & sua voluntate operans, & donans alteri fructum, quem sibi fortasse posset retinere, unde nec scientia, nec consensus requiritur ex parte eius, cui offertur indulgentiæ fructus, quia non tam active, quam passive se habet, sicut anima in purgatorio, pro qua alius indulgentiam lucratur, tom. 4. disp. 52. sect. 7. §. EA autem notanda.

Omnes facientes opus ad indulgentiā requisitum, statim, & æque formaliter fructum asse-

quantur. Omnes enim assequuntur totum fructum, in quo formaliter non reperitur formaliter, maius, aut minus. Audi verba D. Tho. in 4. distinct. 1. art. 3. q. 2. ad 4. dicentem: Quod ille, qui est vicinus Ecclesiæ, & etiam Sacerdotes, & clerici consequuntur tantam indulgentiam, sicut ille, qui veniunt a mille diebus. Quia remissio non proportionatur labori, sed meritis, quæ dispensantur, tom. 4. disp. 27. sec. 8. §. Nihilominus priori.

30. Opus meritum, vel satisfactorium secundum se nihil refert ad indulgentiā ex parte operantis: quia remissio, seu effectus indulgentiæ non initur proprio merito, & satisfactione operantis, & ideo inæqualitas operis in hac perfectione nihil refert ad inæqualitatem effectus indulgentiæ, v.g. magis deuotio, seu maior dispositio actualis, &c. Solum ergo opus iniunctum est necessarium ad indulgentiam ex parte piæ causæ, & non ex parte operantis, quia ad effectum indulgentiæ nulla alia dispositio requiritur in recipiente, quam ablatio culpæ, & status gratiæ, tom. 4. disp. 52. sect. 8. Nihilominus prior. & seqq.

31. Quando opus præcisè sumptum non est sufficiens ad complendam causam indulgentiæ adæquatam; tunc perficiens tale opus non consequitur totum indulgentiæ effectum, & alius sicut maiori deuotione, aut frequentia efficiens tale opus, maiorem remissionem consequetur, quæ inæqualitas non pro-

D. Thom.

Maiores in
4. d. 20. q.
2. D. Tho.
ibid. d. 1.
art. 3. q. 2.
ad 4.

uenit

uenit præcise ac formaliter ex inæqualitate operis, sed ex eo quod indulgentia non habebat causam proportionatā, & adæquatā ex vi solius operis, tom. 4. disp. 52. sect. 8. §. Prima ergo.

32. Quādo indefinita elemosina cōplet piā causam dās minimā, lucratur indulgentiā; quia cōditio in indulgentia postulata sufficienter impletur, nisi forma virtute, ac formaliter diuersam pro diuersis personis postulet.

D. Thom.

Audi D. Tho. in 4. dist. 1. ar. 3 q. 2. ad 3. dicentē: Quando datur indulgentia indeterminate, v. g. ei, qui dat auxiliū ad fabricam Ecclesie, intelligitur, tale auxiliū, quod sit conueniens ei, qui auxilium dat, & sciendum illud plus, vel minus indulgentiā consequetur: vnde etiam aliquis pauper dāns vnū denariū consequitur totā indulgentiā, non autem diues, quem non decet ad opam tam piū, & fructuosum ita parū dare, sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium dare, si ei obolum det. Hæc D. Tho. quæ verba intelligenda sunt de forma postulante virtutē, ac formaliter diuersam elemosinam pro diuersis personis. tom. 4. disp. 52. sect. 8. §. Atque eodem modo.

33. Quando indefinita elemosina cōplet piā causam, diues tribuens tam parum auxiliū, vt nō attingat minimā quantitātē sibi proportionatam, nihil omnino de indulgentia comparat; quia simpliciter non implet cōditionē proportionatā, & postulatā, respectiue intellectam, prout in-

telligenda supponitur. Item cū maior indulgentia conceditur ei, qui magis donat, aut laborat, vnusquisq; lucratur pro qualitate operis; quia sunt veluti diuersæ indulgentiæ, vt patet. tom. 4. disp. 52. sect. 8. §. Sed quid.

34. Non potest quis per idem opus lucrari indulgentias diuersis vijs concessas, id est, per distincta priuilegia, quia vnaqueque postulat talem actū applicatum ad talem finem, vel effectum, vt causam saltem partialem talis concessionis. Idem autem actus finitus applicatus ad multa minor est in singulis. tom. 4. disp. 52. sect. 8. §. Loquendo tamen singulariter.

35. Sollicitudo satisfaciēdi pro pena propria non est dispositio necessaria ad fructum indulgentiæ, fuit opinio tam Theologorum, quam Canonistarum, Theologi dicentium ex parte recipientis in 4. d. 20. nihil aliud requiri, nisi statum gratiæ, & quod opus iniunctum impleat. Ratio est: quia potestas concedendi indulgentiam ex rationabili causa est efficax, & infallibiliter habet effectū, quem intendit dispensator, & per sua verba declarat, remoto obice ex parte recipientis: sed dispensator absolute concedit indulgentiā faciēti tale opus, per quod impletur iusta causa indulgentiæ: ergo infallibiliter habet effectum in eo, qui est in gratia. tom. 4. disp. 52. sect. 9. §. Nihilominus contraria, & seqq.

De Indulgentijs quoad causam finalem. §. 6.

§. VI.

Indulgentia quoad causam finalem.

1. **D**uplex est finis indulgentiæ .scilicet. intrinsecus, & extrinsecus; finis intrinsecus, est remissio pænæ; extrinsecus vero est causa mouens concedentem ad indulgentiam dispensandam .scilicet. indulgentia, vel licita, vel valida sit, *to 4. disp. 54. §. Post materiale causã ante primã sectionem.*
2. Necessaria est aliqua causa honesta, ac pia ob quã expediat indulgentiam eiusque effectus concedere, quæ distincta sit ab ipso effectû, seu fine intrinseco indulgentiæ. Est communis omnium scribentium in hac materia. Ratio est: quia hæc potestas data est in ædificationem, & non in destructionem. Item quia Summus Pontifex cum sit tantum dispensator ministerialis, & non supremus dominus, non potest condonare debita prout voluerit sine aliqua causa, sicut potest Deus ratione dominij supremi, *tomo 4. disp. 54. q. 1. §. Dicendum ergo.*
3. Indulgentia debet concedi proportionata ad causam, seu quantitatem eius, ut concessio prudens sit, & recte facta, nam quæ maior sit remissio, siue intrinsece, id est quod grauitatem pænæ, siue extrinsece, id est quoad plures personas est, actus eo maior

requiritur causam cum proportionem, quod potest ex generali ipsa ratione prudentis operationis, ac dispositionis, & data proportionata causa semper concessio indulgentiæ recte fit, quantum est ex se, seu ex suo genere, si ex parte operantis non adiungatur aliqua alia circumstantia, aut praua intentio, v.g. si concedatur propter auaritiã vel aliquid simile, *to. 4. disp. 54. sec. 1. §. Atq; hinc inferitur.*

4. Causa pia, est necessaria ad valorem indulgentiæ, quia Summus Pontifex non est Dominus, sed tantum dispensator Ecclesia. *Vide Clement. thesauri; audi Paulum 1. ad mens in Corinth. 4. sic non existimet homo, ut Clement. ministros Christi, & dispensatores misteriorum Dei; & attentius Petrum de panit. 1. cap. 4. sicut boni dispensatores multi & remiss.*

*formis gratia Dei. Quæ conditio requiritur ex intentione Christi, quæ non ex speciali reuelatione, sed ex ipsa rei natura, tali potestate supposita, colligenda est, nec Pontifex habet potestatem concedendi indulgentias, aliter quã cum causa pia, licet enim habeat talem potestatem, non est nisi sub tali modo, & conditione, *tomo 4. disp. 54. sect. 2. Per totam.**

5. Quauis indulgentia sit nulla ex defectu causæ, tamen alia facultates sine illa datæ, sunt validæ, v.g. facultas ad elligendum confessorẽ, absolutio à casibus reservatis, dispensatio in votis, &c. quia hæc omnia pendent ex iure humano præcise, seu ex voluntate Pontificis: concessio

cessio vero indulgentiæ includit dispensationē in iure diuino 10. 4. disp. 54. sect. 2. §. Secundū dubiū.

Alberto

Mag in 4. dist. 20. ar.

17.

8 Item ad valorem indulgentiæ, non solum causa pia, & honesta in se, sed proportionata effectui, seu quantitati eius requiritur. Ratio est; quia Pontifices non solum requirunt piam causam, sed iustam, & rationabilem. Vt patet ex Clement. 6. in Extravag. virginis de penit. & re. mis. & Leon. 10. in epist. ad Caiet. & Mart. 5. in Conc. Constant. sess. vlt. tomo 4. disp. 54. sect. 3. §. Et ergo tertia sententia, & seqq.

7 Triplex dari potest portio inter causam, & effectum in indulgentiæ scilicet portio æqualitatis, in æqualitatis, maioris, & minoris, vnde ad valorem indulgentiæ sufficit portio æqualitatis, vel inæqualitatis maioris, quia ibi includitur portio æqualitatis, vel aliquid amplius, si autem fuerit portio inæqualitatis minoris, tunc manet indulgentia nulla, & pro cedit conclusio 6. tomo 4. disp. 54. sect. 3. §. Itaque igitur sententia,

8. Indulgentia excedens portionem causam, valet quantum ad effectum portionatū, quia hoc potest ex voluntate concedentis, nā quoad hoc habet hanc potestatem, & vult concedere quantum potest. Tamen implēs partē operis in iudiciū nihil lucratur, quia voluntas concedentis indulgentiæ, est conditionata, vnde si conditio non adimpletur nihil fit, etiam si pars

illa sit adæquata toti indulgentiæ, deest enim voluntas concedentis, 10. 5. disp. 54. sec. 3. §. Hic vero queret.

9 Porportio causæ ad indulgentiā pēfanda est prudenti morali existimatione ex debita habitudine inter mediū & finē, seclusis enim alijs modis æqualitatis, nullus alius superest, quo possit hæc portio declarari: vnde inferatur nō consistere in indivisibili, sed habere rigurosi moderati, & mittissimi pretij intra rationem iustitiæ, & æqualitatis; nec sumēdam semper in re ipsa, sed prout eadit sub prudentem electionē dispensantis, quia non plus petit Christus Dominus à suo ministro, nisi ut fideliter, ac prudenter thesaurum dispense, audit illu dicentē: Math. 24. & Luc. 12. Qui putas est fidelis servus, & prudens? tomo 4. disp. 54. sect. 3. §. secundum observandum, & seqq.

10 Causa existimata sufficiens ad indulgentiā sufficit, licet non ad alios effectus ex opere operato. Ratio est: quia in sacramentis v. g. in absolutione sacerdotis, dispositio est necessaria ex parte recipientis, & ex parte effectus conferendi, qui cūgrue fieri nō potest in subiecto indisposito, quæ importio non suppletur per existimationē, aut prudentiale iudiciū, hic vero iusta causa solū requiritur ex parte concedentis, ad hoc autem sufficit, vt causa sit sufficiens prudēs existimatio illius, ergo, tomo 4. disp. 52. sect. 3. §. Propter hoc.

Con dub. q. 6. de indulgent, & q. 22. Gerson tract. de indulg. q. consid. 90.

De Indulgentijs quoad formam. §. 7.

11. Eadem causa sufficit ad concedendam indulgentiā, siue in satisfaciendo, negligētes sint, siue diligētes: quia nō est cōtrariōne indulgentiæ velle etiam satisfactiōne differre, donec per indulgentiā redemi possit, nec illa voluntas, cum peccaminosa non sit, facit hominem indignū hoc beneficio, *tom. 4. disp. 52. sect. 9. §. Nihilominus tamen.*

12. Indulgentia, quæ toti Ecclesiæ cōceditur, regularitē includit causam communē immediate pertinentem ad vtilitatem totius Ecclesiæ, vel certæ alicuius partis eius principalis, vt vnius Regni, vel Prouinciæ. Hoc probat enim rectē vsus Ecclesiæ, quia causa debet esse effectui proportionata, *tom. 4. disp. 54. sect. 4. §. Primo igitur.*

13. Indulgentia cōcessa personis mediāte aliquo loco, satis est, vt habeat causam ad illū pertinentem. Ratio est, quia iuxta modū indulgentiæ, debet esse modus causæ, & vtilitatis eius; sic enim seruetur proportio. Hoc enim modo concedūtur indulgentiæ visitantibus hanc, vel illā Ecclesiā: & celebris indulgentia anni iubilæi visitantibus Apostolorū limina; & in dedicatione alicuius tēpli cōceditur indulgentia specialis omnibus accedentibus, iuxta *cap. Quod autem de penit. & remiss. tom. 4. disp. 54. sect. 4. §. Hic tamen aduerte.*

14. Non est necesse vt causa indulgentiæ sit immediate spi-

ritualis. Vtus Ecclesiæ cōfirmat hoc, & patet. Potest enim esse tēporalis, vt defensio Ecclesiæ ab hostibus, expulsio famis, aut pestis, &c. Et hac ratione concedūtur etiā in die alicuius Sācti, vt constat ex *Clement. vnica de reliq. & ven. Sāct. quoad festū corporis Christi. Itē ex Extrauag. 1. cod. tit. quoad festū Cōceptionis. Itē colligitur ex cap. Cū ex eo de penit. & remiss. vbi proponitur causa indulgentiæ, quoad erectionem, aut sustentationē hospitalis. Itē deniq; nō oportet causam oriri ex malo imminenti, sed sufficit boni augmentum, quæ causa modo minime est in vsu, *tom. 4. disp. 54. sect. 4. §. Rursus aduerte. & Tandem aduerte.**

15. Quādo indulgentia est particularis, sufficit particularis causa illi proportionata; quia sufficientia huius causæ non fundatur in vniuersalitate, sed in honestate & proportionē. Tamen nō sufficit in particulari persona causa euadendi paños purgatorii; necessaria enim est in eadem persona, aliqua alia honesta, & grāuis causa, quæ in hoc sit proportionata quantitati indulgentiæ, *tom. 4. disp. 54. sect. 4. §. Secundo dicendum est & sequenti.*

16. Particularis, seu personalis causa, interdum sufficit, vt vniuersalis indulgentia concedatur: quia interdum talis esse persona potest, vt eius necessitas, vel vtilitas, reputetur grauissima, & talis, vt merito possit per

tale

tale medium procurare, ut, v. g. pro impetranda salute Regis, aut Prælato, aut alicuius viri utilissimi Reipublice, indulgentia concedatur. *tom. 4. disp. 54. sect. 4. §. Adverto ulterius.*

17. Intercessio alicuius personæ, seu petitio, potest conferre ad causam indulgentiæ cohonestandam, seu augendam; quod ostenditur ex exemplo Dei, qui vnius precibus alteri ignoscit. Tamen non sufficit sola, quia quod Pontifex id faciat, ut suam voluntatem, & desiderium expleat, non satis est: cur ergo sufficit solum ad explendam voluntatem alterius rogantis, nulla alia causa honesta, sufficienteque interueniente, *tom. 4. disp. 54. sect. 4. Atque hinc ulterius.*

18. Pontifex sibi solū, vel si mulcū alijs indulgentiā concedere potest, quia huiusmodi actus non requirit distinctionem personarū. Itē si Papa potest secum tantum dispensare, cur non poterit uti dispensatione thesauri in aliqua indulgentia? siquidem potest esse causa, ut sibi indulgentias concedat, cur enim non potest Prælatus se ipsū per indulgentiā promerere ad illū, adū exercendū in utilitate Ecclesiæ, quem alioquin ex officio facere tenetur, *tom. 4. disp. 52. sect. 1. §. Atque hinc & sequenti.*

19. Vbi evidenter non continetur indulgentia sine legitima causa esse concessam, cōtēnenda non est, nec minoris efficacie reputanda, quam verba sonant

quia superioris factum semper præsumendū est legitimū, quod maxime verum habet in Summo Pontifice, propter eius prudentiam, sanctitatem, & auxiliū Dei, quod habet ad gubernandū, *tom. 4. disp. 56. sect. 3. §. Dico tertio.*

§. VII.

Indulgentia quoad formam.

I. **F**orma concedendi indulgentias est duplex: una continens indulgentiā latā, & alia ferenda, v. g. quando aliquando concedit alicui Papa, ut cū venerit ad articulum mortis possit à confessore absolui, non solū à culpa, sed ab omni pena, & est ferenda: vel quando Papa concedit alicui indulgentiā, eo ipso, quod ingratia, & omnibus culpis remissis moritur, & hæc est indulgentia lata. Differūt tamē inter se in hoc, quod indulgentia ferenda præter primariā cōcessionē Pontificis, necessarius est actus alterius hominis, ut effectus fiat: in lata vero minime, sed posita cōditione ipse Pontifex immediate absoluit. *tom. 4. disp. 56. sect. 1. §. Aduertendum est, & sequenti.*

2. Indulgentia non dicitur odiosa, quia enervat penitentias iniunctas, & continet dispensationem bonorum communium; sed quia non est extendenda ad personas, vel actiones, aut casus

Vide Filin.
tract. de
indulg. n.
16. Anton.
1. p. iii. 10.
cap. 3. Cor
dub. q. 39.

Vide 35.
q. cap. Ve
niā ex In
nocent. I.
epist. 23.
ad Episco
pos Mace
donia, &
Cyprian.
epist. 15.

De Indulgentijs quoad formam. §. 7.

similes, sed iuxta tenorē verborū, & quoad illū præcise limitāda, & restringēda, nō verō quod ultra tenorē ipsorū verborū liceat nobis addere aliquid, quo tenorem ipsū restringamus, hoc enim & contra rationē est, & contra omne ius, *tom. 4. disput. 50. sect. 3. §. Dico secundo.*

3. Ut indulgentia ferenda cōparetur requirit nouā formam præter primariā concessionem: quia per illam concessionē data fuit potestas, non vero fuit facta ipsa indulgentia; sed hæc potestas fieri debet ab illa potestate: ergo necessaria est noua forma per quam fiat. Non enim fit per solā interiōrē volūtātē, quæ forma est eiussdē rationis cum illa, quā solet indulgentia concedi actualiter, & ipso facto. ff. *Concedo tibi tot annos indulgentiæ*, vel quid simile, iuxta tenorē priuilegij; solent autem in Bullis longissimæ formæ apponi ad has indulgentias concedendas; sed ut omnes Doctores aduertunt, non est necessariū ōnes illas proferre: nec ordinariē a Pontifice ponitur, sed a Commissarijs, qui bullas transcribunt, magis ad instructionem, & compendiosam narrationē gratiarū, quā ad vñū absolutionis. Vnde illa verba, *Auctoritate Sedis Apostolica mihi commissa, concedo tibi talem, vel talem remissionem*, non sunt necessaria: nam quod id fiat auctoritate Sedis Apostolicæ supponendum potius est, quam in forma de-

clarandum, etiam si conuenienter dici possit, *tom. 4. disp. 56. sect. 1. §. Ex distis ergo.*

4. Per excommunicationē ferendam per se, & ex vi illius non delegatur potestas ad illam ferendā: sed solum transgressor præcepti fit reus ex cōmunicatio nis, quā ille debet imponere, seu aliās habet ius excommunicandi, seu exequendi talem legem. At vero indulgentia ferenda intrinsecē habet delegare potestatem ad concedendā indulgentiā: quia hæc potestas regularitē non est ordinaria in cæteris: vnde non inuenitur in his, per quos præstanda conceditur, nisi per ipsammet concessionem datur, *tom. 4. disp. 56. sect. 1. §. Aduertendum est.*

5. Non est necesse, ut in forma indulgentiæ quantitas, vel materia remissionis indicetur; sed sufficit intentio cū cæteris circumstantijs externis, quæ semper occurrunt. Vnde in articulo mortis sufficiunt ista verba, *Ego te absoluo*, sub duplici intentione. *1.* faciendi sacramentū, concedendi indulgentias pro latere; quia sicut verbum, *Absoluo*, de se est indifferens ad peccata, & ad indulgentiam, & alia: supposita vero confessione sacramentali ex intentione sacerdotis sufficienter determinatur ad peccata, etiam si in ipsa forma non exprimentur: ita supposita petitione pœnitentis postulantis absolutionem secundum suū indultum,

indultum sufficienter determinatur ad concedendā indulgentiam, in tali vel tanta quantitate. Vnde simpliciter necessariū solum est verbum quodcunque significans remissionem de præsentī, seu indicatiui modi huic personæ concessam, *vt remitto tibi, vel absoluo te, &c.* Item denique non requiritur, vt is, cui talis indulgentia cōceditur, percipiat, vel intelligat sibi cōcedi, quia sicut potest absolui a peccatis, & a censura non intelligēs, ita etiam potest absolui quoad indulgentiā, *tom. 4. disp. 56. sect. 1. §. Dubitari vero potest. & sequenti.*

6. Confessor potest indulgentiam concedere per verba absolutionis sacramentalis, etiam si nihil sciat de indulto penitētis, si ergo vniuersalē intentionem habeat. Absoluendi a culpa, & a pena virtute alicuius indulti penitētis, licet ab illo non petatur; quia ex parte confessoris intentio sufficit, & verba sufficiunt; ex parte vero recipientis non deest saltem virtualis intentio, & voluntas, & interpretatiua videtur ad hoc sufficere: nā si hæc intentio sufficit ad recipiendam extremam Vnctiōē; cur non sufficiat ad indulgentiam. *tom. 4. disp. 56. sect. 1. §. Vltimo infero.*

7. Non sufficiunt, vt intelligatur concessa potestas concedendi indulgentias, verba cōmunia indulgentiis, & absolutioni sacramenti: quia sub concessi-

sione generali non veniunt ea quæ non esset, quis in specie verisimiliter concessurus, *cap. 2. de panit. & remiss. in 6. cap. 3. de offici. Vicar. in 6.* Sufficit tamen generalis concessio intra latitudinē indulgentiæ; quia hoc sufficienter exprimitur in tali formula. *tom. 4. disp. 56. sect. 1. §. Atque hæc videntur, & sequenti.*

8. Episcopus concedens alicui potestatem concedendi indulgentias indefinite & absolute, videtur concedere totā suā potestatem concedendi illas. Nā quas ipse potest cōcedere; quia nec est aliquis probabilis ratio, vel modus limitandi illā concessionē; cū sit de se valde limitata. Tamen si dicat indefinite in singulari, *Concedo tibi potestatem dandi indulgentiā, ex vi verborū solū concedit potestatem semel concedendi indulgentiā; aut loco, aut persone de qua est sermo.* Quātitas vero indulgentiæ erit tota, quā Episcopus potest concedere cū proportionē ad occasionē, cuius gratia conceditur, *tom. 4. disp. 56. sect. 1. §. Alio modo potest.*

9. Summus Pontifex concedens alicui indefinite, & generaliter facultatem concedendi indulgentias etiam quascunque; intelligitur de potestate concedendi illas defunctis, nō si specialiter exprimitur: quia hæc potestas est valde propria Summi Pontificis, quam iure ordinario alteri non concedit: & ita declaratum est. Idem dicendū de

D. Tho. d. 45. Bonatto d. 20. Alens q. 83.

de indulgentia plenaria, nisi in specie proferatur, ut constat ex quadam declaratione cuiusdam regulæ cancellariæ, unde quando sua sanctitas utitur generali clausula, concedit tantum facultatem, quam ordinarii pastores sub Pontifice habent, sicut quando Pontifex concedit alicui absolutam potestatem audiendi confessiones & absoluendi, non censetur maiorem iurisdictionem concedere, quam parrochi ordinarii habent: secus si aliud declararet. Item quando concedit potestatem concedendi indulgentiam plenariam, consequenter quæcumque minor conceditur; pars enim sub toto comprehenditur, *tomo 4. disp. 56. sect. 1. §. In Summo autem Pontifice, & disp. 53. sect. 1. §. His vero addendum.*

10 Forma verborum requiritur ad indulgentiam ipso facto latam, est ipsamet concessio talis indulgentiæ, negari enim non potest esse quædam absolutionem, & thesauri dispensationem, quæ cum conditionata sit non operatur, donec impletur conditio, nec repugnat dari sub conditione de futuro, quia non est absolutio sacramentalis, unde nulla indulgentia, etiam pro defunctis potest applicari per solam intentionem, & voluntatem interioriorem eius, qui potestatem habet dispensandi thesaurum, quod probat consensus Theologorum, usus, traditioque Ecclesiæ, debet enim dari humano, &

Ecclesiæ illico modo, visibili, & invisibili, etiam erga se ipsum, *tomo 4. disp. 56. sect. 1. §. Circa indulgentiam, & seqq.*

11 In indulgentiæ indulgentia possunt alia gratia concedi varijs modis, vel concomitantiter solum, vel in ordine ad indulgentiam, si priori modo nihil participant de indulgentia, cum non habeant connexionem aliquam cum illa, si vero secundo modo, tunc possunt pendere aliquomodo à indulgentia, vel saltem à bona fide, & animo lucrandi illam. Tamen sit hæc regula generalis pro illis discernendis, si favor conceditur ratione indulgentiæ iam obtentiæ, & quacumque ratione impeditur, etiam absque culpa, & mala fide, impeditur subsequens privilegium v. g. si forma rescripti dicat: *Quicumque talem indulgentiam consecuti fuerint, possunt tempore interdicti in loco sacri sepeliri*; tunc enim ponitur indulgentia, ut conditio necessaria ad alium favorem: at vero si favor antecedit indulgentiam, & propter illam conceditur, ut est absolutio à casibus reservatis, tunc sufficit bonæ fides, & intentio obtinendi indulgentiam, licet postea impeditur, prior enim effectus non potest pendere ex futuro eventu, *tomo 4. disp. 56. sect. 1. §. Posita ergo*

12. In forma indulgentiæ duo sunt distinguenda cum sit conditionata, scilicet iniunctio operis, & con-

& concessio remissionis. Primum continetur in illis verbis: *Qui hoc, vel illud fecerit, &c.* Secundum autem in illis: *Hoc, vel illud consequatur;* vel alijs similibus, & in hoc posteriori consistit propria, & quasi substantialis forma in indulgentia. Priora autem verba magis expectant ad dispositionem, & causam indulgentia, vel interdum ad faciendum tempus, per quod conceditur, in prioribus vero est attente considerandum an pertineant ad opus requiritum ad indulgentiam, vel potius ad limitandam illam, alio qui enim esse potest in hoc ambiguitas, & sit sensus valde diversus, *tomo 4. disp. 56. sect. 1. §. Tandem circa.*

13 Forma indulgentia, ut est certum, debet esse sufficienter determinata, presertim quoad effectum indulgentia, quia si in hoc esset forma indeterminata, nulla fieret concessio, ut v.g. si diceretur: *Consequatur indulgentiam*, aut quid simile, quia effectus non potest in re concedi, nisi determinatus, *tomo 4. disp. 56. sect. 1. §. Tandem circa.*

14 Concessio indulgentia intra latitudinem concedentis latissime interpretanda est, quantum veritas, & proprietas verborum patiatur: quia ad concedendam indulgentiam duo concurrunt ex parte dantis. scilicet potestas, & voluntas: quavis ergo potestas strictè interpretanda sit, nihilominus voluntas ample est

interpretanda; tunc quia quatenus indulgentia à voluntate manat, habet rationem beneficii, favoris, &c. tunc quia etiam habere potestatem non est in voluntate eius cui datur, sed eius qui illam dat, *tomo 4. disp. 56. sect. 2. §. Vltimo dicendum.*

15 Aliqua conditio requiritur ad valorem indulgentia, quæ non semper in ea explicatur, nempe iusta, & pia causa, quia non oportet, ut hanc semper declaret Pontifex, sufficit enim quod eam in intentione concipiat *tomo 4. disp. 56. sect. 3. §. Hinc vero dicendi.*

16 Concurrentibus causis necessarijs, indulgentia valent, quantum sonant infallibiliter, quod probat consensus communis Theologorum, ex defectu autem alicuius causæ potest interdum, vel nihil, vel non tantum operari; at vero in particulari non est infallibile, quod indulgentia tantum valeat, quantum sonat, & in hoc etiam pro ratione tantum sufficiat consensus Theologorum, *tomo 4. disp. 3. §. Ut ergo medium teneamus, & sequenti.*

17 Prædicans, aut denuntiatus indiscretas indulgentias ultra veritatem earum extendendo gratia turpis lucri, committit grave sacrilegium, & perniciosum mendacium, quod specialiter est prohibitum religiosis in Clement. religiosi de privileg. & Clementina 2. de penit. & remiss. nulla

Caiet. to. 1
opuscul. tract.
4. q. 2.
Cordub. q.
22. de indulg.

Clement.
Religiosi c.
cum ex eo.

De Indulgentijs quoad animas purgatorij, §. 9

tamen pena ipso facto incurritur per indiscretas indulgentias, non solum intellige falsas, sed etiam dubias, vt colligitur ex cap. Cum ex eo, & Clement. 2. de panis, & remiss. tomo 4. disp. 56. sect. 2. §. Vnde à fortiori sequitur.

18 Licet aliqua indulgentia contineat errorem intollerabilem, non est publice spernenda, aut libere reprehendenda; quia omnino cauendum est, ne cum hereticis conueniamus verbis, aut factis diminuentibus auctoritatem Pontificiam. Item quia populus ex hinc accipit nullā edificationem, sed scandalum. Vide Conc. Trid. sess. 21. cap. 9. & sess. 25. in fine, tomo 4. disp. 56. sect. 3. §. Vltimo dico.

§. VIII.

Indulgentia quoad subiectum.

1. **S**olus homo viator est subiectum capax indulgentiæ, quia solus homo est capax pænæ temporalis, quæ per indulgentiam remittitur. Item requiritur quod sit baptisatus, quia per baptismum subditur iurisdictioni spiritali Ecclesiæ: item quod sit habens vsum rationis, quia solum ratione vrens potest committere culpam, ex qua in seitur reatus pænæ temporalis ad quam ordinatur indulgentia, vnde Angeli non sunt capaces indulgentiæ,

carent enim culpa, tomo 4. disp. 52. sect. 1. §. Primum est certum, & seqq.

2 Indulgentia pro viuis, est absolutio à pænâ temporalis: quia hic modus est possibilis, & maxime consentaneus potestati clauum Ecclesiæ, & communi mori, ac formæ quâ illa exercetur, & nullum habet conueniens, cur ergo negandus est? Vide tomo 4. disp. 49. sect. 4. §. Doctrina huius vltimæ.

§. IX.

Indulgentia quoad defunctos, siue animas purgatorij.

1. **I**ndulgentia pro defunctis conueniunt in communi ratione cum indulgentia pro viuis, id est: quia vna definitio, ne possint definiti: & licet doctor noster in definitione sua data §. 1. conclusionem 2. Nō vritur nomine absolutionis, & applicationis, sed in communi dicit esse actum clauum, quo mediante liberatur peccator à pænâ temporali, siue per modum absolutionis, siue per modum suffragij, tomo 4. disp. 49. sect. 4. §. Altera pars.

2 Defuncti sunt capaces fructus indulgentiarum, quod probat cōcensus omnium Theologorum, & Canonistarum, quod negari non potest sine errore, propter

Theologi
in 4. dist.
20. & 45.

Theologi
in 4. dist.
29. & 45.

ter antiquissimam traditionem
Eccles. si ē, & vñ illius, tum prop-
ter auctoritatem tantorū Pontifi-
cum talē doctrinam approban-
tium, vel factō ipso, vel eam cō-
firmando, vt Sixtus 5. Leo 10. in
bulla contra Lateran. Innocent. 8.
Pius 2. Callixtus Paschasius, & alij,
tomo 4. disputatione 53. sectione 1.
§. Nihilominus dicendum, & seq.

Abulen.
Math. 25.
q. 724.

3. Indulgentiā solum pos-
sunt prodesse animabus purga-
torij inter defunctos, quia illæ
adhuc sunt aliquomodo in via,
quia non dum peruenerunt ad
terminum, sed perigrinantur à
Domino, & per fidē ambulant,
vnde animabus beatis non pos-
sūt prodesse, nullū enim debitū
habent. Idem dicendū de anima
bus existentibus in sinu Habra-
hæ ante aduentū Christi. Idem
denique de animabus damnatis,
ex defectu gratiæ, quæ omnino
requiritur ad effectū indulgētiæ,
to. 4. disp. 53. sect. 1. §. Hinc secundo.

D. Thom.
dist. 45.
Bonau. dist.
20. & Alēf
q. 83.

4. Opportet, vt indulgentiæ
forma expresse declaretur, vt
possit prodesse defunctis, gene-
ralis enim concessio pro omni-
bus fidelibus, non comprehen-
dit defunctos, quoniam nomine
fidelium, si nihil aliud explica-
tur, tantum viuentes comprehē-
duntur, tomo 4. disp. 53. sect. 1. §.
Hic vero addendum, & disp. 55. sect.
3. §. Tandem confirmatur.

5. Summus Pontifex non
potest concedere indulgentias
per modū absolutionis anima-
bus purgatorij, sed tantum per

modū suffragij, prima pars pro-
batur, quia concedere indulgen-
tias per modum absolutionis
nihil aliud est, quam auctoritate
iudiciaria, quæ solum exercetur
erga subditos remittere pānam,
animæ vero purgatorij non pos-
sunt dici subditi Pontifici Rom.
ergo. 2. pars constat: quia Sum-
mus Pontifex potest concedere
indulgentias pro defunctis, &
non auctoritate absoluendo: ergo
necessario id facere debet per
modum suffragij, præter enim
hos duos modos, non est adhuc
inuentus alius, tomo 4. disp. 53. sect.
5. Per totam.

6 Indulgētia per modū suffra-
gij est tam infallibilis, sicut per
modum absolutionis, in conce-
dente enim nō deest potestas, &
in recipiente non datur obex,
quæ est infallibilis tam ex æqua-
litate prætij oblati, applicatur
enim satisfactio Christi, & sãcto-
rū, quā ex diuina promissione
contēta sufficienter in illis ver-
bis. Quodcumque solueris super terrā,
&c. sub solutione enim cōprehē-
ditur hæc applicatio thesauri per
modū suffragij, tem. 4. disp. 53. sec.
3. §. Hæc vero sententia, & §. Desera-
tur amplius.

Soto dist.
21. q. 2. ar.
3. & dist.
45. q. 2.
art. 3.

7 Indulgentia per modum ab-
solutionis immediate confertur ei
in quo habitura est effectus, nul-
lus enim absolui potest in alio,
seu per alium, sed ad ipsum mer,
qui absoluitur immediate, & dire-
cte dirigitur absolutio, indul-
gentia vero per modū suffragij,

De Indulgentijs quoad animas purgatorij. §. 9.

non conceditur directe, & immediate defunctis in se ipsis, sed alicui viuo simul etiam illi concedendo, vt possit illam applicare alicui defuncto, sicut potest illi applicare suas satisfactiones, & ideo recte dicitur esse per modum suffragij, quia sicut conferre pro anima purgatorij meam propriam satisfactionem, est suffragium quoddam; ita etiam offerre pro anima purgatorij satisfactionem iam mihi quasi donatam ex communi thesauro, etiam est suffragium quoddam, *tomo 4. disp. 53. sect. 3. §. Ala ergo differentia.*

8 Indulgentia per modum suffragij non potest concedi pro viuis, nulla enim indulgentia est concessa viuis tantum per modum suffragij, quia viuens semper est subditus concedentis indulgentias, à quo proinde absolui potest, vt colligitur ex *cap. Quod autem de penit. & remiss.* Ideoque Pontifices in concedendis indulgentijs nunquam addunt illam restrictionem per modum suffragij, nisi respectu defunctorum, *tomo 4. disput. 53. sect. 3. §. Nihilominus tamen, & sequenti.*

9 Indulgentia per modum suffragij non consistit in hoc, vt per alterius actionem obtineatur, quia interdum conceditur, vel concedi potest indulgentia uni viventi, vt ea pro alio lucretur, & nihilominus, quod respectu eius, cui applicatur sit vera

absolutio; ergo aliquid aliud concurrat seu deest respectu defuncti ratione cuius indulgentia illa concessa non est absolutio. Item non sufficit ad indulgentiam per modum absolutionis, vt alicui immediate conferatur, quia quando in suffragio ex thesauro interuenit hac tertia persona, non est ipsa, quæ dat indulgentiam, sed Pontifex: ergo Pontifex nulla interueniente tertia persona potest illam concedere solum per modum suffragij, *tomo 4. disp. 53. sect. 3. §. Atque hinc infero.*

10. Pontifex potest indulgentiam pro defunctis concedere absque opere viuientium, considerata nuda potestates Pontificis, & capacitate animarum: cur enim sicut ego offero immediate ipsi Deo meam priuatam orationem, & satisfactionem pro anima defuncti, non possit etiam Pontifex immediate offerre Deo satisfactionem de thesauro pro animabus? plane hoc non repugnat rationi in suffragij, vt sic, quauis indulgentia pro defunctis non debeat concedi nisi per viuos, frequenter enim vsus indulgentiarum est, vt concedatur sub conditione alicuius operis propter graues coniecturas, quas affert noster Doctor, quod immediate non potest exigi ab animabus ex defectu capacitatis, & commertij, quod nobiscum non habent, *tomo 4. disp. 53. sect. 3. §. Vt autem res, & seqq.*

10 Indulgentia per modum suffragij, & absolutionis differunt tantum in modo causandi suum effectum: qui enim concedit indulgentiam per modum absolutionis, proxime, & immediate remittit penam tanquam minister Dei, & iudex locum eius tenens, at vero quando est per modum suffragij concedens non remittit penam, sed offert Deo prætium æquivalens, ut ipse remittat, & in utroque intercedit iustitia, diverso tamen modo, nam in absolutione intercedit quasi vindicativa ex parte absolventis, in suffragio vero solum per modum cuiusdam æquivalentis commutationis fundatæ in pacto, & promissione divina, *tomo 4. disp. 53. sect. 3. §. Tertio igitur.*

12 Indulgentia per modum suffragij potest concedi, non subditis, non sic per absolutionem, primum constat ex didicis, secundum vero constat: quia est actus iudiciariæ potestatis, & de hac sola intelligendus est *ca. Quod autem de penit. & remis.* Utraque tamē est vera indulgentia. De indulgentia per modum absolutionis est indubitatum apud omnes: de cōcessa vero per modum suffragij probatur: quia definitio supra §. 10. *conclusione 2.* data convenit illi, nam est actus iurisdictionis clauium, quo mediante fit remissio pænæ temporalis pro peccato actuali absque sacramēto, ergo nihil illi deest ad verā

rationem indulgentiæ, *tomo 4. disputat. 53. sect. 3. §. Tertio igitur, & seqq.*

13 Qui lucratur indulgentiam pro defuncto debet facere opus postulatam a dispensatore indulgentiam, conditio enim est. Item debet fieri ex intentione, & voluntate lucrandi indulgentiam, quia alias non est opus indulgentiæ. Tamen non requiritur, ut satisfactio eiusdem operis pro defuncto offeratur, nisi expresse declaretur in concessione: quia hoc opus non necessario exigitur, ab operante, ut satisfactorum, sed solum, ut pium, vel pertinens ad cultum Dei, &c. Idem dicendum quando postulatur missa loquendo per se, & in rigore, quanvis securius sit semper offerri pro anima cui conceditur indulgentia, quod semper faciendum est, *tomo 4. disp. 53. sect. 4. §. Primum est, & seqq.*

14 Lucrans sibi indulgentiam potest operis satisfactionē alteri donare: quia indulgentia solum exigit executionem illius operis, non vero applicationem satisfactionis eius pro se, vel pro alio. Item lucrans indulgentiam pro defuncto, non requiritur, ut sit in statu gratiæ, nec quando opus exequendum, vel pars eius tempore antecedit indulgentiæ effectum, nec quando consummato opere statim tribuendus est effectus: quia status gratiæ solum requiritur ad tollendum obicem

Gabr. lect. 57. Cord. q. 26.

obicem indulgentiæ, ideoque solum est dispositio necessaria in eo, qui recepturus est indulgentiæ effectum, *tomo 4. disp. 53. sect. 4. §. Atque hinc obiter, & sequenti.*

15 Vtrum in defuncto ad effectum indulgentiæ requiratur character baptismalis? quidam probabiliter negant; alij probabiliter affirmant: quia sicut potestas offerendi sacrificium solum est limitata ad baptizatos, ita potestas concedendi indulgentias per modum etiã suffragij. Item sicut non potest Papa concedere indulgentias per modum absolutionis chatecumeno viventi, ita nec mortuo per modum suffragij, vsus Ecclesiæ confirmat; nullibi enim legimus talem indulgentiã fuisse concessam, *tomo 4. disp. 35. sect. 4. §. Secundum punctum, & seq.*

Vide Greg. lib. 4. dia log. 6. 39. 16 Ad valorem indulgentiæ non requiritur in anima speciale meritum de congruo, quod in hac vita præcefferit, tantũ enim requiritur, vt nō inveniatur obex, nec requiritur notitia, aut acceptatio beneficii sibi impensum, quia per se loquendo nihil confert ad effectum eius, vnde incertum est, an Deus illam conferat per specialem revelationẽ, *tomo 4. disp. 53. sect. 4. §. Tertium punctum, & seqq.*

17 Quando in forma indulgentiæ pro defuncto postulatur missa, securius est, illam pro eo offerre, quamvis in rigore, &

per se non requiratur, vnde semper verba rescripti attente pensanda sunt, nam si forma dicat, *dicendo, aut offerendo missam pro defuncto liberet eius animam à purgatorio.* Tunc erit necessarium fructum sacrificij in particulari tali animæ applicari, si vero solum dicat: *Dicendo missam, vel quoties missam dixeris, toties libera animam à purgatorio;* tunc ex vi verborũ sufficit illud pium opus facere, licet in particulari non applicet, quando autem non constat quibus verbis sit concessa indulgentia, tunc securius, & optimum consilium est semper in particulari pro anima offerre missam, *tomo 4. disp. 53. sect. 4. §. Rursus certum est.*

§. X.

Indulgentia quoad vsum.

1. **E**xpediens est Ecclesiæ liberalis indulgentiarum concessio, exercetur enim fides in Christum, & circa pœnas peccatis debitas, & circa valorem meritum Christi, & potestatem ab ipso datam ad peccata tollenda. Item crescit cultus, & religio non tantum Christi, sed etiam sanctorum, & obedientiã, & amor erga Christi Vicarium, *tomo 4. disp. 49. sect. 5. §. Ex quo facile soluitur.*

2 Vfus indulgentiarum est legitimus, probat autoritas conciliorum

Elisorum approbantium illum
ff. Trid. sess. vltim. & aliorum.
Clement. unica de reliq. & rem. sanct.
Extravag. vniuersus de penit. & re
miss. & ex multis decretis tam in de
cretabilis antiquis quam in 6. Item
 probat acceptatio consensus, &
 traditio antiqua Ecclesiæ à tem
 pore Apostolorum diriuata, *tomo*
4. disp. 49. sect. 2. §. In presenti se
ditione, & seqq.

3. Ex antiquo vsu relaxandi
 penitentias publicas, non colli
 gitur fuisse tunc vsam indulgen
 tiarum, quia licet huiusmodi
 peccatores hanc veniam à præ
 latis Ecclesiæ acciperent, vt
 admitterentur sine tali peniten
 tia ad pacem, tamen hæc remis
 sio, vel conditio præcise sump
 ta nihil ab eis auferebat de rea
 tu peccati, pro tali peccato debitæ
 apud Deum, quod probat noster
 Doctor, *tomo 4. disp. 49. sect. 2. §.*
Quod hanc igitur.

4. Indulgentiarum vsus est
 antiquissimus, probant varia pa
 trum testimonia Romanaque

D. Thom. traditio confirmat, quæ in vrbe
 in 4. *dist.* habetur de stationibus aliquarū
 20. q. 1. ar. Eccl. iarum in quibus plenarie
 4 q. 2.

indulgentiæ lucrantur, quarum
 initium ignoratur. Item constat
 ex Extravag. de penit. & remiss. &
 vt ait Bellarm. lib. 1. de indulg. cap.

3. Romæ in Ecclesia S. Martini
 in montibus extare memoriam
 in marmore excusâ litteris anti
 quissimis indulgentiæ conces
 sa à Sergio. Secundo denique
 satis constat ex antiquitate il

lius celebris indulgentiæ iubi
 læ plenissimi, quæ prius cen
 tessi quoque anno, post quin
 quagessimo, nunc autem vigesi
 mo quinto conceditur, vt
 constat ex Extravag. vniuersus,
 & Extravag. quemadmodum de
 penit. & remiss. *tomo 4. disputa*
tione 49. sect. 2. §. Plurimum vero,
& seqq.

5. Antiqui Doctores, &
 patres Ecclesiæ expressam ra
 tionem, indulgentiarum non
 fecerunt, nec faciunt, quia ne
 que ad persuadendum, neque
 ad defendendum fidem, erat
 necessarium, non dum exortis
 hæreticis indulgentiarum ca
 luniatoribus, neque etiam prop
 ter mores fidelium componen
 dos, id tunc facere oportebat,
 quia rigor disciplinæ &
 fauor penitentiae, & satisfactio
 nis tunc magis vigebat, &c
tomo 4. disp. 49. sect. 2. §. Nec moue
re debet.

6. Operari in finem lucrandi
 indulgentiam optimum est, nec
 tale opus potest esse imperfectio
 nis, est de fide, frui enim thesau
 ro Christi modo ab ipso concess
 so sanctum est, & per se evidens
 non excludere alia perfectionis
 opera. Item nec in genere satisf
 actionis potest dici hoc opus im
 perfectum, quia acquisitio indul
 gentiæ non impedit, quo
 minus possit homo, si velit pro
 priâ, ac personalem satisfactio
 nem exhibere propria opera pana
 lia, & ita hoc lucrû nullâ per
 fectionem

De indulgentia quoad cessationem. §. II

fectionem includit *tomo 4. disp. 49. sect. 1. §. ultimo ex dictis, & seqq.*

7 Indulgentias lucrari, est consentaneum statui religioso-
rum; nam etiam illi possunt in-
digere huiusmodi subsidio, &
nihil repugnat per se loquendo
statui eorum, & si aliquando
aliquod opus requisitum exer-
cere non valent, hoc non proue-
nit ex eo, quod repugnat statui
perfectiōis, sed quia talis indul-
gentia hic, & nunc pro illis nō
est concessa, seu non est illis ac-
comodata, *tomo 4. disp. 49. sect. 5. §. Ex quo etiam.*

8 Melius est subsidium dare
ad consequendam indulgentiā,
quam in elæmosynam paupe-
rum, quia tale opus ex illo fine
ad penitentiam expectat, cuius
munus est diuinam recompen-
sationem, & solutionem inten-
dere, licet sub alijs motibus pos-
sit etiam esse à charitate, vel spe,
quæ omnes sunt virtutes perfe-
ctiores misericordiæ, quanvis
in indiuiduo oppositum, aut uti-
lius, aut necessarium esse potest,
prætermissa indulgentia, si v-
trumque fieri non potest, ut v.
g. si præceptum de elæmosyna
tunc urgeat, *tomo 4. disp. 49. sect. 5. §. Cessat præterea.*

9 Cæteris paribus opus maio-
ris charitatis est lucrari indul-
gentiam, quam velle in purga-
torio penam satisfacere, quia
in penis purgatorij non crescit
charitas neque in illis est confor-

mitas ad Christum, neque pro
alijs est aliqua utilitas, sed solum
ad purificandam animam utiles
sunt, vnde melius est purificatio-
nem hanc fieri in hac vita,
quam in alia, si cætera sint paria
quoad meritum, & augmen-
tum charitatis, *tomo 4. disp. 49. sect. 5. §. Cessat denique interrogatio.*

§. XI.

Indulgentia quoad cessa- tionem.

1. **I**ndulgentia ferenda est
reuocabilis, quia cū hæc
indulgentia habeat vim
cuiusdam delegationis,
ex se non est perpetua, sed pen-
det à voluntate delegantis. Item
nulla potestas concedendi indul-
gentias, est perpetua, nisi pote-
stas Summi Pontificis, quæ à tali
dignitate inseparabilis est, licet
possit separari à persona renun-
tando dignitati, aut incidendo
in hæresim manifestam, si fieri
potest, *tomo 4. disputatione 57. sectio. 1. §. Principio supponen-
da.*

2 Indulgentia ipso facto,
re ipsa perpetua, irrevocabilis
est, non solum ab homine, sed
ab ipso Deo, si semel illam ac-
ceptavit, & effectum eius perfe-
cit, non tantum quia dona Dei
sunt sine penitentia, sed etiam
quia semel ablato reatu peniten-
tia non potest iterum ab intrin-
seco fieri, *tomo 4. disp. 57. sect. 1.*

§. Altera

Vide Caiet
*tomo 1. o.
pusc. tract.
10. q. 3.*

§. Altera ergo.

3 Indulgentia ad certum tempus cōcessa, non durat ultra illud, quia non plus valet, quam sonat, tam quoad durationem, quā quoad reliqua. Imo intra tempus perfixum potest reuocari, quia effectus pendet ex formali, vel virtuali intēctione eius, qui eam cōcessit, vel ab eius superiore, si habeat, *tomo 4. disp. 57. sect. 1. §. Dico ergo primo.*

4 Indulgentia concessa, ut perpetua, semper durat, est tamen abnoxia reuocationi: primū probatur, quia indulgentia tantum valet, quantum sonat; secundum constat, quia semper pendet ex voluntate ipsius cōcedentis, superioris, vel successoris. *tomo 4. disp. 57. sect. 1. §. Secundo dicendum est.*

5 Indulgentia simpliciter concessa sine limitatione est perpetua, da modo per clausulam generalem non sit facta limitatio, est communis Theologorum. 1. probatur, quia in tali indulgentia non ponitur temporis limitatio, ergo neque a nobis, neque ab aliquo infra concedente addi potest, ergo, vel nunquam est v. lid. 1, quod dici non potest, vel sine limitationi temporis valet, quod est esse perpetua. 2. constat, quia si est aliqua limitatio in regulis cancellariis, semper manet limitata, si sine speciali declaratione concedatur, postquam enim sedis Apostolica sua verba declarat, ac

limitauit, idque pro regula, ac statuit, semper in eo sensu loquitur, si aliud specialiter non exprimat, *tomo 4. disp. 57. sect. 1. §. Vltimo dicendum.*

6 Quando indulgentia conceditur in disfinite visitanti tali die Ecclesiam, non potest lucrari toties, quoties actus fuerit repetitus, quia quando indulgentia conceditur visitantibus locum pium sine differentia temporis, non est verissimile concedi unicuique homini pro vna tantum vice in vita sua, quia nec verba id sonant, essetque nimia restrictio: solum potest limitari ad singulos dies, quia & locutio ipsa iuxta communem usum optime admittit illam determinationem, & videtur esse necessaria, ut indulgentia sit prudenti, & rationabili modo concessa: quia alias posset quis ingrediendo, & ingrediendo melius lucrari illam indulgentiam, quod non solum superfluum, sed etiam irrisorium videtur. Item indulgentia concessa ad definitum diem, vel paucos dies, pro vna tantum vice dari censetur, *tomo 4. disputatione 57. sectione 1. §. Nihilominus de re ipsa.*

7 Tripliciter potest extinguī indulgentiæ. scilicet ex parte concedentis, ex parte eius, cui, & in cuius gratiam concessa est, & ex parte causæ propter quā fuit cōcessa, sicut enim hæc omnia tria ad indulgentiæ valorem, & effectum

D. Thom.
q. 1. ar. 4
q. 2. ad 4
Syluest. in
dulg. n. 16

De Indulgentijs quoad cessationem. §. II.

& effectū sunt necessaria ab eis pendere videtur indulgentia, & consequenter ratione omnium illorū posse desinere, *tomo 4. disp. 57. sect. 2. §. Hac questio.*

8 Indulgentia cū sit gratia, non extinguitur per mortem cedentis, vt habetur expresse in decisionib. antiquis. *Rotæ in 9. de elect. & 87. de rescript. & cap. Si su per gratia de offic. deleg. in 6. & ex reg. decet. in 6.* Idem dicendum de indulgentia ferenda, quæ per confessorem danda est, etiam si res non dā inchoata sit, quia imitantur gratiā, & non odium, seu delegationem fori contentio si, quæ expirat per mortē concedentis, si negotium inchoatum non sit, nostra denique conclusio etiam locum habet in indulgentijs concessis per Episcopos, eorum enim potestas per ius tantum limitatur quoad quantitatem & non quoad durationem, & idem dicendum de concessis per legatum secundum omnes communiter, *tomo 4. disp. 57. sect. 2. §. Primo ergo, & seqq.*

9 Indulgentia potest reuocari a concedente, vel successore cum pendeat ab eius voluntate, sumitur ex Extratag. quodammodū de parit. & remis. Clement. dudū §. Non autē de sepult. & reuocatio erit valida, & licita absque causa, cū sit quodā beneficium, quauis per accidens poterit esse illicita, si absque causa fiat ratione scandalī, aut ex promissione non reuocandi, si forte adfuit, vel denique si

est indulgentia valde utilis animabus, aut si iā inchoata erat, v. g. si ego iā ieiunauerā bis ad lucrandū iubilæum, videtur enim iam habere ius acquisitum. *to. 4. disp. 57. sect. 2. §. Secūdo modo, & seq.*
10 Vt indulgentia cesset, debet reuocatio sufficienter promulgata: quia intentio Pontificis præsumenda est prudens, & cordata, unde ille, qui bona fide confessus est reseruata peccata in virtute talis indulti concessi, in ordine ad talem indulgentiā, cuius reuocationem inuincibiliter ignorat, confessus est valide, & absolutus manet à censuris, & liber manet ab onere comparendi, quia veresimiliter creditur hāc esse intentionem pontificis, & aliud esse valde onerosum, & periculosum, *tomo 4. disp. 57. sect. 2. §. Rursus vero, & seqq.*

11 Summus Pontifex potest reuocare per actum interiorem: quia efficacia indulgentiæ pendet ex voluntate concedentis, tamen Pontifices nunquā reuocant, nisi per expressam, & externam reuocationem, nā aliud est graui illusio, & deceptio Ecclesiæ, *tomo 4. disp. 57. sect. 2. §. Dubitari autem.*

12 Indulgentia cessat per destructionem rei pro qua fuit concessa: quia destructis nobis destruiuntur ea, quæ sunt in nobis, non autem cessat per aduentum alterius, licet ambæ existere non possint existimat enim non
Acet Doctor nūquā indulgentiam

Syluest.
verb. in-
dulg. n. n.
16. Ang.
n. 7. Nau.
coment. de
indulg. not
31. n. 26

Nau. sup.
cid. Syluest.
verb. in
dulg. n. 14

hoc modo tolli, sed posterio-
rem irritam esse, loquendo ex
iure communi, & ex vi ipsarū
indulgentiarum, nec cessat per
renuntiationem eius, cui privi-
legium est concessum, nec per
cessationem causæ, quia non est
necesse, ut causa tātū duret quā-
tū duret indulgētia, *to. 4. di. 57. se.*
2. §. Tertius modus, & seqq.

Infamia.

*Leg. cog-
nitionem.*
1. Infamia est quædam bo-
næ famæ priuatio, vel diminu-
tio: quia fama nihil aliud est, quā
illæ status vita, & moribus cō
probatus, & in nullo deminu-
tus, ut dicitur *in lege cognitionem*
ff. de varijs, & extraord. crim.
Item infamia, est obscura noti-
titia, reprehensione, seu vitu-
perio digna: ait enim *August.*
lib. 83. questionum, quest. 31. quod
fama nihil aliud est, quam cla-
ra notitia cum laude; vn-
de recte dicitur infamia obscu-
ra notitia vituperio digna, *tomo*
5. disputatione 48. sect. 1. §. Constat
ex voce.

*Vide Sylu.
& alios
verb. infam-
ia.*
2. Diuiditur infamia, sic
alia est diuisa, quod sit propriū
peccatum, alia est de alijs de-
fectibus personæ diminuēti-
bus sine culpa eius statum suæ
dignitatis. Item alia iuris, alia
facti: de priori sic mentio in *leg.*
1. 2. & 3. ff. de his qui notantur infa-
mia, & cap. infames 2. q. 7. De po-
steriore vero inc. 1. licet de testib.

& c. licet de prob. Item alia legalis,
alia popularis; legalis alia est
ciuilis, alia canonica, *iuxta cap.*
vtim. de secund. nupt. Et vtraque
denique alia facti, alia iuris,
tomo 4. disp. 48. sect. 1. §. Vnde in
primis, & seqq.

3. Aliqua peccata inducunt
infamiam canonicam, quæ
non inducunt ciuilem: quia
multa peccata inducunt irregu-
laritatem, quæ secundum leges
ciuiles, non efficiunt homines
infames, *tomo 5. disp. 48. sect. 1.*
§. Vnde duplex solet.

4. In infamia tria distingū-
tur, 1. est ius quod vnusquisque
habet ad suam famam, & dicitur
dominium famæ ratione, *Supponit*
cuius nemo potest sine iniuria
infamari, quandiu integrum
habet dominium suæ famæ. Se-
cundum, est veluti actualis pos-
sessio famæ, vel actualis eius
priuatio per publicam notitiam,
& opinionem talis delicti de
tali persona. Tertium, sunt ali-
quæ inhabilitates, seu effectus
morales, qui sequuntur in tali
persona ex tali infamia, *tomo 5.*
disp. 48. sect. 1. 1. §. Ad priorem par-
tem.

5. Per iudicis sententiam de
finitiuā aufertur ius ad famam,
iuxta *leg. 1. cum sequentibus ff.*
de his qui notantur infamia, & leg.
1. de postulando c. ex quibus causam,
& leg. 5. cum sequentibus, c. eodem
& cap. 1. Infames. §. Porro 3. quest.
7. Idem dicendū quoties in sen-
tentia infamæ pænna imponi-

De Infamia.

tur, quæ ostendit turpitudinem delicti, relinquit hominem infamen, *tomo 5. disp. 48. sect. 6. §.* Quod ergo ad primum.

Vide Sylu. & summas verb. infamia. 6 Effectus legales infamiae, v. g. reddere hominem inhabilem ad dignitatem, ad testimoniū ferendū, &c. per ipsam iudicis sententiam inferuntur. Ratio est quia pænna per sententiam infertur, & quoad hos effectus priuatos secum affert executionē vtdictū est de censuris, *tomo 4. disputatione 48. sect. 1. §.* Secundum autem.

7 Sola hominum notitia, vel opinio de aliquo delicto non inducit infamiam legalem, sine aliquo iuris adminiculo, idest, sine lege instituyente, vel mandāte, vt tale delictum sit ex his, quæ redderūt homines infames, quia seclusa institutione iuris humani non potest per modum pænnae, vel legalis impedimenti obscurare personam, vel grauare illam, sed solum quantum ex natura rei, vel conditio ex se postulauerit. Tamen est aliqua infamia, quæ facto datur, & est illa, quæ sine sententia iudicis reddit hominem infamen, lex enim solum requirit factum, vt contrahatur, *tomo 4. disputatione 48. sect. 1. §.* Occurrebat statim, & seqq.

8 Delictum reputatur sufficienter publicum ad effectum infamiae legalis, quando apud bonos, & cordatos viros talis spargitur opinio. Nam si personæ

sint leues non sufficiunt ad infamiam, etiam si sint plures argument. cap. Sunt plurimi 6. quaest. 11. Item requiritur, vt in tota, vel maiori parte communitatis, e uulgata sit, & non oportet esse in tota prouincia iuxta Gloss. vlt. in cap. Inquisitionis de accusat. Item non requiritur ad infamiam facti loquendo secundū se euidētia delicti apud omnes ad quos fama peruenit, sed sufficit delictum famosum ad quod satis est opinio publicā orta ex iudiciis probabilibus. Item confessio rei in legitimo iudicio sufficit ad infamiam, si delictum est ex his, quæ in iure notantur infamia, si lex inferat ipso facto infamiam propter delictum, quia illa confessio sufficit, vt tale delictum sit publicum publicitate iuris, imo & notorium, licet confessio non sit ex veritate rei, sed ex metu, quia magis fundatur hæc infamia in opinione, quam in re ipsa: secus dicendum si propter tale crimen non sit per legē infamia ipso iure imposita, nulla enim pænna, quā lex per se non infert, censetur imposita, donec per iudicium imponatur, quando reus fateatur delictum: ergo nec infamia. Vtrum vero hæc infamia orta ex confessione rei dicenda sit iuris, vel facti ante sententiam definitiuā? affirmat noster Doctor esse iuris, si lex imponit infamiam ipso iure, Cum Gloss in cap. vestra de cohabit. Cleric. & mulier, verb. non diffretur, & proba-

Vide Sos. relect. de legend. se- cres. memb 2. quaest. 6.

& probatur ex cap. testimonium. de testib. Cum Gloss. rono 5. disput. 48. sect. 1. §. Declarandum vero, & sequentibus.

9. Actus facti ab infami ipso iure ante sententiam declaratoriam, non annullantur in gratiam communis boni, si sint publicæ administrationis, & facti sub titulo existimato vero. Tamen actus priuati irritantur, quantum per legem possunt, & consequenter sententia postea lata ad eorum nullitatem retro trahitur: & tenetur huiusmodi infamis etiam occultus per se loquendo, ad abstinendū, quantum commode possit ab his actibus, sunt enim illi prohibiti, eo ipso, quod iure factus est infamis. tom. 5. disp. 48. sect. 1. §. Di- ces ergo.

10. Infamia Canonica sola tam iuris, quam facti, inducit irregularitatem, cū sit impedimentum Canonicum. Infamis enim non est admittendus ad Ecclesiasticos ordines, iuxta cap. Infamis. 6. q. 1. & cap. Testes 2 q. 7. Estq; communis opinio, quæ irregularitas cōtrahitur per delictū sufficiens ad infamiā, & durat in quantū infamia etiā durat: vnde ablata infamia tollitur irregularitas, argument. cap. Cum cessante de appellat. tom. 5. disp. 48. sect. 2. §. Primo certum est. & seqq.

11. Irregularitas, quæ oritur ex infamia, non tollitur per penitentiam, & emendat onē si peccata sunt quæ redeunt perso-

nam infamem, ex eo præcisè, quod simul commissæ sunt, quia penitentia nō facit innocentē, & ita non tollit infamiā, quādo illius fundamentum est solum, hoc cōmississe delictū. Vnde est necessaria dispensatio: secus vero dicendum, quando peccata redeunt hominem infamem, ex eo quod in eis perseveratur publice, vt permanendo in concubinato: tūc enim penitentia, aut emendatio tollit talem infamiam. tom. 5. disp. 48. sect. 2. §. Contra hanc.

12. Quodlibet crimen, seu peccatū mortale publicū cōstituit hominem canonice infamē, atque adeo irregulārē, quando in eo statu publice perue- rat, ex cap. Testimoniū. de testib. cap. Constituimus. 3. q. 5. cap. Infame. cap. Illi. 6. q. 1. At vero quando infamia per iudicis sententiam, vt per legem ipso facto imposita est, tunc irregularitas orta ex illa non auferatur per penitentiam, sed per dispensationem, vt est verissimum, & commune. tom. 5. disp. 48. sect. 2. §. Sed vltimus, & seqq.

13. Quando penitentia nō sufficit, solus Papa potest in irregularitate orta ex infamia, dispensare directe: quia nulli alteri commissum legitur: quāuis indirectè auferri possit, per potestatem Ciuilem. Quod censet verum, & late probat r. o. ster Doctor. tom. 5. disputat. 48. sect. 2. §. Circa hanc vero, & sequenti.

Syluest.
Infamia,
& irreg.
Nuu. c. 27
n. 104.
M. iolus
lib. 3. c. 1.

De Infamia.

*Vide Sylu.
verb Bapt.
6. n. 2.
Tabien. 8.
Augel 7.
n. 4.*

14. Infamia facti tollitur per baptismū digne susceptum; per baptismum enim tolluntur omnino peccata, & quidquid ex peccatis, ut peccata sunt, nascitur: vnum autem ex his, est infamia: secus dicendū ex infamia iuris, tā civilis, quam Canonici: quia hoc nō expectat per se, aut intrinsece ad effectū baptismi. Vnde si Iudæus Romæ, vel Turca hic per sententiā esset condēnatus, vel flagellatus, ut fur, quāvis postea baptizaretur, maneret infamis civiliter, & inhabilis ad omnes actus civiles, quibus talis infamia priuat. *tom. 5. disp. 48. sect. 2. §. Tandem inquiri potest & seq.*

15. Infamis per leges civiles infidelium, si baptizetur, non manet infamis, nec irregularis: quia quando canones dicunt omnes illos esse infames, quæ leges civiles tales efficiunt; videntur plane loqui de legibus civilibus, quibus Principes, vel Reipublicæ Christianæ utuntur, & de infamia, quæ intra Ecclesiam existit. *tom. 5. disp. 48. sect. 2. §. Dixi autem.*

16. Ex infamia facti, quæ non fundatur in proprio peccato ipsius personæ, non oritur irregularitas; secluso speciali iure; quia secluso humano iure, nullus sine culpa propria notatur tali infamia, quæ reddat illum inhabilem, vel moraliter impeditum ad aliquos actus legitimos, vel honores: ergo nec ad ordines. *tom. 5. disputat.*

48. sect. 3. §. Communis, & certa doctrina.

17. Sunt aliqui casus in quibus irregularitas incurritur ex infamia absque proprio delicto, hoc patet primo in filiis eorum, qui violentas manus in Cardinales Sanctæ Ecclesiæ Romanæ iniecerunt, *cap. Fel ces, vers. quod si quis. de panis. in 6.* Secundo, in filiis prædicatorum, qui committunt crimen læsæ maiestatis. *leg. Quisquis. §. Filijs. Cod. ad legem Iuliam. Maiestatis. & in his duobus exemplis sunt infames, tom. 5. disput. 48. sect. 3. §. Secundo assero.*

18. Filij viliū personarū, quæ alicuius artis infamiæ vſu sunt infames, secundum aliquod ius; ut histrionum, gladiatorum, carnificum, macellariorū, &c. non sunt infames, nec irregulares: quia secluso iure ignominiosum munus, aut ignobilitas, nec ipsam personam, nec filios reddit irregulares, ut significauit *Gloss in cap. Quoniam. ver. Inuidiam. 24. q. 1. & dato casu, quod sint parentes infames filij non erunt: quia nullo iure est expressum. tom. 5. disp. 48. sect. 3. §. Aliud exemplum.*

Infans,

1. Infantibus in utero materno morientibus, non fuit prouisum, sicut reliquis; quia pro illo statu non censentur capaces

*Vide Mat.
ial. lib. 3. c.
n. 5.*

remc.

remedij, quod per homines, & modo accomodato hominibus applicari possit, cum nondum in hanc lucem sint edicti, & vix cadant sub cognitionē humanā. Item quia ut ait August. secluso speciali privilegio, numquam potuit homo renasci prius, quā nasceretur ex vtero matris, & iustificatio, quæ fit aliquando in vtero matris, semper existimata est fieri speciali privilegio. Ratio autem huius rei petenda est ex divina providentia, & voluntate. Vnde interdum permittit Deus, ut infans moriatur in vtero matris absque remedio ad ostensionem iustitiæ suæ, & aliquando permittit, ut aliqua ex parte egrediatur ex vtero, ut baptizari possit ad ostensionem gratiæ & electionis suæ, *tomo 4. disputatione 4. sectione 1. §. Nihilominus, & disputatione 27. sectione 3. §. Ad fundamentum, & §. Ad ultimam confirmationem.*

2 Infantibus legis gratiæ nō minus prouisum est quam legis naturæ, aut veteris; quia quantum materia, seu signum baptismi sit definitum ad talem ceremoniam, quæ non erat determinata in lege naturæ, nihilominus tam communis est hæc materia baptismi, & tam facile applicari potest eius ceremonia, ac si esset indifferens, & qualibet ceremonia sufficeret, sicut in lege naturæ sufficiebat, & aliunde facilius potest baptismus applicari propter maiorem fidei

cognitionem, & certiore ipsius baptismi institutionem, *tomo 3. disp. 27. sect. 3. §. Ad secundam confirmationem.*

3 Infans in fluxum proiectus à ministro cum debita intentione formam baptismi protegente, baptizatus manet, quantum numquam emergeat, sed solum detur sufficiens ablutio, quia dantur omnia essentialia. scilicet materia forma, intentio ministri cum debita intentione, *tomo 3. disp. 20. sect. 2. §. Respondent aliqui.*

4 Infantes per æqualia media iustificati, & in eo statu ortui, æquales etiam in gloria erunt, in multis tamen poterit esse maior, & in alijs minor, propter diversitatem mediolorum, quæ varietas pertinet ad ostensionem divinæ gratiæ, & ad decorem, & ad splendorem divinæ gloriæ, *tomo 3. disp. 28. sect. 3. §. Qua propter.*

5 Omnes, & quilibet infantes sunt capaces martyrij, *D. Thom. 2.2 q. 124. art. 1. ad 1. & quodl. 6. art. 4. Richard. in 4. dist. 4. art. 2. q. 3.* quod non potest sine temeritate negari, patet enim exemplo sanctorum Innocentium, quos martyres fuisse constat ex traditione, & usu Ecclesiæ celebrantis festum eorum, tanquam vere martyrum, & proponit eis recitandum officium martyrum, eosque martyres appellatum in collecta, tum in oratione, & in himno, ut per se constat, *tomo 3. disp. 29. sect. 1. §. Di.*

tendum ergo est primo, & seqq.

Infirmitas

De Infirmario, & ingratitude.

Infirmarius.

1 Habentes curam infirmorum, nunquā fiunt irregulares ratione accelerationis mortis, nisi interueniat culpabilis negligentia, ita ut periculum accelerationis fuerit preuisum, vel praevideri potuerit, & ex notabili negligentia pertermisum fuerit. Est communis sententia: idem dicendum de clericis, exceptis casibus in iure expressis, quibus est, in cap. Tus nos de homicid. Vbi clericus exercens artem chirurgiæ, etiam si ex culpa infirmi sequatur mors, manet irregularis, quia actio illi illis prohibita est quia periculosa, *tomo 5. disp. 47. sect. 7. §. Vnde etiam concluditur, & seqq.*

Ingratitudo.

1 In primo peccato mortali includitur circumstantia ingratitude non solum ratione beneficii creationis, & aliorum, quæ homo à Deo recipit, sed etiam propter speciale beneficium perseverantia, & innocentie quod usque ad illum terminum recepit, cum hoc etiam magnū est diuinæ gratiæ beneficium, cui homo est specialiter ingratulus amittendo innocentiam, *tomo 4. disp. 13. sect. 3. §. Vltimo concluditur.*

2 Ille, qui habuit innocentiam per longum tempus, & postea peccauit, deinde vero per pe-

nitentiam gratiam recuperauit, magis ingratus in hoc secundo peccato est, quam in priori. Ratio est: quia posterius peccatum semper est contra omnia beneficia præcedentia, *tomo 4. disp. 13. sect. 3. §. In hoc autem ultimo.*

3 Peccati remissio non est causa adæquata similis ingratitude in subsequenti: quia hæc circumstantia generalis est. Item ingratitude circumstantia quibusdam peccatis specialiter tribuitur propter peculiarem repugnantiam, quam habent cum diuina misericordia, & gratia, licet in quocūque peccato mortali commissio post remissionem præcedentium huiusmodi circumstantia inueniatur, *tomo 4. disput. 13. sect. 3. §. Tertio obseruandum, & seqq.*

4 Circumstantia ingratitude non dat specialem malitiam, nisi sit specialiter extenta. Ratio est: quia si ut actus interior obsequij, & beneficii erga alterum, ut sit gratitudo necesse est, ut ex intentione grati animi procedat, ita etiam iniuria, vel offensio benefactoris non habet specialem malitiam ingratitude nisi, vel sit specialiter intentata, vel nisi alia circumstantia temporis intercedat, pro quo gratitudinis præceptum specialiter obliget, *to. 4. disp. 13. sect. 3. §. Et in huiusmodi vir- tutibus.*

Innocentia

Tabiena
irreg. 3. n.
12 & 13.
Armilla
48. Aug.
homicidii
2. n. 14.
Syluest. q.
11.

Innocentia.

§. I.

1. Triplex reperitur gradus innocentia. 1. est si homo preueniens ad vsum rationis conferuetur, sine nouo peccato mortali, non tamen accipiat remissionē peccati originalis, nec veram iustitiam, quæ innocentia non est vera, sed secundū quid, quia solum illa est vera, quæ habet iustitiam apud Deum. 2. est, quem homo habet post acceptam gratiam baptismalem, quando diu mortaliter non peccat. 3. denique est, quo homo iustificatus antequam peccet mortaliter, ita conferuetur vsque ad finem vitæ, & potest talis innocens comparari cum alio homine, qui post multa peccata peruenit ad finem cum æquali gradu gratiæ, & sanctitatis, *tomo 4. disp. 1. 3. sect. 3. §. In hac ergo, & seqq.*

2. Innocentia non est specialis virtus, ut certum est, sed significat solum quādam continuationē in iustitia absque interruptione per peccatum, quæ interruptio, si semel facta est, non potest fieri per penitentiam, ut facta non sit, & ideo licet omnes virtutes restituantur, non restituitur innocentia, non enim restituitur illa continuitas, seu perseuerantia, *tomo 4. quæst.*

89. art. 3. §. Sed oritur
difficultas in co-
mento.

*Interdictum quoad nomen,
definitionem, & diui-
sionem.*

1. **N**omen, Interdictum, relictis alijs significationibus, significat quandam specialem Ecclesiasticā pœnam priuationis quorundam bonorum Ecclesiasticorum, quæ per modum censuræ imponitur, germana autem definitio traditur sic: Est censura Ecclesiastica prohibens vsum quarundam rerum diuinarum, ut fidelibus communem, quatenus talis est, *tomo 5. disp. 32. sect. 1. §. Ut nominis ambiguitas, & seqq.*

Cap. Non est vobis de sponsal. & cap. quod in te depœnit. & remiss.

2. Interdictum diuiditur in locale, & personale ex cap. præfenti, cap. Si sententia, cap. Si ciuitas de sent. excom. in 6. Locale dicitur, quod directe tendit, aut fertur ad locum ad quod reducitur de ambulatoriū; personale vero est, quod immediate dirigitur ad personam, vtrumque ex his diuiditur in generale, & speciale, ex cap. Cum enim partibus de verb. signif. generale est, quod in aliquē locum, quasi generalem, & plura partialia loca cōplectentem, dirigitur, speciale vero est, quo specialis locus, nimirum hæc, vel illa Ecclesia intenditur, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Primo, ac præcipue, & seqq.*

2. Interdictū

De Interdict. quoad nomē defin. & diuis. §. 1.

3 Interdictum personale diuiditur in generale, & speciale, generale est quod respicit aliquod corpus politicum, collectivum plurium personarum, & personas singulis solum, ut sunt partes talis communitalis, iuxta cap. Si sententia de sent. excom. in 6. Particulare vero est, quod in determinatam, aut determinatas personas fertur, tomo 5. disp. 32. sect. 2 §. Tertia diuisio, & sequenti.

4 Item interdictum in totale, & parziale diuiditur, totale appellatur, quod simpliciter fertur quoad omnes effectus interdicti, quod erit quando interdictum in locum, seu personam profertur absolute, & sine ulla determinatione, parziale vero erit quando solum fertur quoad vnum, vel alium effectum quod erit quoties verba iuris, vel sententiae ita illud lemit ueritur, ubi gratia, si dicant ab ingressu Ecclesiae, iuxta cap. Is qui de sent. excom. Item diuiditur in interdictum à iure, & ab homine. Item denique aliud est, quod ponitur per modum censuræ propter contumaciam, & aliud, quod fertur in puram penam. De quo vide tomo 5. disp. 32 sect. 2. §. Quarta diuisio, & seqq.

Syluest. in
terdictum
q. 3.

5 Interdictum omnium templorum est particulare, est certum, & commune. Ratio est: quia tunc non interdictur ciuitas, aut castrum, vel aliquid simile, quod necessarium est ad generale in-

dictum locale, tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Tandem dabitur hic. Item interdicto templo interdicuntur loca sacra ei annexa. ff. capelle, & cimiterium, quia censetur vnum corpus sacrum cum illo efficere, tamen interdicto cimiterio, aut capella, non interdicitur Ecclesia, quia principale non sequitur accessorium. Ibidem §. Atque ex hoc exemplo, & §. Sed in hoc dicendum.

6 Interdicto populo, clerus non manet interdictus, quia, iuxta usum Ecclesiae, & iuris canonici, populus simpliciter dictus solet à clero distinguui, & pro laico accipi, quia habet omnino iura diuersa. Vide cap. Si sententia de sent. excom. in 6. tomo 5. disp. 32 sect. 3. §. In quo posset. Itē interdicto clero, non interdicuntur religiosi, aut religiosæ, nec vice versa, quia in odiosis nomine clerici non veniunt religiosi, etiam si infauorabilibus veniant, & ita e contrario, nomine religiosi, non veniunt clerici. Ibidem §. Aliud debitum est.

Conar. in
c. alma p.
2. §. 8. n.
8.

7 Interdicta terra alicuius domini plures habentis, quando locutio est in singulari, & sine signo distribuyente, non comprehendit plures terras non continuas, non componentes vnum corpus politicum, quod sub propria significatione huius iuris cadere possit, quia terminus in singulari numero multa in rigore non comprehendit, nisi copulatur si distribuatur, vel collatur si

in ea significatione sumi potest. At vero quando dicitur terra, vel ciuitas Petri in rigore sermo nis significatur illa, cuius ipse est Dominus, & si æque possideat plures terras, per se loquen do talis locutio ambigua est, & propterea sententia nulla, nisi in illa vox soleat accipi pro principaliori, v.g. quæ est caput sui status, aut in qua habi tat, aut in qua commissit deli ctum, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Ad hoc autem.*

8 Quando aliquis possidet plures terras in æqualibus titu lis, si locutio sit singularis, in telligitur de illa, quæ propriissi me est sua, idest, cuius est abso lutus dominus, licet habeat alias in emphiteusim, vel in vsu fu tûrum, &c. Si vero locutio sit generalis cõprehenduntur om nes iuxta vim verbi quod adiun gitur, & modus possessionis talis terræ, vt v.g. si verba sint: *Terra, aut regena Petri; & sic de alijs, tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Tertia regula.*

9 Interdictum totius parro chie simpliciter est generale, quatenus comprehendit totum ambitum, & districtum parro chie, quia tale interdictum ha bet obiectum collectivum, & illud respicit totum quodam quod generaliter prohibet, quod vero sit pars ciuitatis, est accidentarium ad rationem ge neralis interdicti, vnde licet in quadam ciuitate interdicator to

ta parochia, v. g. sancti Ioannis Baptista, generale interdictum est, si absolute, & sine addito po natur, quod est notatione dig num, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Hac sententia absolute, & seqq.*

10 Interdicta tota ciuitate licet vna, aut altera parochia exima tur, interdictio est generale: quia particularis exceptio, & parti culare privilegium non tollit absolutam generalitatem, nam simpliciter verum est dicere ta lem ciuitatem esse interdictam, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Sed quid si interdicator.*

11 Interdictum generale loci habet suum effectum in lo cis particularibus, quia actiones, quæ interdiciuntur non exer centur in loco in genere, sed confusso sumpto, sed in hoc, vel illo loco determinato. Item per generale interdictum, vel particulare loci cõprehenditur Ecclesia exempta à iurisdictione eius, qui interdictum tulit, vnde nulla Ecclesia religiosorum, quatenus exempti sunt, excipi tur ab obseruantia interdicti ge neralis ab ordinario positi in to ta ciuitate, iuxta *Concil. Trident. sess. 25. cap. 12. & 22. de regulari bus, tomo 5. disputat. 32. sect. 2. §. Ex dictis in hoc dubio, & §. His etiam annexam est.*

12 Interdictum collegij gene rale est: quia tale interdictum non fertur in determinatâ perso nâ, vnâ, vel plures, sed in qt od dâ corû polliticû, quod collecti

Syluest. verb. in terd. 4. q. 3

Nag. 27. n. 166

De Interdict. quoad nomē defin. & diuis. §. I.

co nomine optime significatur. *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Non vero nulla.*

13 Per generale interdictū personae interdicuntur si quae personae, quae sunt partes communis in qua fertur, & non aliae, neque totum corpus aliter quam in singulis partibus, ut tales sunt, ex *cap. Si sententia de sent. excom. in 6.* Quia sententia solum extenditur ad personas in quas fertur, & non extra, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Secundum dubium.*

14 Interdicto populo generaliter, etiam habitantes in sub vrbeis interdicuntur; quia reuera sunt ciues, & partes huius populi, nec excipiuntur nobiles, nisi habeant aliquod priuilegium; tamen non interdictur habens duo domicilia, ut vnum in loco ubi est interdictus generaliter populus, & alium alibi ubi non est interdictum, quia non est maior ratio cur sentiat onus vnius communis, quam libertatem alterius cum vtrique aequae sit pars. Idem dicendum de habitante in loco interdicto, ut hospes, etiam si longuo tempore, quia reuera non est pars communis, unde scholasticū habitans Conimbricæ, etiam si populus Conimbricensis interdicatur, non erit interdicti, ut tenet certa sententia, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. primo, vero pars, & seqq. & §. secundum exemplum.*

15 Interdictum generale lo

cale virtute semper includit interdictum personale particulare ex *cap. Si sententia de sent. excom. in 6.* Non tamen concurso, quia si interdictum personale loci non infert interdictum generale loci, multo minus interdictum speciale loci personale illud infert, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Atque hinc a fortiori.*

16 Interdictum particulare ferri potest sine generali eiusdem generis, & e converso: quia censura vnius personae ex vi sua non extenditur ad communitatem, & idem est de particulari loco respectu communis, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. ultimo dubitatur.* At vero generale non sine particulari materialiter, & non formaliter ferri potest. *Ibidem.*

17 Interdicto aliquo loco communi interdicuntur omnia particularia, vel partialia loca sub illo comprehensa, & nullū aliud, quia non est maior ratio de vno loco particulari, quam de alio in eodem toto comprehensis: quid vero intelligatur per loca particularia? consule iuri, & si nihil disponit, observa verborum proprietatem, & magis receptam & usitatam eorum significationem, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Secundo dicendum est.*

18 Interdicta diœcesi, a ut ciuitate in qua est Ecclesia cathedralis, manet talis Ecclesia interdicta, est certum: tamen si interdictum esset speciale sub generali nomine, & distributio

ne Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis, effec vtrūque probabili contraria opinio, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Primum sit.* Item interdicta ciuitate loca extra muros manent interdicta, si sint sub vrbia, vel ædificia, quæ continentia appellantur; ita traditur in *cap. Si ciuitas de sent. excom. in 6.* Quid vero intelligatur per hæc loca contenta, sub vrbia, vel ædificia, cum non sint per legē taxata, necessario debes interpretari iuxta prudens iudicium, vel iudicis, si declarare velit, vt Gloss. & Doctores in dicto capite dicunt, vel si nolit, Doctorum & sapientium hominum, qui spectare debent, an in tali loco sic distant respectu talis populi procedat prædicta ratio, quod si ibi celebrentur diuina, oriatur occasio continendi interdictum, tunc enim interpretabimus talem locum esse interdictum, & non alios. *Ibidem §. Secundum exemplum.*

19 Speciale interdictum vnius templi, non comprehendit illi contigium pariete communi, vel cæmeterio. Ratio est: quia contiguitas non tollit distinctionem: tale autem interdictum solum fertur in vnum determinatum locum. Vide *cap. Si ciuitas de sent. excom. in 6. tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Sed in hoc.*

2 Personale, & locale interdictum quatuor modis possunt inter se conferri. scilicet generale cum generali, & particulare cum

particulari, vel generale personale cum particulari locali, aut generale locale cum particulari personali. Item interdictum generale locale non infert personale generale, neque è conuerso loquendo per se sumitur ex *cap. Si sententia de sent. excom. & cap. 1. de vsur. in 6. tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Vltimo dubitatur, & sequenti.*

§. II.

Interdictum quoad effectum.

Nomine omnium sacramentorum administratio, seu receptio, est prohibita tempore interdicti: est communis Doctorum Theolog. & sumistarum, constatque ex *cap. Alma mater de sent. excom. ibi. certis casibus, & sacramentis exceptis, tomo 5. disp. 33. §. Ratio dubitandi ante sect. 1.*

2 Per nullum prohibetur passiva, aut actiua administratio, siue priuata, siue solenis sacramenti baptismi. Vide *cap. Responso de sent. excom. cap. Non est verbis de sponsalib. & cap. Quoniam de sent. excom. in 6.* Hæc enim iura absolute loquuntur. Vnde parochus, cuius parochia, est specialiter interdicta, non tenetur aliam adire ad baptisandum, nisi oriatur scandalum, solus autem dās causam interdictio, aut specialiter

Vide Sylu. interdictum 5. n. 9. Nau. c. 27 n. 178. Couar. c. Alma p. 2. §. 2. n. 7.

ter interdictus, non potest illud ministrare, nec illi ministrari, *tomo 5. disp. 33. sect. 1. §. Primo ergo, & seqq.* Quod dictum est de baptismo eodem modo dicendum de sacramento confirmationis, ut constat ex tit. iuribus, & eisdem de Chrismate cōficiendo in die Cænæ Domini, qui enim dat formam, dat etiam consequentiam ad formam. Item qui dat, aut concedit aliquid, etiam concedit, quæ ad illud necessaria sunt, ut supponunt leges etiam civiles. *Ibidem §. De confirmationis, & seqq.*

3. Sacramentum pœnitentiæ potest cuicumque tempore interdicti, siue localis generalis, siue personalis generalis administrari. Sola autem persona specialiter interdicta, vel quia causam dedit interdicto, prohibetur hoc sacramentum ministrare, aut suscipere, tamen sacramentum hoc ministratum à persona specialiter interdicta, & nominatim denunciata, erit validum, quia interdictum non tollit iurisdictionem. *Vide cap. Alma mater de sent. excom. 5. disp. 33. sect. 1. §. De hoc etiam, & sequenti.*

4. Sacramentum extreme *Cap. Quod vnctionis tempore interdicti, nec etiam ob mortis periculum dari potest, idque intelligendū non solum de solemnitate accidentali, sed de substantiali sacramento: quoniam personæ quæ vngi debeat sint clerici, aut re-*

ligiosi. *Vide cap. Quot in te de pœnit. & remiss. tomo 5. disputatione 33. sect. 1. §. De hoc sacramento, & seqq.*

5. Sacramentum ordinis tam laicis, quam clericis non potest ministrari tempore interdicti: quia prohibitio est generalis, & nulla facta est mentio de sacramento ordinis: extra locum tamen interdictum, potest suscipi hoc sacramentum ab illo, qui non dedit ei causam, ut constat, *tomo 5. disp. 33. sect. 1. §. De hoc sacramento non inuenio, & seqq.* De sacramento Eucharistiæ, vide eodē verb. §. 18. De matrimonio item proprio verbo infra.

6. Ecclesiæ ingressus non est prohibitus interdictis, quando in illa non celebrantur diuina officia, quia nullo iure cautum est, nisi quando specialiter exprimitur. Quoniam in Ecclesiâ sit sanctum Eucharistiæ sacramentum ad videndum omnibus positum, quod vocat (estat de. seneerrado) non enim prohibetur, nisi in missa, quatenus prohibitum est videre aliquam partem missæ, *tomo 5. disp. 34. sect. 1. §. Tandem interrogabit, & disp. 35. sect. 4. §. De interdicto ergo.*

7. Missa sacrificium tempore interdicti generalis loci, licet *Nau. cap. antiquitus, iuxta cap. Permittimus 27. n. 174 de sent. excom. tantum semel in Conar. c. hebdomada possit fieri, nunc ve. alma p. 2. ro quotidie cum limitatione cap. §. 4. n. 4. Alma mater de sent. excom. ff. suis sa voce, ianuis clausis, non pulsatis campanis.*

campanis, & expulsis person aliter interdictis, & qui interdicto causam dederunt, & denique non habentibus privilegium siue iuris communis, siue particularis alicuius bullæ, vt supponitur in Clement. 3. de sent. excommunicat. tomo 5. disputatione 34. sessione 1. §. Per interdictum, & seqq.

Nau. c. 27
n. 177.
syluest. in
terd. 5.
n. 7.
8 Campaniæ tempore interdicti possunt pulsari ad consolationem, salutationem angelicam, ad significandas horas diei, & semilia, quia illa pulsatio non est simpliciter prohibita, sed solum vt circumstantia diuini officij, tomo 5. disp. 34. sect. 1. §. Ex prædicta etiam ratione.

9 per omne interdictum personale prohibetur celebratio, administratio, seu assistentia in missa, seu diuinis officijs, siue in loco interdicto, siue extra, iuxta cap. Si ciuitas, & cap. Si sententia de sent. excommunicat. in 6 & cap. 3. & 4. de cler. excommunicat. ministr. tomo 5. disp. 34. sect. 2. §. De personali.

10 Quando persona interdicta adest si sacerdos celebrat in loco interdicto, sitim debet cessare per modum præsupra explicatum circa excommunicationem, nolentē exire ab Ecclesia, quia dicere sacrum in loco interdicto per se est iure prohibitu, ergo solum licet cum moderatione, & cōtione cap. Alma mater de sententia excommunicat. c. Exclusis interdictis, &c. At vero si sacerdos celebrat in loco nō

interdicto, non debet sacerdos ob hanc causam omittere missam, quia de hoc non est vlla prohibitio, nec cogens ratio, quauis noster Doctor affirmat se illam dicere cum formidine non enim inuenit casum expresse tractatum, ac definitum à Doctoribus, tomo 5. disp. 34. sect. 2. §. De distinctione ergo, & seqq.

11 Oblationes ab interdicto factæ in missa non sunt accipiendæ, quia sunt prohibita ratione interdicti etiam localis, & à fortiori personalis, multoque magis specialis, quia tota missa, sollemnitas, aut quælibet pars eius prohibita est ex vi interdicti: ergo, & oblatio prout in missa facta, tomo 5. disp. 34. sect. 1. §. Tandem, & seqq.

12 Laicus potest tempore interdicti in necessitate ministrare sacrum facienti, dumodo alius inhabilis non sit, v. g. excommunicatus, interdictus, seu causam dederit interdicto, quia licet hoc non sit concessum laico ratione sui, est tamen concessum ratione sacerdotis, tomo disputatione 34. sect. 1. §. Dico autem per se.

13 Persona non interdicta potest missam audire ab interdicto non denunciatio, iuxta Extrauag. ad euitanda. Idē dicendum si persona sit interdicta nominatim denunciata: quia cooperatio cū persona interdicta ad rē diuinam faciendā ex natura rei est prohibita suppo-

Couar. c.
Alman. 5.
Nau. n. 85

De Interd. quoad causam suffic. & subiect. §. 3

ta tali censura, sola autem præsentia, seu auditio missæ, quam talis persona dicit, absque inductione, & consilio minime prohibita est: nullum enim, est ius prohibens, *tomo 5. disp. 36. sect. 2. §. Dubitari vero, & seqq.*

14 Missa non potest celebrari coram persona interdicta, nam iura semper admonēt, ut personæ interdictæ excludantur, ut patet *cap. Permittimus de sent. excom. & cap. Alma eodem tit. in 6.* Unde certum est ministros Ecclesiæ teneri rem diuinam non facere coram persona interdicta, & facere quantum in se fuerit ut expellatur, *tomo 5. disp. 34. sect. 2. §. Rursus vero.*

§. III.

Interdictum quoad causam efficientem, & subiectum.

1. **I**nterdictum potest, & à iure, & ab homine ferri quoad 1. patet ex multis capitibus iuris in quibus est imposita sententia interdicti de quibus infra, quoad 2. probatur ex *cap. ultimo de sent. excom. in 6.* Nā hæc potestas in omnibus residet, *tomo 5. disp. 36. sect. 1. §. Dæ regula.*

syluest. in verd. 3. q. 3. & suspendere, potest censuram 3. Conar. interdicti ferre iuxta cap. Cum Ec in c. alma clesiarū de offic. ord. Itē qui potest cō p. 2. §. 2. dere ius canonicū, & sub cēsuris num. 6. ad illud obligare, potest ipso iu-

re interdictum ferre. Ab homine autem interdictum ferri potest, ab habente potestatem ordinariam, aut delegatā, ut colligitur ex *cap. Sane de offic. deleg. & cap. Episcoporum de priuileg. in 6.* Ordinaria potestas residet in Summo Pontifice, Episcopis, Concilio generali, aliquibus Abbatibus participantibus iurisdictionem quasi Episcopalem, & in alijs, *tomo 5. disp. 36. sect. 1. §. Secunda regula, & seqq.*

3 Episcopus potest interdictum ferre sine consensu capituli, tamen in clericos, quā in laicos, iuxta *cap. 3. de consuetudine in 6.* Capitulum vero iure ordinario non habet potestatem ferendi interdictum sine consensu Episcopi, ex *cap. Quæ sunt de his, quæ sunt à maior. part. cap. de habentibus potestatem hanc delegatam non tractat noster Doctor, cum sit res pendens à voluntate delegatis, tomo 5. disp. 36. sect. 1. §. Specialiter autem, & §. Rursus inquiri potest.*

4 Solus Summus Pontifex potest interdicare vniuersam terram, nullus enim habet absolutam iurisdictionem supra illam excepto illo. Item concilium generale, sede vacante legitime congregatum. Episcopus vero solum totam suam diocesium cum habeat sufficientem iurisdictionem, etiam quoad loca exempta, iuxta *cap. Cum inter. de consuetud. Quod interdictum non potest extendi ultra terminos suæ diocesis, ex vi ordinariæ*

ria iurisdictionis, extra enim illos iurisdictione non habet, *tom. 5. disp. 36. sect. 2. §. Suppositis diuisionibus, & seqq.*

5 Interdictis aliquo loco generaliter, etiam interdicuntur omnia particularia, etiam non sacra. Item possunt specialiter interdici, quia nulla est ratio, cur non possit locus non sacer, per se solus interdici, sicut interdicitur, ut pars alicuius loci vniuersalis, tamen moraliter loquendo nunquam fit, quia esset inutile, & superuacaneum, *tom. 5. disp. 36. sect. 2. §. Tandem dubitari potest.*

6 Interdicto aliquo loco, si illi adiungatur alius, ut pars eius, licet minus præcipua, & quasi accessoria, etiam manet interdictus, quia eo ipso, quod fit pars illius totius interdicti, statim participat vinculum eius, *tom. 5. disp. 36. sect. 2. §. Ratio est.*

7 Omnes personæ, quæ ex communicari possunt, etiam interdici queunt, quantum est ex parte personæ, si concurrat causa, *terdict. 3.* & iurisdic. sufficiens, ex parte *Nau. c. 27* enim fidelium eadem est capacitas ad quamcumque censuram *tom. 5. disp. 36. sect. 2. §. Dico seum da.* Tamen Episcopi non comprehenduntur in generali lege, seu sententia interdicti, ut statutum est, in cap. *Quia periculosum de sent. excom. in 6. Ibidem §. Sed propter.*

8 Communitates etiam possunt interdici, ex cap. *Si senten-*

tia de sentent. excom. in 6. Item in interd. etiam generale personale ligat etiam personas innocentes sine propria culpa, non ratione sui, sed ut sunt partes talis communitatis, ut constat ex dicto cap. *si sententia tom. 5. disputatio ne 36. sect. 2. §. Sed præter, & sect. 3. §. Una vero.*

9 Infantes, & perpetuo amentes non ligantur interdicto particulari personali, non enim infertur, nisi propter propriam culpam, cuius sunt incapaces. Item non ligantur interdicto generali personali; quia hæc censura, est quædam priuatio diuinorum officiorum, quia supponit capacitatem in eo, qui priuatur. Item non priuantur sepultura Ecclesiastica, per interd. etiam generale personale, licet priuentur per generalem interd. localem, quia interd. etiam personale afficit personas, locum autemabilem relinquit: at vero interd. etiam generale loci afficit locum, & absolute prohibet in illo fieri Ecclesiasticam sepulturam, *tom. 5. disp. 36. sect. 2. §. Hic vero, & seqq.*

10 Infans, qui durante interd. personali peruenit ad usum rationis, statim incipit in interd. ligari. Idem dicendum de infantibus denuo natis durante interd. per plures annos, idem de eo, qui durante interd. etiam denuo fit membrum communitatis interdictæ, quia statim participat vinculum eius, *tom. 5.*

De Interdicto quoad causam finalem, §. 4.

disp. 36. sectione 2. §. Hic vero tertio & seqq.

11 Nemo potest à se ipso inter dici directe, vel indirecte, quia ligare aliquem interdicto pertinet ad potestatem coercitiuam, quam nemo potest habere in se ipsum, nec directe, nec per redundantiam, repugnat enim aëritualis iurisdictionis, qui de se coactionem includit, *tomo 5. disputatione 36. sect. 2. §. Vltimo cir. personam, & seqq.*

*Cap. Si
sententia.*

12 Quando ob communitatis delictum ipsa communitas interdicitur, omnes de tali ciuitate, seu oppido, qui illi causam dederunt tantum, & non innocentes specialiter interdiciuntur, quia interdictum illud non fertur directe in ipsum populū, sed in locū eius: ergo ex vi formæ interdicti non extenditur ad ipsas personas, iuxta *cap. Si sententia de sent. excom. in 6.* Extentio autem virtualis solum est ad eos, qui culpabiles existerunt, ut constat ex eodem *cap. ergo nō extendenda ad innocentes, tomo 5. disp. 37. sect. 1. §. Atque hac sententia.*

§. III.

Interdictum quoad causam finalem.

1. **I**nterdictum personale speciale non potest in aliquem ferri, nisi propter propriam culpam

eius: quia est pœna, & requirit culpam, quæ debet esse mortalis, cum priuet hominem maximis bonis, quantum sufficiat venialis, si interdictum sit leue, & lemitatis, non in totum, sed ex parte, *tomo 5. disp. 36. sect. 3. §. Dico ergo primo, & seqq.*

2 Interdictum personale generale longe grauiorem causā, & culpam requirit, quam speciale, quia hoc interdictum longe grauius est, quam speciale, *Cap. Si sententia de sent. excom. in 6.* non tamen eam exigit in omnibus personis, quæ tali interdicto ligantur, ut est in *cap. Si sententia de sent. excom. in 6.* sed exigit eā in corpore morali, ut tale est, vel in magna parte personarum eius, vel in capite, v. g. si dominus, vel rector populi causam dedit interdicto, vel si delictum procedat à communitate, ut talis est. ff. à capitulo, à collegio, &c. ut constat ex capite cit. *tomo 5. disp. 36. sect. 3. §. Dico secundo, & seqq.*

3 Interdictum locale generale, ut iuste feratur, requirit *Syluest. in terd. 3. q. 5* causam grauiissimam, quæ non solum peccatum mortale contineat, sed etiam sit generalis ex *Nau. c. 27. num. 168.* peccato aliquomodo publico, seu communi procedens, ita sentiunt communiter omnes, quia hoc interdictū etiā est censura, & pœna grauiissima, quoad secundam partem cōclusionis, vide *cap. Nō est, vobis de espōsalib. vbi propter peccatum regis regnū eius interdictū subijcitur, & cap.*

Si

*Si sententia de sent. excom. in 6. Vbi
habetur propter peccatum do-
mini, aut rectoris per se interdi-
ci ciuitatem, ergo non solum
requiritur culpa mortalis, sed
quod sit generalis. ff. Principis,
seu communis, t. 5. dispo-
36. sect. 3. §. Dico tertio.*

4 Ob peccatum spiritualis
pastoris, v.g. Episcopi, potest
poni interdictum generale, iux
ta cap. Sane 2. de offic. deleg. Item
potest imponi commissione Sā
mi, Pontificis propter tempora
le debitum iuxta Extranag. prou
ide de sent. excommunicat. Interdi
ctum vero particulare loci, v.
g. in priuata Ecclesia, potest
poni sine licentia Pontificis,
quia, vt probabilius est, ibi tan
tum est sermo, de interdicto
generali loci. Idem dicendum
de interdicto generali personali
vt tenet Doctor noster cum Pa
norinit. in cap. Cum in partibus
de verb. signif. tomo 3. d. sp. 36. sect.
3. §. Dubitari tamen solet, & seqq.

5 Interdictum locale particu-
ulare, etiam requirit culpam
grauem, & aliquomodo com-
munem, quanuis minorem,
quam interdictum generale
cum sit multo minus grauis pœ-
na, quam generale, est enim
etiam pœna grauis redundans
in gratiam plurimorum persona-
rum, etiam innocentium, vnde
semper exigit peccatum morta-
le, & non vnius personæ parti-
cularis, cum pœna sit aliquomodo
communis, *tomo 5. disp. 36.*

Ječ. 3. §. Vltimo dicendum.

6 Interdictum locale, aut generale personale, non in pœnam delicti, sed tantum ob contumaciã ferri potest, quia tunc solum est remediũ efficax ad reprimendũ inobedientes Ecclesiæ, & ad defendendũ Ecclesiæ autoritatẽ, & potestatẽ; quod non possit ferri solũ in purã pœnã, patet, quia neq; in iure tale interdictũ inuenitur, neq; à iudicibus Ecclesiasticis aliquando ita fertur, *tomo 5. disp. 36. sect. 3. §. Vna vero, & seqq.*

δ. V.

Interdictum quoad formam.

1. **V** T feratur interdictū nulla est præscripta forma substantialis verborū, vnde effen-
tialia sola sunt illa verba quibus talis censura cū sufficienti specificatione, & determinatione feratur: quia solum per illa humanus iudex efficaciter operatur, supposita potestate, & alijs requisitis, & limitatio interdicti debet exprimi in ipsa forma, alioqui enim erit absolutū quod semper durat donec auferatur, *tomo 5. disputatione 36. sessione 4. §. §. Duo possunt, & sequenti*

2. Triplex solemnitas ad in-
tendendum requiritur, vt dixi. *Cap. 7. de*
his supra de censuris, v. g. no. *sem. ex co.*
initio quæ semper debet præ-
cedere. *man.*

De Interdicto quoad materiam §. 6.

cedere si feratur per modum censure, quod est antecedens, 2. est illa solemnitas, quæ in sententia ferenda seruanda est, iuxta cap. 1. de sent. excom. in 6. Quod est comcomitans, 3. est denuntiatio censure interdicti, quæ solemnitas subsequens est, tomo 5. disp. 36. sect. 4. §. Superest dicendum.

§. VI.

Interdictum quoad materiam.

I. N interdicto speciali loci solum conceditur, ut missa celebretur ad renouandam Eucharistiam saltem semel in hebdomada, iuxta cap. Permittimus de sent. excom; & cap. Alma mater; nō habet locū in hoc interdicto, quia expresse loquitur de interdicto generali, vnde priuilegium concessum Episcopis in cap. Quod non nullis de priuileg. ut possint celebrare iuxta formam cap. Alma; non extenditur ad hoc interdictum speciale loci, tomo 5. disputatione 34. sectione 2. §. Expecimus latius. Idem dicendum de interdicto personalis, tam generali quā speciali seruata portione. Ibidem sect. 3. §. Non superest, & seqq.

2. Non solum sacrificium missæ, sed etiam alia diuina officia prohibentur in loco generaliter interdicto fieri, ex cap. Ciuitas cap. si sententiam, cap. cum partibus,

cap. Presenti. & cap. vlt. de sent. excom. in 6. cap. Episcoporum, cap. Li. cap. Non cet de priuileg. in 6. Nomine autē nullis. diuinorum officiorum, veniunt cap. si ciuitatis tantum ea, quæ sunt alicui ordini c. si sent. ni clericali deputata, & proprie c. presenti dicuntur Ecclesiastica, vnde per c. Episcop. interdictum non prohibetur c. Licet. mentæ benedictio, nec dare publicum signum ad salutandam Virgenem, nec adoratio publica Crucis in die veneris sancti, & sine publicis præiis, seu laudibus ab Ecclesia institutis, nec introducere mulierem post partum in Ecclesiam sine sacerdotali dignitate, & alia similia, tomo 5. disp. 34. sect. 3. §. Certum est. & seqq.

3. De iure nouo in cap. Alma mater de sentent. excommunicat. in 6. cōceditur, ut in interdicto generali loci, non solum sacrificium missæ, sed omnia alia diuina officia singulis diebus possint dici in Ecclesijs, seu monasterijs, sicut prius seruatis quatuor conditionibus. ff. Sumiſſa voce, iannus clausis, non pulsatis campanis, & exclusis excommunicatis, & interdictis non habentibus priuilegium, iuxta Gloss. receptam eiusdem cap. Alma. Per diuina vero officia intelliguntur omnia quæ per interdictum sint prohibita, tomo 5. disputatione 34. sect. 3. §. Circa secundum punctum; & præcipue §. Igitur iure nouo, & sequenti, & sectione 1. Per totam. Vbi explicat noster Doctor late omnes quatuor conditiones.

Cap. Alma cum Gloss.

Conar. 2.
p. §. 5. n.
5. & 6.
Nau. c. 27
n. 184.

4 In festo Natalis Domini Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis Virginis Mariæ, ut patet ex cap. *Alma mater*, & in festo Corporis Christi, & eius tota octava à primis vespers usque ad completorium cuiuscunque festi inclusiue, ut concessum est ab Eugen. 4. & Martin. 5. possunt celebrari omnia diuina officia appertis ianuis, alta voce, pulsatis campanis, & ad missis interdictis non excommunicatis, ita tamen, ut illi quorum culpa interdictum fuerit positum nulla tenus altari propinquent. Idem permittitur in his festiuitatibus solemnibus benedictio nuptiarum dari; item benedictio fontis baptismalis: tamen non conceditur non habentibus privilegium sacramentum recipere, aut ministrare, non enim datur specialis licentia, quanuis receptio Eucharistiæ non videatur prohiberi, licet dicat noster Doctor, consuetudinem iam introduxisse contrariam opinionem, à qua facile non est recedendum. Item certum est posse quanuis assistere dispensationi sacramenti, si aliqui communicent ex privilegio in missa, illa enim datio sacramenti est pars illius totalis actionis lato modo loquendo. Denique in his festiuitatibus non licet communicare extra sacrificium ex particulis præconsecratis (ut tenet probabilior opinio) quia nec est diuinum officium, ut hic sumitur,

nec pars sacrificij; alij tamen possunt assistere tali communioni, etiam extra sacrificium facta, non ex vi concessionis cap. *Alma mater*; sed quia tempore interdicti non est prohibitum videri, nec adorari corpus Christi, nisi in missa, & idem dicendum de assistentia alijs sacramentis, de pto sacramento ordinis, quia inter sacrificandum ministratur, *tomo 5. disp. 34. sect. 3. §. Obseruandum est, & seqq.*

§. VII.

Interdictum quoad interdictum ab ingressu Ecclesiæ.

1. **I**nterdictum ab ingressu Ecclesiæ, non est species suspensionis, quia non est pœna clericorum propria, qualis est suspensio, nec priuat actu proprio alicuius potestatis Ecclesiasticæ per se, ac necessario: sed est quodam speciale genus interdicti, quia est cœsura quædam; propterea enim definitur fieri irregularem sacerdotem, si illam violando celebret, *tomo 5. disp. 35. sect. 4. §. Propter difficultatem, & seqq.*

2 Ex vi huius interdicti prohibetur ingressus Ecclesiæ, non solum ad celebranda, audienda, vel recipienda diuina, sed etiam ad priuatas orationes fundendas, vel ad alias,

Sylu. verb. suspensio 5 & verb. in terd. 6. q. 5.

De Interdicto quoad sepulturā Eccles. §. 8.

Vide Con. orationes, licet quoad hoc po-
in c. alia. iterius, alij contrarium probabi-
p. 2. §. 1. luter sentiāt, & forte in praxi pos-
n. 3.
sit secure seruari, probatur ex
cap. Latorem 33. quæst. 2. Vnde ex
vi huius interdicti (licet alij op-
positum sentiāt) non est prohi-
bitus, omnis ingressus Ecclesie
solum quasi materialiter sump-
tus. ff. vel ad transeundum per
eam, vel ad loquendum, vel dis-
putandum, vel quidpiam fini-
mile, quia tunc non vitur ali-
quis Ecclesia, nisi vt quodam
communi loco, iura autem lo-
quuntur de Ecclesia quoad sacrum
aliquem vltum. Idem dicendum
de ingressu Ecclesie ad audien-
dam concionem: nullo enim
iure hoc significatur. Idem di-
cendum de alijs actibus perti-
nentibus ad iurisdictionem Ec-
clesiasticam fori exterioris, vt
elligere, absoluerē a censura &c.
10. 5. disp. 35. sect. 4. §. Vltimo loco. & seq.

3. Interdictus ab ingressu
Ecclesie non prohibetur, quo-
mines possit celebrare diuina,
aut ea participare, vel eis inte-
resse, si fiant in cæmeterio, non
contiguo alicui Ecclesie, vel
contiguo, quia in rigore nomi-
ne Ecclesie non significatur cæ-
meterium, nihilominus tamen
prohibetur Ecclesiastica sepul-
tura, etiam cæmeterio non con-
tiguo, probat absoluta decisio,
cap. Is cui de sent. excommunicat. in
6. tomo 5. disp. 35. sect. 4. §. Vltimus
vero, & seqq. & præcipue §. & Est
ergores.

4. Interdictus ab ingressu
Ecclesie extra Ecclesiam exi-
stens non potest audire missam,
aut diuina officia, quæ intra illā
fiunt: quia ex vi illius interdicti
hoc principaliter prohibetur. ff.
vt particeps, non fiat diuinorum
officiorum quæ in ea celebran-
tur, vnde si Diaconus sic interdi-
ctus Euangelium solemniter cā-
tet extra Ecclesiam existens, mini-
strando tamen sacerdoti dicenti
missam intra Ecclesiam incur-
rit irregularitatem, quia licet
corporaliter videatur ministrum
illud extra Ecclesiam exercere,
tamen moraliter intra Ecclesiam
ministrare censetur. Idem di-
cendum de Diacono sic inter-
dicto cantante solemniter Evan-
gelium, aut Epistolam intra Ec-
clesiam ministrante sacerdoti
missam dicenti extra Ecclesiam
tomo 5. disp. 35. sect. 4. §. Quæri-
am potest, & seqq.

§. VIII.

Interdictum quoad sepul- turam Ecclesiasticam.

1. **P**er interdictum gene-
rale loci prohibitum
est, ne aliquis in illo
loco Ecclesiasticam se-
pulturā accipiat, nisi sint perso-
næ, quæ à iure vel ab homine
privilegiū, seu exceptionē super
hoc habeāt, conclusio est expre-
ssa in c. Quod in te de penit. & remiss.
cap. Cum & plantare, §. Quod si
cap.

Cap. quod
in te, cap.
cum, & pla-
tare, cap.
vt priuile-
gia, c. Epif-
cop. Clemē-
tin. prima
cap.

De Interd. quoad sepult. Eccl. 8. 281

cap. Vt priuilegia de priuileg. cap. Episcoporum eodem tit. in 6. & Clement. 1. de sepult. Quæ sepultura denegatur non tantum adultis, sed infantibus, iura enim simpliciter, & absolute loquuntur. to. 5. disp. 35. sect. 1. §. Dico ergo.

2 Tempore interdicti generalis loci conceditur sepultura Ecclesiastica omnibus clericis à prima tonsura usque ad summum ordinem qui seruauerunt interdictum quatenus clerici, & non dederunt causam, dumodo in eis aliæ conditiones concurrunt, vel iuxta cap. vnic. de cleric. coniung. in 6. vel secundum Conc. Trid. sess. 23. cap. 6. Seruatis tamen quatuor conditionibus ex cap. cit. quod in te. 1. vt detur sepultura in cæmeterio Ecclesiæ, 2. vt fiat sine pulsatione campanarum, 3. vt fiat cessantibus solemnitatibus omnibus, quibus corpus mortuum deferri solet, 4. vt cū silentio tumulentur, iam vero de consuetudine intra Ecclesiā sepeliuntur, & de iure nouo cap. Alma etiam cum officio facto cū moderatione dicti cap. Item missas dicere pro clerico sepeliendo & etiam pro laicis mortuis, quia licet denegetur eis sepultura Ecclesiastica, tamen sunt licita omnia diuina officia ex cap. cit. Alma pro quacumque causa iusta, & persona non excommunicata, tamen si clericus sit sepeliendus in cæmeterio, aut loco aperto debet sepeliri cum silentio,

sine recitatione officij, aut psal-
mi, est enim prohibitum per cap. Quod in te cit. & non concessum per cap. Alma mater, & orationes solutæ possunt dici, vel ante, aut post intra Ecclesiā, tomo 4. disputatione 35. sect. 1. §. Addidimus & seqq.

3 Clerici coniugati, etiam cum vnica, & virgine, licet non sint bigami, non gaudent hoc priuilegio, solum enim gaudent priuilegio canonis, & fori, nisi consuetudo præscripta habeat contrarium. Idem dicendum de clericis degradatis, aut realiter depositis, non enim inter clericos computantur: secus de depositis tantum verbaliter, quia hæc non tollit priuilegia, tomo 5. disputatione 35. sessione 1. §. Vnde etiam sup. vnusquisque tamen consulat sua priuilegia, & verba illorum, atque id feruet, vt intelligat quid sibi concessum sit, relaxatio enim, vel suspensio interdicti, vel priuilegium si sit præcise ad audienda diuina officia, ex vi verborum non extenditur ad Ecclesiasticam sepulturam, vt est communis sententia iuristarum cum Gloss. in Clement. 1. de sepult. Ibidem §. Vltimo addidimus. & seqq. Vnde non habens priuilegium non potest sepeliri in loco sacro in quibus solemnitatibus in quibus suspēditur interdictum. In illis enim solum conceditur solemnitas diuinorum officiorum. Ibidem.

Conar. in
c. alma. p.
2. §. 5. m.
6. Maniel.
lib. 3. de
integ. cap.
23. n. 8.

De Interdicto quoad violationem. §. 9.

Vide Cou. cap. Alma. p. 2 §. 2. Sylu. Interdictum. 5. q. vltima. 4. In interdicto speciali loci, quoad sepulturam acquirendam Ecclesiasticam in tali loco, nulla privilegia habent locum, concessa tempore interdicti generalis, præsertim moderatio *cap. Alma mater.* loquitur enim tantum de generali interdicto, ut sæpe diximus. Tamen privilegium concessum in *cap. Quod in te, de panit. & remiss.* clericis extenditur quo ad hunc effectum ad interdictum speciale loci, quando omnes Ecclesiæ civitatis essent interdictæ, specialiter cum omnibus cæmeterijs ad sepulturam fidelium destinatis; quia licet non comprehendatur sub verbis formalibus illius decreti, comprehenditamen videtur sub intentione Pontificis: secus dicendum, si in populo essent plures Ecclesiæ, & una tantum, vel altera sit interdicta, ut pater, *tom. 5. disp. 35. sect. 2. per totam.*

5. Interdictum personale speciale privatur personam interdictam Ecclesiastica sepultura, *Clement. 1. de sepult. & cap. Episcopo coporum. Clement. 1. de privileg. in 6.* à qua lege non eximuntur clerici per caput *Extravag. ad evitanda.* Quod in te, quia in eo solum est sermo de interdicto locali, & de personis aliis non impeditis. Quod intellige si persona fuerit nominatim interdicta, iuxta generalem concessionem, *Extravag. ad evitanda.* unde in interdicto generali personali non habet hic effectus locus, nisi singulæ personæ, v. g. talis communita-

tus, aut civitates sint nominatim interdictæ, quod requiritur, ut interdictum generale personale servetur respectu singularum personarum: non enim sufficit, quod populus sit nominatim interdictus; quia illa nominatio est valde generalis respectu singularum personarum in tali populi, *tom. 5. disp. 35. sect. 3. per totam.*

§ IX.

Interdictum quoad violationem.

1. **V**iolatio interdicti in materia sacramentorum est peccatum graue, cum sit contra prohibitionem Ecclesiæ, & est ex suo genere mortale, materia enim sacramentorum est gravissima: quamvis hæc violatio sit tantum in recipiendo sacramentum matrimonij, aut benedictionem solemnem illius: est enim etiā materia peccati mortalis, *tom. 5. disp. 33. sect. 2. §. Hæc violacionem. & seqq.* Item est peccatum mortale, violare interdictum in omni officio diuino, in personis Ecclesiasticis: nam ius directe & grauitè prohibet has actiones talis personis. Nomine autem personarum Ecclesiasticarum veniunt clerici omnes à prima tonsura, usque ad quemlibet superiorem ordinem. Itē clerici coniugati habentes conditiones requisitas à *Concil. Trid.*

Couar. ca. Alma. p. 2. §. 4. n. 5. Nau. c. 27. n. 187.

sess. 23. cap. 6. de reform. Item religiosi, etiam ordinem non habentes, imo, & moniales ex omniū sententia. *Ibidem disp. 34. sect. 4. §. Vi de hac re. & seqq.*

2. Exercens actum minoris Ordinis contra formam interdicti peccat mortaliter, cum sit actio sacra, ad quam minister ex officio est consecratus, licet in praxi non habeat hæc conclusio iam locum secundū præsentem consuetudinem. Itē est peccatum mortale dicere diuinum officium, aut partem eius notabilem, aut vnā horam canonicam contra formam interdicti: non vero vnum psalmum, aut versum remoto scandalo. Item est peccatum mortale dicere orationem diuini officij præmissa *Dominus vobiscum*, videtur enim materia grauis. Idem dicendum de asperzione solēni in Dominicis, & de benedictione Episcopi solēniter data; sunt enim actus in suo ordine graues. Idem dicendum de celebratione in Ecclesia interdicta non seruata aliqua circumstantia debita, secundum *cap. Alma mater. v. g. non ianuis clausis, &c. tom. 5. disp. 34. sect. 4. §. Primum est. & seqq.*

3. Clerici violantes interdictum locale in sacramentorū administratione, requirente ordinis ministerium, sunt irregulares ex *cap. Is cui. de sent. excom. in 6.* Præter irregularitatem incurrant alias pænas, quæ continentur in dicto *cap. Is cui. & is qui. de*

sent. excom. in 6. ff. vt sint inhabiles, vt eligantur, postulentur, priuentur Ecclesiastica sepultura, &c. Idem dicendum de exercēte aliquam cærimoniam accidentalem alicuius sacramenti contra prohibitionem interdicti. Idem de Episcopis violentibus interdictum huiusmodi à iure, vel a Pontifice, sunt enim subditi; argumento *cap. vltim. de excess. Pralat. vel violando interdictum a se positum, vel à quolibet alio: quia posito interdicto ex iure communi obligatur ad obseruationem, sicut diximus circa excommunicationē minorem.* Quod intellige, si locus sit nominatim interdictus propter *Extrauag. ad euitanda.* Denique in his pænis obseruandæ sunt singulę particulæ, seu voces textuum, in quibus huiusmodi pænæ feruntur, vt sunt in dicto *cap. Is qui. §. Is vero. particula scienter, & in cap. Episcoporum. particula eadem scienter, verbum Præsumserim. verbum Contempserint, & similia. tom. 5. disp. 33. sect. 3. per totam.*

4. Qui solum violat interdictum conferendo sacramentum personæ interdictæ in loco non interdicto, non manet irregularis, quia in his rebus non est facienda extensio, nec argumentum à simili, cum sit in materia pænæ. Item, quia qui dat sacramentum excommunicato, non incurrit irregularitatem; ergo neque qui dat sacramentum interdicti.

De Interdicto quoad violationem. §. 9.

interdicto, cum non sit expressum in iure. *tom. 5. disp. 33. sect. 3.*
§. Tertius modus. & sequenti.

5. Non interdictus, interdicto nominatim administrans sacramenta, non est irregularis, sed tantum manet interdictus ab ingressu Ecclesie, ex *cap. Episcoporum. de priuil. in 6.* Quia irregularitas tantum inuenitur imposita, contra violantes interdictum locale, non vero personale. Tamen si persona non erat denunciata nominatim, cui administratur sacramentum, huiusmodi pena minime incurrit, propter *Extravag. ad evitanda. tom. 5. disp. 33. sect. 3. §. Sed dices, & sequenti.*

6. Assistentes, ministrantes, ac inferuientes ministranti, nullam penam impositam contra violantes interdictum incurrunt. Quia iura solum loquuntur de administrantibus, nisi cooperatio illa includat aliquod ministerium sacrum per se annexum alicui ordini, præsertim sacro. *tom. 5. disp. 33. sect. 3. §. Secundo est aduertendum.* Idem dicendum de illis, qui ignoranter, aut ex privilegio ministrant, iuxta *cap. Is qui. de sent. excom. in 6. & cap. Episcoporum. de priuileg. in 6. Ibidem. §. Tertio ex his.*

7. Exempti quantumcumque, vel cuiuscumque Ordinis, aut Religionis, violantes interdictum generale locale, aut admittentes publice excommunicatos, aut interdictos ad sacrificia, sacramenta, & ad Ecclesia-

sticam sepulturam ab ingressu Ecclesie suspenduntur, iuxta *cap. Episcoporum de priuileg. in 6.* non incurrunt tamen propriam suspensionem, ut patet ex tenore eiusdem capituli. *tom. 5. disp. 37. sect. 1. §. Quarto fertur, & sequenti. & sect. 2. disp. 31. §. Secundus casus.*

8. Conferens Sacramentum contra interdictum sine solemnitate requirentem ordinem, non fit irregularis: quia non est expressa in iure. Idem dicendum de recipiente ordinem, aut in ipsa ordinatione ministrante, aut de recipiente aliquod aliud sacramentum: excepto sacramento Eucharistie, non quatenus assumptio, sed quatenus consumptio, & quasi consummatio sacrificij, quæ est proprius actus Ordinis, qui tunc exercetur. *tom. 5. disp. 33. sect. 3. §. Secunda regula generalis est. & seqq.*

9. Religiosi, & moniales, generale interdictum non seruantes excommunicantur ipso iure in *Clem. 1. de sent. excom. & specialiter fratres minores in Clem. 3.* qui personas sui tertij ordinis admittentes ad diuinam. Item excommunicantur in *Clement. 2. cod. tit. Domini temporales*, qui in terris suis cogunt aliquem ad diuinam faciendam tempore interdicti. *tom. 5. disp. 33. sect. 3. §. Præter has.*

10. Clerici violantes interdictum locale exercendo actum proprium sui Ordinis, sunt irregulares, incurruntque alias pe-

*Clemen. 1.
Clemen. 2.
Clemen. 3.*

Nas & in habilitates in iure expressas, colligitur ex cap. Is qui de sent. excom. in 6. à qua excusat ignorantia probabilis, dumodo affectata non sit, requiritur tamen, ut locus interdictus sit denunciatus propter Extravag. ad evitanda, tomo 5. disputat. 34. sect. 4. §. Dico secundo, & seqq. Eandem irregularitatem incurrit clericus violans interdictum personale, siue speciale, siue generale, ut colligitur ex cap. Is cui de sent. excommunicat. in 6. Ibidem §. Ex his ulterius, & sequenti.

II Qui facit celebrari diuinam in loco interdicto, præter alias pannas, manet interdictus ab ingressu Ecclesiæ, iuxta cap. Episcoporum de privilegiis in 6. Quod cap. Episcopus intelligitur, tantum de exemptis à iurisdictione ordinariarum iuxta expositionem ordinariam. Item in Clement. 2. de sent. excom. huiusmodi cogentes celebrari in loco interdicto, vel prohibitos publice vocantes, vel prohibentes, ne interdicti qui misse interfunt, exeant, postquam à celebrantibus moniti sunt, tomo 5. disputat. 34. sect. 4. §. Verutamen non existimo, & sect. 5. Vltimo dicendum est.

12 Clericus non interdictus, coram personaliter interdicto ministrans, non sit irregularis, quia non est expressa in iure: nam cap. Is cui de sent. excom. in 6. solum loquitur de celebrante interdicto, non vero

de celebrante coram persona interdicta, si ille interdictus non sit, tomo 5. disp. 34. sect. 4. §. Tandem inquiri potest.

13. Violantes interdictum quoad sepulturam Ecclesiasticam gravem culpam committunt, ut constat ex Clement. 1. de sepult. Vbi excommunicatio ipso iure fertur in eos, qui in loco interdicto aliquem sepeliunt, unde est culpa mortalis, quæ committitur in hac transgressione, mortui tamen sepulti non incurrun hanc pannam, & ideo non sunt ex humandi, sed ibi relinquendi, tomo 5. disputatione 34. sectione 1. §. Vltimo ne specialem & seqq.

14. Item violantes interdictum personale quoad sepulturam Ecclesiasticam, peccatum mortale committunt, & incurrun excommunicationem, Clement. 1. de sepult. lata contra sepelientes personas scienter nominatim interdictas: secus dicendum, si sepeliatur persona tantum generatim interdicta, quia in rigore non potest dici persona nominatim interdicta eo quod populus eius sit nominatim interdictus. Item in hoc casu carebunt culpa post Extravag. ad evitanda, tomo 5. disputatione 25. sect. 3. §. Atque hinc tandem, & seqq.

15. Laici in suo genere peccant graviter violando personale interdictum non speciale, sed generale: quia

cenfura

De Interdicto quoad obligationem §. 10.

Panomit. cap. vii. de excess. prælat. Syluest. interdict. 6. q. 7.

cenfura est personale interdictū directe imposita ipsi personæ, iuxta cap. Si sententia de sent. ex com. in 6. ergo non differt, quod sit laicus, aut clericus, vt totam suam obligationem inducat. Idem dicendum de violentibus interdictum locale, siue generale, siue speciale, tamen requiritur vt interdictum sit denuntiatum, iuxta Extrauag. ad euitanda; & feruetur ab his, in quorum gratia positum est, iuxta cap. Petisti de priuileg. Excipitur tamen priuilegiatus à Summo Pontifice ex Gloss. in cap. Ad hæc de appellat. Item familiaris personæ priuilegiatæ committans illam, iuxta cap. Licet de priuileg. Item qui ob necessitatem clerico ministrat. Nulla tamen laici pœnam, vel censuram incurrunt, ob meram transgressionem interdicti, se ingerendo diuinis officijs, nulla enim in iure inuenitur, tomo 5. disp. 34. sect. 5. Per totam.

16 Clerici qui præter modum in iure concessum, ordinē in loco interdicto exercent, nō incurrunt propriam suspensionem ab irregularitate distinctā, 3. Armil sed solum, vt in illa includitur, nullus enim textus inuenitur, in quo hæc suspensio lata sit, prout est cenfura ab irregularitate distincta, tomo 5. disp. 31.

sect. 2 § Prima ergo.

& sequenti.

(?)

§. X.

Interdictum quoad obligationem.

1. **I**Nterdictum personale particulare à iure latum statim obligat personā, inquam fertur, non tamen alios antedenuciationem iuxta Extrauag. ad euitanda, nam illa nullum fauorem contulit ipsis delquentibus, sed alijs, v. g. vt possint cum illis communi care, tomo 5. uisp. 37. sect. 2. §. Primo ergo, & seqq.

2 Interdictum generale personæ, vt alios obliget sufficit, quod communitas sit nominatim denunciata, vt patet, at vero vt ipsos de communitate liget, satis est, quod sit peccatum, publicum, quæ publicitas potest haberi per euidentiam facti de se publicam, & communitati notam, nihil enim iura plus requirunt. Tamen interdictum locale, tam speciale, quam generale, non ligat donec nominatim denunciatum sit, vt constat, ex Extrauag. ad euitanda; quia nullus tenetur se abstinere ab officijs diuinis in tali loco donec denuntietur interdictum sufficienter, tomo 5. disp. 37.

sect. 2 §. Secundo

idem. & se-

quenti.

§. XI.

§. XI.

Interdictum quoad suspensionem.

1. **I**nterdictum suspenditur per cap. *Amla mater de sent. excom.* quoad officia diuina in quatuor festiuitatibus. scilicet in die Natalis Domini, Pasche, Pentecostes, & Assumptionis gloriolæ Virginis Mariæ, dumodo excommunicati, & qui dederunt causam interdicto non apropinquant altari, id est, ut non admitantur ad oblationem faciendam, vel ad communicandum, item, ut sint longe ab altari, decet enim, tū, ut ipsi erubescant, tum, ut alij timeant. Nomine vero officiorum diuinorum, veniunt ea omnia, quæ singulis diebus fieri permittuntur cum quatuor circumstantijs cap. *Alma mater.* scilicet conceditur in his diebus festiuis, ut fiant absque illis, & cum solemnitate publica, siue sint horæ canonicæ, siue benedictiones sollemnes, &c. quod latius diximus, supra §. 6. conclus. 4. quam vide, tomo 5. disp. 34. sect. 1. §. Tandem aduertenda, & seqq. & sect. 3. §. §. Quarto dubitari potest.

Syæst. in
terdict. 5.
q. 2.

2. Item suspenditur interdictum in festo Corporis Christi, & tota eius octaua, ut constet, ex constitutionibus Martini 5. & Eug. 4. Denique suspenditur in Hispania ex privilegio Leon. 10.

in festo Conceptionis Virginis, & eius octaua, in Ecclesijs habentibus priuilegium ad recitandum officium Conceptionis ordinatum per Leonardum, & dicitur missa quæ incipit *Egredi mini*; quanuis noster Doctor dicat sibi non constare de tali limitatione: quando autem incipiant, aut finiantur, diximus supra §. 6. conclus. 4. quam vide tomo 5. disp. 34. sect. 1. §. Est autem, & seqq.

3. Interdictum suspenditur per appellationem interpositā, post latam eius sententiam expressè traditur, in cap. 11, cui de sent. excom. Tamen quodcumque interdictum suspendi potest ad tempus, vel simpliciter, vel quoad aliquod effectum ab eo, qui illud tulit, ex cap. *Delectis de appellat.* Item interdictum à iure Pontificio sine reservatione potest suspendi ab Episcopo, ex legitima causa, per concessionē illi factam ab eodē iure ad relaxandum tale interdictum, tomo 5. disputatione 38. sect. 3. §. Vltimum dubium, & seqq.

Nau. cap.
27. u. 165
Syluest. in
terd. 3. q.
8.

§. XII.

Interdictum quoad relaxationem.

1. **N**ullum interdictum feritur, ut perpetuo duret, probat usus Ecclesiæ, quia cū hæc censura sit spiritalis non conueniunt

De Interdicto quoad relaxationem. §. 12.

contenit esse perpetuā, *tomo 5. disp. 38. sectione 1. §. supponimus in hac.*

2 Interdictū pro delicto præterito non tollitur, nisi per relaxationem, aut absolutionem, quando est positum absque limitatione temporis, quia est pura pœna, & non limitata ad certū tempus: ergo de se est indefinita: ergo non potest tolli ex voluntate superioris. Tamen interdictum huius pro tempore definito cessante tempore, cessat, quia lex, aut sententia solum operatur pro illo tempore, quod illa determinat, & antea non nisi per relaxationem habentis potestatem, *tomo 5. disp. 38. sect. 1. §. Atque ex his, & seqq.*

3 Interdictum latum, ut cōtumacia recedatur, vel sub conditione tacita, vel expressa, v. g. donec satisficiat, vel restituat &c. illa cessante, aut impleta non aufertur, donec accedat absolutio, quia nulla propria censura aufertur, nisi per absolutionem, aut relaxationem eius, qui iurisdictioem non habet. De suspensione affirmat Abbas, & Innocent. in cap. A nobis de erat, & qual. De excommunicatione constat: ex cap. cum desideres, & cap. A nobis 2. & cap. Quod in dubijs de sent. excom. De interdicto vero clarius constat, ex cap. Quamquam de cens. in 6. *tomo 5. disp. 38. sect. 1. §. Difficultas vero, & seqq.*

4 Interdictum loci non tollitur, vel minuitur per limitatio-

nem, siue physicam, siue moralem, quia hoc interdictum est veluti onus quo tam loci interdicti, cum autem res alienatur transit eum suo onere, argumēt. *Syluest. in terd. 2. n. 3. Calde. tract. de interd. mēb. 3.* cap. ex litteris de pignorib. & cap. pastoralis de decimis; unde pars quouis modo separata a loco generaliter interdicto, adhuc manet interdicta, quia nulla separatio intelligi potest sufficiens ad hunc effectum tollendum. At vero locus de nouo acquisitus a domino cuius terra est interdicta, non manet interdictus, quia talis locus non fuit in principio comprehensus in sententia interdicti, nisi per sententiā interdicatur omnis terra talis personæ possessa, aut possedenda, *tomo 5. disp. 38. sect. 1. §. Difficultas vero, & seqq.*

5 Quando interdictum loci est particulare, per destructionem loci, v. g. templi interdicti, non omnino extinguitur interdictū, quia manet aliquid in quod dare potest. v. g. solum ipsum in quo possunt sepeliri corpora mortua, unde si templum in loco interdicto reedificetur, manebit interdictum ratione soli, quia semper moraliter est idē locus, qui interdictus fuit: secus dicendum, si totum ædificium in alium locum mutetur, quia ratione soli non est illud templum, quod interdicto specialiter subiectum fuit, *tomo 5. dispensatione 38. sectione 1. §. Eadem proportione.*

6. Inter-

6 Interdictum de ambulatione cum persona mutatur, per illud enim interdictum locus, in quo talis persona detinetur, aut existit, ergo hoc ipso, quod persona ab illo loco transfertur, tollitur interdictum illius loci sine alia relaxatione, sicut è conuerso alius locus, in quem persona transit, incipit esse interdictus sine noua sententia, *tomo 5. disp. 38. sect. 1. §. Solum videtur.*

7 Interdictum personale generale tollitur dissoluta communitate in quam est latum, iuxta illud *Destructis nobis, destruantur qui sunt in nobis.* Vnde qui desinit esse membrum communitatis desinit ligari interdicto, v. g. si aliquis omnino demittat societatem, & habitum illius collegij, vel si interdicto populo, aliquis mutet domicilium alio, quia illa persona non est per se interdicta, sed quasi per participationem ex toto, cui erat vnita, nisi causam interdicti de derit, tunc enim tale interdictum non est generale, sed habet vim specialis respectu illius, afficit enim talem personam per se. Denique vero qui de nouo fit pars illius communitatis interdictæ statim manet ligatus, quia efficitur membrum illius, quod sufficit, *tomo 5. disputatione 38. sectione 1. §. Secundus casus, & sequenti.*

8 Populus interdictus ob peccatum domini, si desinat esse illius domini, non liberatur

eo ipso ab interdicto, quia, qui per se primo interdictus, est talis populus, & ille idem manet sub ratione talis corporis polliciti, *tomo 5. disp. 38. sect. 1. §. Tandem posui.*

9 Qui ligatus interdicto personali particulari, penitens moritur, non liberatur eo ipso ab interdicto, censura enim non tollitur per penitentiam, vnde post mortem absoluedus, quoad viuos, illi enim sunt qui proprie obligantur, vt non tradant illum sepulture, eorum autem obligatio non tollitur per penitentiam alterius, argumēt. *cap. A nobis de sent. excom. ergo 10. §. disp. 38. sect. 1. §. Tertius casus, & seqq.*

10 Effectus relaxationis interdicti, est tollere hanc censuram, & restituere homini omnia illa bona, seu moralem aptitudinem ad illa, quæ interdictum tollebat, vel impediabat, & propter hoc præcipue datur, quoniam requirat causam mortuam, vel penitentiam, seu satisfactionem eius, qui causam dedit interdicto, *tomo 5. disp. 32. sect. 2. §. Reliqua quæ*

11 Interdictum per hominem latum per particularem sententiam, solus ille qui eum tulit, vel eius superior, vel excommunicatione, potest illud auferre, est communis, interdictum vero à iure latum in penam totum delicti commissi ad certum tempus, eo elapso perfinitur, ante au-

Canonist.
inc. si sent
de sent. ex
com. Sylu.
verb. inter
dict. 2. n.
10. 11. &
12.

Syluest. in
ter d. 3. n.
16. Solo in
4 dist. 22.
q. 3. ar. 4.
concl. 3.

De Interdicto quoad relaxationem. §. 12

tem tempus, non potest tolli, nisi à legis latore, vel eius superiore, vel ab eo qui potest dispensare in tali lege. Idem dicē, dum de interdicto simpliciter lato in puram pœnam, absque limitatione temporis, *tomo 5. disputatione 38. sect. 2. §. Circa priorē, & seqq.*

12. Interdictum ob contumaciam latum, si fuerit reservatum tolli non potest, nisi à reservante, ut per se constat, & si fuerit casus occultus potest tolli ab Episcopo *per Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. de reform.* At vero si non fuerit reservatum, latum à iure simpliciter, sine reservatione, siue sit locale generale, siue personale generale, tolli potest ab Episcopo illius, vel ab eo, qui in illo participet Episcopalem iurisdictionem, *tomo 5. disp. 38. sect. 2. §. Superest, ut dicamus, & seq.*

Vide Sylu.
interd. 3.
q. 10.

13. Interdictum à iure latum speciale personale, potest tolli ab Episcopo, si non fuerit reservatum. Item potest ut probabilius iudicat noster Doctor, tolli à quolibet proprio sacerdote, à quo potest auferri excommunicatio iuris non reservata, quia hæ duæ censure quoad hæc æquiparantur iuxta *Gloss. in cap. Prasenti verb. generaliter de sent. excommunicat. in 6. tomo 5. disputatione 38. sect. 2. §. De interdicto, & seqq.*

14. Ad substantiam formæ huius relaxationis, nulla verba sunt determinata, sed sufficiunt

quæ voluntatē tollendi illud in habente potestatem significant, unde signa tantum non sufficiunt, cum non sit absolutio verbalis, quæ requiritur, tamen si talia signa coniungantur cum aliquibus verbis, habet effectum absolutio, seu relaxatio, v. g. si Episcopus dicat intentionem suam esse interdictum relaxare, cum primum illud non servauerit, quia licet illud per se non sufficiat, tamen cum verbis coniunctum, est sufficiens signum, & dici potest verbalis relaxatio, at vero solum non servare interdictum Episcopum à felatum, non sufficit, ut censeatur auferri interdictum argument. *cap. Cum consideres de sent. excom. tomo 5. disp. 38. sect. 3. §. Quod attinet.*

15. Absolutio, seu relaxatio interdicti ad cautellam non habet locum in interdicto generali loci, ut habetur expresse in *cap. Prasenti de sent. excom. in 6.* In alijs vero interdictis maxime, quia cum in illo cap. non negetur, non videtur cur neganda sit ex vi iuris, nisi forte praxis, aut consuetudo aliud habeat, tum etiam, quia hoc beneficium communiter conceditur in quacumque censura, ergo ubi specialiter non negatur, concessum manet, *tomo 5. disp. 38. sect.*

3. §. Dico tamen, & sequenti.

Conar. c.
almap. 2.
§. 2. n. 5.

§. XIII.

*Interdictum quoad interdi-
ctum personalia specia-
lia in iure lata.*

Cap. pri-
mum.

Primum interdictum
sumitur ex cap. 1. de sent.
excom. in 6. Vbi Eccle-
siasticus iudex, qui in
ferendis censuris non seruat
formam ibi præscriptam per
mensem unum ab ingressu Ec-
clesiæ, & diuinis officiis suspen-
ditur, *tomo 5. disp. 37. sect. 1. §.*
Primum.

Cap. sacro

2 Secundum interdictum
fertur in cap. *Sacro de sent. excom.*
Vbi per mensem interdicetur
ab ingressu Ecclesiæ, qui excō-
municationis sententiam pro-
fert in aliquem, nisi competen-
te admonitione præmissa, & præ-
sentis personis idoneis, per quas
possit admonitio probari, *tomo 5.*
disp. 37. sect. 1. §. Secundo.

Cap. præ-
senti.

3 Tertium interdictum ab
ingressu Ecclesiæ fertur in cap.
Præsentis de offic. ord. in 6. speciali-
ter contra Episcopos, & eorum
superiores, qui usurpant bona
Ecclesiæ, aut beneficiorum,
vacantium, vel fructus eorum,
ad ipsorum utilitatem pertinen-
tes, vel ad eos, qui in talibus be-
neficiis succedunt, quousque re-
stitutionem fecerint de prædictis,
to. 5. disp. 37. sect. 1. §. Tertio.

4 Quartum interdictum ab ingres-

su Ecclesiæ fertur in cap. *Episcopo-
rum de privileg. in 6.* contra solos
exemptos à iurisdictione ordina-
riorum, cuiuscunque ordinis, aut
religionis existentes, qui violat
interdictum locale, vel ab homi-
ne, vel à iure latum, scienter
celebrando, vel faciendo cele-
brare in ciuitatibus, castris inter-
dictis, &c. diuina officia, nisi
quatenus eis à iure conceditur,
Item fertur contra eos, qui ex-
cōmunicatos publice, vel inter-
dictos ad diuina officia, seu Ec-
clesiastica sacramenta, vel ad
Ecclesiasticam sepulturam ad-
mittunt, *tomo 5. disp. 37. sect. 1. §.*
Quarto fertur, & seq. tomo 3. disp.
81. sect. 3. §. In hac re.

Conar. c.
alma p. 1
§. 6. n. 9.

5 Quintum interdictum ab
ingressu Ecclesiæ fertur in cap. *Exi-
git de cens. in 6.* contra Episco-
pum, aut superiores Prælatos,
qui ob procuracionem sibi ratio-
ne visitationis debitam, recipiunt
aliquid contra constitutionem
Innocent. 4: in cap. *Romana de cēs.*
in 6. Si intra mensem duplum
eius, quod receperint non resti-
tuerint, in *Extrauag. de cens. in 6.*
extenditur ad duos menses, &
ad omnes de familia visitato-
ris, qui per se, vel alios, aliquid
recipiunt ab his qui visitandi
sunt, præter id, quod illi est
iure concessum, *tomo 5. disputa-
tione 37. sectione 1. §. Quinto fer-
tur.*

Cap. Exi-
git. c. Ro-
mana, Ex-
trauag.
vnica

6 Sextum interdictum ab
solute, & sine restrictione villa
fertur contra Ecclesiasticos iudi-

De Interd. quoad interd. generalia pers. §. 14.

ces, qui officiales Romanæ Curie, vel alios qui eandem Curiam pro suis negotijs profecti fecerunt, priuāt suis beneficijs Ecclesiasticis, & alijs eam conferunt eademque censura extenditur ad eos, qui ea recipiunt, *tomo 5. disp. 37. sect. 1. §. Sexto fertur quod interdictum non comprehendit Episcopos cum sit generaliter latum. Ibidem*

7 Septimum interdictum fertur in *cap. Qui deinceps 16. q. 7.* in eum qui Episcopatum, vel Abbatiam, vel quācumque inferiorem dignitatem Ecclesiasticam de manu laicæ personæ suscepit, quousque locum resipiscendo non deseruerit, *tomo 5. disp. 37. sect. 1. §. Septimo fertur.*

8 Octauam interdictum fertur in *Extrauag. ambitiosa de reb. Eccles. non alien.* contra Episcopū vel Abbatem, qui bona Ecclesiæ, in consulto Rom. Pont. fice, aut non seruata formā dictæ Extrauag. alienauerit: incertū autem est an ista constitutio quoad pænnas recepta sit, consule consuetudini, & reserua eam in hac parte, *tomo 5. disp. 37. sect. 1. §. Octauo interdicuntur.*

9 Nonum interdictum fertur in *Extrauag. vnica ne sede vacante aliquid immouetur.* Contra Episcopos, & superiores, qui contra præscriptum illius decreti aliqua bona beneficiorum vacantium usurpant si intra mensem ea cum effectu non restituerint, ad quos pertinent, *tomo 5. disp.*

37. sect. 1. §. Nonum.

10 Decimum interdictum ab ingressu Ecclesiæ fertur contra omnes clericos in sacris, qui in crimine fornicationis iacent in *cap. si qui sunt 81. distinct.* Simileque interdictum fert Plus 4. in bulla confirmationis Conc. Trident. contra prælatos comentaria edentes in Conc. Trident. *tomo 5. disp. 37. sect. 1. §. Decimum interdictum.*

Cap. Si qui sunt.

§. XIII.

Interdictum quoad interdicta generalia personarum in iure lata.

1. **P**rimum interdictum

offerri potest ex *cap. 1. de usur. in 6. vbi collegia & vniuersitates usurarijs alienigenis habitationem concedentes interdicuntur.* Secundum fertur in *cap. vnic. de iniuris in 6.* contra vniuersitates concedentes, vel extendentes reprefalias contra clericos, aut ipsorum bona, nisi intra mensem eas reuocauerint. Tertiū fertur in *Extrauag. saluator. de præbend.* contra vniuersitates, quæ ex certa scientia præsumpserint resistere statutis, ibi à Summo Pontifice circa diuisionem Episcopatus Tollofani. Quartum fertur in *Extrauag. vnica ne de sede vacante aliquid immouetur* contra

Cap. 1. de iniuris. c. 1. de usur. Extrauag. saluator Extrauag. vnica cap. clericis.

contra capitulum vniuersitatē,
vel collegium, quod non obser-
uit constitutionem Ioan. 22.
circa fructus vacantium bene-
fidorum: quintum interdictum
fertur in cap. clerici. de gnuin. Ec-
cles. in 6. contra vniuersitates
agentes, contra diuisionem rex
tus illius, quauis illud cap. sit
reuocatum per Clement. 1. de im-
munit. Eccles. tomo 5. disp. 37. sect.
1. §. Primum huius.

2. Sextum interdictum fer-
tur in clausula 2. Bullae Cane contra
appellantes ad Concilium futu-
rum. Septimum sumitur ex Conc.
Trid. sess. 7. cap. 10. Vbi capitulis
Ecclesiasticum præcipitur ne se
de vacante infra annum à die
vacationis literas demissionarias
ad ordines recipiendos alicui,
qui beneficij Ecclesiastici re-
cepti, vel recipiendi occasione
attractus non fuerit con-
cedat, & subditur, si secus
fiat capitulum interueniens
Ecclesiastico subiacet interdi-
cto, tomo 5. disputatione 37. sect. 1.
§. sexto asserri.

3. Octauum interdictum
ferri potest, ex cap. Quauis de
cenfib. in 6. in quo fertur cen-
sura excommunicationis contra
exigentes tributa ab Ecclesia-
sticis personis, & subdit, si
autem collegium, vel vniuer-
sitas ciuitatis, castri, seu loci al-
terius cuiuscumque, ipsa ciui-
tas castrum, vel locus interdi-
cti sententiam ipso facto in-
currant, de quo consule con-

suetudini, & obserua eam, tomo
5. disputatione 37. sectione 1. §. O-
ctauum.

§. V.

Interdictum quoad interdi-
cta generalia, localia in
iure lata.

1. **P**rimum interdictum
generale loci sumitur
ex cap. salicis de panis in
6. contra hostiliter in-
sequentes Cardinales, secundum
fertur in Clement. 1. de panis,
contra eos, qui personam cu-
iuscumque Pontificis corpora-
li iniuria afficere audent, vel
contra ferentes iniuriam suo
Episcopo. Tertium fertur in cap.
Vbi periculum de elect. in 6. con-
tra non obseruantes modum
ad electionem Papæ præscrip-
tum in dicto cap. Quintum fer-
tur in Extrauag. supergentes de con-
suetudine contra prohibentes
Pontificis legatis terras ali-
quas ingredi. Sextum denique
contra admittentes alienigenas ad
habitandum, & sœnerandum in ter-
ris suis cap. 1. de vsu in 6. Interdi-
cta particularia localia referun-
tur ad localia generalia; nã si cõ-
tingat talem locum esse particu-
larē; interdictum ipsum, citam
erit particulare, & ideo nõ im-
mutor, tomo 5. disp. 37. sect. 1. §.
Non nulla etiam & seqq.

Cap. salicis
Clement.
1. de panis
c. ubi peri-
culum Ex-
tranag. su-
pergentes.

De Interrogatione confessoris.

Interrogatio confessoris.

1 Confessor non tenetur

Mag. in 4. non nulla interrogare antequā
dist. 17 & confessionem, v. g. statum, &
19. Soto conditionem pœnitentis, tem-
dist. 18. q. pus in quo ultimo confessus est,
2. ar. 4. &c. quia ex discursu confessio-
Aug. lib. de nis facile cognosci poterunt,
ver. & fals si opportuerit, nec post illam fa-
pœnit. cap. & am, si intelligat ex circumstan-
tis integre confessum fuisse pœ-
nitentem, quia tunc potius esse
interrogatio otiosa, & curiosa,
& onerosa pœnitenti, quā utilis:
secus, si intelligat pœnitentem
non satis expleuisse conscien-
tiam suam, ita communiter Do-
ctores, *tomo 4. disputatione 32. se-
ctione 3. §. Duo sunt ex parte, & 9.
Secundo inquiri potest.*

2 Quando pœnitens non pa-
titur se amplius examinari, &
interrogari dicens sufficienter
esse confessum, non debet illi
conformari confessor, si certus
sit pœnitentem tenere, & impru-
denter procedere, quia id esset
ad malum cooperari: secus si
probabiliter iudicet confessio-
nem integre esse factam, ut pa-
tet; item non oportet de omni-
bus rebus interrogare, sed de
his, quæ considerata conditio-
ne pœnitentis probabiliter pos-
sunt in illum convenire, unde
(ut admonet omnes Doctores)
non debet confessor esse nimis
in interrogando, præcipue
in materia castitatis, ne aut pœni-

tentem doceat, aut se, vel illum
periculo alicuius tentationis ex-
ponat, *tomo 4. disp. 32. sect. 3. §.
Addit vero.*

3 Si confessori constet pœni-
tentem aliquid omittere, etiam
facta morali diligentia, tenetur
illum interrogare, quia confes-
sor non solum tenetur ex offi-
cio cauere peccatum pœniten-
tis in mutilatione confessoris,
sed etiam per se tenetur curare,
ut iudicium ipsum integre fiat,
*tomo 4. disp. 32. sect. 3. §. difficultas
vero, & seqq.*

4 Quando confessor pœni-
tentem videt non solum tacere
aliquod peccatum, quod eui-
denter scit illum commississe,
regulariter tenetur stare confes-
sioni, & dicto pœnitentis: quia
tenetur in hoc iudicio ipsi pœni-
tenti credere tam pro se, quam
contra se. Idem dicendum si
oculis videt peccatum, & pro-
babiliter existimare possit pœni-
tentem iam illum confessum
fuisse alteri. At vero si sit eui-
dens omnino illum mentiri
contra integritatem confessio-
nis, tunc non tenetur stare ita
dictis pœnitentis, ut non possit
viri scientia sua ad convincen-
dum, & redragendum illum:
quia licet in externo, & publi-
co foro, necessaria sit scientia
publica in hoc foro secreto, &
ad bonum ipsius rei ordinato,
scientia priuata ipsius confesso-
ris, utilis esse potest, idem dicē-
dum, si euidenter videat illum
esse

Nau. c. 5.
n. 2.

D. Thom.

in 4. dist.

16. q. 3.

Soto dist.

18. q. 1.

art. 4.

esse indispositum, aut non integre cōfiteri, quidquid ille dicat, tom. 4. disp. 32. sect. 3. §. Vltimo quāri

Interstitia.

1. Qui in eodē die etiā fictione Canonica, plures ordines sacros recipit, manet suspensus ipso iure ab illo ordine, quē posteriori loco suscepit, priorem enim legitime suscepit: unde si tres sacri Ordines fuerunt eodē die suscepti, suspensio erit de vltimis duobus, iuxta cap. Dilectus, & cap. Literas. de temp. Ordin. Tamē qu in eodē die ordinatur sacerdos, & consecratur Episcopus non manet suspensus: quia Episcopatus non numeratur inter ordines sacros, tom. 5. disput. 31. sect. 1. §. Octaua suspensio.

2. Qui suscipit omnes Ordines Minores, eodē die, non manet suspensus, & subdiaconatus simul, ut constat ex cap. 2 de eo, qui suū Ord. suscip. Et ex congregatione Cardinaliū, supra Conc. Trid. sess. 23 cap. 13. de reform. dicente. Qui ex consuetudine illius regionis quatuor minores Ordines, & subdiaconatum eodē die susceperunt, non sunt suspensi, & Concil. Triden. sess. 23. cap. 11. solum generaliter dixit: Vbi Ordines per temporum interstitia nisi aliud Episcopo videatur, consecrantur, tom. 5. disp. 31. sect. 1. §. Dubium autem & sequentibus.

3. Qui suscipit Ordines sacros in diuersis diebus, & legitimis temporibus, non seruando

inter vnum & alium, eam tēporis moram, quam Conc. Triden. sess. 23. cap. 13. & 14. Ratur, sine dispensatione, aut indulto Apostolico, non manet suspensus, Concilium enim nullam pānam, aut centuram imposuit, tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Tertium delictum.

§. I.

Irregularitas quoad nomen, definitionem, & diuisionem.

1. **N**omen, Irregularitas, datum est à regula, seu regulare addita præpositione, In, quæ vim habet significandi priuationem. Unde sumptus est hæc vox, irregularitas, ad significandum impedimentum ratione cuius homo fit incapax illius gradus, vel actionis, quæ alijs communis est, atque ita extra generalem regulam constituitur, tom. 5. disput. 40. sect. 1. §. Primo circa

2. Irregularitas definitur sic. Est inhabilitas, seu impedimentum Ca. Vide Sor. in 4. d. 22. 47. 1. & d. 21. q. 1. a. 2. nonicum ex se directè, ac primario impediens acceptionem Ordinum Ecclesiasticorum, & consequenter vsum eorum, qui suscepti sunt, cuius explicationem potest videri apud nostrum Doctorem, tom. 5. disput. 40. sect. 1. §. Supposita ergo, & seqq.

3. Incapacitas ad Ordines suscipiēdos ex diuino iure orta, non est irregularitas, v. g. Omnis

De Irreg. quoad nomē defn. & diuis. §. I.

nis homo non baptisatus, quia non est impedimentum canonicum, sed diuinum. Item nec peccatū mortale licet impediat susceptionem ordinum, iuxta *cap. ult. de temp. ord.* quia peccatum non habet ex aliqua lege Ecclesiastica, quod tale impedimentum sit, sed natura sua, nec indecentia, quannis supponat ad inducendam irregularitatem, licet reddat ordinationem peccaminosam, non enim introducit ab humano iure, *tomo 5. disp. 40. sect. 1. §. Addimus vero, & seqq.*

4 Nulla irregularitas est censura, cum non sit pœnia medicinalis, & ad correctionem posita, sed est perpetua, & distinguitur ab omnibus tribus censuris. *tomo 5. disp. 40. sect. 1. §. Additur vero, & seqq. & sect. 3. Tandem aduere oportet.*

5 Irregularitas alia totalis, alia partialis; totalis est, quæ ex se priuat toto ordine clericali, v. g. irregularitas homicidij, Begamiz, &c. partialis vero, quæ priuat aliquomodo ordinibus, non tamen in totum prohibendo omnes ordines, *tomo 5. disputat. 40. sectione. 3. §. ultimo ergo.*

6 Item irregularitas alia, quæ contrahitur per peccatū proprium irregularis. Alia vero si ne ipsius actū, prior aliquando per actum licitum, v. g. ex defectu sacramenti, ut est begamia, aliquando vero per actum

illicitum, ut ex homicidio, aut administratione ordinis contra Ecclesiasticam censuram, aut ex iteratione baptismi: posterior vero est illa, quæ fundatur in aliquo actu passiuo, in quo Ecclesiastica lex sufficientem indecentiā considerauit, ratione cuius hâc inhabilitatē apposuit, *tomo 5. disputatione 40. sect. 3. §. Alia vero diuisio, & sequenti, & expressius §. sexto dubitari potest.*

7 Irregularitas non bene diuiditur in magnam, & paruā. Ratio est: quia hoc non est impedimentum canonicum a iure introductum, *tomo 5. disp. 40. sect. 3. §. Nihilominus dicendum.*

8 Irregularitas pœnalis orta ex proprio actu nulla est, quæ contrahatur propter actum pure mentalem: quia nulla est canonica lex imponens hoc impedimentum propter actum pure internum, nec Ecclesia habet potestatem ad illum imponendum, quod probat perpetuus non vsus Ecclesiæ, vnde requiritur actus externus loquendo de facto consummatus, iuxta verba legis restricte intellecta ex vulgari regula, *cap. pena cum similibus dist. 1. de penit. ut v. g. si irregularitas fertur propter homicidium non sufficit velle, aut attentare, aut quæcūq; vulnera lethalia infligere, nisi mors sequatur, etiā si contingat per miraculum impediri. Dixi de facto, quia de possibili potest Ecclesia inducere irregularitatē prop*

Ant. 3. p. tit. 28. cap. 2. Nau. 6. 27. n. 19. Sylu. verb. homicid. 3. q. 1. & 2. & 8.

ter actum tantum inchoatum, vt probat noster Doctor, vt solet
tomo 5. disp. 40. sect. 3. §. Nihilomi-
nus dicendum, & seqq.

9. Irregularitas non contra-
hitur per actum in quo defuit
omnino voluntas interna, vt si
dormiens, vel amens occidat,
nec pe actum in quo deest volū-
tas, quæ reddit illum actum vo-
luntarium, quatenus culpabilis
esse potest, vt si excommunica-
tus celebret ex naturali obliuio-
ne censuræ, nec per actum libe-
rum, & humanum, habentem
tamē effectū nullo modo volun-
tariū, aut præsūsum, ratione cu-
ius est imposita hæc irregulari-
tas, & nō ratione actus secundū
se, vt si quis libere venationem
exercēs, casu omnino inuolun-
tario hominem interficiat. Ra-
tio primi puncti est: quia cum
tale opus humanū non sit, non
solum à culpa, sed etiam à pænā,
& legitima indecentia excusatur.
Ratio vero secundi, & tertij pū-
cti est: quia cum hæc irregulari-
tas imponatur propter culpam,
cessante illa, cesset etiam irregu-
laritas, tomo 5. disp. 40. sect. 3. §.
Tertio dubitari potest, & seqq.

10. Irregularitas pænalis,
nec imponitur, nec imponi pos-
se videtur propter culpam de se
venialē, quia nulla est lex cano-
nica, quæ propter talem culpā,
talem imponat pænā, vnde pro-
babilius videtur, quoties inter-
uenit excusatio à culpa mortali,
licet venialis committatur, nō

incurri irregularitatem, quæ
propter actum, qui de se pecca-
tum mortale est, imponitur.
Icē nō imponitur per quodcū-
que peccatum mortale, quia li-
cet peccatum mortale multo
maiori pænā sit dignum, tamē
hæc non esset proportionata,
nec prudenter fertur, nisi pro
criminibus speciali modo re-
pugnantibus, statui clericatui,
& decentiæ illius, quæ autem
hæc sint? de possibili relinque-
dum est prudentiæ legislatoris,
de facto vero consulenda sunt
iura, tomo 5. disp. 40. sect. 3. §.
Quantum ergo dubium, & seqq.

11. Voluntas quæ sufficit ad
peccandum mortaliter contra
legem imperantem irregulari-
tatem, sufficit ad illam incur-
rendam, si alioqui in exteriori
actu est sufficiens integritas, &
malitia requisita ex vi verbo-
rum legis, quod probat noster
Doctor ex iuribus, quæ docēt
ad irregularitatem incurrendā
sufficere ignorantiam crassam,
vel supinam, vt in cap. 1. de ordin.
ab Episc. qui renunt. Episcop. & sepe
alias licet peccatum externum,
sit omnino occultū, vt omnes,
excepto Castro de leg. pan. lib. 2.
cap. ult. concl. 3. fateantur.
tomo 5. disp. 40. sect. 3. §. Quintū
dubium.

(?)
§. II.

De Irregularitate quoad effectum. §. 2.

§. II.

Irregularitas quoad effectum.

1. **I**rregularitas impedit acceptionem ordinum, *cap. Curandum dist. 43. & cap. si quis uxorem eadem dist.* licet ordo acceptus ab irregulari validus maneat, Ecclesia enim non potest impedire effectū sacramēti cōcurrētibus omnibus institutis à Christo. Tamē grauius peccat suscipiēdo illos, siue sacros, siue minores: quia facit contra præceptum Ecclesiæ, in re valde graui, & sacra, quanuis propter hanc culpam, nulla incurratur pœna ipso iure, nullo enim iure lata legitur, & irregularitas non est nisi sit iure expressa, *cap. Is cui de sent. excom. 10. §. disp. 40. sect. 2. §. Ex hac questione, & seqq.*

2. Irregularis peccat ministrando in ordine suscepto ex officio, su mitur ex *cap. ult. de temp. ord. & cap. Inquisitionis 1. de acusat.* nulla tamen pœna propter hanc culpā ipso iure incurritur, quia nullibi inuenitur expressa, quod procedit in omni irregularitate, *tomo 5. disp. 47. sect. 1. §. Tercio cum eadem, & seqq.*

3. Irregularitas non impedit actum quantunvis sacrum, prout à laico fieri potest, quia non est actus ordinis, qui tan-

tum prohibetur per irregularitatem, vnde irregularis potest recipere quæcumque sacramēta excepto ordine. Item potest baptizare in necessitate, sine solemnitate, secus cum solemnitate, quia nullum sacrum ministerium etiam actiuum, quatenus per laicos exerceri potest, prohibetur clericis irregularibus. Idem dicendum de omnibus actibus pertinentibus ad ordines minores, & de recitatione particulari diuini officij, & de ministracione priuati sacerdoti ad altare. Denique item per se irregularitas non priuat hominem potestate iurisdictionis, nec impedit vsum eius, vt est communis sententia, quia potestas iurisdictionis, etiam Ecclesiastica distinguitur à potestate ordinis, *tomo 5. disp. 40. sect. 2. §. Quarto didendum, & seqq.*

4. Qui habet iurisdictionem ordinariam in foro penitentiae, non amittit illam absolute, & simpliciter ipso facto per irregularitatem, quia non amittit officium, vel beneficium, nec ab illis suspenditur, sed non potest irregularis accipere hanc iurisdictionem de nouo ordinariam, iuxta communem opinionem. Item clericus non habens hanc iurisdictionem, non potest licite vti illa, per se ipsum absol uendo sacramentaliter à peccatis, quia est priuatus executione ordinis, & non potest vti illa iurisdictione, quin vtatur ordinis absolute

absolutio vero data à tali sacerdote, nisi aliud detur impedimentum, vel obex, ut probabilius iudicat noster doctor, est valida, cum nihil desit ex parte ministri, quod sit de substantia. Idem dicendum de sacerdote habente hanc iurisdictionem delegatam, quia si irregularis fiat non amittit illam ipso facto. Idem ut probabilius est de suspensione ab ordine, quia non impedit executionem iurisdictionis, sed ordinis tantum. Idem denique dicendum de interdicto personali sacerdotis absolventis, quia seclusa excommunicatione non videtur per se tollere iurisdictionem, *tomo 5. disputat 40. sect. 2. §. Dico ergo in primis, & sequenti.*

§. III.

Irregularitas quoad causam formalem, & efficientem.

I. **I**Vs Ecclesiasticum habet potestatem ad irregularitates imponendas, multaque a solo illo sunt introducæ, ut supponitur *Am. 3. p. tomo 5. disp. 40. sect. 4. §. Circa eff. 1. Solo diff. 1. de iure diuino, cap. Is qui de sent. excom. in 6. Ibidem §. Dicendum vero est. Item nulla per sententiã iudicis fertur, sed declaratur, ut colligitur ex illo principio*

quod irregularitas non incurritur, nisi in casibus iure expressis, *Ibidem §. Secundum dubium, & seqq.* Item non imponitur per statuta inferiorum prælatorum: quia ius particulare non est simpliciter ius, sed appellatur statutum Episcopi. *Ibidem §. Tertium dubium;* sed per solum ius Pontificium imponitur, *cap. Is qui de sent. excom. in 6. Ibidem §. Secundo dicendum est, & seqq.* Item nulla de facto inuenitur extra corpus iuris, item ut contrahatur, non sufficit, ut in simili casu, vel minori posita sit, sed necesse est, ut in propria specie talis delicti, v. g. vel talis causæ lata sit, ut colligitur satis ex dicto *cap. Is qui. Ibidem §. Adduertendum est, & seqq.*

2. Quoties verba legis non significant pænã ipso facto, sed requirunt actionem hominis, ut imponatur in tali lege, non est sermo de irregularitate, quia pænalis lex nunquam per ipsã operatur, absque sententiã, vel facto hominis, nisi per verba eius sufficienter exprimatur. Item quando priuatio fertur per verbum presentis, aut præteriti, significatur per ipsam legem statim ferri, quando vero fertur per verba futuri significatur pænã ferendam, nisi ex alijs verbis adiunctis satis significetur alius sensus pænæ ipso iure latæ, vel ferendæ, v. g. si dicat cum verbo defuturo irregularis erit, aut fiet, aut eo ipso

Nat. c. 27

n. 191.

Am. 3. p.

lit. 28. cap.

1. Solo diff.

22. q. 3.

am. 1.

ipso, ex tunc ipso facto. Item quod
tunc pena in canone imponitur
per hæc verba, deponatur, vel
degraderetur, &c. aut raro, aut
nunquam est sermo de irregulari-
tate, exempla sunt multa in
canonibus Apostol. & cap. si
quis Episcopus distinet. 38. Item
quoniam privatio ordinum, ex
vi verborum canonis ipso iure
feratur, non semper fertur irre-
gularitas, nisi vel ex verbis ex-
pressis, vel ex alijs indicijs suf-
ficientibus colligatur, unde ut
significetur irregularitas, neces-
saria sunt verba, aut indicia spe-
cialia: quod probat noster Do-
ctor ex varijs exemplis iuris ca-
nonici, *tom. 5. disp. 40. sect. 8. §.*
Ex his principijs, & seqq.

3. Formulæ quæ in iure in-
veniuntur sufficienter indicantes
irregularitatem, sunt omnes ex-
cludentes hominem, seu ab ordi-
ne, seu clericatu. *Prima can. 18.*
Apost. non potest esse clericus. 2. can.
21. ne sit clericus. 3. can. 60. ad cle-
rum non promoveatur. 4. can. 78. ne
sint clericas. 5. cap. 1. de cleric. non
ordin. minist. nunquam ordinetur. 6.
cap. Curandum dist. 34 non aspiret
ad ordines. 7. cap. 1. vlt. dist. 55. illi
non possunt secundum canones sacerdo-
tij iura concedi. 8. cap. miror. dist.
50. sacerdotio privatus. Alias omit-
to, quis noster doctor assert, eas
tamen excludit: videantur à cu-
rioso lectore, tom. 5. disp. 40. sect.
8. §. Ex dictis colligere, & seqq.

4. Operari cum dubio, aut
timore irregularitatis nihil re-

fert ad illâ incurrendam, vel cui
tandam: quia si postea re satis
perspecta, & examinata consi-
terit talem actum non esse suf-
ficientem ad incurrendam irre-
gularitatem, non erit contracta
propter dubitationem operan-
tis, sed ablato dubio poterit ordi-
nes exercere, vel assumere sine
alia dispensatione, *tom. 5. disp.*
40. sect. 5. §. Atque hinc.

5. Quando dubium, vel su-
peruenit, vel manet post esse-
ctum opus, ex quo irregularitas
timetur, non licet cum tali du-
bio operari contra irregularita-
tem, non facta prius sufficienti
diligentia morali ad expellend-
um tale dubium, & cognoscē-
dum an irregularitas sit contra
tali opere necne? quia sic
operando ponit se manifesto pe-
riculo errandi, vel violandi irre-
gularitatem, *tom. 5. disp. 40. sect.*
5. §. Superest dicendum. Et quan-
do facta morali diligentia non
potest dubium deponi, tenetur
homo practice deponere dubiū,
& se gerere, perinde, ac ille, qui
nullam habet irregularitatem,
quoniam teneatur necesse opportu-
nitate maiorem adhibere dili-
gentiam: quia in eo casu post
factam diligentiam, ignorantia,
quæ manet involuntaria est, &
ideo practice nullum est peri-
culum peccati, secluso autem
hoc periculo, tutissima
est illa pars. *Ibidem*

§. difficultas 7e
10. & seqq.

§. III.

Irregularitas quoad subiectum.

Castro cō
tra hares.
verb. mu-
lier Bellar-
min. lib. I.
de sacram.
in gener. c.
1. & 25.

Nillus est capax irregularitatis, qui per se, & iuxta Christi institutionem non sit capax sacramenti ordinis, quia irregularitas est priuatio, omnis autem priuatio supponit capacitatem, vnde femina ratione sexus nec est irregularis, nec est capax alterius irregularitatis superuenientis, femina enim est capax sacramenti ordinis ex iure diuino, vt probat traditio Ecclesiæ, & factum Christi qui in nocte Cane non ordinauit, nisi viros, vt sumitur ex cap. unico de panis, & remiss. Item non baptizatus non est capax irregularitatis, cum non sit capax ordinis, cap. I. & cap. Veniens de de presb. non bap. Denique irregularitas potest in eodem subiecto multiplicari, tomo 5. disp. 40. sect. 7. §. Post efficientem. & seqq.

2 Omnis capax ordinis habens superiorem in terris, est capax irregularitatis, vnde infantes, & adulti baptizati sunt capaces irregularitatis, cum sint capaces ordinis. Item Episcopi, quia caput periculosum de sent. ex cōmun. solum loquitur de suspensione, & interdicto. Papauero nō est capax irregularitatis, ex de

fectu superioris. Tamē Episcopus sub excommunicatione prohibitus ne ordinet irregularem, non incurritalem censurā ordinando faminam, aut cathecumenum, etiamsi alias illegitimum, bigamū, &c. quia talis persona non est iure irregularis, nec impedimenta eius sunt proprie canonica. Idem dicendum si ordinet indignum iure diuino, aut naturali, tomo 5. disp. 40. sect. 7. §. Secunda igitur generalis, & seqq.

3 Aliquæ sunt irregularitates ita clericorum propriæ, vt non possint in alijs inueniri, vt patet in irregularitate, v.g. quæ contrahitur propter violatam excommunicationem per executionem ordinis Ecclesiastici, hæc enim causa non potest in mero laico reperiri, tomo 5. disp. 40. sect. 8. §. Prius enim.

4 Irregularis est ad ordines suscipiendos, ille qui in amentia incidit, licet sanitatem recipiat, vt colligitur ex cap. mar. n. 203. tum dist. 33. Idem dicendum de lunaticis amittentibus per rempus vsum rationis. Idē de epileptis, seu morbum caducum patientibus, qui pro tunc etiam amittunt vltimū rationis. Idem de arreptitijs, qui à demone vexantur, etiam pro vna vice, vt constat ex cap. cit. Tamen ad vtendū ordinibus a se susceptis non manet irregularis, licet requiratur iudicium Episcopi, vt constat de epileptis in

Nau. c. 27
Ant. 3. p.
tit. 28. c. 5.

De Irregularitate quoad dispensationem §. 5.

cap. Communiter dist. 33. & de ar-
reptitijs ex cap. cit Maritum, & cap
Clerici dist. 33. & id ē dicendum
de amentibus, licet non sit ex
pressum in iure, *tomo 5. disp. 51.
sect. 1. §. Statim vero, & seqq.*

Nauar.
Covar.

5 Non omnis, qui alium fa-
cit irregularem est irregularis
in nullo enim iure reperitur ex
pressum, & tanquam falsum
refellit illud, *Nau. cap. 27. num.
207. & Covar. in Clement si furiosus
p. 3. in principio num. 8. tomo 5. disp.
42. sect. 5. §. Octavo Episcopus.*

6 Contrahens cum repu-
diata ab alio cognita carnaliter,
fit irregularis iuxta cap. 1. de bi-
gamis, cap. Si quis viduam 50. dist.
cap. 1. Marius dist. 33. & canon. 16
Apostolorum cap. Si quis viduam 2.
dist. 34. *tomo 5. disp. 49. sect. 3. §.
Atque ex his intelligitur.*

§. V.

*Irregularitas quoad ablatio-
nem, seu dispensa-
tionem.*

Angel. Syl-
vest. verb.
irreg. Ar
nulla n.
88. Solo in
4. dist. 25.
q. 1. ar. 3

1. **I**rregularis, aut canoni-
ce impeditus non re-
stituitur per penitentiam
ad pristinam Ecclesiasti-
cam dignitatem per se loquen-
do, tollitur enim per dispensa-
tionem superioris: quanuis pe-
nitentia sit congrua dispositio
ad obtinendam dispensationē,
*tomo 4. q. 89. art. 3. §. Primum est
in coment.*

2 In homine denovo bapti-
sato nulla manet irregularitas
ratione præcedentium actionū,
aut conditionum, nisi opposi-
tum sufficienter in iure consti-
terit: quia per baptismum rege-
neratur quis, & efficitur quasi
nouus homo, utrum autem irre-
gularitates tollantur per ingres-
sum religionis? consulenda sunt
iura, & privilegia religionum,
cum non possit dari certa regu-
la, *tomo 5. disp. 41. sect. 1. §. Ratio
dubitandi, & seqq.*

3 Irregularitas tolli potest
per propriam dispensationem,
quia sicut dispensatio potest ca-
dere in ius commune, ita, & in
irregularitatem cap. Præposuit de
concess. prob. Non vero per abso-
lutionem, quantumcumque ho-
mo per confessionem absolua-
tur, neque manet liber ab irre-
gularitate. Tamen ut dispensa-
tio locum habeat necesse est, ut
causa irregularitatis duret, nā
illa cessante per se cessat irregu-
laritas, nec est necessaria dis-
pensatio, quod probat noster
Doctor varijs exemplis, quæ vi-
deri facile possunt, *tomo 5. disp.
41. sect. 1. Circa tertium, & se-
quenti.*

4 Irregularitas tollitur per
abrogationem legis illam fe-
rentis, v. g. si Ecclesiam aue-
rat legem facientem illegitimos
irregulares eo ipso auferitur ta-
lis irregularitas; quia efficacior
est abrogatio, quam dispensa-
tio, quod intellige non tantum
quoad

quoad irregularitates non dum contractas, sed etiam quoad iā contractas ante tempus abrogationis, siue sint ex delicto, siue non, si abrogatio simpliciter, & absolute fiat, *tomo 5. disp. 41. sect. 1. §. Vnde obiter.*

5 Irregularitas tollitur per electionem ad Summum Pontificatum eo ipso, quia statim desinit ligari iure Pōtificio, quoad vim coerciuam, sicut enim est incapax nouæ irregularitatis, ita etiam antiquæ, seu conseruationis eius, *tomo 5. disp. 40. sect. 7 §. Addita vero in fine.*

6 Potestas dispensandi in irregularitate, spiritualis, ac supernaturalis, & à Christo Domino concessa est, quia potestas ferendi leges, & dispensandi in illis eiusdem ordinis sunt, & potestas ligandi, & soluendi respectiue sumpta. Item est potestas iurisdictionis, non enim est ordinis, & ideo non potest exerceri nisi in subditos, *tomo 5. disp. 41. sect. 2. §. Supponendum in primis.*

7 Summus Pontifex ex diuino iure, & immediate à Christo habet ordinariam, vniuersalē, & supremam potestatem dispensandi in irregularitate, quia habet eam immediate à Christo, & ordinaria est ex vi proprii muneris, ligat enim totā Ecclesiā & omnes pendēt à Summo Pōtifice, & ideo est suprema, & sic nulla est irregularitas, in qua ille non possit dispensare, non solum quoad loca, & personas,

sed etiam quoad irregularitates, cum sint de iure positivæ in quo ille potest, vt constat ex cap. proposuit de concess. prab. cap. significasti de elect. & cap. quidam 25. q. 1. Vnde tantum requiritur causa, vt dispensatio sit iusta, non tamen valida, *tomo 5. disp. 41. sect. 2. §. His suppositis.*

8 Episcopi iure ordinario non possunt dispensare nisi in casibus concessis, est communior opinio canonistarum, & probari potest ex cap. Cum illorum de sent. excom. Ratio est: quia inferior non potest dispensare in lege superioris, *tomo 4. disp. 41. sect. 2. §. Secūdo dicendum est.*

9 Episcopi possunt dispensare in omnibus irregularitatibus, suspensionibus, &c. ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & alijs de duæis ad forum contentiosum, vt colligitur ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. non solum per se, sed per alium committendo vices suas. Item potest vti hac potestate erga se ipsum, si forte incidat in aliquam irregularitatem occultam committendo vices suas confessori, vt constat ex congregatione Cardinalium. An vero possit exercere hanc potestatem secum per se ipsum? non resoluit noster Doctor, sed remittit ad materiam de legibus & de iuro. Itē potest vti hac potestate per se, vel delegando il-

Ang. verb.
dispensatio
n. 5. Sylu.
q. 19, 10.
11. & alijs

De Irregularitate quoad dispensationem. §. 57

Iam circa subditum absentem in alia diaceſi verſantem ex Congregat. Cardinalium, diſpenſatio enim optime concedi poteſt aſſenti per ſubditos intellege omnes habentes domicilium in Episcopatu, licet exemptos, nam ſemper ſunt aliquo modo ſubditi, ſi aliud privilegium non obſtat. *Ibidem §. Tandem hinc* *tomo 5. diſp. 41. ſect. 2. §. Alia regula ſumitur, & ſeqq.*

10. Archiepiſcopi non poſſunt diſpenſare cum ſubditis ſuffraganeorum, etiam dum viſitant in caſibus occultis conceſſis Episcopis. ſ. irregularitate, & ſuſpenſione, &c. quia hæc facultas non conceditur eis, ut Archiepiſcopi, ſed ut Episcopis, & hic eſt communis ſenſus harum facultatum, niſi aliud exprimitur, *tomo 5. diſp. 41. ſect. 2. §. Tandem hic in fine.*

11 Collegium Cardinalium, Apoſtolica, ſede vacante poteſt diſpenſare in irregularitate in ordine ad electionem Pontificis, quia delegati poteſtes ad aliquem actum principalem cenſentur delegata ad alia acceſſoria, quæ ad illum ordinantur: ergo, ſi conceditur facultas ad eligendum Pontificem, etiam conceditur ad tollendum aliquod impedimentum in iure humano fundatum: ſecus dicitur de poteſtate tollendi irregularitatem circa alias perſonas, in nullo enim iure invenitur conceſſum, *tomo 5. diſp. 41. ſect. 2. §.*

Hic vero occurrebat.

12 Capitulum Cathedralis Eccleſiæ ſede vacante, non poteſt diſpenſare in irregularitatibus conceſſis Episcopis in decret. Conc. Trid. ut colligitur ex ipſomet decreto, adinſerta interpretatione Cardinalium, dicente illam eſſe facultatem ſolius Episcopis privative, quoad omnes alios: ergo excludit etiam capitulum ſede vacante, *tomo 5. diſputatione 41. ſect. 2. §. Quæri vero poteſt.*

13 In irregularitate contracta per uſum ordinis cum ex communicatione, ſolus P. pa poteſt diſpenſare, de iure communi, ut patet ex cap. 1. de ſent. ex. com. in 6. & cap. 1. de ſent. & re iud. in 6. ſi tamen provenit ex delicto occulto poterit Episcopus ex decret. Conc. Trid. ſeſſ 24. cap. 6. de reform. diſpenſare, v. g. ſi excommunicatio occulta ſit, etiam ſi celebratio ſit publica, vel ſi excommunicatio ſit nota, celebratio autem occulta, *tomo 5. diſputat. 11. ſect. 3. §. Ultimo poteſt.*

14 Nullus habet in iure hanc poteſtatem delegatam generaliter; utrum autem facta ſit delegatio extra ius? vix poteſt cadere ſub ſcientiam, cum pertineat ad factum, & ideo privilegia perſonarum conſulenda ſunt, ſolum adverte quod duobus modis poteſt fieri hæc commiſſio. 1. per privilegia perpetua, ut prælatiſ religionum, quæ ipſi

*Nav. c. 27
n. 45 Vgol
tab. 1. c. 14
§. 1. n. 27*

ipſi ſcire tenentur. Secundo, ad vnam, aut alterum actū, & tunc debent ponderari verba reſcripti, *tom. 5. diſp. 41. ſect. 2. §. Vltimo dubitari poſeſt.*

15. Nulla forma verborū, aut ſolemnitas eſt præſcripta in iure, circa hanc diſpensationem, vt omnes docent; vnde ſolum ea poſtulanda ſunt, quæ ex natura rei requiruntur. Vt ergo diſpenſatio ſufficienter fiat, neceſſarium eſt aliquod ſignum, quo ſufficienter voluntas diſpenſantis oſtendatur: Quia diſpenſatio ab illa pendet, & non ſufficit interior voluntas tantum, niſi manifeſtetur. Item neceſſe eſt, vt qualitas, ſeu effectus diſpenſationis, ſufficienter explicetur, poſteſt enim irregularitas diſpenſari, aut in totum, aut in partem, id eſt, vel quoad vnum ordinem, vel quoad omnes, vel quoad vſum ordinis ſuſcepti, & non quoad ordinem ſuſcipiendum. Vnde quoties diſpenſatio irregularitatis abſolute, & ſine addito conceditur, ſignum eſt diſpenſationem eſſe totalem. Verba enim abſoluta ſignificant abſolutam diſpenſationem, *tom. 5. diſp. 41. ſect. 3. §. Primo ergo, & ſequenti.*

16. Pontifex per factum, poſteſt diſpenſare in irregularitate, verbi gratia, ſi Papa ſciens eſſe aliquem irregularem, illum ordinet, aut literas dimiſſorias concedat, quia non eſt creden-

dum Pontifex agere contra ius, cum poſſit in iure diſpenſare. Idem dicendum de Epifcopo habente poteſtatem diſpenſandi in aliqua irregularitate; datur enim eadem ratio, quæ in Summo Pontifice, *tom. 5. diſput. 41. ſect. 3. §. Vltimo aduertendum, & ſequenti.*

17. Irregularitas etiam propter crimen contracta, non poſteſt tolli virtute Bullæ Cruciatæ; quando vtitur, hoc verbo, *Absoluendi ab omnibus cenſuris, & penis.* quia irregularitas non abſolvitur, nec eſt cenſura, & ſic non comprehenditur iuxta regulam, *cap. vlt. de offio. Vic. in 6.* Vbi dicitur, *In generali conceſſione, nequaquam veniunt ea, quæ non eſſet quis verifiſimiliter inſpicere conceſſurus.* Per penas autem intelliguntur, quæ ſacramentorum vſum, ſeu receptionem impedire poſſunt, quia huius modi priuilegia, in eum finem præcipue concedi ſolent. *tom. 5. diſput. 1. ſect. 3. §. Vnde etiam falſum eſt, & ſequenti.*

Iubileus.

1. Iubilæus ſignificat annum remiſſionis, qui apud Hebræos erat quinquageſimus, in quo agrorum cultum cellabat, & omnes poſſeſſiones venditæ Prioribus dominis reuerſantur. *Leuit. cap. 25. & 27. Numer. vltim.* Vnde vſurpata eſt hæc

M m

vox

Vide Nau.
c. 25. n. 74
Sylu. verb.
Irregular.

De Iuda Scariote, & indice.

vox ad significandum annum illum in quo maxime indulgentiæ conceduntur, qui prius fuit centessimus, nunc vero post 25. annos reperitur, & significat totalem indulgentiam, quæ sub plenissima forma conceditur, simul cum alijs fauoribus, & privilegijs, v. g. vt absolutio à casibus reservatis, comutatio votorum, &c., & in hoc differt ab indulgentia plenaria, quæ sine illis conceditur, *tomo 4. disp. 50. sect. 4 §. De iubilæo autem.*

Iudas scariotes.

1 Iudas fuit ordinatus sacerdos, & Episcopus, quando fuerunt alij Apostoli, quia Iudas ad fuit quando dixit Christus Dominus: *Hoc facite in meam commemorationem*; & probatur ex illis verbis, *Episcopatum eius accipiat aliter*; quod de Iuda exponit Petrus, *Act. 1. tomo 3. disputatione 4. sectione 3. §. Dicendum vero est.*

2 Peccatum Iudæ soli Ioanni supra pectus Christi recubenti, secreto dictum est, vt exponunt omnes, at vero poterat Christus vni, & alteri manifestari, quanuis esset occultum, tum quia Deus erat Dominus famæ eius, tum quia poterat esse utile ad confirmationem fidei: noluit vero manifestari omnibus, sed in hoc famæ Iudæ prospicere, licet eius peccatum, paulo post esset omnibus manifestan-

dum volens se gerere, vt homo & suo facto nobis exemplum præbere, quod nos parum obseruamus, quasi suæ salutis homines obliti, *tom. 3. disp. 4. sect. 3. §. Ad fundamenta.*

Index.

1 Index Ecclesiasticus, si existens in mortali, sententiâ proferat, vel alios actus iurisdictionis exerceat, nō peccat mortaliter, quia nulla est lex positiva, vel humana, in qua possit huiusmodi obligatio fundari, vt patet de actu prædicationis, de prælato corrigente subditum, &c. in peccato mortali, *tomo 3. disp. 16. sect. 3. §. Hinc vero.*

2 Excommunicatus nō potest esse iudex etiam in sæculari foro, iuxta cap. *Decernimus de sent. excom. in 6.* & ita est prohibitus per excommunicationem, suum munus exercere, vt sit etiâ sua iurisdictione priuatus, iuxta cap. *Ad approbandum de sent. & re iudic. cap. tantū de excess. prælat. cap. Audiuimus 24 q. 1. & cap. Pia de except. in 6.* Vnde omnes actus à iudice excommunicato sunt nulli, si sit denuntiatus, iuxta *Etr. mag. ad c. i. da*: quia propter commune bonum excommunicatus nunquā priuatur à iurisdictione, donec denuntiatus sit, quod intelligit noster Doctor, si partes velint coram tali iudice, non dum denuntiato comparere, & causam agere, non tamen opinatur posse

Est cōmunis sententia.

posse ab illo compelli simpliciter loquendo, nisi forte ex conventionione, & pacto earum. Item peccat mortaliter iudex excommunicatus, licet non denuntiatus, quia actio iudicandi per se, ac præcise sumpta est valde grauis, & publica, & per excommunicationem prohibita, *tom. 5. disp. 16. sect. 1. Per totam.* Item excommunicatus non potest valde in iudicem, vel aliam temporalem dignitatem iurisdictionem habentem, eligi, vel creari, iuxta *cap. ult. de cleric. excomm. minist.* Licet non sit talis electio ipso iure nulla. *Ibidem sect. 2 Per totam.*

§. I.

Iurisdictione quoad defnitionem, & diuisionem.

Iurisdictione est duplex, alia est ordinaria, alia vero delegata, ordinaria est illa, quæ competit alicui ex vi sui muneris: delegata vero est illa, quæ solum committitur ab eo, cui iure ordinario conuenit, ut ab altero vice sui exerceatur, *tom. 4. disputatione 55. sectione 3. §. Aliorum igitur opinio.*

2 Actus iurisdictionis non semper requirit distinctionem personarum, quia non repugnat exerceri ab eodem erga se, ut patet in Pontifice, quando

dispensat secum ex rationabili causa, *tom. 4. disp. 52. sect. 1. §. Probatur ergo minor.*

3 Iurisdictione dupliciter inueniri potest in aliquo proximo, vel immediato iudice ad dicendum ius inter aliquos, 1. ex partium conventionione, ut contingit in iudice arbitro, 2. ex vi proprii muneris sui, seu ex influxu alicuius superioris, ut est in ordinario iudice, vel delegato. Itē iurisdictione proueniens per commissionē à superiore, aut emanat per delegationē immediatam, circa ipsam personam, quæ iudex constituitur, aut per electionem ipsius rei, vel personæ iudicandæ ex facultate superioris: hoc totum supponit noster Doctor, *tom. 4. disputatione 16. sectione 3. §. In modo vero.*

4 In Ecclesia duplex est iurisdictione spiritualis una dicitur in foro exteriori, & contentioso, quæ est ad gubernandam Ecclesiam, ad ferendas leges, censuras, &c. Alia vero est in foro interno, & pænitentiali, hoc supponit noster Doctor, *tom. 4. disp. 16. sect. 3. §. De potestate iurisdictionis.*

5 Potestas soluendi latius patet, quam ligandi, quia Pontifex soluit hominem à voto, quāuis ipse illū non ligauerit, quod intellige nisi potestas ligandi priuatue sumatur, *tom. 4. disp. 46. sect. 6. Questionem hanc.*

6 Iurisdictione ex humano iure

De Iurisdictione quoad delegatam. § 2.

Sylu. Con-
fessor. l. q.
14. Villor
in sum. n.
351.

iure potest esse ordinaria, vt patet in Summo Penitentiario, & Vicario generali cuiuscunque Episcopi, qui non habet iurisdictionem ex iure diuino, sed humano, & est Ordinarius verus. Idem dicendum de Parrochis habentibus titulum beneficii, 10. 4. disp. 55. sect. 3. §. Aliorum igitur.

Sylu. Con-
fessor. l. q.
13. Nau.
in cap. Pla-
cuit. de pe-
nit. d. 6. n.
33.

7. Iurisdictione in foro penitentiae terminatur personis, & non localibus terminis; vnde Episcopus potest absolvere suum subditum, si cum illo simul versetur extra suam diocesim; vel potest illi dare facultatem eligendi confessorem, vbicunque extiterit. Item Sacerdos habens iurisdictionem ab Episcopo, v. g. Combricensi in omnes suae subditos, potest absolvere aliquem illorum, etiam si ambo extra diocesim inueniantur. Iurisdictione enim requiritur, nec acquiritur, nec amittitur ratione praesentiae, vel absentiae loci, 10. 4. disp. 25. sect. 1. §. Duo tamen.

8. Iurisdictione in sacramentali foro non acquiritur ratione delicti commisi in aliquo loco. Vnde si aliquis subditus huius Episcopatus, verb. grat. Vlyssiponensis, in alio peccauit mortaliter, non debet, nec potest per se loquendo, absolui in hoc foro ab illo delicto, ab Episcopo, vel Ordinariis ministris eius loci in quo peccauit, sed a suo Episcopo, aut Parrocho, aut ex licentia, iuxta cap. Omnis vtriusque sexus de peniten. & remiss. Ta-

men de censuris aliud est dicendum, 10. 4. disp. 25. sect. 1. §. Ad posterius dubium.

9. Triplex est iurisdictione or D. Thom. ordinaria. Prima, in Summo Pontifice habente eam inmediate a Christo, & immunitiore omnibus alijs, & vniuersalissima quoad loca, & personas, & culpas, at. 3. quoad modum vtendi illi, iuxta Ioan. 21. Pasce oves meas. & cap. ult. & penult. 9. quest. 3. & cap. Cum sita per modum. de maiorat. & obediunt. Secunda est, Episcoporum habentium a Summo Pontifice, & consequenter a iure humano. Tertia est, Parochorum habentium etiam ea ex iure humano; illi enim etiam sunt iudices in hoc foro, vt probat vsus Ecclesiae, & cap. Omnis cit. 10. 4. disp. 25. sect. 1. §. Tres sunt ordines in Ecclesia, & sequentibus.

§. II.

Iurisdictione quoad delegatam.

I. Iurisdictione in foro sacramentali est delegabilis, est de fide, vt probat vsus Ecclesiae, & cap. Aqua, de consecratione Eccles. & Alt. & probant multa Concilia. At verò dupliciter potest delegari, vel directe ministro, vel per facultatem penitentis. Primo, quando Parrochus assumit Sacerdotem coadiutorem ad tempus, vel quando Papa, aut Episcopus committit alicui hoc munus. Secundo, quando alicui

alicui conceditur facultas eligendi confessorem, *tomo 4. disp. 26. §. Supponimus ante primam sectionem*

2 Iurisdic. delegata dicitur a ministro tribus modis delegatur. 1. à iure licet non inueniatur aliqua concessa. 2. à consuetudine, ut in articulo mortis, quia licet constet, ex multis verbis, tamen est antiquior omni iure canonico scripto, idem dicendum de confessione venialium, vel de peccatis iam confessis. 3. per concessionem hominis, *tomo 4. disputatione 26. sectione 2. §. Diximus de potestate, & seqq.*

3 Iurisdic. delegata potest recipere magis, & minus, solum quoad impositionem satisfactionis condignam, quia potest superior taxare penitentiam imponendam inferiori sacerdoti pro peccato reservato. Item potest concedere alicui facultatem iudicandi suo arbitrio, & in hoc videtur magis, aut minus. Item potest recipere magis, aut minus quoad curationem peccati infuturum, cur enim non poterit prelati ultimum iudicium quoad partem sibi reservari, & ob hanc causam imponere onus subdito coram se comparandi. *to. 4. disp. 30. sec. 5. Dices in diversis, & seqq.*

4 Concessio, quæ datur laicis, aut faminis ad providendum de confessore suis famulis, non est delegatio iurisdictionis, sed tantum potestas ad designandam talem personam, sunt enim in-

capaces iurisdictionis spiritualis. *tomo 4. disp. 26. sect. 1. §. At res.*

§. III.

Iurisdic. delegata quoad causam efficientem.

1. **S**oli habentes iurisdictionem ordinariam possunt delegare iurisdictionem in foro sacramentali, *cap. Inter cetera de offic. ord. & cap. Virique sexus de panit. & remiss. v. g. sub Pontifice Summus penitentiarius eius, sub Episcopo Vicarius, sub parrocho Vicarius perpetuus, & vicarius positus ab Episcopo loco curati, tomo 4. disputatione 26. sectione 1. §. Circa secundum, & seqq. & tomo 5. disputatione 2. sectione 3. §. Exci- piuntur autem.*

2 In delegante debet esse potestas delegandi non impeditur: quia nihil fit ab eo, qui non habet potestatem faciendi, unde si excommunicatus deleget alius delegatio nulli est, iuxta *cap. 1. de offic. Vicar. in 6. Idem dicendum, si sit suspensus, tomo 4. disputatione 26. sect. 3. §. Rursus à fortiore, & tomo 5. disp. 2. sect. 3. §. Tertio de eo, & disp. 14. sect. 1. §. Atq; hin fit.*

3 Cessante in delegante iurisdictione, cessat etiam in delegato, causa integra existente, idest non dum causa inchoata, ut constat, ex *cap. licet, cap. Gratium, cap. Relatum, cap. vltim. de offic. deleg. Quod generaliter*

Medin. de confes. q. 36. Ant. 3. p. iii. 17. cap. 1.

Vgolin. lib. de cens. c. tab. c. 10. §. 2. n. 4.

De iurisdictione quoad form. delegationis. §. 5.

verum est in iurisdictione fori contentiosi exceptis inquisitoribus in causa fidei ex singulari favore, ut patet ex cap. Ne aliquid de heret. in 6. tomo 5. disp. 2. sectione 3. §. Et quoniam is, & sequenti.

4 Voluntas dantis, & recipientis requiritur ad delegationem, quia hic est veluti contractus humanus, qui sine mutuo consensu non perficitur tomo 5. disp. 2. sect. 3. §. Vltimo requirebamus.

5 Irregularis non amittit iurisdictionem ante irregularitatem illi delegatam; quia sicut beneficium non amittitur ipso iure, nisi in casibus à iure expressis, ita neque aliquod Ecclesiasticum beneficium, siue illud sit ordinarium, siue ex commissione, nullum autem ius est, per quod irregularis priuetur ipso facto his officiis, aut iurisdictionibus, ergo, &c. tomo 5. disp. 40. sect. 2. §. Vltimo ex dictis; nec est incapax, ut ei nouo delegetur, delegatio enim illi facta est valida. Ibidem §. Tandem.

§. IIII.

Iurisdictionis quoad formam delegationis.

Nulla certa forma est necessaria ad delegandam iurisdictionem, sed sufficiens

est voluntatis manifestatio, per quodcumque verbum, aut scripturam, quia nec ex natura rei, nec ex speciali iure positiuo aliud requiritur, tomo 5. disp. 26. sect. 1. §. Atque ex his.

2. Rathabitio non sufficit ad delegationem iurisdictionis in foro sacramentali, quia sacramentum non potest esse pendens ex futuro euentu, & affirmat noster Doctor de rathabitio de presenti, vide tur enim repugnare, quia rathabitio proprie respicit preteritum, & ideo dicitur retrahi, in reg. iuris in 6. & equiparari mandato, tomo 4. disp. 26. sect. 2. §. Atque ex his, & eqq. Vnde ad hanc delegationem semper est necessarius expressus consensus superioris sufficienter manifestatus, aut proprie, & explicitis verbis, aut litteris claris, & expressis, quod est optimi consilium, quanuis generalibus verbis administrandi sacramenta, aliquando etiam fieri possit tacito consensu. Ibidem §. Imo etiam si fuerit.

3 Potest superior ita delegare iurisdictionem in foro sacramentali, ut satisfactio cum subordinatione ad ipsum imponatur, in hoc enim nulla est repugnantia, quia non est necesse, ut quoad hanc partem, iudicium confessoris semper sit superius.

premiu, tomo 4. disp. 30. sectione 5. §. Atque ex his.

Vide Sylu. Confessor. 1. q. 6. Nau. c. 9. n. 6. Ant. 3. p. iii. 17. c. 4. c. 8.

§ V.

Iurisdictione quoad subiectum.

1. **S**olis Sacerdotibus potest delegari iurisdictione in foro pœnitentiæ, ut per se illa utatur: quia solus Sacerdos potest illam per se exercere, tom. 4. disp. 26. sect. 1. §. Potest hac questio. Nulla tamen iurisdictione ad audiendas confessiones alicui sacerdoti ex iure datur: non enim inuenitur data. Ibidem sect. 2. §. Diximus. Neque consuetudine circa materiã necessariam. Ibidem §. Secundus modus. Sed delegatur per hominis confessionem. Ibidem §. Tertius ergo.

2. In mortis articulo interueniente morali periculo ex parte pœnitentis, quilibet Sacerdos habet iurisdictionem absoluenti à quibusvis peccatis, ut patet ex Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. & est antiquissima Traditio Ecclesiæ. Quæ est delegata, non enim est ordinaria ex munere alicuius beneficii: sed est à iure Ecclesiastico, quia si esset ex iure diuino, omnes sacerdotes essent æquales in illo articulo, neque posset vnus priuari tali iurisdictione, etiamsi esset copia alterius approbati: quod intellige licet Sacerdos sit degradatus, vel hæreticus, ut probant verba Conc. loco cit. tom. 4. disp. 26. sect. 4. §. Responsio, & seqq.

§ II.

Iurisdictione quoad iurisdictionem Ecclesiasticam.

1. **I**urisdictione vnus Prælati dupliciter potest esse alteri subordinata. Primo, quando tota iurisdictione vnus est, quasi pendens in fieri, & conseruari ab alio, ut delegatus respectu delegantis, cap. Pa. storalis. §. Præterea. de offic. ordin. & Vicarius respectu Episcopi: & Concilium respectu Papæ. Secundo, quando superior potest causam ad se reuocare ab altero inchoatam, vel in ea ius dicere, aut media legitima appellatione, seu prouocatione: ut Archiepiscopus respectu Episcopi suffraganei. Et sic potest Archiepiscopus absolvere à censura per suffraganeum lata, iuxta cap. Pertuas. de sent. excom. & cap. Venerabilibus. eod. tit. in 6. Aut sine media appellatione, sed per voluntatē: ut Episcopus respectu alicuius Prælati inferioris, & sibi subiecti, ut sunt aliqui Abbates, Archidiaconi, vel Archipræsbyteri, qui generali nomine Plebani dicuntur in cap. Cum ab Ecclesiis. de offic. Ordin. tom. 5. disp. 7. sect. 2. §. Quotiescunque ergo & seqq.

2. Potest in mortuum ferri sententia declaratoria criminis, ob quod in vita contracta fuit declaratoria: nam ex vi excommunicationis habet ius Ecclesia

De Interdicto quoad excommunicatum. §. 7.

privandi illum suffragijs, & sepultura, & hoc præcipit à fidelibus observari, & per illam declarat Ecclesia illum hominem esse in statu damnationis, & animam eius esse incapacem suffragiorum, & sepultura Ecclesiastica corpus eius indignum, non solum propter centuram, sed etiam propter statum, unde omnis moriens impenitens, etiam si nulla censura affectus sit, Ecclesiastica sepultura privatur *constat ex cap. Placuit 33. q. 5. & cap. ex parte de sepult. tomo 5. disp. 5. sect. 1. §. Sed hac si recte, & seqq.*

3. Potest Ecclesia mortuum privare suffragijs, licet non iudicet esse damnatum, neque in vita incurrisse centuram, propter delicta tantum in vita commissa, & sic legitur de D. Greg. privasse quendam religiosum suffragijs, & Ecclesiastica sepultura propter inuentam apud eum pecuniam, cum tamen non constaret illum fuisse damnatum, & adduci possunt textus in *cap. 4. de stat monach. & factu Cypriani in cap. neque 88. distinkt.* At vero tunc non ligatur mortuus directe, & in seipso, sed præcipitur vivis, ne hoc, vel illud faciant, circa ipsum, *tomo 5. disp. 5. sect. 1. §. Propter hoc, & seqq.*

§. VII.

Iurisdicctio quoad excommunicatum,

1. **A**ctus iurisdictionis factus ab excommunicato publico, vel simpliciter iuxta antiquum ius, vel iuxta novum à manifesto percussore clerici, aut nominatim denunciato irritus est, & nullius valoris, *cap. ad probandum de re iudic. tomo 5. disp. 14. sect. 1. §. Est vero.* Factus tamē ab excommunicato non denunciato validus est, quod constat à contrario sensu ex cit. *cap. ibidem §. De occulte, & seqq.* aut ab excommunicato denunciato occulto ob bonum commune reipublice, ut iudicat verius noster Doctor Ibbem §. *Dicit aliquis, & §. Sed quare ulterius.* Ipse vero excommunicatus non potest licite exercere actum iurisdictionis, præsertim quando alij fideles non sunt in necessitate, aut ius suum non exigant, quia Extrauag. ad evitanda nullum favorem concessit illo, nec subditi tenentur illius actu uti, cum sit privilegium illis concessum, quo poterunt, vel non poterunt uti. *Ibidem §. Solum oportet.*

2. Peccat graviter subditus obediens prælato excommunicato vitando præcipienti: quia illi obedire esset cum illo communicare, aut utens dispensatione, aut iurisdictione ab illo delegata, quia omnes isti actus sunt iurisdictionis, & delegatus utens iurisdictione usurpat iurisdictionem, quam non habet, incurritque pœnnas latas, si aliquæ sunt.

*Nau. c. 27
u. 21. Con.
c. Alma p.
1. §. II. n.
4.*

sunt in eum, qui sine licētia, aut iurisdictione aliquid agit, *tomo 51. disp. 14. sect. 1. §. Atque hinc, & seqq.*

§. VIII.

Iurisdictio quoad durationem.

I. **I**urisdictio delegata potest reuocari à delegante & tunc nil amplius durat, vt constat ex toto tit. de offic. deleg. Item à superiore ipsius delegantis, existente ratio nabili causa, *tomo 4. disputatione 26. sect. 3. §. Agimus de hac, & seqq.*

2 Iurisdictio delegata, quoties est ad præfixum tempus pro illo durat, si antea non reuocetur, illo autem finito, ipso cessat: quia à principio, & in ipsa concessione facta est reuocatio pro illo puncto, *tomo 4. disputatione 26. sect. 8. §. Atque hinc secundo.*

3 Pontificis delegatio indefinite facta, perpetua est donec reuocetur, nisi ex verbis aliud constet, vt omnes cōcedūt: quia in ipso residet suprema potestas, vnde etiam post mortem eius durat donec reuocetur à successore. Idem dicendū de Episcopo concedente delegationem indefinite, delegatio enim huius iurisdictionis non est pensanda secundum regulas iustitiæ, sed gratiæ: Regula autem gratiæ

est, vt non expirent per mortem concedentis. De parrocho vero consideranda est consuetudo, nam videtur hoc pendere ex voluntate tacita, vel expressa Episcoporum, *tomo 4. disp. 26. sect. 3. §. De Summo Pontifice, & seqq.*

4 Iurisdictio delegata non finitur per delegantis suspensionem, aut excommunicationem, v.g. si Episcopus post delegationem factam excommunicetur, aut suspendatur, tunc enim Episcopus non priuatur omnino à iurisdictione, sed tantum impeditur ab vſu eius, quod non videtur referre, vt delegatus vti possit iurisdictione, quæ in ipso manet: secus dicendū si suspensio, aut excommunicatio antecedit delegationē, quia tūc delegatio est nulla, cū sit actus iurisdictionis, à quo est priuatus excommunicatus, iuxta *cap. 1. de offic. ord.* At vero in foro contentioso aliter dicendum, *tomo 4. disp. 26. sect. 3. §. Rursus à fortiori.*

Ius.

1 Ius naturale est duplex. 1. sumitur pro dictamine rationis naturalis pure sumptæ absque illustratione gratiæ. 2. pro dictamine naturali ipsi gratiæ, seu rationali naturæ, vt illuminatæ lumine fidei, quomodo distinguuntur à Theologis tres status, seu leges humani generis ff. status legis

Nam. in c. Placuit de penit. dist. 6. n. 161.

De iustificatione.

legis naturæ, veteris, ac legis gratiæ, *tom. 4. disp. 1. sect. 2. §. Aduertendum ergo.*

4. *sect. 6. §. Dico tertio.*

Iustificatio.

1 Ad nostram iustificationem concurrunt fides, ut fundamentum penitentiam, dilectio ut dispositio, sacramenta vero, ut instrumenta, sicut *Conc. Trid. sess. 6. cap. 7.* declarauit *tom. 3. disputatione. 7. sectione 1. §. Contra hanc.*

2 Ad iustificationem dispositio requiritur ex parte intellectus, quatenus debet esse supernaturalis, etiam ex parte voluntatis, quatenus est dispositio intellectus magis remota, & voluntatis propinquior, quæ magis perficit conuersionem, & sanctificationem hominis, *tom. 3. disp. 28. sect. 2. §. Dico tertio in fine.*

3 Per actum penitentiam non est homo certus de sua iustificatione, incertum enim est, quando, & quomodo ad remissionem peccati sufficiat, cum possit dari aliquis naturalis actus penitentiam, & hoc sufficit, ut iustificatio sit incerta, *tom. 4. disp. 3. sect. 2. §. Nec vero.*

4 Cogitans de vno solo peccato, si illud ex perfectissimo motu detestatur, iustificabitur, licet alia peccata habeat oblita. Ratio est quia illa vniuersalis detestatio est virtualis omnium peccatorum, quantum moraliter fieri potest, *tom. 4. disp.*

5 Licet non possit malum culpæ in nobis, sine nobis fieri, idest, aliquomodo cooperantibus, vel voluntate propria in peccatis actualibus, vel voluntate capitis, in originali: Deus tamen potest de potentia absoluta, suam iustitiam infundere, solus, quia remittere peccatum est opus Dei, quod potest se solo facere, quanuis nunc non infundat illam adultis, nisi propria voluntate consentiant, nec paruulis, nisi saltem consentiant aliena, scilicet per Christum tanquam per supremum caput hominū, & mediatorem inter ipsos, & Deum, & Ecclesiam applicantem illi remedium à Christo relictum, *tom. 4. disp. 9. sect. 2. §. Dices uon ne, & seqq.*

6 Formalis amor Dei per se loquendo est necessarius medium ad iustificationem peccatoris: quia detestatio peccati, ut sit contritio, debet esse propter Deum summe dilectum, potest tamen sine illo aliquando homo iustificari, ut est valde conforme diuinæ prouidentiam, quia non potest homo sine magna difficultate ad plura nisi nullo aduertere, & circa illa operari, & maxime in re tam graui, & ardui, *tom. 4. disp. 4.*

sect. 2. §. In hac re primum, & seqq.

L.

Latro.

1. **B**onus latro nec a-
quæ baptismo, nec
sanguinis, nec fla-
minis fuit baptis-
tus, de primo constat: quia ante
quam Cruci affigeretur, non
dum in Christum crediderat, &
in Cruce nemo eum baptisauit,
quis enim minister eum bapti-
fasset, aut formam protulisset,
aut qua aqua baptisatus esset?
illa enim, quæ exiuit à latere
Christi, non potuit ad illum per-
tingere sine miraculo, quod nõ
est fingendum sine fundamen-
to, & fortasse priusquam illa
manaret iam ille erat mortuus,
prius enim fregerunt eius crura,
ut interficeretur, quam latus
Christi aperirent. De secundo
constat: quia multo tempore an-
te mortem, & antea lethalia
vulnera, ac omnino desperata,
iustificatus est, nec passio, nec
mors eius, potest dici baptis-
mus sanguinis, quia nec fuit verum
martyrium, quia non propter
fidem, aut virtutem, sed propter
sua seclera passus est. De ter-
tio denique patet: quia licet ve-
ram habuerit contritionem, ve-
rumque Dei amorem super om-
nia, non tamen opportuit in-
eis includi votum baptismi, quia

non dum erat necessarius, quod
tamen votum semper est de ne-
cessitate baptismi flaminis, *tomo*
3. disp. 27. sect. 4. §. Ad fundamen-
tum contraria.

Legitimatio.

1. Legitimatio proprie sup-
ta, seu totalis, differt à dispen-
satione strictè sumpta in irregu-
laritate illegitimi, quia legiti-
matio dicit integram dispensa-
tionem in defectu natalium, &
quoad omnes effectus eius, dis-
pensatio vero vocatur, quando
solum fit, quoad aliquem, vel
aliquos effectus, ut tradit Panor-
mit. cum alijs, *cap. Venerabilem,*
quis filij sint legit. tomo 5. disp. 50.
sect. 5. §. Secundus modus.

§. I.

Lex quoad naturalem,
& veterem.

1. **T**empus legis naturæ
fuit illud, in quo tã-
tum vigeat lex na-
turalis in mentibus
hominum scripta, & nulla erant
præcepta specialia à Deo data,
quibus peculiaris cultus, aut de-
terminata caremonia, ordina-
rie, ac regulariter hominibus
præciperentur, unde solum ad
institutionem Circumcisionis
extenditur, & in hoc non ine-
legis naturæ intelligitur dicta-

men

De Lege quoad naturalē, & veterē. §. I.

men rationis non solum ex naturali, sed etiam ex supernaturali lumine ortum, cum creata esset ad supernaturalem finem, semper habuit à Deo media supernaturalia ad illum derogantia, qualia sunt præcepta fidei, spei, charitatis, & penitentiae, quæ ex natura rei sunt necessaria ad vitam rectè instruendam ad finem supernaturalem, quæ lex respectu aliorum à populo Israel duravit vsque ad Christū, & legem gratiæ, quia præcepta legis scriptæ non omnes obligant, nisi tantum populum Israeliticum, tom. 3. disp. 4. §. *Distinguimus ante 1. sect.*

2. In lege naturæ adulti per conuersionem ad Deum ex fide poterant iustificari, & ab originali peccato facilius, quam ab actuali, quod est certum, tom. 3. disp. 4. sect. 1. §. *Permittimus questionem.* Item est dogma omnium Theologorum esse aliquod remedium ad infantium salutem à Deo institutum. *Ibidem §. Nihilominus omnino.* quod remedium applicabatur per aliquem actū externum, qui esset veluti exterior professio interioris fidei, secundum probabiliorē sententiam, quia necesse erat in lege naturæ esse cultus Dei externus & sensibilis, tom. 3. disp. 4. sect. 2. *per totam.*

3. In lege naturæ fuit quoddam sacramentum ad iustificationem paruulorū, & remediū originalis peccati institutum:

quamuis ex diuina institutione non fuerit determinata cæremonia, seu actio sensibilis ad significandum imposita, sed ex hominum arbitrio, ad certum actionis modum definiretur, vt tenet D. Thom. 3. p. q. 61. ar. 3. ad 2. & alij. tom. 3. disp. 4. sect. 3. *per totam.* Quod non poterat infantibus applicari sine voluntate parentum, sicut diximus hodie de Baptismo, propter iniuriam factam parentibus, tom. 3. disp. 25. sect. 3. *Ad confirmationem autem.*

4. In lege naturæ fuit cultus Dei externus, per sacrificia, oblationes, & alias similes cæremonas, in hoc conueniunt ferè omnes. Tamen nullæ habebant ferè propriam rationem sacramenti, excepto illo instituto ad remedium paruulorum, quia non fuerunt aliæ cæremoniæ, in quibus significaretur gratia, aut presens aut vt futura: sed de ratione sacramenti est, quod significet gratiam: ergo. Quamuis alia improprie sacramenta fuerint, nō tamen necessaria necessitate mediij. Tamen ex singulari Dei beneficio, & reuelatione fuit vsus alicuius sacramenti propriè dicti in aliqua familia particulari, tom. 3. disp. 4. sect. 4. *per totam.*

5. In statu legis naturæ fuerant plura sacrificia, quam sacramenta, quia de ratione sacrificij, per se solum est significatio moralis interioris cultus diuini, quæ potest haberi ex hominum impositione, sine institutione

Alens. 4. p. q. 1. mēb. 3. ar. 3. & q. 5. mēb. 1. Palud. in 4. q. 5. ar. 5. d. 1. Maior q. 4.

Conueniunt omnes. ferè propriam rationem sacramenti, nes Docto. res citati in præcedē si conclus.

tionem Dei speciali. At vero sacramentum proprie constituitur, per significationem mixticam gratiæ significantis, quæ non potest haberi certa, & infallibilis, nisi ex institutione Christi, *tomo 5. disp. 4. sect. 4. §. Dices in lege natura.*

6 In statu legis naturæ sufficiebat ad salutem implicita fides, quia tunc erat fides imperfecta, & obscura, *tomo 3. disp. 4. sect. 3. §. Prima sententia.* Item nulla lex, aut determinata cæremonia creditur eo tempore data, quia non erat illi statui consentanea, propterea enim vocatur status legis naturæ. *Ibidem, & 10. 4. disp. 15. sect. 3. §. Quod ergo defuit.* Nihilominus parentes tenebantur remedium originalis peccati applicare filiis: hoc enim remedio instituto, & dato à Deo statim ex natura rei sequebatur obligatio parentum de filiorum salute procuranda per tale remedium, *tomo 3. disputatione 4. sectione 2. §. Secunda sententia in fine.*

7 Lex naturalis, aut vetus, & remedia salutis, quæ in ea erant, non amiserunt suam utilitatem, usque ad perfectam Evangelij promulgationem, quia illa non erant ita cæremonialia, & umbræ futurorum sicut veteres cæremonie, sed erant quasi connaturalia, & per se ordinata ad salutem hominum, unde lex naturalis non fuit in eodem instanti, in quo

mortuus est Christus, mortifera, licet fuerit mortua, *tomo 3. disputat. 27. sect. 4. §. Obijci vero potest.*

§. II.

Lex quoad incommunitatem.

1. **V**Na virtus potest obligare ad actum alterius, patet exemplo religionis, v. g. si hic, & nunc ad reddendum Deo cultum debitum sit necessarium exercere actum fidei, ipsa virtus religionis obligabit ad exercendum illam, ita ut ommissionis talis actus non sit contra fidem, sed contra religionem, *to. 4. disp. 15. sec. 1. §. Sed instabit.*
- 2 Aliquis modus virtutis potest cadere sub præceptum, & esse materia eius, patet in amore Dei super omnia, nam sub illo modo cadit sub præceptum, ut per se notum est. Idem dicendum de dolore de peccato super omnia, *to. 4. disp. 15. sect. 1. §. Ad obijctionem.*

3 Lex potest ipso facto prænam positivam inferre per ipsum deliquentem in se exequendam, quia quod is, qui deliquit circa se ipsum, vel circa res suas, crearet actionem pænalē, non est per se malum, immo honestum, neque inutile, si pæna non excedat gravitatem delicti, *tomo 5. disp. 3. sect. 1. §. Quæ quidem responsio, & seq.*

- 4 Eodē præcepto, quo actus exterior

exterior præcipitur per Ecclesiam, iubetur etiam interior de eius substantia, est certa, & vniuersalis regula: quia tunc exterior, & interior non sunt duo, sed vnus actus, veluti compositus ex spiritali forma, & materia sensibili, *tomo 5. disp. 4. sect. 2. §. Tandem dicendum.* Vnde Ecclesia potest præcipere actum internum, præcipiendo externum, quod ab alio substantialiter pendet, & sic præcipit in orandis horis canonicis attentionem, secus si actus interior sit tantum accidentarius externo, quia tunc per se, & directe purus internus actus præcipi videretur: quod non potest Ecclesia præcipere, vt in re morali certum est. *Ibidem §. Ex quibus obiter.*

5 Metus mortis, vel alterius grauis nocimenti, quando est vrgens, & cadens in const. virum, regulariter loquendo excusat ab obseruatione legis humanæ, quia præcepta Ecclesiastica ordinarie non obligant cum maiori rigore, secus si talis metus incutiatur directe in contemptum religionis, aut Ecclesiasticæ potestatis, tunc enim potius sustinenda est mors: quia tunc iam non agitur de sola obseruatione legis, sed de vitando graui damno nostræ religionis, quod præferendum est propriæ vitæ, *tomo 5. disp. 4. sect. 3. §. Quis autem metus.*

6 Lex lata à non habente potestatem, est nulla, quia actus si-

ne potentia esse non potest. Itē est nulla quando est de re manifeste iniqua, aut inutili, turpi, aut communi bono contraria, quia tunc non potest obligare in conscientia, *tomo 5. disp. 4. sect. 6. §. Tota vero difficultas, & seqq.*

7 Duobus ex capitibus potest lex iusta non obligare, 1. quando non est sufficienter promulgata, 2. quando non est acceptata, aut iam abrogata tacite, vel expresse, superiore consentiente: qualis autem promulgatio necessaria sit, quæ item acceptatio sufficiat, aut quæ resistentia, aut consuetudo contraria? non explicat noster Doctor, sed remittit in propriam materiam de legibus, *tomo 5. disp. 4. sect. 6. §. Supposita tamen iustitia.*

8 Quoties per aliquam legē prohibetur aliquid sub pænâ excommunicationis ipso facto incurrenda, si lex sit iusta, & valida, quoad talem pænâ, transgressio eius, est peccatum mortale; est communis omnium: quia si illa pænâ iusta est, supponit proportionatam causam, vel culpam, sed culpa proportionata est mortalis: ergo, *tomo 5. disp. 18. sect. 3. §. Tertio principaliter.*

9 Per particulare præceptum potest prælatus subditus extra territorium obligare, patet ex dictis in §. *Censura incommuni:* etiam imponendo pænâ, vt diximus supra de excommunicatione, & de depositione dicitur in cap. Siquis presbiter 7. quæst. 1. Non

Non vero per statutum generale, vt loquitur *ex cap. 2. de constit. in 6. & lex 2. de iurisd. omn. iudic. tomo 5. disp. 26. sect. 1. §. Atque hinc colligitur.*

D. Thom. in 4. dist. 18 q. 2. ar. 1. q. 3. Bernard. lib. 1 de consid. ad Eug. Lex canonica non potest ferri, nisi sub aliquo spirituali titulo, est certa in materia de fide, vbi agitur de potestate Ecclesiæ, & Summi pontificis, & fere in terminis asseritur ab Innocent. 3. in cap. Nouit de iudic. & ab Alexandro 3. in cap. Causam, qua inter, qui filij sunt legit. tomo 5. disp. 20. sect. 1. §. In quo puncto, & sequenti.

§. III.

Lex quoad pœnalem.

Q Vando quis in pœnâ delicti, vt hæreticus, priuatur per legem suis bonis, non priuatur ante sententiam ab illis, quia supponitur reum habere verum dominium talium bonorum, & consequenter legitimam eorum possessionem, & usum, vel usum fructum, & ideo licet ex seueritate legis, à tempore delicti priuetur à dominio directo talium bonorum, tamen ex benignitate, & moderatione eiusdem legis, non cogitur se ipsum à possessione & usu talium bonorum priuare, donec per sententiam de crimine condemnatur *tomo 5. disp. 13. sect. 2. §. Non nulla vero maior,*

2 Iudex non tenetur excommunicatum egentem, dum in sua pertinacia perseuerat ex fructibus beneficij subleuare, quia totum hoc meretur ob suam contumaciam, an vero possit licite iudex, qui pios fructus illos in pia opera distribuit, aliquam eorum partem per modum elemosynæ, huiusmodi clerico applicare ad illius prudens arbitrium pertinere existimat Doctor noster, *tomo 5. disp. 13. sect. 2. §. Durante ergo.* Tamen ipse excommunicatus contumax, non potest aliquid de fructibus usurpare, etiam si indigeat, cum sit contra iustam Ecclesiæ voluntatem. *Ibidem §. Hinc vero.* Si tamen excommunicatus iam recessit à contumacia, poterit licite iudex, si absolutionem differat, etiam ex iusta causa, illum ex huiusmodi redditibus alere, quanuis non de iustitia, cum ante absolutionem non faciat fructus suos, sed ex quadam æquitate, ne cogatur mendicare quando per illum non fletit. *Ibidem §. At vero.* Et ipse excommunicatus propria auctoritate potest ex fructibus beneficij sibi succurrere, vt expresse tenet Nauar. Syluest. & alij. *Ibidem §. Tandem addo.* Non tamen omnes fructus potest absque necessitate accipere, quia quælibet diligentia ad absolutionem obtinendam non est sufficiens, vt excommunicatus faciat fructus suos, donec re ipsa ab excommunicatione absoluat. *Ibidem.*

De Libero arbitrio, & literis dimissorijs.

Cap. Cum
secundum.

3 Nemo potest priuati rebus, vel obsequijs debitis propter delictum ante sententiam iuxta modum legis, probatur ex cap. Cum secundum leges de heret. in 6. Tamen ob alias causas possunt subditi principem ex communibus tributis, & alijs obsequijs priuare, v.g. si sit hæreticus, vel chismaticus, & rebellis Ecclesie, & timeant subditi ex eius principatu maximum periculum fidei, & religionis sibi imminere, *tomo 5. disp. 15. sect. 6. §. Est autem vltimus, & seqq.*

Libera arbitrium.

1 Liberum arbitrium non amittitur in hac vita ad agendam penitentiam propter gravitatem, vel multitudinem peccatorum, quia peccatum non tollit usum rationis, nec facultatem voluntatis in se minuit, licet augeat habitus prauos, & inordinatos affectus, quibus nihilominus potest voluntas dominare, *tomo 4. disputatione 8. sect. 2. §. In hac re fuit.*

Litteræ dimissoriæ.

1 Capitulum sede vacante dans alicui litteras dimissorias intra annum, qui beneficii Ecclesiastici recepti, seu recipiendi occasione arctatus non fuerit, manet interdictum. Item qui virtute illarum accipiunt ordines sacros inuenti suspensi ad beneplacitum futuri prelati, &

si accipiant tantum ordines minores, nullo privilegio clericali, saltem in criminalibus possunt gaudere: hoc totum constat ex Conc. Trid. sess. 7. cap. 10. de reformat. *tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Tertio hic.*

2 Qui impetrat ab Episcopo litteras dimissorias e mentito titulo, qui reuera nullus est, sed falsis testimonijs comprobatur, vel quolibet alio modo fingitur, si postea ordinetur duplicem suspensionem incurrit, vnam, quia sine validis dimissorijs, aliam, quia sine vero titulo ordinatur, quod constat ex motu proprio Sixti V. qui incipit sanctum, & salutare contra cleric. male prom. quod lege attente, *tomo 5. disputat. 31. sect. 1. §. Queri vero hic.*

3 Litteræ dimissoriæ impetratæ ad titulum donationis fidei, sunt irritæ: quia sunt sub reprobatione, & contra Episcopi iustam voluntatem, quia ipse minime concederet talem facultatem, si de talis tituli conditione plena ei narratio facta fuisset, *tomo 5. disputat. 31. sectione 1. §. In illo autem.*

Locus exemptus, & sacer.

1 Locus exemptus quoad effectum ferendi censuras pro illo obligantes, non sunt Ecclesie, aut monasteria religiosorum exemptorum, quæ non, nisi ratione et alium

Traditur
cū D. Tho.
in 1. 2. q.
85. art. 1.
& 2.

v. g. l. cab.
1. c. 2. §. 3

lium personarum exempta vocantur; sed loca exempta, propriè dicuntur Parrochiæ aliquæ, aut oppida, quæ quoad iurisdictionem ordinariam exemptæ sunt. Vt Parrochia Sanctæ Crucis Conimbricæ, quæ est exempta à iurisdictione Ordinarij, & Priori illius Monasterij subiecta est, iuxta cap. Olim. 2. de privilegijs. tom. 5. disp. 5. sect. 4. §. Atque hac sententia.

2. Locus sacer in quo prohibentur sepeliri excommunicatorum corpora, dicitur templum consecratum, aut benedictum, ut constat. Item cimiterium eius deputatum ad sepeliendos fideles, siue contiguum, siue disunctum à templo. Item locus, in quo consuevit dici Missa, quamvis aliter non sit consecratus, aut benedictus, ut dicitur in cap. Ecclesiæ. de immunit. Ecclesiæ. & sumitur ex cap. vltim. de consecrat. Ecclesiæ. vel altar. Item locus deputatus auctoritate Episcopi, ut in eo officia diuina peragantur, vel, ut in eo tantum corpora fidelium sepeliantur, licet aliter consecratus non sit. Item locus, in quo recepta consuetudine sepeliuntur fideles, etiam si de auctoritate Episcopi non constet, quia consuetudo habet vim legis. tom. 5.

disp. 12. sect. 4. §. Rursus
queri potest.

M.

Malum.

1. T aliqua res, seu qualitas disconueniens sit alteri, & habeat rationem mali, non est necessarium, ut aliam rem, vel qualitatem ab illa excludat, sed tantum, ut illi sit naturaliter improporcionata, quod patet, quia nimis calor ultra octo gradus est disconueniens igni, etiam si illum nulla qualitate priuet, & rebus monstruosis superflua multitudo membrorum, aut partium non naturalium, est disconueniens, etiam si alia re non priuet, tom. 4. disp. 46. sect. 2. §. Vnde ad secundum & tertium. & disput. 11. Metaph.

Manna.

1. Manducatio manna, & transitus maris rubri, licet rei sacræ signū esset, nō erat sacramentum, quia non erat ceremonia sacra, stabilis, ac firmata lege. Item, quia illud signum non conferebat aliquam sanctificationem, etiam imperfectam. tom. 3. disput. 1. sect. 2. §. Dices quomodo.

Manus impositio.

1. Manus impositio multiplicē habet significationem. In sa-

N n

cra

De Beata Maria, & Martyrio.

D. Thom.
q 84. ar. 4.
Vualdenf.
lib. 1. de.
Sacram.
cap. 147.

crapagina. Primo dicitur curatiua, iuxta illud Marc. ult. *Super agros manus imponent, & bene habebunt.* Secundo dicitur consecratiua, seu ordinatiua, de qua dicitur 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ est in te per manuum impositionem præstituris, & alibi.* Tertio dicitur confirmatiua, quæ idem est quod sacramentum Confirmationis, de qua probabile est sermonem esse ad H. bræos 6. & Act. 8. Quarto dicitur ceremonialis ad baptismum, quæ fit ad aliquam catechumeni satisfactionem, ut docet Aug. lib. 7. de peccat. merit. cap. 26. Quinto dicitur reconciliatiua, de qua loquitur Conc. Arausicanum. 1. cap. 3. Ultimo reperitur alia, quæ est tantum deprecatiua, quæ fuisse videtur illa de qua est sermo Act. 13. Tunc ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos, tom. 3. disp. 34. sect. 1. § Vnde est tertia responsio, & tom. 4. disp. 18. sect. 6. § Ultima ceremonia.

Maria.

1. Gratia Beatæ Virginis Mariæ aucta fuit per Baptismum, gratia enim viatoris semper augeri potest, cum sit pars sacramenti, non potest deesse virtus ad augendum: siquidem institutum est ad hoc, tom. 3. d. sp. 10. sec. 1. §. Dico tertia.

2. Beata Virgo Maria fuit capax sacramenti Baptismi: quia per se, & iuxta suum statum, &

conditionem suam erat capax augmenti gratiæ, & hoc sufficit ut esset capax baptismi. Quamuis ratione suæ perfectionis, & confirmationis in gratia non poterat amplius primam gratiam recipere, nec in ea crescere post filij conceptionem. tom. 3. disp. 14. sect. 1. §. Dico primum.

Martyrium.

1. Privilegium martyrij ante Christi aduentum capit, ut patet ex martyrio Innocentium, quod habuit hunc effectum ante Christi mortem, & ante verba, & promissionem eius. Item sumi potest ex Martyrum Machabæorum, & aliorum antiquioribus Quia erat etiam ante Christi aduentum maximus opus, & quodammodo magis laudabile, in illo enim tempore erant pauciora exempla tantæ fortitudinis, quia erat fides obscurior, & minor diuinæ gratiæ communicatio. tom. 3. disp. 29. sect. 3. §. Vnde ad tertium.

2. Martyrium in quantum est actus fortitudinis non reperitur in infatibus: secus, quatenus est actualis mors pro Christo: quia, ut sic, non est de ratione eius, quod sit actus virtutis. Imò nec est necessarium, ut mors sit voluntaria in eo, qui non est capax proprii consensus, tom. 3. disp. 29. sect. 1. §. Ad rationem ergo.

3. Martyrium in infantibus non requirit consensum voluntarium, sed sufficit violenta mors

D. Thom. mors à tyrano propter Christū, seu in odium Christi illata, at
 2.2.q. 124 vero in adultis requiritur vo-
 ar. 1. & 2. luntarius consensus, vt omnes
 Soto in 4. docent, vnde occissus à tyrano
 dist. 15. q. in somno, in odium Christi, si
 1. & lib. 2 nullam habuit prius voluntatē,
 de natur. non erit martyr: voluntas vero,
 & grat. c. qua mors pro Christo accepta-
 16. tur, requiritur, vt sit honesta,

& supernaturalis aliquo modo, quia necesse est, vt procedat ex honesto motiuo, & non vanagloria, fama, aut alio simili humano motiuo, item quia alias non putaretur homo Christianus, sed vt philosophus, 10.3 disp. 29. sect. 2. §. In hac re, & seqq.

4 Non est de ratione martyrij procedere ex formali dilectione Dei super omnia, per se loquendo, & considerata arbitrij libertate diuina gratia adiuta, vnde potest hic actus elici à fortitudine infusa ex proprio motiuo absque actuali imperio caritatis, vel ex imperio religionis, & intentione diuini cultus, quomodo potest quis velle mori, ne cultum soli Deo debitū transferat in idolum, vel ex imperio virtutis obedientiæ, vt si quis velit mori potius quam diuinam legē transgredi, vel ex ipsa affectione ad fidem, vt contingere potuit in multis martyribus, vel deniq; ex solo motiuo intrinseco fortitudinis, quia in trinceſſe, & per se honestum est constanter tollerare mortē, quādo oportet propter maius bonū,

quolibet enim ex his rationibus sufficiens est ad mouendam voluntatem, *tomo 3. disp. 29. sect. 2.*
 §. Potest autē vltius, & §. Verutamen
 5 Martyrium confert gratiam martyri in aliquo instanti vitæ, in quo videtur mors naturaliter ineuitabilis, idest in aliquo prior instanti, inter quod, & instās mortis necesse est, vt aliquod breue tempus intercedat, quia tunc iam apud Deum est completum, & acceptum martyriū, licet vita non sit cōsummata, satis enim est, quod per vulnera lethalia, aut aliud genus passionis iā sit homo in eo statu cōstitutus in quo mors est ineuitabilis, *tomo 3. disp. 29. sect. 3. §.*
In tertia parte.

6 Existens in mortali data occasione martyrij tenetur conteri prius; colligitur ex generali ratione, & obligatione caritatis, quia homo tenetur suæ salutī prouidere, & occasio martyrij non tollit obligationem adhibendi media necessaria ad salutē, quanuis attritio possit ex accidenti sufficere, seu intercedere bona fide per ignorantia iuris, vel facti: probatur ex doctrina sanctorū, omnes enim tribuunt baptismo sanguinis vim ad remittendū peccatū mortale, non solum quoad temporale penā, sed etiā quoad culpam, si autem semper in re ipsa fuisset prius necessaria contritio, semper supponeret martiriū culpā iā ablātā, & nūq; haberet efficaciam remittendi

De Materia, Matre, & Matrimonio.

tendi culpam, sed tantum pœnā,
ergo, &c. tom. 3. disp. 29. sect. 3. §. Di
co primo, & seqq.

Materia.

1. Materia per ordinē ad deter
minatā formā, determinatam
accipit quantitatem, quod in vni
uersum est verum, siue hæc de
terminatio oriatur ex communi
ratione specifica formæ, siue a
Iude, iuxta illud Aristotelicū
principium, *Omnium natura con
stantiū datus est certus terminus mag
nitudinis, & augmenti*: quod de vi
uentibus propriē intelligendum
est, tom. 3 q. 74 ar. 2. §. In solutione,
& sequenti in comment.

2. Materia licet naturaliter dua
bus formis non possit informa
ri, bene tamen supernaturaliter:
quia eadem materia in tantum
non potest plures formas simul
recipere, in quantum ipsæ for
mæ inter se formaliter pugnat.
Potentia enim passiva subiecti,
de se indifferens est ad accipien
dum quancunque formam al
teri non repugnantem: formæ
autem, ut actio sibi repugnant, &
ut vna expellat aliam, vendi
cant, ut non solum circa idem
subiectum versentur, sed & in
eodem loco; & supposito priori
miraculo per quod ablata fuit
prima radix repugnantia, se
quitur conclusio, tom. 3. disp.

48. sect. 6. §. Tercio proba.

tur conclusio, quasi

in fine.

Mater.

1. Matrem prægnantē spe
rire adhuc viventē, ne prius fi
lius sine baptismo moriatur, nū
quam licet, etiā si mater sit mor
ti proxima, & infallibiliter ex
pectetur mors eius, ac probabili
ter timeatur, ne filius prius mo
riatur: non enim sunt facienda
mala, ut eueniant bona. Itē quā
diu vita durat, nemo est Domi
nus eius. Tamen posset accele
rari supplicium, si morti esset de
stinata, si credatur prius moritu
rus paruulus, si differatur suppli
cium vsque ad partum, propter
bonum prolis, ut habetur in leg.
Prægnantem ff. de panis. Ratio est:
quia tunc nemini fit iniuria, to. 3
q. 68. ar. 11. §. *Hic verò solū in cōment.*

Matrimonium.

1. Consensus vtriusque cō
iugis, siue verbis, siue nutibus
exprimatur, quatenus mutuam
traditionē continent, habent ra
tionem materiæ sacramenti ma
trimonii: quatenus vero efficiūt
mutuam acceptationem, habēt
rationem formæ, tom. 3. disp. 2. sec.
1. §. *sed occurrit difficultas.*

2. Ratio ob quam neque in
materia, neque in forma huius
sacramenti, requirantur verba
in proprio rigore, sicut in alijs,
est: quia Deus nihil aliud vo
luit ad hoc sacramentum, ut sen
sibile signum exigere, quam
quod ad perficiendum huma
nam

num contractum esset necessarium ad quod sufficiunt qualibet nuda, vel signa exprimentia consensum contrahentium, *tomo 3. disp. 2. sect. 1. §. Sed occurrunt difficultas, & tomo 4. disp. 19. sect. 1. §. Atque hoc magis in fine.*

3 Matrimonium solum habet determinatam formam in genere, quæ scilicet ad humanum contractum sufficiat, siue sit proprium verbum, siue non, quia Christus noluit magis de terminare materiam, & formam huius sacramenti, quàm ad rationem contractus esset necessarium *10. 3. disp. 2. sect. 3. §. Querens an hac.*

4 Per decretum Tridentini in irritans matrimonium clandestinum celebratum, siue parrocho, & duobus, & tribus testibus non fuit mutata materia, nec forma essentialis huius sacramenti, quia Ecclesia non potest mutare eam, neque impedire quominus illis adhibitis sit sacramentum. At vero quia hoc sacramentum supponit contractum, in quo fundatur, & valor contractus potest pendere ex modo contrahendi, qui modus potest ab Ecclesia præscribi, & ideo fieri potest, ut expressio consensus, quæ aliquando sufficit ad valorem contractus sine aliqua solemnitate, alio tempore, siue illa non sit sufficiens. *10. 3. disp. 2. sect. 6. §. Ad fundamenta.*

5 Sacramentum matrimonij nudi in particulari est necessarium, cum non sit ordinatum ad effectum

simpliciter necessarium, & melius sit castitatem seruare, quàm coniugio copulare, licet sit vtilissimum respectu eorum, qui illud contrahere decreuerunt, *10. 3. q. 65. ar. 4. §. De hac re in comen.* Est tamen necessarium Ecclesie, ne in Ecclesia desint sacerdotes, nec Christiana coniugia ad conseruandam ipsam Ecclesiam necessaria, *tomo 3. disp. 17. sect. 1. §. Dicendum est primum in fine.*

6 Contrahentes, cum sint baptisati, volentes facere contractum, non tamen sacramentum, volentes si parare quantum in se est rationem sacramenti, à ratione contractus, nihil efficiunt, cum contractus, & sacramentum sit inseparabilia post Christi institutionem, & desuit necessaria intentio. *tomo 3. disp. 13. sect. 2. §. Superest, ut respondeamus in fine.*

7 Error personæ in matrimonio semper est substantialis, irritat enim contractum, & consequenter sacramentum, nam in illo negotio contrahentes, quatenus mutuo sibi tradunt donum inuicem corporis, sunt principales causæ illius, & merito liminat interuentionem ad hanc personam excludendo omnem aliam, quia ratio, & æquitas humani contractus, hoc intrinsece postulat, & maxime necessarium est in hoc grauissimo matrimonij onere suscipiendo, *10. 3. disp. 13. sec. 3. §. Sed quare in fine.*

8 Matrimonij minister sunt ipsi contrahentes, quia materia, & forma illius hoc re-

quirit, nam ipso exteriori contractu posita est, licet nunc ex Ecclesie ordinatione necessaria sit presentia parrochi, non ut minister, sed ut testis simpliciter necessarius ad valorem contractus, & consequenter sacramenti, tamquam conditio sine qua non, *tomo 3. disp. 16. sect. 1. §. Secundo dicendum est, & §. Secundo observandum est in fine.*

9 Contrahentes ipsi in mortali administrando sacramentum, non peccant quatenus ministri, cum non sint consecrati ad illud munus, peccant vero quatenus recipiunt sacramentum indigne, quia ponunt obicem effectui, id est gratiae. Item non peccat sacerdos assistens in peccato, ut Ecclesiae minister, nec benedicens contrahentes, quia ille non ministrat, sed tantum adhibet accidentalem ceremoniam, *tomo 3. disp. 16. sect. 4. §. Ad fundamentum ergo.*

10 Matrimonium, & extrema unctio habent effectum recedente fictione, cum non possit iterari vivente utroque coniuge, & non expedit hominem carere perpetuo eius effectui, & idem de extrema unctione cum item non sit iterabile in eadem infirmitate, *tomo 3. disp. 28. sect. 6. §. Secundo hinc infero, idem dicendum est, si fictio tollatur soluto iam matrimonio, quia institutio absolute facta est, & sine limitatione; unde non oportet, ut in quocumque par-*

ticulari contingat rationem, seu necessitatem cessare, ut eo ipso cesset effectus sacramenti, & idem dicendum de extrema unctione, si post sanitatem recuperatam peniteat aegrotus, *10 mo 3. disp. 28. sect. 6. §. Dices ergo.*

11 Qui excommunicatus matrimonium contraxit, non est prohibitus sub aliqua penna ab illius usu; talis enim non reperitur, non potest tamen benedictionem Ecclesiae ante absolutionem recipere, quia licet illud matrimonium, sit validum, ut expresse traditur in cap. Significasti de eo, qui dux. in matr. quam polu. per adult. Nihilominus tamen non debet, quasi solemniter ab Ecclesia approbari per publicam benedictionem, quando excommunicationis vinculum perseverat. Item non potest cum coniuge copulari, quatenus non possunt ante benedictionem Ecclesiae susceperam; tamen non erit peccatum mortale copulari secluso scandalo, quantum colligi potest ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. matr. Item excommunicato non est prohibitus usus matrimonij tam quoad cohabitationem, quam quoad petendum aut redendum debitum, ut breviter attigit. Anton. tract. de excom. cap. 76. num. 22. *tomo 5. disp. 10. sect. 3. §. Denique ultimus punctus, & §. duobus autem modis, & §. Alter modus.*

12 Sacerdos excommunicatus

Cap. Cū
in cunctis
Cōc. Trid.

catus vitandus potest ad esse ma-
trimonio in articulo mortis, quā-
do vult ducere concubinam ad
spiritualem salutem morientis,
vel ad magnum commodum tem-
porale filiorum, si nullus alius
adsit, nisi excommunicatus,
qui possit interesse, quia talis
necessitas est moraliter grauissi-
ma, & ita habet locum illa parti-
cula, *Neceſse*, item quia non est
actus ordinis, cum possit parro-
chus non sacerdos, *ex cap. Cum
in cunctis de elect. & Conc. Trid. sess.
7. cap. 3. de reform. tomo 5. disp. 11.
sect. 1. §. Ordo vero, & matrimo-
nium.*

13. Parochus excommuni-
catus non fit irregularis assilēs
matrimonio, quia illa assisten-
tia non est administratio sacra-
menti, nec alicuius ceremo-
niæ sacræ. Tamen si solemniter
benedicat coniuges manet
irregularis, quia illud ministe-
rium est proprium sacerdotis,
vt constat *ex cap. 1. & 3. de secund.
nupt. tomo 5. disp. 11. sect. 3. §. Tan-
dem vero, & §. Alius concursus.*

14. Sponsalia de futuro lici-
te, & valide fieri possunt tem-
pore interdicti, siue in loco in-
terdicto, siue inter personas in-
terdictas, quia illud neque est sa-
cramentum, neque aliud sa-
crum, aut diuinum officium,
sed est tantum quidam huma-
nus contractus, *tomo 5. disp. 33.
sect. 1. §. In matrimonio.*

15. Benedictiones nuptiales
non possunt tempore interdicti

celebrari, quia inter diuina of-
ficia computantur, nisi sponsi
habeant priuilegium, vt possint
diuinis officijs interesse, cum
sit quodam sacrum officium cui-
dam missæ annexum, *tomo 5.
disp. 33. sect. 1. §. Secundo est cer-
tum, & seqq.*

16. Matrimonium non po-
test licite celebrari in loco inter-
dicto, vel à personis interdictis,
vt constat *ex cap. Responso de sent.
excom. & cap. Alma mater eod. tit.*
Vbi dicitur nulla esse ministran-
da sacramenta certis casibus, &
sacramentis exceptis, sed matri-
monium nullo iure exceptum
est, ergo est simpliciter prohibi-
bitum. Matrimonium vero cele-
bratum in tempore interdicti,
aut à personis interdictis, erit
validum seruatis alijs conditio-
nibus essentialibus, iuxta *Conc.
Trident. vt tenet communis opi-
nio, quam probat Gloss. in cap. 10
Alma verb. sacramentis, tomo 5. disp.
33. sect. 1. §. Tertio est certum, &
seqq.*

17. Ob vilem conditionem
vxoris, etiam virginis, incurritur
vix aliquando irregularitatem,
vt si quis contrahat cum ancilla, *Cap. Si.
securuli, seu mima, vel cænica, quis viduā*
sic irregularis, etiam si illa vir-
go sit propter conditionem per-
sonæ cui similis efficitur, qui
cum illa contrahit, & ideo cen-
setur indignus ordinibus, vt om-
nes notant, *ex can. 17. Apostl. cap. 8
Siquis viduam 34. dist. tomo 9. disp. 9
49. sect. 3. §. Certum in primis.*

De Medico, & mendacio.

18. Parrochus irregularis potest valide & licite interesse matrimonio, non obstante irregularitate, quia matrimonium factum coram tali Parrocho est validum, si alia concurrant essentialia. Ille enim est verus Parrochus, & concilium nihil aliud requirit, nec peccat in eo actu, cum non sit actus Ordinis, qui ei prohibitus sit. Vnde inferitur posse licite, & valide licentiam dare, ut alter assistat, est enim actus iurisdictionis, qui illi non est prohibitus, tom. 5. disp. 40. sect. 2. §. Tertio iuxta hac.

Cap. Gau.
demus.

19. Nunquam in Ecclesia fuit permixtum tanquam validum matrimonium cum repudiata ab alio vero marito, quod euidenter colligitur ex cap. Gau. demus. de diuort. ubi Pontifex ostendit hanc esse doctrinam Christiani, nec arbitrandum est, aliter quando fuisse toleratum, seu permixtum tale matrimonium, licet iniuvalidum: nulla enim historia aut auctoritas ostendi potest. tom. 5. disput. 48. sect. 3. §. Verumtamen matrimonium.

Medicus.

Cap. Cum
infirmas.

I. Medicus tenetur admodum agrotum, ut confiteatur priusquam curationem corporis incipiat, iuxta cap. Cum infirmas de penit. & remiss. quam legem Pius Quintus in motu proprio anno 1566. qui incipit Super gregem, renouauit addendo,

ne Medici ultra tertium diem visitent agrotum, nisi de illius confessione sibi constet, per fidem Confessoris in scriptis datam. Addit etiam, ut ante gradum Doctoratus exigatur ab illis iuramentum, hanc consuetudinem seruandi, quod ita fit: quod intellige tantum in morbo periculofo graui, vel qui prudenter iudicatur a Medico in principio periculum morale esse, ne graue fiat, & si infirmus nolit hanc legem obseruare, potest, & forte debet Medicus abstinere a curatione eius, si non inueniat probabile periculum mortis deferendo agrotum; quia si probabile periculum mortis sit, si illum deserat, Doctor noster non creditur neri, nec debere Medicum illum deserere, quia non creditur hanc fuisse mentem Papae, nec legem cum hoc rigore acceptatam esse, tom. 4. disp. 35. sect. 3. §. Vnam vero hic obite. & seqq.

vide Nau.
c. 25. n. 61
& Caiet.
verb. Medici.

Mendacium.

I. Mentiri in confessione, siue affirmando, siue negando circa circumstantias nullo modo pertinentes ad materiam illius, non est peccatum mortale, nec contra valorem: quia illud mendacium concomitanter tantum est in Sacramento, & non fit materia eius, & ideo non continet grauem iniuriam. At vero erit veniale grauius, quia

Ang. verb.
Confessio.
I. n. 16. 17
Syluest.
161. q. 8.

esset

esset simile mendacium extra il-
lum actum, est enim aliqualis in-
decentia contra sacramentum,
*tom. 4. disp. 22. sect. 20. §. Circa primū
genus. & §. Nihilominus est secunda.*
Idem dicendum de mendacio,
siue negatiuo, siue affirmatiuo
circa materiā inadæquatam, nec
necessariā, vt sunt peccata venia-
lia: secus si fuerit materia inte-
gra, & totalis confessionis, tunc
enim datur sacrilegium, & sacra-
mentum nullum. *Ibidem. §. Circa
secundam materiam. & seqq.*

Sylu. verb. in materia necessaria, vt sūt pec-
Mandaciū cata mortalia, negando peccatū
n. 3. Sot. li. quod fecerat, est peccatum mor-
5. de iust. tale, quia directe, ac formaliter
q. 6. ar. 1. tollit integritatem sacramenti,
& q. 10. quod intelligit quando peccatū
ar. 2. Viñt. nō habet excusationē ad occul-
n. 130. tandū illud, alias iam hic, & nūc
Nau. c. 27. nō esset materia necessaria. Item
n. 248, casti peccatū mortale contra,
substantiā sacramenti accusare
se de peccato mortali quod non
cōmisit, per se, & excluda igno-
ratiā inuincibilē, qui illa est ma-
teria gravis sacrilegij, cū sit de-
ceptio in materia gravi, & neces-
saria sacramenti, *tom. 4. disput. 22.
sect. 10. §. Circa tertiam. & sequenti.*

3. Si interrogetur quis in con-
fessione de materia non neces-
saria, potest sine mendacio factum
negare, si prudēter sciat respōde-
re, & ad mentē, quæ in interro-
gare esse debet, nā quādo iudex
nō interrogat iuridice, nō menti-
tur aliquis negādo factū, etiam si

illud fuerit, quia nō cēsetur sim-
pliciter negare se fecisse, sed ne-
gare ita fecisse, vt teneatur in il-
lo foro illud reuelare: vnde fa-
cile vitabit mendacium, & pec-
catum veniale, si neget factum
ita fecisse, verbi gratia, vt tibi di-
cere illud teneat, *tom. 4. disput. 22.
sect. 10. §. Quin potius.*

Melchisedech.

1. Oblatio Melchisedech *Aug. epist.*
in pane & vino, non solum *95. ad In-*
habuit rationem sacrificij, vt sa- *nocent.*
cra oblatio, sed etiam habuit ra- *Clem. Ale-*
tionem sacramenti, vt res obla- *xand. li. 4.*
ta, sic habet *August. & Clement. Stromatū.*
Alexand. & alij, tom. 3. disp. 4. sect. 4.
§. Dico tertio. & tom. 11. circa quasi. de sacram.
22. D. Thom. Item Melchisedech cap. vlt.
obtulit panem, & vinum, vt cōn-
stat ex *Genes. cap. 14.* Omnesque in-
telligunt panem illum fuisse tri-
ticeum, *tom. 3. disp. 44. sect. 1. §. Di-*
cendum vero est in fine.

Meritum.

Ad omne meritum de cō-
gruo non sufficit fides informis,
& præsertim ad merendam al-
teri gratiā & sanitatē. Itē meri-
tum de congruo non semper, &
infallibiliter habet suum effec-
tum, sed quando intercedit pro-
missio diuina, *tom. 3. disp. 4. sect. 2.*
§. Prima sententia est.

2. Acquisito iure ad primā
gratiam nullus deinceps glo-
riam meretur, nisi merēdo eius,
& gra-

& gratiæ augmentum, & ideo de Abraham dicitur *Iacob. 2.* fuisse ex operibus iustificatum, quæ verba de merito de condigno, & augmento iustitiæ expoluit *Conc. Trid. sess. 6. cap. 10. 10. 3. disputat. 10. sect. 3. §. Dico secundo.*

3 Anima in eodem instanti, quo separatur à corpore si iusta fuit immediate ante, ita confirmatur in iustitia, ut cadere non possit, & statim existit extra statum merendi, & demerendi premium essentialiale, vel augmentum gratiæ, ut patet manifeste in animabus, non indigentibus purgatione, *tomo 4. disp. 11. sect. 4. §. Vltimo vero in fine.*

4 Merita mortificari nihil aliud est, quam respectu talis personæ reddi in efficacia, ut secundum præsentem statum perducant hominem ad vitam æternam propter impedimentum peccati. Item merita viuificari nihil aliud est, quam illud impedimentum tolli, quo ablato illa merita iam erunt efficacia respectu talis personæ in ordine ad vitam æternam, quia ipsa merita secundum se semper retinuerunt eandem vitam, & efficacitatem in diuina acceptatione, totaq; in efficacia quoad inducendum effectum circa talem personam, ex impedimento eius perueniebat; ergo hoc sublato viuificantur omnino talia merita, aufertur autem tale impedimentum per penitentiam,

ergo in eandem viuificantur mortifera merita, *tomo 4. q. 85. art. 5. §. Respondet in coment.*

5 Merita viuificantur in ordine ad essentialiale præmium, in tegre quoad totum illud, ita, ut tam viua, & efficacia sint, sicut antea erant, quia ex parte ipsorum nihil eis deest, ex parte vero hominis solum erat impedimentum, quod totum sublatum est per penitentiam, ergo, nihil ex eorum efficacia diminui potest, *tomo 4. q. 89. art. 5. §. Respondet in coment.*

Metus.

1 Metus excusans à culpa, etiam excusat à censura eadem lege lata, censura enim supponit culpam, quia lex humana non obligat cum tanto dispendio, & rigore, unde metus non excusans à culpa, non excusat etiam à censura, *tomo 5. disp. 4. sect. 3. §. Hinc vero statim.*

2 Propter nullum metum licet actum efficere in quem ex censura resultat circumstantia intrinsece mala, quia non obstante metu actio manet eiusdem naturæ, & cum eiusdem circumstantiis, iuxta regulam vniuersalem Apostoli: Non sunt facienda mala, ut eueniant bona, *tomo 5. disp. 6. sect. 3. §. Quando ergo.*

3 Ob metum incussum in contemptum religionis, aut Ecclesiæ, nunquam licet facere actum prohibitum, quia nullam

Regula
vniuersalis
Apostoli

Cap. Superueniente
cap. vii. 24.

q. 1.

legem

legem Ecclesiasticam licitum est transgredi ob huiusmodi meritum, quia esset, vel virtualiter negare fidem exterius, vel virtute contemnere, & contemptori cooperari, & ita intelligūt multi factum Herminigildi, qui potius mori voluit, quam Eucharistiam ab hæretico sumere, cap. Superueniente 1. q. 1. & cap. vlt. 24 q. 1. tomo 5 disp. 6. sect. 3. §. Deinde quando.

Miraculum.

1 Per miraculum intelligitur omnis effectus diuinæ omnipotentia supra omnes leges naturæ factus, siue extraordinarie, siue ex aliqua ordinaria potestate supernaturali hominibus data &c. fiat, tomo 3. disp. 46. sect. 5. §. Docet D. Thom.

2 Quædam miracula fiunt ut credantur, alia, ut ad credendum iuuent, & sint testimonia credibilitatis, priora solent esse occulta, sunt enim ad exercendam fidem, & ad meritum eius; posteriora vero, oportet, ut sint publica, & nota, ut ad credendum inducant, tomo 3. disp. 46. sect. 5. §. Docet D. Thom.

§. I.

Missa quoad nomē, vñ, & diuisionem.

Ambros.
lib. 1. epist.
33. serm.

1. **V** Sus huius vocis Missa in Ecclesia Latina est antiquissimus, ut constat ex Conc.

Carthag. 2. can. 3. & Conc. Carthag. 4. can. 84. Melens. cap. 12. de temp. Valens. cap. 3. & 4. Agathens. can. 11. & alijs, tomo 3. disp. 47. sect. 3. 2. lib. 1. & §. In hac sectione. Greg. epist. 4. epist. 10.

2 Hæc vox Missa quidam putant esse Græcam, alij Hæbreā diriuatam à verbo *Misac*, quod spontaneam oblationem significat. Est latina diriuata à verbo *Mitto*, seu admitendo, ut alij volunt, tomo 3. disp. 74. sect. 3. §. Scito de origine, quem vide.

3 Missa, quoad substantiā sacrificij à Christo Domino instituta est, quod est de fide, nam Christus in nocte Cænæ obtulit hoc sacrificium, & potestatem, ac legem perpetuo duraturam, de illo in Ecclesia offerendo, tradidit illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*; tamen quoad alia accidentia, quæ complectitur, non est instituta à Christo, nam canon Missæ, non à Christo, sed ab Apostolis, & eorum successoribus institutum est, ut Conc. Trid. sess. 22. dicit de alijs caeremonijs, & collectis colligi potest, ex Clement, & alijs Pontificibus, & Concilijs, tomo 3. disp. 74. sect. 3. §. Quod igitur, & seqq.

Amb. in I
preparat.
ad miss.
Aug. conc.
in psalm.
33. Leon.
Papa. ser.
mon. de
Passione,

4 Si Christus Dominus, neque institueret hoc ministeriū quoad rationem sacrificij neque quoad actionem ipsam, in qua significatio sacrificij fundatur, idest, quod non dederit hominibus corpus, & sanguinē suum, non potuisset Ecclesia tale sacrificiū

De Missa quoad essentiam, & significat. 6. 2.

crificiū constituit, unde enim illa haberet potestatem ad con-
ficiendum corpus Christi, si
Christus non dedisset. Tamen
si Christus dedisset hanc potesta-
tem in ordine tantum ad sacra-
mentalem usum, nō vero quoad
rationem oblationis, seu sacrifi-
cij, tunc potuisset Ecclesia insti-
tuere, seu addere huic ministe-
rio rationem sacrificij, dumo-
do Christus non prohibuisset,
ita enim supponendum est, *tomo*
3. disp. 74. sect. 3. §. Sed quæret.

*Conc. Va-
rent. cap. I
& apud
Cassim.
lib. II. in
ste. c. 15*

5. Missa, aliis cathecumenorū
quæ erat à principio illius usq;
ad finem Evangelij, quo finito
dimittebantur cathecumeni, &
aliqui infideles, si aderant, &
ideo dicebatur cathecumeno-
rum, & à prima oblatione, vs-
que in finem missæ manebant
fideles, & appellabatur missa
fidelium, *tomo 3. disp. 74. sect. 3.*
§. Secundo de origine. Alia vero di-
citur missa sollemnis, quæ est il-
la in rigore, quæ celebratur cū
Diacono, & subdiacono, unde
patet qualis sit missa sollemnis,
*tomo 3. disp. 88. sect. 1. §. Dico se-
cundo, & seqq. & disp. 74. sect. 3.*
§. Secundo de origine.

§. II.

*Missa quoad essentiam, &
significationem.*

1. **M**ysterium Eucharistiæ,
prout in Ecclesia con-

sistitur, & missa appellatur, ve-
rum sacrificiū est nouæ legis, li-
cet sit representatio sacrificij
cruenti, est de fide probatum-
que ex traditione antiquissima
Ecclesiæ, consensuque Theolo-
gorum, *tomo 3. disp. 74. sect. 2.*
Per totam.

2. Sacrificium Eucharistiæ
vnicum est, probat consensus
omnium Theologorum, & Cōc.

Trident. in proem. sess. 22. cap. 1. D. Thom.
Et Ecclesia hac tenus nullum
instituit sacrificium, neque 83. & ali-
ud vnquam, vel alicubi præ Doctores
ter Eucharistiam, in quo consen-
tiunt omnes scriptores Catholici 12. & 13.
et, neque (vt est probabile) Caiet. 22.
Ecclesiæ habet potestatem ad q. 85. ar. 4.
instituumdum aliud sacrificium, & alij.

vt satis colligit noster Doctor ex
doctrina Theologorum, quan-
uis fere nullus expresse, & in
terminis illud asserat, *tomo 3.*
disp. 74. sect. 4. Per totam.

3. Significatio moralis hu-
ius sacrificij communis est cū
cæteris sacrificijs, omnia enim
sunt signa interioris cultus li-
triæ, & recognitionis excellen-
tiæ diuinæ: mystica vero signifi-
catio in commemoratione pas-
sionis Christi consistit, quæ non
proprie fit, nisi per consecratio-
nem vtriusque speciei, & abla-
tionem, cum sit vnicæ quædam,
& expressæ representatio sa-
crificij cruenti, in quo vt esset
perfectum, fuit effusio sangui-
nis, *tomo 3. disp. 43. sect. 3. §. Se-
cundo censeo. & disp. 75 §. essentia sa-
crificij*

crificii ante primam sectionem.

*Vide Ephip-
rian. heres.
78. & 79.
Aug. 20
contra fau-
stian. c. 20*
4 Obiectum huius sacrificij, est tota Trinitas, quia hoc sacrificium non tantum Patri, sed etiam Filio, & Trinitati offertur, & supposita veritate de trium personarum deitate, nulla ratio dubitandi relinquitur, quin omnibus, quatenus unus Deus sūt, sacrificium offeratur, *tomo 3. disputat. 75 §. Essentia sacrificij ante primam sectionem.*

5 Sola consecratio vtriusq; speciei est de essentia huius sacrificij, cum ordine ad summptionem, prout est à Christo institutum, i. pars patet ex verbis, & facto Christi, ipse enim in vtraque specie obtulit, & post illud factum præcepit nobis, ut eodē modo offeremus, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem, to. 3. disp. 75. sect. 6. §. Dico ergo secundo, & seqq. 2.* pars etiam probatur, quia (veresimilius est) de facto, sumptio sacerdotis non est instituta, ut sit de essentia huius sacrificij, constat enim Christū consecrasse, & nō cōstat sumpsisse. Tamē dici potest de ratione huius sacrificij esse ordinē ad summptionē, quia licet per se primo sit propter diuinū cultū, consequenter etiam est institutū, ut hostia in eo immolata, & consecrata sit animatū, seu fidelū cibis, & hoc modo ordo ad summptionē, potest al quo modo dici de ratione huius sacrificij, quāvis suprio ipsa non sit de substantia eius, sed extrinseca quæ

dā perfectio, & cōsecutio cuiusdā finis intēti in ipsa re cōsecrata, & sacrificata, *tomo 3. disp. 75. sect. 5. §. Dico tertio, seq. & sect. 2. & sect. 3. & sect. 4. Per totam.*

6 Actio essentialis huius sacrificij necessario includit consecrationem, prout cōtinet transubstantiōnē panis, & vini in corpus, & sanguinē Christi, & separationem accidentium à substantia, quia huiusmodi actio, & transmutatio necessaria est ad hoc sacrificium, prout institutū est, ut per se evidens est, quia sine hac ratione impossibile est Christum offerri sub speciebus, est ergo necessaria, & non ut aliquod præsuppositum ad sacrificium: ergo ut intinsece pertinet ad essentiam sacrificij, *tomo 3. disp. 75. sect. 6. §. Dico tertio, & seqq.*

7 In hoc sacrificio, quia per actionem supernaturalē, & diuinā perficitur, licet substantia panis, & vini destruat, tamen quod potissimū, & primario intenditur est effectio, & præsentia corporis Christi, & sanguinis super altare Dei in honorē eius, & ideo res oblata in hoc sacrificio principaliter, ac simpliciter est Christus, qui est terminus talis actionis. *tomo 3. disp. 75. sect. 5. §. Ad secundam rationem, & sect. 6. §. Secundo est certum, & §. Atque hinc inferur.*

8 Sacrificium missæ nō differt specie, aut essentia à sacrificio incruento, quod Christus obtulit.

De Missa quoad essentiam, & signif. §. 2.

obtulit in Cœna, distinguitur tamen numero, & quibusdam accidentalibus conditionibus, prima pars sequitur ab omnibus, quia hæc duo sacrificia conueniunt essentialiter, 1. in materia oblationis, 2. in re principaliter oblata, 3. in forma, seu actione, per quam fit oblatio, 4. in offerente principali, ergo essentialiter conueniunt, 2. item pars probatur, quia in Cœna oblatus est Christus mortalis, nunc vero offertur immortalis, & gloriosus 2. quia in Cœna obtulit Christus per se ipsum, nunc autem per manus, & os sacerdotis, 3. quia nocte Cœnæ sacrificium illud fuit meritorium, & satisfactorium, ut fuit à Christi persona, nunc autem, ut est ab eadem nec meritorium, nec satisfactorium, quia illa persona iam non est in statu merendi, & satisfaciendi, 4. quia sacrificiū Cœnæ significabāt mortē Christi, tunc futuram, nunc autem præteritam, 5. Quia sacrificium Cœnæ non fuit imago alterius sacrificij incruenti, sed potius veritas respectu præteriorum sacrificiorum, præsertim Melchisedech, & exemplar respectu nostri, nostrum autem quamuis sit etiam veritas respectu antiquorum sacrificiorum, est vera imago, & representatio ipsius met sacrificij Cœnæ. 6. differūt in alijs circumstantijs, vel phisicis, ut sunt tempus, locus, hæc, vel illa numero materia panis,

& vini, vel moralibus, ut quod cum hoc ritu, vel apparatu fiat, nam in hoc nihil fere Christus adhibuit, quæ differentia aut sunt nullæ, aut accidentales. Denique nostrum sacrificium conuenit cum sacrificio Crucis in re oblata, differt tamen essentialiter quoad actionem, & ritum offerendi, & sacrificandi, quod totum sumitur ex Conc. Trid. sess. 22. cap. 2. tomo 3. disp. 76 sect. 1. Per totam.

9. Sacrificium missæ, si sumatur pro re oblata, rationem sacramenti includit, Ratio est: quia de ratione eius est, ut sit sensibilis, & consequenter, ut per sensibiles species significetur, in quo ratio sacrificij includitur, tomo 3. disp. 76 sect. 3. §. Sed super sunt.

10. Probabilius est ex nulla intentione ministri ab hoc sacrificio, rationem sacramenti posse separari. Ratio est: quia ex institutione Christi hæc consecratio, & oblatio sacrificij, ita sunt necessaria coniuncta, ut posita vna, non possit minister voluntate, seu intentione sua aliam auferre, sicut substantia sacramenti, & effectus eius, ita sunt connexa, ut non possit minister intentione sua impedire effectum, si vera habuit intentionem faciendi sacramenti,

tomo 3. disp. 76. sect. §.

Secunda difficul

tas.

§. III.

Missa quoad rem oblatam.

1. **C**hristus Dominus est res primo, ac principaliter oblata in hoc sacrificio, cōsentiunt omnes Catholici, probaturque ex illis verbis: *Hoc est corpus meū, quod pro vobis frangitur: hic est sanguis quod pro vobis effunditur.* Non ut in propria specie existens, certum enim est, nullo modo esse rem oblatam, ut terminus huius sacificationis, quia ut est in propria specie nullo modo fit, aut immutatur per actionem, quam hic sacrificatur: ergo nullo modo est terminus eius: at vero, ut existens sub speciebus sacramentalibus est res oblata in hoc sacrificio, ut terminus sacificationis, non proprie ut materia, quæ actioni sacrificandi supponatur, 1. pars sequitur: quia Christus est res oblata, & non ut in materia: ergo scilicet, ut terminus, & non existit in modo naturali, ergo ut existit sub speciebus modo sacramentali, posterior vero pars probatur, quia materia huius sacrificij debet præsupponi actioni sacrificandi, ergo debet supponi consecrationi, quia consecratio est actio sacrificandi, sed Christus ut sacramentaliter existens, non supponitur consecrationi, ut per se notum est: ergo neq;

est materia huius sacrificij, *tomo 3. disp. 75. sect. 1. §. Dico primo, & seqq.*

2 Species sacramentales panis, & vini intrinsece pertinet ad rem oblatam in hoc sacrificio, ita, ut huiusmodi res oblata per modum termini, non sit tantum Christus nude sumptus, sed simul cum speciebus, seu quatenus cum ipsis vnum compositum sacramentale constituit, & iuxta hoc existimat noster Doctor intelligenda verba *Conc. Trid. sess. 22. cap. 1.* quod vide: at vero principaliter pertinet ad rem oblatam Christus, quam species sacramentales, quia Christus est qui principaliter consecratur in Dei honorē, species vero comparantur ad ipsum, ut accidentia ad substantiā, *tomo 3. disp. 75. sect. 1. §. Dico quarto, & seqq.*

3 Panis, & vinum offeruntur in hoc sacrificio, etiam tamquam materia ex qua conficitur sacrificium, quia constat ex locutionibus Ecclesiæ, & sanctorum, panem, & vinum hic aliquo modo offerri, sed non offeruntur tantum quoad accidentia, sed etiam quoad substantiam, ergo quoad utrumque pertinent ad rem oblatam, sed secundum substantiam non sunt res oblata, tanquam manens in termino sacificationis, ergo ut materia transiens, *tomo 3. disp. 75. sect. 1. §. Dico ultimo.*

4 Hoc sacrificium missæ differt

differt à sacrificijs antiquis, quia in illis materia sacrificij erat res principaliter oblata, cuius destructio erat etiam præcipue intenta in cultum Dei in hoc vero non materia sed terminus sacificationis est res præcipue oblata, & destructio materiæ, nõ est tam per se intenta, sicut effectio termini ad quem tendit actio, nec deficitio panis tantum est quasi via ad introductionem corporis Christi. Ratio differentię sumenda est tum ex dignitate ipsius rei, tum ex modo actionis tendentis magis ad efficiendum, quam ad destruendum, tum ex intentione offerentis, *tomo 3. disp. 75. sect. 1. §. Ad argumenta.*

5 Ratio ob quam aliquando Partes Christum in Eucharistia imolari concedere rennent, est: quia imolatio in rigore, & proprietate vocis videtur significare cruentā oblationem, seu verā mutationem cum reali sanguinis effusione, & in hac proprietate verum est, non esse hic realem imolationem, sed tantum representationem eius, unde in hunc modum loquuntur Partes, *tomo 3. disput.*

tatione 74. lectione 2.

§. Superest ref. pōdeamus.

(?)

§. III:

§. III:

§. III.

Missa quoad dignitatem.

1. **S**acrificium missæ habet maximam dignitatem, & excellentiam, tum ratione rei oblatæ, quæ est infinitæ dignitatis, tum ratione modi offerendi in se, qui est maxime, supernaturalis, ac diuinus, tum denique ratione significati, est enim expressa quædam, & viua imago passionis Christi, & consequenter Incarnationis, & aliorum Christi misteriorum, *tomo 3. disputatione 76. sectione 2. §. Duobus modis.*

2 Sacrificium missæ habet eminenter omnium aliorum sacrificiorum perfectionis, est enim holocaustum, quia potissimum fit in recognitionem diuinæ excellentiæ. Item sacrificium laudis, & gratiarum actionis, ut tradit *Conc. Trid. sess. 22. cap. 2.* Item propiciatorium, ut idem *Conc.* docet. Item denique est impetratorium, nam in eo representatur passio Christi, & ideo est aptissimum ad impetrandam omnia bona, quæ in passionis sua Christus nobis promeruit. Item quia in eo Christum offerimus in quo, & per quem omnia diuina beneficia speramus, omnesque virtutis rationes, quæ in veteris omnibus sacrificijs excogitari possunt

Vide. Dio. nis. cap. 3. de Eccles hierarch. p. 3. Ambr. 1 offic. 6. 48.

sunt in hoc collecta, vt cōcludit idem Conc. sess. 22. ca. 1. to. 3. disp. 76. sect. 2. §. Duobus modis, & disp. 73. sect. 7. §. Quarta diuisio in fine.

3 Hoc sacrificium non minus dignitatis habet, quā sacrificium Cenz, cum sint eiusdem rationis, & consequenter eiusdem essentialis perfectionis, quāvis in accidentali aliquomodo differant, item habet æqualem dignitatem cum sacrificio crucis. Crucis, cum idem in utroque sit principale offerens, eadem quæ res oblata, tomo 3. disp. 76. sect. 2. §. In secunda comparatione. Item omnia sacramenta à se realiter distincta, & omnia simul sacrificia antiqua superat in dignitate, tum in principali offerente, & re oblata, tum in modo offerendi, tū deniq; in efficacia ex opere operato, & in valore ad impetrandum propter realē Christi præsentia, & oblationē, to. 3. disp. 76. sec. 2. §. Ex his facile est.

§. V.

Missa quoad valorem.

Valor missæ distinguitur ab eius effectu, valor enim significare videtur dignitatē moralem, quam oblatio habet, vt ea sufficere possit ad meritum, satisfactionē, vel impetrationē, si iuxta diuinā ordinationē ad aliquid eorū referatur.

effectus autem est id, quod de facto datur, vel dari potest iuxta Christi institutionem ob talem oblationem; loquimur enim de effectu ex opere operato. tomo 3. disp. 79. sec. 9 §. VI. & re explicemus.

2 Hoc sacrificium secundum se, & prout à suo principali offerente offertur est infinitum in ratione sacrificij, atque adeo infinitū habet valorem, quia hoc sacrificiū non solum rei oblatæ, sed etiam ex parte offerentis infinitum est, de facto tamen nulla est in eo satisfactio, nullum ve meritū, vt est opus Christi, quia iam ipse Christus est extrahatur merendi, vel satisfaciendi pro nobis, sed solum est in eo impetratio cum sit infinitum in impetrando, non solum ratione rei oblatæ, sed personæ offerentis, tomo 3. disp. 79. sect. 11 §. Dico ergo primo.

3 Hoc sacrificium quatenus offertur in persona Ecclesiæ habet effectū, & valorē finitum ad impetrandum; in hoc conueniunt omnes: qui hic valor fundatur in sanctitate Ecclesiæ; sanctitas autem Ecclesiæ est finita: ergo hic valor est finitus. tomo 3. disp. 97. sect. 11. §. Dico tertio.

4 Valor, & fructus huius sacrificij, vt est ex opere operantis respectu sacerdotis, vel cuiuscumque alterius offerentis priuati, est finitus intensiue, tum in ratione meriti: quia non meretur nisi vnum, ut alterū gradū gratiæ, aut gloriæ, tū in ratione

De Missa quoad effectum. §. 6.

satisfactionis, quia non delet, nisi certam pœnam, & finitam, tum etiam in ratione impetrationis, quia persona sic offerens finita est, cuiuscûq; actio est simpliciter finita, etiâ in genere moris. *to 3. disp. 79. sec. 9. §. Dico quarto.*

5 Multiplicatio orationum in missa, non impedit earû valorem ad impetrandum. Ratio est: quia non impedit earum valorem, aut dignitatem, sicut vnû meritum non impedit aliud, si opera concomitanter multiplicentur, & habeant easdem morales circumstantias, *tomo 3. disp. 79. sect. 12. §. Dico tertio in fine.*

§. VI.

Missa quoad effectum.

1. **E**ffectus huic sacrificio respondens ex opere operato, statim post cōsecrationem vtriusque speciei datur, & non antea, quia effectus sacramenti non datur donec sacrificium sit essentialiter perfectum, in quo differt effectus sacrificij ab effectû sacramenti, nam effectus sacramenti datur quam primum sumitur, quælibet species, effectus vero sacrificij, non nisi in consecratione vtriusque speciei. *tomo 3. disp. 43. sect. 3. §. Secundo censeo in fine, & disp. 75. sect. 5. §. Quarta potest in fine, & disp. 75. sect. 6. §. Atque hinc intelligitur.*

2 Sacrificium missæ habet aliquem effectum ex opere operato, vt proxima causa illius moralis, probatur ex communi consensu Ecclesiæ, & nullus inuenitur catholicus contradicens, *tomo 3. disp. 79. sect. 1. §. Dico primo, sequenti.* Tamen nulla ratione dici potest causa vniuersalis ex opere operato conferens, vel concurrens ad omnes effectus gratiæ, qui ex redemptione Christi nobis proueniunt: quia hæc causalitas nec fundatur in excellentia, vel satisfactione actuali talis sacrificij, nec in speciali promissione, & institutione Christi, vt probat late noster Doctor, *tomo 3. disputatione 79. sectione 1. §. Dico secundo, & seqq.*

3 Effectus ex opere operato huius sacrificij fundatur, & nititur crucis sacrificio, & ab illo habet virtutē, & efficaciam, est de fide: quia passio Christi est vniuersalis causa omnium effectuum gratiæ, siue per sacramenta, siue per quodcumque, aliud instrumentum conferatur. Tamen non fundatur in meritis Ecclesiæ, & sanctorum, quia Christus non fundauit institutionem suam, neque sanctorum, neque sacrificij in alienis meritis, sed in proprijs, quia nec alijs indigebat, nec aliter fieri decebat. *to 3. disp. 79. sec. 1. §. Ex quibus infero.*

4 Datur differentia duplex inter sacrificium, & sacramentum, vt causæ sunt 1. est quod

sacra

sacramentum per se primo est ad sanctificationem conferendam, & significandam; sacrificium vero per se primo instituitur in cultum Dei, quoad significationem moralem, unde hoc sacrificium institutum est in representationem passionis Christi, quoad significationem mysticam, *tomo 3. disp. 79. sect. 1. §. fundamentum prioris.* 2. differentia est quod sacramentum non applicatur multis, nisi per realem multiplicationem, etiam si contingeret idem numero sacramentum Eucharistiae dari multis, saltem sumptiones ipsae multiplicarentur, quia in receptione non consistunt, & ideo mirum non est, quod multiplicentur effectus, at vero oblatio sacrificij, vel multis applicata quoad fructum eadem omnino est, solumque extrinseca voluntas applicatis est diuersa, ergo non potest illa sola efficere, ut effectus augeatur *Ibidem sect. 12. §. Dico secundo in fine*

5. Sacrificium missae differt in duobus à sacrificio cruento, 1. quod Christus offerens in utroque sacrificio non est nunc in statu merendi, & satisfaciendi, ut fuit tempore passionis, hinc enim fit, ut haec sacrificia non habeant aequalitatem in actuali merito, & satisfactione, & consequenter, ut vnum possit in efficacia sua ab alio pèdere. 2. quod haec duo sacrificia ad diuersos fines instituta, & ordinata sunt vnum ad sufficientiam, alterum ad

efficaciam, & ideo non oportet ut tam causalitas sit vnius universalis, sicut alterius, sunt enim diuersarum rationum, *tomo 3. disp. 79. sect. 1. §. Fundamenta secunda.*

6. Hoc sacrificium ex opere operantis Christi habet effectum impetrationis, ut est à Christo principaliter effervere, quoniam enim Christus non nunc sit in statu merendi, vel satisfaciendi, est tamen in statu orandi, & impetrandi, *tomo 3. disp. 79. sect. 2. §. Ex his igitur, & seqq.*

7. Hoc sacrificium missae primam gratiam, & mortalium etiam remissionem peccatorum impetrare valet, constat enim ex usu Ecclesiae, non solum offerri pro obtinenda remissione peccatoris, ergo ipsamet iustificatio potest aliquomodo esse effectus huius sacrificij, at vero non confert per se, & ex directa institutione sua primam gratiam, vel remissionem peccati mortalis ex opere operato: quia hic effectus non potest colligi ex sola rei natura, etiam supposita substantiali institutione huius sacrificij, sed necessaria est promissio Christi, haec autem non potest affirmari villo probabili fundamento. ergo, *tomo 3. disp. 79. sect. 2. §. Dico ergo primo & seqq.*

8. Hoc sacrificium non potest valere etiam per modum impetrationis ad conferendam, vel obtinendam immediate gratiam, aut remissionem peccati, homini

De Missa quoad effectum. §. 6.

existenti in peccato mortali, & per solā attritionem dispositio, huiusmodi enim effectus, est cōtra, vel præter legem ordinariā à Deo institutam, cū statuat neminem iustificari, nisi per baptismū, aut absolutionē in re susceptam, vel in voto per contritionem, at vero si hoc sacrificiū nobis impetret dispositionē necessariam, tunc potest nobis impetrare primam gratiam, & remissionem peccati mortalis, ut sentiunt omnes patres, *tomo 3. disp. 79. sect. 3. §. Dico tertio, & seq.*

9 Per hoc sacrificium, ut verissimilius est, potest interdum impetrari, non solum auxilium sufficiens, sed etiam efficax, atque aded cōtritionē ipsam, quia hic effectus impetrabilis est, & pro eo impetrando potest hoc sacrificium sancte offerri, ergo impetrabitur aliquando, tamen hic effectus non potest vocari infallibilis, ut probabilius est, quia effectus proprii sacrificij, & sacrificij prout infallibiles sunt, non dantur iuxta præsentiam Dei respectu futurorum, sed iuxta dispositionem eius, cui sacramentum applicatur, vel pro quo offertur sacrificiū, item quia nullum est sufficiens fundamentum, ut asseramus Christum promississe huiusmodi effectum, aut absolute sub aliqua certa conditione, *tomo 3. disp. 79. sect. 3. §. Hoc res, mihi videtur.*

10 Hoc sacrificium nō cōfert gratiæ augmentū ex opere, ope-

rato: quia Christus nō instituit hoc sacrificiū ad hūc finē, neq; ei promissit huiusmodi effectū, vnde per illud non impetrari potest, neq; omnino debet peti à Deo secundum legem ordinariā, quia esset petere effectū gratiæ præter ordinariū modū à Deo institutū. Itē per hoc sacrificiū nō potest cōferri prima gratia, aut remitti peccatum mortale, etiā per accidens, nā quod nō potest per se conferre ex opere operato augmentū gratiæ, non potest per accidens etiam dare primā gratiā, sed hoc sacrificiū non potest per se dare augmentū gratiæ, ergo nec primā gratiam per accidēs, ergo nec remissionē peccati mortalis, quæ non fit sine primæ gratiæ infusione. *to. 3. disp. 79. sect. 4. Per totam.*

11 Hoc sacrificium habet circa remissionē venialium, ut minimū totā efficaciam quā habet ad remissionē mortaliū, quia si habet infinitā dignitatē ad impetrandū peccatori auxiliū, quo conuertatur, multo magis habebit ad impetrandū iusto peccatorum venialiū remissionē, & delet ea sine peccatoris phisica mutatione, & sine infusione habitualis gratiæ, & sine actu peccatoris, cū veniale peccatū non relinquat propriā maculā, quæ priuationē alicuius doni includat, an vero ita de facto fiat, est valde dubiū, quia ille modus remitti veniale culpā (quā supponitur esse distinctam, à rea-

tu panis alias nulla esset qua-
silio) per solum extrinsecā con-
donationem, licet de potentia
absoluta possibilis, tamen non
videtur ita expediens, & consen-
taneus rebus ipsis, vel, ut ita
dicam proportionatus naturis
rerum. Item denique impetrare
potest venialium remissionem,
ut certissimum constat ex dictis
supra concl. 7. de impetratione
remissionis peccati mortalis, nō
tamen semper infallibiliter,
quanvis verissimilius sit frequē-
tius impetrare quam in peccato
mortali, ac fere semper habere
effectum, quia, & culpa leuior
est, & cū subiectum supponatur
gratum, magis est dispositum, &
dignum, ut hoc beneficium im-
petretur, *tomo 3. disp. 79. sect. 5.*
Per totam.

Hoc sacrificium præter
effectum ex opere operato ha-
bet ex vi suæ institutionis specia-
lem vim ad impetrandum eos
effectus, pro quibus obtinendis
offertur, constat ex usu Eccle-
siæ, quo ubique servatum est. ut
in oblatione huius sacrificij
offer minister pro vivis, & de-
functis, pro Ecclesiæ pace, &
alijs similibus necessitatibus ho-
minum, hic tamen modus im-
petitionis, & effectus inde pro-
ueniens multis modis differt à
propria causalitate, & effectus
ex opere operato, 1. quia prior
causalitas fundatur in specia-
li promissione distincta à sub-
stantiali institutione sacrificij,

& non necessario ex illa secuta,
sed ex Christi beneplacito ad
iuncta. Posterior autem modus
impetrationis, non requirit spe-
cialem promissionem, sed ex
naturalis sacrificij necessario
consequitur, 2. quod ad effe-
ctum ex opere operato non est
necesse, ut offerens specialiter
petat, vel consequi intendat
illum effectum, at vero effectus
puræ impetrationis nullum cō-
ferit, nisi ex speciali intentio-
ne sacrificantis, seu offerentis,
3. quod effectus ex opere ope-
rato infallibilis est ex promissi-
one absoluta Christi respectu
non ponentis obicem, at vero
effectus impetrationis non ha-
bet unde sit infallibilis, 4.
quod effectus impetrationis v-
niuersalior est, quam effectus
ex opere operato, tum ex parte
personarū ad quas extenditur, tū
etiā in effectibus, & opus ope-
ratū, habet definitum effectum, &
determinatum, *tomo 3. disp. 79.*
sect. 2. §. Dico primo, & seqq.

13 Ratio ob quam petiti-
ones, quibus hoc sacrificium ad-
iungitur non necessario sortiū-
tur effectum, est: quia solū fun-
datur in persona Christi, ut re-
presentata in persona ministri,
ex vi primæ institutionis, & sic
nō includunt absolutā volunta-
tē ipsius Christi de effectū impe-
trando, quia illā nō necessario ha-
buit quādo sacramētū instituit,
nō enim voluit absoluta volūta-
te, ut omnia, quæ per hoc sacri-

Vide Dio-
nisc. 3. de
eccl. hierar-
ch. Clemen-
tē lib 8. cō-
stit. Cyril.
Hierosolo-
mit. cathe-
cis. 5. mi-
stag Ter-
tini. lib de
orac. & lib
ad scapul-
tā lib. 2.

De Missa quoad effectum. §. 6.

ficiū postularentur, omnino concederentur, *tomo 3. disp. 79. sect. 2. §. Sed contra nam.*

14 Ratio obquam efficacia ad dandam, & augendam gratiam ex opere operato, & ad remittenda peccata sit in sacramento, & non in sacrificio, est: quia sacramentum per se primo ordinatur ad satisfactionem suscipientis, sacrificium vero per se ordinatur ad colendum Deum, itē quia sacramentum, vel in receptione consistit, vel per eam applicatur. At vero sacrificium de se, & per solam extrinsecā denominationem applicari potest, & ideo non erat proportionatum instrumentum ad huiusmodi effectum, *tomo 3. disp. 79. sect. 3. §. Ex his ergo omnibus.*

15 Hoc sacrificium remittit aliquam penam temporalem ex opere operato, ut tenent multi Doctores, & expresse D. Thom. 3. p. q. 79. ar. 5. Vbi dicit hoc sacrificium habere vim satisfactionis ex directa institutione, & etiam per modum impetrationis sine aliquo actu eius, cui remittitur, *tomo 3. disp. 79. sect. 6. Per totam.*

16 Bonorum temporalium consecutio potest esse effectus huius sacrificij, ut constat ex consuetudine Ecclesie offerendi hoc sacrificium pro temporalibus beneficiis obtinendis, itē probat ritus missæ, quē nunc servat Romana Ecclesia, at vero non ex opere operato, sed per

modum tantum impetrationis, *tomo 3. disp. 79. sect. 7. §. Secundo dicendum.*

17 Hoc sacrificium non causat distinctum effectum, ut à Christo primario offertur, & ut à sacerdote, sicut neque oblatio distincta est, nec sacerdos, & Christus sub hac consideratione non sunt duo, sed vnum ad eum modum, quo Aristoteles dixit imaginem, & rem repræsentatam esse vnum terminum vnius animi motus, item in ministerio sacramentorum, non est alius effectus respondens sacerdoti ministranti, & Christo per illum operanti, quāvis Christus sit baptizans, absolvens &c. sic ergo in præsentī idē est fructus oblationis, ut est à Christo, & ut est à sacerdote, *tomo 3. disputat. 79. sect. 8. §. Primo igitur de Christo.*

18 Nullum effectum ex opere operato causat hoc sacrificium fidelibus, quatenus sunt offerentes remotissimi solum in habitu, & extrinseca denominatione, nisi pro eis à sacerdote offeratur. Ratio est: quia sola denominatio extrinseca offerentium, non videtur satis ad percipiendum fructum ex opere operato, *tomo 3. disp. 79. sect. 8. §. Secundo de Ecclesia.*

19 Impetratio differt a satisfactione, quia ad impetrandū sufficit sanctitas habitualis totius Ecclesie ad quam respiciēs Deus, quando nomine illius fit oratio.

D. Thom.
2.2. q. 83.
ar. 15. &
16.

oratio, seu oblatio, ratione illius inclinatur ad concedendū, id, quod petitur, & ideo ad illam sufficit illa habitudo, vel denominatio extrinseca, quantum ipsa Ecclesia per se ipsam non oret, ut quando à Deo petimus, ut nos exaudiat propter merita aliquis sancti, ad satisfaciendum vero necessaria est realis actio, vel passio alicuius personae gratæ Deo, *tomo 3. disp. 79. sect. 8. §. Secundo de Ecclesia.*

20. Sacerdoti offerenti hoc sacrificium in persona Christi respondet aliquis fructus ex opere operato huius sacrificij, quia hoc sacrificium habet effectum ex opere operato, ut constat: ergo maxime respondet illi, ut est actio ministri à Christo deputati, & per quem Christus operatur. Idem dicendum est de clerico priuatim offerente, quia non debet esse peioris conditionis, quam reliqui priuati offerentes, ut dicemus conclus. sequenti, *tomo 3. disp. 79. sect. 8. §. Tertio quod pertinet, & §. Atque ex hac.*

21. Fideles concurrentes ad hoc sacrificium, ut homo assens, aut administrans sacrificio missæ aliquem cultum ex opere operato participant, ut patet, & probabiliter concedi potest, quia ex huiusmodi concursu plurium offerentium cum ministro, resultat vnum quasi morale offerens cum maiori deuotione, reuerentia, & digni-

tate, ergo respondet illi maior fructus ex opere operato, ceteris paribus, *tomo 3. disp. 79. sect. 8. §. Quarto de eadem.* 22. Fructus huius sacrificij respondens publico ministerio sacrificij differt à fructu respondente priuatis oblationibus, 1. quod fructus respondens oblationi sacrificij, ut in persona Christi à sacerdote offertur, non est principaliter propter ipsum, sed propter populum, seu alios, pro quibus potest sacrificium offerri, tunc enim gerit personam publicam, & est intercessor inter Deum, & homines, at vero alius priuatus fructus præcipue, est propter singulos offerentes, quia non offerunt, ut publici ministri, sed ut personæ priuatæ, 2. quod prior fructus est de se indifferens, & quasi vniuersalis, & ideo soli sacerdoti Christi ministro potestas est dari, ut huic, vel illi applicet illud, at vero alius fructus priuatus respondens priuatis offerentibus ex se, & absque alia applicatione, est vnius cuiusque offerentis, quia hic fructus principaliter est propter ipsum. 3. quod ad priorem fructum non est necessaria sanctitas sacerdotis, quia non gerit personam suam sed Christi, vide cap. Non nocet, cap. Intra cathedra 1. q. 1. & cap. Vtrum sub figura de consecratis dist. 5. At vero fructus respondens priuato offerenti, requirit in illo gratiā, & sanctitatem,

Cajet. 10.
2. opusc.
tract. 3. q.
2. Syluest.
verb. Missa
1. q. 9.

De Missa quoad effectum. §. 6.

ut possit illo fieri, 4. quod fructus respondens sacrificio secundum se non est maior, vel minor propter sanctitatem maiorem, vel minorem ministri, at vero fructus respondens privatis offerentibus, eo maior est, quo ipsi si meliori affectu, & dispositione offerunt, quia si necessaria est dispositio offerentis, ergo quo hac dispositio fuerit melior, eo erit sacrificium fructuosius quoad hunc effectum, *tomo 3. disp. 79. sect. 8. §. Sed queris, & seqq.*

23 Hoc sacrificium in eo pro quo specialiter offertur, si non ponat obicem, sortitur effectum ex opere operato infallibiliter, est communis omnium, hoc enim est de ratione effectus ex opere operato. *tomo 3. disp. 79. sect. 9. §. Hac quaestio.* Tamen non sortitur effectum ex opere operato in alijs membris Ecclesiae, nec sacerdotes tenentur, neque de iure divino, neque humano applicare aliquam partem illius effectus pro tota Ecclesia, ut inter omnia membra eius distribuatur, nec de facto accidit ita, quia vel illa obligatio seu applicatio fundatur in ipsa institutione, & voluntate Christi, vel in ordinatione Ecclesiae, neutrum autem dici potest cum fundamento probabili, ergo, ubi est enim hoc praeceptum, aut quo scripturae testimonio, quae patrum traditione, vel Ecclesiae declaratione constat, *Ibidem §. Secundo inquiri.*

24 Fructus huius sacrificij tri-

plex est, alius specialissimus respondens sacerdoti, ut privatae personae, alius specialis, quem sacerdos debet applicare ei pro quo tenetur offerre, alius denique est generalis, aut generalissimus, quem omnia Ecclesiae membra participant, quae divisio intelligenda est de sola impetratione, vel in communi, & abstracte de fructu, siue in rigore ex opere operato, siue per modum impetrationis eueniat, *tomo 3. disp. 79. sect. 9. §. Secundo inquiri, & §. Secundum scilicet.*

25 Si nulli applicetur effectus intentione formali, vel virtuali ministri, sacrificium nullum sortitur effectum, non enim est sufficienter applicatum, ad operandum, tamen rarissime potest contingere similis casus, unde si sacerdos ante oblatum sacrificium ipsius fructum non applicet, nil postea applicare inualebit, quia alias posset sacerdos, etiam ex instituto, & directa intentione suspendere hunc effectum, & reservare illum, ut alio tempore fiat arbitrio suo, quod iam est condemnatum, *tomo 3. disp. 79. sect. 9. §. Tercio inquiri potest.*

26 Si sacerdos applicet sacrificium referendo intentionem suam ad intentionem alterius hoc modo: *Applico hanc missam, cui Petrus applicauerit*, tunc si alius tempore oblationis conditionem impleverit, & sacrificium applicaverit alicui, valida est, & sufficiens applicatio, si autem contin-

gat alterum non applicuisse, tunc caret effectu suo, quia cum applicatio sacerdotis fuerit quasi conditionata, & non inueniunt conditionem impletam omnino inefficax redditur, *tomo 3. disp. 79. sect. 9. §. Ex dictis colliguo.*

Vide infra §. Quoad ministrum conclus. 8. 27 Privati offerentes portionem ex opere operato huius sacrificij sibi correspondentem alijs applicare non valent, ut probabilius iudicat noster Doctor, nulla enim est specialis ratio ad exceptionem faciendam, nec sufficiente aliqua autoritate conitari potest, *tomo 3. disputatione 27. sect. 9. §. Superest dicendum, & seqq.*

28 Effectus ex opere operato, quem hoc sacrificium potest conferre, est finitus intensiue, quia non pertinet ad sufficientiam, sed ad efficaciam, & sic non potest sacrificium esse infinitum, *tomo 3. disp. 79. sect. 11. §. Dico secundo.* Tamen quodammodo potest augmentari in infinitum extensiue, v. g. quando plures offerentes concurrunt cum sacerdote ad idem numero sacrificium, omnes, & singuli, quatenus offerentes sunt, accipiunt integrum fructum, non minorem, quam si unus tantum esset offerens; quia alius audientes nullam minorem fructum recipere solum ob multitudinem audientium, quod est absurdum, *Ibidem sect. 12. §. Dico ergo primo.* Denique supposita in subiecto capacitate huius fructus quantitas

ex applicantis intentione, est determinanda, nam hic effectus respectu eius pro quo offertur, ut licet totus, pendet ex intentione sacerdotis applicantis; ergo tantus est, quantum esse vult applicans. *Ibidem sect. 10. §. Nihilominus cōsequ.*

29 Quamvis certum sit quod sacerdos possit, si velit, quoties sacrificat, applicare aliquem fructum ex opere operato, & vniuersæ Ecclesiæ, & singulis membris eius, tamen non tenetur, præsertim satisfactionis, quia neque ex præcepto Ecclesiæ obligatur, nullum horum inuenitur scriptum, nec traditione habetur, tamen sacerdotes aliquem à communi oblatione excludens, grauius peccat, vel propter scandalum si publice id faciat, vel propter odium formale, vel virtuale, nam licet non teneamur pro singulis orare ex charitate, tamen tenemur eos à communibus orationibus non excludere, at vero exclusus manet sine fructu, licet enim peccet minister, per illius intentionem non applicatur, *tomo 3. disputatione 78. sectione 2. §. Sed quares, & sequenti.*

30 Infantes sunt incapaces fructus huius sacrificij ex opere operato, non tamen impetrationis, ut per se constat, & hoc satis est ut pro illis possit offerri sacrificium, idè dicendum de existentibus in peccato mortali, potest enim pro eis offerri, ut conuertatur à Deo & bene disponantur.

Item

De Mis. quoad pers. pro quibus offerenda. §. 7.

Item est certum de eo ergumen-
tis excludi non debere, nam im-
primis illa vexatio dæmonis nō
est culpa, sed pænna, qua non
oblata digni esse possunt, & ca-
paces fructus etiam ex opere
operato, deinde potest eis impe-
trari, ut ab illa mer dæmonis ve-
xatione liberentur, to. 3. disp. 78.
sec. 2. §. Superest vero difficultas.

31. Cathecumenis potest
prodesse hoc sacrificium quoad
fructum impetrationis, & ita est
intelligenda generalis oblatio.
De fructu vero satisfactionis ex
opere operato, non potest eis
applicari, ut probabilius iudicat
noster Doctor, & sic debet intel-
ligi Conc. Brachar. 1. can. 35. Vbi
prohibetur oblatio pro Cathecu-
menis, tomo 3. disp. 78. sect. 2. §.
Dico secundo.

32. Effectus sacrificij respō-
dens oblationi sacerdotis, ut sic,
quem ipse potest pro alijs offer-
re, finitus est, & vnus tantus, vn-
de si pro multis offeratur, siue
diuersis intentionibus, speciali-
bus, siue vna tantum commu-
ni, ut pro populo, vel commu-
nitate, minuitur fructus in singu-
listantoque magis, quanto illi
plures fuerint supposita vnifor-
mi applicatione, quia alias se-
quitur per se loquendo, & ex vi
institutionis, posse sacerdotem
plura stipendia integra accipere
ratione vnus sacrificij, vel quod
idem est postquam à pluribus
stipendium accepit omnibus sa-
tisfacere vnico sacrificio, totum

illud singulis applicando, quia
æque illis prodest, ac si pro-
singulis tantum offeretur, quod
est absurdum, & contra vñm
Ecclesiæ, tomo 3. disp. 79. sect. 12.
§. Dico secundo.

33. Sacrificium hoc ex se
habet infinitum valorem ad im-
petrandum, & ideo quantum
est ex parte eius oblatum pro
multis, non minus prodest sin-
gulis quoad impetrationem,
quam si pro vno tantum esset
oblatum, quaquam aliunde fie-
ri possit, ut non æque prosit;
quia vis impetrandi, quæ est in
hoc sacrificio, non est secundū
in speciali promissione, sed in
trinseca dignitate, & valore ip-
sius sacrificij, ergo hæc impe-
tratio est de se infinita, idest sa-
crificium de se sufficiens est ad
impetrandum quodlibet benefi-
cium, aut beneficiorum multi-
tudinem, etiam si in perfectione,
vel numero in infinitū augeari-
tur, tomo 3. disp. 79. sect. 12. §.
Dico tertio.

§. VII.

*Missa quoad personas pro
quibus potest of-
ferri.*

Hoc sacrificium po-
test offerri pro ali-
quo, cum sit impe-
tratorium, & propi-
tatorium. Item potest offerri
pro

D. Thom.
3. p. q. 79
ar. 5. & 7

pro ipsis offerentibus indigentibus impetratione iuxta Paul. ad *Habr.* 5. dicentem, & propterea debet ill. sacerdos, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis, &c. Item iuxta usum Ecclesiae potest sacerdos hoc sacrificium pro alijs offerre, quod intellige iuxta capacitatem illius pro quo offertur. Denique non solum sacerdos, sed quilibet alius non sacerdos offerens potest pro alio sacrificium offerre, eo modo quoad ipsum expectat, & ab ipso offerri potest, nam vnus potest pro alio orare, & impetrare, & ad hoc opera pietatis facere, ergo, & sacrificium impetratorium offerre, *tomo 3. disp. 78. sect. 1. Per totam.*

2 Hoc sacrificium debet offerri pro vniuersa Ecclesia militante, & pro omnibus membris illi colligatis, idest, pro baptisatis viuentibus, qui nec per infidelitatem, nec per excommunicationem sunt ab ea cuiusque communicatione sub iuncti, constat ex *cap. Visum de consecrat. dist. 1. & Conc. Trid. sess. 22. cap. 2. & can. 3. tomo 3. disp. 78. sect. 2. §. Diu. primo, & seqq.*

3 Hoc sacrificium etiam pro catechumenis potest offerri fidelibus non dum baptisatis, & fortasse quando sit oblatio pro vniuersa Ecclesia, illi etiam comprehenduntur, sunt enim vniti Ecclesiae per fidem, licet non sint per baptismum, quod con-

firmat antiqua consuetudo Ecclesiae. Item potest offerri pro quibuscumque infidelibus, dummodo per Ecclesiam excommunicati sint, cum ex natura rei non sit malum, nec specialiter prohibitum, secus dicendum de ligatis maiori excommunicatione, iuxta *cap. Nobis 2. & cap. Sacris de sent. excom.* Tamen potest sacerdos in memento missae orare pro eis priuata oratione, & intentione, cum nulla ab Ecclesia sit facta prohibitio, *tomo 3. disp. 78. sect. 2. Per totam.*

4 Hoc sacrificium non potest offerri pro damnatis, & impijs defunctis, quando eos in peccato mortali mortuos esse constiterit, cum iam non sint membra Christi quibus possit prodesse passio illius, *tomo 3. disp. 78. sect. 3. §. Primo igitur.*

5 Sacrificium hoc, ut est propitiatorium, non potest pro beatis offerre, liberi enim sunt ab omni malo, tam culpae, quam pœnæ; potest tamen aliquo modo pro illis offerri, quatenus est laudis, & gratiarum actionis, idest pro beneficijs in ipsos collatis, qui modus non dicitur proprie offerri pro aliquo, qui reuera non applicatur ei fructus sacrificij, quauis hoc sacrificio possit impetrari beatis honor aliquis ex viatorum actionibus resultans, idest gloria accidentalis, *tomo 3. disp. 78. sect. 3. §. Secundo loco, & seqq.*

6 Certum est de fide posse hoc

Vide Cle-
ment. octa-
uum c. 4.
4. 5. & 6.

Aug. cap.
109. in Eu-
ch. & lib. I
de orig. a-
nime. c. 6.
& 10. &
lib. de cur.
pro mort.
agēda c. I

De Missa quoad pers. pro quibus offer. §. 7.

hoc sacrificium offerri, etiam, ut impetratorium pro animabus purgatorii, quia illæ animæ ad huc sunt in pænis, quæ per oblationem huius sacrificij remitti possunt, ita definit *Conc. Trid. sess. 22. cap. 2. & can. 3.* confirmatque satis usus, & traditio Ecclesiæ, *tomo 3. disp. 78. sect. 3. §.* Tertio loco.

7 Eff. & us ex opere operato huius sacrificij non potest offerri, nisi pro baptizatis, nam illi sunt proprie fideles in foro Ecclesiæ, unde quando diximus posse offerri pro catholicis, intelligitur quod eff. & us impetrationis, ut dictum manet §. 3. *concl. 31.* Item non tantum baptizatis, sed viatoribus, nam si iā sunt in termino ultimo beatitudinis, aut damnationis, vel non indigent, vel frui non possunt hoc fructu sacrificij, per viatores comprehendimus animas in purgatorio existentes, nam quatenus illic sunt aliqua saltem ex parte viatores sunt, maxime quoad remissionem pænarum, vel etiam culparum venialium obtinendam, *tomo 3. disp. 79. sect. 10. §.* Primo igitur, & seqq.

8 Fructus huius sacrificij ex opere operato habituali gratia ornatum requirit subiectum, quia is qui est in peccato mortali non est capax satisfactionis pro pænna temporali, imo nec satisfactionis, & præter illam nullā alia dispositio est necessaria, & solum sufficit consensus

virtualis, aut interpretatiuus, qui nulli deest. Item requiritur, quod is, pro quo offertur, habeat indigentiam illius, id est, quod habeat aliquem reatum pænæ temporalis relictum ex culpa remissa, quia si non habet, non applicatur, nec acceptatur, non enim est conueniens providentiæ modus, ut ante culpam commissam sit iam satisfactum veluti pro pænna. Item requiritur intentio offerentis, seu applicatio, alias enim manebit in thesauro Ecclesiæ. Denique effectus huius sacrificij est maior cæteris paribus in eo, qui est melius per gratiam dispositus, vel per maiorem devotionem, quia causa perfectius operatur in subiecto melius disposito, *to. 3. disp. 79. sect. 10. §.* Tertio requiritur, & seqq.

9 Eff. & us huius sacrificij non reddit recedente fictione: quia sola illa sacramenta habent effectum recedente fictione, quæ iterari non possunt, & ideo habent necessitatem aliquam, sed hoc sacrificium facillime iterari potest, & nulla est necessitas huiusmodi privilegij: ergo non est gratis, & sine fundamento asserendum in fauorem hominis in suo peccato per

durantis, *tomo 3. disp.*

79. sect. 1. §. Ter

tio requiritur potest.

§. VIII.

Pellar lib. 2. de purg. cap. 18. Nau in c. in Leuitico not. 22.

Vide Caiet tom. 3.º pusc. tract. 3.º q. 2.

§. VIII.

*Missa quoad Mini-
strum.*

I. **S**emper principale of-
ferens est Christus, qui
actu offert, licet per Sa-
cerdotem quodcum-
que & ubicumque offertur, quod
insinuat in Concil. Lateran. in
Bellarm. cap. Firmiter. de Sum. Trinit. & fid.
Cathol. in Concil. Florent. in decret.
Eug & Trid. sess. 22. cap. 1. & 2. tom.
3. disp. 77. sect. 1. per totam.

D. Tho in
4. d. 13. q.
1. ar. 1. ubi
cateri.
Bellarm.
lib. 1. de
Miss. c. 4.

Vide D.
Tho. in 4.
d. 13. ubi
Bonan. ar.
1. q. 1.
Sor. q. 1.
m. 8.

D. Tho. 3.
p. q. 81. ar.
6. 7. ad 3.
Innocent.
lib. 3. de
hoc miss.
cap. 3.
Aug. 10. de
ciuit. c. 20.

2. Solus Sacerdos rite or-
dinatus sacrificium offerre po-
test ut proximus minister, ita, ut
si aliàs facere id tentet, nihil ef-
ficiat. Est certum de fide ex Con-
cil. Nic. cap. 14. Concil. Florent. &
Trident. sess. 22. cap. 1. tom. 3. disput.
77. sect. 2. per totam.

3. Omnes fideles etiam nō
Sacerdotes offerre possunt hoc
sacrificium. Est concors Ca-
tholicorum sententia, verbigrat-
ia, cooperando aliquo modo
exterius oblationi, quod est, pro-
curare, aut petere sacrificium,
dare elemosinam, seu stipen-
dium Sacerdoti, inferuire illi sa-
crificanti, vel denique assilire
contentiando, ac moraliter co-
operando. Vnde tanto perfec-
tius hanc rationem participant,
quanto & magis pluribus mo-
dis cooperatur, & ita magis of-
fert qui in Missa ministrat, quā
qui assiluit, tom. 3. disp. 77 per totam.

4. Sacerdos mereri, sitis.
facere, & impetrare potest ex
opere operantis per hoc sacri-
ficium, si sit in gratia, & debi-
ta intentione, & circumstantijs
offerat. Est enim hæc oblatio
honestum, & religiosum opus:
sicut ergo per alia bona opera
homo iustus meretur, & satisfacit:
ita & Sacerdos iustus per
hoc opus, tom. 3. disput. 79. sect. 2. §
Ex his igitur.

5. Offerentium hoc sacri-
ficiū varius est ordo: ac videri pos-
sunt reuocari ad quatuor capi-
ta. Primus offerens est Christus
Dominus. Secundus, dici potest
Ecclesia, cuius nomine etiā of-
fertur, sub qua aliquo modo cō-
prehenduntur omnia membra
eius. Tertius, offerens est Sacer-
dos, ut Minister, & in persona
Christi qui offert. In quarto de-
nique ordine sunt omnes alij,
qui specialiter concurrunt cum
Sacerdote ad sacrificium offe-
rendum, tom. 3. disput. 79. sect. 8. §
Diximus de omnibus.

6. Applicatio fructus sacri-
fici pendet omnino à volunta-
te ministri, ita, ut non subijcia-
tur voluntati superioris, aut Ec-
clesiæ: quia tunc operatur Sa-
cerdos, tanquam Christi vices
gerens; & hic actus conuenit Sa-
cerdoti ex vi potestatis, & chara-
cteris Sacerdotalis, ut patet ex
forma ordinationis eius. Accipit e
potestate offerendi sacrificiū, c. 10. 3.
disp. 79 sect. 9 §. Alij nihilominus.

7. Sacerdos non tenetur,

nec

De Missa quoad ministrum. 6. 8.

nec de iure diuino, nec Ecclesiastico partem huius sacrificij ex opere operato offerre pro tota Ecclesia, quia dicere Christum imposuisse hoc præceptum, est trivolum, vbi est enim hoc præceptum, aut quo scripturæ testimonio quæue patrum traditione, quæue declaratione Ecclesiæ constat, *tomo 3. disp. 79. sect. 9. §. Secundo inquiri.*

8 Priuati offerentes portionem ex opere operato huius sacrificij correspondentem sibi, alijs applicare non valent (vt probabilius est) quia vt censet noster Doctor omnis effectus ex opere operato est proprium, & personale beneficium, & quasi priuilegium personæ concessum, quod non potest in alium transferri sicut de indulgentia dicitur, non posse lucrari alio, nisi speciali facultate concedatur, vt solet fieri in bulla Cruciatæ erga defunctos, *tomo 3. disp. 79. sect. 9. §. Nihilominus censeo.*

9 Ex duobus ministris quorum vnus vnā speciem, alius aliam consecrat, verè similis est applicationem fructus à posteriori voluntate pendere. Ratio est: quia posterior intentio cæteris paribus, hoc ipso, quod posterior est, solet esse præcipua, & efficax ad retractandam priorem, & sic apparet esse efficaciorē, quam priorem intentionem, licet in verāque partem possunt adduci coniecturæ probabiles, *tomo 3. disp. 79. sect.*

12. §. Sed tunc occurrit.

10 Ob morbum corporis excluduntur à munere sacrificandi hoc sacrificium, omnes illi, qui caducum morbum, aut capitis vertiginem, aut similem ægritudinem patiuntur, item patientes periculum vomitus, aut aliquid huiusmodi, per *cap. Communitur 14. dist. 6. 2. quæst. 7 per totam.* Leprosis vero, & alijs similibus, non omnino prohibetur hoc ministerium, sed solum vt non publice, sed occulte fiat, *tomo 3. disp. 82. §. Postquam dictum est ante primam sectionem.*

11 Sacerdos sacrificaturus ante omnia necesse est, vt sine conscientia peccati mortalis accedat præmitendo confessionē, si potest, vel si non potest saltem contritionem habendo cum proposito confitendi, quia est communicaturus. Item tenetur accedere ieiunus, quanuis nulla pena specialis iure imposita sit sacerdoti non ieiuno sacrificanti, licet deponi interdum, aut excommunicari præcipiatur in *Cōc. Brach. 2. can. 10. cap. Nihil 7. quæst. 1.* Nulla alia dispositio requiritur in celebraturo obligans ad mortale, quanuis de consilio regula missalis quam plurima disponat, vt recitatio certorum psalmorum, & orationum, &c. *tomo 3. disp. 82. §. Postquam dictum est ante primam sectionem.*

12 Nullum est præceptum obligans sub peccato mortali singulos sacerdotes ad recitandum

Cap. Communitur

Cap. Nihil

dum matutinum prius quam sacrificium offerat missæ, siue priuatim, siue solemniter missam cantando, nullum enim est præceptum, nec à Christo, nec ab Ecclesia, nec consuetudine introductum, unde nec veniale erit, ut probabilius videtur, dicere missam ante matutinum, etiam sine legitima causa, quia in hoc, nec contra, nec præter præceptum fit, quanuis multo certius sit, si ex rationabili causa hoc fiat, nullum esse peccatū etiam veniale, ut fere omnes Doctores docent, *tomo 3. disp. 82. sect. 1. §. Dico primo, & §. Ex his vero, & seqq.*

13 Licet contingat male fecisse sacerdotem, nimirum differendo matutinum, tamen si post illam negligentiam occurrat occasio dicendi missam, nec potest comode expectare donec matutinum recitet, tunc sine noua culpa potest dicere missam prius, & postea recitare matutinum, quia tunc iam sufficiens causa ad illam maiorem dilationem est, ne amittat opportunitatem dicendi missam, *tomo 3. disp. 82. sect. 1. §. Secundo sequitur.*

14 multo minus peccat sacerdos celebrans non dicta prima, quod de peccato mortali non est dubium, & de peccato veniali per se loquendo, idest, si diuinum officium debito tempore persoluatur, quia de alio ordine nullum est præceptum, nec consuetudo, cum non sit

momenti, item nulla est culpa recitare totum officium diuinum usque ad completorium, & postea dicere missam per se loquendo, idest, si alias diuinum officium ex legitima causa interponatur, quia hoc stante in reliquo nulla est indecentia, aut irreuerentia, *tomo 3. disp. 82. sect. 1. §. Secundo sequitur.*

15 Etiam loquendo de publica recitatione, seu cantu diuini officij in choro, etiam hoc modo non habet per se ordinem cum missa, nihilominus tamen regulariter non potest publica, & solemniter dici missa diei ante recitatum matutinum in choro, item ante primam sine graui culpa. Prima pars constat: quia officium missæ est distinctum ab horis canonicis, tam in choro quam extra illum, & tam in missa solemniter, quam in priuata. Altera vero probatur pars, quia in hoc officio publico multo magis necessarium est, ut horæ canonicæ dicantur suis definitis temporibus, quæ notabiliter postponere, vel ante ponere contra Ecclesiæ consuetudinem, graue peccatum est, non excusante aliqua rationabili causa, *tomo 3. disp. 82. sect. 1. §. Vltimo dicendum est.*

16 Sacerdos tenetur ad seruandum integrum ritum missæ, prout in missali statutus, ac distinctus est iuxta *Conc. Trid. sess. 22. cap. De observandis in celebrat. missæ* & ex verbis Pij V. in principio missalis,

*Nau. cap.
25. n. 79.
cum Sylu.
& Soto.*

Cōc. Trid.

De Missa quoad vestes quibus debet celebr. §. 9.

missis quod præceptum obligat ad peccatum mortale, nisi leuitas materiæ, aut inaduertentia excuset, *tomo 3. disp. 83. sect. 3. §. Dico primo.* Item tenetur sub eodem præcepto non addere ex propria deuotione nouas preces, aut alia verba præter ea, quæ iuxta ritum Ecclesiæ instituta sunt, vt constat ex loco *Conc. cit. & Pij V. Ibidem §. Dico secundo, & disp. 84. sect. 2. §. Hac questio & seqq.*

17 Dicere missam alterius diei, seu de alia re, quam in missali præscribuntur, non est peccatum, imo licet sacerdoti: quia non videtur esset illud præceptum proprie in rigore de missa dicenda de feria, aut de festo, nam cum sacerdos non absolute tenetur hodie, v. g. missam dicere, non est cui obligetur ad dicendam hanc determinate, si illum vult dicere, *tomo 3. disp. 83. sect. 3. §. Dico primo.*

18 Sacerdos siue proprius parochus, siue non excommunicatus, toleratus potest in die festo missam celebrare, si non sit alius à quo possit populus illam audire, quoad parochum probatur, nam parochiani tenentur missam audire, & alioqui habent ius petendi à parrocho, ergo licite possunt ab eo exigere, & ipse etiam licite potest id facere, quoad non parochum constat ex verbis Extrauag. ad euitand. cum hic non attendatur fador ipsius excommunicati

ui, sed fidelium, vel potius eorum ne cessitas, & tunc non incurrit aliquam pœnam, cum non violet censuram: secus vero dicendum si peccet, v. g. in gerendo illicite, quia data culpa datur irregularitas, & Extrauag. nulum fauorem excommunicatis concessit, *tomo 3. disp. 11. sect. 4. §. Et videtur quidem, & seqq.*

§. VIII.

Missa quoad vestes quibus debet celebrari.

Ecclesia potest instituire peculiare vestes, quibus facere *Vide Anac-*
tes vtuntur in facis cleru Pap
ministerijs quibusque vti non *in Epist. I.*
licet extra sanctum ministerium *decretali*
conueniuntque vsu fuit Eccle *Damas. in*
sia hac potestate, vt constat ex *in pontifi-*
antiquissimo, conuenientissimo *cali c. 24.*
que vsu Ecclesiæ à tempore *Bedalib I*
Apostolorum diriuato, vestes *hisor. cap.*
autem præcipue sunt sex. *29. & aliq*
Amictus, Alba, Singulum, Manipulus,
Stolla, & Casula, vt patet ex Conc.
Remens. 4. ex quibus omnibus
resultat grauis quidam, ac decens
ornatus sacerdotis ad sacrifican
dum accedentis, vt constabit ex
conclusionibus sequentibus. *to.*
3. disp. 82. sect. 2. §. Dicendum est
primo, & seqq.
2. Amictus, significat fiduciam,
seu spem, qua debet sacerdos
accedere ad offerendum Deo,
tantum

Cōc. Brac.
Cap. Non
opporret.

tantum sacrificium, *Alba*, significat munditiam cordis, atque adeo totam hominis iustitiam. *Cingulum*, carnis continentiam, & castitatem indicat: *Manipulum*, significat cordis compungitionem, veramque penitentiam, qua sacerdos debet accedere, poniturque in manu sinistra, ut ostendatur in temporalis vitæ tædium nos pati superflui amoris, ac carnalis delectationis, estq; veluti sudarium quo detegamus sordes. *Stolla*, quæ aliter dicitur orarium, proprie significat suave iugum Christi, unde cum in ordinatione sacerdotisei stolla imponitur dicitur: *Accipite iugum Domini*. *Casula*, seu planeta significat etiam iugum Domini, sed diuersa ratione, nā stolla significat iugum Christi Crucis, planeta iugum amoris, vide multa in *Conc. Brach. 1. can. 27. & cap. Non oportet dist. 13. tomo 13 disp. 82. sect. 2. §. Dico secundo & seq.*

3 Per comparisonem vero ad Christum, *Amictus*, significat vel linteum illud quo Iudæi faciem Christi velabant dicentes: *Propheta sanabis, quis est, qui te percussit*; vel ipsam Christi humanitatem, quo diuinitas velata est. *Alba*, vel significat diuinitatis splendorem, vel gloriam Dominicæ Resurrectionis, vel certè vestem albam qua Herodes Christum illussit. *Cingulum*, significat, vel decorem, ac fortitudinem, qua Christus Dominus induit, & præcinxit se, vel

funes, seu vincula, quibus primū in horto Christus ligatus est, vel certè si gela, quæ Christi corpus ambierūt. *Manipulus*, significat humanitatem Christi in hac vita, vel pugna eius pro iustitia: stolla obedientiæ repræsentat, qua Christus crucē sustinuit, vel designat Christi passionē, quā debet sacerdos in pectore, & corpore sepe ferre: *Casulla*, indicat vestem coccineam, seu purpurā, quā Christus ob milium irrisiōem indutus est, vel designat vestem Christi inconsolulē, qua Christus exutus est, ut crucifigeretur, nam etiam extērio manus sacerdotis intra casulam, extensionē Christi in cruce denotare dicitur, multa alia mysteria videantur in Doctore, tomo 3. disp. 82. sec. 2. §. *Vltimum indumentum*.

4 Vtus dalmaticæ est antiquissimus in Ecclesia, ut constat ex multis sanctis eius mentionē facientibus: Et prius Episcopi tantū illa utebantur, & aliquando illis non erat licitū, nisi ex licentia Papæ, ut constat ex *Greg. lib. 7. epist. 111*. Nunc vero tam Diaconi, quā subdiaconi vtuntur illā ad missam autē dicendā. Soli Episcopi interdum ea vtuntur sub casula in solemnī, & Pontificali missa, qui etiam vtuntur sandalijs, annulis, mitra, bâculo, & alijs insignibus ad nostrum institutum non pertinentibus, tomo 2. disputatione 82. sectione 2. §. *Vltimum indumentum*.

Vide Durandus lib. 2. de ritib. Eccles. c. 9

De Miss. quoad vestes quibus debet celeb. §.9.

5 Circa materiam horum vestium nihil reperitur prescriptum in iure, & ideo consuetudo; ex quo colligitur amictum, & albam ex linea materia confici debere. Alia vero quatuor indumenta certum est posse esse, vel linea, vel lanea, vel serica, vel ex quacumque alia materia dummodo apta sit ad tegendum corpus humanum, item nulus color certus, ac determinatus est, de essentia talis materiae, quamvis ex congruitate ordinatum sit, ut certis festiuitatibus certi etiam colores existant, *tomo 3. disp. 82. sect. 1. §. Secundo est.*

6 Omnia haec indumenta debent esse benedicta ex institutione Ecclesiae ex cap. vestimenta de consecrat. distinct. 1. & ex Pontificali Rom. quae benedictio pertinet ad eorum essentiam, ut sit ab Episcopo, vel à simplici sacerdote habente privilegium, quae durabit donec non amittantur, vel inepta sint ad usum sacrum, argument. cap. quod in dubijs de consecr. Eccl. vel ali. Unde si manica albae omnino separaretur perditur benedictio, etiam si postea affecatur: secus vero erit si priusquam figura destruat, vestis ipsa paulatim reficiatur, semper enim cesset manere eadem. Item si cingulum omnino fragatur, ita ut neutra pars eius sufficiat ad cingendum, amittit benedictionem, & ideo non potest in usum venire etiam si reficiatur: secus vero si post ruptionem altera pars suf-

ficiat, in illa enim manet benedictio. Item stolla potest deferri loco cinguli, quia habet sufficientem formam ad illum usum. Item potest in manipulum commutari quia sunt eiusdem figurae, & maior aut minor longitudo non refert. & eadem ratione manipulum potest poni loco stollae, si habeat sufficientem longitudinem. Denique si haec vestes duplices sint, v.g. ex duplici parte interiori, & exteriori constitutae, singulae partes benedictae manent etiam si inter se separantur, quia utraq; per se est integra casula, stolla, &c. & ita benedicuntur ac si essent plures casulae, aut stollae, quae una benedictione simul possunt benedici *10. 3. disp. 82. sec. 2 §. Tertio obsequendum*

7 Sex vestimenta supra numerata sunt simpliciter necessaria necessitate praeccepti Ecclesiastici ad hoc sacrificium celebrandum, ita ut si aliquid eorum voluntarie omittatur, peccatum est mortale, ex cap. Ecclesiast. dist. 23. Item est necessarium, ut sint omnia benedicta ex praeccepto; haec enim est consuetudo Ecclesiae. Tamen omittere in casu necessitatis aliquid horum vestimentorum praecipue stollam, aut cingulum, viri graues censetur non esse peccatum mortale, item excusabitur ab omni culpa, si per inaduertentiam prorsus naturalem relinquatur aliquid horum, si vero negligentia fuerit culpabilis, leuiter tamen, & absque perfecta aduertentia, & voluntate, exeu-

Cap. vestimenta. c. quod in dubijs.

Palud. Sol & omnes in 4. dist. 13. Nau. c. 25. n. 84.

sabitur à mortali, non tamen à veniali; si vero sit crassa, & supina non excusabit à mortali, quia non tollit sufficiens voluntarium, & hæc regula seruanda in omnibus Ecclesiasticis præceptis, *tomo 3. disp. 81. sect. 4. § In hac re & seqq.*

8 Sacerdos sacrificaturus debet accedere calceatus, ut tenet consuetudo, quæ iam cessauit erga sandalia, quibus utebantur antiquitus sacerdotes, solum hodie vtuntur illis Episcopi, ut constat ex Pontificali. Item debet Episcopus, sacerdos, & diaconus accedere cum capite nudo, seu discooperto, iuxta *cap. Nullus de consecrat. dist. 1* Tamen occurrente graui necessitate celebrandi cooperto capite, v. g. si id grauis infirmitas exigat, & non possit tam facile dispensationem petere, poterit id facere sine graui culpa, præcipue quando talis modus non est continuus, sed semel, aut iterum occurrit, quod debet fieri secrete ad tollendum scandalum. Circa reliqua indumenta, quibus vtitur Ecclesia obserua consuetudinem, *to. 3. disp. 82. sect. 3. §. Secundo dubitari solet.*

§. X.

Missæ quoad tempus in quo celebranda.

1. **M**issa non potest dici ante auroram iuxta consuetudinem, & regulas missalis. *D. Thom. 3. p. q. 83 & in 4. dist. 13. q. 1. art. 2.*

Aurora autem est initium crepusculi diei, seu prima lucis, irradiatio: vnde hora, & dimidia ante solis ortum celebrare non est mortale, & ut clarius dicit Victoria potest inchoari missa dimidia hora ante crepusculum, ita, ut finis missæ sit sub initium erepusculi plus minusve; quod est in praxi seruandū, excipitur ab hac regula generali, nox Natiuitatis Domini in qua potest dici prima missa statim post mediam noctem de qua non est dubium, & idem de alijs duobus quoad priuatas, ut probat late noster Doctor. Excipiuntur etiam aliqua priuilegia in quibus conceditur, ut possit dici missa vna, aut duabus horis ante auroram, sed non excipitur nox Resurrectionis Domini, quia iam antiqua consuetudo cessauit, dicitur enim illa missa sabbato sancto, paulo ante meridiem, *tomo 3. disp. 80. sect. 4. §. Dico primo, & seqq.*

2. Missa non potest dici post meridiem iuxta consuetudinem, & regulas missalis, sed ut legitime dicatur, debet semper inchoari ante meridiem, iuxta rubricas missalis, & consuetudinem obtinentem, iam vim præcepti, inratotamen casu licet post meridiem celebrare, v. g. si festum sit solemne, & missa publica, &

De Mis. quoad tempus in quo celebrāda. §. 10

concio non finiatur, nisi post
vnam, vel duas horas post meri
diē, maxime si aliqua pars popu
li missa priuetur. Idem dicendū
si ratione itineris occurrat ne
cessitas celebrandi die festo pau
lo post meridiē dūmodo vnius
horæ tempus non excedatur; Itē
ex privilegio datur aliquibus
personis, & religiosis, vt possint
dicere missam post meridiē, sed
potest Episcopus ex rationabili
causa in hoc dispensare, genera
liter tamen solus Summus Pon
tifex, *tomo 3. disp. 80. sect. 4. §. Di
co secundo, & seqq.*

3. Missa particulares possūt
dici quacūq; hora ab aurora, vī
que ad meridiē, solemnīs vero
a nona vsq; ad duodecimā tūc
enim illa hora crucifixus est Do
minus, vt veritas Euangelij Mar
ci requirit. At vero olim tardius
missa inchoabantur maxime in
diebus ieiunij, quæ consuetudo
iā cessauit; solumque seruatur
quoad Ecclesiasticā horā, quia
his diebus cōsuevit prius hora
nona ex choro recitari, & de in
de missa cantari, & prandium
dierum ieiunij ad meridianum
tempus, & adhuc amplius anteci
patum est, *tomo 3. disp. 80. sect. 4.
§. Vltimo inquiri potest.*

4. De iure communi, & or
dinario non licet sacerdotibus,
nisi tantū semel in die sacrificare,
iuxta *cap. sufficit de consecrat.
dist. 1. cap. consulisti, cap. de refe
rente, & celeb. miss.* Excipe tamen
aliquos casus in quibus licet

plusquā vna vice celebrare. 1.
in nocte Natiuitatis Domini, iux
ta *cap. Nocte sancta de consecrat. dist.*
1. 2. quando post celebrationē
diei occurrit aliquem mori, iux
ta *cap. Sufficit de consecrat. dist. 1.* si
necesse sit, & oporteat statim
sepeliri, & iuxta consuetudinē
debeat missa præcedere, seu can
tari, 3. si dicta missa superueniat
aliqua magna persona volens
missam audire. 4. si occurrat ne
cessitas cōmunicādi infirmū. 5.
si necesse sit ad benedicendas
nuptias, nec id fiat sine sacro.
6. si eodem die occurrat duplex
officium, v. g. vnum de festo,
aliud de vigilia, vel rogationi
bus. 7. quando sacerdos habet
duas Ecclesias parrochiales, &
non potest comode habere coad
iutorem, & in vtraque est po
pulus auditurus missam. 8. si
propter paupertatem Ecclesiæ,
vel sacerdotis iudicio pruden
tium id necessarium censeatur.
9. & vltimo, si ob solemnem fe
stiuitatem tam numerosus est
populi conuentus, vt vna basilica
cum simul capere non pos
sit, qui casus fere omnes iam nō
sunt in vsu, & cōsuetudine, &
licet aliquis cōcedatur sepe sa
cerdos debet esse ieiunus, iuxta
*cap. ex parte de celeb. miss. to. 3. disp. 80.
sect. 3. §. Primo certum est, & seqq.*

5. Licitum est cuilibet sacer
doti feria quinta Cænz Domini
sacrificare, quanuis prudens
concilium erit secreto, & abs
que concursu populi id fa
cere

*Nau. lib.
de orat. c.
21. n. 31.
& in sum.
c. 25. n. 85*

*Ant. 3. p.
tit. 13. q.
2. art. 2.
Nau. c. 25.
n. 87. Sylu
verb. missa
1. q. 7.*

cere, quia circa id nulla est præscripta lex prohibens, nec consuetudo legis vim habens, *tom. 3. disp. 80. sect. 2. §. Superest vero.*

Cap. Sabbathato.

6. Nulli Sacerdoti licitum est in die Parasceues, seu feriæ sextæ hebdomadæ Sanctæ offerre sacrificium, iuxta *cap. Sabbathato de consecrat. distinct. 3.* Communicare tamen eo die more laicorum licet, ut probabilis est per se loquendo. Item non est peccatum mortale in Sabbatho sancto priuatim celebrare, præsertim ab ea hora, in qua iam incipit, vel incipere potest solemne, & Paschale officium: quia eo ipso, quod antiqua prohibitio abrogata est quoad solemne officium, quod fiebat in nocte, cessauit etiam pro eodem tempore quoad omnia sacrificia, & ideo per se licet secluso scādalo. Quæ opinio licet sit prædictæ probabilis, & secuta, non tamen cōsulerem vsum illius, nisi in aliquo casu cū causa, vel occasione rationabili, & scandalū omne diligenter vitando, *tom. 3. disp. 80. sect. 2. §. Secundus dies, & seq.*

§ X I.

Missa quoad locum ubi celebranda.

1. **S**anctum, & necessariū est in Ecclesia publica loca in quibus singulariter colatur Deus, & plebs Christiana ad Religionis

opera perficienda cōueniat. Est de fide, constatque ex vi, & antiquissima traditione; & præcipuus finis propter quem templa eriguntur in Ecclesia Dei, est, ut in eis Deo sacrificium offeratur, & consequenter, ut in eis alia quoque sacramenta ministrantur, & fideles conueniant, & ad sacras conciones, & lectiones, & ut reliquæ Martyrum, & aliorum Sanctorum custodiantur, & ipsi Sancti in eis honorentur; ac denique ut in eis fideles sepeliantur. Quod totum probat fides, & vltus, *tom. 3. disp. 81. sect. 1. per totam.*

2. Semper fuit perpetua Ecclesiæ consuetudo, ut magna pompa, & celebritate, fiat dedicatio Ecclesiæ seu templi, in d aliquæ grauiōres recoluntur annuis festiuitatibus. Ut Dedicatio Sanctæ Mariæ Maioris, Letaranensis Ecclesiæ, & templorum Apostolorum Petri, & Pauli, & aliarum multarum. Item est sancta, & decens Ecclesiæ consuetudo cōsecrandi, ac benedicendi Ecclesiis ad sacrificium Eucharistiæ offerendum. Probat fides, auctoritasque Ecclesiæ. Vide multa, quæ congerit Gratianus, *de consecrat. distinct. 1. specialiter cap. Ecclesijs.* Quæ templorum consecratio est etiam hominibus utilis; quia ex se homines excitat ad maiorem reuerentiā & deuotionē. Est enim hominibus sensibilibus, ideoque plurimū sensibilibus signis mouetur, *tom. 3. disp. 81. sect. 2. per totam.*

De Missa quoad locum ubi celebranda. §. II.

3 Iure communi, & ordinario non potest licite hoc sacrificium extra Ecclesiam, seu locum sacrum ad hoc specialiter deputatum offerri, ut constat ex Conc. *Trid. sess. 22. cap. de obseruat. in ce. 25. n. 82. lib. miss. & alijs quæ referuntur distinct. 1.* Et transgressio huius præcepti obligat ad peccatum mortale ex suo genere. At vero licet ius antiquum requirat Ecclesiam, seu locum ad sacrificium offerendum cōsecratum, iam consuetudo obtinuit, ut sufficiat benedicta, quæ si fundata sit autoritate Pape, vel Episcopi eisdem iam priuilegijs gaudet sicut consecrata, ut notat *Gloss. & Doctores in cap. vlt. de consecrat. Eccles. requiritur tamen, quod semper altare sit consecratum* *tomo 3. disp. 81. sect. 3. §. In hac re vnice. & seqq.*

4 Episcopus potest dare facultatē ad sacrificandum in oratorio priuato, iuxta *cap. Missarum de consecrat. distinct. 1. cap. Hic ergo, & cap. In his de priuileg. quauis non interueniat necessitas, non enim est dispensatio in lege, sed vsus propriæ potestatis: at vero non potest dare licentiā sacrificandi vbique in altari portaliti, etiam intra propriam diocesim; nec potest sine causa, vel necessitate dare facultatem dicendi missam in aliquo loco honesto, & bene præparato, non tamen deputato ad religiosum tantum ministerium, iuxta *Conc. Trid. sess. 22. secus dicendum in**

casu necessitatis, cum possit hoc fieri iure ordinario, concilium enim nihil loquitur de casu necessitatis, *tomo 3. disp. 81. sect. 3. §. Secundo obseruandum est.*

5 In casu necessitatis vbique potest sacerdos celebrare, etiam extra Ecclesiam, & oratorium, imo, & extra domum in quocumque terræ loco decēte, iuxta *D. Tho. 3. cap. 1. & cap. Concedimus de conse. p. q. 83. ar. cras. distinct. 1.* Episcopus vero *3. ad 1.* potest extra necessitatem, iuxta *Alens. 4. p. cap. vlt. de priuileg. in 6.* Neuter *q. 36. mēb* tamen in mari etiam titulo necessitatis propter periculum effusionis sanguinis, *tomo 3. disp. 81. sect. 3. §. Tertia exceptio.*

6 Multi religiosi, ut predicatorum, & minores habent priuilegium ad celebrandum in quocumque loco honesto, cum altari portaliti, ut constat ex *cap. In his de priuileg. quod priuilegiū fuit reuocatum per Conc. Trid. sess. 22. vnde non licebit illo uti, nisi quatenus post illud renouatum fuerit, tomo 3. disp. 81. sect. 3. §. Quarta exceptio.*

7 Missā dicere in Ecclesia violata ex suo genere peccatum mortale est. Ita omnes Episcopi tamen potest dare licentiā sacerdoti, ut celebret in Ecclesia violata ante reconciliationē, quia si potest eam dare, ut celebretur in loco non sacro, ergo, & in loco non dum reconciliato, vide *cap. Hic ergo de consecrat. distinct. 1.* At vero ut iuste talis licentia concedatur requiritur

grauissima

Omnes in
4. dist. 18
q. 8. Nan.
c. 25 n. 83
& c. 26. n.
250.

grauissima causa, cum sit dispensatio in lege Ecclesiastica, & tanta potest esse, ut si non possit accersiri Episcopus, etiam sine eius licentia, id liceat, & sic excusantur celebrantes in regionibus septentrionalibus, in locis in quibus sepulti sunt hæretici, *tomo 3. disp. 81. sect. 4. §. Hispositis.*

8 Celebrans in loco violato nullam pœnam incurrit, ut late probat noster Doctor, tamē si violatio contingat dum cele-

Sylu. verb. consecrat. 2. q. 9. cū brat sacerdos, debet non cessare, & absolueret missam, si contingat post canonem inceptum; *Palud. Sor* si autem contingat ante canonē & Nau. debet cessare, & ex vi vestimen-

tis, donec sit reconciliata. Nota tamen si Ecclesia sit tantum benedicta potest sacerdos simplex eam reconciliare, iuxta cap. Si Ecclesia de consecrat. Eccles. & alt. Si autem sit consecrata, à solo Episcopo proprio, aut alio de eius licentia debet reconciliari: simplici autem sacerdoti id committi non potest, nisi per summum Pontificem; sicut nec Ecclesie consecratio, iuxta cap. Aqua, & cap. Proposui de consecrat. Eccles. vel alt. *tomo 3. disp. 81. sect. 4. §. Sed quæret, & seq.*

9 Ecclesia potest polui, seu violari sex modis, 1. per homicidium voluntarium, & iniuriosum, iuxta cap. Proposui de consecrat. Eccles. vel alt. & cap. si mortu de consecrat. dist. 1. 2. per iniuriosam sanguinis effusionem,

ex cap. si Eccles. de consecrat. Eccles. D. Tho. 3. vel alt. & cap. Eccles. de consecrat. p. q. 83. art. 6. dist. 1. 3. per humanam seminis effusionem, iuxta citata decreta, vel per copulam conjugalem illicitam, & iniuriose factam in Ecclesia, dumodo non sitolutio, aut fornicatio non sit occulta, ad quod requiritur, aut euidentiā facti, aut iuridica probatio, aut facta per confessionem, aut per sufficientem probationem, unde si duo, vel tres sciant delictum, non est polluta Ecclesia, si taceant, 4. violatur Ecclesia si in ea publicus excommunicatus, aut notorius percursor clericus sepeliatur, ex cap. Consulisti de consecrat. Eccles. vel alt. 5. quando aliquis paganus, seu infidelis in ea sepelitur, aut sepultus iacet, ex cap. Ecclesiam 1. & 2. de consecrat. dist. 1. Nomine autem pagani, & infidelis veniunt etiā pueri morientes ante baptismum, sunt enim infideles saltem negetiue, quod non solum locum habet in Ecclesijs consecratis, sed etiam in tantum benedictis, ex cap. Consulisti, & cap. Si Ecclesiam de consecrat. Eccles. & alt. Item habet locum in cæmeterijs eodē modo benedictis sicut Ecclesia, ex cap. Vnico de consecrat. Eccles. in 6. Nota tamen quod violata Ecclesia, violatur cæmeterium illi contiguum, & annexum, & non ē conuerso, quia accessorium sequitur principalem, & nō ē conuerso, Vltimo violatur quando parietes Ecclesie comburuntur,

De Missa quoad locū ubi celebranda. §. II.

tur, vel ita destruuntur, vt cum integram reedificare oporteat; tunc enim iterum consecranda, vide *cap. Ligneis de consecrat. Ecclē. vel cap. Ecclesijs de consecrat. distinkt. 1. tomo 3. disp. 81. sect. 4.*
§. Hæc quæstio, & seqq.

10 Altare, ab ara dictum est *Isidor. lib. 15. Orig. 6. 4. Greg. Nazianf. orat. 4.* quasi alta ara. Ara vero dicta est, vel à præcationibus, quæ coniunguntur sacrificijs, Græci enim præcationes aras vocant, vel ab ardore, quia ibi mensæ victimæ ardore solebant. Altare est duplex, aliud fixū, aliud portatile, quod ex vñu constat, *tomo 3. disp. 81. sect. 5. §. Postquam dictū, & seqq.*

Cap. Alta-
ria.

11 Necessarium est ad celebrandum missam, altare lapideum consecratum, iuxta *cap. Altaria de consecrat. distinkt. 1.* Item oportet, vt sit tantæ longitudinis, & latitudinis, vt capere possit pedē calicis, & hostiā, seu patenam, vt possint post consecrationem supra illam collocari; & ex communi vñu solet esse quadratum, seu quadrangularis figuræ. Ad consecrationem vero 1. requiritur vñctio chrisma- tis, 2. benedictio cum aqua bene dicta, & signo crucis, & alijs orationibus, & ritibus, quæ in Pontificali traduntur, quæ benedictio debet esse ab Episcopo facta aut à simplici sacerdote ex commissione Papæ, duratque consecratio tandiu, quandiu lapis cōsecratus integer manet. Deniq; extra altare consecratū, nec E-

piscopus potest dare licentiā, vt celebretur; & Summus Pontifex solū ex graui causa, *tomo 3. disp. 81. sect. 5. §. Dicēdū ergo est, & seqq.*

12 Altare maius non est necesse, vt respiciat ad orientem plagam, quia licet fuerit antiqua consuetudo, tamen non fuit tam vniuersalis, quin contrariū alicubi factum fuerit, & cū nō pertineat ad præceptum, sed ad decentiam, non oportet semper seruari, sed quando comode potest esse. Cur autem in veteri lege altare tabernaculi, seu templi, versus occidentem constitutum fuerit, videt Anastasium Nisib. *lib. quæst. sacra scriptura q. 48. & D. Thom. 1. 2. q. 102. ar. 4. ad 5. 10. 3. disp. 81. sec. 5. §. Inertia parte in fine.*

13 Requiritur, vt missa dicatur, quod altare sit præparatum aliquibus rebus, seu ornamentis secundum ius canonicū. Vnde primo requiritur aliquod linteum extensum super altare, seu aram consecratam, quo operiatur superior pars, seu superficies altaris, constat ex vñu. 2. requiritur palla linea super quā immediate extēdatur corporale, ita vt ante corporale ad minus duæ pallæ sint extensæ super altare, vel vna saltem plicata ex *cap. Altaris palla de consecrat. dist. 1.* Licet probabile sit præter oblongam mapam cooperientem totum altare, supponi duas alias pallas corporali. quod videtur obseruari ab his, qui diligentius has res diuinas tractant.

Anast. Nisib.
D. Thom.

ex cap. Si per negligentiam distinct. 2. quæ pallæ non est necesse, vt sint benedictæ, sed tantum lineæ. 3. requiritur corporale benedictum ab Episcopo, aut simplici sacerdote, ex commissione Summi Pontificis, cap. Consilio de consecrat. distinct. 1.

cap. Con-
silio. c. Al-
tariis, c. Si
per negli-
gentiam
Cōc. Trid.

& in medio illius non debet serico ornari, in ora autem, seu extremitate maxime, quæ benedictio durat, quandiu corporale integrum; vnde dicere missam sine illo, aut pallis non benedictis est mortale; præceptum enim est graue, & consuetudo vniuersalis: secus dicendum si adhibeatur tantum vna, & altera omittatur. Ex eodem præcepto est necessaria filiola lineæ benedicta ad cooperandum calicem, 4. requiritur quod in altari sit lumen, seu lucerna aliqua ardens, sine qua dicere missam est peccatum mortale in omnes quæ debet esse cerea, & non ex ceuo, aut simili materia; & quanuis non condemnare ad peccatum mortale illum, qui sine scandalo, aut contemptu sed ex deuotione, cum lucerna ex oleo diceret missam, tamen in nullo casu cōsulerem propter indecentiam; admonet vero Concil. Trident. sess. 22. cap. de obseruat. in celeb. Miss. Ne certus aliquis numerus candelarum ex aliquo supersticioso cultu adhibeatur, 5. requiritur secundum omnes, vt in altari sit liber Missalis, saltem con-

tinētis integrum canon 6. requirunt crux in altari secundum regulas missalis. Denique licet maior templorum ornatus simpliciter necessarius non sit, illū tamen adhibere cum debita decencia non est malum, imo ad pietatem spectat, tomo 3. sectione 6. disp. 81. Per totam.

§. XII.

Missæ quoad defectus supplendos.

1. **S**I in materia, vel forma commissus sit essentialis defectus, est omnino supplendus, quia facere sacrificium mutilum, & imperfectum intrinsece malum est, & si defectus non dum sit commissus, omnino præcauendus est, si sit in hominis potestate, & præuideatur, vt v. g. si post consecrationem hostiæ, ante consecrationem calicis, sacerdos præuideat in eo non esse vinum, omnino debet illud apponere, priusquam progrediatur, & si nullo modo possit habere vinū, missa absolueda est, nulla tamen facta mentione sanguinis in signis, vel alijs locis, in quibus fieri solet, & sic de alijs, tomo 3. disp. 85. secti. 1. §. Prima regula.

2. Sacerdos qui pane iam consecrato aduertit nō miscuissē aquam, & nunc miscere potest

De Missa quoad effectus supplendos. §. 12.

est, non est propterea omittenda sanguinis consecratio, in solo vino, quia magis necessarium est essentiam sacramenti perficere, quam ceteros effectus vitare. Item si post consecratum purum vinum, recorderetur sacerdos non miscuisse aquam non debet illam postea miscere, etiam si possit, propter reuerentiam sacramenti, non enim habet iam locum illa caeremonia, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Prima regula.*

3 Sacerdos qui in sola aqua consecrauit, si sentiat defectum post consecrationem corporis, sufficit calicem iterum consecrare, & statim sumere absque aliarum caeremoniarum repetitione, quia hic modus est sufficiens ad perficiendum sacrificium, at vero si sentiat defectum ante summptionem corporis, statim debet vinum apponere, & vinum conficere, & sic sacrificium perficere, ut per se constat: si vero sentiat defectum post missam, omnino absolutam non potest consecrare solum sanguinem ad integrum prius sacrificium, quia iam actio est iam omnino distincta moraliter *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Sed circa hanc, & seq.*

4 Quando defectus contingit in hostia, v. g. si inueniatur post consecrationem sanguinis hordeacia, &c. & ante summptionem vtriusque solum est iteranda consecratio panis, saltem quando non potest vinum adhi-

beri, ut consecretur, quia ille ordo inter consecrandam vtramque materiam non est admodum necessarius; idem dicendum est si defectus percipiatur post summptionem; haec opinio est probabilis, quanuis in hoc casu libentius vterer remedio consecrandi iterum vtramque materiam, si comode possem, quia ille ordo consecrationis vtriusque speciei semper mihi videtur magni momenti, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Atque ex his.*

5 Si in forma cuiuslibet speciei, mutatio substantialis fiat, quouis tempore supplenda est: quia hoc, & necessarium, & sufficiens est ad sacrificium integre perficiendum: secus dicendum, si in vtriusque speciei forma essentialis mutatio fiat, quia tunc si aduertat defectum post summptionem, non obligat praecipuum integrandi sacrificium, imo obligat praecipuum non sumendi hoc sacramentum post cibum, & potum: & quando non fractum est ieiunium, tunc si fortasse ex defectu intentionis, vel formae neutram speciem consecrauit, tenetur secreto iterare, & consecrare antequamumat ex vi praecipui non fingendi aliquid falsum in hoc ministerio, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Secundo etiam constat,*

6 Quando consecratio panis iteranda est, repetendum est ab illis verbis: *Qui pridie, quam patere-* retur; si vero sola consecratio calicis

calicis, ab illis: simili modo postquam cauatum est, quia hic modus ponitur in missali, estque aptior, si comode fieri potest: tamen simpliciter non est necessarius, quia sola verba formæ sufficiunt ad perficiendum sacramentum, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Sed quares tandem.*

7 Quando venenum alicui ex speciebus inueniatur ad missam, tales species non sunt sumendæ, est omnium sententia, sed seruandæ donec corrumpantur, vel exsiccetur, & postea in sacrâ piscinam proijciendæ: iam enim Christus ibi non adest, sed in missali Rom. additur, quod si species fuerint vini in panno linceo, vel stupa esse imbibendas, & pannum seruandum donec desiccetur, & comburatur, & tenetur sacerdos supplere, quod deest ad integrum sacrificiû, & ad integram sumptionem necessariû, v.g. si in vtrâque materia erat impedimentum, vtrâque consecrare, si in vna tantum illam solam consecrare, siue altera sumpta sit, quando sentitur defectus, siue non, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Secunda regula.*

8 Quando post consecrationem animal aliquod in sanguinem cadit, tunc si sacerdos potest sine periculo vomitus, debet totum illud sumere propter reuerentiam sacramenti, si vero non potest sine detrimento, primum debet extrahere animal, & combuerere illud, & ser

uare sanguinem in aliquo vase, lo ad hoc apto cum reliquis. Idem dicendum si animal fuerit venenosum, timeatur venenum manere calici mixtum, at vero si nullum venenum relinquatur, sumendus est, si sacerdos horrorem non sentiat, & timeat periculum vomitus, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Secundo potest accidere.*

9 Si post consecrationem calix congeletur, debet extrinsecus calor adhiberi, donec liquet fiat, vt sumi possit, sed si tale remedium adhiberi non possit, neque inuenitur vinum non congelatum, vt consecrari possit, saltem poterit digitis comminui, & in particulas redigi, vt sumi possit, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Tertio accidere.*

10 Quando timetur hostiû incursum, si ante consecrationem talem periculum timeatur, non est consecratio facienda, etiam si missa sit inchoata. At vero si iam sit facta consecratio, debet sacerdos accelerare summptionem sacramenti: prætermittis intermedijs, maxime si hostes sint infideles, & irreuerentia sacramenti timeatur, quia cæremonia non obligant cum tanto rigore, cum sint de iure Ecclesiastico, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Quarto accidere.*

11 Si hostea consecrata dispateat miraculose, aut si in ea appareat caro, aut sanguis, ita, vt sumi non possit, & idem accidere potest in specie sanguinis.

Item

De Missa quoad defectus supplendos. § 12.

Iterum est consecranda, iuxta regulas missalis, & idem videtur dicendum quotiescunque propter apparens in ea miraculum sumi non possit; est enim omnino eadem ratio, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Quinto potest accidere.*

12. Si sanguis omnino effundatur, & ideo à sacerdote sumi non possit, si post effusionem aliquid mansit in calice, quod sumi possit, licet sit minima pars, illud sufficiet ad perfectionem sacrificij, neque oportebit aliquid iterari; quia sub qualibet minima parte specierum est totus Christus, & idem est in illo casu, quo hostia consecrata a mure corroditur, si maneat aliquid quod sumi possit: si vero totum sacramentum effundatur, seu dispareat, iteranda est consecratio circa talem speciem. *ut diximus conclus. 8. & 11. quando vero sanguis effunditur, aut hostia consecrata cadit in terram aut super altare; vide statutum à Pio Papa in cap. si per negligentiam de consecrat. distinct. 2. tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Sexto euenire.*

13. Quando defectus substantialis non potest ab eodem sacerdote suppleri, id debet fieri per alium, ita habetur in cap. Nihil 7. q. 1. Tamen ut hæc necessitas contingat, requiritur ut sacerdos non solum inchoauerit missam, sed etiam aliquam speciem consecrauerit: quia si ante consecrationem moriatur non est necesse, ut per alium sa-

cerdotem perficiatur, cum non sit essentialiter inchoatum. Et secundus sacerdos debet incipere, ubi prior desijt, si id fieri possit, si vero id nesciatur, debet à capite incipere, itaq; si certum sit priorem sacerdotem defecisse ante perfectam consecrationem panis, non est, quod ministerium illud per alium sacerdotem absoluator, aut suppleatur, cum nulla sit necessitas integrandi sacrificium, quanuis fortasse, etiam posset line peccato secundus inchoare, ubi alius desijt, etiam ante consecrationem. Rursus si certum sit priorem sacerdotem consecrasset hostiam, & calicem, non autem constet, quid dixerit, aut fecerit eorum, quæ post consecrationem dicuntur, à capite incipere debet secundus sacerdos. *si ab illa oratione vide, & memores Domine, &c.* Et si constet priorem consecrasset hostiam, & non calicem, sacerdos secundus incipere debet ab illis verbis simili modo, &c. Denique si non constet priorem sacerdotem consecrationem hostiæ non absoluisse, & res dubia sit, debet posterior incipere à capite canonis, ut certum sacrificium, & integrum conuenienti modo possit efficere, quanuis non sit ieiunus, quia necessitas perficendi sacrificium maior est quam ieiunæ communicandi, & quanuis sit in peccato mortali cum possit, & bene disponi per contritionem deficiente copia confecto

ris

Cap. Si
per negli-
gentiam.

Conc. Tol
let. 7. c. 1

ris, & non solum potest, sed tenetur in his casibus sacerdos supplere defectum sacrificij, quia ad munus sacerdotale pertinet, ut sacrificiū non maneat imperfectum, *tomo 3. disp. 85. sect. 1. §. Tertia regula, & seqq.*

14. Defectus accidentales postquam commissi sunt, non sūt supplendi regulariter loquendo ut insinuat in regul. missalis, v. g. si panis sit fermentatus, vel si vino non misceatur aqua, item si omnino non sit hostia integra, aut si maculam aliquā habeat, aut si reliquit propter obliuionē aliquas ceremonias accidentales, interpositis alijs verbis, non debet repetere, nam cum hæc non sint de essentia, magis perturbat illa repetitio, quā ad reuerentiam sacrificij iuuat, & potest interdū scandalū generare, *to. 3. disp. 85. sect. 2. §. Per totam.*

§. XIII.

Missa quoad ritus & ceremonias.

1. **E**cclēsia sanctē, & religiosē, potuit in celebratione huius sacrificij, præter verba essentialia, adiungere alia partim antecedentia, partim subsequētia pertinentia, vel ad Dei laudes, & gratiarum actiones vel ad populum instruendum in fide, vel ad deuotionem excitandā, vel

ad eius petitiones, & vota Deo præstanda. Est veritas de fide, constatque ex vsu, & traditione Ecclesiæ. Item in toto verborum, seu deprecationum ritu quem nunc Ecclesia in missa obseruat, nihil est ab Apostolica doctrina alienū, aut quod ab antiqua traditione originē nō ducat, aut quod ad pietatem, aut religiosum cultū nō pertineat, quod clarius cōstabit ex cōclus. sequenti, *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Principio vero, & seqq.*

2 Primus ritus huius sacrificij est cōfessio peccatorū, breuesq; orationes pertinētes ad maiore sacerdotis, & populi deuotionē. *Missa Ca. 2. est Introitus, ita appellatus, vel thecumino rum.*

quæ in eo missa inchoatur, vel certe, quia dum à choro cantatur, sacerdos ad altare ingreditur, qui significat aduentū Christi in hūc mundū, seu antiqua desideria veterū Patrū de aduentu eius. Vterq; ritus est antiquissimus, *to. 3. disp. 83. sec. 1. §. circa missā.*

3 Tertius ritus est, Kyrie, & Christe eleison, repetitus nouem à sacerdote, qui idem est, quod Domine miserere, significans recordationem propriæ miserix, & diuinæ potentix, & gratiæ, & repetitus toties ad confessionem Trinitatis contra triplicem miseriam ignorantix, culpæ, & pænæ, vel contra nouem genera peccatorum, qui ritus etiam est antiquissimus, *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Tertio Kyrie.*

4 Quartus ritus est. Gloria

Innoc. lib. 2. de hoc myst. c. 9.

in excelsis Deo; inchoatus ab Angelis & ab Ecclesia consumatus, totusque est diuinis laudibus, & gratiarum actione plenus, non dicitur in missis defunctorum, in diebus luctus ieiuniorum, & in communibus diebus, quia in illo cõmemoratur cælestis gloria, quæ merito reijcitur, quando lugetur propria miseria: sumitur ex cap. Hi duo de consecrat. dist. 1. & ex cap. Consilium de celeb. miss. Item dicitur in feria quinta Cænæ Domini propter sacrificij institutionem in eodem die factam, ex cap. Autem porro de consecrat. dist. 1. tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Quarto additur.

Cyrillus
lib. 12 Ioh.
cap. 14.

5 Quintus ritus est Dominus vobiscum; quo sacerdos salutatur populum, est inchoatus ab Angelo dicenti Virgini Dominus tecum; loco autem eius Episcopi in prima salutatione missæ dicunt: Pax vobis; quia hæc fuit prima salutatio Christi post Resurrectionem, ad quam salutationem respondent ministri: Et cum spiritu tuo; qui ritus est etiam antiquissimus, tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Quinto post.

Durandus
lib. 2. de
ritib. Eccl.
cap. 16. &
lib. 4. c. 15

6 Sextus ritus est Oratio publica, seu collecta, & ideo dicitur, vel quia nomine totius populi in vnum collecti fundatur, vel quod omnium petitiones compendiosè colligit, & ideo ante illam præmittit sacerdos Oremus; in aliquibus specialibus diebus luctuosus, seu ieiunij dici solet: Flectamus genua; & statim

Leuate; ad significandum, quod quoties genu flectimus, & rursum erigimus re ipsa ostendimus, quod propter peccatum in terram delapsi sumus, & per benignitatem eius, qui condidit nos ad cælum reuocati sumus. Deinde sequitur oratio, quæ solet esse, vel vna propter solennitatem, vel tres, vel septem propter varias petitiones, & ultra septem non licet multiplicari; numerus impar dicitur esse mundus, & ternarius Trinitati orationum conuenit, vel triuæ orationi conuenit Christi in horto, quinque dicuntur propter quinque partitam Christi passionem, septem propter septiformem Spiritus sancti gratiam, vel quia oratio dominica septem petitionibus concluditur. Denique concluditur oratio illa adiuratione: Per Dominum nostrum, &c. & vt firma sit spes impetrandi, & quia Christus est vnicus mediator, propter cuius meritum omnia nobis donantur; de qua re multa dixit noster Doctor tom. 1. agens de Christi merito ad quest. 19. D. Thom. quia finita respondet minister: Amen; ad concurrendum orationi quæ vox adhibetur etiam ad affirmandum sic Christus sæpe dixit: Amen amen dico vobis, &c. tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Sexto subiungit, & seq.

7 Septimus ritus est Epistola, aut lectio sumpta, aut exte-
stamento veteri, aut nouo, quibus

Innocent.

mos capit à tempore Apostolorum, de qua vide plura, cur. ff. antecedit Euangelium, & cur interdum ex nouo, interdum ex veteri testamento sumatur, & alia similia, legi possunt ex Innocent. lib. 2. de hoc myst. cap. 29. tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Septimo in suo.

8 Octauus ritus est versus, qui in festis, & solemnitatibus dicitur *Graduale*, quia iuxta pulpiti gradus cantatur, qui dicitur omnibus diebus, præterquam in his, quæ non sunt gaudij, sed meroris, ut dicitur in Conc. Tolet. 4. can. 10. & quauis vox *Alleluia*; interdum taceatur omni tamen die cogitanda est, cum nihil aliud contineat, nisi laudem Dei, quæ semper in ore saltem cordis habenda est, & quando tacetur *Alleluia*, dicitur tractus in signum gemitus, & tristitiæ, tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Octauo post epistolam.

9 Nonus ritus est Euangelium, cuius consuetudo est antiquissima, ut constat ex Conc. Valenti. Hisp. can. 1. unde etiam colligitur fuisse consuetudinem concionandi post lectum Euangelium, quod officium pertinet ad Diaconos, ut colligitur ex synodo Rhemens. can. 4. & 5. De ritu quo cantari solet, videantur, Ambros. lib. 1. offic. cap. 8. & 11. & lib. de Helia cap. 20. Aug. serm. 144. de tempore, & alij. Denique populus audito Euangelij nomine, respondet: *Gloria tibi Domine. ff.* quia verbu

salutis nobis locutus es, tomo 3. disputatione 83. sectione 1. §. Nono legitur.

10 Decimus ritus est symbolum, ut quod audito Euangelio, corde creditur, per symbolum ore confiteamur. Tamen non semper dicitur, sed aliquando omittitur, vel propter aliquod mysterium, vel propter aliquam minorem solemnitatē. Ante Conc. Nicænum solebat cantari symbolum Apostoloru; post vero Conc. Nicænum symbolum Nicænum ad consuetudinem hæresis Arianae, postea vero Damasus statuit, ut diceretur symbolum Constantinopolitanum, in quo addita est particula illa, *Filioque procedit*, ad maiorem expressionem Trinitatis, quod hodie dicitur specialiter in Ecclesijs Hispaniæ. Hæc sunt pertinentia ad missam cathecumenorum, quæ omnia sunt antiquissima, & nihil in eis est, quod ab hæreticis iuste erapi possit tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Decimum post Euangelium.

11 Circa aliam partem missæ, quæ dicitur fidelium, finito symbolo, primus ritus est, salutatio *Dominus vobiscum*; dicens sacerdos post illam *Oremus*, incitans populum, ut attendat ad sacrificium, & ut unusquisque se præparet, ut eius oblatio acceptabilis sit Domino, 2. dicitur *Offertorium*, quia eo tempore sacerdos suscipit oblationes populi, & ideo dicitur *Offertorium*, quæ consuetudo

Raban. lib. 1. de instit. cler. c. 36.

Cæc. Valer. August.

Innoc. lib. 2. cap. 52.

Innoc. lib. 2. cap. 53.

De Missa quoad caeremonias. §. 13.

fuetudo inducta est ad fidelium animos incitandos, vt hilari animo offerant, vnde etiam in lege veteri legimus Leuitascare dū imolabantur victimæ, *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Circa alteram partem.*

12. 3. finito offertorio dum panem offert, & aquam vino miscet, & calicem etiam offert, quasdam orationes, & deprecationes profert, quibus, & oblationem suam, ac totius populi ad Deum dirigit, & ab eo postulat, vt ei placita sit, & vt dignis mētibz offeratur, dicunturque secretæ, vt cum maiori reuerentia, & deuotione interiori omnes Deo offerant oblationem suam, item vt eo tempore in tā te, iam dominicæ passionis representatione illam possint ad memoriam reuocare; vnde, & in illo silentio est aliqua significatio mystica initij passionis Christi, quando iam palam ambulabat inter Iudæos, *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Circa alteram partem.*

13. 4. Dum sacerdos abluit manus profert illa verba Psalmi 25. *Lauabo inter innocentes manus &c.* indicans ad futurum sacrificiū non solum à grauioribus culpis, sed etiam à leuioribus esse hominem mundandum, quod etiā significauit Christus per ablationem pedum dicens Petro. *qui lotus est, non indiget, vt pedes lauet, quæ caeremonia est antiquissima* *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Quar-*

to dum.

14. 5. finito prædicto psalmo sacerdos secretè profert quādam orationem ante altare postulans, vt oblatio a Deo acceptetur in memoriam passionis Christi, honorem sanctorum, nostramque vtilitatem, & ad populum conuersas, ad idem petendum hortatur dicens: *Orate fratres; & populus annuendo respondet: Suscipiat Dominus sacrificium. &c.* ac tandem secundam orationem, seu collectam summissa voce pronuntiat, quæ ideo dicitur secreta, quæ omnia sunt valde antiqua, & mysteris plena, *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Quarto dum.*

15. 6. adiungitur Prefatio antiquissima in Ecclesia, & apud *Vide Cy-* tissima ad præparandas mentes priuū lib. *de expetit* audientium ad futuram consecrationem, & ad eorum corda *orat. dom.* ad Deum subleuanda, & ad Angelorum consortium in diuinis laudibus canendis, gratijsque Deo agendis. Præter prælationem communem sunt aliæ speciales in Ecclesia, quæ nouem tantum numerantur à Pelagio Papa in cap. *Inuenimus de consecrat. distinct. 1. ff. Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Natiuitatis, Ephiphanie, de Apostolis, de Trinitate, de Cruce de Quadragesima; additur denique de Beata Virgine ab Urbano in Conc. Placentia celebrato, finita præfatione sequitur modo Canon. de quo vide §. sequenti, *tomo 3. disp.**

*Conc. Lao-
dicens.*

*Innoc. lib.
2. c. 54.*

*Clemens
lib. 8. c. 11
& 12. &
alijs.*

83. sect. 1. §. Sexto post.

16 7. finito Canone sequitur quidam versiculus appellatus: *Communio*, seu *communicanda*, à communione, solebant enim fideles finito sacrificio cōmunicare, interimq; cantabatur Antiphona cum psalmo *Benedicam Dominum*, &c. & eius loco nunc recitatur iste versiculus. Deinde sequitur saluatio sacerdotis: *Domine vobiscum*; supra explicata conclus. 5. Deinde sequitur oratio, seu collecta, communiter continens gratiarum actionem, & perficiens numerū ternariū, qui solet perfectionē significare. Deinde repetita iterum saluatio: *Dominus vobiscum*, sit populi dimissi, per illa verba *Ite missa est*; aut *Benedicamus Domino* in diebus pro festis, aut per illa *Requiescant in pace* in missis pro defunctis, deinde respondet populus: *Deo gratias*; ut gratiarum actio iuncta cōcludat. *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. De secunda vero, & disp. 74. sec. 3. §. Secundo de origine.*

17 8. dicto à populo *Deo gratias*, sequitur illa oratio: *Placeat tibi ō Trinitas* &c. deinde sequitur benedictio populi ad imitationem corū qui legūtur *Leuit. 9. & 6. Numer. benedicite filijs Israel*, &c. & ad imitationē Christi qui discessurus ab Apostolis benedixit onem prius illis impertiuuit *Luc. 24.* Deinde recitat sacerdos *Euang. s. Ioan. In principio erat Verbum*, &c. nisi aliud iuxta regulas missalis dicendū sit. Dicitur autē bis euā-

gelium in missa, ut si cōtigat propriā dominicę, vel ferię euāgelium, propter festū omitti, possit in fine missę recitari; vel si quis fortasse prius euāgelium audire nō potuit, saltē in fine missę audiat. Deniq; sacerdos discedens ab altari, seq; sacris vestibus exuēs recitat himnum *Trium puerorum*, &c. *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. De secunda vero.*

18 Deprecatio illa, quę fit super munera consecrata, non fit nec additur, ut per illam postuletur consecratio corporis Christi veri, sed mixtici, idest, non petitur ut fiat sacramentū, sed ut ita fiat, ut illis proficiat, qui ad illud adorandum, vel suscipiendum accedunt. Hanc responsionem dederūt patres Gręci in Conc. Florent, & patet ex ipsis verbis: *Hęc comestio, & consecratio corporis, & sanguinis Domini, fiat accipientibus nobis in vitam eternam*, *tomo 3. disp. 58. sect. 3. §. Quarto ergo.*

19 Valde conueniens fuit missa non celebrari in lingua vulgari, quia omnia mysteria populo nō facile proponēda sūt, sed aliqua occulta esse oportet, vide *Conc. Trid. sess. 22. esp. & can. 9.* & vide Doctorem nostrū afferentem multa ad probandū quod in omni Ecclesia, tam Gręca quam latina, missa dicitur in lingua distincta à vulgari, *tomo 3. disp. 83. sect. 1. §. Tertio principaliter.*

20 Ritum dicendi quędam

Qq

alta

Clemens
lib. 8. c. 13

Vide Durand in rationali lib. 4. c. vlt.

Vide Bellarm. lib. 2 de verbo Dei cap. 15 & 16.

De Missa quoad ceremonias §. 13.

Orig. hom.
5. in num.
Chrys. hom.
24 in Mat.

alta voce, & alia summiffa in missa, approbat Conc. Trid. sess. 22. cap. 5. & can. 9. In hoc enim sacerdos imittatur Christum, nunc orantem in cruce alta voce dicentem: *Pater ignosce illis, &c. In manus tuas comendo, &c. Deus, Deus meus, ut quid, &c.* nunc ad stantes loquentem .ff. ad matrem, discipulum. & ad latronem, nunc vero tacentem, & intra se orantem: & sic oratio secreta commemoratio est secreta orationis Christi in horto, vel in cruce; & ideo sacerdos imitans Christum, nunc ad populum loquitur, nunc ad Deum clara voce, nunc vero sub silentio orat. tomo 3. 3. disp. 83. sect. 1. §. Ad confutandum hunc errorem, & seq.

21 Illa verba quæ dicuntur in missis defunctorum .ff. *Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas iratus, &c.* & alia similia non continet errorem: quia, vel petimus, ut eis remittantur pænæ & ut æterna requie donentur, vel oratur pro illis secundum quandam anticipationem, seu representationem; representat enim Ecclesia statum illarum animarum in eo puncto, quo à corpore exeunt, & ad iudicium afferuntur, & hoc modo orat, intercedit, &c. ut ne absorbeat eas tartarus, item constat hunc esse verum sensum ex illis verbis: *Eae eas Domine transire de morte ad vitam*; illa enim non possunt intelligi de morte secunda, cum nullus ab illa possit ire ad vi-

tam, intelliguntur ergo, vel de morte corporali, vel de morte peccati. Item porportionalliter iudicandum est de alijs, quæ ponuntur ad colendos sanctos; huiusmodi enim ratio magis est gratiarum actio, quæ Deo fit propter gloriam sanctis concessam, quam novæ gloriæ, aut beatitudinis postulatio. Deinde si quod eis petitur solum est accidentalisi aliqua gloria, seu gaudium de nostris comodis, vel de honore, aut cultu, qui exhibetur in terris per hoc sacrificiū; & in quocumque horum sensuum possunt rite retineri illa verba quæ dicuntur in collecta S. Leonis. in cap. Cum Martha de celeb. miss. .ff. *Annue quasumus Domine, ut anima beati Leonis hac proficiat oblatio, &c.* to. 3. disp. 83. sect. 1. §. Tertio asseri possunt, & seqq. vide etiā to. 4. disp. 48. sec. 5. §. Tandem aduerto.

22 Sunt aliquæ ceremoniæ institutæ ab Ecclesia, nihil aliud continentes, quam comodum, modestiam, ac prudentem modum operandi in celebratione huius sacrificij, v. g. ut sacerdos antequam vestibus se induatur lauet manus, dum se signat, sinistram manum ponat in pectore. Dum benedicit oblata, habeat sinistram manum super altare, dum dicit *Per Dominum nostrum, &c.* adiungat manus: dū dicit, *Sursum corda*, eleuet manus; dum benedicit, aut salutat populum, ad illum convertatur, & sic de alijs, qui ritus fundatus est in illis verbis. *Pauli*

1. ad Corint. 14. Omnia secundum ordinem fiat in vobis. tom. 3. disp. 84. sect.

1. §. Primo ergo.

23. Sunt aliae ceremoniae institutae propter exteriores actus laetitiae exercēdos: ut est capitis inclinatio, genuflexio, aut similes. Itē quod Sacerdos sacrificet capite discooperto. Aliae ordinantur ad cultum Sanctorū, ut inclinatio capitis ad nomē Sancti explicati in oratione. Aliae ad imaginē, & rerū sacrarū venerationē, ut inclinatio capitis ad crucē, ad imaginē, vel ad altare osculum illius Missalis, aut patenae. Aliae denique ordinantur ad reuerentiā ipsiusmet sacramēti, ut est genuflexio corā ipso, tuncio pectoris, cū illa oratione, Domine nō sū dignus, vel, Agnus Dei, &c. tom. 3. disp. 84. sect. 1. §. Secundo sunt.

24. Sunt aliae ceremoniae institutae propter significationem moralem; quae praecipua est eleuatio panis, & vini consecrandi oculis, & manibus ad Deū eleuatis. Tunctio pectoris, signum velut naturale contritionis. Osculum quod datur sub duplici significatione. scilicet aut significatione reuerentiae, quando osculatur vestis, aut altare; vel significatione amoris, vel benivolentiae, ut osculum pacis, tom. 3. disp. 84. sect. 1. §. Tertio sunt. & seq.

25. Sunt aliae ceremoniae institutae propter significationem mutuae, ut mixtio aquae & vini, manuum, seu digitorum ablutio facta post priorem ablu-

tionem, ad significandum, quod non tantum grauiora, sed leuiora peccata esse tollenda: manuū extensio, quae fit super oblata, dicens, Hanc igitur oblationem, &c. Acceptio panis, & calicis in manus, eleuando oculos in caelum, & benedicendo oblata. Denique fractio Hostiae, quae significatur diuisio corporis Christi, quod intelligendum est, vel de diuisione animae, & corporis, vel vel de diuisione facta flagellis, clauis, spinis, lancea quoad partes similes sine ossium confractio, tom. 3. disp. 84. sect. 1. §. Alia significatio harum.

26. Vtus signi crucis Religiosus, sanctusque est: tum ad cōmemorationem passionis Christi, tum ad impetrandum aliquid a Deo, daemonesque fugandos; & ex hac causa tam frequenter adhibetur in hoc sacrificio, nunc circa ipsum Sacerdotem, nunc circa populum eum benedicendo, nunc circa librum, altare, vel super oblata ante & post cōsecrationem. At verò super oblata nunquam huiusmodi signa in numero pari, sed aut semel, aut ter, aut quinquies. Semel propter essentiae unitatem, ter propter Trinitatem personarū. Quinquies propter quinque vulnera Christi Domini, & expressam representationē passionis eius. Sed Sacerdos post consecrationē non vitur signo Crucis super oblata ad benedicendum, sed tantum ad commemorandum

Chrysost. hom. 24. in 1. ad Cor.

Basil. lib. de Spirit. S. cap. 27.

Leuit. 8.
Chrysost. hom. 77. in Ioann.
Tertull. li. 1. de orat. cap. vlt. & alij.

Christi passionem: modum eius, ac virtutem Crucis, tom. 3. disp. 84. sect. 1. §. Octavo loco.

27. Vnus mulier, thuribuli, & apparatus ministrorum, ut Dionysius de Hierar. Ecclies. & Subdiaconus, & lucernæ accensæ, præcedentes Sacerdotem & ministros, est valde cõnominens, tum ad reuerentiam, & venerationem tanti sacrificij, tum ad excitandã fidelium deuotionem. Idem dicendum de alijs cæremonijs, quibus vtitur Ecclesia in Missis solemnibus, tom. 3. disp. 84. sect. 1. §. Vltimo loco.

28. Dicere Missam non seruãdo ritũ ab Ecclesia institutũ, aut cæremonias addendo aliquid, vel omittendo, est peccatũ mortale ex suo genere; quia est præceptum latum ab Ecclesia, non solum quoad verba, sed etiam quoad actionẽ. Constat ex Conc. Trid. sess. 22 & ex Pio 5. in regulis Missalis. quod est de re graui, nisi ratione leuitatis materiz excusetur à mortali, vel ratione impotẽtiz, quæ cognoscitur quãdo facienda erat cæremonia, ut si deficiat aqua ad miscendum, si bona fide incipit Missam, putas esse eam: secus si præuidit deficere, & incipit: quia potius est omittenda Missa. tom. 3. disp. 84. sect. 2. per totam.

Cõc. Trid.

§. XIII.

Missam quoad Canon.

1. **H**oc nomen, Canon, regulã sacrificandi proprie significat, tom. 3. disp. 83. sect. 2. §. latũ epist. 63.

Octaua pars in fine. Incipit ab illis verbis, Te igitur Clementissime Pater, vsque ad consummationem sacramenti, vocatur Canon quia si regula præscripta & obseruanda in actione huius sacrificij, instituta ab Ecclesia multis ante temporibus, constatque ex Christi verbis, Apostolorum traditionibus, & Pontificum institutionibus; & est ab omni errore pura, & nihil est in ea, quod non maxime sanitatem, ac pietatem redoleat, mentesque offeretium in Deum erigat. Vide Conc. Trid. sess. 22 cap. 4 & Can. 6. Ibidem, §. Cõcilium Tridentinum.

2. Canon secundum formã, qua nunc in Missa dicitur, nec est de substantia sacrificij, nec a Christo Domino institutũ; nulli enim extat talis institutio, sed celebrat. est institutũ ab Ecclesia, eius Au Miss & Pastor quoad principium fuit D. Petrus, & successu temporis paulatim perfectus à posterioribus Pontificibus aliquid addentibus, præsertim vsque ad Gregorium Primum; & nullam aliam accepit additionem nouã, tom. 3. disp. 83. sect. 2. §. Circa primam & seqq.

3. Prima pars Canonis cõtinet orationẽ, quæ dicitur ante viuorũ cõmemorationẽ, in qua fit oratio ad Patrem per Iesum Christũ pro vniuersa Ecclesia: quæ

quæ licet specialiter fiat ad patrem, non propterea excluditur filius, & spiritus sanctus; nam propter essentialitatem unitatem sub una persona alia intelliguntur in his, quæ de te communia sunt, *tomo 3. disp. 83. sect. 2. §. Prima ergo.*

4. Secunda pars Canonis continet commemorationem vinorum, ab illo verbo: *Memento Domine*, usque ad illud: *Hanc igitur oblationem servimus tibi*; in qua convenientissimè orat sacerdotes specialiter, tum pro his, qui eius curæ, aut devotioni specialiter commissi sunt, tum etiam pro his, qui cum illo offerunt; petitque illis spiritualia, & temporalia bona, & protectionem in omnibus divini auxilij per sanctorum intercessionem, *tomo 3. disp. 83. sect. 2. §. Secunda pars.*

5. Tertia pars continet illam orationem *Hanc igitur oblationem*, quæ oratio continet petitiones rerum maxime decentium, ut per se manifestum esse potest discurrenti, *tomo 3. disp. 83. sect. 2. §. Tertia pars.* Quarta pars continet illam orationem: *Quam oblationem tu Deus in omnibus qua-* *sanus, &c.* quæ est antiquissima, nihilq; in ea petitur, quàm ex pane corpus, & ex vino fiat sanguis Christi, quæ tota petitio refertur ad ipsius materiam consecrationem. Item non fit simpliciter de consecratione ipsius materiarum, sed de illa in ordine, ad effectum in nobis faciendum, &

ad oblationem nostram: quia non petitur, ut simpliciter fiat, sed ut nobis. *tomo 3. disp. 83. sect. 2. §. Quarta pars.*

6. Quinta pars continet illa verba: *Qui pridie, &c.* usque ad illa: *Hæc quotiescumque feceritis, &c.* quæ verba sunt antiquissima, leguntur enim apud veteres; *Ambr. lib. 4. de sacra ment. c. 5. & 6. & lib. 5. c. 4.* Quinta pars continet illam orationem: *Vnde, & memores Domine, &c.* usque ad illa: *Memento etiam Domine*; nam licet videatur tripartita oratio, tamen una est quasi continua, quæ illis verbis concluditur: *Per eundem Christum Dominum nostrum.* *Ibidem §. Sexta pars, & seqq.*

7. Septima pars continet orationem pro defunctis *Memento etiam Domine*, quæ quia solum fit pro iustis, ideo dicitur fieri Chrysostomo pro his: qui nos precesserunt cum mil. 13. in signo fidei, & dormiunt in Christo cum epist. ad somno patris; mors enim iusti dicitur dormitio, quæ verba sunt antiquissima, *tomo 3. disp. 83. sect. 2. §. Septima pars.*

8. Octava pars, quæ incipit in illis verbis: *Nobis quoque peccatoribus, &c.* continet aliam orationem in qua iterum fit sanctorum commemoratio, eorumq; confortium, & societatem sibi; & sacerdos alijs humiliter postulat per Christum Dominum nostrum in qua ex duodecim Apostolis priori loco commemoratis, solus Ioannis hinc repetitur, propter virginis petregationem,

De Missa quoad vasa quibus celeb. s. 15.

licet alij censeant hunc Ioannē esse baptistam. Item Stephanus prius nominatur quam Mathias quia prius martyr fuit, & quia Mathias assumptus est ad Apostolatū post Christi Ascensionem, Paulus vero prius nominatur propter singularem prærogatiuā, &c. de cæteris hinc pertinentibus, vide *Ambr. lib. 6. de sacrament. tomo 3. disp. 83. sect. 2. §. Octaua pars.*

9 Nona pars continet orationem Dominicam cum illis verbis præambulis *Præceptis salutaribus moniti, &c.* quæ omnia sunt

Innoc. lib. 3. de hoc myst. c. 10 antiquissima. Idem dicendum de sequentibus verbis: *Pax Domini sit semper vobiscum, & de illa oratione: Hac commissio, & consecratio, &c.* Idē dicendum de illis verbis *Agnus Dei, &c.* quæ continent veram de sacramento Eucharistiæ confessionem, & patriæ adorationem: tandem adiungit sacerdos tres orationes, quibus, & Ecclesiæ pacem, & sibi condignum sacramenti fructum postulat, & ita sacramentum sumit adiungens alia contenta in missali, quæ explicatione non indigent, *tomo 3. disp. 83. sect. 2. §. Igitur post omnia, & seq.* Vbi affert quamplurima scitu digna quæ causa non peruertendi nostrum institutum, omitti.

10 In Canone missæ non nominatur confessores, sed tantum martyres; quia fortasse quando hæc oratio Canonis facta est, non dum confessores in

Ecclesia colebantur, vel fortasse hoc factum fuit ad commendandam martyrij dignitatem, quia sanguinem pro Christo fundendo, eius passionis facti sunt veri imitatores, cuius in hoc sacrificio sit expressa representatio: non autem omittitur Virginis Mariæ memoria, tum propter singularem excellentiam, tum quia plusquam martyr fuit, *tomo 3. disp. 83. sect. 83. §. Secunda pars Canonis.*

§. XV.

Missa quoad vasa, quibus celebranda.

I. **M**issa non potest offeri sine calice, & patena ad hoc sacrum ministerium deputatis, *ex cap. Vasa de consecrat. dist. 2.* Vfus vero patenæ licet non sit simpliciter necessarius, fuit tamen confirmatus quodā miraculo, ut refert, *Greg. Turonēf in dist. mart. cap. 85.* & Christus ut creditur panem consecrauit in catino, seu patenea. Tam calix quam patena debent esse argentea, iuxta *ca. cit.* licet sine peccato possint esse stannea; ex alia vero materia minime, & probabile est solam cupam sufficere esse argenteam, cum solum illa pars deseruiat proximè ad usum sacramenti; curandum tamen est, ut totus integer sit argenteus.

circa

circa forma phisicam horum
vasorum obserua consuetudi-
nem iuxta quam patena solet
esse orbicularis. Item debet esse
consecrata hæc vasa ab Episco-
po, iuxta Pontificale Roman.
*c. Vnic. de sacr. vnc. §. Vltim. c. in san-
cta de consec. dist. 1. c. Sacratas. cap. Nō
liceat, cap. Non oportet dist. 23. &
vlt. de celeb. miss.* Episcopus tamē
non potest committere hanc con-
secrationem alteri: sacerdos ta-
men Societatis Iesus in remotis-
simis locis habet priuilegium
consecrandi ea, & altare. *ex Pau-
lo 3. tomo 3. disp. 81. sect. 7. §. Dico
primo, & seqq.*

2 Quando interior pars ca-
licis, vel illa superficies patenæ,
in qua corpus Domini colloca-
tur, denuo, deaurantur, iterum
sunt consecranda: quia hæc con-
secratio præcipue fit propter cō-
tactum corporis, & sanguinis
Christi, sed in quo proximè fit
contactus, non est consecratum:
ergo consecrandum. Tamen
quando deauratio amittitur, nō
amittitur consecratio, quando
materta manens, est capax con-
secrationis, vt est argentea, aut
stannea, quia totus calix deaura-
tus per modum vnius consecra-
tur, & ideo quauis aurum
amittatur, argenteus calix con-
secratus manet; sicut, quando
calix est purè argenteus, etiam
si contingat illam exteriorē
superficiem, paulatim vsu con-
sumi, semper tamen manet ca-
lix consecratus, quia licet con-

secratio versetur circa superfi-
ciem tamen simpliciter totus
consecratur, *tomo 3. disp. 81. sect.
7. §. Alia autem forma.*

3 Calix habens pedem si-
xum, & non possunt partes, nisi
perfectionem separari, si cupa
a pede separetur amittit conse-
crationem suam, simpliciter
enim amittitur figura illius va-
sis quod totum consecratum
fuit per modum vnius, hoc vsus
confirmat. At vero calix torna-
tilis, etiam si partes separentur,
& iterum coniungantur, non
indiget noua consecratione, ita
tenent plures grauissimi Theo-
logi, & vsu ipso cernimus, ita
fieri sine vllō scrupulo, *tomo 3.
disp. 81. sect. 7. §. Rursus inquiri
potest.*

4 Pixis, seu custodia in qua
corpus Christi seruantur debet
esse consecrata seu benedicta nō
tamen sacro chrismate inungi,
est necesse, vt securius affirmat
Doct̃or noster esse consilendū,
nam si corporale, & patena
benedicuntur, seu consecran-
tur, quia immediate contingunt
corpus Christi, cur non etiam
pixis? quauis inter doctos, &
timoratos viros contrarium si-
ne scrupulo fiat. Materia de qua
fieri debeat, non est determina-
ta ab Ecclesia, frequentius ta-
men est argentea quod vsus cō-
firmat. Virum autem requirā-
tur alia vasa benedicta, vt sunt
scyphi, ampullæ, phiale, & alia
huiusmodi; videatur ex antiquis

*Durand. .
lib. 1. de
ritib. Eccl.*

*Cap. Vasa,
c. in sacra,
c. sacratas.
c. nō liceat
c. non op-
portet.*

Damasus in Pontificali. Ex modernis Onophrius in lib. de præcipuis verbis Rom. basilicis. & in lib. de interpret. vocum Ecclesiast. & Durandus lib. 1. de ritib. Ecclesiast. per varia cap. 10. 3. disp. 81. se. 7 §. tertio obiter, & seqq.

§. XVI.

Missa quoad culum debitum locis, & vas. sacris.

I Vre naturali prohibetur nos facere quidquid in iniuriā, vel irreuerentiam harum rerum cadere potest. Est certissima, quam nec infidelis negare non potest, si semel admittat sanctitatem, & veritatem mysterij, ac sacrificij Euch. nā inde necessario sequitur hæc res, quæ proxime ad eius mysterium ordinatur, debere ita sancte tractari, ut saltem nihil iniuriosum, ac indecens circa ea fiat; unde prohibetur omnis negotiatio in templo, Math. 21. Item conuentus, concilia publica sæcularia, seditiones, & alia huiusmodi, iuxta cap. 1. Cum Ecclesia de immunit. Eccles. & cap. Decet eod. tit. in 6. Item conuivia, seu agappæ, cap. Nullus dist. 42 nisi ex necessitate aliquid fiat. Item Hospitari dormire, &c. ut in 6. synodo can. 74. quæ sunt prohibita, quia mala. Omitto alias actiones, quæ per se sunt prauæ, & inhonestæ, ut sunt occitiosæ, & diurnæ confabulationes furta, & alia huiusmodi, de quibus

vide Conc. Trident. sess. 22. cap. de obseruand. in celeb. miss. & cap. Constantes dist. 92 & cap. Nullus de consecrat. dist. 5. & cap. Cum decorem de vin. & honest. cler. tomo 3 disp. 81. se. 8. §. Circa priorem, & seqq.

2. Iure Ecclesiastico quædā sunt prohibita fieri circa huiusmodi res sacras, ob reuerentiam earum, quæ si fiant sacrilegium erit, saltem contra ius positiuū, vide Sylu. quod probatur præcipue ex 17. verb. immunit. 25. q. 4. per multa capita ubi statuitur, ut qui ad Ecclesiam confugit, per vim extrahi non potest, si non specialis immunitatis in Ecclesia deliquit, ut cap. ult. de immunit. Eccles. quod priuilegiū gaudet omnes Ecclesiæ etiam non benedictæ, si diuina mysteria in illis celebrentur, ex cap. Eccles. eod. tit. Hæc conclusio probat nos Doctor multis exemplis, quæ omitto ratione breuitatis, & alia idem Doctor non anfert, cum imo potius ad iuris peritos pertineant, tomo 3. disp. 81. se. 8. §. Dico secundo.

3. Omnia ornamenta altaris etiam benedicta (& idem est de omnibus vestibus sacris) quæ nō attingunt immediate corpus Christi, nec chrismate consecrantur, possunt sine scrupulo tangi à laicis, etiam faminis. Ita enim habet consuetudo: at vero tangere calicem consecratum nuda manu, est peccatum veniale, si absque rationali causa, ac morali necessitate

fiat

fiat: nam Pontifices concedunt privilegium aliquibus religiosis ut laici eorum possint calices tangere, ut constat ex privilegijs minorum, & ex privilegio quodam societatis Iesu, ergo si nunc est hoc per se non licere omnibus, *tomo 3. disp. 81. sect. 8. §. Tertium exemplum.*

4 Vasa sacra, dum continēt corpus, & sanguinem Domini, non possunt tangi, nisi à sacerdote, vel ad summum à Diacono, & oppositum temere, ac sine causa facere, vix poterit excusare à peccato mortali, videtur enim certè res gravis. At vero quādo calix est vacuus, potest à subdiacono non solum tangi, sed etiam portari ministrando, ideo enim hæc vasa tangit, quādo ordinatur. quod dictum est de calice dicendum de corporalibus, in hoc enim calici equiparantur, de quo vide in *dist. 23. per multa capita, & de consecrat. dist. 1. & principaliter cap. Nemo 2.* ubi statuitur, quod vasa in quibus lauantur corporalia debent esse ad hoc munus tantū destinata, & ut à Diacono lauentur saltem prima vice. & quod lotio ipsa foras nō mittatur, sed in piscinā sacrā. At vero secūdo possūt lauari à faminis virginibus Deo dicatis, quod usus confirmat. Idē dicendum de purificatorio, quia licet benedictū nō sit, tamē valde propinquē attingit sanguinem Domini. De alijs vero pal-
lis, aut ornamentis altaris, etiā

si benedictæ sint, non est simili ratio, & ideo possunt lauari etiam à seminis, etiā prima lotione, *tomo 3. disp. 81. sect. 8. §. Tertium exemplum, & seq.*

5 Episcopi, & sacerdotes possūt sepeliri in dictis vestibus sacris ut tenet consuetudo, quæ licita est, ac religioni, ac pietati cōsētanea; nā actus sepeliendi de functo est actus pietatis, seu misericordiae, & circa personam sacra potest esse actus religionis: ergo uti vestibus sacris ad hunc actū nō est cōvertere illas ad usus profanos, sed ad actus pietatis, & religionis, ergo in hoc nihil est indecēs, minus ve expedit, *to. 3. disp. 81. sec. 8 § quarto addendum.*

6 Huiusmodi res sacræ, scilicet vasa benedicta, calix, corporalia, vestes sacerdotales, & alia vestimenta, quæ immediate attingūt altaris ministeriū, vel Ecclesiæ ornatum ad profanos usus, seu cōmunes nō possunt converteri, nō solū quādiu consecrationē retinēt, sed etiā postquā illā amiserunt per dissolutionē, vel scissionē, aut fractionē, ut sumitur ex *dist. 1. de cōsec. in caliginea, & altaris.* An vero in aliquibus casibus possint licite vendi, nō resolvit noster Doctor, sed remittit ad sumistas, *verb. alienatio, tomo 3. disp. 81. sect. 8. §. Ultimo pertinet.*

7 Spolia domus profanæ disrupta possunt sanctissime dedicari ad templum vel ad monasteriū adificandū. Itē ex veste

[præiosa

Syl. verb. corporalia §. 4. verb. benedict. q. 7. Caiet. verb. mulier peccata.

D. Tho. 3. p. q. 83. ar. 3. ad 3.

totam.

2. Ministrantes ex officio, vt sunt diaconi, & subdiaconi, non ex iure diuino, nec humano tenentur exercere interdum suum ministeriū; nullibi enim extat tale præceptum; tamen exercentes illud tenentur serua-
re ea, quæ iuxta ritum ab Ecclesia institutum, circa solemnem missæ celebrationem instituta sunt, prout in missali, vel Pontificali habentur, sed omit-
tendo ea peccabunt leuiter, secus si contemptu. Vtrum vero teneatur disponi ad gratiam, vt digne solemniter ministrent? tractabitur infra, vbi de sacramentis in communi, *tomo 3. disp. 87. sect. 2. §. De priori ministro.*

3. Minister abtque solemnitate ministrans, requiritur vt habeat duo. 1. vt sciat respondere, atque respondeat alioqui enim non est minister: at vero in casu necessitatis quando nullus adsit, qui respondere sciat, potest sacerdos vti aliquo, quæ ipse sacerdos in eadem missa in situat ad respondendum, præcūdo, seu verba responsionis, simul cum illo dicēdo; ad quod requiritur minus causa, quā ad celebrandum omnino sine ministro: violatur enim minus præceptum, & consuetudo Ecclesiastica; numquam tamen est faciendum sine legitima causa, & magna indigentia. 2. requiritur quod tractet actiones ad se pertinentes ea diligentia, & ad-

nimauersione, vt eius occasio-
ne nullus defectus in missa cō-
mitatur, sed excusatur ob obli-
uionem naturalem, aut inaduer-
tentiam à culpa, *tomo 3. disp. 87. sect. 2. §. De alio ministro.*

§. XVIII.

*Missæ quoad stipendium, & pro quibus ex obligatio-
ne dicenda.*

1. **E**X obedientia, voto, & iustitia potest oriri obligatio offerendi missam pro aliquo; Deuo uoto. Et iustitia patet, de obediētia probatur; potest enim superior ex iusta causa præcipere subdito, vt dicat missam pro aliquo, & tunc obligatur subditus. At vero ex charitate rarissime occurret hæc obligatio, cum non sit de re simpliciter necessaria ad salutem proximi, tanta vero esse potest necessitas, vt ex illa oriatur obligatio, *tomo 3. disp. 86. §. Hæc sola ante primam sectionem.*

2. Inter beneficia simplicia, ea sola quæ ex speciali institutio-
ne disponunt onus celebrandi
quotidie pro aliqua intentione
particulari, eius obligationem
inducunt, v. g. capellanæ, cū
ad hunc finem sint directe in-
stituta; secus dicendum de mul-
tis alijs dignitatibus Ecclesiasti-
cis, vt canonicatus, portiones,
præstimo-

De Missa quoad Stipend. & pro quib. &c. s. 18

præstimoniam, & alia beneficia simplicia, quia dantur propter officium præstandi, aut alio modo Ecclesiæ, sed beneficium solum obligat ad illud officium, propter quod datur, cum beneficium detur propter officium. *tomo 3. disp. 86. sect. 1. §. Sed circa primum.*

Vide Conc. Trid. sess. 23. c. 14. de reform. Nau. c. 25. n. 140.
3 Ratione beneficii curati non tenetur parochus pro quibus suis quotidie sacrificare; quia talis obligatio nullo iure politico cauetur, neque enim scriptum ostendi potest, neque consuetudine declaratum, nulli enim talis extat consuetudo, *to. 3. disp. 86. sect. 1. §. De beneficiis igitur*

4 Ex stipendio accepto oritur obligatio ex iustitia offerendi sacrificium missæ pro aliquo particulari, ratione pacti saltem impliciti: quia hæc obligatio pendet ex mutuo consensu, & ex mutua promissione, sub conditione onerosa, utrimque etiam acceptata, & hoc modo fit conventio inter dantem stipendium, & recipientem; nam dāns hoc animo dat, ut alterum obliget, & recipiens, animo se obligandi illud recipit, *tomo 3. disp. 86. sect. 1. §. Quod ita breviter.*

5 Sacerdos tenetur ratione stipendii, ad applicandum ei pro quo specialiter offert, fructum illum sacrificii, seu illam portionem satisfactionis, quæ illi ut ministro publico, ad distribuendum, seu applicandum

commissa est. Ratio est: quia sacerdos tenetur specialiter offerre, & applicare sacrificium ei qui stipendium dedit, sed non tenetur applicare personalem fructum, ut patet: ergo tenetur saltem applicare hunc fructum, quem possumus vocare ministralem, *tomo 3. disp. 86. sect. 1. §. Sed quæret talem.*

6 Quidquid Ecclesiæ ob istam causam datur, est licitum stipendium talis obligationis; neque in hoc potest esse excessus, tum quia huiusmodi redditus voluntarie dantur Ecclesiæ, tum quia decens status sacerdotis habet latitudinem: at vero quando tales redditus relictæ Ecclesiæ, sunt adeo tenues, ut non attingant mediocrem, aut minimum stipendium sufficiens; potest Episcopus Ecclesiæ onus, seu obligationem ad eum numerum missarum redigere in quovisnive iustum stipendium respondeat, *tomo 3. disp. 86. sect. 2. §. Quando obligatio.*

7 Quando stipendia data à fidelibus, quas Hispani, *pitansas* vocant, sunt voluntaria, censenda sunt iustia, ita ut maiora non possint iuste exigi, si sunt taxata à superiore habente potestatem; nam sicut prætia rerum possunt communi lege taxari, ita, & hæc stipendia: quando vero lex non taxavit tunc erit iustum stipendium, quod communi consuetudine receptum est, & approbatum, siue quod à viris timentibus

tribus Deum solet dari, aut peti, quia seclusa lege taxante, hæc est via censendi, seu iudicandi iusta præcia rerum, *tom. 3. disp. 86. sect. 2. §. De quibus primo, & seqq.*

8 Non potest sacerdos quā-
rūvis pauper, seruata iustitiæ
æquitate, ratione vnus missæ
accipere, nisi vnum adæquatū
stipendium, siue ab vnā, siue à
multis personis: quia iniuste
priuat alterum maiori fructu du-
plici sacrificij, si recipit duo
stipendia, ad dicendum duo sa-
crificia, & dicit vnum tantum;
item quod secundum verio-
rem sententiam, idem sacrificium
pro multis offeratur, singuli de-
fraudatur aliquo fructu, quæ sacer-
dos posset & deberet applicare:
ergo nulli eorum ad æqualitatē
satisfacit, nec stat in promissis,
tom. 3. disp. 86. sect. 2. §. Dico quart.
10. & sect. 4. §. Dico ergo. Secus di-
cendum cum extrema neces-
sitate, de qua nunc non agimus,
aut quando stipendia non sunt
integra, qualia lege taxata sunt,
tunc enim sic iniuria sacerdoti.
& ideo potest, vel à diuersis, vel
ab eodem, tot stipendia pro vna
missa accipere, quod sufficiant
ad iustum stipendium, & lege ta-
xatum consiciendum, nisi sa-
cerdos voluntarie contentus
sit cum illo exiguo stipendio, at
vero tunc magis obligabitur ra-
tione promissionis simplicis,
quam stipendij. *Ibidem §. Vnde*
consequenter sect. 45

9 Iusta æqualitas huius sti-
pendij cum non est à lege taxa-
tum, non est pensanda ex in-
tegra quantitate pecuniæ,
qua sacerdos indiget ad suam
congruā sustentationem; pos-
set enim existimari hoc sti-
pendium, vt sit iustum, ita esse
taxandum, vt totum id, quod
necessarium moraliter est ad
congruam sacerdotis susten-
tationem per annum inte-
grum, sit etiam iustum stipen-
dium omnium missarum simul
sumptarum, quæ intra annum
moraliter dici possunt, & con-
sequenter, quod singularum
missarum iustum stipendium
sit illa pars antiqua, quæ iuxta
dicta proportioni respondet.
Quod probat, consuetudo Ec-
clesiæ, nam quando hæc stipen-
dia taxantur lege, non solent
esse tam pingua, vt sola suffi-
ciant ad integram sacerdotis
sustentationem: ergo non sunt
maiora exigenda quando com-
muni estimatione definiun-
tur. *103. disp. 86. sect. 2. §. Dico tertio.*

10 Sacerdotes quocumque
modo diuites possunt sine iniu-
stia pro missis stipendia acci-
pere, quia sacerdoti ministran-
ti ex iustitia, debetur alimen-
tum, etiā aliàs tēporaliter diues
sit. Idem dicendum de sacerdoti-
bus habentibus beneficium Ec-
clesiasticum, quo sufficienter
ali possint, si ratione illius non
obligantur ad dicendas mis-
sas pro aliqua particulari in-

tentione

D. Thom.
quodl. 6 ar.
10. Soto
lib. 9. de
iust. q. 6.
ar. 1. Nau.
6. 23. num.
102.

De Miss. quoad precep. celebrandi. §. 18.

teptione, quia quod hi redditus
sunt Ecclesiasticis impertinens
est, ut ratione illorum stipen-
dium missæ non debeatur, *tomo*
3. disp. 86. sect. 3. §. Aduertendum
est, & seq.

11. Sacerdos qui ex obliga-
tione sui beneficii, capellanæ,
aut aliorum reddituum Ecclesia-
sticorum, tenetur missam pro
aliquo dicere, non potest pro
eadem dicenda stipendium ab
alio accipere, nam sacerdos non
potest duo integra stipendia
accipere pro eadem missa; ta-
men si habeat obligationem ali-
quoties in hebdomada, mense,
aut anno pro aliquibus sacrifi-
cium offerendi ratione beneficii
aut capellanæ, &c. nihilomi-
nus alijs diebus, quibus non obli-
gatur, potest stipendia accipe-
re, nam pro illis diebus ius in-
tegrum habet, ac si nullos red-
ditus haberet, *tomo 3. disp. 86.*
sect. 3. §. Dico tertio.

§. XIX.

Missæ quoad præceptum celebrandi.

Ant. 3. p.
tit. 13. c.
16. §. 12.
Sylu. missæ
1. quæst. 7.
Nan. c. 25.
num. 88.
1. Sacerdotes ad comuni-
candum tenentur sal-
tem semel in anno te-
pore paschatis, sicut lai-
ci cum sit eadem ratio. Item te-
nentur quotenus sacerdotes ra-
tione officii sub mortali celebra-
re in anno, ter, vel quater, nisi
legitimo aliquo impedimento

excusentur, & hoc est in praxi
consulendum, quia vix potest
sine magno scandalo contrariū
fieri, *tomo 3. disp. 80. sect. 1. Per*
totam.

2. De iure diuino nec singu-
lis sacerdotibus, nec singulis
Ecclesijs, nec toti Ecclesiæ præ-
ceptum est, neque etiam prohi-
tum quotidie sacrificare. Conue-
niunt omnes, quia nullibi est fa-
cta talis determinatio temporis
iuris diuini, solum enim omitti-
tur in die pasceves, hoc sacrifi-
cium, & idem fiebat olim in
sabbato sancto, & Ecclesia pos-
set idem statuere in alio, vel alijs
diebus anni concurrente ratio-
nabili causa, *tomo 3. disp. 80.*
sect. 2. §. Dico ergo primo.

3. In singulis Ecclesijs Cathedra-
libus parochialibus & conue-
tualibus, debet quotidie sacrifi-
cium missæ offerri, si conue-
niens sit, seu mediocris sacerdo-
tum numerus, atque ita fiet, ut
in vniuersa Ecclesia, non solū,
vel aliud, sed quam plurima sa-
crificia quotidie offerantur. Ita
Doctores communiter insinua-
turque, in *cap. Cum creatura de ce-*
leb. missæ. tomo 3. disp. 80. sect. 2. §.
Dico secundo.

4. Singuli sacerdotes nullo
iure diuino, aut Ecclesiastico,
tenentur quotidie celebrare per
se loquendo quia nullibi extat
tale ius, tum etiam, quia multi
viri docti, & timorati, aliquo,
vel aliquibus diebus, interdum
sacrificium missæ intermittunt,
imo

imo aliqui hoc consulunt ob maiorem sacramenti reuerentiam. Item per se loquendo, & seclusa speciali prohibitione Ecclesiæ, non solum est licitum sacerdoti, quotidie sacrificare, verum etiam ex se melius, consulendumque est. Est certa, & communis Theologorum; probaturque ex consuetudine Ecclesiæ, quam, & nunc experimur, & antiquissimis patribus, & historijs legimus, *tomo 3. disp. 80. sect. 2. §. Dico tertio, & sequenti.*

§. XX.

Missæ quoad præceptum illam audiendi.

Est præceptum in Ecclesia impositum fidelibus audiendi missam diebus festis. Est certum de fide ex multis decretis de consecrat. dist. 1. & ex communi consensu Doctorum. Obligans per se loquendo sub mortali cum materia sit ex genere suo grauis. In eo tamen potest dispensare Summus Pontifex: est enim Ecclesiasticum, licet talis dispensatio non videatur esse in usu, quia vix potest esse conueniens, aut necessaria. Iam vero dispensare cum aliquo, ut in tota vita nunquam audiat missam, etiam si possit, esset magis in destructionem, quam in edificationem, *tomo 3. disp. 88.*

sect. 1. §. Dicendum ergo, & seqq.

2. Præceptum hoc obligat ad audiendam totam missam à principio, usque ad finem, *ex cap. Omnes fideles de consecrat. dist. 1. unde inferitur 1. non posse fideles absque legitima causa omittere aliquam partem missæ, etiam minimam sine culpa, quia vel in toto, vel in parte, non implebunt præceptum. Inferitur 2. hanc culpam, quæ committitur in omissione partis missæ esse leuiorem, aut grauiorem, iuxta quantitatem partis omissæ; erit autem mortalis, si pars omissa sit grauis; venialis vero, si sit leuis, censetur pars notabilis, & mortalis, media, aut tertia pars missæ. Leuis vero censetur minor pars quartæ partis missæ, ex his quæ accidentalia sunt, & sic omittens illam peccat tantum venialiter, v. g. omittens introitum missæ cum his quæ præcedunt, ut quidam dicunt, aut usque ad Euangelium exclusiue, ut alij volunt, in casu quo audiat ab initio Euangelij usque ad finem missæ; non enim censetur pars notabilis, vel si audiat à principio usque ad communionem omittens reliquum, vel si audiat à principio Epistolæ usque ad communionem. Sacerdotis inclusiue cum non sit pars notabilis, *tomo 3. disp. 88. sect. 2. §. Et quidem circa, & seqq.**

Vide Soto dist. 13. q. 2. art. 1. Nau. c. 21. num. 2.

3. Qui ab offertorio, vel symbolo, incept missam assistere non satisfacit præcepto, & peccat

Soto 2. de iust. q. 4. art. 4. & in 4. dist. 13. sumiste omnes verb. miss. verb. feria.

De Missa quod præcep. illam audiendi. §. 20

cat mortaliter, etiam si postea legat, vel sibi legi faciat Euangelium missæ, quia lectio Euangelij extra missam neque est pars missæ, nec facit vnum cum illa, nec cadit sub hoc præcepto, *tomo 3. disp. 88. sect. 2. §. Addi vero NANAYUS.*

4 Egre diens Ecclesia quando sacerdos vult consecrare, & finita consecratione ingrediens statim, probabile est, non implere præceptum etiam quoad substantiam eius, quia amisit substantiam sacrificij, & idem esset, si ante communionem discederet, vel enim est de substantia, vel maxime pertinet ad eius perfectionem: at vero licet hæc sint tutiora, tamē quando tempus est admodū breue, dūmodo consecratio, & sumptio non omittantur, non est tamen scrupulus semper iniungendus, quia res hæc moraliter iudicanda est, *tomo 3. disp. 88. sect. 2. §. Vltimo denique.*

5 Qui accedit ad Ecclesiam animo audiendi missam, & casu inuenit aliquam inchoatam in orationibus, vel epistola, & illam audit, vel si à principio audiuit, & postea, iusta aliqua occasione cogitur recedere statim post communionem sacerdotis, non peccat etiam venialiter, quia illa omissio non solum est leuis, sed inuoluntaria; unde non est necesse, ut ille defectus suppleatur in alia missa, etiam si fieri possit, quia præceptum

iam est substantialiter impletū. At vero si quis sciens, & videns solit ingredi Ecclesiam, donec Epistola dicta sit, animo ad implendi præceptum, reliquum missæ audiendo, venialiter peccat, licet non sit necessarium suppleri defectus propter rationem factam, *tomo 3. disp. 88. sect. 2. §. Sed queret.*

6 Siquis inueniat sacerdotem iam esse progressum in missam fere vsque ad consecrationem, & illam audiat, cumens non futuram aliam, quamvis propriè non impleat præceptum, excusabitur à culpa, si illa mera inuoluntaria fuit, unde si postea detur occasio alterius missæ, tenetur supplendi defectum, ut impleat præceptum; quia non dū erat impletum, & ratio excusationis tollitur: at vero si id fiat animo non audiendi aliam missam, nec supplendi illum defectum, iam peccat mortaliter, licet postea casu ad impleat præceptum; quia fortuiti euentus non excusant priorem culpam, quod debent confessores aduertere, ut culpam discernant, & non ab euentu, sed à negligentia, & voluntaria mora, cum periculo morali, de illis diiudicet, *tomo 3. disp. 88. sect. 2. §. Tercio fieri potest.*

7 Qui omisit aliquam partem notabilem missæ in casu quo tenetur supplere defectum, ut impleat præceptum, & euitet culpam, non tenetur audire alteram

Soto disp. 13. q. 2. ar. 2. Nan. 2. t. n. 2.

teram missam integram, sed sufficit in alia audire eam partem, quæ in alia omissa fuit, licet ex directâ intentione id fiat, quantumvis, si absque causa, peccabit venialiter propter aliquam irreuerentiam. Ratio est; quia præceptum tantum obligat ad audiendam totam missam, non vero quod ab vno sacerdote audiat, *tomo 3. disp. 88. sect. 2. §. Sed tunc inquiri.*

8 Fideles nunc satisfaciunt præcepto audiendi missam ubique extra propriam parochiam, quia Ecclesiastica consuetudo tollerata ab omnibus Ecclesiarum pastoribus, ita habet, & si quod fortasse fuit de hac re, ius antiquum, abrogatum est. Item quâvis satisfaciunt præcepto in propria parochia, non tenentur audire missam maiorem, sed implent audiendo quâcumque priuatam, siue votiuam, siue de requiæ &c. hoc enim tenet, & approbat consuetudo, *tomo 3. disputatione 88. sectione 2. §. Sed in primis & seqq.*

9 Nunquam tenentur fideles, nec in die Natiuitatis Domini, audire ex vi huius præcepti, nisi unam tantum missam, quia nulla est ad hoc obligans lex, *tomo 3. disp. 88. sect. 2. §. ultimo hinc.* Ad quam debent esse præfentes, seu assistere moraliter, ita ut in quantum in ipsis est, audire possint, & videre, seu percipere aliquomodo sacerdotis ministerium, ut communiter

tenent Doctores. *Ibidem §. Expli-
cuius, & seqq.*

10 Ad implendum hoc præceptum. 1. requiritur voluntas audiendi missam, cum sit actus obedientiæ, qui sine voluntate non fit. 2. requiritur saltem intentio virtualis, ex obiecto religiosa, cum auditus sit actus humanus, qui non potest esse sine vlla attentione, *tomo 3. disp. 88. sect. 3. §. Circa posteriore, & sequenti.*

11 Si aliquis in voluntarie distrahatur, etiam ad magnam partem missæ, implet sufficienter præceptum, ex vi prioris voluntatis, non retrahata, ratione cuius manet attentio virtualis. Item dum audit aliquis missam, potest ex sua deuotione aliquas orationes, aut psalmos recitare, & implere præceptum, quia huiusmodi oratio non impedit præsentiam, nec attentionem necessariam, *tomo 3. disp. 88. sect. 3. §. Atque hinc, & §. ultimo infer-
tur.*

12 Exercens voluntarie actiones aliquas exteriores repugnantentes debitæ intentioni missæ, *Sylu. verb. missa 2. q. 6. Nau. c. 13. n. 21.* peccat venialiter contra attentionem, & reuerentiam debitam rei sacræ, & si eo modo magnam partem missæ audiat, peccabit mortaliter, & non implebit præceptum, si tanta sit pars, cuius omisio sufficit ad transgressionem præcepti, ut patet, *tomo 3. disputat. 88. sectione 3. §. Ex his au-
tem.*

De Missa quoad præceptum illā audiēdi. §. 20.

Nau. c. 21. cum alijs.
13 Hoc præceptum obligat omnes fideles adultos ætate, quæ possunt sufficienter discernere, inter bonum, & malum, & capaces esse peccati mortalis; quia qui ratione non utuntur non obligantur præcepto: setus de non baptizatis cuiuscumq; conditionis sint, quia infideles non obligantur legibus Ecclesiasticis, vide *cap. Omnes fideles, cap. Cū ad celebrandas, cap. Qui die, & cap. Et hoc attendendum de consecrat. dist. 1. tomo 3. disp. 88. sectione 4. Per totam.*

Nau. in c. quando de consecrat. 1. dist. 1. not. 3. n. 18. & in sum c. 13. & alios.
14 Hoc præceptum obligat ad audiendam missam omnibus diebus dominicis *ex cap. missas de consecrat. dist. 1. huius enim diei observatio est propter mirabilia, quæ Deus in eo operatus est, & præsertim propter Domini Resurrectionē, celebris fuit semper in Ecclesia* Item obligat omnibus diebus festiuis, qui Ecclesia observat, siue ex consuetudine, siue ex traditione, siue ex præcepto generali, siue speciali alicuius provincie, aut diocesis, ut constat *ex cap. si quis, cap. Et hoc omnes fideles, cap. Qui die dist. 1. de consecrat. tomo 3. disp. 88. sect. 1. §. Principium certum est, & seqq.*

Medina cod. de orat. q. de horis recit.
15 Non tenentur fideles ratione præcepti audire sacrum in diebus rogationū nec in feria quinta, & sexta hebdomas sanctæ, aut in vigila Natiuitatis Domini, Paschæ, aut Pentecostes, nullum enim extat præceptum, quia *cap. Solet de consecrat.*

dist. 1. Consuetudine est abrogatum. Item nec scholastici in quarta feria vnius cuiusque hebdomadæ in qua vacant lectione, vel alio simili labore, in honorem aliquorum sanctorum cum deficiat præceptum. Denique qui non audiunt missam in die quo erant obligati, transacto illo non tenentur alio die illam audire, quia præceptum affirmatiuum tantum obligat pro tempore eidem designato, *tomo 3. disp. 88. sect. 5. §. Sed hinc oriuntur, & seqq.*

Nau. c. 21. n. 3. & multi viri docti.
16 Habens priuilegium audiendi missam, tenetur illo uti, & illam audire, quia interdictum in tantum excusat ab obligatione audiendi missam, in quantum ponit impedimentum ad audiendam illam: ergo quacumque ratione impedimentum tollatur, obligatio præcepti suam vim retinet, & tollitur excusatio; neque in hoc casu cogitur uti priuilegio, sed suppositio illo cogitur seruare præceptum, alij vero oppositum tenent probabiliter, *tomo 3 disputat. 88. sect. 6. §. Solet etiam hinc.*

17 Excommunicatus aut interdictus interdicto generali, vel speciali, etiam si per illum stet, ut non absoluator, non peccat contra præceptum de audiendo missam, nam huic sunt prohibita diuina officia ab Ecclesia diebus festis, & quanuis peccet, cum sit negli-

gens in procuranda absolutio-
ne, tamen non peccat contra
hoc præceptum, quia non te-
netur quis tam remotē, & à
longē, ut sic dicam, se dispo-
nere ad audiendam missam. Idē
dicendum de negligente in
procuranda salute, & de stante
in vinculis, & negligente in pro-
curanda libertate, ut possit au-
dire missam, *tomo 3. disputatio
ne 88. sectione 6. §. Prima igitur
excusatio.*

18 Septem modis potest quis
excusari ab observatione huius
præcepti. 1. excusatio est impo-
tentia spiritualis, ut excommu-
nicatio, aut interdictum, de quo
in conclusione præcedente. Itē
si detur ignorantia inuincibi-
lis, aut obliuio diei festi, *tomo 3
disp. 88. sect. 6. §. Prima igitur & seq.*

19 2. Excusatio est impoten-
tia corporalis, ut ægritudo de-
tentio in carcere, vel quæcum-
que alia ratio cogens non exire
e domo, vel non ingredi Eccle-
siam, quanuis habeat persona
oratorium, præcipue si necessa-
rium sit querere sacerdotem
stipendiarium; quia præceptum
ad hoc non obligat, huc etiam
spectat impedimentum nauig-
antium non potentium venire
ad terram, *tomo 3. disp. 88. sect. 6.
§. Vltimo renocatur.*

20 3. Excusatio est impotentia
moralis, ut timor periculi vitæ,
aut hostium, aut aeris pestiferi
in eundo, aut redeundo ab Ec-
clesia. Item timor iacturæ salutis

propriæ. item timor iniuriæ ali-
cuius ab inimico, vel iacturæ ho-
noris, si exeat e domo, ut, v. g.
si famina, aut virgo non po-
test exire sine decente comitatu
iuxta personarum qualitatem,
& honestā patriæ consuetudinē.
Idem dicendum de famina ho-
nesta reputata, & grauida non
potente occultare defectū, nisi
domi se continēdo. Idem si quis
timeat furtum, si domum solā
relinquat. Idem de pastore non
habente aliū qui maneat in agro
cum ouibus, &c. Idem denique
dicendum de omni temporalis,
aut corporali graui incōmodo,
quia hoc præceptū non obligat
cum tanto rigore. Item excu-
satur, qui si dū iter agit, ne co-
mites viæ relinquat, missam per-
dit, quando probabile pericu-
lum latronum imminet, si solus
incideat, & etiā si speret expen-
sas itineris ab eis accipere, vel
aliū simile cōmodum, &c. *to.
3. disp. 88. sec. 6. §. Vltimo renocatur.*

21 4. Excusatio est charitas, v.
g. manere in domo cum infir-
mo, si vtrumque non potest fie-
ri. Idem dicendum de famina
quæ nō vadit ad missam, ne sit
occasio alicui peccandi, à qua
scit ex nimia fragilitate se perdi-
tū ad amari, aut in eundo ad Ec-
clesiā timeat fore, ut ea occasio-
ne graues rixæ sequantur, & sic
de alijs, *tomo 3. disp. 88. sect. 6. §.
Quartum caput.*

22 5. Excusatio est officium
seu obedientia, ut milites custo-

De Miss. quoad præcept. illam aud. §. 20.

Vide Sol.
lib. 2 de
inst. q. 4.
ar. 4.
Sylu verb
Missæ 2. q.
I Nau. 6.
21. n. 9. &
10.

dientes caltra, aut portas ciuitatis, aut vigilias facientes, pastores, vectores mercium, curatores, qui muneri suo satisfaciētes non possunt sine graui incōmodo Missam audire. Matres, & nutrices, non potentes deferere infantes, nec frequenter expedit eos ad Ecclesiā deferre. Ite famuli, qui vt ministrent dominis, Missam amittunt. Et si ministeriū nō possit omitti in aliū diē sine incōmodo, nec famulus, nec dominus peccabit. 10. 3. disp. 88. sect. 6. §. Quintum caput.

23. Sexta accusatio est cōsuetudo ex aliqua rationabili causa inducta, & à pastoribus Ecclesiæ tolerata, v.g. mulieres se abstinentes post partū, ab ingressu Ecclesiæ per aliquos dies, si nō faciāt ex superstitione, excusantur, aut Mosaico ritu. Ite virgines nobiles, quæ cū iā sint iā nobiles, nō exēūt in publicū, & ideo missam omittūt, vbi talis cōsuetudo fuerit præscripta. Ite excusabitur mater, si timet aliquid honestati, & bonæ famæ eius contrariū, si sola filia domi maneat. Idē de viduis post viri mortem per aliquot dies domo nō exēūtibus, in quo obseruatur cōsuetudo præscripta vniuscuiusq; Prouintię, respectu qualitatis personæ. 10. 3. disp. 88. sect. 6. §. Sextum caput.

24. Septima excusatio est, maior utilitas, vel necessitas spiritalis, quando vrget aliqua moralis necessitas. Vltima & octaua excusatio est impedimentū ex

parte ministri, v.g. si sacerdos est nominatim exōnunicatus, non tamen si sit malus, aut publicè obubinarus, nisi sit ab Ecclesia denuntiatus, vt ex cōmunicatus, seu præcitus. 10. 3. disp. 88. sect. 6. §. Septimum caput, & sequenti.

25. Qui excusantur ab obseruatione huius præcepti, nō tenentur loco illius fundere aliquas orationes, aut preces; nulli-
buenim est præceptū de tali re. Vide Nau. cap. 21. n. 7. & in cap. Quādo de consecr. d. 1. not. 3. n. 5. Ite nulla est pena ipso iure traigressoribus huius præcepti; solū enim in cap. Missas. de consecrat. dist. 1. dicitur ab Episcopo publicè confundantur. Vnde emanauit consuetudo, quæ præsertim seruatur in aliquibus paruis locis, vt si quis Missam non audiat publicè à Parrocho denuntietur; quod tamē prudenter faciendum est, ita, vt prius certē constet de delicto, & quod aliquo modo sit publicum, & frequens, & cum pertinacia commissum post aliquam secretam correctionem; alioquin enim periculum esset, vel puniēdi interdū innocētē, vel infamādi proximū sine causa sufficiēti, quod sæpe sæpius, imō potius generat scandalū, odiū, & alia incōuenientia, quā correctionem subditi, quā sēper Parrochus ante oculos debet perferre. Ego vido multos Parrochos contrariū faciētes, aut propter odiū, aut vindi-
ctam, molestantes valde Parrochianos

Videant
attente
Parrochi
hanc con-
clusionem.

Vide cap.
vnic de pu-
rificat. post
partum.
Caiet. ver.
Festa.
Nau. 6. 21.
n. 9.

Nau. 25.
n. 79. & de
panit d. 6.
c. 1. §. La.

rochianos, & quod prius est, quā
do faciunt stationem, & sunt in
viti vestibulis sacris. Immemo-
res sui, quod Prælati debent pro-
spicere, & cum effectu provide-
re, tom. 3. disp. 88. sect. 6. §. Sed inquit
ret. & sequent.

Monitio.

Vide Vgol
lib. de cēs.
Tab. I.
cap. 18

1. Monitio sufficiens ante
censuram ab homine pro pecca-
to presenti aut præterito debet
antecedere. De excommunicatione
Pater ex usu sacro de sent. excom.
& cap. Romana. eod. tit. in 6. & cap.
Cum speciali, de Appellat. De suspē-
sione constat ex cap. Reprehensibi-
lis. de appellat. De interdicto vero
colligitur ex cap. Statutum. de sent.
excom. in 6. Quod propter vnius
culpam toti vniuersitati imponi-
tur, iuxta cap. Si sententia de senten-
excom. in 6. & tunc non omnibus
sed illi ob cuius culpam censu-
ra fertur, facienda est monitio.
tom. 5. disp. 3. sect. 8. §. Principio ergo
certum, & seqq.

Abbas in
cap. Vene-
rabili de
cens. n. 3.

2. Quando censura fertur
ab homine in propriam defen-
sionem etiam indiget monitio-
ne antea facta, vt valde in-
curratur, secundum veniorem
sententiam: quia iura non limi-
tant hoc præceptum de præ-
mittenda monitione ad solos iu-
dices, cum ea formalitate iu-
dicandi, sed absolute prohibent
ne sine monitione feratur ex-
communicatio, aut censura, vt
pater ex cap. Sacro. de sentent. ex-

com. tom. 5. disp. 3. sect. 8. §. Contraria
sententia: & sequenti.

3. Monitio non requiritur
in censura à iure, quia ipsa lex
sufficienter admonet, non se-
mel, aut iterum, sed quasi quo-
tidie. Nec requiritur in censu-
ra ab homine, per generalem
legem pro peccatis futuris;
nam in modo quod feruntur sunt
simillimæ censuris latis à iure.
tom. 5. disp. 3. sect. 8. §. Obseruare autē
& sequenti.

4. Summus Pontifex tene-
tur in censuris ferendis permit-
tere monitionem, sicut obliga-
tur in vniuersum Legislator
suis legibus, non ex vi potesta-
tis coercitiuæ, sed ex naturali ob-
ligatione ad commune bonum
tuendum, & ad conformitatem
& proportionem debitam ca-
pitis cum corpore; & vnde non
rectè faceret, si sine monitio-
ne absque iusta causa censuram
ferat. tom. 5. disput. 3. sect. 8. §. Solum
potest.

5. Trina monitio, aut vna
pro tribus debet antecedere cē-
suram, ex cap. Contingit. 2. de sent.
excom. & cap. Constitutionē eod. tit. in
6. §. Statuimus cap. omnes decima 16
q. 3. cap. De illicita 24. quasi. 3. cap. de
Præbiterorum. 17. quasi. 4. Et pro
vnaquaque monitione duorum
dierum spatium concedi de-
bet, quod ex rationabili causa
potest coarctari, vel etiam ad
diem vnum, aut breuius tēpus, si
neceffe fuerit redigi. Non autē
omnino omitti ex quacumque

Vide cap.
In causis
de sent. &
re iudicata

R r 3 causa

De Monitione.

causam, vel ob quodcumque de
lictum; quantum ad monitionem
pliciter, seu saltem una non pos
sit nunquam praetermitti, quia
intime includitur in ratione pae
nae medicinalis, *tomo 3. disp. 3.
sect. 9. Per totam.*

6 Monitio potest omitti in
censura lata per modum purae
pae, ut tenent communiter
Doctores, non tamen habet lo
cum in excommunicatione,
quia nunquam est pura pena
ex cap. *Qua fronte de appellat.* sed
habet locum in suspensione ex
cap. *eos tam litteris de testib.* secus
si ponatur per modum censurae, ut
in cap. *Reprehensibilis, & cap. Sicut
de cohab. cleric. & mulier.* Item ut
probabile est, habet locum in in
terdicto, quia licet in cap. *Statutum
de sent. excom. in 6.* ubi prohibe
tur, ut interdictum non feratur
sine praevia monitione. Intelli
gitur de interdicto posito per
modum censurae, non vero per mo
dum pae, *tomo 3. disp. 3. sect. 10
& Supponit autem, & seqq.*

7 Merus executor non po
test censuram exequi, nulla pre
cedere monitione, quia est coo
perari ad sententiam manifeste
iniustam. Item non potest omit
ti monitio, quae est in praeepto
conditionato, licet sit periculum
in mora: ac vero tria monitio
potest relinqui, *tomo 5. disp. 3. sect.
10. & Secunda exceptio, & sequen
ti.*

8 Quando absolutio à prio
ri censura fuit absoluta, ut simi

lis censura, iterum impona
tur, necessaria est nova monitio
nec sufficit monitio priorem
sententiam antecedens, etiam si
de revocanda data absolutio
ne tractetur, eo quod male da
ta fuerit, quia illa revera est no
va censura, *tomo 5. disp. 3. sect. 10
& Solent praeterea.*

9 Monitio non est necessa
ria ad censuram latam in defun
ctum, quia iam non est admo
nitionis capax, iuxta cap. *A nobis
de sent. excom. & cap. final. 24. q. 2.
tomo 5. disp. 3. sect. 10. & Vltima
excipiunt.*

10 Monitio ad contumaciā
sufficiens, requiritur ad excom
municationis valorem, ita ut sine
illa lata non valeat ex defectu
materiae necessariae. Maior au
tem monitio .ss. trina, aut ca
nonica, non est necessaria, nisi
ex praeepto, ut actio recte fiat
non tamen necessaria ad valo
rem, quia defectus ille solum,
est in accidentali solemnitate,
*10. 5. disp. 18. sect. 3. & Est enim
omnium summa.*

11 Quando suspensio ab ho
mine est propria censura de
bet praecedere monitio, quia
non praecedente monitione, non
potest sequi contumacia: se
cus si feratur suspensio in pae
nam propter delictum ut patet.
ex cap. *Tam litteris de testib. tomo 5.
disp. 28. sect. 5. & Cum vero.*

12 Admonitio debet fieri
autoritate iudicis, quae ferenda
est censura, quia ut detur contu
ma;

*Conc. al:
ma 1. p. &
9. n. 4.*

*Panormit.
in c. repre
hensibilis
de appellat
num. 4.*

*Non. in c.
cum non
contingat
causa 5. de
testib. p. 1.*

Vide Abba
rem in c. 1.
de iudicijs
u. 33. & in
cap. Verita-
tis, de dolo,
& contu.
mat. n. 5.

macia requiritur, vt admonitio fiat autoritate Superioris. Item debet fieri ad instantiam partis, si utilitas est priuata, quia habet vim citationis, quæ vt valida sit, ad instantiam partis debet fieri: ac vero si feratur ob commune bonum potest ex officio admonere, ex cap. Venerabilibus §. Porro de sent. excom. in 6. Item debet fieri coram testibus, & in scriptis, ac non est necesse inferri eius causâ. Itē quādo censura fertur contra incertâ personâ sufficit fieri in loco publico, nā sufficit, vt ad notitiâ delinquentiū deueniat: secus si fertur contra certâ personam: quia tunc debet fieri personaliter. Itē sufficit adu. o. nicio domi facta si adueniat ad rei notitiâ, in vtroq; foro, si probari possit deuenisse ad eius notitiâ. Itē sufficit fieri admonitio domi, quando sententia est contra certâ personâ, si ob dolum impediatur, aut vim fieri admonitio personaliter, ex cap. Quoniam frequenter §. 1. de dolo & contumac. Denique debet fieri sub comminatione talis censura: quoniam ex sola transgressione simplicis præcepti Ecclesiastici absque comminatione censura, non censetur homo suff. ient. contumax. 10. 5. disp. 3. sect. 12. per totam.

13. Censura sine Canonica, id est, trina monitione lata, est iniusta, cum sit contra legem, tamē est valida; lex enim nō irritat aliter datā Sumitur ex cap. Si- cto de sent. excom. ex. igitur censu-

râ in participantes, quæ requiritur, vt sit valida, trina admonitio, quod intellige quando cōtra participâtes excommunicatio fuit lata ab eodē, à quo prima cēsura lata fuit, iuxta cap. Statuimus. de sent. excom. in 6. Item excipitur censura lata à delegato, qui sub hac conditione iurisdictionem accepit. ff. vt Canonica monitionem præmittat; quia delegatus non potest excedere formā delegationis, alioquin omnino fit nullum. cap. Cum debita de rescript. & cap. Pisane. de rescript. tom. 5. disp. 3. sect. 12. per totam.

14. Necessitas monitionis solum inuenitur in sententijs latis ab homine, propter præteritas, seu iam commissas culpas, vt constat ex cap. Romana de sent. excom. in 6. tom. 5. d. spui. 3. sect. 8. §. Igitur necessitas.

Morbus.

1. Morbus corporis, qui infert grauē debilitatē virium, aut deformitatem perpetuam incurabilem in vsu ordinum inducit irregularitatem, ex cap. vlt. distinc. 85. & alijs. cap. de corp. viriat. & de cleric. agrotant & distinc. 55. Tamē si hic defectus antecedit ordinationem, omnino impedit illā, si totali afferat impedimentum, & non per interualla temporū: si verō subsequitur impedit vltimum, nō omnino, sed quātū ad actū repugnantē tali morbo. Itē si si; agrotus est irregularis ad

Rr 4 benefi-

Vi de Na
cap. 27. ubi
199. &
200.
Covar. in
Clement.
si furiosus.
5.

De Mutilatione

beneficiū curatum de nouo suscipiendum; ad simplex vero nō ita, si iam sit clericus, vt inde sustentetur. At vero si agritudo superuenit post beneficium obtentum nō priuat illo, vt colligitur ex cap. vlt. de cleric. agrotant. & cap. de rectoribus eodem tit. Quando dubium fuerit de qualitate morbi arbitrium Episcopi querendum est. Dispensatio vero à Summo Pontifice solum est danda, *tomo 5. disp. 51. sect. 2.*
§. Quinto potest, & seq.

Mutilatio.

Felin. inc. cū illorum de sent. ex com. n. 1. Nau. c. 27. n. 206. & 219.
1. Irregularitas homicidij cuiuscumq; extenditur ad mutilationem ex cap. in Archiepiscopatu de rept. & Clement. vnica de homicid. vnde omnes conditiones requiritæ in homicidio, in mutilatione locū habēt, & sic requiritur vt mutilatio sit consummata, & non tantum inchoata, aut intentata. Item nō sufficit, si membrum aliquod ita vulneretur, aut lædatur, vt inutile reddatur, ad ministerium suum, nisi abscindatur, quia nō est simpliciter mutilatio, sed membri debilitatio. At vero dispensatio in irregularitate orta ex mutilatione occulta petenda est ab Episcopo; quia *Conc. Trident. sess. 24. cap. 26. de reform.* solum sibi reseruat irregularitatem ex homicidio voluntario, & ita declarat vit Cardinalium congregatio, *tomo 5. disp. 44. sect. 2. §. Dixi au.*

tem, & seq.
2. Ad mutilationem nō sufficit sanguinis effusio, etiā si tantum copiosa, & cum multis vulneribus, quia non est mutilatio. Item non sufficit abscissio partis alicuius carnis, mutilatio enim proprie significat abscissionem alicuius membri, caro autem non est membrum. At vero membrum in ordine ad mutilationē, & irregularitatem, licet alij cōmuniter censeant requiratur solum, vt specialem cooperationē habeat ad officium membri principalis, & nō requirit, vt habeat per se aliquem actum, vel officium; quia eunuchus inter mutilatos numeratur in iure, vt sumitur ex cap. ex parte cum sequentibus corp. viuat. Et tamen non caret aliquo membro, quod per se valeat aliquod munus exercere in corpore absq; cōsortio alterius. Vnde sufficit ad mutilationem principalis membri minutio, licet non omnino abscindatur ex cap. 1. de cleric. pugnans in duello. v. g. abscindere digitos, vel dimidiam partē vtriusq; manus abscindere vnā auriculā, abscindere mamillam faming; abscindere vero vnus digitum præcipue si sit alter ex duobus minimis non sufficit ad mutilationē quod est veresimile. De abscissione aliorum digitorū Doctori nostro videtur res satis grauis, & ad minimū dubia dispensatio neq; indigēs: at vero in dubio arbitrio ordinarij relinquitur se perq;

Nau. c. 27. n. 223. Syl. homicidij 3. n. 5. Ang. homic. 5n. 6.

perq; est inclinandum in fauorem legis, cæteris paribus to. 5.

disp. 44. sec. 2. §. Nō nulla vero & seqq.

3 Qui se ipsum mutilat fit

Nau. c. 27 irregularis, & quoties aliquis fit u. 206. & irregularis mutilando alium, fit 219. & etiam mutilando se ipsum eodē modo, & aliqua mutilatio sui 198. vide minor sufficit ad irregularitatem in iure dist. 55. & in tit. quæ in alio facta nō sufficit, ut de corp. vit. habetur cap. 6. dist. 55. quia in mu-

tulante se specialis atrocitas consideratur, v.g. si abscindat partē alicuius digiti sibi: secus si ab alio partem illā, non sine culpa eius, qui patitur, abscindi cōtingat, cap. 1. de corp. vitiat. Item quanuis aliquis non directe se ipsum mutilat, sed ab alio, si tamen sua culpa mutiletur, & abscissio sit alicuius membri principalis, semper inducit irregularitatem, etiā membrū sit occultum, & nō impediat vsum ordinis, ne afferat aliquam deformitatem, quæ scandalum, aut indecentiam in vso ordinis inducat, quæ sententia securior est, ut pote cōmunis recepta. Exemplū fit, si aliquis in pænā delicti iussu iudicis eunuchus fiat, idē si inuentus cū adultera à marito, idē per iniuriā patitur, ut si iniuste aggrediēs alio ab ipso mutiletur, &c. Idē percussus iterum interdū facit illum irregularē, licet ille non fiat, quia potest aliū reddere ineptum ad ministeriū sine mutilatione, & interdum potest mutilator manere irregularem, mutilatus minime, ut pa-

ter in eunuchis per iniuriā, vel si duo digiti pedes abscindantur tomo 5. disp. 44. sect. 2. §. Aliud dicitur, & disp. 51. sect. 2. §. Tertio incutitur, & seqq.

4 Quod membrum aridum alteri abscindit, non fit irregularis, quia tunc actio illius non videtur esse mutilatio corporis humani; secus si tantum membrum debilitatum, quia vere mutilat corpus humanum, tomo 5. disp. 44. sect. 2. §. Tertio queritur. Item deformatio sine mutilatione non sufficit ad irregularitatem quia non est expressa in iure talis irregularitas; ius enim exprimit homicidium, & mutilationem; ergo reliqua tacendo illam excludit. Ibidem §. Quarto inquiritur.

5 Procurans abortum fetus nō dū animari, non fit irregularis etiam secuto effectu, quia nō est homicidium impedit tantū generationē hominis: secus si fetus iam sit animatus, secuta morte, datur enim homicidium, vide cap. Quod vero, & cap. Moyses 32. quest. 2. & cap. Sicut ex literarum de homicidio. tomo 5. disp. 44. sect. 2. Ex quo principio.

6 Mutilatio absque culpa nō impediens vllum ordinis, nec inducens grauē deformitatem, nō facit irregularē. Patet ex capitulis, dist. 55. Si vero talis sit facit irregularem ad ordines suscipiendos, vel in Clerico ne ascendat ad ordinem superiorem, ex cap. ult. dist. 55. Si tamen superveniat

Nau. c. 27
n. 219. Ar
chid. c. si
quis 15. q. 1

Cap. quod
vero cap.
Moyes, cap
sicut ex lit

Nau. c. 27
n. 199.

De Necessitate, & negligentia.

superueniat ordinati, nem sine culpa ad illum tantum vsum ordinis irregularitatem incipit, qui sine scandalo, vel periculo exerci non potest, iuxta cap. 2. de cleric. agrot. *tom. 5. disp. 51. sect. 2.*
§. Omnia ergo. & seqq.

inert. &c. tom. 3. disp. 40. sect. 2.
§. Secunda igitur dicitur.

Negligentia.

1. Negligentia est triplex, scilicet leuissima, lata, & leuis. *Leui* *Vide Gabr*
simā datur, quando tota prouidentia, & sollicitudo, quæ ordinario, & prudenti modo adhiberi solet, posita est, solumque fuit aliquis prætermisum, quod non est animaduersum, quia sine magna ingenij perspicacitate, & tolerantia animaduersi non poterat. Lata dicitur illa, quæ nimiam negligentiam continet, seu quando omittitur illa circumspectio, quam homines medioeriter capaces, & prudentes adhiberi solent. Leuis est media inter has, eritque maior, vel minor, iuxta maiorem, vel minorem accessum ad aliquod externorum, *tom. 3. disp. 5. sect. 5.*
§. Hic vero statim.

2. Negligentia, seu culpa lata certum est, sufficientem esse ad irregularitatem contrahendam, quia tunc homicidium est satis voluntarium in causa. Idē dicendum de culpa, aut negligentia leui culpabili; leuissima vero culpa non sufficit ad irregularitatem, vt satis, probabile est; nam profecto negligentia excusans à peccato mortali excusat ab irregularitate in foro conscientie, quia requiritur vera culpa, id est verum peccatum: quia si homicidium non imputatur

Ang. verb.
homicid. 2

N.

Necessitas.

1. **I**N sacramentis nunquam reperitur necessitas mediij, nisi simul concurrat necessitas præcepti. Ratio est quia hæc media non sunt ex natura sua necessaria: ergo non possunt fieri necessaria, nisi adiuncta lege iuxta capacitatem eius, cui talis necessitas imminet; nam si sit adulus; præceptum cadit in illū, si paruulus in Ecclesia, vel in eos, qui illius curam habent, *tom. 3. disput. 40. sect. 1. §. Dico secundo.*

2. Necessitas mediij datur quando sermo est de re necessaria ad tollendū peccatū mortale, vel acquirendam gratiam, iuxta illa verba: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* & iuxta illa: *Nisi penitentiam egeritis &c.* Necessitas autem reperitur, quando est sermo de actione aliqua, quæ supponit peccatum remissum, & gratiam acquisitam, vt si dicamus: *Nisi quis mandata seruauerit, non saluabitur, aut nisi quis resli-*

D. Thom. q.
80. ar. II.
ad I.

tatur operanti non est opus eius & ideo non reddit illum irregularem. Item non sufficit peccatum veniale; requiritur enim factum voluntarium simpliciter; homicidium secutum ex negligentia veniali, non potest dici simpliciter veniale, ergo &c. Quae sententia est satis probabilis. *tomo 5. disputatione 44. sect. 5. §. Hinc vero statim. & sequenti. bus.*

Neophitus.

1 Hoc nomen Neophitus relictis alijs significationibus significat hominem qui in aetate adulta baptisatus est, & qui novus est in baptismo, quod colligitur ex iure, non enim dicuntur neophiti infideles, vel ecumeni, vel qui post catechismum recenter sunt baptisati, quod solum habet locum in adultis. *tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. §. De Neophitis*

2 Neophiti sunt irregulares, quod Episcopus probatur, ex 1. ad Thimot. 3. quoad ordinem praebiteratus ex Conc. Nicen. 2. & Conc. Laodicen. cap. 3. quoad ordinem Diaconatus ex Concil. Arelat. 3. cap. 1. & ex Conc. Sardicenf. cap. 13. Item dicendum de ordine subdiaconatus, & de reliquis ordinibus minoribus, licet ius antiquum de illis expressse non loquatur, *tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. 9. de Neophitis*. Quanto autem tempore iudicandus sit aliquis Neophitus, ut possit post

baptismum ordines recipere? non potest certa regula dari, sed requiritur prudens iudicium, quia nec tempus diuturnum sufficit, si alia necessaria non concurrant, & hoc prudens iudicium quoad inferiores clericos pertinet ad Episcopum, & quoad Episcopos ad Summum Pontificem. *Ibidem §. Dico tamen.*

3 Neophitorum filij, qui ante usum rationis baptisantur non sunt irregulares: quia ipsi non sunt neophiti, nec quia parentes sunt, vel fuerunt neophiti, ideo ipsi sunt irregulares, quia non inveniuntur talis extensio in iure, siue filij sint nati post baptismos parentes, siue antea dum modo ante usum rationis baptisati sint, *tomo 5. disp. 44. sect. 3. §. Dico tertio.*

O.

Obedientia,

1. Receptum iudicis de se iustum cum graui detrimento, non obligat, & sicut aliquis excusatur ab obligatione praeccepti, si intercedat graue detrimentum, ita excusatur ab excommunicatione. Est communis opinio, quia praecceptum humanum non obligat cum tanto discrimine, nec debet esse rebus ardua, & difficilis, ut patet
- Nah. 6. 27
n. 57. c. 24
n. 12. & c.
25. n. 5.*

Conc. Rom
sub Syluest
115. &
Trid. sess.
23 de ref.
c. 11. & seq

De Obligat. in form. Camere Apostolicæ.

ex materia de legibus, *tomo 5. disp. 20. sect. 3. §. Secundum exemplum.*

Obligatio in forma Camere Apostolicæ.

1. Qui sub excommunicatione ipso facto incurrenda obligatur in forma Camere Apostolicæ ad solvendam pensionem, si per impotentiam non solvit, intra terminum determinatum, in conscientia excusatur ab excommunicatione; nam propter factum, vel non factum inuoluntarium, nemo potest excommunicationem incurrere, quia in eo quod inuoluntarium est, nemo potest esse contumax *tomo 5. disp. 20. sectione 2. §. Altera dubitatio.*

2. Duobus modis potest *Nau c. 23. n. 104. & cap. 27. in. 274.* quis obligari in forma Camere. 1. personaliter per proprium consensum 2. per procuratorem per alterius voluntatem, quando fit priori modo potest absque alia monitione incurrere excommunicationem, & declarari; quia iam sitis constat debitori de obligatione assumpta sub tali onere, & pœna: secus vero dicendum quando fit secundo modo, quia consensus solum per procuratorem non sufficit, ut ipsi debitori censeatur sufficiens monitio facta, cum hoc fieri debeat in propria persona. *tomo 5. disp. 20. sect. 2. §. Ut autem ius, & seq.*

3. Praxis habet tamen circa excommunicationem in forma camere, ne aliquis sine culpa pro excommunicato habeatur, ut elapso termino ad pensionem, vel debitum solvendum designato in prædicta obligatione in forma camere, excommunicatione non censeatur incura, donec creditor declaret se velle ut illa incurrat, quod si priusquam id declaret, vel ipse, vel debitor moriatur, vel solvatur pœsio, vel fiat cōcordia nunquam incurreretur. Sic habet syl-
Nau c. 23. n. 104. Gigas q. 77. de pensionibus.
lus Curiz, & rationabile est, ut hæc voluntas creditoris intumetur debitori iuridicè, solenni notificatione, *tomo 5. disputat. 20. sect. 2. §. Atque ob hanc rem.*

4. Debitores, qui in forma Camere obligantur renuntiant favori *cap. Odoardus de solut. ff. beneficiarius*, qui satisfacere non potest, ut molestiam creditorum evitet ab ordinario suo potest petere, ut assignata congrua sustentatione, reliquos fructus ad debita suo ordine solvenda applicet, donec plenè satisfaciat, debitoresque inhibeant, ne amplius ipsum vexent; quo favore vii non possunt, ut prædictam censuram effugiant post obligationem in forma camere. per ordinem Ordinarij, nisi cum Pontificio diploma cum clausula, *non obstante quacunque obligatione in forma Camere*: ut possunt coram suis Ordinariis vii favore *cap. Odoardus de solut. licet*

licet ipse auditor cameræ, si ad eum accedatur, ut accedi debet, potest, & debet tali debitori congruam sustentationem assignare magis fortasse limitatam, sufficientem tamen ad decentiam status clericalis, & talis beneficii, vel dignitatis, quia hoc tam intrinsicam habet honestatem, & nemo potest illi priuari, *tomo 4. disp. 32. sect. 2. §. sed est specialis.*

Odium.

1 Odium, tristitia, & fuga differunt inter se, quatenus odium respicit malum secundum se abstrahendo à præsentia, & absentia, & tristitia est de malo præsentis, vel ut quod tale apprehenditur, cuiusmodi existimatur malum commissum. Denique desiderium quod in malis potius est fuga, vel propositum cavendi illa, respicit malum absens, quod futurum timetur, *to. 4. disp. 2. sect. 1. §. Atque simili modo.*

Officium divinum.

1 Nomine officij divini interdum veniunt, vel sacramenta, vel sacrificia, & quælibet alia divina officia, *ex cap. si sententia Cap. Si cap. Is cui de sent. excom in 6. & ex sent. c. Is prellius cap. Non est vobis de sponsal. cui, c. nō Interdum vero divinorum celebratio distinguitur à receptione sacramentorum, & comprehendit tantum missæ sacrificium cum alijs divinis officijs, ut constat ex eodem cap. Si sententia. & cap. Episcoporum de privilegiis in 6. Item in divino officio considerantur duo scilicet substantia orationis, seu deprecantis, & modus dicendi talē orationē, seu deprecationē, ut supponitur. At*

Observantia.

1 Observantia est actio qua cultores Dei utantur, ut ea se se ad cultum Dei disponant, ut sunt ieiunia, genuflexio, usus signi Crucis, & similia, *tomo 3. disputatione 15. sectione 1. §. primum quærimus.*

Occasio peccandi.

1 Ut aliqua sit moralis occasio peccandi, requiritur, vel ut ex suo genere talis *vide Nau in sum. c. ritur, vel ut ex suo genere talis 3 n. 10. & sit, quæ frequenter inducat homines similis conditionis ad tale peccatum, vel certe ut experientia Cordub. in sum. Hisp. 9. 4. habere talem effectum. Item necesse est, ut illa occasio voluntaria sit, alias enim, quod ex illa nascitur, non erit voluntarium unde nec culpabile, & sic quando moraliter evitari non potest illam non exerceri voluntaria nec assumptam, sed illatam, & ideo non esse aliquid morale, sed necessitatem quandam, vel*

De Opere, & oratione.

verò concio non est officium diuinum; quia non ad Deum immediatè, sed ad populū instruendum, vel excitandum, ordinatur.

tom. 5. disp. 34. sect. 3. §. Circa primū.

*Theologi
cū D. Tho.
1. 2. q. 100
ar. 9. & 10*

2. Diuina officia facta ab excommunicato maiori excommunicatione, nullius sunt valoris, per se loquendo, quoad meritum, vel impetrationem, aut alium fructum spirituales, nec respectu Ecclesiæ, quia excommunicatus non operatur in persona eius, nec respectu ipsius excommunicati, quia in tali actu peccat, nisi per ignorantiam excusetur. At verò si aliquis tenebatur similem actum efficere priuatim, valebit illi, vt præcepto satisfecisse concedendus sit, v. g. si clericus excommunicatus in choro dicat officium diuinū, non tenebitur iterum priuatim dicere: quia licet sit actus peccaminosus, sufficit ad præceptum positum implendum, cum in substantia sit eadem quæ præcepta erat. *tom. 5. disput. 12. sect. 2. §. Potest autem.*

tom. 3. quasi. 68. art. 5. §. Attendè considerandum, in comment.

Oratio.

1. Oratio, qua petitur venia de venialibus ex affectu illis carenti, est sufficiens dispositio ad eorum remissionem: quia hic minor dispositio sufficit, & non est tanta necessitas penitentiae, & illa oratio indicat sufficientem mutationem voluntatis. Debet tamen aliquo modo esse supernaturalis, quia debet disponere ad effectum supernaturalem, nā peccatum veniale al quo modo lædit supernaturalem amicitiam. *tom. 4. disput. 11. sect. 3. §. Superest, vt dicamus, & seq.*

2. Oratio inter suffragia pro mortuis numeratur, nō quia gratuitam remissionem parat, ac sine debita solutione obtinet, sed quia est vnum ex præcipuis operibus satisfactorijs, & quia sub illi comprehenduntur omnes actus religionis, & pietatis ad Deum, *tom. 4. disp. 48. sect. 5. §. Nec magis vrget.*

Opus.

1. Opera penalia ad tria præcipuè deseruiunt. Primo, ad corrigendos prauos mores, & ad moderandos affectus. Secundo, ad excitandam animam ad deuotionem, dolorem, ac contritionem de peccatis. Tertio, ad impetrandam à Deo ipsammet veram penitentiam de peccatis,

3. Oratio facta à prauo ministro nomine Ecclesiæ habet vim impetrandi apud Deum; quia tunc pensatur non efficacia orationis ad impetrandum ex conditione proximi orantis; sed ex dignitate principalis quæ est Ecclesiæ. *tom. 4. disp. 48. sect. 8. §. Dico vero.* Non ex Christi institutione, aut speciali potestate, quam Christus dederit Ecclesiæ

fiat ad conferendum operibus
suorum ministrorum aliquem
effectum ex opere operato; sed
ex natura rei supposita solum
institutione talis congregatio-
nis, & unitatis eius. Vnde non
solum in lege noua, sed etiā ve-
teri, & naturali erat in Ecclesia
ille modus orandi, & impetran-
di à Deo nomine totius Eccle-
siae, quamuis tunc nullus esset ef-
fectus ex opere operato. *Ibid.* §
Hinc etiam censeo.

4. Orationes ab Ecclesia
instituta non habent effectum
seu vim satisfaciendi ex opere
operato, quia Ecclesia non ha-
bet potestatem ad instituenda
signa operantia similes effectus
ex opere operato proprie loquē-
do: ex institutione enim Christi
solum habent talem effectum
satisfaciendi ex opere operato
sacramenta, & sacrificium Mis-
sae, & nobis non licet fingere al-
lud sine stabili fundamento,
quod deest. *tom. 4. disp. 48. sect. 8 §.*
Quod autem Nauarrus.

5. Illae rationes proprię sūt
nomine Ecclesiae, quae non so-
lum ab ea instituta sunt, sed di-
cuntur à ministris ad hoc depu-
tatis ex praecepto, vel ordinatio-
ne sua. Aliae verò quae dicuntur
omnino priuata auctoritate nō
videntur fieri nomine Ecclesiae,
etiā si praeces ipsae quae recitan-
tur, ab Ecclesia instituta sint.
*tom. 4. disp. 48. sect. 8. §. Tractat au-
tem Nauarrus.*

Ordo.

1. Sacramentū Ordinis est
in Ecclesia necessarium, licet non
omnibus. Ratio sumitur ex vo-
luntate & institutione Christi,
fuit enim expediens institui ad
conferendos aliquos effectus ne-
cessarios, vel maxime utiles ad
salutem. *tom. 3. disp. 6. sect. 1. §. Dico
secundo in fine.*

2. Effectus sacramenti Or-
dinis est dare specialem gratiam
ad sancte ac religiose exercen-
das sacras actiones ad cultum
Dei spectantes; vnde omnes ac-
tus, qui per hanc gratiam fiunt,
pertinent ad charitatem, vel re-
ligionem, vel alias virtutes. *tom. 3. disput. 7. sect. 3. §. Dicendum verò.*
Item imprimunt characterem in
anima, vt de signis Conc. Trid. sess. 7
*Can. 9. de sacram. in gen. & Concil.
Florent. in decret. Eugen. Ibidem disp.
11. sect. 1. §. Dicendum verò est.*

3. Sacramentum Ordinis
primario est institutum ad dan-
dam potestatem Ordinis; secun-
dario ad dandam gratiae auxilia,
quibus hoc praestetur; nam licet
gratia secundum se perfectior
sit, tamen in hoc Sacramento da-
tur propter officium seu minist-
terium sacerdotale; proxime e-
nim non ordinatur ad rem atten-
denda peccata eorum, quibus cōfer-
tur sed ad cōstituēdos illos mini-
stros sacramentorum. *tom. 3. disp.
11. sect. 1. §. Sed dubitabit.*

Ordine per saltum susce-

De Ordine.

to, factum tenet, & character imprimatur, quia non est sub ordinatio essentialis inter characteres duorum ordinum; character enim non recipitur in alio characterē, sed immediate in ipsa anima, vel potentia eius, quā semper informat eodem modo, *tomo 3. disp. 11. sect. 3. §. Tercio de characterē.*

5. Quatuor minores ordines & subdiaconatus, licet ordinarius minister eorum sit Episcopus, tamen ex commissione Summi Pontificis, possunt conferri à simplici sacerdote: quia character sacerdotalis potest sufficere, non tamen per se, & veluti vi sua, sed quasi extensus, seu applicatus per concessionem Summi Pontificis, *tomo 3. disp. 11. sect. 3. §. Solum posset, & disp. 36. sect. 2. §. ad argumenta.*

6. Ordinatio ab Episcopo hæretico, excommunicato, præciso facta, valida est, quia non est actus iurisdictionis, cum non sit actus iudicialis, sed solum consecratiuus, ut sic dicam, idem dicendum de consecratione Eucharistiæ, & extrema unctione, & confirmatione, *tomo 3. disp. 36. sect. 6. §. Tercio quia.*

7. Qui in vitio ordinantur ab hæreticis non manent irregulares, quantum habuerint intentionem recipiendi ordinem, quia sunt capaces ad recipiendum sacramentum: secus dicendum de re baptisato ab hæretico si habeat intentionem recipiendi baptis-

um, quia iam non est subiectum capax, *tomo 3. disp. 31. sect. 6. §. Quintus potius addo.*

8. Qui per triennium commoratur cum alio Episcopo ordinario tanquam familiaris ei, seu de familia eius, ab eo potest ordinari sine licentia alterius proprii, *Ex Conc. Trid. sess. 23. cap. 9. Vbi apponit conditionem. ff. Dumodo de illis statim beneficium, quod non licet Episcopis titularibus, etiam prætextu cuiuscumque familiaritatis, ut constat ex eodem Conc. Trid. sess. 14. cap. 2. tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Aduertendum est.* Item vnus Episcopus potest ordinare subditum alterius sub speratahibitionis eius. ff. cum probabili spe, & consensu eius, tunc enim iam factum est aliquo modo nomine proprii Episcopi, vide cap. vltim. 9. q. 2. Tamen non est facile admitenda huiusmodi ratihabitio, sed vbi tam personæ ordinantis, quā ordinati cognita est, & extra omnem suspicionem ob vitæ integritatem, sapientiam, ac prudentiam, quæ magis expectare debet ex parte ipsius ordinantis. *Ibidem §. Sed nihilominus.* Denique item vnus Episcopus potest ordinare subditum alterius Episcopi suspensi notorie ob crimen huiusmodi ordinandi alienos sine facultate, iuxta cap. *Is qui de temp. ordin. in 6. Ibidem §. Aduertendum est.*

9. Ordo sacer non dirimit matrimonium ratum iam consummatum

*Cōc. Trid.
c. vlt. 9. q.
2. c. Is qui*

matum prius contractū, nec ratū
tātum: quia nec de iure diuino,
nec per sacros Canones id statu-
tum est. *tom. 5. disp. 31. sect. 1. §. De-*
cima suspensio.

10. Carentes vsu rationis, si
ordinentur, characterem reci-
piunt. Idē de infantibus ante v-
sum rationis. Idem de furiosis
ad tempus, de quibus loquitur

Cap. Mari textus in *cap. Marium. distict. 33.*
11m. & est sententia communis Do-
ctorum. *tom. 5. disp. 51. sect. 1. §. Se-*
cundo numerantur, & sequenti.

11. Qui absque aliqua cæ-
remonia accidentali necessaria
ordinatus est, non potest in or-
dine ministrare donec supplea-
tur, non propter irregularitatē,
aut impedimentum ipso iure
contractū; sed quia censetur
non integre ordinatus iuxta Ec-
clesiæ ritum; sicut baptizatus si-
ne solemnitate non est confir-
firmandis donec solemnus ritus
baptismi circa illum perfici-
ciatur. Potest tamen in hoc casu
secrete ab Episcopo suppleri il-
le defectus, ut possit sine alia dis-
pensatione liberē vti ordine sus-
cepto. *tom. 5. disput. 42. sect. 3. §. Vel*
diuisio illius. & sect. 4. §. Denique con-
tingit.

12. Ordinatus, qui accepit
Ordinationē dimidiatā substan-
tialiter: ut v. g. si accepit cha-
racterem ad corpus Christi ve-
rum conficiendum per traditio-
nem calicis, & postea omisit ma-
nuū impositionem, in qua datur
potestas absoluendi: tunc talis

ordinatus audiendo confessio-
nes, & absoluendo, manet irre-
gularis, quia ministrat in ordi-
ne, quem non habet. Secus dicē-
dum, si celebret Missā; quia nul-
libi est expressa talis irregulari-
tas. *10. 5. disp. 42. sec. 4. §. Superest verò.*

13. Qui nondū incepto Con-
firmationis sacramento ordina-
tus est, recipit characterem ordi-
nis, quia character Confirmationis,
non est necessarius ad va-
lore in Ordinis. Itē recipit vsum
eius sine impedimento ascendē-
di ad superiores, quia nullū in-
uenitur tale impedimentum.
tom. 5. disp. 42. sect. 3. §. Vltimo loco. &
tom. 3. disp. 38. sect. 1.

14. Qui Ordinem semel sus-
ceptū, iterū recipit, secundū ve-
riorē sententiā, non manet irre-
gularis. Sic tenent quidā & gra-
ues Doctores. Nullibi enim est
expressa in iure. Idem dicendū
de peccatore publico suscipiente
Ordines; quia crimina non ha-
bentia in iure irregularitatē an-
nexā, quādo committūtur non
inducunt illā propter solā dura-
tionem, seu impenitentiam talis
culpæ; cum propter duratio-
nē non legatur in iure imposi-
ta. Quamvis in quantum peccatū
durat ponat impedimentū
non Canonicū, sed diuinū & na-
turale, quod est minus quam vi-
regularitas; cum facilius con-
ferri possit: Secus dic si ex pecca-
to generetur aliqua infamia,
quæ est aliud caput irregulari-
tatis. *tom. 5. disput. 42. sect.*

*Scol. in 4.
d. 7. q. 5.
Vbi Palud.
Gabr. &
alij. Con.
in Clem.
Si furiosus
n. 8.*

*Maiol. lib.
4. c. 13. n.
8.*

3 §. Undecimus casus. & sequenti. & disp. 43. sect. 5 §. In quolibet, & seqq.

15. Irregularis ordinis lucipiens, non incurrit nouā irregularitatē, ita, vt dispensatio in priori non sufficiat ad vsum talis ordinis; quia nō inuenitur expressum in iure; quamuis ministraret in ordine suscepto, cum non ministraret excommunicatus, aut suspensus; quod requiritur ad irregularitatem contrahendam. tom. 5. disp. 42. sect. 3. §. Septimus casus, & sequenti.

16. Ille, qui usurpat ordinē aliquem, id est ministrando in ordine, quē non habet, incurrit irregularitatē: ita colligitur ex cap. 1. & 2. de cleric. non ord. ministr. Itē laicus usurpās quodcumque ministeriū sacrorū Ordinū excluditur omnino à clericatu, ita vt nullū, vel minimū Ordinem recipere possit: vt est communis sententia, & constat ex dicto cap. 1. de cler. non Ord. ministr. tom. 5. disp. 42. sect. 4. §. Regula igitur, & seqq. & §. Dicendum.

17. Quando in Ordine essentialiter suscepto, aliquid accidentale prætermisum est. Illud quod defuit, est caute supplendū, vt habetur in cap. 1. de sacram. non iter. Et non est vtendus ordine donec suppleatur defectus: quia non censetur absolute data potestas, & executio, donec ordinatio perfecta sit. At vero per hanc culpam, licet grauem, si ministraret ante supplementum, non incurritur irregularitas, quia

nullibi est expressa. tom. 5. disp. 42. sect. 4. §. Denique contingit.

18. Nullū ministeriū Ordinis, quod aliquo modo per laicos exerceri potest, sufficit ad irregularitatē incurrendā. Itē clericus exercens actum Ordinis, quem habet, nunquam incurrit irregularitatē, propter usurpatā potestatem; nā solum lata est in eum qui usurpat potestatem Ordinis. Item quoties aliquis exercet quemcumque Ordinem, tanquā ordinatus in eo, cum non sit, fit irregularis; secus vero est, quando solum exercet ministeriū eo modo, quo secundum consuetudinem solet per laicos exerceri, tom. 5. disp. 42. sect. 4. §. Circa alterū & sequenti. Denique per Ordinis administrationem, quantumuis illicitā, quę contra censuras non sit, nunquam incurritur irregularitas; quia talis nō inuenitur in iure expressa. Ibidem. sect. 5. §. Secunda regula.

P.

Panis.

1. **P**otentia panis vsualis, & cōmunis, quo vtuntur homines, vt sit veluti comes aliorum ciborum, & vt sit materia sacramenti Eucharistię, solum consistit in hoc, vt sit ex materia triticea, & aqua naturali, & utrūque est æque necessariū, vt

huius.

huiusmodi panis conualeſcat, alioqui enim non erit verus panis, ac vſualis, *tomo 4. diſp. 44. ſect. 2. §. Dico ergo primo.*

2 Panis ſubſtantia non manet in Euchariftia vnita hypoſtaſticè verbo diuino, eſt de fide cōſtatque ex *Conc. Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. Item ex Conc. Later & Florent, & c. ſirmier de ſum. Trinit. ex multiq; decretis, & concilijs, to. 3. diſp. 49. ſect. 2. §. Dicendum eſt primo.*

3 Panis factus ex ſola fari-
na, & aqua naturali, abſque ad-
mixtione frumenti, dicitur
azimus, id eſt infermentatus, ſeu
ſine fermento; fermentatus au-
tem dicitur ille qui eſt factus cū
admixtione furmenti, *tomo 4. q. 74. art. 4. §. quid panis azimus in comēti*

4 Nomine panis communi-
ter intelligitur panis triticeus, vt
tenet conſenſus, & traditio Ec-
cleſiæ antiquiſſima. *tomo 3 diſp. 44. ſect. 1. §. Ad argumenta.* Et ſo-
lus panis triticeus eſt panis ho-
minibus accomodatus, quanuis
nonnunquam ex ordeo, & ſimili-
bus ſi uinibus cogantur homi-
nes comedere, panis vero factus
ex ligaminibus eſt tantum pi-
nis ſecundum quid. *Ibidem §. di-
cendum vero eſt, & ſeqq.*

Papa.

1 Papa habet ſupremam
potēſtatem Eccl-eſiaſticam, & ſo-
lum poteſt inſtituere aliquid vni-
uerſam Eccl-eſiam obligās, quod
facile patebit catholico, vide *to. 3*

*diſp. 36. ſect. 2. Per totam, preci-
pue §. Solet vero vbi ſupponitur.* Item
in his quæ ſunt iuris diuini ordi-
narij non poteſt Papa diſpēſare,
niſi in his, quæ vel ab humana
voluntate pendent, vel in his in
quibus eodem diuino iure con-
ſtat datam eſſe huiusmodi pote-
ſtatem, & iuxta mēſuram, & re-
gulam ipſo iure diuino conſtitu-
tam; quæ ex vſu, & traditione
colligenda eſt, *tomo 3. diſp. 36 ſect. 2 §. Dico ſecundo.* Item non poteſt
mutare ritū ſubſtantialē ſacriſi-
cij, aut ſacramēti, vt patet. *Ibidem.*

2 Papa poteſt facultatem cō-
cedere cuiſcūque fideli confi-
tendi alteri, abſque vlla alia li-
cētia ſui Episcopī, aut parrochi, *D. Tho. 6. q. 19. c. eſt de fide, vt traditio Eccl-eſiæ ha-
bet. Item dicendum de Episco-
po reſpectu parrochi, quia ſi poſ-
ſunt Papa, aut Episcopuſ confi-
teri quēcūque ſubditū ſine li-
cētia proprij parrochi, cur nō
poterunt hanc facultatem dele-
gare, aut iurisdictionē* *to. 4. diſp. 25. ſect. 1. §. Hac tamē ſentētia.* Imo
facultas data abſolute cōſtendi
ita eſt intelligenda. ſc. non ex-
pēctata licentia inferioris parro-
chi, vt conſtat ex declaratione
22. in *Extrauag. vas electionis de hæ-
ret. & Extrauag. Benedicī 11. &
Martini 5. Ibidem §. Atque hinc col-
ligo.*

3 Papa poteſt diſpenſare cum
aliquo excommunicato, vt ſacra
contingeret, cauſa legitima in-
tercedēte, ſi autē ſine illa con-
cedat illicite diſpenſationem,

De Parasceue, & Parrocho.

tamen erit valida ratione supremæ potestatis, quam habet. Unde Papa communicando in sacris cum excommunicato illum non absolviendo, peccat mortaliter, sine legitima causa: at vero, si intercedat iusta causa, minime, quia sicut potest dispensare cum alijs: potest etiam secum, vel cum excommunicato in ordine ad ipsum Papam: huiusmodi tamen dispensatio non est in usu, quia raro occurrit huiusmodi causa. *tom. 5. disp. 6. sect. 4. §. Ex qua sit. & sequenti.*

Parasceues.

1. In die Parasceues non offertur verum Eucharistia sacrificium novæ legis, & à Christo Domino institutum. Quia in huiusmodi die recolitur realis mors Christi Domini, seu sacrificium cruentum, prout in simili die re ipsa gestum est. *tom. 3. disp. 75. sect. 4. §. In Confirmatione petitus.*

Parrochus.

1. Parrochus diebus quibus non obligatur celebrare pro Parochianis, tam ab ipsis, quam ab extraneis potest Missarum stipendia accipere; quia quoad hos dies habet suum ius integrum. Tamen non satisfacit huic obligationi offerendo Missam pro donantibus stipendium, quando simul pro populo etiam offert, quia non potest accipere duplicatum sti-

pendium integrum, pro vna Missa. *tom. 3. disput. 86. sect. 3. §. Et iuxta hanc conclusionem.*

2. Parrochus, vel Sacerdos, qui multarum Missarum stipendia congregat, & distribuit inter alios stipendiarios, potest aliquam partem sibi reservare, dummodo, stipendiario Sacerdoti det iustum stipendium in omni rigore: tunc enim illi non fit iniuria; neque ei, qui dedit stipendium, cum Missa offeratur pro illo eisdem valoris. Ratio est: quia Parrochus vel Sacerdos, qui primo accipit stipendium, statim acquirit Dominium illius sub onere dicendi Missam, quam per se, aut per alium potest implere: ergo satisfacit integrè illi oblationi, etiam id assequatur minori stipendio; quia iam non se gerit, ut purè econimus, sed ut Dominus. Tamen licet hæc in rigore sint vera. Nihilominus hæc commutatio habet speciem turpis lucri, & ideo consulenda non est, sed potius corrigenda, quoad fieri possit, quod si non possit, erit toleranda. *tom. 4. disput. 86. sect. 3. §. Hac vero occasione.*

3. Parrochialis iurisdictio non est de iure divino: quia nec sufficienti testimonio, nec ratione probari potest tale ius divinum. *tom. 4. disp. 25. sect. 1. §. Soles autem de his.*

4. Parrochus non potest prohibere suo Parrochiano, ut confiteatur religioso exposito habenti privilegium audiendi confessio-

nes à Papa, vel Episcopo, quia hæc facultas est quasi relatiua, & si vni datur ad audiendis confessiones, alteri consequenter datur ad confitendum, *tomo 4. disp. 26. sect. 1. §. Ex his inferitur.*

5 Parrochus tenetur subditis sacramentum penitentiae ministrare, non tantum quando tenentur suscipere, sed etiam alijs temporibus, si ipsi petant, quia pastor in ratione officij non tantum tenetur providere ouibus extreme indigentibus, sed etiã temporibus opportunis, nulla ex stente causa negãdi, quia tunc habet iuspetendi, non tamen semper tenetur administrare per se ipsum, si sint alij, qui possint huic muneri satisfacere, quia nõ tenetur semper per se ipsum administrare, nisi exigat subditus propter aliquam causam, vel quia non potest aliter satisfacere suæ conscientiae. Item non semper peccat mortaliter parrochus negando hoc sacramentum subdito petenti extra tempus necessitatis, nisi aliqua causa urgeat, v. g. si aliqua tentatione, aut difficultate præmittitur, vel quia longum, & difficile iter agreditur, vel quia est tempus iubilæi; extratamẽ hoc casus non peccabit negando, dummodo non sit dilatio nimia, ita ut censeat subditus priuari iure suo in re graui, *tomo 4. disputatione 32. sect. 1. §. Dicendum est ergo primo, & sequenti.*

6 Parrochus maiorem ha-

bet obligationem administrandi sacramenta tempore pestis, *vide Do. di sacramenta tempore pestis, flores in 2. quam alij sacerdotes, non solum 2. q. 26. ar. 5. quia tenetur ex iustitia, alij tantum ex charitate, sed etiam, quia p. q. 158. ad plura, & in pluribus casibus me mb. 3.* tenetur pastor, quam tenentur alij, quod est certum apud omnes, *tomo 4. disp. 44. sect. 3. §. Et in primis.* Et specialiter circa sacramentum penitentiae ministrandum etiam cum periculo vitæ, licet possit in aliquo casu excusari, v. g. si parrochus moraliter præsumpserit, ac probabiliter haberet, infirmum non habere conscientiam peccati mortalis, vel etiã esse benedictum ad mortem, & si alioqui vitæ corporalis periculum esset magnum, ac moraliter evidens. *Ibidem §. Secundo principaliter, & seq.*

7 Parrochus item tenetur absolute ministrare viaticum infirmo tempore pestis cum ordinarie periculo contagij quod in tali occasione contingi solet, *q. 185. ar. 5.* quauis in particularibus casibus possit excusari, v. g. si periculum multum augeatur, & proximi necessitas plurimum diminuat: hoc confirmat vsus Ecclesie, nam hoc omnes parrochi timorati obseruant, etiam si intelligant agros esse dispositos per sacramentũ penitentiae *tomo 4. disp. 44. sect. 3. §. Dico tertio.*

8 Parrochus item tenetur ministrare sacramentum extreme unctionis tempore pestis, si id facere possit sine morali periculo

De Paschate, & paupertate.

vita, & ad hoc periculum vitandū tenetur adhibere convenientia remedia prudētum medicorum arbitrio, vt sine illo possint hunc operi vacare, tamē absolute non tenentur illud ministrare cum morali periculo vitæ corporalis, si duo alia sacramenta, v. g. penitentia, & Eucharistia sunt suscepta, quibus subditi necessitate subuenitur, *tomo 4. disp. 44. sect. 3. §. Vltimo assero.*

Pascha.

Vide Nau
c. 2. n. 45
I Hoc nomen Pascha, licet ex vi vocis significet tantum dominicam diem Resurrectionis, tamen quoad præceptum communicandi in Paschate, intelliguntur quindecim dies à dominica palmarum, vsque ad dominicam in albis inclusivæ, vt constat ex decretis Eugen. 4. tamen si alicubi introducta esset consuetudo extendendi amplius hoc tempus, illam sufficeret observare, vt referunt mediolani consuetudine receptum esse, vt quolibet diē quadragesimali communicando impleatur hoc præceptum quod etiam patet ex consuetudine totius regni Portugallia, *tomo 3. disp. 70. sect. 2. §. Sed circa hoc.*

Paupertas.

I Quando aliquis patitur defectum paupertatis, non habens congruam sustentationē

quandiu talis defectus durat in persona laica, seu seculari, dici potest irregularitatem inducere, maxime iuxta ius novum Conc. Trid. sess. 21. cap. 2. de reformat. vbi prohibet eos ordinari, qui hunc patiuntur defectum. Idem dicendum si ad fundandum temporale titulum congruæ sustentationis contracta sunt, debita & qualia, vel maiora, quæ aliunde à creditore solui non possint, tunc enim tale debitum inducit, vel potius non aufert irregularitatē, quia talis titulus non potest reputari verus, ac legitimus cum reuera non constituat hominem extra statum paupertatis. Item si tale sit debitum, talisque persona, vt iuxta civilia iura possit propterea redigi in servitutem, vel obsequium creditoris, cum aliter non sit soluenda, vt est in Hispania, *lex 4. tit. 6. lib. 5. nouæ recopilationis*, quia tunc talis defectus reputatur moraliter quoddam servitus. Item quando tanta, & talia sunt debita, vt sine litibus, & constitutionibus expediri non possint, quia tunc reuera inciditur in defectum obligationis rationis reddenda, seu ad secularia negotia per agenda, per quæ obligationem incurritur irregularitas ex cap. vnic. de obligat. ad rationem. & dist. 54. cap. 3. quæ durat durante obligatione. Clericustamen sic ordinatus probabilius est in foro Ecclesiastico conueniendum esse. Nota denique quod quantumq; aliquis

*sumissa
verb. ratio
cinium &
irregulari
tas & verb
ordo Maior
lib. 2. c. 5.
& 11. Bernard.
dias
in pract. 6.
20.*

oneratus

oneratus debitis, si bonorū concessione faciat, reservata congrua sustentatione, iuxta *cap. Odoardus de solution.* liber manet ab irregularitate; quia inde nulla contrahitur infamia, quæ in iure consideretur. *tom. 5. disp. 51. sect. 3. §. Tertio potest. & sequentibus. & §. Secundo igitur.*

Peccatum.

1. Peccatum mortale, & gratia immediatè opponuntur naturæ suæ: quia secundum ordinariam potestatem non possunt gratia, & peccatum simul esse: ut discurrenti Theologo facile patebit. *tom. 3. disp. 7. sect. 4. §. Tertio dicendum est.*

2. Originale peccatum non remittitur sine infusione gratiæ, de lege ordinaria, quia non remittitur nisi per ueram iustificationem, cum includit privationem gratiæ, & idè non remittitur sine infusione ipsius, iuxta *Concil. Trident. sess. 6. tom. 3. disp. 10. sect. 1. §. In hac questione.* Item non remittitur sine alijs mortalibus, si adsint, ut supponit *Concil. Trid. tota sess. 6.* nulli enim remittitur peccatum originale, nisi cum diuina gratia; diuina autem gratia, nullum secum peccatum admittit, ergo remissio omnium peccatorum mortaliū, necessario coniuncta est cum remissione peccati originalis, ratione diuinæ gratiæ, & iustitiæ. *Ibidem disput. 28. sect. 1. §. Secunda*

sententia.

3. Peccatum originale, vel mortale non remittitur, nisi per aliquod sacramentum in re, vel in voto. scilicet per Baptismum, vel penitentiam: nam alia sacramenta non sunt per se instituta ad tollenda huiusmodi peccata, iuxta doctrinā *Conc. Trid. sess. 6. & 14. to. 3. disp. 28. sec. 4. §. Sed hic modus.*

4. Vnum peccatum mortale non remittitur sine alio; quia nullum remittitur sine infusione gratiæ, cui quodlibet peccatum mortale repugnat. *tom. 3. disp. 28. sec. 1. §. Secunda sententia.* Bene tamen potest peccatum mortale remitti sine venialibus, aut vnū veniale sine alijs: quia potest quis verā attritionē, vel contritionē habere de peccatis mortalibus cōplacendo in venialibus, & similiter potest vnum peccatū veniale displicere, quāuis ad hoc aliud placeat, cū ad remittendū veniale per se, non requiratur habitualis gratiæ infusio, ut patet *Ibid. sect. 3. §. Est autē differētia.*

5. Peccatum veniale non remittitur de facto sine intrinsicca mutatione peccatoris, non potest enim homo ex malo bonus, aut ex peccatores, non peccator fieri, sine aliqua sui mutatione actuali, seu habituali. Bene tamē potest de potentia Dei absoluta, quia cū peccatū veniale non relinquat propriam maculā, quæ privationem alicuius doni includat, sed solū consistit in deordinatione quadā, quæ moraliter

Cōc. Trid.

Cōc. Trid.

De Peccato.

cenſetur manere per habitudinem ad actum præcedentem; poteſt etiam Deus illam tollere per moralem condonationē abſque aliqua mutatione phſica facta in peccatore. *tom. 3. diſp. 79. ſec. 5. §. Secunda opinio.*

6. Peccatum, quod ex iuſta cauſa ex confeſſione taceretur, nō remittitur, niſi in voto alterius confeſſionis in qua eſt aperientiū, v. g. quando illud peccatū eſt oblitum, vel bona fide tacitum propter grauē cauſam, quia nunquā peccatum aliquod mortale remittitur per accidens, ſeu comitāter per aliquod ſacramētum, niſi cum ordine, ac voto alterius ſacramenti, per quod per ſe tolli poteſt. *tom. 3. diſp. 28. ſect. 4. §. Sed hic modus.*

7. Peccator occultus dicitur ille. Primo, qui vel à ſolo ſacerdote cognoscitur, vel certē ab vno, vel altero, nulla tamē infamia, vel publico rumore laborat. Secundo, eſt ille, cuius crimē certa ſcientia vni, vel alteri notū eſt, tamen apud alteros, eſt publica ſuſpicio, aut rumor, & aliqua infamia inde orta, at vero dicitur delictum occultū, ſed famoſum. Tertio, fieri poteſt, vt delictum notum, aut manuſtum ſit tribus, vel quatuor perſonis, & tunc adhuc cēſetur retinere gradum delicti occulti, vocatur autem probabile. Quarto, eſt peccatum publicum euidentia facti pluribus nota, ſc. decem hominibus, ſecundum quosdā, ſecū-

dum vero alios, ſex. Et ſecundū Sotum relinquitur prudentiæ Confeſſoris. At vero D. Thom. ſolum illud dicitur delictū publicum abſolutē, quod nulla tergiverſatione celari poteſt, *ex cap. Quæſitum, & cap. Tua nos. de cohab. Cleric. & mulier.* Denique dicitur aliquod notorium euidentia iuris, quando iuridicē aliquis conuinctus eſt de crimine, per propriam confeſſionem, vel per ſententiam, & declarationem iudicis. *tom. 3. diſp. 67. ſect. 5. §. Hac materia.*

8. In omni peccato; quatenus eſt contra Deum, inuenitur propria quædam ratio iniuriæ, alterius rationis quam ſit omnis iniuria humana, ſicut ius diuinum altius, & excellentius eſt. Cōfirmaturq; ex cōmuni modo loquendi ſcripturæ, quæ frequēter vocat peccatū, iniuriā, & offenſionē Dei. *tom. 4. diſp. 2. ſect. 3. §. Reſpondetur in omni.* quod præcipuē intelligitur de peccato mortali. *Ibidem. diſp. 15. ſect. 2. §. Tercio intelligitur.*

9. Ratione naturali cognoscitur Deū peccatis noſtris offendi, vt probabilius videtur noſtro Doct. quatenus eſt Author, gubernator, & finis naturæ. Ratio eſt: quia diuina providentia lumine naturali cognoscitur, & conſequenter Deum eſſe vniuerſalē gubernatorē, legiſſatorē, & eſſe finē vltimū naturalē hominis ſupra omnia diligendū, in cuius conſequentione naturalis homi-

Vega li. 13 in Triden. c. 25. Tert. lib. de pænit. c. 5.

*Vide Adri-
an. q. pe.
nult. de
Euch. cum
Panorm.
& alijs.
Sylu. verb.
Notorius.
§ 4. Non.
c. 25. n. 73.*

nis beatitudo cōsistit: ex quo colligitur Deū offendi peccatis hominū, vel quia eius præceptū, & obedientia contēnitur, vel quia in ratione finis vltimi aliquid ei præfertur. *tom. 4. disp. 3. sect. 7. §. At verò si loquamur.*

10. Malum culpæ seu peccati de se est detestabilius malo pænæ. Ratio est: quia malū culpæ, est malum simpliciter, malū vero pænæ secundum quid: nam illud repugnat Deo secundum se, & rectæ rationi, hoc vero per se non est contra rectam rationem: estque solum in commo- dum ipsi homini. *tom. 4. disp. 3. sect. 9. §. Deinde sumo. & seqq.*

11. Peccatū nō est illigibile ad euitandam æternam pænā: quia nec lex se potest esse mediū proportionatum ad illum finē, nec Deus potest, vt medium illud constituere, aut ordinare. Nam manifestè repugnat Diuina sapientiæ, & bonitati, *tom. 4. disp. 3. sect. 9. §. Dices, imprudentem.*

12. Peccatum quo grauius, eo est detestabilius, atque ita est magis detestandum per veram penitentiam. Ratio est, quia peccatum est detestabile, ergo quo fuerit grauius malum in suo ordine, eo erit detestabilius per actum, qui fregit malum illius ordinis, *tom. 4. disp. 3. sect. 10. §. Nihilominus communis. & §. Nihilominus apretiatine.*

10. Potest consuli peccatū leuius, vt vitetur grauius, quia

tale consilium supponit in alio definitum affectum ad grauius peccatum, & ita non est de malo, vt malum est, sed vt minus est, & ex suppositione, quod non possit totum vitare. At vero non potest fieri, nec eligi; quia eligens semper habet in potestate sua vtrumque vitare, & ideo in faciente, & eligente nunquam potest ille actus esse bonus. *tom. 4. disp. 3. sect. 10. §. Ad rationem autē. Potest tamen permitti extrinsece, v. g. à gubernatore, vel Republica: quia tunc ipse non vult peccatum, sed permissionem leuioris peccati, ad euitandum maius, quæ permissio non est intrinsecè mala. Sic enim Respublica permittit meretrices, ad euitandum maiora peccata. Ibidem §. Sed dicet tandem.*

14. Propriū peccatū quodcūque apretiatius semper est magis detestandū, etiam si leuius sit, quā alienū, vt docent cōmuniter Theologi in 4. dist. in c. 17. Vnde potius est permittendum grauius peccatum alienū, quā propriū leuius committendum: quia permittere peccatū per se nō est malū, sed potest esse bonū: cōmittere autē peccatū, semper est malū, & fugiendū. *tom. 4. disp. 3. sect. 10. §. Nihilominus dicendum est. & seqq.*

15. Peccatū alienū si ad me comparatur ratione est æquus, id est, vt à me aliquo modo efficiendum plus est à me detestandum, quam quodlibet malū propriū,

Palud. in 4. d. 17. q. 1. ar. 5. Sol. q. 2. ar. 4. & alij.

De Peccato:

prium, quod culpam non includat, quia tunc iam non est tantum peccatum alienum, sed proprium. Idem si praecluse confideretur peccatum alienum in ratione obiecti amabilis, vel detestabilis, quia malum pænæ etiā proprium amari potest honeste, saltem complacendo in illo, malum vero culpe etiā alienū nullo modo potest complacere honeste. At vero si consideretur tantum, vt permittendum, tunc iam melius est admittere in me malum pænæ, quam permittere peccatum in alio, quia id est magis consentaneum ordini charitatis, tum Dei, tum etiā proximi sub certa lege, ac mensura, non enim teneor cum magno discrimine proprio, culpam alienam impedire, cum sit culpa illi voluntaria, vide plura in D. Thom. 2. 2. q. 26. & 32. tomo 4. disputat. 3. sectione 10. §. Tandem vero.

16 Peccatum habituale nō D. Thom. est solum gratiæ carentia nude sumpta Ratio est: quia privatio gratiæ per se, & absolute sumpta, potest fieri à Deo, & vt sic, & Cōrado. non est peccatum, nec macula peccati, nam etiā non præcedente peccato fieri potest, tomo 4. disputat. 9. sect. 3. §. Ad fundamentum.

17 Transacto actu peccati homo non dominatur peccator ob peccatum non retractum, sed ob peccatum non remissum, quia tantum per remissionem

peccati, iam non est moraliter præses, sed omnino præteritum, & tunc non dominabit esse peccatorem, sed peccauisse, tomo 4. disp. 9. sect. 4. §. Sed, instabit aliquis.

18 Esse in peccato, & esse reum æterna pænna sunt res moraliter diuersæ. Ratio est: quia macula peccati pertinet ad ordinem mali culpæ, & constituit hominem moraliter deformē, & inimicum Deo, debitum autem pænæ pertinet ad ordinem mali pænæ, vnde per se sumptū non constituat hominem peccatorem, & ideo non sunt omnino idem, tomo 4. disp. 10. sect. 2. §. Hoc vtro fundamentum.

19 Priuatio gratiæ potest in homine manere non habens rationē culpæ, quod patet, si prior culpa actualis perfecte retractata est per detestationem eius Deo acceptam, & sufficientem secundum eius ordinationem; tunc enim licet ipse Deus, non restitueret gratiam habitualement, carentia eius hic, & nunc, non esset homini voluntaria, nec actu, nec habitu, & ideo non haberet rationem culpæ in illo, & ideo stare posset remissio culpæ cum tali carentia gratiæ; at vero tunc vere dici potest talem hominem ex tunc non carere gratia propter peccatum præcedens, sed ex libera Dei volūrate, sicut v. g. si Deus iustificaret hominē à peccato per infusionē gratiæ, & postea illū priuaret gratia sola

sola sua voluntate, illa priuatio non esset culpa, nec esset propter priorem culpam iam remissam, sed quia Deus ita vult, & sic de cæteris casibus similibus dicendum, *tomo 4. disputat. 9. sect. 3. §.* Hoc ergo supposito & sequentibus.

20 Peccatum habituale non consistit in imputatione, seu nõ remissione diuina. At vero Deus non remittere est conditio necessaria, vt peccatum præteritum habitualiter maneat, & constituat peccatorem, ipsum vero nõ consistit in remissione diuina, vel in imputatione, non enim ideo est peccatum, quia imputatur, sed imputatur potius, quia peccatum est, *tomo 4. disp. 9. sect. 4. §.* Neque hinc sequitur.

21 Peccatum habituale non conseruatur à Deo, quia sicut iñ fit ab illo, ita ab illo non conseruatur proprie per se loquendo, existeretamen morali modo dicitur, aut per relationem rationis, aut per virtutalem præsentiam, vel alio simili modo, qui necessario reducitur ad moralitatem quandam, quæ durat, & denominat hominem auersum à Deo, & reuera facit illum dignum odio, & inimicitia Dei quã diu modo aliquo sufficiente nõ deletur, videtur autem modus sufficiens de potentia absoluta Dei, quod tollitur per remissionem Dei, nam sicut illa moralis est, ita etiam morali modo, & per moralem actionem tolli-

tur, *tomo 4. disp. 9. sect. 4. §.* Peccatum ergo.

22 Peccatum publicum est illud, quod in oppido, vel in vicinio, collegio, vel communitate aliqua omnibus notum est, vel publice difamatum, vnde licet sit notum aliquibus, potest dici occultum, quandiu peccator nõ laborat publica infamia, item quando peccatum est alicubi publicum, at vero in loco vbi petitur absolutio est occultum, reputatur vt publicum, secum dum opinionem nostram Doctoris, vt negetur absolutio, nã quoad alicubi publicum est, simpliciter est publicum, & non occultum, & quod in alio loco est publicum facile defertur ad alia loca, *tomo 4. disp. 30 sect. 2. §.* Circa delegationem.

23 In quolibet peccato mortali est malitia contra charitatẽ Dei, non tamen distincta ab iniuria Dei, nisi, vel directe intendatur, vel peccatum tempore, quo charitas obligat committatur: quia illa circumstantia non est generalis, sed valde specialis, & habet propriam, ac specialem deformitatem, neque est specialis malitia contra propriam charitatem, nisi peccatum tempore, quo obligat specialiter præceptum charitatis propriæ committatur, quia illa iam non est generalis circumstantia, sed specialis addens peculiarem malitiam, *tomo 4. disp. 15. sect. 2. §.* Tertio colligitur, & seqq.

24 peccatum

D. Thom.
in 1. 2. q.
86. Magist.
in 4. dist.
18.

Nau. c. 27
n. 254. &
255. j

De Peccato.

Aug. lib. de
corred. &
grat. c. 12.
& 1. retr
ationum
c. 19.

24. Peccatum ad mortem dicitur illud, quod est finalis impenitentia, relictis alijs expositionibus. Ratio est: quia in morte consummatur, & ad mortem ducit eternam, unde optime dicitur quod pro huiusmodi peccatore non sit orandum, quia iam est extra statum salutis, *tomo 4. disp. 8. sect. 1. §. Ultimo vero addo.*

25 Non solum illa impenitentia, quæ est per directum propositum non petendi, numeratur inter species peccati contra Spiritum sanctum, sed etiam illa quæ est per indirectum voluntarium, addit enim specialem malitiam, quia addit voluntariam omissionem speciali præcepto repugnantem, *tomo 4. disp. 15. sect. 2. §. Tertia igitur.*

26 Sequens peccatum aggrauatur ex remissione præcedentis, propter ingratitudinem venientem cum prioris beneficii; habet enim quædam deformitatem offensio circa benefactorem, & præsertim erga eum, qui tam facile se exhibuit in remittendis prioribus iniurijs, *tomo 4. disp. 13. sect. 3. §. Omnes Theologi.* Non tamen aggrauatur æqualiter moraliter loquendo omnibus præcedentibus culpis, quia præcedentia possunt esse peccata grauissima, nec talis granitas addit malitiam specie distinctam, sed solum est occasio, ut propria malitia peccati grauior sit: quia hæc circumstantia ingratitudinis, secundum co-

mune rationem suam generalis est omnibus peccatis, cum nemo sit, qui non obligetur Deo, ut benefactori. *Ibidem §. In prædicta vero.* Unde non est necessitalem circumstantiam in confessione aperire, etiam si peccata antea remissa fuerint grauissima, quia nec mutat speciem, nec notabiliter aggrauat. *Ibidem §. Ex quo fit.*

27 Per peccatum veniale prius remissum non aggrauantur subsequenter, si sunt facta, sine plena deliberatione, nam cum illa quodammodo naturalia sint non potest aliquis existimari in gratus ratione illorum, sed quando fuit cum plena deliberatione aggruari possunt ex illa circumstantia, quia licet non sit perfecta iniuria, est tamen aliquis offensio Dei; unde si plene voluntaria sit, ex hac parte repugnat gratitudini Deo debitæ, *tomo 4. disputat. 13. sectione 3. §. Tercio observandum.*

28 Quando circumstantia peccati est contra virtutem, quæ per se requirit medium in ipsa actione exteriori, seu imperata, tunc regulariter sufficit voluntarium indirectum ad dandam speciem peccati, quia ad communem rationem mali moralis, siue peccati hoc voluntarium sufficit, quando vero circumstantia exterioris actus (sub quo semper includo omnem actum imperatum) est contra virtutem, quæ per se primo consumatur in interiori actu

D. Thom.
in 4. dist.
2.

actū non dat speciem, nisi sit specialiter contenta, aut nisi specialis aliqua obligatio ex tali virtute occurrat ad illū vitandum, vel ad oppositū actū efficiendum, nam cum talis virtus per se primō consummatur in interiori actū regulariter, & propter solum modū generalem operandi non requirit specialem rectitudinem in exterioribus actibus, *tomo 4. disputatione 13. sectione 3. §. Responditur nihilominus.*

29 Circumstantiæ peccatorum sunt septem, vel octo. scilicet quis quid vel circa quid, quomodo, cur, quibus auxilijs, ubi, & quando. Per particulam, quis, denotantur conditio, vel qualitas personæ peccantis, v. g. si sit sacerdos, aut de iust. lib. 2. habens votum castitatis, aut nō, de iust. q. quid denotat materiam peccati, 4. ar. 4. cap. quoad eius conditiones, v. g. alma p. 1. quantitas furti, aut nocimenti, §. 5. n. 3. vel si furtū est rei sacræ. Particula, Circa quid, quæ reducitur ad quid, proprie indicat personam circa quam peccatur, v. g. si per cūsi hominem clericum, aut laicū. Tertia circumstantia, propter quid significat finem, vel propter quē peccatur, sed finis non est circumstantia, nisi quando est extrinsecus, nam quando est intrinsecus, est potius obiectum. Quarta circumstantia est quomodo, quæ est intelligenda de modo accidentali scilicet qua intentione, vel si ignorantia, passione, malitia, vel contemptu, aut consuetudine. Quinta circumstantia est,

quibus auxilijs, hæc autem auxilia vocantur instrumenta, seu causa peccati, quæ possunt esse, vel alij homines, vel quælibet alia res. Sexta cuius sensus est per se prohibitus circumstantia est, ubi, designat locum, scilicet si fuit peccatum factum in loco publico, sacro, &c. Ultima circumstantia est, quando, quæ denotat tempus, v. g. si erat præscriptum speciali præcepto, vel duplici, &c. *tomo 4. disp. 22. sect. 4. Per totam.*

30 Viri peccantes non tenentur confiteri an fuerint virgines nec ne. Item si fæmina quæ confitetur ipsum carnis internum, vel externum, non declarat an esset virgo, necne, non oportet hoc ab illa interrogari. Item ipsa fæmina potest tota conscientia illam circumstantiam omittere formando iudicium practicum non esse illam de necessitate confessionis, maxime quando illa circumstantia, non ut aggrauans, sed potius ut minuens confitenda sit declarando non esse virginē, durissimum est enim hoc onus imponere omnibus fæminis semel corruptis quoties secundū, vel terciū confitentur. Ipsa autē fæmina quādo libā virginitatē perdidit, securius facit hāc circumstantiā in confessione declarando, tunc quia probabilissimum est circumstantiam illam mutare speciem, tum etiam quia saltem aggrauat, & potest esse valde conueniens ad consiliū, & ad medicā-

Sylu. con-
fes. 1. q. 30
Sot. lib. 2.
de iust. q.
4. ar. 4. cap.
alma p. 1.
§. 5. n. 3.

Acosel in
sum. c. 20.
n. 71. cum
alijs.

nam recipiendam propter multa incommoda inde reluctantia, *tom. 4. disp. 22. sect. 4. §. Specialiter autem & seqq.*

31 Deslorans virginem moraliter obligatur ad circumstantiam hanc aperiendam, quia ad minimum notabiliter aggrauat, dicit autem *Moraliter*, quia si penitenti certo constat, nec rapuisse, nec decessisse nullo modo virginem, sed illam mere libere concessisse, posset illam circumstantiam subtercere cōformando alijs probabilibus opinionibus, *tom. 4. disp. 22. sect. 4. §. Quibus omnibus.*

32 Commitens peccatum incestus. scilicet cum consanguinea, vel affine, saltem quoad lineam tenetur aperire circumstantiam; an scilicet fuerit cum consanguinea in linea recta, vel transversali, & in illis quoad gradum saltem primum, nam de exteris gradibus maior est dubitatio; probabilius tamen est etiā ceteros gradus esse explicandos, saltem iuxta numerum ab Ecclesia specialiter prohibitum, quia multum variat iudicium; *tom. 4. disp. 22. sect. 4. §. Ad hanc etiam.*

33 Peccata mera interna eiusdem speciei non multiplicantur numero in eadem persona simul, vel quia duo accidentia, seu actus solo numero distincti non multiplicantur simul in respons. 1. eodem subiecto, nec efficienter simul ab eadem potentia circa idem obiectum, vel quia si

potentia tendit simul in plurā obiecta materialiter distincta, non tendit in illa per modum pluriū, sed per modum vnius multitudinis, & ideo vno actu tendit, *tom. 4. disp. 22. sect. 5. §. Circa peccata mera.*

34 Quandiu voluntas durat in vno actu peccaminoso, vnū tantum peccatum est, quia etiā dixit Aristoteles de motu non multiplicari numero, nisi interrumpatur, quod multo magis est verum de interiori actu voluntatis, *tom. 4. disp. 22. sect. 5. §. Secundo est certum.*

35 Peccata interna possunt multiplicari per interruptionem vnius actus, & successiuā effractionem alterius, & non aliter in eadem persona, & circa idem obiectum, constat enim hanc multiplicationem posse aliquo modo fieri, non potest autem fieri simul, nec quandiu perseverat idem actus: ergo necesse est, vt sit per interruptionem, seu multiplicationem actuum successiuam, quæ interruptio regulariter fit, per interruptionem alicuius temporis in quo cessatur ab actu saltem in tali specie, & hæc est propria interruptio. *tom. 4. disputat. 22. sect. 5. §. Ex quibus concluditur, & seqq.*

36 Peccata externa quæ prodeunt in actionem exteriorem, quando omnino interrumpuntur, ita vt prius cessetur à toto actu, tam externo quam interno,

Vide Caiet. 22. q. 15. art. 6. to. 1. opusc. tract. 1. vlt. respons. 1. Nau. sc. 7. n. 4.

no, & postea alius si milis committatur, tunc multiplicatur, quia tunc nihil manet in quo continentur, & vniuntur, & non sufficit, vt multiplicentur, quando in interiori actu continentur si voluntas interior cesset, & repetatur, quia iam habent illæ voluntates, in quo vniuntur, *tomo 4. disp. 22. sect. 5. §. Secundo loco dicendum, & seqq.*

37 Quando singuli actus externi in se consummati sunt, etiam si vnum post aliud immediate sequatur, & vnum sit medium ad aliud, plura efficiunt peccata, v. g. si post vnam fornicationem sequatur immediate alia, quia inter vnam, & aliam non datur illa subordinatio, & moralis compositio, quia vna ad aliam non ordinatur, nec vna est pars alterius, *tomo 4. disp. 22. sect. 5. §. Atque hinc facile, & seqq.*

38 Actus impudici, qui post copulam sequuntur sunt confitendi, quia neque sunt partes prioris actus consummati, nec ex natura rei ex illo sequuntur: secus vero dicendum de actibus præcedentibus copulam, quia sunt quasi partes copulæ consummandæ, & ad illam per se ordinantur, *tomo 4. disp. 22. sect. 5. §. Et ideo non mihi.*

39 Delectari, aut se laudari de peccato præterito, & homicidio, aut copula cum noua complacentia, etiam si fiat quasi in fraganti delicto est peccatum

numero distinctum; quia illi actus sunt omnino distincti à præcedenti peccato, nunquam ad illud ordinantur, nec sunt partes eius. *tomo 4. disp. 22. sect. 5. §. unde multo magis.*

40 Peccatum non restituendi, vel retinendi rem alienam per aliquod tempus potest intra illud multiplicari. 1. per interruptionem, & iterationem internarum voluntatum non restituendi, 2. per externum vsum rei restitutioni obnoxium, repugnantem restitutioni, seu dominio alterius, vnde quoties isti actus multiplicantur, etiam, & peccata. 3. quando per aliquod tempus cessat debitum restituendi, vel intercedit excusatio sufficiens, & postea iterum urget obligatio, nam quot erunt huiusmodi vicissitudines, tot, vt minimum erunt peccata, si temporibus debitis omittatur restitutio, in quo etiam est necessarium, vt voluntas non restituendi tempore debito multiplicetur, *tomo 4. disp. 22. sect. 5. §. Quo circa peccatum.*

41 In vno actu licet terminetur ad plures personas, v. g. Vide D. si quis velit vno actu interficere *Th. 1. 2. tres homines. &c.* est vna tantum q. 80. art. malitia, vt iudicat probabiliter 11. noster Doctor, quod patet à contrario, quia si bona voluntas dandi elemosynam decem hominibus non habet plures bonitates; ergo neque è contrario voluntas interficiendi illos habet plures

De Peccato.

plures malitias: patet consequē-
tia, quia priuatio est proportio-
nata habitui, & ideo si habitus
est vnus, etiam priuatio eius v-
na est, malitia autem est priua-
tio debite bonitatis, ergo, *tomo. 4. disp. 22. sect. 5. §. Tertia dicendum est. & seqq.* Est tamen illa circum-
stantia confitenda, licet non de-
tur plures malitiæ in vno actu
terminato ad plures personas, v.
g. si quis habeat desiderium occi-
dendi multitudinem hominum,
quorum numerum ignorat, vel
si tentet comburere domum cū
tota sua familia, quantuncumq;
illa sit, debet explicare grauita-
tem obiecti eius, multo magis
quam in voluntate occidendi
tres homines, quia hoc non pen-
det ex distinctione numerica
maliciarum, *tomo 4. disp. 22. sect. 5. §. Atque ita fit.*

42 In lege gratiæ necessaria
est recognitio peccati, non pro-
pter contritionem, sed propter
confessionem, nam si quis, vel
prius concipiat vniuersalem do-
lorem perfectum de omnibus
peccatis, & postea ea recogitet
sine nouo dolore, vt postea de
omnibus confusse doleat, id satis
est, ergo signum est illam reco-
gitationem per se propter con-
fessionem postulari, *tomo 4. disp. 4. sect. 6. §. Denique quod notandum est.*

43 Ex peccato veniali actu
commisso, & transacto, non so-
lum manet reatus pænæ, quæ est
dignus, sed etiam moralis culpa,

& macula proportionata, nam
qui venialiter peccauit ex vi il-
lius actus non retractati, nec re-
missi, manere dicitur in statu ta-
lis peccati, & denominari suo
modo peccator, ergo signum est
non tantum manere delictum
pænæ, sed aliquo modo maculā
culpæ, *tomo 4. disp. 11. sect. 1. §. Dico ergo primo. & disp. 50. sect. 1. §. Nihilominus conclusio.*

44 Peccatum veniale remit-
ti, non est formaliter remitti pæ-
nam, sed maculam moralem, *Ledesma*
quam relinquit, quia culpa, &
reatus pænæ moraliter distincta
sunt, ergo formaliter, ac proprie
loquendo, remissio culpæ non
est ablatio pænæ, *tom. 4. disp. 11. sect. 1. §. Dico secundo.* Item macula
moralis manens ex peccato ve-
niale remittitur, quando pecca-
tum veniale remittitur, & non
tantum pænæ reatus: nam si sola
pænæ assumptio sufficeret, vt
colleretur veniale peccatum se-
queretur posse veniale peccatū
prius commissum tolli, etiam si
homo habeat propositum aliud
simile commitendi, quod ab-
surdissimum est. *Ibidem §. Vnde sumi potest.*

45 Potest, vt probabilius
iudicat noster Doctor, existens
in peccato originali, prius ve-
nialiter, quam mortaliter pecca-
re, quæ sententia est communior
Theolog. *tomo 4. disp. 11. sect. 2. §. Propter quæ. & alia multa.* Item
peccatum veniale cum mortali
coniunctum post hanc vitam
ponitur

*D. Thom.
1. 2. q. 89.
ar. 1. cum
alijs,*

*Ledesma
q. 28. ar. 1.
Cordub. lib.
5. q. 8. &
11. cū alijs*

*Palud in 4.
dist. 16. q.
1. ar. 1. n.
22. & 23.*

punitur aeterna pena: quia licet ex se nō sit illa dignū, meretur tamen puniri, quādiā ablatū non fuerit, & idēdō li ex accidenti cōtingat nunquā auferri, ex eodē accidenti eueniet, vt pēna eius nunquā finiatur. Vnde illa cōiunctio cū peccato mortali formaliter loquendo nō facit illud pēna aeterna, sed est illa occasio impediens personā, se cōstituēs in statu à quo non possit à se expellere culpā veniālē, ex quo fit vt pēna semper duret. *tom. 4. disp. 11. sect. 2. §. Ad difficultatem ergo.*

46. Decedens cum peccato veniali, cū solo originali fortasse detinebitur perpetuo in illo loco subterraneo, qui est limbus puerorū, & ibi aliquā tristitiā patietur: nā cū hęc sit perpetua, tū ratione adiuncti, debet dari cū proportionē ad illud peccatū cui adiungitur: & si hoc tibi non satisfaciāt, quia incertū est, dici potest ad prouidētiā Dei pertinere, vt non permittat aliquē in eo statu discedere. *to. 4. disp. 11. sect. 2. §. alia responsio, & sequenti.*

47. Peccatū ex se veniale, ob periculū in quo cōstituit hominē potest esse mortale: nā in mortalibus eiusdē malitiā est constitutere se in morali periculo, & proximo cōmittēdi aliquod crimen, & cōmittere illud. Itē ratio: scandali, nā & actus de se bonus, potest fieri peccatū mortale ratione scandali. Itē admonitione iudicis ex accidente potest fieri peccatū veniale, mor-

tale: quia fortasse antē monitionē existimabatur materia leuis bona fide & absque culpa, quā post monitionē non poterit cū eadem tuta conscientia talis reputari, quia vbi eūdem non constat oppositū, semper est obediendū superiori, & pro illo præsumentū. *tom. 5. disp. 18. sec. 3. §. Verūamen circa, & sequenti. Et §. An vero & sequenti.*

48. Nō quoduis peccatū capitale inducit irregularitātē: quia hoc non sufficit ad illā contrahendā, nisi ius exprimat. Nec cōtrahitur per frequentiā, aut consuetudinē alienus peccati mortalis, quia vbi peccatū semel cōmissū nō habet in iure irregularitātē adiunctā, propter solā frequentiā, aut consuetudinē, nō adiungitur illi, quia oportet esse expressum in iure, quod non sit. *tom. 5. disp. 43. sec. 5. §. In quolibet crimine. & §. Tertia regula.*

Pensio.

1. Nunquam est licitum dare pensionem Ecclesiasticā excommunicato, cuiuscunque generis illa sit, & à fortiori, neque est illi licitum eam recipere. Probatur ratione textus in cap. Postulastis de Clerico excom. Si enim cū excommunicato communicari non debet, sed assignatio pensionis Ecclesiasticæ est quādam communicatio Ecclesiastica, in ó & spiritualis dici potest: ergo nō est licitū talis com-

Cap. Postulastis.

Cap. Exceptionem.

T t municatio.

De Perseuerantia, & Persona Diuina.

municatio. Imo excommunicatus non potest exigere pensionē iure, quia repelli potest, si exceptio excommunicationis opponatur iuxta cap. Exceptionem. de exception. tom. 5. disput. 13. sect. 1. §. Dico primo, nunquam.

Perseuerantia.

1. Donum perseuerantiæ ad consequendam gloriam non est necessarium, ne vnquam homo, cui datur, peccet mortaliter post baptismum, aut pœnitentiam semel susceptam; quia potest sapius cadere, & resurgere, & tandem saluari; at vero ad vitā æternam necessarium est, vt homo perueniat ad finem vitæ in aliqua gratia, atque adeo vt aliquam primam gratiam in hac vita receptam, vique ad exitum ex hac vita retineat, & conseruet; quod si sit per longum tempus necessarium est singulare donum gratiæ excitantis, & adiuuantis, vt homo ita perseueret; si vero sit per breue tempus, includens tamen terminū viæ, sufficit tale genus auxilij, quod datur homini, vt conuertatur, & moriatur in gratia, vt supponitur ex materia de gratia, & prædestinatione. tom. 3. disput. 40. sect. 2. §. Vnde argumentor secundo.

2. Non oportuit hoc donū perseuerantiæ esse effectum aliquis sacramenti ex opere operato, vel quia semper pendet ex

futuro vsu liberi arbitrij, vt quidam dicunt, vel quod verius existimat Doctor, quia pendet ex diuina electione, quæ non est eiusdem modi in omnibus, neque habet eosdem effectus producentes ad gloriam, etiam si effectus sacramenti, & dispositio recipientis æqualis sit. Vnde infertur nullam humanam dispositionem antecedentem sufficere ad obtinendum ex iustitia, vel infallibiliter perseuerantiæ donum. tom. 3. disp. 40. sect. 2. §. Secundo explicatur. & §. Responderi potest.

Persona diuina.

1. Pater, & Spiritus sanctus sunt in Eucharistia per concomitantiam mediatam; quia quāuis vnio hypostatica nullo modo terminata sit ad Patrem, vel Spiritum sanctum, nihilominus ratione illius effectum est, vt Pater, & Spiritus sanctus, speciali modo, ac titulo sint in Christi humanitate; vel, quia in ea singulariter operantur; vel quia necessario ibi adsunt, vbi adest diuinitas; cum ergo præsens concomitantia tota fundetur in hypostatica vnione prædicto modo, & ratione extendi potest ad has personas, & nulla alia via; sed non sicut Verbum, nam Verbum est immediatè tanquam proprium suppositum humanitatis; Diuinitas vero secundum rationem, quidem mediatè, secundum rem autem immediatè, quia est idem cum Verbo, &

in illo, verè est humanitati vni-
ta. tom. 3. disp. 51. sect. 6. §. Quarto,
& ultimo.

Pena.

1. Deus potuit pñam pro peccatis debitam, ita taxare, vt vel in purgatorio vel in hac vita, vel per propria opera, vel per amicos soluentur, quod est certissimum, cum nulla possit ostendi repugnantia, & ita de facto fuit, quod nulla ratione probari potest, cum pendeat ex voluntate Dei: sufficit tamen communis consensus, & antiqua traditio Ecclesiæ, tom. 4. disp. 48. sect. 2. §. Dicendum igitur est, & sequenti. Non obstante, quod debitum personale sit, quia non est ita personale, vt necessario sit soluendum, per actionem solum talis personæ, non enim repugnat legi iustitiæ pñam vnus pro altero oblatam, in recompensationem delicti illius acceptari. Ibidem. §. Ad fundamentum ergo.

2. Per subsequens peccatum omnino simile, & æquale peccato remisso, materialiter eadē pñam sensus reddit, & in specie, & in gradu. Et si illa peccata sint simili specie eadem proportionem redibit pñam eadem. At vero si sint etiam specie dissimilia, fortasse quantum ad aliquam afflictionem priori peccato proportionatam specialiter, non respondebit, ea-

dem pñam etiā in specie, sed alia loco illius accommodata subsequenti culpæ, quorum omnium vnica est ratio. Quia pñam debet esse proportionata culpæ: & quia iā non punitur culpa prior, quæ remissa fuit, sed tantum posterior, quæ semper permanet, cuique pñam est accommodata. tom. 4. disp. 13. sect. 2. §. Secundo quod attinet, & seqq.

3. Malum æternæ pñæ est eligibilius malo culpæ, etiam minimo. Ratio est: quia culpa est contra Deum, & pñam tantum nocet homini, & sic homo potius debet eligere quodlibet detrimentum proprium, quam quælibet iniuria, vel offensa Dei. tom. 4. disp. 3. sect. 9. §. Et quidem illud prius.

4. Deus potest obligare aliquem sub culpa ad eligendū æternam pñam; quia habet supremum dominum in homine, non tamen sub ratione pñæ; quia hoc esset obligare illum ad volendā culpam, seu quod idem est, aduolendum se ipsum reddere dignum pñam, quod inuoluit contradictionem, nisi iam supponatur culpa in homine. tom. 4. disp. 3. sect. 9. §. Dices, imprudentem.

5. Pñam æterna, vt nunc patiuntur damnati, nec de potentia absoluta potest infligi, cui culpa est remissa; quia illa pñam talis modi, & generis est, vt intrinsece supponat peruersam voluntatem, & inimicitiam inter

eū, qui eā patitur, & auctore eius, quā nō potest habere volūtas ordinata, & peccato carens. Potest tamē qualibet alia pēna aeterna de potētia absoluta, tunc enim nō datur repugnantia, quia culpa semel exiēs, etiā iā remissa, potest relinquere sufficientē rationē pēnæ proportionatæ, & quæ existentiā culpæ non requirat, si ut inter homines post remissam culpam, habet pēna suū locum. *tom. 4. disp. 10. sect. 2. §. Hac disputatio, & sequenti.*

6. Pēna damnatorū habet intrinsecā repugnantia cū gratia iustificationis, quæ nunc conceditur in remissionē peccatorū: quia gratia natura sua reddit hominē acceptabilē ad vitā æternam, & illa dignum. Item, quia nulla pēna æternā potest esse cū vitā æterna simul. *tom. 4. disp. 13. sect. 2. §. Dico ergo.*

7. Post remissam culpā per penitentia sepe manet reatus pēnæ temporalis. Est fundamentū si lei tractatū communiter à Doctoribus in materia de indulgentijs, & suffragijs. *tom. 4. disp. 49. sect. 1. §. Sensus huius.*

8. Penatēporalis, quæ post remissam culpam manet, non semper est æqualis, etiā pro eisdem peccatis, sed maior aut minor, iuxta proportionem contritionis. Potest enim talis, ac tanta esse contritio, ut omnem penam temporalem remittat. Ratio est, quia debita proportio iustitiæ hoc postulat & confir.

mat Concil. Trident. dicens infusionem gratiæ maiorem esse in eo, qui melius disponitur. *tom. 4. disp. 10. sect. 3. §. Secunda propositio, & sequenti.*

9. Reatus pēnæ temporalis manens remissa culpa, non est rationes solius conversionis ad creaturam, sed maximē aversionis à Deo. Modus loquendi Sanctorum hoc probat. Nam potissimum dicunt satisfacere iustos etiā post remissam culpam pro offensa, quam in Deū commiserunt; satisfaciunt autē pro pēna relicta: ergo illa maximē debetur propter aversionem à Deo. *tom. 4. disp. 10. sect. 3. §. In hoc vero modo.*

10. Pēna temporalis relicta post remissam culpā, post pri- *Cōc. Triē.* mum penitentia actū, potest tolli per subsequentes actus penitentia. Est de fide definitum in *Conc. Triē. sess. 6. cap. 14. & 30 & sess. 4. cap. 2. & 8. & Can. 12. 13. & 14. to 4. disp. 10. sec. 3. §. Tertia propositio.*

11. Secunda contritio non semper tollit omnem penam *Vide D. Thō. in 4. d. 14. q. 2. ar. 1. q. 2. Durand. d. 17 q. 3. ad 1. Medina tract. 3. q. 4.* temporalem ex priorī relicta. Ratio est: quia remissio pēnæ temporalis, fit secundum iustitiæ æquitatem, & propterea nō qualibet contritio sufficit, etiā informata gratia ad totam penā tollendā. *tom. 4. disput. 10. sect. 3. §. Sed tunc oritur, & sequenti.*

12. Penatēporalis relicta post culpam remissam, per subsequentem mortale nō remissā, sit æterna. Ratio est: quia ho-

mo peccando se constituit in eo statu, in quo non potest satisfacere, nec satis pati, & inde sequitur, ut dum ille status durat, duret etiam pœna. *tom. 4. disp. 13. sect. 2. §. Ratio tamen.*

13. Debitum pœnæ temporalis per proprium reatum non contrahitur, nisi per culpam propriam; quia per solam voluntatem propriam committi potest, eo quod sit deuiatio à rectitudine. Solutio autem pœnæ potest alio fieri, & alteri prodesse, quia quatenus alio fit, seu offertur, bonum opus est, ex charitateque fieri potest. *tom. 4. disp. 48. sect. 2. §. Ad secundum negatur.*

14. Peccato veniali non correspondet propria pœna damni; quia nec est actus inimicitiae propriae, nec in eo est propria malitia auersionis, nisi cum mortali coniunctum sit, quia tunc augetur perpetua pœna damni, sicut augetur perpetua pœna sensus. *tom. 4. disp. 13. sect. 2. §. Neque oportet.*

15. In pœna damni est priuatio, & positium. Priuatio est carentia diuinæ visionis, desertio Dei, & negatio omnium auxiliorum ad bene operandum. Positium verò est vehemens apprehensio illius status. Tristitia, desperatio, & omnis alia obstinatio, quæ inde nascitur. *tom. 4. disp. 13. sect. 2. §. De pœna autem.* Positiua aliquando eadem, aliquando reddit diuersa, quia peccata non semper sunt

æqualia, & in illis posituius facile potest magis, & minus inueniri. *Ibidem.* Priuatiua etiam non semper æqualis, sed iuxta proportionem culpæ; quia sicut in actibus datur inæqualitas in rectitudine illis debita, ita in priuatione visionis moraliter sumpta, est etiam inæqualitas. Unde fit, ut nunquam redeat moraliter priuatio illa, quæ respondeat prioribus peccatis; quia non respondet proportionata illis, sed tantum ut proportio nata sub sequenti culpæ. *Ibidem. §. Quæ propter probabiliter.*

16. Per actum amoris, & contritionis, qui in instanti mortis habetur, nihil remittitur pœnæ purgatorij. Ratio est: quia Deus statuit tempus huius vitæ ad satisfaciendum per nostros actus, vel pœnas huius vitæ; tempus autem vitæ futuræ ad sustinendam condignam pœnam ignis. In instanti vero mortis intrinsecè finitur hæc vitæ, & incipit satisfactio per purgatorij ignem. *tom. 4. disp. 11. sect. 4. §. Respondetur ergo.*

17. Deus posset non remittere absolute, sed sub illa conditione, nisi me iterum offendas, æternam pœnam, quamuis secundum præteritum iustitiam remittat eam; quia hoc etiam non repugnat sanctitati gratiæ, neque alicui attributo diuino. Modotamen de lege ordinaria absolute & sine conditione, ut patet ex testimonij Scripturæ, & Patrum

De Pænna.

confirmatque consensus, & traditio Ecclesiæ, *tomo 4. disp. 13. sect. 2. §. Dico ergo de potentia Dei, & seqq.*

18 Remissio pænæ æternæ est beneficium gratiæ maxime intrinsecum remissioni culpæ, saltem secundum præsentem iustitiam, quod probatur ex ipsa natura gratiæ, testimonijsq; scripturæ, quibus constat Deum acceptare iustum ad vitam æternā iuxta exigentiam gratiæ, & filiationis diuinæ adoptiue, *tomo 4. disputat. 13. sectione 2. §. Ex his ergo.*

19 Reatus post absolutionē relictus, potest per alia opera satisfactoria, præter iniuncta in cōfessione persolui. Ratio est: quia impositio pœnitentiæ sacerdotis non abstulit vim suam alijs operibus satisfactorijs, *tomo 4. disp. 38. sect. 2. §. Tertio circa.*

20 Pænna per modum impetrationis non remittitur animabus purgatorijs; nam per se expedit, vt delicta non maneant impunita, atque opera Dei coillustriora fiant, quo ex actius in eis iustitia, & misericordia seruantur; magis autem seruatur iustitia si hæc remissio semper fiat per modum solutionis, & in hoc magis relucet misericordia, quod auxilium detur ad solutionem per se, vel alios facienda, & maxime quando fit per alios non solum fit beneficium, & misericordia eis, pro quibus solutio fit, sed etiam eis, qui ad

illam exhibendā excitantur, nā & ipsi proficiunt, & alios iuuāt, vnde semper intercedit æqui valens solutio per aliquem facta, vt supponitur, *tomo 4. disp. 48. sect. 5. §. Quantum fundamentum.*

21 Licet ad remissionem pænæ, simul cum culpa requiratur sacerdotalis ordo, non tamen requiritur ad remittendā pænā ablata culpa. Ratio est: quia potestas ordinis sacerdotalis per se, & intrinseca necessitate solum requiritur ad sacramentum aliquod faciendum, tamen ad remissionem pænæ, quæ nullo modo versatur circa culpam, sed illam supponit alias remissam, minime, cum non sit actus sacramentalis, *tomo 4. disp. 49. sect. 3. §. Iam vero.*

22 Deus numquam remittit alicui pænā pro peccatis debitam, nisi oblata, seu applicata condigna satisfactione, atque adeo id omnino nūquā facit sed seruata vindictiua iustitia cōmutatiua, ac distributiua, quatenus cum illa coniungitur. Ratio est: quia nemo potest sibi impetrare gratuitam remissionem pænæ quod large, diffuseque probat noster Doctor, *tomo*

4. disp. 48. sect. 5. §.

*Hac sententia
est pia.*

§. I.

*Penitentia ut virtus quoad
nomen substantiam, &
diuisionem.*

I. **O** Missis alijs significa-
tionibus. Hec nomē
Penitentia significat
virtutem quandam,
seu actum virtutis; nunc enim in
fals. panit. hac amplitudine vtimur nomi-
c. 16. I fid. ne virtutis; quia vero hic dolor
lib. 3. pars est cuiusdam sacramenti,
ideo hæc vox ad illud sacramen-
tum significandum translata est
à parte totum nominando, atq;
ita constat hoc nomen commu-
ne esse, & sacramento, & virtu-
ti, tomo 4. disp. 1. sect. 1. §. Primum
omnium.

2 Penitentia dicitur prima
tabula post naufragium, per hæc
metaphoram enim, nihil aliud
Mag. dist. 14. D. Tbo
9. 84. ar. 6
Tert. lib. de panit.
Ambr. ad
virg. lapsa
c. 18.
D. Thom.
9. 84. ar. 6.
quam necessitas penitentiae sig-
nificatur, quam contra hereticos
probauit Conc. Trid. sess. 6. cap. 14.
& sess. 14. cap. 2 Ideo dicitur se-
cunda tabula, quia cum baptis-
mus frangi non possit in se, at
in suo effectū amitti possit per
peccatum, recuperatur autem
per solam penitentiam, & ideo
optime dicitur secunda tabula,
tomo 4. disp. 1. sect. 1. §. Tertio com-
munis; quæ non solum est secun-
da tabula respectu baptismi sed
etiam respectu innocentie, quasi
penitentia ante baptismum est

de mortalibus, vocatur secunda
tabula, non comparatione bap-
tismi, sed comparatione innocē-
tie, seu amoris, & obedientie
erga Deum, tomo 4. quest. 90. ar.
4. §. Circa solutionem in coment.

3 Penitentia non solum vi-
te mutationem, sed peccati de-
testationem significat, & ideo
nūc doloris nomine, nunc gemi-
tus, nunc compunctionis, & cō-
uersionis exprimitur in sacra
scriptura tomo 4. disp. 3. sect. 5. §.
Ad hæc, & similia.

4 Datur in actu christianæ
penitentiae motiū adeo super
naturale, ut non possit voluntas
suis viribus in illo solo fundata
efficaciter detestari peccatum,
quia actus est penitentiae, idest
detestationis peccati elicited à
virtute Theologica. sc. charitate,
tomo 4. disp. 3. sect. 6. Ad fundamen-
tum; & seqq.

5 Penitentia diuiditur in pæ-
nitentiam ante baptismum, &
in penitentiam mortaliū, &
venialiū, quæ diuisio est acci-
dentalis, nam sumitur, aut ex di-
uersis statibus penitentis, ut sunt
esse, vel non esse baptismum,
aut ex diuersis obiectis materia-
libus, qualia sunt diuersa pecca-
ta. Diuisum in hac diuisione est
penitentia, ut est virtus, non
vero ut est sacramentum, quia
ante baptismum non habet locū
penitentia, ut est sacramentum,
quæ diuisio recte est tradita; quia
virtus penitentiae mouet homi-
nem ad agendam penitentiam

De Pœnit. vt virt. quoad nomen, subst. &c.

conuenientem, & statui ipsius hominis, & grauitati peccatorû; quia cum sit virtus operatur secundum debitas circûstantias. Quæ etiã diuisio locum habet in actibus internis, maximè autem in externis. tom. 4. q. 90. ar. 4. in comment. per totam. §. 5.

Sup. 10.

6. Pœnitentia vt virtus est antiquior sacramento pœnitentiz; hoc enim in lege noua etiã post Christi mortem initium habuit. Illi vero ab initio mundi, quæ eduxit primum hominem à delicto suo, & permansit in omni lege, ac necessaria fuit, & cum ipso etiã sacramento permanet. tom. 4. disp. 1. sect. 2. §. Ex quo etiã.

7. Pœnitentia vt virtus est duplex, alia generalis, alia specialis. Generalis, vt dicit principium eliciens quancunque honestam detestationem peccati per modum habitus inclinantis ad illam. Specialis vero quasi per antonomasiam appellatur specialis quædam virtus, quæ sub propria ratione detestatur peccatum, vt Deo iniuriosum. tom. 4. disput. 2. sect. 1. §. Pœnitentia virtus.

8. Pœnitentia vt virtus generaliter sumpta non habet vnam definitam, & specificam rationem formalem obiecti; sed generaliter, & confusè respondet illi motuium honestum ad detestandum peccatum, sub quo varia continentur: quia obiectum debet esse proportionatû facultati,

seu virtuti, cui assignatur; pœnitentia autem illo modo sumpta, non est vna definita virtus, sed plures sub illa confusa ratione complectitur: ergo idem est de obiecto. tom. 4. disp. 2. sect. 3. §. Breuiter supposita.

9. Pœnitentia est necessaria ad tollendum peccatum mortale. Probatur ex illo Luca 3. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis, & alibi sæpe in multis locis Scripturæ, & Conciliorum. tom. 4. disp. 1. sect. 1. §. Secundo conueniunt.

Vide D.
Thom. q.
84. ar. 5.

10. Detestari peccatum, vt est offensa Dei, potest homo naturaliter, licet imperfectè, sicut potest Deum naturaliter diligere. Ratio est; quia etiã illa ratio mali est propter se detestabilis; imò & detestabilior quam alia, cum sit grauior cæteris: estque repugnans ipsi naturæ, & naturali rationi; ergo potest homo per se loquens illam detestari actu naturali. tom. 4. disp. 3. sect. 7. §. Hac igitur cognitione.

11. Detestans vnum peccatum sub ratione adæquata, non potest simul in alio complacere. Ratio est, quia fieri non potest, vt voluntas, dum vnum obiectum odio habet sub tali ratione, simul aliud amet, quia libertas voluntatis non sufficit, vt simul habeat repugnantes actus, illi autem repugnant, ergo. tom. 4. disp. 3. sect. 8. §. Vt vero respondeamus.

12. Pœnitentia, vt procedit à charis

à charitate, detestatur peccatum supra omne malum pænæ. Ratio est; quia hæc detestatio est proportionata amoris ex quo oritur, sed ille est super omnia, igitur. *tom. 4. disp. 3. sect. 9. §. In hac re dicendum.* Hic autem excessus consistit in excellentia motiui; seu rationis operandi, quæ talis est, ut de se sit potentior ad firmandam voluntatem in tali affectu, vel intellectu in tali affectu. Hoc enim satis est, ut in tali actu contineatur virtualis operatio, & excessus super alia, sic autem est in detestatione, de qua agimus, auertit enim voluntatem à peccato, ob supremam rationem mali quæ in illo est, & ideo quantum est de se est detestatio supra omne malum pænæ. *Ibidem. §. Consistit autem.*

13. Item detestatio peccati, quæ est ex virtute iustitiæ ob vitandam, vel destruendam iniuriam Dei, est supra omne malum pænæ; quia etiam fundatur in quadam ratione mali superante omne incommodum pænæ, & consequenter in se habente efficaciam ad firmandam magis voluntatem in illo affectu. *tom. 4. disp. 3. sect. 9. §. Atque hinc.*

14. Penitentia ex motiui pænæ non detestatur peccatum plusquam pænā: quia fieri non potest, ut actus excedat motiui in quo fundatur, cum ab illo habeat totam suam rationem, & speciem: ergo si homo solum detestatur peccatum pro-

pter malum pænæ, non potest plus detestari peccatum, quam ipsum malum pænæ. *tom. 4. disp. 3. sect. 9. §. Addidi vero.*

15. Detestatio peccati, & propositum non peccandi ex necessitate quasi physica, neutrum ex his actibus necessario antecedit alium: sed potius voluntas pro libertate sua, si habeat paratum diuinum auxilium, quibus eorum sine alio, seu ante alium elicere: quia neuter ex his actibus est causa necessaria requisita ad alium. At vero in ordine ad iustificationem, magis consentaneum est, & regulariter fortasse ita contingit, ut homo incipiat à detestatione peccati: nam ad impetrandam veniam de iniuria commissæ, nulla est moraliter loquendo, magis accommodata via. *tom. 4. disp. 4. sect. 3. §. Quærit vero.*

16. Confessio, contritio, & satisfactio, etiam exteriores in penitentia virtute locum habent, ut probat late noster Doctor. *tom. 4. disput. 6. sect. 2. §. Hic explicabo, & sequenti. & quest. 90. ar. 1. §. ex argumentis in comment.* Item penitentia dicitur iustitia secundum quid: quia minuit illā conditionem ad alterum, quæ ad perfectam & rigurosam iustitiam, necessaria esse dicitur. *Ibidem. q. 85. ar. 3. §. Alteram conclusionis ex comment.*

17. Locus penitentiae est semper in hac vita. Ratio est, quia in hac vita nunquam cessat præceptum

ceptum pœnitendi, & sperandi, quibus repugnat non dari locum pœnitentiæ, seu auxilij, *tomo 4. disp. 80. sect. 2. §. Aique ita tandem, & seqq.*

18 Pœnitentia interior ex iure naturæ habet determinationem, quod certum est si intelligatur de lege naturæ, quæ includebat fidem, & gratiam, & præcepta. Exterior vero solum ex institutione diuina: quia hæc non potest esse determinata ex natura rei, ut per se constat; nam si cut Deus reuelauit Adæ alia ad salutem necessaria, ita etiam reuelauit hanc suam voluntatē, & determinationem, quæ ad posterius per traditionem manauit, *tomo 4. disp. 84. art. 7. §. Addit vero secundo, & disp. 15. sect. 3. §. Ad rationes igitur.* Et in illa determinatione legis veteris fuerunt determinata certa sacrificia pro peccato offerenda quæ erant quædam virtualis confessio peccati coram sacerdote, scilicet in generali; nam qui offert sacrificiū pro peccato, quodammodo ipsum peccatum confitetur. At vero illa determinatio erat imperfecta, tum quia non includebat distinctam peccatorum confessionem, tum etiam, quia illud opus externum non continebat virtutem meritorum, & passionis Christi, quæ posset peccatum delere, *tomo 4. quest. 84. art. 7. §. Tertio addit D. Thom. Et casu dato quod Deus nihil determinasset, maneret obligatio deligendi Deū*

super omnia, quia hæc est magis connaturalis, & homini, & gratiæ, & per se conueniens, etiam seculis necessitate peccati, & verissimile etiam est futuram esse tunc obligationem faciendi aliquid ex parte hominis cum auxilio Dei ad obtinendam reconciliationem cum Deo, ut probat ratio f. & 1, *tomo 4. disp. 15. sect. 3. §. Quod fingamus.*

19 Pœnitentia interior per se, & intrinsece requiritur ad tollendam confessionem, & veniam obtinendam: exterior vero solum requiritur, ut signum interioris, vel ob aliquam satisfactionem pro pœna debita culpæ, & ideo in interiori pœnitentia, semper fuit necessaria aliqua determinatio, non vero in exteriori, *tomo 4. q. 84. art. 7. §. Addit vero in coment.*

20 Pœnitentia interior debet durare moraliter usque ad finem vitæ, etiam in viris perfectis, quia semper debet homini displicere quod peccauit, si enim ei placeret peccasse, iam tunc hoc ipso peccatum incurreret. At vero pœnitentia exterior non est necesse durare ad finem vitæ, nisi quatenus peccata iterantur, vel præteritorum confessio, non satis perfecta existimatur, ut patet *tomo 4. quest. 84. art. 8.*

§. Quæstio huius articuli

& sequenti in coment.

§. I I.

Penitentia ut virtus quoad actum.

1. **A**ctus detestandi peccata quatenus ratio ni contraria, non elicitur ab habitibus particularium virtutum, sed ab habitu sibi commenturato, proprio, & specifico, quem etiā generare potest, ut est valde probabile; quia talis actus ab illo tantum habitu elicitur, qui per similes actus introduci potest, tom. 4. disp. 2. sect. 4. §. Si ergo hic actus & seqq.

D. Thom. 1.
q. 85. ar. 4.
& in 4 d.
17. q. 2. &
cōmuniter
Theologi.

2. Actus penitentiae est actus à voluntate elientus, ut sumitur ex Concil. Triden. sess. 6. cap. 6. & Can. 4. & ex sess. 14. cap. 4. Vbi desinit liberum arbitrium efficiū cooperari in cōversione peccatoris: liberum autem arbitriū est ipsa voluntas, ergo, & c. Item supponit actum intellectus proportionatum; nam omnis actus voluntatis supponit proportionatum actum intellectus, tom. 4. disput. 3. sect. 1. §. Dico primo & sequenti.

3. Dolor in appetitu sensitivo regulariter sequitur actum penitentiae; quia sicut voluntas dum de peccato dolet, secū trahit appetitum inferiorem, ut aliquem dolorem concipiat, idem ergo est de dolore. Item omnibus modis, quibus voluntas po-

test tendere in bonum, potest etiam actus virtutis penitentiae exercere, & ita possunt varij actus in hac virtute distingui, quos prosequitur D. Thom. 1. 2. q. 23. & seq. tom. 4. disp. 3. sect. 1. §. Hinc faciles sunt, & seqq.

4. Penitentia potest elicere omnes actus, quibus voluntas in bonum tendit; nam in primis potest penitentia elicere simplicem voluntatem, seu amorē circa honestatē iustitiae ad Deū; deinde desiderium operandi huiusmodi iustitiam, ad quod pertinet propositum seruandi mandata. Item gaudium de tali iustitia, vel obseruatione mandatorum, vel etiam de satisfactione exhibita pro peccatis, iuxta illud August. de ver. & fals. penit. cap. 13. Penitens de peccato doleat, & de dolore gaudeat. Et huc pertinet intentio destruendi peccatum, & voluntas non peccandi amplius, & satisfaciendi pro peccato commisso, & vtendi medijs ad hunc finem accommodatis. tom. 4. disp. 3. sect. 2. §. Dihilominus dicendum.

D. Thom.
q. 85. ar. 2.
ad 1. &
art. 4.

5. Propositum, & desiderium in futurum, est actus penitentiae; quia sola prudentia non elicit illum, sed dirigit, vel imperat: ergo penitentia est, quae illum elicit, cum sit actus voluntatis, & eiusdem honestatis, tom. 4. disp. 3. sect. 2. §. Solum potest,

6. Gaudium de bonis operibus, quatenus cedunt in Dei gloriam, & in illum, ut finem super-

De Penitentia ut virtus quoad actum. §. 2.

super naturalem, vel, ut in talem amicum referuntur, sic pertinet ad charitatem: gaudium autem de aequitate iustitiæ, vel conservata, vel restituta ad hanc virtutem pertinet. *Tom. 4. disp. 3. sect. 16. §. Debitam etiam.* Item virtus penitentia: fugit malum, seu peccatum, omnibus modis, quibus voluntas solet malum refugere, & ita etiam distinguuntur plures alij actus huius virtutis. *Tom. 4. disp. 3. sect. 2. §. Dico secundo.*

7 Odium, ac de testatio peccati sunt actus destineti: quia etiam odium potest versari circa malum, quod iam in est, quia quod insit, non tollit absolutam rationem mali, & ipsa met penitentia potest odio haberi, non præcise, quia præsens est, sed absolute, quia quodam malum est: et odium est prior natura sua actus, quia respicit obiectum secundum rationem magis abstractam, licet non sit necessarium ut in executione, seu ordine temporis, semper odium antecedit: nam considerata turpitudine peccati commissi potest voluntas statim detestari peccatum: desiderando nunquam illud commississe: *tom. 4. disp. 3. sect. 2. §. Nihilominus dicendum est, illos.*

8 Dolor, & detestatio distinguuntur, phisice loquendo, quâvis moraliter ita sint coniuncti in homine viatore, ut per morulum unus reputentur. Ratio est quia detestatio est causa doloris, ergo distinguuntur inter se: Ante

cedens patet: quia non resultat in nobis, nisi media de testatione: *tom. 4. disp. 3. sect. 4. §. Nihilominus dicendum.*

9 Actus penitentia: non est conditionatus ex parte subiecti, alioqui non esset verus, & realis actus: est tamen ex parte obiecti, quia, vel expressè, vel implicite includit hanc conditionem, *si mihi esset possibile.* Et ideo etus penitentia: est efficax ad auerendam voluntatem ab effectu peccati, unde impossibile est cum tali actu; si ex plena deliberatione voluntatis fiat, simul esse effectum peccandi: *tom. 4. disp. 3. sect. 3. §. Actus ergo. & §. Aliquando vero.*

10 Peccati detestatio, & propositum destruendi illud, distinguuntur secundum suas formales rationes, quia unus est per modum fugæ, & auersionis voluntatis, scilicet detestatio. Alius est per modum prosecutionis, & intentionis, & inuicem potest unus ab alio oriri, secundum diuersas rationes, seu causalitates, ratione connexionis, quam inter se habent. *Tom. 4. disp. 3. sect. 3. §. Ad priorem partem.* Item detestatio peccati potest elici à charitate sub proprio motiuo, nec non à virtute penitentia:, ut probat noster Doctor: *to. 4. disp. 3. sect. 4. §. Hac questio proponitur.*

11 Actus Penitentia: Christianæ est honestus, ac sanctus. Est definitum, *In Concil. Trid. sess. 14. can. 5. Et colligitur ex scriptura*

tura, quatenus consulit, & præcipit hunc actum. Vnde Tertull. lib. de penit. cap. 4. Bonum est penitere, an non? quid reuolues? Deus præcipit. tom. 4. disp. 3. sect. 5. §. Dicendum vero est. Item potest habere plures honestates, iuxta varia motiua, ex quibus procedere potest; nam si peccatum facti displiceat, habet reſtitutionem, & honestatem iuſtitia; & si displiceat peccatum proximæ, & immediatæ, ut repugnat amicitia; diuinæ, pertinebit ad reſtitutionem charitatis, & sic de alijs. Ibidem. 9. Est autem considerandum.

12. Actus Christianæ penitentia; est supernaturalis. Conueniunt omnes Theologi, & constat ex multis definitionibus Ecclesiæ. tom. 4. disput. 3. sect. 6. §. Omnis varijs & seqq. Quæ supernaturalitas est ratione sue entitatis: quia supernaturalitas istius actus, est aliquid intrinsecum illi, sed hoc non potest esse modus aliquis, vel accidens illius actus: est ergo entitas, & essentia eius. Ibidem §. Ex hoc vero.

13. Penitentia non est supernaturalis ratione intentionis; quia nulla intentio certa, aut determinata necessaria est ad veram penitentia; actū, etiam ad illud, qui est dispositio ad gratiā: ergo, &c. Itē nec ratione durationis, quia nulla definita duratio necessaria est, ad verū penitentia; actum. Item nec ratione extensionis, sed à sua propria virtute morali: quia hæc extensio

non est aliud ab ipsa entitate indiuisibili actus, quæ habitudine habet ad talia obiecta. tom. 4. disp. 3. sect. 6. §. Ex hoc vero.

14. Detestatio vniuersalis peccati potest esse duplex. scilicet formalis, & virtualis. Formalis est, quando ad talem detestationem antecedit in intellectu, recitatio peccatorum omnium; siue illa distincta sit, per expressam propositionem singulorum peccatorum: siue confusa, ita tamen, ut formalem distributionem contineat. Virtualis vero est, quando, licet peccatum de quo recogitatur, sit particulare, ratio autem detestandi illud est sufficiens ad auerſandam voluntatem ab omni peccato. tom. 4. disput. 3. sect. 7. §. Duobus modis.

15. Velle satisfacere pro peccato est actus propria; penitentia; licet secundarius, sumitur ex Aug. de ver. & fals. penitent. cap. 8. vbi ait, Penitentia est doloris vindicta puniens in se, quod dolet commisisse. Vbi dolorem non solum, sed etiam vindictam ex dolore, dicit pertinere ad hanc virtutē, & consequenter ad formale motiuum eius. tom. 4. disp. 2. sect. 3. §. Sed superest.

16. Non omnis actus penitentia; est formaliter vniuersalis: ex parte obiecti actū cogniti. Quod est certū. Nec omnis vera detestatio peccati est vniuersalis virtualiter. Nam quoties motiuum est particulare, & perti-

vide D.
Tho. q. 85
ar. 5 & 1.
2 q. 109.
ar. 6. & q.
113. ar. 3.
Bonau. in
2. d. d. 28.
ar. 2 q. 1.
Vega lib. 6
in Triz. c.
13. Ser. in
4. d. 14. q.
p. cū alijs.

August.

De Pœnitentia ut virtus quoad actum. §.2.

pertinens ad terminatam virtutem, non extenditur etiã virtualiter ad peccata contraria alijs virtutibus. *tom. 4. disp. 3. sect. 8. §.* Primo igitur certum.

17. Quando ratio detestandi aliquid peccatum, est communis omnibus peccatis mortalibus, & omnino similis, & eiusdẽ rationis cum illis: tunc licet detestatio peccati, sit particularis formaliter, & in obiecto materiali; nihilominus est vniuersaliter virtualis, & simpliciter auertit voluntatem ab effectu peccati mortalis. Ratio est, quia vbi est eadem ratio, est idem effectus. *tom. 4. disp. 3. sect. 8. §. Dico tertio. & seqq.*

18. Actus pœnitentiæ perfectus, ut est specialis virtus, est detestatio virtualis omnium peccatorum mortalium, etiamsi expressẽ circa vnum versetur: nã motum huius virtutis vniuersale est, omnibus peccatis mortalibus, & est eiusdem rationis in omnibus illis, quatenus omnia, & singula continent grauẽ offensionem, & iniuriam Dei, quam hæc virtus detestatur: ergo detestando vnum peccatum præcisẽ propter vitandam hanc iniuriam, virtute detestatur homo cetera. *tom. 4. disp. 3. sect. 8. §. At que hinc possumus.*

19. Detestans vnum peccatum solum propter peculiarem illius grauitatem, non detestatur virtualiter alia leuiora. Ratio est: quia non sunt similia in ad-

æquata ratione nolendi, vnde non semper actus pœnitentiæ est virtualis detestatio omnium mortalium. *tom. 4. disp. 3. sect. 8. §. Hinc vero nascitur.*

20. Detestatio mortalium peccatorum propter motum commune omnibus illis, non semper est virtualis detestatio venialium peccatorum. Ratio est: quia cum tali detestatione potest esse actualis voluntas peccandi venialiter, & ideo possunt remitti mortalia sine venialibus. *tom. 4. disp. 3. sect. 8. §. Quinto ad dendum.*

21. Pœnitentia perfecta venialium, virtualiter continet pœnitentiam mortalium. Ratio est, quia fieri non potest, ut qui actualiter, ita detestatur veniale, habeat complacentiam in mortali. *tom. 4. disp. 3. sect. 8. §. Vltimo dicendum.* At verò non est idem de venialibus inter se collatis; quia vnum sine alio remitti potest, etiamsi simul sint, cum tamen veniale non possit remitti sine mortali; iuxta probabiliorẽ sententiam. *Ibidem.*

22. Actus pœnitentiæ late dici potest, omnis ille, qui non est elicitus à tali virtute, sed tantum imperatus: talis enim actus est aliquo modo extra talem virtutem quoad propriam, & per se efficientiam eius, & hoc sensu habet virtus pœnitentiæ: eius exteriores, non solum in alijs potentijs, sed etiam in ipsa voluntate, proprijsimò verò modo & visito,

visitato, actus exteriores vocantur, qui per exteriores facultates corporis exercentur, & hoc modo virtus pœnitentiæ etiam habet exteriores actus, quia etiam hic actus externus potest esse accommodatus ad proprium munus, & officium pœnitentiæ. *tom. 4. disp. 6. sect. 1. §. Actus exterior. & sequenti.*

23. Pœnitentia potest vti actibus externis, ad duplex munus suum. scilicet expellere, & omnino expiare peccatum commissum, & cauere futurum: nam respectu futurorum pertinet ad hanc virtutem tollere omnes occasiones peccatorum, præsertim proximas, morales, &c. *tom. 4. disp. 6. sect. 1. §. Propriissimo vero.*

24. Actus exteriores pœnitentiæ dicuntur proprii, vel quia ipsa est per se sufficiens ad imperandos illos, sine interuētu aliarum specialium virtutum. Et quando sic imperat, illi actus erunt proprii eius: vel etiā quatenus dolorem, & afflictionem inferunt, nam hæc proprietastaliū actuum, est maxime accommodata, ad finē pœnitentiæ, qui est satisfacere pro peccato, *tom. 4. disput. 6. sect. 1. §. Hinc vero nascitur.* Et tales actus exteriores pœnitentiæ dicuntur honesti, quia habent ex se proportionem sufficiens, cum proprio motiuo, & obiecto pœnitentiæ, quod honestum est. *Ibidem §. Est autem aduertendum.*

25. Dantur habitus pœnitē-

tia speciales, si enim dantur speciales actus, distincti à reliquis habitibus virtutum, necesse est dici habitum actibus proportionatum, & consequenter specificum. *tom. 4. disput. 7. sect. 1. §. Primo suppono.* Qui habitus est simpliciter honestus, & virtuosus: quia ille habitus est honestus, qui est principium honestorum habituum, ex vi proprii motui honesti: sed hic ita se habet, ergo. *Ibidem §. Tertio addendum.* Item est supernaturalis, quia si eius actus sunt in sua entitate supernaturales, indigent ergo habitu connaturalis Ordinis, vt supernaturali modo fiant. *Ibidem §. Secundo ex his.* Item est per se infusus, quia ad actus supernaturales pœnitentiæ eliciendos, habitus intus necessarius est, eo modo, quo in alijs virtutibus, est enim eadem omnino ratio. *Ibidem §. Secundo ex his.* Denique item est à gratia distinctus, quia habitus gratiæ est in animæ essentia, & non est proximum principium alicuius actus, at vero pœnitentia est principium suarum actionum, vnde & in voluntate recipitur, sicut & ipsi actus. *Ibidem §. Ex qua etiam.*

26. In appetitu sensitivo est pœnitentiæ habitus acquisitus. Ratio est: quia ille actus pœnitentiæ, qui est in appetitu (vt ostendit noster Doctor) est sape repugnās sensibili inclinationi eius: vnde est sine dubio difficilis, vsu autem, & consuetudine fit facilis.

D. Tho. q. 85. art. 6. & in 4. d. 14 q. 1. vbi Sol. & alij communiter Richard. Palud. & Medina.

Palud. d. 14 q. 2. n. 11. Ledesma 1. p. q. 35. ar. 4. cum alijs.

De Pœnitentia ut virtus quoad actum. s. 2.

lis: ergo generat habitum, *tomo 4. disp. 7. sect. 1. §. Circa alteram. Et possunt inueniri in hoc habitu, actus pertinentes ad irascibilem partem, ut est appetitus vendictæ, de peccato commissio, & actus etiam pertinentes ad concupiscibilem, ut est ipsa volûtas non offendendi Deû, & amor ipsius honestatis, quæ est in obiecto pœnitentiæ. Ibidem §. Circa alteram partem.*

D. Tho. q. 85. ar. 6. & in 4. dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 4. Richard. ar. 2. q. 2. Palud. sot. cum alijs.
27 Pœnitentia non est theologica virtus, sed moralis; probatur prima pars, quia virtus theologica est, quæ immediate attingit Deum, ut obiectum quod, hæc autem virtus non ita attingit Deum, cum versetur semper immediate circa actus humanos: ergo. 2. pars constat nam omnis virtus, aut est theologica, aut moralis: non est theologica, ut constat, ergo moralis, *tomo 4. disp. 7. sect. 1. §. Dico quarto, & seqq.*

28 Virtutes, quæ versantur circa passionem, proprie habent medium quod vocant rationis, quod frequentius est inter duo extrema; virtus autem iustitiæ, quæ versatur circa operationes habet medium rei, quod consistit in æqualitate rei ad rem, quia vero pœnitentiæ, quæ est ad Deû, numquam potest hanc æqualitatem perfecte attingere, ideo non oportet, ut ex hac parte habeat medium, sed medium eius est facere quantum potuerit, quamquam ex parte nostra debeat ha-

bere medium, & moderationem *tomo 4. disputat. 7. sect. 1. §. Sed obijciunt.*

29 Virtus pœnitentiæ distincta est in re, & in essentia ab omni virtute, quæ non respicit aliquomodo Deum, saltem, ut obiectum cui, probatur, tum quia illa distinctio in obiectis indicat distinctionem in ipsis virtutibus, tum etiam, quia virtutes morales versantur tantum circa passionem, & illæ distinguuntur à pœnitentiæ, quia non sunt ad alterum, sicut illa, aut versantur circa actiones, quæ respiciunt alterum, ut iustitia, & hæc si sunt in creaturis, necessario distinguuntur à virtutibus, quæ moderantur actiones circa Deum ipsum, *tomo 4. disp. 7. sect. 1. §. Dico ultimo.*

30 Pœnitentia, & religio non sunt vnus simplex habitus, neque in re ipsa habent aliquam veram unitatem, per realem unitatem intrinsecam, probatur breuiter ex distinctione, & varietate actuum horum habituum, sunt enim in primis inter se distincti, etiam secundum speciem, in quo omnes auctores conuenire videntur, *tomo 4. disp. 7. sect. 2. §. Suppositis principijs.*

31 Ratio honesta detestandi peccatum, est duplex, vna particularis, & propria alicui virtuti, ut est in intemperantia, oppositio, quam habet ad honestatem temperantiæ, &c. alia generalis, & communis omnibus peccati-

Supponitur

bas, ut quod aduertant à Deo. to.

4. disp. 2. sect. 3. §. Dico secundo.

D. Tho. q. 85. ar. 2. & 22. q. 57. & in 4. dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 3. Penitentia est diuinum ius, & consequenter eius munus est resarcire diuinam iniuriam in quo debent necessario conuenire omnes Theologi qui docent penitentiam esse virtutem: quia cum hæc virtus sit quædam iustitia à Deū, obiectū eius erit ius diuinū, to. dis. 2. sec. 3. §. Dico secundo.

§. III.

Penitentia ut virtus quoad materiam.

I. **D**Vplex materia penitentia datur, altera ut fugienda, vel vitanda, quomodo illicita delectatio, potest dici materia castitatis, altera ut amplectenda, & amanda, quomodo corporis puritas dicitur materia castitatis, tomo 4. disp. 2. sect. 1. §. Rursus ipsamet.

2 Penitentia materia circa quam est peccatum, ut vitandū, quia virtus penitentia detestatur peccatum, quia respicit illud, ut materiam, seu obiectum materiale; est certa, & communis veritas, tomo 4. disp. 1. sect. 1. §. Quarto conueniunt & disp. 2. sect. 1. §. Dico ergo primo.

3 Penitentia late sumpta, prout comprehendit omnem habitum, qui honeste, & secundum rectam rationē detestatur prius

factum, extenditur ad venialia, nam hæc merito displicet, vel propter turpitudinem, vel quia impediūt seu nocē charitatis to. 4. disp. 2. sect. 1. §. De hac vero materia.

4 Item est materia circa quā peccatum habituale, nam hæc virtus solum fugit committere actū peccatum, sed etiam actum peccati, atque adeo habituale peccatum, tomo 4. disp. 2. §. Quinto hinc. Item penitentia adequate sumpta comprehendit peccatū originale, quia charitas ex proprio officio diuino potest detestari peccatum originale, & statum illius, ergo pari modo iustitia ad Deum, detestari tale statum iniustitiae, & hæc ratione odio habere tale peccatum. Ibidem §. At vero. Item comprehendit actū exteriorem, quia simpliciter est actus moralis, & peccaminosus, sed non comprehenditur non ratione sui, sed interioris. Ibidem §. Secundo inquiri potest.

5 Penitentiam secundum suā adæquatam rationem respicit peccatum simpliciter, quod ostenditur ex officiis eiusdem virtutis, ad illam enim spectat, non solum dolore de commissā offensa Dei, sed odio habere illam, & proponere iterum non committere, hæc autē nō respiciūt peccatū ut commissum, sed vel simpliciter, vel in ordine ad tempus futurū, ergo, & c. tomo 4. disp. 2. sect. 1. §. Tertio inquiri potest. At vero strictè sumpta solum comprehendit

D. Tho. in 4. dist. 17. q. 2. ar. 1. & 3. q. 1. ar. 2. cum alijs.

De Pœnitent. ut virtus quoad subiect. §. 4.

prehendit peccatum proprium iam commissum, communiter enim dici solet, pœnitentiam esse solum de peccatis, proprijs. *Ibidē §. Tertio inquiri, & §. Atq; hinc.*

6 Pœnitentia etiam comprehendit sub obiecto materiali malum pœnæ. Ratio est: quia est eiusdem virtutis intendere finē, & eligere media apta ad illum, ut talis est, sed virtus pœnitentię intendit destruere peccatum, & refarcire diuinam iniuriam, & ad hoc consequendum vititur aliquo malo pœnæ, quod assumit in vendictam delicti, ergo illud malum spectat etiam ad obiectū talis virtutis, ut amplectendum, non ut destruendum, quia est simpliciter bonum, & potens ad destruendum malum culpæ, *tomo 4. disputatione 2. sectione 1. §. Dico secundo, & §. Ex quo intelligitur.*

Vide Durand. dist. 14. q. 1. n. 7. Catet. q. 851 ar. 2. Sor. in 4. dist. 14. q. 2. ar. 2. cō alijs.

7 Actus bonus potest esse materia pœnitentiæ, quia obiectū materiale virtutis est res illa, ad quam virtus tendit, seu in qua versatur, virtus autem pœnitentiæ non tantum versatur circa malum fugiendo illud, sed etiā tendit bonum inclinando in illud: ergo illud cōtinetur, & clauditur sub obiecto huius virtutis, *tomo 4. disp. 2. §. Supposita distinctione, & seqq.*

8 Pœnitentia in directe, & quasi in obliquo comprehendit Deum sub obiecto suo, quia munus huius virtutis est, esse quādam iusticiā, est ergo ad alterū, &

non nisi ad Deum, tum etiam, quia eius opus est, satisfacere Deo, prout refarcire, & destruere iniuriā, vel quod perinde est reddere ius suū Deo, ergo, *to. 4. disp. 2. sect. 2. §. Secundo dicendum, & seqq.*

§. IIII.

Pœnitentia ut virtus quoad subiectum.

1. **S**olus homo adultus est capax pœnitentiæ, quia solum ille potest esse capax actualis peccati, *tomo 4. disp. 1. sect. 1. §. Quinto cōueniant.* At vero pœnitentia in ea proprietate sumpta, qua significat virtutem, quæ retractat peccatum commissum, & quæ quātum est in se intendit destructionem eius, ad illam disponit operantem, non fuit in anima Christi, ut patet. *Ibidem disp. 2. sect. 1. §. Et ratio à priori est in fine.*

2 Pœnitentia, ut est iustitia ad Deum, esse potest in omni voluntate creata, quia pœnitentia generatim sumpta pertinet ad charitatem, & suo modo ad quamlibet virtutem: ergo omnis virtus de se est sufficiens ad aliquam pœnitentiam agendam, & tamen virtus huiusmodi reperitur in Christo, & in alijs, quanuis non sub ea denominatione, vel connotatione pœnitentiæ generalis, ergo proportionaliter, idem dicendū de pœnitentia speciali, *tomo 4. disputat.*

7. sect. 1. §. Alio vero modo.

3. Penitentia ut respicit peccatum commissum proprium, non fuit in Christo Domino, quia nec peccauit, nec peccare potuit; item nec in Beata Virgine, & in alijs innocentibus, datur eadem ratio, *tomo 4. disp. 7. sect. 1. Ad alteram.*

§. V.

Penitentia ut virtus quoad effectum.

PENITENTIA in suo genere est sufficiens ad tollenda peccata mortalia, etiam grauissima est de fide definita in Conc. Trid. *sess. 6. cap. 14. & can. 19. & tota sess. 14.* Non tantum semel, sed quoties homo peccauerit, iuxta illa verba *Math. 18. non dico tibi septies, sed vsque septuagies septies.* Item seruiunt illa verba *Chrysost. homil. 2. in psalm. 50. peccasti? penitere; milies peccasti, milies penitere, tomo 4. disp. 8. sect. 1. §. Dico primo §. Dico secundo, & §. Dico tertio.*

2. Penitentia est causa dispositiua remissionis peccati, quæ causa ad materialē reducitur, quod est certum, *tomo 4. disp. 8. sect. 3. §. Et primo.* Non ut formata, sed ut in formis, quia contritio formata supponit iam, & gratiam infusam, & remissum peccatum; ergo, ut sic non potest esse dispositio ad remissionem

peccati, cum ut sic, sit naturalis posterior. *Ibidem §. Dubitatur autem, & habet hanc causalitatem prout est à gratia, & libero arbitrio, quia hic actus non est dispositio, nisi, ut supernaturalis ergo, ut à gratia, neque est dispositio, nisi, ut vitalis, & libera mutatio voluntatis: ergo, ut à libero arbitrio, ergo utrumque essentialiter includit, ut dispositio est. Ibidem §. Nihilominus utrumque.*

3. Penitentia perfecta non est causa formalis remissionis peccati, quia causa dispositiua, & formalis respectu eiusdem effectus, non coincidunt in eadem numero, quia dispositio non disponit ad se ipsam, nec ad suum formalem effectum, sed aliam formam, & effectum eius, sed penitentia est causa dispositiua ad remissionem peccati, & ad formam, per quam illa fit, ergo non est causa formalis illius effectus, *tomo 4. disp. 8. sect. 3. §. Secundo dicendum.* Nec etiam, ut causa partialis, est formalis causa dispositiua propter rationem factam. *Ibidem §. Mihi tamen; nec etiam causa efficiens physica remissionis peccati est, quia in vniuersum priuatio non potest tolli physica actione, nisi illa, qua fit forma, vel nisi ut pars sacramenti, tunc enim est probabile concurrere effectiue ad effusionem gratiæ, & tunc, ut actus in formis, quia nihil potest efficere formam,*

Vide Petr. Sol. lect. 4. de penit. Sol. lib. 2. de nat. & grat. c. 18

Cōc. Trid. Math. 18. Chrysost.

D. Tho. q. 89 ar. 1. ad 2. & ar. 2. in corp.

De Pœnit. ut virtus quoad effectum. §. 5.

nam, quatenus per illam eandem formatum est. *Ibidem §. Sed quid tandem.*

4 Pœnitentia non habet efficientiam moralem perfectam, per modum meriti, vel satisfactionis, respectu remissionis peccati, tum quia alias non fieret gratis remissio, tum etiam, quia tale meritum, vel satisfactio supponit iam remissum peccatū, *to. 4. disp. 8. sect. 3. §. Perfectum autem.*

Cap. Qui recedit de pœnit. dist. 4. cap. vlt. de pœnit. dist. 4. Ezechiel 18. Nabum.

5 Culpæ remissæ formaliter & in se nunquam redeunt, quamvis non peccata multiplicentur iuxta *cap. vlt. distinct. 4.* Nam si culpa rediret, Deus illam impunitam non relinqueret, *to. 4. disp. 13. sect. 1. §. Nihilominus dicendum est.* Nec pœnna damni, nec sensus potest redire formaliter ad cuius confirmationem afferri solent illa verba Nabum, Deus non iudicabit bis in id ipsum. *Ibidem sect. 2. §. Primo ergo, & seqq.*

6 Virtutes infusæ, ac Spiritus sancti dona per pœnitentiam restituntur, quia restituitur gratia ex qua virtutes sequuntur, *to. 4. q. 89. art. 1. §. In hoc ergo sensu in coment.* Item restituntur fides, spes, quoad statum virtutis, quia per peccatum mortuæ remanserant, quoad substantiam vero minime, quia amissæ non fuerant. *Ibidem §. Vnus vero superest.*

7 Per pœnitentiam non restituitur innocentia amissa, quia ad præteritum non est potentia

nec virginitas, quoad materiam corporis integritatem, quia virginitas etiam includit negationem præteriti, quæ iam inuoluit repugnantiam, supposita commissione peccati, quam pœnitentia supponit, iuxta *Gloss. in illud Amos 5. virgo Israel proieccta est in terram suam, & non est quis susciat eam, to. 4. quest. 89. art. 3. §. Tertia dignitas in coment.*

8 Merita redeunt per pœnitentiam, quia non abolentur, seu destruntur in se, seu prout sunt in acceptatione diuina, sed solum ex parte hominis ponitur impedimentum, ac vero peccatum remissum destruitur in se, ac aboletur, & ab homine in quo erat auferitur, & ideo redire non potest, quia neque homo illud idem committit nec Deus illud dimittit, *to. 4. q. 89. art. 5. §. Atque hinc in coment.*

9 Pœnitentia non iustificat opus mortuum, est generalis regula, *to. 4. q. 89. art. 6. §. Prius declaratur;* nec opera meritoria viuificantur de congruo per pœnitentiam ad præmium accidentale, quia iustificatio meritorium solum est in ordine ad præmium futuræ vitæ, & ad gratiā in qua illud fundatur, ergo talia opera non mortificantur per peccatum, ergo non viuificantur per pœnitentiam. *Ibidem §. Ex quibus tandem.*

D. Tho. 3. p. 89. art. 3. ad 1.

sol. lib. 2. de nat. & grat. cap. 4. Pralud. 7. n. 3. c. 3. n. 8. c. 2. n. 267.

§ VI.

Pœnitentia ut virtus quoad necessitatem.

1. **P**œnitentia non est necessaria ad remissionē peccati originalis, licet Deus exigere potuerit, cū talis actus sit possibilis, et non est necesse, quia nullum est præceptum, nec dari oportuit; quia licet vnius Adæ voluntate commissum est, ita vnius Christi voluntate, pro illo satisfactum est, & sicut generatione naturali cōtrahitur, ita etiā per regenerationem in Christo deletur. *tom 4. disp. 2. sect. 1. §. et vero.*

2. Pœnitentia formalis per se loquendo, est necessaria ad remissionem peccati, quod videtur docere Conc. Trid. sess. 14. cap. 1. & sess. 6. cap. 6. & 7. & cap. firmiter. de sum. Trinit. & fid. Cath. tom. 4. disp. 9. sect. 1. §. Ego censeo. Licet aliquando sufficiat pœnitentia virtualis, ut patet in peccatis oblitis, quia in eo casu excusatur homo ab obligatione agendi pœnitentiam, supponendo esse obliuionem naturalem, & inculpabilem. *Ibidem. §. Nihilominus.* Item per actum amoris homo potest iustificari sine formali pœnitentia; quia actus charitatis est, perfecta conuersio animæ ad Deum, & virtute continet pœnitentiam, & auersionem à peccato, & propositum

placendi Deo in omnibus: ergo infallibiliter suam affert conuersionem Dei ad hominem; ergo secum affert remissionē peccati. *tom 4. disp. 9. sect. 1. §. Superest probanda & sequenti.*

3. Extra casum naturalis obliuionis, vel inconsiderationis, nunquam remittitur peccatum sine formali actu pœnitentiae, nam per se loquendo, hoc est medium necessarium ad illum effectum; ergo quando potest commode adhiberi, non dabitur effectus, sine tali medio. *tom 4. disp. 9. sect. 1. §. Tertio dicendum est.* At vero quando deest pœnitentia formalis, necessaria est virtualis, cum proposito, & voto ipsius formalis, ac prout de necessarius est amor super omnia; nam ad remissionem peccati, necesse est ut voluntas efficaciter auertatur à peccato, quod non potest esse, nisi per pœnitentiam formalem, vel virtualem; & cum necessariam sit formalis, per se loquendo, si illa de sit in re, oportet, ut saltem in voto habeatur. *Ibidem §. Vltimo dicendum.*

4. Pœnitentia non solum necessaria est, propter tollendā inordinationem auersionis, quæ est respectu Dei, sed etiam ad tollendam inordinatam conuersionem ad creaturam, quæ etiam manet, per modum habitus, quā diu peccatum non remittitur. *tom 4. disp. 15. sect. 3. §. Circa tertium argumentum.*

*Nau. C. 21.
n. 10. Vega
lib. 6. in
in Triden.
cap. 33. &
34.
Criet. q.
77 ar. 1.
Adrian. li.
7. q. 4.*

*Cordub. li.
1. quæst. 9.
15.*

De Pœnitētia, ut virtus quoad præcept. §. 7.

§. VII.

Pœnitentia ut virtus quoad præceptum.

Sot. d. 17.
q. 2. ar. 6.
Vigerius in
sum. c. 16.
§. 4. vers.
11. Vega
lib. 13. in
Trid. c. 19
& 20.
D. Thom.
q. 84. ar. 5.
ad 2. Me
din. Cod.
de Pœnit.
q. 3.

1. **Q**ui peccauit mortaliter, tenetur sub præcepto conteri, ut declarauit Christus Luc. 13. dicens: *Nisi pœnitentiæ egeritis, omnes simul peribitis. tom. 4. disp. 15. sect. 1. §. Nihilominus dicendū. & seqq.* Potest quæ hæc obligatio triplici ex capite oriri. Primo ex lege iustitiæ, quatenus tenetur satisfacere vnusquisq; iniuriæ factæ. Secundo, ex lege charitatis diuinæ, quæ sicut obligat, ad diligendum Deū super omnia, ita etiā obligat hominem, ut faciat, quod in se est, ad recuperandā amicitiam diuinā, si illā perdidit, ac denique ad habendū D. ū pro vltimo fine. Tercio, ex lege charitatis propriæ, quatenus homo tenetur habere curā animæ suæ, & cōsequēter adhibere media necessaria, ne in æternū pereat. *Ibid. §. Tercio, ut propriā & §. Secunda radix. & §. Tertia radix.* Maximè vero pertinet ad iustitiam erga Deum; cū pœnitentiā sit quædā iustitia ad Deū, cui per peccatū iniuria illata est, ad illā proximè spectat obligatio satisfaciēdi, prout homo potest, & Deus offensus exigit. *Ibidem §. Ex his autem.*

2. Per dolorem imperfectum, quo gratia consequi non potest, non impletur pœnitentiæ præcep-

tum: nā si agamus de titulo iustitiæ, interrogo an homo, per illum dolorem satisfaciat Deo, quantum in se exigit, necne? si ita satisfacit, statim consequitur iustitiam, & reconciliatur Deo, si vero non ita satisfacit, non facit æquitatem iustitiæ, quantum potest, & debet; ergo nō implet præceptum pœnitentiæ, prout ad iustitiam pertinet. Similiter ratio sumpta ex diuina amicitia aperte conuincit legem charitatis Dei obligare ad talem pœnitentiam, quæ ad consiliatorem cum Deo satisfaciat, quando ergo non fit tam perfecta pœnitentia, ut habeat hunc effectum, non impletur præceptum. *tom. 4. disput. 15. sect. 1. §. Solum potest.*

3. Pœnitentiæ præceptum diuinum est; nam antiquius est omni humano, imò omniū hominum voluntates præuenit; ipsumque Adam obligauit. *tom. 4. disp. 15. sect. 3. §. Certum est.* Præceptum autem satisfaciēdi Deo pro iniuria illata per peccatum, naturale est: quia ante legem scriptam nulla fuerunt præcepta diuina positiua; propter quod, tempus illud dicitur fuisse legis naturæ in quo tempore, etiam hoc extitit præceptum. *Ibidem & seqq. & §. Circa priorem partem.*

4. Pœnitentiæ præceptū radicaliter continetur, in præcepto dilectionis Dei; formaliter vero est quædam lex natura-

Vega lib.
13. in Tri.
dent. c. 14

Richard.
ar. 5. q. 3.
Cano. re-
lect. de Pœ-
nit. p. 3.
Veg. lib. 13
in Triden.
c. 20.

lis iustitiæ, quæ reduci potest ad præceptum colendi, & honorandi Deum, non enim oportet, ut omnia specialia præcepta legis naturæ in decalogo contineatur, sufficit enim ut ex principijs naturaliter notis colligatur, vel certe, ut ad ipsamet principia pertineat, *tomo 4. disp. 15. sect. 3. §. Argumenta secunda.*

5 Præceptum satisfaciendi Deo pro illata iniuria est dispensabile sicut alia naturalia præcepta, quia non habet minus intrinsicam honestatem, potest tamen Deus mutare materiam, & sic tollere obligationem cedendo iuri suo, & remittendo offensam, sine hominis satisfactione, non dispensando, sed mutando materiam, sicut inter homines potest unus remittere offensam sine satisfactione alterius in quo statim cessat obligatio, non quia alius dispenseret, sed quia materia satisfactionis soluitur, *tomo 4. disp. 15. sect. 3. §. Circa secundum.*

6 Quoties homo post pœnitentiam peccat, tenetur iterum contreri, & obligatur ad pœnitentiã sicut quoties furatur, tenetur restituere, quia fit similis in æqualitate, ex qua confurgit obligatio iustitiæ, unde supponitur pœnitentiam posse iterari semperque posse habere eundem effectum circa idem peccatum, & circa diuersa, *tomo 4. disp. 15. sect. 4. §. Potest hæc*

7 Tam ex charitate Dei, quam propria poterit pro articulo mor-

tis manere obligationem contritionis, quia tenemur diligere Deum super omnia, antequam moriamur; quia hic actus est necessarius, non tantum ratione peccati, sed per se nec sufficit prius in vita diligere, quia hoc præceptum non tantum semel obligat, sed sæpius, & tempus magis accommodatum est articulo mortis, *tomo 4. disp. 15. sect. 4. §. Dico tamen.* At vero homo attritus cum sacramento, non tenetur ex vi iustitiæ ad Deum conteri in mortis articulo, quia iuxta probabilem, & practicam sententiam, satisfacit quantum debuit. *Ibidem.*

8 Pœnitentiæ præceptum non obligat ex charitate Dei statim post peccatum commissum, quia est firmatiuum per se, & non supponit illud negatiuum non permanendi aliquo tempore extra amicitiam Dei, seu in statu habitualis inimicitie Dei. Idem dicendum ex charitate propria, *tomo 4. disp. 15. sect. 5. §. Secundum caput, & §. Tertium caput.*

9 Præceptum pœnitentiæ obligat pro mortis articulo, quia si hoc præceptum non obligat statim, nulla videtur esse ratio designandi illud in toto discursu vite, usque ad articulum mortis, *tomo 4. disp. 15. sect. 6. §. Hæc est.* quod obligat ex se, & ex vi illius tantum, solaque ratione naturali connaturali gratiæ, & fidei, & non antea articulum mortis, eadem ratione, nec ex charitate propria, nec ex iustitia ad Deum

De Pœnitent. ut virtus quoad præcept. §. 8.

ante periculum mortis, quia nō obligat statim. *Ibidem superest dicendum.*

Adrianus
Nauar. &
Petrus Sol.

10 Interdictum hoc præceptum obligat ex accidenti ex his capitibus, v. g. ex charitate Dei, quia præceptum dilectionis, non referuat obligationem vsque ad articulum mortis, quia tanta dilatio, apertè est contraria finis huius præcepti, quod est dirigere, & conuenienter coniungere hominem cum suo fine, *tomo 4. disp. 15. sect. 6. §. At vero extertio.* Secundo ex necessitate status gratiæ, potest obligare præceptum pœnitentiæ ante articulum mortis, v. g. ad sacram actionem faciendam, vt ministrare ex officio aliquod sacramentum, vel recipere Eucharistiam, vbi non est copia confessoris, ita tenent omnes, & tunc non obligat præceptum contritionis, vt sic, sed præceptum digne tractandi res lacras. 3. ob proprium peccatum vitandum, sed non sic ex præcepto contritionis, sed ex præcepto castitatis, si illi, v. g. tentatio sit onerosa, & sic de alijs, vel ob commune malum vitandum, non ex præcepto pœnitentiæ, sed ex charitate, qua tenemur patriam diligere, & procurare eius bonum, *tomo 4. disp. 15. sect. 6. §. Primus, & secundus casus, & §. Tertius casus.*

11 Qui in casu, quo obligat ex accidenti præceptum dilectionis Dei super omnia, ante ar-

ticulum mortis omittit contritionem, & dilectionem, non committit duo peccata, sed vnū contra charitatem; quia vnum tantum violat præceptum, & licet duos actus omittat, tamen necessitas vnius est propter aliū, vbi autem est vnum propter aliū, ibi moraliter est vnū tantū, *tomo 4. disp. 15. sec. 6. §. Supposito ergo.*

12 Qui per solam dilectionem sine contritione ex inauertencia iustificatur, non tenetur quam primum conteri, sed solum eo tempore, quo aliud præceptum contritionis obliget, quia necessitas contritionis in illo tempore solum erat propter actum dilectionis, ergo quacumque ratione contingat, & cum dilectionis haberi sine actu contritionis, satisfactum est re ipsa præcepto contritionis, *tomo 4. disp. 15. sect. 6. §. Suppositio ergo.*

13 Solus modus contritionis, qui est de eius substantia est in præcepto, quia illa sufficit ad reconciliationem cum Deo, & ad congruam satisfactionem ab homine postulatur, *tomo 4. disputat. 15. sect. 1. §. Ad obiectionem.*

14 Præceptum pœnitentiæ non obligat ad agendam pœnitentiam statim post peccatum commissum, etiam si opportunitas occurrat, seu licite facile fieri possit, quia hoc præceptum contritionis est affirmatiuum: præceptum autem affirmatiuum per se, nec pro semper obligat,

nec

nec statim, ergo nec hoc ita obli-
git, *tomo 4. disp. 15. sect. 5. §. Di-*
gendum nihilominus, & seqq.

§. I.

Penitentia ut sacramen-
tum quoad eius insti-
tutionem.

origo peni-
tentia.

1. **S**acramentum peniten-
tiæ habet originem ex
institutione diuina, ut
constat ex generali do-
ctrina sacramentorum, omnia
enim sunt instituta a Christo Do-
mino; item quia potestas remit-
tendi peccata non poterat homi-
nibus conuenire ex natura rei,
nisi à Christo data fuisset, *tomo*
4. disputat. 1. sect. 2. §. Vltimo dis-
ferunt.

Vide Bel-
larm. toto
lib. de pen
Petr. Sot.
lect. 3. & 4
de confess
& Theolog
dist. 14. &
15.

2. Sacramentum penitentia
fuit conuenienter institutum in
lege gratiæ, & non antea, tunc
quia lex vetus fuit imperfecta,
lex autem gratiæ est perfecta, tū
maxime quia ante aduentum
Christi non debuit potestas cla-
nium concedi hominibus, quia
non dum merita Christi erant
exhibita, *tomo 4. q. 84. art. 7. §.*
Atque hinc in coment.

3. Christus Dominus reli-
quit in Ecclesia speciale sacra-
mentum penitentia, ad reme-
dium peccatorum quæ post bap-
tismum committuntur. Defini-
tur in *Conc. Constant. sess. 8. & 15.*
in Florent. in decret. Eug. & latius

in *Trid. sess. 14. quod est distinctū*
à sacramento baptismi, quia fi-
nis, & effectus vtriusque sacra-
menti est valde diuersus, quia
baptismus per se tollit peccatum
originale; penitentia vero sacra-
mentum tollit peccata actualia
post illud commissum, quæ distin-
ctio etiam sumitur ex diuerso
ritu istorum sacramentorum,
quod vnum sit per modum re-
generationis ex aqua, &c.
aliud vero per modum iudi-
cij, *tomo 4. disputatione 17. se-*
ssione 1. §. Vnde duo, & se-
quenti.

4. Sacramentum peniten-
tiæ in particulari, & secundum
propriam rationem, seu essen-
tialem ritum fuit à Christo Do-
mino institutum, definitur in
Conc. Trid. de sacrament. in genere,
& in specie sess. 14. Ioan. 20. & non
antea quod iam nunc certum
est, ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 1.
quia antea non potuit institui,
cum antea non fuerit data po-
testas, to. 4. disp. 17. sect. 1. §. Tertio
dicendum & §. simpliciter dicendum est.

Cōc. Trid.
Ioan. 20.

5. Non solum in forma, sed
etiam in materia huius sacra-
menti, est effectus significatio,
quia licet verba formæ distin-
ctius significant totum effectum
tamen etiam actus penitentis
suam habent significationem,
nam signa contritionis, sunt etiā
signa interioris remissionis,
& per confessionem significatur,
quod sicut peccata exterius ma-
nifestantur, ita etiam ab anima
ipsa

De Sacram. penit. quoad defin. essent. & unit. §. 2.

ipsa excluduntur, *tomo 4. disp. 18. sect. 2. §. Ad confirmationem.*

6 In hoc sacramento penitentiae, sacramentum tantum est illud externum, & sensibile signum compositum ex confessione, & absolutione: remissio autem peccatorum, & gratia, quae ad hunc effectum praestatur, est restantum sacramenti: quia est proprius effectus huius sacramenti. Denique interior penitentia, siue attritio, siue contritio sit, est res, & sacramentum simul, v. g. ut informis secundum se est sacramentum, seu pars sacramenti, at vero formata per gratiam sacramentalem, est res sacramenti, *tomo 4. disputat. 17. sect. 5. Per totam.*

§. II.

Penitentia ut sacramentum quoad definitionem, essentiam, & unitatem.

1. **S**I volueris definire hoc sacramentum iadequante per rem sensibilem, quae substat formalitati signi. Dic, est compositum morale, seu artificiale constans ex actibus penitentis & verbis sacerdotis institutum ad significandam, & conferendam gratiam remissionem peccati commissi post baptismum. Si autem ipsam rem sensibilem in partes distinguere volueris, & ad modum artificialium rerum definitionem trahere. Reiponde est confessio legitima in foro penitentiae facta, & absolutione iudicis formata, *tomo 4. disp. 18. sect. 2. §.*

Ultimo concluditur.

2 Penitentiae sacramentum essentialiter constat ex materia, & forma, tanquam ex partibus. Est veritas constans ex Conc. Florent. in decret. Eugenij. & Conc. Trident. sess. 14. cap. 3. *tomo 4. disp. 18. sect. 2. §. Nihilominus dicendum, & seqq.*

3 Aliquis internus dolor, est de essentia huius sacramenti. est ferre omnium theologorum consensus, *tomo 4. disp. 20. sect. 3. §. Nihilominus dicendum est; qui dolor debet esse attritio vera saltem, & supernaturalis, de omnibus peccatis mortalibus in confessione declaratis, quorum penitens conscientiam habet, ut constat ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. & 4. quae attritio debet, etiam includere, efficacem voluntatem non peccandi de cetero; constat etiam ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. dicente tale esse necessarium dolorem qui voluntatem peccandi excludat. Ibidem sect. 4. §. Dicendum nihilominus, & §. Deinde probatur.*

4 Sacramentum penitentiae est unum tantum specie, quia sicut Ecclesia non agnoscit, nisi unum baptismum ad regenerandos fideles ita etiam non agnoscit, nisi unum tribunal confessionis sacramentalis ad reparandos lapsos post baptismum, *tomo 4. disp. 18. sect. 4. §. Quaestio esse potest. It est unum numero constans ex omnibus penitentiae partibus, quod aperte colligitur ex Conc. Florent. & Trident. quae de illo tamquam de uno sacramento loquuntur*

Coc. Trid. Coc. Flor.

D. Thom. 3. p. 9. 84. ar. 1. ad 1. & alibi sa. pa. Couar. 6. alma p. 1. §. 4. n. 13. & alij

Definitio
sacramenti
penitentiae

tur ex varijs partibus, etiam si inter partes distantia temporis intercedat, quia sufficit moralis coniunctio, seu propinquitas qualis esset solet in vno iudicio inter condemnationem, sententiam, & executionem. *Ibidem §. Nihil omnia dicendum.*

§. III.

Penitentia ut sacramentum, quoad formam, & eius effectum.

I. Forma sacramenti penitentiae etiam super peccata remissa prolata habet effectum: quia ta habet effectum: quia libiliter, non ponentibus obicē, sed homo ille nō ponit obicem, vt supponitur, ergo, &c. effectus autem huiusmodi formæ, est remissio peccati facta per gratiæ infusionem, & satisfactionem animæ, quem habet semper absolutio rite data, & remoto obice suscipientis, & ideo formata habet hunc verum sensum, *ego tibi confero gratiam remissionem peccati quantum est ex se.* *tomo 4. disp. 18. sect. 1. §. Sed videtur & sequenti.*

2 Forma huius sacramenti sunt verba sacerdotis. est doctrina Conc. Florent. & Tridenti, & omnium Theologorum communis, *tomo 4. disp. 18. sect. 3. §. Quoniam nunc.* Item est de essentia

vt forma proprio verbo, & voce proferatur, vt constat ex Conc. Florent. in decret. Eug. vbi generatim docet sacramenta nouæ legis constare verbis. Idem constat ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. Quia Christus illud instituit proferendo illa verba. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* &c. *tomo 4. disp. 19. sect. 1. §. Nihilominus certum, & seqq.*

3 Non est certa forma ad retinenda peccata, sicut est determinata ad illa soluenda. Ratio est quia ad culpæ detentionē, nulla est necessaria positiva forma, sed sola negatio absolutionis, non enim detinetur peccatum per actionem positivam, sed per carentiam actionis, *tomo 4. disp. 19. sect. 1. §. Sed aliquis forte.*

4 Essentialis forma huius sacramenti, sunt illa verba: *Absoluo te*, quia in his duobus verbis consumatur significatio huius formæ, & effectus eius, *tomo 4. disp. 19. sect. 1. §. Concludendum igitur.* Reliqua verba antecedentia, & subsequencia absolutionē non sunt necessaria. ff. *ab omnibus peccatis tuis*, inuocatio Trinitatis: *In nomine Patris, & filij, &c.* Passio Domini nostri, &c. vt omnes cōsentiant, licet laudabiliter adiungatur, vt Conc. Trident. dicit. Idem dicendum de illis, v. g. *Miseriatur tui, &c.* Deinde nec illa particula *ego*, est essentialis cum includatur intrinsece in verbo, *absoluo*, vnde nec sunt de precepto

Est Theol. in 4. cum Mag. dist. 14. D. The 9. 84. ad 3 Caiet. verd. confes. cōd. 11.

D. Ant. 3. p. tit. 17. c. 21. §. 1. Caiet. verb. absolutio. Sylu. verb. absolutio, n. 6. q. 4 Nau panit. dist. 6. c. 1. n. 9. & in c. 26. n. 2

D. Thom. dist. 18. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 4. Du rand. q. 2. Sol. q. 4. ar. 3. Palud. dist. 19. q. 1

De Sacram. pæn. quoad form. & eius effec. §. 3.

præcepto riguroso, quare licet omittantur, non erit peccatum graue, imo nec etiã nullũ, si ex quacunque rationabili causa omissio fiat. *tom. 4. disput. 19. sect. 1. §.* Circa tertium, & seqq.

5. Predicta verba indicatiui sunt optima, & cõuenientissima ad hanc formam significandã, est omnino certa, tũ ex traditione, & vsu Ecclesiæ totius; tũ ex Conc. Florent. & Trid. cui addi potest Conc. Maguntinum cap. 4. & definitio Leon. 10. in condemnatione articuli 11. & 11. Lutheri, *tom. 4. disp. 19. sect. 1. §.* Dicendum vero est.

6. Patres aliquando vocant hanc essentialẽ formam, supplicationem sacerdotis, ab aliquo accidentali ritu, vt patet ex manus impositione; quia Sacerdos non exercet munus suum, sine aliqua deprecatione, & ideo totum hoc ministeriũ nomine orationis, & deprecationis appellat. Item, vt induceret ipsos esse mediatores & intercessores inter Deum & homines, quod est proprium officium Sacerdotis. *tom. 4. disput. 19. sect. 1. §.* Denique ad Leonem.

7. Illa duo verba. ff. *Absoluite*, formaliter sumpta, sunt essentialia, aptissima, & omnino necessaria: quia vtrumque verbũ est necessarium, ad significandũ effectum huius sacramenti. Itẽ materialia sunt de necessitate præcepti propter vniuersalem consuetudinem, & vsu Ecclesiæ, doctrinamque Conciliorũ:

unde in præsentĩ materia, n. utatio: alium verborum, nunquam potest fieri moraliter sine peccato; quia nullus potest dari causa rationabilis ad illam faciendam. *tom. 4. disp. 19. sect. 1. §.* Dicendum ergo est. Materialis vero mutatio, retento sensu formali, non est contra substantiam formæ; nam cõnominata, & æquipolentia, possunt sufficere, in quo obserua regulas generales de sacramentis. An vero sit valida, forma data per modum impetrationis? vt v. g. si quis dicat, *Absoluite Christi*, aut *absoluat seruus Christi*, Responde negatiue: quia forma deprecationis repugnat cũ forma iudicij, de essentiali autem est, vt sit hoc sacramentum per modum iudicij, ergo, &c. *ibidem. §. Circa hoc vero.*

8. Tam determinata verba requiruntur in hac forma, sicut in Eucharistia & baptismo, vt constat ex generali doctrina de sacram. in gen. quia illa forma est essentialis, vt constat ex Cõc. Flor. & Trid. ergo verba eius sunt tam necessaria, ac determinata, sicut in Baptismo, & Eucharistia, saltem quoad formale sensum. *tom. 4. disput. 19. sect. 1. §.* Circa quartum punctum.

9. Sensus verborum, *Ego te absoluo*, est, absolutionis sacramentum tibi impendo, qui sensus est verus in quocũque casu, in quo verum sit sacramentum, siue ponatur ob effectum, siue non; & quamuis iam sint plenẽ remissa pecca-

D. Thom.
opusc. 22.
& q. 84.
art. 3.

D. Thom.
opusc. 22.
c. 1. & 2.
Nau. c. 1.
de panit.
d. 6. n. 9.

Caiet. q.
84. ar. 3.
Sor. d. 14.
q. 2. ar. 3.

peccata: solum tamen erit forma falsa, quando sacramentum fuerit nullum: quod nullum est inconueniens: nam potius propter hanc causam nullum est sacramentum. *tom. 4. disp. 19. sect. 2. §. Superest ultima,*

10. Forma huius sacramenti, non potest in ordine ad personam absentem valide proferri. Ratio est: quia in rigore verba formæ proferuntur in personam præsentem: quod confirmat, vltus, & Traditio Ecclesiæ: & contrariam opinionem damnavit, ad minus vt falsam, temerariam, ac scandalosam. Clemens VIII. & prohibuit, quod nec in publicis, nec in particularibus lectionibus ascribatur, nec vt probabilis in aliquo casu defendatur, de quo iam supra verb. *Abolutio. §. 1. conclus. 4. tom. 4. disp. 19. sect. 3. §. Hinc igitur posteriorem. & seqq.*

11. Non potest Sacerdos alteri committere, vt nomine suo, in præsentia penitentis, verba absolutionis proferat, quia actio sacramentalis, præfertim illa, quæ est à ministro consecrato, & specialiter deputato ad illam præstandam; est actio mere personalis, & non de legibilibus. *tom. 4. disput. 19. sect. 3. §. Dicere quis posset.*

13. Ad veritatem formæ requiritur actualis significatio. Ratio est: quia talis forma per se requirit actualem efficaciam gratiæ, & hanc significat, per se, etiam loquendo, ex vi ver-

bi, *Absolutio*, ergo ex se requirit materiam proportionatam, ad veritatem talis verbi, & significationis. *tom. 4. disput. 20. sect. 4. §. Nec sufficit.*

13. Remissio peccatorum actualium, post baptismum cōmissorum, est directus effectus huius formæ quod supponitur; est enim certum. *Tom. 4. disput. 19. sect. 2. §. Vt ergo verum sensum.* Gratia autem sanctificans datur etiam, quando confessio, est tantum veniale: quia per nullum sacramentum remittitur veniale peccatum, nisi media infusione gratiæ. *Ibidem §. Hinc etiam fit.*

14. Forma hæc habet omnes effectus, quos contritio habet, vt latè probat noster Doctor. *tom. 4. disp. 19. sect. 2. §. Ex hoc autem.* At vero per eam non semper remittitur tota pænæ temporalis, non enim fuit expediens, vt peccata post Baptismum cōmissa, tanta facilitate, & sine iusta vindicta remitterentur, vt *Concil. Tridentin. sess. 14. cap. 8.* Sed remittitur iuxta dispositio. *Cōc. Trid.* nem penitentis, seruata lege iustitiæ, à Deo statuta: quia dispositio penitentis non est sufficiens ad totum effectum. *Ibidem. §. Atque eadem.* Vnde si reatus sit inæqualis, potest vnus remitti totus, & non alter, licet æqualis sit dispositio. *Ibidem. §. Sed iustitiam aliquis.*

15. Non existente obice, ex

Clemens 8.

De Sacr. pæn. quod id mat. prox. & remot. §. 4.

Vide Richard in
d. 16. ar. 1.
q. 2. Nau.
de penit. d.
6. c. 1. n.
16. Cordu.
li. 1. quæst.
q. 1.

vi huius formæ gratia remissiva peccati semper datur: quia quantum est ex se, non ita absolute significat colationem gratiæ, quin implicite inuoluat hanc conditionem, nisi obicem suscipiens ponat. Remissio autem culpæ, solum, quando non supponitur facta, quia non semper actualiter remittitur, sed sub intellecta alia conditione. ff. si in homine sit peccatum, cuius remissio desideratur. Item remissio pænæ æternæ per hanc formam, non per se, sed consecutivè ad remissionem culpæ tollitur; unde necesse est, ut includat ad minus eandem conditionem, quâ includit remissio culpæ. ff. si in homine sit talis reatus, qui remittatur. tom. 4. disput. 19. sect. 2. §. Ex his, & seqq.

§ IIII.

Penitentia ut sacramentum, quoad materiam proximam, & remotam.

1. **A**ctus pænitentiæ, quasi materia sacramenti pænitentiae dicuntur, non quod non sint propria materia sacramentalis, sed quia hæc materia non est ex aliquo elemento, seu corpore sensibili, sicut est in alijs sacramentis. tom. 4. disp. 18. sect. 2. §. Nec refert quod.

2. Materia ex qua conficitur hoc sacramentum. ff. Confessio, est pars essentialis huius

sacramenti: quod est de fide, ex Conc. Tri. & traditione Ecclesiæ, quod nullus Catholicus negare potest. tom. 4. disp. 18. sect. 2. §. Quapropter. & §. Secundo sequitur.

3. Tres sunt partes materiæ proximæ sacramenti pænitentiae. ff. Confessio, Contritio, & Satisfactio, quod probat communis consensus Doctorum, & approbatio Concil. Florent. & Trident. & alia, quæ affert Doctor noster. tom. 4. disp. 18. sect. 3. §. Vera tamen sententia, & seqq. Unde confessio est pars essentialis, & contritio dum per confessionem, & signa externa fit sensibilis, in quo nulla est controuersia. Ibidem §. de Contritione. Satisfactio vero est tantum pars integralis, seu materialis, quatenus ad integritatem iudicii pertinet, pænâ infligita Reo in vindictam delicti. Ibidem §. Iam vero de satisfactione. Præter autem has partes, nulla est alia in hoc sacramento, ut patet. Ibidem §. Sed queret aliquis.

4. Materia remota sacramenti pænitentiae, est actus exterior; nam cum sacramentum sit signum sensibile, necesse est, ut consistat in exteriori actu, quia solus interior non obijciatur sensibus, non tamen excludit interiorem, nam etiam contritio est pars huius sacramenti. tom. 4. disp. 1. sect. 2. §. Unde fit.

5. Peccatum actuale post baptismum commissum, est materia remota huius sacramenti. Est commu-

D. Tho. q.
84 ar. 2.
& q. 90.
Antonin. 3
p. tit. 14.
cap. 17 §.
6. Leo 10.
in Bulla
contra Lu
ther. ar. 15
& alij.

D. Tho. 9.
84. ar. 2.
Petr. Sor.
lect. 2. & 3
de pæn.
Sot. d. 14.
q. 1. ar. 2.
communis omnium. Sed peccatum originale nõ pertinet ad hanc materiam, quia hoc sacramentum non est institutum ad tollendum illud, nec actuale ante baptismum commissum, quia per se tollitur per baptismum, & sic non ordinatur ad illud tollendum. *tom. 4. disp. 18. sect. 1. §. Vult tamen peccator, & sequenti.*

6. Peccatũ mortale est materia necessaria; quia tolli non potest sine hoc sacramento. Veniale verò est tantum sufficiens materia, vt patet ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. Can. 7. Non dicitur autẽ necessaria, quia potest tolli multis alijs modis, sine ordine ad hoc sacramentum. *tom. 4. disp. 18. sect. 1. §. Secundo dicendum est, & sequenti.*

7. Peccata remissa in alia confessione, non sunt materia necessaria: est omnium consensus, sunt tamen sufficiens materia, etiam per se sola, si quis velit illa iterum confiteri, vt patet ex Extrauag. 1. de priuileg. Nam Christus concedens hanc potestatem, non limitauit illa, ad vnũ actum remissionis. *tom. 4. disp. 18. sect. 1. §. Vltimo, locum.*

8. Supra eandem materiam remotam, forma sacramentalis sapius cadere potest, quia licet peccatum sit idem, tamen confessio, & accusatio est diuersa, sicut in eadem numero a qua posunt fieri plurima baptismata. *tom. 4. disp. 18. sect. 2. §. Sed contra primo. At verò supra eandem ma-*

teriam proximam, non potest iterari absolutio, sicut non potest hostia consecrata iterũ consecrari, nisi sint plures formæ per modum vnius; sicut in simili constat de Eucharistia, & Baptismo. *Ibidem.*

9. Peccatum quoad culpam est materia sine qua hoc sacramentum confici nequeat; quia nemo potest sacramentaliter absolui, nisi prius confiteatur, nam ad hanc remittendam est data hæc potestas, quod vñs Ecclesiæ confirmat. *tom. 4. disp. 18. sect. 1. §. Vltimo addendum.*

10. Semper adhibenda est materia certa, si fieri possit, & adiungenda in gradu suo: quia oportet vt sit sacramentum validum, cum humana certitudine, si fieri possit. At vero, si nulla certa materia adhibere potest, tunc relinquitur prudentis viri arbitrio, vt iuxta materiæ necessitatem, & periculum, & dubij probabilitatem, sacramentum conficiat, absoluendo sub conditione saltem concepta, vt constet ex generali doctrina de sacramentis. *tom. 4. disp. 18. sect. 1. §. Dubitari tamen.*

§. V.

Penitentia vt sacramentum quoad effectum.

1. **H**oc sacramentũ cau-
sat gratiam ex opere operato, vt causa efficiens,

Caiet. to. 1
opus. trac.
5. de con-
fess. q. 4.

De Sacramen. pæniten. quoad effect. §. 5.

efficiens, vt aperte cõstat, in quo differt à pænitentia, quatenus virtus, quia est tantum causa disponens. *Tom. 4. disput. 1. sect. 2. §. Eadem etiam.* Item per secundam absolutionem tollitur aliquid pænæ temporalis, ex prior confessione relicta, iuxta dispositionem pænitentis: & aliquando tota, nullum enim datur inconueniens: quia licet prior absolutio semper maneat rata, posterior nūquam derogat illi, sed vnaquaq; habere potest suū effectū, iuxta dispositionem recipientis. *Ibidem. disp. 18. sect. 1. §. Respondetur ergo.*

2. Effectus huius sacramenti tribuitur præcipuè ministro, licet pænitentis actus habeat effectum sacramentalem: quia est minister solus Sacerdos, cui talis potestas data est, remittendi peccata, & absolucè confert sacramenta, & quamuis actus pænitentis concurrant ad gratiam, est quatenus cõiunguntur cum forma, quæ est actus ministri, & ab illa quasi eleuatur ad talem effectum. *tom. 4. disp. 18. sect. 2. §. Alium notandum.*

3. Sola voluntas recipiendi sacramentum pænitentiae, non sufficit ad eius effectum, vt constat ex *Conc. Triđ. sess. 6. cap. 7. & sess. 14. cap. 4.* dum requirit ad remissionem peccati proprium dolorem pænitentis, etiam cum hoc sacramento. *tom. 4. disp. 20. sect. 1. §. Ille vero sententia.*

4. Potest quis nec iustifica-

ri, nec de nouo peccare in receptione huius sacramenti: quia potest carere attritione alicuius peccati ex naturali obliuione, vel potest inuincibiliter ignorare motiū iux attritionis, & estimare esse aliud, quā vere sit, vel esse sufficiens, quod reuera non est: tunc enim non peccabit de nouo propter ignorantiam inuincibilem, nec iustificabitur, vt probat late noster Doctor. *to. 4. disp. 20. sect. 2. §. Atque hinc.*

5. Sacramentum pænitentiae validum, & informe (vt probabilius iudicat Doctor) habet effectum recedente fictione: quia nullum mortale peccatū post baptismum commissum remittitur, nisi per sacramentum pænitentiae in re, vel in voto susceptum. Ergo peccata confessa in confessione informi, debent per se remitti per aliquod sacramentum pænitentiae, & non per aliud, quam per ipsummet, quod fuit informe. Potest enim homo habere formale propositū, nunquā iterum confitendi illa peccata: ergo cõsequitur ipsam remissionē, ratione ipsiusmet sacramenti, quod fuit informe. Tamen ad tollendā talē fictionem, sufficit, vt est certū, cõtritio, vel legitima cõfessio peccati obliti, vel attritio, si postea nullū peccatū mortale commissum sit, quia tūc eadē dispositio quæ sufficeret, cū sacramento præsenti sufficit cū sacramento iā suscepto: deficiente nouo obice. Secus dicen-

dicendū si postea fuit commissum peccatū mortale, quia sacramentū prius susceptū, nō potest habere efficaciam circa peccatū postea commissum; vel si possit dari confessio informis, in qua penitens peccaret mortaliter, suscipiendo hoc sacramentum: quia illud peccatū est materia alterius confessionis. *tom. 4. disp. 20. sect. 5. §. Contraria tamen sententia, & seqq. & tom. 3. disput. 28. sect. 6. §. Tertio de Sacramento.*

§. VI.

Penitentia ut Sacramentum quoad dispositionem ad valorem, & effectum.

I. **D**E necessitate huius sacramenti est voluntas confitendi peccata in hoc sacramento, & obtinendi absolutionē eorū, conueniunt omnes. Quia hoc sacramentū recipi nō potest, nisi ab homine adulto, in omni autē suscipiente sacramentū si vsum rationis habeat, requiritur voluntas, seu intentio recipiendi sacramentum: ergo, &c. Non tamen impeditur per errorē circa personā Confessoris, nisi penitens habeat intentionē excludentem omnem aliā, ut patet. *tom. 4. disp. 20. sect. 3. §. Primo statuendū. & seqq.*

2. Hęc voluntas nō requiritur ut pars sacramenti, sed, ut necessaria cōditio ex parte subiecti; nam intentio dandi, vel re-

cipiendi sacramentum, non est pars eius: licet sit de necessitate illius. *tom. 4. disp. 70. sect. 3. §. Primo statuendū.* Nec impedit, quod sit peccaminosa venialiter, & non excludens sufficientem attritionem peccatorū mortaliū, quia nihil essentialē tollit. *Ibidem. §. At vero voluntas.* Secus si mortaliter sit peccaminosa, tunc enim repōnat valori huius sacramenti. *Ibidem §. Soler autē & sequenti.*

3. Formalis dolor requiritur ad effectum huius sacramenti, nec sufficit displicētia negatiua, quia si illa displicētia sit efficax, non erit sola, sed secum affert dolorem de peccato, si vero sola sit, nō sufficit quardā velleitas ad mutandam voluntatē, & cōsequenter ad veram penitentiam. *tom. 4. disp. 20. sect. 1. §. Quorundam sententia, & sequenti.*

4. Attritio integra est sufficiens dispositio ad effectum huius sacramenti, quāuis cognita, & neque reputata cōtritio, quod est hoc tempore certum. *tom. 4. disp. 20. sect. 1. §. Dico tertio.* Requiritur tamen primo, quod sit vera, & in re existens: vnde si aliquis sine attritione recipiat hoc sacramentum, etiam cum quacunque ignorantia inuincibili, excusabitur quidem à noua culpa, non tamen consequetur effectum. *Ibidem. sect. 2. §. Hec vero.* Secundo, requiritur, ut sit supernaturalis iuxta Concil. Tridentin. session. 14. cap. 4. & sessione 6. & alibi sæpe. *Ibidem §. Ni-*

Sol. d. 18. q. 3. ar. 3. Nauar. in sum. c. 21. n. 40.

Palud. d. 17. q. 1. ar. 5. Nauar. in sum. c. 21. n. 1. & c. 1. n. 4. Cōc. Trid.

Vide Du-rand. in 4. d. 25. q. 3. ar. 1. Rich. ar. 4. q. 3.

De Sacram. pœnit. quoad neces. & præcep. §. 7

hilominus tamen certum, & seqq. 3. requiritur quod sit vniuersalis de omnibus peccatis mortali- bus non remissis, saltem per se loquendo, quia vnum peccatum non potest sine alio remitti. Ibidem §. Circa tertium. 4. requiritur, vt sit etiam de peccatis in confessione oblitis etiam inuincibiliter, quia alias talis attritio non est integra, qualis ad hominis iustificationem hominis necessaria est. Ibidem §. Secundum dubium. Nota tamen deniq; quod attritio existimata non sufficit, vt ostenditur communiter à Doctoribus. Ibidem sect. 4. §. Tertio probandum.

5 Hoc sacramentū non facit de attritione contritionem, sed de attrito contritum, probatur ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. quod est adeo verum, & certum, vt sine errore negari non possit, *tomo 4. disp. 20. sect. 1. §. Dico ergo prima.* Conferendo gratiam sine mutatione interni doloris, vt probāt multa decreta relata 26. quæst. 6. quod est ita certum, vt contrarium non sit probabile. Ibidem §. Dico secundo. & seqq.

§. VII.

Pœnitentia vt sacramentum quoad necessitatem, & præceptum.

1. **P**œnitentiæ sacramentum ex se non est necessarium ad remissionem peccati mortalis licet sit vtile, at vero medium est necessarium ad remissionem peccati mortalis post baptismum commissi, etiam quoad culpam: insinuat in Conc. Constantiens sess. 8. & 15. & in Conc. Trid. diffiniuntur sess. 14. can. 6. *tomo 4. disp. 17. sect. 2. §. Nihilominus, & seqq. & sect. 3. §. Hac sententia sumitur.*

2 Hæc necessitas huius sacramenti, non est sacramenti in re suscepti, sed in re, vel in voto *Vide Cast. verb. cōfes. 6. cap. 14. & sect. 14. cap. 4.* quia vere conuersioni in Deum per contritionem promissa est remissio peccati, & cum statim sacramentū adhiberi non possit, propositum eius sufficit, quia apud Deum voluntas pro facto reputatur, *tomo 4. disp. 17. sect. 3. §. Vera ergo responsio.*

3 Per contritionem remittuntur peccata, non sine hoc sacramento saltem in voto, vnde semper manent obnoxia huic iudicio, & ideo neque consequitur talis remissio sine ordine ad illud, neque omnino illa manet soluta, quia licet à culpa maneat libera persona coram Deo; tamen semper manet obligata sistere in hoc tabernaculo, vt sententiam absolutionis, aut retentionis peccatorum in illo audiat, *tomo 4. disputatione 17.*

sectione.

Magist. in 4. dist. 17 q. 86. ar. 2 Gabr. dist. 14 q. 2. ar. 2. & alibi.

seſſione 2. §. Ad primam obiectionem.
Vnde peccatum remitti in ordi-
ne ad ſacramentum pœnitentiæ,

& remitti in ordine ad con-
feſſionem, tamquam medium
per ſe inſtitutum ad hunc effe-
ctum. *Ibidē ſect. 3. §. Dico ergo, & ſeqq.*

4. Votum implicitum huius
ſacramenti cum contritione, vel
amore ſufficit ad peccati remiſ-
ſionem, quia nullum eſt funda-
mentum ad requirendum pro-
poſitum explicitem, nec poteſt
oſtendi præceptum de hac re,
neque ex ſcriptura, neque ex
aliqua traditione, *tomo 4. diſp. 17.
ſect. 3. §. Contraria nihilominus.*

5. Poteſt Eccleſia absolute
præcipere uſum ſacramenti, ita
ut qui non habet peccatum mor-
tale, teneatur confeſſi, quia in
eo præcepto nihil eſt alienum
ab inſtitutione huius ſacramen-
ti; neque continet adeo diffi-
cile, ut excedat materiam præ-
cepti, ſed eſt quoddam opus re-
ligionis, quod à fidelibus fre-
quenter, & facile exercetur, &
in aliqua occaſione poteſt pru-
denter iudicari valde conveniēs
ad placandum Deum in com-
muni, v. g. ſi detur publica ne-
ceſſitas, vel alijs ſimilis ſinis,
cur ergo non poteſt Eccleſia-
ſticus iudex, ſive prælatus, &
præſertim Summus Pontifex
illud præcipere, *tomo 4. diſ-
putatione 22. ſectione 8.*

§ Dico vero vl-
mo, & ſeqq.

Pœnitens.

1. Pœnitens in mortis arti-
culo, poteſt etiam ab hæretico, *D. Thom.
aut degradato ſacramentum po- diſt. 19 q.
ſtulare, quia petit rem, quam I. ar. 3.
illi poſſunt licite dare, etiam ſi Petrus Set
id forteſſe id faciuri non ſint leſt. 5. de
ſed indigne ſunt adminiſtratu. confeſ. Vi-
ri, hoc enim non imputabitur Gloria. in
pœnitenti, ſed ipsis, ut conſtat ſum n. 156
ex generalibus regulis de ſcan- & alij.
dalo. Imo tenetur confeſſi tati
miniſtro per ſe loquendo, obli-
gatur enim ex præcepto diuino,
quod poteſt comode implere,
ergo tenetur, quæ iuriſdictio eſt
ab Eccleſia conceſſa, & non à
iure diuino in illo articulo, unde
inferitur eſſe delegatam, ut alibi
iam diximus, *tomo 4. diſp. 26. ſect.
4. §. Hinc vero occurrebat, & ſ. qq.**

2. Quando in articulo, ſeu
mortalis periculo mortis adest
parrochus, vel alius habens iu-
riſditionem, non poteſt ſacer-
dos ſimplex abſolvere pœniten-
tem, quia iam non eſt articulus
neceſſitatis comparatione illius,
ut per ſe conſtat. Item ſi adest
ſacerdos approbatus qui poſſit,
& vult etiam ſi alioqui iuriſdi-
ctionem non habeat, v. g. pa-
rochus alienus non poteſt non
expoſitus audire confeſſionē in
caſu neceſſitatis. Itē ſi addit ſa-
cerdos excommunicatus vitādoſ,
ſeu ſuſpenſus, aut præciſus, nō po-
teſt abſolvere in ſimili caſu ne-
ceſſitatis, ſi ad ſit ſimplex ſacer-

X x 2 dos

*Nau. in
ſum. c. 26.
n. 31. &
cap. 27. n.
271. Sylu.
confeſ. 1 q
6. & inter
dictum 5 q
7. & alij.*

De Pœnit. publ. posses. & potest. Eccl.

dos toleratus, etiam non habens iurisdictionem, quia sunt per Ecclesiam privati omnino hoc ministerio generaliter, & consequenter sine exceptione, nisi in casu necessitatis extremæ, iâ vero ille casus non est huiusmodi, ergo, &c. *tomo 4. disp. 76. sect. 4. §. Secundo explicandum.*

Pœnitentia publica, & solemnis.

Aug. epist. 53. & 54. & alij. 1 Pœnitentia solemnis semel tantum fieri permitebatur, ut constat ex multis decretis de pœnit. *dist. 4.* vel ad maiorem terrorem, & non contemnaretur, vel forte, ne alijs esset scandalum, si sæpius talem pœnitentiâ aliquis ageret, *tomo 4. disp. 8. sect. 1. §. solum obijci potest.*

G. synodus. 2 Pœnitentia solemnis non imponebatur pro quibuscumq; criminibus, sed tantum pro grauatoribus, nec pro occultis, sed tantum pro publicis, ut sumitur ex *6. Synodo can. ult. & imponebatur ad satisfactionem Ecclesiæ & ad reparanda scandala, & ad exemplum aliorum, ne talia crimina auderent committere, &c. tomo 4. disp. 49. sect. 2. §. Venio ad alium modum.*

3 Pœnitentia publica est illa, quæ publice coram hominibus fit, sollemnis vero dicebatur illa, quæ olim speciali ritu fiebat in *3. de irreg. Ecclesia;* per publica non con. *2. & 3.* trahitur irregularitas, nullo *lib. 2. c. 2. c. 3.* enim iure lata inuenitur. A

vero per solemnem contrahi, ut habetur in *cap. Illud dist. 50. & alibi tomo 5. disp. 42. sect. 2. §. Tercio sacramentum, & seqq.*

Possessio.

1 Actus intromittendi aliquem in possessionem ab excommunicato factus, est nullus, quando necesse est aliquem actum iurisdictionis exercere, ut v.g. quando iudex Ecclesiasticus potestate sua utitur ad mittendum aliquem in possessionem, etiam si sic merus executor, potestatem iurisdictionis habens, quia excommunicatus est suspensus ab omni usu iurisdictionis: secus dicendum de collatione possessionis, quantum ad merum actum recipiendi, vel constituendi aliquem in possessionem sui officij, aut beneficiij quod per collationem, electionem, seu confirmationem, iam quoad totum ius, & dominium obtinuerat, quia per talē possessionem non datur aliquod ius, sed solum datur alicui, quod suum est, *tomo 5. disp. 14. sect. 2. §. Dubitari vero.* Item excommunicatus non potest accipere possessionem sui beneficiij, quia est suspensus ab omni usu illius, & priuatus ab omnibus fructibus eius, ergo etiam à possessione capienda. *Ibidem §. Dices ergo.*

Abbas inc. fraternitas de test. n. 9.

Potestas Ecclesiastica.

1 In Ecclesia est potestas iurisdictionis

Est com-
muniore sen-
tentia sco-
lasticorum
in 4 d. 18.

iurisdictionis in foro exteriori, seu contentioso à Christo Domino concessa, omnibus Apostolis immediate, & Ecclesiis; quod est de fide ut constat ex *Matth. cap. 16. Quodcumque ligaueritis super terram, &c. & Ioan. 20. & Matth. 18.* Quæ potestas etiam extensa fuit ad D. Thom. qui tunc erat absens, propter suam potestatem excellentiæ. Item est potestas in Ecclesia ad censuras instituendas, arque ferendas, de fide etiã est, ut constat ex eisdem locis citatis, *tom. 5. disp. 1. sect. 2. §. Luterani cum multis & seqq.*

2. Potestas constituendi, ac ferendi censuras primario, ac per se, solum est penes Summum Pontificem. Item potest esse in alijs, vel ex proprio officio, ut ordinarijs, per collationem beneficij Ecclesiastici muneris, cui sit annexa talis potestas, vel ut delegata. Vtrumque confirmat usus Ecclesiæ. Ordinaria etiam competit omnibus Episcopis habentibus proprios Episcopatus, ut tradit *Concil. Trident. sess. 6. cap. 3. de reform. & sess. 14. cap. 4. de reform.* Item competit interdum inferioribus clericis, ex cap. *Nemo Episcopus. 11. q. 3.* Item dicitur de Plebano in cap. *Cum ab Ecclesiarum de offic. Ord. & de priore. in cap. Cum Ecclesijs. de maior. & obedient.* Item in particulari competit legato à latere Pontificis, ex cap. *legatus de officio. leg. in 6.* Item competit Vicario Episcopi ex cõ. *muni. sententia Doctorum, cū*

Gloss. in cap. Licet. de offic. Vicar. Idẽ dicendũ de Vicario Archiepiscopi, cuius tamen potestas limitata est, per cap. *1. de offic. ordin. §. vlt.* Ne extendatur ad Episcopum suffraganeum, saltem dum Archiepiscopus in sua diocesi adest, vel non longè abest. Item competit Vicario electo à capitulo sede vacante, iuxta de *cret. Concil. Trident. sess. 25. cap. 16. de reform.* Item competit capitulo sede vacante, ex cap. *Cum olim. de maior. & obediens. & cap. vnic. de maior. in 6.* Item competit Cardinalibus in proprijs Ecclesijs, in quibus suos titulos habent ex cap. *his, qua de maior. & obediens.* Item competit superioribus Religionum, ex cap. *Cum in Ecclesijs. de maior. & obediens.* Item competit multis Abbatibus, Archidiaconibus, & Archipræbiteribus, ex cap. *Veniens. cum Gloss. de eo, qui Or. fur. sus.* Item denique Concilijs Generalibus, Prouincialibus, vel Synodalibus, & Capitulo Ecclesiæ, & regularium congregationibus legitimis, & ab Ecclesia approbatis. Quæ potestas interdum potest haberi consuetudine, aut præscriptione, ex cap. *Dudum. 2. vers. sed cum in iure de lect.* At verò non potest quis hanc consuetudinem habere, nisi supponatur habere subditos, in quos possit tales actus exercere, ex cap. *Romana. de sentent. excommunic. in 6. & cap. Cum olim. & cap. Andæis. de præscriptione.* Vide etiam cap.

De Præbytero penitentiario.

Cum contingat. de for. comp. & cap. 1. eod. tit. in 6. Sed consuetudo ferendi vnam censuram, non sufficit ad ferendas omnes, vt tolet probari ex cap. Cum olim de præscript. quia hæc potestas non est indiuisibilis vt acquisita vna acquiritur alia specie diuersa. tom. 5. disp. 2. sect. 2. per totam.

D. Tho. in 4. d. 25 q. 2. ar. 1. Ant. 3. p. tit. 16. cap. 7 § 2. Nauar. in sum. c. 27. n. 6 Cou. cap. Alma. p. 1. & 11. n. 2. Palud. in 4. d. 19. q. 2. ar. 1. & alij.

3. Iurisdicção, & potestas in foro contentioso, de arbitrio concedentis potest delegari tantum homini viatori; quia neque Angelus, neque Beatus, neque extra viam, est capax Ecclesiasticæ iurisdictionis, habenti vsum rationis: quia qui caret illo, nec potest iudicium ferre, nec punire. Non fæminæ, sed viro; quia fæmina est incapax spiritualis iurisdictionis; Præbytero ex congruentia, quia solus ille secundum ordinariū vsum Ecclesiæ censetur capax, iuxta cap. 2. de Iud. & cap. Ecclesia de constitut. licet de iure solum requiratur prima tonsura, vt omnes fatentur. At vero Summus Pontifex potest de potentia absoluta illam committere merito laico, cum hoc sit de iure positiuo. Denique potest delegare hominum congregationi, quia communitas ex se est capax iurisdictionis, quamuis cōstet de clericis, & laicis, quia pars dignior trahit ad se minus dignam. tom. 5. disp. 2. sect. 3. §. Alius modus. & seqq.

4. Potestas iurisdictionis est duplex, scilicet, interior &

exterior. Interior est illa, quæ ordinatur ad forum sacramentale, quod pertinet solum ad conscientiam, & internum bonum animarum. At vero exterior, est illa quæ ordinatur ad gubernandam Ecclesiam in foro exteriori, per iudicia, pænas, & cætera. tom. 5. disp. 1. sect. 2. §. Lutherani.

5. Potestas Pontificia differt à potestate regia: quia fuit in Petro, & residet in Summo Pontifice immediate à Christo Domino, & non mediante aliquo homine: potestas vero Regia ducit originem ab ipsis hominibus. tom. 5. disp. 2. sect. 1. §. Nōnulli Doctores.

Vide Extrauag. Vnā sanctam. de maiorat. & obediēt.

Præbyter penitentiarius.

1. Munus Præbyteri penitentiarij erat antiquitus, tantum peccata publica, in publicum proferre, vt de eis publica penitentia ageretur, & fortasse non omnia, sed illa tantum, quæ maius scandalum generabant, iuxta Concil. Carthag. 3. cap. 32. Quod Nestorinus Constantinopolitanus abstulit, & consequenter abrogauit consuetudinem agendi hanc penitentiam in Ecclesia, quoniam illius occasione scandalum generabatur. tom. 4. disp. 17. sect.

August. in Enchirid. cap. 65.

2. §. Verisimilins ergo & sequenti.

Præscriptio.

Præscriptio.

1. Bona à naufragantibus rapta, nulla præscriptione acquiruntur, aut consuetudine, ut patet ex verbis Bullæ Cænæ in quibus reuocatur quod uis priuilegium, aut consuetudo in contrarium, ita ut nullo prætextu, etiâ possessionis longissimæ, aut immemorialis temporis, talis abusus excusari possit. At uero si talia bona, sana intentione, ac conscientia custodirentur, ne perirent, & fuerit omnis diligentia ad verum dominum inueniendum, non inuento, possint distribui in hos, vel illos usus, iam enim tunc est eadē ratio de his bonis, quam de alijs derelictis, seu perditis. *tomo 5. disp. 21. sect. 2. §. Tandem adduntur.*

Præceptum.

1. Præceptum generale nō solum præsentēs promulgationi, sed etiam omnes præcepti capaces comprehendit, patet ex illis: *Nisi penitentiam egeritis, &c. Nisi qui renatus fuerit, &c. Nisi manducaueritis, &c.* quæ non tantum ad illos solos, qui præsentēs aderant, quando Christus Dominus ea protulit, sed ad omnes capaces talis præcepti, *tomo 3. disp. 40. sect. 2. §. Et iuxta hanc expositionem.*

2. Quando determinatio assignationis præcepti est ad diff-

rendam obligationem, usque ad certum tempus, illo transacto, obligat pro semper, ut patet ex præcepto confessionis, quia datur ratio frequentiæ sacramenti, & solum intenditur, ut licet confessio possit differi per annum, non tantum ultra differatur: secus dicendum, quando determinatio est pro tali, vel tali tempore, ut est in præcepto ieiunij, orationis, & similibus, quia tunc habetur specialis ratio temporis designati, *tomo 4. disputatione 36. sect. 4. §. Et ex his facile.*

Prælati religionis.

1. Prælati religionis potest prohibere suo subdito, ne confiteatur religioso habenti priuilegium audiendi confessiones à Papa, vel Episcopo, quia hoc ius non derogat conuenienti ordini, & institutioni vniuersitatisque religionis, *tomo 4. disp. 26. sect. 1. §. Ex his infertur.*

2. Prælati religionis potest præcipere subdito, ut faciat opus ad sacrificandum pro alio, ut probabilius iudicat noster Doctor, quia hoc est opus charitatis, ergo, sicut potest superior præcipere inferiori, ut faciat elemosynam, ita etiam, ut faciat hoc suffragium, est enim quædam spiritalis elemosyna, *tomo 4. disp. 55. sect. 5. §. Nihilominus probabilius.* Non tamen potest immediate applicare opus subditi

De Primatonsura, Priuileg. & Procurator.

sine eius intentione, aut coope-
ratione; quia hoc modo vsus ab-
solutè manet sub dominio sub-
diti, nam si nolit opus facere, in-
fectum manet, quidquid alius
præcipiat. *Ibidem. §. Hinc vero.*
Vnde opus à subdito non ap-
plicatum, non potest, illo in-
scio, aut repugnante, à superio-
re applicari; quia non habet po-
testatem immediatè in illud o-
pus, sed solum in voluntatem, a
qua prodit obligando illà. *Ibidem.*

Primatonsura.

I. Primatonsura, cæremo-
nia sacra est, per quam incipit
homo dicari cultui diuino, vn-
de aliquam confert sanctifica-
tionem, & significat eam, & ta-
men non est sacramentum:
quia non significat gratiam.
*tom. 3. disput. 1. sect. 2. §. Dico ter-
tium, quasi in fine.*

Priuilegium.

I. Priuilegium iurisdic-
Ca. Licet. tionis, &c. potest absque causa re-
uocari: quia tunc non est pæ-
na, sed cessatio cuiusdam gra-
tiæ, liberalitatis, aut delegatio-
nis, dependentis à voluntate do-
nantis. *Tom. 5. disput. 4. sect. 7. §.*
Solum est obseruandum. Et quan-
do conceditur collegio, vt sic
non comprehendit familiares,
vt constat ex *cap. Licet. de priui-
legijs. Ibidem. disput. 34. sect. 1. §.*
Dixi autem per se.

Procurator.

I. Excommunicatus non
potest Procuratorem agere: nā
constat illud ministerium, si-
ne communicatione fieri non
posse, exceptis tamen casibus
necessitatis, in quibus licita est
communicatio cum excommu-
nicato. *Tom. 5. disput. 16. sect. 7.*
§. De procuratore, & sequenti. Nec
potest denuo constitui Procu-
rator: quia hæc est quædam
communicatio cum illo. At ve-
ro talis constitutio valida est,
quoad negotia extra iudicialia;
quia nullum ostendi potest ius,
quod irritet talem actionem.
Item quoad actus iudiciales, id est,
ad lites, valida est, quia etiam
deficit ius ipso iure inualidans.
Vnde actus huius Procuratoris
sunt validi, dum non priua-
tur officio; quia veram pote-
statem habet. *Ibidem. §. Circa ter-
tium, & sequentibus.*

Profectio.

I. Profectio facta in Reli-
gione sacra habet significa-
tionem, & aliquam sanctitatem;
quia per eam singulari modo
dicatur homo cultui diuino. At
verò non est sacramentum, quia
non significat gratiam, & ve-
ram animæ sanctitatem.

tom. 3. disput. 1. sect. 2. §.

*Dico tertio in
fine.*

Prope

Propositum satisfaciendi obediendi, & non peccandi.

Vega lib.
13. in Trid
cap. 22.

1. *Propositum satisfaciendi non est necessarium ad iustificationem, distinctum à proposito seruandi mandata, est enim superfluum multiplicare actus, præsertim sub obligatione, & sine fundamento, tomo 4. disp. 4. sect. 3. §. Ex quibus facile. At vero est res incerta, & non nimis necessaria verum in ipso proposito seruandi mandata implicite continetur ipsum propositum satisfaciendi. Ibidem.*

2. *Propositum obediendi cōfessori in his, quæ præcipere potest, est necessarium ad sacramentum penitentiae in tantum, in quantum continetur in vniuersali proposito seruandi omnia mandata; in his enim quæ confessor præcipere potest, tenetur penitens obedire, & consequenter habere animū obediendi, & habere propositum seruandi hoc præceptum, sicut cætera, to. 4. disp. 20. sect. 4. §. Vltimo expeditur.*

3. *Propositum formale non peccandi per se loquendo est necessarium ad remissionem peccati, quia vnus ex præcipue finibus penitentiae est correctio, & emendatio vitæ præteritæ, merito ergo præcipitur peccatori, vt voluntatem, & intentionem habeat expressā corrigendi, & seruandi mādāta, & c. quod intellige quādo ipse amor Dei, nō ita exer-*

cetur, vt satis formaliter contineat hoc propositum, vel quando reliquū est aliquod tempus præsentis vitæ, nam, si homo in ipso mortis articulo penitentiam agat, tunc non est necessarium, quod de proposito vitæ futuræ sollicitus sit, etiam habēdo illud sub cōditione, si vixero, quia talis actus nō sūt necessarij ad salutē, to. 4. disp. 4. sec. 3. §. hæc scētia, & seqq.

4. *Propositum formale non peccandi mortaliter, debet esse absolutum ad remissionem peccati, & de se perpetuum ratione obiecti, alioqui non excluderet voluntatem peccandi mortaliter omni tempore. Itē potest homo habere propositum absolutum, non faciendi peccata venialia, quæ committuntur plena libertate, quia est possibile cum gratia Dei, licet non possit habere tale propositum, sine priuilegio speciali Dei circa peccata venialia, quæ dicuntur ex surreptione, seu imperfecte deliberata, tomo 4. disputat. 4. sect. 3. §. Sed obijciuntur.*

5. *Aliquando potest sola detestatio peccati sine proposito formali, esse sufficiens dispositio ad gratiam, quod probatur ex facto David 1. Reg. 12. Ibi propositum sibi peccato per prophetam Natham, solum promittit illa verba: Peccasti Domino; & statim iustificatus est nulla facta monitione futuræ vitæ, tomo 4. disputatione 4. sectione 3. §. Dico secundo.*

Vide Chrys.
tom. 5. hom.
6. de panis

De Purg. quoad quæst. an sit, ubi sit, &c. §. 1.

6 Propositum absolutum formale non peccandi venialiter v. g. dicere mendacium, est sufficiens dispositio ad eius remissionem; dummodo actus sit aliquo modo supernaturalis, tum quia debet disponere ad actum supernaturalem, tum quia peccatum veniale aliquo modo ledit amittitiam supernaturalem, *tomo 4. disp. 11. sect. 3. §. Superest, ut dicamus, & §. Imo addendum censeo.*

7 Propositum saltem virtuale est de essentia sacramenti penitentiae, quia efficax, & absoluta detestatio peccati est de essentia huius sacramenti, constat autem huiusmodi efficacem detestationem, includere saltem virtuale propositum, neque simile commitendi, quod in confessione mortalium debet esse formale per se loquendo, quia reuera tale propositum est necessarium ad habendam veram penitentiam de tali peccato, *tomo 4. disp. 20. sect. 4. §. Dicendum vero.* At vero in confessione venialium non est tam necessarium formale propositum, sicut formalis dolor, quia Conc. Trid. loquens de attritione non tantum expresse requirit formale propositum, sed solum dolorem illum, qui voluntatem peccandi excludat: prædictus autem dolor reuera excludit hanc voluntatem, cum includat virtuale propositum in contrarium. *Ibidem §. Ultimo vero.*

Pupillus.

1. Pupillus potest communicare cum eius tutore excommunicato simpliciter, imo non tenetur vitare illum, si sub cura eius, & comensalis sit, si vero sit separatus, tunc solum in his, quæ ad solum munus tutoris pertinent, & sine quibus conuenienter tale munus peragi non potest quod constat ex omnibus dictis supra in particula, *Humile. tomo 5. disputat. 15. sect. 5. §. Atque ita censeo.*

§. I.

Purgatorium quoad questionem an sit, ubi sit, & nominis significationem.

1. **P**urgatorium dari potest hanc vitam est de fide, *tomo 4. disp. 45. sect. 1. §. Nihilominus & seqq.* Est locus corporalis, ut omnes supponunt. *Ibidem sect. 2. §. De hoc loco.* Vnus, ac certus, quia sic conuenit prouidentiae Dei, sub terra versus eius centrum. & non ubi quis peccauit, ut quasi omnes affirmant: quia peccata committuntur in varijs, ac distinctis locis, quis ergo crederet animas singulas, per omnia illa loca differi, ubi peccauerunt, ut ibi pœnas luant. *Ibidem §. Nihilominus dicendum.*

Cōc. Flor. in literis vnionis Trident. sess. 6. can. 30 & decret. de purgat. & sess. 22. cap. 2. & can. 3.

2 De ordine, quem seruat purgatorium, ad alia loca inferni, non potest dari certum, ac determinatum iudicium, quia est res occulta, & non reuelata, tamen quod virissimilius iudicat noster Doctor, est quod hæc loca non sunt ita sub ordinata per circulos, vt non possit ad vnum, nisi per alium transiri, quia reputat inconueniens esse, quod ante Christi aduentum omnes damnatæ animæ, & purgandæ transirent, per limbū sanctorum patrum, & sic de alijs: tale autem, verissimile est, purgatorium esse vicinum inferno, tum propter conueuentiam in pænna sensus, & ignis, tum quia hoc spectat ad quandam maiorem afflictionem, & humiliationem purgandorum, *tomo 4. disp. 45. sect. 2. §. Inter has.*

3 Locus inferni, & purgatorii non distinguitur muris, per interiectam alicuius partis terræ molem, quod est probabile, nā ad distinctionem locorum, satis est terminorum præfinitio. De alijs vero duobus locis, vel inter se, vel cum alijs comparatis, facilius credi potest distingui muris, quia nullum habent commercium, nec est vlla necessitas vel congruitas, vt debeant alteri constitui, *tomo 4. disp. 45. sect. 2. §. At vero.*

4 Sufficiencia locorum infernorum ex varijs animarum statibus, colligitur, quædam enim pœnna felices sunt, & pu-

rissimæ, quæ super cælos collocantur: aliæ vero sunt omnino damnatæ propter peccata propria, pro quibus est infernus, simul cum dæmonibus: aliæ sunt propter peccatum originale damnatæ, quibus proprius locus debetur, & hic vocatur limbus: aliæ vero sunt iustæ, sed purgandæ: aliæ vero fuerunt aliquando iustæ, satisque purgatæ quoad personalia, eo vero tempore, quo non dum erat aperta ianua cæli, non sunt autem plures status animarum; ergo nec receptacula earum, *tomo 4. disp. 45. sect. 2. §. Tandem quoniam.*

5 Hoc nomen Purgatorium significat purgationem aliquarum pœnatarum temporalium, donec plene satisfaciant animæ iustæ, post separationem à corporibus, *tomo 4. disp. 45. sect. 1. §. Nihilominus certa.*

§. II.

Purgatorium quoad ignem.

1. **P**urgatorii ignis vere, & realiter, ac phisice efficit cruciatum in animabus, seu spiritibus, non enim realiter pænna ignis dicitur, nisi quia ab igne, & per ignem fit, *tomo 4. disp. 46. sect. 2. §. Primo ergo statuto.* Licet non per actionem præuā connaturalem igni ipsi. *Ibidem §. Contra.*

De Purgatorio quoad animas. §. 3.

Contra hac vero.

2 Ignis agit in spiritus rem aliquam disconuenientem, quæ sit obiectum doloris, seu tristitiæ, quia actus illi vitales sūt à principio intrinseco, idest ab ipsa anima, ab eius potentijs, non ergo ab igne, quia causa extrinseca non influit phisice in actum immanentem, nisi forte per modum obiecti, media specie, ignis autē non est obiectum talis doloris, seu tristitiæ secundum se, si aliud malum non operatur, vt per se notum apparet, *tomo 4. disp. 46. sect. 2. §. Secundo assero.* Quæ res disconueniens est positua, quia realis actio non potest tendere directe, & per se ad solam priuationem. *Ibidem §. Atque hinc.* Item debet esse disconueniens spiritui, eique in hærens, quia alias non posset esse aliud quod verum malum spiritus, qui cruciatur, & consequenter non posset esse verum obiectum doloris veri. *Ibidem §. Necessariū.* Quæ actio est qualitas, cum non sit substantia, imo in hæreat substantiæ, & non ponatur in aliquo alio predicamento, vt discutiēti parebit, *Ibidem §. Vltimo ex his.* Quæ est spiritualis, credimus enim impossibile esse qualitatem corpoream vere inhaerere, & afficere spiritum. *Ibidem §. Denique quod.* Non super naturalis,

sed præter naturalis. *Ibidem §. Hæ rationes,*

& seqq.

§. III.

Purgatorium quoad animas.

1. **A** Nimæ purgatorii patiuntur maximam tristitiam ex detentione beatitudinis, *Theologi nam illa carentia, seu detentio in 4. dist. reuera est magnum incomodū, 44. & 45. & malum, & vt tale apprehenditur efficacissime ab illis animabus, quæ totis viribus diligunt Deum, tomo 4. disp. 46. sect. 1. §. Superest.* Item omnes substantient esse in purgatorio propriam, ac peculiarem pœnam sensus, quod est receptum communi sensu, & approbatione Ecclesiæ, quia æquitas diuinæ iustitiæ vindictiue hoc postulat *Ibidem §. Nihilominus dicendum, & seqq.*

2 Animæ purgatorii carent visione beata, vt manifestum est, *Est communis sententia in 4. dist. 20. & 21.* ideo enim ibi detinentur, quia non sunt expeditæ, & aptæ ad videndum Deum, *tomo 4. disp. 46. sect. 1. §. Pœna damni.* Item patiuntur pœnam damni, imo hæc est præcipua pœna, quam ibi patiuntur, quia detinentur ab ingressu patriæ ratione culpæ commissæ, sed hæc est pœna damni, ergo. *Ibidem §. Nihilominus dicendum.* Quæ pœna damni etiā propter peccatum remissum, debetur quoad culpam, quia hoc ipso, quod debetur pœna sensus, intrinsece debetur detentio ab

ab illo ultimo termino; nec possent hæc naturaliter seiungi in illo debito, cum se sint intrinsece connexa. *Ibidem.*

3. Per qualitatem ab igne impressam redduntur animæ purgatorii deformes: ita legitur in reuelationibus apud Bedam, & alios, videri deformes animæ purgatorii; nec repugnat superiori modo esse perfectas, & adhuc manere in illis aliquid imperfectionis per inferiores qualitates, seu impressiones. *tom. 4. disp. 46. sect. 2. §. Tandem potest.*

4. Recte potest sola anima lueri penā pro culpa, quā etiā corpus commisit; quia licet corpus fuerit organum animæ ad peccandum; tamen quia ipsa anima est principalis causa, in cuius voluntate vera, ac formalis ratio peccati existit in illa, poterit fieri sufficiens vindicta, pro illo reatu temporali, qui ex peccato iam remisso in ea manet. *tom. 4. disp. 46. sect. 4. §. Dicitur fortasse.*

§. IIII.

Purgatorium quoad statū gratiæ animarum.

1. **A**nimæ purgatorii in ipso instanti mortis confirmantur in gratia, & in bono: ita, ut amplius peccare non possint. Est de fide contra Lutherum. *dest. s. 2.* Et diuina gratia, & perfectio est, quæ illas animas in bono confirmat.

mat ratione illius status, & non per internam perfectionem, actuale, habituale, vel naturale, quia non vident Deū, ut inde confirmantur in bono, & c. *tom. 4. disp. 47. sect. 1. §. Tertio dicendum, & seqq.*

2. Animæ purgatorii non possunt crescere in charitate, vel in iure ad gloriam. Est de fide: quia tempus merendi gloriam, vel gratiæ augmentum, in morte finitur. *tom. 4. disp. 47. sect. 2. §. Dicendum vero.* Non quia habeat gratiā per operationem consummatā, quia non coniunguntur Deo per visionem beatā. *Ibidem. §. Sed obijci potest.* Sed quia habent illā consummatam, quoad intentionem, quia in intentione nunquam crescere potest in tali subiecto, *Ibidem. §. Alio vero modo.*

3. Animæ purgatorii habent charitatem perfectam essentialiter, quia omnis charitas unit Deo animam, ut ultimo fini supernaturali: estque essentialiter virtus, & forma virtutum, & hoc modo perfectio essentialis ei repugnat, non tamen accidentaliter quoad statum, sed quoad intentionem. *tom. 4. disp. 47. sect. 2. §. Similiter dicendum.*

4. Animæ purgatorii non sunt in statu satisfaciendi propriè, sed tantum in satisfaciendi: quia sicut tempus merendi fuit tantum in hac vita, ita etiā status satisfaciendi, per voluntarias penas, vel afflictiones. *tom. 4. disp. 47. sect. 2. §. Atque ex his.*

5. Animæ purgatorii non possunt

Caiet. 10. 1. opusc. trac. 23. q. 1. Sol. in 4. d. 19. q. 3. art. 2.

Greg. 12. Moral. c. 3. & 4. Aug. lib. de praedest. s. 2. cap. 14. & alij.

Possunt mereri de congruo aliquid pertinens ad suam liberationem, nam ex ipso, quod homo voluntarie, & negligenter amittit occasionem, in præsentia vita sibi à Deo concessam ad satisfaciendum, amittit etiam congruitatem obtinendi à Deo post hanc vitam remissionem aliquam circa penam illam per actiones suas, *tomo 4. disp. 47. sect. 2. §. Secundo infero.*

6 Animæ purgatorij pro nobis orant, possuntque aliquid pro nobis impetrare de congruo, quia illæ animæ sunt sanctæ, & charæ Deo, nosque ex charitate diligunt, & nostri recordantur, noruntque saltem generaliter ea pericula in quibus versamur, & quanta indigemus divina ope, & auxilio: cur ergo non orabunt, etiam si alias suis penis absolunt, quod debent, quod est probabile, licet incertum, *tomo 4. disputat. 47. sect. 2. §. Hic vero.*

7 Animæ purgatorij sunt in termino gratiæ, non dum vero inter terminos gloriæ, *tomo 4. disputat. 47. sect. 2. §. Tandem ex 2. Rossens. distis.* Et sunt certæ de presenti iustitia, & futura æterna salute, quia cognoscunt, quod nec sunt damnatæ, nec damnandæ, ut constat. *Ibidem sect. 3. §. Tertio assero.* Non intuitivè agnoscendo se, & omnia quæ in se habent, sed ex effectibus, quos in se experiuntur, cognoscunt se esse in gratia, quia certo cre-

dimus animas damnatas non diligere Deum; illæ autem animæ euidenter experiuntur se diligere Deum, ergo euidenter vident se non esse damnatas. *Ibidem §. Tertio assero, & seqq.*

8 Animæ purgatorij habent spem de sua beatitudine, non obstante certitudine illam consequendi, non enim est contrarietas spei, certitudo consequendi bonum separatum, quoad illi obtentum non est, *tomo 4. disp. 47. sect. 3. §. Tertio igitur.* Non tamen habent, timorem coniunctum, quæ est enim necessitas. *Ibidem §. Ad alia vero.*

9 Animæ purgatorij carent omni culpa mortali, & originali, quia nulla anima ad purgatorium deferretur, quæ non sit iusta, ac proinde carens culpa, non tantum mortali, sed etiam originali, quia gratia utramque excludit, *tomo 4. disp. 47. sect. 1. §. Ex his ergo.* Idem dicendum de peccato veniali, quia in primo instanti, in quo anima sancta illuc deferretur talis culpa, etiam si antea fuerit omnino deleta. *Ibidem §. Ex his ergo:* secus dic de reatu penarum, quod est de fide ex illo principio de finito in Cenc. Florent. & Trid. Animas. ff. sanctas nullum habentes reatu

penarum statim fieri bea-

tas. *Ibidem §. Se-*

cundo dicen-

dum.

§. V.

*Purgatorium quoad pœnnam
sensus, & eius graui-
tatem.*

1. **P**œna purgatorij est voluntaria ex suppositio-
ne, quod eam Deus
vult, quodque ad satis-
faciendum pro peccatis necessa-
ria est; est autem inuoluntaria,
quatenus est contra inclinatio-
nem charitatis, & naturale desi-
derium beatitudinis, & vt sic
valde contristat, *tomo 4. disp. 46.
sect. 1. §. Superest, vt.*

2. Pœna sensus non sic ap-
pellata est, quia per cognitionē
causatur, quod cōmune est om-
ni tristitiæ, & dolori, sed quia
per intrinsecam, & realem mu-
tationem efficitur ad modum
sensibilis, alioqui ipsamet caren-
tia visionis Dei dicenda esset
pœna sensus, quia nulla signi-
ficatione non tantum dolor, sed
malum etiam illud, quod cogni-
tum infert dolorem, seu tristitiā,
dicetur pœna sensus, seu quæ
sentitur. Item sub nomine, &
impositione pœnæ includitur
semper tristitia, vel dolor con-
comitans malum illud, quæ in
pœnnam imponitur, *tomo 4. disp.
46. sect. 1. §. Nec aliud.*

3. Tristitia animarum purga-
torij ex dilatione beatitudinis est
actus supernaturalis, quia illa

tristitia nascitur, vel ex amore
Dei propter se, vel ex amore
propriæ beatitudinis, vel quod
verius videtur, ex utroque; est
ergo eiusdem ordinis cum tali
amore, uterque autem amor est
supernaturalis, ergo, &c. Idem
dicendum de dolore orto ex ver-
me conscientie, qui sine dubio
spectat in illis animabus, vel ad
virtutem charitatis, & est vera
contritio, vel etiam ad virtutem
spei, & est attritio, *tomo 4. disp.
46. sect. 1. §. Quarto accedit proba-
bilis.*

4. Non est de fide pœnnam
sensus purgatorij esse à vero
igne; nihilominus tamen est
res certa intra latitudinem Theo-
logicæ quæstionis. 1. propter
consensum patrum latinorum
in Conc. Florent. 2. propter
consensum Theologorum, *tomo
4. disp. 46. sect. 2. §. Hac sane con-
uincunt.*

5. Pœna sensus purgatorij
excedit omnes pœnnas huius
vitæ. Ratio à priori sumenda est
ex ordinatione diuinæ iustitiæ,
& grauitate eius offensio-
nis, etiam minimæ, quæ altioris ra-
tionis est, quam omne malū
creaturæ, *tomo 4. disp. 46. sect. 3.
§. Superest dicendum.* Vnde etiam
minima pœna purgatorij exce-
dit maximam huius vitæ, loquē-
do de grauitate essentiali, ac spe-
cifica: quia est alterius speciei,
seu ordinis in genere mali, seu
doloris, si vero loquamur in ac-
cidentibus, sic non repugnat,

*Anselm. 1.
Corinth. 3
Carthusia.
lib. de in-
dic. anim.
c. 14.*

multa

De Purgat. quoad pæn. dñi & eius remis. §. 6

multa esse in aliquibus pænnis huius vitæ, quæ non sint tam graua in aliquibus pænnis purgatorij, vt v. g. potest aliqua pænna huius vitæ excedere in duratione, in gradibus intentionis, in multitudine pænnarum, seu dolorum. *Ibidem §. Breuiter assero.*

6 Pænna sensus non remittitur paulatim, quoad intentionem eius, qui enim damnatus est ad tredecim menses per decem, non minus laborat, & flagelatur in ultimo anno, quam in precedentiibus, ita ergo erit in presenti: vnde per suffragia, & indulgentias diminuitur pænna purgatorij quoad durationem, non vero quoad intentionem, seu grauitatem pænnæ, *tomo 4. disp. 46. sect. 4. §. Quæret vero aliquis*

7 Ex ordinaria lege Dei animæ ante purgationem finitam non exeunt à purgatorio. Ratio reducenda est in legem diuinam iustitiæ, quæ ibi animas detinet damnatas quidem violentè, & coacte, in purgatorio vero voluntarie, cognoscunt enim Dei voluntatem, & illi se submitunt. Aliquando tamen dispensatur in hac lege, vt suadent varia exëpla lata ex varijs sanctis, præcipuè *Greg. 4. diag.* sed quando sit talis dispensatio, pænna non interruptitur, quia talis intermissio earum potius pænnam augeret, tempus beatitudinis amplius differendo, nec est

necessaria, quia ignis ille, sicut in hoc aere et cruciat dæmones, ita etiam illas animas torquere, ac continue purgare potest, *tomo 4. disp. 46. sect. 4. §. Solet vero, & sequenti.*

8 In animabus purgatorij esse desperationem, est contra fidem: quia desperatio est grauisimum peccatum, & salutis contrarium. Item animæ purgatorij, non ita doloribus perturbantur, vt anxietatem irrationalem sustineant, aut impatientiam, est etiam de fide, quia peccare non possunt, *tomo 4. disp. 17. sect. 3. §. Tota hæc, & seqq.*

§. VI.

Purgatorium quoad pænnam damni, & eius remissionem.

1. **P**ænna damni excedit omnes pænnas huius vitæ, certa res est, *tomo 4. disp. 46. sect. 3. §. Post presens.* Magis tamen ob grauius gloriæ amissos, propter otium & venialia peccata, quam ob dilationem beatitudinis. *Ibidem §. Hinc etiam existimo.* Item excedit pænnam sensus, quia bonum quod amittunt est maius, tunc etiam, quia perfectiorem habent charitatem, quæ est radix huius doloris, *tomo 4. disp. 46. sect. 3. §. Dices multa.*

2 Pænna damni ex dilatione

Tertul. de anima cap 57. Chrys. hom. 29. in Math.

D. Tho. in 4. dist. 21. q. 1. ar. 1. q. 3. Chrys. hom. 24. in Math.

ne, gloriæ, & beatitudinis in dies remittitur, quia semper obiectum talis tristitiæ, minus fieri videtur, semper enim dilatio est minor, & concurso beatitudo quodammodo magis, ac magis semper appropinquat, quod non potest, non auferre aliquam consolationem, *tomo 4. disp. 46. sect. 4. §. Potest interrogatio.* At vero non remittitur pænna de gradibus gloriæ amissis, non enim est necessarium talem dolorem durante purgatorio, remitti, aut minorem fieri quoad intentionem, seu gravitatem quod etiā probabilius videtur nostro Doctori, de pænna sensus, præsertim, si per se expectetur ille status, & seclusa intrinseca remissione per suffragia Ecclesiæ. *Ibidem §. Potest interrogatio.*

§. VII.

Purgatorium quoad durationem.

1. **P**ænna purgatorii non est æterna, sed temporalis, est res certa, nam hæc est differentia essentialis inter purgatorium, & infernum, *tomo 4. disput. 46. sect. 4. §. In hac re.* Item cerum est pænna purgatorii non esse duraturas ultra diem iudicii. *Ibidem sect. 4. §. Secundo certum est.*

2. Duratio pænna purgatorii, non est æqualis in omnibus animabus, etiam seclusis suffra-

gijs Ecclesiæ quia non omnes animæ discedunt, cum æquali reatu peccatorum remissorum, ergo nec pænna illorum erit æqualis, *tomo 4. disp. 46. sect. 4. §. tertio certum est, & seqq. & §. quod circa incredibile est.*

3. Non potest assignari terminus maximus, ultra quem duratio pænna purgatorii non transeat: data supponit vltus Ecclesiæ. Item constat in suffragiis pro defunctis particularibus, qui ante plures annos decesserunt, etiā patet in forma, & modo concedendi indulgentias pluriū annorum; denique quia est res certa, & voluntaria, pertinet ad iudicia Dei occulta, *tomo 4. disp. 46. sect. 4. §. Ex his ergo existimibus.*

4. Pænna purgatorii non infligitur per demones ita quā per Dei ministros, quia non sperant illas ad peccandū posse prouocare, que spe mouentur ad vexandū viatores, quātūvis perfectos, & aliunde vident vexationem suā potius pro futuram, ut illæ animæ citius ab illis tormentis liberarentur, *to. 4. disp. 46. sect. 3. §. Vltimo dubitari, & seqq.*

Theolog. in
4. dist. 20
& 21. &
sor. dist.
19. & alij

Aug. 21 de ciuit. c. 16
4. §. In hac re. Item cerum est pænna purgatorii non esse duraturas ultra diem iudicii. *Ibidem sect. 4. §. Secundo certum est.*

Q.

Qualitas.

1. **Q**ualitas naturalis, & supernaturalis vniuoce conueniūt in genere

De Qualitate, & quantitate.

genere qualitatibus, quod enim obstat quominus ab omnibus abstrahi possit una ratio communis, quæ simpliciter omnibus conveniat, cum in modo afficiendi animam, similitudinem, & unitatem habeant, & nullam inter se dicant habitudinem, in qua possit aliqua analogia fundari. *10. 3. disp. 11. sec. 3. §. Prima sententia.*

2. Nulla qualitas potest esse effectiva gratiæ, nec ut causa principalis, nec ut naturale instrumentum: nam si iuxta doctrinam D. Thom. non potest dari huiusmodi qualitas, quæ sit potentia effectiva miraculorum, nec dum poterit ad efficiendam gratiam? non est enim minus supernaturale hoc opus, quam alia miracula. *Tom. 3. disput. 11. sect. 3. §. Superest. ut probemus.* Item qualitates spirituales non sunt actiue ad producendas sibi similes, quod maxime verum est in qualitatibus supernaturalibus, quæ sunt super naturalem capacitatem subiecti, in quo recipiuntur. *Ibidem. §. Solum possit.*

Quantitas.

1. **E**Xtentio in ordine ad locum, non est de essentia quantitatis, tamen est de essentia illius præsentia localis, quæ naturaliter debetur quantitati, ut constat ex Philosophia. Item ut constet, præsentia naturalis quanti-

tatis, & eius extensio in loco, vnicatantum quantitatis passio est. *Tom. 3. disp. 48. sect. 1. §. Nihilominus dicendum.*

4. Quantitas habet suam propriam præsentiam naturalem distinctam à præsentia substantiæ, & ab illa, ex Dei potentia separabilem: quia vniuscuiusque rei præsentia, est extrinsecus modus eius, & separari re ipsa possunt: sicut in sacramento Eucharistiæ, quando substantia panis definit esse manente quantitate, non solum perit substantia panis, sed etiam præsentia eius, seruetur autem quantitas cum sua præsentia. Et e contrario posset Deus quantitatem panis, & præsentiam eius, conseruata substantia in eadem præsentia, & reali propinquitate, & distantia ad res alias: nulla enim in hoc inuoluntur repugnantia. *Tom. 3. disput. 48. sect. 1. §. Secundo infero.*

3. Quantitas ex diuina virtute constitui potest indiuisibiliter in loco: quia actu occupare locum diuisibiliter, non est illi essentiale, sed est veluti effectus quidam, quem non repugnat ab illa separari per diuinam potentiam. *Tom. 3. disput. 48. sect. 1. §. Superest sigillatim.*

4. Quantitas a substantia separata, & replere locum, & alterari potest virtute naturali, quia naturaliter resistit alteri corpori in eodem loco, & naturaliter etiam potest trahi, sicut etiam

etiam alteram potest. Tom. 3. disp. 52. sect. 2. §. Dico ultimo.

5. Quantitas est immediate subiectum qualitarum naturalium. Est enim in hoc similibus materię primę, cuius est proprietas esse aptam, ut afficiatur his accidentibus, sicut experientia etiam monstratum est, & ipsa etiam qualitates, cum sint materiales, aptissime recipiuntur in quantitate, ut ab illa recipiant corpoream mol. m. & extensionem. Tom. 3. disp. 56. sect. 3. §. Secundo solet.

6. Actū occupare locum, est quod distinctum ab esse quantum, unde & ab Aristotele in diuersis prædicamentis constituitur, & illud prius mutari potest, altero immutato manente, quo ad intrinsecum esse quantitatis. Unde hoc esse quantum cooperatur ad localem præsentiam, ut principium, & ut prius ad posterius. Tom. 3. disp. 48. sect. 1. §. Argumenta ergo.

R.

Ratihabitio.

1. **R**atihabitio est actus committentis delictum, non extenditur ad ratum habentem, quia ille non fuit causa, quando delictum est commissum, cum nullo modo cooperatus sit, imo prorsus ignora-

uit, quod fiebat: nec quando profectum habuit, fuit causa, *Conar.* quia tunc non sit, *neciterum Clement.* fieri potest ille effectus: nisi in *furiosus. 2.* casibus iure expressis, ut patet *p. §. 1. n. 4.* ex cap. Cum quis de sent. excom. in 6. Tabien. ubi excommunicatur ratam habens percussorem clerici suo nomine factam. Item ex cap. Felici. de pan. in 6. Quoad ratam habentes percussorem Cardinalem. Et similis extensio exprimitur in *Clement. 1. de pan.* Quoad percussorem Episcopi. Tom. 5. disput. 44. sect. 3. §. Contrariam sententiam. & seqq.

Remissio peccati.

1. Potest Deus de potentia absoluta, culpam remittere sine actu peccatoris, conferendo ei alia bona, quia actus peccatoris non requiritur ad remissionem peccati tanquam forma per se ipsam formaliter includens culpam, sed tantum dispositio congrua, & ex natura rei: non autem repugnat Deū conferre effectum formalem, sine præuia dispositione ad formam: ergo. Tom. 4. disp. 9. sect. 2. §. Ut ergo & sequenti.

2. Posset Deus peccatum sine infusione habituali doni, per aliquem actum remittere, quia peccatum habituale, seu esse in peccato, per solum actum introducit; ergo per actum contrarium destrui potest. Maxime per potentiam absolutam: at

De Remissione peccati.

verò non esset perfecta remissio, quia peccatū deiecit hominem ab illo statu, & ideo quādiu ad illum non reducitur, non est facta, & integra remissio, *tomo 4. disp. 9. sect. 3. §. Nihilominus, & seqq.* Vt autem possit Deus remittere peccatum medio actu sine infusione gratiæ, necessario ordinatio diuina adiungi debet tali actui, ratione cuius eleuetur ad destruendum tale peccatum, quæ ordinatio nihil aliud est quam absoluta voluntas Dei, qua vult, vt pro tali actu habente quācumque repugnantiam cum priori peccato expellat reatum ab illo relictum; hoc enim nulla inuoluitur repugnantia. *Ibidem §. Ex his ergo.* Ad quam remissionem solum sufficit ex parte penitentis attritio absque alia infusione gratiæ, vel maiori immutatione voluntatis, nulla enim datur repugnantia vt facile patebit, *tomo 4. disp. 10. sect. 1. §. Atque hinc.*

3 Peccatum potest remitti homini existenti in puribus naturalibus per amorem Dei, vel contritionem naturalem, sine infusione gratiæ. Ratio est: quia Deus potest remittere peccatum, per solum actum peccatoris, ergo in vnoquoque statu potest remittere, per actum proportionatum illi statui, *tomo 4. disputatione 9. sectione 3. §. Ex quibus etiam*

4 Per solam orationem, vel

alia bona opera, sine penitentia, vel amore, non potest homo veniam obtinere, quia est contra doctrinam generalem Conciliorum, & sanctorum, & vniuersales lectiones scripturæ, quibus attenditur necessitas penitentia, seu amoris, *tomo 4. disp. 9. sect. 4. §. Contrariam sententiam, & seqq.*

5 Deus potest de potentia absoluta remittere peccatum sine phisica mutatione peccatoris; in hoc enim modo remittendi peccatum, nulla inuoluitur repugnantia, quia Deus potest remittere peccatum sine actibus peccatoris, seu absque mutatione, quæ per illos fiat; potest etiā sine infusione habituum, ergo potest sine vtriusque; *to. 4. disp. 9. sect. 4. §. Contrariam sententiam, & si q.*

6 De lege ordinaria, remissa mortali culpa, remittitur reatus pænæ æternæ, est consensus omnium Theolog. tradita in Conc. Trid. sess. 6. c. 14. cap. quia omnis iustus, & amicus Dei, est filius Dei, & hæres, ergo non est subiectus pænæ æternæ, cū secundum præsentem iusticiam, iam illi debeatur vita æterna, sed peccatum mortale non remittitur sine hac gratia, & iustitia, ergo non remittitur sine remissione pænæ æternæ, *tomo 4. disputatione 10. sect. 2. §. Questio hæc*

7 Peccatum non remittitur per non imputationem, nā per in hærentem iusticiā fit etiā remissio

Bonau. in
4. dist. 17
ar. 1. q. 1
Henric.
lib. 4. sam.
6. 3.

Medina 1.
2. q. 113.
art. 2. &
alij.

remissio peccati; quia per illam tollitur priuatio gratiæ, quæ veram rationem culpæ & maculæ habet: & ex vi iustificationis tollitur, quatenus talem rationem habet, quia infunditur gratia cum omnibus, quæ illi connaturalia sunt, quorum vnum est, vt excludat maculam peccati: si illam inuenerit. *Tom. 4. disput. 9. sect. 4. §. Ignitur respondendo.* Ac vero hoc verbum, *imputare*, aliquando excludit veritatem rei, aliquando vero illam supponit. Primo modo, dicitur imputari alicui, quod in eo verè non est, sed ei attribuitur aliquo modo. Secundo modo, imputari dicitur alicui, quod ipse verè habet, seu commisit, & sic dicimus imputari alicui nocumentum, quod eius negligentia illatum est, cum illud impedire teneretur, quia nimirum verè est culpabilis in illo casu, &c. *Ibidem. §. Respondetur & seqq.*

8. Secundum legem ordinariā vnum peccatum mortale non remittitur sine alio. Est de fide. Ratio est connexio, quā habent omnia peccata mortalia, in ordine ad veram contritionem, quia non potest dari vera contritio vnius peccati mortalis, quin sit omnium. *Tom. 4. disput. 10. sect. I. §. Primo ergo potest. Tamen remitti vnū potest sine alio de potentia absoluta Dei: quia si peccata mortalia aliquam habent connexionem necessa-*

riam ad remissionem, illud solum est ex parte penitentis ipsius, quando debet perfecte contriti. *Ibidem. §. Circa secundum.* Idem dicendum per veram contritionem; quia etiam non impleat hoc modo contradictionem vnum peccatū remitti sine alio. *Ibidem. §. Alia interrogatio.*

9. Deum obliuisci peccatorum significat in Scriptura, meram quandam, seu diuturnam dilationem talis pænæ: existimatur enim iam quasi omnino remissa, & oblita, quia non executioni mandatur, maxime, quando Deus non obstantibus peccatis beneficia confert, & patienter agit, ac dissimulat. *Tom. 4. disp. 13. sect. 2. §. Respondetur primum.*

10. Culpæ remissæ nunquā *D. Tho. in* redeunt formaliter, nec in se, *4. d. 22.* per subsequentiā peccata, quia *Bonau. ar.* malum culpæ non potest à solo *1. q. 1. & Deo fieri; ergo nec à solo Deo 2. Richar.* reproduci, nam reproduci est de *ar. 1. q. 2.* nouo iterum fieri; sed quando *& 3.* homo iterum peccat post peccata remissa, ipsa homo non facit, neque committit priora peccata, sed aliud nouum ab eis distinctum: ergo. *Tom. 4. disp. 13. sect. 1. §. Nihilominus dicendum & sequenti.* Nec reddit illa pænā, nec damni, nec sensus: quia Deus non potest retractare suā voluntatē, nec agere cōtra suū decretū absolutum. *Ibidem sect. 2. §. Prima ergo. & seqq.* Quamuis de potentia Dei absoluta potuisset, ita remitti,

*Omnes
Theologi
cū. D. Tho.
q. 86. ar. 3
Adrian. q.
4. de pen.
Scot. d. 14.
q. n.*

De Remissione peccati.

mitti, vt per subsequens peccatum redderet; nulla enim apparet contradictio. *Ibidem. sect. 2. §.* Dices ergo.

11. Remissa culpa per pœnitentiam non semper remittitur tota temporalis pœna. Est de fide definita in Concilio Tridentino *sess. 6. cap. 14. & 30. & sess. 4. cap. 2. & 8. & Can. 12. 13. & 14.* Ratio à priori est diuina prædiktina, de qua nobis satis per fidem constat. *tom. 4. disp. 10. sect. 3. §. Vera autem. & seqq. & disp. 49. sect. 1. §. Sensus huius questionis.*

15. Deus ex æternitate sua, instituit, & taxauit singulas pœnas pro peccatis reddendas, secundum diuersos status eorum. Statuit ergo, vt tali peccato mortali, superpetuo in homine maneret, talis æterna pœna responderet: si vero committeretur quidem, non tamē perpetuo maneret, alia pœna, & alterius modi, & temporalis illi responderet. Vnde remissa culpa, commutatur pœna æterna in temporalem, non quia Deus in iustificationibus nouam pœnam imponat, sed quia lege æterna statuta sunt diuersa pœnæ corresponsdentes peccato, & commensurate illi, secundum diuersos status eius: & sic vna succedit alteri. *Tom. 4. disp. 10. sect. 3. §. Ad hanc igitur commutationem.*

13. Remissio peccati venialis, præsertim pro nunc fit, est beneficium diuinæ gratiæ, cum hæc remissio non possit

comparari viribus naturæ, sine aliquo auxilio, vel beneficio, Dei gratuito. Quod probatur ex generalibus locutionibus scripturæ, adiuncta expositione Patrum. *Tom. 4. disput. 11. sect. 1. §. Dico tertio.* Imò ad illam necessaria est gratia sanctificans, siue antecedenter, siue concomitanter, ita vt nullus illam consequatur, nisi, vel iam iustus sit, vel tunc iustificetur, quia peccatum veniale, eo modo, quo habet ordinationem, circa finem vltimum, deordinat à fine supernaturali. Ergo dispositio est necessaria, quæ debet esse supernaturalis aliquo modo. *Ibidem. sect. 2. §. Dico primo.*

14. Remissio peccati venialis, de potentia ordinaria nō obtinetur ex opere operantis, sine infusione gratiæ, vel augmento gratiæ. Nam peccatum veniale remitti potest, aut simul concomitanter cum mortali, aut per se solum. Primo modo non potest tolli sine noua infusione gratiæ, cum non possit tolli sine mortali. Secundo modo semper supponit necessario in persona gratiam gratum facientem: quamuis per se non requirat formaliter infusionem gratiæ habitualis, quia non repugnat cum veniali culpa formaliter. *Tom. 4. disput. 11. sect. 2. §. Dico secundo. & seqq. & §. Superest dicendum.*

15. Non est omnino eadem ratio de homine in puribus

*Petrus Sot.
lect. 18. de
pœnit.
Sot. d. 15.
q. 2. ar. 4.
& alij.*

bus naturalibus, & in hoc statu, quia nunc veniale peccatum habet, seu includit aliquam inordinationem à fine supernaturali; at vero in illo statu esset inordinatio à fine naturali. Item quia nunc supplet Deus per gratiam defectus naturæ, tunc vero alio modo accommodato prouideret illi: unde in illo statu, non potuisset homo, per solas vires naturæ, perfecte satisfacere pro culpa veniali, quatenus aliquo modo est offensiva Dei; tum quia quidquid operetur, alijs multis modis, est debitum Deo: tum etiam propter improprietatem inter personam offensam & offendentem. *Tom. 4. disput. 11. sect. 2. §. Respondetur primo.*

16. Peccatum veniale non tollitur semper, cum mortale remittitur; quia si dispositio, seu contritio, ratione cuius infunditur gratia, talis est, ut vel formaliter, vel virtute vniuersaliter complectatur omnia venialia, semper remittentur infusione gratiæ: si vero contritio est limitatio, ad sola mortalia, vel se extendit ad solam quædam venialia, & non ad omnia: tunc licet non infundatur gratia, non remittentur illa venialia, quæ nullo modo sub talem contritionem cadunt, quia non auertit voluntatem à tali culpa, nec se disponit. *Tom. 4. disput. 11. sect. 2. §. Dubitari enim potest.*

17. Quando peccatum ve-

niale remittitur cum mortali? Deus simul etiam natura remittit, utramque culpam mortalem, & venialem, infundendo gratiam ex ea lege vniuersali: quia statuit remittere homini omnem culpam, ad cuius oblationem sufficienter se disponit, vnaqueque secundum modum illi accommodatum, & tunc iuxta hunc modum, remissio venialis peccati, gratis datur, id est, sine merito, seu satisfactione de condigno, quia nec ordine naturæ, nec tempore supponit personam gratam, sed simul cum ipsa omnino gratia confertur: qui modus est satis probabilis. Quamuis Doctori nostro magis arrideat dicere, quod Deus prius infundit homini gratiam suam, & constituit illum amicum, & immune ab omni culpa amicitiae contrariam: deinde vero propter eandem contritionem, iam gratia informatam, remittit culpam venialem iuxta quæ modum licet infusio gratiæ, & remissio venialis peccati, in duratione temporis, comitanter se habeant, tamen ordine naturæ gratia antecedit, & est causa talis remissionis, non formalis, sed materialiter effectiua, seu dignificatiua illius actus, quæ remissio est ex iustitia, & non gratia, quia illa contritio sic informatam iam est satisfactionem, & meritum de condigno posteriorum effectuum. *tom. 4. disput. 11. sect. 2. §. Secundus modus. & sequenti*

18. Formalis contritio de peccatis

De Remissione peccati.

peccatis venialibus est sufficiens ad illa tollenda, non tamen necessaria. 1. pars patet quia sufficit ad tollenda mortalia, multo magis ad venialia, sed de illis habeatur. 2. verò pars probatur, quia aliter tolli potest, ut ex dicendis patebit, *tomo 4. disp. 11. sect. 3. §. Dico ergo primo.* Item quacumque contritio tollit respectu omnia peccata venialia, id est illa de quibus habetur, unde si sic vniuersalis, omnia tollit ad quem effectum nulla est necessaria intentio actus, sed appositio. *Ibidem §. Nihilominus censeo.*

19 Amor Dei super omnia etiam remissus per se potest remittere venialia peccata absque formali penitentia: quia hæc peccata facillime committuntur, & sepe sunt quodammodo inuoluntaria, ergo etiam facilius remitti possunt, & debent. Amor ergo per se, & virtute sua ad eorum remissionem sufficit, modo virtualiter ad illa se extendat, *tomo 4. disputatione 11. sectione 2. §. Dico secundo, & sequenti.*

20 Probabile est venialia peccata tolli per solam attritionem, imò, & per contrarium propositum, vel per actum virtutis repugnantem aliquo modo veniali peccato, & excludentem complacentiam illius, quia peccata venialia sunt leues offensiones, & sepe imperfectæ, & inuoluntariæ, & aliunde gra-

tia, quæ in persona supponitur, dat magnum valorem his actibus, qui etiam aliquomodo mutant voluntatem, & auerunt illam à priori defectu, ergo verissimile est, hoc satis esse ad consequendam huiusmodi remissionem, *tomo 4. disputat. 11. sect. 3. §. Dico tertio;* etiam sine imperio charitatis, quia tunc illa remissio potius tribuetur dilectioni, quam attritioni. *Ibidem §. Aliiter vero;* & sine sacramento dummodo supernaturalis sit: non tamen refert quod sit remissa. *Ibidem §. Aliiter dico potest, & seqq.*

21 Propositum formale absolute non committendi simile peccatum veniale, est sufficiens dispositio ad eius remissionem, ut patet, nec non actus virtutis illi contrarius, modo sit supernaturalis, quia ibi etiam est repugnantia, & meritum, & quia peccatum veniale lædit supernaturalem amicitiam, *tomo 4. disp. 11. sect. 3. §. Superest, ut dicamus.*

22 Non omnis actus meritorius vitæ æternæ, meretur remissionem peccati venialis, quando neque ex se habet proportionem aliquam ad illum effectum, neque ab operante ad illum refertur. Valet tamen ad eius remissionem, quilibet actus meritorius relatus ad hunc finem, quia ille actus sub illa consideratione factus includit virtuale displicentiam peccati venialis, *tomo 4. disputat. 11. sectione 3. §.*

Bonau. in
4 dist. 21.
ar. 1. q. 2.
Palud. dist.
16. q. 1. cō
clus. 2. &
alij.

3. §. Imo adendum, & seqq.

23 Veniale peccatum non remittitur ante mortem per gratiam finalem, quia vel peccatū veniale tollitur in ipso mortis instanti, & sic iam anima non est in corpore, quia est primum non esse hominis, vel in aliquo instanti ante mortem, & sic gratia non dum est finalis, *tomo 4. disp. 11 sect. 4. §. At vero Alensis, & sequenti.* Vnde potest remitti post hanc vitam in primo instanti separationis animæ à corpore, quia ab illo instanti incipit anima purgari intrinsece, & ideo quanvis tunc remittatur hæc peccata venialia, vere dicentur remitti in purgatorio. *Ibidem §. Cum ergo, & seqq.*

Richard.
dist. 21. ar.
2. q. 1. Pa
lud. q. 1. ar
1. concl. 3.
& alij.

24 Peccatum veniale post hanc vitam, non remittuntur per intrinsecam Dei condonationem, nec propter præcedentia merita à Deo acceptata ad illum finem, sed per ferventem actum amoris, & contritionis, quia talis anima, in eo momento optime cognoscit statum suū, & est expedita ad operandum, & ex parte Dei habet auxilium efficacissimū, iuxta mensurā suæ gratiæ, & ipsa statim sine mora operatur, & perfecte tunc tendit in Deum, & auertitur ab omnibus venialibus; ergo ille actus sufficit, ut statim tollantur omnia illa peccata, quoad culpam; quia actus non concurrunt, ut meritum de condigno ad illum effectum, nec de congruo,

quia statum merendi cum vita finitur, quantumvis ex scriptura colligi potest, *tomo 4. disp. 11. sect. 4. §. Dicendum ergo est, & seqq.*

25 Remissio peccati venialis, quæ fit simul cum mortali, potest, & fit ex opere operaro per sacramenta, quia tunc peccatum veniale non potest tolli, per solam attritionē, etiam si illa ad veniale extenditur, quia non potest tolli sine mortali, quod per solam attritionem non tollitur; ergo adueniente sacramento poterit veniale ex opere operato tolli, sicut tollitur mortale, *tomo 4. disp. 12. sect. 1. §. Hæc difficultas.* Item veniale peccatum per se potest remitti ex opere operato per omnia sacramentā, ut probat late noster Doctor, *Ibidem §. Dicendum ergo superest, & seqq.* Quæ remissio per sacramentā fit sine motu voluntatis ad id sufficiente, quia omnia sacramentā tollunt peccata mortalia absque dispositione quæ per se ipsam sufficiat, cur ergo non magis ita operabuntur remissionē venialis peccati. *Ibidem §. Nihilominus contraria.*

Bonau. in
4. dist. 21
ar. 1. q. 2
Petr. Sor.
lect. 12. de
Ench. &
12. de pen.

26 Per baptismum, & extremam unctionem auferuntur omnia venialia, quibus homo non est actualiter affectus. De baptismo constat, quia est regenerationis, & renouatio totius hominis. De extrema unctione probatur ex illis verbis Iacob. 5. *Si in peccatis sit remittentur eis.* Non tamen per alia sacramenta

Iacob. 5.

De Rescripto.

vt verissimilius iudicat noster noster Doctor, quanuis existimet auferri omnia peccata venialia per sacramentum pœnitentiæ, quæ, vel homo confitetur per aliquem probabilem modum, iuxta dicta supra in conclusione 17. vel si in illis peccatis hoc locum non habet, propter specialem rationem huius sacramenti requirentis formalem pœnitentiam ad sui constitutionem, saltem remittet alia peccata de quibus homo non est attritus, maxime si sint oblita, & non voluntarie omissa, quia quantum est ex se omnia illa subijcit clauibus, & quia illud sacramentum habet vim tollendi peccata etiam oblita, si non inueniat obicem, at vero de alijs peccatis, quæ homo voluntarie non subijcit clauibus, non est res adeo certa, & fortasse maior aliqua dispositio circa illam requiritur. *tomo 4. disp. 12. sect. 1. §. Sed hinc oritur, & seqq.*

27 Nullum est in Ecclesia sacramentale institutum ad tollendas culpas veniales ex opere operato, quod Patet de oratione dominicali, functione pectoris, confessione generali, &c. nulla enim est in Ecclesia specialis institutio, aut benedictio circa huiusmodi res. Idem dicendum de Episcopali benedictione, & idem de aqua lustrali (licet de hac est aliqua maior verisimilitudo) quia cum hæc res sit gravis, debuisset institutio esse clara

& expressa, si ad hunc effectum ordinaretur, *tomo 4. disputatione 12. sectione 2. §. Dico ergo primo, & seqq.*

28 Probabilius videtur non esse in Ecclesia potestatem ad instituenda signa sensibilia, & quasi instrumenta, quæ ex opere operato tollant peccata venialia, quia in re grati, & supernaturali, nihil est affirmandum, nisi quod ex sacra scriptura, vel traditione Ecclesiæ, & vltro, vel ex vigente ratione deducta ex aljs principijs reuelatis, colligi potest; hic autem nil horum continet, vt probat late noster Doctor: ergo. At vero si Deus voluisset, poterat Christus eam potestatem dare Ecclesiæ, vt supponunt omnes Doctores dicentes non implicare contradictionem, quod dentur talia sacramentalia, & ideo supponendo non implicare, inquirunt an de facto sint, vel in Ecclesia potestas ad illam instituendam, *tomo 4. disp. 12. sect. 2. §. Dicendum secundo, & seqq.*

29 Peccatum veniale remitti, non est formaliter remitti pœnitentiam, sed maculam moralem, quam relinquit. Ratio est, quia culpa & reatus pœnitentiæ moraliter distincti sunt, ergo formaliter, ac proprie remissio culpæ non est ablatio pœnitentiæ *tomo 4. disp. 11. sect. 1. §. Dico secundo.*

Rescriptum.

1. Per

Vide plura
apud Du-
rand. lib. 2
de ritib.
Eccl. pœnitul

1 Per potestatem absoluen-
di à censuris, & pœnnis in res-
criptis Pontificis intelliguntur
pœnnæ illæ, quæ sacramentorum
vsum, seu receptionem impe-
dire possunt, quia huiusmodi
privilegia in eum finem præci-
pue concedi solent, *tomo 5. disp. 1.
sect. 3. §. Adde quod etiam.*

2 Non solum rescripta Ec-
clesiastica, sed peculiaria ab ex-
communicato impetrata sunt
ipso iure nulla, quia Pontifex in
cap. 1. de rescriptis in 6. absolute,
& sine limitatione loquitur,
quavis noster Doctor, magis se
inclinat ad affirmandum solum
de Ecclesiasticis rescriptis esse
intelligendum citatum caput,
cum materia sit odiosa, & ma-
net quasi dubius dicens: *Nihil
tamen audeo desiniri in re gravi, quia
non inuenio auctorem expresse id asse-
rentem.* Intellige conclusionem
non solum de excommunicato
publico, sed occulto, quia per
Extrauag. ad euitanda, nullus
favor concessus est excommuni-
cato, præterquam super excom-
municationis articulum; quæ
exceptio conceditur in dicto ca-
pit. siue declaratus, siue occultus
excommunicatus sit. Item excipe
casum in quo excommunicatus
occultus virtute talis rescripti,
aliquid ageret, tituli alicuius pu-
blici muneris, tunc enim non
in fauorem eius, sed boni com-
munis factum teneret in leg. *Bar-
barius. ff. de offic. prat. tomo 5. disp.
17. sect. 1. §. Rursus quari potest.*

& sequenti.

Restitutio.

1 Dans alteri damnum te-
netur refarcire illud in bonis
eiusdem ordinis, etiam si in æqua-
liter, & insufficienter, v. g. si quis
aliud infamauit, si non potest
infamiam integram tollere, &
potest minuire, vel efficere, ne
augeatur id facere tenetur, sic
de alijs: quia iustitia obligans ad
æqualitatem integre, si possibili-
lis est, facienda, consequen-
ter, & à fortiori obligat ad fa-
ciendam illam ex parte, seu
inæqualitatem minuendo, quan-
tum possibile est, *tomo 4. disp. 15.
sect. 3. §. Vltimus vero dico.*

2 Inter restitutionem Deo,
& homini faciendam, discriminē
est magnum, quia homo ita læ-
ditur, vt detrimentum, aut dam-
num patiat in proprijs bonis
sibi vtilibus, quibus carere cogi-
tur, quando ea res ablata non re-
stituitur, & ideo iustitia non tan-
tum obligat ad non recipiendā
rem alienam, sed ad non detri-
nendam illam apud se, quia illa
carentia rei propriæ continua-
ta est, quasi continuum detrimē-
tum proximi, quod moraliter
grauior est, quanto priuatio est
diuturnior, quia semper impe-
dit dominium ab vtu rei ipso in-
uito: at vero Deus licet nostris
peccatis offendatur, non tamen
ita læditur, vt priuetur aliqua re
sibi vtili, sed solum quia priua-
tur

Sylu. verb.
rescrip. n.
2. in fine
ex directo
120.

D. Thom.
2. 2. q. 62.
ar. 8.

tur honore iure sibi debito, vt finis vltimus est supremus gubernator, & ideo post actualem iniuriam transactam, nullum ei nocumentum arescit ex eo, quod satisfactio statim fiat, nec proprie homo apud se detinet, aliquod bonum à Deo vtile, nec impedit illum ab vsu alicuius rei sue, *tomo 4. disp. 15. sect. 5. §. Dicendum ergo.*

3 In aliquo casu particulari, potest quis obligari ad statim restituendum Deo famam, vel honorem, quando, v. g. datur infamatio Dei per falsam doctrinam, nam sine dubio tenetur ex vinculo iustitiæ pertinentis ad Deum propter specialem iniuriam illi factam per illud peccatum, quis ad illud damnū statim reparandum, *tomo 4. disp. 15. sect. 5. §. Respondetur in his.*

4 Potest quis non peccare accipiendo ob leuitatem materiam, & peccare non restituendo damnum, vt patet in vulgari casu, v. g. si quis sepius assem accipiat, non coniungens vnā actionem cum alia, nec præuidens ex singulis actionibus coalescere graue damnum; tunc enim accipiendo non peccauit mortaliter, & tamen postea tenetur restituere, & sic de multis alijs, *tomo 5. disp. 20. sect. 2. §. In hac re.*

1 Excommunicatus potest compelli in iudicio esse tamquā reus non solum in causa ipsius excommunicationis, quod per se notum est, sed etiam in quacumque alia in qua fuerit prouocatus, seu postulatus. Hæc est communis, & certa, tradita in *cap. Intelleximus de iudic.* quia excommunicatus non debet commodum ex sua contumacia reportare, *tomo 5. disp. 16. sect. 4. §. Principio dicendum.*

2 Reus in iudicio accusatus, qui contra accusatorem obtinet mitigationem in pœnam talionis, non fit irregularis, quia concessa est ei propria defensio contra iniuste accusantem, vt patet *tomo 5. disp. 47. sect. 4. §. Ex quo à fortiori.*

3 Excommunicatus simpliciter loquendo non est cogendus per alium agere causam suā sed potest per se ipsum respondere, si velit, vt tenet *Glossa in cap. Intelleximus de exceptum.* Item potest non obienta absolutione se defendere, *cap. Cum inter, cap. Dillecti filij, & cap. vlt. de except.* Potest tamen iudex, qui excommunicationem tulit, illum non audire donec à contumacia recedat; non tamen tenetur, quia nullum inuenitur sufficiens ius, talem obligationem imponens, *tomo 5. disp. 16. sect. 4. §. Nihilominus addendum, & seqq.*

4 Si contingit Petrum, v. g. excommunicari ad petitionē Pauli, quia non vult ei debitum soluere

soluere, & postea idem Paulus coram iudice seculari protocet Petrum propter aliam causam potest, ut est probabile se excusare ad non comparandum, propter excommunicationem ad instantiam actoris lata, si excipiat se iniuste fuisse excommunicatum, & id prober, quia tunc se habet, tamquam iuste spoliatus, qui accusare non potest, nisi prius in suum statum restituatur, iuxta cap. Nullus 2. q. 2. & cap. frequens de rest. spoliat. in 6. & erit in dubitata hæc sententia, si huiusmodi reus allegaret excommunicationem non solum esse iniustam, sed nullam quāquam tunc non indigeat absolutione, sed declaratione. *tomo 5. disput. 16. sect. 4. §. Tertia interrogatio, & seqq.*

S.

Sacerdos, & sacerdotium.

1. **R**opter reuerentiā corporis existentis in sacramento Eucharistiæ, ut sanctissima, & summa religionē tractetur consecrati semper fuerunt & hoc titulo magna reuerentia sunt habiti: Quod Christi corpus suo ore conficiunt, *tomo 3. disp. 46 sect. 6. §. Tercio hoc constat.*

2 Quando plures sacerdotes cum ordinantur, simul cum

Episcopo consecrant, componunt unum integrum ministrum, & unius tantum sacrificij quod ab omnibus conficitur ad cuius perfectionem satis est, quod sub utraque specie sumatur à ministro eius, unica tantum persona, quia ita omnes ministrant, ut quod libet eorum per se sufficiat, & sit veluti intiger minister, *tomo 3. disput. 43. sect. 4. §. & Ex his responsum.*

3 In lege naturæ hominum primogeniti, & familiarum principes, erant sacerdotes; inscripta tribus leuitica, & familia Aron. In lege vero gratiæ, per veram, ac legitimam consecrationem consecrantur sacerdotes, *tomo 3. disp. 73 sect. 5. §. Ultimo in his.*

4 Sacerdos tenetur de sacrificio participare, ut constat ex usu Ecclesiæ, & ex cap. Compertimus, & cap. Relatum de consecrat. dist. 2. & colligitur ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 8. quod præceptum est probabile de iure diuino, *tomo 3. disput. 75. sectione 5 §. Vna vero.*

5 Sacerdos communicans extra sacrificium, tenetur uti stolam, sed non sub mortali, quia res non est admodum grauis, nec comuni usu videtur, eo sensu recepta, *tomo 4. disp. 68. sect. 1. §. Secundo dicendum est.*

6 Sacerdos quantumvis ab Ecclesia præcisus, non amittit ministrum quod in personam Christi exercet, ut patet, fundatur enim in charatere quod deleri

*Nau. c. 21.
n. 54. l. 11.
vlt. verb.
sacrd. §. 4.
Graf. lib. 2.
c. 4. n. 2.*

De Sacramentalibus

deleri non potest. At vero amittit ministerium, quod facit in persona Ecclesiæ, cum ab Ecclesiæ unitate separatus sit, *tomo 3. q. 82. art. 7. §. De hoc articulo in comment.*

Conc. Trid. 7 Sacerdos cum degradatur usu ordinis, non priuatur ordine ipso perpetuo, quia character sacerdotalis deleri non potest, ut definit, *Conc. Trid. sess. 7. can. 8. & sess. 23. cap. 4.* Vnde quia non priuatur character, non priuatur ordine, sed usu illius, vel etiam priuilegijs sacerdotalibus, *tomo 3. disp. 36. sect. 6. §. Tertio quia Ecclesia.*

8 Sacerdos ministrans sacramenta alienis ouibus sine licentia proprii pastoris peccat, quia usurpat iurisdictionem alienam. Idem dicendum de ordinante in aliena diœcesi sine proprii Episcopi licentia, *tomo 4. disp. 16. sect. 1. §. Secundo obseruandum est.*

Sacramentalia

Supponitur 1 Sacramentalia sunt cæremonia, & circumstantiæ religiosæ adiunctæ sacramentis, vel sacrificio extra eorum essentiam, ut sunt, v. g. in baptismo, vñctio, exorcismus, & alia huiusmodi, & sic de alijs, *tomo 3. disp. 15. sect. 1. §. Primus querimus.*

2 Sacramentalia mediante sacrificio, aut aliquo sacramento ordinantur ad cultum Dei, hominumque sacificationem,

in quo differunt à sacramentis, & sacrificio, nam proxime referuntur ad reuerentiam, seu conuenientem modum offerendi sacrificium, vel administrandi sacramentum. At vero sacramenta ad significationem fidelium, quam significant, & conferunt, *tomo 3. disput. 15. sect. 1. §. Tertio est.*

3 Vtus sacramentalium cæremoniarum, quas nunc Ecclesia obseruat, prius est ad cultum saltem secundario pertinens, & *Conc. Trid.* Ecclesiæ, & fidelibus non parum est utilis, est de fide quoad omnes partes, ut constat ex *Conc. Trid. sess. 7. can. 13. de sacram. in gen. tomo 3. disp. 15. sect. 2. §. Præter missis ergo.* Item vltus earum ad quatuor est utilis. 1. ut ipsa sacramenta debito honore tractentur, & in maiori æstimatione, & reuerentia habeantur. 2. ad maiorem quandam intelligentiam, & memoriam ministeriorum fidei. 3. ut conferuent, & augeant deuotionem fidelium, dumodo non sit valde nimium, hoc cæremoniarum onus, ut animum distrahat, & impediat. 4. deferuiunt ad distingendum fidelem populum ab infideli, & ad unitatem Ecclesiæ commendandam. *Ibidem §. Præter missis ergo.*

4 Sacramentalia possunt differre inter se, vel in ritu externo, vel etiam in fine, quia quædam propinquius, quædam remotius respiciunt sacramenta, quædam ad ornatum ordinantur præcipue

præcipue dicentem, ac religiosum, ut v. g. quod calix sit argenteus, &c. quædam ad maiorem reuerentiam, ut v. g. quod Eucharistia à ieiuno sumatur, quædam etiam continent sanctificationem sacram, ut v. g. quod baptisati induantur veste alba, & sic de cæteris, *tomo 3. disp. 15. sect. 1. §. Tertio est.*

Conc. Triđ 5 sacramentales cæremoniæ quæ sunt extra substantiam sacramentorum, quauis interdum introducæ sint ad imitationem, & exemplum Christi, non sunt tamen ab eo imediate institutæ, quia nec ex scriptura, nec traditione aliqua constat, est dogma Theolog. sed sunt institutæ ab Apostolis, & eorum successoribus, ut constat ex *Cõc. Triđ sess. 7. can. 13. de sacram. in gen. & sess. 21. cap. 2. tomo 3. disp. 15. sect. 3. §. Dico ergo primo, & seqq.*

6 Sacramẽtales cæremoniæ quæ seruantur ab vniuersali Ecclesia, semperque seruata leguntur & in nullo Concilio, vel Summi Pontificis decreto institutæ sunt, ab Apostolica traditione manant, v. g. quod Eucharistia à ieiunis sumatur, quod aqua vino consecrando misceatur, &c. Alij vero ritus particularium regionũ, aut diuersarum ex priuatis consuetudinibus, vel ordinationibus Episcoporum introducuntur sunt, *tomo 3. disp. 15. sect. 3. §. Dico ergo secundo quasi in fine.*

7 Sacramentales cæremoniæ

vniuersales in Ecclesia, non possunt mutari nisi à Summo Pontifice de plenitudine potestatis, quia eius potestas est eadem cum illa, ex qua huiusmodi ritus originem duxerunt, non tamen facit, nec fecit, nisi urgente necessitate, aut utilitate, præsertim in his, quæ ab Apostolis, & ab Ecclesia perpetuo sunt obseruatæ. At vero priuatæ cæremoniæ possunt mutari ab Episcopis, si expediri consueuerit, quando non fuerint confirmatæ per Summum Pontificem propter eadem rationem, *tomo 3. disp. 15. sect. 3. §. Vnde intelliguntur.*

8 Sicut hæc sacramentalia per Ecclesiam sunt instituta, ita ministri eorum, illi sunt, qui iuxta eandem Ecclesiæ institutionem sunt ad hoc ministerium designati, quia ad eum pertinet designare ministerium alicuius actionis, seu ministerij, ad quem spectat talis actio, seu ministerium, instituere, nam illud est veluti pars institutionis, *tomo 3. disp. 15. sect. 3. §. Dico tertio.* At vero loquendo specialiter de his sacramentalibus, ille potest regulariter loquendo talia sacramentalia ministrare, qui potest tale sacramentum tanquam minister ex officio ministrare, seu conferre. *Ibidem.*

9 Hæc sacramentalia possunt esse valde meritoria, si debite fiât, idest sine peccato, & cum debita intentione, &c. quia talis observatio est grata Deo, licet

*Conc. Triđ
sess. 7. can.
13.*

licet non possint conferre gratiam habitualement, aut auxilian. tē ex opere operato, quia si hoc habent iam non essent sacramentalia, sed sacramenta, *tomo 3. disp. 15. sect. 4. §. Non est questio, & seqq.*

10. Hæc sacramentalia auxilium gratiæ impetrant, si ad id ex se ordinentur, v. g. credendum est in templo consecrato ratione consecrationis, Deum specialius assistere ad audiendas orationes fidelium, vel eorum animos ad excitandos ad devotionem, & sic de alijs quod probatur ex ipsismet Ecclesiæ orationibus, quæ apud Deum magnam vim habent ad impetrādū, diligit enim eam tamquam sponsam, *tomo 4. disp. 15. sect. 4. §. Ad. do ergo tertio.*

11. Sacramentalia .ss. cærimoniar, & ritus, qui adiungitur solemnī administrationi sacramentorum non habet effectum remittendi peccata venialia, quia non sunt ad hunc finē instituta, sed tantum ad ornatum sacramentorum, & ad devotionem consiliandā. At vero si Ecclesia instituat aliquod sacramentale ad hunc finem, & adiungat orationes suas, quibus à Deo postulet hunc effectum, potest habere effectum illum per modū impetrationis, vt patet, *tomo 3. disputatione 15. sectione 4. §. Circa. tertium.*

12. Sacramentalia non sunt ad reatum pænæ temporalis

remittendum, instituta, vt constat, licet potuerint institui, quia potuisset huiusmodi satisfactoris partem applicare, vtenti illo, vel illo sacramentali, vt nimirum oranti in templo consecrato, vel alio simili, quæ applicatio fieret per modum indulgentiæ. Item per hæc sacramentalia ante remissionem peccati venialis non remittitur interdum pænna temporalis, quia reatus pænna est intrinsece annexus culpæ quādiu illa durat, *tomo 4. disputatione 15. sect. 4. §. Circa quartum.*

13. Multa sacramentalia habent efficaciam coercendi, & expellendi dæmones, qui effectus est frequenter intentus ab Ecclesia, quia habet potestatem à Christo in dæmones, vt patet ex vfu, & traditione Ecclesiæ, iuxta *Math. 10. Luc. 10. Marc. 16. in nomine meo dæmonia iſicient;* quæ efficacia est supernaturalis, & à sanctitate ministri independens, sed mortalis tantum, vt tenent omnes. Item aliqua habent vim conferendi beneficium temporale, non est enim dubium, quod Ecclesia instituisset aliqua ad hunc effectum, qui effectus obtinetur per modum impetrationis loquendo directe, & quasi per se, per accidens poterit obtineri coercendo dæmonum potestatem, vt patet exorcismis ad pellendam tempestatem, vermes noscimus, &c. *tomo 3. disp. 15. sect. 4. §. Circa quintum & seqq.*

14. Ministrans

14. Ministrans sacramentalia in peccato mortali, secluso contemptu non peccat mortaliter: quia illa solemnitas est accidentaria, & obligatio sanctæ ministrandi sacramentum per se, & intrinsecè oritur, ex essentiali ritu, & sanctitate ipsius sacramenti. tom. 3. disp. 16. sect. 4. §. Secundo argumentor & seqq.

15. Sacramentalia omnia, quæ non requirunt iurisdictionem, sed solum sacerdotalem, aut Episcopalem ordinem, valida sunt, si minister talem ordinem habeat, & in reliquis debitum ritum seruet, Licet excommunicatus sit: quia excommunicatio nihil aufert, quod sit de necessitate huiusmodi effectui: quia non sunt actiones quæ pendeant à iurisdictione; licet excommunicatus peccet grauitus tales actus faciendo, cum sit quædam communicatio in diuinis. tom. 5. disp. 11. sect. 2. §. Tertia difficultas.

§. I.

Sacramentum quoad nomen, & doctrinam.

1. **H**ÆC vox, Sacramentum, est deducta à Sacramento, Pius impositus fuit ad significandū certum pecuniæ depositum, quā litigantes solebant ponere apud Pontificem. Secundo, significat omne iuramentum, iuxta

leg. Sacramenta puer. C. si aduersus venditionem. & cap. Si sacramenta. 22. qnast. 4. Tertio significat secretum, iuxta Tob. 12. Sacramentum regis abscondere bonum est. Iam vero in presenti ex communi vsu Ecclesiæ, Sanctorum, & Theologorum significat quædam specialia signa sensibilia, spirituales gratias continentia, ac significantia. Et idem significat apud Latinos, & Græcos, Mysterium. tom. 3. in præfatione §. Prius vero. & seqq. Denique sacramentum denominatur a sanctitate, ut a forma extrinseca, & ut à termino, & dicit habitudinem signi sanctitatis, & quasi causæ formalis conferentis sanctitatem aliquam saltem extrinsece. tom. 4. q. 60. ar. 1. §. In solutione. in comment.

2. Doctrina Sacramentorum, licet difficilis, est suavis, & necessaria, & utilissima, multa enim in ea continentur diuina, ac supernaturalia mysteria, quorum cognitio, ac contemplatio, licet humani ingenij vires, ac intelligentiam superat, tamen per se iucundissima est, & ad Christianos mores utilissima. tom. 3. in præfatione. §. Iam vero, quæ doctrina est partim speculatiua, & partim practica, quædam enim continet, quæ ad solam veritatem, & rerum cognitionem, aliaque ad mores hominum dirigendos, & componendos spectant. Ibidem. §. Iam vero.

sylu. verb.
Consecrat.
2. n. 6.
Angel. eo
verb. & n.
Tabien. n.
8.

Varro lib.
4. de lin
gua Latin.
Cic. epist.
110.

Conc. Lat.
sub Innoc.
3. August.
ep. 118. c.
1. & alibi.

De Sacram quoad essentia & definit. §. 2.

§. II.

*Sacramentum quoad essentia,
& definitionem.*

1. **S**acramentum debet esse signum sacrum ex parte rei significantis, id est, res aliqua, vel cæremonia ad cultum Dei ordinata, seu instituta, nam quod in Ecclesia sint cæremoniæ ordinatæ ad sanctificationem hominum colentium Deum, constat ex usu orto, ex diuina prouidentia. Quod vero sacramenta sub hoc genere cæremoniarum contineantur, non aliunde, quam ex usu ipsius vocis petendum est. Item de ratione sacramenti, est, ut illa cæremonia sacra, quæ sacramentum dicitur, sit etiam signum sacrum ex parte sanctificationis, seu rei significantis, vel utrem sacram significet, hoc enim modo, *Genesis 17.* Circuncisio dicitur signum fæderis inter Deum, & homines, *tomo 3. disp. 1. sect. 1. Per totam.*

2. Sacramentum differt à sacrificio in re sacrificante, quia sacrificium continet supremum cultum Dei, id est immediate refertur, & instituitur ad tribuendum cultum Deo, quocumque titulo religionis, vel iustitiæ tribuatur: sacramentum vero immediate ad ipsos cultores Dei, quod disponit, seu sanctificat ad cultum Dei; conueniunt tamen in ratione signi sacri, tam ex parte cæ-

remoniæ, quia utrumque esse debet cæremonia rel giofa, quæ ex parte rei significantis, quia in utroque esse debet res sacra, *tomo 3. disp. 1. sect. 1. §. Dubitatio Vero.*

3. Sacramentum esse debet cæremonia ex parte materiæ instituta ad conferendam aliquam sanctificationem, vel sanctitatē animæ perfectam. Quod patet, & late probat noster Doctor, *tomo 3. disp. 1. sect. 2. §. Dico tamen primo, & seqq.* Item sacramentum debet esse signum sensibile, & consequenter res, quæ ad significandum imponitur, & debet esse materialis aliquo modo, & sensibilis. Ita omnes, quia homo ex sensibilibus ad intelligibilia traducitur. Item sacramentum non est naturale signum, sed ex institutione, & impositione significantis, quia sacramentum est signum gratiæ, quæ, vel in ipso datur, vel postea data est: sed nulla res habet hanc significationem, ergo, &c, quæ impositio fieri debet publica, & stabili lege, quæ daret pro statu aliquo, ex quo homines ex diuina ordinatione, tale modum colendi Deum profiterentur: quod patet ex circuncisione, & veteribus sacramentis quæ fuerunt instituta in ritu perpetuum iuxta *Genes. 17. & Exod. 12.* & à fortiori patet ex sacramentis legis gratiæ, *tomo 3. disputatione 1. sectione 3. §. Dico ergo primo, & seqq.*

4. Sacramentum definitur

*Omnes
Theol. in 4
dist. 1.*

*Magist. in
in 4. d. 1.
cū Bonan.
Scot. D.
Thom. 1 2
q. 101. ar.
4. & q.
102. ar. 5.
& alij.*

*Differentia
inter sacrificium
& sacramentum.*

est

est signum sensibile, ad sanctificationem aliquam conferendam, & veram animæ sanctitatem significandam institutum. At vero si velis aristotelico more definire, dic. Est sacra, ac sensibilis caremonia, homines aliquo modo sanctificans, & veram animæ sanctitatem, ex institutione significans tomo 3. disp. 1. sect. 4. Per totam.

§. III.

Sacramentum quoad quæstionē an sint, & quot sint.

IN lege gratiæ sunt instituta vera, ac propria sacramenta, quod est de fide ex Conc. Elorēt. & Trident. tomo 3. d. sp. 56. sect. 1. §. Dicendū vero. Item est de fide, quod sunt septem à Christo Domino instituta, ut constat ex Conc. Florent. in decret. Eug. & Trid. sess. 7. can. 1. Nec sunt plura, nec pauciora, quam septem. scilicet baptisumus, confirmatio. Eucharistia, penitentia extrema unctio, ordo, & matrimonium, ut si les docet, tomo 3. quæst. 65. art. 1. §. Doctrina, & seqq. in comment. Et eorum usus in hoc tempore ad hominum omnium salutem necessarius est, aut necessitate præcepti, aut mediij, aut respectu singulorū, aut communitatis, tomo 3. disp. 6. sect. 1. §. Dico secundo.

2 Sacramentorum ordo inter se percipue videtur sumptus, ex finibus sacramentorum, qua

tenus ad spiritualem vitam ordinantur, vel cum illa coniunctio. nem habent; nam hoc modo hominum perfectio, seu spiritualis vita prius consideratur in singulis personis, quam intelligatur aliquid esse necessarium in tota communitate in ordine ad hunc finem, & hoc modo dicuntur esse priora sacramenta ordinata ad singulos, quam ad communitatem, & ea, quæ sunt per se, quæ quæ sunt accidens, & sic de alijs, to. 3. quæst. 65. art. 2. §. Numerata etiam comment.

§. IIII.

*Sacramentum quoad essentiali-
& significationem.*

I, Sacramenta essentialiter habent significare *supponitur* gratiam, & gloriam, & Christum utriusque auctorem, & sanctitatem, quam conferunt, quia hæc sacramenta id significant, quod efficiunt ut Conc. Florentin. in decret. Eugen. & Trident. docuere tomo 3. disp. 1. sectione 2. §. Hoc ergo refutato errore.

2 Sex sacramenta, quæ consistunt in usu essentialiter primo, ac proxime significant, ac conferunt sanctificationem animæ propter quā immediate sunt instituta, & ita omnia verba, quæ in illis dicuntur, hoc maxime expriment. At vero sacramentum

De Sacramentis quoad materiam. §. 3.

Eucharistia quod est permanēs proxime, ac immediate significat ipsum Christum, & mediate gratiam; nam ipse est panis de cælo descendens, quique per verba huius sacramenti immediate cōficitur, ac significatur, & similiter sub speciebus sacramentalibus immediate cōtinetur, ac significatur tantū per modū cibi, iuxta illud: *Qui manducat hunc panem vivit in æternum.* tom. 3. disp. 1. sect. 2. §. Hoc ergo refutato.

3 Omnia sacramenta dicuntur signa demonstratiua gratiæ præsentis. Illi quantum est de se, nisi ex parte suscipiētis adsit impedimentū. Item dicuntur signa commemoratiua respectu passionis, & pronostica respectu gloriæ, quæ omnia habent sine æquivocatione, & ambiguitate; quia ex his omnibus completur una integra significatio nostræ sanctificationis perfectæ, *tom. 3. disp. 1. sect. 2. §. Secundo intelligitur.*

4 In sacramentis prius sanctificatio, quā significatio intenditur: quia sanctificatio est finis sacramentorum, altior, & perfectior, quā significatio, & ita potest esse magis intentus. *tom. 3. disp. 1. sect. 2. §. Secundo intelligitur.*

5 In omnibus sacramentis reperiuntur res tantum, quæ significatur, & non significat, ut est gratia. Sacramentum tantum, quod significat, & non significatur, quod necesse est, ut sit sensibile. Res, & sacramentum, simul quod, & significat, & significa-

tur *tom. 3. disp. 1. sec. 3. §. Sed obijciunt.*
9 Sacramentum in his, quæ in usu consistunt pro toto cōposito subiecto; sacramentalis significationis supponit, *tom. 3. disp. 2. sect. 2. §. Dico tamē primo quasi in fine.* In quibus applicatio sacramēti nō distinguitur ab usu illius, quia usus rei non potest per aliū usū applicari, sicut nec potest actio alia actione fieri, alias opporтерet in infinitum procedere. *Ibidem disp. 42. sect. 4. §. Dico ergo tertio.*

§. III.

Sacramentum quoad materiam.

1. **R**atio cur sacramenta stabilita sunt, sub sensibili materia est, quia licet iam habeamus Christum præsentem, & eius merita exhibita, non tamen illo fruimur facie ad faciem, nec omnem fructum passionis eius consecuti sumus, & ideo nobis sunt necessaria signa, quæ præsentem gratiam significant, & futuram gloriā promittunt, unde non est contra perfectionem legis gratia vti signis sensibilibus *tom. 3. disp. 6. sect. 1. §. Dico secundo.*

2 Materia in sacramentis modo est determinata in specie, ut aqua in baptismo, & oleum in extrema unctione; modo est tantum in genere, ut v. g. confessio dolorosa, est materia sacramenti penitentia, siue sit dolorosa

dolorosa per attritionem, siue per contritionem, quæ specie differunt, & siue sit de peccato veniali, vel mortali, & siue verbo, vel nutibus explicetur; in alijs vero materijs dubia res est, an materia sit vnius speciei physica, vel vnius generis, vt panis, & vinum in Eucharistia, & balsamum in confirmatione, *tomo 3. disp. 2. sect. 3. §. Quæres in hac.*

3 Materia sacramentorum iuxta vsum humanum censenda est eadem, aut diuersa, quia istæ materiæ sacramentorum designatæ sunt in aliquibus actionibus humanis in ordine ad illas, & sic ea ratione habent propriam determinationem, & essentialem immutabilitatē. Exemplum vulgare est in pane, qui est materia Eucharistiæ; massa vero non dum coctæ, non est materia, siue differat à pane in specie substantiali physica, siue nō: quia non est panis, qui possit esse cibus humanus, *tomo 3. disp. 2. sect. §. Ut vero distinguamus.*

4 Omnia nouæ legis sacramenta constāt rebus, vt materia verbis, vt forma, vel omnino proprie, vel secundum aliquam proportionem, vt constat ex Math. ult. baptisantes eos, ecce rē, in nomine Patris, & filij, &c. Ecce verba, & sic de alijs, *tomo 3. disp. 2. sect. 1. §. Dico secundo.* Item constat ex materia, & forma, tum quia ex partibus componentibus, quia si sacramentum est

vnum compositū ex materia, & forma, quomodo negari potest illas esse partes. *Ibidem sect. §. Dico tamen primo.*

5 Hæc compositio sacramentorum ex rebus, & verbis, est optime accommodata compositioni ex materia, & forma, quod probat consensus omnium Theolog. cui Conc. Florent. maximā auctoritatem adhibuit, *tomo 3. disp. 2. sect. 1. §. Dico tertio.* Quæ compositio sic aliqua vnione media, quia nisi aliquo modo materiæ, & formæ coniungerentur, non facerent aliquomodo vnum compositum. *Ibidem sect. 2. §. Sed superest.* Quæ vnio potius est moralis, quam physica, quia non potest metaphisicē designari, quanta debeat esse hæc propinquitas, est ergo moraliter pensanda. *Ibidem §. Hinc refellitur.*

§. VI.

Sacramentum quoad formam.

1. **F**orma sacramenti magis determinata est, quā materia, nā in sacramenti excepto matrimonio, requiruntur propria verba certa, ac præscripta in sensu ac significatione, & non in idiomate, *tomo 3. disp. 2. sect. 3. §. quæres an hac.*

2 Si mutatio materiæ, vel formæ substantialis, vel essentialis sit, nullum efficitur sacramentum, tunc enim tollitur

De Sacramentis quoad formam. §. 6.

vera materia, aut forma essentialis sacramenti: at verò si fiat tantum mutatio accidentalis, factum tenet sacramentum. Est communis & certa: sumiturque ex Zachar. Papa epist. ad Bonifacium, & in cap. Retulerunt de consecrat. dist. 3. tom. 3. disp. 2. sect. 4. §. Prima regula in sequenti.

3. Quando mutatio materiæ tanta est, ut iuxta communem usum, & conceptionem hominū, minimè conveniat ratione, & nomine cū materia ab Ecclesia visitata, & à Christo præscripta, tunc mutatio est essentialis, alioqui est accidentalis. Declaratur exemplis. Materia baptismi est aqua, si ergo mutatio fiat ex elementalī aqua in rosaceā, mutatio est essentialis; si verò solū mutetur ex aqua frigida in calidam erit mutatio accidentalis, & sic de cæteris. Item mutatio illa, quæ variat sensum verborū aut sensū formæ, est substantialis, si verò illum non variat, est accidentalis. Ratio est, quia sensus est veluti anima verbi, quia verbum non profertur propter sonum, sed propter sensum, & ideo si idē sēsus maneat idē verbū, atque adeo eadē forma manere censetur. Vnde mutato sensu, mutatur substantialiter verbum, & forma. *tom. 3. disp. 2. sect. 4. §. Ultimo distingamus. & seq.*

4. Octo mutationes possunt fieri in forma sacramentorum. Prima est vnius linguæ in aliā, quæ mutatio est tantū acciden-

talis, vti est de fide. Secunda est, quando intra idē idioma ponuntur alia verba, quæ ea, quibus Ecclesia vti consuevit, eadē tamen res significantiā, ut si in loco Patris & Filij ponatur Genitor & genitus, & loco verbi baptizo, ponatur verbum abluo, & sic de reliquis. Quæ verba si fuerint synonymæ, sine dubio mutatio est accidentalis: at vero si nō fuerint synonymæ, tunc erit essentialis. Idē verbū æquivocū in bono sensu prolatū, nō destruit sacramētū; quia mutatio est accidentalis; secus si ex verbis adiunctis determinetur ad aliū sensum, & significationē, mutatio est essentialis; quia tūc quodāmodo tollitur æquivocatio. *tom. 3. disp. 2. sect. 4. §. Sed, ut hac. & sequenti.*

5. Tertia mutatio est, per transpositionē verborū, ut si quis dicat, Baptizo te, vel si orationē actiuam in passiuam conuertat. Quarta est, per additionem aliquius verbi. Quinta est, per subtractionē. Sexta est, per aliqualem formæ corruptionē, ut est in illo vulgari exemplo sumpto ex Zachar. Pap. in cap. Retulerunt. de consecrat. dist. 3. si in forma Baptismi quis dicat: In nomine Patris, & Filii, &c. in omnibus; si verus sensus verborum mutetur, talis mutatio est substantialis; si vero nō varietur sensus debitus, erit accidentalis. *Tom. 3. disp. 2. sect. 4. §. Tertia mutatio. & seqq.*

6. Septima est mutatio per interpolationem, ut si prius dicat,

Scot. in 4.
d. 3. q. 2.
Gabr. q. 1.
& alij.

Cap. Retu-
lerunt.

cat, Ego te baptizo, & ibi aliquantulum sistat, vel etiam de rebus alijs loquatur, & postea subiungat. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Si tanta firmitudine verborum, vt ex modo proferendi communi sensu iudicetur, ex illis non confici vnam orationem, nec reddi vnum integrum sensum, mutatio est essentialis: quia non solum singula voces, sed etiam debita earum compositio est de substantia formæ. *Tom. 3. disp. 2. sect. 4. §. Quarta mutatio.*

7. Octava mutatio esse potest, si omnia verba mutarentur in alia signa, vel nutus, vel scripturam. In sacramento matrimonij mutatio est accidentalís, in alijs vero est substantialis, vt certum est. *Tom. 3. disp. 2. sect. 4. §. Octava mutatio.*

8. Quando per mutationem nullo modo variatur sensus formæ, non potest esse substantialis, propter solam intentionem ministri volentis introducere nouum ritum: neque etiã propter eam causam, præcise sumptã, sacramentũ erit nullũ, quia cũ illa intentione potest simul esse intentio faciendi sacramentũ: & ita poterunt concurrere omnia ad veritatẽ sacramenti necessaria: secus si defuerit intentio faciendi Sacramentum. *10. 3. disp. 2. sect. 5. §. Dico ergo primo.*

9. Quando per mutationem redditur ambiguus sensus formæ, tunc si minister ita intēdat

introducere nouum ritum, vt non intendat verum sensum, sed falsum, atque erroneum, per talem formam significare, tunc mutatio est substantialis & sufficiens ad irritandum sacramentum, non solum ex defectu intentionis, sed etiam ex defectu veræ formæ: quia in eo casu formaliter & proprie aliud est signum, quod minister exhibere intēdit, quã quod Christus instituit. *tom. 3. disp. 2. sect. 5. §. Dico secundo.*

10. Forma sacramentorũ communioribus verbis, est amplianda iuxta Ecclesiæ vsum, vt constat ex verbo Baptizo, quod apud Latinos non est propriũ, nec vñtatum ad actum abluendi significandum: tamen ex vsu Ecclesiæ accommodatũ est ad eã significationem, prout vsurpatur cõmuniter in forma Baptismi. *10. 3. disp. 2. sec. 4. §. Atque ex distis.*

11. Forma sacramentorum potest proferri in lingua vulgari, v.g. Lusitana, aut Hispana: quia non minus significant verba illa in alio idiomate, quam in vulgari. *Tom. 3. disp. 2. sect. 4. §. Vnde recte.*

12. Error in forma nõ formaliter expressus: licet sit positus in illa tantum in actu exercito, non destruit sacramentum: quia tunc nõ obstat veritati sacramenti, nõ enim mutatur sensus legitimus formæ. *tom. 3. disp. 2. sect. 5. §. Vnde argumentor secundo.*

13. Non est necesse, vt forma explicet omnes causas sacra-

De Sacram. quoad cōmuni mat. & form. §. 7.

menti, quia exprimendo causam principalem sacramenti, indicatur origo totius sanctificationis, & consecrationis sacramenti: & fit principalis quædam si lei profectio. *Tom. 3. q. 66. art. 5. §. Circa in comment.*

§ VII.

Sacramētum quoad communia materiae, & formæ.

I. **N**ec sola materia, nec sola forma significat, sed utraque: quia ablutio significationem sacramentalē habet, verba autē non solū significant, verū etiā expressius, & perfectius significant, quam ablutio, nā ad hoc addita sunt, ut determinent, ac perficiant significationē. *tom. 3. disp. 2. sect. 2. §. Dico tamen primo.*

2. Materię, & formę sacramentorum, sunt determinatę ex Christi Domini institutione, & eo modo, quo definitę sunt, necessarię sunt ad sacramenta conficienda. Est de fide absolute, quia hæc sacramenta signa sunt gratiæ, quam conferunt, sed hoc non habent, nisi ex institutione diuina: ergo ut hanc virtutē habeant, necesse est, ut in eis cōficiendis, diuina institutio seruetur: ergo oportet, ut ex illis verbis, & rebus constent, quę Deus decreuit. *tom. 3. disp. 2. sect. 3. §. Dico primo. & q. 40. art. 5. §. Duplex potest in comment.*

3. Sacramenta omnia eadē materia, & forma cōstāt in vniuersa Ecclesia; atque adeo, id quod in vno loco sufficit, sufficit vbiq; ut sacramentum factum teneat; quamuis fortasse peccet minuter, accidentalem ritum omittendo, cum non sit idem in omni parte. Ratio conclusionis est, quia sicut Christus vnā instituit Ecclesiam, ita vnā tantum fecit sacramentorum institutionem, quę vniuersę Ecclesię deferuiret. *Tom. 3. disp. 2. sect. 6. §. Dicendum nihilominus.*

§ VIII.

Sacramentum quoad institutionem.

I. **S**acramētū ā solo Deo, vel ab eius habente potestatem potest institui, quia sacramentum debet esse signum gratiæ conferendę: & Deus solus est Author gratiæ, ideo solus potest huiusmodi signum instituere. *Tom. 3. disp. 1. sect. 2. §. Dices hæc omnia.*

2. Quamuis nullum esset peccatum expiandum, poterant sacramenta ā Deo institui: quia non est necesse ut hoc fiat solum occasione peccati, cum per se habeat alias convenientes rationes, vel congruentias, tam ex parte Dei, quā hominis, nec hoc esset proprie subijci hominem sensibilibus rebus, sed Deo

Deo in usu alicuius rei sensibilibus, quod non repugnat, cum status non peccaminosi perfectione. *Tom. 3. disp. 3. sect. 3. §. Secundum consideratur.*

3. Christus Dominus immediate, ac per se ipsum instituit omnia sacramenta nouæ legis. Ex definitione *Concil. Trid. sess. 7. can. 1.* Item sacramenta legis veteris fuerunt instituta immediate ab ipso Deo, de Circumcisione constat ex *Gen. 17.* de reliquis vero ex toto *Exod. & Levit.* Itē immediatus sacramenti legis naturæ Author fuit Deus; quia supponendo fuisse in ea lege aliquod sacramentum dāns gratiam, & delens peccatum originale, necessario dicendum est illud manasse à diuina institutione, quia solus Deus poterat talem medicinam adhibere peccato originali. *Tom. 3. disp. 12. sect. 1. per totam.* Quæ institutio facta à Christo aut à Deo, nullo modo ab Ecclesia potest mutari: non enim ab illo accepit potestatem excellentiæ sacramentis superiorem, sed ministerialem, & sacramentis alligatam. *Tom. 3. disput. 2. sect. 6. §. Altera vero pars.*

4. Institutio sacramentorum legis gratiæ, in multis excedit institutionem sacramentorum legis veteris, quod sacramenta legis veteris, per purum hominem data sunt immediate; nostra vero per hominē D. ū. Itē quod circa illorū institutionem

nullam potestatem, vel auctoritatem habuit ille homo, per quem à Deo data sunt, sed nec dum ministeriū promulgandi voluntatem diuinā; in nostris vero instituentis simul cū diuina voluntate, & auctoritate intercessit voluntas Christi hominis, qui etiā, vt homo habuit potestatem excellentiæ, qua sicut potest leges ferre, & gratiā dare, ita etiā & sacramenta potuit instituire, & ad ea suscipienda obligare. *tom. 3. disp. 12. sect. 1. §. Dices ergo.*

5. Delegata potestas instituendi sacramenta, licet potuerit communicari à Deo, quia communicabilis est creaturæ rationali: vt probat noster Doctor. Nulli tamen creaturæ communicata est, nec communicanda. Non communicata, quia nec in lege naturæ, nec lege Veteri, nec in noua facta est: nec communicanda, quia sicut lex gratiæ vltima est, & vsque ad finem mundi duratura: ita & institutio sacramentorum, eius vltima est, ac perpetuo duratura, ita vt nec augenda, nec minuenda sit. *Tom. 3. disp. 12. sect. 2. per totam.*

6. Baptismus, & penitentia ad dandā primā gratiam. Est de fide. Alia vero ad dandum augmentum gratiæ: quia Baptismus est institutus ad delendum peccatum originale, & penitentia ad mortale, quod non tollitur, nisi per primā gratiā: vnde non omnia sacramenta nouæ legis sunt instituta

De Sac. quoad neces. & utilit. & effic. §. 9. 10.

instituta per se, & ex propria ratione specifica ad dandam primam gratiam, quædam vero ad augmentum illius, quia non omnia sacramenta sunt instituta ad eundem finem, sed vnumquodque habet suum officium distinctum ab alio, *tomo 3. disp. 7. sect. 2. §. Tercio certum est.*

7. Sacramentum per se primo institutum ad remissionem alicuius peccati, per se etiam requirit motum aliquem contra peccatum ad dignam receptionem talis sacramenti. Ratio est: quia peccatum actuale per se postulat hunc motum, ut remittatur, *tomo 4. disp. 41. sect. 1. §. Nihilominus tamen.*

§. IX.

Sacramentum quoad necessitatem, & utilitatem.

1. **S**acramenta omnia sunt valde vtilia, quatenus conferunt gratiâ, ut manifestum est, non sunt tamen omnia necessaria necessitate salutis, ut constat ex confirmatione, extrema unctione, & matrimonio, & sic de alijs; solum tamen tria sacramenta sunt necessaria ad salutem. Vnū quod est ordo, respectu corporis Ecclesiæ, & non singulorū; sine quo nec hierarchia Ecclesiæ posset consistere, nec alia sa-

cramenta confici possent, vel simpliciter, vel modo debito. Duo verò quæ sunt baptismus, & penitentia. Primum absolute respectu omnium, cum omnes in peccato originali nascantur. Secundū verò respectu eorum qui post baptismum mortaliter peccaverunt, quia remissio talis peccati ad salutem necessaria est, & ad hunc effectū institutum est hoc sacramentum, *tomo 3. q. 65. art. 4. §. De hac ergo in comment.*

§. X.

Sacramentum quoad efficiendam.

1. **S**acramenta non solum per formā, sed per materiam efficiuntur. De aqua enim baptismi inquit Aug. corpus tangit, & cor abluit, & alibi etiam dicit aquam habere vim abluendi animam ratione adiuncti verbi, multo ergo magis verbum habebit hanc vim, *tomo 3. disp. 2. sect. 2. §. Secunda sententia.*

2. Non additur in sacramentis aliqua qualitas, per quam causent gratiam, quia nulla qualitas potest ex natura sua esse effectiva gratiæ habitus, si autem nō habet hanc virtutem moralem, est impertinens, nihilque iuvare poterit, *tomo 3. quest. 42. art. 4. §. Hunc articulum in comment.*

3. Virtus per quam eleuan-

tur

tur sacramenta ad efficiendum hominem gratum, non est res aliqua superaddita, sed est ipsa met entitas rei, quæ hoc ipso, quod creata est, & subordinata primo agenti, est in potentia obedientiali actiua, vt efficiat, quid quid non implicat contradictionem respectu illius; hæc enim ratio obedientialis potestatis communis est sacramentis, quorum eleuatio diuina solum in hoc consistit, quod Deus altiori modo concurret dando auxilium sufficiens, vt res operetur secundum hanc potentiam, *tomo 3. disp. 9. sect. 1. §. Tertia vero diffinitio.*

4 Sacramenta, vt instrumenta physica causant gratiam habitualement, quia hoc est magis consentaneum locis scripturæ in quibus dicimur mundari, sanctificari, aut regenerari ex aqua, aut per lauacrum regenerationis, & lauacro aquæ in verbo vitæ. At vero sacramentalem gratiam causant tantum moraliter, quia effectus moralis tantum postulat, vt moraliter fit, *tomo 3. disp. 9. sect. 2. §. Dicendum est enim. & §. Ad secundum respondetur. & sect. 1. §. Nihilominus dicendum.* Nec ad hoc indigent præterea aliqua actione, vt late probat noster Doctor discurrendo per omnia fere sacramenta. *Ibidem §. De alia vero.*

5 Sacramenta causant gratiam in instanti, in quo non extrinsece, sed intrinsece perficiuntur, ac consummatur, quā-

quam enim sacramenta extrinsece fieri incipiant, per vltimū non esse ablutionis, seu prolationis verborum, &c. consummatur tamen in vno instanti in quo fit aliquod indiuisibile positium, & reale, quo intrinsece completur sacramentum, & in eodem instanti gratia confertur, *tomo 3. disp. 8. sessione 2. §. Vltimus ergo.*

6 Ad effectum qui interdū datur recedente fictione, moraliter tantum concurrunt sacramenta, quia non concurrunt vt instrumentum physicum, ac reale, t. le enim dicere falsū est: ergo cōcurrunt moraliter, *to. 3. disp. 9. sect. 2. §. Ad alterum aliqui.*

7 Sacramenta nunquam conferunt gratiam ex opere operato, antequam re ipsa sumantur, seu applicentur, quia effectus sacramentorum non sunt promissi, nisi reali vsui sacramentorum, vt patet ex illis verbis: *Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam; & sic de alijs, tomo 3. disp. 8. sect. 1. §. Nihilominus dicendum.*

§. XI.

Sacramentum quoad subiectum.

1. **S**oli homines viatores sunt capaces sacramentorum, quia sacramenta instituntur ad sanctificandos per gratiam eos, quibus

De Sacramentis quoad subiectum. §. II.

bus conferenda sunt, ergo tantum illi sunt capaces sacramentorum, qui sunt capaces gratiæ, huiusmodi autem sunt tantum modo creaturæ rationabiles: ergo, &c. *tomo 3. disp. 14. sect. 1. §. Dico primo.* Angeli vero minime possunt esse capaces, quia sanctificatio per signum sensibile requirit materiale contactum, & quantitatem in utroque extremo, quantum potest esse de potentia absoluta, quia sicut dæmō cruciatur per ignem, ut instrumentum Dei; ita angelus potest sanctificari per aquam, vel aliud signum sensibile. *Ibidem §. Hic vero.* irrationabilia tamen, solum sunt incapaces sacramentalium, sic enim sanctificatur templum, calix, & similia. *Ibidem §. Dices ratione.*

Est certa. 2 Omnes homines viatores sunt capaces sacramentorum nouæ legis, quia omnes sunt capaces gratiæ, & illa indigent. At vero homo viator nō inchoat viam, donec ex utero matris natus est: tunc enim incipit esse viator in foro Ecclesiæ, seu humano, quia dum homo est in utero matris, non est capax sacramenti, quod per Ecclesiæ ministris sensibili modo, & ad subiectum sensibile applicari debet, *tomo 3. disp. 14. sect. 1. §. Dico secundo.*

3 Homo qui sacramentum suscepit obligatur ex præcepto, & exhibenda omnia, quæ ex parte illius necessaria sunt ad valo-

rem, & substantiam, & ad eas circumstantias, quæ vel ex natura rei, vel speciali Ecclesiæ præcepto necessaria sunt ad decentem modum recipiendi sacramentum. Hæc conclusio est euidentis, ut patet. Item tenetur ita dispositus ad illud accedere, ut sit capax principalis effectus eius, qui est gratia sanctificans, cui effectui obicem ponere, semper est peccatum mortale, nisi per ignorantiam inuincibilem aliquis excusetur, quod est etiam certum ex communi Theologi sententia, & vniuersali Ecclesiæ consensu, sed non tenetur semper accedere in gratia, ut patet in baptismo, & penitentia, quia non prærequirunt gratiam, & ideo vocantur sacramenta mortuorum, sed tantum dispositus, ut illam suscipiat, ut iam alibi diximus, *tomo 3. disp. 17. sect. 2. Per totam.*

Supponitur.

4 Qui petit sacramentum ab eo, qui non potest rite, & valide dare, peccat grauiter: quia inducit ad actum sacrilegij, item quia ipsa susceptio ficti sacramenti in se est mala, & contra rectam rationem, *to. 3. disp. 18. sect. 1. §. Sappono primo.* Idem dicendum de petente à prohibito excommunicato, & hæretico, licet rite daturo, & parato, quia tunc actio & receptio, est sacrilega, & prorsus inutilis, & perneciosa fæctionem continens, non habet enim insidendi, quia non est pastor illius, nec facultatem habet à proprio pasto-

pastore, ut supponitur, nec ob necessitatem, vel aliam similem causam, censetur illi concessum tale ius, & sic semper est illicitum petere in huiusmodi casibus, quia cum ab aliquo petitur, id quod sine peccato facere non potest, consequenter petitur peccatum ipsum, quod est intrinsece malum. *Ibidem §. Suppono primo.*

5 Petere, & accipere sacramentum à ministro, qui potest licite dare, ex malitia autem tua daturus non est sine peccato, non est intrinsece, ac per se malum, siue ille sit minister ex officio, siue non, & siue sit ad dandum paratus, siue non sit. Probat, quia, ab illa actione ministri, quæ ut ab illo fit, habet adiunctam malitiam, separabilis est malitia, per se loquendo; nam solum ex prava voluntate ministri illi adiungitur: ergo qui petit illam actionem per se non petit aliquid malum, nec quod necessario habeat malitiam adiunctam: ergo illa petitio ex se, & obiecto suo non est mala, neque ex vi illius inducit aliquis alium, ad operandum malum, sed permittit illud malum, quod alias ex sua voluntate sola admissurus est actioni per se bonæ, non est ergo intrinsece malum. Exempla sunt communia in petitione iuramenti à gentili, qui per falsos Deos iuraturus est, & in petitione mutui ab eo, qui usuras exacturus est, quia hæc ex obiecto suo non sunt intrin-

sece mala, *to. 3. disp. 18. sect. 1 §. Dico ergo primo, & seqq.* Nec requiritur ut petenti sacramentum constet, ministrum esse bene dispositum quia hæc cura non est illi comendata, satis ergo erit, ut illi non constet alium esse male dispositum, ergo, ut obligetur ad non petendum sacramentum oportebit, ut moraliter ei constet ministrum esse male dispositum, & cum ea mala dispositione ministraturum sacramentum, quod difficiliter est iudicare, nisi ubi manifeste constet ministrum esse in diuturna consuetudine, & proxima occasione peccati, extra hunc verum casum, etiam si contingat videre sacerdotem aulo ntea moraliter peccantem potest ab illo peti sacramentum, etiam si non sit paratus, neque ex officio illud teneatur dare, quia semper potest sperari, eum fore convenienti modo disponendum, quod ex brevisimo tempore præstare potest, *tomo 3. disp. 18. sect. 1. Quod ut probabilius, & seqq.*

§. XII.

Sacramentum quoad dispositionem.

1. **D**ispositio suscipientis pensatis omnibus consideranda est in ordine ad infusionem gratiæ habitualis, vel augmentum eius, nam licet hæc dispositio, sit actus aliquis virtutis, & in-

terdum

*Nicol. Pap. in 6. vlt. 15
q 8. Lucius
3. in 6. ve.
fra de co.
habit. cler.
& mulier.*

terdum ex multis, & varijs actibus coalescat, tamen moraliter considerata, est sufficiens ad consequendos tot gradus gratiæ per sacramenta, & consequenter sufficit ad eisdem gradus, in cæteris virtutibus, & donis, quia hæc dantur concomitanter cum ipsa gratia, *tomo 3. disp. 7. sect. 2.*
§. Dices aliquando.

2. Quodcunque peccatū mortale actuale, siue habituale, non detestatum, saltem per attritionem impedit effectum sacramentis; quia peccatum repugnat diuinæ gratiæ: secus dicendum de peccato veniali, cum non habeat formalem repugnantiam, cum diuina gratia, nec eius augmento. Item ut sacramentum conferat gratiam primam, necessaria semper est ex parte suscipientis, aliqua actualis dispositio, quæ se ad gratiam suscipiendam, ita se pararet, ut illi obicem non ponat, quia non sufficit, quod homo cesset à peccato actuali, nec sufficit, ut recepiatur sacramentum non voluntarie, sed est necessaria bona dispositio in intellectu, aut voluntate. scilicet in intellectu fides, in voluntate aliqua detestatio peccati, vel bonus motus in Deum. Item ut sacramenta conferant augmentum gratiæ, solum requirit habitualem gratiæ dispositionem, idest, quod in statu gratiæ recipiatur; quia gratiæ augmentum supponit primam gratiā. *tomo 3. disp. 7. sect. 4. §. Secundo igitur, & se-*

quentibus.

3. Ad recipiendam remissionem peccati mortalis, & primam gratiam per sacramentum requiritur dispositio per aliquod actum attritionis, quia si antecedit contritio statim datur prima gratia, atque ita non datur per sacramentum, sed augebitur, ergo sufficit attritio, quæ in sacramentis viuorum non sufficit, nisi per accidens, quia cum non sint per se instituta ad delendum peccatum mortale, requiritur status gratiæ ad eorum dignam susceptionem: at vero si quis inculpabiliter exillimet se esse in statu gratiæ cum non sit, sufficeret illi dispositio; quia ratione prædictæ ignorantia, ac bonæ fidei non ponitur obex. *tomo 3. disp. 7. sect. 4. §. Occurrerat autem.*

3. Ad recipiendam sacramentalem gratiam formaliter sumptam, idest, prout addit diuinam aliquam motionem, seu auxilium requiritur, ut homo eo tempore quo recepturus tale auxilium, sit in statu gratiæ; tum quia hic effectus sacramentalis non datur, nisi ut coniunctus, & fundatus in gratia sanctificante, tum etiam, quia, qui est in peccato, est indignus his donis spiritualibus. *tomo 3. disp. 7. sect. 4. §. Secundo colligitur.*

5. Magis dispositio actualiter respondet maior gratia, nam moraliter loquendo, illa actualis est proprie dispositio, nam in ea aliquid homo de suo confert cum diuina

Gabr. in 4
dist. 14. q.
2. ar. 1.
Petr. Sor.
lect. 9. de
sacram. in
gen & lec
7. de cōses

diuina gratia, vt dignius sacramentum recipiat. Deinde hæc dispositio moraliter consideranda est, nam illa quæ penlatis omnibus circumstantiis, melior est, & laudabilior, & magis proportionata ad effectum sacramenti conducet ad augmentum eius, & hoc modo inter alias circumstantias poterit etiam iuuare maior gratiæ dignitas, quatenus aliquomodo redundat in actum, & facit illam esse maioris valoris, ac dignitatis moralis, *tomo 3. disputat. 7. sect. 5. §. Sed quæres in fine.*

6 Ad valorem sacramenti collari adulto, necesse est, vt recipiens habeat intentionem, seu voluntatem formalem, aut virtutalem, seu interpretatiuam, vt constet ex multis Concilijs, & clarius ex cap. maiores de bapt. & eius effect. Item excepto sacramento penitentiae in reliquis nulla dispositio fidei, penitentiae aut iustitiae necessaria est ad valorem sacramenti, vt ex definitione multorum Conciliorum probat noster Doctor, *tomo 3. disp. 14. sect. 2. Per totam.*

§. XII.

Sacramentum quoad effectum.

1. *Conc. Trid.* **O**mnis vera iustitia, per sacramentum incipit, augetur, vel reparatur, vt habetur

in *Conc. Trident. sess. 7. in principio tomo 3. in præfatione §. Cum diuus Thomas.*

2 Omnia sacramenta nouæ legis conferunt gratiam habitualem, omnibus non ponentibus obicem. Ratio est: quia hæc sacramenta sunt signa gratiæ, & non pronostica, sed demonstratiua: ergo significant gratiam, quæ in eorum susceptione confertur: sunt autem sacramenta signa vera, & infallibilia, cum sint ab ipso Deo tradita, & imposita: ergo necesse est quod eorum significatio sit vera, *tomo 3. disp. 7. sect. 2. §. Primum est, & sect. 4. §. Primo igitur statnenda.*

3 Al qua sacramenta possunt conferre primam gratiam, vt baptisus, & penitentia, quia sacramenta, aliqua per se sunt instituta ad tollendū peccatum, quod ex natura rei habet formalem oppositionem cum gratia, & non nisi per illam expellitur, ergo necesse est, quod saltem hæc sacramenta aliquando expellant peccatum, & conferant primam gratiam ex opere operato: alias nunquam efficerent illum effectum, per quem sunt instituta, *tomo 3. disp. 7. sect. 2. §. Nihilominus dicendum.* Imo omnia aliquando possunt conferre primam gratiam, quia omnia sunt per se instituta, ad dandū aliquē gradū gratiæ, ergo si subiectū nō habet dispositionē repugnantē actu litter gratiæ, semper illum conferrent, aut per modum augmenta

De Sacramentis quoad effectum. §. 3.

menti, si subiectum sit iam gratum, vel per modum primæ gratiæ si subiectum non dum erat iustificatum. *Ibidem §. Nihilominus contraria.*

Conc. Trid. 4 Virtutes, & Spiritus sancti dona, si nullo cum gratia conferuntur, vel augentur, eo modo quo infunditur gratia, v. g. si per sacramentum infunditur primæ gratiæ, per se, & ex accedenti eisdem modis infunduntur, dona, & virtutes. Colligitur ex *sess. 7. Conc. Trid. & est communis omnium Theologorum, to. 3. disp. 7. sect. 2. §. Ex dictis hactenus constat.*

5 Singula sacramenta habent proprias sacramentales gratias, quas efficiunt; conveniunt 4. *dist. 1. q. 1. & 2. ar. 4. q. omnes Theologi.* Ratio est: quia 5. *& alij.* ad distinctos fines ordinantur, unde necesse est, ut habeant distinctos effectus, *tomo 3. disputat. 7. sect. 3. §. Que hactenus diximus.*

6 Sacramenta vivorum non remittunt peccatum mortale, nisi in voto sacramenti penitentia, ut patebit facile discurrere per omnia, *tomo 3. disputat. 7. sect. 4. §. Tertio dicendum est.* Item effectus sacramenti de lege ordinaria, nec ex Dei voluntate, nec prædeterminatione, nec ex ministri merito, vel impetratione augetur, si dispositio suscipientis semper sit eadem. Quoad voluntatē Dei, & prædeterminationem probatur: quia licet ex divina prædeterminatione, & electione oriatur

ut unus maiorem gratiam recipiat quam alius, tamen hoc non fit regulariter, nisi per media consentanea, & ad hunc effectum accommodata, hoc enim pertinet ad Dei suam providentiam. Quoad meritum ministri etiam patet, quia effectus sacramenti non datur ob meritum ministri, sed solus Christi, *to. 3. disp. 7. sect. 5. §. Dico secundo.* Item si sacramentum semper habet æqualem effectum in subiecto æque disposito, iuxta consensum omnium Theologorum. *Ibidem §. Dico tamen primo.*

7 Sacramentum eiusdem rationis confert maiorem effectum gratiæ homini melius disposito, colligitur ex *Conc. Trident. sess. 6. cap. 7.* Ratio est: quia ad suam Dei providentiam, & sapientiam ac iustissimam distributionem pertinet, ut melius disposito maior gratia conferatur, *tomo 3. disputatione 7. sectione §. Dico tertio.*

8 Effectus proprie sacramentalis non datur per votum sacramenti, quia numquam per merita, aut dispositionem obtineri potest, v. g. character, vel remissio peccati, cum sola attritione, vel remissio totius pænæ sine condigna satisfactione, *tomo 3. disp. 8. sectione 1. §. Aduertendum vero est, & disp. 28. sect. 4. Ad confirmationem.* Vbi dicitur sacramentum in voto non causare effectum ex opere operato.

9 Suppleta divina promissione

Damasc. lib. 4. c. 20

Conc. Trid.

sione, effectus sacramenti est infallibilis, obice deficiente: quia illa posita, non intelligitur effectus sacramenti, pendere ex solo arbitrio diuino, sed potius est intelligendum sacramentum, tanquam causa per se efficax, & naturaliter agens in subiecto disposito. Vide Conc. Trid. sess. 7. can. 7. At vero de seclusa promissione, non habet effectum: quia sacramentum non est causa nisi supposito pacto, & promissione. tom. 3. disp. 40. sect. 2. §. Responderi potest. & sequenti.

10. Omnia sacramenta imprimuntur characterē habēt suum effectū, recedente fisione. Ratio est: quia hæc sacramenta constituant hominē in quoddā statu, à quo retrocedere nō potest; ergo conueniēs eorū institutio posulat, ut ea gratia, quæ ex institutione diuina, annexa est huic characteri, semper detur, quoties ex parte hominis non fuerit impedimentum, & consequenter, quod reuiuifcat, etiā si per fisionē in principio impedita fuerit. tom. 3. disp. 28. sect. 6. §. Hac questio.

11. Non omnia sacramenta nouæ legis imprimunt characterem. Nā quatuor ex illis scilicet Eucharistia, Penitentia, Extrema unctio, & Matrimonium characterem non imprimunt. In hoc conueniunt omnes, & colligitur ex Concilio Tridē. & Florent. quia licet expresse non negent hæc quatuor sacramenta imprimere characterem; tamen dum de

tribus alijs affirmāt, de alijs tacite negant. tom. 3. disp. 11. sect. 1. §. Secundo statuendum.

12. In sacramentis, quæ imprimunt characterem, prius natura datur character, quā gratia sacramentalis; quia talis gratia characterē requirit, & non eō contrario, nemini enim datur gratia per hæc sacramenta, cui non datur character; multis enim datur character, quibus non datur gratia. tom. 3. disp. 11. sect. 1. §. Sed dubitabit aliquis.

13. Quando sacramentum est irritum, & nullū, effectus sacramenti nō suppletur, à Deo: quia proprius effectus alicuius sacramenti ex opere operato, numquā datur, nisi quando sacramentum est ratum, & validū. tom. 3. q. 64. ar. 8. §. ex argum. in comēt.

14. Sacramenta nouæ legis sunt causæ gratiæ. Est de fide definita fere sub eisdem terminis in Trid. sess. 7. can. 6. 7. & 8. & in sess. 6. cap. 7. & Conc. Flor. Probaturque ex Patrum, & Ecclesiæ traditione fūdata in scriptura, tom. 3. disp. 7. sect. 1. §. Dico ergo primo, & seqq.

15. Omnia sacramenta legis nouæ possunt conferre augmentū gratiæ, si suscipiē inueniāt in gratia iā constitutum, sequitur euidēter, ex Cōc. Trid. sess. 7. can. 7. Si quis dixerit nō dari gratiā per huiusmodi sacramenta sepe, & omnibus quāvis est ex parte Dei, sed aliquādo, & aliquibus, etiā si rite ea suscipiāt anathema sit. tom. 3. disp. 7. sec. 2. §. Secundo est certum.

De Sacramento quoad effectum §. 13.

16. Per nullum sacramentum infunditur, vel augetur aliquis habitus, qui non infundatur, vel augetur per alio; quo fit, ut sacramentalis gratia non addat aliquem habitum, vel gratiam virtutis, vel donorum: quia vel talis habitus esset in essentia animae, vel in potentijs. Non primum, quia ad sanctificandam animam sufficit gratia, & non potest fingi alius finis, vel effectus, qui in essentia animae fiat, propter quem huiusmodi habitus superaddatur. Non secundum; quia in potentijs solum infunduntur habitus, qui sunt principia supernaturalium, & honestorum actuum, sed per virtutes infusas Theologales & morales, & Spiritus sancti dona, sufficientissime perficiuntur nostrae potentiae, in huiusmodi actibus, nec ex cogitari potest aliquis actus huiusmodi, qui ad aliquam virtutem infusam, vel donum Spiritus sancti non pertineat. *tom. 5. disp. 7. sect. 3. §. Dicendum vero est.*

17. Gratia sacramentalis addit supra gratiam virtutis, & donorum aliquod speciale auxilium gratiae ordinatum ad proprium finem sacramenti: quia nil aliud relinquitur, quod gratia sacramentalis esse possit, nec potest intelligi, quid aliud addat, si non addit habitum, quod declaratur discurrendo per omnia sacramenta. *tom. 3. disp. 7. sect. 3. §. Dico secundo.*

18. Sacramentum transactum non dat proprie effectum, sed Deus ratione illius. Ratio est; quia cum

sacramentum iam non sit, non potest proprie causare, vel efficere gratiam: nam causare, & efficere supponit esse: ergo solum dicitur ille effectus ratione sacramenti. *tom. 3. disp. 8. sec. 3. §. Ultimo dicendum.*

19. Haec tria sacramenta, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, imprimunt characterem in anima. Est de fide definita sub histerminis, in *Conc. Trid. sess. 7. can. 9. de sacram. in gen. Conc. Florent. in decret. Eug. & in cap. Maiores. de bapt. tom. 3. disp. 11. sect. 1. §. Dicendum vero, & seqq.*

§ XIII.

Sacramentum quoad ministrum.

1. Ille est sufficiens minister ad sacramentum conferendum, quem Christus sua institutione designavit; quia ut *Conc. Florët.* docuit. scilicet quod sacramenta tribus perficiuntur, materia, forma, & ministro, ergo necesse est, ut, qui sacramentum instituit, haec tria statuat, utque designet, quae sunt de necessitate sacramenti. *tom. 3. disp. 13. sect. 1. §. Principio statuenda.*

2. Minister medio sacramento, efficit effectum sacramenti; ut aperte colligitur ex *Conc. Trid. sess. 7. 13. & 14. & Conc. Florent. in decret. Eug.* Nec habet alium influxum distinctum ab actione, seu influxu ipsorum sacramentorum, ut confirmat communis consensus, tam Conciliorum, quam Theologorum,

Supponitur.

Cōc. Trid.
Conc. Flor.

logorum. tom. 3. q. 64. ar. 1. §. Quam
vero hoc loco. & sequenti in comment.

3. Valor, & veritas sacra-
menti, per se non pēdet ex cōse-
cratione, fide, & sanctitate mini-
stri, aut maior, aut minor effec-
tus sacramenti. Vnde sacramen-
tum datū à ministro, quantum-
uis iniquo, schismatico, hæreti-
co, & ab Ecclesia præciso, est va-
lidum, dūmodo omnia essentia-
lia cōturrāt. Est de fide, ex Concil.
Trid. sess. 7. can. 12. de sacram. in gen.
& can. 4. & multis alijs, cuius ra-
tio perēda est ex institutione &
volūate Christi. Nā si Christus
voluisset, potuisset sine dubio in-
stituere, vt sacramēta nō essent
rata, nō si à bonis ministris con-
ferrentur: sicut instituit, vt quā
plura eorū dari possent à mini-
stro cōsecrato, & nō ab alio, seu
à viris, & non à feminis, &c. ro
3 disp. 13 sec. 4. §. Dicendum ergo. &
§. Ex quibus rationibus, & seqq. & q.
64. ar. 1. §. Ex quo intelligimus. &
ar. 5. §. In hoc, & seqq. in commento.

4. Soli homines sunt suffi-
cientes ministri sacramentorum, vt
probat ex Christi institutione
in singulis sacramentis: quam-
uis non omnes possint esse mi-
nistri quorumque Sacramento-
rum. Vnde in Baptismo potest
esse quilibet homo vtens ratio-
ne. In matrimonio omnes fide-
les baptizati, potentes inter se
matrimonium cōtrahere. In Eu-
charistia, & Extrema vnctione,
quilibet simplex Sacerdos. In
pēnitentia Sacerdos habens iu-

risdictionē. In alijs duobus. scilicet or-
dine, & cōfirmatione Episcopus,
vel ex dispensatione in cōfirma-
tione & aliquibus ordinibus. De
niq; requiritur vt sit rationis ca-
pax; quia aliās nō poterit habere
veram intentionem, ac debitam,
& ideo nec infantes, nec amen-
tes possunt esse. Tomo 3. disp. 13.
sect. 1. §. Hoc posito. & §. ultimo di. cū.

5 Nec Angeli de potentia
ordinaria, vt constat ex institutio-
ne Christi sacramentorū possūt
esse ministri, nec animā separa-
tā, etiam caractere insignitā:
quia pro illo statu non solum sūt
similes Angelis in participatio-
ne gloriæ, sed etiā in conditione
naturæ, id est, in naturali abstra-
ctione, & separatione à corpore;
beneficentia erit minister, homo
etiam cum corpore glorioso re-
surgens. tomo 3. disp. 64. ar. 7. §.
Reddit D. Thom. in coment.

6 Minister sacramentorum
non se gerit, vt referens alterius
voluntatē, sed vt potestate vtēs,
quia necessaria est voluntas mi-
nistri, intentio, ac arbitrium, at-
que iudicium, vt patet ex insti-
tutione, vt v.g. si Rex cōmittat iu-
dici cognitionem alicuius causæ,
necesse est, vt talis iudex modo
humano, & per propriā volūta-
tem vtatur tali potestate, sic ergo
eodem modo se habent ministri
sacramentorū tomo 3. disp. 13. sect.
2. §. fundamentum huius sententiæ.

7 Minister ab Ecclesia pro-
hibitus, si omnia requisita adhi-
beat, licet ministrando peccet.

De Sacramentis quoad ministrum. §. 14.

verum cōficit sacramentū; quia sola prohibitio non sufficit ad irritandum sacramentū, si nō priuēt illū aliqua re substantiali, ac necessaria ad sacramentū. *tom. 3. disp. 2. sect. 6. §. Altera vero.*

8. Ministri intentio triplex potest esse. Prima est intentio, seu voluntas proferendi illa verba, seu faciendi actionem externam, v.g. lauandi, vngendi, &c. quæ non sufficit. Secunda est intentio faciendi sacramentum, vel quod idem est, faciēdi, quod Christus instituit, vel quod Ecclesia intendit, quæ requiritur ad valorē sacramenti. Tertia denique est intentio conferendi effectum sacramenti, quæ vt distinguitur ab intentione sacramēti non est necessaria ad perfectionem sacramenti, imo neque ad eius effectum. Nam si quis intendat conferri alteri sacramentū etiam si nolit illum sanctificare, sacramentum erit validum, & habebit effectum de fide obice. *tom. 3. q. 64. ar. 8. §. Circa quem D. Thom. in comment. & disp. 13. sect. 2. §. In qua est prima. & seqq.*

9. Defectus intentionis ministri, irritat sacramentū, quia intentio faciēdi sacramentū est de necessitate illius, vt supponitur, *tom. 3. q. 64. ar. 8. §. Circa quem in comment. Semper tamen est præsumentenda intentio, nisi defectus cōfiet exterius, vt colligitur ex cap. A quoddam de consecrat. distinct. 2. & alijs. Ibidem. §. In argumento.*

10. Intentio iocosa ministri

non destruit semper sacramentum; quia potest fieri animo efficiendi sacramentū verē, quāuis extrinsecus finis sit iocosus, aut animi oblectatio, & talis intentio iocosa, non est contra substantiam sacramenti; quia non destruit finem intrinsecum: secus si intentio sit iocosa ita, vt sit ficta, & simulata, vt patet. *tom. 3. disp. 13. sect. 2. §. Ad primum fundamentum.*

11. Qui intendit facere, quod fecit Christus, & nō quod intendit Ecclesia, non facit sacramentum, si tanta sit contrarietas voluntatum, vt omnino destruatur intentio faciendi sacramentū, tam in generali, quā speciali, tollitur enim intentio necessaria. Idem dicendum si contrarietas voluntatū impediatur ne applicetur aliquod essenziale, v.g. si quis intendat facere baptismum cum aqua rocea: at verō si neutrum horū intercedat, illa contrarietas voluntatū ex ignorantia concepta, non impedit sacramentū, adest enim materia, forma, & intentio. Item qui vult dare sacramentum, & non effectum eius, facit sacramentū, quia intentio sacramenti, est prior, & essentialis, intentio autem effectus est posterior: secus si intendat dare effectū sacramēti sine sacramēto; quia simpliciter non intendit facere sacramentū. Itē baptizantes volentes contrahere matrimonium, & non facere sacramentum, faciūt sacramentū, si hac

si hæc posterior voluntas procedat ex priuato errore, quo existimant matrimonium non esse sacramentum, si se ipsa velint contrahere illud eodem modo, quo Christus instituit, quia sufficit illa voluntas vniuersalis: secus, si illa voluntas sit propria intentio reuera, & affectus separandi, quantum in ipsis est, rationem sacramenti à ratione contractus: quia tunc deest necessaria intentio. *tom. 3. disp. 13. sect. 2. §. Superest, vt respondemus.* Idem de intentione eius sufficit moralis certitudo: quia non est inconueniens sacramenta ex hoc capite habere aliquam incertitudinem metaphysicam, vt sic dicā. *Ibidem. §. Ad tertium.*

12. Intentio remota, seu interpretatiua, & in causa non sufficit ad efficiendum sacramentum, idem de intentione mere habituali; nec requiritur actualis, sed sufficere potest intentio virtualis ministri. Quod probat usus Ecclesie, & consensus. Nemo enim existimat necessarium esse ad valorem sacramenti, vt minister, quando illud exterius conficit, actu cogitet, & intendat sacramentum conficere, *tom. 3. disp. 13. sect. 3. §. Dico secundo, & seqq.*

13. Ad faciendum sacramentum, necessaria est intentio absoluta, nec sufficit conditionata, nisi talis sit, quæ statim transeat in absolutam: quia sola intentio absoluta est efficax. *tom. 3. disp. 13. sect. 3. §. Dico tertio.* Peccat vero minister sine causa talem

conditionem adhibens, licet nunquam obstat veritati sacramenti, quia intentio debet fieri determinata, quoad fieri potest; & inde non debet fieri dependens ab aliqua conditione. *Ibidem. §. Dico tertio.* Tamen si conditio sit de futuro, semper est contraria substantia sacramenti: vt si dicas: si resisteris, ego te absoluo. Nihil fit, quia conditio de futuro suspendit presentem intentionem. *Ibidem. §. At vero si conditio.* Denique si conditio sit de diuina scientia, aut predestinatione, v.g. *Volo te baptizare si es predestinatus & non aliā;* &c. manet sacramentum incertum, & iterandum si item sub conditione, quia simpliciter dubium est, an intentio sub tali conditione sit sufficiens, & saltem hic, & nunc in tali persona est incertum, an in re existat talis conditio. *Ibidem. §. Sed urgebis.*

14. Vt sacramentum sit validum, necesse est, vt intentio ministri dirigatur ad certam aliquam personam, seu materiam, circa quam versetur, absque substantiali errore. Probatur prima pars, quia hæc intentio ministri debet esse efficax, & operatiua, actiones autem sunt circa singularia, & constat ex formis sacramentorum. Baptizo te, Absoluo te. Secunda pars patet; quia si determinata intentio ministri est necessaria ad valorem sacramenti: ergo etiam necessarium est, vt vere cadat in eam rem: ad quam determinatur ex intentione

Vide Caietan. in summa verb. Absolutio.

tionem eiusdem ministri, alioquin si intentio dirigatur ad unū, & ad aliū vel setur circa aliū, nō procedet talis actio ex tali intentione: ergo non erit sufficiens. *tom. 3. disp. 13. sect. 3. §. Dico quarto.* Quando autem est centendus error substantialis, qui in huiusmodi intentione solet intercedere, dependet totū ex voluntate ministri; quia re vera tantum facit, id quod re ipsa, & de facto intendit. *Ibidem §. Sed quæres.*

Auguſt. 15. Christus non solum per membra sibi coniuncta, sed etiā per abscissa operatur, eisque utitur, in suæ Ecclesiæ utilitatem: & hoc sensu ait August. lib. 1. de Bapt. cap. 10. Christum assistere hæretico homini (id est mēbrū abscissum) conferenti sacramētū, iuxta ritū ab ipso institutum, propter ipsius ministerij, & sacramenti sanctitatem. *tom. 3. disp. 13. sect. 2. §. Ad tertiū negatur. & melius sect. 4. §. Quarta obiectio esse potest.*

Supponitur. 16. Ministrare sacramenta pertinet ad pastores Ecclesiæ, quibus cura animarū incumbit, quia ipsi sunt dispensatores mysteriorum Dei, & ideo ad illos pertinet cura, & sollicitudo, atque discretio inter dignos & indignos, ut sacramenta pro dignitate tractentur. *tom. 3. disp. 16. sect. 1. §. Secundo observandum.*

17. Potestas administrandi licite supponit potestatem conficiendi illud: nam si sacramentum quis conficere non possit, multo minus possit illud efficere.

re licite. Item præter hanc potestatem conficiendi sacramentū, requiritur ius, seu facultas administrandi illud, ut licite possit dispensari: quia non omnis, qui potest facere sacramentum, potest etiam licite illud dare: sed qui cum potestate etiam habet ius. *tom. 3. disp. 16. sect. 1. §. Primum omnium & §. Secundo dicendū est.* Quæ potestas licet sit de iure diuino, consumatur tamen iure humano. *Ibidem §. Secundo observandū.*

18. Minister, si de sua potestate ita dubitet, ut non probabilius iudicet se illā habere, non potest ministrare sacramentum: quia ponit se manifesto periculo nihil faciendi, nisi vigeat necessitas gravis, & non sit alia securior via: quia v. g. vel sacramentum omnino omittendum est, vel illo probabili modo dispensandum, quia non tam se exponit periculo, quam permittit illud, ut maius vitet. *tom. 3. disp. 16. sect. 1. §. Quod si quis.*

19. Obligatio administrandi sacramenta solum cadit in eum, qui potest illa licite ministrare, vel simpliciter, vel in casu aliquo: quia obligatio esse non potest, nisi de actu licito: quæ obligatio interdum ex charitate, interdum ex iustitia oritur. Obligatio charitatis obligat, quando obligat præceptum charitatis. Obligatio verò iustitiæ obligat eos, qui ratione officij, aut stipendij tenentur, & hæc est maior: licet alia sit

sic etiam grauis, *tomo 3. disp. 16. totam.*

sect. 1. §. Dico tertio.

20 Peccat grauitur minister mutando in forma, vel materia sacramenti aliquid substantialis, vel essentialis, quia facta hac mutatione non applicatur forma, seu materia à Christo instituta. Idem dicendum si utatur materia incerta, licet probabili, cum potest certam adhibere, ut si dicat in forma: *Genitoris, loco Patris, &c.* sic in alijs, quia ponit se periculo nihil faciendi. Item peccat non habendo debitam intentionem, quia etiam suo modo est substantialis Sacramento. Imo peccabit etiam grauitur si omittat, aut mutet ritum accidentalem præceptum ab Ecclesijs, eum in Ecclesijs sic potestas ad præcipiendum talem ritum. Poterit tamen esse veniale peccatum ex leuitate materiae v. g. si baptizando priuatim omittat latinam, & dicat vulgarem formam, & similia, secluso contemptu, scandalo, vel intentione introducendi nouum ritum, &c. vel damnandi aliquem usum Ecclesijs. At vero in his omnibus potest excusari ignorantia facti, aut inaduertentia naturali, non tamen iuris reguliter; quia hoc generale ius. ff. quod sacramenta debeant confici vera, & integra ex partibus essentialibus, tam est per se euident, ut non possit ignorari suppositis principijs fidei *tomo 3. disputat. 16. sessione 2. Per*

21 Minister ex officio non existens in gratia, tenetur sub mortali, se præparare ad illam, ut ministret sacramentum, unde si sciens, ac videns in statu peccati mortalis hoc faciat, mortaliter peccat. Vide *cap. Necessesse 1. q. 1. cap. vlt. de temp. ord. cap. vlt. de iohab. cleric. & mul. cap. omnia, cap. per Esaiam, & cap. profeta. vii 1. q. 1.* Quod peccatum tantum erit maius, quantum iniquitas ministri maior fuerit, & sacramentum dignius, ut patet, *tomo 3. disp. 16. sect. 3. §. Dico ergo. & seqq.*

22 Per solam attritionem cognitam non se præparat minister, poterit tamen per ignorantiam excusari, si ad hoc ministerium accedat inculpabiliter existimans illam esse contritionem, nam talis ignorantia excusat à culpa: tamen re ipsa, ac per se loquendo tenetur ad veram contritionem, vel si attritionem solum in se agnoscat, tenetur confessionem præmittere, quia tenetur ita se disponere, ut gratiam consequatur, *tomo 3. disp. 16. sect. 3. §. Atque hinc sequitur.*

23 Clerici inferiores subdiacono, licet in peccato mortali proprio munus exercent, non peccant mortaliter, quia illa materia levis est, nisi adsit contemptus, scandalum, aut alia aliqua similis circumstantia. Nā diaconus, seu subdiaconus canendo Euangelium, aut Epistolam regulariter loquendo se-

Solo in 4. dist. 1. q. 5 ar. 6. & dist. 24. q. 1. ar. 4. & alij.

clauso scandalo, aut contemptu; quia illa materia non est adeo gravis, cum illa actio quæ exercetur in hoc ministerio, non est illo speciali modo sanctificata, sicut actiones sacramentorū: & hoc est verum in rigore, & in praxi seruandū. Iē non peccat mortaliter, sed venialiter sacerdos, aut Episcopus sacramentalia exercēs, v.g. dās primā tonsurā, benedicens Ecclesiam, aut vestes sacras, & similia, quod probat eadem ratio. tom. 3. disput. 16. sect. 3. §. Tercio quæri potest. & seqq.

24. Qui ob necessitatē peccati administret sacramentū, non vt minister ex officio, sed eo modo, quo laicus potest illud ministrare, non tenetur se præparare ad gratiam, vt illud ministret, & cōsequēter nō peccat mortaliter ministrādo in peccato mortali: quia hæc obligatio sub peccato mortali disponendi se ad gratiā, nō oritur ex sanctitate sacramēti per se considerata, sed ex eo, quod qui dat sacramentū, in ipso modo ministrādī se gerat, vt persona specialiter, & ex officio deputata ad illud munus, & quod in eo opere se exhibeat publicū Christi, & Ecclesiæ ministrum. tom. 3. disp. 16. sect. 4. per totam.

25. Solū nominatim excommunicati, & notorius percussor clerici vitāndus est in ministerio sacramentorum, iuxta Extrauag. ad euitandā Conc. Constant. & Basil sess. 20. tom. 3. disp. 17. sect. 1. §. Vt ergo.

26. Minister sacramentorū

proprio, & speciali præcepto, tenetur ad non dandum sacramētum ijs, qui indigne ad illa accedunt: quia, cui est cōmissa sacramenti administratio, consequenter ei præceptum est, vt illud munus peragat, vt fidelis dispensator & prudens. Itē tenetur per se loquendo, non dare sacramentū indigno, ne cooperetur peccato eius; quia tūc susceptio recipiētis est mala: ergo etiā cooperari ad illā erit malū, nisi detur Eucharistia peccatori occulto, petenti publicē ad vitandum scandalū, vt patet tom. 3. disp. 18. sect. 2. §. Dico ergo primo. & seqq. Quæ autē diligentia sit adhibenda à ministro, vt de alterius dispositione constet? Non potest vniuersalis regula tradi, sed prudentia opus est ad hoc iudicium ferendum in vnoquoque sacramēto, iuxta eius materiā & conditionem. Ibidem. §. Dico ergo primo.

27. Omnia sacramenta, præter penitentiam, ab excommunicatione collata, seruatō Ecclesiastico ritu, ita vt nullus alius intercedat defectus, nisi cēsura ipsius ministri, rata sunt & valida, & per se loquendo cōferunt totū effectū propriū, nisi aliunde intercedat obex ex parte recipientiū: quia nec sacramentum, nec effectum eius, potest, vel propter iniquitatē ministri, vel propter prohibitionē impediri, applicata debita materia, forma, & intētionē. 10. 5. disp. 11. sec. 2. §. In hac questione. & seqq. Idem dicendū de sacramen-

D. Tho. in
4 d. 24 q.
1. ar. 3 q.
6. Rich. d.
5. ar. 3. q. 3
Sylu. verb.
Baptis. n. 4

Extrauag.
ad euitandā
Conc.

ris, excepto paenitentia, receptis ab excommunicato, quoniam ad substantiam eorum, quia excommunicatio non reddit personam inhabilem, & incapacem. Quae sententia est constans supposita ab omnibus. *Ibidem disp. 10 sect. 3. §. Quæstio hac, & seqq.*

28 Excommunicatus vitandus administrans sacramentum aut sacrificium offerens peccat mortaliter ex genere suo, iuxta cap. Si celebrat. de cleric. excom. ministr. & cap. latorem eodem tit. quia sicut excommunicato est prohibitum dare, ita, & recipere: scilicet si intercedat inuincibilis ignorantia, vel inaduertentia, aut metus grauis, & de malo graui, & alioqui non sequatur scandalum, vel iniuria religionis, & sacramentum possit aliàs valde ministrari, aut eminens articulus mortis, vel probabilis ipsiusmet sacerdotis quoad Eucharistiam recipiendā, in alijs enim non est locus, vel necessitas eidem sacerdoti excommunicato celebrandi, aut ministrandi alteri sacramentum, ne se se infamet, aut delictum suum publicum faciat, & consequenter, ne scandalum generet, vel odium, aut inimitiam, erga se in alijs efficiat, vel aliud simile incommodum incurrat, vel extrema necessitas proximi, qualis est in parvulo non baptisato animā agente, & sic in alijs sacramētis, ut probat noster Doctor. Dummodo non sit alius minister non excommunicatus,

& volens administrare, quoniam ad sit parochus excommunicatus, & simplex sacerdos non consecratus, quia tunc parochus ita se habet, ac si non esset parochus. Idem dicendum licet sacerdos excommunicatus habior sit non excommunicato, si non excommunicatus habeat ea quae sufficiunt ad digne ministrandū ac subueniendū conscientia penitentis, quia tunc non est necessitas sed maior comoditas. *tom. 5 disp. 11. sect. 1. §. Regula generalis est, & seqq.*

29 Non est simpliciter prohibitum ex vi censuræ excommunicatis non vitandis ministrari sacramenta, conodo quo alijs excommunicatis vitandis prohibitum est; quia hæc duo correlatiua videntur; nam communicatio, cum inter duos necessario esse debeat, non potest esse vnius cum illo, quin etiam sit huius cum alio, ergo si alteri eorum concessa est communicatio cum altero, necesse est ut alteri non sit simpliciter prohibita, vnde excommunicati sacerdotes non vitandi, non priuantur iurisdictione quam habebant administrandi sacramenta, donec denuntiati sint, sed non licet illis se se ingerere, & quasi invitare ad sacramenta ministrandā, quia nullus fuor eis concessus est, ergo non est eis data facultas communicandi, cum alijs, sed solum est alijs data facultas communicandi cum ipsis. At vero quando

D. Tho. 3.
p. q. 64. ar.
6. ad 3. &
alijs.
Sylu. verb.
confes. n. 2

De Sacramentis quoad ministrum. §. 14.

se non ingerunt possunt inuitari ab alijs ad eorum vtilitatē, vel necessitatē, vt constat ex tenore *Extrana. ad euitanda*; quod non solum intellige de ministris ex officio, sed de omnibus alijs: & quod dictum est de ministro sacramentorum locum habet etiam in celebratione missæ, vt probat late noster Doctor *tomo 5. disp. 11. sect. 4. §. Dico ergo secundo, & seqq.*

30 Propter nullius sacramenti (excepto baptismo, & ordine) indignam susceptionem incurritur irregularitas, quia non est expressum in iure, *tomo 5. disputatio ne 42. sect. 2. §. Quoniam de sacramento.*

31 Homo qui post separationem à corpore, iterum ad illud reddit, proprie informando, & viuificando illud, potest esse minister sacramentorum, si alie conditiones necessariz concurrant, quia esset verus homo. Idē dicendum de reddente ad vitam etiam in seculo glorioso: quia in huiusmodi supposito concurrunt omnia necessaria ex parte ministri ad substantiam sacramenti: nam potest proferre propria verba humana, & applicare ita formam propriam, & materiam cum debita intentione, & potest etiam habere characterē si necessarius sit, *tomo 3. disp. 13. sect. 1. §. Atque ex his omnibus.*

32 Sacramenta dari ab heretico non repugnat, quia si nullus alius defectus interce-

dat, vel timeatur, præter defectū intentionis, hæresis non excludit omnino hanc intentionem sacramenti, potest enim hæreticus intendere facere quod Christus instituit, *tomo 3. disputat. 13. sect. 2. §. Ad tertium negatur, in fine.*

33 Homo distractus potest sacramentum facere ex intentione præcedentis; nam cum ratione vtatur actio eius semper est humana, ac libera, & procedit aliquo modo à priori intentione: secus vero dicendum de ebrio, quia eius actio nec potest dici libera, nec procedens à priori intentione. *tomo 3. disp. 13. sect. 3. §. Dico primo.*

34 Quauis sit optimum consilium permittere confessionem ante administrationem sacramentorum. Tamē non simpliciter est necessarium, interueniente sola administratione, quia nullum præceptum extat, nec naturale, nec diuinum, nec positium, *tomo 3. disp. 16. sect. 3. §. Sed quaeret aliquis.*

35 In Ecclesia est præceptum ministris sacramentorum impositum, vt iam non ministrent, nisi seruata solemnitate, & caeremonijs ab Ecclesia institutis: conclusio est de fide definita in Conc. Trid. sess. 7. can. vlt. de sacramentis in genere. Et contemptum huius præcepti semper est peccatum mortale, transgressio vero eius absque contemptu, non semper sed pro materię

materiae gravitate, ut constet ex generali doctrina de praeceptis, *tomo 3. disputatione 16. sect. 5. Per totam.*

46 Licet inducere ob necessitatem peccatorem ad recipiendum sacramentum, non ut in peccato sumat, sed ut sumat; quia hoc formaliter non est inducere ad malum, sed ad bonum permitiendo malum, v. g. si oporteat populum audire sacrum in die festo, & non sit alius sacerdos, nisi peccator, licet ille sit ex malitia sacrificaturus. Idem si valde expediat, ut aliqui statim contrahant matrimonium ad vitandum scandalum, licitum erit eis tunc inducere ad contrahendum statim eos admonendo, quamvis fortasse timeatur, non fore disponendos, & sic de alijs, *tomo 3. disputatione 18. sect. 2. §. Sed quare.*

§. XV.

Sacramentum quoad vsum.

1. **V**Sus sacramentorum aliquando diuino iure, aliquando Ecclesiastico est praeceptus, ut probat late noster Doctor discurrendo per omnia sacramenta, quia sunt à Christo instituta, ut animarum medicina, & remedia valde necessaria ad salutem, & convenientem totius Ecclesiae gubernationem, ergo oportuit adiun-

gi illis praeceptum. At vero potest cadere sub obligationem ex fine, & circumstantia extrinseca, quando praeceptum non obligat. Exemplo res declaratur, nam fieri potest, ut aliquis tentatione aliqua virgente teneatur ad illam vincendam, vel confiteri, aut communicare, si diuturna experientia moraliter certus sit solere se à tentatione superari, quando huiusmodi remedium offertur, *tomo 3. disputatione 17. sect. 1. Per totam.*

§. XVI.

Sacramentum quoad dignitatem, & nomina ex scriptura, & Patribus desumpta.

1. **S**acramenta legi nouae sunt perfectiora, & digniora sacramentis legis veteris, est de fide. Ratio est: quia licet numero pauciora sint, actu tamen sunt faciliora virtute maiora, & utilitate meliora, *tomo 3. in praefatione §. cum D. Thom. & late disp. 6. sect. 2. §. dicendum, vero.*

2. Sacramenta legis nouae seruant hunc ordinem perfectionis. ff. 1. Eucharistia est perfectior omnibus sacramentis, quia in se complectitur realiter, & substantialiter ipsum Christum, quod non obscure docet *Conc. Trident. sess. 13. cap. 1. 2. & 3. Deinde 2. loco*

Conc. Trid.

De Sacramentis quoad legem veterem. §. 17.

2. loco ponitur ordo. 3. confirmatio. 4. baptisumus. 5. extrema unctio. 6. penitentia. 7. matrimonium. Vide Conc. Trid. sess. 7. de sacram. in genere. tomo 3. q. 65. art. 3. §. Circa hunc articulum, & sequentibus.

3. Sacramenta legis nouæ sunt septem columnæ, quas diuina sapientia excidit, ut super eas Ecclesiæ suæ domum ædificaret. Item sunt vberissimi gratiæ fontes, quos idem verbum Dei, & fons vitæ in hac domo sua perennes esse voluit, ut filij eius aquam vitæ ex eis haurirēt, sicut Isaias prædixerat, *Haurietis aquas de fontibus saluatoris, non de fontibus fluminis Aegypti* (inquit Hieronimus) *sed de fontibus Iesu qui in Euangelio clamat: qui sitit veniat ad me, & flumina de ventre eius exhibunt.* tomo 3. in præfatione §. Cum D. Thomas.

§. XVII.

Sacramentum quoad legem veterem.

1. **I**N lege veteri præter circumcisionem, fuerunt plura sacramenta, & ceremoniæ sacræ ac sensibiles, ad aliquam cultorum Dei sanctificationem ordinatæ, non solum dantes sanctificationem legalem, sed etiam significantes gratiam per Christum dandam. Est de fide, constat ex Exod. & Genit. tomo 3. disp. 5. sect. 2. §.

Primo enim de fide.

2. Sacramenta legis veteris, præter circumcisionem reducuntur ad tria capita. scilicet quædam fuerunt instituta ad consecrandos sacerdotes, & Pontifices. Alia vero ad quandam vltimam, & ad participationem rerum sacramentorum, seu cognitionem beneficii Dei, ut agnus paschalis. Aliqua denique ad expiationes, & purificationes legalium irregularitatum, aut peccatorum, tomo 3. disputat. 5. sectione 2. §. Postea autem.

3. In lege veteri fuerunt sacramenta, quæ erant figure quatuor nostrorum sacramentorum, & significabant gratiam per Christum dandam, v. g. circumcisio fuit figura baptismi, agnus paschalis Eucharistiæ, sacerdotium legale nostri sacerdotij, & expiationes omnes sacramenti penitentia. De matrimonio non fuit figura, quia cum non sit ad deum perfectum, nec singulis necessarium, non oportuit specialius præfigurari. Item confirmatio non habuit propriam figuram, quia in illa datur plenitudo Spiritus sancti, lex autem vetus fuit egenæ, & vacuæ gratiæ. Denique nec extrema unctio, quia per hoc sacramentum proxime præparatur homo ad introitum gloriæ; at verò lex vetus non introducebat homines ad regnum cuius iam tunc porta non erat, tomo 3. disp. 5. sect. 2. §. Postea autem, & disp. 1. sect. 2. §. De eo

Isaias.
Hieronymus

D. Tho. 1.
2. q. 102.
art. 5.

tertio.

4. Non omnes ceremoniæ veteris legis erant sacramenta, unde quæ erant circa inanimata erant tantum sacramentalia, v. g. circa domum vestes, &c. quia non erant ceremoniæ immediate ordinatæ ad hominum sanctificationem, *tomo 3. disp. 5. sect. 2. §. Posset autem.*

5. Sacramenta legis veteris *Conc. Trid.* uniuoce conveniunt cum sacramentis nouæ legis; quod est cōsentaneum modo loquendi Conciliorum, præsertim *Trid. sess. 7.* & omnium Patrum, *tomo 3. disp. 1. sect. 2. §. Dico tamen primo, & disp. 5. sect. 2. §. Tertio probabiliter.* Primo conveniunt in ratione ceremoniæ sacræ, & in ratione signi gratiæ, & sanctificationis nostræ, tum etiam in significanda Christi passione, quæ est finis totius gratiæ, tum denique in significanda gloria, quæ est finis huius sanctificationis. Differunt tamen in ritu externo, & indiuerfis actionibus, quia mutata lege, & statu rerum, quæ significandæ erant, oportuit etiam externum Dei cultum mutari. 2. differunt, quod nostra sunt demonstratiua gratiæ præsentis, quæ per ipsa datur, vetera autem erant tantum de se signa promissiua in futurum. 3. quod nostra sacramenta clarius, & expressius significat, & ideo in eorū ritu adiunguntur verba. 4. quod significatio gloriæ magis propria, & immediata est in nostris

sacramentis; quia in nostra lege datur gratia per sacramentū, & immediatè significatur gloria, cuius ianua aperta iam est, & ideo ab hac nostra Ecclesia immediata fieri potest transitus ad gloriā: at vero in lege veteri ex vi illius & sacramentorū eius, nec dabatur gratia, nec significabatur gloria: ut post illū statum immediate consequenda, *tomo 3. disp. 1. sect. 2. §. Atque hinc.*

6. Sacramenta legis veteris non habuerunt propriam materiam, & formam; at vero habebant certum, ac determinatum ritum, & ideo erat de eorum necessitate, ut fierent in eis rebus, vel actionibus, quas Deus instituerat. *tomo 3. disp. 2. sect. 3. §. Ex hac vero.* Quæ sacramenta fuerunt immediata à Deo instituta, quod est certū. De circumcisione constat ex *Genes. 17.* de reliquis vero ex toto *Exod. & Leuit. Ibidem disp. 12. sect. 1. §. Dico secundo.*

7. Sacramenta legis veteris fuerunt necessaria tantum necessitate præcepti, non quidē omnibus hominibus, sed ijs tantū qui erant de populo Israel, quibus erant circumcisio imperata; nā erat veluti ianua aliorū sacramentorū, quia non licebat illis uti, nisi hominibus circumcisis, ut constat ex *Exod. 12. Exod. 12.* & ex discursu *Exod. & Leuit.* Famina autē tū non poterat circumcidi pertinebant ad illū populum ratione originis, seu parentum, & hoc ipso erant capaces sacramentorū, & omnes circumcisi tenebantur

De Sacris, & de sacrificio quoad nomē §. I.

bantur ad legem seruandam. II. Illi qui utebantur circumcisione quatenus erat professio illius legis, & alie gentes, quæ tantum propter quandam imitationem Abraham, vel consuetudinē circūcidebantur, non tenebantur ad alia illius legis sacramenta suscipienda, ut constat clare ex sacra pagina, *tomo 3. disp. 5. sect. 2. §. Secundo queri potest.*

D. Tho. in 4. dist. 1. q. nec ut phisicæ, nec ut morales I. ar. 5. & causæ gratiam conficiebant ex Theologi opere operato; quia eam non communit. continebant, tum etiam, quia non dum erat præmium nostræ redemptionis exhibitum, à quo omnia sacramenta habēt virtutem, & tantum erant signa meriti futuri, tomo 3. disp. 10. sect. 2. §. Sed hac etiam euasio, seqq. & sect. 3. §. Dico primo, & seqq.

9 Merebantur iusti per sacramēta legis veteris de condigno gratiæ augmentum. Ita docent omnes Theologi, & est res certa constās ex scripturis, & principijs fidei, quia concurrebant omnia necessaria ad huiusmodi meritum, nam ex parte operantium erat vera sanctitas, & iustitia, & opera erant ex obiecto bona, & grata Deo, &c. *tomo 3. disp. 10. sect. 3. §. Dico secundo.*

D. Tho. 3. p. q. 63. ar. 1. ad 3. & ceteri Theologi. 10 Sacramēta legis veteris non imprimebant characterem; quia in illis per se nullus spiritalis effectus conferebatur per modum operis operati, ut dixi-

mus conclus. 8. & si interdum gratia dabatur, erat solum ob necessitatem paruulorum, quibus non erat necessarius character, si ut nec adultis, *tomo 3. disp. 11. sect. 1. §. Ita ab his que sunt.*

Sacra.

1 Sacra dicuntur omnia deputata ad sacramēta, vel sacrificia peragenda, v. g. vasa sacra, vestes, templa, & si quæ sunt alia similia, obseruantia sunt omnes actiones, quibus cultores Dei vtuntur, ut eis se ad cultum Dei disponant, ut sunt ieiunia, genuflectio, vsus signi Crucis, & similia, *tomo 3. disp. 15. sect. 1. §. Prius querimus.*

§. I.

Sacrificium quoad nomen.

1. Hoc nomen, *Sacrificium*, relictis alijs significationibus metaphoris, idem est quod sacrum facere, & significat sacificationem ipsam, seu actionem, per quam res aliqua offertur, sacrum aliquid circa illam efficiendo, & in hac materia sic à nobis vsurpatur, nō est enim alia vox latina, quæ huiusmodi actum propriè significet, *tomo 3. disput. 73. sect. 1. §. Sacrificij significatio.*

2 De necessitate actionis, quæ

De Sacrificio quoad essent. & defin. §. 2. 376

quæ est sacrificium, est ut sit oblatio alicuius rei permanentis Deo facta. Omnes conveniunt, & probatur ex modo loquendi sacra scripturæ, in qua sacrificare & sacrificium offerre idem sunt. *tomo 3. disp. 73. sect. 5. §. Dico primo.*

3. Nomen sacrificij proprius de actione sacrificandi, quam de re sacrificata dicitur, ut ex ipsa etiam voce patet, nihil enim aliud est sacrificium, nisi factio sacri, vnde apertius posset sacrificatio appellari, *tomo 3. disp. 73. sect. 5. §. Dico secundo ex hac.*

§. II.

Sacrificium quoad essentia, & definitionem.

1. **S**acrificium, & sacramentum in ratione signi sacri, tam ex parte ceremoniæ, quia utrumque esse debet ceremonia religiosa, quæ ex parte rei significatæ, quia in utroque esse debet res sacra, differunt, tam in re significante, quia sacrificium continet supremum cultum Dei, id est, immediate refertur, & instituitur adtribuendum cultum Deo, quocumque titulo religionis, vel iustitiæ tribuatur; sacramentum vero immediate refertur ad ipsos cultores Dei, quos disponit, seu sanctificat ad cultum Dei. Item differunt, quia idem sacrificium potest à multis offerri, & omni-

*Differētia
inter sacra
mentū, &
sacrificiū.*

bus prodesse; vnum vero sacramentum, seu usus in vno tantum recipitur, eique tantum prodest. Denique differunt in re significata, quia sacrificium per se, & intrinseca ratione sua solum requirit, ut significet divinam excellentiam, & cultum, qui illi præstatur; sacramentum vero ordinatur potius ad significandam satisfactionem eorum, qui Deum colunt, *tomo 3. disp. 1. sect. 1. §. Dabitatio vero, & disp. 73. sect. 2. §. Sed contra, & §. Dico primo.*

2. Sacrificium sub genere signi sacri constituitur ad placitum: quia huiusmodi significatio non est naturalis tali actioni interiori, secundum se considerata, v. g. occisioni vituli, aut alteri simili, oportet ergo, ut ex impositione illi conveniat, *tomo 3. disp. 73. sect. 1. §. Ex his facile, & seq.*

3. Præcipua actio sacerdotis est sacrificium, quæ consistit in oblatione aliqua, in qua sacrum aliquod in honorem Dei conficitur: quia sacrificium non significat quælibet actum virtutis, sed specialem actum à sacerdote factum in cultum Dei nomine totius populi; Imo non quælibet sed præcipuum actum, *tomo 3. disputat. 73. sect. 1. §. Sacrificij significatio.*

4. Moralitatis significatio est de essentia sacrificij, hoc enim inuisibile sacrificium, nihil aliud est, quam interna devotio, & dispositio, qua homo, & per intellectum

*D. Tho. 2.
2. q. 85. ar.
1. & 2.*

lectum

lectum recognoscit Deum, ut su-
premiū Dominum, & per vo-
luntatem vult se Deo submitte-
re, colendo illum, & profiren-
do hanc eius excellentiam, ergo
hæc significatio moralis est de
essentia sacrificij, quæ tam ex
parte Dei, quam ex parte homi-
nis, ea quæ diximus completi-
tur. Significatio vero mixtica
non est de primaria ratione sa-
crificij. Ratio est: quia si sacrifi-
cium habeat prædictam signifi-
cationem inuisibilis sacrificij,
hoc ipso erit verum sacrificiū,
sed potest habere prædictam sig-
nificationem, absque alia mixti-
ca, ut per se manifestum est, er-
gotalis mixtica significatio non
est essentialis sacrificio, *tomo 3.
disp. 73. sect. 2. §. Dico primo, & §.
Dico secundo.* Licet probabile sit
omnia sacrificia à Deo instituta
habuisse mixticā significationē.
Ibidem §. Sed contra, & seqq.

5 Cultus Dei absolute lo-
quendo præceptus est naturali
lege, quia homo debet Deo non
tantum amorem, sed etiam ho-
norem tanquam supremo Do-
mino, & Auctori suo, à quo ha-
bet, & originem, & cetera om-
nia. Item est præceptum de iure
naturæ colere Deum cultu ex-
terno, ut probat usus omnium
gentium; nam omnes gentes, eo-
modo, quo Deum cognoscunt,
eum colunt aliquo externo cul-
tu; ergo signum est fieri natura-
li ratione dictante. Denique quā-
vis sacrificij oblatio de iure na-

turæ strictè sumptio non sit, est
tamen actio idonea ad præcep-
tum naturale de cultu externo
exhibendo Deo exequendum, ut
patet ex omnibus, quæ offert Do-
ctor noster, *tomo 3. disp. 73. sect. 8.
Per totam.*

6 Duplex definitio sacrificij tra-
ditur. 1. est per partes phylicas.
*Est oblatio facta Deo per immutationē
alicuius rei in signum legitimè institui-
tum diuinæ excellentiæ, & reuerentiæ.*
Altera est per partes metaphysi-
cas. *Est signum sensibile ad diuinam
excellentiam, & cultum illi debitum,
immediate significandā per alicuius rei
immutationem.* *tomo 3. disp. 73. sect.
6. §. Quidam auctores, & seqq.*

7 Internus cultus, significan-
di propositum, vocalis laus diui-
na, mors martyrum, solum ana-
logice dicuntur sacrificia, quia
sacrificium est signum interioris
cultus; ipse etiam interior
cultus solet inuisibile sacrificiū
appellari; interdū enim nomē
signi transfertur in rem signatā,
sicut etiam è conuerso aliquan-
do nomen rei significatæ ipsi
signo tribuitur, *tomo 3. disp. 73.
sect. 6. §. Ex qua colligi potest.*

8 In vnoquoque sacrificio
cultus Dei externus, mixtica sig-
nificatio, & satisfactio pro pec-
cato consideranda sunt, quod
supponit noster Doctor, *tomo 3.
disp. 74. sect. 1. §. Secundo quia in
sacrificio.* Item ratio sacrificij est
potior, & altior ratione sacra-
mentī: quia immediatius ad diui-
num cultum, diuinamque ma-
iestatē.

Definitio-
nes sacrificij.

maiestatem, & excellētiā significandum ordinatur, quamvis in particulari fieri potest, ut aliquod sacramentum propter myſteria quæ continet, aut propter efficaciam, vel alias ſimiles cauſas excellentius ſit aliquo ſacrificio, ut conſtat de noſtris ſacramentis ad ſacrificia vera comparatis, *tomo 3. diſp. 76. ſect. 3. §. Comparatio hæc, & ſeqq.*

9 Non eſt de eſſentia ſacrificij, quod proximum offerens de illo participet, hoc enim nulla ratione, vel inductione ostendi poteſt, nam ſecluſa manducatione, ſeu participatione ſumentis, poteſt eſſe aliud genus actionis, qua ſufficienter confeſcretur, vel conficitur res oblata; ergo nulla eſt ratio, cur ille modus determinatus actionis dicatur neceſſarius ad rationem ſacrificij, ut patet ex multis ſacrificijs legis veteris, in quibus nihil reſervabatur in uſum ſacerdotis, & ſi in aliquibus fiebat, non erat de intrinſeca ratione ſacrificij. *Lege D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 3. ad 8. & 10. tomo 3. diſp. 75. ſect. 5. §. Fundamentum autem.*

10 Diverſus ritus in ſacrificando, ſi idē ſēper motuū addit, conſtituit diverſa ſpecie ſacrificia, quatenus ſenſibili ſignificantur, nō qua actus virtutis; nā ſacrificiū propitiatoriū legis novæ, & veteris eſſentialiter diverſa ſunt, & idē eſt de holocausto, quāvis in motu virtutis nō neceſſario

differant, *tomo 3. diſp. 76. ſect. 1. §. Circa primam, & ſeq.*

§. III.

Sacrificium quoad materiam, & formam.

1. **M**ateria ſacrificij cōſiſtit in oblatione rei permanētis Deo immediate facta. Cō-

veniūt omnes, nā ſacrificium proprie ſignificat actionem ſacrificandi; ſi autē ſacrificare eſt offerre, neceſſe eſt, ut ipſa actio ſacrificandi in oblatione conſiſtat, ergo ſacrificiū erit oblatio aliqua facta, *tomo 3. diſp. 73. ſect. 5. §. Dico primo.*

2 Res quæ offertur, v. g. animal, quod offertur Deo in ſacrificium per iugulationē, habet ſe ut materia ſacrificij, quia eſt veluti primum fundamentū eius. Actio autē, ſeu oblatio per quam offertur eſt veluti forma ſacrificij, quia per illam completur, ſeu conſtituitur, *tomo 3. diſp. 73. ſect. 5. §. Dico ſecundo.*

3 Non eſt neceſſe in omni ſacrificio reſtingui actiones, quibus res confeſcratur, offertur immutatur, aut cōſumitur, ſed ſufficit, quod ſint ratione tantū diſtinctæ, actio enim illa, per quā res mectatur frangitur, aut alio ſimili modo immutatur eſt ſufficiens immutatio ad rationem ſacrificij, nec aliqua alia conſumptio eſt de illius eſſentia,

Bbb nulla

D. Thom.

De Sacrificio quod materia, & forma. §. 3.

nulla enim sufficiente necessitate, aut ratione fingi potest *to. 3. disputat. 73. sect. 5. §. Quidam vero distinguuntur.*

Genes. 22. 4 In quocumque sacrificio aliquid, quod ab aliquo, alicui, pro aliquo offeratur, v.g. Deus cui sacrificiū offeritur, homines præsertim peccatores, pro quibus offertur; Pontifex denique qui offert, quem necesse est habere aliquid quod offerat. Vnde *Isac Genes. 22.* cū videret patrem euntē ad offerendū Deo pro se ipsis, vbi esset victima, inquirebat. At vero non oportet hæc omnia esset realiter distincta, sed tantū habitudine; Christus enim, & fuit hostia oblata, & ipse offerens, & vt erat Deus, etiā sibi sacrificiū offerebat, & aliquo etiam modo per se, vt hominē, non quatenus sacrificiū erat propitiatoriū, sed quatenus erat laudis, & gloriæ; item & alij sacerdotes, non tantum pro alijs, sed etiam pro se offerunt. *tom. 3. disp. 73. sect. 6. §. Atq; ex his.*

5 Quoduis sacrificium requirit altare, vt constat ex sacre scripturæ vsu, & omniū gentiū, quia sacrificatio, sacra actio est, *Fulg. lib 2 admonini. c. 3. Aug. 20. contra faustum c. 21. Gen. 8.* publica, & solemnī, & ideo semper decentissimū fuit, certum, ac sacrum locū destinare, in quo actio illa fieret, & res oblata constitueretur: hunc autē locū altare, seu arā, vel tēplū vocamus. Itē requiritur minister legitimus; quia sicut sacrificium propriissimē dictum requirit, vt pu-

blica autoritate institutum sit, & nomine totius populi fiat, ita etiā postulat ministrū habentē publicam, & cōmunem auctoritatem ad offerendū, quē sacerdotem appellamus, *tomo 3. disputatione 73. sect. 6. §. Atque ex his, & §. Vltimo ex his.*

6 Illa tantum oblatio, quæ rei oblatæ immutationē, sacrationemq; includit, sacrificium est proprie, nam sacrificiū fit in significationē, & protestationē diuinæ excellentiæ, ac supremi Dominij Dei: hoc autē expressius significatur, quando res aliqua ita offertur, vt in illius honorem immutetur, seu occidatur, comburatur, frangatur, comedatur, consumatur, benedicatur, &c. ergo. Nihilominus tamen non fuit hoc ita perpetuū, & necessariū, quin absque huiusmodi actione, vel tanta immutatione, interdū legamus sacrificiū oblatū. Melchisedech enim *Genes. 7.* sacrificium Deo obtulit in pane, & vino, vbi non legitur immutationem aliquam factam, circa rem oblatam, nisi fortasse quod panis ille, & vinū aliqua externa demonstratione oblata sunt Deo cum aliqua benedictione, seu elevatione, vel fractione, & distributione, ac sumptione per modum cibi, & potus sanctificati; semper tamē debet reperiri aliqua immutatio in re oblata, *tomo 3. disp.*

73. sect. 5. §. Que duo, & sequenti.

Melchisedech.

§. III

Sacrificium quoad institutionem.

1. **A**D sacrificia instituenda satis magna causa est exhibitio diuini honoris, & gra-

D. Tho. 2. 2. q. 85. ar. 1. ad 2. tiarum actio; quāquam enim omnia hæc possent homines corde, & ore facere, decebat

tamen, vt etiam externis rebus hoc facerent, vt omnibus modis animi gratitudinem, & recognitionem ostenderent, *tomo 3. disp. 3. se. 2. §. 6. Ad primam enim.*

2. Sacrificiorū vsus fidelibus, & infidelibus communis fuit, diuerso tamen modo, nam infideles falsis Dijs sacrificia offerebant, qui licet nulla alia mysteria, per sua sacrificia representare intenderent, præterq; supremū cultū eius nominis, quod colebāt, hoc ipso sacrificia offerebant: at vero fideles, & iusti vero Deo, verā sacrificia semper obtulerunt ex Adamo, vsq; saltē post lapsum, *10. 3. disp. 73. sec. 2. §. Dico secundo.*

3. Homines in qualicumq; statu existentes ex se poterāt sacrificia instituere, quia homo potest imponere voces quibus significet interiorem exultationē, quam de diuina excellentiam habet, & subiectionē ad illā; ergo etiam potest imponere res aliquas, seu actiones ad idem

significandū; tamē Deus in aliqua republica, potuit, & voluit hāc potestātē sibi reseruare, nā licet in humana natura, vel publica sit potestas ad ferendas leges, tamen quia hæc potestas est sub potentia Dei, potest præuenire illā humanā potestatem, proprias leges ferēdo, quas humana potestas, nec mutare, nec minuire vlla ratione possit si Deus velit, *tomo 3. disp. 73. se. 3. Per totam.*

4. Ad instituenda sacrificia necessaria est publica auctoritas, & nō sufficit priuata. Hæc conclusio est certa, & cōmuni omnium gentium vsu satis probata: nā vt ait *August. 19. contra Faustum cap. 11. In nullum nomen religionis, seu verum, seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum visibilia consortio colligentur.* Vnde non solum potest sacrificiū publica auctoritate institui, sed etiā illud solum est proprium, ac legitimū sacrificiū, quod publica auctoritate diuina, vel humana institutū est; quæ potestas nō residit in hominibus particulatim, sed in tota republica, vel principe gerente eius vices, *tomo 3. disp. 37. se. 4. Per totam.*

August.

§. V.

Sacrificium quoad numerum.

1. **S**acrificium aliud est honorarium, vel ingratiarū

Bbb 2 actionē

De Sacrificio quoad numerum. §. 5.

actionem: aliud est in expiatione peccati, *tomo 3. disp. 1. sect. 1. §. Dubitatio vero.* Item aliud est legis naturæ, aliud scriptæ, aliud gratiæ. Differunt tamen. 1. inter se in Auctore: nam sacrificia legis naturæ non fuerunt à Deo immediate tradita, sed determinatio eorū hominibus cōmissa; licet probabile sit sacrificium Melchisedech, fuisse institutum ex speciali reuelatione. Sacrificio vero legis veteris fuerunt immediate à Deo instituta, licet per Moysen promulgata. Sacrificia legis nouæ instituit solus Christus Dominus. 2. differunt in effectu, sacrificia enim legis naturæ nullum habebant effectum ex vi sua, & ex opere operato, sed ex deuotione. Idem dicendum de sacrificijs legis veteris; excepto quod differabant quatenus legales immunitas, ac irregularitates auferebant; sacrificium autem legis nouæ habet proprios effectus ex vi sua. 3. Denique differunt in significatione, & ritu externo. De ritu externo patet ex Leuitico, de significatione vero declaratur id est, quoad significationem passionis Christi, nam quoad moralem omnia significabant eundem cultum internū, eandemque exultationē de diuina excellentis, & maiestate, *tomo 3. disp. 73. sect. 7. §. Primo ergo.*

2. Sacrificia, quæ offerebantur, ex animalibus, vt vituli,

columbæ, agni, &c. interdum appellabantur hostia, quia gentes præmittebant hæc sacrificia, quando ad bellum contra hostes incedebant, vel quia martabantur in ostio templi. Interdum vero vocabatur victima, vel quia offerebatur pro victoria impetranda, aut in gratiarū actione pro victoria obtenta, vel quia animal vincitum ad sacrificium offerebatur. Item illa quæ sacrificia offerebantur ex fructibus terræ, vt ex tritico dicebantur immolationes à mola. Illa denique quæ offerebantur ex aliquibus liquoribus, vt ex vino, &c. dicebantur libamenta, vt constat ex Leuitico, Genesis, & Exodo, *tomo 3. disp. 73. sect. 7. §. Secunda principalis.*

3. Sacrificium aliud holocaustum, aliud hostia pro peccato, aliud hostia pacifica. holocaustum erat quando tota res oblata igne consumebatur, quæ vox holocaustum iuxta proprietatē hebraicā idē est, quod ascendens. Alij vero existimāt esse nomen græcum, idēq; significare, quod totū incensum: Hostia vero pro peccato erat, quando post interfectionem, seu iugulationē animalis, partim igne consumebatur, partim in vñu sacerdotum reseruebatur, illudq; in atrio, vel in templo comedebant. Denique Hostia pacifica, erat quando partim igne, partim sacerdotum, partim etiam sacrificantiū vsu consumebatur, vt constat

*Page 184
tomo lib. 6.
Origin.*

*D. Tho. 1.
2. q. 102.
Philus lib.
de victimis
Iosepho lib
antiq. c. 13*

ex Leuit. præsertim primis sex capitibus, *tomo 3. disp. 73. sect. 7. §. Tertia diuisio.*

4 Sacrificium aliud cruentum, aliud incruentum; cruentum erat quando offerebantur animalia; iugulabantur enim, & sæpe ad humanes vsus parabantur, quod fieri non poterat sine sanguinis, seu cruoris effusione. Incruentum vero erat, quando offerebantur fructus terræ, aut aliquid ex illis confectum, quia nulla sanguinis effusio in eo fiebat, aut fieri poterat. *tomo 3. disp. 73. sect. 7. §. Unde etiam obiter.*

5 Sacrificium item aliud est institutum solum ad Deum venerandum, eiusque excellentiam, & supremam dominationem protestandam, quod erat *Holocaustum*. Aliud erat institutum in expiationem peccatorum, quod erat, *hostia pro peccato*, tantum quoad peccata grauiora, & quoad illa pro quibus talia sacrificia præciperentur aptiora. Aliud erat institutum ad gratias Deo agendas, pro beneficijs susceptis, quod erat: *Hostia pacifica*, sacrificium laudis seu gratiarum actionis. Aliud denique erat institutum ad impetrandum à Deo aliquod beneficium præter remissionem peccatorum, quod vocabatur; *sacrificium impetratorium*, *tomo 3. disp. 73. sect. 7. §. Quarta diuisio.*

6 Sacrificium propitiatorium est triplex. 1. est ita imperfectum, ut ex se, nec virtutem

habeat ad remittenda peccata, nec ad applicandam virtutem, vel satisfactionem iam exhibitam per aliud sacrificium, sed solum sit vmbra alicuius rei futuræ, & ad summum quatenus est quodam virtutis opus, valeat, vel ad impetrandam remissionem culpæ, vel ad aliquam satisfactionem propinqua, si alia necessaria concurrant ex parte hominis operantis, quod fuit inuentum in lege veteri. 2. est ita perfectum, ut de se habeat sufficientiam ad tollenda peccata, ita ut propter hoc etiam offeratur. 3. ad sacrificandum Deo sufficienter pro peccatis, quod fuit solum sacrificium Crucis Christi, ultra quod non est aliud simile necessarium. 3. est veluti medium. 1. quod non offertur propter acquirendum medium pretium, sed ad applicandum iam acquisitum; quod habemus in lege gratiæ in sacrificio missæ *to 3. disp. 74. sec. 1. §. superest respondeamus.*

§. VI.

Sacrificium quoad effectum, & ministrum.

Idem sacrificium multis prodesse potest, & pro pluribus offerri; non vero idem sacramentum: quia sacrificium consistit in actione aliqua, seu oblatione, quæ ad Deum refertur; sacramentum autem in receptione, seu quasi passione, quæ in Dei cultoribus aliquo modo suscipitur,

Differētia inter sacrificium, & sacramentum

De Sacrificio quoad effect. & ministr. s. 6.

tom. 3. disput. 1. sect. 1. §. Dubitatio vero.

2. Sacrificium pro excommunicato oblatum, nihil illi prodest ex parte intercessionis Ecclesiae: quia non potest extendi ultra intentionem principalis offerentis, utpote Ecclesia, sed illa nunquam intēdit orare pro excommunicatis, ergo. tom. 5. disput. 9. sect. 3. §. Dico secundo.

3. Minister sacrificij est Sacerdos, qui publica debet auctoritate designari, vel consecrari; quia sicut Sacerdos propter sacrificium offerendum potissimum constituitur, ita & sacrificium, non nisi à Sacerdote offerri potest: sunt enim hæc inter se coniuncta, ut notavit Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. tom. 3. disput. 73. sect. 4. §. Ex his ulterius.

4. Sacrificium à ministro, ut persona Christi ferente oblatum, prodest excommunicato, aliàs iusto: quamvis male faciat, quia prohibitio Ecclesiae non tollit potestatem Sacerdotem offerendi in persona Christi. Ratio verò est: quia non habet potestatem irritandi talem actum. tom. 5. disput. 9. sect. 3. §. Dico ergo primo, & sequenti.

5. Sacerdos non solum peccat, si nomine Ecclesiae pro excommunicato sacrificet, sed etiam si in persona Christi offerat. Ratio est: quia sub utraque istarum rationum, est minister publicus, & sub utraque dici potest minister Ecclesiae, licet

sub diverso respectu, id est, vel quia ab ipsa Ecclesia assumitur, & constituitur, ut in persona Ecclesiae oret, vel offerat, &c. vel quia est datus à Christo ipsi Ecclesiae, ut sacrificium pro illo offerat, & inter ipsam & Deum intercedat in persona Christi. tom. 5. disput. 9. sect. 3. §. Sed hinc sumet.

6. Sacerdos nomine Ecclesiae pro excommunicato orans, aut suffragia offerens, nihil efficit: quia talis actus non habet efficaciam ex priuato merito talis personae; tum quia nunc non consideratur sub ea ratione, sed ut minister Ecclesiae, quæ non vult, ut pro tali excommunicato oretur in persona sua. tom. 5. disput. 9. sect. 3. §. Ultimo dicendum est.

7. Sacerdos excommunicatus pro se offerens, per se loquendo, peccat graviter, & ex hac parte ponit obicem, ne fructum ex sacrificio capere possit. At vero si talis Sacerdos excusetur, tam in offerendo, quam in offerēdo pro se, ut minister publicus, tunc ita illi proderit sacrificium, sicut possit prodesse alteri excommunicato, non ponenti obicem, si pro illo offerretur; est enim eadem ratio, quia distinctio, vel identitas personae hic nihil refert. Nota tamē, quod à prohibitione, v. g. ne excommunicatus offerat; excusatur quis propter urgentem necessitatē mortis, aut gravissimi scandali, aut infamiae vitandæ, & tunc etiā erit necessa-

Cōc. Trid.

Alanus li. 2.
de Euch. c.
31. Bellar.
lib. 2. de
Miss. c. 6.

necessarium, vt saltem per contritionem digné offerat. Sed à prohibitione. scilicet ne offerat Sacerdos, vt minister publicus pro excommunicato, aut pro ipso, si excommunicatus sit, excusat vel ignorantia inuincibilis, quia forte quis existimat licitum esse sacrificium offerre, vel grauissima necessitas, aut periculû mortis. Virum verò offerens peccans, esto tunc non capiat fructum, an postea ablato obice, tam culpe, quam censuræ, reuiuiscat effectus talis sacrificij. Respondet noster Doctor negatiuè. tom. 5. disp. 9. sect. 3. §. Et hinc expeditur.

§ VII.

Sacrificium quoad nouam legem.

1. **D**Eus sibi reseruauit institutionem sacrificij in lege noua. Ratio est, specialis dilectio erga nos, melius enim est, & honorificentius diuinis sacrificijs vti, quam humanis. Item est ratio huius conclusionis specialis dignitas, & excellentia sacrificij. tom. 3. disp. 73. sect. 3. §. Dico secundo.

2. Est in Ecclesia Christi aliquod verum, proprium, exter num, ac visibile sacrificiû; quia Christiano populo colitur Deus; hæc est Catholica veritas, ac de fide certa. tom. 3. disp. 74. sect. 1. §.

Dicendum, & seqq. Quod sacrificium cum vnicum sit, omnes rationes sacrificiorum perfectissime continet. Est enim holocaustum, quia potissimum fit in recognitionem diuinæ excellentiæ: Eucharisticum, quia fit in recognitionem, & gratiarum actionem Passionis Christi, quæ fuit summum Dei beneficium, & fons beneficiorum omnium. Est etiam impetratorium; quia in eo Christum offerimus, in quo, & per quem omnia diuina beneficia sperare debemus. Ibidem. disput. 73. sect. 7. §. Quarta diuisio.

3. De potentia absoluta poterat Deus instituere aliquod sacrificium cruentum, v. g. per interfectionem alicuius agni, in hac lege gratiæ, quod valde excederet cruenta sacrificia legis veteris: quia reuera nullam includit contradictionem, malitiam, aut falsam significationem: quia materia ipsa, vel actio de se indifferens est, & posset ordinari, & imponi, ad significandum cultum Dei, & sacrificium Christi cruentum, non vt futurum, sed vt iam factum. tom. 3. disp. 74. sect. 1. §. Dices etiam in lege noua. Vide D. Thom. q. 74. ar. 1. ad 1.

4. Ratio ob quam in lege gratiæ vnicum sit sacrificium, cum sint tot sacramenta, est: quia sacramenta per se ordinantur ad fidelium sanctificationem, quæ pluribus modis perficitur, scilicet per modum generationis, augmenti, aut modum specialis re-

De Sacrif. quoad leg. natur. & vet. §. 8. & 9.

medij, aut auxilij, &c. Et ideo, vt conueniētius, & accommodato modo prouideretur hominibus, utilis fuit sacramentorum varietas: at vero sacrificium per se ordinatur ad cultū Deo præstandum, & ex consequenti, & quasi secundario aliquem effectum habet in offerentibus, vel ijs, pro quibus offertur, quæ omnia facillime poterunt in eodem sacrificio coniūgi: & ideo supposita huius sacrificij perfectione, & infinitate, non oportuit alia multiplicari. tom. 3. disp. 74. sect. 4. §. Dicendum nihilominus.

§ VIII.

Sacrificium quoad legem naturalem.

1. **I**N lege naturæ fuit sacrificium cruentum, & incruentum, verb. grat. quando offerebatur, aut fructus terræ, aut animalia: quia Melchisedech sacrificium obtulit incruentum: & de Abraham, & alijs Patriarchis sæpe legimus sacrificia cruenta immolasse. tom. 3. disput. 73. sect. 7. §. Vnde etiam obiter.

2. Ex sola obligatione legis naturæ, non potest certo colligi futura sacrificia, si iustitiæ donum perseverasset: penderet enim, hoc ex eorum arbitrio, vel certè ex diuino, si huiusmodi legem eis vellet imponere.

Tom. 3. disp. 3. sect. 2. §. ad primam enim, quasi in fine.

§ IX.

Sacrificium quoad legem veterem.

1. **M**ulta fuerunt in lege veteri sacrificia pro peccato, quæ non erant sacramenta:

sic tenet D. Th. 1. 2. q. 102. ar. 3. & 5. Et vniuocè participant sacrificia legis veteris rationem sacrificij cū nostro, secundum Patres, qui ita de illis loquuntur, præsertim August. 19. contra Faustum. S. August. cap. 11. tom. 3. disp. 1. sect. 1. §. Dubitatio vero. & sect. 2. §. Dico tamen primo.

2. Sacrificia legis veteris erant instituta in alicuius rei interitum, potius quam in effectiōne, seu productione, vt nostrum sacrificium, seu præsentia corporis Christi; quia erant imperfecta, & fiebant per actiones merè naturales, & humanas, & ideo potissimum consistebant in alicuius rei destructione, per quam significabatur Deum esse Auctorem omnium, vel aliquid simile, & sic, quod principaliter offerebatur, erat res illa interficienda, seu destruenda in Dei honorem. tom. 3. disput. 75.

§. sect. 5. Ad secundam rationem.

Sanctificatio.

1. Sanctificatio est duplex.

Alia interna, & perfecta spiritua-
lis, & coram Deo, quæ fit per
gratiam sanctificantem, quæ di-
ci potest sanctificatio simplici-
ter. Alia est, sanctificatio exter-
na legalis, & secundum quid,
qui modus sanctificationis erat
frequens in lege veteri: & ideo
significatio huius vocis frequens
est in veteri testamento. tom. 3.
disp. 1. sect. 2. §. Quoniam dictum
est.

2. Nunquam homo potest
renasci prius, quam nasceretur
ex utero matris, & ideo sanctifi-
catio, quæ interdum facta est in
aliquibus in utero materno, sem-
per existimata est fieri ex specia-
li privilegio. Ratio vero huius
rei præcipuè petenda est ex diui-
na providentia, & voluntate. Datur
tamè congruentia; nã oportuit, ut
sicut homines ab Adamo descen-
dunt humano modo, & per actio-
nem sensibilem ab illo contrahunt
originalè culpã, ita per omnes,
& per actionem aliquã sensibilem,
& modo hominibus accommoda-
to eis applicaretur gratia Chri-
sti: at vero quandiu infans est in
utero materno est extra societa-
tem humanam. tom. 3. disp. 27. sect.
3. §. Ad ultimam.

§. I.

Satisfactio in communi.

1. Datur discrimen in-
ter satisfactionem
Deo, & homini ex *Differen-
tia*
habendam; nam ho-
mini satisfit per actus externos, *inter satis-
factionem*
quæ necesse est a voluntate im-
perari: Deo autem satisfit per ip-
summet actum internum volun-
tatis. tom. 4. disp. 4. sect. 1. §. Vltimo
declari in fine.

2. Exterior satisfactio po-
test exerceri per ieiuniũ, eleemo-
sinã, & orationem; eleemosina e-
nim comprehendit omnẽ bonum
vsum temporalium bonorum:
ieiunium vsum bonorum corpo-
ris, oratio vero animæ cõninet.
Vide Concil. Trident. sess. 14. can. 13.
vbi addit, & per alia pietatis opera:
quamvis omnia reuocentur ad
hæc tria: tom. 4. disp. 6. sect. 2. §. Sa-
tisfactio autem.

3. Opus bonum in mortali
factum, adueniente gratia, non
reuiuiscit ad effectum satisfaciendi.
Ita omnes: quia illa opera
non fuerunt mortificata, sed om-
nino mortua: quia cum a prin-
cipio caruerint vitæ gratiæ, valo-
re etiam, tam ad satisfaciendum,
quam ad merendum carue-
runt. tom. 4. disp. 37. sect. 2. §. Secundo
ex dictis. Potest tamen effectus
ex tali opere relictus, ut verb. g.
si ex eleemosina facta in peccato
mortali remaneret caren-
tia alicuius boni temporalis,
vel ex ieiunio corporis debi-
litas, ad satisfactionem valere,
voluntariè acceptatus, & Deo
in satisfactionem oblatus, quia ta-
lia

Aug. li. 2.
de peccato
merit. cap.
26. & ser.
14. de verb.
Apostoli.

Cõc. Trid.

De Satisfactione incommuni. §. 1.

lia opeta ratione effectus, possunt deferuire in medicinam peccatorum. *Ibidem §. Addit vero D. Thomas.*

D. Tho. disp. 15 q. 1. ar. 4. q. 1. p. a. lud q. 1. n. 10. & alij
4 Satisfactio est exhibenda per opus liberum. Ita omnes docent, quia satisfactio est effectus virtutis penitentiae, de ratione autem virtutis penitentiae est ut sit voluntaria detestatio, & vendicta peccatorum, *tomo 4. disp. 37. sect. 3. §. Tria in hoc titulo.* Item debet fieri per opus moraliter bonum, quia debet esse voluntaria: ergo per voluntatem bonā, nam si voluntas sit mala, potius erit digna noua poenā, quam venia. *Ibidem §. Dico secundo.* Item per opus aliquomodo supernaturale, vel in se, vel quatenus procedit ab aliqua intentione super naturali, ut de merito dicitur, est enim eadem ratio. *Ibidem §. Sed quares.* Quamuis actio non procedat ex formali voluntate satisfaciendi, sed satis est, quod procedat ex quocumque voluntate placendi Deo, aut suae salutis aeternae. Ratio est quia scriptura non requirit formalem intentionem satisfaciendi; deinde quia ad merendum non oportet, ut quis operetur propter merendum, sed sufficit, ut faciat opera mercede digna, ergo neque ad satisfaciendum proportionem seruata, *tomo 4. disput. 37. sect. 3. §. Dico tertio.*

5 Satisfactio potest exhiberi per opus praeceptum: quia nostra opera poenalia, si sint grata

Deo, possunt habere rationem vindictae, & punitionis liberae pro peccato assumptae, etiam si praecepta sint; quia nec praeceptum tollit libertatem, nec bonitatem, nec poenā. Quis dicat non satisfacere hominem per elemosynam non factam ex praecepto, aut per ieiunium Ecclesiasticum, aut per quācumque corporis afflictionem ex voto factam, *tomo 4. disp. 37. sect. 4. §. Tertia sententia.*

6 Ratio ob quam per idem opus duplici debito, v. g. debito ex praecepto, & debito pro peccato, satisfieri possit, est, quia debitum praecepti, solum est debitum obedientiae, vel temperantiae, aut alterius similis honestatis, & satisfacere huic debito, nihil aliud est, quam facere, id quod missum est, quod quidem per se dignum est laude, & gratum Deo, & ideo est meritorium, & si poenale sit, etiam satisfactorium esse potest, *tomo 4. disp. 37. sect. 4. §. Quo circa.*

7 Idem opus satisfactorium non habet maiorem, vel minorem effectum in alio, quam in operante, ceteris paribus; voluntas enim satisfaciendi pro se, vel pro alio, non est eadem voluntas, nec habet idem obiectum, & ideo potest inter eas esse excessus, vel aequalitas, iuxta diuersas circumstantias, *tomo 4. disputatione 48. sect. 3. §. Addendum vero est.*

8 Opus humanum, & honestum

Calet. 10. 1 opusc. tract. 6 q. 1. Sot. dist. 19. q. 2. art. 1 & alij.

Math. II.

neſſum propriè ſatisfactorium eſt, quatenus aliquomodo eſt pænna. Probat hoc communis modus loquendi ſacræ ſcripturæ, & ſanctorum; vbicumque enim homines exhortantur ad ſatisfaciendum pro peccatis, opera pænalia proponuntur: *Ioel 2. in ie iunio, & ſtetu, &c. & alibi paſſim, tomo 4. diſp. 37. ſect. 6. §. Dico ergo primo.* Quæ pænnaſitas penſari debet, quatenus actus, ſeu opus infert laborem, & pænna operanti, ſic enim confert ad ſatisfactionem. *Ibidem §. Sed con. tra.*

9 Omnia opera ſatisfactoria ad eleemoſynam, ie iunium, & orationem referuntur; non quia illis ſolis exhiberi poſſit ſatisfactio, ſed quaſi per antenomaſiā, quia ſunt opera aptiſſima ad ſatisfactionem, ſunt enim pænnaſia, & facile veniunt in uſum hominum; item quia complectuntur bona omnia, quæ homo poſteſt offerre in ſatisfactionem. ſ. bona externa, & fortunæ per eleemoſynam, per ie iunium bona corporis, bona vero ſpiritus per orationem, & eleuationem mentis in Deum, *tomo 4. diſp. 37. ſect. 6. §. Sed dices.*

Conc. Trid.

10 Opera quibus Deo ſatisfacimus pro peccatis, prout à gratia procedunt, & gratia informantur proportionem habent, & condignitatem aliquam ad ſatisfaciendum, ſecula extrinſeca promiſſione Dei, quia alias non poſſet ſaluari vera, & propria ra-

tio ſatisfactionis; nam cum promiſſio extrinſeca ſit, non dat operi proportionem. At vero ut hæc noſtra opera ſint infallibiliter ſatisfactoria, & remiſſiua alterius vitæ pænnaſarum, neceſſaria lex eſt, & promiſſio decedenda tali pænna ſub conditione talis operis; quia pænna in hac vita aſſumpta eſt alterius rationis à pænna purgatorii: ergo ſecula lege Dei nulla eſt ratio, propter quam debitum illius pænnaſe, per hanc neceſſario tollatur, & in hoc ſenſu loquitur *Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 8.* dicens eſſe neceſſariam Dei acceptationem per Chriſtum ad noſtram ſanctificationem, *tomo 4. diſp. 37. ſect. 8. §. Dico primo, & §. Duo tamen ſecundo.*

11 Iuſtus poteſt habere ſupera bundantes ſatisfactiones alijs fidelibus non applicatas: quia ſatisfactiones vnius iuſti, quæ ipſi non ſint neceſſariæ, non ſtatim applicantur alijs indigentibus, ut in eis habeant effectum, niſi ex intentione ipſius operantis alicui donentur; quia aliàs nullo titulo efficiuntur alterius, nulli autem prodeſt ſatisfactio, niſi propria, vel quæ aliquo titulo; propria efficitur, *tomo 4. diſp. 51. ſect. 2. §. Conſtat igitur.*

12 Opus internum, vel per ſe ſumptum, vel coniunctum cū externo, multum poteſt valere ad ſignificandum pro pænna temporali. Eſt certa hæc concluſio, quia actus interiores ſunt optimi,

De Satisfactione incommuni. §. 1.

optimi, & maxime liberi, & valde difficiles, & homini mortali laboriosi, & pœnnales; quid ergo illis deesse potest, quominus ad satisfaciendum valeant, *tomo 4. disputatione 37. sectione 5. § Dico primo.*

13 Opus externum quatenus ab interno aliquomodo procedit, valet ad satisfaciendum, ita ut vim satisfaciendi addat interiori, quia satisfactio fit per pœnnam voluntarie assumptam: sed in ipso actu externo, est distincta pœnna ab interno, & voluntarie assumpta: ergo, &c. *tomo 4. disp. 37. sect. 5. § Dico secundo.*

14 Diuersa peccata per idē opus compensari possunt, quia Deus non distribuit, nec designauit quosdam actus ad satisfaciendum pro quibusdam peccatis, & alios pro alijs, sed generatim exigit pro peccatis, virtutis, ac satisfactionis opera, *tomo 4. disp. 37. sect. 6 §. Vltimo ex dictis.* Quamuis in ratione medicinae diuersa peccata postulent diuersa opera, & sic per elemosinā, concupiscentiam oculorum, seu rerum externarum moderatur, per ieiunium, concupiscentiam carnis, per orationem, quae se Deo summittit, superbiam vitæ, &c. & sic de alijs. *Ibidem §. Sed dices in fine.*

15 Qui voluntarie suscipit pœnnam ab extrinseco illatam propter Deum satisfacit pro peccatis, non solum in ratione actus

interioris, sed etiam per se ac formaliter per ipsam exteriorē passionem, seu pœnnam, quia licet ab extrinseco patiatur homo hanc pœnnam, dum tamē eam voluntarie suscipit, & offert Deo, moraliter eam facit suam, ergo satis est, ut per illā satisfaciatur, sicut qui ab alio suscipit pecuniam, & illam Deo offert in cultum religiosum per illam satisfacit. *Vide Conc. Trid. sess. 14. cap. 9. tom 4. disp. 37. sect. 7. § Dico primo, & seqq.*

16 Cæteris paribus plus satisfacit, qui maiorem pœnnam patitur, cum ipsa etiam ad satisfaciendum conducatur; item magis satisfacit qui patitur, ut innocēs, quam qui, ut malefactor, etiam si pœnna sit æqualis, tum quia habet maiorem improprietatē, & ideo maiorem rationem mali; tum quia fieri potest, ut plus satisfaciatur, quis per hanc pœnnam tolleratam, quam per spontē assumptam, quia pœnna licet ex ea parte qua est magis voluntaria, magisque propria sit magis satisfactoria; tamen ex parte difficultatis quæ est in substinendis passionibus extrinsecus aduentibus multum excedere potest hæc pœnna tollerata, *tomo 4. disp. 37. sect. 7. § Vnde fit.*

17 Satisfactio non fit solum per flagella ad eum finem à Deo emissū, sed per omnia, quæ illi sunt, & ex quibuscumque causis proueniat, si voluntate suscipiantur: quia hæc omnia flagella

Sylu. verb satisfactio q. 9. Viñ. in sum. q. n. 207. Nau. c. 3. n. 4.

flagella potest homo facere moraliter sua, sed non alia ratione per hæc satisfaciunt ergo. Quia homo non satisfacit per hæc flagella, ut ab extrinseco tantum inferuntur, sed ut sunt aliquomodo ab extrinseco moraliter loquendo, *tomo 4. disp. 37. sect. 7. §. Dico secundo.*

Cont. Tria
sess. 14 c. 9

18 Nulla flagella huius vite quacumque ratione à Deo inferantur, sunt satisfactoria, nisi per honestam voluntatē acceptentur, & aliquomodo in Deum referantur; quia hæc satisfactio, aut pænna quā Deus exigit pro peccatis, non tam ordinantur ad aliorū exemplum, quam ad emendationem pœnitentis, & diuinum honorē: ergo requirit saltē voluntariā acceptationem ipsius pœnitentis, & ideo hæc requiritur etiam in purgatorio, saltem ut conditio, quia nō est quāsi civilis punitio, sed veluti castigatio, quæ sine consensu voluntatis vix intelligi potest, *tomo 4. disp. 37. sect. 7. §. Dico tertio, & seq.*

19 Supposito quod est necessaria voluntas ex parte patientis, ut passio exterior sit fructuosa, queritur an solum quandiu durat actus voluntatis exterioris, duret actus satisfactionis? Ad quod respondetur hoc esse commitendum diuinæ providentiæ, & ordinationi; videtur tamen verissimile non esse necessarium, ut interior actus continenter duret physice, sed

satis esse, ut moraliter durare censeatur. Iudicabitur vero durare moraliter, quando, & actus cecidit in totam illam passionem, quam homo humano modo sentit, & patitur, quæque ex vi illius actus patienter sustinet, nec repugnat, aut obmurmurat. Denique quando prior voluntas non est per actum contrarium retractata, & eius virtus adhuc moraliter durat, *tomo 4. disputat. 37. sect. 7. §. Sed quæres.*

20 Quando Deus specialiter punit in hac vita aliquem iustum pro peccato, non statim liberat illum à tota pænna purgatorii illi peccato debita, quia, potest interdum illa pænna non esse æqualis, ut v. g. si sit brevis aut remissa, solum enim est privilegium martyrij, perfecte purgare, & ab omni pænna hominem liberare. *tomo 4. disp. 37. sect. 7. §. Ultimo ex dictis.*

21 Ad propriam satisfactionem. scilicet ad illam quam homo assumit in hac vita, ut illam purgatorii pœnam compenset, necessaria est gratia viatoris, quia homo in hac vita sicut organo corporis ad peccandum libere usus est, ita dum in eodem corpore pœnitentiam agit, eodem organo, & eadem voluntate utitur, ut de se ipso videntiā sumat, *to. 4. disp. 37. sec. 2. §. Tertio ex dictis.*

22 Nullus actus peccatoris ex natura sua est sufficiens satisfactio pro iniuria Deo facta.

De Satisfactione incommuni. §. I.

Et per peccatum, *tomo 4. disp. 15. sect. 3. §. Circa posteriorem.* At vero homo gratia adiutus potest Deo satisfacere de congruo pro iniuria illi facta, ut supponitur; & ad id tenetur, quia ex vi eiusdem legis iustitiæ, qua obligatur homo ad condignam satisfactionem, si potest eam exhibere, obligatur etiam, si non potest integram, saltem eam, quam potest exhibere. *Ibidem §. Alterius vero.*

23 Non potest vnus pro culpa alterius de condigno satisfacere, quia hoc fuit proprium Christi propter excellentiam personæ eius, imo nec de congruo potest vnus mereri, aut obtineri alteri remissionem, culpæ etiam venialis sed ad summum potest vnus alteri mereri auxilium, quo se disponat ad culpæ remissionem; quia culpa dicit moralem inordinationem morali modo adhuc permanentē, quam reatus pænæ, ut sic non includit, & ideo si culpa non sit remissa, non habet locum suffragiū satisfactionis pro pænâ, sed prius impetranda est dispositio ad remissionē culpæ, *to. 4. disputat. 48 sect. 7. §. In hac, & sequenti.*

24 Non tenetur homo lege naturali satisfactionem in hac vita pro pænâ temporali exhibere, Ratio est quia tale præceptum naturale, nulla ratione, aut auctoritate colligitur sufficienter, quia nec ratio iustitiæ

ad Deum obligat reum, ut ipsemet in se puniat delictum, nec est contra legem charitatis propriæ, & diuinæ, quia licet homo ita differat satisfactionē, nec perdit beatitudinem, nec diuinum amorem, *tomo 4. disp. 15. sect. 7. §. Contraria nihilominus.* & se qq. Potest tamen homo obligari ad actus pœnitentiæ, ut sūt media necessaria ad perseruandum à culpa, quo modo ieiuniū, abstinentia potest interdum esse in præceptum ad seruandam continentiam, & sic de alijs. Itē ad excitandum actum contritionis, & hoc modo potest interdum esse necessarium peccatori indurato audire, v. g. concionem, vel certe restituere alienum, & à se abijcere pecunias, & si similem aliam occasionem tollere quæ impedit animum, ne auertatur à peccato. *Ibidem §. Ex diſtis enim inferitur.*

25 Certum est quod quādo aliquis est debitor pænæ æternæ pro aliquo peccato, non potest pro alijs remissis satisfacere, nisi ille prius reatus pænæ æternæ auferatur. Item certum est durante culpa etiam veniali nō posse quempiam pro pænâ illi debita satisfacere, quia quādiu durat culpa est homo dignus pænâ ratione illius. Item potest iustus satisfacere pro pænâ temporali debita ratione peccati mortalis, vel venialis iam remissi, non satisfaciendo pro alia veniali culpa; quia veniale

Sot. dist. 20. q. 2. ar. 2. ad 5. & alibi. Vega lib. 13. in Trid. c. 22. Ruardus ar. 6.

niale peccatū non tollit statum satisfaciendi, nec alio modo impedit; vnde sicut homo potest consequi remissionem vnius peccati venialis, & non alterius, ita potest pro pænna vni debita satisfacere, & non alteri. Certū etiam denique est, si homini iusto plura sint peccata remissa, & pro singulis aliqua sit lūēda pænna, potest pro parte pænne satisfacere, quamvis totam non persoluat, *tomo 4. disp. 37. sect. 2. §. Et hinc optime.*

26 Qui in peccato mortali decedit non potest satisfaci in vita futura, pro reatu pænne, ex peccatis remissis relicto; quia apud Deum nulla pænna valet ad expiandum delictum, seu reatū eius, nisi voluntarie acceptata, sed in inferno nulla pænna voluntarie acceptatur, nec vilo modo refertur à peccatore in Dei honorē, vel satisfactionem: ergo nulla pænna sufficiet ad tollendum reatum, *tomo 4. disp. 37. sect. 2. §. Dico secundo.*

27 Nullus in peccato mortali existens potest satisfacere pro pænna temporalī, ratione alicuius peccati debita; quia pænna huius vitæ per se, ac nudè sumptæ, non sunt comparabiles nec porportionem habent cum pænna vitæ futuræ; ergo per se non habent valorem, vt remittāt illam pænnam; ergo necessaria est gratia, à qua hunc valorem accipiant. Vide *Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. & can. 13. & 14.*

tomo 4. disp. 37. sect. 2. §. Dico tamen primo, & sequenti. Idem dicendum de existente in peccato veniali, quia durante illo est homo dignus pænna ratione illius, *Ibidem §. Et hinc.*

28 Per nostra opera satisfacimus Deo de condigno pro pænna purgatorij; colligitur ex *Conc. Trid. sess. 14. cap. 8.* Vbi eodem modo definit nos satisfacere apud Deum, sicut mereris; ergo sicut meremur de condigno, sic etiam satisfacimus, *tomo 4. disp. 37. sect. 9. §. Dico primo.* Non vero satisfacimus Deo de condigno pro pænna accidenti, li, vel extraordinaria, quia de remissione huius pænne, nulla est certa promissio, nec lex statuta; quocirca quando obtinetur à Deo remissio, vel commutatio huius pænne (vt sunt varia exempla in scriptura sacra *Exod. 32. Num. 26. 2. Reg. 24 Iona 3.*) id non est per modum satisfactionis de condigno, sed per modum impetrationis, & meriti de congruo, *Ibidem §. Dico secundo, & seq.*

29 Ex opere operantis nō est alia via certa ad consequendam in hac vita remissionem pænne, præterquàm digna satisfactio, & recompensatio delicti, quod est probabilius, considerata doctrina *Conc. Trid. & modo loquendi sapientiorū, & Theologorum, de necessitate satisfactionis.* Quod satis cōsonum est tum iustitiæ diuinæ vindictinæ,

Est cōmunis sententia Theologorū in 4. dist. 15.

De Satisfactione sacramentali. §. 2.

ut sicut commutativa postulat meritum, ita vendicativa satisfactioem exigat, nec una cum altera confundatur; tum etiam diuinæ providentiæ ordinantis satisfactionem hanc ad animæ curationem, ut saltem timore pænæ homines à peccando abstineant, quod remedium valde redderetur inefficax, si alijs remedijs facile possent homines sine condigno labore, & dolore talis pænæ remissionem obtinere, *tomo 4. disp. 37. sect. 10. Per totam.*

30 Non possumus per nostra opera consequi apud Deum remissionem pænæ temporalis. Est de fide definita in Conc. Florent. & Trid. & constat ex multis locis sacrae scripturae adiuncta Patrum expositione. Item homo iustus per sua opera absolute, & simpliciter dicendus est pro suis peccatis satisfactus. Itatenent omnes scriptores catholici, totaque Ecclesia, cum Conc. Florent. & Trident. sess. 14. cap. 8. & 9. *tomo 4. disp. 37. sect. 1. Per totam.*

31 Probabile est omne opus bonum, & meritorium, simul esse satisfactorium; quia omne opus bonum, quatenus homini laboriosum est, aliquomodo est pænale, & corpori, & sensui repugnans, *tomo 4. disp.*

37. sectione 6. §.

Dico tertio.

§. II.

De satisfactione sacramentali.

1. **S**atisfactio non concurrat per se immediate ad primam gratiam in sacramento poenitentiae; tamen efficit remissionem pænæ temporalis, quam ex opere operato confert, quæ efficientia esse non potest physica, sed moralis, quia hæc pænæ remissio, nihil physicum ponit in homine, sed moraliter tantum fit, *tomo 4. disputat. 18. sect. 2. §. Dico tamen.*

2 Iure antiquo non licebat confessori poenitentiam ab alio *Cap. pla-* iniunctam imponere, nisi in *cuit.* priori sententia manifestum perprecipiet errorem, ut patet ex cap. Placuit 9. q. 2. & de poenit. distinct. 6. *tomo 4. disp. 27. sect. 2. §. Preterea iusta, & seqq.*

3 Confessor potest imponere aliquam satisfactionem poenitenti pro peccatis. Hoc constat ex perpetuo usu Ecclesiae, qui ex Patribus, & Concilijs colligitur, & ex cap. Deus, cap. distinctionem de poenit. distinct. 1. cum alijs distinct. 50. & cap. Omnis viri que sexus de poenit. & remiss. *tomo 4. disp. 38. sect. 1. §. Primum omnium.* Ibi tenetur per se loquendo illam imponere, ut colligitur ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. &

D. Thom.
quodl. 3.
ar. 8.
videtur in
sum. n. 210

8. & ex dict cap. Omnis, quia tenetur integrum facere sacramentum. Ibidem sect. 3. §. Dico primò. At verò non tenetur semper ad imponendam pœnitentiam per modum præcepti, sed potest applicare illam, si velit illam pœnitens acceptari; vel solum consilium, ut faciat, vel totam, vel partem eius, prout confessor iudicaverit magis expedire pœnitenti. Nam cum hæc satisfactio medicinalis sit, accommodari debet dispositioni pœnitentis. Ibidem §. Dico secundo.

4. Confessor interdum potest absolvere nulla imposita pœnitentia. Primo, quando pœnitens est impotens, ut verbi gratia, si sit propinquus morti, præsertim si nihil percipere possit; quia cum hæc pars non sit essentialis, non est omittendum sacramentum propter incapacitatem pœnitentis. Secundo, quando Confessor ex ipsa confessione, & ex materia, & signis eius intelligit, pœnitentem integrè satisfecisse pro peccatis suis; quia sicut æquitas iudicij postulat, ut puniatur debitor, ita, ut absolvaatur, quia iam solvit, quia non est integritas iudicij, ut imponatur, sed solum quando intelligitur durare reatus. Tom. 4. disputat. 38. sect. 3. §. Dico tertio.

5. Satisfactio posita à Sacerdote virtute clauium, est pars sacramenti pœnitentiæ. Ex definitione Conc. Florent. & Trid.

ex consensuque omnium Theologorum; quia pertinet ad perfectionem, & integritatem huius iudicij, sicut in omni iudicio ad iusticiam pertinente vindictam, punitio rei est pars illius iudicij. Tom. 4. disput. 38. sect. 1. §. Ex hoc principio. Quæ satisfactio est pars integralis, est enim materialis; & non est propriè essentialis, quia sacramentum pœnitentiæ verè conficitur, & confert gratiam ante satisfactionem expletâ; sed nulla res incipit absolue esse sine parte essentiali, ut ex philosophia constat: ergo, &c. Ibidem §. Difficultas vero.

6. Satisfactio, ut est pars sacramenti, habet aliquem gratiæ effectum ex opere operato; quia si hæc satisfactio nullum effectum haberet virtute clauium, non esset maioris virtutis, & efficaciæ satisfactoris sacramentalis, quàm non sacramentalis, quod est absurdum; nec tamen esset vlla ratio, cur pars sacramenti appellaretur, tom. 4. disp. 38. sect. 2. §. Primum omnium. Effectus vero maxime proprius, & indubitatus ex opere operato huius satisfactoris, est remissio alicuius pœnæ temporalis, præter illam, quæ respondere posset ex opere seu merito operantis; quia hæc pars potissimum instituta est ad remissionem pœnæ temporalis: ergo per se primo constitui debet, ad remittendam hæc partem ex opere operato. Ibidem §. Difficultas vero.

D. Thom.
q. 90. ar. 2
& 3.

Est communis
Theologorum
sententia in 4. do
15. & 19.

De Satisfactione sacramentali, §. 2.

7 Satisfactio ut est pars sacramenti confert ex opere operato aliquam gratiam gratum facientem, ut est probabile, quia sacramenta nouæ legis causant gratiam, ergo cum hæc satisfactio sit pars sacramenti aliquid gratiæ conferret, *tomo 4. disput. 38. sess. 2. §. Secunda, & magis.*

8 Satisfactio non habet hunc effectum ex opere operato ante quam re exhibeatur, quia sicut sacramentum non habet suum effectum donec re ipsa suscipiatur, ita & pars eius porportionem seruata, *tomo 4. disp. 38. sess. 2. §. Tertiò circa.* Item non habet hunc effectum ante datam absolutionem, si casu ante eam impleatur, quia sacramentum non incipit habere suum effectum, donec consummatum sit essentialiter per formam. *Ibidem §. hic vero.*

9 Satisfactio hæc tollit totum reatum, si sit porportionata, & non aliàs; nam cum hic reatus finitus sit poterit adæquari per satisfactionem finitam, unde interdum satisfactio potest excedere reatum, & interdum esse in æqualis, & tunc habebit solum ex parte effectum, iuxta proportionem, quam cum ipso reatu habuerit, *tomo 4. disp. 38. sess. 2. §. Propter quod.*

10 Satisfactio potest imponi ante, vel post absolutionem, quia dum modo moraliter coniungatur hæc, & veluti in vno iudicio fiant, non refert si alterum antecedar, vel subsequatur. Con

suetudo vero iam fere obtinet, ut pœnitentia prius imponatur, quod licet non cadat sub obligatione, consultius tamen videtur, ut materia quoad fieri possit commode supponatur formæ, & ut pœnitens saltem voto, & proposito satisfaciatur priusquam absoluat, sicut enim melius ratio iustitiæ seruatur, *tomo 4. disp. 38. sess. 3. §. Sed quæret.*

11 Nulla est certa satisfactionis mensura iure Ecclesiastico taxata, quam confessor imponere teneatur, sed arbitrio videndum est. Colligitur ex Conc. Nicæno. cap. 12. & cap. Mensuram de pœnit. diff. 1. & multis alijs quæ referuntur, 26. q. 1. & cap. Deus, qui de pœnit. & remiss. *tomo 4. disp. 38. sess. 4. §. Dico primo, & seqq.* Quod arbitrium ex peccatorum grauitate, & pœnitentis dispositione, alijsque circumstantijs sumit debet seruata iustitiæ æqualitate, ut colligitur ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. Vbi facile inuenies quædam verba notanda: quia sacerdos est iudex, ergo debet equitatem seruare. *Ibidem §. Dico secundo.*

12 Ex rationabili causa propter impotentiam, vel fragilitatem pœnitentis, potest confessor dissimulare leuiorem satisfactionem imponere, quia in hoc sacramento magis intèditur salus pœnitentis, & eius emendatio, quam satisfactio pro pœnitentia: si autem satisfactio grauior imponatur, quàm fragilitas, vel

Ant. 3. p. iit. 17. c. 20. §. 1. Nau de pœnit. diff. 6. c. 1 n. 35. Sylu. conf. sess. 4. §. 1. Ang. con. sess. 5. n. 2.

conditio pœnitentis patiat, maiori periculo exponitur salus eius, quam si aliquid de pœnna remittatur, *tomo 4. disp. 8. sect. 34*
§. Nihilominus dico.

vide D. Tho. dist. 18. q. 1. ar. vlt. q. vlt. 13 Hæc satisfactio, ut probabilius est, æqualis reatui in re ipsa est certa, & indissolubili consistit, ita ut, si ad illam non attingat pœnitentia imposita, licet parum deficiat, non tollat omnem pœnnam; si autem excedat licet parum, aliquid etiam satisfactionis super sit, quia in diuino iudicio omnia sunt definita in pondere, & mensura, *tomo 4. disp. 38. sect. 5. Per totam.*

14 In satisfactione debet imponi opus habens omnes conditiones, quæ in opere satisfactionis requiruntur, quia hæc satisfactio sacramentalis, habet pro materia opus de se satisfactorium ex opere operantis, quod per virtutem clauium eleuatur, *tomo 4. disp. 38. sect. 6. §. In hac sectione.*

15 Hoc opus satisfactorium potest esse internum, ut si pœnitens ita ægrotet, ut nihil possit externe facere, quia, ut sit pars sacramenti, sufficit, ut fiat per accidens sensibilis, sicut contritio; sit autem per accidens sensibilis, quando exterius imponitur, & acceptatur, quamuis actus externus sit magis accommodatus, quia solet esse magis pœnnalis, *tomo 4. disputatione 38. sectione 6. §. Secundo queri.* Et non oportet tamen esse orationem, ieiunium, aut elemosynam. *Ibi.*

dem §. Quarto queri.

16 Propter publica peccata potest imponi pœnitentia publica, quia ita expedit ad Ecclesiæ satisfactionem, & exemplum, quod sit sine reuelatione sigilli, quia peccatum est publicum, cum huiusmodi pœnitentia sit expediens ad tollendum scandalum, vel ad satisfaciendum Ecclesiæ in crimine publico, & notorio. At vero propter peccata occulta non debet imponi pœnitentia publica, quia est improporatio nata, & contra bonam famam pœnitentis, *to 4. disp. 8. sec. 6. §. Tertio queri.*

17 In satisfactione potest imponi opus alias præceptum, quia cum illud sit satisfactorium potest per clauis eleuari, & in idem opus potest cadere duplex obligatio, & sæpe hoc facere expedit saltem ex parte pœnitentis, propter hominum fragilitatem. At vero quando confessor non explicat, semper per intelligendum est imponere opus aliud non præceptum, quia regulariter hæc est intentio confessoris, *tomo 4. disputatione 38. sectione 6. §. Quinto an oporteat.*

28 Recitans rosarium, aut horas eo tempore, quo ex obligatione audit sacrum, implet pœnitentiam, quia re vera facit opus impositum, ad quod alias non tenebatur, & quod non est impossibile cum auditione missæ, *tomo 4. disp. 38. sect. 6. §. Quinto an oporteat.*

19 In satisfactione potest
 Ccc 2 imponi

D. Tho. dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 4. ad 4.

De Satisfactione sacramentali. §. 2.

imponi opus generale, id est per clausulam generalem, v.g. *Quidquid boni feceris, & mali sustinueris. Quod eleuetur ad satisfactionē ex opere operato: quia si peccatum in communi potest esse materia huius sacramenti, cur non etiam satisfactio in communi? Quod intelligit noster Doctor de satisfactione pro peccatis in illa confessione confessis, quia de illis tantum fertur iudicium, & ita postquam illa plene fuerint remissa, ille effectus cessabit. Tom. 4. disp. 38. sect. 6. §. Sexto quari.*

20. Confessor potest penitentem obligare, ut penitentiam impositam acceptet, & impleat, quod sine temeritate negari non potest, constat ex cap. *Multiplex. de penit. distinct. 1.* Fauet etiam cap. *Omnis viriusq; Conc. Florent. & Trid. sess. 14. cap. 8.* & hoc sensu definit can. 15. data esse Sacerdotibus potestatem non solum absoluendi, sed etiam ligandi. Tom. 4. disp. 38. sect. 7. §. *Dico tamen primo.* Quia obligatio ex suo genere est mortalis, quia materia est de se gravis. At vero in individuo potest esse tantum venialis. Primo, si confessio solum sit de venialibus, aut de mortalibus iam confessis. Secundo, omittendo partem penitentiae non grauem in confessione mortalium, vel omit-tendo totam, cum sit leuis. Tercio, quando Confessor noluit obligare cum maiori obligatione, ad quod necessariū est, ut

confessor suam intentionem penitenti explicet. Tamen aduertant Confessores, quod in imponendis penitentijs, non debent esse nimis difficiles, sed accommodari oportet fragilitati penitentis, & leuiiores illis penitentias imponere, si grauiiores illi acceptare nolint, praesertim quando non est aperta eorum malitia, & medicinae necessitas in futurum non urget. *Ibidem. §. Secundo dicendum, & sequenti.*

21. Penitens tenetur implere penitentiam intra terminum positum, si fuit designatum tempus a Confessore. Nunquam tamen manet deobligatus de tali penitentia, licet transeat terminus, quia circumstantia temporis solū est ne nimis differatur. At vero quando non designatur tempus, obligatur quamprimum commode fieri possit. Sed haec omnia moraliter intelligenda sunt, non enim est statim iudicandum peccatum mortale in quacunque dilatione, sed quādo prudenti iudicio confessoris esset nimia. Tom. 4. disp. 38. sect. 7. §. *Sed quares.*

22. Confessor per se aliquādo non potest obligare penitentem, ut ante absolutionem, satisfactionem impleat, nullum enim ad hoc habet ius, nisi propter curationē, & medicinā iudicet Confessor id expedire: quia tūc potius agitur de cōdigna dispositione ad remissionē peccatorū, quā de satisfactione pro tēpo-
ali

D. Tho. in
4. d. 16. q.
II. ar. 3. q. 3

Quar. in
sum. c. 21.
n. 3.

rali penna, *tomo 4. disp. 38. sect. 7.*
§. Tandem potest.

*Nau. de
penit. dist
6. c. I. n.
48. Vill. in
sum. n. 20.
Petr. Sol.
lett. vlt. de
satisfact.*

23 Satisfactio exhibita in peccato mortali sufficit ad integritatē sacramenti, & ad implendam obligationem à confessore impositam. Est communis, quia confessor tantum præcepit opus & non modum eius; tamen non habet effectum durante illo statu, quia huiusmodi status est obex contrarius huic effectui, sed recedente fictione habet illum, ut probabilius est: quia sacramentum penitentiae si contigat esse informe habet effectum recedente fictione; credibile autē partē imitari naturā totius; itē quia sicut nō tenetur quis iteratā confessionē informē, ita nec satisfactio extrā statū gratiæ exhibitā. *to. 4. disp. 38. sect. 8. Per totam.*

24 Qui implet penitentiam in peccato mortali, peccat venialiter, quia recipit partē sacramenti indigne, & ponit obicē effectui sacramenti; nō tamē peccat mortaliter practice loquēdo, quia licet dicamus cū D. Tho. hāc partē dare gratiā augmentū ex opere operato, tamē quia hic effectus est valde incertus, & probabiliter etiā negari potest, ideo nō est imponendū tantū onus sine maiori certitudine, *tomo 4. disp. 38. sect. 8. §. Sed quæres.*

25 penitēs nō potest sine confessoris voluntate expressa penitentia per aliū implere, quia hæc obligatio oritur ex præcepto: ergo si confessor præcipit, ut ipse

v. g. ieiunet, nō implebit præceptum, etiā si alius nomine ipsius ieiunet; at vero ex voluntate confessoris potest, habebitq; effectū, quia hoc præceptū pendet ex voluntate confessoris; itē quia quādo penitentia imponitur per aliū implenda semper intelligitur faciēda ex motione, & petitione ipsius penitētis, & sic est aliquo modo illius: ergo sic etiā potest esse pars sacramenti, aliquo modo ab illis suscepti, ergo etiam habere potest effectum ex opere operato circa illum, *tomo 4. disp. 38. sect. 9. Per totam.*

26 Idem sacerdos potest penitentiam à se impositam mutare, si penitens ad ipsū recurrat, *Sylu. cons. intra tempus adeo breue, ut moraliter possit idē iudiciū exiſſi.* *Ang. confess. mari, quia ita potest expedire ad bonū animarū, ad quod hoc iudiciū ordinatur, præsertim quando confessor causam retinet merito, & rationalis causā subest mutandi iudiciū. Item alius æqualis confessor audita confessione eorundem peccatorū penitentiam ab alio aliquo imposuit tam mutare, quia licet prior sacerdos sententiā inuulerit, nihil ominus penitēs eandem causā in iudiciū offerre, & nouam sententiam postulare potest: ergo etiam confessor poterit suo arbitratu penitentiam imponere, iuxta præsentem statum penitētis, ac si prius causa non esse iudicata, ergo etiam poterit mutare priorē penitentiam*

*Cōsentitū
fere om-
nes Theolo-
gi in 4. dist
20.*

*Sylu. cons. fess. l. q. 27
Ang. confess
6. n. 4. Ra
bella verb.
confess. sa-
cramenti.
num. 11.
& Vill. n.
211. & ali
multi cum
D. Tho. in
4. q. 1. ar.
3. & 4.
Nau. de in-
dulg. not. 3
n. 43. &
44.*

De Satisfactione sacramentali. §. 2.

in posteriorem, etiam in mitiorem, si ita prudenter iudicauerit ad bonum animæ penitentis expedire, & interdum etiam omnino tollere, vel, & leuissimam, vel nullam imponere, ut si penitens accedat multo melius dispositus, magisque contritus, & alijs vijs satisfecisse intelligitur, v. g. lucrando indulgentiâ, &c. Item potest superior, ut tenet communis opinio, non tamen extra sacramentale iudicium, nisi in confessione audita accusationem eorundem peccatorum, quod à fortiori constat ex dictis de confessore æquali. At vero si superior habeat potestatem concedendi indulgentias, per illas potest remittere penitentiam impositam, quia per indulgentiam extinguitur obligatio penitentiarum satisfactoriarum non medicinalium, quia indulgentia non datur ad destructionem, sed ad ædificationem, *tomo 4. disp. 38. sect. 10. §. distinguere oportet, & seqq. & disp. 50. sec. 2. §. Atque hinc fit primo.*

27 Qui bona fide existimat sufficienter pro peccatis satisfecisse, tenetur penitentiam impositam implere, ut medicinam; quia manet semper hæc obligatio præsertim, quia vix potest constare aliquem adæquatè satisfecisse pro suis peccatis, non vero, ut satisfactorem, quia nemo tenetur idem debitum bis soluere, *tomo 4. disp. 38. sect. 10. §. Unde etiam.*

28 Penitentia imposita à re seruatis, non potest ab inferiori mutari, quia inferior per se non habet iurisdictionem in illa peccata, quatenus talia sunt, seu quatenus commissa sunt, ergo non potest penitentiam mutare, quæ pro illis sic spectatis imposita fuerat, *tomo 4. disp. 38. sect. 10. §. Nihilominus contrarium.* *Ang. verb. confess. n. 4. Tabien confess. 2. n. 21. Sylu. confess. 1. q. 27.*

29 Penitentia non solum per indulgentias cessat obligatio, sed etiam per omnem aliam remissionem pænæ pro talibus peccatis debitæ, quia quotiescūque remissio pænæ pro peccatis debitæ, integre obtenta est, cessat omnis obligatio assumendi nouam pænam in vindictam, seu satisfactionis talis culpæ, *tomo 4. disp. 50. sect. 2. §. Secundo sequitur.* Ex alio tamen capite nullus fere ab obligatione implendi illam liberatur, quia nemo potest licite ex intentione alia opera satisfactoria exercere, aut procurare, ut liberetur onere implendi penitentiam iniunctam, quando nullam aliam habet legitimam excusationem; hoc enim esset in fraudem præcepti impositi. *Ibidem §. secundo sequitur.*

30 Potestas relaxandi pænas peccatorum coram Deo, & penitentias iniunctas in foro sacramentali, non sunt duæ, sed una, & eadem quæ utrumque effectum simul, & una actione operatur propter connexionem eorum

eorum inte se supposita iniunctione pœnitentiæ sacramentalis, quia efficitur unus est per se, alius consequens, & resultans; vna est ergo potestas, quæ utrūque operatur, tū quia vna actio ab vna est potestate proxima, *tomo 4. disp. 50. sect. 2. §. Tercio principaliter.*

31 Qui facit, quod in se est ad lucranda indulgentiam, nō ex iusta causa concessam non liberatur ab obligatione implendi pœnitentiam iniunctam, quia indulgentia non tollit hanc obligationem reuocando præceptum confessoris, sed subtrahendo materiam eius; per huiusmodi autem indulgentiam non tollitur materia huius præcepti, quia non tollitur debitum satisfaciendi; ergo nec præceptum illud tollitur, *tomo 4. disp. 54. sect. 2. §. Dico tamen.* Exculatur tamen bona fide pœnitens ab obligatione implendi talem pœnitentiam, quia illi non constat de nullitate indulgentiæ. *Ibidem §. Dico tamen.*

Sacra scriptura.

1 Regula Chrysostomi *hom. 48. & 65. in Math.* est quod parabolis præcipue attendendus est finis à Christo Domino, in vnaquaque intentus; singula autem verba, vel non sunt semper accommodata tamquam pertinentia ad finem parabolæ, vel non semper afferuntur, ut absolute

probetur factum quod in parabola proponitur, sed solum per quandam analogiam declaratur, quod intenditur. Exemplū inter alia multa sit de villico iniquitatis, *Luc. 16.* quod prudenter fecisset, cuius non est census, quod laudauerit factum, sed artificium, & solertiam, quam Christus proposuit, non ut illā imitemur in tali materia, sed in altiori, & honestiori, *tomo 4. disputat. 13. sect. 1. §. Ad parabolam Mathei.*

Scandalum.

1 Potest quis petere licite actionem ab eo, qui non est licite factururus, quia cum defectus non sit potestatis, sed voluntatis per accidens coniungitur actioni, quam alter petit, seu qua utitur, & ideo per se loquendo petenti non imputatur, nisi aliunde ex charitate, vel alia particulari ratione teneatur nō petere; at vero quando quis nō potest licite aliquid facere, nulla ratione licet ab eo id petere, vel cum eo cooperari, quia petere ab aliquo id, quod sine peccato non potest, moraliter est peccare per actum ipsum, *tomo 5. disp. 11. sect. 4. §. Dices quamvis, & tomo 3. disp. 18. sect. 1.*

Schisma.

1 Qui absque sufficientibus suffragijs Pontificatū usur-

De Secreto & sententia.

Panormit. in c. licet de elect. n. 7. pat, vel illum recipiunt, nō sūt irregulares, quia nullibi fertur irregularitas ipso iure; tum quia illud delictum potius est abusus iurisdictionis, quam Ordinis. *Tom. 5. disput. 42. sect. 5. §. Ultimo loco.*

Vide Summist. verb. schismat. Turrecremata lib. 4. summa p. 1. c. 8. 2. Schismatici, vt ab hæreticis distinguuntur, v. g. illi, qui Romanam Ecclesiam scindant, non quidem male sentientes, de potestate Summi Pontificis, sed conantes vsurpare illam dignitatem, vel in aliquem, cui vere non competit transferre, non sunt irregulares; quia non inuenitur ipso iure lata talis irregularitas, quod late probat noster Doctor. *Tom. 5. disp. 43. sect. 2. §. Quarto extenditur.*

3. Schismatici excommunicantur in Bulla Cœnz, vt constat ex prima clausula Bullæ Cœnz, iuxta illa verba, *Nec non, & schismaticos.* Schisma vero per antonomasiam dicitur quando præter verum, & indubitatum Papam, alius erigitur, eique obeditur, quando solum ex malitia, & praua voluntate fit: quia si fit ex praua opinione, circa vnitatem capituli, seu Vicarij Christi erit non solum schisma sed hæresis, quæ excommunicatio est reseruata, sicut omnes

Bullæ Cœnz. tom. 5.

disp. 21. sect. 2. §.

Ultimo addi-

tur.

Secretum.

1. Qui ita rem norunt, vt licet manifestare non possint, excommunicatione non ligantur. Primo, qui rem in cōfessione agnouit. Secundo, aduocatus, aut *Vide Nau. procurator*, qui rem nouit per *in c. inter consultationem secretā ratione verba cōcl. officij*, quia aliās non possent homines secure alios consulere secreto, aut sua negotia tractare, nisi velit vt illo secreto in Resp. perniciem, vel graue damnum alicuius proximi. Item excusatur ille, qui cogitur denunciare eum contra quem nullum testem afferre potest, quia id potius est infamare, quā iuridice denunciare. Vide optimam decisionem *in cap. Qualiter, & quando. 1. de accusat. tom. 5. disp. 20. sect. 3. §. Quarto à fortiori.*

Sententia.

1. Sententia inualida tribus modis potest esse iniusta. Primo, quando est lata à iudice iniqua intentione, ex odio, vel alia simili causa. Secundo, quando est lata, non seruatō accidentali ordine iuris. Tertio, quando sententia in re continet inæqualitatem, & iniuriam, tamen secundum allegata probata iusta est. *Tom. 5. disp. 4. sect. 7. §. Secundo colligitur.*

2. Præceptum latum per modum sententiæ, non ligat nisi subditos

Cou. c. al.
ma. p. 1. §
10. n. 2.
Vgol. c. 9
§. 2, n. 4.
 si subditos eius, qui illud fert,
 non vero extraneos, etiam si in
 eius territorio delinquant: ita
 enim aperte traditur in cap. A no
 bis primo de sent. excom. tom. 5. disp. 5.
 sect. 5. §. Quocirca necessario.

Servitus,

1. Servitus omnis non in-
 ducit irregularitatem absolute
 perpetuam, sed quando durat,
 & Dominus non consentit, ut
 constat ex Can. 81. Apostolor. & re-
 quiritur ut manumissio absolu-
 te præcedat ordinationem, ut
 constat ex cap. Nulli. dist. 54. Et
 ad consequendam libertatem re-
 quiritur tantum licentia Domi-
 ni tacita, ut exprimitur in cap.
 Si servus. dist. 64. tom. 5. disputat.
 51. sect. 3. §. Atque hinc colligitur. &
 seqq.

2. Manumissio quæ ad or-
 dines fit absolute, & simplici-
 ter, nullam inducit conditio-
 nem de iustitia. cap. Quicumque
 eum. cap. 1. & 2. dist. 54. & cap. 1.
 de serv. non Ord. Quamvis non
 repugnet in ipsa manumissio-
 ne conditionem apponi statui
 clericali non repugnantem. Un-
 de probabilis est, quando un-
 que Dominus facit facultatem
 servo suscipiendi Ordines, siue
 expressa, siue tacita, manumis-
 sio est absoluta ex vi ipsius or-
 dinationis, quia nulla conditio
 apposta est. Tom. 5. disputat. 51.
 sect. 3. §. Existimo ergo. & sequen-
 tibus.

3. Si servus non obstante
 irregularitate, inscio Domino
 ordinetur manet ordinatus;
 quia servitus non est incapaci-
 tas, & si tantum sit ordinatus
 minoribus ordinibus, nullo mo-
 do à servitute liberatur, nec
 simpliciter, nec sub conditio-
 ne aliqua. Ita docent omnes
 & sumitur ex cap. 2. de serv. non
 ordinand. tom. 5. disputat. 51. sect. 3. §.
 Sed quid.

4. Si usque ad Diaconatum,
 vel supra ordinetur servus, cum
 scientia Episcopi ordinantis, li-
 ber efficitur, tenetur autem E-
 piscopus, cum domino duplici
 satisfactione compensare, iuxta
 cap. Si servus absente. dist. 54. & cap.
 Venerabilem. vers. Præterea. Qui si-
 lii sunt leguntur. Idem dicendum
 si ordinetur in ordine Subdia-
 conatus, ut expressè disponit
 Alexander III. in cap. Miramur.
 de serv. non ordin. Quam dupli-
 cem satisfactionem tenetur E-
 piscopus absque alia sententia
 condemnatoria reddere pro ser-
 vo, neque aliter liberare illum
 à servitute, nec dominum te-
 neri, aut cogi posse ad dimitten-
 dum servum; nisi adimpleta
 conditio: quia ita per legem
 dispositum est. Tom. 5. disp. 51. sect.
 3. §. Tertio si usque.

5. Si Episcopus ignorans
 conditionem servitutis servum
 in sacris ordinet, tenebuntur ad
 eam satisfactionem faciendam,
 qui etiam ad ordinationem induxe-
 rit, vel rogando; vel falsum testimo-

De Solut. sigillo quoad obligationem. §. I.

nium ferendo, *cap. si seruus absente dist. 54.* Et si ignorantia etiam probabili id fecerit, ipsemet ordinatus tenetur ad illam faciendam, vel saltem ad reddendum per se vicarium, *cap. Ex antiquis dist. 54.* Et si nec satisfactionem possit facere, si est Diaconus, aut subdiaconus redigat in seruitutem, *cap. ex antiquis cit. oportet autem vt Dominus intra annum postquam seruerit, ordinationem serui, illum repetat, ex cap. Si seruus absente dist. 54.* nam si post scientiam per annum diffimulauerit censetur consentire, & seruum manu mittere, & quando talis clericus in seruitutem redigit, non solum priuatus manet vsu ordinum, sed etiam exutus priuilegio clericali, *ex cap. Ex antiquis cit.* At vero si fuerit sacerdos non reducit in seruitutem, etiam si domino integra satisfactio fieri non possit, sed solum cogitur amittere peculium suum, & domino reddere, vt in dicto *cap. Ex antiquis.* Et si peculium non habuerit, satisfaciet, si in proprio sacerdotali ministerio domino suo ministret, aut celebret, & ad hoc poterit obligari, iuxta *cap. frequens dist. 54. tomo 5. disp. 51. sect. 3. §. Quarto si Episcopus, & seqq.*

Solutio.

1. Qui ob impotentiam excusatur ab obligatione soluendi ad certum tempus, obligatur

sub eadem pænna, v. g. & communicationis ad soluendum, cum primum possit: quia ille terminus designatus in sententia non est ad finiendam obligationem, sed ad differendam executionem eius vsque ad illum, & non ultra; nisi impotentia fuerit orta ex malitia, vel ex negligentia culpabili; quia cum non excuset à culpa, non excusat etiam à pænna. Exemplum sit: Habet quis quandam obligationem in forma Camaræ ad soluendam pensionem intra mensem, & in principio mensis est potens ad soluendum; nihil tamen curans de pensione, quia expendit, & ita sit impotens ad soluendum, quia ille re vera facit contra præceptum, & consequenter est contumax, *tomo 5. disp. 20. sect. 2. §. Antequam, & seqq.*

§. I.

Sigillum quoad obligationem.

1. **I**N confessore est obligatio seruandi hoc secretum, hoc est per se euidens, & commune apud omnes. 1. ex ipsa lege naturali obligante ad seruandum secretum in pertinentibus ad famam proximi. 2. ex tacito pacto inter penitentem, & confessorem, *tomo 4. disp. 33. sect. 1. §. Duo sunt certa.*

Cap. Odorans de solut.

Prouerb. 11.

2. Obli-

*vigor. in
sum. c. 16.
§. 4. Syl-
verb. or-
fess. 3. q.
13. 19. &
20.*

2 Obligatio huius præcep-
titanta est, vt in nullo casu, &
propter nullum finem, etiam
pro tuenda tota republica ab in-
genti malo temporalis, seu spiri-
tuali violari liceat illud. Ita om-
nes quia sic tenet communis
census Ecclesiæ, eiusque perpe-
tua traditio, cuius nonnulla ve-
stigia in antiquitate inueniun-
tur quamuis pauca, vt colligitur
ex cap. sacerdos de penitent. dist. 6.
& cap. Omnis vtriusque tomo 4. disp.
33. sect. 1. §. Se cundo est certum.
Idem dicendum est licet reuela-
tio sit futura utilis penitenti, vt
omnes excommuni consensu
affirmant, quia moraliter est im-
possibile reuelationem non esse
onerofam penitenti. *Ibidem §.*
Nihilominus dicendum. Idem dicen-
dum si utilis sit reuelatio confes-
sori ad quæcumque honestum
finem. *Ibidem §.* Idem secretum
Idem dic si mortuus sit penitens,
& necessarium sit aperire cri-
men eius ad impediendum, v.
g. vsum alicuius matrimonij,
quod nullum est; quia nullam
facit fidem in iudicio exteriori
testimonium confessoris, vt su-
mitur ex cap. 2. de offic. ordin. &
cap. Dillectus de excess. prelat. *Ibidem*
§ Nihilominus dicendum & seq.

3 Obligatio sigilli maxime
pertinet ad confessorem, & ad
superiorem, quando ab illo pe-
titur absolutio à reseruatis, aut
licentia ad absoluendum ab
illis. Item ad interpretem, vt
tenet communis opinio, licet

non sit tam graue sigillum si-
cut in sacerdote. Item ad confi-
liarium siue sit præfens confes-
sioni, siue non, & postea consu-
lat illi ex licentia penitentis; *Nau. c. sa-
cerdos n. 42. & sum*
quia participat actum clauum. *cap. 3. n. 4*
ff. quoad clauem scientiæ, & *D. Thom. dist. 21. q. 3. ar. 1. q.*
supplet defectum ministri, ita *3. Scot. dist. 17. q. 1. & alij.*
vt ex vtroque quasi coalescat
minister habens omnia necessa-
ria ad hoc munus. Item ad eum
qui furtiue alterius confessionem
audit, quia facit iniuriam, & pe-
nitenti, & sacramento, ergo te-
netur illam resarcire quantum
potest, sed nullo modo potest,
nisi seruando secretum, quan-
tum sigillum postulat: ergo li-
cet audiat confessionem sine
culpa per indecentiam; quia li-
cet excusetur à culpa per acci-
dens, tamen actio illa de se
eiusdem rationis erat. Item de-
nique pertinet hoc sigillum ad
illum, cui confessor, vel inique
vel ex licentia penitentis con-
fessionem reuelat, quia hoc si-
gillum est veluti onus propriū
notitiæ acceptæ per confessionem,
& ideo cuiusque communi-
catur siue inique, siue ex licen-
tia potentis eam dare, transit
semper cum onere seruandi il-
lud, tomo 4. disp. 33. sect. 4. Per ta-
tam, & sect. 5. §. Petitur in quarto,
& seq.

4 Superior interrogare nō
potest licite de persona, pro qua
facultas ad absoluendum à re-
seruatis petitur, quia si per infe-
riorem confessorem petitur fa-
cultas

De sigillo quoad obligationem. §. 1.

cultas ille tenetur seruare sigillum, & superior grauissime peccat, dum aliquam eius læsionem, vel fraudationem procurat, *tomo 4. disput. 30. sect. 5. §. Quin potius.*

Richard. dist. 21. art. 5. q. 3. Sigillo tenetur superior, coram quo comparere penitens sub illo onere iam absolutus, etiam si noua sacramentalis cōsoto relect fessio, tunc non perficitur, de secret. quia tota illi manifestatio est in memb. 3. in ordine ad clauē, prout per g. 4. conc. tinet ad forum sacramentale, *tomo 4. disp. 30. sect. 5. §. Tertio intelligitur.*

6 Penitens non tenetur seruare sigillum, aut secretum in his, quæ confessor illi commisit, v. g. penitentiam quam imponit, vel aliquid simile, quia hoc proprie non est sigillum, licet poterit esse secretum naturale ubi materia id postulat. *luerit, tomo 4. disp. 33. sect. 4. §. In primis autem.*

7 Obligatio seu præceptum sigilli, quāuis supernaturale, ac diuinū sit, non tamen est mere notitium superadditum huic sacramento (vt est valde verissimile) quale est v. g. in Eucha. ristia præceptum præmittendi confessionem ante sacramentū, seu communionem, sed est quasi connaturale, & intrinsecum ipsi sacramento, prout de facto institutum est, ita vt ex quodam iure naturali intrinseco ipsi sacramento, & per necessariam consecutionem, ex

eius institutione oriatur, *tomo 4. disputatione 33. sessione 1. §. Tertio fit.*

8 Sigillū confessionis obligat ex genere suo sub mortali; quia materia talis præcepti est grauissima. At vero ex indeliberatione, seu inaduertentia nō est dubium, quin possit aliquando confessor excusari à culpa mortali, imò, & ab omni culpa ex defectu voluntatis, seu libertatis, maxime quando reuelatio est indirecta. Oportet tamen confessores in hoc esse cautiſsimos, ne forte aliquod verbum excidat, *tomo 4. disp. 33. sect. 1. §. Quarto colligitur.*

9 Sigillum oritur ex omni, & sola confessione sacramentali. Prior pars patet, quia præceptum est vniuersale, & absolute. Posterior vero constat quia hoc præceptum vel intrinsecè oritur ex sacramento, vel illi solum annexum est: si autē confessio non sit sacramentalis, sacramentum non est etiam inchoatum, ergo non habet locū ibi sigillum, *tomo 4. disput. 33. sect. 2. §. Regula certa.* Item oritur ex confessione facta bona fide, & intentione, putatio sacerdoti, quia licet illa confessio de facto non terminetur, vt sic dicā ad sacerdotem, tamen vt sit à tali homine ex intentione sacramenti procedit, & sit sacerdoti. *Ibidem §. Alius dubium.* Scius dicendum de confessione facta laico, scienter putans aliquis, illā

Gabr. in 4. dist. 21. q. 1. ar. 2. Palud. q. 3. Adrian. q. vlt. de confess.

con-

confessionem esse sacramentalē, id est, ex ea posse perfici sacramentum, quia talis intentio non sufficit, ut oriatur obligatio sigilli. *Ibidem* §. *Maius dubium.*

10 Oritur sigillum ex confessione audita voluntarie à confessore, absque intentione perficiendi sacramentum; quia alias possēt sacerdotes decipere penitentes, & ideo non obligari, quod est contra iustitiam, quia nemini debet dolus patrocinari, & contra bonum confessionis, inde enim, & onerosa, & formidanda fieret, *tomo 4. disp. 33. sect. 2. §. Atque hinc etiam.*

11 Obligatio sigilli non oritur, ex iure humano positivo, quia est maior fortasse, quā possit lege humana imponi, nec ex solo iure naturali puro, quia est altioris ordinis, & supra omne naturale secretum, unde dici potest aliquo modo supernaturale *tomo 4. disp. 33. sect. 1. §. Atque hinc intelligitur, & seq.*

12 Obligatio sigilli oritur ex confessione facta sacerdoti non habenti iurisdictionem, etiā si facta sit utriusque scientia dumodo id faciant in ordine ad sacramentum cum spe obtinendae iurisdictionis, quia iam est quaedam inchoatio confessionis sacramentalis, ut si quis confiteatur inferiori sacerdoti, peccatum reservatum eo animo, ut facultatem petat, & iurisdictionem obtineat, quod praxis Ec-

clesiae confirmat, *tomo 4. disp. 33. sect. 2. §. Queri vero.*

13 Ut obligatio sigilli obliget, non est necesse ut confessio fiat cum omnibus conditionibus ad absolutionem requisitis. Omnes consentiunt, quia alias quoties sacerdos iuste negat absolutionem, propter indispositionem penitentis, non maneret sigillo obligatus, quod est contra communem sensum Ecclesiae *tomo 4. disp. 33. sect. 2. §. Addo praeerea.* Idem dicendum licet penitens à principio accedat sine proposito recipiendi absolutionem, vel sine contritione, aut proposito emendae, si habeat voluntatem se accusandi, quia iam illa est inchoata confessio saltem, cui fauet, cap. quod quidam de penit. & remiss. Idē dicendum licet penitens non confiteatur integre, etiam ex propria voluntate, & malitia, est enim eadem ratio. *Ibidem* §. *Vnde etiam.*

D. Thom.
dist. 21 q.
3. ar. 2.

§. II.

Sigillum quoad materiam.

1. **M**ateria gravis sigilli est peccatum mortale, ita ut, vel unū solum revelare se per sit peccatū mortale, quod est certū. Item peccatum veniale, vel minimum in confessione auditum est materia gravis, ita

ita vt semper sit peccatum mor-
Sot. relect. tale illud reuelare, nisi ex igno-
de secret. q rantia, vel inaduerentia id fiat;
3. c. 3. Ang quia licet respectu penitentis,
verb. confes. illa non sit regulariter grauis
8. n. 7. Syl. infamia, respectu tamen sacra-
confes. 3. q. 5 menti, semper est grauis iniu-
D. Tho. in ria, & graue nocumentum, *tom.*
4. dist. 21. 4. *disp. 33. sect. 3. §.* In genere loquē-
q. 3. ar. 1. q do. Item circumstantiæ, & obie-
1. Nau. c. & peccatorum, quia circumstā-
sacerdos in tiæ sunt moraliter quædam pec-
20. & alij. cata, vel sunt quasi integrantes
 peccata, & idem est suo modo
 de obiecto, quatenus tale est. *Ibi-*
dem §. Secundo dicendum. Item cir-
 cunitantiæ peccatorum futuro-
 rum, quia illud futurum, vt fu-
 turum non potest reuelari sine
 presenti voluntate, cum qua
 habet connexionem, vt si quis
 confiteatur propositum interfici-
 endi, etiam si non sit peccatū
 commissum. *Ibidem §.* Contrariū
 ergo.

2 Omnia illa, quæ dicun-
 tur ad declarandum peccatum,
 manent sub sigillo confessionis.
 Ita docent omnes, quia hæc om-
 nia saltem per reductionem sūt
 materia confessionis, cum ordi-
 nentur ad accusationem peccati
tom. 4. disp. 33. sect. 3. §. tertio non
 solum.

3 Peccata aliās publica, ca-
 dunt sub sigillo confessionis,
 quatenus in illa cognita sunt,
 quia præceptum est vniuersale,
 & absolutum, *tom. 4. disp. 33.*
sect. 3. §. Quarto etiam. At vero cō-
 fessor non tenetur, non loqui

de peccato aliās cognito, & in
 confessione audito. Ita omnes
 sumunt, quod est certum per se
 loquendo, quia nullo modo re-
 uelat confessionem, quia perin-
 de loquitur, ac si confessionem
 non audisset, nullam ergo facit
 iniuriam sacramento, nec peni-
 tenti, imo esset grauissimum
 onus confessoris, si propter cō-
 fessionem amitteret ius vtendi
 scientia, vel cognitione sua. *Ibi-*
bidem §. Dubitari tamen.

4 Non est verum confesso-
 ribus loqui in generali de pecca-
 tis auditis in confessione sine re-
 latione ad personam, v. g. huius
 penitentis, quia tunc non reue-
 latur peccator, & ita non fit illi
 iniuria, nec ob eam rem potest
 fieri illi onerosa confessio, ac
 propterea nec sacramento fit ini-
 iuria. Vnde si dicat confessor
 Petrum sibi esse confessum, vel
 si dicat confessum esse peccata
 sua, item si dicat talem personā
 in sua confessione non habere,
 nisi materiam venialem, quia
 non manet iniuriosum, nec
 onerosum penitenti; in vsu au-
 tem huius licentiæ magna prou-
 dentia necessaria est, & aduertūt
 Doctores, vt sine necessitate, vel
 magna vtilitate non miscean-
 tur sermones de his rebus, etiā
 in generali præsertim coram
 multis, maxime in eodem loco,
 seu ciuitate, & post breue tem-
 pus ab audita confessione. Item
 maxime cauendum est, nec of-
 fendatur communitas, ad quam
 talis

Ant. 2. p.
lit. 17. c.
19. §. 3.
Nau. c. 8.
n. 16. Petr
Sot. lec. 11
de confess.
& alij.

talis persona pertinet, v. g. si dicat religiosum hoc fecisse, & præsertim nominando religiosum in particulari: quia re vera hoc iam redundat in grauiorem notabilem penitentis præter iniuriam communitatis, *tomo 4. disp. 33. sect. 3. §. Quinto addendum, & seq.*

§ Ea quæ committantur dicuntur non pertinentia ad accusationem peccatorum, non cadunt sub sigillo. Ita omnes: quia illa per se non sunt materia nec ad illam reducuntur, & quod ibi dicantur est impertinens, *tomo 4. disp. 33. sect. 3. §. Vltimo dicendum.*

§. III.

Sigillum quoad reuelationem.

1. **N**on licet confessori post perfectam confessionem loqui de rebus in confessione auditis, etiam cum ipso penitente sine facultate eius. Ita omnes, quia hoc per se loquendo esset valde onerosum penitenti, si ex probari, vel affici pudore posset à confessore, quod sine dubio redundaret in iniuriam sacramenti, *tomo 4. disp. 33. sect. 5. §. Circa priorem.*

2. Quando confessor commisit defectum in confessione, ex quo obligatur ad penitentem

mouendum, potest dicere illi, & debet, se velle cum illo loqui de re necessaria ad confessionem pertinentem, & si ille consentiat iam habet facultatem; si vero renuat, dicat nihilominus si comode possit; quia tunc iam non loquitur extra confessionem, sed supplet, & perficit ea, quæ inchoata, & imperfecta manserant, quia penitens tunc est irrationabiliter inuitus, *tomo 4. disputat. 33. sect. 5. §. Solum est casus.*

3. Si plures audierunt confessionem, non possunt inter se de rebus eius loqui: quia si cum ipso met penitente non licet loqui, multo minus cum alio, etiam si notitiam confessionis habeat, *tomo 4. disp. 33. sect. 5. §. Solum est casus.*

4. Si penitens extra confessionem dicat, quod in confessione dixerat, ut sic non cadit sub sigillo: quia penitens est dominus suæ fidei, & scientiæ, potest ergo illam communicare, prout voluerit, siue ante, siue post confessionem, *tomo 4. disp. 33. sect. 5. §. Circa secundum.*

5. Confessor potest de rebus in confessione auditis loqui de penitentis licentia. Est communis, & vera; quia hoc sigillum quamuis sit sacrum, continetur tamen sub genere secreti, eiusque naturam, & rationem participat, ergo sicut de natura secreti, est, ut eius usus pendeat ex voluntate committentis, sicut depositum

De Sigillo quoad reuelationem indirectā. §. 4.

positum ex voluntate deponentis, sicut promissio ex voluntate eius cui est facta, ita ergo, & in presenti, non enim est lex prohibens. *tomo 4. disp. 33. sect. 5.* §. *Nihilominus contraria.* Quæ licentia debet esse satis declarata, quia in re tam graui non est vtrū præsumptione. Item oportet esse spontanea sine vi, metu, aut deceptione obtenta; quia si inuoluntaria sit, erit inualida non solum, quatenus est per iniuriā extorta, sed quatenus cedit in magnam irreuerentiam sacramenti; denique oportet, ut in vñ huius facultatis, de illa sufficienter constet, ut omne scandalum vitetur. Quomodo vero constare possit? & quomodo existimetur prudenter necessarium? prudentiæ confessoris relinquitur. *Ibidem §. Ultimo vero.*

6 Quando datur facultas confessori ad loquendum aliquam ex auditis in confessione, talis licentia est reuocabilis, pender enim ex voluntate dantis; at vero si semelextra confessionem dixit, quæ prius in confessione dixerat, iam illa notitia irreuocabilis est, nec potest facere penitens, ut postea confessor tantum in confessione sciat. Item quando confessor loquitur ex facultate penitentis potest, & debet dicere se scire in confessione, & loqui ex licentia penitentis, ut alter debito modo recipiat. At vero quando loquitur cum ipso penitente non

potest dicere se audiuisse in confessione, quia non loquitur ex illa notitia, nec facultate respectu illius, sed ex noua scientia. Item quando confessor loquitur ex penitentis facultate, tunc is qui audit obligatur sigillo, non vero si loquitur ex noua scientia. scilicet cum ipso penitente extra confessionem. Item quando loquitur cum ipso penitente, fieri potest ex mera voluntate sine causa, quæ ad sacramentum, vel pietatem pertineat. Alia vero facultas non est danda respectu alie personæ, nec illa vtendum, nisi ex graui causa, & rationabili utilitate. At vero licet alter tantum fiat, non proprie frangitur sigillum, quia iam intercedit voluntas committentis, erit tamen alter genus sacrilegij propter irreuerentiam, & ab vñ sacramenti, *tomo 4. disp. 33. sect. 5. §. Sed iqueret, & §. Petitur in quarto argumento.*

§. III.

Sigillum quoad reuelationem indirectam.

- I. **S**igillum etiam indirecte obseruandum est: *Nau. c. 8. n. 10. c. 4. Sacros. n. 68. Sor. & alij* conueniunt omnes *tomo 4. disp. 33. sect. 6. §. Primo dicendum est.* Vnde si confessor dicat non absoluisse penitentem, indirecte violat sigillum, quia absolutio moraliter loquendo

do, non negatur nisi supposita materia peccati mortalis, & ob indispositionē pœnitētis, & ideo qui dicit se negasse absolutionē, directē dicit pœnitentē peccasse mortaliter, aut esse indispositū, quod verum est, licet confessor interrogatus sit; an absoluerit? Quia non potest absolutē negare, sed neque affirmare, si non absoluit, quia non potest illa locutio habere sensum verum; tunc dicat ergo, se functum fuisse suo munere; & ne in casibus particularibus suspicionis occasio detur, sic respondendo est optimum consilium, ita semper respondere, siue absoluit, siue non. *Ibidem. §. Primo dicendum est.*

2. Sigillum non solum seruandum est verbis, sed factis, ita docent omnes, & sumitur ex cap. *Omnis vtriusque sexus. Ibi, verbo, vel signo, vel alio modo.* Ratio est: quia non tantum verba, sed etiam facta significant mentem, & ideo factis potest manifestari confessio; quæcunque autem manifestatio est contra sigillum, ergo, &c. *tom. 4. disp. 33. sect. 6. §. Secundo dicendum est.*

3. Sigillum violat Parrochus indirectē, publicē aliquod sacramētum negans, alicui indifposito ex sola noticia confessionis, vt sumitur ex cap. *Sacerdos de officio ordin.* Idem dicendum de Parrocho negante Sacramētū excommunicato quē nouit in confessione, præsertim coram alijs,

vt omnes etiam docent, vt constat ex cap. *cit. & cap. Cum non ab homine de sent. excom. tom. 4. disp. 33. sect. 6. §. Atque hac asserio.*

4. Sacerdos in occulto vitans excommunicatum ex sola sciētia confessionis cognitū, indirectē violat sigillū. Quæ sentētia videtur securior, & magis cōstans, quā contraria: nam illa reuera nō est cooperatio; nā ille debet rationabilē causā, ita se gerēdi, ac si nihil sciret; sicut iudex dānans innocentem contra scientiam priuatam, propter legitimā probationem. *tom. 4. disp. 33. sect. 6. §. An vero occultē?*

5. Non potest quis vti scientia confessionis cū periculo reuelationis eius, siue directē siue indirectē. Et est vulgare exemplū de superiore, qui audit confessionem subditi; nam ex vi illius, non potest ita illum gubernare, vt alij possint suspicari peccatū illius, nec in specie, nec in genere, vt ministeriū aliquod vel mutando illum. *tom. 4. disp. 33. sect. 7. §. De priori est.*

6. Non potest imponi pœnitentia publica, in satisfactio-nem peccati commissi, nisi ex spontanea acceptatione pœnitētis; quia omnis reuelatio indirecta repugnat sigillo; quando vero pœnitens voluntarie acceptat, iam non est reuelatio, sed ipsemet pœnitens se prodit. At verō quando id quod confessor iniungit, non est tantum in punitionem peccati commissi,

De Sigillo quoad reuelationem indirectam. 55.

sed in remedium tollendi simile peccatum, aut scandalum; tunc potest præcipere illud pænitentis, v. g. quod demittat hoc officium, vel hanc domum, & si noluerit potest demittere eum sine absolutione, & non est grauamen contra sigillum; quia supposita vera necessitate, illud præceptum, non tam imponitur à confessore, quam declaratur pænitenti obligatio, quam ipse habet. *tomo 4. disp. 33. sect. 7. 9. Hic vero occurrunt.*

7 Confessor qui potest auferre occasionem peccati pænitentis, v. g. si confessor sit prælatus religionis, qui potest mutare locum subdito, ex quo pendet talis occasio, cum suspicionem aliorum non potest id facere sine voluntate eius, quia esset indirecta violatio, quæ semper est illicita, etiam respectu vnus cui notæ sunt res talis pænitentis, nam ei saltem sit nota confessio, quod semper est prohibitum, etiam in peccatis publicis, quod verum est etiam cum suspicionem eius solius, quia hæc est occasio, vt retardetur à confessione, sit enim valde onerosa, cum non possit post confessionem pænitentem verbis corripere, ergo nec factis. Alij tamen contrariam tenent opinionem, cum hoc quod est mutare locum, aut auferre pendeat ex arbitrio superioris; sed nostra est securior, & ideo in hac materia est tenenda, & in praxi sequenda. *tomo 4. disp.*

putatione 33. sectione 7. §. Sed vltimus restat.

8 Non licet sacerdoti propter damnum quodcumque vitæ, siue corporale, siue spirituale, aliquid facere cum indirecta reuelatione pænitentis, nã in omni actu intrinsece malo, possunt occasiones similes fingi & non propterea admittendum est, licere aliquando talem occasionem facere ad vitandũ quodcumque incomodum; quia reuelatio indirecta in nullo casu est licita, *tomo 4. disp. 33. sect. 7. §. Contrarium vero.*

9 Non potest elector negare suffragium, solum per scientiam confessionis, quando suffragia publice feruntur; quia tunc datur periculum manifestationis, & suspicionis. Et sic eligendo indignum ex scientia confessionis etiam in occultis electionibus, nulla incurritur pænna, vel censura: nam leges imponentes pænnas contra eligentes indignum, semper loquuntur secundum scientiam cõmunem, & cognitionem humanã. Denique probabilius videtur nostro Doctori nullam committit culpam, eligendo dignum in publica scientia, etiam si per solã confessionem cognoscatur indignus, quia propter reuerentiam sacramenti, potest quis licite nõ vti illa scientia, sed ita se gerere, ac si nihil nouisset. Vtrũ vero non teneatur quis non vti illa scientia? Affirmare non aude-

Richard. 47. 4. q. 2. Nau. c. sacerdos n. 135. Sot. dist. 18. q. 4. ar. 5.

Vide D. Tho. in 4. dist. 21. q. 3. ar. 1.

det

det noster Doctor, propter multorum sententiam affirmantiū absolute, electorem, non solum posse, sed debere negare, suffragium propter notitiam confessionis, quia nullum est periculum reuelationis. Quæ sententia semper (vt ille ait) difficilis illi visa fuit, *tomo 4. disp. 33. sect. 7. §. Superest verò.*

10 Nulla pænna, vel censura ipso facto incurrenda licet à est in iure contra violantes sigillū confessionis, nullibi enim inuenitur tale ius. In cap. autē sacerdos de penit. dist. 6. imponitur pænna depositionis à iudice ferenda, & additur cogendum esse sacerdotem huiusmodi, vt perpetuo ignominiose peregrinetur, & in cap. Omnis viriusq; sexus, confirmatur eadem pænna, & additur, vt perpetuo detrudatur in monasterium. De crimine autē hoc constare potest, quando ipsemet confessor, loquens dixit in confessione audiuisse, alioqui cōiecturis agendum est, & interdū sufficient plures testes, qui inuis non contestes propter naturam delicti, *tomo 4. disp. 33. sect. 8. §. Respondeo. & seq.*

11 Quando confessor dixit se habuisse facultatem à penitente, vel alia via sciuisse, & penitens negat, licet inclinandum sit in fauorem penitentis, & sacramenti: tamen in particulari iudicia, & coniecturæ consideranda sunt; nam si confessor aliud egit in damnum peniten-

tis, vel alterius, contra eum est præsumptio; si tamen nihil egit incomodi, imo intendit bonum finem, salua eius fama, & honore, tunc in eius fauorem præsumendum est, nisi aliunde oppositum constet, multum etiam confert vita, & mores confessoris, tunc enim fides adhibenda est, *to. 4. disp. 33. sect. 8. §. Speciale vero.*

12 Sigillum seruandum est non tantum sponte narrando, sed etiam respondendo ad quacumque interrogationē. Ratio sumēda est ex generali, & rigorosa obligatione huius præcepti; & præterea quia sic interrogans iniuste facit, & ideo non meretur responsum: & si non possit comode negare respōsū, potest respōdere cōfessor, nihil scio. *to. 4. disp. 33. se. 6. §. tertio dicēdū. & seqq.*

13 Quando ex vfu confessionis, nulla sequitur indirecta reuelatio, nec morale periculū eius, non est per se malustalis vsus, imo poterit esse sæpe honestus, & licitus, nisi specialiter prohibeatur. Ita omnes, & vt hic vsus etiam vbi non est iure humano prohibitus, sit honestus, non satis est, quod fiat absque iindirecta reuelatione, sed duo præterea requiruntur. scilicet vt fiat sine iniusto grauamine penitentis, & ob aliquā causam grauem, seu vtilitatē. Ratio prioris partis est, quia licet tūc actio non sit contra secretū sigilli in rigore, est tamen valde iniuriosa sacramento. Ratio alterius partis

Cap. Sacerdos, c. omnis viriusque

De Statu Innocentiæ.

tis est, quia hoc secretum est res valde sacra, & ideo non licet illo uti, ad actiones alias externas, nisi ob honestū finē, & proportionatū tali medio. *tom. 4. disp. 33. sect. 7. §. Secunda regula. & seqq.*

14. Revelare peccatū proximi in particulari, & cum infamia eius, etiam in confessione, ex suo genere est peccatum mortale, si fiat sine rationabili causa. Ratio est, quia infamare proximum, etiam apud vnam tantum personā, reuera est graue detrimentum morale, tantoq; maius, quanto illa persona fuerit grauior. Secus si adsit legitima causa; tunc enim tantum datur detractio materialis, & nō formalis. *tom. 4. disp. 34. sect. 1. per totam.*

Status innocentie.

1. Cultus Dei externus per actiones corporis valde contentaneus esset hominibus in statu innocentie; vnde, & probabile est de facto in eis fuisse, & longe probabilius futurum fuisse, si homo nō peccasset. Quia hic cultus est per se Deo debitus, quatenus est Auctor naturæ, quæ animo, & corpore constat: sed hæc ratio eodē modo obligaret in statu innocentie, in quo homo cōstaret corpore, & anima; ergo vtriusq; actibus deberet colere Deū Auctorem suum. *tom. 3. disp. 3. sect. 1. §. Dicendum est, ergo.*

2. In statu innocentie futurus erat cultus Dei externus, quo pu-

blicè homines Deū colerent, aliquo solēni ritu exhibitus, & nomine totius Ecclesiæ, vel Reipublicæ; quia homo natura sua est animal politicū, & ideo naturale est hominibus in vnū populū, vel Rempubicā congregari; ergo homines sic congregati in vnū corpus politicum, deberent etiam in vnum religionis nomē congregari, quamuis conclusio sit certior de ritu priuato. *tom. 3. disp. 3. sect. 1. §. Circa hanc verò.*

3. Status innocentie, si durasset, haberet vera sacrificia, vt probabile iudicat noster Doctor; quia ex naturali ratione procedit, quod homo quibusdā rebus sensibilibus vtatur, vt per earū oblationē, subiectionem ad Deum significet, & dominiū recognoscat. *to 3. disp. 3. sec. 2. §. Duplex intelligi potest.* Itē institutio sacramentorū nō erat cōtra debitū ordinē, & perfectionē illius status; quinimo potuerat in eo habere sufficientē causā, & congruentiā. Quia dupliciter possunt cōsiderari sacramēta. Vno modo, vt signa. Alio modo, vt causa gratiæ, & vtroq; modo possunt habere cōuenientē rationem in illo statu, vt late probat noster Doctor. *Ibidem sect. 3. §. Dicendum est primo. & sequentibus.*

4. Homines in statu innocentie, per species, & signa sensibilia cognoscerent res fidei, quia in vñu fidei, à phantasmatis dependerent. Item non est dubiū, quin tūc essent futura sig-

Ha vocalia; credibile etiam est, futuris tunc fuisse scripturas, saltem, ut possent homines cum absentibus loqui. Itē verissimile est futuras fuisse imagines, non solum propter exercendam artem illam nobilem, sed etiam, ut res absentes quodammodo praesentes fierent, & in honorem, & venerationem aliquarum personarum, & in signum amoris. *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Dicendum est primo.*

5 Homines in statu innocentiae contemplationi perpetuo ferē vacarent, propter frequens studium, usum, ac sermonem de diuinis mysterijs, nec memoria exciderent, nec extrinsecis adiumentis indigerent, quibus ad rerum fidei intelligentiam, & considerationē excitarentur. *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. At vero.*

6 Si Christus durante statu innocentiae absque peccato, non esset venturus, probabilis est, quod sacramenta non forent, (licet incertum sit, quia non reuelatum est aliquod decretum diuinæ voluntatis) quod colligi potest ex omnibus sacramentis, quæ de facto instituta sunt; omnia enim ad significandum Christum, & gratiam ab illo manantem referuntur, & omnia sunt aliquo modo medicina, vel subsidia aduersus peccatum, vel effectus ab illo manantes; ergo si ex his, quæ de facto operatus est Deus, creditur non existente peccato, non

fuisse futurū principale mysteriū, quod est causa omnium sacramentorum, & remediū omnis peccati, consequenti ratione credendum est, non fuisse tunc futura sacramenta: si autē Christus esset venturus in statu innocentiae, item ut probabilis est, nulum tunc fuisse instituendum sacramentum, antequam in carne veniret, quia neque esset instituenda sacramenta eodem tempore, ut causæ gratiae, neque ut signa tantum, ut probat noster Doctor ut solet. *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Dices si quid, & seqq.*

7 Post Christi Incarnationem, durante statu innocentiae, & Adam non peccante, probabilis est, futurū esse sacramentū Eucharistiae, quia hoc sacramentum est per se magis expectabile, & independentens à peccato, seclusa significatione passionis, quæ facile excludi posset, manente reali praesentia Christi, & intima unione quam nos sibi coniungit per hoc sacramentū, quæ est per se primo in illo intēta. Certū tamē est quod non esset tūc hoc sacramentū, vel sacrificiū in signum, seu memoriale passionis Christi, quia tūc Christus non esset passibilis. *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Vltimo tamen, & disp. 41. sect. 5. §. Posse: hoc loco.*

8 In statu innocentiae, non erat necessarium sacramentum baptismi, quia homines sine peccato in iustitia nascerentur. Item non futurum erat sacramen-

tum Confirmationis; quia præsertim ordinatur ad profitendā fidem, superando difficultates, & pericula, seu persecutiones tyrannorum, quæ in eo statu locum non haberent. Item non futurum erat sacramentum penitentiae, nec extremae unctionis, ut pater. Tamen futurum erat sacramentū matrimonij: nā cū in eo statu futurus esset contractus matrimonij, & aptus esset ad significandum mysteriū Christi videtur facillimè potuisse eleuari ad rationem sacramenti, & id eo facile credi posset, ita faciendū fuisse, & ad perfectionē sine imperfectione pertinuisse: licet videatur ex parte non futurum, quatenus in eo statu esset matrimonium sine libidine, & concupiscentia inordinata, & sine difficultate, quæ nunc est in sustinendis oneribus matrimonij, propter quas duas causas nunc est institutum matrimonium. Item probabile est futurum esse sacramentum Ordinis propter habitudinem quam habet ad sacramentum Eucharistiæ, licet hoc sit incertum. Fingere autem alia sacramenta, quæ tunc institui posset, est præter scientiā, quia in infinitum excogitari possunt, *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Vltimo tamen.*

9 Si homines in statu innocentiae peccassent, verissimilius est remedium amoris, & contritionis futurum fuisse sufficiens, absque alio sacramento.

Quia quantum credi potest, pauci essent homines, qui in illo felici statu peccarent, atque illi facile possent, ad penitentiam, & contritionem moueri, ipso saltem experimento propriae miseriae, & felicissimi status per peccatum amissi, sicut Adam cognouisse legimus, ut dicitur. *Sap. 10. tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Solum illud.*

10 Non fuit de facto in illo statu vllum sacramentum institutum, aut traditum Adamo, quatenus ille status breui tempore ante lapsum durauit; quia nullibi fit mentio talium sacramentorum, *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Secundo dicendum.* An vero futurum fuisset si status durasset? incertum est; quia sacramentorum institutio, pendet ex voluntate diuina: non est autem nobis nunc reuelatum aliquod decretum voluntatis, ex quo necessario sequatur futura fuisse, *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Tertio dicendum est.*

11 Hominibus peccantibus in statu innocentiae concedendum erat tempus, & locus penitentiae, quia non aliter peccarent, quam Adam, & Eva, quibus hoc remedium negatum non est, quia humana natura non est ita inflexibilis, si ut Angelica, *tomo 3. disp. 3. sect. 3. §. Solum illud.*

Statutum.

1. Qui

1 Qui extra territoriū proprii Episcopi, transgreditur statutum eius, non incurrit censuram illius, v. g. si Episcopus Conimbricensis excommunicat ipso facto omnes raptores, & aliquis eius subditus committit illud delictum extra diocesim, nō ligatur, iuxta cap. 2. § Statuto Episcopi de constitut. in 6. & conveniūt omnes Doctores. Idem de illo qui committit delictum intra territorium sui Episcopi, sed in loco exempto illius, quia ille locus, licet materialiter sit intra terminos Episcopatus, tamē formaliter est extra iurisdictionem talis prelati, ut videtur colligi ex cap. Cum Episcopus de offic. ordin. in 6. & ex cap. 1. de privileg. in 6. Ibi dumodo sit in loco exempto commissum, & ex Clement. vii. de privileg. tomo 5. disp. 5. §. 4. §. Primum dubium, & §. Qui circa.

circumstantiam aperiendā, quia ad minimum notabiliter aggruat. Dico autem moraliter: quia si penitenti certō constet, nec rapuisse, nec decepisse, nec coegisse vllō modo virginem, sed ipsam liberē concessisse, in rigore posset alijs opinionibus probabilibus se conformando, circumstantiam illam subtere, quamvis multo securius est clare loqui, tomo 4. disp. 22. sect. 4. §. Quibus omnibus spectatis.

Vide Aleo.
sel in sum.
c. 20. n. 71

Suffragium.

1 Suffragium definitur sic. Est auxilium quoddam, quod vnus fidelis prebet alteri ad obtinendam à Deo remissionem pænæ temporalis, vel aliquid huiusmodi, tomo 4. disputatione 48. §. Postquam visum est ante primam sectionem.

2 Inter fideles esse communionē bonorum operū, est dogma fidei, & constat ex symbolo in articulo de communione sanctorum. Item fideles possunt se ad inuicē iuuare ad satisfaciendum pro pænā temporalis: ut probatur ex communiconsensu omnium scholasticorum, & ex multis locis sacre paginæ; pænnam pro alio soluentes, propter vnionem charitatis, tomo 4. disp. 48. sect. 1. §. Quod inter fideles, & §. Nihilominus, & seqq. & disp. 51. sect. 2. §. Alter igitur, & disp. 46. sect. 2. §. Dicendum igitur.

Iacob. de Grassis lib. 4. decis. c. 8. n. 37. vero non incurrit, nisi post tempus elapsum non impleta obligatione; quia censura non contrahitur, donec ommissio præcepti exterius consummata sit, tomo 5. disputat. 20. sect. 2. §. Recolendum est.

Stuprum.

1 Qui virginem deflorauit, moraliter obligatur ad hanc

3 Opus pænnale, quatenus
Ddd 4 medi.

De Suffragijs.

medicinale est, solum prodest illi à quo exercetur: quia huiusmodi effectus fit per talia opera, physico, & connaturali modo, & non habent vim ad illum causandum, nisi in proprio subiecto; quia operantur tamquam emanantes in illo. At vero per modum impetrationis, aut meriti de congruo, possunt hæc opera ab vno facta alijs prodesse, quia illa est quædam causalitas moralis, quæ ad alios potest ordinari. Item quatenus satisfactorium potest alijs prodesse, & communicari: quia hic effectus est per se separabilis à primo, & è contrario: quia Deus non tantum petit satisfactionem propter curationem vitiorum, sed etiam propter vindictam delicti commissi, vt patet in animabus purgatorij in quibus nec virtutes cresunt, nec vitia timentur, & nihilominus puniuntur, propter æquitatem iustitiæ. *tomo 4. disp. 48. sect. 2. §. Ad quintum.*

4 Qui pro alio satisfacit, se ipsum prius fructu illius satisfactionis, quantum ad remissionem peccatorum; quia hæc satisfactio fit per propriam solutionem, & re compensationem æquivalentem; vnum autem satisfactorium opus quod in ratione peccatorum est finitum valoris, solum potest secundum æqualitatem valere ad remissionem tanti reatus; ergo si hunc effectum habet in alio, pro quo offertur, non potest habere alium in ipso mer operante; nam hoc

excedit valorem operis, *tomo 4. disp. 48. sect. 2. §. Vltimo ex dictis.*

5 Opus satisfactorium per se loquendo, ac cæteris paribus æquale ad remissionem peccatorum pro alio, ac pro se oblatum, quia dignitas, seu valor talis operis, non sumitur ex relatione ad se, vel ad alterum, sed ex conditione ipsius operis, & dignitate gratiæ à qua procedit, *tomo 4. disp. 48. sect. 3. §. Statim vero.*

6 In satisfactione pro alio duo considerantur. scilicet & opus pro alio oblatum, v. g. ieiunium, & voluntas illa, & bona est, & meritoria est, & consequenter potest esse satisfactoria per nouum gradum satisfactionis distinctum à tota satisfactione, quæ est in ieiunio pro alio oblato. Itē in satisfactione pro se ipso possunt considerari hæc duo, quia quando aliquis exercet opus satisfactorium pro se ipso, potest habere etiam formalem voluntatem satisfaciendi pro se ex vera charitate erga Deum, vel se ipsum, quæ voluntas aliquem gradum satisfactionis addit ieiunio, vel alteri operi simili. *tomo 4. disputatione 48. sectione 3. §. In hac vera oblatione, & seq.*

7 Satisfactio, seu suffragium vnius pro alio est absolute de condigno, pro peccato temporali, & inoffensibiliter, ac de iustitia, vt est verissimilius: quia non constat in hoc negotio, seu effectu magis, quàm in alijs institutionibus ita esse factam, vt promissio

separat;

D. Tho. dist.
45. q. 2. ar.
1. q. 4. &
dist. 20. q.
1. ar. 2. q.
3.

Sol. dist.
19. q. 2. ar.
4. & alij.

separetur à concessione, seu quod data sit facultas condignè merendi, & operandi apud Deū, & non sit premium, seu effectus proportionatus: nam in omnibus alijs rebus, non ita factū est: ergo nec in presenti est asserendum, *tomo 4. disp. 48. sect. 3. Per totam. Præsertim §. In presenti ergo, & §. Nihilominus tamen.*

8 Quamvis vnus pro altero offerat satisfactionē, suo solo arbitrio, altero neq; petente, neq; sciente; nihilominus inffalibiliter acceptatur, & habet effectū circa alium; tū quia iam satisfecit secundum pænam taxatam à lege; tum etiam quia implicita saltem, & generali voluntate acceptat vnusquisque huiusmodi donationem, & vult liberari à pænna. Item non est necesse, vt ille pro quo satisfacit, sit ad id impotens, quia hæc communis ratio non fundatur in impotentia alterius, sed in vniōe charitatis. *tomo 4. disp. 48. sect. 3. §. Ad dunt vero. & seq.*

9 Suffragia viuorum pro mortuis, sunt simpliciter de iure, & inffalibiliter acceptamenta, secundum totū suū valorem, pro quocumq; offerantur; quia intercedente promissione sub conditione operis, nihil hic debet. *de orat. & hor. can. cap. 20. n. 82.* repugnat in hoc negotio, interuenire hæc promissionē, vt per se constat: ergo, &c. Vnde inferatur 1. suffragia hæc pro defunctis inffalibiliter prodisse cuilibet

exilenti in purgatorio, quia effectus iustitiæ apud Deū inffalibilis est, quæ inffalibilitas est æqualis omnibus animabus purgatorij. Secundo inffertur suffragia oblata pro defunctis integre illis prodesse, secundū totum valorem, quæ habet prout ab offerente procedunt, v. g. si satisfactio quam ego exerceo pro me facta valeret ex iustitia ad remissionē quatuor graduum purgatorij, totidem remittuntur illi animæ pro qua offeruntur; quia nō minuitur valor satisfactionis, eo quod pro alio fiat: at vero suffragium oblātū pro pluribus animabus purgatorij, non æqualem effectum habebit in singulis, ac si pro vna tantum fieret; quia cū sit finiti valoris diuiditur in illas. *10. 4. disp. 48. sec. 6 §. Nihilominus dicendū & seqq.* Itæ æqualis satisfactio nō minus operatur in vna anima purgatorij, quā in alia, etiā si illæ inter se in sanctitate, aut meritis, inæquales sint, quia valor satisfactio nis pro alio non sumitur ex dignitate personæ pro qua offertur, sed ex dignitate personæ operantis, & conditione operis. *Ibidem §. Secundo infero.*

10 Omnes animæ purgatorij in genere sunt capaces omnium suffragiorum; quia sunt in gratia, & habent culpas remissas, & aliquid debitum pænæ, quod pro eis solui possit. At vero cathecumeni, seu omnes illi, qui sine re suscepto, baptismo saluati

De suffragijs.

saluati sunt, & in purgatorio existunt, licet sint capaces suffragiorum priuatorum, nam ad hæc sufficit vnio charitatis, non sunt tamen capaces singularis sacrificij effectus ex opere operato, & suffragiorum communium Ecclesiæ, quia defuncto non videtur esse intentio Ecclesiæ, quod optime confirmat, *can. 35. Conc. Barchar. l. ibi. placuit, vt Chatecumenis sine redemptione baptisimi defunctis, neque oblationis sanctæ commemoratio, neque psalendi impèdatur officium.* Tamen de potentate nihili videt Doctor noster quod repugnet, magis, quam in priuatis suffragijs, *tomo 4. dispensatione. 48. sectione 6. §. Tertio ex dictis.*

11 Oratio, vel suffragium, quæ fit nomine totius Ecclesiæ, adeo est efficax, vt immediate impetret à Deo remissionem pænæ temporalis, idque infallibiliter, & ex certa promissione propter singularem amorem, & sanctitatem totius Ecclesiæ. Oratio vero priuata, non ita se habet, nam etiam iusti nunquam impetrant alteri immediate liberalem pænæ remissionem, quod multo certius est de persona existente in peccato mortali. Item oratio Ecclesiæ facta per malos ministros, semper in conspectu Dei consideratur, vt facta petito ab amico, & idem sepe habet illum valorem, vel efficaciam, quam oratio habere potest ad impetrandum ex digni-

tate personæ orantis. Oratio autem facta à peccatore in persona propria, omnino amittit efficaciam ex parte personæ petentis, quamuis aliquando xaudiri possit ex benignitate, & liberalitate diuina, *tomo 4. disp. 48. sect. 8. §. Propter quod.*

12 Opus externum præcise sumptum oblatum pro alio, idest, quod fit, vt instrumentum alterius, v. g. quando homo ante mortem præcipit fieri elemosynas pro anima sua post mortem suam, quas postea hæredes, vel curatores animæ tribuunt, prodest illi ad satisfactionem pænæ, quando voluit, & præcipit tale opus fieri: postea vero quando post mortem fit, ex vi solius externi effectus nihil satisfactionis addit per se loquendo, & ex opere operantis, respectu mandatis. Ratio est: quia quando ille defunctus præcipit ex elemosynis suis elemosynam dare, meruit, & satisfecit per illam voluntatem, & per ipsum actum præcipiendi; qui & studiosus, difficilis, ac pænnalis est, postea tamen nulla pænna, aut bonitas adiungitur, aut representatur, aut voluntarie apprehenditur, quod est valde probabilissimum, quamuis contraria opinio sit probabilis. Tamen talia opera possunt prodesse defuncto per accidens, seu remote, quatenus is, qui elemosynam recipit, excitatur ad orandum, seu satisfaciendum pro defuncto; item possunt

possunt, ut est verissimile, talia opera, ut est ex præcepto alterius conferre aliquid ad impetrationem, quia non tantum bona opera, sed etiam effectus bonorum operum possunt mouere Deum ad audiendas facilius orationes, & aliquod beneficiū ex misericordia præstandū. Vnde Doctores inferunt ob has causas nocumentum factum defuncto ab his, qui eorum pia legata, vel elemosynas implere omittunt, aut detinent. Vnde utilius est hæc opera fieri in vita, quàm præcipere fieri post mortem: quia quamuis etiā bona sint, cum sit pænitentia, religionis, aut misericordiae opus, tamen, est de se melius, non solum quia securius, & quia sitius prodest, sed etiam, quia magis meritorium, magisque satisfactorium est, *tomo 4. disp. 48. sect. 8. §. Est autem hic, & seqq.*

13. Opus, siue suffragium satisfactorium vnius, non potest alteri applicari per voluntatem alienam, v. g. superioris, renuente operante, applicare illi, quē vult superior, ut dixit noster Doctor de sacrificio missæ. *tomo 3. disput. 29. sect. 9. §. Sed circa hoc.* Item si iustus faciat opus satisfactorium cuius ipse non indiget, quia nullius pænæ est reus, nec alteri applicat, reponitur in thesauro Ecclesiæ, ut verior sententia tenet. *tomo 4. disp. 48. sect. 8. §. Queritur vero.*

14. Concessio, seu virtus ad

impetrandum culpæ remissionem, non est indulgentia; nam indulgentia, ut constat ex ipsa voce, & vsu Ecclesiæ, est remissio quædam; illa autem concessio est impetratio, seu adiutorium quoddam longe diuersæ rationis, nec est actus clauium ligandi, aut soluendi, quia non est proprie actus iurisdictionis, nec vinculi, aut solutionis, *tomo 4. disputatione 50. sectione 1. §. Tria ergo.*

15. Quilibet potest satisfacere pro peccatis alienis iam commissis, tam pro viuente, quam pro defuncto, quod est secundum ordinariam legem, & iuxta proprium debitum quod ex peccato resultat, non autem potest satisfacere pro peccatis non commissis, sed committendis, quia hoc est exorbitans ab ordinaria lege, & ideo nulla humana potestas ad hoc erat sufficiens per se, sed necessaria fuit potestas à Christo concessa Vicario suo immediate, & per illū alijs. *tomo 4. disp. 55. sect. 5. §. Ut autē propria.*

16. Quando aliqua religio, vel prælatus eius aliquem admittit ad consortium, seu participationem operum talis religionis, non admittit illos ad participationem alicuius thesauri cum illo communicadi, nec applicat illis aliquas satisfactiones ad remissionem peccatorum, quæ commisserant, & consequenter in ea communicatione, nec con-

De Suffragijs.

concessionem, nec rationem indulgentiæ interuenit, cum sit ad hoc necessarium specialis potestas concessa à Christo, quæ non est data his particularibus religionibus; sed admittit illos ad applicationem suorum meritorum, & operum præcipue per modum impetrationis; quia propter pia opera totius religionis, Deus specialiter benefacit membris eius, & ideo omnibus alijs, qui specialiter sunt coniuncti; item possunt aliquos admittere ad participationem suffragij satisfactorij, si velint satisfactiones suas eis applicare, ad quod non sufficit voluntas, seu intentio prælati, sed necessaria est, quod subditus, sua voluntate illud offerat, vel expresse, & directe, vel intentionem suam ad superioris intentionem referendo; quia voluntas superioris non iussit ad dirigendum moraliter alienum opus, quia non est directe, & immediate sub dominio illius, *tomo 4. disp. 55. sect. 5. §. Ex his ergo satis constat.*

17 Queritur quis fructus proveniat fidelibus (quos religiosi vocant fratres) ex eo quod à prælatis religionum admittuntur ad consortium, & participationem bonorum operum religionis? respond. 1. quod hæc unio, seu admissio prodest illis ad indirectam impetrationem per modum cuiusdam meriti de congruo, qui non pendet ex pe-

culiari intentione singulorum operantium, sed eo ipso, quod aliqua persona est coniuncta alicui religioni, & socius illius, merita eius religionis valent apud Deum, ut aliqua bona illis faciat, etiam si talia merita ad talem finem non referantur. 2. prodest ad directam impetrationem, nam licet ad hunc fructum necessaria sit intentio orantis, tamen cæteris paribus efficacior est iusti oratio facta pro persona sibi coniuncta, quàm pro stranæ. 3. iuvat ad satisfactorium suffragium, & prodest ad lucrandas indulgentias religionibus concessas; sed ad hoc necessaria est specialis facultas eiusdem Sedis Apostoli & extendentes tales indulgentias ad huiusmodi personas, quibus concessa est mendicantibus, ut constat ex compendii proprii Igitur *4. disp. 55. sect. 5. §. Sed dices aliquis & seq.*

18 Suffragia possunt offerri pro viuis, quoad satisfactoriæ pænæ temporalis, quod est certissimum, *tomo 4. disp. 48 sect. 3. thagin. 3. §. Quamvis.* Item suffragia vigentium profunt aliquibus defunctis ad remissionem pænæ temporaliæ. Quod est de fide diffusum in multis Concilijs, præsertim in Florent. & Trid. *sess. 25. decret. 1. & constat ex perpetua traditione & Ecclesiæ consuetudine. tomo 4. disp. 48 sect. 4. §. Primum ergo, & seqq.*

19 Suffragia non possunt offerri

*Co. c. Car
thagin. 3.
c. 29 Car
thag. 4. c.
29.*

Innocent.
cap. Cum
Martha.

offerri pro beatis, cōsentiunt omnes, quamuis ex nostris operibus aliqua accidentalīs gloria obiectiue illis possit accrescere, quod est etiam certissimū, *tomo 4. disp. 48. sect. 4. §. Ex hac ergo.* Item damnatis nihil proffunt, quod est de fide. *Ibidem §. Secunda veritas.* Item nec pueris limbi, recedentibus in peccato originali; quia perpetuo patiuntur pœnam damni. *Ibidem §. Dicit vero.* Tamē possūt prodesse animabus purgatorij, etiā ad remissionem totius pœnæ. *Ibidem §. Tertia veritas.*

20 Suffragia iustorū poterant prodesse. Patribus in sinu Abraham, afficiendo illis aliquod gaudiū, vel consolationē, quatenus non dum beati erant, & communē totius naturæ pœnā adhuc sentiebant, quod est probabile, quāuis incertū; at vero certius est, quod sicut iusti tunc merebantur Christi incarnationē, vel eius accelerationē, ita etiā cōsequēter proderant illis. Patribus ut eorum auxiliū fieretur. *tomo 4. disp. 48. sect. 4. §. Dicit vero.*

21 Suffragia illi soli profūt de condigno, cui ex intentione offerentis applicantur, & non alijs; quod est simile pecuniæ, *D. Tho. 2. 2. q. 2. ar. 4. q. 1.* quæ offertur ad liberandum in clusum in carcere, quæ pro vno oblata, illi prodest, & non alijs, quod ab omnibus quasi recipitur. *10. 4. disp. 48. sec. 8. §. Primo igitur modo.* Ite suffragiū illi potissimū directē impetrat, cui offerens

aliquid impetrare intēdit, quod est certum apud omnes, iustisq; cōstat ex vsu Ecclesiæ, nō enim sine causa pro aliquibus in speciali orat. *Ibidem §. Secundo de impetratione.*

21 Indirecta impetratio, quæ communiter explicatur à Theologis per gaudiū, quod in alijs bonis resultat ex bono opere cuiuslibet iusti; ad illam non requiritur intentio operantis, nec minuitur in singulis, propterea quod multi sint. Item alia est indirecta impetratio. scilicet quando propter bona opera iustorum Deus benefacit eorū socijs, vel amicis, etiā nihil ipsis petentibus, vel cogitantibus, quæ non pendet ex intentione operantis, sed est quid cōcomitās vitæ iustæ, & sanctæ apud Deū: quia vero hoc non fit sine aliquo merito de cōgruo, existimat noster Doctor seruare aliquā proportionem cū effectu obtinendo, & cū personis, quibus impetrādus est, quia nullū est aliquale meritū quod nō seruet aliquā proportionem cū premio, quaecumq; illud sit. *tomo 4. disp. 48. sect. 5. §. Tertius fructus.*

22 Suffragia viuētiū nō possūt valere defunctis de cōdigno ad aliquā consolationē, vel bonū motū recipiēdū, quia inter viatores nō potest vnus mereri altero de cōdigno auxiliū gratiæ, seu in ternū motū, aut spirituale cōsolationē; ergo multo minus animabus purgatorij, cū habeamus

minus

De Suffragiis.

minus cōmunicatōē illius so-
lum autē eff certū posse, id solū
per modū impetrationis, aut me-
riti de cōgruo obtineri. *tomo 4.*

Scholastici disp. 48. sect. 5 §. Agimus precipue.

in 4. dist. 23 Suffragiū pro alio offe-
19 20. & rens debet intendere per opus
45. *Ant. 3.* suum suffragium ferre alteri:
p. tit. ult. c. quod omnes Theologi admittūt
2. *Viger in tomo 4. disp. 48. sect. 8. §. Tertia*
sum. c. 16. conditio. Item debet facere opus
§. 4. *vers.* proportionatum ad satisfaciendū
33. ex conditione ipsius ope-
ris, vt est à tali operante, quod
est etiam certum apud omnes.

Ibidem §. Est ergo. Item requiritur, quod offerens sit in gratia.
Est cōmunis opinio, quia opus in peccato mortali factum, non est alicuius valoris, aut momēti. *Ibidem §. Ex parte.* At vero suffragium oblatum à prauo ministro nomine Ecclesiæ, non habet effectum in ratione satisfactoriæ, quia opus est satisfactorium, quatenus pœnna est, atq; adeo quatenus personale, & proprium talis personæ, quæ per illud patitur: opus autem quod fit à ministris Ecclesiæ relictum ad ipsam Ecclesiā, non habet rationem pœnnalis operis: ergo vt sic non est satisfactorium, quatenus est opus talis ministri operantis; nam solum est pœnna, quatenus est ad personā eius, ergo si talis persona Dei inimica sit, nō potest illud opus esse satisfactorium, quatenus est ex opere operantis. *Ibidem §. At vero.*

24 Suffragiū oblatum pro
existenti in peccato, receden-
te ficiōne, non habet effectum,
quia nullo testimonio, vel ratio-
ne probari potest, Deum accep-
tare talem satisfactoriōem pro ta-
li persona in tali euentu. *tomo 4.*
disputatione 48. sectione 7. §. Quari
vero.

25 Suffragium nō accep-
tatur, pro non habente reatum
pœnæ, quia ei qui nihil debet,
nihil remitti potest, & ideo non
potest offerri pro beatis, nec ac-
ceptatur pro illo, si forte po-
stea peccet, quia nemo potest
prius esse dignus remissione,
quam sit dignus pœna, nec
prius soluere debitu, quam il-
lud contrahat. *tomo 4. disp. 48. sect*
7. §. Tertia conditio.

26 Suffragium non accep-
tatur pro illo, qui non dum ha-
bet remissam culpam; quia fieri
non potest, vt remittatur pœna
antequā culpa; quia quādiu cul-
pa manet, intrinsece manet ho-
mo dignus pœna; itē requiritur,
vt ille pro quo offertur suffragiū
sit in gratiæ statu, quia qui est in
peccato mortali, est omnino in-
dignus omni remissione, tam
culpæ, quā pœnæ, & ideo non
solum est impotens ad propriā
satisfactoriōem exhibendam, sed
indignus etiam, vt aliena ei appli-
cetur, vel pro eo acceptetur

tomo 4. disp. 48. sect. 7. §.

In hac & sequenti,

& §. Secūda
conditio.

§. I.

*Suspensio quoad nomen
definitionem, & diui-
sionem.*

Cap. Qua-
renti.

I. **H**oc nomen *Suspensio* relictis alijs significationibus, stricte sumptum significat pœnam spirituales propriam clericorum, ac censuram de qua hic est sermo, quæ censura ut supponimus, datur iuxta cap. *Quarenti de verb. signif.* ab illis distincta, tomo 5. disp. 25. §. De hac secunda ante primam sectionem.

2 *Suspensio*, est censura quadam Ecclesiastica, qua minister Ecclesiæ impediatur, ne functiones Ecclesiasticas exerceat, aliquando Ecclesiastica potestate utatur. Datur *suspensio* quæ non est censura, quæ est illa quæ imponitur solum, ut delictum puniatur, & non ut à contumacia recedatur, ut constat, ex cap. *Tam litteris de testib. & cap. Cum in cunctis §. vii. de elect. in 6. & Clement. 1. §. penult. de heret. & Clement. 2. de penis. tomo 5. disp. 25. sect. 1. §. In definitione.*

3 *Suspensio*, quæ non est censura, imponitur ad certum tempus, constat ex cap. 1. de sent. excom. in 6. & cap. 2. de temp. ord. in 6. At vero quæ est censura non potest habere terminum præfixum; cum præcipue feratur ad reprimendam contumaciam, &

ut homo à culpa recedat, & ideo non potest habere alium terminum, nisi donec recedat ab illa. Item *suspensio*, quæ est tantum pœna non requirit præiudicationem, quia fertur propter culpam præteritam: at vero *suspensio*, quæ est censura semper requirit præiudicium monitionem saltem illam, quæ includitur in illa conditione si hoc feceris, vel nisi satisfeceris. Item quando est pura pœna, & ad certum tempus, illo elapso per se cessat sine alia absolutione, quia causa non operatur ultra præfixum terminum sibi: secus si sit proprie censura, ut constat clare ex Gloss. in cap. *Quorundam de solut. in 6. tomo 5. disputat. 25. sect. 1. §. Differre que præcipue.*

4 *Suspensio* ab excommunicatione minori differt, quia excommunicatio minor priuat solum susceptione passiva sacramentorum; *suspensio* vero non consistit in priuatione passiva, sed activa, & non limitatur ad sacramenta, sed ad alias functiones se extendit. Item *suspensio* secundum communem usum, & sensum Ecclesiæ grauior pœna videtur *suspensio*, quam excommunicatio minor, unde, & pro grauioribus criminibus imponi solet, & per sententiam ab homine frequenter imponitur. tomo 4. disp. 25. §. sect. 1. §. Additur in definitione.

5 *Suspensio* differt ab interdicto, nam interdictum ex se magis

*Differetia
inter suspē-
sionem, &
excom. mō-
norem.*

Innocenti
inc. 1. de
ex. eff. præ
al. n. 3.

De Suspens. quoad diuisionem. §. 2.

*Differētia
inter suspē
sionē, & in
terdictū.*

magis priuat vsu passiuo, quam actiuo. Il. vsu sacramentorum, Ecclesiastica sepultura, & officijs diuinis. Suspendio vero minime, quia suspendus, & sacramenta recipere, & diuinis officijs interesse, & sepultura ecclesiastica frui potest. Item suspensio est censura propria clericorum, ferturque in eos formaliter, vt clerici sunt, aut beneficium habent. Interdictū vero, vel excommunicatio communia sunt, & clericis, & laicis, vnde formaliter feruntur in fidelem, quatenus baptizatus est. Itē differt suspensio ab excommunicatione maiori, tamquam includens, & inclusum, nam excommunicatio maior operatur quidquid suspensio, & multo plura: sed illimet effectus priuationis Ecclesiasticarum functionum sub diuersa ratione sunt per excommunicationē maiorem, quam per suspensionem: nam excommunicatio priuat omni communicatione, & ita priuat illis actibus, vt rationem communicationis participant; suspensio vero non respicit rationem communicationis, sed priuat formaliter illis functionibus, quatenus sunt vsus al cuius Ecclesiasticæ potestatis ratione officij, aut beneficij coniunctis, quæ est quasi formalis ratio obiectiua huius censuræ, in qua fundantur aliæ differentię quasi materiales, vt v.g. quod excommunicatio priuat suffra-

gijs Ecclesiæ, suspensio vero minime, &c. *tom. 5. disp. 25. sect. 1. §. Tandem, & §. Atque ad eundem.*

§. II.

Suspensio quoad diuisionem.

I. **S**uspensio alia est proprie censura, alia pura pænna, illa dicitur vindicatiua, illa medicinalis. Vindicatiua alia temporalis, alia aliquomodo perpetua; temporalis est illa, quæ ad certum, ac limitatum tempus fertur; vt in lege dicitur, *sit per annum, vel per duos menses suspensus*; perpetua vero aliquomodo dicitur, quæ pro delicto commisso sine vlla temporis limitatione fertur, vel indefinite suspendendo, nullo modo adiuncto signo expresse significante perpetuitatem, vel addendo illud in decretis *Pij 2. & Sixti 5. contra male promotos*. Item alia est à iure, alia ab homine, quæ diuisio est communis omni censuræ. Item alia est ab officio tantum, alia à beneficio tantum, alia, & ab officio, & beneficio simul: sumitur ex iure, nam aliquando suspenditur quis ab officio sacerdotali, *cap. Sane 2. de offic. deleg. & cap. 2. eod. tit. in 6. & alibi; de suspensione à beneficio fit mentio, in cap. Nihil de elect. & in Clement. 2. de vita, & honest. cleric. & incap. Cum*

in cunctis §. vltim. de elect. De tertio membro habemus exemplum in Clement. 1. de decim. & in c. tuum de privileg. tomo 5. disp. 25. sect. 2. §. loquendo ergo, & seqq. Denique alia suspensio est integra, & totalis, alia vero partialis. Integra est illa quæ est ab officio, & beneficio; & quælibet alia dicitur partialis. Integra dicitur maior, partialis vero dicitur minor, licet non quælibet, quia inter partiales quædam sunt, quæ licet respectu totalium sint minores, tamen simpliciter sunt graues, & magnæ, vt per se notum est. Ibidem §. Ad quod explicandum est.

2. Quando in iure imponitur suspensio absolute, & non explicatur, an sit ab officio, vel beneficio, vt est exemplum in cap. Sane 2. de offic. deleg. & cap. cum bona de etat. & qualitat. tunc intelligitur maior suspensio, & suspendit ab omnibus. Si ab officio, & beneficio. tomo 5. disp. 25. sect. 2. §. Solum potest, & seqq. Per beneficium intelligitur ius perpetuum ad percipiendos Ecclesiasticos fructus, seu prouentus ob aliquem spirituales titulū. Per officium vero intelligitur omnis potestas spiritualis, ad aliquem spirituales actum exercendum, siue sit ordinis, siue iurisdictionis, siue etiā sit Ecclesiastica administratio. tomo 5. disp. 25. sectione 2. §.

Denique intelligitur.

§. III.

Suspensio quoad effectum suspensionis, tam ab officio, quam beneficio.

1. **S**uspensio ab officio non priuat hominem ab ipso officio, à quo illud suspendit, nec tollit ipsam potestatem quasi radicalem, sed impedit tantum usum eius, hoc est constans apud omnes. Item suspensio ab officio absolute prolata priuat omni usu ordinis, iurisdictionis, ac muneris Ecclesiastici, quantum persona capax est. Est etiam communis: quia suspensio ab officio ex vi verborum non contrahitur ad aliquam officij Ecclesiastici partem, ergo comprehendit totum. Vnde si suspensus in diuinis minister durate suspensione, manet irregularis, ex cap. 1. de sent. & re iud. in 6. Item suspensio, ab officio simpliciter lata, intelligitur ferri, pro quolibet loco vniuersaliter, sicut enim excommunicatus in vno loco, est excommunicatus vbique, ita suspensus in vno loco, si simpliciter suspensus sit, vbique erit suspensus, & e conuerso suspensio terminata ad locum pro illo tantum ligat, quia effectus non excedit voluntatē legislatoris, & iudicis. Vnde suspensus cum limita-

D. Tho. q. 21. addit ar. 3. Inno c. 1. & alij in c. cum dilectus & consuetud.

De Susp. quoad effec. ab offic. & benef. §. 3.

tionem ad talem locum, potest in alio simile officium exercere, quia talis censura in ordine ad talem locum, non impedimentum ponit. *tom. 5. disp. 26. sect. 1. §.*
Dua regula, & seqq.

2. Suspendio ab officio simpliciter lata absque temporis limitatione semper durat, donec auferatur ab habente potestatem. Ita docet communiter Doctores: secus vero si ad certum tempus feratur: tunc enim finito termino designato, per se desinit suspensio, quia penna non excedit voluntatem imponentis. Item quando suspensio sub conditione aliqua, siue pendeat ex voluntate rei, siue ex voluntate ferentis, cessat impleta conditione: unde suspensio lata per iudicem sub ista conditione, v. g. *Vsque ad beneplacitum meum, vel nostrae voluntatis*, mortuo iudice, cessat suspensio; quia cum persona extinguitur omnis voluntas eius: secus vero si suspensio fuerit lata sub conditione. *scilicet ad beneplacitum sedis*, quia sedes non extinguitur cum persona, sed semper manet eadem. *tom. 5. disp. 26. sect. 1. eodem modo, & seqq.*

3. Suspendus ab officio, peccat graviter, exercens aliquid officij Ecclesiastici: quia est haec prohibitio de re gravi, & ideo transgressio eius est peccatum mortale; tenetur tamen dum suspendus est recitare officium diuinum; quia est onus, quod non tollitur per penam. *tom. 5.*

disp. 26. sect. 2. §. Principio certum est.

4. Actus Ordinis à suspensione facti validi sunt: quia Ecclesia non potest impedire valorem horum actuum: secus dicendum de actibus iurisdictionis: quia suspendus, est illa priuatus: nisi sit occultus propter extraneam, ad eundem: quia tunc non solum valide, sed licite potest eos exercere, quando absolui non potest, & ipse non se ingerit, sed alius ab ipso exigit debitum, vt v. g. si eius Parochus sit, &c. *tom. 5. disp. 26. sect. 2. §. Statim vero.*

5. Suspendus ab officio, exercens actus ordinis ante absolutionem, irregularis fit, constat ex cap. 1. de sentent. & re iud. in 6. & ex cap. 1. de sent. excom. eodem tit. & ex cap. Si quis Episcopus damnatus. 11. q. 3. Si vero actum solius iurisdictionis vsurpet, nullam penam ipso iure incurrit, sed arbitrio iudicis puniri debet; & incurreret hanc irregularitatem, etiam suspendus non nominatim denuntiatus: quia quoad ipsum etiam manet ius integrum, quo hac irregularitas lata est. Tamen excusabitur, si excusetur à culpa, vel vt vitet scandalum, aut infamiam grauem, &c. quia hac irregularitas est penalis, & ideo cessat cessante culpa. *tom. 5. disp. 26. sect. 2. §. Huic vero, & sequentibus.*

6. Suspendio ab officio, per se non priuat communicatione aliorum; sicut excommunicatio priuat, quia nullum est ius, in quo

Innocent. in cap. Cū bona de atat. & qualitat. & cap. 1. de excess. Praelat. Sylu. verb. Suspendio n. 4.

Gloss. vlt. in cap. Presbyt. 28. dist. Syluester verb. Irregular. n. 15.

Innocēti. &
Abbas in
cap. Intel.
leximus. de
iudic. &
cap. Vene-
rabilibus.
de sent. ex
com.

Nau c. 27.
n. 160.
Abbas in
Clement.
Cupientes.
de penis,
& alibi.

Abbas in
cap. Non
est Compos
de temp.
Ordinat.

quo hic effectus suspensioni tri-
buatur. Item participans in de-
lictō, propter quod suspēsus est,
nullam pēnam incurrit; quia
etiam nullibi inuenitur lata. *tom. 5. disp. 26. sect. 2. §. Tandem potest,
& sequenti.*

7. Suspendio ab officio non
priuat quempiam beneficijs, quę
possidebat: quia nullibi hic ef-
fectus tribuitur suspensioni; nec
fructibus eorum, exceptis distri-
butionibus, quę non conferun-
tur, nisi per se assistentibus, seu
ministrantibus, vt tenet com-
munis & certa opinio, & con-
firmatur optime *ex cap. Inter. de
purgatione Canon.* Quia verba tri-
stē accipienda sunt, in his, quę
odium seu pēnam continent,
*tom. 5. disp. 26. sect. 3. §. Circa primū,
& seqq.*

8. Per suspensionem ab of-
ficio, impeditur quis a collatio-
ne noni beneficij, propter *cap.
vlt. de cler. excom. ministr.* Electio ta-
men suspēsi non est ipso iure
irrita, sed irritanda; suspēsus
enim ab officio non est persona
inhabilis, sed prohibita. *tom. 5.
disput. 26. sect. 3. §. Sed querendū.
& sequenti.*

9. Per suspensionem ab of-
ficio simpliciter latam, nullus
actus, neque aliquod spirituale
opus, quod alicuius Ecclesiastici
ministerij officij non sit, prohi-
betur. Est cōmunis, satisq; pro-
batur ex definitione suspētionis
supra data. Vnde nō priuat hęc
suspensio participatione sacra-

mentorū, indulgentijs, ingressu
Ecclesię, &c. Tamen prohibet
suscceptionem sacramenti Ordini-
nis, non quatenus sacramēti re-
ceptio; sed quatenus est via ad
Ecclesiasticam functionem per
agendam, sicut etiam prohibe-
tur cōmunio clericis, nō quate-
nus est receptio sacramenti, sed
quatenus est pars quedā celebra-
tionis Missę. *tom. 5. disp. 26. sect. 3.
§. Circa secundū. & seqq.* Vtrū vero
suspensio ab officio simpliciter
lata priuet aliquo vsu profano?
Resp. negatiue; quia nō intelli-
gitur de officio seculari, aut tem-
porali, sed tantum de Ecclesiasti-
co. *Ibidem. §. Circa tertiam.*

10. Suspendio ab officio
non simpliciter lata, sed ex par-
te; ab ea tantum parte Ecclesia-
stici officij suspēdit; quę per ver-
ba significatur; & ab omni su-
periori functione, quę illam in-
trinsece supponit; non vero ab
inferiori, neque a qualibet alia,
omnino diuersa, seu disparata.
Est communis: quia effectus le-
gis, vel sententię non excedit
voluntatem legislatoris, seu iu-
dicis, quatenus per verba expri-
mitur. *tom. 5. disp. 26. sect. 4. §. Con-
stat ex dictis.*

11. Suspendio ab ordine si-
ne alia limitatione suspendit ab
omni vsu Ordinis; non vero a
iurisdictione, vel quacunq; fun-
ctione Ecclesiastica, quę ab or-
dine per se non pendeat. Ratio
prioris partis est: quia sicut se ha-
bet suspensio ab officio simplici-

De suspens. quoad effectū ab offic. & benef. §. 3.

ter ad totum officiū; ita se habet suspensio ab ordine simpliciter ad totum ordinem. Est ergo hæc suspensio totalis quoad illā determinationem. Ratio vero secundæ partis est; nam sicut suspensio ab officio præscindit à beneficio, ita intra latitudinē officij suspensio ab ordine abstrahit à iurisdictione. *tom. 5. disp. 26.*

sect. 4. §. Ex his sequitur & sequenti.

Vnde suspensus ab Ordine, non est suspensus à iure eligēdi: quia

eligere suo modo ad iurisdictionem spectat. At vero suspensus

ab officio sacerdotali, suspenditur ab Episcopali ordine; quia

hi duo ordines sunt ita per se ordinati, ut vnus ab alio essentialiter pendeat. Item denique suspen-

sus à minori ordine, verbi gratia, à Diaconatu, suspenditur à sacerdotio, quantum ad alta-

ris ministerium, quia Missa nō dicitur sine Euangelio. At vero suspensus ab Ordine superiori, verbi gratia, à sacerdotio, non propterea est suspensus ab inferiori, verbi gratia, Diaconatu; quia licet superior ordo pendeat ab inferiori, non tamen è contrario. *tom. 5. disp. 26. sect. 4. §.*

Atque hinc & seqq.

12. Suspensio ab iurisdictione simpliciter lata suspendit à tota spiritali iurisdictione, quia dictio indifinita æquiualeat vniuersali. Item suspendit ab actu Ordinis requirente iurisdictionem, ut validè, aut licitè fiat: quia tunc deest potestas, aut iu-

stitia ad huiusmodi actus faciēdos. Vnde deficiente potestate erunt nulli, ut est solum in absolutione sacramentali; deficiente vero iustitia, peccabitur, sed erūt validi. *tom. 5. disp. 26. sect. 4. §. Tertio principaliter.*

13. Suspensio lata non simpliciter, sed cum determinatio-

ne certi actus, seu partis iurisdictionis, ut à collatione beneficio-

rum. *cap. Grauis de prebend. cap. Vni-*

co. ne sede vacant. in 6. Clement. 1. §.

Si quis de stat. Monach. cap. Preuide-

de elect. in 6. tantum intelligitur

circa illum actum: nisi forte ha-

beat cum alio actu necessariam

connexionem, ita ut sine illo

fieri non possit. Vnde sic suspen-

sus partiali suspensione Sacer-

dos peccat grauiter, functionem

illam spiritualem exercendo, à

qua est suspensus, non vero a-

liam, quia materia est grauis,

& ideo obligans sub mortali,

tom. 5. disp. 26. sect. 4. §. At vero &

sequenti.

14. Suspensus à iurisdictione nullam irregularitatem, vel aliam specialem pœnam ex iure impositam incurrit per transgressionem talis suspensionis; sed puniri debet arbitrio iudicis. At vero suspensus ab Ordine, siue à toto, siue ab vno, vel alio, siue ab vno actu alicuius Ordinis, incurrit irregularitatem, Ordinem ex officio exercens contra talem suspensionem respectiue. Sumitur ex *cap. Is cui. de sent. excom. & cap. 1. de re iud.*

Syluest.

verb. Sus-

pensio n. 5.

Nau. c. 27

n. 160.

Nau. c. 27

n. 160.

Abbas in

cap. Cum

dilectus. de

consuet.

n. 20.

in 6. & cap. 1. de sent. excom. in 6. to. 5. disp. 26. sec. 4. §. De panna vero. & seq.

15. Suspendio ab beneficio solum priuat iure præcipiendi fructus Ecclesiastici beneficij in futurum, vt constat ex communi Doctorum sententia. Itē suspendio à beneficio, officij vsum non impedit, siue addatur dictio exclusiua tantum, siue taceatur solum officij; quia per suspensionem non aufertur beneficiū, sed tantū fructus beneficij: ergo si beneficiū secū aff. et obligationē alicuius officij, suspensio non tollet illā, cū sit intrinsecā ipsi beneficio. Itē suspensus à beneficio auctoritate superioris, seu Episcopi potest substituere alium loco ipsius, vt patet ex Gloss. verb. beneficij, in cap. Cupientes. de elect. in 6. Ipse tamen superior sine rationabili causa id facere non debet; præsertim quando beneficium habet annexam curam animarū. Argumēt. cap. Inter quatuor. de cler. non resid. tom. 5. disp. 27. sect. 1. §. Nihilominus dicendum. & seqq.

16. Suspensus à beneficio, vsurpans fructus ipsius beneficij, peccat grauiter, & tenetur ad restitutionē absque alia iudicis sententiā; quia vsurpat aliena contra iustitiā, ac propterea obligatur etiam ad restitutionem, quia nemo potest retinere iustē quod suū non est, nisi excusetur per impotentiam, vel aliā grauē causam: quāuis suspensio sit oc-

culta, quia censura hæc sicut excommunicatio secū affert executionē. At vero nullam irregularitatem, ac pannā incurrit ipso iure, nulla enim inuenitur in iure. Ita docuit Gloss. recepta in Clement. 2. verb. Suspendus. de vit. & honest. Cleric. Aliquando imponitur panna huius delicti, priuatio perpetua ipsorum beneficiorum ex cap. 1. §. vlt. & in cap. Cupientes. vers. Ceterum de elect. in 6. Quæ non incurritur ante iudicis sententiam saltem declaratoriam criminis: item non est extendenda ad omnem suspensionem; quia ibi in speciali causa imponitur. tom. 5. disp. 27. sect. 1. §. Sed quæres, an qui.

17. Suspensus ab beneficio, si vnum tantum habeat, ab illo intelligitur suspensus: si vero plures habeat ab omnibus, quæ possidet est suspensus: quia in rebus sermo absolutus, & indefinitus æquiualeat vniuersali: unde nomine beneficij venit, non solum simplex, siue dignitas, vel Rectoria, &c. quia omnia comprehenduntur propriè sub nomine beneficij. Itē comprehenditur nomine beneficij Episcopatus: quamuis suspensio generaliter lata nō comprehendat Episcopos, iuxta cap. Quia periculosum, de sent. excom. in 6. tom. 5. disputat. 27. sect. 1. §. Dico tamen vltcrius, & sequenti. At vero nomine beneficij non veniunt pensiones sine titulo spiritali, vt verius

De suspens. quoad effectū ab offic. benef. §. 3.

iudicat noster Doctor; quia non est beneficium propriè, nec eius, vel ratio cogens ad hanc extentionem. *Ibidem.*

18. Suspendio lata absque speciali loci determinatione, etiam quoad illā circumstantiā, vniuersaliter intelligenda est; id est ab omni beneficio, ubicūque illud sit, vel possideatur; quia locutio illa indifferēs æquiualeat vniuersali. Vnde nō solū Papa, sed etiā particularis Episcopus potest suspendere subditum ab omnibus beneficijs, quæ vbiq; etiā in alijs diæcesibus habet, si qualitas delicti id mereatur; quia sententia nō fertur in beneficium, sed in personā. Vide *cap. Postulasti. de foro comp.* Idē dicendum de suspensione ab officio: nā & Pontifex, & Episcopus possunt subditum suspendere ab officio, vel parte eius, & in vno, & in omni loco, extrā, vel intra diæcesim ob rationem factam. Vtrum vero quando Episcopus simpliciter à beneficio suspendit, an intelligatur suspendere ab his quæ sunt extra diæcesim? Consule consuetudini, quæ est optima legum & verborum interpret: si ergo ita vsu receptum est, inter Ecclesiasticos iudices particulares, ita erit interpretanda. *tom. 5. disp. 27. sect. 1. §. Tertio principaliter. & seqq.*

19. Quando suspensio à beneficio ex parte circumstantiæ temporis, simpliciter fertur, absque vlla determinatione,

semper, & continue durat, ac priuat hominem fructibus beneficij, aut beneficiorum, quæ tempore, quo lata est, obtinebat, donec per superiorem tollatur. Nā verba indefinite pro lata vim vniuersalem habent. *tom. 5. disp. 27. sect. 1. §. Quarto principaliter.*

20. Suspendio ab beneficio lata pro contumacia, cessante illa, debet cessare talis suspensio, quia cessante causa adæquata, cessare debet effectus. At vero quando fertur pro delicto commissio, ad certum tempus, tunc priuat fructibus beneficij toto illo tempore continuo, ex quo lata est, vsque ad terminum præfixum, & finito illo tempore per sese finitur, absque alia ab solutione; quia ipsamet termini designatio, fuit virtualis quædam reuocatio, pro vltiori tempore, sed si feratur simpliciter sine determinatione, tunc est quodammodo perpetua, & durabit, quandiu à iudice, vel à superiore non fuerit ablata. *tom. 5. disp. 27. sect. 1. §. Quarto principaliter.*

21. Suspendio à beneficio priuat futuris fructibus beneficij iam habiti, nam ipsa statim, ac lata est, incipit operari, vt colligitur ex *cap. Cupientes, §. Caterū, de elect. in 6.* Nam sicut excommunicatio secum affert executionem. *cap. Pastoralis, §. Verum de appellat. tom. 5. disp. 27. sect. 1. §. Deinde est circa.*

Abbas in cap. Ex literis de Constit. n. 10.

Cap. Cupientes. Cap. Compromissarius. de elect. in 6. Cap. 2. de Translat. Episcopi. Cap. Vel non est

compos. de

tom. 5. disp. 27. sect. 1. §. Quarto principaliter.

22 Quando suspensio à beneficio simpliciter est lata, idest ab omni beneficio, & vbique, consequenter prohibet noui beneficij impetrationem, seu collationem, nam qui ab aliquo opere, vel vsu simpliciter interdictus est, consequenter prohibitus est, ne possit ei conferri, id quod est principiū talis actus, seu quod ad illū ordinatur, vt dicitur *ex cap. vltimo de cleric. excom. minist. collatio tamen ei facta, nō est ipso iure nulla, sed irritanda, vt probat noster Doctor ex cap. si celebrat. de cleric. excom. minist. tomo 4. disp. 27. sect. 1. §. Quare vero potest, & seqq.*

23 Clericus nullum habēs beneficium, si crimen committat, ob quod lata est suspensio, simpliciter suspenditur à beneficio, quod non dum habet, quia suspensio non est talis priuatio, quæ necessario supponat id, quod aufert, sed quæ impediatur etiam, ne habeatur, seu acquiratur id, seu aliàs acquiri possit, vnde satis est quod supponat potentiam proximam ad obtinendum beneficium, vt eius consecutionem prohibeat, ne fructus eius precipi possint, à quibus suspensio fit, *tomo 5. disp. 27. sect. 1. §. Sed obijciat, & sequenti.*

24 Suspensio à beneficio, vel beneficijs, absolute omnibus fructibus eius, vel eorum priuat respectiue, quia eo ipso, quod partem fructuum non de-

terminat, est absoluta locutio æquiualens vniuersali: sub his autem fructibus comprehenduntur omnes redditus temporales, qui ratione beneficij conferuntur, siue sint pecunie, siue fructus terræ, siue animalia semouentia, siue dentur per modum decimarum, præmitiarum, aut oblationum, siue vt prouentus, vel pensiones ex fundis, seu alijs bonis immobilibus ipsius beneficij. Item comprehenduntur distributiones quotidianæ, vt sentit *Gloss. in Clement. 2. de vit. & honest. cleric. verb. suspensus. Quia etiam dantur ratione beneficij: tamen stipendia voluntarie à fidelibus oblata propter opera personalia non comprehenduntur: secus quando hæc sunt moraliter per se cōiuncta beneficio consuetudine, & superiorum auctoritate, vt existimat noster Doctor. tomo 5. disp. 27. sect. 1. §. Ex dictis constat, & seqq.*

25 Suspensio lata simpliciter ab beneficio priuat omnibus actionibus, quæ ad fructus percipiendos, seu augendos, vel alio modo pertractandos ordinantur, vt est locare beneficiū, aut bona eius, vendere fructus, & in vniuersum tota temporalis beneficij administratio, *ex cap. 1. §. vlt. de elect. in 6. Idem dicendum de permutatione beneficij: nā hæc actio maxime procedit ex dominio in ipsum beneficiū, & ideo qui est simpliciter suspensus à beneficio, ab hoc etiam*

Nau lib. 3. consil. tit. de cler. non residens consil. 130

De susp. quoad effect. ab offic. & benef. §. 3.

actu suspensus est. Vnde administratio à suspensio usurpata, seu contractus, &c. sunt inuálidi. Itē si debitor Ecclesiæ soluat beneficiato sic suspensio, non satisfacit, sed potest ab illo repeti debitum: quod intellige propter Extravag. Ad euitanda, quod suspensus sit denunciatus nominatim. 10.

5. disput. 27. sect. 1. §. Vltimus. vero.

26. Episcopus à suo beneficio suspensus, non priuatur potestate conferendi beneficia: quia actus conferendi beneficia non pertinet ad fructus Episcopatus, sed ad officium eius; est enim quidā actus illius muneris sicut conferre sacramenta, est actus beneficij Parrochialis. Idem dicendum de beneficiato suspensio suo beneficio, cui competit ratione illius actum eligendi: quia electio non est fructus beneficij, neque actus eius. vt beneficium est, sed est actus illius officij spiritualis, cui annexū est beneficium. 10. 5. disp. 27. sect. 1. §. Sed occurrit. & seqq.

27. Suspensio partialis à beneficio est duplex. Prima est, quando eadem persona habens plura beneficia ab vno, vel à quibusdam suspenditur, & nō ab alijs, vel quia suspenditur à beneficijs, quæ habet in vno loco, vel Ecclesia, & nō ab his, quæ alibi habet, iuxta cap. Cupientes, & cap. Cōpromissarius. de elect. in 6. vel quia licet plura beneficia habeat in vna Ecclesia, ab vno, & non ab alijs suspenditur. Alia est,

quæ à parte fructuum, & non ab omnibus priuat. Ita enim interdum fieri annotauit Gloss. in Clement. Cupientes. de pannis. & 11. mi potest ex Clement. 2. de vit. & honest. Cleric. & ex Clement. 2. de stat. & qualitat. Vnde vnaquæque suspensio habet illum effectum, quem verba ipsa determinantia suspensionem declarant, & non aliū: quia talia verba sunt efficacia, & id operantur, quod significant, & non amplius. 10. 5. disp. 27. sect. 2. §. Suppono duobus. & seqq.

28. Suspensio à beneficijs, quæ quis obtinet, est partialis, vt in Clement. 2. de vit. & honest. Cleric. Et non est totalis: quia suspensio simpliciter non tantum præsentia, sed etiam futura respicit; at vero suspensio per illam particulam, Quæ obtinet, ad præsentia determinatur. Vnde per illam suspensionem sic limitatam, non prohibetur quis acquirere nouum beneficium. Item qui beneficium Ecclesiasticum non habet, illam suspensionem non incurrit; quia solum suspendit à beneficijs, quæ aliquis habet. 10. 5. disp. 27. sect. 2. §. Quia vero.

29. Clericus suspensus ab beneficio ob contumaciam, nō est alendus ex fructibus beneficij, etiā si indigeat, sua enim voluntate & culpa, quæ si continuè durante, eam patitur necessitatem; quia facile liberari poterit, recedendo à contumacia.

sequi

Gloss. in cap. Cupientes §. 7. de elect. in 6. Abbas in cap. Cum vniuersis de elec. n. 10. & cap. Cum dilectus de consuetudine n. 20.

Abbas in
pastoralis
§. Verum
de appellat

secus si suspensus sit in puram venditiā delicti commissi, propter decentiam ordinis clericalis, & quia iam non est in potestate illius personæ, quo illa pænna tollatur. Quod faciendū est auctoritate superioris, nisi sit occulta suspensio, vel rationabilis causa occurrat, tunc enim arbitrio prudēti poterit ali sufficiēter ex fructibus beneficii. *tomo 5. disp. 27. sect. 2. §. Dico vero*

30 Fructus beneficii per suspensionem amissi non recuperari possunt per se, ac seclusa dispensatione, quando sententia fuit valida, & iusta; quia privatio est de se perpetua, nullūque ius ad talia bona reliquit. At vero quando sententia fuit ipso iure nulla, vel fundata in falsis testimonijs, & contra facti veritatem, tunc possunt recuperari, quia sēper ius retinet, vel per eundem iudicem, aut superiorem, si tempore, & modo competenti de nullitate sententiae, vel clara iniustitia constiterit, aut certe si propter iniustitiam, aut defectum probationis, ea via non poterit, occulte poterit ea retinere, vel observare, deficiente scandalo, vel alterius iniuria, quamvis in praxi difficilior possit ferri, eo quod huiusmodi fructus, si semel auferantur in pauperes, vel alios pios usus expediuntur,

tomo 5. disp. 27. sect. 2.

§. Aliud dubiū,

& seq.

§. IIII.

Suspensio quoad causam efficientem,

1. **O**Mnis, & solus ille qui potest excommunicare, potest suspendere; quia unica, &

Ant. tract. 2. de suspens.

eadē est potestas iurisdictionis. At vero potestas alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria est in Episcopis, etiam sine capitulo, & alijs participantibus iurisdictionem Episcopalem. Delegata in eis tantum reperitur, quibus committitur ab habente ordinariam, & in eo gradu, & mensura, qua committitur, *tomo 5. disp. 28. sect. 1. §. Omnis, & solus, & §. solum potest.*

2. Suspensio etiā potest ferri à iure, vel ab homine, sicut excommunicatio. De suspensione à iure multa habemus in decretis exempla. De suspensione vero ab homine constat ex usu Ecclesiae; requiritur tamē, quod ferens suspensionem sit vir, baptizatus, clericus, & distincta persona ab eo, in quem suspensio fertur, & iurisdictionem habēs Ecclesiasticam fori contentiosū & expeditam ad operandum, ita, ut non sit excommunicatus, aut suspensus, *tomo 5. disputatione 28. sect. 1. §. Ex quibus infertur.* Item Episcopus potest suspendere sine capitulo, non solum quoad suspensionem latam

De Susp. quoad subiect. & caus. fin. § 5. 6.

latam in medicinam delicti, sed etiam ad venditam illius, iuxta cap. 3. de consuetud. in 6. *Ibidem* §. Solum potest.

§. V.

Suspensio quoad subiectum.

Suspensio in solum clericum ferri potest, cum hæc pænna clericorum propria sit. Ita omnes, *tomo 5. disp. 28. sect. 2. §. in subiecto.* Episcopi vero non suspenduntur ab officio, & beneficio, nec interdiciuntur, iuxta cap. Periculosum de sent. excom. in 6. secus dicendum de Episcopis electis, confirmatis, & non dū consecratis, quia privilegium exorbitans à iure cōmuni, potius restringēdū est; itē quia nomine Episcopi, ut constat ex multis iuribus solet significari, ille qui habet beneficium Episcopale *tomo 5. disp. 28. sect. 2. §. Circa posteriorem. & seq. & disp. 27. sect. 1. §. Sed quæres.*

2. Suspensio potest ferri in communitatē, est dogma receptum, non solum præcise, ut cōmunitas est, ut habetur ex cap. Vnico, ne sede vacan. in 6. & c. Romana, & cap. si scē. de scē. excom. in 6. & ex Cōc. Trid. sess. 24. cap. 16. sed etiā ut singuli à suis proprijs, ac personalibus officijs, aut beneficijs suspenduntur: quia cum totum capitulum, ita deliquit, ut sit suspensione dignum, illud delictū

ita est totius corporis, ut etiam per singulares personas exerceatur, ut per se constat, *tomo 5. disp. 28. sect. 3. §. Posse communitatem. & seqq.*

3. Defunctus potest suspendi ab beneficio, quatenus interdum fruitur aliquo tēpore post mortem fructibus beneficii, vel quando suspensio fuit lata tempore vitæ, & ad illud tempus extenditur post mortem. Item ferri potest per modum puræ pænæ propter delictum commissū, neutrum enim iurisdictionem humanam excedit, *tomo 5. disp. 28. sect. 3. §. Alia dubitationes.*

4. Suspensio generaliter lata non solum comprehendit clericos seculares, sed etiam regulares: quia sub generali appellatione omnes species clericorum comprehenduntur, ut, v. g. si lex utatur generali nomine, clerici, nisi ex tenore, & alijs circumstantijs canonis, vel sententiæ alia limitatio colligatur. *tomo 5. disp. 28. sect. 2. §. Sed quæri potest, & seqq.*

§. VI.

Suspensio quoad causam finalem.

1. **S**uspensio, ut dicit propriam censuram, solū ob propriam culpam ferri potest, ut constat ex multis principijs. præsertim iuxta illud: *Rem quæ culpa caret,*
in

Nau. c. 27
n. 150. &
151. sylu.
verb. susp.
Ang. eodē
verb. &
alii;

in damnum vocare non conuenit cap. 2. de constitut. Idem dicendū de suspēsiōe lata in vindictā delicti commissi, saltem confiderato aliquo defectu eius, qui suspenditur, quia licet non sit culpa, est tamen sufficiens, & rationabilis causa talis prohibitionis, ut patet ex titulis de cleric. ægrotant. tam in antiquis, quā in 6. tomo 5. disp. 28. sect. 4. §. Potest interdum, & sequenti. Quæ culpa debet esse mortalis, si suspensio fuerit gravis; est enim pænā gravis. At vero si suspensio sit levis, sufficit culpa venialis, ut suspensio quoad vnum actum electionis, vel quoad distributio- nes vnius horæ, vel vnius diei quod habet locum in suspensio- ne ab homine; quia leges Eccle- siasticæ peccata venialia non pu- niunt. *Ibidem §. Sed iudicium inter- has.*

§. VII.

*Suspensio quoad communi-
cationem cum sus-
penso.*

Intantum est præceptum fidelibus evitare suspen- sum in his à quibus est suspensus, in quantum ex natura rei, id consequitur ex suspensione eius, quando non vitare illum, vel communicare cum illo tali modo, seu in tali- bus actibus, vel esset coopera-

ri ad peccatum, quod ipse com- mittit agendo contra suam sus- pensionem, vel esset aliquid operari modo indebito, & sine his circumstantijs, quas talis actus ex natura sua postulat, ut recte fiat, vel etiam quatenus ipsæ clauēs Ecclesiæ contemnit. Vnde peccat, qui suspensum ab officio inducit ad celebrandum, vel ad ferendam sententiā in pænitentiali, vel externo foro; item qui suspensum à beneficio facit participem fructuum Eccle- siasticorum, nam, & peccat contra iustitiam, & contra obe- diētiā Ecclesiæ debitam. Quæ communicatio cum suspensio re- gulariter est peccatum mortale, quia moraliter non fit sine co- operatione ad peccatum morta- le, nisi ex accidenti materia sit levis; quod intellige de suspensio denuntiatio, propter *Extravag. ad evitanda*; quæ priuilegium contu- lit, ut propter comodum ipsorū fidelium, nūc licitæ sint multæ actiones, si eas faciat ad petiti- onem aliorum fidelium, & prop- ter eorum, vel necessitatem, vel iustitiam, quæ antea nō licebāt. Tamen communicans cum sus- penso in crimine, propter quod suspensus est, non propterea incurrit eandem suspensionem, aut aliam censuram, quia non inuenitur lata in iure. *tomo 5. disp. 28. sect. 5. §. Respondeo, & sequenti, & disp. 26. sect.*

2. §. Tandem po-
test, & seq.

De Suspensione quoad absolutionem. §. 8.

§. VIII.

Suspensio quoad absolutionem.

1. **S**uspensio ad certum tempus lata, elapso tempore, ipso iure tollitur, est communis cum Gloss.

Abbas in c. in cap. Sacro de sent. excomun. verb. cum bona per mensem, & cum Gloss. in Clemēt. de atlat. & 1. de decim. verb. donec. tomo 5. disp. qualis. 26. sect. 1. §. Secus vero, & disp. 27. Nau. c. 27. sect. 1. §. Quarto principaliter, & n. 161. & disp. 29. sect. 1. §. Dicendum primo. 162. Sylu. Hoc tempus computandum est verb. atas ab eo puncto, & momento, ex num. 5. & quo censura, seu sententia suspensionis lata est, si est ab homine; vel si est à iure ab eo tempore,

quo delictum contra talē legem fuit commissum; quia statim operatur, ac existit: secum enim affert executionem, cap. Pastoralis de appellat. §. Verum. Ibidem disp. 29. sect. 1. §. Non nulla vero. Quod verum est, licet, qui suspenditur pro eodem tempore, simili suspensione ligatus sit, secundū Gloss. in Clement. 2. de magistris. Ibidem §. Nonnulla vero. Item est computandum secundum physicū, & naturalem cursum continuū temporis, vt constat apud omnes. Ibidem §. Secundum dubium Itē ad determinādum hoc tempus, requiritur, vt postremus dies saltem assignati temporis attingatur. Ibidem §. Tertium dubium. & dies ille postremus, debet to-

tus, integerque in illo tēpore cōputari, & non sufficit illum attingi. Ibidem §. Dicendum tamen. Item si suspensio tantū sit vnus mensis, nomine mensis signifi catur trigessimus dies, vt est probabile, si autem suspensio sit duorum mensium, tunc probabile est alterum saltem computandum esse triginta vnus dierum, quia ita sibi succedunt; & idem dicendum si fuerit suspensio trium, vel plurium mensiū seruata proportionē. Ibidem §. Sed hic occurrit. Item quando pars nā est vnus anni, tunc licet ex quacumque parte anni suspensio inchoetur, tunc tanta pars ex sequenti anno adiungenda est, quanta ad complendum integrum annum .ss. ex trecentis sexaginta quinque diebus constantem sufficiat, siue sit annus bissextilis, siue non. inxta communem sententiam in rebus odiosis, quamuis sit suspensio ab homine, nisi constet aliud ex sua intentione. Ibidem §. Hinc facile, & seqq. Item quando suspensio non seruauit suspensionem toto anno, aut mense, v. g. quia fuit interrupta suspensio, tunc etiam præscripto tempore finitur suspensio, vt probabilius est: quia non plus durat, nec plus operatur, quam fuerit imponētis voluntas. Ibidem §. Tertius, & melior, & seqq.

2. Suspensio ad certum tempus, vel etiam imperpetuum explicite lata, per dispensationem super-

Ant. in
tract. de sus-
pension.
Nau. cap.
261.

superioris tolli potest, non dum elapso termino, vel licet illum non habeat. Item suspensio simpliciter lata propter delictum commissum, absque vlla adiecta conditione, vel temporis designatione, potest per absolutionem tolli. Item suspensio à iure lata, siue perpetua, siue ad certum tempus, tantum ab auctore canonis ante tempus elapsum dimitti potest. Ita *Gloss. in cap. Cuiusmodi* §. Caterum verb. *suspensos de elect. in 6. tomo 5. disp. 29. sect. 1. §.* *Diso secundo, & seqq.*

3 Episcopus potest auferre suspensionem simpliciter latam pro delicto præterito, quia regulariter fertur pro contumacia; argumento, *cap. ex litteris de consuet.* Secus vero dicendum de suspensione lata in puram penam, quamvis vix reperiatur in iure similis suspensio. Item Episcopus, quando lex præcipit imponi suspensionem triennem, non poterit illam imponendo, minuere, nec in illa imposita dispensare, cum sit dispensare in lege superioris. Item si lex canonica solum præcipiat indefinite suspensionem ferendam, iudici illam ferendi licebit pro tanto, vel tanto tempore illam taxare, & postea illam minuire. Item si iudex indefinite intulisset suspensionem, sicut lex designat, posset illam limitare ad certum tempus, vel post aliquod tempus auferre. Denique quamvis Episcopus non possit dispensare

in suspensione à lege taxata pro delicto commissio, intelligitur quando delictum est ex illis, in quibus Episcopus non potest dispensare; nam si potest dispensare in crimine, à fortiori in pena legis, unde potest nunc absolvere in omni huiusmodi contraria ipso facto, & ad forum contentiosum non deducta, dummodo occulta sit, iuxta *Conc. Trident. sess. 24. cap. 6. de reform. 10mo 5. disp. 29. sect. 1. §.* *Hinc vero oritur & seqq.*

4 Si suspensio est lata propter contumaciam, durante illa, non debet dari absolutio regulariter, ac per se loquendo, cum sit contra vigorem Ecclesiasticæ disciplinæ; si tamen detur, semper manet valida, etiam si non iuste fiat, iuxta *cap. Venerabilibus* §. *Vbi autem cum Gloss. de sent. ex com. in 6.* At vero interdum potest expediri secundum prudentiam, dari absolutio durante contumacia: item suspensio lata ab homine, tantum à iudice, qui illam tollit, vel à superiore tolli potest, si vero sit à iure ab auctore canonis, vel à superiore, si illum habeat. *tomo 5. disp. 29. sect. 2. §.* *Circa triulum.*

Cap. Venerabilibus.

5 Suspensio lata ob contumaciam per absolutionem tollenda est, *tomo 5. disp. 29. sect. 2. §.* *Secunda opinio & seqq.* Idē dicēdū de suspensione lata sub conditione v. g. *donec restituas, &c.* *Ibidē §.* *hæc igitur.* Quia absolutio in suspensione ab homine iure ordinario

ab

De suspens. in ordin. contractis. §. 9.

ab eo tantum dari potest, qui illam tollit, vel à superiore. In suspensione à iure, si reservata sit, ab authore canonis, vel superiore, si vero nō sit reservata ab ordinario etiā tolli poterit iuxta communem vsum & receptam opinionem, & ideo pratice securam. *Ibidem §. Supposita ergo.*

6 Nulla certa verborum forma est præscripta ad absol- uendum à suspensione; est ta- men necessaria sufficienter de- clarans effectum: unde vñtata forma est: Ego te absolvo à vinculo suspensionis in quam incurristi, & re- stituo te ad executionem tui muneris, vel ordinis, vel ad tuum beneficium; quia illa sufficiunt ad significan- dam absolutionem ab hac cen- sura, quæ forma, nec de necessi- tate præcepti est necessaria, nec ex præcepto servatur aliqua to- lemnitas in hac absolutione fe- rendæ; nullum enim extat tale præceptum, & usus etiā defi- cit. *tomo 5. disp. 29. sect. 3. §. Ha- ros, & seqq.*

7 Potest quis absolui ab vna suspensione, & non ab alijs, si est ligatus multis, quia nullam habent inter se connexionem; quia nulla hic est spiritualis ra- tio, & ideo diligenter inspiciē- dum, an absolutio limitetur ad vnam, aut ad omnes suspensio- nes; limitabitur autem ad vñā. 1. quando in forma absolutio- nis explicatur causa suspensio- nis. 2. si vna sit lata ab vno iu- dice, & alia ab alio. 3. si vna sit

propter delictū, & alia propter defectum. *tomo 5. disp. 29. sect. 3. §. Hic vero occurrerant.*

8 Ignorantia inuincibilis suspensionis, excusat ministrā *Nau. in c. tem ab irregularitate*; quia hæc accepta de irregularitas non ponitur, nisi resit. *spo. propter pñā delicti*; ergo si nō *liat. prop. peccat, v. g. in ministrando, &c. 8. n. 82. non incurrit irregularitatem, tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Secus vero esset.*

§. IX.

De Suspensionibus in ordi- natione contractis.

1. **P**rimo suspenditur ille, qui ordines suscepit ab eo Episcopo, qui non potest licite illos dare, eo quod iam Episcopo tui renun- tiauit, *ex cap. 1. de ordin. ab Episcop. qui renuntiavit Episcop. tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Hac suppositio, & seqq.*

2 Secunda suspensio con- trahi dicitur ipso iure ab eo, qui ab alieno Episcopo, sine licen- tia proprii ordinatur; citatur *cap. Eos. qui de temp. ordin. in 6. Quomodo ibi non declaretur pñā ordinati, sed ordinantis. Afferuntur etiam, cap. 1. & 371. & alia ex 9 quæst. 2. Vbi dicitur ta- lis ordinatio rata non habebi- tur, constat hæc suspensio ex Extrauag. Pij 2 in extra cum sac- rum, quæ est sexta in bullario quæ suspensio extenditur per*

Trid.

*Ant. vñtata
de suspens.
Nau. c. 27
n. 101.
Syluest. &
alii verb.
absolutio.*

Trid. sess. 23. cap. 8. de reform. ad ordin. minores quandiu proprio Episcopo videtur. *tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Secunda suspensio & seqq.*

3 Tertia suspensio est lata ipso iure in Conc. Trid. sess. 7. cap. 10. de reform. in eum, qui vacante Episcopatu, & non arctatus occasione beneficij recepti, vel recipiendi infra annum cum litteris demissorijs à capitulo receptis ordinatur in sacris, ad bene placitū futuri prælati: & pro suscipientibus ordines minores ponitur alia diuersa pænna, vt non gaudeant priuilegio clericali, præsertim in criminalibus, & ideo nō suspendūtur, vt declarauit congregatio Cardinalium. *tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Tertio hic addi.*

4 Quarta suspensio incurritur ab eo, qui à proprio etiam Episcopo, in aliena diœcesi, sine licentia Episcopi loci ordines conferunt, eos recipit, *ex cap. Episcopum 9. q. 2. & clarius est lata in Conc. Trid. sess. 6. cap. 5. de reform. & sess. 14. cap. 2. tomo 5. disputat. 31. sect. 1. §. Quarto hic potest.*

5 Quinta est lata suspensio in eum, qui ante legitimam ætatem ordinatur *ex Extrauag. cum ex sacrorum*, quæ est 6. in Bullario, quæ autem sit legitima ætas ordinandorum. Vide Conc. Trid. sess. 23. cap. 12. de reformat. *tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Quinta suspensio, & seqq.*

6 Sexta suspensio est lata ipso iure in eum qui ordines suscipit extra tempora ab Ecclesia ad illud opus designata absq; legitima dispensatione; est certa sententia probarique solet, *ex cap. 2. de temp. ordinat. tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Sexta suspensio, & seqq.*

7 Septima suspensio est lata ipso iure in eum, qui fisco, & clementitio titulo ordinatur, colligitur *ex cap. Neminem, & cap. sanctorum 70. distinct. tomo 5. disputat. 31. sect. 1. §. Septima suspensio, & seqq.*

8 Octaua suspensio est lata ipso iure in promotos qui non seruatis interdictijs tēporum ab Ecclesia præscriptis ordinatur, vt constat, *ex cap. Dilectus, & cap. Litteris de temp. ordin. tomo 5. disputat. 31. sect. 1. §. Octaua suspensio, & seqq.*

9 Nona suspensio lata ipso iure, est contra promotos per saltum, vt colligitur *ex cap. Soli citudo distinct. 52. Dicitur autem quis per saltum promoueri; quādo prætermisso inferiori ordine superior sumitur, vt si quis ordinetur lektor, priusquam ostiarius, vel diaconus priusquam subdiaconus. Vide Conc. Trid. sess. 23. cap. 14. de reformat. tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Nona suspensio, & seqq.*

10 Decima suspensio lata est ipso iure in eum, qui post matrimonium contractum etiam non consummatum, sacrum ordinem

Ant. 3. p.
tit. 14. c.
16. §. 15.
Mator. in
4. dist. 24.
q. 1.

Nau. c. 25.
n. 71. & c.
27. n. 242.
& alij.

De Suspension. iure latis ob prauum. &c. §. 10.

nem suscipit, nisi prout sacri canones permittunt, ita statuit Ioan. 22. in Extrinag. antiqua de vo. 10. tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. De prima suspensio, & seqq.

Vide Ant. 3. p. lit. 24. c. 76. n. 7. **11** Undecima suspensio est lata in eum, qui excommunicatus, suspensus ab ordine, vel interdictus, ordinatur, ut constat ex cap. Cum illorum de sent. excom. tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Undecima suspensio.

Nau. c. 27. n. 241. **12** Duodecima suspensio est lata ipso iure contra ordinatos ab Episcopo excommunicato, vel suspento. Ita conveniunt Doctores communiter in cap. 1. & 2. de schismat. 9 q. 1. Per textus ibi, & alia plura quæ ibidem habentur. tomo 5. disp. 31. sect. 1. §. Duodecimus casus, & seqq.

§. X.

De suspensionibus iure latis ob prauum usum ordinis.

Ang. verb. interdictum 7. n. 7. Ar. nulla verb. interdictum n. 8.

1. Prima suspensio dicitur esse ipso iure lata in clericos, qui sollemniter, & præter modum iniuriæ concessum, viuunt ordine suo in loco interdicto, & censetur hæc suspensio esse ab officio, & beneficio: at vero nullus inuenitur textus, in quo hæc suspensio lata sit, prout est censura ab irregularitate distincta, sed solum, ut in illa includi

tur. Item dic de suspensione quam asserunt esse ipso iure latam contra clericum celebrantem coram excommunicato, vel interdicto, vel illum admittentem ad diuina, vel ad sepulturam Ecclesiasticam. tomo 5. disp. 31. sect. 2. §. Primo ergo, & seqq.

2. Secunda suspensio est lata ipso iure contra clericum tradentem christianæ sepulture corpus publici usurarij in tali peccato morientis. Habetur in c. Quia in omnibus de usuris. Idem dicendum si accipiat oblationes ab usurario manifesto, ut colligitur ex cit. cap. tomo 5. disp. 31. sect. 2. §. Tertius.

§. XI.

De suspensionibus iure latis ob peccata contra obligationes clericorum.

1. Prima suspensio habetur in Clement. quoniam de vita, & honest. cleric. contra beneficiatos clericos, qui non viuunt uestitu ad formam eodem iure statutam. In qua Clement. suspenduntur per sex menses, aut per annum iuxta delicti qualitatem, tomo 5. disputat. 31. sect. 3. §. Post usum.

2. Secunda suspensio est lata in cap. 2. extra de solut. contra clericos beneficium habentes, seu

seu curam alicuius Ecclesiæ, qui eam alienis debitis grauant, aut litteras, aut sigilla alicui concedunt, quibus possit Ecclesia obligari, qui si præsumant hoc facere, suspenduntur ab administratione spiritualium, ac temporalium rerum. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Secundus casus.*

3 Tertia suspensio fertur in cap. quia sæpe de elect. in 6. ubi super dicitur capitulū, collegis, & singulares personæ, quæ vacante sede alicuius cathedralis, regulares, aut collegiatae Ecclesiæ occupantia bona ad prelatū defunctum spectantia, vel quæ tempore vacationis obueniunt, in utilitatem Ecclesiæ expendi, vel futuris deberent successoribus fideliter referuari, qui suspenduntur ab officio, & beneficijs quibuscumque, donec plenè restituerint, quidquid de prædictis acciperint, occupauerint, diuiderint, inter se surrepserint, delapidauerint, dissipauerint, consumerint. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Tertio casus.*

4 Quarta suspensio ipso iure fertur in Clement. 2. de magistris. Vbi cancellarius vniuersitatis, vel ille ad quem spectat gradum magistratus conferre, ab eo munere per sex menses suspenditur; si cuiuspiam talem gradum contulerit, nō prius recepto à tali persona iuramento, quod ultra eam sumam ibi statutam, scilicet triū millium rigronensium argenteorum nō expedit. *to. 5. disp. 31. sect. 3. §. Quarta suspensio.*

5 Quinta suspensio lata contra electores Episcoporum, qui infra octo dies, postquam como de potuerint, electionē factam electo non præsentauerint, & in hoc culpabiles existerint, qui ab omnibus beneficijs, quæ in illa Ecclesia de cuius electione agitur, obtinent, per triennium suspenduntur, & si ad illa intra illud tēpus temere se ingererint, priuantur perpetuo ipsis beneficijs, vt statuitur in cap. Cupientes §. de elect. in 6. quæ penna extenditur ad eligētes, vel opponētes se electioni, qui intra tempus, & modū ibi præscriptū, ad sedē Apostolicam nō accedūt, aut per se, aut per aliū ad reddēdā totius negotij rationē. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Quinta suspensio.*

6 Sexta suspensio est lata in cap. Si compromissarius de elect. in 6. contra compromissarium eligentē indignum, qui suspenditur triennio à beneficijs Ecclesiasticis, quæ in Ecclesia elector obtinet, quā per talem electionem offendit. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Sexta etiam, & seqq.*

7 Septima suspensio est lata in cap. Cum in cunctis §. clerici de electione; contra clericos eligentes in Episcopum indignum, quantum ad ætatem, scientiam, & mores, qui suspenduntur per triennium ab Ecclesiasticis beneficijs, & priuantur potestate eligendū, seu pro eā vice. *to. 5. disp. 31. sect. 3. §. Septimus casus.*

8 Octaua suspensio fertur

De Susp. ob peccata cōtra obligat. Cler. §. II.

in *Extrauag. vno. inter communes. de postulat. Præbat.* Contra eos, qui ad Cathedralē Ecclesiā postulant eum, qui vigesimo septimum annum ætatis attingit, vel qui religiosum mendicantē ad inferiorē Cathedrali Ecclesiā postulāt, qui ea vice potestate postulādi, & eligendi, & à beneficijs, quæ in illa Ecclesia obtinēt per trienniu suspenduntur. *tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Octaua.*

9. Nona suspensio fertur in eum, qui deficit in probatione, quæ contra electam dignitatem, & Canonicos, aut Episcopum obiecit: qui suspenditur à beneficijs Ecclesiasticis per triennium in *cap. 1. §. Adijcienes. de elect. in 6.* Vide etiam *cap. Si Cōpromissarius eodē tit. in fine.* Quod extēditur etiā ad postulationē & quācumque promissionem. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Nona fertur.*

10. Decima suspensio fertur ex *cap. Quisquis. de elect. in eū,* qui consentit electioni per abusum potestatis secularis factæ, qui eligendi tunc potestate priuatur tantum, vt opinatur noster Doctor. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Decima est.*

11. Vndecima suspensio sumitur ex *cap. Exigit. de Censib. in 6.* vbi omnes Clerici inferiores Episcopis, qui Ecclesias visitāt, aut sunt visitantium familiares, & non seruant Constitutionē, Innocent. III. in *cap. Romana. eodē tit. de non recipiendis pro visitatione, aut debita procura-*

tionē, pecunijs, aut alijs muneribus, si ea, quæ receperint infra mensem in duplum non restituant, suspenduntur ab officio, & beneficio donec similem restitutionem faciant Ecclesiæ à qua aliquid receperint. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Vndecimus.*

12. Duodecima suspensio sumitur ex *Extrauag. 3. de privileg.* vbi fertur sententia suspensionis in eos, qui conferunt, vel recipiunt beneficia eorū, qui pro suis negotijs ad Roman. Curiam profecti sunt; quiue officia aliqua in illa exercent. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Vndecimus casus.*

13. Decima tertia suspensio fertur in *cap. 1. de sent. & re iud. in 6.* vbi ab executione officij per annum suspenditur ipso iure, iudex Ecclesiasticus ordinarius, aut delegatus, qui per gratiā, vel sordes aliquid in iudicio facit cōtra conscientiā, & iustitiā in graua men alterius partis. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Decimus tertius.*

14. Decima quarta suspensio sumitur ex *cap. vlt. de offic. deleg. in 6. vers. Vbi autem.* Vbi suspēduntur ipso iure per annum ab officio iudices conseruatotes; qui de alijs, quam de manifestis iniurijs, & manifestis violentijs, sciēter se intromiserint, seu ad alia, quæ iudicalem indaginem exigunt, suā extenderint potestatem. *tom. 5. disp. 31. sect. 3. §. Decimus quartus.*

15. Decima quinta suspensio sumitur ex *Concil. Triad. sess. 24. cap. 1.*

cap. 1. de reform. matrim. Vbi Parrochus, vel alius Sacerdos, siue secularis, siue regularis, qui aliterius Parrochiæ sponso, siue Parrochi licentia, matrimonio coniungere, aut benedicere ausus fuerit, etiam si prætexitu privilegij, vel immemorabilis cōsuetudinis id faciat, ipso iure suspenditur ab officio Sacerdotali, vel ad summum à munere sacerdotali, vt censet Doctor noster; donec ab Ordinario eius Parrochi, qui matrimonio inter esse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absoluitur. tom. 5. disput. 31. sect. 3. §. Alia suspensio.

§. XII.

De suspensionibus Clericorum ob peccata cum laicis communia.

I. Prima suspensio videtur lata ipso iure publico concubinario, ab officio celebrandi, si Sacerdos sit, ex cap. vlt. de cohab. cler. & mulier. At vero noster Doctor probabilius iudicat hanc suspensionem nunc non incurri ipso iure, quamuis delictum sit publicum quocunque modo, siue per euentiam facti, siue per sententiam vel confessionem coram iudice, vt constat ex vsu Ecclesiæ, quod videtur supponi in Concil. Triid sess. 25. cap.

14. de reform. ex quo probabiliter defendi potest, etiam iuxta antiqua iura nullam esse propriam suspensionem latam propter hoc crimen. Nam Conc. ait hos clericos puniendos, si opus sit suspensione ab Ordine iuxta sacros Canones: ergo supponit iuxta eosdem Canones non esse ipso iure suspensos. tom. 5. disp. 31. sect. 4. §. Secundus casus. & seqq.

2. Secunda suspensio est lata contra exercentes peccatum Sodomie, in Constitutione 70. Pij V. Vbi huiusmodi priuantur ipso iure quicunque Clerici seculares, & regulares, cuiuscunque gradus, & dignitatis tam dirum nefas exercentes, omni privilegio clericali, omni officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico, siue crimen sit publicum, siue occultum. tom. 5. disput. 31. sect. 4. §. Tertius casus. & seqq.

3. Tertia suspensio fertur in Extrauag. 2. Pauli II. vbi suspenduntur omnes, qui per simoniam ordinati sunt à suo moniam ordinati sunt à suo moniam executione, siue occultis, siue manifestis. & Summ. Idem dicendum de conferentibus ordines simoniacos, donec à Papa dispensentur. Ita habetur in cap. penultim. de simonia. Præsentans vero per simoniam alium, vt ordinetur, manet suspensus tantum per triennium ab executione Ordinum omnium, quos habuerit, vt constat ex dicto cap. penultim. de simonia.

Vide Cōuat. in Clement. Si furiosus p. 1. §. I. n. 6.

Vide Anrum ordinum executione, siue gel. Sylu. mistac. verb. Si. monia.

Vide Sor. in 4. d. 1. §. 5. ar. 6. ad 2. & d. 13. q. 1. ar. 9 Nau. c. 25 n. 154. Sylu. verb. Concubin. §. 4 & verb. suspensio, & alios.

De Susp. cōtra Epif. & Eccles. Cap. 6. 13.

Tom. 5. disp. 31. sect. 4. §. Quatuor ca-

4. Quarta suspensio fertur in cap. Si qui à simoniaco. i. q. 1. in eū qui suscipit scienter, & volenter Ordines ab Episcopo simoniaco. Ipse vero ordinans deponendus dicitur in cap. De cetero. q. 1. tom. 5. disp. 31. sect. 4. §. Addendū praterea. & seqq.

5. Quinta suspensio sumitur ex cap. 1. de schismaticis. vbi, qui irramentiū præbent, sponte de tenendo schismate, à sacris Ordinibus, & dignitate suspenduntur. Tom. 5. disp. 31. sect. 4. §. Quinta suspensio.

§. XV. De suspensionibus ipso iure latis contra Episcopos, & Ecclesiarum Capitula.

1. **P**rimo suspenditur Episcopus ordinans ante tempora, ante legitimam ætatem, non iuos sine legitima licentia proprii; indignum, irregularem, bigamū, & viduæ maritū, nisi Religionē intrauerit, vel statuatur ad sacros ordines promoueri, eo modo, quo secundum canones fieri potest. Illegitimū, aut eum, qui publicam penitentiam egit. Illeratum, vt colligitur ex cap. vltim. seu Nullus de temp. Ord. in 6. vbi per annū suspenditur Episcopus à col-

latione clericalis tonsuræ dumtaxat, si infanti conferre præsumat clericalē tonsurā, nisi fortē religionē intret. De quo vide etiā Conc. Triđ. sess. 14. cap. 2. & sess. 23. cap. 8. de reform. Quāuis propter illos tres defectus. scilicet. literaturæ, ætatis, & cōiugij, nō inueniatur suspensio ipso iure lata, vt tenet noster Doctor loquēdo de iure comuni, sed ferenda, Tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Vbi ergo casu omisso. & seqq.

2. Secundo suspenditur ex cap. Prouida. de elect. in 6. per annum, non seruans Constitutionem quandam Concilij Lugdunensis: quæ habetur in cap. Quāuis eodem tit. per quam prohibetur Episcopis, vel Archiepiscopis, ne in causis spectantibus ad electionem Episcoporum, postquam ad Sedem Apostolicam appellatum est, se intromittant, etiam si partes ab appellatione voluntariē recedant, nisi prius facta diligentia, eis constiterit, nullam fraudem, vel prauitatem in tali negotio intercessisse. Tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Secunda suspensio.

3. Tercio suspenditur Episcopus ex cap. Hoc consulisimo. de reb. Eccles. non alien. in 6. Qui bona immobilia Ecclesiarum sibi commissarū laicis subiiciūt, sine cōsensu Capituli, & speciali licentia Sedis Apostolicæ, nisi modo, & in casibus iure permisis, quæ suspensio respectu Episcoporum est ab officio, & administratione,

ministracione, & respectu inferiorum, à perceptione beneficiorum, quæ in tali Ecclesia obtinent per triennium. *tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Tertia suspensio.*

4. Quarto suspenditur Episcopus cum alijs inferioribus Prælati, qui sibi usurpant sine iusto titulo bona dignitatû, personatum, Prioratum, vel quarumcunque Ecclesiarum vacantium, & ad ipsorum curam, seu provisionem pertinentium: quæ suspensio respectu Episcoporum, est suspensio interdicti si verba textus rectè expendantur, ff. ab ingressu Ecclesie, iuxta *cap. Presenti. de offic. Ordin. tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Quarta suspensio.*

5. Quinta suspensio sumitur ex *Extravag. Pauli II. in Bullar. Rom.* Vbi Episcopus Commissarius, vel delegatus in causa alienationis rerum Ecclesiasticarum; si per gratiam, timorem, aut sordes in detrimentum Ecclesie, utatur potestate sibi commissa, ab executione officij per annum suspenditur, ita ut si damnabiliter se ingerat divinis, suspensione durante, irregularitatem incurrat, quam solus Papa potest auferre. *tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Quinta suspensio.*

6. Sexta suspensio sumitur ex *cap. 1. de usur. in 6.* vbi Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi ipso facto suspenduntur, ut verius est, ab officio: & beneficio,

si domos suas locent, vel sub alio titulo concedant ad sænus usurarum exercendum hominibus alienigenis, vel alijs non oriundis de terris ipsorum, tam illicitam negotiationem publicè exercentes, vel etiam si in terris suis habitare permittant. *tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Tertia feruntur. & seqq.*

7. Septima suspensio sumitur ex *Clement. 1. Verum de hæret.* Vbi suspenduntur per triennium ab officio, & Episcopi, & superiores, qui odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu contra iustitiam, & conscientiam suam, omiserint contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum supra huiusmodi prauitatem, scilicet, hæresis, aut obtentu eodem prauitatem ipsam, vel impedimentum officij sui, ff. inquisitionis, alicui imponendo. *tom. 5. disp. 31. §. 5. §. Secunda suspensio sumitur ex Clementina, & seqq.*

8. Octaua suspensio sumitur ex *Clementina 2. de penitis.* vbi Prælati Ecclesie, qui procurant, ut clerici capiantur à dominis temporalibus, ut beneficia renuncient, vel ut citati ad Apostolicam Sedem ab homine, vel à iure, ire ad ipsam non possint; per triennium suspenduntur à perceptione fructuum suarum Ecclesiarum. *tom. 5. disput. 31. sect. 5. §. Tertia suspensio sumi videtur & seqq.*

De Suspensionib. contra Religiosos. §. 14.

9. Nona suspensio sumitur ex *Extrauag. 2. de elect.* vbi Episcopus non seruans *Extrauagantem* illam quoad perceptionem fructuum primi, vel secundi anni sui Episcopatus eo modo, quo ibi statuitur à Pontificalibus, & ingressu Ecclesiæ suspenditur. Eadem *Extrauag.* habetur sub titulo, *Ne sede vacante inter communes.* tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Quarta suspensio sumitur ex *Extrauag.*

10. Decima suspensio sumitur ex *Extrauag. 1. de elect. inter communes.* Vbi Episcopi, & Abbates, vel Prælati Religionum, qui ab Apostolica Sede confirmationem recipiunt, aut ab ea promouentur, si absque litteris authenticis eiusdem Sedis administrationē suarum Ecclesiarū recipiant, ab administratione fructuū earundem Ecclesiarū suspenduntur. In qua *Extrauag.* subditur alia suspensio contra Capitula, vel Conuētus talium Ecclesiarum, qui huiusmodi Episcopos, vel Superiores sine talibus litteris recipiūt; suspenduntur autem à beneficijs, donec ab eadem Sede Apostolica gratiam recipiant. tom. 5. disput. 31. sect. 5. §. Quinta sumi potest.

11. Vndecima suspensio sumitur ex *Conc. Trid. sess. 25. cap. 14. de reform.* Vbi Episcopus (si quod absit) concubinarius sit, & a Synodo Prouinciali admonitus, se non emendauerit, ipso facto suspenditur ab officio, & benefi-

cio. tom. 5. disp. 31. sect. 5. §. Sexta sumi potest ex *Conc. Trid.*

§ XIII.

De suspensionibus iure lais specialiter contra Religiosos.

1. Prima suspensio sumitur ex cap. vlt. de Apostatis, ferturque in Religiosos apostatas, qui in apostasia perseverantes, Ordine sacrū suscipiūt, nam ab illo suspenduntur. tom. 5. disp. 31. sect. 6. §. Prima sumitur. & sequenti.

3. Secunda suspensio habetur in cap. *Non solum, & cap. Constitutionem de Regul. in 6.* Vbi in priori, Religiosi Ordinum Prædicatorum, & Minorum suspenduntur ad receptionem quorumlibet ad professionem suæ religionis, si aliquem ante completum probationis annum ad professionem recipiant. In alio vero cap. extenditur pænna ad omnes Ordines Mendicantes. tom. 5. disp. 31. sect. 6. §. Secunda suspensio. & seqq.

3. Tertia suspensio fertur in *Clement. 1. de reb. Eccles. non alien.* vbi Religiosus prædens alicui monasterio, Prioratui Ecclesiæ, seu administrationi eius concedens alicui ad vitam, vel ad certum tempus iura, redditus, aut possessiones eiusdē religionis, sine sufficienti necessitate, aut vtilitate, & consensu Superiorum,

superioris ab officio ipso facto suspenditur absque vlla alia determinatione temporis, vel officij, *tomo 5. disp. 31. sect. 6. §. tertia suspensio.*

4 Quarta suspensio sumitur ex *Clement. 1. de decim. vbi* religiosi, qui sibi appropriant, vel inique vsurpant decimas ad se non pertinentes, vel in hoc defraudantes Ecclesias, aliquo ex modis, qui ibi narrantur, si intra duos menses non satisfecerint, ab officij, & beneficij administratione suspenduntur, donec restituant; & si officia, & beneficia non habeant, ipso facto excommunicantur, ita ut absolui non possint donec satis faciant, *tomo 5. disp. 31. sect. 6. §. Quarta suspensio.*

5 Quinta suspensio sumitur ex *Clement. 1. §. Siquis autem de statu Monach. vbi* religiosus tantum Ordinis sancti Benedicti, non vtens habitu, & vestitu ad formam ibi præscriptam, si Abbas, vel Prior non habens Abbatem fuerit, à beneficiorū collatione per annum suspenditur: si inferior aliquam administrationem habens, eadem per annum priuatur: si vero nullam habet, inhabilis fit ad illam, vel beneficium intra annum recipiendum, quæ suspensio extenditur ibidem ad similem religiosam qui venationi aut aucupationi clamorosa, vel alias cum canibus, aut auibus ex proposito ininterfuerit, *tomo*

5. disput. 31. sect. 6. §. Quinta suspensio.

6 Sexta suspensio fertur in *Clement. 1. §. Quibus de priuileg.* in qua fertur suspensio absolute in prælatos religionum, qui de his, qui occasione quorundam excessuum suorum religiosorum ibi prohibitorū ad eos, quoquo modo peruenierint Ecclesijs, aut personis Ecclesiasticis læsis, seu damnificatis, intra mensem, postquam requisiti fuerint, non satisfecerint, *tomo 5. disp. 31. sect. 6. §. Sexta suspensio.*

7 Septima suspensio sumitur ex *Clement. Cupientes de pannis,* vbi suspenduntur ab officio prædicationis, religiosi, qui in audiendis confessionibus, scienter posposuerint contentibus conscientiam facere de soluendis decimis, si requisiti fuerint ab Rectoribus Ecclesiarū, donec contentibus eisdem conscientiam circa eandem rem fecerint, si comode potuerint, quæ pena non extenditur ad religiosos vel Rectores Ecclesiarum decimas percipientium. Et si religiosus sic suspensus audeat concionari manet excommunicatus ipso facto incurrenda. *tomo 5. disp. 31. sect. 6. §. Septima suspensio, & seqq.*

8 Multæ aliæ suspensiones non ponuntur hic, de quibus videndi Doctores, quia vel non sunt ipso iure lætæ, aut iam non sunt in vsu, vel denique abrogatæ, & ideo eas omitto, vt meū

De Tabellione, teste, & testimonio.

institutū non perueram, & sic
de suspensione hæc sufficient.
tom. 3. disp. 31. sect. 6 §. Vltimo loco.

T.

Tabellio.

1. **T**abellio excommu-
nicatus non potest
vti munere tabel-
lionis. Cōstat enim
non posse tale munus exercere
absque humana conuersatione,
quæ est ei prohibita, & aliàs gra-
uiter peccat; cum sit materia gra-
uis. *tom. 5. disp. 16. sect. 5. §. Dicendū
in primis.*

2. Scripturæ, & instrumen-
ta, & alia similia, facta ex consen-
su eorum, inter quos sit, à tabel-
lione excommunicato denun-
tiato, quia nullum est ius irri-
cans, in foro conscientie sunt
valida. Secus dicendum in fo-
ro exteriori. Iuxta illud genera-
le principium. II. quod facta à
publico excommunicato ratio-
ne publici officij, ipso iure sunt
nulla, quod satis est vsu recep-
tum. *tom. 5. disp. 16. sect. 5. §. Hac ve-
ro opinio.*

3. Tabellio excommunica-
tus toleratus, quantum est de se,
nō potest licitè suū munus exer-
cere, quia per Extrauag. *ad euitan-
da*, nullum priuilegium eis con-
ceditur; cæteri tamen volentes
vri opera huiusmodi tabel-

lionis, non peccant, quia eis non
prohibetur. Item acta ab huius-
modi tabellione in vtroque fo-
ro sunt valida; quia ille in ordi-
ne ad hoc, vt vitandus sit, proin-
de se habet, ac si esset occultus;
modò partes scientes excommu-
nicationem voluntarie illū ad-
miserint, & non ex ignorantia.
tom. 5. disp. 16. sec. 5 §. Hic vero & seq.

4. Qui excommunicatus ta-
bellionis munus accepit, postea
acta ab illo valida sunt; quia col-
latio muneris licet peccamino-
sa sit, non tamē est irrita ipso iu-
re, sed ad summum irritanda;
quia ex cap. si celebrat. de cle-
ric. excom. misist. non plus
probat. *tom. 5. disput. 16. sect. 5.
§. Vltimo tandem.*

Testis, & testimonium.

1. Excommunicatus non
potest licitè testimonium ferre,
nec ab alijs admitti. Est com. *Cap. De
munis, & certa regula ex cap. De cernimus,
cernimus. de sent. excom. in 6. Et iu. Cap. In
dices tenentur ex officio eos re- fidei.*
pellere, etiam si partes nihil ob-
ijciant. Tamen in fauorem cau-
sæ fidei admittuntur testes, e-
tiam excommunicati, ad pro-
bandum contra hæreticos, vt
habetur in cap. In fidei. de heret.
in 6. *tom. 5. disp. 16. sect. 6. §. In hac
re, & sequenti.*

2. Testis nominatim exco-
municatus repellendus est: quia
talis publice vitandus est, iuxta
cap. Cum non ab homine de sent. ex-
com.

com Item non denunciatus potest repelli, sed ex consensu partium, & iudicis potest admitti, quantumvis publicus sit (excepto solum peregrino clerico) quia huiusmodi excommunicatus, non est necessarium vitandus, unusquisque autem cum vitare potest, ergo iudex potest eum vitare, licet denunciatus non sit; ergo potest illum non admittere, si sufficienter probetur excommunicatio, etiam si non excipiat ab eo, contra quem producit, & est conuerso si repugnet is contra quem producit non potest iudex illum admittere, cum habeat ius ad repellendum illum
 10. 5. disp. 16. sect. 6. §. Vnde cum proportionem.

3 Admisso excommunicato vitando ex consensu utriusque partis, iudice non repugnante ad testimonium, validum est eius testimonium; quia licet ius præcipiat repellere testimonium excommunicati, non tamen illud omnino irritat, ergo si aliunde partes consentiant, non est unde fiat irritum testimonium eius: secus dicendum si admittatur contradicente, contra quem producit, quia sicut requiritur consensus iudicis, ita necessarius est consensus eius contra quem producit, cum in potestate eius sit non communicare illi, nec fidem adhibere, sed obiectionem obijcere. 10. 5. disp. 16. sect. 6. §. Sed quid. At vero si contingat omittere huiusmodi exceptionem propter solam ignorantiam, si sententia

lata est, rata manebit, nec suspendetur executio propter hanc causam; si vero sententia nondum lata est, vel adhuc est locus appellationi, tunc penitus potest obiectio excommunicationis, quam documque in notitiam deuenierit, & ita fiet irritum testimonium prius litum, nisi subsecuta absolutione iterum ratificetur. Ibidem §. Solum potest.

4 Excommunicatus non debet offerri in testem, tam in 2. de exscripturis publicis iudicialibus, quam extra iudicialibus, ut dicitur in cap. Licet de sent. excom. in 6. At vero testimonium excommunicati in contrariis ex consensu partium, non est irritum, ut docuit Innocent. in cap. 1. de excep. in 9. & alij plures 10. 5. disp. 16. sect. 6. §. Atque ex his, & seqq.

5 Licet quis non teneatur ex iustitia commutativa ad testimonium ferendum, sicut scripturam; quia scriptura est res exterior, & permanens, quæ cadit sub dominium alicuius, & ideo absque alio præcepto iustitia obligat, ut domino reddatur; testimonium autem consistit solum in actione propria, & ideo dum non actu fertur, nihil est quod sub dominio alterius existere possit, ideo iustitia non obligat ad illum ferendum. Tamen potest aliquando ex charitate teneri, ut v. g. si ex defectu veri testimonij proximus graue detrimentum patiatur; & potest sine tali detrimento, vel difficul-

Differen-
 tia inter
 obligatio-
 nem scriptu-
 ræ & testimo-
 nij ferende.

tate veritatem aperire, & hæc obligatio sufficiet, vt Ecclesia possit obligare hunc sub excommunicatione ad tale testimonium ferendum, quia potestas Ecclesiastica non solum peccata contra iustitiam, sed etiam ex charitate cohibere potest, *tomo 5. disp. 20. sect. 3. §. 1. Sed licet aliquis, & seq.*

Testamentum.

1 Testamentum excommunicatus occultus etiam, facere non potest; quia sub generali prohibitione continetur, nulloque iure excipitur. At vero testamentum ab eo factum, si seruatur alia conditione requisita, secundum formam iuris validum est. Vt est communis sententia in cap. Veritatis de dol. & continuac. & in cap. Decernimus de sent. excom. in 6. & cap. Ad prob. de sent. & re iud. sed peccant omnes, qui adsunt testamento, & testator hæredem excommunicatum instituens, aut ei aliquid legans; quicquid factum teneat cum nullo iure canonico, aut civili irritetur, *tomo 5. disp. 15. sect. 9. §. Inter humanos, & seqq.*

2 Non peccat testis, nec tabellio assistens testamento facto ab excommunicato non denunciato: quia hæc communicatio non est prohibita iuxta Extrauag. ad euitanda; iuxta quam licet hæredi instituendo excommunicatum ad testamentum

condendum inducere, & ipsi excommunicato condere, cum hac moderatione, vt si fieri potest absque periculo prius absolutio ab excommunicatione procuretur, & obtineatur antequam testamentum fiat: quia nunquam licet excommunicato communicare cum alio, etiam propter eius bonum, quando potest absolutionem præmittere, ante talem communicationem cum eadem utilitate alterius. Idem dicendum de excommunicato denunciato: quia ob verbum *utile*, licitum est uti communicatione excommunicati, & ipsi etiam excommunicato, licet communicare cum altero, vt ei subueniat in re graui, quando aliter adiuuari non poterit. Item denique nunc propter Extrauag. ad euitanda; prohibitum non est excommunicatum, non denunciatum hæredem instituere, quia cum illo non est prohibita communicatio, ipsi tamen excommunicato instituto hæredi, non licebit adire, vel petere hæreditatem exercendo aliquas actiones, quæ communionem hominum requirant, nam ipse prohibitus est. *tomo 5. disp.*

15. sect. 9. §. Est testamentum, & sequentibus.

Thesaurus Ecclesiæ.

Sot. dist. 21. q. 1. ar. 2. Cordub. § 2 & 3. de indulg. Petr. Sot. lect. 2. de indulg.
 1 In Ecclesia est thesaurus præcipue constans ex Christi meritis, & satisfactione, qui inter alios modos per indulgentias applicatur, ac dispensatur: & affirmare contrarium est saltem erroneum. Hæc veritas est declarata in *Extrauag. vnigenitus de penit. & remiss.* qui est infinitus propter excellentiam infinitam operum Christi. Item est spiritalis, & moralis, & non in materiali loco, sed in diuina acceptione, & præsentia existens. *to. 4. disp. 51. sect. 1. Per totum.*

2 Thesaurus non solum constat ex meritis Christi, sed etiam sanctorum. Expresse traditur, in *Extrauag. vnigenitus de penit. & remiss.* Item constat ex satisfactione sanctorum, secundum communem sententiam Theolog. & communiorum fidelium sensum. *tomo 4. disp. 51. sect. 2. §. Nihilominus dicendum, & seqq.*

3 Thesaurus ut constat ex satisfactionibus sanctorum deferuit ad indulgentias, & per habentem potestatem concedendi indulgentias potest dispensari, ut constat *tomo 4. disp. 51. sect. 2. §. Atque hinc* Item solum per indulgentias dispensatur, quia de hoc thesauro nihil nobis constat nisi per Ecclesiam, Ecclesiæ autem adhuc non docuit nos alium dispensationis modum. *Ibidem sect. 4. §. Superest ergo.*

Item non dispensatur à priuata persona, sed solum à Papa, ut constat ex *Extrauag. cit. vnigenitus de penit. & remiss. Ibidem sect. 1. §. Nihilominus, & seqq.* At vero thesaurus Ecclesiæ, ut constat ex satisfactionibus sanctorum, non est simpliciter necessarius, ut indulgentiæ concedantur: quia sicut Christus est vnicus mediator, & Redemptor, ita etiam est per se sufficiens, sine adminiculo aliorum. *Ibidem sect. 3. §. Dico ergo tertio, & §. Dico quarto, & seqq.* Quæ merita sanctorum possunt etiam dispensari, vel potius nobis applicari per orationes nostras priuatas, aliquando per publicas totius Ecclesiæ, dum à Deo postulamus, ut propter sanctorum merita, bonum aliquod nobis conferat non interueniente potestate clauium, aut aliquo actu eius, *Ibidem sectione 4. §. Potest vero.*

4 Potestas dispensandi thesaurum Ecclesiæ, est propria legis gratiæ, & data à Christo quando potestatem clauium Ecclesiæ tribuit, unde supernaturalis est, & solo Deo concedi potuit, & nulla ratione constat fuisse concessam lege veteri ante aduentum Christi, nulla enim mentio in toto veteri testamento fit illius. *tomo 4. disp. 51. sect. 2. §. Sed hæc sententia, & seqq.*

5 Indulgentiarum, vis & efficacia necessario pendet ex thesauro, saltem, ut constet ex Christi meritis, ut propriam rationem

De Thesauro Ecclesie.

rationem meritorum habent, est de fide, quia nulla remissio pœnæ, aut culpæ conceditur hominibus, nisi per Christi meritum, *tomo 4. disp. 51. sect. 3. §. Dico ergo primo.* Item, ut constet ex satisfactionibus Christi, ut sic, est simpliciter necessarius ad valorem, & efficaciam indulgentiarum, quia Christus non solum per modum meriti, sed etiam satisfactionis operatus est nostram salutem, quia eius passio sufficiens fuit ad satisfaciendum pro omnibus peccatis hominum, tam quoad culpam, quã quoad omnem pœnam, quod intellige de potentia ordinaria, nam de potentia absoluta, clarum est potuisse Deum alios modos remittendi pœnas statuere. *Ibidem §. Dico secundo, & seqq.*

6 Non tantum per indulgentias, sed per sacramenta remissio fit ex Christi satisfactione. *tomo 4. disp. 51. sect. 2. §. Dico secundo.* Item remissio pœnæ temporalis facta sine satisfactione nostra semper fit per applicationem satisfactionis Christi, ratione cuius tamquam condigni, seu excellentis prærij fit remissio, siue fiat ex opere operato per sacrificium, vel sacramentum, siue per indulgentias: quia hæc remissio fieri debet ex perfecta iustitia Christi, nam ad hunc finem etiam facta est, & non tantum propter remissionem culpæ, *tomo 4. disp. 51. sect. 3. §. Eadem igitur. proportionem.*

6 Semper in Ecclesia concessæ sunt indulgentiæ ex thesauro Ecclesie, ut constet ex antiquitate indulgentiarum, & ex *Extraug. vigenius de penit. & tomo 4. disp. 51. sect. 3. §. Imo ex his.*

8 Thesaurus non est necessarius ad remissionem externalium pœnarum, nec ad abolitionem à censura. Ratio est: quia omnes istæ remissiones pertinent ad forum externum, & politicum, intra latitudinem Ecclesiasticæ potestatis, & fiunt per potestatem clericum, ad quas non est necessaria thesauri dispensatio. Item excommunicatus, licet talis decedat, dummodo in gratia, & reatum purgatorij non habens, statim ad gloriam euolat, ut patet, *tomo 4. disp. 51. sect. 3. §. Imo ex his, & seqq.*

9 Quando intentio concedentis determinata non est, sed absolute fit de thesauro indulgentiæ; incertum est quomodo fiat appellatio satisfactionis; probabile enim est, quod proxime fiat ex satisfactionibus sanctorum, si sufficiant, quia sunt veluti causa proxima, & Deus operatur illam quando potest. Probabile item est semper applicari etiam immediate satisfactionem Christi propter eius iminentiam, ac denique dici potest ex toto illo thesauro per modum vnius fieri solutionem indistincte cōcurrentibus satisfactionibus Christi, & sanctorum, ut causis partialibus

tialibus, nō partialitate effectus, sed causæ. At vero melius est hoc relinquere diuino arbitrio, & iudicio, quam de re incerta, definitam sententiam proferre. *Tomo 4. disputat. 51. sect. 3. §. Videtur ergo.*

10. Merita Sanctorū nō conferunt, vt maior concedatur indulgentia, quam causa deponat; quia nec merita illa per orationes Sanctorum ad hoc applicantur, nec etiā per ipsam indulgentiam. *Tom. 4. disp. 51. sect. 13. §. Solum potest.* Item Ecclesiæ thesaurus, vt constat ex meritis Christi, alijs modis; quam per indulgentias dispensatur: nimirum per sacramenta, sacrificium, & alia opera fidelium, vt constat *Ibidem sect. 4. §. Dubium hoc.*

11. Nulla priuata persona, quantumuis iusta potest congregare thesaurum priuatum ex superabundantibus satisfactionibus, quia esset inutilis, cū nō possit ab eo, autoritate sua dispensari, aut applicari. Item nulla priuata congregatio fidelium, ex eis, quæ sunt in ecclesia potest congregare priuatum thesaurum, ex superabundantibus satisfactio- nibus suorum membrorum, quia nullus est effectus ad quem possint tales satisfactiones applicari per modum solutionis, per potestatem humanam ortam ex domino in talia opera, sed necessaria est specialis potestas concessa à Christo, quæ non est da-

ta his congregationibus, nec praelatis earum, *Tom. 4. disp. 55. sect. 5. §. Et hinc etiā, sequenti.*

Timor.

I. **D**Vpliciter potest homo operari ex timore. Primo vt ex quadam occasione: qua

excitante hominem ad auer- tum aliquid mali, vel boni sit in operatione: quomodo illud dictum est. Vexatio dat intellectu. Secundo modo potest timor concurrere per modum finis, nam qui timet efficaciter, intendit, & procurat vitare illud malum, quod timet, & ex hac intentione potest eligere aliquod opus, quod necessarium, vel vtile existimat ad illud malum vitandū. *Tom. 4. disp. 5. sect. 2. §. Secundo suppono.*

2. Operari, vel pænitere ex timore, vt ex occasione excitante, optimū est, quod nō solū Catholicus, sed etiā cordatus dubitate nō potest: quia ibi timor solū concurret per modū efficientis moraliter, sicut qui consulit. Vide *Concil. Trident. sess. 6. cap. 6.* Item vt ex fine proximo nō excludendo finē debitū vltimū, quia in nullo modo operandi, intentio finis bona est ex obiecto suo: quia est voluntas fugiendi pænnam ex se odio dignā, & medium nimirū fugere, & detestari peccatū, etiā est ex obiecto bonū, vt per se constat. *tom. 4. disp.*

Supponitur.

Supponitur.

De Transubstantiatione.

4. disp. 5. sect. 2. §. Secundo suppono & seqq.

3 Timor gehennæ est actus bonus, quod est de fide certum, & definitum, in Trident. sess. 6. can. 8. & patet Isach. 26. *A facie tua Domine concepimus, &c. Domine in angustia requisiuimus te, Vbi 70. Domine propter timorem tuum, & alibi sæpe per multa loca, quæ videri possunt, apud Doctorem nostrum tomo 4 disp. 5. sect. 2. §. Vt au tem hoc.*

Transubstantiatio.

1. Transubstantiatio propriissime, ac accommodatissime significat transitum, seu conuersionem totius substantiæ, in totam substantiam. Nec est in Ecclesia nouum ad confundendas hæreses, & explicandas mysteria, noua inuenire nomina, quæ res antiquas proprie significant, & veritatem catholicam satis exprimant. vnde sicut Euangelista mutationem Christi in externo splendore specie transfigurationem vocauit; eodem modo Ecclesia ducta Spiritu sancto mutationem substantiarum, transubstantiationem appellabit, tomo 3. disp. 50. sect. 1. §. Dico secundo in fine.

2 Quidquid est de ratione conuersionis, est etiam de ratione transubstantiationis, quia transubstantiatio sub conuersione continetur, tamquam sub genere; omnia autem quæ sunt de

ratione generis, sunt de ratione speciei, & inde necessarium est, vt in tota substantia fiat commutatio, & conuersio in aliam substantiam, quia hæc conuersio differt ab omnibus alijs, in eo quod est conuersio totius substantiæ, vt nomē ipsū per se fert, & concilia explicarunt, tomo 3. disp. 50. sect. 2. §. Vltimo constat.

3 Transubstantiatio, vt actiua, & passiuæ considerari potest, sicut in omni effectu distinguitur productio actiua, & passiuæ, & in omni conuersione, conuersio actiua, & passiuæ, quia in ea reperitur agens efficiens illā, cuius effectus dicitur transubstantiatio actiua, ex parte vero effectus reperitur conuersio vnius rei in aliam, & hoc optime dicitur transubstantiatio passiuæ; quæ nullatenus in prædicamentali relatione consistit sed in independentia effectus à causa per modum cuiusdam fieri, quia si est actio positiuæ, aliquid per eam fit, & ideo necesse est, vt illi respondeat fieri, quasi passiuum; ergo primario consistit in hac dependentia, &c. tomo 3. disputat. 50. sect. 3. §. Dico tertio.

4 Substantia panis, quæ transubstantiatur nullo modo manet in Eucharistia. Est de fide, definitum in Conc. Lateranensibus Innocent. 3. & in cap. firmiter de sum. Trinit. & fid. Cathol. constat sess. 8. Florent. in litt. vnion. Trid. sess. 13. cap. 14. & can. 2. tomo 3. disputat.

Cōc. Later
Cōc. Florēt
Cōc. Trid.

49. *sect. 2. §. Dico secundo, & seqq.* Nec manet in rerum natura, ut est certissimum; præsertim de tota substantia, & sic pro cõper to habuit Ecclesia, ab Spiritu sancto edocta. *Ibidem §. sed quæ res.* Nec secundum formam substantialem panis, aut vini, secundum accidentia tantum sub quibus continetur Christus, quæ omnia sunt de fide. *Ibidem sect. 3. Per totam.* Nec manet substantia, seu supposititas panis, quia post consecrationem, solū manent accidentia: substantia nō est accidēs, ergo *Ibidē sect. 4. §. Dico primo.* Et eadem ratione existentia substantialis panis. *Ibidē §. Dico secundo.* Denique nec manet eadem numero entitas, vel substantia, quæ fuit panis sub esse corporis Christi, quia non potest mutata essentia rei manere eodem numero entitas, ut constat ex principijs metaphysicis. *Ibidem §. Dico tertio.*

5. In hac conuersione necessaria est aliqua actio realis, qua corpus Christi sub speciebus panis constituatur, & hoc sensu dicimus hanc actionem versari circa corpus Christi, quia Christum Dominum esse sub accidentibus panis, & vini, est aliquis effectus realis, qui antea non erat, & in ipso corpore Christi existens: ergo necesse est, ut sit per aliquā actionē factus, ubi cūq; enim est nouū effectus, noua actio necessaria est. *tomo 3 d sp. 50. sect. 3. §. Dico ergo*

primo. Quæ actio non est in ipso Deo propria, sed est aliquid creatum in ipso effectū, per quod pendet à sua causa: quia actio nihil aliud est, quam enatio effectus, ut sic ab agente, sed hæc emanatio est in effectū, ergo. *Ibidem §. Dico secundo.*

6. Terminus transubstantiationis, non est præsentia corporis Christi, ubi erant panis, ut quidam efferunt, nec aliqua eius vnocum speciebus, ut alij affirmat, sed proprius eius terminus est substantia corporis Christi, quatenus illā iam præexistēte, & productā attingit per modum veræ conseruationis; qui dicendi modus est valde consentaneus antiquis Patribus, ut videri potest apud nostrum Doctorem *tomo 3. disp. 50 sect. 4. Per totam.*

7. Actio substantialis transubstantiationis non est mutatio proprie dicta, quia propria mutatio fit ex præsupposito subiecto, nam licet fiat ex pane, non tamquam ex subiecto, sed tamquam ex termino à quo. *tomo 3. disp. 50. sect. 5. §. Tertio, ergo.* Idem dicendū de acquisitione præsentia, quæ illam committatur, nam quando res creatur, cõsequenter acquirit aliquem locum, vel præsentiam, quæ acquisitio non dicitur proprie mutatio localis, quia non per se fit, sed concomitantè, & quia non proprie facit, ut res aliter existat in loco, quam antea, sed simpliciter constituit

De Transubstantiatione.

constituit rem in loco, sed ad eundem modum se habet hæc actio ex vi sua quia per se primo facit substantiam, & reliqua cōsequenter, & ita de se facit hæc præsentiam, ac si corpus Christi alibi non præ-existeret, ergo. *Ibidem §. Quarto denique.*

8 Actio substantialis transubstantiationis, licet habeat, quid quid influxus creativus, non tamen fit per modum creationis, non solum, quia non fit res omnino de nouo, per modum consecrationis, sed per modum vnius in aliud, ita ut ex vi illius modi, quo fit in sacramento Eucharistiæ corpus Christi à tali agente requiratur res aliqua positiua, ex qua fiat, & sub qua fit, &c. *tomo 3. disp. 50. sect. 5. §. Alia ergo.*

9 Probabilius est quod panis substantia definit esse ex vi alicuius actionis positiuæ, quia ad veritatem verborum necesse est, ut substantia panis excludatur, sed hæc verba habent efficaciam ad veritatem efficiendā, quia significant; ergo possunt efficaciter expellere substantiam panis, ergo possunt ex vi alicuius actionis realis, *tomo 3. disp. 50. sect. 9. §. Dico ergo.* Item substantia panis non destruitur per eādem omnino actionem, qua introducitur corpus Christi, sub speciebus, sed per aliam distinctam substantia enim panis, & substantia corporis Christi inter se non repugnant formaliter,

& intrinsece propria physica repugnantia; ergo actio effectiua vnus, non est physice, ac intrinsece destructiua alterius. *Ibidem §. Dico secundo.* Item substantia panis expellitur per realem actionem, quia accidentia ab illa separantur, & per se constituuntur. *Ibidem §. Dico tertio.*

10 Substantia panis non annichilatur, quia panis non *Thbolog. cū M. g. in 4. dist. 11.* definit per meram suspensionē concitus Dei, sed ex vi actionis positiuæ, & physice, ut diximus supra conclus. 9. Hic. Est enim contra rationem annihilationis, ut per positiuam actionem fiat, seu consequatur. Ratio vero est: quia actio positiua semper terminatur ad positiuum terminum, & si ex illa sequitur desertio alicuius rei, non potest omnino destrui totum id, quod per se supponitur ad talem actionē; & ideo non potest habere rationem annihilationis. *tomo 3. disputat. 50. sect. 7. §. Nihilominus & seqq.*

11 Si substantie panis non succederet Christi corpus, non annichilaretur ex vi actionis, quo modo definit, quia annichilatio est desertio totius entis secundum se; per hanc autem actionē non desinit substantia quasi per se, ut quoddam totum, sed quatenus componit vnum cum accidentibus, ex quo tandem sequitur, ut omnino non sit, & non refert quod illa desertio sit inno-

D. Tho. in
4. dist. q. 1
ar. 4. q. 1
ad 6. &
dist. 8. q. 2
ad 3 ad 5.
Supra.

innominata, nam etiam actio, qua separantur accidentia à substantia, & per se constituuntur, innominata est, & nunc etiam non habet proprium nomen, *to. 3. disp. 50. sect. 7. §. Sed obijcit.*

12 Tota transubstantiatio in vno instanti perficitur, quod est primum esse corporis Christi sub speciebus, & primū non esse substantiæ panis; in his enim non potest esse successio; quia non prius consecratur vna pars materiæ, quam alia, nec prius etiam per instans introducit corpus Christi, quā expellatur panis, vel econtrario, quia in nullo momento sunt vacua, vtraque substantia, aut vtrūq; simul sub esse continet. Instans vero secundū omnes, est illud in quo sensus verborum consumatur; sicut dictum est de formis sacra-mentorū, est enim eadem ratio, *to. 3. disp. 50. sec. 8. §. quanto sequitur.*

13 Non repugnat per transubstantiationē aliqua etiā accidentia desinere, nā licet ex vi transubstantiationis per se nō desinat nisi substantia, quod tamē cum illa cōmittanter desinat aliquid ecclesiæ, nō repugnat: nā quoad hoc videretur maior ratio de termino à quo, quam de termino ad quem; nam transubstantiatio ita est ad substantiam, sicut ex substantia, & tamen hūc rationi non repugnat, quod cum illo termino ad quem cōmittanter veniant accidentia, ergo similiter non repugnabit,

quod cōmittanter recedant. *tomo 3. disp. 56. sect. 1. §. Di co secundo.*

14 Hæc actio est ex omni parte supernaturalis, nempe ex parte actionum, quæ in ea interueniunt, & ex parte terminorū, qui per illas fiunt; deniq; ex parte agentis; quia per materialia verba fit à Deo, tam admirabilis transmutatio. Item est opus mirabilius creatione, quia in hoc mysterio sunt plura mirabiliora, magisq; natura rerum superantia, quam omni creatione, non vero est maius opus incarnatione de quo non est dubium; nisi fortasse, quatenus in hoc mysterio transubstantiationis, ipsa incarnatio quodammodo iterum fit. *tomo 3. dissertatione 50. sectione 8. §. Quinto sequitur, & sequenti.*

15 Quidam aiunt hoc opus non esse propriè miraculum: alij vero existimant dicendum esse miraculosam hanc conuersionem: quia non solum admirabilis, sed etiam est compendium quoddam admirabilium operū Dei, sed hæc cōtrouersia est de modo loquendi, res enim de se satis constat, *tomo 3. disp. 50. sect. 8. §. Denique solet.*

Tutor.

1. Tutor excommunicatus etiam non vitandus officium tutoris assumēs, aut exercēs. Itē qui tale officiū excommunicato

Ggg vitando

vide D. Tho. in 4. disp. 11. q. 1

De Typha, verbo, verecūdia, & vespera.

Vide Sylu. vitando conferunt, peccant, vt
verb. ex. patet. At vero nulla ex his actio
com. 3. n. 2. nibus, est ipso iure irrita, vt exi
& 3. cum stimat noster Doctor, quamuis
Tabien. & Canonistæ frequenter contra-
Vgolin. rium sentiant, *tomo 5. disp. 16.
sect. 8. §. Respondeo, & seqq.*

Typha.

1. Typha, quod in vulgari
lingua vocatur, *Centeno*, est ma-
terea dubia sacramenti Eucha-
ristiæ. Ratio est; quia nec ex fi-
gura, colore, aut proprietate sa-
tis constat, qualis sit diferen-
tia inter illam, & triticum,
*tomo 3. disp. 44. sect. 1. §. Tertium
exemplum.*

V.

Verbum.

Conc. Flor. 1.
Cōc. Trid.
Cap. Ad
abolendā.

IN sacramētis legis
nouæ non est sim-
pliciter necessariū
verbum conciona-
torium, vt hæretici dicunt, sed
consecratorium; Christus enim
Dominus vsus non fuit verbo
concinatorio. v. g. in Eucha-
ristia ad docendum, sed verbo
apto ad consecrandum panem,
eo modo quod talium verborū
veritatem fuit necessarium, &
sic de alijs sacramentis. Ita dēfi-
nitum fuit in *Conc. Florent. &
Trid. sess. 7. can. 13. de sacr. in gen.*

& can. 3. de baptismo, & cōstat ex
cap. De abolendam de heret. *tomo 3.
disp. 2. sect. 3. §. Secundo sequunt.*

Verecundia.

1. Verecundia non est vir-
tus simpliciter; quia est de turpi
facto præsentis: iuxta Arist. dicē-
tem timorem quendam esse de-
decoris, dum quis veretur, ne
videatur ab alijs, quādo aliquid
turpe facit; habere autem turpe
factum præsens, repugnat vir-
tuti simpliciter. ergo. *tomo 4. disp.
7. sect. 7 §. Ad primum ergo, & seq.*

Vespera.

1. Vespera, alia meredia-
na, alia nocturna, erat apud He-
breos. Vespera meridiana erat
maximè a tertia, vel quarta ho-
ra post meridiem vsque ad Oc-
casum Solis; quæ erat finis diei
cæremonialis. Vespera verò
nocturna erat ab Occasu Solis,
vsque ad perfectas tenebras in
crepusculo. ss. noctis, & hæc e-
rat propriè initium sequentis
feriæ; seu festiuitatis, & propriè
non pertinebat ad præcedentē
nisi ratione, cursus naturalis e-
iusdem diei; quæ omnia constāt
ex sacra pagina. Item quando
in Scriptura præcipitur fieri ali-
quid ad vesperam, absolute sig-
nificat fieri in fine diei. Hæc est
enim perpetua phrasis Scriptu-
ræ, vt vespera diei significet
absolute finem diei. *tomo 3. disp.*

41, sect. 1. §. Secundo principaliter, & sequen i.

Vicarius.

1. Quando aliquid Episcopo committitur, intelligitur potest fieri per Vicarium: quia quādo huiusmodi casus committuntur Episcopis, & non exprimitur, ut per se ipsos tantum facere possint, per Vicarios id possunt facere; quod recte confirmatur ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. Vbi quando committitur Episcopis potestas absoluendi à casibus reservatis, additur, per se ipsos, aut per Vicarium ad id specialiter deputandum; & quoad peccatum hæresis occultæ, statim excluditur Vicarius: ergo signum est, ubi concessio fit absolutæ Episcopo, non excludi Vicarium, & similiter quando ius non requirit Vicarium specialiter deputandum, generalem sufficere. Vide etiam cap. vlt. de offic. Ordin. tom. 4. disput. 7. sect. 4. §. Rursus vero.

2. Suspenso Capitulo, sede vacante, etiam Vicarij ab eo creati iurisdicção suspenditur; quia ille Vicarius vicem gerit Capituli, & utitur iurisdicção: ergo si Capitulum habet impeditum usum iurisdicçãois, cōsequenter etiam Vicarius habebit idē impedimentum, sicut quādo suspenditur Episcopus, manet etiā suspensus eius Vicarius, ut est no-

tum in iure Canonico. Item, si ob negligentiam Capituli Metropolitanus, aut vicinus Episcopus huiusmodi Vicariū constituat, licet postea suspendatur huiusmodi Metropolitanus, aut vicinus Episcopus, non suspenditur Vicarius constitutus. Quia verum est iurisdicçãoe Capituli, non devolui ad Archiepiscopum; neque enim ipse posset ibi excommunicare, aut absolvere autoritate propria, sed solū ei cōmittitur deputatio, seu electio talis personæ, qua facta ille Vicarius habet iurisdicçãoem Capituli, & independentē ab illo. ff. Metropolitano. tom. 5. disp. 7. sect. 3. §. Deinde in multis alijs, & seqq.

Vinum.

1. Solum vinum vitis, est simpliciter vinum, reliquæ res solum secundum quid, ut constat ex usu communi Scripturæ. tom. 3. disp. 45. sect. 1. §. Omis erroribus. Item vinum album, & nigrum solum differunt accidentaliter, quia differentia colorū, non indicat differentiam essentialē, cum aliàs sit maxima in effectibus, & alijs proprietatibus similitudo. Ibidem §. Dices hoc vinum. Item vinum congelatum, non amittit veram vini substantiam; quia reuera non est substantialiter corruptū, cuius signū est: quia si postea liquet fiat, habet effectus, & qualitates vini. Ibidem §. Primo ergo.

De Virginitate, Virtute, Viuente, & Vita.

Virginitas.

D. Thom. 1. Virginitas non est virtus distincta à castitate; quia in suo obiecto, & adu non recipit honestatem, aut medium alterius rationis, sed eadem cū quadam maiori integritate, & perfectione, *tom. 4 q. 89. ar. 3. in comment. §.* Hoc igitur modo. Vnde quatenus virtus, potest restitui per penitentiam, quia post virginitatem amissam, vel absque peccato, vel cum illo, potest homo exercere virginitatis affectum, & dolorem de virginitate amissa, propter eius intrinsecam honestatem, & pulchritudinem; qui actus ab eadem virtute eliciuntur; ergo per illos restitui potest, & debet. Castitas enim illos exerceat, quamuis quoad materiale carnis integritatem non restituatur, ut patet, de quo vide *D. Thom. 152. art. 3. ad 2. & 3. Ibidem. §.* Hoc igitur modo.

Virtus.

1. Qualibet virtus sicut odio habet quodlibet malū sibi contrariū, multo magis diligit contrariū bonū, quod supponitur. Ratio est: quia malū, cū sit privatio boni, nō habetur odio, nisi ratione boni; ergo omnis virtus, quæ odit aliquod malū, id est est, quia inclinatur ad aliquod bonū, *tom. 4 disp. 2. sect. 2. §. Supposita distinctione.*

2. Virtus acquisita per peccatum mortale, ut sic non amittitur, nisi quatenus est illi contrarium, etiam si contingat illā fuisse ante infusam per accidens, & ideo nec per penitentiam restituuntur. ut in Adamo, qui à principio creationis suæ nō solum habuit gratiam, & virtutes per se infusas, sed etiā eas, quæ naturalis ordinis sunt per accidens infusas, verissimilius est, non amisisse peccando has virtutes posteriores, quia non, sunt per se connexæ cum gratia, quam peccatum expellit, dixi, per peccatum mortale, ut sic, quia per peccatum quatenus est actus alicuius vitij, si sæpius fiat, & cum sufficiente feruore, & intentione poterit expelli virtus acquisita, quatenus per illos actus acquiritur habitus vitij contrarij. *tomo 4. q. 89. ar. 1. §. Deinde in coment.*

Viuens, & vita.

1. Vita corporalis semper, & omni ætate, semper agit naturalem calorem, & corpus, patitur à contrarijs, & ideo à principio indiget alimento aliquo: at vero spiritalis vita, pro tempore infantie nulli actioni contrariæ est subiecta, & ideo non indiget cibo. Item in adultis, quia corporalis vita per necessitate patitur actionem contrarij agentis, quod damnum

non

non potest, nisi per nutrimentum reparari: At vero spiritualis vita non potest damnum pati, nisi per actionem liberam, & ideo non est illi simpliciter necessarius cibus extrinsecus adueniens sed per actiones liberas ut per amorem Dei, & Christi, qui est cibus spiritualis animæ, augeri, & defendi potest, *tomo 3. disp. 47. sect. 2. §. Ad tertium ex metaphorâ.*

efficientia, quam habet vnum circa alterum, non possunt separari, ut si dicamus ferrum esse realiter coniunctum magneti, non solum propinquitate locali, sed vnione effectiua, quia magnes effectiue illud trahit, & continet, ne à se separetur, *tomo 3. disp. 47. sect. 3. §. Mibi videtur.*

Votum.

Vnio.

I. Vnio alia formalis, alia effectiua, formalis est illa in qua duo extrema ita coniunguntur physice, ut proprie, ac realiter component vnum. Effectiua vero est illa. scilicet quando duo ita sunt intime præsentia sibi, ut ex

I. Vouens ingredi religionem, quamuis non determet tempus, tenetur quam primum moraliter possit, votum implere. Ratio est: quia ex vi talis voti totam vitam suam, totumque vitæ tempus offert, & consecrat ad illum statum. *tomo 3. disp. 31. sect. 2. §. Nihilominus dicendum.*

Hæc omnia dicta sint ad laudem omnipotentis Dei, gloriosæq; eius genitricis Mariæ Virginis, sive originali conceptæ.

INDEX OMNIUM

TITVLORVM QVI IN.

hac Ephithome continentur.

A.

1. **D**E absolutione sacramē-
tali in genere. §. 1. fol.

1.

2. De absolutione sa-
cramentali quoad peccata reser-
uata. §. 2. fol. 1. vers.

3. De absolutione quoad censurā in
communi. §. 3. fol. 6.

4. De absolutione à censura ab homine
§. 4. fol. 8. vers.

5. De absolutione quoad censuram à
iure §. 5. fol. 9. vers.

6. De absolutione quoad censuram
reservatam. §. 6. fol. 10. vers.

7. De absolutione à censura quoad
diuisionem. §. 7. fol. 11. vers.

8. De absolutione quoad conditiones
requisitas ex parte absoluentis à
censura, & absoluenti. §. 8. fol.

13.

9. De absolutione à censura quoad
formam. §. 9. fol. 13. vers.

10. De absolutione quoad censuram
canonis. §. 10. fol. 14. vers.

11. De absolutione quoad excommu-
nicationem maiorem. §. 11. foli
16. vers.

12. De absolutione quoad excommuni-
cationem minorem. §. 12. fol. 18.

13. De Actione, & actu. fol. 18. vers.

14. De actore fol. 20. vers.

15. De Adamo fol. 21. vers.

16. De adoratione fol. 22. vers.

17. De aduocato fol. 22. vers.

18. De Agno Paschali. fol. 23.

19. De anathemate. Ibidem.

20. De angelo fol. 23. vers.

21. De annichilatoine fol. 24.

22. De anima. fol. 24. vers.

23. De Apostolo fol. 24. vers.

24. De appellatione fol. 25.

25. De aqua fol. 26.

26. attritione. fol. 26.

27. De auxilio. fol. 27. vers.

28. De azimo, & azimorum die,
fol. 28.

B.

1. **D**E Balsamo fol. 28. vers.

2. De Baptismo quoad in-
stitutiouem, & disinctionem. §.
1. fol. 29.

3. De baptismo quoad essentiam, &
indiuinationem. §. 2. fol. 29.
vers.

4. De Baptismo quoad materiam pro-
ximam, & remotam. §. 3. fol.
30.

5. De Baptismo quoad formam. §. 4.
fol. 31.

6. De Batismo quoad ministrum. §.
5. fol. 32.

7. De Baptismo quoad necessitatem.
§. 6. fol. 35. vers.

8. De

Index.

8. De Baptismo quoad effectum §. 7. fol. 36. verso.
9. De Baptismo quoad dispositionem §. 8. fol. 39.
10. De Baptismo quoad subiectum §. 9. fol. 40. verso.
11. De Baptismo quoad praeceptum, §. 10. fol. 43.
12. De Baptismo quoad ritus, & ceremonias. §. 11. fol. 44.
13. De Baptismo quoad votum, & dignitatem, §. 12. fol. 47.
14. De Baptismo quoad nomina, quibus in scriptura & patribus vocatur §. 13. fol. 47. vers.
15. De Baptismo sanguinis §. 14. fol. 48.
16. De Baptismo fluminis §. 15. f. 49
17. De Beatis, fol. 49.
18. De Beneficijs fol. 49. verso.
19. De Bigamia fol. 54.
20. De Blasfemia, fol. 56.
21. De Bulla, f. 56. verso.
11. De Censura quoad causam efficiētem, §. 5. fol. 70. verso.
12. De Censura quoad suspensionem, ablationem, §. 6 fol. 72.
13. De Censura quoad denuntiationē, admonitionem, vsum, & finem, §. 7. fol. 72.
14. De Censura quoad effectum, §. 8. fol. 73. verso.
15. De Censura quoad excusationem. §. 9. fol. 74.
16. De Censura quoad dispensationē, violationem, & multiplicationem §. 10. fol. 75.
17. De Cessatione à diuinis quoad nomen, & definitionem. §. 1. f. 76.
18. De Cessatione à diuinis quoad effectum. §. 2. fol. 76. verso.
19. De Cessatione à diuinis quoad causam efficiētem §. 3. fol. 77.
20. De Cessatione à diuinis quoad obligationem, & violationem, §. 4. f. 78.
21. De Charactere fol. 79.
22. De Charitate, fol. 80.
23. De Chrismate, fol. 80.
24. De Christo quoad secundum se, §. 1. fol. 81.
25. De Christo quoad praesentiam in Eucharistia, §. 2. fol. 82.
26. De Christo quoad diuinitatem verbum, & vnionem hypostaticam in Eucharistia, §. 3. fol. 85. verso.
27. De Christo quoad formam substantiam, & animam in Eucharistia. §. 4. fol. 86. verso.
28. De Christo quoad corpus, & sanguinem in Eucharistia §. 5. fol. 86. verso.
29. De Christo quoad carnem in Eucharistia. §. 6. fol. 88.

C

1. **D**E Calice, fol. 57.
2. De Capitulo fol. 57.
3. De Catheamento, fol. 57.
4. De Casibus reservatis. fol. 57. verso.
5. De Nocte Cena, fol. 60.
6. De ceremonijs. fol. 61. vers.
7. De Censura quoad definitionem, diuisionem, & essentiam. §. 1. fol. 61. verso.
8. De Censura quoad formam. §. 2. fol. 64. verso.
9. De Censura quoad causam obiectiuam. §. 3. fol. 66. verso.
10. De Censura quoad subiectum, §. 4. fol. 69.

Index.

- 30 De Christo quoad substantiam, & partes in Eucharistia. §. 7. fol. 88.
31. De Christo quoad accidentia in Eucharistia, §. 8. f. 88. v.
32. De Christo quoad modum existendi sub speciebus Eucharistia, §. 9. fol. 89.
33. De Christo quoad unionem cum speciebus Eucharistia. §. 10. f. 89 verso.
34. De Christo quoad mutationes sub speciebus Eucharistia, §. 11. fol. 90.
35. De Christo quoad actiones sub speciebus Eucharistia, §. 12. fol. 91.
36. De Christo quoad destinationem sub speciebus Eucharistia, §. 13. fol. 91.
37. De Christo quoad modum quo cognosci possit in Eucharistia §. 14. fol. 91. verso.
38. De Christo quoad predicata in Eucharistia, §. 15. f. 92. v.
39. De Christo quoad apparationes in Eucharistia, §. 16. fol. 94.
40. De Christo quoad Triduum in Eucharistia. §. 17. fol. 94 verso.
41. De Christo quoad cultum in Eucharistia. §. 18 fol 95.
42. De Circuncisione quoad nomen, & institutionem, §. 1. f. 95.
- 43 De Circuncisione quoad essentiam, & effectum. §. 2. fol. 95. verso.
45. De Circuncisione quoad ritus, §. 3. f. 96. verso.
46. De Circuncisione quoad preceptum, §. 4. fol. 98.
47. De Circuncisione quoad ministrum §. 5. fol. 98. v.
48. De Circuncisione quoad durationem, §. 6. Ibidem.
49. De Clave regni calorum, quoad nomen, definitionem, & divisionem, §. 1. fol. 98. v.
50. De Clave quoad remittenda peccata. §. 2. fol. 99. v.
51. De Clave quod ligandum, §. 3. fol. 100. v.
52. De Clerico quoad privilegium canonis, §. 1. fol. 101.
53. De Clerico quoad percussorem & manus violentas, iuxta cau. siquis sua dente, §. 2. fol. 102.
54. De Complice, f. 104.
55. De Communicatione cum excommunicato in communi, §. 1. fol. 106. v.
56. De Communicatione cum excommunicato in crimine, &c. §. 2. fol. 107. v.
57. De Communicatione cum excommunicato in diuinis, §. 4. fol. 108. verso.
58. De Communicatione cum excommunicatis in humanis, §. 4. f. 110. v.
59. De Communicatione sanctorum cum excommunicato, §. 5. fol. 111
60. De Concilio, f. 111.
61. De Concubinario. fol. 111.
62. De Confessione in communi quoad divisionem, & definitionem, &c. §. 1. f. 111. v.
93. De Confessione quoad integritatem formalem, & materialem. §. 2. f. 114.
64. De Confessione quoad iterationem §. 3. f. 117. v.
65. De Confessione quoad preceptum diuinum

Index.

- diminum, §. 4. f. 119.
 66. De Confessione quoad praeceptum
 Ecclesiasticum, §. 5. f. 120.
 97. De Confessore in communi, §. 1.
 f. 122. verso
 68. De Confessore quoad approbationē
 §. 2. fol. 127. v.
 69. De Confessore quoad peccata re-
 servata §. 3. f. 131.
 70. De Confirmatione quoad essentiā,
 institutionem, & definitionem, §.
 1. fol. 132. v.
 71. De Confirmatione quoad mate-
 riam proximam, & remotam, §.
 2. fol. 133.
 72. De Confirmatione quoad formam
 §. 3. f. 134.
 72. De Confirmatione quoad mini-
 strum, §. 4. fol. 134.
 73. De Confirmatione quoad subiectū,
 §. 5. f. 135.
 74. De Confirmatione quoad effectū
 §. 6. f. 135.
 75. De Confirmatione quoad disposi-
 tionem, §. 7. f. 136.
 76. De Confirmatione quoad praecep-
 tum, §. 8. f. 136. v.
 77. De Confirmatione quoad caremo-
 nias, §. 9. fol. 136. v.
 78. De Coniuge f. 138.
 79. De Conscientia, f. 138.
 80. De Consecratione, f. 139.
 81. De Conseruatione, fol. 139.
 verso.
 82. De Constantino f. 139. v.
 83. De Contactu, f. 139. v.
 84. De Contractibus, f. 139. v.
 85. De Contritione, f. 140.
 86. De Contumacia, fol. 142. verso.
 87. De Conuersione, f. 143.
 88. De Corpore, f. 144. v.
 89. De correctione fraterna, f. 146.
 90. De Crednore, f. 146.
 91. De Curiali f. 146. v.
 D.
 1. **D**E Defensione, f. 147.
 2. De Damone, j. 147.
 3. De Deo, f. 147. v.
 4. De Degradatione, f. 147. v.
 5. De Delegato, f. 148. v.
 6. De Delicto, f. 148. v.
 7. De Depositione, f. 149.
 8. De Die, f. 150.
 9. De Dignitate, f. 150. v.
 10. De Dispensatione, f. 150. v.
 11. De Dكتورatu, f. 151.
 12. De Dolore, f. 151.
 13. De Domino, f. 151. v.
 14. De Dubio, f. 151. v.
 15. De Duello, f. 152.
 E.
 1. **D**E Ecclesia, f. 152.
 2. De Effectu, f. 152. v.
 3. De Electione, f. 152. v.
 4. De Episcopo, f. 154.
 5. De Eucharistia quoad nomen, §.
 1. f. 156.
 6. De Eucharistia quoad institutionē
 §. 2. fol. 156.
 7. De Eucharistia quoad dignitatem,
 cultum, §. 3. f. 157.
 8. De Eucharistia quoad essentiam, &
 partes integrantes, §. 4. f. 158.
 9. De Eucharistia quoad materiam,
 §. 5. f. 159.
 10. De Eucharistia quoad formam
 §. 6, f. 162. v.
 11. De Eucharistia quoad necessitatē
 §. 7. f. 164. v.
 12. De Eucharistia quoad ministrum,
 §. 8. f. 165.
 13. De Eucharistia quoad effectum,
 & efficaciam.

- & efficaciam §. 9. fol. 168. verso.
 29. De Eucharistia quoad dispositionē
 ad effectum, §. 10. fol. 170. verso.
 30. De Eucharistia quoad subiectum.
 §. 11. fol. 175. verso.
 31. De Eucharistia quoad usum, &
 sumptionem §. 12. fol. 176. verso.
 32. De Eucharistia quoad frequentiam.
 §. 13. fol. 177.
 33. De Eucharistia quoad præceptum,
 §. 14. fol. 177. verso.
 34. De Eucharistia quoad species sa-
 cramentales, §. 15. f. 179. verso.
 35. De Eucharistia quoad figuras
 cōtētas in sacra scriptura, & sanctis
 §. 16. fol. 181. verso.
 36. De Eucharistia quoad nomina qui-
 bus vocatur in scriptura, & san-
 ctis, §. 17. fol. 181. verso.
 37. De Eucharistia quoad tempus in-
 terdicti. §. 18. fol. 182.
 38. De Excommunicatione quoad no-
 men, definitionem, & divisionem,
 §. 1. f. 183. v.
 39. De Excommunicatione quoad
 materiam §. 2. f. 184.
 40. De Excommunicatione quoad for-
 mam, §. 3. f. 185. vers.
 41. De Excommunicatione quoad cau-
 sam efficientem, §. 4. fol. 186.
 42. De excommunicatione quoad sub-
 iectum, §. 5. f. 186. v.
 43. De Excommunicatione quoad ef-
 fectum, §. 6. fol. 186. v.
 44. De Excommunicatione quoad vio-
 lationē, & eius pœnam. §. 7. fol.
 189. vers.
 45. De excommunicatione quoad vi-
 tationem, §. 8. f. 190. v.
 46. De excommunicatione minori §
 9. f. 191.
 47. De Excommunicationibus Bulla
 Cana §. 10. f. 192.
 48. De excommunicationibus Papa
 reservatis in decreto §. 11. fol.
 195.
 49. De excommunicationibus Papa re-
 servatis in antiquioribus libris de-
 cretalium, §. 12. fol. 195.
 50. De Excommunicationibus Papa
 reservatis in lib. 6. decretalium.
 §. 13. f. 195. v.
 51. De Excommunicationibus Papa
 reservatis in libris Clementinarum
 §. 14. f. 196.
 52. De excommunicationibus Papa
 reservatis in libris Extravagan-
 tium, §. 15. f. 197.
 53. De excommunicationibus Papa
 reservatis extra corpus iuris, §
 16. f. 198.
 54. De Excommunicationibus reserva-
 tis Episcopo, §. 17. f. 199.
 55. De Excommunicationibus nemini
 reservatis in decreto, §. 18. fol.
 200.
 56. De Excommunicationibus nemini
 reservatis in libris decretalium. §.
 19. f. 200.
 57. De Excommunicationibus nemini
 reservatis in libro 6. decreta-
 lium §. 20. f. 201.
 58. De excommunicationibus nemini
 reservatis in libris Clementinarum
 §. 21. fol. 202. v.
 59. De Excommunicationibus nemini
 reservatis in libris Extravagan-
 tium iuris communis. §. 22. fol. 203.
 verso.
 60. De Excommunicationibus Concilij
 Trident. §. 23. fol. 204.
 61. De Executore fol. 204.

Index.

62. De Excrema vñctione quoad insti-
tutionem, & dismissionem §. 1. f.
205. v.

63. De Extrema vñctione quoad for-
mam. §. 2. fol. 206.

64. De Extrema vñctione quoad ma-
teriam proximam, & remotam, §.
206. v.

65. De Extrema vñctione quoad vni-
nitatem, & iterationem §. 4. fol.
207.

66. De Extrema vñctione quoad finē
& effectum, §. 5. fol. 207. ver-
so.

67. De Extrema vñctione quoad
dispositionem, effectus, & essentia.
§. 6. f. 209.

68. De Extrema vñctione quoad sub-
iectum. §. 7. f. 209. vers.

69. De Extrema vñctione quoad mi-
nistram. §. 8. fol. 211.

70. De Extrema vñctione quoad or-
dinem ad alia sacramenta. §. 9.
fol. 212. verso.

71. De Extrema vñctione quoad pra-
ceptum §. 10. f. 212.

F.

1. **D**E Facultate eligendi con-
fessorem fol. 213.

2. De Famulo. f. 214. v.

3. De Fide f. 216.

4. De Electione. f. 216. vers.

5. De Filio 216. vers.

6. De Famina f. 218.

7. De Foro. f. 218.

G.

1. **D**E Gabella fol. 218.

2. De Gratia, f. 218. v.

3. De Graco, & Graca Ecclesia. f.
220. v.

H.

1. **D**E Habitu, f. 221.

2. De Herede. fol. 221. v.

3. De Haresi, & haeretico f. 221. v.

4. De Hermaphrodito, f. 222. v.

5. De Homine f. 222. v.

6. De Homicidio f. 223.

7. De Hora canonica, f. 228.

I.

1. **D**E Ieiunio f. 228. v.

2. De Ignorantia. fol. 228
verso.

3. De Illegitimo. fol. 230.

4. De Illeterio, f. 231.

5. De Immensitate, fol. 231.

6. De Impetratione. fol. 231.

7. De Impenitentia f. 231. verso.

8. De Incendiaro, f. 232.

9. De Incestu, f. 232. vers.

10. De Indulgentia quoad nomen, di-
missionem, & potestatem eas conce-
dendi, §. 1. fol. 232. verso.

11. De Indulgentia quoad effectum
§. 2 fol. 234. verso.

12. De Indulgentia quoad totalem, &
partialem §. 3. fol. 236. verso.

13. De Indulgentia quoad localem,
personalem, & realem, §. 4. fol.
238.

De Indulgentia quoad dispositionem
§. 5. f. 139.

15. De Indulgentia quoad causam
finalem. §. 6. fol. 242. vers.

16. De Indulgentia quoad formam,
§. 7. fol. 245.

17. De Indulgentia quoad subiectum
§. 8. f. 246. verso.

18. De Indulgentia quoad defunctos
sive animas purgatorij. §. 9.
fol.

Index.

- fol. 246. v.
19. De Indulgentia quoad usum §. 10. fol. 248. verso.
20. De Indulgentia quoad cessationem §. 11. fol. 249. v.
21. De Infamia. fol. 251.
22. De Infante, fol. 252. v.
23. De Infirmario. fol. 253. v.
24. De ingratitude. fol. 253. v.
25. De Innocentia, fol. 254.
26. De Interdicto quoad nomen, definitionem, & divisionem. §. 1. fol. 254.
27. De Interdicto quoad effectum. §. 2. fol. 256.
28. De Interdicto quoad causam efficientem, & effectum, §. 3. fol. 257. v.
29. De Interdicto quoad causam finalem. §. 4. fol. 258. verso.
30. De interdicto quoad formam §. 5. fol. 259.
31. De interdicto quoad materiam §. 6. fol. 259. verso.
32. De Interdicto ab ingressu Ecclesie §. 7. fol. 260.
33. De Interdicto quoad sepulturam Ecclesiasticam. §. 8. fol. 260. v.
34. De Interdicto quoad violationem, §. 9. fol. 261. verso.
35. De Interdicto quoad obligationem §. 10. fol. 263. v.
36. De Interdicto quoad suspensionem §. 11. fol. 264.
37. De Interdicto quoad relaxationem, §. 12. fol. 264.
38. De Interdictis personalibus specialibus in iure latis, §. 13. fol. 266.
39. De interdictis generalibus personarum in iure latis §. 14. fol. 266 verso.
40. De Interdictis localibus generalibus in iure latis. §. 15. fol. 267.
41. De Interrogationibus confessoris fol. 267. v.
42. De Intersticijs, fol. 268.
43. De Irregularitate quoad nomen, definitionem, & divisionem, §. 1. fol. 268.
44. De irregularitate quoad defectum §. 2. fol. 269. verso.
45. De Irregularitate quoad causam finalem, & efficientem. §. 3. fol. 270.
46. De Irregularitate quoad subiectum. §. 4. fol. 271.
47. De Irregularitate quoad ablationem, seu dispensationem §. 5. fol. 271. v.
48. De Iubileo. f. 273.
49. De Iuda Scamote, fol. 273. verso.
50. De Iudicio. fol. 273. verso.
51. De Iurisdictione quoad definitionem, & divisionem §. 1. fol. 274.
52. De Iurisdictione delegata, §. 2. fol. 274. verso.
53. De Iurisdictione delegata quoad causam efficientem. §. 3. fol. 275.
54. De Iurisdictione quoad formam delegationis, §. 4. fol. 275. v.
55. De Iurisdictione quoad subiectum. §. 5. fol. 276.
56. De Iurisdictione quoad iurisdictionem Ecclesiasticam §. 6. fol. 276.
57. De Iurisdictione quoad excommunicationem, §. 7. fol. 276. v.
58. De Iurisdictione quoad durationem

Index.

- tiorem §. 8. f. 277.
59. De Iure. f. 277.
60. De Iustificacione. f. 277. v.

L.

1. De Latrone. f. 278.
2. De Legitimatione. f. 278.
3. De Lege naturali, & veteri. §. 1. f. 278.
4. De Lege in communi. §. 2. f. 279.
5. De Lege penali. §. 3. f. 280.
6. De Libero arbitrio. f. 280. v.
7. De litteris demissorius. f. 280. v.
8. De Loia exēpio. & sacro. f. 280. v.

M.

1. **D**E Malo f. 281.
2. De Manna. f. 281.
3. De Manus impositione. f. 281. v.
4. De Virgine Maria. f. 281. v.
5. De Martyrio. f. 281. v.
6. De Matrua. f. 282. v.
7. De Matre. f. 282. v.
8. De Matrimonio. f. 282. v.
9. De Medico. f. 284. v.
10. De Mendacio. f. 284. v.
11. De Melchisedech. f. 285.
12. De Merito. f. 285.
13. De Meta. f. 285. v.
14. De Miraculo. f. 285. v.
15. De Missa quoad nomem, & sum, & diuisionem. §. 1. f. 286.
16. De Missa quoad essentiam, & significationem. §. 2. f. 286. v.
17. De Missa quoad rem oblatam. §. 3. f. 288.
18. De Missa quoad dignitatem. §. 4. f. 288. v.
19. De Missa quoad valorem. §. 5. f. 290.
20. De Missa quoad effectum. §. 6. f. 289. v.
21. De Missa quoad personas pro

- quibus potest offerri. §. 7. f. 293. v.
22. De Missa quoad ministrum. §. 8. f. 295.

23. De Missa quoad vestes quibus debet celebrari. §. 9. f. 296. v.
24. De Missa quoad tempus, in quo celebranda. §. 10. f. 290.
25. De Missa quoad locum ubi celebranda. §. 11. f. 299.
26. De Missa quoad defectus supplendos. §. 12. f. 301.
27. De Missa quoad ritus, & ceremonias. §. 13. f. 303.
28. De Missa quoad canon. §. 14. fol. 306. v.
29. De Missa quoad vasa quibus celebranda. §. 15. f. 307. v.
30. De Missa quoad cultum debitum locis, & vasis sacris. §. 16. f. 308. verso.
31. De Missa quoad ministrantem sacerdoti. §. 17. f. 309. v.
32. De Missa quoad stipendium, & pro quibus ex obligatione dicenda. §. 18. f. 310.
33. De Missa quoad preceptum celebrandi. §. 19. f. 311. v.
34. De Missa quoad preceptum illam audiendi. §. 20. f. 312.
35. De Monitione. f. 315.
36. De Mutilacione. f. 316. v.

N.

1. **D**E Necesitate. f. 317. v.
2. De Negligentia. f. 317. v.
3. De Neophito. f. 318. v.

O.

1. **D**E Obedientia. f. 318.
2. De Obligatione in forma Camera Apostolica. f. 318.
3. De Obseruantia occasione peccandi, odio, & officio diuino. f. 319.
4. **D**e

Index.

4. De Opere, & oratione. fol. 319. verso.
5. De Ordine. f. 320.
P.
1. **D**E Pane, f. 321. v.
2. De P. pa. f. 322.
3. De Parasceue, & parochos. f. 322. v.
4. De Paschate, & paupertate. f. 323
5. De Peccato, f. 323.
6. De Pensione. f. 329.
7. De Perseuerantia. & persona diuina. fol. 329. v.
8. De Penna f. 330.
9. De Penitentia, vt virtus quoad substantiam, & diuisionem, §. 1. fol. 332.
10. De Penitentia, vt virtus, quoad actum §. 2. fol. 334.
11. De Penitentia, vt virtus quoad materiam, §. 3. f. 337.
12. De Penitentia, vt virtus quoad subiectum, §. 1. fol. 337. v.
13. De Penitentia, vt virtus quoad effectum §. 5. f. 338.
14. De Penitentia, vt virtus quoad necessitatem, §. 6. f. 339
15. De Penitentia, vt virtus quoad preceptum. §. 7. f. 339. v.
16. De Sacramento penitentia quoad eius institutionem §. 1. f. 341.
17. De sacramento penitentia quoad definitionem, essentiam, &c. §. 2. f. 341. v.
18. De Sacramento penitentia quoad formam, & eius effectum. §. 2. fol. 342.
19. De Sacramento Penitentia quoad materiam proximam, & remotam, §. 4. f. 343. v.
20. De Sacramento penitentia quoad effectum, §. 5. f. 344.
21. De Sacramento penitentia quoad dispositionem ad valorem, & effectum §. 6. f. 345.
22. De Sacramento penitentia quoad necessitatem, & preceptum. §. 7. fol. 345. v.
23. De penitenti, f. 347.
24. De Penitentia publica, & solenni, de possessione, de potestate Ecclesiastica. f. 346. v.
25. De Presbitero penitentiario. fol. 347. v.
26. De Prescriptione, de precepto, de prelato religionis. f. 348.
27. De Prima tonsura, de priuilegio, de procuratore, & professione, fol. 348. v.
28. De Proposito satisfaciendi, obediendi, & non peccandi. f. 349.
29. De Pupillo f. 349. v.
30. De Purgatorio quoad questionem an sit, vbi sit, & nominis significatio nē. §. 1. f. 349. v.
31. De Purgatorio quoad ignem §. 2. f. 350.
32. De Purgatorio quoad animas. §. 3. f. 350. v.
33. De Purgatorio quoad statum gratie animarum §. 4. fol. 351.
34. De Purgatorio quoad penam sensus, & eius grauitatem. §. 5 fol. 352.
35. De Purgatorio quoad penam damni & eius remissionem, §. 6. fol. 352. v.
36. De Purgatorio quoad durationem §. 7. f. 353
2. **D**E Qualitate, f. 353
2. De Quantitate. f. 353. v.

Index.

R.
1. **D**E Ratihabitione. f. 354.

2. De Remissione peccati. f. 354. & seqq.

3. De Rescriptis, f. 357. v.

4. De Restitutione f. 358.

5. De Reo f. 358. v.

S.

1. **D**E Sacerdote, & sacerdotio, fol. 359.

2. De Sacramentalibus, f. 359. v.

3. De Sacramentis quoad nomen, & doctrinam, §. 1. f. 361.

4. De Sacramentis quoad essentiam, & definitionem, §. 2. fol. 361. verso.

5. De Sacramentis quoad questionem an sint, & quoi sint §. 3. f. 362.

6. De Sacramentis quoad essentiam, & significationem, §. 4. f. 362.

7. De Sacramentis quoad materiam, §. 5. f. 362. v.

8. De Sacramentis quoad formam, §. 6. f. 363.

9. De Sacramentis quoad communia materia, & forma, §. 7. fol. 364. v.

10. De sacramentis quoad institutionem, §. 8. f. 364.

11. De Sacramentis quoad necessitatem, & utilitatem. §. 9. f. 365. verso.

12. De Sacramentis quoad efficietiam, §. 10. fol. 365. v.

13. De sacramentis, quoad subiectum, §. 11. f. 366.

14. De Sacramentis quoad dispositionem, §. 12. f. 367.

15. De Sacramentis quoad effectum,

§. 13. f. 368.

16. De Sacramentis quoad ministrum f. 369. v. & seqq.

17. De Sacramentis quoad usum, §. 15. f. 374.

18. De Sacramentis quoad dignitatem & nomina ex scriptura, & patribus desumpta, §. 16. f. 374.

19. De Sacramentis quoad legem veterem. §. 17. f. 374. v.

20. De Sacris. f. 374. v.

21. De Sacrificijs quoad nomen, §. 1. f. 374. v.

22. De Sacrificijs quoad essentiam, & definitionem §. 2. f. 376.

23. De Sacrificijs quoad materiam, & formam §. 3. f. 377.

24. De Sacrificijs quoad institutionem §. 4. f. 378.

25. De Sacrificijs quoad numerum, §. 5. f. 378.

26. De Sacrificijs quoad effectum, & ministrum, §. 6. f. 378.

27. De sacrificijs quoad legem novam §. 7. f. 380.

28. De Sacrificijs quoad legem naturalem, §. 8. f. 380. v.

29. De Sacrificijs quoad legem veterem §. 9. fol. 380. v.

30. De Sanctificatione. f. 381.

31. De Satisfactione in communi. §. 1. f. 381. & seqq.

32. De Satisfactione sacramentali. §. 2. f. 384. v. & seqq.

33. De Sacra scriptura. f. 388.

34. De scandalo, f. 388.

35. De Schismate. f. 383.

36. De Seculo. f. 388. v.

37. De Sententia, f. 388. v.

38. De Servitute, f. 389.

39. De Solutione. f. 389. v.

Index.

40. De Sigillo quoad obligationem, §. 1. f. 389. v.
41. De Sigillo quoad materiam §. 2. f. 393.
42. De Sigillo quoad reuelationem §. 4. fol. 392. &
43. De Sigillo quoad reuelationem in directam. §. 4. f. 392. & seqq.
44. De Statu innocentie. fol. 395. v.
45. De Statuto. fol. 395. verso.
46. De Stupro. f. 396.
47. De Suffragiis, f. 396. & seqq.
48. Suspensione quoad nomen dissolutionem & diuisionem, §. 1. fol. 400.
49. De Suspensione quoad diuisionem §. 2. f. 400. v.
50. De suspensione quoad effectum tam ab officio, quam beneficio, §. 3. f. 401. & seqq.
51. De Suspensione quoad causam efficientem, §. 4. f. 405.
52. De Suspensione quoad subiectum, §. 5. fol. 405.
53. De suspensione quoad causam finalem, §. 6. f. 405. v.
54. De Suspensione quoad communicationem cum suspensio, §. 7. f. 406.
55. De Suspensione quoad absolutiōnem, §. 8. f. 406.
56. De Suspensionibus in ordinatione contractis, §. 9. f. 407. v.
57. De Suspensionibus iure latis ob prauum usum ordinis, §. 10. fol. 408. v.

3. D. Suspensionibus iure latis ob peccata contra obligationes clericorum, §. 11. fol. 418. v.
59. De Suspensionibus clericorum ob peccata cum laicis communia, §. 12. f. 410.
60. De Suspensionibus ipso iure latis contra Episcopos, & Ecclesiarum capitula, §. 13. f. 410. v.
61. De Suspensionibus iure latis specialiter contra religiosos, §. 14. f. 411. v.

T.

1. **D**E Tabellione, f. 412. v.
2. De Teste, & testimonio, f. 412. v.
3. De Testamentis, f. 413. v.
4. De Thesauris Ecclesie, f. 414.
5. De Timore, f. 415. v.
6. De Transubstantiatione, f. 415. v.
7. De Tutore, f. 417.
8. De Typha, f. 417. v.

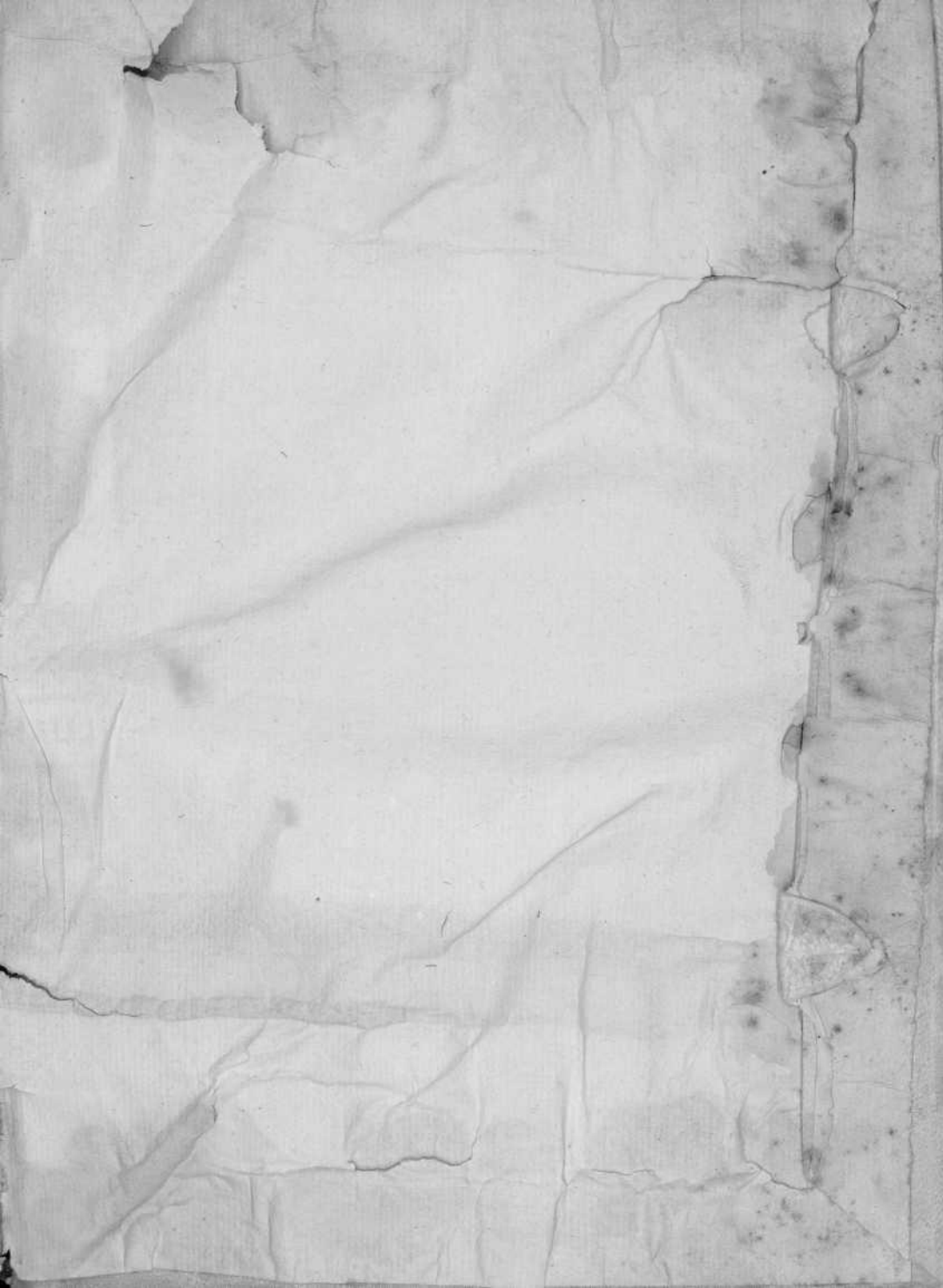
V.

1. **D**E Verbo, f. 417. v.
2. De Verecundia, f. 417. v.
3. De Vespera, f. 417. v.
4. De Vicario, f. 418.
5. De Vino, f. 418.
6. De Virginitate, f. 418. v.
7. De Virtute, f. 418. v.
8. De Viuente, & vita, f. 418. v.
9. De Vnione, f. 419.
10. De Voto, f. 419.

FINIS.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

FIN

Signat. Top.

Est. 38

Tab. 1

Núm. 21

EPITOME

Operum
Suarez

